

Liber mgri Jacobi de Lyszow (?) Decretorum doctoris ac Canonici Sancti Floriani In quo continetur Quolibeta beati Thome Item Questiones super libros Sinarid (?) utiles Comparatus per eundem pro duabus Marc cum fertone

datus pro libraria Theologorum Study Cracomen

Quodlibeta S. Thome et Q

[con]turbatus sum et conturbatus In me transierunt ire
[tu]e et terrores tui conturbaverunt me Circumdederunt me
[s]icut aqua tota die circumdederunt me simul Elongasti
[a] me amicum et proximum et notos meos a miseria Ant. Fun
damenta eius in montibus sanctis Ant. Benedictus dominus
Misericordias domini in eternum cantabo In generatione et
generationem annunciabo veritatem tuam in ore meo
Quoniam dixisti in eternum misericordia edificabitur in celis preparabitur
veritas tua in eis Disposui testamentum electis meis iu
ravi david servo meo usque in eternum preparabo semen tuum Et edificabo
in generationem et generationem sedem tuam Confitebuntur
celi mirabilia tua domine etenim veritatem tuam in ecclesia sanctorum
Quoniam quis in nubibus equabitur domino similis erit deo in
filiis dei Deus qui glorificatur in consilio sanctorum magnus
et terribilis super omnes qui in circuitu eius sunt Domine deus
virtutum quis similis tibi potens es domine et veritas tua in
circuitu tuo Tu dominaris potestati maris motum autem fluctuum
eius tu mitigas Tu humiliasti sicut vulneratum superbum
in brachio virtutis tue dispersisti inimicos tuos Tui sunt
celi et tua est terra orbem terre et plenitudinem eius tu fun
dasti aquilonem et mare tu creasti Thabor et hermon in

[illegible]

...eius in terra collisisti Minorasti dies t[emporis]
[eiu]s perfudisti eum confusione Usque
[quo domine avertis] in finem exardescet sicut ignis ira...

... statutum ... [illegible] ... qui
... illud ... [illegible] ... sclati ... [illegible]

Benedixisti dne terram tuam a Fundamenta eius Evovae P

Fundamenta eius in montibus scis diligit dns
portas syon sup omnia thabernacula iacob
Gloriosa dicta sunt de te civitas dei Memor ero rahab ba
bilonis scientibus me Ecce alienigene et tyrus et p
ethyopum hii fuerunt illic Numquid syon dicet ho
et homo natus est in ea et ipse fundavit eam altissimus
Dns narrabit in scripturis populorum et principum horum qui
fuerunt in ea Sicut letancium omnium nostrum habitacio e
Dne ds salutis mee in die clamavi et nocte ps In te
coram te Intret in conspectu tuo oro mea inclina
adme et exaudi
aurem tuam [illegible]
ūba meā Quia repleta e malis aia mea et vita m
no appropinquavit Estimatus sum cum descendentib
in lacum Factus sum sicut homo sine adiutorio inter mor
tuos liber Sicut vulnerati dormientes in sepulcris qu
orum non e memor amplius et ipse de manu tua repul
si sunt Posuerunt me in lacu inferiori in tenebris et in
umbra mortis Super me confirmatus est furor tuus
et fluctus tuos induxisti sup me Longe fecisti notos
meos a me posuerunt me abhominacionem s Tradi
[illegible]

Nota intellectus agens et possibilis differunt quo

1o Quia actus actus enim agentis est illuminare fantasmata. 2o possibilis est recipere et intelligere
2o Quia status nam possibilis intellectus est potentia. agens vero est virtus vel de superioribus
3o Quia aspectus nam intellectus agens respicit irradiat et abstrahit. et nullus aspectus 2o fantasmata que nec indiget 3o intellectum agentem que ad superiora superiores ... ... intellectum de intelligentiis ...

Intellectus agens est virtus in anima que est in anima ... specie...

[illegible] meum oleo sancto meo unxi eum. Manus enim
[illegible] auxiliabitur ei et brachium meum confirmabit
nihil proficiet inimicus in eo et filius iniquitatis non
et nocere ei. Et concidam a facie ipsius inimicos eius
tes eum in fugam convertam. Et veritas mea et misericordia
ipso et in nomine meo exaltabitur cornu eius. Et ponam
in mari manum eius et in fluminibus dexteram eius. Ipse
at me pater meus es tu deus meus et susceptor salutis
Et ego primogenitum ponam illum excelsum pre regibus
[illegible] servabo illi misericordiam meam et testamentum meum fidele
ponam in seculum seculi semen eius et thronum eius
[illegible] Si autem dereliquerint filii eius legem meam
[illegible] non ambulaverint. Si iusticias meas
[illegible] mandata mea non custodierint. Visitabo
[illegible] eorum et in verberibus peccata eorum. Misericordiam autem
[illegible] ab eo neque nocebo in veritate mea. Ne
[illegible] testamentum meum et que procedunt de labiis meis
[illegible] Semel iuravi in sancto meo si david
[illegible] eius in eternum manebit. Et thronus
[illegible] in conspectu meo et sicut luna perfecta in eternum
[illegible] in celo fidelis. Tu vero repulisti et [illegible]
[illegible] tuum. Avertisti testamentum servi tui
[illegible] sanctuarium eius. Destruxisti omnes se-
[illegible] posuisti firmamentum eius formidinem. Diripu-
[illegible] transeuntes viam factus est obprobrium vicinis
[illegible] dexteram deprimencium eum letificasti
[illegible] eius. Avertisti adiutorium gladii eius
[illegible] eius in bello. Destruxisti eum ab emun-
[illegible] eius in terra collisisti. Minorasti dies
[illegible] et perfudisti eum confusione. Usque
[illegible] in finem exardescet sicut ignis ira tua

Liber magistri Jacobi de l[illegible]

Benedixisti domine terram tuam. Fundamenta eius Exurge [illegible]

Fundamenta eius in montibus sanctis diligit dominus
portas syon super omnia tabernacula iacob
Gloriosa dicta sunt de te civitas dei. Memor ero rahab ba[bylonis]
[illegible] philistiim et tyrus [illegible]

Memorare que mea substancia numquid enim [illegible]
constituisti omnes filios hominum. Quis est [illegible]
vivet et non videbit mortem eruet animam suam [illegible]
inferi. Ubi sunt misericordie tue antique domine sicut iu[rasti]
david in veritate tua. Memor esto domine obprobrii [illegible]
tuorum quod continui in sinu meo multarum genci[um]
exprobraverunt inimici tui domine quod exprobraveru[nt]
tacionem christi tui. Benedictus dominus in eternum fiat fiat.
Domine refugium factus es nobis a generacione in ge[neracionem]
Priusquam montes fierent aut formaretur [illegible]
et orbis a seculo et usque in seculum tu es deus. Ne avertas homi[nem]
in humilitatem et dixisti convertimini filii hominum. Quoniam [illegible]
le anni ante oculos tuos tamquam dies hesterna [illegible]
Et custodia in nocte que pro nichilo habentur eo[rum]
erunt. Mane sicut herba transeat mane flo[reat]
nit et arescat. Quia defecimus in ira tua et in fur[ore]
turbati sumus. Posuisti iniquitates nostras [illegible]
tuo seculum nostrum in illuminacione vultus tui. Quoniam [illegible]
dies nostri defecerunt et in ira tua defecimus [illegible]
sicut aranea meditabuntur dies annorum [illegible]
sexaginta anni. Si autem in potentatibus [illegible]
ginta anni et amplius labor et dolor [illegible]
mansuetudo et corripiemur. Quis novit p[otestatem]
tue et pre timore iram tuam dinumerare [illegible]
sic notam fac et eruditos corde in sapi[encia]
domine usque quo et deprecabilis esto super ser[vos]
pleti sumus mane misericordia tua exultab[imus]
sumus in omnibus diebus nostris. Letati [illegible]
quibus nos humiliasti annis quibus vidi[mus]
Respice in servos tuos et in opera tua et dirige [illegible]
sit splendor domini dei nostri super nos et o[pera]

Nota intellectus agens et possibilis different quo

Primo actus: actus enim agentis est illuminare fantasmata. Sed possibilis est recipere et intelligere.
Secundo dispositione: nam possibilis intellectus est potencia; agens vero est virtus activa et desuper veniens.
Tertio aspectu: nam intellectus agens respicit solum fantasmata que irradiat et abstrahit, et nullum aspectum habet ad superiora nec indiget; sed intellectum agentem quo ad deum vel aliqua superiora. Unde dicit Bernardus in tractatu de intelligentia quod angelus non est intellectus agens. Ratio huius est quia angeli non intelligunt mediante fantasmate et eo non est in eis necessaria depuracio specierum. Et propter hoc nec intellectus agens. Intellectus vero possibilis aspectus solum est ad species existentes in fantasia.
Intellectus vero possibilis aspectus est ad superiora et inferiora. Unde dicit Bernardus quod eadem potencia cognoscit anima se et deum, cum et ipsa est ymago dei, et angelum, qui est similiter ymago dei. Cum igitur se et angelum intelligat possibili intellectu, eodem intelligit deum.

Intellectus agens est vis in anima que est in anima consistens et eternaliter illuminata. Intellectus possibilis est potencia in anima species a fantasia abstractas et illuminatas per intellectum agentem recipiens.

961

Seneca in epistola ad rusticum monachum: non adsciscendi recte possibilitas et leni diuturnitatis insania; multo tempore discretioni (?) quod doceas, nec reddas adulatoribus tuis immo irrisoribus tuis; aures ne liberter accomodes, quia adulacionibus fomentum et quodammodo impotentes mentes effecerint; si recto spiritu respexeris, aut tuticiomam (?) repicis post te colla curvam; quam magis amicitiis agitam animi, quam estimaverint tamen percipit (?) lingua ...
Item Bernardus: non potest omnibus vel vicijs parit resistere. Tolle superflua et salubria surgunt.
Unde Seneca in epistolis: si vis amari, ama, et amaris amabilis esto.
Item Gregorius in prologo moralium: indignum vehementer existimo ut verba celestis oraculi restringam sub regulis donati.
Item Jeronimus in epistola ad Nepocianum: facilius contempnit clericus qui sepe vocatus ad prandium et non recusat.
Item Augustinus libro de bono coniugali: celibatus Johannis non prefertur coniugio Abrahe; ...
Non attenta ... virginibus data aureola, non autem aliis castitate ... intellectum est; et per primi (?) sancti ...
Albertus super Lucam XI: vos phariseis cathedram vel sedes et solempnes sedes, sicut vidimus a magistratibus; qui auctoritatem et officium accipit docendi; et hanc sedem cathezizantes docens (?) docentis;
nisi ydoneus est vita et potens in opere et in doctrina; et hanc sedem suscipere in doctrina veritatis non debet.
Unde inydonei vita et fama sunt quasi ydola doctorum et errores magistri; sedes sunt episcoporum et magistrorum
qui habitat in tabernaculo ad sobnam prepositum templi; et dices ad eum: Ysaias XXII. Ingredere ad eum;
quibus habet Zacharia XI: o pastor et ydolum; ... prophete prophetabat mendacium ...
tunc sectantes (?) intra religiosos ... pretendentes, et bonos ... contempnentes et in cathedras ascendunt;
presumentes. Unde Petrus Comestor: ... ignorare et tollerabile, prefecit ... consuetude ... et reprehensibile.
presumere (?) autem est ambiciosum et vituperabile.
Unde modo a scandalo necesse est ut veniant scandala; ve autem homini illi per quem venit.
necesse quidem fit ut veniant scandala. Ve autem homini per quem. Hoc Jeronimus sic exponit: Cum necesse est ut fiat in modo suo, necesse fit
ut per ipsum fiat.
Nota deus habet plenam cognicionem de omnibus rebus habere et non est ulla creatura invisibilis in conspectu
eius; omnia enim nuda et aperta sunt oculis eius. Item omnia sibi intelligit. Unde apud deum non est vicissitudinis obumbracio. Unde cognicio non est spiritualis sed actualis sicut sol ... in actu. Nota et deus
scit et infinita cognoscit singularia contingencia futura ea que non sunt. Motus voluntatis intentos
et affectus. Job XIII: observasti omnes semitas meas et vestigia pedum meorum considerasti. Gregorius
XI moralium: semita angustior est quam via. Non quod pro viis actus designat, semitas accionum
cogitaciones non in merito accipimus. Deus ita quod omnes semitas observat, quia in singulis operibus quas
nostras acciones et cogitaciones pensat, et vestigia pedum considerat, quia internos ... operum
qui recte ponat examinat; nec et hic bonum quod agit non recto desiderio pagat (?). Et eo Job
XIIII: Tu quidem gressus meos dinumerasti. Gregorius XII moralium: Quid ingressibus nostris nisi una
queque acta designantur? Unde potens itaque deus gressus nostros dinumerat, quia sublilet acta nostra
considerat et singula quasi retribucionem sequitur; et hunc hic penitentibus misericorditer relaxat, quod et
sed per peccatis meis culpas nostras dinumerat ... preveniente gracia ad penam emollit. Non sedit unde Job
indicat quas misericorditer relaxat; quia dominus nos eas penitus ipse nequaquam in extremo examine
si nos metipsos adsingula que secimus deflenda
indicamus. Paulo attestante qui ait I Cor. XI: Si nos metipsos diiudicaremus, non utique indi
caremur a domino. Vide de hoc multum
Item Gregorius XII moralium tractans illud Job XIIII: Constituisti terminos eius qui preteriri non poterunt; dicit nulla
que in hoc mundo hominibus fiunt absque omnipotentis dei misterio et occulto consilio veniunt; nam cuncta deus sen-
tenciam presciens ante secula decrevit qualiter per secula disponentur. Statutum quippe iam est cuncta quantum homini
vel mortalitas sequatur, quam futurum adversitas feciat. Statutum est ei quantum in ipsa vita mortali temporaliter vi-
vat. Nam et si annos quindecim Ezechie regi ad vitam addidit omnipotens deus, cum eum mori permisit
tempore eum presciuit esse moriturum. Una in re questio oritur quod ei per Ysaiam dicitur: Dispone domui tue, quia morieris tu et non vives; cui tu mortis sententia data est, protinus
ad eius lacrimas addita est vita. Sed per prophetam dixit dominus quo tempore ipse mori merebatur; per largitatem vero misericordie illo eum tempore ad mortem distulit, quod ante secula ipse presciuit. Nec propheta igitur
fallax quia tempus mortis innotuit quo vir ille mori merebatur, nec dominica statuta convulsa sunt, quia ut
ex largitate dei anni vite cresceret, hoc quoque ante secula prefinitum fuit. Aliud spacium vite quod inopinate
foris est additum sic augmento prescience fuit intus statutum. Unde quod dicitur Constituisti terminos eius qui
preteriri non poterunt.

Gregorius XVI moralium exponens illud Job XXII: Qui sublati sunt ante tempus suum ... capitulo

dicit cum tempus vite a divina nobis providentia proculdubio prefixum sit. Queritur valde cum gratia [illegible] [illegible]
dicat quod impii quod [illegible] secto [illegible] tempus [illegible] subtrahitur. Omnipotens enim deus et si plerumque mutat
sententiam, consilium nunquam. Eo ergo tempore quo quisque hac vita quiescit subtrahitur quo eum divina potentia ante tempora
prescivit ut subtraheretur. Sed queritur quare creans et ordinans nos omnipotens deus [illegible] singulorum vita disponit tempore
presciatur. Sed queritur quare creat et ordinat nos omnipotens deus [illegible] singulorum vita disponit in hac vita
ut vel malus ille diutius vivat ne multis bonis agentibus noceat, vel bonus iste diminutius in hac vita
subsistat ut multis boni operis adiutor consistat vel rursus malus longius differatur in vita
ut pravitas addere opera sua augeat ex quorum temptacionibus purgati iusti verius vivant vel bonus
citius rapiatur ne si diutius vixerit eius innocentia malicia corrumpat. Sciendum tamen quod divina beni-
gnitatis dei est peccatoribus spacium penitencie largiri. Sed quia accepta tempora non ad fructum penitencie sed
ad usum iniquitatis vertunt quod a divina misericordia promereri poterant amittunt, quamvis omnipotens deus
illud tempus uniuscuiusque ad mortem presciat quo eius vita terminatur nec alio in tempore quisquam
mori potuit nisi ipso quo moritur. Nam si Ezechie anni additi ad vitam quindecim memorantur
tempus quidem vite crevit ab illo tempore quo ipse mori merebatur. Nam divina disposicio eius tempus
nunc prescivit quo hunc post modum ex presenti vita subtraxit. Cum ergo ita sit quid est quod dicitur quod
iniqui | impiorum sublati sunt ante tempus suum nisi quia omnes qui presentem diligunt longiora sibi vite
spacia promittunt sed cum eos mors superveniens a presenti vita subtrahit eorum vite spa-
cia que sibi longiora [illegible] in cogitacione tendere consueverat intercidit. Unde ille
Plato dicit
Sicud ordine universum [illegible] catena volumque [illegible] ulla vincta [illegible] Sed Gregorius dicit oportet
deus creator omnium. Sic etiam universum [illegible] instituit quod potencia sua [illegible] non limitat [illegible]
apparent in [illegible] [illegible]
[illegible] esse dicunt. Ab inicio tantum negamus ergo [illegible] sit si omne quod sit
[illegible] potencia
[illegible] antiquorum philosophorum figmentum sunt quod [illegible] defectibus potencia
agentis [illegible] ut [illegible] commensurabat
[illegible] et alii piscatores rustici in sua simplicitate [illegible]
[illegible] de fide tua [illegible] eloquencia peccatrices ne [illegible]
[illegible] sanguine plantaverunt
[illegible] piscatores [illegible] doctrinis [illegible] sufficiat [illegible]
[illegible] non sentit [illegible] tempore
Porphyrius [illegible] quod non a creatura sed a deo creatore revelatum est
Unde illud est verissimum est [illegible] quod
[illegible] non [illegible] nec [illegible]
Iudicis [illegible] non [illegible] memor esse [illegible]
[illegible] agunt alii sis memor [illegible]
Unde deo [illegible] toti mundo [illegible]
[illegible] patris
[illegible] parcis [illegible] mores
[illegible] vel [illegible] vel [illegible]
[illegible] petitur [illegible] audire [illegible]
Non [illegible] petitur [illegible] impugnat [illegible]
Nos bello triplici [illegible] impugnet [illegible]
Serpens antiquus [illegible] mundus iniquus
[illegible] vas demonum [illegible] rosa fetida dulce venenum
Unde quod est [illegible] vertitur in [illegible]
Mel melos iubilus hec [illegible] sit [illegible]
[illegible] laude librum lege post [illegible] laude
[illegible] librum [illegible]
Ut iubeat [illegible] purget [illegible] ponat [illegible]
[illegible] tristi pateat gloria pena datur
Ut sit in [illegible] terror ut pena [illegible]
Ut sit sobria mens tanta memor [illegible] dei

Non [illegible] dicta sanctorum non [illegible]
auctoritatis quin liceat sentire
[illegible] in [illegible] non [illegible]
doctrina [illegible] [illegible] dicit
Augustinus in epistola ad [illegible]
de septimis sanctorum doctorum [illegible]
[illegible] septimorum [illegible]
septimis distinguendum est non
[illegible] sit testimonia
[illegible] ut sentire [illegible]
non liceat
[illegible]

Mediante iuste omnipotentis celsitudine in primo quartam celi [illegible] sesqui-
[illegible] sup[er] ad spheras mundi Et qui [illegible] volunt [illegible] [illegible]
primo, quod est nichil fit duudiciam [illegible] [illegible] celestium ab inferiori
orbe [illegible] ut dicit Messahala capitulo primo ad [illegible] fit virtute celu-
mate [illegible] [illegible] magis [illegible] ut dicit Ptolomeus [illegible] [illegible] [illegible]
luaria putat sol et luna [illegible] in orbe inferiori clementer operantur Sol quidem [illegible]
sui maxime [illegible] ipse ut dicitur in almagesti [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] ut dicit Haly super [illegible] [illegible] Ptolomei [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Sol [illegible] [illegible] [illegible]
esse [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] clementer [illegible] [illegible] [illegible]
Sol [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] celestes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad honorem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de revolucionibus
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Sol in [illegible] pestilencie
et [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] pontifices [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] flebotomiam
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad singula [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] de singulis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] celestibus dependentibus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] agrorum etc.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] albumazar haly [illegible] [illegible] et ceteros an-
tiquos [illegible] [illegible] [illegible]

Capitulum [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] in octava sancti Mathie [illegible] [illegible] [illegible] in domo [illegible] [illegible]
[illegible]

[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] die [illegible] [illegible] hora [illegible]
[illegible] [illegible] in domo [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] in die Gertrudis hora [illegible] [illegible] [illegible] in domo [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] Ambrosii hora [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]

Opposicio eius

Feria sexta post Tyburcii hora [illegible] in domo vite

Lunacio Maii

Die sabbato ante [illegible] hora [illegible] in domo [illegible]

Sabbato [illegible] hora [illegible] in domo amicorum

Lunacio Junii

Die dominico post Viti hora 20 minuto 13 in domo mortis

Opposicio eius

Feria [illegible] post Anthonii hora 13 minuto [illegible] in domo [illegible]

[illegible] in primo [illegible] die dominico ante Viti hora [illegible] minuto [illegible]
[illegible] Lunacio Julii

Feria [illegible] post Johannis Baptiste hora [illegible] minuto [illegible] in domo [illegible]

Feria [illegible] die Margarethe hora [illegible] minuto [illegible] in domo [illegible]

Lunacio Augusti

Feria quarta post Jacobi hora [illegible] minuto [illegible] in domo [illegible]

Opposicio eius

Feria quarta post Laurencii hora [illegible] minuto [illegible] in domo mortis

Lunacio Septembris

Feria quarta post Bartholomei hora [illegible] minuto [illegible] in domo mortis

Opposicio eius

Feria [illegible] post Nativitatis Marie hora [illegible] minuto 11 [illegible] in domo vite

[illegible] in principio libre [illegible] hora 20 [illegible] minuto 28 in domo [illegible]

Lunacio Octobris

Feria sexta post Mathei hora [illegible] minuto [illegible] in domo [illegible]

Opposicio eius

Die dominico post [illegible] hora 23 minuto [illegible] in domo laboris

Lunacio Novembris

Die dominico post [illegible] hora [illegible] minuto [illegible] in domo [illegible]

Opposicio eius

Feria [illegible] ante Martini hora 12 minuto 28 [illegible] in domo vite

Lunacio Decembris

Feria [illegible] die [illegible] hora [illegible] minuto [illegible] in domo [illegible]

Opposicio eius

Feria quarta post Nicolai hora 23 minuto [illegible] in domo amicorum

[illegible] in principio capricorni hora [illegible] minuto 11 [illegible] in domo [illegible]

Lunacio Januarii

Feria quarta ante [illegible] hora [illegible] minuto [illegible] in domo vite

Capitulum secundum

[illegible]

in domo 3a ascendentis [illegible] aucte [illegible] in radice [illegible] Saturnus [illegible]
[illegible] ascendentis [illegible] cadit in 8 loco in domo [illegible] in [illegible] aspectu [illegible]
applicando [illegible] quando Saturnus et Mars [illegible] in aucte [illegible]
[illegible] hanc [illegible] ad configurationem planetarum ac stellarum fixarum et [illegible]
[illegible] vel [illegible] plus [illegible] influunt [illegible]
aliud [illegible]

Capitulum [illegible]. [illegible] itaque [illegible] inferiora [illegible] superioribus subiecta [illegible] ut [illegible]
[illegible] Et [illegible] ptolomeus in centiloquio [illegible] subiecta sunt
celestibus [illegible] configurationum itaque planetarum dispositionem [illegible]
et quia ut dicit ptolomeus [illegible] pretendit [illegible] et [illegible]
[illegible] in [illegible] aucte [illegible] in [illegible] parte [illegible]
[illegible] in [illegible] albumasar et [illegible] ptolomeus
[illegible] abaucte [illegible] ut [illegible] parte [illegible]
non [illegible] effectum [illegible] ascendens [illegible] signum [illegible] parte
scorpius [illegible] albumazar [illegible] florum [illegible]
Et ptolomeus [illegible] et [illegible]
et [illegible] in [illegible]

Capitulum [illegible] testimonia signorum [illegible] scorpius frigidum in 3a [illegible]
[illegible] et [illegible] testimonia [illegible] frigidum [illegible] et humidum in [illegible]
[illegible] frigidum et humidum Et [illegible] ut dicit messahala [illegible]
[illegible] frigida [illegible] in [illegible]
[illegible] frigida [illegible] plus [illegible]
[illegible] humide [illegible] humidus et frigidus [illegible]
[illegible] in [illegible] Saturnus [illegible] humida [illegible]
[illegible] frigiditate [illegible]
[illegible] ad [illegible] aucte [illegible] ptolomeus 3a [illegible]
[illegible] Saturnus [illegible]
[illegible] frigidam [illegible] ad [illegible] frigidum [illegible]
[illegible] frigidum
[illegible] abaucte [illegible]
[illegible] ut dicit albumazar [illegible] florum [illegible]
[illegible] ptolomeus [illegible]
[illegible] in domo [illegible] ptolomeus [illegible]
[illegible] in [illegible] domo [illegible] et [illegible]
[illegible] in [illegible] et [illegible]
[illegible] arabes et albumazar [illegible] florum [illegible]
[illegible] parte [illegible] abaucte [illegible] albumazar in
[illegible] ut [illegible] florum et [illegible]
[illegible] Saturnus in [illegible]
et [illegible] aspectu [illegible] Saturnus [illegible]
[illegible] ptolomeus [illegible] et alchabicius [illegible]
et [illegible] in [illegible] Saturnus et [illegible]
et [illegible] et Saturnus [illegible]
[illegible] abaucte [illegible] abaucte [illegible] ptolomeus
[illegible] arbor abaucte [illegible]
[illegible] frigidum [illegible] et ibi [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] Saturnus [illegible] et [illegible] ptolomeus [illegible]
[illegible] et [illegible] frigidum [illegible]
[illegible]
Et [illegible] tempestatem [illegible] messahala et albumazar [illegible]
[illegible] in planeta [illegible] in [illegible]
[illegible] Et itaque [illegible] plus frigidum [illegible]
[illegible] et [illegible] tempestatem
[illegible] albumazar [illegible] in [illegible] ut dicit [illegible] florum albumazar
[illegible] 37 [illegible]

[illegible] licet aliqui applicacionem aeris de predicti cum textu non sufficiat [illegible]
in singulis diebus [illegible] et non [illegible] saltem diebus frigidis absconsis
quod et pluviosos [illegible] et ob alia intelligantur [illegible]
aura [illegible] in particulari [illegible] aer [illegible] plus [illegible]
[illegible] est [illegible] Saturni [illegible]
[illegible] effectus [illegible]
[illegible] et in aliqua [illegible] effectus [illegible]
[illegible] apud [illegible] in die Petri [illegible] et vigilia [illegible] et [illegible]
[illegible] intelligantur Marcius

Et apparet primo [illegible] et devolutus est Marcius [illegible] ad radios Saturni
[illegible] et in stellas Pliades [illegible] in radios Martis [illegible] Marcius [illegible]
frigidus et pluviosus quod erat [illegible] festum [illegible] Gregorii et [illegible] et [illegible]
[illegible] aspectus Saturni ad solem ut dixi [illegible] Saturni [illegible] impedimentum
[illegible] et [illegible] vaporibus [illegible] elevatus [illegible]
[illegible] Marcius [illegible] per radios Martis et [illegible]
venti ab oriente [illegible] Martis [illegible] plus [illegible]
[illegible] et [illegible]
Feria [illegible] ante [illegible] Mathie apostoli [illegible] et pluviosa dies [illegible] et aspectus
Saturni et [illegible] pluvie in [illegible] et [illegible]
ut postea Saturni [illegible]

Die dominica in die sancti Thome [illegible] et absconsa dies cum ventis
Feria 3a ante festum Gregorii [illegible] fuit absconsa dies et aliquantulum frigida
[illegible] aspectus Saturni et [illegible] Saturni [illegible]
pluvie in domo [illegible] et [illegible]

Die dominica post festum Gregorii [illegible] fuit in substancia dies frigida et ventosa
[illegible] per aspectus Martis [illegible] Veneris et [illegible]
in [illegible] pluviosa [illegible] et [illegible]
[illegible] apparuit postea [illegible] frigida [illegible] pluvie [illegible]

In die Gertrudis [illegible] fuit nubilosa et frigida dies per stellas [illegible]
[illegible] Saturni et quartus Saturni [illegible] Mercurii [illegible] testimonium [illegible]

Feria 3a post Benedicti ventosa et nubilosa dies [illegible] stelle [illegible]
aliquantum retardat pluviam et [illegible] effectus stelle [illegible]
[illegible] et [illegible] Aprilis

Et apparet primo [illegible] et devolutus est primus Aprilis ad radios Martis [illegible]
[illegible] Mercurii [illegible] planete [illegible]
[illegible] ventosum medium [illegible] et tempestas [illegible]
[illegible] per stellas Pliades [illegible] effectus [illegible]
[illegible]

Feria quinta ante Ambrosii [illegible] et frigida dies [illegible] aspectus Saturni et
nubilosa et [illegible] in domo Saturni [illegible]
pluvia [illegible] in quartum pluvia [illegible] augmentum [illegible]
frigidus et humidus impedit solem [illegible] et moderatus [illegible] plus [illegible]
[illegible] est [illegible]

Feria 3a post Ambrosii et feria 4a dies aliquantulum frigida cum nubibus et ventis
[illegible] septentrionali [illegible] Saturni [illegible] annis et [illegible]
[illegible]
[illegible] in domibus Saturni et [illegible] mansione est humida

Feria 3a ante Tiburcii nubilosa et frigida dies et [illegible]
[illegible] subtrahit frigidos dies [illegible] et apparuit postea Marcius [illegible] et [illegible]
et tunc Sol erat in Pliades et apparuit [illegible] revolucio [illegible]

Feria 3a ante Georgii ventus ab oriente [illegible]
[illegible] aspectus Martis [illegible] festum Georgii
Feria quarta ante Georgii nubilosa dies et [illegible] pluvias [illegible] stella [illegible]
[illegible] ventus turbatus [illegible] Mercurii

[illegible] Kazimirus dei gratia rex Polonie

Feria quarta post Vitalis dies obscura et pluviosa cum vento

Maius

Inde Floriani circa [illegible] et ventosa dies et frigida obscura quoque et tunc[illegible]
[illegible] aut pluvia nobis propter [illegible] Mercurii quod Saturni et stellas [illegible]
[illegible]

Feria sexta post Stanislai [illegible] et nubilosa dies cum vento

Feria quarta post festum Stanislai puto ventus venit [illegible]

Feria 2a post Zophie frigida aliqualiter dies cum pluviis et augebat illud effectum
stelle [illegible] et revolucio [illegible] in domo Martis mansio humida post pluviam in domo
Mercurii et forte continuabitur circa octo diebus

Feria 2a ante Urbani obscura dies propter stellam [illegible] aspectus Saturni et lune [illegible]
[illegible] in signo tonante et puto durabit duobus vel 3bus diebus

Feria 2a post Urbani aliqualiter dies obscura et frigida [illegible] quoque [illegible]
et quarte [illegible] in diebus [illegible] augebatur

Junius

Septimana [illegible] Junii venit cum radiis quartus Saturni [illegible] in radiis Mercurii [illegible]
[illegible] aliqualiter [illegible] Mercurii quoque [illegible] festum [illegible] frigida cum pluviis [illegible]
quoque anno [illegible] et gratia [illegible] flores [illegible] in frigiditate [illegible] destructionem frigid[illegible]
vel saltem diminutionem et confirmabat illud [illegible] aspectus solis ad Saturnum [illegible]
mutacionibus anni [illegible] ventus et [illegible] stella arctos [illegible] humiditate et
sic erat feria 2a ante Marcelli

Feria 2a post Marcelli nubilosa dies Sabbato ante Viti [illegible] dies mu-
tatio [illegible] propter quartum Saturni et [illegible] Mercurii [illegible] et [illegible] Mercurii applicat Saturno et Marti
[illegible] quarte [illegible] dies circa [illegible] dies [illegible] mutatio cum plu-
viis et aliquali frigore duravit se [illegible] diebus [illegible]

Proximo festo Viti puto circa [illegible]

Feria 2a ante Johannis Baptiste nubilosa et aliqualiter frigida dies

Dominica ante Petri frigida dies mutatio propter [illegible] stellas fixas et [illegible] parte
Mercurii applicante Saturno et [illegible] pluviae in signo humido et frigido

Julius

[illegible] [illegible] et [illegible] tempore introitus solis in cancrum et venit [illegible]
[illegible] vel in [illegible] stellarum [illegible] Martis et [illegible] [illegible] signa ca-
lida [illegible] quoque [illegible] solis [illegible] Junii et [illegible] Julii [illegible] esse [illegible]
et calidior [illegible] aliis annis [illegible] et Martis [illegible] quarte [illegible]
[illegible] quoque [illegible] [illegible] in aliis annis

[illegible] frigida propter stellas [illegible] Saturni cum luna [illegible] Mercurii [illegible] testimonium
Saturno mansio humida post pluviam in domo Mercurii et Saturni [illegible] supra

Feria [illegible] [illegible] mane puto [illegible] pluvia propter revolutionem [illegible]
in [illegible] et [illegible] Mercurio [illegible] et [illegible] stellarum

Feria quarta post Procopii aliqualiter frigida et ventus [illegible] propter maiorem humiditatem quod
Saturni et Marti [illegible] supra [illegible] et amplius [illegible]

Dominica post Margarethe nubilosa dies | Dominica [illegible] Jacobi frigida et puto [illegible]
[illegible] propter stellas fixas in [illegible]

Feria quarta post Jacobi venti [illegible] et [illegible] [illegible] mensis

Augustus

Septimana [illegible] [illegible] medietas calida circa festum Assumptionis Marie pluviosa cum [illegible]
tempestatibus

Inde festo Petri ad vincula frigida dies

Sabbato ante festum Laurencii obscura

Feria quarta post Laurencii venti

In die Assumptionis Marie frigida Sabbato [illegible] post festum Assumptionis Marie nubi-
losa cum vento et pluviis Feria quarta post Bartholomei [illegible] Augustini
nubilosa frigida quoque [illegible] cum [illegible] Saturni [illegible]

~~Tempus~~ Septembris

Excepto dominica fine septembris et frigida inter ventosa parum coparata [illegible] frigida venti ex parte maris apparent sepius
Sabbato post egidium nubilosa Sabbato post nativitatem marie frigida Sabbato post exaltacionem frigida et ubi stelle sive movebunt tempestates aliquas [illegible] [illegible] habet et [illegible] Feria sexta post mathei apostoli indubitanter frigida ex varia mutacione et ceteri dies frigescit aura fere decem diebus et dicta in media parte et durabit usque ad finem mensis

Octobris

Excepta revolucione orbis magni et preter dominica tempestatem testimonijs [illegible] planete quod indico octobrem esse magnam mutacionem in aura plusquam in aliis anno [illegible] et sicut [illegible] planete dempto [illegible] multum differencias [illegible] generis
In die remigij [illegible] et indubitanter dies frigida ex pluvijs et nubibus atque vente
Feria sexta post francisci nubilosa dies ex vente et [illegible] puto [illegible] quarta [illegible] post francisci mutabilia dies Iudice galli indubitanter nubilosa et obscura [illegible] vendet multa [illegible] aura multum mutabilis et frigida Iudice simonis et iude aura nubilosa et frigida

Novembris

Excepto inicio novembris et [illegible] Iudice leonardi frigida dies et ventosa hic [illegible] in crastino sancti martini [illegible] in die elizabeth et die clementis et in die katherine

Decembris

Excepto inicio post natale domini ad circumcisionem domini nota frigus et durabit [illegible] quindecim diebus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] puto
[illegible] et in die barbare frigida dies et obscura et nivibus [illegible] [illegible] [illegible] marie et in die [illegible] ~~[illegible]~~ multe nives Feria quarta post lucie frigida dies
Iudice sancti thome [illegible] et dies ~~[illegible]~~ mutata frigida [illegible] stellas [illegible] [illegible] [illegible]
Feria quarta post festum sancti thome frigida dies et ubi puto [illegible] durabit fi[illegible] usque ad quindecim dies
Si ut probo placeat [illegible] astrorum non [illegible] hic modo de pluvijs indicant quando sepius [illegible] [illegible] dare [illegible] Si in autumno [illegible] super latus dextrum [illegible] [illegible] [illegible] validum Si vero in latere sinistro [illegible] [illegible] remissam [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] sepe fuit [illegible] quando [illegible] silvestris [illegible] [illegible] volant [illegible] validam [illegible] Si vero alte non validam [illegible] sepius [illegible] in autumno [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] non validam [illegible] albus [illegible] bonos [illegible] [illegible] futuram [illegible] pluviam atque ventum [illegible] asini et apes [illegible] non [illegible] de [illegible] alvearijs atque musce impetuose mordent [illegible] die pluvia subsequitur [illegible] stelle de nocte multum scintillant ventum [illegible] et aura frigida [illegible] [illegible] stelle que multum scintillant [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] rubet [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] marte [illegible] [illegible] stelle rubee ventum [illegible] [illegible] stelle [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] veneris et [illegible] colores [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] vides usque septemtrionem celum [illegible] [illegible] indubitanter [illegible] frigus [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] usque septemtrionem prosperam frigidum et pluviam Si vero [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] usque meridiem prosperam [illegible] [illegible] [illegible] maris [illegible] [illegible] Si vero videris nubes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] prosperam [illegible] et [illegible] pluviam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Si vero [illegible] nubes [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] prosperam validam pluviam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Si vero [illegible] nubes [illegible] [illegible] et varios colores prosperam tempestatem [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Sed [illegible] de eclipsibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Si enim apparuerint nubes nigre commota undique peste si [illegible]
bella, si informes et commota atque aurea [illegible] in victualibus. Si albe
bona annona [illegible] hec apotelesmata 2o quadripartiti circa finem. Item quando vi-
sus [illegible] in nocte [illegible] [illegible] et ipse incipit frangi ubicumque ignis incipit
frangi ab illa parte veteris venturus est. Item quando circa solem videbitur quasi quidam
nigrum quod mane fit circa ortum et occasum ventum denunciant ab illa parte aqua
incipiunt ascendere et hec est quod dicit albertus [illegible] adulterare ut [illegible] ab
oriente super [illegible] et [illegible] potius indicant frigus et calorem que [illegible]
a septemtrione usque meridiem cum frigida est vel calida sed si ab occidente pluviam
si ab oriente serenum. Item [illegible] solem mane quando rubet significat
pluviam denunciat si vero [illegible] ventum [illegible] sicut albumazar in magno intro-
ductorio dicit si aer clarus et scintillat quod non est propter planetas aut stellas de-
claro celo ipse pluviam [illegible] dicit. Si non scintillat serenitas. Item quando
sole deserente [illegible] rubeus et pluvia processit [illegible] futurum diem clarum [illegible] signum
est quod vapores [illegible] incipiunt. Si non processit pluvia cum sit futurum dicit pluviosum
signum enim est quod vapores incipiunt ingrossari. Videant [illegible] altiste quod [illegible]
[illegible] arche 2o [illegible] rubedo [illegible] clarius futurum [illegible] non [illegible] enim est [illegible]
vel hec cum [illegible] [illegible] vocabat [illegible] arcus [illegible] Item [illegible] in [illegible]
[illegible] circa cum [illegible] si due macule videantur [illegible] [illegible] pluviosa [illegible]
[illegible] cum [illegible] luna [illegible] solem [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] solem et luna
[illegible] in ambabus [illegible] Si [illegible] luna [illegible] [illegible] pro futuro
macule apparent [illegible] in [illegible] sua [illegible] Item luna [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] pluvias [illegible] vero ventos [illegible] sicut [illegible] ut dicit [illegible] arnoldus
de nova villa cum tamen non ridiculosis [illegible] assignationibus aliud enim magis apparet
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ascenderet cum luna et [illegible] [illegible]
[illegible] acuit aerem ut [illegible] Item albertus quando [illegible] exultant pluviae [illegible]
[illegible] pronosticant hec enim [illegible] sunt aves nimis calorem [illegible] enim immoderata [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] moderato [illegible] [illegible] hec itaque aves
ad [illegible] [illegible] sentiunt pluviam [illegible] instinctu [illegible] et super aera exultant.
Item arnoldus de nova villa canes [illegible] ad [illegible] [illegible] in ventre [illegible]
[illegible] magis tempestatem atque pluvie [illegible] cum pluvia sit [illegible] aque [illegible]
vel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] calore [illegible] et
remissa [illegible] in simbolo elementi [illegible] [illegible]
Item albertus in monarchia in [illegible] dicit [illegible] delphinos [illegible] ego [illegible] martinus
[illegible] vidi [illegible] [illegible] medicamen in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] delphinos quod [illegible] tempestatem adeo ut dicit albertus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] vidi in [illegible] [illegible] et [illegible] tempestuose [illegible]
et illo [illegible] [illegible] statim [illegible] portum. Item [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
incipit splendescere futurum pluviam denunciat. Item [illegible] quod [illegible] volant [illegible]
[illegible] [illegible] futurum pluviam [illegible]. Item [illegible] ab [illegible] parte [illegible]
[illegible] ab [illegible] parte [illegible] venturus [illegible] et [illegible] vento [illegible] indicant pluviam
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] Item [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] climate [illegible] [illegible] in estate pluviam in [illegible] vel
[illegible] frigus denunciant. Item [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vel
[illegible] futurum pluviam denunciant. Item albertus ardea tristis [illegible] aquas
pluviae venturas denunciat. Item [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] pluviam venturam [illegible]. Item [illegible] [illegible] [illegible] surgunt
tempestatem pronosticant. Item albertus in monarchia [illegible] pisces saliunt pluviam futuram [illegible]
et non [illegible] [illegible] pisces [illegible] pluviosi [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. Item [illegible] aves [illegible] et [illegible] aves [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] pisces gaudent de pluvia et evolant super mare [illegible]
Item [illegible] aves [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Item albertus [illegible] appar-
[illegible] [illegible] ventum [illegible] meridiem vel pluviam in mane [illegible] serenum. Item quando [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ab oriente aut a septemtrione [illegible] pluvie [illegible]
[illegible] [illegible] in aere [illegible] [illegible] ab oriente aut meridie [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] et metheororum.

Capitulum quintum in dispositionem temporis [illegible] [illegible] albumazar in
libro magnarum coniunctionum [illegible] [illegible] [illegible] hebreorum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] messahala [illegible] [illegible] hebreorum sicut enim ad planetas
[illegible] applicant [illegible] [illegible] hebreorum ad [illegible] [illegible] [illegible]

Cum ipse de [illegible] lingwe arabice et indaice et ascendente moysi qui fuit fundator p[ri]-
dicte fidei [illegible] capitulum et principat[ur] eandem directionem in hac fide ut dicit prout in
antiquis armenis. Cum itaque in revolucione anni saturnus [illegible] in sua exaltacione et luna que
domus [illegible] [illegible] multa diversitate Judeos sive iudeos de fide eorum disponere in pa-
ciencia cum captivitatem et omne quartus et revolucionem orbis magni et predicta in iudeos male
[illegible] ascendente moysi et inveni fidei saturnum male [illegible] in [illegible] estate in domo
[illegible] iudeos [illegible] et alios iudeos maleficiare et cum festum sancti michaelis timeat pe-
stem et incendia [illegible] sua disposicione celeste quando saturni et martis que [illegible] in die
sancte lucie et hec effectus [illegible] fortius in locis subiectis regimini et libre ut sunt [illegible]
anglia apulia et partes ytalie vel [illegible] partes [illegible]

De disposicione paganorum. Cum [illegible] cum marcus [illegible] disponitur fidem paganorum dicit
Albumazar in libro magnarum coniunctionum dicta [illegible] esse huius fidei cum [illegible]
[illegible] sollempnia [illegible] [illegible] phariseis et [illegible] [illegible] [illegible] et hali
[illegible] [illegible] mars [illegible] mercurius [illegible] [illegible] [illegible] 3a facie
[illegible] ascendente et mercurio in decima domo [illegible] Cum et cum [illegible]
[illegible] monarchie [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] mortalibus [illegible] [illegible] itaque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ut dicit genesis [illegible] faciam [illegible] hominem ad ymaginem [illegible] Et non solum [illegible]
[illegible] [illegible] astrologi [illegible] mercurii non negat esse [illegible] cum [illegible] [illegible]
[illegible] ut dicitur 2o [illegible] [illegible] [illegible] et hinc albumazar [illegible] fuit fidem [illegible]
[illegible] [illegible] que [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et hoc dicit albumazar [illegible] [illegible]
[illegible] Et [illegible] in facie [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] capillis duas [illegible] in manibus gestans [illegible]
[illegible] [illegible] due stelle [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in sua [illegible] domo et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vocant [illegible] et [illegible]
in [illegible] [illegible] Cum itaque mercurius in revolucione anni [illegible] [illegible] saturni et
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] in domo [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] saturni [illegible] paganos [illegible] [illegible] ad festum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ascendente anni et [illegible]
haly omne malum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] anni [illegible] malum [illegible] paganos [illegible]
[illegible] huius fidei [illegible] in [illegible] timeat [illegible] [illegible] [illegible] argumentis [illegible] [illegible] ac-
cordante signo [illegible] [illegible] [illegible] ut dicit hali et albrabicus [illegible] [illegible] [illegible]

Initium et disposicio fidei machmeti
Albumazar in libro magnarum coniunctionum [illegible] [illegible] [illegible] ponit [illegible] [illegible]
fidei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in qua [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] fortunata [illegible] [illegible] festum [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] saturni et martis que [illegible] in die [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] secte et fidei [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] saturni [illegible] [illegible] in domo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] et morte Et [illegible] [illegible] [illegible]
planetas et tartaros [illegible] [illegible] [illegible] albumazar in libro magnarum coniunctionum
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fortunata [illegible] [illegible] [illegible]
mars [illegible] radios in revolucione [illegible] magne [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] infortunabuntur [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in festum martini [illegible] [illegible] saturnus [illegible] [illegible] marte in domo [illegible]
[illegible] [illegible] albumazar in libro magnarum coniunctionum [illegible] [illegible] festum [illegible] [illegible]
[illegible] planetarum [illegible] in [illegible] domo solis intrante in libram mars [illegible] [illegible]
a saturno et leo in domo cadente [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ungarum ac poloni ne attemptent turcos et tartaros [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] festum assumptionis marie

Nam [illegible] in disposicione [illegible] [illegible] in regno polonie et ungarie
[illegible] in [illegible] [illegible] disposicione [illegible] [illegible] planetas [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] albumazar [illegible] secte [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut dicitur genesis [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] albumazar [illegible] [illegible]

Considerantur autem eclipses iuxta Ptolomeum 2o quadripartiti. Eclipsis cum sit de rebus in v[er]a
libri dominatorum fingendo videlicet considerantur et ponderosi in signis aeris et igneis, quorum
vero dominatores ut cum Mesahala capitulo 2o et quarto considerantur. Item planete et loca sua ut
et Hali super 2m quadripartiti Ptolomei planeta cum civitatis sit aliqua causa de ipsis vere videlicet
ut planete mox sit cognoscendi. Disponitur anno quarto dominorum per varios fructus
ut habetur in Albumasar de ultimo capitulo ultimo quorum propter sapientes comparant
His itaque testimoniis cum primis quarto et celestis impendet et quarto in
cum quarto frigus tempestates et grandines veniat in festo vite et effectus de ea
Polonie Almanie et Anglie ut silvis floreat ubique in Ungaria vero et Italia
libra destruentur floribus et frumenta diminui et hoc sit secundum Ptolomeum 2o quadripartiti
et Hali ibidem. Destruentur itaque fructus in Polonia per frigus et grandines circa festum vite
et cum inquirit causas rationis anno generaliter volens per infortunatos in Saturno et Marte
preponderare. Si vero quinque anni igneus signis fructus destruuntur maxime per ipsos
ipsi quarto. Cum itaque Saturnus in libra retrogradus qui signum accendit Mars vero in tauro destruit
ac Mars cum hoc vero Mars in Tenebris afflixit urbes tempestatibus quibus ubertates terre
cum autem et aliquibus venient cum multe locuste quas per Saturnum in virgine
et rubigo per Martem in septimo applicatur domino vite et ipse applicat pleiadibus stelle
Saturni et hec civitatis maxime subiecte tauro et scorpioni Roma Damascus
Syria Valencia ~~Padua~~ Parma Bononia et per visum venetis ad partem de porta
bonitas anno quarto in
Triticum
Triticum cum Mars per cadit in domo sexta in sagittario sit competens stabit licet in bon-
quarto quam anno putandum
Ordeum
Ordeum et avena maxime destruentur cum triticum et per in sexta per verbis ubi scripta
que inde Hali 2o quadripartiti de suffrage terra et ordeo
Effabe
Effabe vero caret parte in domo mortis destruentur
Mel
Mel quod in septima parte Martis quarta parte fortune accedere aliquid Martis satis habundabit
Lentes
Lentes vero carent parte in prima quarta in domo Iovis in sexto opposite cadunt satis bene
Oleum non destruentur vero sine parte in loco convenienti
Bombex habundabit per cum prima Aque aut dulces multiplicabit vero carens
parte quarta ad luna
Avena disponentur vero ordeum
Conclusio quarto hoc anno erit pax maior quam preterito
Capitulum septimum de dispositione belli et pacis. Cum itaque Mars
cum Saturno sit dominus anni et Mars in medio pleiadibus in distancia fere duorum graduum
accedens ad Aldebaran et per quarto in decima domo et hoc variis generalibus actionis
applicans medio Marti hoc arguit bella in locis subiectis scorpioni Padua ac
una Syria Damascus Russia et sic deinde cum casu decidit Machumetis credeant
de Polonis ne habent bella in pluribus cum Russis et cum suis suffraganeis et cum
Valachos. Et ideo secundum Albumazar inquit in capricorno sit cultura stellarum et
septimo arguit rixas et addentur bella et revolucio quinque magne vel in medio Mars
recepto apparuit et vero videantur circa festum Petri configuracionis stellarum tempore multis sole in cancro et
circa festum Michaelis usque ad festum Martini hoc arguit configuracionis stellarum tempore multis sole in
libram et quarto Saturni et Martis in die lune in domo prima et revolucionis quinque Saturni
et Iovis facte anno domini 1400 in 2 ad quarto circa diem Augusti que venit in vicem
primum aquarii in radice Martis elevato apparitu et quarto rustici adversabunt nobilibus eo quod Saturnus
elevatus est super solem secundum quod sit retrogradus frustra cum labor rusticorum
Nam autem de variis morborum hoc anno eveniend. Cum inde secundum Ptolomei 3o quadripartiti
de infirmitatibus provenit per se vero Saturni et Martis ac stellarum dominantur cum hoc ab omnibus partibus
que planete. Cum Mars in tauro

applicans pleiadibus et ipse cum aldebaran in thauro respicit collateraliter veniet in presenti anno multa [illegible] et cum mercurius [illegible] ptolomei 30 conditionis impetu applicat saturnum et ipse est in capricorno in detrimento suo in domo sexta saturni qui saturnus est prope [illegible] fleuma ut dicit hali aben rodoan glosando [illegible] frigide erunt hoc anno multe passiones pectoris. Et quia deinde veniet coniunctio caloris in frigidis erunt et febres vagabunde et sequitur etiam in autumno [illegible] in ypocrisis febribus inordinate vagabundis quartane ventris sed etiam saturnus aspicit [illegible] prope et mars venenose in parte calculose vel stare alia de statibus [illegible] dicentur et [illegible] erunt in regionibus subiecte thauro ut polonia

Iam nunc in dispositione pestilencie et mortis

Ptolomeus et alii astronomi dicentes causis accidentibus celestibus dependentibus pestilenciam venturam iudicant prout coniunctione et iudicare in sua revolucione quando fuerit dominus [illegible] cadit in radios saturni vel martis aut stellarum [illegible] aut mercurii male configurati et hoc fuit consideracio prima albumazar in libro florum dicens et eclipsibus solis et lune [illegible] sol est pater hominum deorum quia 20 de anima et ipse mercurius prope [illegible] vitalem et [illegible] appetit cum ut dicitur 30 conditione ptolomei [illegible] in qua est spiritus animalis vel aliquo spiritus vitalis et [illegible] in quo spiritus [illegible] admixtione venerit luna vero appetit radicalem humidi qui duo si eclipsantur impediuntur [illegible] in terram descendunt ad radicem cum [illegible]
[illegible] in terram dicitur 30 conditione ptolomei. Et [illegible] nobiles libros [illegible] malorum plurium in terram descendunt et remanent [illegible] in memoria ut dicit [illegible] depositum et hoc est consideracio ptolomei in conditione et [illegible] consideracio coniunctione ponderosorum et malorum transit super bonum in signo humano ut sol [illegible] libra [illegible] sagittarii et aquarii et tunc cum coniunctione [illegible] mortalitas ut [illegible] certo iudicandum in presenti initio sol in [illegible] male planete [illegible] anno et ipse sunt male disposite et si invenimus dominum vite [illegible] et locus [illegible] in domo octava et [illegible] in sexta et [illegible] coniunctione ponderosorum est in alio [illegible] pestilencia mortis aut. Et [illegible] febres pestilenciales [illegible]
illud [illegible] quorum adventus [illegible] et [illegible] galienus [illegible] plus [illegible]
mortem [illegible] pestilenciales [illegible] in eo [illegible] vite [illegible] spiritus vitales [illegible] ptolomeus appetit sol et hoc in autumno [illegible] minor [illegible] quia [illegible] quod in autumno sepius pestilencia erunt [illegible] in vere
Et quia hoc anno revolucio quando fuerit [illegible] infortunatur [illegible] applicatur mercurii in domo sexta que auget mala [illegible] albumazar erit pestis [illegible] ptolomei [illegible] Et quia dominus loci eclipsis est [illegible] et mars [illegible] vite [illegible] subiecta thauro et scorpioni [illegible] et hoc magis augebitur in autumno [illegible] saturnus elevabitur super martem. Et [illegible] in domo mortis addet pestem in [illegible] et alia plura testimonia ad hoc accordant erit [illegible] pestis in polonia prussia in boemia [illegible] pestis [illegible] Et [illegible] mars habebit [illegible] fleumatici [illegible] ut [illegible] hali 2a regum [illegible] sunt.

Iam tercio in dispositione summi pontificis

[illegible] sunt [illegible] sub [illegible] lege [illegible] mercurius [illegible] summi pontificis. Et ut ad [illegible] domini [illegible] pape [illegible] ascendens [illegible] in papatu [illegible] revolucionem in domo mercurii et ipse est dominus [illegible] et quia in presenti revolucione [illegible] martis et [illegible] mercurii est in domo mortis [illegible] in suo detrimento [illegible] ut dicit albubater [illegible] in [illegible] infirmitas et [illegible] incipiendo [illegible] in sua permanebit dispositione

Iam quarto et [illegible] sic principia huius [illegible] imperatoris [illegible]

[illegible] in signo piscium et signum sagittarii [illegible] et [illegible] infirmitate [illegible] stella [illegible] albumazar 2o florum et habebit [illegible] in domo sexta [illegible] incipiendo a septembre [illegible] sed stabit

Rex francie [illegible] signum [illegible] martis [illegible] quia [illegible] regni [illegible] ad septembrem timeat pestem et infirmitates in suo regno [illegible] minutas in fine anni [illegible] permanebit

Rex polonie [illegible] arietis et [illegible] thauri [illegible] pleiades et aldebaran [illegible] infirmitates [illegible] martis [illegible] in domo [illegible]

Solitum est beatissime pater in regno Polonie inclito, quod prelati principales scilicet et [illegible]
in consilio regis optinent, et negocia regni magis ardua concurrente eorum consilio
et ope dirigantur, ipsi sunt custodes et vigiles civitatum, ipsi etiam et diocesis suas
manutenent, dirigunt et defendunt, et eo respectu subsequuta vacatione alicuius
ecclesie kathedralis, prelati et canonici ecclesie vacantis volentes providere alterius
ipsa ecclesia in possessionibus suis et iuribus reddatur indempnis, salubriter et
apud sedem apostolicam intercedunt ut is qui eligitur, probis devotis et humilibus
ecclesie et reipublice utilis et clemencia eius sedis apostolice regi et milicie regni gratus
preficiatur, quod non est sine magna ecclesie et cleri utilitate in regno eius vacanti in prelatos
sunt [illegible] generales et dissensionibus et discordiis que in ecclesia Polonie prefato
contingunt consolatur, opportet illos prelatos talibus statum et amicorum [illegible] multitudine
et magnorum sumptus facere, ubi generaliter periculorum pressuris [illegible] apparatus adire
et ipsam ecclesiam defendunt et conservant, et quanto quisque eorum regi et [illegible] valent
magis [illegible] tanto [illegible] ecclesiastice possessionibus et rebus [illegible]
prudenter salubriter pace impetrata. Et ecclesia in regno Polonie in cultu divino posse
[illegible] dacione decimarum et aliis [illegible]. Pacis studio [illegible] [illegible]
pacis auctore, quod si prelati non essent grati regi et regno non possent [illegible]
statum amicorum [illegible] possessiones libertates et alia iura ecclesiastica resistere differre
[illegible] contingencia regnorum vicinorum testimonium [illegible] perhibete, et ipsa rerum efficacia [illegible]
[illegible] esse ecclesie et cleri, et tali prelato illi ecclesie insigni [illegible], tria
[illegible] in [illegible] ad vota [illegible] domini regis [illegible] dignetur, quedam ecclesie
media in [illegible] non est sine iusticia clemencia [illegible] suprahabundare [illegible]
tercio exemplo [illegible] [illegible], nam cerebrum, quod est unum ex principalibus et [illegible]
membris habet duas pelles quibus tegitur et vallatur unam que dicitur dura mater
et alterum que dicitur [illegible] mater [illegible] illa que dicitur pia mater pia mater,
contingit illa vero que dicitur dura mater magis [illegible] elongat [illegible] cerebro
vigent sensus et virtutes animales, similitudinem gerit propositi in quo debet esse
principis [illegible], prudencia et intellectus [illegible] qui debet habere duas [illegible]
[illegible] voluntas quarum quelibet potest dici mater clemencia scilicet et iusticia. Clemencia
dicitur pia mater quia in multis dissimulare et parcere debet, iusticia que dicitur
dura mater quia mediante illa corrigit et ferit, primo [illegible] ad voluntatem [illegible]
ad [illegible] si prima habundare debet, non ut ferire [illegible] ait. Imperator
quod solummodo [illegible] [illegible] mitte ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ volunt [illegible]
consilio egebat quando vero solummodo [illegible] [illegible] mitte debent [illegible]
consilium ad [illegible] in hoc [illegible]. Quod rector ecclesie maxime [illegible] [illegible]
[illegible] magis debet [illegible] regibus et principibus katholicis complacendo. Quod
[illegible] non est [illegible] illa [illegible] que [illegible] eius [illegible]
[illegible] copulatum vita eius ad clementiam [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible]
~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] qui clemens est et benignus, [illegible]
[illegible] sedes sit rex super eam. Et super solium David qui rex [illegible], [illegible]
erat [illegible] [illegible] fortis [illegible] [illegible] fortissimi et [illegible] [illegible]
sedes clemencia [illegible] [illegible] [illegible] rex petit [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
sedem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] supplicatum, nichil [illegible] [illegible] divinum et [illegible]
et sufficiencia testimoniorum [illegible] qualitate [illegible] [illegible], qualitates [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] regno [illegible], et [illegible] que [illegible]
[illegible] domini regis et consiliariorum sive [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] que [illegible] sedem [illegible] [illegible] [illegible] et testimonium [illegible]
habet [illegible] sedes [illegible] [illegible] domini regis, [illegible] salvas et integras

In sigillis ipsarum habet tua Sanctitas literas reginarum Polonie, literas reverendissimi patris
domini Johannis Archiepiscopi sancte Ecclesie Gneznensis et primatis, literas prelatorum regni prefati
habet eciam tua sanctitas [illegible] literas Capituli Ecclesie Cracoviensis, virum insignem ipsi
prefecti, ex quibus evidenter veritas quod loquimur constet clara ad instar lucis meridi
ane, integri homines sumus, nec minis aut precibus seducti, nec muneribus aut
promissis corrupti, neque terroribus compulsi, sumus homines sine ruga et
macula sine plica duplicitatis et invidie, commissa fideliter exequimur pacem
et quietem Ecclesie dei et populo a tua sanctitate optime cupientes [illegible] bom
sumus ad similes conventus, que secundum evidens sunt unde malorum eorum
secretis esse scriptum quod [illegible] studiis impiis cadent in malum, nec vellemus esse
legati [illegible] qui olim [illegible] vocabantur quos certum in hyspaniam
esse [illegible], sed ut gentis illorum Scipioni placuit ea tamen quia [illegible]
[illegible] habuit et alii nec prefecit vota Serenissimi domini regis et prela
torum regni [illegible] [illegible] ut eorum effectu [illegible] ad regnum re
meabimus [illegible]. Et ipse Serenissimus dominus rex intelligens se gra
tiosum et fundatum a tua sanctitate consolatum reddet se sedi apostolice et
tue Sanctitati vitam sibi commisse ad quevis beneplacita promptum et paratum.

Tercia — Secunda prima, oracionum

Beatissime pater sedes apostolica cultoribus suis liberalem se exhibere consuevit, votis
tam Regum et principum katholicorum tanto alacrius prebere benignum solita est auditum, quo eos
professores ecclesie prospicit et fidei defensores agnoscit, huius tam excellentie potentiam liberalitatem
sue magnitudinem ostendere debet, quorum terre et dominia tam infidelium sunt finitima, quorum insultus
[illegible] et cum [illegible] sanguinis effusione, arcent, ne tam fidelibus noceant cum velint, quod sit et dudum nobis
mentis Serenissimi domini Regis, spes [illegible] non mediocris subeuntur. Vestra S. tua spes et
vota Serenissimi domini Regis exaudire dignetur, cum non minus quam ceteros Reges katholicos
adversus infidelium insultus se providens opponit. Movere igitur debet tuam S. solita clemencia et be
nignitas et circa Serenissimi domini Regis Polonie devota subiectio et fidelitas ad exaudiendum
vota sue Serenitatis, cum sunt digna et honesta ut non contempnantur a subditis. Scit ipse Serenissimus
dominus Rex vestra potentia tua S. non frangitur, sapientia non fallitur, clemencia non fatigatur.
Recognoscit vestra unius monarchia domini principum katholica summa potestatis, quo spirituales influ
encie et carismatum dona in corpus ecclesie fontanea emanatione diffunduntur. Scit esse tu es sacerdos
magnus pontifex summus princeps episcoporum, et tu unctione christus, ita ut cum sublevet alios in partem
sollicitudinis vocatos in te solo se infundit plenitudo unctionis dignitatis et potestatis, et hinc tue potestati
parere nolentem, feriendum morte vox censet divina et vita. Non fastuose non arrogante sed spiritu
mitissimo postulat preces suas exaudiri et admitti. Ad vestrumque tue S. excellentissima magestas dig
netur benigne attendere, cum indefessa fidelique devotione ipse Serenissimus dominus Rex tue S. et
sedi apostolice adheret et devotissimam devotionem obedientia quam cunctis victoriis anteponit, huic
se subiecit. Credit ipse Serenissimus dominus Rex vestra tua S. circa dominum Regem, Regnum et regni
[illegible] maiorem teneret, nec circa Regem, nec dum ab extraneis sed etiam a subditis fineret
arctari ad ea que in sue Serenitatis vergerent detrimentum et contemptum. Respiciat etiam nos S. tua in oratores
sue Serenitatis. Non est innatus nobis timor sepius, nec impetuositas sermonis in ore, nec inperitas magisterii
nec [illegible] in vultu, nec ulla iniquitas in cogitatu. Honestissime humiliter et [illegible] omnia [illegible]
attendimus. Et credimus vestra tua S. audit votis et precibus sue Serenitatis consolatos nos dimittat ad propria.
Si igitur tua B. pater advertens Serenissimi principis domini Kazimiri Regis Polonie aciem
mentis extendat, dum potest tantam virtutum [illegible] genitorum et avorum, ipsum [illegible] ut quem
admodum illis feliciter in solium regni successit, ita in studiis religionis probitate morum, strenuitate virtutum
formidine hostium, et magnificentia operum eorundem ipsum successisse videret. Cuius insignia opera, fidelis servitute
et devote obedientie sedi apostolice et tue Sanctitati demonstrant, debere esse gratum et acceptum. Non
dubitat ipse Serenissimus Rex S. tue esse notissimum quantum expediat suo Regno, et regni prelatos
esse suo statui et bono regni affectos in quorum consilio pagina vis considerandorum residet, cum de pace
et de bello et de salute populorum consultat. Non sic in pluribus regnorum partibus aliorum, in quorum
aliquibus esse cautum [illegible] [illegible] non adesse, quibus si eorum desideriis de prelatis provide
non satisfieret tollerari posset, sed non sic in Polonie Regno, non nisi gratos Regi et patrie
[illegible] et reipublice utiles, in episcopos prefici, et in hoc primo regnum voto suffragantibus meritis virtutibus
et testimonia petitorum, quod sancta sedes Reges predecessores suos assumit ac precipit ut
nullus absque electionis aut postulationis vocatione et Regis et congregationis generalis
et prelatorum vota in episcopum preficiatur. Nuper autem defuncto Reverendo patre domino Thoma episcopo
Cracoviensi ecclesie et pastore, prelati et plana pars ecclesie capitulariter convenientes

Mowa Rytwianskiego + 1461 [illegible] Primas IIgo

15

et tranquillitati eiusdem Ecclesie in hoc malo temporum cursu nec longa vacatione exponeretur
incommodis providere volentes, certam diem pro electione futuri pontificis assignarunt, ad
tendentibus nullis super electione differenda qui forte scriptis vocare plurimum vocari
ad regimen eiusdem Ecclesie satagebant, sunt tunc pro meliori per Serenissimum principem dominum
Kazimirum Regem, deliberatis et per consiliarios suos maiores statum concorditer et electum
attentis nullis [illegible] defectibus et causis que ad presens non expedit recitare, dominum Reverendum patrem
dominum Johannem Episcopum Wladislaviensem, que idem Serenissimus dominus Rex [illegible], tunc
admirandam auctoritatem apud quem omnis summi dei potestas in terris sita est, cui claudit et
nemo aperit, aperit et nemo claudit, cui nemo dicit cur ita facis, devotissime et humiliter
[illegible] desiderat per vestra Sanctitate in Episcopum Cracoviensis Ecclesie fore conficiendum, Attendens
que alia que decori et honorem cuiuscumque principatus [illegible] utile, immo
non exiguus quorundam laboribus, ut tales in salute populi et rei publice gubernaculo, presules
assumantur, qui non modo animarum sciverent et possint mederi [illegible], verum
[illegible] mutabilitas, [illegible] fideli [illegible] feliciores gubernetur, qualis existit ipse
Reverendus pater Johannes Episcopus Wladislaviensis, immo tota illa patria afflata [illegible]
non tamen contenta [illegible] attente [illegible] prelatus [illegible], quibus [illegible] eciam maioribus potestatibus [illegible]
est, exultat de ipso in domino, et [illegible] tales ad regimen Ecclesiarum kathedralium vocantur
qui non tamen vita et salutaribus exemplis, sed et agibilium arduarum [illegible] probata experiencia
scirent [illegible] et salutem utrobique procurare. Verum nuper Serenissimo domino Rege
cum multis prelatis spiritualibus et secularibus, necnon et aliis proceribus regni in Civitate Lanciciensi
degentibus, rumor incredibilis provisionis Jacobo de Sieno prothonotario Sedis apostolice per vestram
Sanctitatem ut dicebatur facte, Regis prelatorum Baronum procerum et Nobilium animos perturbat
Reminiscentia eciam [illegible] per ipsum Jacobum attemptatorum ad id accedente, qui contra Regis et patrie
voluntatem, seducendo, bone memorie dominum Thomam Episcopum in infirmitate collapsum ut resigna-
cionem Capituli et Regis voluntatem Ecclesia sibi cederet, ipso Serenissimo domino Rege
renitente et ipse Serenissimus devotissimus Rex [illegible] Sanctitati vestre ut huius inordinate
ausibus obviaret, qui [illegible] se regi et patrie ingratum exhibere [illegible], tum coram vestra Sancti-
[illegible], Serenissimo domino Rege [illegible] in remote [illegible] ad ecclesiam
patrie [illegible] commotionem et perturbationem et ad statum regni [illegible], talis titularibus
suffraganeis [illegible] Castro se includens clandestine [illegible] in potestatem [illegible]
que res gravior [illegible] Serenissimo domino Rege et suo consilio minime dubitabatur
[illegible] huiusmodi provisionem intellexisset, totius patrie desolacionem et scandalum
paritura fore, [illegible] minime [illegible], res [illegible] exemptum recepta est et perniciosum
futurorum exemplum ut nulla attencione [illegible] provideri potest, qui [illegible] zizanie
seminatore scandalla dissensiones et sediciones inter regnicolas et alia [illegible] impedia
in ipso regno inde evenient, et ardenter dico [illegible] omnes potius Ecclesie [illegible]
qui eundem Jacobum ad ipsius Ecclesie regimine admittent, Durissime ipse Serenissimus dominus
Rex dicit sibi et admiracione non mediocri [illegible], [illegible] [illegible] in [illegible] alieni patrie
contra voluntate Regis aut domini terre et tocius plebis qui eis gratus non esset, quomodo
admittetur ad consilium Regis qui ociis Regis displicet, quod Castra Ecclesie fortissima que
sunt in finibus regni [illegible] exterius, credentur eidem, aut quod Ecclesiam tueri posset qui [illegible]
cia et [illegible] regnicolarum [illegible], [illegible] posset [illegible] hostis patrie alienigena [illegible]
proditor [illegible] dilapidator bonorum [illegible], et ad consilia regis et regni inutilis
[illegible] Ecclesie, si passim [illegible] voluntatem regis [illegible] ad [illegible], Credit ipse
Serenissimus dominus Rex [illegible] optima [illegible] [illegible] magis curabit
[illegible] Serenissimo domino Regi et prelatis regni [illegible], [illegible] in illo in illo inclito
regno, [illegible] contra atroces insultus paganorum assidua [illegible] bella, non patietur
intestinam, nobilium et [illegible] regni [illegible] sedicionem [illegible] pater beatissime Serenissimus [illegible]
Rex Kazimirus, confisus de tue Sanctitatis benignitate, qui plus in pace unitate et concordia regnorum
et comodis Ecclesiarum [illegible] gloria seculi delectari, [illegible] Serenissimo tua [illegible]
[illegible] pro honore dei et [illegible] salute, ac eciam [illegible] ipsius domini Regis consilio
[illegible] huiusmodi provisione [illegible], regi et milicie regni ingrata, licet forte coram
vestra Sanctitate per nullos verbis et scriptis contrarium dicebatur [illegible] huiusmodi provisione
[illegible] condicionum [illegible] et maiorum, grave in regno [illegible] scandallum, ut [illegible]
[illegible] in [illegible] Reverendum patrem Johannem Episcopum Wladislaviensem postulatum

SR

dignaetur transferre, et Ecclesiam Wladislaviensem Venerando Patri Iohanni Lutko
Archid[iacon]o Gneznensi Doctori Vtriusque Iuris et Vicecancellario Regni, dignissimo in
visceribus caritatis, intuentu precum ipsius Serenissimi domini Regis, conferre, Ut hoc pace
regni et tranquillitas firmatur, viris bene meritis, et Ecclesiis providendo. Res vnica
eo fit ut de totali Ecclesie salute et patrie quiete agatur, habet t. S. Regem regni
et proceres vnitos, supplicationes pro prelatis viris eminentibus et regni consiliariis et religiose — consiliariis
Pelarius electo et postulato vni alteri pro pace et quiete patrie cedentibus cedentibus
caritate et amore fraternis, habet t. S. Regem paratam, Ecclesie Cleri et populi
quietem videt S.t. promotionem Iacobi per ambitionem sub spe pacis et concordie
regis et regni assensu male extortam inter ceteros periculum imminens, et regni perturbacionem — scandalum
mito revocandam. Recipiat piissime pater S.t. pront pius es clementiam et expedies
bonum Ecclesie, patrie Regi et regni saluti et pacis pro integerrimis viris etate
quibus in religione probatis intercedentium paternaliter providendo, Id tue Sanctitati
cedet ad honorem Ecclesie ad decorem et Deo ad gloriam, Vnio Regni et [illegible]
permanet in secula seculorum Amen

et victor in bello

Regem hungarie cum sagittarii [illegible] et [illegible] deponet[illegible] sic regem francie in
toto [illegible] configurationi celesti accordat in principio anni et [illegible] bella [illegible] alte-
rutrum usque in septembre

Rex aragonum [illegible] sub signo et marte sub alkokoden [illegible] anni [illegible]
deponetur et victor [illegible] attentabit [illegible] timent [illegible] infirmitatem [illegible]
usque in die petri applicat cum saturno [illegible] in virgine

Rex castelle deponet[illegible] regem hungarie cum sagittario

Duravit [illegible] quorum [illegible] incipiebat [illegible] anno [illegible] circa [illegible]
[illegible] die marcii in meridie [illegible] impletur et sol [illegible] anni [illegible] in cap[illegible]
[illegible] in domo saturni et radijs martis bellabunt [illegible] albumazar
libe [illegible] optinebunt

Roma [illegible] cum leone in [illegible] anni mediocriter deponetur in [illegible] male [illegible]
[illegible] plurimi [illegible]

[illegible] thartari [illegible] et thartare [illegible] in [illegible] 3a

Florencia Florentini cum [illegible] et marte bellabunt

Gena

[illegible] cum thauro et venere in pace permanebunt | Ferraria et padua cum

[illegible] male configurati dampna pacientur | Mediolanum vero regem hungarie

[illegible] platorum | Et quia [illegible] deceret [illegible] leges et secta [illegible] est [illegible] platorum et legislatorum [illegible]
[illegible] hebreorum [illegible] [illegible] impletur [illegible] saturnus platus sive [illegible]
[illegible] platus machometi [illegible] [illegible] platus [illegible]
[illegible] platus [illegible] et [illegible] platus [illegible]
[illegible] potentie [illegible] thauri in revolucione anni [illegible] in domo [illegible] thauri
[illegible] in domo imperij et [illegible] in domo saturni [illegible] in domum [illegible]
[illegible] revolucionem anni [illegible] in domo mortis [illegible] dignitates [illegible]
[illegible] significat in [illegible] anni platus [illegible] legem [illegible]
[illegible] male [illegible] et [illegible] infirmitates et [illegible] festum iacobi [illegible] in [illegible]
[illegible] in domo sua [illegible] in [illegible] september usque ad [illegible]
anni [illegible] in domo [illegible] et [illegible]
[illegible] albumazar significat dominium [illegible] in [illegible]
[illegible] non poterunt [illegible] et ad [illegible] platus [illegible]
pessibus [illegible]

[illegible] medicorum [illegible] potentum cirurgicorum et fabrorum et artificium [illegible] varia [illegible]
[illegible]

Et quia [illegible] medicorum [illegible] potentum cirurgicorum [illegible] fabrorum [illegible] ad astrologie [illegible]
deponet[illegible] sed [illegible] infortunabunt[illegible] saturnus [illegible] marte in libra in domo
[illegible] infirmitates dolores [illegible] et [illegible]
marte et saturno in [illegible] apparent [illegible] in [illegible] domo [illegible] albumazar
cum saturni [illegible] marte [illegible] et [illegible] in [illegible] et virgini [illegible]
[illegible] in [illegible]

[illegible] geometrie astronomie

Artiste [illegible] rethorice [illegible] astronomi geometrie quorum [illegible] in principio anni [illegible]
[illegible] in revolucionem [illegible] revolucionem [illegible] in domo mortis [illegible]
in estate [illegible] in domo [illegible] in autumno [illegible] infortunabunt
[illegible] infirmitates [illegible] aspicit [illegible]
in virgine [illegible] marte et [illegible] saturni [illegible] albumazar
virgine et libre [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] virgini et libre [illegible] anglia [illegible] et [illegible] novum et [illegible]
[illegible]

[illegible] mechanice et [illegible] quorum luna est significatrix in principio anni et in autumno
[illegible] in estate [illegible] et in yeme [illegible] deponet[illegible] in eclipsi [illegible] octobris [illegible]
in [illegible]

[illegible] septima [illegible] in principio anni infortunabunt [illegible] in [illegible]
saturno [illegible] sit aspectus [illegible] saturni [illegible] et albumazar
[illegible] aspectus [illegible] malorum [illegible]
[illegible] cum venere [illegible] et [illegible]

et dehonestabunt eas illas dicit in aliis et temporibus satis permanebunt competenter. Dicit enim albu-
mazar in flor[ibus] suis in libro [illegible] perditorum [illegible]

Capitulum decimum octavum in dispositione [illegible]

Et quod dicit albumazar in magno introductorio et alkabicius dicunt 2a domus et 8a [illegible] legem [illegible] quae in quantum revolutionem [illegible] et aradiae [illegible] in domo [illegible] [illegible] sexta apparet [illegible] et [illegible] legem [illegible] in domo mortis [illegible] in revolutione [illegible] in domo [illegible] legem [illegible] [illegible] signa [illegible] ptolomei [illegible] alie [illegible] salubrie et [illegible] sunt [illegible] signa ptolomei [illegible] [illegible] impetu per bella in locis tauro [illegible] et capricorno et [illegible] [illegible] addit [illegible] domus in quantum [illegible] in domo mortis [illegible] locis [illegible] et tauro et [illegible] [illegible]

Capitulum decimum nonum

[illegible] signa ptolomei 2o quadripartiti [illegible] celestium [illegible] accipiunt [illegible] [illegible] locis [illegible] accidentalem [illegible] in una [illegible] plus [illegible] plus [illegible] [illegible] varie [illegible] signorum et stellarum [illegible] in [illegible]

Aries

Aries [illegible] signa astronomorum polonia [illegible] 2a facie [illegible] almaniam [illegible] babilonia [illegible] et [illegible] locis ubi [illegible] sunt [illegible] 2a facie [illegible] et [illegible] tham[illegible] verona [illegible] et venetie [illegible] aries [illegible] fiducial [illegible] [illegible] placentia florentia [illegible] antiochia [illegible] locis [illegible] in quibus [illegible] locis in quibus [illegible] latrones [illegible] et [illegible] [illegible] igne [illegible] arbores [illegible] [illegible] in revolutione aries [illegible] in domo [illegible] [illegible] in [illegible] timeant pestem [illegible]

Taurus

[illegible] litora maris [illegible] constantinopolim polonia [illegible] [illegible] bononia [illegible] parisius et [illegible] [illegible] alba in loco [illegible] [illegible] locis in plano [illegible] tarantum [illegible] parsia [illegible] [illegible] in quibus [illegible] [illegible] montes [illegible] magna [illegible] et [illegible] locis [illegible] tauri [illegible] et [illegible] [illegible] fortuna [illegible] bella habebunt [illegible] in [illegible]

Gemini

Anglia armenia egyptus [illegible] parisius flandria [illegible] lombar[dia] [illegible] locis in quibus [illegible] montes [illegible] et [illegible] locis [illegible] [illegible] et [illegible] locis timeant pestem [illegible] aqua [illegible] [illegible] [illegible] et in quantum [illegible] in estate [illegible] habebunt in yeme [illegible]

Cancer

[illegible] Mediolanum [illegible] sagittario Constantinopolim venetie [illegible] [illegible] et armenia [illegible] litora maris et [illegible] parisius [illegible] paludes [illegible] aqua [illegible] [illegible] et [illegible] locis [illegible] [illegible] revolutionem in domo [illegible] [illegible] timeant pestem [illegible] in medio [illegible]

Leo

Leo aspicit turciam ytaliam apuliam [illegible] bohemiam [illegible] [illegible] [illegible] ytaliam damascum [illegible] [illegible] in montibus [illegible] et [illegible] [illegible] colore [illegible] et [illegible] in revolutione [illegible] in domo [illegible] in [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]

Virgo

[illegible] toletum anglia papia [illegible] hyspania et [illegible] placentia et [illegible] [illegible] albania loca [illegible] et locis [illegible] in estate [illegible] [illegible] loca in [illegible] in autumno [illegible] planetarum

Libra

[illegible] libra [illegible] loca [illegible] loca [illegible] color [illegible] [illegible] loca [illegible] in domo [illegible] in aliis locis

Scorpius

[illegible] loca [illegible] in [illegible] [illegible] padua [illegible] timeant pestem et [illegible] loca scorpionis loca [illegible] et [illegible] loca [illegible] et [illegible] [illegible] scorpionis [illegible] in scorpione [illegible]

Sagittarius

Ungaria dalmacia tracia sclavonia vienna moravia buda et bohemia [illegible] civitates
[illegible] hyspania [illegible] loca [illegible] [illegible] in estate [illegible] deponentur in vere autumno aliquando
[illegible] parcium [illegible] et sagittario et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Capricornus

India [illegible] thebaydes et [illegible] pars egipti [illegible] [illegible] armenia lythwania [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] in vere [illegible] deponentur in estate [illegible] [illegible]
et [illegible] semper [illegible] [illegible] et ipse [illegible] [illegible] aque dulces [illegible] pro aqua [illegible]
in [illegible] [illegible] et in [illegible] [illegible] in yeme [illegible] [illegible] [illegible] in locis
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pestem [illegible] et [illegible]
[illegible] aqua [illegible] [illegible] [illegible] pulmonem et sanguinem et loquitur [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] peste

Aquarius

Dacia norvegia swecia [illegible] [illegible] et [illegible] lythwanie loca [illegible] [illegible] ante aquarii loca
in quibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] in vere autumno et yeme [illegible] [illegible]
[illegible] in estate male [illegible] aquarii et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

Pisces

Venecie portugalia hybernia et hyspanie pars [illegible] sanctus jacobus [illegible] [illegible] [illegible]
normandia [illegible] pars francie in [illegible] [illegible] [illegible] loca [illegible] et aque [illegible]
[illegible] et [illegible] estate [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]

Saturnus

[illegible] astronomorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] linguam
hebream et caldeam [illegible] hebreorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] colores [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et lutu [illegible] lapidibus [illegible]
[illegible] [illegible] nigros [illegible] [illegible] lapidibus [illegible] lapides nigros
et [illegible] metallis plumbum [illegible] arboribus [illegible] [illegible] et platanum et
[illegible] arbores [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
cepas et [illegible] plantas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] camelos [illegible] [illegible]
et [illegible] et omnia que in [illegible] vagantur [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et omnia [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] in estate male deponentur et [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fossores plumbi [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

Jupiter

[illegible] [illegible] [illegible] loca [illegible] [illegible] [illegible] in legibus et in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et ipse [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] lingwa [illegible]
legibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pulmonem [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] albos [illegible] lapidibus [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] lapidibus smaragdum [illegible] et [illegible] metallis stannum et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] arbores [illegible] fructus et [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] bonum odorem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] formosa [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] aves formosas pavos columbas [illegible] gallos et [illegible] [illegible] colore
rubeo [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in loco [illegible] sacerdotes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
polonie [illegible]

Mars

Mars [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] lingwam [illegible] tartaria et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et in [illegible] [illegible]
[illegible] et calor [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in bohemia [illegible] et [illegible] [illegible]
et pelles leporinas et [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] arma bellica et latrocinia [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et loca [illegible] [illegible] [illegible] loca [illegible]
[illegible] et in [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et loca [illegible] et lapidibus
[illegible] [illegible] lapides rubeos et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] rubeo [illegible]
et [illegible] [illegible] rubeo et [illegible] arbores [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
rubeos et [illegible] camelos rubeos et omnia [illegible] [illegible] [illegible] rubee et
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] mala [illegible] et [illegible] scorpiones
[illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] rubeo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible]

Sol

Sol [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] lingwam gallicam et latinam

et in [illegible] lingua [illegible] persica [illegible] et habet ex membris [illegible] et [illegible] partem habet [illegible]
cerebrum cor nervos et omnia membra [illegible] et [illegible] [illegible] omnibus [illegible]
[illegible] [illegible] colorem [illegible] [illegible] et habet [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] ad oratores et [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et habet ex lapidibus [illegible] et [illegible]
et [illegible] [illegible] magnas et [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] et ex lapidibus
habet rubinum et [illegible] et [illegible] habet [illegible] ex arboribus [illegible] et [illegible] [illegible] palmas
[illegible] et [illegible] et [illegible] in [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] habet
[illegible] habet aloes sandalum et [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] habet [illegible]
[illegible] ex bestiis [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et omnia [illegible] magna [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] habet in [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] habet [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible]

Veneris

Veneris [illegible] [illegible] sapor et habet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] habet arabicam linguam et [illegible] [illegible] [illegible] habet [illegible] [illegible] et
[illegible] habet [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] comedendi et bibendi
[illegible] sapor et [illegible] [illegible] habet odorem [illegible] et [illegible] et ex [illegible] [illegible] et ex pannis
[illegible] [illegible] et magisteriis habet omnia magisteria pingendi et [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
saporibus habet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sapore et ex locis loca [illegible] et loca in quibus
[illegible] [illegible] et in [illegible] [illegible] loca [illegible] [illegible] et loca [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] loca comedendi et bibendi et ex lapidibus habet margaritas et [illegible] [illegible]
et [illegible] et ex plantis ad plantas [illegible] odorem [illegible] et [illegible] rosas et [illegible] flores et arbo-
res [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et ex [illegible] habet balsamum et [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] et ex animalibus [illegible] [illegible] et omnia [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et ex [illegible] habet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et ex animalibus [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] habet omnia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Mercurius

Mercurii [illegible] [illegible] [illegible] et habet [illegible] ad [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] geometriam astronomiam [illegible] [illegible] geometriam [illegible] et [illegible] [illegible] habet
[illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et habet [illegible] [illegible] linguam et
[illegible] habet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible] ex [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] et in [illegible] [illegible] et ex [illegible] habet omnia [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et ex pannis habet [illegible] [illegible]
[illegible] et magisteriis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et habet ex saporibus [illegible]
et ex locis [illegible] et loca in quibus [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et ex lapidibus
habet [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
et in alchimia [illegible] et ex plantis habet [illegible] [illegible] et [illegible] arbores [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] et habet [illegible] arbores [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et zinziber [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] habet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et omnia [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et ex [illegible] habet [illegible] et [illegible] [illegible] omnia habet [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

Luna [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Luna [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] in [illegible] et [illegible] [illegible] et habet [illegible]
ad [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] et ex [illegible] habet linguam
[illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] aqua [illegible] [illegible] et ex [illegible] habet [illegible] et ex pannis [illegible] et ex magisteriis habet
[illegible] [illegible] [illegible] et ex saporibus [illegible] sapor [illegible] [illegible] aqua et ex lapidibus
perlas [illegible] et [illegible] argentum et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex arboribus [illegible] et [illegible]
et [illegible] arbores albas [illegible] [illegible] et [illegible] plantas [illegible] et [illegible] et omnia [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] zinziber et [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] et omnia [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] colore [illegible] et ex [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in que [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Sed cum sol [illegible] sit effectus [illegible] quia sunt domini solis [illegible] effectibus saturni et qualitatibus [illegible] in omnibus planetis [illegible] saturni [illegible] sole [illegible] domus [illegible] opposite [illegible] in aliis [illegible] marti [illegible] calidis et humidis [illegible] effectibus [illegible] domus [illegible] magna [illegible] scientiam [illegible] domina martis [illegible] domina iovis. Veneris [illegible] martis et [illegible] saturni veneris [illegible] iovi et [illegible] sole [illegible] amicitia et [illegible] inimici [illegible] in stellis fixis domina [illegible] planetarum [illegible] videndo [illegible] planetis [illegible]

De terre motu

Terremotus [illegible] causa [illegible] ut [illegible] astronomi [illegible] ventus [illegible] movet ventos [illegible] saturni [illegible] iovis [illegible] ventis aspectus [illegible] [illegible] ponderosi in domo [illegible] in libra [illegible] saturno [illegible] terremotum [illegible] in terra [illegible] motus [illegible] albumazar [illegible] ponderosi [illegible] saturni [illegible] saturni [illegible] ponderosi [illegible] eclipsis [illegible] 23 [illegible] in loco [illegible] libre

De cometis

Comethe [illegible] saturni et [illegible] colore [illegible] mortes [illegible] sterilitates et figura destructionem [illegible] depopulacionem [illegible] domina iovis [illegible] domina martis [illegible] domina veneris [illegible] domina mercurii [illegible] domina martis [illegible] domina veneris [illegible] mercurii [illegible] albumazar [illegible] in septembri [illegible] in bethleem [illegible] stelle [illegible] [illegible] albumazar [illegible] eclipsi [illegible] planete [illegible] domina mercurii [illegible] libre

Sequitur [illegible] de flebotomia [illegible] martis [illegible] cephalicam [illegible] cephalicam [illegible] calidis et humidis [illegible] [illegible] martis [illegible] flebotomie [illegible] [illegible] aspectus veneris [illegible] pulmonariam [illegible] aspectus iovis [illegible] zaphenam

Aplis

[illegible] aspectus veneris [illegible] aspectus iovis [illegible] martis [illegible] zaphenam [illegible] aspectus [illegible] cephalicam

Thaurus

[illegible] pulmonariam [illegible] aspectus iovis [illegible] cephalicam [illegible]

Junius

[illegible] Sexta bona [illegible] per pulsum(?) [illegible] impedit quarta mali(?) Septima bona [illegible] per nates [illegible] debilitatem [illegible] Decima bona [illegible] per nates [illegible] bona [illegible] per tybias [illegible] bona [illegible] per [illegible] melior [illegible] per [illegible] Decima nona [illegible] zaphenas Vicesima [illegible] per [illegible] Vicesima bona [illegible] et [illegible] cephalicam Vicesima [illegible] impedimentum [illegible] cephalicam

Julius

In julio et augusto [illegible] flebothomie [illegible] sub [illegible] et [illegible] farmacie flebotomie [illegible] aptus [illegible] et [illegible] per [illegible] bona [illegible] per nates Nona decima bone puerorum [illegible] per tybias [illegible] melior [illegible] sanguineis [illegible] Septima [illegible] zaphenam [illegible] cephalicam [illegible] melior [illegible] sanguinis [illegible] flegmatice bone [illegible] per pulmonicam

Augustus

[illegible] per tybias colericis melior [illegible] Sexta bona colericis [illegible] per tybias [illegible] aptus [illegible] per tybias [illegible] aptus [illegible] decima [illegible] debilitatem [illegible] zaphenam [illegible] bona flegmaticis [illegible] zaphenam [illegible] flegmaticis [illegible] bona [illegible] cephalicam [illegible] flegmaticis [illegible] sanguineis [illegible] per nates

September

[illegible] bona [illegible] colericis [illegible] per tybias [illegible] bona [illegible] sanguineis [illegible] Septima [illegible] bona [illegible] flegmatice melior [illegible] zaphenam [illegible] aptus [illegible] cephalicam [illegible] flegmaticis [illegible] per pulmonicam [illegible] colericis per tybias

October

[illegible] sanguineis [illegible] bona flegmaticis [illegible] zaphenam [illegible] colericis [illegible] cephalicam [illegible] flegmaticis [illegible] colericis per tybias [illegible] aptus sanguineis [illegible]

November

[illegible] sanguineis [illegible] per [illegible] aptus [illegible] zaphenam [illegible] colericis per cephalicam [illegible] bona [illegible] per pulmonicam [illegible] aptus sanguineis [illegible] sanguineis et [illegible] zaphenam

December

[illegible] bona [illegible] zaphenam [illegible] aptus [illegible] sanguineis per nates [illegible] colericis [illegible] bona [illegible] sanguineis [illegible] sanguineis [illegible] bona [illegible] cephalicam [illegible]

De sanguinis (Martius)

[illegible] sanguine [illegible] colericis [illegible] sanguine [illegible] melancolie [illegible] sanguinis [illegible] melancolie [illegible]

Marcius

[illegible] melancolicis [illegible] melancolicis [illegible]

[illegible]

Aprilis

[illegible]

Maius

[illegible]

Iunius

[illegible]

Iulius

[illegible]

Augustus

[illegible]

September

[illegible]

October

[illegible]

Novembre

[illegible]

December

[illegible]

[illegible]

Marcius

[illegible]

Aprilis

[illegible]

Maius

[illegible]

Iunius

[illegible]

Iulius

[illegible]

Augustus

[illegible]

[illegible] mala in capite [illegible] mala in collo [illegible] suspecta cum pectore [illegible] mala [illegible] [illegible]

September

[illegible] mala in capite [illegible] mala [illegible] suspecta [illegible] suspecta in capite [illegible] mala in [illegible] [illegible] suspecta [illegible] suspecta [illegible]

October

[illegible] suspecta [illegible] aspectu [illegible] saturni et martis [illegible] [illegible] mala in tibiis [illegible] in capite [illegible] suspecta [illegible] digitis

November

[illegible] suspecta in capite [illegible] aspectu [illegible] mala [illegible] mala [illegible]

December

[illegible] suspecta [illegible] in capite [illegible] saturni [illegible] mala in capite [illegible] martis [illegible] saturni [illegible] mala [illegible] mala [illegible] in tibiis [illegible] in capite

Crises

[illegible]

Martius

[illegible]

Junius

[illegible] suspecta [illegible]

Julius

pa mala za laudabilis [illegible] mala [illegible] bo [illegible] mala et [illegible] tercia [illegible] bo [illegible] [illegible] mala [illegible] bo [illegible] mala [illegible] za bo [illegible] bo [illegible] mala [illegible] [illegible]

Augustus

pa mala za bo [illegible] mala [illegible] bo [illegible] mala [illegible] bo [illegible] mala [illegible] bona [illegible] mala [illegible] bo [illegible] mala

September

pa bo za [illegible] mala [illegible] bona [illegible] mala [illegible] mala [illegible] salubris [illegible] salubris [illegible] bo et salubris [illegible] mala [illegible] bone [illegible]

October

pa [illegible] mala za bo [illegible] laboriose [illegible] bo [illegible] mala [illegible] bo [illegible] laboriosa [illegible] salubris [illegible] et [illegible]

za bo [illegible] laboriosa et mala [illegible] laboriose [illegible] laboriose [illegible] bo [illegible] bona

Novembris

Decembris

za [illegible] mala [illegible] bo [illegible] mala [illegible] bo [illegible] za [illegible] [illegible] mala [illegible] pa bona [illegible] za [illegible] et [illegible] mala

Capitulum de vestibus

[illegible] et [illegible] dei qui [illegible] indagatur et modus [illegible] quatuor [illegible] intelligat [illegible] [illegible] ... [illegible] et [illegible] libro primo [illegible] cognosce [illegible] dei [illegible] et [illegible] ... ignoranti et [illegible] negat [illegible] ... et [illegible] ... [illegible] et [illegible] ... et [illegible] ... Ptolomeus [illegible] in signo [illegible] et [illegible] in leone [illegible] ... vestem [illegible] et [illegible] infortunata [illegible] infortunii [illegible]

Marcius

[illegible] vestes [illegible] in leone [illegible] aspectu saturni et [illegible] aspectu [illegible] stella [illegible] martis

Aprilis

[illegible] infortunati dies / Maius [illegible] infortunati ad induendum vestes / Junius za [illegible] mala et [illegible] peior [illegible] martis / Julius prima pessima [illegible] / Augustus [illegible] infortunati dies / September [illegible] infortunati / October [illegible] mala [illegible] saturni et martis / Novembris [illegible] infortunati / Decembris [illegible] infortunati

Capitulum de [illegible]

Ptolomeus [illegible] et [illegible] astronomi [illegible] fortune [illegible] albumazar in magno introductorio [illegible] ... bonos [illegible] malos appellantes bonos [illegible] ... [illegible] planetarum [illegible] ... [illegible] saturni [illegible] ... [illegible] bona et mala [illegible] planetarum [illegible]

Marcius

pa bona [illegible] matrimonium [illegible] aspectu veneris et [illegible] mala [illegible] ... albumazar [illegible] ... [illegible] aspectu martis [illegible] et [illegible] veneris [illegible] bona [illegible] mala [illegible] ... albumazar [illegible] et [illegible]

Aprilis

pa mala [illegible] omnibus [illegible] saturni et [illegible] aspectu [illegible] bona [illegible] bona [illegible] ... mala [illegible] ... bona [illegible] ... [illegible] saturni [illegible] ... martis

Maius

pa bo [illegible] magnatibus za za [illegible] omnibus [illegible] ... laboriosa [illegible] saturni et martis [illegible] ... mala [illegible] bona ad amorem [illegible]

Junius

za mala [illegible] za bo [illegible] bona [illegible] mala [illegible] bo [illegible] mala [illegible] bo [illegible] mala [illegible] bona [illegible] pessimi [illegible] omnibus

Julius

za mala [illegible] omnibus za [illegible] bona [illegible] matrimonium [illegible] aspectu [illegible] et veneris [illegible] mala [illegible] ... bona [illegible] ... mala [illegible] bo

Augustus

pa mala za bo [illegible] mala [illegible] bona [illegible] mala [illegible] bo [illegible] bo [illegible] mala [illegible] bona [illegible] bo [illegible] saturno

September

[illegible] bo [illegible] za mala [illegible] matrimonium [illegible] mala [illegible] bona [illegible] bo [illegible] bo [illegible]

October

za bo [illegible] saturno [illegible] ... mala [illegible] bo [illegible] mala [illegible] mala [illegible] za [illegible] ... saturni [illegible] ... mala [illegible]

[illegible] Nouember

[illegible]

December

[illegible]

Capitulum de inceptione fundamentorum [illegible]

[illegible]

Marcium

[illegible] Aprilis [illegible] Maius [illegible] Junius [illegible] Julius [illegible] Augustus [illegible] September [illegible] October [illegible] Nouember [illegible] 12 24 21 [illegible] December [illegible] 12 22 27 [illegible]

[illegible] Marcius 2 4 13 12 2 [illegible] 22 [illegible] Aprilis 3 8 9 19 18 [illegible]
Maius 6 11 16 11 24 26 [illegible] Junius 3 2 12 13 22 13 23 30 [illegible] Julius 1 9 10 19 20 26 28 [illegible]
Augustus 8 9 14 16 24 [illegible] September 2 3 11 12 20 21 29 30 [illegible] October 1 9 10 12 18 26 21 [illegible]
Nouember 3 2 [illegible] 14 23 22 [illegible] December 3 2 11 12 20 21 30 31 [illegible]

Capitulum de [illegible]

[illegible]

Capitulum de mercandiis et emptionibus

[illegible]

De plantatione arborum et [illegible]

[illegible] Marcius [illegible]

Capitulum [illegible]

[illegible]

Capitulum [illegible]

[illegible]

maria [illegible] meum cognomen

Ave maria gratia plena dominus tecum [illegible] in amen [illegible] Ave maria gra

In memoria eterna erunt iusti ab auditione mala non timebunt [illegible] et [illegible]

Ave [illegible] Ave maria gratia plena dominus tecum benedicta tu in mulieribus et [illegible]

Coram vobis venerabili ac egregio viro domino M. de B. directore doctore Canonum vicario in spiritualibus Cracoviensi generali te-
que notario publico domino et testibus presentibus et astantibus Ego magister Jacobus de Lyszkow sacre theologie professor
eiusdem lector ordinarius alme universitatis studii Cracoviensis pridem que Canonum doctor dudum et interim appellandi pro
canonicatu et prebenda in ecclesia Cracoviensi universitati Cracoviensi incorporatis per olim mortem felicis recordationis venerabilis ac egregii viri
magistri Nicolai Wyszliee sacre facultatis eiusdem professoris Cor que canonicatus et prebende ultimi possessoris
vacantibus et morte vacantibus per incorporatam universitatem seu eiusdem nomine una vobiscum auctoritate et vigore eius
universitatis privilegiorum et statutorum super hoc et an anima aliquot et more omnibus eorum in ipsa videbatur poterat
quotationibus legitimis successive premissis et certis literis patentibus ipsius universitatis sigillo communis rite et
canonice vocatis et electis presentatis fuerim et sim in effectum ad eosdem canonicatum et prebendam per v. p. v. in
absentia Reverendissimi in Christo patris domini et domini Johannis dei et apostolice sedis gratia episcopi Cracoviensis a sede et civitate
primo ut dicebat eius diocesis et regni ex causis rei publice in certis pluribus nonullis absentis institutum in-
vestiri et confirmari aliasque etiam iuris tam omnes et singulos forsan quorum sua interesse putarent in eorum
legittime contumaciam citari. Et dicti citati in conspectu vestro comparentes contra citatos et citatorum contentis intimaverunt competenti et eisdem designato
scripta in huiusmodi vestram curiam, dictum in instantia per vos Reverendum patrem dominum vicarium institutum investiri ac eo
firmari ad dictam Canonicatum et prebendam Cracoviensem petivi aliasque ea que sunt iuris decerni et postulavi, confirmavi
confirmari ad dictam canonicatum et prebendam in eorum termino succedendo et emanari vos Reverendum patrem dominum vicarium in spiritualibus de huiusmodi ca-
nonicatu et prebenda in eodem termino dudum lapso decrevistis me Jacobum presentatum prefatum esse instituendum et co-
firmari debere prout ipsum institutum et confirmari debere prout ipse delinquens decrevistis quemadmodum in actis et
notis et protocollis dominorum notariorum hec latius continentur et instituere ac investire in longum intantum dif-
ferentes et tamen recusastis me instituere et investire dissimulastis contra premissa diu et instanter petitus in presenti
morantem gravamen et iniuriam faciendo et petitis nonnullis in premissis universitatis mea in hoc una mecum exponere
do prout ea faciendo in iniuriam et gravamen vestrum ex premissis et quolibet premissorum sentiens me et dictam
universitatem non modicum esse gravatos et prelibate que prout legalis uiratorum sufficienter recepta sunt
exposuit. Ab huiusmodi institutionis investiture et confirmationis dilationis dissimulationis et vestris denegatione
tam super omni ea et fundamento inscriptione eius defectu et ab omnibus iniuriis quibuscumque contra et dimissioni
negationibus recusationibus ac gravaminibus singulis huiusmodi, licet nec ab omnibus commigrationibus certe
quibuslibet et quorumlibet premissorum et ex quacumque causa factis vel inferendis seu fulminandis quorumlibet tenoris
ut viros fuit vel constat, forsitan meo et meo universitatis prefate et me dignum prefatorum ad sanctissimum
in Christo patrem et dominum nostrum dominum Sixtum papam modernum sedemque apostolicam romanam que mera est cunc-
torum oppressorum et ad Reverendissimum in Christo patrem et dominum Marcum tituli sancti Marci sacrosancte romane
ecclesie presbiterum cardinalem et Rudolphum episcopum Wratislaviensem eiusdem sedis apostolice legatos deputatos
in hiis scriptis modo via et forma quibus melius possum appello et provoco in hiis scriptis apostolos que instanter instantius et
instantissime a vobis Reverendo patre domino vicario in spiritualibus petitis vel ab te notario publico
literas testimoniales seu instrumenta publica in dare et confici peto Subiciens me ac omnibus in adhe-
rentibus et adherere volentibus tuitioni protectioni et defensioni dicti domini sanctissimi in Christo patris domini
et domini nostri Sixti pape quarti ac eius legatorum prefatorum seu alterius eorum et protestor quod dictam
appellationem prosequar infra tempus a iure concessum et limitatum sed eam insinuabo illi vel illis cui vel
quibus est vel erit de iure insinuanda salvo mihi adiciendi minuendi corrigendi et si opus
fuerit aliam appellationem interponendi

Quesitum est de deo angelo et homine. De deo questitum est primo quantum ad divinam naturam, secundo quantum ad naturam humanam assumptam. Quantum ad divinam naturam questitum est utrum beatus Benedictus in visione qua vidit totum mundum divinam essentiam viderit. Et ostendebatur quod sic. Dicit enim Gregorius de hac visione loquens: anime videnti deum omnis creatura sit angusta. Sed videre deum est videre divinam essentiam. Ergo beatus Benedictus vidit divinam essentiam. Preterea ibidem subdit Gregorius quod totum mundum vidit in divino lumine. Sed non est aliud lumen vel claritas dei quam ipse deus, ut Gregorius dicit, et hoc est in glosa Exod. XXXIII super illud: non videbit me homo et vivet. Ergo beatus Benedictus vidit deum per essentiam. Sed contra hoc quod dicit Iohannes: deum nemo vidit unquam, ubi dicit glosa quod nullus in mortali carne vivens dei essentiam videre potest. Responsio. Dicendum quod corpus corruptibile aggravat animam, ut dicitur Sapientie IX. Summa autem elevatio mentis humane est ut ad divinam essentiam videndam pertingat. Unde impossibile est quod mens humana dei essentiam videat, ut Augustinus dicit XII super Gen. ad litteram, nisi huius vite mortali funditus homo intereat vel sic alienetur a sensibus ut nesciat utrum sit in corpore an extra corpus, sicut de Paulo legitur II Cor. XII. Beatus autem Benedictus quando illam visionem vidit non huius vite funditus mortuus erat nec a corporeis sensibus alienatus. Quod patet per hoc quod dum adhuc in eadem visione persisteret alium ad idem videndum advocavit, ut Gregorius refert. Unde manifestum est quod dei essentiam non vidit. Ad primum ergo dicendum quod Gregorius ex quadam comparatione arguere intendit in verbis illis: si enim videntes dei essentiam in eius comparatione totam creaturam reputant parvam ad videndum, non est mirum si beatus Benedictus per lumen divinum aliquid amplius videre potuit quam homines communiter videant. Ad secundum dicendum quod lumen dei quandoque dicitur ipse deus, quandoque vero aliud lumen derivatum ab ipso, secundum illud Psalmiste: In lumine tuo videbimus lumen. Hic autem accipitur pro luce derivata a deo.

Articulus 2

Deinde quesivit duo circa naturam humanam: primo utrum sint in Christo dua filiationes quibus refertur ad patrem et ad matrem, secundo de morte eius, utrum in triduo mortis fuerit. Ar. 29

Ad primum sic proceditur. Videtur quod in Christo sint due filiationes. Multiplicata enim causa relationis multiplicatur relatio. Quanto autem est causa filiationis. Sed est alia generatio qua Christus natus est eternaliter a patre, et alia qua natus est temporaliter a matre. Ergo est etiam alia filiatio qua refertur ad patrem et alia qua refertur ad matrem. Preterea quia recepit ex tempore aliquid absolutum absque sui mutatione, multo magis absque sui mutatione potest recipere temporaliter aliquam proprietatem relativam. Sed filius dei ex tempore recepit aliquid absolutum absque sui mutatione. Sed contra super illud Luce primo: Magnus erit et filius altissimi vocabitur, dicit Ambrosius: non ideo erit magnus

Quia ante partum virginis magnus
non fuit. Quia potentiam quam
dei filius generatur est homo erat
ex tempore acceptam multo
magis ex tempore potuit acci-
pere dei filius absque sui muta-
tione novam filiationem ut sic
ei conveniant due filiationes
una eterna alia temporalis. Quod
tamen a quo aliquis dicitur quod sit tale
ab eius unitate dicitur quod sit unum
tale sed a filiatione aliquis habet
quod sit filius ergo una filiatione
est unus filius et non duo. Ergo
in Christo sunt due filiationes. Si
unica tamen. Dicendum quod relationes
differunt in hoc ab omnibus aliis
rerum generibus quia ea que sunt aliorum
generum ex ipsa ratione sui generis
habent quod sunt res nature sicut
quantitates ex ratione quantitatis et qualitas
ex ratione qualitatis. Sed re-
lationes non habent quod sint res
nature ex ratione rei sed ex
ratione respectus ad alterum. Inveniuntur
enim quidam respectus qui non sunt
reales sed rationis tantum sicut scibile
refertur ad scientiam non aliqua
reali relatione in scibili ex-
istente sed potius ipsa scientia
refertur ad ipsum secundum illum in
ipso mere est. Quedam relatio dicitur quod sit
res nature ex sua causa per
quam una res naturalem ordinem
habet ad alteram. Quedam naturalis
et realis ordo est ipsa relatio
ut dextrum et sinistrum in ani-
malibus relationes quia consequuntur
quasdam naturales virtutes in corporibus
aut sunt respectus rationis tantum secundum
ordinem alicuius ad ipsam. Ex eodem
autem quod sit eius et quod sit unum et
ideo contingit quod sit una relatio
realis tamen propter unitatem cause
sicut patet de quantitate propter unam
enim quantitatem in uno corpore
una est equalitas tamen quamvis
sunt respectus multi secundum quos diversis

corporibus dicitur equale. Si autem
secundum omnes illos respectus multipli-
carentur reales relationes in uno
corpore sequeretur quod in uno essent
actu infinita vel indeterminata. Est
similiter in re est una relatione
magistri enim quos idem docet
discipulis sunt multi respectus. Sic etiam
et unus homo secundum realem filiationem
una est filius patris sui et ma-
tris quia una nativitate natu-
ram ab utroque accepit. Secundo
igitur hanc rationem videtur quod alia
sit filiatio realis in Christo qua
refertur ad patrem et alia qua
refertur ad matrem et alia est
nativitas qua est a patre et alia
est qua est a matre. Sed alia re-
latio reformat secundum per actum.
Hoc enim est pariter tenendum
quod nulla relatio dei ad creaturam
realiter in deo existit sed est respectus
rationis tantum. Quoniam deus est super
omnem ordinem creature et est
mensura omnis creature et
quia dependet omnis creatura et
non e converso multo magis quam
hoc convenit scibili respectu
scientie in quo propter hanc causam
non est relatio realis ad scientiam.
Est autem considerandum quod secundum
filiationis non est natura vel ratio
sed persone aliqua. Non enim dicitur quod
humanitas sit filius vel caput
vel oculus. In Christo autem non
est nisi unum suppositum et una
persona vel hypostasis sic et una persona
quod est suppositum eternum in quo nulla
relatio realis ad creaturam
esse potest ut iam dictum est.
Unde relinquitur quod filiatio qua
Christus refertur ad matrem est
respectus rationis tantum. Nec propter hoc
sequitur quod Christus non sit realis
filius virginis. Sic enim deus
realiter est dominus propter realem
potentiam qua continet creaturam.
Sic realiter est filius propter realem
naturam quam accepit de matre

Si aut in xpo esset plura suppta
opporteret i xpo ponere duas filiacos
sed repitto hot erroneu et in
conciliis inveniturr dapnatu Unde
dico q i xpo e una relaco realis
tm qua referetur ad prem Ad pm
go dim q illo negatiue no esse
in xpo realem filiacoz qua re-
fertur ad mrem hua relacone
deficiat sed deficit fbctm talis
relaconis cu no sit in xpo
aliqd supptm creatu ut ypostasis
Ad 2m dim q eo mo quo deus
accepit ex tpe dei pocz eo mo
accepit filiacoz etiaz ipsum scz
fctm est ut v na esset psona
dei et hois ut ambrosius fedit
ibid hic aut no e fctm p aliqd
realit absolutu ex relatum
tpalit inherens filio dei sed
per psonalem solam vnibeni
que realit existit in na creata
no aut realit in ipa psona
assupta Sicut aut in grtu obuttur
ncatez no hic dr aliqn vmus
qualis pt vnitate realez fbeti
licet sint multe qualitates ut
color et sapor i pomo ar lci 3

Ad 3m sic pceditur videtur
q xpus in cruce mortuus
no fuit Si em fuit mor-
tuus aut hot fuit qa ipe aiaz
a corpe separauit a p vulnera
Sed non pmo mo Sic em segretur
q iudei xpm no occidissent
s q ipe xpus fuerit homicida
q e inconveniens Et sile nec
2o mo quia mors que accidit
p vulnera pvenit homi ad
summaz debilitatem pvenienti
que i xpo no fuit quia excla-
mans expiravit go xpus i
cruce nullo mo mortuus fuit
Ptera humana na in xpo non
fuit debilior quia in aliis ho-
mibus sed nullus alius homo
moretur p vulnera manuum scz
cito et pedum vnlng aut lateris
fuit ei inflixum seu inflictum pq morte

xpus igitur in cruce mortuus no
fuit cu nulla causa mortis eius
videatur esse Sed h e q dr io huis
xviij c xpus in cruce pen-
dens inclinato capite tradidit
spm mors aut e p separacone
anime a corpe go xpus in cruce
mortuus fuit Resolo dim q absq
om dubio ostendu e xpm
in cruce vere mortuu fuisse
Sed ad videdam causam mortis
eius osiderandu e q cu xpus
fuerit deus et eius subeat ptati
quicquid ptinet ad hnanaz natiaz
in ipso q i aliis puris homibus
no ostingit voluntati em eo
no subiacet que nalia sunt
Unde hec causa assignatur hnaa aia
xpi sic paciebatur et fruebatur
na scz eo volente hoc fctm e
ut no fieret redundancia a supio
viribus i inferiores ne impedi-
rentur supiores virtutes a suo actu
p passione inferiorum q i aliis
hoibus ontingere no pt p inter-
nalem quietone potencia
admixtez Et sile supposito q hnc
mors eius violenta accidit
ex hoc q nocumentu illato na
cedit et quadiu na resistere
pt tam diu mors retardatur
vn in quibus e forcior ex eqli
causa tardius moriuntur Erat
aut fbctm voluntati xpi q
natia resistet tormentis illatis
et qn cedet vn eo volente
natia resistit nocumento illata
usqz ad finē plusqz in aliis hoibus
posset Ita q i fine pq multaz
sanguinis effusionez q i integer
viribus exclamavit voce
magna et statim eo volente
na cessit et tradidit spm Et hic
ut se dnm natie et vite
et mortis ostenderet Unde hoc
admirans centurio dixit vere
hic homo filius dei erat Sic
ergo et iudei xpm occiderunt
nocumentu mortiferum inferentes

Et cu hoc ipse aiam suam posuit
et tradidit spm qn voluit, ita
nocumento illato totalit cessit
nec tn culpandus e quasi sui
homicida, est em corpus ppt
aiam et no eqo. Vnde iniuria
sit aie cu ppt nocumentu corpi
illatu de corpe expellit^2 9
nalem appetitu aie licet
forte no ppt deprauata volu
tatem ut se interficeret. Si si aia
in sui ptate haret recede a cor
pore qn vellet et itm aduenire
no maioris esset culpe si corpus
desereret qua q ptatz deseriet
domu. culpe tn est q inde
expellat vitijs. Et p hc patz
resposo ad obiecta Questio 6a

Deinde querebantur duo
de angelo. Vtru angelus
dependeat a loco corporali
scdm suam essenciam cu
sit in loco scdm operacionez tm.
2o de motu angeli. Vtrum
possit moueri de extremo i
extremu &c Articulus 1us

iiij Ad pmu sic proceditur videtur
q angelus no sit i loco
p operacoem tm. Prius em
e esse quam operari go prius est
esse in loco qua operari i loco
p operari in loco no est causa
quare angelus sit in loco. Itera
duo angeli pnt operari in vno
loco si ergo angelus esset i loco
solu p operacoez sequeretur q plures
angeli essent in eod loco sit q
reputatur impole. Itm nobilius
no dependet ab ignobiliori
sed essentia angeli nobilior
e qua locus corporeus go no
dependet a loco corporeo. Respo
scdm q qualit angelus sit i loco
corporeo, considerandu pt ex modo
quo corpus e in loco e em
corpus i loco p contactu loci
contactus aut corporis p qntitate
dimensiua q i angelo no inuenitur
Cu sit incorporeus, sed loco eius
e in eo qntitas virtualis. Sicut igitur
corpus e in loco p contactum
dimensiue quantitatis, ita angelus
e i loco p contactu virtutis. Si q
aut velle virtutis contactu operacoez
vocare propter hoc q operari est
prius effectus virtutis, dicatur q
angelus e in loco p operacoez
ita tn q p operacoem no intelligatur
sola motio, sed quacumque vniat
sua virtute se corpi vniet presidendo
vel continendo vel quocumque alio
modo. Ad pmu ergo dicm q nichil
prohibet aliqd prius esse altero
simr qm no est prius qntu ad hoc
sicut corpus scdm q e sunt prius
superficie sed no qntu ad hoc q
coloratu et sic prius simr est.
corpus quatz tactus tn e i loco
p contactu dimensiue qntitatis
et sic angelus per contactu
virtutis. Ad 2m dicm q si aliqd
mouetur pfecte ab vno motore
no competit ei ut ab alio simr
immediate moueatur. Vnde ro
magis valet ad oppositu eius
qua ad propositu articulus 2us v

Ad 2m sic proceditur videtur
q angelus no pt moueri
de extremo i extremu qn per
transeat mediu. Omne em
qd mouetur prius e in mutari
qua immutato ee ut pz 6to phisicorum
Si angelus mouetur de extremo
i extremu puta de a in b tu e
iste b e mutatu esse go prius erat
i mutari sed no qn erat i a ga
tunc nondu mouebatur go qn erat
in c qd e mediu inter a et b
et sic oportet q pertranseat mediu
Itm si angelus mouetur de a
in b sine hoc q pertranseat mediu
oportet q correspondeat in a et
b esse. Sed hoc e impossibile
qa sic no esset idem angelus
go oportet q pertranseat mediu
Itm omne q pertransit mediu

Oportet quod prius pertranseat equale sibi aut minus aut maius ut dicitur in sexto ethicorum et ad secundum arguitur quod non potest esse minus spatium quam angelus qui est indivisibilis ergo oportet quod pertranseat equale quod est locus indivisibilis et punctum aliis infinita autem puncta sunt inter quoslibet duos terminos motus. Ergo necesse esset quod angelus in suo motu pertransiret medium quod est impossibile. Respondeo dicendum quod angelus si vult potest moveri de uno extremo ad aliud absque hoc quod pertranseat medium et si vult potest pertransire omnia media cuius ratio est quia corpus est in loco sicut contentum ab eo et ideo oportet quod in movendo sequatur loci conditiones ut scilicet pertranseat media prius quam ad extrema perveniat. Sed licet angelus sit in loco per contactum virtutis non subditur loco unde non habet necesse quod sequatur in suo motu conditiones loci sed voluntati sue subest quod applicat se per contactum virtutis huic loco et illi. Et si vult absque fit et ita potest applicari in intelligendo uni extremo puta albo et postea nigro differenter nichil cognoscendo vel cogitando de mediis coloribus quibus corpus subiectum colori non possit moveri de albo in nigrum nisi per media. Ad primum quod dicitur quod veritas ponit et eius pertransitio loci sit in motu continuo. Sed motum angeli non oportet quod sit continuum sed ipsa successio applicationum conditionaliter motus eius dicatur sicut et successio cogitationum vel affectuum dicitur motus spiritualis creature secundum augustinum in octavo super genesim ad literam. Ad secundum dicitur quod hoc non accidit per corruptionem angeli aut novam creationem sed quia eius superinmutet loco

Ad illud vero quod in tertio obiicitur dicendum quod angelus non est in loco per commensurationem sed per applicationem sue virtutis ad locum que quidem potest esse divisibilis et ad locum divisibilem et ad indivisibilem. Unde potest continue moveri sicut aliquid in loco divisibili existens continue multiplicando spatium. Secundum vero quod in loco indivisibili existit non potest eius motus esse continuus nec pertransire omnia media.

Deinde queritur Divisio de homine et primo quantum ad bonum nature secundo quantum ad bonum gratie tertio quantum ad bonum glorie. Circa primum queruntur tria primo de unione anime ad corpus utrum scilicet anima adveniente corpori corrumpantur omnes forme que prius inerant et similiter et accidentales. Secundo de potestate liberi arbitrii utrum scilicet homo in statu innocentie dilexit deum plusquam omnia et sine seipso articulo primo

Ad primum sic proceditur videtur quod per adventum anime non excludantur omnes forme que prius inerant dicitur enim genesis primo formavit deus hominem de limo terre et inspiravit in faciem eius spiraculum vite inspirare autem formasset corpus sed inspirando animam forma quam formando induxerat excluderetur. Non ergo adveniente anima tolluntur omnes forme precedentes. Preterea necesse est quod anima sit in corpore formato et disposito multis dispositionibus sed igitur adveniente anima omnes precedentes formas et dispositiones amovet sequeretur quod in instanti anima totum totum corpus formaret quod videtur esse solius dei. Preterea anima non est nisi in corpore mixto sed mixtio elementorum non potest solum fieri in materia sed etiam secundum formam alioquin esset corruptio

Ergo anima non excludit omnes
formas in materia inventas, ymmo
anima est perfectio perfectionis autem non
est corruptive sed perfective, non ergo adveniens
corpori corrumpit formas preexistentes.
Item omnis forma adveniens
existenti in actu est forma accidentalis,
forma autem substantialis facit esse actu
simpliciter. Quod si anima adveniens non
destrueret preexistentes formas
sed eis adderet, sequeretur quod adve-
niret existenti in actu, quia quelibet
forma tamen sit actus facit esse in actu,
ergo anima adveniens excludit
formas preexistentes. Eisdem enim quibus
in principio est in unus et eodem esse
plures formas substantiales et sic ideo
habent ab eodem sic res esse et uni-
tatem, manifestum est autem quod res
habet esse unde et per formam habet
unitatem et propter hoc una quaque
res in qua est multitudo formarum
non est unum simpliciter sicut homo albus
non est unum simpliciter. Nec albus res
esset unum simpliciter si ab alio esset
ac et ab alio esset bipes. Ut
plenius dicatur quod sicut est quod forme
substantiales habent se ad invicem sicut
numeri ut dicitur in .1. methaphisice vel
etiam sicut figure ut de potenciis
anime dicit philosophus 2o de anima.
Semper enim maior numerus vel
figura virtute continet in se minorem
sicut quaternarius quatuor et pentagonum
tetragonum. Et sic perfectior forma
virtute continet in se imperfectiorem
ut maxime in aliis patet. Anima
enim intellectiva habet virtutem ut
conferat corpori humano quicquid
confert sensitiva in brutis et sen-
sitiva facit in animalibus quicquid
nutritiva in plantis et ad
huc amplius frustra igitur esset
in homine anima alia sensitiva preter
intellectivam. Ex quo anima intellectiva
virtute continet sensitivam et adhuc
sensitiva amplius. Sic frustra ad-
deretur quaternario posito binario.
Et eadem ratio est de aliis formis
substantialibus usque ad materiam primam.
Ita quod non est in homine diverse forme
substantiales inveniuntur simpliciter sed solum
una simpliciter, sic considerando eum vivum
per animam nutritivam et ut sentientem
per animam sensitivam. Manifestum autem
est quod adveniente forma perfecta
tollitur forma imperfecta. Sic etiam ad-
veniente figura pentagoni
tollitur figura quadrati. Unde
dico adveniente anima humana
tollitur forma substantialis que prius
erat, aliquin generatio unius esset
sine corruptione alterius quod est impossibile
Forme vero accidentales que prius erant
disponentes ad animam corrumpuntur
non quidem per se sed per accidens ad
corruptionem subiecti, unde manent eedem
specie sed non eedem numero. Sic etiam
contingit etiam dispositiones formarum
elementarium que primitus
materie advenire apparent. Quod
primo quidem sic in basilium seu spiraculum
vite quod ibi genera sunt sensitive et sic
cessat obiectio. Hic autem augustinus dicit
spiraculum vite est ipsa anima non
oportebit dicere quod alia forma for-
matum sit corpus hominis de limo
terre quam ipso spiraculo divinitus
inspirato. Non enim illa formatio
tempore precessit inspirationem nisi forte
velit dicere illa formationem referri
ad dispositiones naturales precedentes
figuram et alia, sicut quodam
ordine preintelliguntur in corpore
ante animam intellectivam sic materiales
dispositiones quibus tamen per intellectum ipsa
anima intellectiva non in quantum intellectiva
sed quantum in se virtute tamen qualibet de
imperfectionibus formis. Ad 2m dicendum
quod anima tamen advenit corpori non
facit esse corpus effective sed formaliter,
tamen effective autem facit corpus esse
id quod dat corpori formam ut efficiens
sed dispositiones, sed quia precipitur
ad formam paulatim et ordine
quodam inducendo materiam ad
propinquiorem formam et dispositionem.
Quanto enim propinquior sit forma
aut dispositio tanto breviore resistentia

Ad introductionem forme et dispositionis
complete facilius enim fit ignis
ex aere quam ex aqua. Quia utraque
mixte forma fit a natura. Ad 2m
quod avicenna ponit formas elementorum
actu manere in mixto dicendum quod
non potest esse quia forme elementorum
non possunt esse in una parte materie
sed et sic oportet quod sint in diversis
materie partibus que distinguuntur
secundum dimensiones quantitatis dimensionum.
Et sic oportebit quod non plura
corpora sunt sic non quod non est
mixtio vera totius ad totum sed
mixtio ad sensum secundum minima
iuxta se posita. Averroes autem in
comento de celo dicit quod forme
elementales sunt medie inter
formas accidentales et substantiales et
ideo recipiunt magis et minus
et sic formis elementorum admixtis
et quasi ad medium reductis
quodammodo fit mixtio sed hoc
magis impossibile est quia primum tamen
forma substantialis est tamen esse simpliciter
in indivisibili est nihil est forma
sed est ratio numeri et figure nec
est possibile ut intendatur et remittatur
sed omnibus additis et subtractis fit
alia species. Et ideo aliter est dicendum
secundum philosophum in libro de generatione quod
forme mixtibilium non manent
in mixto actu sed virtute. Ideo
patet virtus forme substantialis manet
in qualitate elementari licet
remissa et quasi ad medium
redacta. Qualitas enim ele-
mentaris agit in virtute forme
substantialis. Alioquin actio que est
per calorem ignis non traheretur
ad formam substantialem. Ad 3m dicendum
quod alia cum sit forma est que per se
particulares non dat vitam et ideo
ea advenientem fit aliquid perfectius
ut in corpore hoc aliquid corporis ...

viij Ad 2m sic proceditur. Articulus 1
Videtur quod homo absque gratia
per solam naturam arbitrii
voluntate possit se ad gratiam preparare

Quia ut dicitur proverbiorum xvi hominis
est parare animam. Hoc autem dicitur
esse aliquid quod est in eius potestate
constitutum ergo in potestate hominis
constitutum est se ad gratiam preparare.
Ergo non indiget ad hoc auxilio
gratie. Preterea anshelmus dicit
in libro de casu diaboli quod
non ideo aliquis caret gratia quia
deus non vult dare sed quia ipse
non vult accipere. Si ergo vellet
accipere posset accipere. Potest ergo
si vult se ad gratiam preparare absque
exteriori auxilio. Et dicebat
quod homo indiget in hac auxilio
gratie quantum ad exterius movens.
Contra quia homo potest inveniri ad conversionem
non solum ex bonis sed etiam ex
peccatis sicut si aliquis videat aliquem
enormitatem peccatorum etiam ex
horrore peccati ad deum convertitur
sed peccatum non est a deo ergo absque
dei cooperatione potest se homo ad gratiam
preparare. Contra quia per hoc ad gratiam
preparamur per quod ad deum convertimur
sed ad hoc indigemus divine gratie.
Dicitur enim trenorum v° Converte
nos deus ad te et convertemur
ergo indiget homo auxilio divine
gratie ad hoc quod se ad gratiam preparet.
Preterea ad nichillo potest se homo preparare
nisi cogitando sed ad hoc indiget
homo auxilio gratie. Dicitur enim
ij° ad corinthios iij° Non
sufficientes sumus aliquid cogitare
aliquid a nobis quasi ex nobis
ergo indigemus divine gratie ad hoc
quod nos ad gratiam preparemus.
Conclusio dicendum quod in hac questione
cavendus est error pelagii
qui ponit quod per liberum arbi-
trium homo potest adimplere
legem et vitam eternam mereri
nec indiget auxilio divino
nisi quantum ad hoc quod sciret quid
faceret secundum id psalmiste: Doce me
facere voluntatem tuam. Hic nimis
parum videbat ut solam gratiam habemus

Ni deo caritate aut qua precepta
legis impleverunt habebemus a
nobis. ideo primo pelagiani
posuerunt quod initium boni operis
est hominis ex se ipso dum consentit
fidei per liberum arbitrium. Sed
consummatio est hominis a deo [illegible]
autem et initium boni operis per-
tinet. Unde ad errorem pelagianorum
pertinet dicere quod homo possit se ad
gratiam preparare absque auxilio divine
gratie. Et est contra apostolum qui dicit
ad philippenses primo: Qui cepit in
nobis opus bonum ipse perficiet.
Ad secundum dicendum quod homo indiget auxi-
lio gratie non solum ad merendum
sed etiam ad hoc quod se habeat ad gratiam
preparet. Aliter tamen et aliter. Nam
meretur homo per actum virtutis
cum non solum bonum agit sed etiam
bene, ad quod requiritur habitus
ut dicitur in secundo ethicorum. Et ideo ad
merendum requiritur habitualis
gratia. Sed ad hoc quod homo preparet se
ad habitum consequendum non
indiget alio habitu, quia esset procedere
in infinitum. Indiget autem divino
auxilio non solum ad exteriora
[illegible] prout scilicet ex divina
providentia procurantur homini
occasiones salutis, puta predica-
tiones, exempla et multe egritudi-
nes et flagella. Sed etiam
quantum ad interiorem motum pro-
ut deus cor hominis interius
movet ad bonum secundum illud
Proverbiorum xxi: Cor regis in manu
dei est quocumque voluerit vertet
illud. Et quod hoc necessarium sit pro-
bat philosophus in quodam capitulo de
bona fortuna. Homo enim
agit voluntate, voluntatis autem
principium est electio et electionis
consilium. Si autem queratur quis
consiliari incipiat, non potest dici
quod ex consilio consiliari inceperit
quia sic esset in infinitum procedere.

Unde oportet aliquid exterius principium
esse quod moveat mentem humanam
ad consiliandum de agendis. Hoc
autem oportet esse aliquid melius hu-
mana mente. Non igitur est corpus
celeste quod est infra intellectualem
naturam, sed deus ut philosophus ibidem
concludit. Sicut igitur omnes motus
inferiorum corporum que non se
moventur primum est motus celi,
ita omnium motuum interiorum men-
tium primum est a deo movente.
Sic igitur nullus potest se ad
gratiam preparare nec aliquid boni
facere nisi per divinum auxilium.
Ad primum ergo dicendum quod per hoc quod homo
est se ad gratiam preparare per li-
berum arbitrium non excluditur
necessitas auxilii divini sicut nec
per hoc quod ignis potest calefacere
excluditur necessitas celestis motus.
Ad secundum dicendum quod deus omnia secundum
modum ipsorum et ideo motio
divina participatur a quibusdam
cum necessitate a natura at voli-
cum liberalitate propter hoc quod vo-
tolis se habet ad opposita. Et ideo
sic deus movet mentem humanam
ad bonum quod tamen homo potest huic
motioni resistere, et sic ex deo
est quod homo se ad gratiam preparet
sed quod gratia careat non est causa
a deo sed ab homine secundum id
Osee xiii: Ex te perditio tua israel,
tantummodo ex me auxilium tuum. Ad
tertium dicendum quod licet peccatum non sit
a deo tamen peccatum deus aliquando
ordinat ad hoc quod sit alicui
salutis occasio. ~~Ad tertium sic~~
Ad tertium sic articulus 8 viii
proceditur videtur quod primus
homo in statu innocentie
non dilexit deum super omnia et
plus quam se ipsum. Diligere enim
deum est maxime meritorium. Sed
primus homo in statu illo non habuit

Unde posset esse per meritum ut
dicit in xxviii° distinctione 2i libri
sententiarum quod primus homo
in statu illo non dilexit deum
super omnia et plusquam seipsum Contra
sit diligere deum est maxima pre-
paracio merentis quando ad gratiam
[illegible]dam primus autem homo in statu
illo potest gratiam habuisse sed
sola natura quod non dilexit deum
plusquam seipsum et super omnia Contra
natura in se retortiva est quia scilicet
omnia que amat retorquet ad se
sed patet quia unumquodque ad illud quod
magis naturali dilectione plus
diligebat seipsum quam deum quod
non diligebat deum super omnia
Contra si non diligebat deum
plusquam seipsum aut quod minus se aut
equaliter sibi et utroque modo
sequitur quod seipso homo frueretur cum
se non refert in deum sicut autem
seipso induat perversitatem peccati
ut augustinus dicit ergo primus homo
in statu innocencie iam erat per-
versus per peccatum quod est inpossibile Sequitur
ergo quod dilexit deum super omnia
Alio quoniam quod si homo fuerit sanctus
integra ut ex verbis basilii et augustini de-
[illegible] patet contra istum locum non est
Dicitur enim quod homo ex viribus in contra
per caritatem diligit deum super
seipsum Sed quia possibile fuit debet ut
homines faciat in primis naturalibus
utile est considerare ad quantum se di-
lectio naturalis extendere posset
Dixerunt ergo quidam quod homo vel
angelus in puris naturalibus ex viribus
diligit plusquam seipsum naturali dile-
ctione secundum amorem concupiscencie
quia scilicet bono divino magis sibi
desiderat quam natura nobiliori et
sublimiori Sed secundum amorem ami-
cicie naturaliter plus diligit se-
ipsum quam deum Est enim amor
concupiscencie quo dicimus amare
illud quo uti volumus sicut
vinum volumus aliud scilicet homini vel
aut amicicie est quo dicimur
amare amicum cum volumus bonum
Sed ista posicio stare non potest
dilectio enim naturalis est quedam
naturalis inclinacio indita nature a
deo nichil autem naturale est perversum
inpossibile est ergo quod aliqua naturalis
inclinacio vel dilectio sit perversa
Perversa autem dilectio est ut aliquis
dilectione amicicie diligat se
plus quam deum non potest ergo talis
dilectio esse naturalis Dicendum est ergo
quod diligere deum super omnia et plusquam
seipsum est naturale non solum et homini
sed etiam cuilibet creature secundum
quod potest amare sensibiliter aut naturaliter
inclinaciones enim naturales enim maxime
cognosci patet in hiis que naturaliter
agunt absque racionis deliberacione
sic enim agitur unumquodque in natura
sicut aptum natum est agi Videmus
autem quod unumquodque per naturali quadam
inclinacione operatur ad bonum
totius etiam cum periculo aut
detrimento proprio ut patet in
aliquibus manum exponit gladio
ad defensionem capitis ex quo
plus amat totum quam seipsum
Unde et secundum hanc naturalem inclinacionem
et secundum politicam virtutem bonus
civis mortis periculo se exponit
pro bono communi Manifestum autem est
quod deus bonum totius universi
que et omnium patet enim unaqueque
quelibet creatura suo modo naturaliter
plus amat deum quam seipsum Insensi-
bilia autem natura vel bruta vero
animalia sensitive creatura vero
racionalis per intellectualem amorem
que dilectio dicitur Sed primum ergo
dicendum quod diligere deum ut est
totius esse ad talem dilectionem
pertinet Sed diligere deum prout est
obiectum beatitudinis est gratuite

dilectionis in qua meritu con
sistit nec tn̄ ncām ē ut in hoc
sustineam sntam mgri qui dicit
q̄ xp̄o in p̄mis statu nō habuit
gratiam ꝑ quā mereri posset
Secundū dicendū q̄ nali dilectione
qua deus sup oīa nalit' dili
git pt aliquis magis et mi
nus et qn̄ sic in summo fuerit
tunc ē simul ꝑpetas ad gratiam
conferendam Secundū dicendū q̄ inclinatio
rei nalis ē ad duo scilicet ad mo
veri et ad age Illa aūt inclinatio
natūe que ē ad moveri i se
ipsa retortiva ē sic ignis mo
vet sursum ꝑ sui conservatione Sed
illa inclinatio natūe que ē
ad age nō ē retortiva ad se
ipam Non enim ignis agit ad
generandum ignem ꝑ seipsum
ipm sed ꝑ bonum generati q̄
ē forma einus et vltimum ꝑpter
quē q̄ ē conservatio spei Vn
patet q̄ nō ē vlē vnū q̄ dilectio
nalis in se sit retortiva ꝛc

Sequitur Divisio

De quibus queritur de hijs que
ptinet ad bonum gratiae
Et primo de hijs que
ptinet ad ipm bonum gratiae
Secundo de hijs que ptinet ad ma
lum culpe q̄ ei opponitur Circa
bonum gratie queritur primo de eo
q̄d ptinet ad omnes Secundo de hijs
que ptinet ad clericos Tercio
de hijs que ptinet ad religio
sus Circa ea vero que ad omnes
ptinet Queritur de qualibus
ptibus penitentie Primo de
contricione vtrum contritus
teneatur magis velle esse i
inferno quā peccare Secundo de
confessione Articulus nonus

Ad primum sic proceditur q̄ con
tritus non magis debe
at velle esse i inferno
quā peccare pena enim inferni
ē eterna et irremediabilis

de peccato aut liberari potest
ꝑ penitentiam ergo magis debet
peccare velle quā i inferno ē
Preterea pena inferni includit culpa
culpa aut nō includit culpam
inferni ergo magis ē eligenda culpa
quā pena inferni Sed contra est
q̄ anshelmus dicit In libro
de similitudinibus q̄ aliquis magis
debet eligere esse in inferno sine
culpa quā in paradiso cum culpa
quia innocens in inferno non
sentiet penam et peccator in paradiso
nō gaudebit de gloria Responsio
dicendum q̄ contritus tenetur i generali
magis velle pati quamcumque pe
nam quā peccare et hoc ideo
quia contricio nō pt esse sine
caritate ꝑ quā oīa dimittuntur
peccata Ex caritate enim homo plus
diligit deum quā seipsum Vnde
caritas hoc requirit q̄ quamlibet
penam homo contritus preeligat
culpe Sed in speciali descendere
ad hanc penam vel ad illam nō
tenetur quinymo stulte faceret
si quis seipsum vel alium sollici
taret ꝑ hominum particularibus penis
Manifestum est enim q̄ sic delecta
bilia plus mouet particulari
considerata quā in communi Ita
terribilia plus terrat si particular
considerantur et aliqui sunt qui in
maiori temptatione nō cadunt qui
parte in hoc caderent Sic aliquis
audiens adulterium nō incitatur
ad libidinem sed si ꝑ considerationem
descenderet ad singularitates mulieris
magis moveretur Et similiter aliquis
nō refugeret pati mortem pro
xp̄o sed si descenderet considerando
singulares penas magis retraheretur
Et ideo descendere in talibus ad
singula oportet inducere temptacionem
et prebere occasionem
peccandi Ad primum ergo dicendum q̄
culpa etiam mortalis de se ꝑpetuae

Sed ex sola dei mia remedium est
plus enim pondeat bonum diuinum
tm q agit culpa bono nature cre
ate cui opponitur pena qua precu
itas pene temporalitati culpe
Sed cum q remotius confite
no e culpa se consequens ad culpa
et posset esse sine culpa ut in eo
qui ut confitetur errante de pctis
commissis sic si aliquis credat a se
plus commissum esse illicitum q tm
licitum erat et ipse fateatur leuam
reputabat Diuisio

D
Einde circa confessione
querunt tria primo utrum
sufficiat q aliquis scripto
confiteatur an oporteat
q confiteatur verbo an quis teneatur
statim confiteri habita oportunitate
uel posset expectare usque ad quadra
gesimam Utrum presbiter parrochialis
debet credere suo parrochiano di
centi se esse alteri confessum et
dare ei eucaristiam alius re

A
d primum sic Articulus primus
procedit uidetur q suffici
at si quis confiteatur scripto
confessio enim requiritur
ad manifestationem pctorum sed pctum
manifestari potest scripto sicut et verbo
ergo sufficit si confiteatur scripto
Sed contra e q ad romanos x to
corde oris confessio fit ad salutem
Responsio dicendum e q confessio e quedam
sacramentalis Sicut enim in ba
ptismo requiritur aliquid ex parte
ministri scilicet ut abluat et verba
proferat et aliquid ex parte suscipientis
sacramentum scilicet ut accedat et ab
luatur Ita in sacramento penitentie
ex parte sacerdotis requiritur q ab
soluat ab aliqua forma verborum
Ex parte vero penitentis requiritur
q se clauibus ecclesie subiciat
pctum sua per confessionem manifestans
de necessitate enim sacramenti e q sua
peccata manifestet et tamen hoc
nullus dispensare posset sic nec
tamen baptismum Sed q fiat manifestatio
verbo non e de necessitate sacramenti
aliquorum nulla necessitate alia posset aliquis
effectum huius sacramenti suscipere nisi
ore confitendo q patet de sacrilegium
Nam mutus uel aliquis qui verbo
confiteri non posset sufficit scripto
uel nutibus confiteri nulla alia
necessitate possumus ut aliquis baptizari
nisi aqua propter hoc q aqua est
de necessitate sacramenti Sed ex institu
tione ecclesie tenetur homo qui
potest ut verbo confiteatur Non prop
hoc solum ut ore confitens confitendo
magis erubescat ut qui ore pec
cauit purgetur ore Sed etiam quia
in omnibus sacramentis accipitur id
quod e communior usus sicut in sacra
mentali ablutione baptismi
accipitur aqua qua homines
communiter utuntur ad abluendum Et
in eucaristia panis que est
communior cibus unde etiam in ma
nifestatione sacramentali pctorum
conuenit uti verbis quibus homines
conuenientius et expressius suos
conceptus significare consueue
runt Et attendendum e q in hoc
sacramento non imprimitur caracter
sed solum confertur gratia ad remi
ssionem pcti cuius remissionem nullus
consequitur peccando peccat autem
qui ordinationem ecclesie pretermittit
Unde in baptismo ille qui consignat
ea q sunt de necessitate sacramenti
pretermittens statuta ecclesie conse
quitur caracterem sacramenti sed
sacramenti effectum habet autem nullus
consequitur Rationes autem que ad
utramque partem introducuntur non
multum cogunt Nam neque manife
statio ita expresse potest fieri scripto
sicut verbo Et q dicitur oris confessio
fit ad salutem intelligitur de confe
ssione pctorum scilicet de confessione
fidei etc Articulus videtur

xi Ad 2m sic proceditur videtur quod
aliquis possit differre con-
fessionem absque peccato Quoniamque
enim stat preceptum ecclesie non delinquit
sed ecclesia statuit quod semel in anno
homines sua peccata confiteantur ergo si
quis expectat usque ad tempus ab eccle-
sia constitutum non peccat Preterea
baptismus est sacramentum necessitatis
sicut et penitentia Sed cathecuminus
non peccat si differat baptismum
usque ad sacrum sabbatum ergo pari ratione
nec contritus peccat si differat
confessionem usque ad quadragesimam
Preterea maioris necessitatis est contritio
quam confessio quia confessio sine
contritione non valet ad salutem
contritio autem sine confessione potest in
aliquo casu valere Sed ille qui est
in peccato non tenetur statim conteri
ea intentione ut cesset peccare
alioquin peccaret per singula momenta
peccaret ergo contritus tenetur statim
confiteri ita quod peccet si secus agat
Sed contra magis est subveniendum in
morbo spirituali quam morbo corporali
periculo se committeret nisi remedium
medicine quereret quam cito posset
et ex negligentia peccaret multo
ergo magis peccat qui differt re-
medium confessionis adhibere contra
spiritualem morbum peccati Responsio
dicendum quod laudabile est quod peccator
quam cito potest peccatum suum confiteatur
quia per sacramentum penitentie confertur
gratia que hominem reddit magis
firmum ad resistendum peccato Quidam
autem dixerunt quod tenetur confiteri
quam cito opportunitas confitendi
se obtulerit ita quod si differat peccat
Sed hoc est contra rationem precepti affirmativi
quod obligat semper non obligat ad
semper sed pro loco et tempore tempus autem
implendi precepti de confessione videtur
quando imminet aliquis casus in quo
necesse est quod homo sit confessus puta si
immineat ei articulus mortis vel
necessitas accipiendi eucaristiam

Aut sacramentum ordinis vel alicuius
huiusmodi ad quod oportet hominem
per confessionem purgatum preparari vel
si aliquis honor immineat et aliquis
confiteri permittat peccat dummodo
debita opportunitas assit Et quia
ex precepto ecclesie omnes fideles
tenentur saltem semel in anno in festo
pasche percipere communionis accipere
sacramentum Ideo ecclesia ordinavit
ut semel saltem in anno quando imminet
tempus accipiendi eucaristiam omnes
fideles confiteantur Dico ergo quod si
differre confessionem usque ad hoc
tempus per se loquendo licitum est sed
per accidens potest fieri illicitum puta si
immineat aliquis articulus in quo
confessio requiratur vel si aliquis
per contemptum confessionem differat
Ad primum et per accidens talis posset di-
latio meritoria esse si ad hoc
differat ut prudentiori confiteretur
vel devotius propter sacrum tempus
Primas ergo rationes concedimus
Ad illud vero quod in contrarium obicitur
dicendum quod morbus corporalis nisi per
medicine remedium extinguatur
semper convalescit in peius nisi causa
forte virtute nature fuerit extincta
morbus autem peccati extinguitur
per contritionem unitam esse articulus 12
Ad 2m sic proceditur videtur xii
quod sacerdos parrochialis
non debeat credere suo subdito
dicenti se alteri esse confessum ut propter
hoc ei eucaristiam det Frequenter
enim in ipsa confessione aliqui
conteruntur qui prius contriti non fu-
erunt Sed sacerdos debet subditum
conducere ad bonum Unde ergo videtur
quod omnino ab eo expetere debeat
quod sibi confiteatur Preterea proverbiorum
xxvii dicitur pastor ecclesie diliget
agnoscere vultum pecoris tui Sed hoc
nullo modo potest melius quam per con-
fessionem ergo debet ab eo exigere
quod sibi confiteatur Sed contra si sibi confitetur xiii
non posset dicere que vellet et crederet ei
hoc tenetur dicere sibi de eo quod sit confessus

Responsio. Dicendum quod in foro iudiciali creditur homini contra se et non pro se. In foro autem penitentie creditur ei pro se et contra se. Est ergo distinguendum: cum enim duplex sit impedimentum quo aliquis a perceptione eucharistie impediatur, si enim sit impedimentum ad forum iudiciale pertinens, puta excommunicatio, non tenetur sacerdos suo subdito credere quem excommunicatum novit nisi ei de absolutione constet. Si autem sit impedimentum quod ad forum penitentie pertineat, scilicet peccatum, tenetur ei credere et iniuste faciat si deneget ei eucharistiam qui perhibet se confessum et absolutum ab eo qui absolvere potuit vel auctoritate apostolica vel episcopi. Ad primum dicendum quod illorum bonum quod in confessionibus sacramentalibus consistit (?) etiam constitutus est ille qui confessum se dicit si verum dicit. Si autem falsum dicat, pari ratione posset falsum dicere confitendo. Nec potest aliquis alicuius hominis auctoritate compelli ad confitendum peccatum quod alteri confessus est qui absolvere potuit. Ad secundum iam sic dictum est: confessio peccatorum que sacramentalis est divino imperio servatur, non humano. Ad tertium dicendum quod spiritualis pastor vultum pecoris sui debet diligenter agnoscere considerando exterius vitam, sed per modum confessionis non potest diligentius perscrutari, sed oportet quod credat ea que sibi a suo subdito dicuntur. Divisio

Deinde queritur duo de hiis que pertinent ad clericos. Et primo de officiis ecclesie: utrum ille qui prebendatus est in duabus ecclesiis in die quo diversum officium sit in utraque ecclesia debeat utriusque officium dicere. Secundo de studio theologie: utrum aliquis teneatur dimittere studium theologie etiam si sit aptus ad docendum alios, ad hoc quod intendat saluti animarum.

xiij

XIII Ad primum sic proceditur. Articulus I. Videtur quod aliquis in tali casu debeat utrumque officium dicere. Omnibus enim debet respondere cum emolumento; ille ergo qui habet emolumentum prebende in duabus ecclesiis debet omnibus sufficere ut unusquisque, ut scilicet utriusque ecclesie officium dicat. Preterea iniustum esse videtur ut si habet maius emolumentum ab una ecclesia in qua forte cantatur prolixius officium quod etiam maioribus oneribus subeat prolixum. Sed non ergo ad eum pertinet electio, sed videtur debet utrumque dicere vel debet officium ecclesie in qua habet pinguius officium. Sed in contrarium videtur esse consuetudo. Responsio. Dicendum quod supposito quod aliquis licite sit prebendatus in duabus ecclesiis, scilicet ex dispensatione, considerandum est quod ille qui in aliqua ecclesia prebendam accepit duobus obligatur, scilicet deo ut ei debitas laudes exsolvat pro eius beneficiis, et ecclesie de qua accepit stipendium. Ergo que ad ecclesiam pertinent subiacent dispensationi prelatorum ecclesie, et ideo hoc debitum quod debet ecclesie exsolvere secundum quod statutum est in ecclesia, et hoc scilicet vel per se ipsum, si prebenda que requirat presentiam, vel per vicarium si hoc sufficiat secundum ecclesie statuta vel consuetudinem. Sed debitum quod debet deo per se ipsum debet exsolvere. Non refert autem quantum ad deum quibus psalmis vel hymnis deum laudat, utputa utrum dicat in vesperis Dixit dominus vel Laudate pueri, nisi quantum ad hoc quod homo debet sequi maiorum traditiones. Et quia laudes deo dicit quasi unus homo, sufficit quod secundum officium dicat secundum consuetudinem alicuius ecclesiarum quarum est clericus. Sed de electione officii rationabiliter videtur quod debet dicere officium illius ecclesie in qua maioris est gradus, puta si in una sit decanus, in alia simplex canonicus, ecclesie in qua est decanus debet dicere, dignioris ecclesie cuius forte in maiori

Ecclesia hec opulentiore predia
quia temporalia nullius momenti sunt
spiritualibus comparata. Si vero ambe ecclesie
sunt equalis dignitatis potest sibi eli-
gere quorum officium magis voluerit
si sunt ab utraque ecclesia absens
si autem sunt in aliqua earum presens
debet se conformari ad quelibet
quantum potest. Et per hoc patet illud ad obiecta

xiiii Ad xiiii sic proceditur articulus
Videtur quod aliquis post saluti
animarum curam impendere pre-
cedat si circa studium tempus occupat
dicitur enim ad galathas ad ultimo
Tale dum tempus habemus operemur
bonum. Nulla enim gravior est
iactura quam temporis. Non ergo debet
aliquis tempus in studio expendere
differens saluti animarum curam
impendere. Preterea perfecti tenentur
ad illud quod melius est. sed religiosi
sunt perfecti. ergo maxime religiosi
debent dimittere studium et saluti
animarum insistant. Preterea peius errare
morte quam in via pedum. sed prelatus
tenetur revocare suum subditum si
videat peccatorem errare in via pedum
ergo multo magis tenetur eum re-
vocare ab errore qui est in via
morum. Est autem error si homo
potest quod melius est ergo prelatus debet
d' subditum cogere ut saluti intendat
studio pretermisso. Sed contrarium
videbatur per racionem. Responsio dicendum
quod aliqua duo possunt comparari
inter se ut sunt secundum se et aliquo
casu necessitas aut prohibet id quod
melius est sunt in aliquo casu
esse minus eligendum. sicut philosophari
est simpliciter melius quam ditari sed
eligendum est in tempore necessitatis
Et sicut preciosa margarita est
carior vino pane sed in statu
necessitate famis panis eligitur
sicut illud modo illo decederet
preciosa quam per cibo ad refocillan-
das animas. Est autem considerandum
quod in qualibet artificio simpliciter
melior est qui disponit de arti-
ficio et dicitur architector quam aliquis
manualibus qui exequitur secundum quod ei
ab aliis exprimitur. Unde in edificiis
construendis maiori mercede conducitur
qui disponit de edificio licet parum
in ipsis manibus operetur quam
manuales artifices qui dolant
ligna et incidunt lapides. In edi-
ficio autem spirituali sunt quasi manuales
operarii qui particulariter insistunt
cure animarum puta sacramenta
ministrando in aliqua huiusmodi
particulariter agendo. sed quasi principales
artifices sunt episcopi qui imperant
et disponunt qualiter predicti suum officium
exequi debeant. Et similiter theologie
doctores qui sunt principales artifices
qui inquirunt et docent qualiter
alii debent salutem animarum procurare
Sic ergo melius est docere sacram
doctrinam et magis meritorium
si bona intencione agatur quam
impendere particularem curam saluti huius
vel illius. Unde apostolus de se dicit
prima ad corinthios primo Non enim
misit me christus baptizare sed
evangelizare. cum tamen baptizare
sit opus maxime conferens
saluti animarum. Et secunda ad thimo-
theum secundo dicit apostolus Hec commenda
fidelibus hominibus qui ydonei
erunt et alios docere. Ipsa enim
racio demonstrat quod melius est erudire
de pertinentibus ad salutem eos
qui in se et in aliis proficere possunt
quam simplices qui in se tantum
proficere possunt. In aliquo tamen casu
necessitate compellente imminente
debent et episcopi et doctores pretermisso
suo officio particulariter intendere
saluti animarum. Ad primum ergo dicendum quod
nulla iactura temporis est qui me-
lius est operatur docens sacram
scripturam vel qui ad hoc per
studium se disponit. Ad secundum dicendum
quod perfectus aliquis dicitur duobus
modis uno modo quantum ad perfectionem alio quantum ad statum
perfectionis. Perfectio autem hominis in
caritate consistit que homines deo
et proximo coniungit. Unde primum ad
dilectionem dei dicitur genesis xvii Ambu-
la coram me et esto perfectus
Quantum vero ad dilectionem proximi

Postquam dominus dixerat diligite inimicos
vestros concludit matthei v° estote
ergo perfecti. Statu ergo perfectionis
hic dicitur quis solempniter obligatur
ad aliquid perfectioni annexum. Est autem
aliquid annexum perfectioni caritatis
dupliciter uno modo sicut preambulum et
preparatorium ad perfectionem ut pau-
pertas castitas et huiusmodi quibus
homo retrahitur a curis secularium
rerum ut liberius vacet hiis
que dei sunt unde huiusmodi quedam
magis sunt perfectionis instrumenta.
Propter quod ieronimus exponens id verbum
petri dicentis ecce nos reliquimus
omnia et secuti sumus te dicit quod
non sufficit petro dicere ecce nos
reliquimus omnia sed addidit quod perfectum
est et secuti sumus te. Quicumque ergo
aliquis voluntariam paupertatem vel
castitatem servat habet quidem prepa-
ratorium perfectionis sed non dicitur esse
statu perfectionis nisi qui se ex solempni
professione ad hoc obligat. Sicut enim
aliquis solempne et perpetuum facit ali-
quis dicitur esse statu scilicet in statu
libertatis vel matrimonii et similium.
Alio modo aliquid est annexum perfectioni
caritatis ut effectus ut scilicet aliquis
curam animarum suscipiat. Est enim
aliquid perfecte caritatis ut aliquis
propter dei amorem pretermittat dulce-
dinem contemplative vite quam
magis amaret et accipiat active
vite occupationes ad procurandam
proximorum salutem. Quicumque ergo
hoc modo saluti proximorum intendit
habet quidem aliquem perfectionis effectum
sed non habet perfectionis statum nisi
episcopus qui cum quadam solempni
consecratione suscepit animarum curam.
Archidiaconi vero et parochiales
presbiteri magis habent commissa quedam
officia quam quod per hoc in aliquo perfectionis
statu ponantur. Soli ergo religiosi
et episcopi dicuntur perfecti quasi statum per-
fectionis habentes. Unde religiosi
sunt episcopi sed non archidiaconi
vel presbiteri curati. Cum ergo dicitur
quod perfecti tenentur ad id quod melius est

Verum est si intelligatur de hiis qui
dicuntur perfecti propter perfectionem caritatis.
Huiusmodi obligantur ex lege caritatis
que ipsos obligat. Unde ad hoc
obligantur pro mensura sue per-
fectionis. Si autem intelligatur de hiis qui
dicuntur perfecti propter statum sicut episcopi
vel religiosi non est verum. Non
enim tenentur episcopi nisi ad quod se
extendit cura suscepti regiminis
et religiosi non tenentur nisi ad
ea ad que obligantur ex voto
sue professionis. Alioquin obligato
esset ad ista cum tamen nullus et
[illegible] et omnibus lex [illegible] timorem
habeat. Dato tamen quod perfecti semper
tenentur ad id quod melius est non
esset ad propositum sicut ex predictis
apparet. Ad 2um ergo dicendum quod licet
prelatus teneatur suum subditum
revocare ab omni malo non tamen
tenetur eum inducere ad omne melius.
Hec etiam vero in proposito locum non habet
sicut nec alie. Divisio

Deinde queruntur duo
de hiis que pertinent ad
religiosos. Primo utrum
religiosus teneatur obe-
dire suo prelato ut revelet sibi
aliquod secretum quod fidei sue est com-
missum. Secundo utrum teneatur sibi o-
bedire ut revelet occultum ali-
quod peccatum fratris quod novit. Articulus .xv.

Ad primum sic proceditur videtur
quod religiosus teneatur secretum
fidei sue commissum revelare
prelato precipienti ad obedientiam.
Prelato se obligavit religiosus
professione solempni; ad tenendum
autem secretum obligavit se simplici
promissione. Ergo magis est obediendum
quam servandum secretum. Contra hoc
Bernhardus dicit illud quod est
institutum pro caritate non militat
contra caritatem sed professio obedientie
qua religiosus facit prelato in-
stituta est pro caritate ergo non mili-
tat contra caritatem qua quilibet tenetur
servare fidem proximo. Responsio dicendum
quod sicut bernhardus dicit in libro
de dispensatione et precepto sufficiens

Est obediencia ut religiosus
obediat suo prelato in hiis que
ad regulam pertinet vel directe
sicut ea que in regula scripta sunt
vel reductiue. vel sicut ea que ad hec
reduci possunt sicut misericordia exhibenda
fratribus et pene pro culpis infligende
et huiusmodi. Perfecta autem obediencia
est ut simpliciter in omnibus obediatur
que non sunt contra regulam vel contra deum
Quod vero aliquis obediat prelato in hiis
que sunt contra deum vel contra regulam obe-
diencia est incauta vel illicita
Est ergo considerandum in proposito
utrum sit licitum religioso secretum
fidei sue commissum revelare. Circa
quod sciendum est quod de secreto est cum aliquis
vel aliquid committitur quod illicitum est celare sicut
secretum quod in periculum vergit aliorum quod multis
aliquis tamen tenetur. Unde et in
iuramento fidelitatis continetur
quod huiusmodi secreta debeat omnes
revelare. Tale preceptum ergo prelati
tenetur religiosus tale secretum
pandere, eciam si promisit se non reve-
lare dicente ysidoro xxii q. iiii in illa
In malis promissis rescinde fidem
in turpi voto muta decretum
nisi forte in confessione audierit
quia tale nullo modo est revelandum
Est autem secretum quod est de se celari potest
sive peccatum et tale secretum religiosus
nullo modo prelato precipienti pandere
debet si fidei sue promissum petat
eum frangere secretum commissum. Et
primum ergo quod hic solemnior est
tum quod ad servanda ea que sunt
obligatus ad servanda ea que sunt
fidei et caritatis que est ex lege
naturali et ex promissione et professione
facta quam ea que ex professione
religionis. Articulus
xvi Ad secundum sic proceditur videtur quod
frater debeat prelato pre-
cipienti revelare culpam
occultam alterius fratris. Prima ut
dicit Ieronimus non est occultari
culpa unius in prejudicium multorum
sed prejudicium est prelatus culpa
unius cognoscere velit propter multi-
tudinis bonum ergo prelato precipienti debet
culpam alterius revelari
Sed contra est quod gregorius dicit xx et si
aliquid propter obedienciam debemus aliquando
bona dimittere nullo tamen modo propter
obedienciam debemus aliquid malum
perpetrari. Sed malum esse videtur cul-
pam occultam detegendo alium
diffamare ergo hoc propter obedienciam
facere non debet religiosus. Dicendum quod re-
ligiosus prelatus in capitulo potest
sicut iudex ecclesiasticus in foro
iudiciali. Unde ad ea potest
ex precepto subditos obligare ut
ei pandantur propter que potest iudex ecclesie
in foro iudiciali iuramentum
exigere. Est ergo sciendum quod in criminibus
triplex est modus procedendi. Unus
per denunciacionem. alius per inquisitionem
alius per accusacionem. In via igitur denun-
ciacionis attenditur correctio delin-
quentis. Et ideo secundum preceptum domini
mathei xviii debet procedi correc-
tio fraterna ut sic corripias eum
inter te et ipsum solum quod si non
audierit te coram duobus vel
tribus testibus vel ultimo dicatur
ecclesie. Caritatis enim est ut aliquis
parcat fratri quantum potest unde prius ad
hoc debet niti ut corrigat contrariam
fratris servata fama solitarie ad-
monendo et postmodum coram
duobus vel tribus testibus. Sed
negligencia est sermo ut ecclesie
constat et ultimo dicitur ecclesie. In quo
eciam processu consulitur correctione. Nam
peccator si a pluribus videlicet se publicatum
amittet verecundiam et obstinacior
fiet ad peccandum. In inquisicione
vero debet procedere infamia. In ac-
cusacione vero debet precedere inscripcio per
accusatorem quia ipse obligat se ad talionem.
In inquisicione autem et accusacione in-
tenditur pena peccantis propter multi-
tudinis bonum. Si ergo appareat
accusator in causa quod iure se obligat
ad talionem potest prelatus ex precepto
veritatis confessionem exigere sicut et
iudex ecclesiasticus iuramento. Similiter
et si precedat infamia potest prelatus
precepto veritatem exigere et subditi
tenentur obedire. Si autem precedat prius

Simplicis denunciacionis non tenetur
religiosus sub prelato perpetrare cul-
pam fratris occultam revelare nisi
precedente monicione cum videat in-
correctum. Imo magis peccaret si
ad preceptum prelati revelaret quia
plus tenetur obediencie ewangelice quam
prelato et multo magis prelatus
peccaret si subditum moneret ad
pervertendum ordinem ewangelicum
Quod premittitur quod dictum quod de peccato preterito
de quo aliquis iam correctus ad
secretam monicionem. Vel de quo
est sperari corrigendus quia quando
timetur non est timere periculum
multi in quod de peccato futuro quod esset
periculoso sed multi in ut spiritualiter
ut corporaliter perdit obieccio
tua eum non oportet amonicionem
secretam expectare sed statim prelato
dicere unde et dominus non dicit si
peccare intendit in futuro sed si
peccaverit in preterito de hoc glo(sa)
inferius consulendo sunt videndo arbo
Deinde queritur **Divisio**
Dicor ad culpam pertinencia
primo utrum peccatum sit natura
aliqua. Secundo utrum periurium
sit gravius peccatum quam homicidium
Tercio utrum peccet qui per ignoranciam
constitucionem pape non servat. Quarto
utrum monachus peccet mortaliter
xvii comedendo carnes **Articulus**
Ad primum sic proceditur videtur
quod peccatum non sit aliqua natura
et dicit Iohannes primo Sine ipso
factum est nichil peccatum quia non
aliqua non sit dicitur nichil ergo
peccatum non natura aliqua. Sed contra si peccatum non
est natura aliqua sequitur quod sit privacio
sed privacio pura non dicitur secundum magis
et minus ut mors et tenebre
ergo unum peccatum non gravius altero
quod est falsum. Responsio dicendum quod peccatum
maxime transgressionis est actus
inordinatus ex parte ergo
actus peccatum est natura
sed inordinacio est privacio
Et secundum hoc peccatum dicitur
aliquid vel nichil et per hoc patet solucio ad
obiecta. **Articulus**

Ad secundum sic proceditur videtur quod xviii
periurium sit gravius peccatum quam
homicidium dicit Bernhardus
quod precepta prime tabule
non sunt dispensabilia nec deus nec
homo. Contra preceptum autem secunde tabule sunt
dispensabilia deus sed non homo ex quo
est accipi quod gravius sit peccare contra
precepta prime tabule quam secunde
sed periurium est contra precepta prime
tabule quod est non assumes nomen
dei tui in vanum. homicidium autem est
contra precepti secunde tabule non occides
ergo gravius peccatum est periurium quam
homicidium. Sed contra gravius est peccare
in deum quam in homines sed periurium
est peccare in deum homicidium in homines
ergo etc. Sed contra pena proporcionatur cul-
pe sed gravius punitur homicidium
quam periurium ergo est gravius peccatum
Responsio dicendum sicut apostolus dicit ad hebreos
homines per maiores sui iurant et
omnis controversie eorum finis est iura-
mentum confirmacio aut in eo homici-
dium est iuramentum. Si homicidium
esset gravius peccatum quam periurium
committeretur eum quod qui maiorem cul-
pam homicidii commisisset non
vereretur minorem committere periurium
Unde ex hoc ipso quod transgressor cuiuslibet peccati
desperatur iuramentum magis creditur
quod periurium pro maximo peccato debet
haberi. Preterea inter ea que pertinent ad
nomen dei videtur quod et divini
nominis denegacio Unde statim secundum
locum post ydolatriam peccatum per-
iurii tenet ut ex ordine preceptorum
apparet. Sed et apud gentiles iura-
cio honorata fuit ut dicitur in commenta-
rio primas quo raciones grecie. Sed illud
vero quod in contrarium obicitur dicendum quod in iu-
dicio humano non semper equalitas pene
respondet equalitati culpe. Interdum
enim infligitur maior pena pro minori
culpa quia gravius nocumentum inminet
hominibus ex minori culpa. Sed secundum
dei iudicium gravior culpa graviori
pena punitur. Unde ut ostendatur
gravitas ydolatrie et periurii
postquam in primo precepto dixerat non
adorabis ea neque coles subditur

xviii

Reddi xpo Ergo sic dns deus tuus
visitans pctm iniquitates in filios
Et possz dixcat no assumas
nome dei tui in vanum Nam dicit
no habebit insonte dns eu qui
assumpsit nome dni dei sui in vanum
xix Ad 3m sic articulus
Arguitur et videtur q qui facit
contra constitutioz pape per
ignorantia no peccat
Ut em aug dicit pctm a deo
e voluntarium q si no sit voluntarium
e voluntarium q si no sit voluntariu
pctm no e Sed ignorantia causat
involuntarium ut dr in 3o ethicorum
ergo q fit p ignorantia no e pctm
Contra sunt idea dns pt respete
ferunt sint ordinatio pq cu in ipse
hoc aut debz conputari a tempore
ordinatoris no aut tpe noticie
ergo ordinatio constitutois pape
obligat a tpe noticie Item
ignorantia iuris no excusat sed
constitutioz pape facit ius ergo qui
facit contra constitutioz pape per ignorantia
no excusatur Resp et dicendum q ignorantia
quando e causa actus qui
facit involuntarium tunc semper ex-
cusat nisi ipa ignorantia sit
pctm Est aut ignorantia pctm
qn ignorat quis que pt scire et
tenetur Constitutioz aut pape deb
suos scire tenetur si ergo aliquis
nesciat per negligentiam no ex-
cusatur a culpa si contra constitutionem
agat Si vo aliquis habeat sufficiens
impedimentu per q scire no potuit
puta si fuisset in carcere vel in rebus
exulis ad quas constitutio no per-
venit vel per aliquod simile talis
ignorantia excusat ut no peccet
q constitutioz pape ages et p hoc
pz solutio ad obiecta articulus
xx Ad 2m sic proceditur videtur
q monachus peccat mor-
taliter comedendo carnes
Et dicit tamen de consecracione
q monachi no debent comedere
carnes et si contra fecerit debet
in carcerari sed talis pena no
infligitur nisi p pecto mortali Contra
facere contra votum e pctm mortale
Sz monachi ex voto obligantur
Ad servandam reglam beati Be-
nedicti in qua continetur q monachi
a carne abstineat ergo monachi
peccat mortaliter comedendo carnes
Item nullum pctm mortale conceditur
alicui racione cuiuscumque infirmitatis sed
comedere carnes conceditur monachis
in infirmitatibus ergo comedere car-
nes no e pctm mortale monachis
Responsio et dicendum q no e pctm mortale
monachis vel religiosis cuique proprie
loquendo q no sit pctm mortale
nisi sit contrarium ei ad q se voto pro-
fessionis obligavit ppter actus ha-
bitus scandali vel alicuius legis moi
posset aliquod ei esse pctm q non
esset alio pctm Est ergo considerandum
quid sit illud ad qd se religiosus
voto professionis constringit et siquis
religiosus profitendo voveret se
regule servationem videtur se ob-
ligare voto ad singula q continentur
in regula et sic quodlibet eorum
agendo peccaret mortaliter Ex
quo sequeretur q religiosus status
esset religiosis in laqueum pcti
mortalis a quo vix vel numquam posset
declinare Sed ergo patres qui or-
dines instituerunt nolentes religiosis
parare laqueum damnatoris sed magis
viam salutis ordinaverunt
talem professionis formam in qua
pctm esse no posset Sed in ordine
fratrum predicatorum e cautissima et
securissima forma profitendi qua
no promittit se regulam servare
sed obedienciam secundum regulam unde
ex voto obligatur ad servanda ea
que ponuntur in regula tamquam precepta
et q prelatus secundum tenorem regule
sibi precipere voluerit Cetera vo
que no continentur in regula sub
precepto no cadunt directe sub voto
Unde ea pretermittens no peccat
mortaliter Sed beatus Benedictus
statuit monachum profiteri no quidem
servare reglam sed q profitens
promittat conversationem morum
suorum secundum regulam hoc e pctm xxi
ut secundum regulam dirigat suos
mores et q facit vel ea q sunt

preceptu in regula transgrediatur
vel etiam contempnat regulam siue
eam dirige actus suos omnino
recusans Non autem omnia que
in regula continentur sunt precepta quedam
enim sunt monitiones siue consilia
quedam vero ordinationes siue
statuta ut post completorium nemo
loquatur et huiusmodi autem statuta
que in regula continentur non habent
vim precepti Sicut nec prelatus
statuens aliquid semper intendit
ad peccatum mortale obligare
per preceptum Est autem prelatus quasi
quedam regula animata Unde
stultum esset putare quod monachus
frangens silencium post completorium
peccaret mortaliter nisi forte faceret
hoc contra preceptum prelati vel ex con-
temptu regule Abstinencia autem
a carnibus non ponitur in regula
benedicti ut preceptum sed ut statutum
quoddam Unde monachus come-
dens carnes non ex hoc ipso pe-
ccat mortaliter nisi in casu propter
inobedienciam vel contemptum Se-
cundum ergo dicendum quod pena illa infligitur
monacho contumaci vel inobedi-
enti carnes comedenti Tercium
dicendum quod comedere carnes non est
contra votum monachi nisi quando co-
medit ex inobediencia vel con-
temptu Ergo vero in quantum obviatur
efficacia non habet procedit enim de
de hiis que sunt per se mala
sicut homicidium vel adulterium
et huiusmodi que sunt omnibus illicita
tam sanis quam infirmis Non autem
procedit de hiis que sunt mala quia
prohibita Aliquid enim potest prohiberi
sano quod tamen non prohibetur infirmo

Deinde circa Divisio
donum glorie queruntur duo
de corporibus gloriosis
Primo utrum corpus gloriosum
naturaliter possit esse cum alio corpore
glorioso in eodem loco et secundum utrumque
utrum hoc fieri possit miraculose

XXI Ad primum sic articulus
proceditur videtur quod corpus
gloriosum naturaliter possit esse

cum alio corpore in eodem loco quia sicut
aut hoc est propter grossiciem sive cor-
pulenciam aut propter dimensionem
Sed non propter grossiciem seu corpulen-
ciam quia corpus gloriosum est
spirituale secundum apostolum prima ad corin-
thios Sed nec propter dimensiones
quia cum se tangencia sint quorum ultima
sunt simul necesse est quod punctum unius corporis
naturalis sit simul cum puncto alterius et
linea cum linea et superficies cum
superficie Pari ergo racione et corpus
cum corpore cum ergo prohibeatur corpus
gloriosum quin naturaliter possit esse simul
cum alio corpore in eodem loco Contra
commentator dicit in quarto physicorum
Partes aeris et aque se invicem
subintrant se mutuo propter hoc quod ratione
materie spiritualis Sed corpora gloriosa erunt
erunt spiritualia ut iam dictum quod cor-
pora subintrare alia corpora et
simul esse cum eis Sed conglorificacio
non tollit naturam sed corpus humanum
non potest naturaliter simul esse cum alio corpore
in eodem loco in statu isto ergo neque
post eius glorificacionem Responsio dicendum
quod manifestum quod corpus humanum
in statu isto non potest esse cum alio
corpore in eodem loco Si ergo corpus
gloriosum naturaliter possit esse cum alio
corpore in eodem loco hoc esset propter
aliquam proprietatem inditam illa
proprietas auferet hoc impedimentum quod corpus
humanum in statu isto prohibetur
esse cum alio corpore in eodem loco
Est igitur considerandum quod sit hoc
prohibens Dicunt autem quidam hoc
esse grossiciem vel corpulenciam
quandam que tolletur per dotem
glorie quia nominant subtilitatem
Sed hoc non intelligibile non enim in-
venitur quid sit huiusmodi corpulencia
vel grossicies Non enim est aliqua
qualitas quia nulla qualitas dari
potest qua remota corpus sit vel possit
esse cum alio corpore in eodem loco
Similiter nec potest esse forma nec
materia que sunt partes essencie quia
tunc integra essencia corporis humani
non remaneret cum gloria quod est hereticum

Et ideo dicendum quod hoc prohibens nichil
aliud est dimensiones quibus sub-
stat materia corporalis. Ratio est enim
ut illud quod per se sit causa in uno
genere eorum que sunt per naturam distinctio-
nis secundum situm prius et per se convenit
quantitati dimensive que dicitur
esse quantitas positionem habens. Unde
et partes in subiecto ex hoc ipso quod eorum
habent situm quem sunt subiecte di-
mensioni et sic est distinctio diversarum
partium unius corporis secundum diversas
partes unius loci per dimensiones.
Ita per dimensiones diversa corpora
distinguuntur secundum diversa loca.
Dico enim corpora facit actualis di-
visio materie corporalis duas at
partes unius corporis divisibilitas
corporalis. Unde et philosophus dicit in
libro physicorum quod subintrante cubo
ligneo in aquam vel aerem oportet
quod cedat tantum de aqua vel de aere
ita etiam oportet quod cedant di-
mensiones separate si ratione po-
netur. Cum ergo gloria non tollat
dimensiones corporis dico quod corpus
gloriosum non potest naturaliter esse cum alio
corpore in eodem loco per dotatem
[illegible]. Sed primum quod contingit quod sicut
dictum est corpus Christianum in statu
isto prohibetur esse cum alio corpore
in eodem loco non propter corporum
lonciam vel grossitiem que per
gloriam tollitur per spiritualitatem
dicendum tamen apostolus apponit animalitati
secundum quod corpus est alimonia indigens
sicut augustinus dicit non autem grossiciei
vel corpulencie sed impeditur
propter dimensiones. Ratio vero que
in contrarium obicitur ponit inter
proprietates vocis a philosopho libro physicorum
[illegible] et lucere et suppleti
non debeat locus sed corpus.
Unde non sequitur si tamen corporum
se tangentium sunt simul quod propter
hoc plura corpora sunt de in eodem
loco. Ad secundum dicendum quod sicut ibidem
commentator exponit subintracio
illa fit per condensationem et dicitur
propter spiritualem virtutem propter
raritatem. Esset autem inconveni-
ente hoc modo quod corpora gloriosa

Sunt aeri ventis quia silia ut patet
per gregorium xviij moralium
per ar-lus (?)

Ad 2m sic proceditur. Ad-
videtur quod corpus gloriosum
nullo modo possit simul esse
cum alio corpore in eodem
loco quia sicut se habet corpus unum
ad unum locum ita duo corpora
ad duo loca. Sed convertitur sic
ad duo loca ita
unum corpus ad duo loca. Ita
duo corpora ad unum locum. Sed
duo corpora nullo modo potest
unum corpus nec duo corpora
in uno loco. Preterea si duo corpora
sunt in uno loco signantur duo
corpora in duabus extremitatibus
loci. Sequitur igitur quod inter ista
duo puncta erunt due linee
recte duorum corporum in eodem
loco existentium quod est impossibile. Ergo
impossibile est duo corpora esse in eodem
loco. Sed contra est quod Christus intravit
ad discipulos ianuis clausis
ut habetur Iohannis xxo quod esse
non possit nisi corpus eius
simul cum corpore potarum fuisset in
eodem loco. Potest ergo corpus
gloriosum cum alio corpore esse in
eodem loco. Responsio dicendum quod sicut iam
dictum est duo corpora esse in eodem
loco prohibentur ex dimensionibus
quia materia corporalis secundum dimen-
siones dividitur dimensiones
hunt distinguuntur secundum situm deus
autem qui est omnium causa prima potest
conservare effectus in esse sine causis
proximis. Unde sic conservat
in sacramento altaris accidentia sine
subiecto ita potest conservare distinctionem
materie corporalis et dimensione in
eo absque diversitate situs. Et ita mira-
culose igitur potest fieri quod duo corpora
sunt in eodem loco. Unde corpori
Christi attribuitur quod de sanctis quod exivit
clausum virginis uterum et
quod intravit ianuis clausis per
virtutem divinam. Et sic dicendum quod
corpus gloriosum quod erit configuratum
corpori claritatis Christi poterit esse
cum alio corpore in eodem loco
non per aliquam virtutem creatam inditam

Sed sola diuina virtute assistente
et sic operante sicut et corpus petri
sua vmbra sanabat infirmos
non quidem ex alia virtute nature
indita sed diuina virtute assistente
et miracula faciente Ad primum
ergo dicendum quod proportione commutata
sit e contrario sicut se habet primum
ad 2m ut duo ad tria ita se
habet 2m ad 3um ergo commutatim
sicut se habet primum ad 3m ut duo ad
4or ita se habet 2m ad 4um ut tria
ad sex Et sic tunc talis debu-
isset procedere sicut se habet vnum corpus
ad vnum locum ita duo corpora ad
duo loca ergo sicut vnum corpus ad
duo corpora ita vnus locus ad
duo loca Et sic non sequitur quod
si vnum corpus non potest esse in duobus
locis quod duo corpora non possunt esse
in vno loco vnum enim corpus esse
localiter in duobus locis implicat
contradictionem quia de racione loci est
quod sit terminus locati sed autem est ex
quia non est rei vnde nichil (?) est
locati est esse in loco exteriori
quod si ponatur in duobus locis
sequitur quod sit extra suum locum Et
ita sequitur quod sit locatum et non
locatum Hec autem est instancia de corpore
xpi quia non est in sacramento altaris
localiter sed per modum (?) Ad 2m
dicendum quod duas lineas rectas imaginamus
esse infra duo puncta est impossibile
quia in eis nulla alia racio
distinctionis potest intelligi nisi ex
situ. sed duas lineas esse infra
duo puncta est impossibile hic per naturam
sed possibile per miraculum quod remanet
alia racio distinctionis in lineis
duabus ex diuersitate corporis subiecti
que conseruatur virtute diuina
et remota diuersitate situs

Quodlibeti secundum

Quesitum est de deo de
angelis de hominibus
Circa xpm quesita
sunt duo de passione
eius primo vtrum in
triduo mortis fuit
idem numero Et 2o vtrum quelibet
passio xpi suffeciat ad redempcionem
humani generis Articulus primus 1
Ad primum sic proceditur videtur
quod xpus fuit idem homo
in triduo dicitur enim mathei
xij sicut fuit ionas in ventre ceti
tribus diebus et tribus noctibus
ita eciam filius hominis in corde
terre sed non fuit alius filius
hominis in corde terre nisi filius
hominis qui loquebatur sed contra (?)
Alioquin xpus fuisset duo filij
ergo fuit idem homo in triduo
mortis Preterea ionas fuit idem
homo in ventre ceti ita xpus
in corde terre eciam xpus fuit
idem homo remota forma totius
remouetur forma totius que
resultat ex partibus forme et ita
sed in triduo mortis anima separata
fuit a corpore ergo desiit esse humani-
tas ergo non fuit idem homo numero
in triduo mortis Respondeo dicendum
quod in xpo fuerunt tres substancie vnite
scilicet corpus anima diuinitas sed
corpus et anima fuerunt vnita
non solum in vna persona sed eciam
in natura diuinitas autem in natura
quod non potuit vniri nec anime nec
corpori quia cum sit perfectissima natura
non potest esse pars alicuius nature sed
fuit vnita anime et corpori in persona
In morte autem separata fuit anima
a corpore alioquin non fuisset vera
mors xpi Secundum racionem est
quod separatur anima a corpore quod patet
ex simbolo fidei in quo de filio
dei dicitur quod sepultus est et descen-
dit ad inferna corpore autem iacente
in sepulchro et anima ad inferos
descendente non attribuitur ista filio
dei nisi quoniam vtrumque esset ei copulata
vnitate ipostasis uel persone Et
ideo de xpo in triduo mortis
dicere possumus vno modo quantum
ad ipostasim et personam et sic est
idem numero sicut qui fuit ante
alio modo quantum ad naturam humanam et sic
dicere vno modo quantum ad totam naturam

Tunc humanitas &c. Et sic xpus
no fuit ho in triduo mortis
unde nec idem homo nec aliq
homo sed eadem ypostasis que
ante ab ptes humane nature
et sic aia quod omo fuit
eadem mo eo q no e tum
tata sm sbam Corpus vo
fuit idem mo sm maz sed no
sm forma sbalem que e aia
Unde no pt dici q xpus fuit
fuerit idem mo qa qbz dria
sbalis excludit id idem fuit
natud aut e dra sbalis que
p morte sepat f. et ideo mori
p morte corrupti et no altera sm
Nec etiam pt dici q sit fuit
aliud. qa nec e id sm tota
sbam nec idem q aliud e go
omo pt dici q xpus fuit fuit
idem mo qa qlibz differencia
sbalis excludit idem simplr
Ad pm go dicendum q e sm quid
idem et sm quid no e idem
sm mam em e idem sm foraz
vo no e id Ad 2m go dicendum q
ho e nome nature sed filius
e nome ypostasis et ideo magis
in triduo mortis xpus pt
dici filius hois quam ho Ad
3m dicendum q similitudo no attenditur
qntu ad oia sed solu qntu ad
porcionem Nam xpus fuit
mortuus in corde terre ut
ionas in ventre ceti ar. 4
A
d 2m sic proceditur videtur
q alia passio xpi no
sufficisset ad redempcionem
humane gnis sine morte
dicit em aplus ad galatas
2o si ex lege est iusticia go xpus
mortuus e gratis. i. inutiliter
et sine causa. Si si alia passio
sufficisset ad redempcionem gnis
humani Preterea illud em dicitur
q iusto precio compatur sed iustu
precium p pecto primi parentis quo ven
ditum est i servitute genus
humanum esse no pt aliud quam
vita xpi que valet omnem hominum
vitam quia p illud pecm mors
Nam p pecm primi hominis mors
in omnes intravit ut dicit iones
ergo go no potuisset humanum re
medium p alia passione xpi absqz
morte Preterea gregorius dicit in
nono moralium q nisi xpus morte
indebita sustinuisset nequaquam
nos a morte liberasset go passio
alia no sufficisset ad liberacionem
humani gnis sine morte xpi
Preterea aplus dicit ad hebreos
decimo q xpus una oblacione
consumavit in eternum sanctificatos
et ideo no e locus rei oblacioni
sed manifestu q xpus ante morte
multas passiones sustinuit et
ferias labores consumatos ergo
go ille passiones sufficisset no
obtulisset se ad morte Obtulit
aut semel ostiam deo p pctis
nris ut dicit ad ephesios ut te
et hoc p morte go passio xpi
absqz morte no sufficisset si
cor minima sit passio aliem
mensura hz ex dignitate psone
valore em sine in precium
rex si pacitur in facie qua
alia privata psona Si dignitas
psone xpi est infinita que
psona diuina go qlibz passio
eius quantumcumqz sit minima est
infinita qlibz go passio eius
sufficisset ad redempcionem
humani gnis et sine morte
Preterea Bernhardus dicit quia
gutta sanguinis xpi sufficisset
ad redempcionem humani gnis
potuisset aut aliqua gutta
effudi sine morte go etiam sine
morte potuisset p aliqua
passionem humanum gnus redimere
In isto dicendum q ad emptionem duo
requiruntur scz qntitas precii et
deputatio eius ad aliquid emend
sed em aliqs dat precium no eq
valens ad rem aliqua acquirendam

Non dico simplex esse emcio sed
partim emcio partim donacio puta
si aliquis emat librum qui valet
xx libras pro decem libris partim
emeret libro et partim sibi daret
Rursus eciam si daret magis
precium et non deputaret ad emendum
non diceretur emere librum Sic ergo
loquimur de redempcione humani
generis quantum ad quantitatem precii sic
eciam quelibet passio Christi sine morte
sufficisset ad redempcionem humani
generis propter infinitam dignitatem
persone et sic procedunt due ultime
raciones Si autem loquimur ad depu-
tacionem precii sic dico quod non sunt de-
putate ad redempcionem humani
generis a deo patre et Christo Alie
passiones Christi absque morte
et hoc triplici racione Primo quidem
ut precium redempcionis humani generis
non solum esset infinitum valore
sed eciam esset eiusdem generis ut scilicet
nos de morte per mortem redimeret
Secundo ut mors Christi non solum esset
redempcio sed eciam exemplum virtutis
ut videlicet homines non timerent pro
veritate mori Et has duas
causas assignat apostolus ad hebreos
2° ut per mortem destrueret eum
qui habebat mortis imperium
quantum ad primum et liberaret hos
qui timore mortis per totam vitam
obnoxii erant servituti quantum
ad secundum Tercio ut mors Christi
esset eciam sacramentum salutis
dum nos virtute mortis Christi morimur
peccato et carnalibus concupiscen-
ciis et proprio affectui Et hanc causam
assignat prima petri iij Christus
semel pro peccatis nostris mortuus est iustus
pro iniustis ut nos offerret deo
mortificatus quidem carne vivi-
ficatus autem spiritu Et ideo humanum
genus non est redemptum per aliam
passionem absque morte Christi Ad
primum ergo dicendum quod non sine causa de-
putata est mors Christi ad redemp-
cionem humani generis quamvis hec passio
sufficere potuisset ut dictum est Ad
secundum dicendum quod Christus non solum solvendo
vitam suam sed eciam ceterarum
passionum paciendo sufficienter precium
exsolvisset pro redempcione humani
generis si minor passio ad hoc
diminuta deputata fuisset et
hoc propter infinitam dignitatem persone
Christi ut dictum est Ad tercium dicendum quod illa racio
procedit ex hoc quod alie passiones
Christi non fuerunt deputate ad
hoc quod per eas absque morte Christi
redimeretur humanum genus Divisio

Deinde queritur de angelis
Et primo quantum ad composicionem
secundo quantum ad motus
motus secundo Circa primum queruntur
duo primo utrum angelus realiter
sit compositus ex essencia et esse
secundo utrum angelus non sit suppositum
et natura et cetera Articulus

Ad primum sic proceditur videtur
quod angelus realiter non
componatur ex essencia et
esse essencia enim angeli est ut
est ipse angelus quia ista sunt
idem ipsi sunt Si ergo angelus com-
poneretur ex essencia et esse compo-
neretur ex ipso et alio hoc autem est
impossibile non ergo realiter componitur ex es-
sencia et esse Preterea nullus actus
cadit in realem composicionem cum re
sed esse angeli est actus proprie
eius dicente Hilario
in libro de trinitate quod esse
non sit accidens ei sed subsistens
veritas ergo angelus non est esse
compositus ex essencia et esse
Contra est quod dicitur in commento libri
de causis quod intelligencia quamvis
dicatur angelus habet essenciam et
esse Respondeo dicendum quod dicitur aliquid de
aliquo predicari unus esse realiter
alio per informacionem sicut enim
predicatur de corpore animato
informacione Si si esset aliqua forma
separata predicaretur de eo esse realiter

Secundus hic ergo dicit quod eius potest
de solo deo esse causatur eo quod esse
divinum est esse simpliciter. Et de solum
de qualibet aut creatura potest per-
paratio. Nulla enim creatura est
creatura et simul esse sed est huius
creatura esse sic et deus dicitur bonus pater
quia est ipsa bonitas creatura
autem dicitur bona participatione quia habet
bonitatem unde sicut enim ipsum est
bonum est quod in illud augustini libro
de doctrina christiana ipse solus summe
bonus summe. Si tamen aut aliquid possit de
altero per participationem oportet ibi aliquid
esse preter id quod ibi participatur. Ideo quia quelibet
creatura est aliquid ab ipsa creatura
que quidem quasi esse et ipsum esse eius
et hec est quod boetius dicit de ebdomadibus
dicta quod in omni eo quod est citra
primum aliud est esse et quod est. Si tamen
est quod aliquid participatur dicitur vnus esse
extra de sua participante sic generis
participatur a specie. Hoc autem non esse
participatur a creatura. Idem enim
non participatur de sua rei quod cadit in eius di-
ffinitione. Et hoc quod non ponitur
in diffinitione creature quia nec est
genus nec differentia unde participatur sic
genus. Ideo non exitus de essentia rei
aliquid non extra de essentia rei
et ideo est alia quasi ante et
quid est unum eius ante quod est preter
essentiam rei dicatur accidens
esse quod pertinet ad questionem an actus
est quod pertinet ad dicta vel ut reminiscor
Et ideo commentator dicit in v° methaphysice
quod ista questio solus est de accidenti
quod ista participatur per comparationem entitatem
vero sum quod participatur entitatem
rei hic veritate propositionis secundum vnum
est quod hic nomen entis sumitur in
est quod hec nomen entis sumpto quod in
portat rem cui competit hoc esse
esse sic significat essentiam rei
et dividitur per decem genera
Non tamen unum est quia non eadem hoc
competit omnibus esse. Si hoc
quidem ipse aliis aut alius. Sic ergo
in angelo est compositio ex parte
et esse non tamen est compositio sic
ex partibus sicut sed sic ex sola et
eo quod inest sibi. Sed primum argumentum

quod est quod aliquid ex hiis que sunt
iungitur resultat alia res tertia
sicut ex anima et corpore constituitur
humanitas que est ipse vir homo
quasi ex anima et corpore. Aliquid
autem ex hiis que sic iunguntur
non resultat res tertia sed
resultat quedam ratio composita
sicut ratio hominis albi resolvitur
sic in rationem hominis et in rationem albi
Et in talibus aliquid quasi ex se
ipso et alio sicut album quod est
ex eo quod est album et albedine.
Ad secundum dicendum quod esse est actus non
quasi per actus sicut huius sed quasi
actualitas omnium sive vide et
ipse deus quod est sua actualitas
est simul esse. Articulus tertius iiij

Ad secundum sic proceditur videtur
quod in angelo non sit suppositum
et natura quia in hiis que
sunt composita ex materia et forma
differunt suppositum et natura. Natura suppositi
addit supra naturam speciei materiam
individualem quod non potest esse in
angelo. Si angelus non sit compositus
ex materia et forma ergo in angelo
non differunt suppositum et natura. Sed
dicit augustinus quod suppositum in angelo
differt a natura magis non suppositum
intelligitur ut huius esse non aut
natura. Ad tertium esse eius sit differentia
mea tamen esse per se. Sic non ponitur
differentia naturalis ita non ponitur
in differentia suppositi ut singularitatis
Si suppositum ut singulare differtur
ergo differt suppositum a natura per se. Non
est differentia ullo modo nec differunt
suppositum et natura. Ad tertium in
omnibus creaturis natura constituit
suppositum sed magis constituitur
suppositum ergo in nulla creatura
idem est suppositum et natura. Responsio dicendum
quod ad huiusmodi questionem intelligendam
oportet considerare quid sit suppositum
et quid sit natura. Natura autem quibus

Multipliciter dicitur tamen vno modo dicitur natura ipsa substancia rei ut dicitur in v° methaphisice. Alio modo quod substancia sit substanciam ne qitem rei ut quod fe quod est ergo illud significatur omne nomine nature prout hic de natura loquimur quod sit diffinicio vnde boecius in libro de duabus naturis dicit quod natura est alicuius vniuscuiusque rem informans specifica differencia. Natura enim sic sumpta est completiva diffinicionis vniuscuiusque. Suppositum autem est singulare in genere substancie quod dicitur ypostasis vel substancia prima. Et quia substancie sensibiles composite ex materia et forma sunt nobis magis note, ideo in eis primo videamus quomodo se habeat essencia vel natura ad suppositum. Dicunt autem quidem quod forma partis est idem cum forma totius que dicitur essencia vel natura secundum rem, sed differunt sola racione. Nam forma partis dicitur inquantum facit materiam in actu esse; forma autem totius inquantum totum suppositum constituit in specie sicut anima dicitur forma partis inquantum facit corpus esse in actu. Et sic dicitur anima forma totius inquantum constituit formam humanam. Et sic dicitur humanitas et secundum hoc in rebus compositis ex materia et forma natura esset pars suppositi. Nam suppositum est individuum compositum ex materia et forma ut dictum est. Sed predicta posicio non videtur esse vera. Quia ut dictum est natura vel essencia dicit illud quod significat diffinicio. Diffinicio autem in rebus naturalibus non solum significat formam sed etiam materiam ut dicitur in vi° methaphisice. Nec potest dici quod materia ponatur in diffinicione rei naturalis sicut non existens de essencia eius. Hoc enim proprium est accidentis ut diffiniatur per illud quod non est de essencia eius scilicet per subiectum. Et ideo oportet quod essenciam compleat ut dicitur in vi° methaphisice. Relinquitur ergo quod in rebus compositis ex materia et forma essencia vel natura non sit sola forma sed compositum ex materia et forma.

Restat ergo considerandum an suppositum vel individuum naturale sit compositum ex materia et forma vtrum sit idem essencia vel natura. Et hanc questionem movet philosophus in vii° methaphisice vbi inquirit vtrum sit idem vnumquodque et quod quid est eius. Et declarat quod in hiis que dicuntur per se idem est res et quod quid est rei. In hiis autem que dicuntur per accidens non est idem. Homo enim albus aliud est quam quod quid est hominis. Nichil enim aliud significat homo quam animal gressibile bipes. Sed res alba non est idem omnino quod quid est album quod significatur per nomen albi. Nam album nichil aliud significat nisi qualitatem ut dicitur in predicamentis. Res autem alba est substancia habens qualitatem. Secundum hoc igitur cuiuslibet aliquid accidit quod non sit de racione sue nature et eo differt res et quod quid est sui ut suppositum et natura. Nam in significacione nature includitur solum illud quod est de racione speciei. Suppositum autem non solum illud habet et hec que ad racionem pertinent sed etiam alia que ei accidunt. Et ideo suppositum significatur ut totum natura quasi et quasi pars formalis. In solo autem deo non inveniuntur aliqua accidencia preter eius essenciam quia suum esse est sua essencia ut dictum est. Et ideo in omnino idem est suppositum et natura. In angelo autem non est omnino idem quia aliquid accidit ei preter illud quod est de racione speciei quia et ipsum esse angeli est preter eius essenciam vel naturam et alia quedam ei accidunt que omnia pertinent ad suppositum non autem ad naturam. Sic patet ergo quod non solum in compositis ex materia et forma invenitur aliquid accidens preter essenciam speciei sed etiam in substanciis spiritualibus que non componuntur ex materia et forma et ideo in vtrisque suppositum non est omnino idem quod natura. Licet aliud et aliud simpliciter cum aliqui accipiuntur ut actus per se rei

Unde quia non cadit in diffinitione
significante essentiam rei, sic tamen est
designativum vel determinativum aliquorum
essentialium principiorum sicut quod rationale
accidit animali inquantum praeter diffinitionem
eius eius et tamen est determinativum
essentialis. Unde fit pars speciei
et de ratione eius existens. Aliquid
vero accidit alicui aliquid quod nec
est in eius diffinitione nec est determinativum
aliquorum principiorum essentialium. Sicut
album accidit homini. Quibus ergo
que sunt composita ex materia et forma
accidit aliquid praeter rationem speciei quod
utroque modo. Cum enim de ratione
speciei humane sit quod componatur ex
anima et corpore, determinatio corporis
et anime est praeter rationem speciei. Sed
accidit homini inquantum est hic quod sit
ex hac anima et ex hoc corpore,
sicut hoc convenit esse huic homini
de cuius ratione esset si diffiniretur
quod esset ex hac anima et ex hoc
corpore, sicut de ratione hominis
est quod sit ex anima et corpore.
Accidunt etiam compositis ex materia
et forma praeter rationem speciei alia que
non sunt determinativa essentialium
principiorum. In illis vero in quibus tale
accidunt quedam aliqua praeter rationem
speciei que non sunt determinativa
essentialium principiorum ut dictum est,
non tamen accidunt eis aliqua que sunt
determinativa essentie speciei. Quia
ipsa natura speciei non individuatur per
materiam, sed per se ipsam, ex hoc quod ipsa
forma non est nata recipi in aliqua
materia. Unde per se ipsam non
est multiplicabilis neque predicabilis
de pluribus. Sed quia non est suum esse
accidit ei aliquid praeter rationem speciei
scilicet ipsum esse et alia quedam que
attribuuntur supposito et non nature.
Propter quod suppositum in eis non est omnino
idem cum natura. Item cum dicimus
quod non omne illud quod accidit alicui
[illegible] praeter rationem speciei est determinativum essentie

[illegible] temporibus ut oporteat illud poni
in ratione eius ut dictum est. Et ideo
licet ipsum esse non sit de ratione
suppositi, quia tamen pertinet ad suppositum
et non est de ratione nature,
manifestum est quod suppositum et natura
non sunt omnino idem in quibuscumque
res non est suum esse. Sed illud
vero quod in contrarium obicitur. Cum quia
dicitur constitutivum suppositi esse compositum
ex materia et forma, non quia natura sit una
res et suppositum alia res. Hoc enim
esset si [illegible] quod natura
speciei sit forma tantum que constituit suppositum
sicut totum. Sed quia suppositum [illegible] natura
significatur ut pars rationis suppositi. Quod
suppositum vero ut totum, natura vero
significatur ut constituens et suppositum
ut constitutum. Deinde a[illegible]

v

Deinde quesitum est de
tempore per quod deus mo-
vet creaturam spiritualem
secundum Augustinum. Utrum sit
idem cum tempore quo mensurantur motus
corporalium rerum. Et videtur quod sic,
quia neque Augustinus diversitatem
huius temporis assignat neque aliquis
alius. Igitur videtur hanc diversitatem
[illegible] vanum temporum assignare. Preterea omne quod est
in tempore est divisibile. Si enim non sit unum
tempus sed diversa non erit [illegible] que est
in quibus oportet ponere unum
tempus. Sed tempus quo mensurantur
corporales motus est numerus
motus primi celi secundum philosophum in quarto
physicorum. Sed tempus per quod moventur
angeli non habet aliquem ordinem
ad motum. Ergo illud tempus est aliud
a tempore corporalium rerum. Preterea
incorruptibili [illegible]
[illegible] que nisi secundum nomen pronomen
ut dicitur in [illegible] sed angeli
sunt [illegible] corpora autem sunt corruptibilia.
Non ergo idem tempus est utrorumque.
Sed contra quod sic Augustinus dicit
in undecimo de civitate dei
tempora non fuissent nisi creatura fieret

Vt ne aliq aliqua motoe mactu
tmq mutatoe in alteri aliud
q3 sile ee no put redit atq
succedit / sequit tnc tpus ee
quo accidit q etia plus dicit
i lco phisicoz q oportet loqui
de tpe sm toez motus Nam
tpus e huis motus sm prius et
posterius Omnes ergo motus q
possunt mesurari vna mesura
hnt vnu tpus / qui vo no pont
vna mesura mesurari nece e
q eoz sit diuisu tpus Cu aute
mesura sit homogenia mesurato
ut d in lco dicto e cogrum
q oma que sut vnius gnis put
hre vna mesura quez Illo
aut que sut gnum diuersou
motus aut alis quos gtoint
i vno gnie respu sut quemesurales
et ideo put hre vna mesuram
quem / mesurat em omes
simpliciissio suo gnus sz veloci-
ssimo motu pmu celi Vn omnium
motuu continuoz pt ee vnu
tpus cogruu qz qz tpe licet
videat esse sm gnu de nuo
discretoz qa e nus qa th est
nus rez continuoz sz motum
sit et ipm continuum sic decem
sun decem e aliq discretu sz
decem vlne pani e qs continuu
discretoz aut et continuoz no
pt esse vna mesura quus cu
sut diuisoz gnum respu sunt
mesurabilia et ideo nece e si
sunt motus aliqui no continui q
tpus eoz sit aliud a motu quo
mensurat motus gtinui quantu
aut e q motus spualium creaturaz
de quibus augs loquit i Gnes cre-
aturam spualem moueri per
tpus et no p locu no sut motus
continui sed vicissitudines quedam
discrete Dicit enim q p tpus
mouet anima uel reminiscendo
qd oblitus erat uel discendo q
nesciebat uel volendo q nolebat
Vnde manifestu e q cu tps no
hz continuitate nisi ex motu q
tale tpus no e gtinuu et q e
aliud a tpe corpali Sed pm go
sm q augs ex sua dcta nostru
dat itelligere diuersam tpus Sed m
gniq eo no aliquid e vnu go
e et d ee / qz em d ee sm
speciem d vnu sic no vnu nuo
Vn no sequit si sut plures spe
q no sit ho et sic no sequit si sunt
plura tpa q no sit tps ~~[struck through]~~ diuisio

Deinde questitu e de hoie
et pmo qsitu ad virtutes
Sco qsitu ad pecta Tercio
qsitu ad penas Circa
vtutes aut sut qsitu et qsitu
ad res diuinas et qsitu ad res
humanas Qsitu ad res diuinas
quesita sut tria Pmo circa
fidem Vtru aliqs tenet crede
xpo visibilia miracula no
facienti Sco circa fidei sacramentu
Vtru paruuli iudeoz sint
baptisandi inuitis parentibus Tercio
circa decimas sacramentoz que
debent ministris Vtru aliqs
p consuetudine possit recusare
hic decimas soluat ar lo b ij · vj

Ad pmu sic proceditur videt
q xpo no facienti miracula
visibilia homines credere
no tenentur Nunq enim no facit
hoc ad qd tenet peccat Sed si
hoies no credunt xpo miracula
no facienti no peccarent dicit enim
ipse Jo xv Si opa no fecissem i
eis que nullus alius fecit peccatum
no haberent Et loquit de peccato
infidelitatis sm augm / ergo xpus si
no fecisset visibilia miracula
homines crede no tenerent Preterea
nullus pt mutare lege n lator
legis uel eo superior / sed et xpus
predicauit quedam que videbantur
ptinere ad veteris legis abolitionez
sic q ibi no coinquinaret hominem
et cetera et q liceret i sabato operari
ergo si no pbasset se ee legislatorez
no fuisset ei credendum Sed hoc
fieri no potuisset nisi p miracula
Et eu legislatore pcessit sz moyse
multa miracula fecerit ergo
xpo no esset credendum n miracla fecisset

Sed tn̄ magis obligant͛ hoīes
ad credenđ ꝑme veritati quam
ad credenđ visibilibꝫ signis Sed
licet xp̄us miracula nō fecisset
ipē tn̄ verus deus exn̄s ꝑma
v͛itas erat ergo etiā si miracula
nō fecisset ad hūc erat credenđ
ei ¶ Item gr̄a vnionis ē maior
qua gr̄a gratū faciēs ꝑ adopcōn
sed miracula nō sufficiūt pbar͛
gram̄ gratū facientem quia ut
ħr͛ mathei vijº multi qui xp̄o
ī iudicio dicēt dn̄e in nomie
tuo v͛tutes multas fecimꝰ cui re͛spō
debit nō noui vos ergo multo
minꝰ miracula sufficiūt ad pbāda
gram̄ vnionis ¶ Si ergo sine mira
culis xp̄o hoīes credere nō tene
rent͛ neqꝫ etiā miraculis fc̄tis
tenebant͛ crede Qm̄ credere
ꝗ patet ex fine ¶ Tercio dm̄ qđ
nullꝰ tenet͛ ad illā q̄ ē supra
vires suas nisi ꝑ hūc modū quo
sit sibi ꝑꝑle credere aūt ē sup
ponēs hominis naturalem Vnde ex
dono dei puenit sm̄ illud apl̄i
ad ephesios ijº Gracia saluati
estis ꝑ fidem et hoc nō ex nobis
dei enī donū ē Et ad philipē
iº dicit vobis datū ē nō m̄
solū ut in ipm̄ credatꝭ sed ut
ꝑ ipō paciamī / hō igr͛ tenet͛
crede sm̄ hoc q̄ adiuuat͛ a deo
ad credendū Adiuuat͛ aūt a deo
aliqs ad credendū dupliciť
Primo quidē ꝑ interiore vocacōz
Jo vjº Ois qui audiuit a pr̄e et
didicit venit ad me Et ad ro
viijº Quos ꝑdestinauit hos
et vocauit Scđo ꝑ doctrinam
et ꝑ p̄dicatōz exteriore sm̄
illud apl̄i ad ro xº Ergo fides ex
auditu ē auditus aūt ex v͛bo
xp̄i ¶ Tercio ꝑ exteriora miracula
vñ dr͛ pª ad cor xiiij Signa
data sūt infidelibus ut scꝫ ꝑ ea
puocent͛ ad fidem / si aūt xp̄us
visibilia miracula nō fecisset
ad hūc remanebant alij modi
attrahendi ad fidem qbꝫ hoīes
tenent͛ crede auctori legis et ꝓphetar͛

Tenebant͛ etiā interiori vocacōe
nō resiste Sicut ysayas de se dicit
dn̄s deus aperuit michi aurem
ego nō contradico retrorsū nō
abij Et ysaye vijº dr͛ qbꝫ
Acts vijº vos aūt spūi scō resistetis
¶ Ad p̄m ergo dm̄ qđ int͛ ista opa
que xp̄us in hoībꝫ fecit ammirari
etiā debet vocacōem interiorē qua
quosdam attraxit Sic gregorius
dicit in quadā homelia qđ
xp̄us ꝑ miraculū magdalenā
traxit interius qui etiā per
clemenciā suscepit foris petrū
Admirari etiā debet eiꝰ doctrina
m̄ etiā dicit Si nō venissem
et locutus eis nō fuisse pctm̄
nō haberet ¶ Ad 2m dm̄ qđ xp̄us
poterit se ondere legislatorem
nō solū faciendo miracula
visibilia sed etiā ꝑ auctoritate
scripture et ꝑ interiore instinctū
¶ Ad 3m dm̄ q̄ interior instinctꝰ
quo xp̄us poterat se manifestare
sine miraculis exterioribꝫ ꝑtinet
ad v͛tutē ꝑme v͛itatis q̄ interiꝰ
hoīez illūiat et docet ¶ Ad 4m
dm̄ q̄ miracula visibilia sunt
v͛tute diuina ad confirmacōez
fidei Vnde dr͛ mathei ultimo
de apl̄is Illi p̄dicauerunt vbiqꝫ
dn̄o cooꝑante et sermone con
firmante sequentibꝫ signis Non
aūt sunt miracula ꝑ ad demon
strandū gram̄ eiꝰ ꝑ quē mira
cula fiūt Et ideo pt͛ contingere q̄
aliqs gram̄ gratū facientē nō
habens miracula faciat Sed hoc
contingere nō pt͛ q̄ aliqs falsam do
ctrinā annūcians v͛a miracula
faciat que nisi v͛tute diuina fieri
nō pñt sic enī deus esset falsitatis
testis q̄ ē īpꝑle / cū ergo xp̄us se filiū
dei dicet et equalem deo facē
eiꝰ doctrinā pbat miracula q̄
faciebat Et ideo ondebat͛ xp̄us
ꝑ miracula q̄ faciebat ut deus
potens aūt eciā ut maiora mi
racula faciebat nō pbat ee deū
sed ꝑ ea ecce ꝑ x̄m qđ et de illis petrus
nō pbat se ipm̄ filiūm x̄m ee deū.

vii

.vij. Ad septimum sic proceditur. Articulus 8.
videtur quod pueri
iudeorum sint baptisandi
parentibus invitis. Maius
enim est vinculum matrimoniale quam
iure patrie potestatis quia ius patrie po-
testatis potest per hominem solui cum filius
per familias emancipetur, vinculum
autem matrimoniale non potest solui
per hominem secundum illud mathei xix. Quod
deus coniunxit homo non separet. Sed propter
infidelitatem soluitur vinculum
matrimoniale. Dicit enim apostolus
ad cor. 1mo. 7. Si infidelis discedit,
discedat, non est enim seruituti subiectus
frater aut soror in huiusmodi. Et canon
dicit quod si coniux infidelis non vult
cohabitare sine contumelia creatoris,
quod alter coniugum non debet ei cohabitare.
Ergo multo magis propter in-
fidelitatem tollitur ius patrie
potestatis. Sed ergo infideles iudei
non habent ius patrie potestatis in filios
suos. Possunt ergo eorum filii baptisari
eis invitis. Praeterea magis debet
homini subueniri contra periculum
mortis eterne quam contra periculum
mortis temporalis. Sed si aliquis videt
hominem in periculo mortis temporalis
et ei non prestaret subsidium peccaret.
Cum ergo pueri iudeorum et
aliorum infidelium sint in periculo
mortis eterne si parentibus relin-
quantur qui eos in sua infidelitate
informant, videtur quod sint auferendi
et baptisandi et in fide instruendi.
Praeterea filii seruorum sunt serui et in
potestate dominorum. Sed iudei sunt serui
regum et principum. Ergo et filii
eorum. Reges igitur et principes habent
potestatem de filiis iudeorum facere
quod voluerint. Nulla ergo erit in-
iuria si per eos baptisarentur invitis
parentibus. Praeterea quilibet homo magis est
dei a quo habet animam quam patris
carnalis a quo habet corpus. Non ergo
iniustum si pueri iudeorum a carna-
libus parentibus auferantur et deo
per baptismum consecrentur. Praeterea baptismus
est efficacior ad salutem quam predicatio,
quia per baptismum tollitur statim peccati macula

Et reatus pene et aperitur ianua
celi. Sed si periculum consequatur ex
defectu predicationis imputatur ei qui
non predicauit ut habetur ezechielis
iij. De eo qui vidit gladium ve-
nientem et non insonuit tuba.
Ergo multo magis si pueri iudeorum
damnentur propter defectum baptis-
mi imputatur ad peccatum ei qui potuit
baptisare et non baptisauit. Sed con-
tra nemini facienda est iniuria. Fieret
autem iudeis iniuria si eorum filii
baptisarentur eis invitis quia
amitterent ius patrie potestatis in
filios eorum. Ergo eis invitis pueri non
sunt baptisandi. Respondeo dicendum quod
maximam auctoritatem habet ecclesie
consuetudo que semper est in omnibus emu-
landa quia et ipsa doctrina ca-
tholicorum doctorum ab ecclesia auctori-
tatem habet. Unde magis est standum consuetudini
ecclesie quam auctoritati augustini
vel ieronimi vel cuiuslibet doctoris.
Ecclesie autem usus numquam habuit
quod iudeorum filii invitis parentibus
baptisarentur quamuis fuerint retro-
actis temporibus multi catholici
principes Constantinus et theodo-
sius et alii plures quibus familiares
fuerunt episcopi sanctissimi ut siluester
constantino et ambrosius et theodo-
sio qui nullo modo hoc permisissent
ab eis impetrari si esset consonum
rationi. Et ideo periculosum videtur
obseruationem de nouo inducere
ut preter consuetudinem in ecclesia
actenus obseruatam iudeorum filii
invitis parentibus baptisarentur. Et huius
ratio est duplex. Una quidem propter
periculum fidei. Si enim pueri nondum
usum rationis habentes baptismum sus-
ciperent tunc postmodum ad perfectam
etatem perueniret de facili posset
a parentibus induci ut relinqueret
et quod ignorantes susceperunt. Quod
vergeret in fidei detrimentum. Alia
ratio quia repugnat iusticie naturali.
Filius enim naturaliter est aliquid patris et
primo quidem a parente non distinguitur secundum
corpus quamdiu in matris utero
continetur. Postmodum vero postquam ex utero egreditur

Aliqs usu liberi arbitri habeat
continetur sub parentum cura sicut
sub quodam spirituali utero Et sic
quamdiu usu racionis non habet
puer non debet quantum ad ea que
pertinent ab naturali ordine ut si equus
vel bos iure ac pecunia vel
simili est possessoris ut utatur eo
cum voluerit sicut proprio instrumento
ita de iure naturali est quod filius ante
quam habeat usum racionis sit sub cura
patris unde contra iusticiam naturalem
esset si puer antequam habeat liberi ar
bitrii usum a cura parentum subtraheretur
vel de eo aliquid ordinetur invitis
parentibus/ postquam autem incipiat habere usum
liberi arbitrii iam incipit esse suus
et potest quantum ad ea que sunt iuris divini
vel naturalis sibi providere et tunc
esset inducendus ad fidem non coacte
tamen sed persuasione Et potest eciam
contra parentum consensum fidei et
suscipere baptismum non autem antequam habeat usum
racionis unde de pueris anti
quorum patrum dicitur quod salvabantur
in fide parentum per quod datur intelligi quod
ad parentes pertinet providere filiis de
sua salute precipue antequam habeant
usum racionis Ad primum ergo dicendum quod
quia in vinculo matrimonii uterque
coniugum habet usum liberi arbitrii
uterque potest invito altero fidei consentire
Sed hoc non habet locum in puero antequam
habeat usum racionis eciam post consensum
si quis voluerit Ad 2m dicendum quod a
morte temporali non est aliquis eripiendus
contra ordinem iuris civilis puta
cum a suo iudice condempnatur ad mor
tem nullus debet eum violenter eripere
unde nec aliquis debet corrumpere ordinem
iuris naturalis quo filius est sub cura
patris ut eum liberet a periculo mortis
eterne Nota quod potest hic dici quod puer
iure divino condempnatus est ad
mortem eternam sicut et ceteri omnes quod
ante mortem fuerunt mortui sed
temporali et eciam ex lapsu primi parentis
unde non potest eripi nisi per parentes
vel eos qui ipsius vicem proximo habent in
iure hic ergo tenendum est hic nisi de hiis
esset Ad 2m dicendum quod iudei sunt servi
principum servitute civili que non excludit

Ordinem iuris naturalis vel divini
Ad 3m dicendum quod homo ordinatur ad
deum per racionem per quam deum cognoscere
potest unde puer antequam usum habeat
naturali ordine ordinatur in deum per
racionem parentum quorum cure naturaliter
subiacent et secundum eorum disposicionem
sunt circa ipsos divina agenda Ad
4m dicendum quod periculum quod sequitur ex pre
dicacione obmissa nulli imminet nisi
ei cui commissum est predicatoris officium
unde iezechiel dicitur speculatorem
te dedi filiis israel Providere autem
pueris infidelium de sacramentis
salutis pertinet ad parentes eorum
unde eciam eis imminet periculum si propter
subtractionem sacramentorum si eorum parvuli
detrimentum ~~de iure~~ salutis paciantur

viii

Ad 3m sic proceditur ar[ticul]us 8
Videtur quod propter consuetudinem
aliqui obligantur de iure non
reddere decimas magis
enim est accipere decimas quam dare sed
propter consuetudinem in aliquibus terris
aliqui milites accipiunt decimas
et hoc ab ecclesia tolleratur ergo multo
magis propter consuetudinem aliqui deberent
obligari ut decimas non solvant
nec plures teneantur Contra ius
divinum non abolescit per desuetudinem
sed decime dentur de iure divino
ergo per desuetudinem non abolescit ius
ergo reddendi decimas tenentur igitur homines
reddere decimas contraria consuetudine
non obstante Respondeo dicendum quod ea que
sunt de iure positivo per desuetu
dinem abolentur/ ea vero que sunt de
iure naturali vel de iure divino
nulla desuetudine aboleri possunt
nulla enim desuetudine fieri potest ut
sit licitum furari vel mechari Est
ergo considerandum ad propositam questionem
utrum dare decimas sit vel de iure
divino vel de iure positivo humano
ius autem divinum in novo et veteri
testamento continetur/ et quamvis non appareat
in novo testamento aliquod preceptum
de decimis solvendis in doctrina
dicta ewangelica vel apostolica Dicit
enim dominus mathei xxiii de solucione
decimarum hoc oportuit facere et non
non oportet dimittere Et quod dicit
phariseus luce xviii decimas do omnium

Nunc possideo, hoc magis videtur ad statum veteris testamenti pertinere quam observancie novi testamenti formam proponere. In veteri autem testamento triplicia genera preceptorum erant. Quedam enim erant precepta moralia, quedam iudicialia, quedam cerimonialia. Precepta moralia sunt que sunt indita racioni naturali, ad que homines omni tempore obligantur, ut honora patrem, non mechaberis et similia. Precepta autem iudicialia sunt per que precepta iudicia exercentur, puta si quis furatur unam ovem reddat quatuor, et huiusmodi precepta non sunt indita

viii racioni naturali. Non enim racio naturalis habet quod ille qui furatur ovem magis reddat quatuor quam tres vel quinque. Sed tamen per huiusmodi precepta determinatur morale preceptum; habet enim racio naturalis quod ille qui furatur debet puniri, sed quod tali pena puniatur hoc determinatur per preceptum iudiciale. Precepta autem cerimonialia veteris legis sunt que pertinent ad observanciam divini cultus et sunt ordinata ad figurandum aliquid futurum, sicut immolacio agni paschalis significabat occisionem Christi.

Est ergo considerandum utrum preceptum de decimis solvendis sit morale vel iudiciale vel cerimoniale. Si enim morale est, ad hoc omnes tenentur et omni tempore nulla obstante contraria consuetudine, sed hoc non videtur, quia racio naturalis non dictat magis quod homo ministris dei det decimam quam undecimam vel nonam partem fructuum. Si autem sit preceptum iudiciale, non tenentur omnes ad decimas dandas, sicut non tenentur ad iudicandum secundum iudicia in lege veteri conscripta. Iudicialia enim precepta sunt specialiter illi populo data secundum condiciones eius; non enim eadem omnibus expediunt precepta. Si autem sit cerimoniale, non solum non obligaret, sed eciam observatum induceret peccatum. Peccaret enim si aliquis agnum paschalem immolaret. Cerimonialia enim post adventum veritatis cessaverunt.

Dicendum ergo sicut antiqui magistri, quod precepta quedam legis sunt pure moralia, ut non occides; quedam autem cerimonialia, sicut preceptum de observacione sabbati est morale quantum ad hoc quod aliquod tempus quieti deputetur ad vacandum divinis. Hoc enim naturalis racio habet, sed quod dies septima sit deputata ad hoc, hoc est determinacione dei propter aliquid significandum, unde hoc est cerimoniale. Sic igitur preceptum de decimis persolvendis est quedam secundum aliquid morale, ut scilicet qui pro toto populo divino obsequio vacant stipendiis populi sustententur, sicut qui eciam aliis officiis rei publice serviunt a populo sustentantur, et secundum hunc modum ponitur hoc preceptum in novo testamento. Dicit enim dominus Mathei x: Dignus est operarius cibo suo. Et apostolus dicit prima ad Corinthios ix°: Dominus ordinavit ut qui evangelium annunciant de evangelio vivant et qui altari deserviunt de altari vivant. Sed quantum ad determinacionem decime non est de iure naturali. Neque enim est preceptum morale, sed cerimoniale quantum refertur ad significandum aliquid circa Christum, vel eciam iudiciale secundum convenienciam ad illum populum in quo multitudo ministrorum tali taxacione opus habebat ad ministrorum sustentacionem.

Sic in hoc quod ius quod est providere ministris dei in ecclesiis utile est de iure divino quasi morale preceptum de iure naturali exiens. Sed quilibet autem princeps qui facit leges condere pertinet ius naturale contingenter per ius positivum determinare, sicut et enim est aliquod ius positivum circa determinacionem iuris naturalis. Sicut ius naturale habet quod malefactor puniatur, sed quod tali pena, hoc determinatur per ius positivum. Ecclesia quoque eciam habet potestatem condendi leges in hiis que pertinent ad cultum dei, potuit per ecclesie statutum taxari quantitas eorum que sunt danda ministris dei a populo, ut esset quedam consonancia novi et veteris testamenti, statuit eciam ut taxacio veteris testamenti

Pernaretur etiam in nono Unde
omnes tenentur ad decimas velint
nolint Posset autem ecclesia statuere
si causa subesset vel in maiori vel in
minori modo puta quod daretur
octava vel duodecima sic et quod
detur decima Patet etiam quod nulla
consuetudo contraria solvit homines
ab obligatione reddendi decimas
quia obligatio fundatur supra
ius divinum et naturale Unde semper
tenentur homines reddere decimas
si ecclesia exigat etiam contraria consue-
tudine non obstante et in terris
in quibus est consuetudo quod
decime non dantur et ecclesia non
petit videtur ecclesia dimittere dum
dissimulat Et ideo homines in terris
illis non peccant decimas non dando
Durum est enim dicere quod omnes homines
italie et orientalium provinciarum dam-
narentur qui decimas non solvunt
et huiusmodi argumentum possumus a
paulo accipere cui cum debebatur ne-
cessaria victus ab hiis quibus predica-
bat non tamen accipiebat nec tamen
peccabat qui ei non dabat Alioquin
nale ad eos egisset non accipiendo
scribitur ad cor. xx°
Non enim subterfugi quo minus annun-
ciarem vobis omne consilium dei
Et ideo apostolus non exigebat quod
sibi debebatur vel daretur aliquod off-
endiculum ewangelio ut ipse dicit
Unde non bene faciunt doctores
ecclesiarum si in terris illis decimas
exigunt In quibus non est consuetudo
dimissi probabiliter credentes quod exte-
ri cumbalia oriretur Sed illud quod
quod in contrarium obicitur scilicet quod militares
quandoque accipiunt decimas in aliquibus terris
non quia ex hoc ius accipiendi
decimas hoc enim est ius speciale
debitum ministris dei Unde hoc non
cadit in laicorum personam sed res
ille temporales quod iure exiguntur ex
concessione ecclesie date sunt aliquibus
militibus propter aliqua servicia que
faciunt ecclesie Sic et ecclesia potest
remittere ipsos fructus qui debentur
pro decima non tamen remittit ius exi-
gendi decimas nec tollit debitum

Deinde considerando divisio 2
est de hiis que pertinet ad
virtutes circa res humanas
et circa hec quesita sunt
duo primo utrum filius
teneatur obedire parentibus carnalibus
idcirco ad omnia Secundo an venditor
teneatur dicere emptori vicium
rei vendente articulus nonus IX

Ad primum sic proceditur videtur
quod filius teneatur obedire
parentibus carnalibus quantum ad
omnia Deutronomii enim xxi dicitur
si enim genuerit homo filium contuma-
cem et protervum qui non audiat
patris ac matris imperium lapidi-
bus eum obruat populus civitatis
Sed pena talis non infligitur nisi
pro gravi peccato ergo filii tenentur
obedire parentibus carnalibus per
omnia Preterea dicit ad galathas iii°
filii tenentur obedire parentibus per
omnia Preterea precepta moralia affir-
mativa quamvis non ad semper obligant
tamen numquam contrarium facere licet sed
preceptum affirmativum est de honore
parentum Ergo numquam licet filium ire
verente esse parentibus quod esset si contra
mandatum non obediret Videtur
ergo filius parentibus obedire Sed contra
non magis est obediendum patribus
spiritualibus quam carnalibus sed
magis ut habetur per apostolum ad hebre.
xii° Sed patribus spiritualibus non
tenentur subditi obedire per omnia
Religiosi enim qui obedienciam
profitentur non tenentur obedire
suis prelatis nisi in hiis que sunt
secundum regulam ut dicit bernhardus
in libro de dispensatione et precepto
ergo nec parentibus carnalibus filii
tenentur per omnia obedire Responsio
quod cum obediencia prelato debeatur
ad illud se extendit obediencia ad
quod se extendit ius prelacionis pre-
latoris carnalis vel ius prelacionis
Filius primus quidem quantum ad dome-
sticam curam Sic enim paterfami-
lias est in domo sicut rex in regno
Unde sicut subditi regis tenentur
obedire regi in hiis que pertinent ad
gubernacionem regni Ita etiam filius
et alii domestici tenentur obedire patrifamilias

In hijs que ptinet ad dispositoez
domus Sco qntu ad mori disciplinaz
Vn aplus dicit ad hebreos xij
ptres quidez carnis nre habuimus
eruditores et obtpabamus eis
debet enim pr filio non solum edu
catione sed etia disciplina ut phus
dicit In hijs go filius tenetr
obedire pri carnali et no i alijs
Ad pmum go dcm q lr ibi moyses
de pterio pt no q ptinet ad dis
ciplina mori Vnde ibidem dicitr
monita nra audire gtemnit
comessacoibus vacat et luxurie
atqz conuiuijs Ad 2m dcm q aplus
dicit obedire debere ptibus p oia
ad qtuz placitus se extendit
Ad 3m dcm q no exhibet ireue
rentia pri si no obedit ei in
hijs i quibus obedire no tenetr
Ad 3m sic Articulus
pcedit videtr q vendi
tor no teneatr dicere viciu
rei vendite emptori
Prima sm leges ciuiles venditr
et emtor se inuicez decipe pnt
Nulla aut posset ee decepcio
si venditr rei vendite viciu
emptori dicere tenetr go non
tenetr Sed dices q leges no locutr
sm forum gsciencie sz ut loqutr
h sm forum cotenciosu Sed con
sm phm 2o ethi et itencio legis
latoris e ciues face bonos
q go licet sm leges no e gtrari
virtuti et ita etia no e gtra co
sciencie Sed con e sm leges ciuiles
si aliqs vendat ac morbidu
tenetr de vicio go tenebatur
dicere vicium emptori Preterea tullius
dicit in libro de officijs q ad
officium boni viri ptinet ut di
cat emptori illud p quo reb minus
vendetr Hmoi aut e viciu
rei vendite go venditr officium
~~venditor~~ viciu emptori rei
vendite tenetr dicere Resp
dcm q aliqs ptinet ad boni
viru ad q tn omnes no tenetr
sic ad boni viru ptinet q libe
raliter bona sua aliis largiatr
quibus ad hoc no teneatr Sed aliqs
ptinet ad boni viri ad q tenetr
sz q reddat alicui q iustu est
Nam actus iusticie e q reddatr
alicui q ei debetr et ideo
vnusquisqz venditr ad hoc tenetr
ut iustam vendicoz faciat no
aut ut faciat vendicoz liberalez
dimittes aliquid de pcio iusto
Iusticia aut equalitas quedaz e
ut dr i v to ethi Est go iusta
vendicio qn pcim acceptu ab
emptore equatr rei vendite In
iusta aut si no equatr Si plus
accipiat Si ergo vicium rei vendite
faciat rem minus valere quam p
cium impositu a venditore iusta
est vendicio Vnde pctat occul
tans vicium Si aut no faciat
rem minus valere quam pcim impositu
qa fortr venditr minus pcium i
posuit ppr viciu tunc no pctat
tacens viciu qa vendicio no
e iniusta et forte esset sibi dap
nosu si viciu diceret qa emptor
vellet habere rem eam p minori
pcio qua valet liberaliter
tn faceret si dapnum ppriu gtem
neret ut satis faceret voluntati
alterius licet ad hoc no teneatr
Ad pmum go dcm q p illud dcm
legis no habetr q licitu sit ven
ditori suu decipe emptorez et
eqo sed dr aliqs licitu esse
sm leges q sm leges no punitr
Sic sm legem veterem licebat
libellas repudii Ad 2m dcm
q pcepta legis sunt directiua
ad pfectum virtute tn actus
pfecte virtutis no cadunt sub
pcepto legis humane sed lex
phibet et quedaz gravioa ut
gradatim homines retracta
a malis pcipiatr ad virtutes
exerceatr pmittit aut quedaz
minora pcta cum eis pena no
infligens qa sine hijs no facile
inveniretr hominu multitudo et de
talibus e decepcio q e int vendes
et emetes quia plurimi sunt
q volunt vilitr emere et care
vendere ut dicit augg i libro
de trinitate Ad illud vo q i gi no

Primo obicitur quod illud actum
est quod morsus pectoris facit per eo
minus vale quam vendatur Ad
2m dicendum quod ea ratione tullius dicat
quod vir bonus non tacet vicium
rei vendite quia ad virum bonum
non pertinet aliquem decipere de
ceptio aut non est si illud quod tacetur
de re vendita non faciat rem
minus vale quam precio quod
pro ea accipitur Questio

Deinde questio est de
peccatis que circa questa
sunt duo primo utrum
peccatum sit appetere prelaciones
2o utrum peccatum sit habere oculum
super rem temporalem predicatori
Primum sit Articulus

xi Ad primum sic
procedebatur videtur quod sit
peccatum appetere prelationem
non enim videtur quod posset
appeti sine peccato illud quod non fuit
in statu nature incorrupte sed pre
latio non fuit in statu nature in
tegre sed incepit esse post peccatum
quia dictum est mulieri sub viri
potestate eris ergo peccatum est prelacionem
appetere Preterea hec appetitus debet
esse de hiis que pertinet ad statum
future glorie sed in futuro cessabit
omnis prelacio sicut quod dicit quedam
glo prima ad corinth xvo Preterea
sicut presbiteri dupplici honore digni
habeantur si non est peccatum appetere
illud quod creditur honor qui non
debetur nisi virtuti ergo non est peccatum
appetere prelacionem Responsio dicendum quod hanc
questionem solvit augustinus nono de
civitate dei ubi dicit quod locus
superior sine quo populus regi non
potest et si administretur ut decet tamen
indecenter appetitur Cuius racio est
quia qui appetit prelacionem aut est
superbus aut iniustus iniustus enim
est quod alienis velit sibi accipere de
honore aut de potestate aut de aliis
bonis nisi sit maior illis dignus
quod in vero est hic quod aut alicui
estimet esse se magis dignum
prelacione omnibus illis Super quod
prelacionem accepit superbie expre
supponis unde patet quod quicunque

(Ex quo patet quod dicitur ad thimotheum xvo)

prelacione appetit aut est iniustus aut
superbus Et nullus per se appeti
tum debet ad prelacionem per
venire sed solo dei iudicio secundum
illud apostoli ad hebreos vo nemo
assumat sibi honorem sed
qui vocatur a deo tamquam aaron
potest tamen licite appetere se esse dignum
prelacioni operibus ut bonis actibus
boni prelati quibus debetur honor
Unde patet responsio ad ultimum Omnes
vero dicte raciones quia non recte
concludunt quia etiam ea que non
fuerunt in statu innocencie licebit
erunt in statu glorie possunt licite
appeti sicut fidei penitencie ad
et alia huiusmodi Similis prelacio
quantum ad aliquid fuisset in statu in
nocencie et futura sit in statu
glorie scilicet quantum ad superioritatem
graduum et quantum ad gubernacionem
ut regimine non autem quantum ad
coactam servitudinem Articulus xii

Ad 2m sic proceditur videtur
quod peccatum sit predicatori habere
oculum ad temporalia Dominus enim
dicit duodecim primum querite
regnum dei glosa bona eterna
et hec omnia adicientur vobis glosa
et non querentibus ergo non licet predi
catori habere oculum ad terrena
Preterea est quod i ad corinth ix dicitur debet
qui arat in spe arare glo prima
prendiorum temporalium ergo licet predicatori
de quo ibi loquitur habere oculum
ad terrena Responsio dicendum quod habere oculum
ad terrena convenit duobus modis sic
ad mercedem ut premium et sic pre
dicatori non licet oculum habere ad
terrena quia sic faceret evangelium
venale Alio modo sic ad stipen
dia necessitate sustentacionis vite et
sic licet predicatori habere oculum
ad terrena unde i ad thimotheum
vo super illud qui bene presunt presbiteri
et dicit glo aug in necessitatis
est accipere unde vivitur caritatis
est prebere non tamen venale est evangelium
ut hiis qui eum sic vendunt magnam
rem vili vendunt precio Accipiat
ergo sustentacionem necessitatis a populo mercedem
dispensacionis ad deo et per hoc patet responsio
ad obiecta

Deinde questitum divisio
fuit de penis peccatorum
Et primo de aliis penis
2o de remissione penarum
Circa primum questita sunt duo
primo utrum anima separata possit pati
ab igne corporeo 2o utrum duorum
qui eadem pena sunt digni unus
diutius moretur in purgatorio
quam alter Articulus

xiii Ad primum sic proceditur videtur quod
anima a corpore separata non
possit pati ab igne corporeo
quia secundum 3o phisicorum quod non tangit non
agit sed ignis corporeus non
tangit animam separatam a corpore
cum non habeat terminos corporales que
aut se tangunt sunt ultra simul
ergo anima separata non patitur ab
igne corporeo Preterea ista que
patiuntur ad invicem converti sunt
sed anima non potest converti in ignem
corporeum nec econverso ergo anima non potest
pati ab igne corporeo Preterea
Bernhardus dicit quod nichil ardet
in inferno nisi propria voluntas sed propria
voluntas cum sit quedam spiritualis non
potest esse materia ignis corporalis ergo
anima a corpore separata non potest ab
igne pati corporeo Sed contra hoc
est quod dicitur ysaie ultimo ignis eorum
non extinguetur Responsio dicendum quod pati
multipliciter dicitur uno pati quidem dicitur
idem est quod recipere secundum quod sentire
et intelligere est quoddammodo pati et
hoc modo anima coniuncta corpori patitur
a rebus corporeis sentiendo et
intelligendo Sed an separata a corpore
possit hoc modo a rebus corporibus cor-
poreis pati alterius questionis est
Sunt tamen quidam qui dicunt quod anima separata
a corpore et etiam angelus potest accipere
cognitionem a rebus sensibilibus si si ea
hec opinio esset vera cum pati sentiendo
et intelligendo est perfici non puniri
nisi forte per accidens inquantum illud quod
sentitur vel intelligitur repugnat vo-
luntati sed proprium sentire et intelligere
simpliciter consideratum penale non est Alio
modo dicitur pati proprie recipiendo secundum virtutem
agentis vel facientis prout scilicet pati dicitur
cum aliquid nobis advenit quod est
contra naturam et voluntati nostre

Et secundum hoc infirmitas vel tristicia
passiones dicuntur Et hec quidem pas-
dicuntur esse potest duobus modis per receptionem forme
contrarie sicut aqua patitur ab igne inquantum
calefit et per quas diminuitur complexio-
nalis eius hoc modo non potest pati
ab igne corporeo quod nec calefieri
potest nec desiccari nec secundum formam
vel qualitatem quamcumque ignis
corporei immutari Alio dicitur
omnes illud quod quadam modo impeditur
a suo proprio impetu vel inclinatione
Sicut si dicamus lapidem descendentem
pati cum impeditur ne deorsum per-
veniat sic dicimus hominem pati
cum detinetur vel ligatur ne vadat
quo velit et ita per modum ligatorum
quodammodo anima patitur ab igne
corporeo Unde augustinus dicit xxi de
civitate dei non enim hoc esse con-
venienter spiritum corpori alligari cum
videamus animam naliter alligari
corpori ad vivificandum ymmo demones
certa per nigromanticam potestatem
spirituum demonum alligari aliquibus
ymaginibus vel aliis rebus Unde
multo magis potest spiritus alligari
divina virtute igni corporeo ut det non
vitam sed ut accipiat penam
sicut augustinus dicit Sed quia esse
minoris virtutis non potest sua virtute
ligare illud quod est maioris virtutis
Sciendum est quod ullum corpus potest ligare
spiritum qui est maioris virtutis nisi
aliqua superiori virtute et propter hoc
dicitur quod ignis corporeus agit in
animam separatam non virtute propria
sed inquantum est instrumentum divine
iusticie vindicantis Ad primum ergo
dicendum quod ignis tangit animam non quantum
tactu mathematico quod attenditur
secundum terminos quantitativos sed magis
contactu virtutis non proprie sed quia est
inquantum est instrumentum divine iusticie
Ad 2um dicendum quod ratio illa procedit de
passione que est per susceptionem forme
contrarie Ad 3um dicendum quod propria volun-
tas dicitur ardere in inferno quia meretur
ardorem etc Articulus

xiiii Ad 2um sic proceditur videtur
quod duo qui sunt digni equali
pena unus possit a purgatorio
citius liberari quam alius
iudicium enim post mortem

Non est hominis sed dei qui secundum
veritatem iudicat ut dicitur Jo. ijo
Si secundum veritatem iudicare esset si
eorum qui sunt digni equali pena
affligentur uni gravior pena sequitur
quam alteri dilatio autem glorie est
maior pena quam acerbitas
pene sensus Certe sic dicit
Crisostomus super Matthei Carere
visione divina est maior pena
quam quelibet pena sensibilis ergo
unus eorum qui digni sunt eadem
pena non maiorem dilationem glorie
patietur altero citius liberato
Item malum secundum Augustinum dicitur
quia nocet / nocet autem quia adimit
bonum dilatio autem glorie adimit
magis bonum scilicet beatitudinem creature
et sic ipsum nocet quam prius Sed contra
est quod Augustinus dicit in libro Super Genesim
est quod ... Cum ille pro quo suffragia
fiunt plura citius a pena purgatorii
liberatur constat autem quod pro uno
illorum qui digni sunt equali pena
fiunt plura suffragia quam pro alio
ergo unus citius liberatur Item in
fine mundi invenientur aliqui cremabilia
quedam habentes quorum
dilatio a gloria non erit tam diuturna
sicut eorum qui modo cremabilia
deferunt ad purgatorium
quia brevius medium erit inter mortem
et resurrectionem ut dicit Augustinus ergo
pari ratione et nunc eorum qui equalia
cremabilia deferunt unus potest
magis differre a gloria quam alius
et citius liberari a penis Responsio
quod illa questio fundatur super virtutem
suffragiorum utrum scilicet suffragia
facta pro aliquo valeant illi soli
pro quo fiunt ad liberationem Circa quod
quidam dixerunt quod non magis
valet illi quam alii immo forte
magis valet aliis si sunt melius
dispositi ad suscipiendum suffragiorum
virtutem Et ponunt exemplum
sic si accendatur cereus in domo
pro aliquo divite illuminat omnes
existentes in domo et forte aliquos
magis si habent limpidiorem visum
Et secundum hanc opinionem duorum qui
ab equalibus culpis in purgatorio
detinentur unus non potest citius liberari

Quam alter Sed hanc opinionem non
reputo veram Unde ideo est quia
suffragium unius valet alteri per
duo Primo per unitatem caritatis
qua omnes qui sunt in caritate
quasi unum corpus sunt Et ita bonum
unius redundat in omnes sicut
manus deservit toti corpori
et similiter quelibet corporis membra Et
secundum hoc quodcumque bonum factum ab
aliquo valet cuilibet in caritate
existenti secundum illud psalmiste Particeps
ego sum omnium timentium te et custodientium
mandata tua Alio
modo per intentionem alicuius actus
ipsius qui transfertur in alium prout
si aliquis pro altero solvat debitum
aliquod quod alter habet acsi ille
solveret pro quo solvitur Primo ergo
modo valet opus bonum unius pro
modo meriti cuius radix est
caritas Sed 2o modo opus unius
valet alteri per modum satisfactionis
prout unus pro altero satisfacere potest si
hoc intendat Et talibus valent
mortui suffragiis que ad hoc
fiunt ut per ea homines liberentur
a debito pene Et ideo dicendum
est quod suffragia per illum modum non
valent nisi illis pro quibus fiunt Et
secundum hoc si pro aliquo fiunt multa
suffragia citius liberatur a pena
purgatorii quam alii pro quibus
non fiunt etiam si equalia peccata
deportaverunt Tercio dicendum est
quod suffragia pro uno facto omnibus
valent in quantum salvi omnes qui sunt
gaudent de bonis que ex caritate
fiunt Et secundum hoc unum est quod illis
pro quibus fiunt et plus valent suffragia
si sint maioris caritatis Ad
primum ergo dicendum quod peccato veniali non
debetur aversione a deo propter
hoc loquendo non debetur pena
tardatio visionis divine nec
simpliciter nec ad tempus si quod propter hoc
aliquis retardatur a visione
divina hoc contingit per accidens quia
scilicet quamdiu sunt digni aliqua
pena non possunt capere supremam
felicitatem que in visione dei
consistit justitia autem respicit penam

Nisi debita peccatorum non autem eorum
que per actus consequuntur et per hoc
patet solucio ad 2m. Tercio eo-
rem inde et eundem similiter illi tamen qui
in fine mali reperiantur paratam
habebunt de irremabilibus procede-
tibus tribulacionibus purgati. Po-
terit etiam fieri ut aceruitas
pene modicum tempus recompensat
diuturnitatem ut in aliis etc.

Deinde questio de remissione
est de remissione peccatorum.
Et circa hanc questionem duo
primo utrum peccatum in spiritum
sanctum sit irremissibile. Secundo utrum
cruce signatus qui moritur an-
tequam iter arripiat transmarinum
plenam habeat peccatorum remissionem.

xv. Ad primum sic articulus
procedit. Videtur quod peccatum
in spiritum sanctum non sit irre-
missibile. Una enim est
dignitas et maiestas patris et
filii et spiritus sancti. Sed peccatum in
filium non est irremissibile dicit
enim Mathei xii. Quicumque verbum
contra filium hominis dixerit remittetur
ei. Ergo peccatum in spiritum sanctum non est
irremissibile. Sed contra est quod ibidem dicitur
qui dixerit contra spiritum sanctum verbum
non remittetur ei neque in hoc seculo
nec in futuro. Responsio dicendum quod de
peccato in spiritum sanctum variter aliqui doctores
non sunt locuti. Doctores enim an-
tiqui intellexerunt peccatum in spiritum
sanctum esse blasphemiam contra spiritum
sanctum quando scilicet sentiendo spiritum sanctum
secundum quod spiritus sanctus est ut dicitur. Io-
hanno peccatum autem in filium hominis intel-
lexerunt blasphemiam in Christum secundum
humanam naturam. Et utroque modo
peccabant iudei in Christum. Primo
enim contra eum peccabant miracula
que per spiritum sanctum et virtutes sue
deitatis faciebat principi demoniorum
attribuendo. Secundo autem non contra eum
peccabant quando eum dicebant vorax et
potator vini et publicanorum
amicus ut dicitur Mathei xi. Hanc
ergo rationem blasphemiam dixerunt re-
missibile quia habet aliquam

excusacionem propter infirmitatem carnis
quam in Christo videbant. Illam
vero blasphemiam dixerunt irre-
missibilem quia nullam excusacionem
habebat videntes manifesta
et indicia spiritus sancti et contra statum.
Et propter hoc 2m Crisostomum penite-
ntibus non fuit remissa blas-
phemia neque in hoc seculo neque
in futuro quia in hoc seculo puniti
sunt per romanos et in futuro cruci-
abuntur in inferno. Secundum Augustinum in-
vero spiritui sancto qui est caritas patris
et filii attribuitur remissio peccatorum
ille ergo contra spiritum sanctum peccat
qui blasphemat deum non verbum
dei corde ore et opere. Et qui
hoc agit per impenitenciam usque ad
finem vite sue non fiat remissio
peccatorum et tunc planum est quod hoc
peccatum in spiritum sanctum non remittitur
neque in hoc seculo neque in fu-
turo. Doctores vero moderni
dixerunt quod quia patri attribuitur po-
tencia filio sapiencia spiritui sancto
bonitas peccatum ex infirmitate
est peccatum in patrem peccatum ex igno-
rancia est peccatum in filium peccatum
vero ex certa malicia est peccatum
in spiritum sanctum quia quandoque ignorancia
vel infirmitas excusat peccatum
vel in toto vel in parte dicitur quod
peccatum in patrem vel in filium remittitur
vel quia simpliciter culpa caret vel
culpa diminuitur. Malicia vero
non excusat sed aggravat peccatum.
Et ideo peccatum in spiritum sanctum non
remittitur neque in toto neque in parte
quia non habet in se aliquam racionem
venie per quam diminuatur cul-
pa. Et si aliquando remittatur hoc
magis est ex misericordia dei
remittentis qui etiam morbos
incurabiles curat quam ex re-
missibilitate peccati. Et per
hoc patet solucio ad obiecta.

xvi. Ad 2m sic proceditur. Videtur articulus
quod cruce signatus qui
moritur antequam iter arripi-
at habeat plenam indul-
genciam peccatorum. Sed hoc enim quod
indulgencia alicui valeat requiritur

Vere penitentes et confessi ut
continetur in littera papali cruce
signati decedentes ante iter as-
sumptum habent omnia que requiruntur
ad formam littere ad percipiendam
plenam indulgentiam peccatorum ergo
plene percipit eam. Postea solus
deus remittit peccatum quantum ad
culpam sed quantum ad universitatem
penarum potest remittere papa ergo
ille qui accipit crucem secundum formam
littere papalis nullam penam patietur
pro suis peccatis et sic statim evo-
labit plenam remissionem peccatorum
consecutus. Contra Augustinus dicit in
xiiii de trinitate quod non est idem
abstrahere telum et sanare vulnus
peccati, quia telum abstrahitur per
remissionem peccati, vulnus autem
sanatur per reformationem imaginis
quod quidem fit per opera satisfactionis.
Si cruce signatus decedens
ante iter arreptum nullum labo-
rem arripuit ad reformationem
imaginis, ergo nondum est sanatum
vulnus, et sic non poterit statim
ad gloriam pervenire antequam
penas purgatorii patiatur.
Postea quilibet sacerdos utitur talibus
verbis ego absolvo te ab omnibus
peccatis tuis. Si ergo cruce signatus
decedens evolaret pari ratione
quilibet alius a quocumque sacerdote
absolutus quod est inconveniens. Solutio.
Dicendum quod ad evidentiam huius questionis
advertendum [illegible]
[illegible] est sicut supra dictum est quod unus
unus potest esse satisfactor pro
alio ad quem per intentionem facientis
revertitur. Christus autem pro ecclesia
sua sanguinem suum fudit et
multa alia fecit et sustinuit
quorum estimatio est infiniti va-
loris propter dignitatem persone. Unde
dicit sapiens [illegible] quod infinitus est
thesaurus hominibus in illa
etiam omnes alii sancti intentionem
habuerunt que passi sunt et
fecerunt propter deum et ut hoc esset ad
utilitatem non solum sui sed etiam
totius ecclesie. Totus ergo iste

thesaurus est in dispensatione
eius qui preest generali ecclesie.
Unde dominus Petro claves regni
celorum commisit Matthei xvi. Si
quando utilitas vel necessitas ecclesie
hoc exposcit, potest ille qui preest
ecclesie de ista infinitate the-
sauri communicare alicui qui per
caritatem sit membrum ecclesie
de predicto thesauro quantum sibi
visum fuerit oportunum, vel usque
ad totalem remissionem penarum
vel usque ad aliquam certam quantitatem,
ita scilicet quod passio Christi et aliorum
sanctorum ei imputetur, ac si ipse
passus esset, istud sufficeret
ad remissionem sui peccati sicut
contingit cum unus pro alio satis-
facit ut dictum est. Ad hoc ergo
quod indulgentia alicui valeat
tria requiruntur. Primo causa
pertinens ad honorem dei vel
necessitatem vel utilitatem ecclesie.
Secundo auctoritas in eo qui facit:
papa enim potest principaliter, alii
vero istud potestatem ab eo accipiunt
vel ordinariam vel commissam
seu delegatam. Tertio requi-
ritur ut sit in statu caritatis
ille qui indulgentiam percipere
vult. Et hec tria designantur
in littera papali: nam causa quidem
designatur in hoc quod permittitur
de subsidio terre sancte; auctoritas
vero in hoc quod fit mentio de
auctoritate apostolorum Petri et Pauli
et ipsius pape; caritas autem
requiritur in hoc quod dicit omnibus
vere penitentibus et confessis, non
dicit satisfacientibus, quia indul-
gentia non excusat a contritione
et confessione sed cedit in locum
satisfactionis. Est ergo dicendum ad questionem
propositam quod si secundum formam papalis
littere indulgentia concedatur acci-
pientibus crucem in subsidium
terre sancte, cruce signatus
statim habet indulgentiam etiam si decedat
antequam iter arripiat, quia sic causa
indulgentie est non iter sed votum itineris.

Si autem in forma litere contineatur quod indulgentia detur eis qui subsidium ultra mare ille qui decedit antequam transeat non habet indulgentiam quia non est indulgentie causam. Sed pone quod [illegible] quod in hoc ultimo casu desistit sicut cruce signato decedente illud quod est principalis [illegible] indulgentie causa. Secundum [illegible] quod auctoritate solus deus culpam remittit sed ministerio etiam sacerdos [illegible] tribuit sacramenta dimissionem omnis peccati puta in baptismo vel penitentia et tamen indulgentia non se extendit ad remissionem culpe quia non est sacramentalis. Unde non sequitur ordinem sed iurisdictionem ut enim et sacerdos indulgentiam dare et sacerdos si sit ei commissio et pena eius totaliter dimittitur si causa subsit non autem si causa desit. Tertium [illegible] quod satisfactio est punitiva [illegible] est actus vindicative iustitie et est etiam medicativa [illegible] est quedam sacramentale. Indulgentia autem supplet locum satisfactionis [illegible] est punitiva quia [illegible] pena quam alius sustinuit computatur isti ac si ipse sustinuisset. Et ideo reatus pene tollitur sed non succedit in locum satisfactionis [illegible] est medicativa quia adhuc remanent pronitates ad peccandum delicte ex priori peccato ad quas sanandas utilis est labor satisfactionis. Et ideo cruce signatis dum vivunt consulendum est ut permittant satisfactoria opera [illegible] reservata a peccatis futuris licet reatus pene totaliter sit solutus nec adhuc requiritur aliquis labor quia sufficit ad hoc labor passionis Christi [illegible] est [illegible] reservato sed solum liberato a reatu pene. Quartum [illegible] quod verbum sacerdotis dicentis absolvo te in nomine patris non refertur ad penam sed ad culpam unde absolutionis ministerium inpendit. Non potest autem aliquis absolvi ab una culpa quin absolvatur ab omnibus, pena vero potest totaliter dimitti vel particulariter. Particulariter [illegible] in absolutione sacramentali pena dimittitur, totaliter vero in speciali gratia indulgentie. Et etiam dominus dixit Jo. viii mulieri adultere nec ego te condempno vade et amplius noli peccare etc.

Sequitur quotlibetum 3m

Questitum est de deo de angelo de peccatis [de] rebus corporalibus. De deo quesitum est et quantum ad naturam divinam et quantum ad naturam humanam assumptam. Circa divinam naturam quesita sunt duo de potentia dei. Primo utrum deus possit facere quod materia sit sine forma. Secundo utrum possit facere quod unum corpus localiter sit in duabus locis simul.

Articulus

Ad primum sic proceditur videtur quod deus possit facere quod materia subsistat sine forma. Sicut enim materia secundum suum esse dependet a forma ita accidens a subiecto sed deus potest facere quod accidens sit sine subiecto ut in sacramento altaris ergo potest facere quod materia sit sine forma. In contrarium deus non potest facere contradictoria esse simul sed materiam esse sine forma implicat contradictionem eo quod esse materie importat actum qui est a forma. Ergo deus [non] potest facere quod materia sit sine forma. Respondeo dicendum quod unumquodque rei virtus activa est estimanda secundum modum essendi eo quod unumquodque agit in quantum est in actu. Unde si in aliquo invenitur forma aliqua vel natura non limitata seu contracta erit virtus eius se extendens ad omnes actus et effectus convenientes illi ut puta si intelligeretur esse calor per se subsistens nec in aliquo subiecto quod reciperet ipsum secundum totam eius posse sequeretur

Sic hr̄et virtute ad producendum
omnes effectus et actus creabiles
Si vero aliquid subiectum non recipit co-
lore sim. cum toto posse sed cum
aliqua contractione et limitatione
non habet virtutem activam respectu
omnium actuum vel effectuum creabilium.
Cum autem deus sit ipsum esse subsistens
manifestum est quod natura essendi
convenit deo infinite absque omni
limitatione et contractione. Unde
eius virtus activa se extendit
infinite ad totum ens et omne
illud quod potest habere rationem
entis. Illud ergo solum potest excludi
a divina potencia quod repugnat
rationi entis et hoc non propter
defectum divine potentie sed quia
ipsum non potest esse ens. Omne non
potest fieri repugnat autem rationi
entis non ens. Et simul idem
est et non est. Unde aliquid sit et non
sit a deo fieri non potest nec aliqua
contradictione includens et sic hoc
est materiam esse sine forma. Materia
enim quod est actu non est ipse actus
sed potentia per quam actu esse ante
actu repugnat rationi materie
quod secundum propriam rationem est ens in potentia
repugnantia. Et non possit esse in actu
nisi in quantum participat actum. Actus autem
participatus a materia nihil aliud est quam
forma. Unde idem est dictum materiam
esse in actu et materiam actu habere
formam. Dicere ergo quod materia sit in
actu sine forma est dicere contradictoria
esse simul. Unde a deo fieri non potest. Ad illud
quod in contrarium obicitur, dicendum quod actus
secundum suum esse dependet a subiecto
sicut a causa sustentante. Sed tamen et
quia deus potest producere omnes
effectus secundarum causarum absque
ipsis causis secundis potest conservare
esse actus sine subiecto. Sed materia
secundum suum esse actuale dependet
a forma tamquam forma est ipsum actus
non est simile. Articulus

11. ij. Nono queritur sic procedebatur. Videtur
quod deus possit facere unum
corpus simul localiter in duobus

locis difficilius enim est quod hoc
substantia mutetur in illud substantiam quam
quod actus mutetur in illud actus.
Sed in sacramento altaris ad hoc quod
divina virtute substantia panis rema-
nentibus eius dimensionibus sine
quas quantitatur loco quod convertitur
in substantiam corporis Christi. Sequitur quod
idem corpus Christi sit non idem
localiter simul contentum propria
dimensionum sufficienter tantum in
pluribus locis simul. Ergo potest facere
quod quantitas dimensio unius corporis
in dimensione alterius corporis
et sic erit idem corpus localiter
simul in duobus locis. Sed contra
omnia loca conveniunt ad invicem
sine aliqua loci diversitate que
sit sursum deorsum antrorsum
retrorsum etc. Sed deus non potest facere
quod duo contraria loco simul sint quia
contradictionem implicat. Ergo idem
de corpore. Responsio dicendum quod aliquod cor-
pus esse localiter in alio loco
nihil est aliud quam corpus ab
circumscribi et comprehendi a loco secundum
commensurationem propriarum dimensionum.
Omne enim quod autem comprehenditur a loco
ita est in ipso loco quod nihil
eius est extra locum illud. Illud unde
ponere quod sit localiter in hoc loco
et tamen sit in alio loco est ponere
contradictoria esse simul. Unde secundum pre-
missa hoc a deo fieri non potest.
Ad illud ergo quod in contrarium obicitur
dicendum quod difficilius est hic actus
mutari in aliud actus quam
substantiam fieri mutari in illam substantiam
tamen quia duo sunt que in subiecto
manent quod est per essentiam vel ut
sicut in quantum substantia habet ordinationem
ad ipsum actus vero non est indivisibile
respectum sed per subiectum. Unde non
est si quamvis quod hoc actus co-
vertatur in hoc actus dato tamen
quod hoc dimensio convertitur in illam
dimensionem non sequitur quod illud
corpus esset in duobus locis simul

Si in vno tm̄ qa sic possz sba
panis conū in sbam corpis
xp̄i iam no sūt ibi due sbe
sed vna tm̄ Jta eciā sic dimēsio
quātitatis corpis qūtitatū illa dimē
sione alteri corpis iam no
erūt due dimēsiones s̄ vna
tm̄ et sic no quesivit̄ duo
locis sed vni tm̄ **Dimissio**

Deinde q̄stitu ē de deo
q̄stio ad naturā hūanam
assūptā Et circa hoc
q̄sita sūt tria P̄mo
q̄stio ad aīam Utrū sc̄ aīa xp̄i
sciat infinita S̄c̄o q̄stio ad corpus
sc̄ Utrū oculus xp̄i post mor
tem xp̄i dicat̄ equivoce oculus
uel vnivoce Tercio q̄stio ad ac
tū comedendi q̄ est comestio Utrū
sc̄ p̄ resurrectionē xp̄us vere
comederit incorporando sibi cibū

Ad p̄mū sic **articulus**
p̄ceditur videt̄ q̄ aīa
xp̄i no possit scire infinita
nulla enim potēcia cre
ata cū sit finita p̄t elevare cre
aturā ad illud q̄ ē p̄priū dei q̄a
tūc ē infinitū Sed gracia vnionis ē
donū creatū cognoscere autem
infinita ē p̄priū dei cuius sapiencie
no ē nūerus Ergo aīa xp̄i p̄ graciā
vnionis no p̄t elevari ad cog
noscendū infinita Preterea dyonisius
dicit xi° ca° celestis ierarchie
ponit tria sibi coordinata que
sūt sba virtus et opacio sed sba aīe
xp̄i no p̄t ee infinita q̄r no creatā
virtus eius nec opacio p̄t esse
infinita ut infinita cognoscit Sed
cū intellectus aīe xp̄i no est
maior quā voluntas eius Sed
meritū xp̄i q̄ ē actus voluntatis
aīe eius ē infinitū q̄a sūt
sufficiēcia ad infinitorū peccatorū
absolucionē / ē enim p̄piciacio pro
peccatis totius mūdi ut dr̄ Jo. Er
go et actus intellectus aīe xp̄i p̄t
esse infinitus ut infinita cognoscat
Jn oppositū q̄ licet ē opinio multorum
distincta (?) primo cū considerandū

Ad infinitū p̄t dici et sm̄ forma
et sm̄ matam / dr̄ enim infinitū ex
eo q̄ no finit̄ / finit̄ autem per
forma matā q̄stio maa q̄ in potencia
ad diversas spēs trahit̄ ad vnam
spēm p̄ formā et forma p̄ matam
q̄stio forma sp̄i q̄ungata ē in
pluribus individuis esse sm̄ q̄
recipit̄ in hac maa determinat̄
ad hoc individuū Sic ergo ma
sine forma h̄z rōnem infiniti ita
et forma sine maa et ideo q̄a
ipa essencia diuina no ē recep
tibilis in aliquo mali nec
h̄z p̄mixtionē alicuiq̄ potē
sed ē purus actus subsistens
ideo dr̄ infinita Et q̄a vnumq̄ q̄
cognoscit̄ p̄ formā et sm̄ q̄ ē
i actu ideo infinitū sm̄ maz
ē sm̄ se ignotū ut dr̄ in tercio
phisicorū Jnfinitū aut̄ secundū
forma ē sm̄ se notissimū sed
quo ad nos ē ignotum q̄a excedit
nrī intellectus p̄porcionē Et quia
q̄titatis ē dispositio et infinitū nē
q̄titatis attendit̄ sm̄ potencia
i assumendo vnum p̄t alterū sc̄
mando p̄te p̄t p̄te Jta conside
rando q̄ vtroq̄ mo contingit
aliq̄ esse infinitū sm̄ r̄ et sm̄ q̄
Si enim aliq̄ corpus sit infinitū
sm̄ longitudinē no autē sm̄
latitudinē ē infinitū sm̄ q̄ Si
vero sūt infinitū sm̄ omnes dimē
siones erit infinitū sm̄ r̄ Si aūt
si intelligat̄ forma alicuius spēi
et no in maa ut plonici posuerunt
erit infinita sm̄ quid finita tm̄ i
q̄stu determinat̄ ad genus et spēm
Sed diuina ē simplr̄ infinita quia
ē absoluta ab omni circumscripcione
generis et spēi Item q̄siderandū
ē q̄ duplex ē sciā vna ē que
dicit̄ sciā visionis p̄ quā cogno
scit̄ ea que sūt erūt uel fuerunt
Alia simplicis noticie p̄ quā
cognoscunt̄ ea que nec sūt nec
erūt nec fuerunt sed p̄nt esse
Sic in ē ergo q̄ deus cognoscendo
suā essenciā quia q̄prehendit
eam cognoscit sciā simplicis noticie

m

Infinita simpliciter qa cognoscit
oia que ipse facere pt non tamen
cognoscit ea s(ed) post assimendo
sicut s(ecundu)m mando unu p(ost) aliud sed
oia simul anima v(er)o xpi non comprehen/
dit essenciam dei et p(er) (con)s(equens) neq(ue)
virtutem eius Unde non pt cognoscere
oia que deus facere pt et ideo non
cognoscit infinita simul Compre/
hendit aut(em) xpi totam potenciam
creature In potencia aut(em) creature
sub infinita non sit qa potentia crea
ture non extendit se ad omnia
que deus pt sed s(ecundu)m aliquos
se continuum et ipotencia ad infini/
tas dimensiones Unde anima xpi
sciencia simplicis noticie cognoscit
infinita s(ecundu)m quid que sunt in potentia
creature Et p(er) hoc patet solucio
ad obiecta Racionem simile due voces
procedunt procedunt de cognicione istorum
simul. Ad 3m dicendum q(uod) voluntas
anime xpi e(st) virtus finita simul
sic et intellectus eius meritum
aut(em) xpi hz infinitatem sequitur
sq e(st) meritum dei et hominis

m

Ad 2m sic articulus
proceditur videtur q(uod) oculus
xpi post mortem non fuerit
equivoce oculus Corpus enim
xpi et quolibet pars eius sustentabatur
in ypostasim dei verbi Ergo ypos/
tasis dei verbi mansit unita cor/
pori xpi et eius partibus in morte
ergo fuit idem s(ecundu)m substanciam corpus
xpi post mortem sic ante s(ecundu)m
totum et s(ecundu)m omnes partes eius ergo
ergo oculus xpi fuit equivoce oculus
post mortem Contra philosophi loqui
non noverunt nisi de homine puro
sed xpus non fuit homo purus sed homo
et deus ergo q(uo)d philosophus dicit oculum
hominis mortui esse equivoce oculum
non hz locum in xpo Sed xpus
univoce e(st) homo cum aliis hominibus
et mors eius fuit vera sic et aliorum
hominum mors Si ergo oculus
cuiuslibet hominis mortui equivoce
dicatur videtur q(uod) etiam oculus xpi
post mortem sit equivoce oculus

Responsio dicendum q(uod) equivoca et univoca
dicuntur s(ecundu)m diffinitionem vel racionem eandem vel
non eandem Racio aut(em) diffinitiva
eorum q(ue) sunt a forma specifica
ipsius sumpta aut speciei hominis
e(st) anima racionalis unita
anima soli non pt remanere
homo univoce sed equivoce tunc
Oportet aut(em) attendere in partibus
q(uod) e(st) in toto nam sic anima se habet
ad totum corpus ita pars anime se
habet ad partem corporis ut visus
ad oculum ut dicitur in 2o de anima
Unde separata anima a corpore
sic non dicitur homo nisi equivoce ita
nec dicitur oculus nisi equivoce
Et hoc verum sive supponatur
alia forma substancialis in corpore ante
animam racionalem ut quidam
volunt sive non ut magis videtur
esse consonum veritati Quacumque enim
essencialium principiorum subtra/
ctatur iam non remanebat
eadem racio speciei Unde nec
nomen univoce dicitur solo aut(em)
hoc modo anima recedente rema/
nebit corpus humanum et pars
eius s(ecundu)m racionem eandem speciei
si anima non uniretur corpori
ut forma sed tunc sequeretur
q(uod) nec p(er) unionem anime esset substancialis
generacio nec p(er) separacionem corrupcio
Ad quidem ponere in corpore xpi e(st)
hereticum dicit enim damascenus
in 3o libro Corrupcionis
nomen duo significat Significat
enim humanas has passiones
famem sitim laborem clavorum
perforacionem mortem scilicet separa/
cionem anime a corpore et hiis
talia Significat corrupcionem
perfectam corporis in ea ex quibus
compositum e(st) sc(ilicet) elementa desolu/
cionem et dissolucionem hanc
experimento corporis domini non
ut ait propheta non dabis sanctum
tuum videre corrupcionem id est
destruccionem Incorruptibile
aut(em) s(ecundu)m insipientem Iulianum
et galienum corpus domini heresim ...

corrupcionis scilicet ante resurrec-
cionem impune. Si enim incorrupti-
bile non omousion .i. cum substancia
nobis xpistus habuit et non virtu-
te facta sunt que virtute facta esse
enarrata sunt ad opinionem et non
virtute saluati sumus. Sic igitur
xpistus in triduo mortis propter
separacionem anime a corpore dicitur
vera corrupcio non dicitur fuisse ho-
mo vivente sed homo mortuus. Et generaliter
ratio est de aliis partibus corporis
xpisti. Quod autem quarto dicitur quod substancia dici-
tur quinque quidem autem sumitur pro ipostasi
et sic verum est quod corpus xpisti susten-
tificatum mansit per ipostasim dei
verbi. Non enim per morte soluta est
unio verbi neque ad animam neque
ad corpus et sic remanet idem
simul corpus unius sine ipostasi
sine supposito quod est persona. Ali-
ter modo accipitur substancia pro essencia
vel natura et sic corpus xpisti susten-
tificatur per animam sicut per suam formam
non autem per verbum quia verbum non
unitur corpori ut forma. Hic enim
est hereticus secundum heresim Arrii
et Apollinaris qui posuerunt
verbum esse in xpisto loco anime. Sequitur
eciam quod esset unio dei et hominis
facta in natura quod pertinet ad he-
resim Eutichetis. Sic igitur corpus
xpisti post morte est simul idem
secundum substanciam que est ipostasis. Non
autem secundum substanciam que est essencia
vel natura. Univocacio autem et
equivocacio non recipit suppositum sed
essenciam vel naturam quia facit
diffinicio. Quod secundo dicitur quod et si xpistus
non sit purus homo est tamen verus
homo et mors eius fuit vera
mors. Unde quidquid dicitur verum de ho-
mine communiter est homo et de morte
hominis totum verum est et de morte
xpisti etc. Articulus

v. Quintum sit utrum videtur quod
xpistus post resurreccionem
vere comederit cibum sibi
incorporando quia ut dicit Hugo
in libro lxxxiij questionum

si fallit veritas non est. Unde nulla
ficcio decet xpistum qui est veritas
esset autem ficcio si non vere cibum sibi
incorporabat quem ipse comedere
videbatur. Vere igitur comedit in-
corporando cibum. Quod concedere Damascenus
dicit in 3o libro quod xpistus
gustavit cibum post resurreccionem
sed non lege nature sed dispen-
sacionis modo veritatem credere
faciens resurreccionis quod hec
et eadem caro est que passa est
et resurrexit. Responsio. Dicendum quod aliqui
dicitur esse verum dupliciter. Uno modo veritate
significacionis, alio modo veritate
naturali speci. Sic vox vera
est enunciacionis veritati que significat
esse quod est veritas. Autem naturalis speci
dependendit ex principiis speciei non
autem ex effectibus vel ex hiis que
quocumque modo que. Unde vox
dicitur vera veritate naturalis speci quia
formatur debitis instrumentis
et ex ore animalis profertur cum
quadam ymaginacione eciam si
a nullo audiatur quod est effectus
consequens vocem. Legitur autem in
scripturis Genesis xix. Abraham [illegible]
veritate et angelum comedisse
et xpistum post resurreccionem et utrique
comestio fuit vera ut Augustinus xiiio
de civitate dei capitulo xxiio. Aliter
tamen et aliter in angelis. Fuit enim
vera veritate significacionis quia
volebat et poterat ut hominibus
quasi in misterii spiritualitate con-
venerunt. In xpisto autem fuit vera
comestio veritate naturalis speci.
Fuit enim exercitata naturalibus
instrumentis ad finem actu ordinata
et eciam fuit vera veritate signi
quia significabat veritatem humane
nature in corpore resurgente.
Ad 2m. Autem cibus converteretur in corpus
est quoddam opus nutricionis. [illegible]
eciam in naturalibus si cibus non
convertatur sed statim per vomitum
eiciatur. Nichilominus fuit comestio
que precessit. Xpisto autem conveniebat
ut corpus xpisti cibos converteret [illegible]

Prima iam eat extra statum
quatonis et corrupcionis Unde
cibus ille fuit ultime resolutus
in precedentem materiam non est
in corpus xpi conversus et tamen fuit
vera comestio absque aliqua conversione
sicione Unde patet responsio
ad obiecta omnia Divisio
Deinde quesitum est de angelis
Et circa hoc questita sunt
tria Primo utrum aliquis
angelus sit causa anime
racionalis Secundo utrum angelus in
fluat in animam humanam Tercio
utrum angelus malus ut dyabolus
inhabitat substancialiter hominem in
.vi. quolibet peccato mortali Articulus
Ad primum sic proceditur videtur
quod angelus sit causa anime
racionalis Quecumque enim parifi
cantur in natura ita quod unum
eorum prius est altero in ordine nature
illud quod est prius est causa eius quod
est posterius Sed anima et angelus
in natura pares in officio vero di
spares angelus tamen est prius in or
dine nature quam anima humana
quia est simplicior ergo angelus est
causa anime racionalis Sed con
tra racionalis educitur in esse per
creacionem sed creare tamen sit po
tencie infinite est solius dei non
ergo angelus potest esse causa anime
racionalis Responsio dicendum quod impossibile est
illud quod per creacionem producitur
ab alio causari quam a prima
omnium causa Cuius racio est quia secundum
philosophos quanto aliqua causa
est superior tanto eius causalitas
ad plura se extendit Unde
oportet ut in effectibus illud
quod ad plura se extendit quod ad superiorem
causam referatur Manifestum
est autem quod in ordine principiorum
essencialem quanto aliqua forma
est posterior tanto est magis contra
cta et ad pauciora se extendit
quanto autem forma est prior et communior
prius tanto oportet quod ad plura
se extendat Sequitur ergo quod
forme posteriores sunt ab inferioribus
agentibus priores vero et communiores
a superioribus Et sic relinquitur
quod illud quod est primum subsistens in suo
quoque sit a prima omnium causa quod
igitur alia causa sit prima oportet
quod agat presupposito subiecto quod est
effectus cause prime Nulla igitur
causa alia sit creare nisi causa
prima que est deus Nam creare
est producere aliquid non presupposito
subiecto Quecumque enim non possunt
produci in esse nisi per creacionem
a solo deo causantur Hec autem
sunt illa que subsistencia sunt
ut non sunt composita ex materia et
forma sed sunt forme in suo esse
subsistentes sicut sunt angeli vel et si
sunt ea que sunt composita ex materia
et forma tamen materia eorum non est in po
tencia nisi ad unam formam
sicut est in corporibus celestibus Utraque
enim hec non producuntur absque pro
duccione primi subsistentis in eis
Possunt autem produci in actu absque
produccione primi subiecti tamen composita
ex materia et forma quorum materia
est in potencia ad diversas formas
et sic in eadem materia sunt diverse
forme sibi succedentes tamen eciam
forme que non sunt subsistentes
in suo esse que quidem non dicuntur
esse quia habeant esse sed quia
subiecta aliqualiter habent esse secundum
eas Unde nec ipse secundum se dicuntur
fieri ut corrumpi sed tamen subiecta
sunt encia in actu ut non eciam
secundum ipsam anima autem racionalis est
subsistens in suo esse aliquin
non posset habere operacionem absque
communione sue materie Unde relin
quitur quod anima racionalis non possit
produci in esse nisi per creacionem
et ita oportet quod angelus nullo
modo sit causa eius sed solus
deus Ad illud vero quod in contrarium
est dicendum quod prima proposicio concreta
videtur Unde est apposita Si enim
anima et angelus parificantur
in natura angelus non prior anima secundum
ordinem nature nisi dicatur parificari in na

Quia gñr in nã nō querit quia
spēi sed g̃nus nō aut oportet q̄
om̃ quę conveniūt in natura
g̃nus illud q̄ ē p̃us sit causa om̄
alio⁊. Et q̄ inter eadē spēe nō
sit eē unū p̃us alio ipse loquēdo
ordine natūe ē spēes p̃dicatur
equalit' de omnibus indiuiduis
ut dr̄ i 2ᵒ metē. In quibus at
nō est sit nã int' spēs unig
g̃nus una ē nālit' p̃or et p̃-
fectior altera. Est aut' i indiuiduis
unius spēi unū alio ipse p̃us
et q̄uīs indiuiduū q̄ ē p̃us ipse
sit causa alteri q̄ ē p̃sterius ut
pater ē causa filij sit i ocasiōe
vō tangebat', nō tñ hoc ē gn̄r-
rā nō eni omnes antiquiores
sut causa om̄ iunioꝝ. Differ-
entia contingit q̄ illud q̄ ē p̃us
int' spēs eadem ē causa alio⁊
que sut posteri ut motus celi
alio⁊ motuū et triangulus
aliar⁊ figurar⁊ recte lineary.
Non tñ hoc ē ulē viij. Nō eni
homo q̄ ē p̃fectissia spēs aīalis
ē causa activa aliar⁊ spēr⁊. Vn̄
nō oportet q̄ angelus sit causa
p̃fectia aīe, p̃cedit aut hec rō
s̄m opiniones quorundā ponenciū
deū agere p̄ neccītatem natūe ut
sic ab uno simplici nō sit n'
unū imediate q̄ sit causa al-
terius, et sic usq̄ ad ultima
natura. Nos aut ponimus deū
agere p̄ sua sapientia. P̄ quam
ordine rer⁊ rer⁊ disposuit
sic ab ipso diuisi gradus rerū
imediate p̄ creatione p̄duxit.

viij A
Ad 2ᵐ sic articulus
p̃cedit'. videt' q̄ angelus
nō possit influe' i aīam
humanã. Duoꝝ eni di-
stanciū unū nō influit i altū
nisi p̄ aliq̄d medium. Sꝫ angelus
et aīa distat ab inuicē. Sic ergo
nō sit dari p̄ aliq̄d medium p̄
q̄d influat influxus ab angelo
in aīam. videt' q̄ angelus nō
possit influe' in aīam. Sꝫ cōn
dionisius dr̄ viij° celo. ē ille

homines purgant' illuīant'
et p̃ficiunt' ab angelis. Sꝫ hec
nō sit nisi p̄ quendā influxū.
Ergo angelus p̃t influe i aīam
humanã. Respō dicēdū q̄ unūq̄q̄
agens agit s̄m modū sue nāe
et ideo ubi ignoratur modus
natūe rei nccē ē etiā ut mod'
actionis eius ignoret'. Modus
aut natūe angelice ē ignotus
nobis s̄m q̄ in se ē. Non eni
i hac vita scire possum' p̄ similitu-
dinē sensibilē verū de eis q̄
sunt sed aliquã cognicoꝫ de eis
hēre possum' ut dicit dionisius
2ᵒ et 2ᵃ c° celestis ierarchie.
Unde etiā modū actionis eo⁊
nō possum' scire nisi p̄ similitudinē
sensibilium agenciū. Invenimus aut
i sensibilis agentibus q̄ illud q̄ ē
actu in id q̄ ē potentia, et oportꝫ
q̄ agens coniungat' patienti s̄m
situ p̄ corporalem contactum. Quanto
aut nã intelligibilis ē superior
tanto ē magis actualis ut puta
deo similior qui ē actus purus.
Unde superiores angeli p̄nt
agere i inferiores angelos et i aīas
nras. Sic illud q̄ ē i actu agit
i illud q̄ ē i potentia. Et hm̄oi
actio dicit' influxus. Sed aute
i corporalibus ē situs ē i sp̄ualibus
ordo. Nam situs ē quidã ordo
partium corporalium s̄m locum et ideo
ipse ordo sp̄ualium sp̄ualium adm̄ ē
sufficit ad hoc q̄ influat i alterã
nec requirit' ibi medium corporale
seu locale quia hm̄oi actiones
sunt sup̄ locum et tempus q̄ i corporalibus
sunt. Et per hoc patꝫ solucio
ad obiecta articulus

viij A
Ad 2ᵐ sic p̃ceditur videt'
q̄ dyabolus p̃t sp̄ualit' i-
habitare homines quoq̄ꝫ
mortalit' peccāt. Culpa eni
mortalis p̃mittit' quē sp̄us
sanctus p̃t inhabitat homines. Sc'
scr̃a s̄m illud ad hebreos tercio
Templum dei estis et sp̄us dni
habitat in vobis. Ergo etiam
inmundus sp̄us p̃t inhabitat hōies i culpa mortali

Sed con̄ ē q̄ diabolus p̄ peccm̄ in-
habitat homīez s̄c p̄ suū effectū sed
n̄o ome pecc̄m mortale ē a diabolo
sed quedā a carne et a mūdo ergo diabol9
n̄o semp̄ inhabitat homīez in cul-
pa mortali Resp̄o dicen̄ q̄ diabolus
inhabitat homīez p̄t intelligi dup̄r
vno m̄o q̄ntū ad animā alio m̄o q̄ntū
ad corpus Primo q̄ntū ad animā quidē
n̄o p̄t diabolus inhabitare hoīez
s̄bstant̄ q̄a solus deus illabit̄ menti
Licet diabolus ita causat culpā
sic̄ de9 causat grām Opus enī
sc̄ilꝫ interius opat̄ sed diabolus
exterius suggerit vel q̄ntū ad sensū
vel q̄ntū ad ymaginacōez dr̄ tn̄
inhabitare effectiue hoīem p̄ affectum
malicie n̄o solū qn̄ ex eius sug-
gestione peccm̄ ppetrat̄ sed etiā
p̄ quecūqꝫ mortale peccm̄ q̄a ex quolꝫ
pecc̄o mortali h̄o s̄uituti diaboli
subicit̄ Sed q̄ntū ad corpus di-
abolus homīez inhabitat̄ vt in
habitare s̄c patet in arrepticiis
sed hoc magis ptinet ad racōez
pene q̄a ad racōe culpe Pene
vero corporales hūiōi vite n̄o
s̄p̄ consequūt̄ culpam quedā enī n̄o
peccantibus n̄o inferunt̄ et quedā pec-
cantibus inferunt̄ Vt d̄r Jo ix̄o
de ceco nato Et sic hoc s̄m alti-
tudinē incomprehensibilem iudiciorū
dei Vnde nota ad qualibꝫ culpā
mortali diabolus inhabitat hoīez
sbaliter etiā quedā ad corpus Et
p̄ hoc patet respōsio ad obiecta

Deinde q̄ntū **diuisio**
ē de honoribus Et p̄o q̄sita
sūt quedā ptinencia ad
quosdā homines excellentis
status scilꝫ ad doctores et religiosos
Scđo quedā ptinencia ad homines
inferioris status ~~scilꝫ ... magisterii~~
~~...~~ scilꝫ laicos Tercio quedā
ptinencia q̄lr ad omnes hoīes
De doctoribus sacre scripture q̄sita
duo Primo vtrum liceat q̄ aliquis
p̄ se petat licenciā in theologia do-
cendi Scđo vtrum auditores diuersorū
magistrorū teologie contrarias opiniones
dicencium excusent̄ a pecc̄o si consequūt̄
falsas opiniones magistrorū suorū et c̄

Ad primū sic **articulus**
proceditur videt̄ q̄ nemini
liceat p̄ se petere licenciā
in theologia Doctores enī
sacris scripture adhibent̄ mi-
nisterio verbi dei sic̄ et plati
sed n̄o liceat alicui petere platos
primo vt gregorius in registro Renū-
ciantibus dignitatibus ecclie sūt
referende petentibus aut̄ sūt
denegande ergo neqꝫ alicui
licet petere kathedrā magistrale
ad docendū in sacra scriptura
Preterea aug9 dicit xix° de ciuitate
dei locus supior sine quo popl9
regi n̄o p̄t et si administratur
ut decet tn̄ appetit̄ ergo
et tn̄ petit̄ pari racōe
cathedra magistralis que etiam
ē locus supior Sꝫ con̄ ē q̄ c̄ysostom9
dicit in pastorali q̄ gradus magistrorū
ē periculosus Gradus autem
discipulorū ē securus Sꝫ hoc
videt̄ ad perfeccōez ptinere vt
aliquis ptr aliquod bonū periculis
se exponat ergo videt̄ esse
laudabile q̄ aliquis cathedrā
appetat et p̄ se appetat Resp̄o
dicen̄ q̄ ad euidenciā eius q̄stiōis
oportet tres drās considerare
cathedre magistralis ad ponti-
ficalem Quarū prima ē q̄
ille qui accipit cathedram
magistralem n̄o accipit aliquā
eminenciā quā prius n̄o habebat
sed solū oportunitatē communicandi
scienciam quā prius n̄o habebat
licet enī ille qui licenciat dat
aliquā scienciam ei sed auctoritate
docendi Ille vero qui accepit ca-
thedram episcopalem accepit emi-
nenciā potestatis quā prius n̄o
habebat Scđa q̄ntū ad hoc in illo
ab aliis differebat Scđa drā ē
eius eminencia sc̄ie q̄ requirit̄
ad cathedrā magistralem ē pfc̄ta
hominis s̄m seipsum Eminencia
vero potestatis que ptinet ad
cathedram pontificale est hoīs
p̄ compacōem ad aliud Tercia drā
ē q̄ ad cathedrā pontificale
sit h̄o ydoneus p̄ caritate excellente

Unde cum ter quesivit dominus Simonem an eum sicut ceteri
committeret quesivit ab eo Simon
iohannis diligis me plus hiis
ut dicitur Jo. ultimo Ad cathedram
vero magistralem homo redditur ydoneus
ex sufficientia scientie Hiis ergo considera-
tis manifestum est quod appetere
aliquid quod pertinet ad perfectionem simpliciter
est laudabile Unde appetitus scientie
est laudabilis dicitur sapientie sexto
quod concupiscentia sapientie perducit
ad regnum perpetuum Sufficientia
aut prelationis super aliquos est viciosa
quia ut dicit Gregorius xxi moralium
capitulo xvi Contra naturam superbie
homines homini velle dominari
Unde si ille qui petit licentiam ad
cathedram magistralem posset
eminentiam sapientie declarare sic qui
promovet ad cathedram pontifica-
lem ad eminentiam prelationis esset
sunt exponenda Cum tamen excel-
lentiam prelationis sit turpe pe-
tere ille qui accipit licentiam
ad cathedram magistralem accipit
solam opportunitatem communicandi
ut sic petere huiusmodi licentiam quantum
est in se nullam videtur turpitudinem
continere quia communicationem scientie cuiusque
quis habet laudabile est et ad ca-
ritatem pertinens secundum illud sapientie
vii Quam sine fictione didici
et sine invidia communico Et
pater pe. iiii Unusquisque sicut accepit
gratiam alterutrum illam administrantes
potest tamen turpitudinem continere
unde presumptionis quod esset si
ille qui non esset ydoneus ad
docendum peteret docendi officium
Sed hec presumptio non est equaliter
in petentibus licentiam ad do-
cendum et in petentibus pontificatum
Nam scientiam per quam aliquis est ydoneus
ad docendum potest aliquis scientie per
certitudinem scire Caritatem
aut per quam aliquis est ydoneus
ad officium pastorale non potest aliquis
per certitudinem scire scientie Et
ideo semper viciosum pontificatum
petere Non semper autem viciosum est
petere docendi licentiam cum nos

honestius sit quod pro alio petat et
nisi forte ex aliqua causa speciali
Et per hoc patet responsio ad illas
duas rationes Ad secundum dicendum quod
quicumque non cavet periculosa
videtur contemnere illud cuius de-
trimenta pericula introducere sunt
Et quia laudabile est quod homo
contemnat bona corporalia propter
bona spiritualia laudabile quod
aliquis periculis corporalibus se expo-
nat propter spiritualia bona Sed
contemnere spiritualia bona valde
viciosum est et ideo quod aliquis periculis
spiritualibus se exponat est valde
vituperandum Imminent autem
pericula spiritualia hiis qui habent
magisterium loci Sed pericula
magisterii cathedre pastoralis
non devitat homo per scientiam de ca-
ritate quam nescit homo se per
certitudinem habere Pericula
aut magisterii cathedre magistralis
devitat homo per scientiam quam potest
homo scire se habere Unde non est
simile de utroque articulus

Hoc autem sic procedit videtur
quod auditores diversorum magistrorum
tenentium diversas opiniones
excusantur a peccato erroris
si opiniones magistrorum suorum sequuntur
dicit enim dominus Mathei xxiii Super
cathedram moysi sederunt scribe
et pharisei omnia que dicunt
vobis servate et facite Multo
ergo magis servanda sunt illa que
traduntur a doctoribus sacre scrip-
ture ergo non peccant qui eorum opiniones
sequuntur Contra est quod dicitur Mathei
xv Si cecus ceco ducatum prestet
etc. Sed quicumque errat cecus est in
quantum errat ergo quicumque sequitur
opinionem errantis magistri in foveam
peccati cadit Responsio dicendum quod diverse
opiniones doctorum sacre scripture
si quidem non pertinent ad fidem
et bonos mores absque periculo
auditores utramque opinionem sequi
possunt Sic enim habet locum quod apostolus dicit
ad romanos xiiii Unusquisque
in suo sensu habundat In hiis vero
que pertinent ad fidem et bonos mores

Nullus excusatur si sequitur erro-
neam opinionem alicuius magistri
In talibus enim nestori et aliorum
heresiarcharum ignorantia non
excusat Alioquin immunes a peccato
fuissent qui secuti sunt opinionem
arrij et nestori et aliorum heretici
corum sine heresiarcharum nec
per excusationem excusare simplici
tatem auditorum si in talibus
erroneam opinionem sequitur In
rebus enim dubijs non est de facili
prestandus assensus Unde ut
ut augustinus dicit in libro 3o de
doctrina christiana Consulere debet
quis regulam fidei quam de scriptu-
rarum planioribus locis et ecclesie
auctoritate percepit Unde qui consentit
opinioni alicuius magistri contra
manifestum testimonium scripture
sive contra illud quod publice tene-
tur auctoritate non potest ab er-
roris vitio excusari Sed illud
enim quod in contrarium dicitur quod illos
preduxit super cathedram moysi se-
derunt scribe et pharisei etc.
Et quod sequitur postea omnia quecumque
dixerint vobis servate et facite
de illis intelligitur que ad cathe-
dram pertinet ad quam non pertinet
ea que sunt contra fidem vel
bonos mores Divisio :—

D Einde quesitum est de hijs
que pertinent ad religiosos
Et primo quesitum ad ingressum
religionis Secundo quantum ad
ea que conveniunt iam in religione
existentibus Circa primum quesita sunt
quattuor primo utrum liceat iuvenes
inducere ad religionis ingressum
per obligationem voti vel iuramenti
Secundo utrum obligati voto vel
iuramento possint absque peccato
in seculo remanere Tertio utrum
liceat pueros ad religionem in-
ducere Quarto utrum peccet
qui aliquem iurare facit
ne religionem ingrediatur ar lo || mo

Ex ix

A D primum sic proceditur videtur
quod non liceat iuvenes ad
religionem voto vel iura-
mento illicitum est enim ecclesie

Non tribuendum agere Sed innocentius
quartus prohibet in quadam decretali
ad religiosos directa huiusmodi
voti susceptionem ergo peccat qui
voto vel iuramento alios ad re-
ligionem obligare presumunt Preterea
de regularibus et transeuntibus
ad religionem capitulo 1o dicitur quod nullus
tondeatur nisi legittima etate
et spontanea voluntate Sed quia
adolescentes obligati voto vel
iuramento ad religionem suscipi-
untur tondentur non in legittima
etate neque propria voluntate sed
necessitate obligationis voti vel iu-
ramenti ergo videtur esse illicitum
Preterea magis est necessarium ut aliqui
adducantur ad fidem christianam
quam aliquam religionem sed ad
fidem non adducendi necessitate sed
voluntate Dicitur enim xv distinctione de
iudeis quod non vi sed libera vo-
luntate et facultate convertendi sunt
suadendum ergo multo minus impo-
nenda est necessitas voti vel iura-
menti ut aliqui ad religionem
inducantur adolescentes Item
hoc videtur esse contra honestatem
religionis Sicut enim facilis est
ingressus ad religionem ita fa-
cilis est egressus Sed ex hoc re-
ligio dehonestatur videtur quod
de facili recipiat eos qui de
facili exeunt ergo inconveniens videtur
adolescentes ad religionem
recipere Preterea non sunt facienda
bona ut eveniant mala sed
ex isto bono quod iuvenes inducuntur
ad religionem sequuntur multa mala
quia apostatant et legittimas il-
licitas nuptias contrahunt Et multa
alia illicita committunt ergo non
sunt ad religionem advocandi
Preterea mathei xxiij dicit dominus
ve vobis scribe et pharisei qui
circuitis mare et aridam ut
faciatis unum proselitum
et cum fuerit factus facitis eum filium
iehenne duplo quam vos quod
proposito videtur competere Efficiuntur
enim sic intrantes iehenne filij
dupliciter primo quidem quia male intrat

Valiat contra prohibicionem ecclesie
2o etiam quia eximit a potestate
ipsorum qui eos induunt videlicet
divine maledictionis incurrit
Item hoc contra materiam probacionis
videtur enim in iohannis iiijo Noliti
omni spiritui credere sed probate spiritus
an a deo sint an non hoc autem non
videtur esse adeo ut tales religi
one ingrediantur, cum frequenter
exeant post ingressum Item
actuum vto Si est ex hominibus consilium
hoc et opus dissolvetur si vero
ex deo est consilium non poteritis
dissolvere eos ergo videtur quod
contra deum faciet qui eos induunt
Si contra quintum potest se obligare
diabolo potest se etiam obligare
sed pueri possunt se obligare dia
bolo peccando ut dicitur de delictis
puerorum capitulo pueris, ergo etiam
possunt se obligari voto vel iura
mento ad serviendum deo in re
ligione Contra xx q. i c. dicitur quod
firma est vi constitutis professio
ex quo adulta etas iam ce
perit et que solet apta nuptiis
deputari ergo possunt etiam in illa etate
aliqui obligare ad religionem
voto vel iuramento Responsio dicendum
quod quamvis actus per diversos casus
uniforme iudicium habere non possunt
nec tamen si contingit aliquem in aliquo
casu esse malum propter hoc est indi
candum esse simpliciter illicitum posset
igitur contingere aliquis casus in quo
adolescentes ad religionem obli
gari vel etiam recipere illicitum esset
reputandum si constaret vel probabiliter
crederetur de eius inconstancia vel
quod esset aliquid huiusmodi quod negli
genter consideratur in religionibus
bene constitutis Dicere autem quod
malum est recipere adolescentes
ad religionem est diabolicum glossa
super illud exodi vto Quare
moyses et aaron sollicitatis
populum ab operibus suis dicit glossa
Vigilantes hodie si qui moyses
et aaron i(dest) prophetiam et sacerdotalem

Sermo autem sollicitet ad sermonem
dei exire de seculo renunciare
omnibus que possidet attende
legi et verbo dei continue audies
inimicos et amicos pharaonis
dicentes vide quid seducuntur et habes
et pervertuntur adolescentes et po
stea hec erunt tunc verba pharaonis
et ut amici eius loquuntur, et
enim contra Christi preceptum dicitur enim math.
xix c. oblati sunt ei parvuli ut
manus eis imponeret et oraret
discipuli autem increpabant eos ihesus
autem ait sinite parvulos et nolite
prohibere eos venire ad me quod ex
ponens origenes super math. dicit
c. discipuli ihesu postquam dictam
regulam iusticie reprehendunt eos
qui pueros et infantes afferunt
Christo dominus autem hortatur discipulos
suos condescendere utilitatibus
puerorum hoc itaque attendere
debemus ne per estimationem
excellencioris contemnamus quasi
magni pusillos ecclesie prohi
bentes pueros venire ad ihesum
Si tamen pueri iam essent iuvenes
ut nondum usum racionis haberent
illicitum esset eos ad religionem
attrahere absque consensu parentum
non quia etiam pueri infra annos
pubertatis in religionem recipi
non possunt nisi de consensu parentum
ut dicitur xx q. ii c. Addidisti
et monachi Et quamvis etiam pueri
in infancie annis a parentibus
monasterio tradi possunt sed hoc
ideo dictum quia pueri quousque
ad annos discretionis pervenerunt
sunt sub iure naturali in potestate
parentum Unde sicut invitis pa
rentibus non sunt infidelium filii ad
baptismum rapiendi ita etiam
non sunt religioni applicandi iam
vero usum racionis postquam habuerint
per liberum arbitrium habent suipsorum
potestatem in hiis que ad eorum spectant
salutem Unde invitis parentibus
possunt et ad baptismum et ad reli
gionem induci de voluntate autem
parentum etiam in infancia ad baptismum

Recipiunt ex ordinacione apostolorum
Unde dyonisius dicit ultimo
c° celestis iherarchie ut in
rebus divinis pueri nutriantur
et non habeant aliam vitam nisi
divina contemplari aut eadem
racione in congregacionibus monas-
teriis pueri a parentibus offeruntur
ut dictum est Sed quia in questione
additur de obligacione iuramenti
et voti ne hoc remaneat indi-
scussum considerare oportet quod sim-
pliciter loquendo generacionem invenimus in
talibus concedendum si enim esset ad-
modum firmi quod non timeretur a re-
ligionis proposito resilire non esset
necessarium eos iuramento vel voto
obligari Et similiter si essent adeo
mobiles quod eciam non crederentur
iuramento vel voto posse firmari
Sed quia ut plurimum contingit quod simul
propositum de facili mutatur obliga-
cionem autem voti vel iuramenti
omnes observant videtur voto
vel iuramento ad frugem melioris
vite obligantur Magnum benefi-
cium eis prestatur Unde augustinus dicit
in epistola ad armarium et paulinum
Non te vovisse peniteat immo
gaude iam tibi non licere quod cum
tuo detrimento licuisset felix
est necessitas que in meliora compellit
Sed pro isto ergo dicendum quod innocencius
in quibusdam litteris ad religiosos directis
que incipiunt non solum inimicorum(?)
sic dicit volentes sed de fratrum nostrorum
consilio et auctoritate obediencie sub
pene excommunicacionis auctoritate
presencium districtius inhibemus ne
ante annum probacionis elapsum quod
est maxime in subsidium fragili-
tatis humane regulariter institutum
quemquam ad professionem vestri
ordinis sive ad abrenunciacionem
seculi faciendam presumatis quod
aut ad probacionem non recipiatur
inveniens vel quod voto vel iura-
mento non obligetur ad contrarium
sine preiudicio tamen et probacionibus

Numquam venit prohibitum Sed quod dicitur
dicendum quod legittima etas iudicatur
tempore pubertatis ut patet per casum
tunc enim maxime incipit homo
liberum usum racionis habere
de hiis que pertinent ad suam
salutem Est autem sciendum quod est duplex
necessitas quedam excludit volun-
tatem sicut necessitas coaccionis
et alia que ex voluntaria obli-
gacione causari et voluntatem
non excludit Et huiusmodi est obliga-
cio iuramenti vel voti Unde
per accionem non sunt attrahendi
homines vel ad fidem vel ad
religionem sed voto vel iura-
mento ad eas hec obligare
nichil prohibet et de hac necessitate
augustinus dicit felix necessitas que
in meliora compellit et per hoc patet
solucio ad 3m Sed licet dicendum quod
in rebus voluntariis sic et
in naturalibus non est iudicandum
facile quod contingit in paucioribus
sed quod contingit ut in pluribus
plures autem constantes remanent
ut experimento probatur Sed ad 4m
dicendum quod non sunt facienda
bona ut veniant mala si liber
ut teneatur casualiter est omnino
verum peccaret enim si quis ea intencione
ad aliquem ad ingrediendum religionem induceret
ut postmodum apostataret Si
vero libere ut teneat occasionaliter
sit ab omnibus bonis esset abstinendum
Omnia vix sunt aliqua humana
bona ex quibus occasionaliter
non possunt sequi alia mala ut eciam
videtur quod erant observare veritatem
non servant et qui considerat imberbes
mittere Nec aut sunt aliqua
bonum esset permittendum propter quod
malum quod malo quod esset multo
maius quia bonum est frequencius
accidere Dominus autem non permisit
eligere duodecim discipulos ex quibus
unus erat futurus diabolus ut habetur
Io. vi°. Nec apostoli dimiserunt
eligere septem dyaconos propter nicolaum

Kini ex eis perit multo igitur
magis religiosi debet permittere
multorum salutem propter paucos
qui apostatare conveniunt. Ad
sextum dicendum quod illi qui obligati
iuramento vel voto religionem
intrant non faciunt contra preceptum
ecclesie ut ostensum est. Unde ex
hoc quod intrat non efficiuntur
ieheme filii sed filii vite
eterne quam dominus promittit Math.
xix relinquentibus temporalia propter
ipsum. Sed ex hoc quod exeunt post
professionem efficiuntur ieheme
filii si hoc non providerit recipi/
entibus eos nisi eorum malis
exemplis sic perversis. Unde
significant dominus dicit facitis eum
filium iehenne duplo quam vos/
quia ut dicit xpistus malorum
magistrorum provocatus exemplo
fiebat peior magistris. Ad ix dicendum
quod ratio illa sapit mani/
cheorum heresim eo quod ascribit/
ones addunt. Primo quidem ad hoc
quod omnia corpora vel alia non sunt a
deo. Si enim inquiunt a deo essent
non dissolverentur. Secundo ad hoc quod
caritas semel habita numquam amittitur
et ita qui peccat mortaliter
numquam gratiam habuit. Si enim in/
quiunt gratiam habuisset hoc fu/
isset opus dei et ita dissolutio
non esset. Quod etiam hec ratio
intendit ut si aliquis non perseveret
in religione quod propositum intrandi
religionem a deo fuerit nam/
est tamen sciendum quod verba illa dicuntur
quod illa que sunt a deo in perpetuum
maneat et corrumpi non poterit
sed ad ostendendum infallibili/
tatem divine providentie non
enim potest esse ut dei providentia fallatur.
Unde signanter non dicit opus dei
indissolubile sed consilium. Sicut ergo
divina providentia quibusdam dat
donum gratie ad presentem iusticiam
etiam non datur eis donum perseverantie
ut patet Augustinus in libro de bono perseverantie

Ad xiiii sic articulus 12
proceditur. Videtur quod illi qui
obligati sunt voto vel
iuramento ad intrandum
religionem non teneantur. Sic enim
xpistiana religio est constructa. Si dominus
non imponebat necessitatem hominibus
sed relinquebat eorum libere voluntati.
Unde dicebat cuidam ut habetur
mathei xix. Si vis ingredi ad
vitam serva mandata. Si vis
perfectus esse vende omnia que habes
et da pauperibus. Et apostolus ad
corinthios vii° de virginibus
preceptum domini non habeo consilium autem
habeo tamen minimum consequentibus
quod videtur quod non ex necessitate teneatur
religionem intrare propter votum vel
iuramentum. Preterea nulla potest voto
vel iuramento obligari ad aliquid
in quo detrimentum spiritualem patiatur.
Sed per hoc quod aliqui religionem
intrant spiritualem detrimentum patiuntur.
Impediuntur enim per religionis obser/
vantiam a visitatione infirmorum
et collatione elemosinarum et
aliis operibus pietatis in qua
suprema xpistiane religio consistit
ut ambrosius dicit super illo
in thimothei v° quod pietas ad
omnia utilis est. Ergo illi qui iurave/
runt vel voverunt religionem
intrare non tenentur. Preterea prosper
dicit in iii de vita contemplativa.
Sic abstinere vel ieiunare debemus
ut nos ieiunandi vel abstinendi
necessitati subdamus. Sed illi qui in
religionem ex necessitate voti vel
obedientie abstinent vel ieiunent
quod nunc meretur. Non autem ad reli/
gionis statum aliquis iuramento
vel voto obligari potest. Preterea virtus
est circa difficile bonum. Sed diffi/
cilius est bene vivere in seculo
quam in religione quod magis est
virtuosum. Non ergo ad statum religi/
onis aliquis iuramento vel voto
obligari potest. Preterea quibus utilitas
preferenda est bono privato. Si per hoc
quod aliquis religionem intrat de
rogatur communi utilitati

Si enim omnes religionem intrarent non esset qui plebem curam ageret et ita populus sine rectoribus remaneret. Ergo melius facit si non intrat religionem quam si intraret. Contra est quod dicitur in psalmo vovete et reddite domino deo vestro, ubi dicit glossa quod vovere voluntati consulitur sed post voti emissionem redditio necessario exigitur. Item ecclesiastici v. Si quid vovisti deo ne moreris reddere; displicet enim deo infidelis et stulta promissio; melius est enim deo non vovere quam vota promissa non reddere. Item augustinus dicit in epistola ad armentarium et paulinam: Quia iam vovisti iam te astrinxisti, aliud tibi facere non licet. Priusquam esses voti reus, liberum fuit quod esses inferior; quamvis non sit gratulanda libertas qua fit ut non debeatur quod cum lucro redditur. Responsio: dicendum quod dicere quod illi qui voto vel iuramento sunt obligati ad intrandum religionem non teneantur intrare est manifeste hereticum. Quicumque enim dicit hoc esse peccatum illud quod est contra preceptum, hereticus iudicatur, sicut hereticus iudicaretur quicumque diceret quod fornicatio simplex non sit peccatum mortale, est enim contra hoc preceptum Non mechaberis, ut sancti exponunt. Sunt autem excellentiora precepta precepta prime tabule que ordinantur ad dilectionem dei. Unde quicumque dicit quod sine peccato preterire possit aliquid pertinens ad precepta prime tabule est manifeste hereticus. Quod autem impletio voti pertineat ad latriam manifestum est. Et quicumque dicit votum non esse implendum loquitur contra preceptum prime tabule quod est de cultu latrie soli deo exhibendo. Qui vero dicit iuramentum esse implendum loquitur contra preceptum prime tabule quod est Non assumes nomen dei tui in vanum. Unde manifeste est hereticus quicumque hoc dicit, nisi forte dicat quod intrare religionem sit illicitum. Iuramenta enim vel vota facta de rebus illicitis non sunt obligatoria secundum illud Isidori: In malis promissis rescinde fidem etc. Constat autem esse hereticum dicere quod non sit licitum intrare religionem, est enim expresse contra Christi consilia. Unde quicumque dicit quod ille qui obligatus voto vel iuramento ad intrandum religionem potest absque peccato in seculo remanere est manifeste hereticus. Si tamen in hoc pertinaciter perseveret etc. Ad primum ergo dicendum quod necessitas voti vel iuramenti non excludit voluntatem, ut dictum est. Sicut enim aliquis ex lege dei obligatur ad servandum dei precepta que tamen voluntarie servat. Unde et dominus dicit: Si vis ad vitam ingredi serva mandata. Sic et ille qui evasit iuramentum vel votum obligatur ex quadam spontanea obligatione. Et tamen voluntarie implet iuramentum vel votum. Ita tamen quod iuramentum vel votum licitum est facere cui vel non facere. Unde dominus dicit: Si vis perfectus esse etc. Et paulus dat de virginitate consilium. Sed post iuramentum vel votum illicitum implere non est. Ad secundum ergo quod illa ratio continet heresim damnatam scilicet quod melius sit in seculo remanere et operibus pietatis vacare quam religionem intrare. Committitur enim iste error vigilantie contra quem Ieronimus scribens dicit: Iste venena perfidie catholice fidei immiscens conatur impugnare virginitatem, odisse pudicitiam, cum iovinianno seculariter contra sanctorum ieiunia declamare et postmodum contra

Singulos hereticos a vigilancio
propositos disputatis venit ad istum
articulum. Quidam enim aut asserunt
communius facere qui utuntur rebus
suis et paulatim fructus posses-
sionum pauperibus dividunt quam
illos qui possessionibus venditis
simul omnia largiuntur. Non a me eis
sed a deo respondetur. Si
vis perfectus esse vade et vende
omnia que habes et da paupe-
ribus et veni et sequere me.
Iste quem tu laudas secundus vel tertius
gradus est quem et nos recipimus
dummodo sciamus secundis prima et
tertiis secunda preferenda. Et ideo in
libro de ecclesiasticis dogmatibus
cum aliis erroribus etiam ille dampna-
natur. Cum dicit bonum est facultates
cum dispensacione pauperibus ero-
gare, melius est pro intencione
sequendi dominum insimul donare et
absolutum sollicitudine egere
cum Christo. Nec solus status reli-
gionis preferitur elemosinis quas
quis facit in seculo, sed etiam vir-
ginitate in seculo observate. Et
enim augustinus in libro de virginitate.
Nemo quantum puto ausus fuit
virginitati preferre monasterio.
Ad secundum dicendum quod idem factum ex
voto laudabilius et magis
meritorium est quam si fiat sine
voto quod ex hoc patet. Etiam omnis
actus de se bonus est magis laudabilis
et meritorius quanto ex digniori
procedit. Sicut opus iusticie si
fiat ex caritate laudabilius
est quam ex alia virtute. Qui autem
ieiunat implens votum absti-
nencie actum facit ex latria que
ordinat nos ad deum et nobilior
quam abstinencia, nec quecumque alia
virtus que ordinat nos circa
bona creata. Propter quod et augustinus dicit
in libro de virginitate, quod nec virgi-
nitas quia virginitas est, honoratur,
sed quia est deo dicata quam fovet
vovet et servat continencie pietas.

Ad tertium ergo propter quod dicit sit abstinens
nec ieiunare debeas, ut non non
ieiunandi nec abstinendi necessitati
subdamus. Intelligendum est de
necessitate coactionis que voluntatem
excludit. Unde subdit ne iam
non devoti sed inviti rem invo-
luntariam faciamus. Necessitas autem
voti aut iuramenti non excludit
voluntatem ut dictum est. Sciendum autem
ulterius quod si illi qui ieiunant
ex voto non placet, tamen si ieiunium im-
placet, tamen sibi impletio voti et
magis meretur, ceteris paribus
quam ille ieiunans cui placet
tamen se ieiunium, quia magis
est meritorium delectari in actu
latrie quam in actu abstinencie.
Ad quartum dicendum quod duplex est difficultas.
Una est ex arduitate operis sicut
virginitatem servare et huiusmodi
et talis difficultas facit ad
augmentum virtutis. Alia diffi-
cultas est ex impedimentis et
periculis imminentibus et talis
difficultas non facit ad aug-
mentum virtutis, sed ad diminu-
cionem operis. Non enim videtur
esse prudens nec multum amator
boni virtutis qui pericula non
cavet. Et talis difficultas ad
bonum imminet in seculo rema-
nentibus. Ad quintum dicendum quod illa
fuit racio vigilanti heretici
ut patet per Ieronimum qui dicit
in libro contra vigilancium. Non
sunt a studiis suis monachi de-
terrendi a quibus ante fugere
vipere morsus seuissimos
periciatur quolibet argumentans.
Et dicis si omnes se clauserint
et fugierint in solitudinem quis
celebrabit ecclesias, quis seculares
homines lucrari faciet, quis peccato-
res ad virtutes poterit exhortari,
quis peccatores ad penitentiam poterit
revocari. Hoc enim modo si omnes
essent tecum fatui, sapiens esse quis-
que posset et virginitas non
esset approbanda. Virgines enim virgines fuerint

Innupte nuptie non erunt et
periblit quedam genus vata
est vtus nec a pluribus appetitur
Stultus est igitur huiusmodi timor
eum religionis bonum sit tamen
difficile et arduum ut pauci
religionem intrant in comparacione
multitudinis in seculo remanencium
sic si quis timet haurire aquam
ne flumen deficiat ar. li. xiii.
xiii Ad tercium sic proceditur videtur quod
qui illi qui sunt in seculo
peccatores non sunt ad
religionem attrahendi
ymo nec admittendi oportet
enim prius exercitari in operibus
preceptorum quam intrare ad consiliorum
consiliorum ut de minori perveniatur
ad maius sed illi qui non sunt
peccatores in seculo non sunt exer
citati in operibus preceptorum ergo non
sunt recipiendi in religionem
in qua oportet servare consilia
Sed contra est quia dominus mattheum publi
canum ad statum perfectionis vocavit
ut habetur matthei viiii. Dicendum
autem xpi actio nostra est instructio
ergo etiam et nos debemus peccatores
qui sunt in hoc seculo vocare
et recipere. Responsio dicendum quod maxime
utile est peccatoribus ut ad religi
onem transeant. peccatoribus enim
duo necessaria ad salutem. Primo quidem
ut de peccatis preteritis penitenciam
agant. Secundo ut de cetero a peccatis
abstineant. ad utrumque autem horum
maxime competit religio. Primo
enim status religionis est status
perfecte penitencie. unde quod nulla
satisfactio adequari potest penitencie
religiosorum quia se et sua
totaliter deo dat. Unde pro nullo
peccato preponi potest homini penitencia
ut religionem intrant in commu
tacionis satisfactionis quorumcumque
gravium consulitur religionis
ingressus ut xxxiii q. ii c. quia
capitulo Admonere. Ubi consulitur
pape quedam qui uxorem interfecerat

induciat ut ingrediatur monaste
rium et humiliatus sub manu
abbatis cuncta conservat que sibi
precipiuntur. aliquin iungit ei gra
vissima penitentia si eligeret
in seculo manere. Secundo etiam
ad evitanda peccata plurimum
valet religionis status diffi
cilius enim est quod in seculo commorantes
a rebus mundi illos eliciatur. ut
quod matthei xix super expositor
xpus dominus dicit hic esse in
regula quod dives qui sic divicias
habet per amorem intrat regnum
celorum. Sed quod dives qui habet
divicias intrat est valde
difficile. Unde et eccli. xxxi
beatus dives qui inventus est
sine macula et huiusmodi diffi
cultatis tamen dicitur subdit
dicens quis est hic et laudabimus
eum etc. quia sicut dicit gregorius
Sancti viri ut ab illicitis absti
neant etiam licita sepe amittunt
Unde manifestum est quod non peccant
sed laudandi sunt qui peccatores
ad religionem inducunt. Ideo
dominus dicit de seipso non veni
vocare iustos sed peccatores
ad penitenciam. Ad illud ergo
quod in contrarium dicitur quod ratio illa
procedit et contra regulam doctrine
sacre et contra communem phisice
doctrinam quorum curacionem qui consilia
curaciva ad hoc dantur ut per
ea homo facilius salutem
consequatur. Unde status secularium
periculosior dicitur esse quam status
religionis. Similiter est ergo dicere
quod alicui qui debilior est propter
peccata que commisit non sit ad se
curiorem vitam fugiendum
Est etiam contra doctrinam phisicam
que docet illos qui sunt viciati
in promptum in contrarium debere
reflecti sicut faciunt illi qui
tortuosa ligna in contrarium dirigunt

xiiii A

Ad xiiii sic Articulus xiiii
proceditur. Videtur quod aliquis
absque peccato posset alique(m)
iuramento astringere ad
hoc quod religionem non intret. Quia
cum licitum est sicut seculari clerico
non licitum est alicui seculari quod numquam
religionem intret quod licite potest hoc
iurare quod tali iuramento si aliquis
astringeret non peccaret quia non facit
eum iurare aliquid illicitum. Sed contra
propositum intrandi religionem a spiritu
sancto est xix q. 2 s. duo cap. Due sunt
restringere distinctum spiritus sancti
grande peccatum est de quo beatus
Stephanus reprehendit iudeos
Actuum vii dicens Vos semper
spiritui sancto resistitis. Ergo ille
qui aliquem iuramento astringit
ad non intrandum religionem graviter
peccat. Respondeo quod sicut supra dictum est
in actibus humanis non est aliquis
simul iudicandum licitum vel il-
licitum propter illud quod accidit in aliquo
particulari casu sed propter illud quod
est in pluribus sicut etiam in rebus
naturalibus consideratur quod in pluribus
est. Contingit autem in aliquo casu
quod absque peccato aliquis potest aliquem
astringere iuramento ad hoc quod
religionem non intret puta si
esset in matrimonio ligatus et
vellet absque consensu uxoris
religionem intrare et in similibus
casibus. Simpliciter autem loquendo
inducere aliquem ad iuramentum
quod religionem non intret grave
peccatum est. Si enim vellet aliquis
religionem intrare et inveniret
opportunitatem temporis et omnes alie
circumstantie convenirent graviter
peccaret et quicumque ab ingressu re-
ligionis prohibet. Unde dicitur
Mathei xxiii. Commatur phari-
seis dicens Ve vobis pharisei
qui nec ipsi intratis in regnum
celorum nec alios intrare sinitis.
Qui autem aliquem aliquem iurare
facit quod religionem non intret
impedit eum quantum in se est ab ingressu
religionis sive quod ad hoc tempus et sive
quacumque circumstantia oportuna
quia in uno aliquid nunc est circa particularia.
Unde manifestum est quod graviter peccat.
Ad illud vero quod in contrarium obicitur dicendum
quod quamvis licitum sit ab aliquo bono
opere abstinere tamen illicitum est non
sibi sed alijs impedimentum apponere
quo numquam in illud bonum opus
procedere possit. Sicut licitum est non
dare elemosinam huic pauperi
illicitum tamen est se vel alium iuramento
astringere. Ad hoc quod alicui ele-
mosinam non detur. Cuius ratio est
quia possit committere actum virtutis potest
esse aliquis absque peccato. Ea quod precepta
affirmativa que sunt de actibus
virtutum non obligant ad semper.
Sed impedimentum alicui apponere
boni operis directe virtuti contrariatur
et ideo cadit sub prohibitione
precepti negativi quod obligant
ad semper. Unde omnia talia iuramenta
sunt illicita ideo nec sunt obser-
vanda. Vero illi qui sic iurant
iurando periuri sunt. Quia
iuramentum communiter obligare
non potest contra caritatem dei et proximi.
Unde cuius licitum sit alicui
religionem non intrare. Illicitum
tamen est impedimentum iuramento
apponere sibi vel alio. Est enim
contra perfectionem vite et contra consilium
Christi etc. Divisio

D

Deinde quesita sunt ta-
de hijs que competunt
in religionem exeuntibus.
Primo utrum religiosus sub-
iectus debet reddere ut non
posset elemosinam facere de hijs
que sibi elemosina datur. Secundo
utrum aliquis in religione exiens
sciens parentem suum graviter neccessitate
oppressum possit exire absque licentia
prelati sui ut adveniat patri.
Tertio utrum status religionis
sit perfectior quam status sacerdotum
parrochialium et archidiaco-
norum etc. Articulus xv

xv

xv

Ad xv sic pcedit̄ articulus xv
videtur q religiosi qui nichil
hnt ipso iure qui videtur q
non pnt facere elemosina q
eis pficiat, non enim pficit elco
sina faciēti nisi debito modo fiat
Sz ttes religiosi non pnt elemo-
sina debito mo facere debet enim
elemosina de ppo fieri Sm id
thobie iiij° Si multu tibi fuerit
habūdant tribue Si aut modicu
idipm libēt ipartiri stude Ttes
aut religiosi qui nichil suu
hnt nec ipso nec igm non pnt
elemosinā facere q eis pficiat
Sz si quia elemosina de eleo-
sinis sibi factis faciunt eis pro-
ficiat a quibz elemosina pce-
perunt Sed contra inter alia opa
elemosinarum largitio plurimu
videtur fructuosa dz enim dani-
elis. iiij° peccata tua elemosinis
redime Si religiosi elemosi-
nas facere non pnt q eis pficiant
videntur esse peioris condicois
quam alij etiam i spualibz bonis
q e absurdu dicere Rñsio
dm q religiosi cōmunis lre non
pnt ppim hre aliquarum reru
dispensacione hre pnt sive de
fructibz possessionu communia
sive etiam de elemosinis pñclatis
eis collatis nec refert quantum ad
ppositu ptinet Verum hmoi
dispensacionē hēant auctoritate sui
ordinis vel auctoritate alicuius
superioris plati, hij igr quibus dis-
pensacio comissa e possunt
meritorie dispensatores facere
elemosina de bonis q eorum
dispensacioni cōmittuntur Sm q eis
cōmittitur Et hmoi elemosina
meritoria e et eis qui mi-
nisterium exequuntur et illis
quorum vsibz hmoi res deputate
nosciitur Si vero aliquis religiosus sit
cui non sit hmoi rerum dispensacio
comissa ei non licz elcosina facere
Et p hec patz rñsio ad obiecta

xvi

Ad xvi sic articulus xvi
pcedit videtur q religi-
osus si videat parentem
suu esse in necti se etiam
absqz plati sui licencia possit
claustru exire ad subveniend
pri Non enim pmittendu est
mandatu dei ppt tradiciones
hom vnde dns mathei xv°
contra quosdam dicit Irritu
fecistis mandatu dei ppt tradi-
ciones vestras Sed subveniend
putibz hco astringitur per hoc
preceptu dm honora patrem tuum
et matrem tuam In quo qd honore
intelligitur necessarior subvencio go
videtur q non obstātibz religionis
observācijs que sunt hom
statuta debeat religiosus
exire claustru ad subveniend
parentibz Sm mandatu dei Sz
contra spualia sunt pferēda sunt
carnalibz, sed religiosi se obli-
gauerunt ad obsequium spualis
patris sz dei tm magis tenetur
Sm illud ad hebreos xij° Cum
magis obtpabimus patri spm et
vivemus, non go debet dimittere
sui ordinis observācia ut
patribus carnalibz ministret etc
Rñsio dm q aliter e dicendum de illo
qui nondu religione intrauit
et aliter de illo qui iam i religioē
e pfessus Ille enim q nondu reli-
gione intrauit si videat parente
suu i magna necte tm pet
aliu modu non possit subvenire
non debet religione intrare
Sz tenetur parentibz ministrare max-
ime si absqz peti pīclo possit
i seculo remanere Si vero per aliu
possit suis parentibz ministrare pt
si vult religione intrare Vnde
crisostomus exponens id Sine
mortuos sepelire mortuos
suos dicit hy malu e abducere
homines a spualibz et maxie
si fuerint qui ministerium pntu
ppleat Erunt enim aliqui qui
pple potuerunt illius funeris
sepultura, postqz vero e aliquis iam

xvj

In religione pfessus e mortuus mundo vnde p spualem morte deobligatur a cura impendenda parentibus sic etia deobligatus p morte carnalem Et ideo non peccat nec contra preceptum dei agit si in claustro remaneat sub precepto plati sui parentum ministratione pretermissa Est enim factus impotens ad reddendum debitum ministerium debet tamen quantum potest salua ordinis obedientia satagere ut per se vel p aliu suis parentibus subveniat si in necessitate fuerint constituti Ad illud vero q contrarium obicitur dicendum q religiosus tenetur ad implendum illud q ad religionem ptinet non solum ex traditione humana sed etia ex precepto diuino / obligatus enim ex voto emisso ad obediendum platis suis impleto aut voti cadit sub precepto dmo

xvij

Ad 3m sic arlus xvij

Aprceditur videtur q presbiteri parochiales et archidiaconi sint maioris perfectionis qua religiosi dicit enim Crisostomus in suo dyalogo Si talem michi aliquem adducas monachum qualis ut sic magis excogitari dicitur ut elias fuit Non tamen ille grandis e qui traditus e plebi et multorum peccata ferre compulsus immobilis pseuerauit et fortis Et parum post dicit si qs michi proponet optionem vbi malle placere in officio sacerdotali an in solitudine monachorum sine comparatione eligerem illud q prius dixi Nec cessabam laudans et beatos pronunciabam eos qui officium ecclesie bene ministrare potuerunt / et q laudabam tunc et tunc pronunciebam nemo utique refugeret sicut idoneum me ad huiusmodi gubernaculum videns Et insequitur talis per modum dicit / bene iam admonuisti dulcissime / istorum enim sicut secularium nec recordari oportet tum de sacerdote sit questio Vnde sicut huiusmodi

Multorum ponitos / sicut perturbatum illum iniqtorem plene securitatis et fecedo es et alia monachorum incorrupta bona et integra seruant / omnibus e pferendus Ex quibus omnibus videtur q presbiteri parochiales et archidiaconi si bene ministrant ecclesie regat sit orbis etiam religiosis pferendi Preterea crisostomus in eodem libro dicit quibus bene ministrato sacerdotio illius profecti sunt monachales sudores conformant eos tamen distare reperies quantum inter priuatum et regem Sed multo magis e bene exerce regis officium quam eniusdam prsone priuate ergo multo magis e q sacerdos parochialis uel archidiaconus bene se habeat in suo officio quam religiosus in suo Preterea episcopi sunt in statu pfectori quam religiosi Aliqui non licet de religione ad episcopatum transire Sed presbiteri parochiales et archidiaconi similiores sunt episcopis quam religiosi Quia sicut episcopus habet curam animarum in suo episcopatu ita parochiales et archidiaconi in sub archidiaconatu ergo archidiaconi et presbiteri sunt magis in statu pfectionis qua religiosi Preterea bonum publicum pferendum est bono priuato et vita actiua e magis fructuosa qua contemplatiua / et nullum sacrificium e deo acceptius qua zelus animarum Sed archidiaconi et presbiteri intendunt vtilitati quorum multitudinis zelo salutis animarum in actiua vita fructificantes ergo pferendi sunt religiosis qui saluti proprie student in vita contemplatiua ut frmetes Preterea cui amplius a deo commissum magis meretur si bene administret Sed sacerdoti et archidiacono amplius commissum videtur qua plus ab eo requiretur in iudicio ergo bene administrando amplius meretur Sed contra e q dicitur xix. q. ii. in talis due Si quis in ecclesia sua sub episcopo populum regat et secularem vivit affluit compunctus

Si in aliquo monasterio vel regulari
canonia saluare se voluerit cum
lege priuata ducatur, nulla racio
exigit ut publica constringatur.
Sed lex priuata que lex spiritus sancti
ut ibidem subditur, unique docet
hominem ascensiones in corde suo
disponere ut in psalmo dicitur. Quo status
religiosi sit et perfectorum quis status
plebanorum. Respondeo dicendum quod perfectio
spiritualis vite ex caritate pensanda
est qua quis caret spiritualiter nichil
est ut dicitur I ad Corinthios xiij. Ubi enim
perfectior caritas aliquis dicitur esse perfectus.
Unde ad Thessalonicenses iij Super
omnia caritatem habete que est
vinculum perfectionis. Amor enim vim
transformatiuam habet qua amans in
amatum transferatur quamuis Unde
dicit Dionisius quarto capitulo de diuinis
amore. Est autem extasim faciens
diuinus amor non sinens suos esse
amantes esse sed amatorum. Ultima
totius et perfectio est id ut dicitur in 30
philosophorum. Ille perfecte caritatem habet
qui totaliter ita per amorem transformat
seipsum et sua omnia propter
bonos ut deum. Unde Augustinus dicit
in de ciuitate dei. Et sicut
quod fecit ciuitatem babilonis facit amor
sui usque ad contemptum dei. Ista
ciuitatem dei facit amor dei usque
ad contemptum sui. Et in libro collacionum
quaternarum questionum dicitur quod perfectio
caritatis est nulla cupiditas. Et
Gregorius etiam super Ezechielem dicit
quod cum quis aliquid suum deo vouet et
aliquid non voluerit sacrificium est
cum vero omne quod habet omne quod viuit
omne quod sapit omnipotenti deo vouet
holocaustum est. Et sancta lingua
dicitur extensio. Cum igitur ergo
mens sit affecta ita ut
seipsum et omnia contemnat propter deum
secundum illud apostoli ad Philippenses
iij. Que michi aliquando fuerunt
lucra arbitratus sum ut stercora
ut Christum lucri faciam. Iste perfectus
est siue sit religiosus siue secularis
siue laicus etiam matrimonio iunctus.

Abraham enim matrimonio erat
iunctus et diues cui dominus dixit
Genesis xvij. Ambula coram me
et esto perfectus. Quamquam hoc est
difficile ecclesiastici xxxi. Beatus
diues qui inuentus est sine
macula et post aurum non
abijt. Et post pauca subditur quis
probatus est in illo et perfectus inuentus
est. Sed aduertendum est aliud
est esse perfectum et aliud esse in statu
perfectionis. Sunt etiam aliqui in
statu perfectionis qui non sunt perfecti
sed interdum etiam peccatores.
Sunt etiam aliqui perfecti qui in statu
perfectionis non sunt. Et communis status
perfectionis multa preter ut rectitu-
dine et firmitate et siqua sunt
alia huiusmodi. Tamen dicitur aliquis
esse in statu perfectionis. Status accipitur
pro condicione sui quod libertas vel
seruitus dicitur status proprie ut
conuenit dici quod errare prodit
vel condicionis vel status impedit
matrimonium non autem error for-
tune aut qualitatis et hoc modo
dicitur status. Et in Decretalibus. Si quis in
causa capitali vel causa status
interpellatum fuerit non per explora-
tores id est procuratores sed per se ipsos
agendum est. Sic igitur accipiendo
statum illi proprie in statu perfectionis
dicuntur qui se seruituti subiciunt
ad opera perfectionis ad implenda. Ma-
nifestum est autem quod seruitus libertati
opponitur. Libertas autem sacerdotii
quilibet per votum tollitur, quia volun-
tatis est vouere necessitatis est red-
dere ut supra dictum est. Unde qui se
aliquo voto obligat necessitati se
subicit, quodammodo se
constituit seruum libertate se
priuans. Si quis igitur aliquis se
voto obliget ad aliquid particulare
opus implendum constituit se quidem
seruum non simpliciter sed secundum quid
respectu scilicet illius ad quod se obligauit.
Si vero simpliciter per votum totam vitam
dedicat deo ad implendum ea que sunt

Ipsa professionis per quam deum se ipsum simul servum constituit. Unde per hoc ponitur in statu perfectionis. Unde et totum se deo vovendo holocaustum offerre dicitur ut Gregorius dicit. Hoc autem modo obligantur totam vitam suam ad ea que sunt perfectionis. Episcopi in sua consecratione professionem quandam faciendo quod obligantur ad curam gregis suscepti. Unde illud ii ad Thimotheum ultimo: bonum certamen fidei apprehende vitam eternam in qua vocatus es et confessus bonam confessionem coram multis testibus, id est in ordinatione uel predicatione ut glossa dicit. Religiosi etiam in sua professione tota vita sua obligant deo ad ea que sunt perfectionis. Unde et ubique servi dicuntur. Dicitur enim ii ad Corinthios iiii: Non enim predicamus nosmetipsos sed Ihesum Christum, nos autem servos vestros per Ihesum, quod pertinet ad episcopos. Religiosi etiam servi uel famuli nominantur ut dicit Dionisius vi capitulo celestis hierarchie. Et ideo tam religiosi quam episcopi sunt in statu perfectionis, et utrisque in assumptione huiusmodi status sollempnis benedictio adhibetur ut per Dionisium patet ubi et vi celestis hierarchie. Archidiaconi uel plebani non obligant voto totam vitam suam ad illud quod cura gregis requirit. Unde nec in eorum institutione aliqua eis benedictio adhibetur que exhibetur monachis per professionem assumptis ut dicitur in vi celestis hierarchie. Et ideo ex hoc quod committitur eis cura parochie uel archidiaconatus constituuntur quasi in aliquo officio, non assumuntur ad statum perfectionis. Aliquis ceant apostate dimittendo parochias et prebendas sine cura in ecclesiis cathedralibus accipiendo. Nullus enim a statu perfectionis discedit nisi mortaliter peccando uel apostatando. Et iam est quod Dionisius recitat

hierarchia perfectionem attribuit solum episcopis quam perfectoribus et monachis quam perfectis, illuminatorum uero attribuit presbiteris tamquam illuminatoribus per sacramentorum administrationem et sacrorum tamquam illuminandis, purgatorum uero diaconibus tamquam purgatoribus et ordini nundorum (?) tamquam purgandis. Ad primum ergo dicendum quod ad duas illas auctoritates breviter respondetur per quod non loquitur de sacerdote parochiali sed de episcopo quem anthonomice sacerdos dicitur. Et hic mos loquendi est plurimum consuetus ut sacerdotes episcopi nominentur. Et per hoc ratio videtur contrarie (?) ... in tenore operis in quo Crisostomus Basilium consolatur de suatu (?) promotione, uterque enim erat in episcopum electus. Ut tamen particulariter ad singula respondeamus. Ad primum dicendum quod si quis considerat verborum circumstantias nichil ad propositum faciunt. Premittit enim si illi qui in secretis habitant multorum sermonibus non monentur digna quedam est laude patientia, non tamen idoneum argumentum artis. Qui vero fuerit in medijs fluctibus et de tempestate navem liberare potuit tunc merito testimonium perfecti gubernatoris ab omnibus promeretur. Et tunc concluditur ita et ut. Unde si aliquis talem adducas monachum qualis non sit magne gratione (?) sicut Elias fuit, quod diu solus est, si non peccabat neque enim peccat, quippe qui non habet quibus stimuletur aliqua exasperetur, non tamen illi comparandus qui tradita est pluribus et multorum peccata ferre compulsus immobilis permanet et fortis. Circa sic in tranquillitate ita et in tempestate gubernavit se ipsum. Ubi manifestum est quod non comparat statum statui sed spectabilitatem spectabilitati. Et enim monachus in claustro habitans non peccet, non ita est evidens argumentum virtutis sicut si persistit uel episcopus uel quicumque rector illi in medijs persistit variationibus abstinet a peccato.

Sicut non est argumentum tante industrie
si gubernator absque periculo navigat
in mari tranquillo ac si navigaret
in mari tempestuoso / et tamen ad
industriam naute pertinet ut mare
tempestuosum devitet Sic igitur ex
premissis verbis intelligitur aliud dicendum
est nisi quod periculosior est status illorum
curam animarum quam monachorum Et
quod in maiori periculo procederem se
servare maioribus virtutibus arguitur
est unde maior virtus requiritur
ad hoc quod aliquis conservet se a peccato
immunem inter pericula quam in religione
sed maioris utilitatis est vitare pericula
religionem intrando quam pericula
non vitare Quanto enim aliquis magis
amat suam salutem tanto magis
sue salutis debet vitare pericula
Et per hoc patet responsio ad tertium Non
enim dicit quod mallet esse in officiis
sacerdotiis quam in pluribus monachorum
sed quod mallet placere in hoc quam in
illo consilio. Enim sapiens magis
vellet habere tantam virtutem per quam
posset etiam inter pericula secure
existere / quam talem virtutem qua posset
extra pericula salvari Sed quia
presumptuosum est ut aliquis tantam virtutem
se habere presumat per quam posset et
inter pericula esse tutus virtuosus sibi
autem est quod se ex pericula ponat
ut ipse subdit / Et laudabam tanto
studio et bonum pronunciabam scilicet
officium administrationis ecclesie / non
ut liceat defugere sed ut ydoneum
ad eius gubernationem me videre
prudenter ergo refugiebat quia tantam
virtutem per quam ydoneus esset non
sibi superbe astribebat Et similiter
patet responsio ad quartum Si quis in conspectu
multorum positus / perturbatum illud
in fore pelagine securitatis et continentie
splendorem / et alia monachorum
bona incorrupta et integra servare
omnibus preferendus est / maioris enim
virtutis videtur esse ut puritatem
aliquis perfectam conservet etiam inter
pericula puritatis quam si eam ex
pericula conservaret Sed tamen
parum amare puritatem suam videretur

Qui puritatis periculo non
evitat / inter que difficillimum est
et rarissimum omnino puritatem
servare Sit maxima puritas
fuit beate agnetis que etiam
in lupanari posita virginalem
puritatem servavit / Et tamen
constitutam puritatis amatrix
erat nunquam in lupanari intrat
sua virtute unde elegisset /
sed quanto magis pura incedere
gerebat tanto magis lupanar
propria voluntate vitasset Et similiter
est in omnibus talibus Ad quintum
dicendum quod auctoritas illa non pertinet
ad perfectam vitam sed ad gradum
dignitatis Sicut enim primatus
dictat a rege sic non habens
prelationem ad habentem / hoc enim
in questione non queritur an sit maior
dignitate prelatorum quibus cura
animarum non habentem Ad sextum dicendum
quod alia ratio est de episcopis et ple-
banis / nam episcopi principaliter populi
curam habent / plebani autem et
archidiaconi subministratores
et coadiutores eorum Unde dicitur
xvi.a questione i. de his presbiteris
et diaconibus et ceteris clericis
attendendum ut nichil absque episcopi
proprii licencia agat Non itaque
missas sine suo iussu quisque
presbiterorum in sua parochia agat
non baptizet / nec quidquam absque
eius permissione faciet Et in
ad corinthios xii et glosa Opem
opitulatores sunt qui maioribus
ferunt opem ut Titus apostolo
vel archiepiscopus episcopo / gubernatores
vero sunt minorum personarum / guber-
natores ut sunt presbiteri Unde
si quis considerat hoc modo regimine
ecclesie recte comparantur archidiaconi
et plebani ad episcopum sicut in regno
regali prepositi et ballivi ad regem
Et ideo sicut rex coronatur et inungitur
in regno non autem prepositi et ballivi
ita etiam episcopus in ecclesia non autem
prepositi vel plebani Et propter hoc
episcopus est ordo in comparatione ad corpus
misticum non autem plebanatus vel archidiaconatus

Sed officium tamen episcopi ergo si lex sit
archidiaconi et plebani sicut coad-
iutores et ministri ipsius episcopi sunt
religiosi si lex sunt tamen obligatione
que facit statum perfectionis. Sed secun-
dum quod aliqua dicuntur opera vel in
bono vel in malo possunt multis modis ad
inuicem comparari. Uno modo secundum genus
sicut dicimus continentiam virginalem
preeminere in bono continentie vi-
duali. In malo homicidium furto.
Et hoc modo vita activa est fructu-
osior quam contemplativa, sed con-
templativa merito maior est
quam activa ut gregorius dicit in vi°
moralium. Unde zelus animarum
est sacrificium deo acceptissimum
si tamen ordinatum sit ut scilicet homo
primo habeat curam salutis
sue et postmodum aliorum, alioquin
nichil prodest homini si universum
mundum lucretur anime vero sue
detrimentum patiatur ut dicitur Math.
xvi. Alio modo comparatur opus operi
in bono vel in malo non secundum se sed
in ordine ad alium actum. Sicut
abstinentia prefertur in bono sump-
tioni cibi, tamen sumere cibum cum
aliquibus propter caritatem prefertur
abstinentie. Et in malo adulterium
prefertur furto, tamen furari gladium
ad occidendum est gravius quam ad
ulterium. Tercio modo prefertur opus
operi in bono vel malo ex volun-
tate facientis. quod enim ex meliori
voluntate fit melius vel peius
iudicatur. Si ergo comparamus opera
plebani vel archidiaconi operibus
religiosorum tribus modis comparationis scilicet
secundum plenitudinem voluntatis
hic iterum tercium iudicium est.
Quia ille ex ferventiori caritate
operatur opera magis meritoria sunt.
Si vero comparantur secunda comparatione in
ordine ad aliquod aliud opus sic
opera religiosorum sunt incomparabiliter
eminenciora operibus archidiaconi
vel plebani. Ea enim que religiosi
agunt ad illam radicem referuntur
qua tota vita sua deo devoverunt.

Unde non est pensandum quid faciat
sed magis ad que facienda se de-
voverunt. Et sic comparantur ad
eos qui aliquod singulare bonum
opus faciunt sic comparatum ad simile.
Qui enim se dant alicui ad faciendum
opera que iubet committit magis
se dat ei quam ille qui se dant
ei ad aliquod opus faciendum. Unde
supposito quod religiosus secundum
exigentiam sue religionis faciat
aliquod opus quod sit productum simpliciter sed
tamen recipit magnam intencionem
ex ordine ad ipsam obligationem
qua se totum deo dedit. Si vero
comparantur ipsa opera simpliciter secundum
modum comparationis sic aliqua particularia
opera que plebani faciunt vel
archidiaconi sunt maiora
quibusdam particularibus operibus que reli-
giosi faciunt. Sic magis est in-
tendere saluti animarum quam
ieiunare silentium tenere vel
aliqua huiusmodi. Si tamen opera sibi
comparentur multo maiora sunt
opera religiosorum. Si enim procurare
salutem animarum sit magis quam
intendere sibi soli, loquendo in gene-
re, tamen non quotienscumque non intendere
saluti animarum prefertur ei qui est
quotiens non intendit saluti sue.
Si enim aliquis totaliter et perfecte
intendit sue saluti multo magis
est quam si aliquis multa particularia
opera agat ad salutem animarum aliorum
et sue saluti prebeat et si sufficienter
non tamen perfecte intendat. Secundum
quod cum ministrare est aliquis plus
et minus. Unde si illius cui plus com-
missum est tanto sit melior admi-
nistratio quanto magis est quod ei committitur
absque dubitatione plus meretur.
Si vero ille cui minus committitur
multo plus facit quam ille cui magis
committitur etiam si bene faciat
tamen alius plus meretur. Unde ex rebus
humanis apparet. Cui enim minus
beneficium percipit si plus servat ma-
gis debet esse acceptus. Et quanto
aliquis curam animarum magis sit

Comissu gtu ad dignitatem
qa tn religiosus maiora opa
facit ut dctu est ergo magis
meretur Sequitur diuisio
Deinde qstitu e de hijs
que ptinet ad laycos
Et pmo de mrimonio
Vtru mulier que post
votu cotinecie emissu qtrahit
matrimoniu in facie eclie
possit absqz pcto viro carnalit
comisceri Secudo de vsura Vtru
aliquis licite possit retinere
illud qd acquisivit licitis mer
cimoniis de pecunia vsuraria
Ad pmu sic articulus 18
pceditur videtur q mlr
que post votu qtinecie
xviij emisso in facie eclie
cotraxit cu aliquo mrimoniu
posset ei post modu absqz pcto
comisceri Qd cu sit auctoritate
eclie caret pcto cu fiat auctoritate
xpi scdm illud aptli 2 ad corinthi
2o Nam et ego q donaui ppt
vos donaui Et loquitur ipsa
xpi Sz pdcta mlr ex hoc ipo q
i facie eclesie qtraxit mrimo
niu, eclie auctoritate ptatez
accepit ad actu matrimonij
qui e carnalis copula ergo nec
peccat si viro suo carnalit qmiscetur
Sed con votu cotinecie e excelle
tius qua votu cotinecie qa
no digna ponderacio qtinetis
anime ut dr eclici xxvi Sed qui
facit con votu abstinecie peccat
mortalit puta si aliqs frangeret
ieiuniu sexte ferie qa semp
se i sexta feria ieiunaturum
vouisset, ergo multo magis semp
peccat mortalit si con votu co
tinecie emisso alteri psone
corpalit comisceret Rnsio
dicen q votu qtinecie e duplex
scz simplex et solemne Solene
aut votu qtinecie impedit
mrimoniu cotrahendu et
dirimit ia cotractu .i. facit ut
no sit mrimoniu q qtrahitur p
votu solene Vnde manifestu

Est q post votu solenne non
excusatur a pcto si quis matrio
niu in facie eclesie de facto co
trahat et carnali copula vtatur
Votu vo simplex impedit quide
mrimoniu qtrahendu no aut
dirimit cotractu Non enim facit
q mrimoniu sequens sit nullu
sed solu q mlr mrimoniu cotrahat
mortaliter peccat Mrimonio
aut exnte mulier no habet
sui corporis potestate Sed
vir et ecouerso Nullus
aut pt alteri denegare qd
suu est Et ideo mulier mri
monio iucta etia si simplex
votu pfessit no pt denegare
viro suo vsu ppie post sunt
mrimoniu p carnale copula
cosumatu Nemo aut faciens
q debet peccat Vnde qclut
ab omnibus dr q mlr que
post votu simplex cotinecie
mrimoniu cotractu carnali
copula cosumauit iam no
peccat reddendo debitu viro
Sed an peccat exigedo debitu
videtur quibusda doctoribus qd
etia absqz pcto exige potest
ne intollerabile sit sibi mri
moniu onus Sed verius dici
videtur q no peccat reddedo
qa hoc necessitatis est, peccat aut
exigendo quia hoc e volun
tatis que tenetur astricta p
obligacione pcedentis voti
Racio aut diuersitatis racio est
quia votu solene sit p pmissioi
ex quadam tradicione Vnde
votu qtinecie no solemnisatur
nisi vel p susceptione ordinis
sacri p qua homo actualit
diuino cultui mancipatur Vel
p pfessione ad certam regula
p expressa susceptione habitus pfessor
et quia etia sic homo actualit
mancipatur ad seruiendu deo
i religione Votu aut simplex
est p pmissione sine tradicione
Manifestu e aut q possz aliqs
rem que erat sue potestatis

Aliciui no solu pmisit sed etia
tradit no pt eam vlteri altri
dare puta equu vel vestem et
filia. Et si postmod alteri donac
voluerit scda dacio no valet
Unde postq aliqs p votu solene
gtinetie corpus suu deo no
solu pmisit sed etia tradit ad
celibem vitam agendam no
pt illud vlteri giugi dare
ut sit ex necessitate reddere
debitu teneat. Si vo pmittit
aliquid alicui nodu tradit
illud. si postmodu illud tradit
alicui alteri pmissionis fide
frangit tn scda datio valet
ita q ille cui dat pt re data
uti ut vult. Si g psona que p
simplex votu deo corpus suu
pmisit ad celibem vitam du
cendo. si postmodu corporis
sui potestate tradit conugi
actualr p mrimoniu consu
matu peccat quide frangens
voti fidem tamen donaco tenet
et giux habet in corpe eius
ptatem. Unde no peccat de
bitu reddes unde oportet
vtrunqz redde. Ad pm ergo
dicu q mulier que emisit
votu gtinetie contrahens in
facie ecclie no accepit ab eccla
auctoritate ut carnali copla
vtat qa si ecclie gstaret de voto
emisso mrimoniu inhiberet.
Si aut sciret et dispensaret in
voto simplicis gtinetie aucto
ritate apostolica post dispe
sacoe no peccaret mulier
exigendo nec reddedo debitu
Ad 2m q e in gtrariu dicu q eade
racio e in voto gtinetie et
i voto abstinetie. Sic eni psona
q post votu simplicis gtinetie
emissu suipsa ptatem giugi
tradit absqz pcto carnali co
pula vtit debitu reddens
Ita qui post votu abstinentie
suipsa ptatez alteri tradat

Religione intrando absqz pcto
pt ieiuniu solue sui obedi
encia plati et obseruanciam
religionis p q votu solenisat
ab aliis votis absoluat. &c.

Ad 2m sic **articulus 19.** xix XV

A procedit. videt q quicquid
aliquis de pecunia vsu
raria lucratus fuerit
redde teneat. Dicit eni apls
ad romanos xi°. Si radix scta
et rami. sed radix lucri
e infecta et vsuraria go totu
e infectu et vsurariu. Non
ergo pt lucru retinere
nere. Sq con quilibet pt tene
illud q licite acquisiuit. sed
q acquirit de pecunia vsura
ria iterdu licite acquirit. ergo
licite pt retinei. Respo dicu
q huius questionis veritas pt
apparere si considerat ratio quare
vsura accipe sit pctm. Non eni
e pctm solu qa e phibitum
sed quia e con ratione nalem
ut dicit phus in pmo
politicorz. Ad cuius euidetia
considerandu q reru i vsu quam veniectiu
quedam sunt quaz vsus no est
nisi rei gsumacio et si contingit
rem deteriorari vel gsumi per
vsu. hoc e p accidens sicut domus
vestis et huiusmoi. Non eni
uti veste est delere ea neqz
uti domo e destruere ea. et
in talibus aliud e dare vsu
rei et aliud e dare ipsam rei
et ppt hoc qn p pacto modico
vsus talis rei alteri gceditur
no ppt hoc dnium rei transfert
et ppt hoc etia post vendi vsus
rei dnio rei manente apud dnm
sic pt in gduccione et locacone
qui sunt contractus liciti. Quedam
vo res sunt quaru vsus no
e aliud qua gsumacio ipsarum
sic pecunia qua vtit expendendo
vinum quo vtit bibendo et sic
de aliis huiusmoi. In qbus uti
re nichil aliud e nisi gsumere
ipam et ideo i illis qn gceditur

Rei usus pvnitum transferatur etiam
rei dominium, quia ergo usus talis
non separabilis ab ipsa re, consequenter
vendit usum talium rerum retinendo
sibi obligacionem ad sortem red-
dendam, manifestum est quod iste vendit
bis quod est contra equalem iusticiam.
Et ideo exigere usuram est sim-
pliciter iniustum. Tenetur ergo aliquis
illud quod accepit ultra sortem
restituere quia iniuste accepit et
quia dampna refundere usque ad
interesse. Sed circa pecunie usurale
non sit aliquis usus quam ipsa eius
substantia racione iam dicta, patet quod
qui ex quo pecuniam usurariam
reddidit de usu pecunie nichil
reddere tenetur. Tenetur enim ali-
quis reddere illud quod lucratus
esset vel de domo aliena vel
de equo vel alio huiusmodi,
etiam postquam rem huiusmodi reddidisset,
quia in talibus computatur res et
usus rei. Sed illud quod quis acquirit
ab iniusto dicitur quod pecunia usura-
ria non se habet per modum radicis
ad lucrum quod de ea fit sed solum
per modum materie. Radix enim
alicuius lucri est virtus cause active
sicut ministrat alimentum plante
unde in humanis actibus voluntas
et intencio comparatur radici que si
perversa fuerit opus erit perversum
non autem hoc necessarium est e con-
verso quia quod est malum potest enim intendi
malo aliquid bonum. Divisio

Deinde questitum est de
hiis que pertinent quantum
ad animas hominis.
Et primo quantum ad animam
secundo quantum ad corpus. Tercio
quantum ad actum hominis. Circa
animam quesita sunt tria. Primo
quantum ad substanciam eius. Utrum sit
composita ex materia et forma.
Secundo quantum ad cognitionem eius. Tercio
quantum ad penam ipsius. Articulus

xx. Ad primum sic proceditur videtur
quod anima sit composita ex
materia et forma.

Intellectus enim humanus comparatur ad
substancias intellectuales superiores per
recessum simplicitatis. Sed omne quod
recedit a simplici cadit in aliquam
composicionem. Anima autem composita est
ex materia et forma. Ergo quia
humana est composita ex materia et forma.
Contra est quod Philosophus dicit in 3o de
anima quod species rerum materialium prout
sunt in ipsis rebus non sunt
intelligibiles actu quia sunt in
materia. Sed prout sunt in anima
intellectiva humana sunt intelligibiles
actu quia non sunt in materia. Non
ergo anima humana est composita
ex materia et forma. Divisio. Quod in compositis
materia dicatur omne illud quod
est in potencia quocumque modo et forma
dicatur omnis actus, necesse est ponere
quod anima humana et quelibet substantia
creata est composita ex potencia
et actu. Manifestum est enim quod
solus deus est suum esse essentia-
liter existens, igitur suum esse est sua
substantia, quod de nullo alio dici potest.
Esse enim subsistens non potest esse
nisi unum, sicut nec albedo sub-
sistens non potest esse nisi una.
Oporteret igitur quod quelibet alia res sit
ens per participacionem, ita quod aliud
ideo sit substantia participans esse et aliud
ipsum esse participatum. Sed sic potentia se
habet ad actum. Unde substantia cuiuslibet rei
create se habet ad suum esse sicut
potentia ad actum. Sic igitur omnis
substantia creata composita est ex potencia
et actu, id est ex eo quod est et esse.
Et Boecius dicit in libro
de ebdomadibus sicut album
componitur ex eo quod est album et
albedine. Sed videtur materia proprie
dicta accipitur illud quod est in potencia
tamen sic composite est quod anima humana
sit composita ex materia et forma.
Et hoc potest manifestari duobus
modis. Quia est intellectualis
substantia, manifestum est enim quod intelligens
in actu est intellectum in actu.

Intellectum autem in actu est aliquid
cognitum est spirituale, est enim aliquid
perfecte cognoscibile quantum est in
actu, non autem cognitum est corporale
ut dicit Themistius in commento. Unde cum materia
sit quaedam corporea forma in materia
existens non potest esse perfecte cognita
nec intelligentia in actu. Unde sequitur
quod nulla substantia intellectiva cum perfecto
ipsum intellectum in actu sit in materia
eo quod oportet perfectum proportionari
perfectibili. Quinto apparet idem ex hoc
quod anima sit forma cui enim forma
sit actus et illud quod est in potentia
non possit esse actus in potentia
vel aliquid quod sit ex materia et forma
et similiter se totum sit forma. Si igitur anima
quae ponitur composita ex materia et forma
sit forma secundum aliquid sui partem
quae est actus cuius illa pars est
materia, sequitur quod animae partes non sunt
materia. Hoc contra dictam animam quae
actus corporis animati. Ad illud
vero quod in contrarium obicitur quod in corpora
et actus sunt passiva potentia in quibus
sunt materia aliud et forma sunt prima
potentia cognitae substantiae in materialibus vel huiusmodi
non oportet omnes compositorum in
quibus sunt esse ex materia et forma
quod hoc solum verum est in substantiis materialibus
et mobilibus. Articulus

xxi. Deinde quaesitum est de
anima quantum ad eius cogni-
tionem. Et circa hoc quaesita
sunt duo. Primo utrum anima
separata a corpore cognoscat animam
humanam hominis qua in hac vita
cognovit. Et videtur quod non. Omnis
enim cognitio est per aliquam similitudinem
sed in una anima non sunt expressa alterius
animae similitudo in hac vita quae
possit in ea post mortem remanere.
Ergo una anima separata post mortem
non plus aliud cognoscere. Item philosophus
dicit in primo de anima quod corrupto
corpore anima non reminiscitur. Non ergo
recognoscet animam quam in hac
vita cognovit. Sed contra est quod sicut
Lucae xvi dives in inferno positus
animam posita recognovit Laza-
rum in sinu Abrahae positam animam exutam

Respondeo dicendum quod cum nulla substantia propria
operatione destituatur, necesse est ponere
cum anima intellectiva post mortem re-
maneat quod aliquo modo intelligat.
Necesse est autem ei attribuere aliquem
modum intelligendi: ut scilicet intelligat
vel abstrahendo species intelligibiles
a rebus sicut nunc intelligit corpori
unita, vel per species intelligibiles
in corpore acquisitas et in ea con-
servatas post mortem, vel eas
per alias species concreatas vel quali-
tercumque desuper influxas. Quidam enim
dicunt quod animae separatae intelligunt
abstrahendo species intelligibiles a
rebus. Sed hoc esse non potest. Abstra-
ctio enim specierum intelligibilium a rebus
sensibilibus fit mediante sensu et imaginatione
quorum operationes cum sint per organa
corporalia animae separatae attribui
non possunt. Unde alii hoc negantes
dicunt ulterius nec etiam per species acqui-
sitas a rebus sensibilibus dum esset in
corpore anima separata intelligit. Ponunt
enim Avicennam sequentes quod species in-
telligibiles non conservantur in intellectu
possibili nisi dum actu intelligit. Sed
conservantur species particulares rerum
sensibilium solum in imaginativa et etiam
memorativa, ad quas dum intellectus
possibilis se vertit de novo influunt
in ipsum species intelligibiles ab intelligentia
agente. Cum igitur vis memorativa
et imaginativa corrumpantur corpore
corrupto eo quod est virtus organi
corporalis, sequitur quod anima nullo modo
intelligit per aliquas species a rebus
sensibilibus acceptas. Unde relinquitur
secundum eos quod anima separata intelligat
per species concreatas sicut et angeli.
Sed haec quidem positio irrationalis videtur
quantum ad utrumque dictorum. Si enim
species in intellectu possibili non conservarentur
esset contra rationem. Quod enim in aliquo
recipitur est in eo per modum recipi-
entis. Unde cum intellectus possibilis habeat
esse stabile et immobile, species in-
telligibiles oportet quod in eo reci-
piantur stabiliter et immobiliter.
Et etiam Aristoteles qui dicit in iii
de anima quod intellectus possibilis cum fiat
singula sic est accipiens species singulorum

Ut sciens idem ut convenit consider-
are in eo qui habet scientiam tunc quam-
diu actu hoc autem consequenter acci-
dit cum possit operari per seipsum Est
quidem igitur et tunc potentia quodammodo
non tamen similiter sed ante addiscere vel
invenire Ex quibus verbis apparet quod
species intelligibiles quamquam sint
habitu in intellectu ego hic quamvis
actu non operentur Illud etiam
quod dicunt animam habere species intel-
ligibiles concreatas inconvenienter
dicitur Si enim eis potest uti dum est
corpore unita sequitur quod possit hoc
intelligere ea quorum species non accepit
utpote quod cecus intelligat colores
quod patet esse falsum Si autem per unionem
ad corpus totaliter impeditur anima
humana ut speciebus intelligibilibus
concreatis non uti posset sequeretur
quod unio corporis et anime non sit
naturalis Illud enim quod est de natura
rei totaliter non impeditur per aliquid
quod est rei naturale alioquin natura
faceret alterum illorum frustra
Sic igitur dicimus quod anima separata in-
telligere potest quedam per species intelli-
gibiles quas per sensus a rebus
acquisivit dum esset in corpore
Sed iste modus cognoscendi non
sufficit quia multa cognoscit anima
separata que nos in hac vita non
cognoscimus Apparet quia invenimus
videtur quod anime illorum qui in matrinis
uteris moriuntur que forte nullas
intelligibiles species habent et per quas nec
aliquas species intelligibiles acqui-
sitas nichil post mortem intelligat
Unde oportet addere quod anima in
sui separatione a corpore recipit
influxum rerum intelligibilium a
natura superiori scilicet divina
secundum ordinem naturalem quem
experimur ea quod anima humana
quanto magis ex corporibus sensibus
abstrahitur tanto magis potest
esse particeps superioris influxus
sicut patet in dormientibus et
alienatis qui etiam quedam futura
previdunt Sic igitur anima separata potest
alia animam cognoscere tamen per noticiam
quam de ea acquisivit in hac
vita per aliquam similitudinem effectus
ipsius qui est vita hoc tamen per
aliquam similitudinem influxam
a deo naturali influxu Et per hoc
patet responsio ad primum Ad secundum
dicimus quod plerumque loquitur quantum
ad memoriam et reminiscentiam
que est per actus potentie cognos-
centie utentis organo corpo-
rali quo corrupto cessat actus
talis potentie articulus xxiij

Hoc secundum sit perditur videtur
quod non liceat ab aliquo
moriente requirere quod re-
vellet statum suum post mortem
Non enim licet inquirere que deus
vult esse abscondita secundum illud
Ecclesiastici iij° Altiora a te ne quesi-
eris Sed deus vult esse ab-
sconditum statum anime post mortem
quod patet ex hoc quia divitis
petenti ut Lazarus mitteretur
ad fratres suos viventes est hoc
denegatum Sic dicitur Luce xvj°
non ergo licet a morientibus
aliquid requirere Sed contra est quod dicitur
2° Machabeorum xij° Sancta et
salubris est cogitatio pro defunctis
exorare sed quomodo pro eis orari posset
nisi quod cognosceret voluntatem
eorum quam habent post mortem
ergo licitum est et persimiliter hoc a
morientibus requirere Responsio
dicimus quod cum peccatum sit contra naturam
ut patet per Damascenum in 2°
libro requirere complecionem naturalis
desiderii non est peccatum vel aliquid
inordinatum non negatur Sicut
patet in sumpcione cibi et potus
et alia huius Sed aliquis desiderat
Unde si requirat aliquis rei
noticiam non est peccatum nisi forte
per accidens hoc per aliquam incor-
dinacionem adiunctam proveniret
Puta si per studium et inquisitionem
aliquam scientie aliquis impediatur
ab hiis quibus tenetur intendere
puta si predicator impediatur ab of-
ficio debite predicacionis propter studium

Geometrie aut etiam si aliquis
requirat aliquid superbe agnoscere vel
presumptuose de sua facultate confidens
et si qua alia de ordinatis causis hoc
contingeret. Nulla autem de inordinatis
in hac acquisitione videtur si aliquis
requirat a mortuis de gloriose
statu suo post mortem, supposito
tamen ad hoc deo non indicato.
Unde nulla ratio videtur quare
hoc dici debeat esse peccatum nisi
forte ex dubitatione fidei de
futuro statu quem sic temptando
requirat. Ad illud vero quod in contrario
obicitur quod deus vult multa sic
esse nobis abscondita ut eorum
noticiam propriis viribus a merito
acquirere non possimus que tamen
vult revelare humiliter et pie
petentibus secundum illud Math. xi
Abscondisti hec a sapientibus et
prudentibus et revelasti ea par-
vulis. Unde non mirum si super-
bis fidentibus superbi demones deo
nolunt aliqua revelare que
tamen vult revelare fidelibus pie
et humiliter requirentibus.

Deinde dimisso

De questio est de anima
quantum ad penam. Et circa
hoc quesita sunt duo. Primo
utrum anima separata possit pati ab
igne corporeo. Secundo utrum dampnati
in inferno gaudeant de penis
inimicorum suorum quos videt
secum puniri. articulus

xxiii Ad primum sic proceditur. Videtur
quod anima separata non possit
pati ab igne corporeo.
Actio enim agentis est
proportionata passioni patientis.
Sed actio ignis cum sit corpus
phisicum est actio naturalis que consistit
in moveri; ergo nichil patitur ab
igne corporeo nisi quod movetur.
Sed anima non movetur cum sit
indivisibilis. Nichil enim indivisibile
movetur ut probatur in sexto phisicorum.
ergo anima non patitur ab igne
corporeo. Sed contra est quod dives in
inferno existens secundum animam cruciatur
dicitur in hac flamma ut dicitur Luce xvi.
Responsio dicendum quod anima patitur penam ab
igne corporeo sicut fides catholica
docet. Sed quomodo ignis corporeus agat
in animam separatam hoc non habet ex natura
sua, sed inquantum est instrumentum divine
iusticie ut dicitur communiter. Advertendum
tamen est quod nullum instrumentum agit in
virtute superioris agentis nisi exercendo
aliquam actionem sibi connaturalem, alioquin
frustra adhiberetur ad effectum. Sicut
serra inquantum est instrumentum artis facit
artem serrando. Et aqua baptismalis
abluit ut instrumentum divine virtutis
abluendo. Si igitur ignis corporeus
agit in animam separatam ut est instrumentum
divine iusticie punientis necesse est
quod hoc fiat per aliquam actionem igni corporeo
connaturalem. Non autem potest dici quod ignis
alteret animam calefaciendo aut de-
siccando vel ignem dando ipsam. Unde
relinquitur ideo quod Augustinus ponit
xxi de civitate dei scilicet quod anima separata
sicut spiritus demonis patiatur penam
per alligationem quandam ab igne corporeo.
Videmus enim spiritum alligari corpori
quantum naturaliter, sicut anima alligatur corpori
quamquam autem quadam superiori virtute
sic per virtutem superiorum demonum
inferiores demones alligantur arte
nigromantie ymaginibus vel anulis
vel aliis huiusmodi rebus. Multo igitur
virtute divina magis demones vel
etiam anime alligari possunt igne cor-
poreo ut ab eo sentiant penam.
Unde patet responsio ad illud quod in contrario
obiciebatur quod procedit ab actione ignis
que est per alterationem. articulus

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod
dampnati in inferno gaudent
et consolantur de penis inimicorum
suorum quos secum vident in
inferno puniri. Glossa super illud
Ysaye xiiii Omnes principes terre
surrexerunt de soliis suis dicit glossa
Ieronimi quod solacium est malis plurimos
suos socios habere penarum. Sed con-
tra gaudium diminuit dolorem ut
patet per philosophum in vii ethicorum. Sed dolor
dampnatorum est infinitus intensive tamen
ergo potest multiplicari numerus aliquorum
dampnatorum in inferno quod totaliter dolor
eius deleretur quod est contra divinam iustitiam.
Responsio dicendum quod nichil prohibet idem secundum
diversas rationes esse delectabile et triste xxiiii

Tamen sum aliquid dr tre ab eo
q̄ peminet ab eo vo q̄ est mag
denomiat sm̄ quid ap̄ est go
q̄ pena simila qsidata ab eo q̄
ē in iferno al quamco racione
delectabis et quamo roz tristabilis
racione quia delectabilis hic impztu
ipletr volutas dapnati de malo
inimici sui descendut em ad iferm
dapnati cu ap̄tuib suis id ē cum
affecoibz pūis Vt Ezechielis
xxxij Sed ex alia pte hec rone trista
bilis qr dico pmo quia ingitu p
pena inimici ipletr dīna iusticia
qua odiut et blasfemat dapnati
i inferno Ihū illud apokalipsi
xvj estuauerut homies estu mag
et blasfemauerut nome domi
Secundo ptr verme qscie sic em in
eis prauie affectones remanet
q̄ tn de eis dolet ad pmicoz no
ad purgacōne Ihū illud sapie
v° penitēcia agetes et pangustia
spūs gemetes Vn sic penitetes
i hac vita dolent et i dolore gau
dent Ita dampnati i iferno gaudet
de penis inimicoz suoz et tn
de ipo gaudio magis dolet et
scipue si psititerit eis dapnacois
causa Et p hoc patet ressponsio
ad obecta etc Diuisio ij²

Deinde quesitū ē de hoie
quātū ad corpis sexum
Vtrū sz pmq hō si non
peccasset tot fuisset nati
marꝭ quot femie Et videtr
q̄ sic in padiso em vbi sm aug in
fuisset thorus imaculatus et
fuissēt honorabiles nuptiae qtinuiss
sed omes matrimonio vsi fuisset
ut ipleretr pceptu dm̄ pūis ho
minibus datu Crescite et multipli
camini et replete terra Vt habetr
Gen̄ j° Sed in statu inocēcie nulla
masculus habuisset plures vxores
nec aliqua inter plures viros
nec aliquis aut aliqua morte
pzisset go scī q̄ tot mares nasce
rentr quot femie Sed cōn ē q̄
dicit gregorius xto moralium
sup illud Cui em dormies silem

dicit si parente pm nulla putredo
pcti corrupisset nequaqz ex se
filius iehēne gnaret Sed hij
qui nu p redeptore saluandi
sut plus ab eo electi nasceutr
Sed qui nu saluandi sūt no sut
equalit mares et femie go
neqz i statu inocēcie equalit
nascerētr mares et femie
Cuisio ē q̄ si ada no peccasset
nec aliquis de stirpe eius
satis videtr esse credendū q̄
tot nascentr mares et femie
sicut racio pbat Sed illud vero
q̄ i qrim obicitr qt dicit p qui
soli deo cognitus sit eius nus
electorū ignotū ē nobis Vtrū
equales saluetr mares et
femie ut equalit tot maes
quot femie Et si psupponatr
q̄ no i equali nūo mares
saluetr et femie Qt dicit q̄
tu dr hij qui nu p redeptore
saluadi sut ic q̄ hoc p nomine
hij no facit psonale demra
cione Sed simplicit sic cū dr
hec herba cresit i orto meo
ut itelligatr nichil sufficiu
qui q̄ sōla saluadi ab eo nasce
rentr qa nullus nascendo
ab eo trahet dampnacōis
causa Non aut pt p vidcom
homies nūo nascent q̄ nu
nascutr Manifestū em ē q̄ pt
idem homo esse nūo si ab
alio pre ut ab alia matre
nascatr Cū aut multi sūt qui
ex plurib vxoribz filios suscipiut
qui saluatr si i statu inocēcie
pluralitas vxorū no fuisset
ipossibile esset q̄ idem hoies nūo
tunc nascentr qui nu saluatur
Diuisio
Deinde qsitū
est de actibz qbz oibz
homibz covenientibz
Et pmo de qsciēcia Scdo de
penitēcia Circa pm questia
sut duo pmo vtrū qsciēcia possit
errare Secundo vtrū qsciēcia
erronea liget ar lij 2° q̄

Ad pm sic pcedit videtr
q̄ qsciēcia errare no possit
Glosa ad romanos ij dicit glosa

Cū ꝯsciencia ē lex intellectus nři, que ē lex nature sed lex nālis errare nō pt ꝯtra basilius dicit q ꝯsciā ē nāle iudicatoriū Sꝫ nāle iudicatoriū nō pt errare ut patet ī pmis pris demonstrabilibꝫ de quibus ꝯsō nalr iudicat ergo ꝯsciā nō pt errare Contra ē q jo. xvi dns dicit discipulis loquens venit hora ut omnis qui interficit vos arbitretur ꝛc Sꝫ hoc nō ē nisi ꝯsciā errante ergo ꝛc Respō dicēdū q ꝯsciā sicut ipm nomē sonat importat applicacōez scie vel notitie hūane ad aliquem ppriū actū Sꝫ mez aut notitia q homo hꝫ pt ad suū actū applicari sic memoria ꝑut homo dicit hre ꝯsciāz testificante q fecit aliqd vel nō fecit sive etiā sciaz vlem vel ꝑticularē ꝑ quā hō pt cognoscere utrū aliquid sit faciendū vel nō faciendū et sm hoc sciā dr urge vel impedie Manifestū ē aut q si attēdamus diuersas cognitōes ī aliqua ꝯsciā pt esse error et ī aliqua nō In pmis eñ pncipijs naturalit cognitis sive sit speculatiua sive opatiua nullus pt errare sic ī ist Quē totū ē magis suā pte vel nulli iniuria esse facienda In alijs aut hūanis actibꝫ cognitionibus magis ꝑticularibus sive ptineant ad racōez īferiore que ꝯsiderat hūana sive ad racōne supiore que ꝯsiderat diuina pt multiplex error accide Manifestū est autez qa applicacōne nullarū cognitionū ad actū pvenit error quiqz cognitōes nō fuerit erronea sic patet q fsitas accidit ī cōclusiōe quiqz pmissarū fuerit falsa Sꝫ ergo licet ī cognitiōe pmorū pncipiorū iuris nālis nō pt error tn quia ī alijs pncipijs iuris hūani vel diuini pt error accidere Ideo ꝯsciā hōis errare pt Ad ꝛc pꝫ q heretici q hꝫ ꝯsciā numqz invadi habet ꝯsciencia erronea ut sup q credit omē iuramentū esse ꝯtra pceptū dei licet in hoc nō erraret q estimat ipm esse faciendū ꝯtra pceptū diuinū Ad pm ergo dicēdū q pncipia pticularia hnt pncipium ꝯcludēdi ex pmis pris vlibus Unde ꝯclusio actiū mutr pncipaliter pmis pncipijs sic effectus cause sunt et eadem racōe, quia ꝯsciā pncipalit dependet ex pncipijs iuris nālis sic ex vlib et pse notis pncipijs Lex dicitur ꝯsciā dr lex nālis vel nāle iudicatorium ꝛc Unde patet ad 2m ꝛc

Articulus 2ᵘˢ xxvij

Hoc 2m sic proceditur videtur q ꝯsciā erronea non ligat ad pctm Dt eñ aug dicit ꝯtra faustū omē pctm ē ꝯtra legem eternā que ē lex dei, Sꝫ quiqz ꝯsciā errans phibet illud q nō ē ꝯtra lege dei Sicut patet in hcijs ꝯsciā erronea phibente uolunt mirari nec comedere carnes nec bibe vinū Non ē ergo eis pctm si ꝯtra sciam hoc faciunt et ita ꝯsciencia erronea nō obligat ad pctm Contra ꝯsciā erronea quiqz dicat q faciat hoc q ē ꝯtra lege dei, sicut heretici, sicut ꝯsciā erronea dictat q pdicet ꝯtra legē et fidem catholicā Sꝫ faciēdo ꝯtra legem dei peccat mortalit Si igit faciēdo ꝯtra ꝯsciāz erroneam peccaret mortalit, sequeretur q utrobiqz esset pctm sic pdicaret ꝯtra legem dei sive nō et ita esset pplexus q videtur esse inconveniens, qa sequeretur q nō pateret ei via salutis tñ nj omibꝫ pateat ppenitētia in hac vita Non ergo ꝯsciā ligat erronea Sꝫ ꝯtra est illud q ad romanos xiiij dr Sꝫ illud omē q nō ē ex fide pctm ē dicit glosa Id ē qui facit ꝯtra ꝯsciāz ꝯstituat ad iehenā Respō dicēdū q cū actū recipiat spem ab obiecto nō recipit spem ab eo sm materiā obiecti Sic visio lapidis nō recipit spem

Nil lapide sed a colore qui est per se
obiectum visus Similiter autem actus
quantumcumque sit causa peccati vel meriti
requiritur esse voluntarius Obiectum autem
voluntatis est bonum apprehensum
et ideo actus quantumcumque indicatur
bonus vel virtuosus vel viciosus
secundum bonum apprehensum in quod fertur
voluntas fertur et non secundum materiale
obiectum actus Unde si aliquis
credens occidere feram occidit
hominem incurrit homicidii peccatum
Et econverso si aliquis venator
putans occidere feram debita dili-
gencia adhibita occidat casualiter
hominem immunis est a homicidii peccato
Si ergo aliquid secundum se non est contra
legem dei ut levare festucam
de terra vel iurare et illud appre-
hendat conscientia ut contra dei legem
exiens et sic voluntas in ipsum
feratur a consensu est quod voluntas
fertur ipse loquendo et formaliter
in illud quod est contra legem dei,
materialiter autem in id quod non est contra
legem dei Et ideo manifeste
est quod est ibi contemptus dei et
ideo necesse est quod ibi sit peccatum Et
ideo dicimus quod omnis conscientia sive recta
sive erronea sive in se malis
sive indifferentibus est obligatoria
ita quod qui contra conscientiam facit peccat
Ad primum ergo dicendum quod licet hec etiam
qui iurat conscientia erronea videlicet
credens iurare materialiter loquendo
non facit contra legem, formaliter
tamen facit ut dictum est Ad secundum dicendum
quod aliqui dictat conscientia ut faciat
illud quod est contra legem dei, si non
facit peccat, et similiter si facit peccat
Circa ignorancia iuris non
excusat a peccato nisi forte sit igno-
rancia invincibilis, sicut est in
furiosis et amentibus que omnino
excusat Nec tamen sequitur quod sit perplexus
simpliciter, sed secundum quid, potest enim conscientiam
erroneam deponere, et tunc facere
secundum legem dei et tunc non peccat
Non est autem inconveniens quod aliquo posito
aliquis sit perplexus, sicut sacerdos
qui tenetur cantare, si sit in peccato
peccat cantando et similiter non
cantando, nec tamen simpliciter est perplexus

Venia potest penitencia agere et absque
peccato cantare Dicit eciam in silogisticis
uno inconvenienti dato alia sequuntur
dicitur philosophorum primo Divisio

Deinde quesitum est de peni-
tencia Et circa hoc quesita
sunt duo Primo utrum aliquis
sacerdos si penitenti dicat si quicquid
boni feceris sit tibi in remissionem
sit satisfactio sacramentalis Secundo
utrum ei qui dimisit divinum
officium dicere, cum teneretur ad ipsum
possit iniungi aliqua penitencia
pro illa omissione vel sit ei inpo-
nendum quod iteret quod omisit

Articulus 28 xxviij

Ad primum sic
proceditur videtur quod predicta
satisfactio non sit sacrame-
ntalis Sacramentalis enim
satisfactio ad aliquid obligat Sed
ille cum predictus nunquam satisfactor
indicatur ad nichil ligatur, igitur
videtur quod non est sacramentalis sa-
tisfactio quia potest ad nichil aliud
homo tenetur Sed penitens cum
sic satisfactio iniungitur a sacerdote
nichil aliud tenetur implere
cum nichil aliud sit sibi mandatum
ergo huiusmodi satisfactio est sacra-
mentalis Responsio dicendum quod hic est
quadruplici distinccione utendum
Primo enim considerandum est quod peccator
est debitor alicuius satisfactionis dum-
modo non ex iniunccione sacerdotis
alio modo ex peccato commisso Unde
si contingat quod sacerdos minorem
satisfactionem imponat penitenti
quam sit illa ad quam obligatur
ex quantitate sui peccati subtracto
eo quod remittitur virtute clavium
et contricionis precedentis nichilominus
penitens ad aliquid ulterius obligatur
quod si in hac vita non perfecit in
purgatorio exsolvet Et econverso
si sacerdos imponat maiorem
penitenciam quia penitens facere
teneatur pensata remissione
que est facta per virtutem clavium et
contricione precedente quod sibi est
iniunctum si sibi assit facultas Secundo
considerandum est quod opus quod quis
facit ex iniunccione sacerdotis pe-
nitenti duplicem habet efficaciam

Et valet penitenti uno modo ex natura
operis alio modo ex vi clavium Cum
enim satisfactio a sacerdote absolute
iniuncta sit pars penitentie manifestum
est quod in ea operatur vis clavium ita
quod amplius valet ad expiendum
peccatum quam si proprio arbitrio uel sponte
faceret idem penitens opus Tertio con-
siderandum est quod satisfactio ad duo
valet valet enim ad expiationem
culpe preterite valet etiam ad cau-
telam culpe future Sic enim homo
ieiunat et per hoc prebetur ei re-
medium contra concupiscentias carnis
Item 4to considerandum est quod sacer-
dos potest penitenti satisfactionem iniunge-
re ex proprio arbitrio vel ex
consilio alieno Et quoniam dictum est quod
sicut potest sacerdos iniungere satis-
factionem penitenti ex arbitrio
alieno ita ex arbitrio penitentis
Dicunt si dicatur facias hoc si po-
tes si non potes facias hoc Et
sic videtur cum sacerdos dicit quicquid
boni feceris sit tibi in remissionem
peccatorum videtur satis congruum quod sacer-
dos non oneret penitentem cum
onere satisfactionis Primo sicut
parvus ignis a multis suppositis
de facili extinguitur ita posset
contingere quod parvus affectus contricionis
in penitente nuper excitatus per
grave onus satisfactionis extin-
gueretur peccator totaliter desperante
Unde melius est quod sacerdos penitenti
indicet quanta penitentia esset sibi
pro peccatis iniungenda et iniungit sibi
nichilominus aliquid quod penitens
tollerantius ferat et tamen complere
assuefiat ut maiora impleat quam
sacerdos sibi iniungere non acceptasset
Et hoc modo que propter inminucionem
expressa facilius penitens accipit
maiorem vim expiationis culpe
preterite ex illa generali iniunctione
qua sacerdos dicit Quidquid boni
feceris sit tibi in remissionem peccatorum
Unde laudabiliter consuevit hoc a
multis sacerdotibus dici licet non
habeat maiorem ad presens remedium
contra futuram culpam et istud ad hoc

Satisfactio talis est sacramentalis
igitur virtute clavium est culpe
commisse expiatio Et per hoc
respondetur ad obiecta articulus xxviij

Ad 2m sic proceditur videtur quod
qui obmisit divinum offi-
cium iniungendum quod iterato dicat
Primum enim tenetur ad aliquod
debitum spirituale complendum non est
liber nisi illud debitum solvat
Si ergo aliquis teneatur ad hoc
debitum scilicet ut divinum officium dicat
videtur quod non possit absolvi nisi
hoc debitum solvat Sed contra est
quod penitentie sit arbitrale ergo
pro peccato talis obmissionis que est
pena secundum arbitrium sacerdotis
potest imponi Responsio dicendum quod in omni
divino officio est hoc quod generaliter
pertinet ad laudem et ad suffra-
gium fidelium sed distinguitur unum
officium ab alio secundum diversitatem
temporum et locorum / Rationabiliter
enim institutum est quod diversimode deus
laudetur secundum congruentiam temporum
et locorum Et ideo sic in divinis
officiis exercendis observanda
est congruitas loci ita et congrui-
tas temporis que quidem observari
non posset si oporteret iniungere
obmittenti quod horas dicat quas
obmisit / forte enim completorium di-
ceret circa horam tertiam Et in tempore
pascali diceret officium dominice
passionis quod esset absurdum Et ideo
non videtur esse iniungendum ei qui
obmisit divinum officium quod horas
easdem non repetet sed aliquid aliud
ad laudem divinam pertinens puta
quod dicat septem psalmos vel unum
psalterium vel aliquid amplius secundum
quantitatem delicti Sed illud vero quod
in contrarium obicitur dicendum quod tempore de-
bito officium pretermittente iam est
impotentia ad solvendum tempore debito
Et ideo quia hoc non potest facere iniun-
genda est ei aliqua alia penitentia

Deinde questio dimissio
est de creatura pura corporali
Et circa hoc questio sunt duo
Primo utrum sit de arcu
nubium qui dicitur iris signum diluvii
non futuri 2do utrum possit demonstrative
probari quod mundus non sit eternus

Articulus xxx

30

xx Ad xx(m) sic proceditur videtur quod
arcus nubium non sit signum
diluvii non futuri. Illud
enim quod fit ex necessitate nature
non videtur esse institutum ad aliquid
significandum. Sed arcus nubium
provenit ex necessitate propter oppositionem
solis ad nubem roridam. Ergo
non videtur esse signum diluvii non
futuri. Praeterea huiusmodi apparitiones
aeris sicut iris et halo id est
circulus contingens sole et luna
et alia huiusmodi causantur principaliter
ex vaporibus humidis in aere
existentibus ex quibus fiunt pluvie
que diluvium faciunt ergo apparitio
iris magis est signum diluvii
futuri quam non futuri. Praeterea si
signum est diluvii non futuri, aut
est signum diluvii numquam futuri
aut est signum diluvii non futuri
usque ad aliquod tempus. Si autem est
signum diluvii numquam futuri
non oportuisset quod apparuisset
nisi semel. Si autem est signum
diluvii non futuri ad aliquod
tempus oportet esse determinatum quod
quidem declarare non potest nec auctoritate
scripture nec ratione humana ergo
frustra huiusmodi signum datur.
Sed contra est quod dicitur Genesis viiii:
Arcum meum ponam in nubibus celi
hoc erit signum federis inter me
et terram. Et postea subditur: et
non erit ultra aqua diluvii ad
delendum universam carnem.
Responsio: dicendum quod in hiis que in veteri
testamento dicuntur primo quidem
observanda est veritas litteralis.
Sed quia vetus testamentum in figura
novi precessit, utrumque in veteri testamento
sic aliqua ponuntur ut ipse modus
loquendi aliquid significari designet.
Dicendum ergo quod cause rerum multe
sunt latentes, effectus autem sunt
manifestiores, ideo effectus ponuntur
in designatione causarum. Est autem
considerandum quod pluviarum cause
efficientes quidem sol, materialis vero
vapor humidus elevatus de
terra et aquis per virtutem solis.
Hec autem duo in triplici dispositione
se possunt habere. Quandoque enim calor solis
omnino supprimit vapores et exsiccat eos et tunc pluvie sequi
non possunt unde Egypto et terris
multum calidis raro fiunt pluvie
in estate, etiam propter propinquitatem
solis fiunt pluvie rariores in
hieme vero frequentiores. Quandoque
vero e contrario virtus solis ad hoc usque
valet quod vapores multiplicat
sed tamen non potest eos desiccare
et tunc superhabundant pluvie
et est timor diluvii aquarum. Quandoque
vero medio modo se habet ut virtus
solis non solum sufficit ad elevationem
vaporum sed etiam habet victoriam
super eos ut non tamen multiplicentur
quod diluvium inducere possunt, neque
etiam ut vapores omnino desiccentur
et pluvia non sequatur. Et ex
hac media dispositione in qua
solis ad vapores causatur iris,
unde non apparet vaporibus omnino
desiccatis nec etiam eis in aere
omnino superhabundantibus. Et ideo
iris est signum diluvii non futuri
in quantum procedit ex tali causa que
repugnat diluvio. Ideo autem
scriptura tali modo loquendi utitur
quia per iridem signatur Christus per
quem protegimur a spirituali diluvio.
Ad primum ergo dicendum quod iris procedit
naturaliter ex talibus causis que
repugnant diluvio. Et ideo
convenienter iris dicitur signum
diluvii non futuri. Ad secundum dicendum
quod potest causare pluvias sed non
superhabundantes usque ad hoc
quod faciunt diluvium. Ad tertium
dicendum quod iris semper apparens signat
quod tam diu non erit diluvium
quamdiu sol et vapores in eorum
dispositione consistunt. Et ideo non
est superfluum quod frequenter apparet.
Ad xxi(m) sic articulus 21 xxi
proceditur videtur quod demonstrative probari posset
mundum non esse eternum.
Si enim mundus esset eternus
non posset computari numerus annorum
ab initio mundi; hic autem numerus
scribitur in paschali cereo

Hic ergo non posset pascalis ce-
reus in ecclesia benedici. Item
epacte computantur secundum excrescentia
annorum lunarium super annos
solares, sed talis excrescentia
computari non posset si mundus esset
eternus ergo mundus non est eternus
Sed contra illud quod est fidei non potest
demonstrari quia fides est non
apparentium ut dicitur ad Hebreos
xi. Sed mundum esse ex novo primo
est fidei articulus unde et prophetice est
a Moyse dictum est In principio
creavit deus celum et terram
Ut gregorius dicit in prima homelia
Ezechielis. Ergo mundum non esse
eternum non potest demonstrative probari
Responsio dicendum quod cum a summe voluntati
divine subsistit demonstrative
probari non potest. Unde ut dicitur i
ad Corinthios ii. ea que sunt fidei nemo
novit nisi spiritus dei. Creatio
autem mundi non dependet ex alia
causa nisi ex sola dei voluntate
Unde ea que ad principium mundi
pertinent demonstrative probari non
possunt, sed sola fide tenentur et
prophetice per spiritum sanctum revelata
sunt Sicut apostolus post premissa
verba subiungit Nobis autem reve-
dei lavit deus per spiritum sanctum. Est autem valde
cavendum ne de eis que fidei
sunt aliquis demonstrationes adducere
presumat propter duo. Primo quidem
quia in hoc derogaretur excellentia
fidei cuius veritas omnem humanam
rationem excedit secundum illud Ecclesiastici
tercio plurima super sensum hominis
ostensa sunt tibi, que autem demonstra-
tive probari possunt rationi humane
subduntur. Secundo quia plerumque tales rationes
frivole sunt et dant occasionem
irrisionis infidelibus, dum putant
nos propter tales rationes huiusmodi his
que sunt fidei assentiamus. Et hoc
expresse apparet in rationibus hic in-
ductis que derisibiles sunt et
nullius momenti. Ad 3m cum primo
arguitur de cereo pascali nulla auc-
toritas est probans aut auctoritate
non est probare demonstrative sed fidei
semper opinionem facere et hoc multo
validior esset auctoritas sacre

Scripture qua cerei presertim
cum sine ascriptione annorum
mundi cereus pascalis benedici
posset. Non enim est de necessitate
pascalis cerei talis ascriptio
Unde in nostris terris non est
consuetum quod aliquid cereo ascribatur
Et quod 2o apponitur de risibilitate
est. Non enim excrescentia annorum
lunarium ad solares computari
ab initio mundi, sed ab aliqua determinata
radice puta ab aliqua oppositione
solis et lune vel ab aliqua
coniunctione vel ab aliquo signo
sicut et in omnibus aliis computatio-
nibus astronomicis. Sequitur
quotlibetum quartum etc.

ar. q. 1.

Quesitum est de rebus
diuinis et humanis
Circa res diuinas
quesitum est primo de
essencialibus 2o
de personalibus Circa
essencialia quesitum est
primo de scientia dei 2o
de eius potencia Circa scientiam
quesitum est vtrum in deo sint
plures ydee et videtur quod sic. dicit
enim aug. in libro octuaginta
trium questionum quod deus singula
propriis racionibus creauit et alia
racione hominem et alia racione
equum Sed raciones rerum in
mente diuina dicuntur ydee ut
patet per aug. in ibidem ergo sunt plures
ydee in deo Contra secundum hoc sunt
aliqua distincta que deus earum
distinctionem cognoscit cognoscit
aut aliorum distinctionem in se ipso
ergo distinctarum rerum sunt in deo
plures et distincte ydee Contra
omne nomen quod in diuinis dicitur
aut est essenciale ut deus aut personale
ut pater aut nocionale ut generans
Sed hoc nomen ydee non est
personale neque nocionale quia
tribus conuenit tribus personis ergo
est nomen essenciale Sed nullum
essenciale multiplicatur in di-
uinis ergo non possumus dicere quod in
deo sunt plures ydee Responsio dicendum
quod duplex est pluralitas vna quedam
pluralitas est rerum et secundum hoc non
sunt ydee plures Nominat enim
ydea formam ex rerum Est enim
vna res que est omnium exemplar
scilicet diuina essencia qua omnia imitantur
in qua sunt et bona sunt Alia
vero pluralitas est secundum intelligencie
raciones et secundum hoc sunt plures
ydee licet enim omnes res ipsam
sunt in diuina essencia imitantur
non tamen vno et eodem modo omnia
imitantur sed diuersimode et secundum
diuersos modos Dicitur ipsa diuina
essencia secundum quod est imitabilis
hoc modo ab hac creatura esse propria
racio et ydea huius creature
et sic de aliis Vnde secundum hoc
sunt plures ydee secundum quod intelliguntur
diuina essencia secundum diuersos
respectus quos res habent ad ipsam
quam diuersimode imitantes hos
autem respectus non solum intelliguntur
ab intellectu creato sed etiam ab
intellectu increato ipsius dei Scit
enim deus et ab eterno sciuit
quod diuerse creature diuersimode eius
essenciam imitantur Et secundum
hoc ab eterno fuerunt in mente
diuina plures ydee siue raciones
rerum intellecte in deo hoc enim
sit nomen ydee ut scilicet quedam forma
intellecta ab agente ad cuius simili-
tudinem exterius opus producere
intendit Sicut edificator in
mente sua concepit formam domus
que est quasi ydea in materia
fienda Ad primum ergo dicendum quod aug.
intelligit esse aliam et aliam
racionem secundum diuersitatem respectuum
ut dictum est Ad 2m dicendum quod cum
dicitur secundum hoc sunt res distincte
quod deus earum distinctionem cognoscat
hec locucio est duplex Vno enim modo
secundum quod deus cognoscit potest referri
ad cognicionem diuinam ex parte
cogniti vel ex parte cognoscentis
Si ex parte cogniti sic est vera
locucio est enim sensus quod hoc modo
res sunt distincte sicut deus
cognoscit eas distinctas Si vero
referatur ad cognicionem ex parte co-
gnoscentis sic est locucio falsa
est Erit enim sensus quod res cognite
illo modo distinctionis habeant
in intellectu diuino quo habent in
se ipsis quod falsum est Diuina in se
res sunt diuerse essencialiter non
autem in intellectu diuino Ubi eciam
res in se ipsis materialiter in intellectu
sunt autem diuino immaterialiter Et in
hoc vltimo sensu procede-
bat obiectio Ad tertium di-
cendum quod ratio illa procedit
de pluralitate reali talis
enim pluralitas in nomi-
nibus essencialibus non
invenitur sed solum plu-
ralitas que est secundum intelligencie
racionem etc. Diuisio.

Deinde quesitum est de
pertinentibus ad potenciam
dei in speciali utrum in deo
sit virtus secundo de quodam
effectu divine virtutis utrum
scilicet aque sint super celos tercio
scilicet ad quid virtus divina se ex-
tendere possit **articulus 2us**

vi Ad primum sic proceditur videtur
quod in deo non sit virtus quia
ut dicit philosophus primo de celo
virtus est ultimum potencie
sed divina potencia non habet
ultimum cum sit infinita ergo in deo
non est virtus Sed tamen omne inmedi-
atum operacionis principium virtus
est, operacio enim a virtute aliqua
procedit Sed in deo est aliquod
inmediatum operacionis principium
quo deus inmediate aliqua operatur
ergo in deo est virtus Responsio
dicendum quod ~~virtus~~ qualitercumque virtus
accipiatur significat potencie
complementum, et inde est quod virtus
uniuscuiusque rei que bonum facit ha-
bentem et opus eius bonum
reddit ut dicitur in secundo ethicorum
Per eam enim ostenditur potencia esse
completa cum et agens est perfectum et
actio perfecta Cum autem potencia
dei sit maxime completa potentissime
in deo virtus invenitur ut dicitur
sapientie xii virtutem ostendis tu
qui non crederis in virtute consummatus
Et in psalmo magnus dominus et
magna virtus eius Sed presciendum
quod virtutes quandoque notificantur
non per aliquid quod de virtute essencia-
liter predicetur, sed per illud ad quod
virtus ordinatur et ab eo speciem
habet sicut augustinus dicit cum fides
est credere quod non vides, credere enim
non est ipsa fides, sed actus ad quem
fides ordinatur Et hoc modo philosophus
diffinit virtutem, cum dicit quod virtus est
ultimum potencie, quia scilicet virtus rei
attenditur in ordine ad hoc in quo
ultimum potest Sic virtus alicuius qui potest
ferre centum libra ut ipse ibidem
dicit non consistit in hoc quod ferat
decem, sed in hoc ut ferat illud
ultimum in quod potest non respectu primum

Sed respectu tocius quod potest virtus
divina non potest attendi secundum aliquod
ultimum opus ipsius, quia nullum opus
eius est quod adequet eius virtutem
ut deus amplius facere non posset
Sed virtus eius attenditur secundum totum
quod potest, hoc autem infinitum est, quia
deus infinita facere potest Unde et
virtus est infinita et hoc est ultimum
ei infinita posse, sicut virtuti
finite ultimum est aliqua determinata
post se etc. **articulus tercius**

Ad 2um sic proceditur videtur 13 vii
quod aque habentes veram
speciem aque elementaris
super celos existant homo
enim dicitur minor mundus propter simili-
tudinem quam habet cum mundo maiori
Sed videmus quod in corpore humano
supponitur cerebrum quod habet naturam
aque cordi quod habet proprietatem
ignis cum in eo est fons naturalis
caloris, ergo eciam in mundo maiori
aqua superponitur aliis elementis
Et hec racio videtur esse augustini
in xio de civitate dei ubi dicit
de quibusdam qui ponderibus elemen-
torum moventur, et ideo non putat
aquarum fluida grave quam naturam
in superioribus mundi locis potuisse
constitui qui secundum raciones suas si
ipsi hominem facere potuissent non
ei pituitam que grece flegma
dicitur, et tamquam in elementis cor-
poris nostri aquarum vicem obtinet
in capite ponerent Sed tamen partes mundi
optime et ordinatissime sunt
disposite secundum suam naturam Sed illud
quod speciem aque habet naturaliter est
ponderosum, et ita naturaliter subsidet
corporibus levibus aeri et igni non
ergo aliquid habens vera naturam
aque super celos existit Responsio dicendum
quod sacra scriptura que mentiri
non potest expresse dicit aquas esse
supra celum dicitur enim gen. 1o
quod divisit deus aquas que
sunt sub firmamento ab aquis
que sunt super firmamentum Et in
psalmo dicitur Aque que super celos
sunt laudant nomen domini Et ideo
sicut augustinus dicit in 2o super gen.
ad literam Quoniam et qualescumque sint

Ubi aque ibi eas esse minime
dubitemus. Maior quippe est
sacre scripture huius auctoritas
quam omnis humani ingenii capa-
citas. Sed sicut augustinus in primo eiusdem
libri dicit turpe est nimis et
periculosum et magis cavendum
ut christianum de hiis rebus secundum
naturalibus quasi secundum christianas
litteras loquentem ita delirare
quilibet infidelis audiat ut quem-
admodum dicitur toto celo errare
conspiciens risum tenere vix possit.
et non tam molestum est quod
errans homo deridetur. sed auc-
toribus nostris ab eis qui foris sunt
talia sensisse creduntur et cum magno
eorum exitio de quorum salute satagimus
tamquam indocti reprehenduntur atque
respuuntur. Et ideo quia sicut ipse
sic innuit multiplices expositiones
videndum est quas ipse posuit in
verbis Gen. et sic certificatur
una expositio quod alteri expositioni
non preiudicet que forte melior
est. Dic ergo quod dicitur de aquis
super celos existentibus materialiter
potest intelligi. Uno modo ut per firmamen-
tum non celos intelligamus
firmamentum scilicet celum in quo
sunt sidera sed hunc aerem in quo
aves dicuntur volare. super quem
aerem aque vaporabiliter ex-
elevantur et exinde pluvie generantur.
Et de hac expositione dicit augustinus
in 2o super genesim ad litteram
hanc considerationem dignissimam
iudico quod cum dicitur neque contra
fidem est et promptu posito credi
potest. Si autem per firmamentum ut
celos intelligatur firmamentum
ubi sunt sidera posita sicut creditur
est de hoc firmamento diversas
opiniones fuisse quidam enim
posuerunt firmamentum illud
ex iiiior elementis compositum que
videtur fuisse expositio empedoclis
et secundum hoc nichil prohibet dicere
super celum sidereum aquas esse
elementares tamen simplici-
ores et super ignem a quo vocatur
celum empireum. aliorum autem positio
est quod celum illud sit igneus naturae sicut
posuit plato. Vel quod non sit de na-
tura elementorum sed quinte aliorum
nature sicut posuit aristoteles utrumque
horum supposito in quibus videtur super
firmamentum illud quam aquam
elementarem naturaliter esse dispositam
Unde autem sicut augustinus dicit in 2o
super genesim quemadmodum instituit
naturas rerum nos convenit querere
numquid in eis vel ex eis ad
miraculum sue potentie velit
operari. Sed tamen aquas aliquales
super huiusmodi firmamentum
ponere possumus. Uno modo ut per aquam
intelligamus totam materiam corporalem
sicut accipitur in principio gen. et
secundum expositionem augustini. Et ideo
secundum hunc intellectum aquas esse
super celos sidereos nichil aliud
est dicere quam aliquid de materia
corporali super hos celos existere.
Et hoc etiam a dictis philosophorum mo-
dernorum non discordat quia po-
nunt super octavam speram in qua
sunt stelle aliam speram in qua
nulla est stella. Et hanc expositionem
ponit augustinus super gen. contra manicheos
Alio modo potest dici quod sicut celum
empireum dicitur igneum non quia
habeat speciem ignis sed propter
splendorem. Ita etiam aque super
dicuntur non quia habeant speciem aque
sed quia habent diafaneitatem ad modum
aque ut supremum celum secundum quod
empireum dicitur sit totum splendidum
2m autem post hoc quod aqueum dicitur
sit totum diafanum. Tercium autem
celum quod dicitur sidereum sit partim
lucidum et partim diafanum. Dic
igitur quod utrumque potest veritas sacre
scripture salvari dummodo de
non coartandus sensus sacre scripture
ad aliquid horum. Sed pro ergo hoc
quod homo assimilatur maiori mundo
quantum ad aliquid igitur scilicet
constat ex corporali et spirituali na-
tura. Habet enim universo non tamen quantum
ad omnia assimilatur universo unde
cum primum in homine non est sine quo erigit

Eorum natura sed prout exigit ratio
finis ponit enim cor in medio ut
ex eo diffundantur operationes
vite de facili per totum corpus
cerebrum autem positum in supremo
ut operationes naturales que
ibi quodammodo perficiuntur non im-
pediantur per dimensiones corporum sub-
iunctarum Sicut etiam ordo
cognitionis humane non est secundum
ordinem nature aliud sed quod ad
nos Augustinus autem non intendit
quid asserendo sed obviando
hiis qui scripturas prophane
interpretantur Quinta divisio

Deinde considerandum est
de hiis ad que divina
potentia se extendere potest
Et circa hoc queruntur duo
primo utrum deus possit aliquid
in nichilum redigere Secundo si aliquid
esset in nichilum redactum utrum
deus possit recuperare illud
idem in numero Articulus primus

Ad primum sic proceditur videtur
quod deus possit aliquid in
nichilum redigere equalis
enim est distantia non entis
ad ens et entis ad non ens Sed
potest ex nichilo aliquid facere ergo
deus potest ex aliquo facere nichil
Sed contra deus non potest esse causa
non defectiva sed causa que facit
tendere in non esse est causa
defectiva ergo deus non potest redi-
gere aliquid in nichilum Responsio
dicendum quod de potentia dei loqui
possumus dupliciter Uno modo
absolute considerando eius potentiam
Alio modo considerando ipsam in ordine
ad sapientiam vel prescientiam suam
loquendo igitur absolute de dei
potentia sic potest deus universam
creaturam redigere in nichilum
Cuius ratio quia creatura non
solum producitur in esse a deo agente
sed etiam per actionem dei conservatur
in esse secundum illud ad hebreos primo
Portans omnia verbo virtutis sue
Unde augustinus dicit x° super genesim
ad litteram quod virtus dei si aliquando
ab eis que creata sunt regendis cessa-

iiij

ret et eorum cessaret species omnis-
que creature natura consideret Sicut
autem deus propria voluntate agit et
non ex necessitate nature ad rerum produ-
ctionem ita etiam ad earum conserva-
tionem Et ideo potest subtrahere sua
actione a rebus conservandis
et hoc ipso omnia in nichilum decide-
rent Si vero loquimur de potentia dei
in ordine ad eius sapientiam
vel prescientiam sic non potest fieri quod res
in nichilum redigantur quia non est
hoc divina sapientia Creavit enim
deus ut essent omnia ut dicitur
sapientie primo non ut in nichilum caderent
Ad secundum dicendum quod causa defectus alicuius
potest esse duplex Uno modo ex propria
intentione sicut cum aliquis abstrahendo
lumine causat tenebras et secun-
dum hoc non oportet quod sit causa defectiva
illius quod causat per defectum sic deus
potest esse alicuius defectus causa vel
excecationis vel obdurationis vel
adnichilationis si vellet Alio modo
aliquid est causa defectus per intentionem
et sic semper oportet quod causa de-
fectus sit defectiva quia ex defectu
agentis contingit quod non inducat
perfectionem in suo effectu Et sic
deus nullo modo potest esse causa
defectus sic tendenti in non esse

Ad secundum sic proceditur articulus secundus
videtur quod deus non
possit illud quod in nichilum
redactum est idem in numero reparare
dicit enim philosophus primo de generatione
quod ea quorum substantia corrumpitur non
reiterantur eadem numero sed eorum
que in nichilum rediguntur substantia
corrumpitur ergo eadem numero reiterari
non possunt Sed contra quod augustinus dicit xxij°
de civitate dei Si caro humana
omnibus perisset modis nec ulla
eius materies in ullis latebris
remansisset unde si vellet eam
repararet omnipotens Sed nulla materia
remanente de re corrupta que
corrumpitur in nichilum redigitur er-
go deus illud quod est in nichilum re-
dactum potest idem numero reparare Prete-
rea causa unius sic damascenus dicit

Sed nullitas non facit aliquam differentiam
quia non entis non sunt species neque
differentie sicut philosophus dicit ergo illud quod reparatur
a deo potest esse unum et idem numero
cum his in nichilum fuit redactum
Conclusio contra quod in hiis que in nichilum
redigi possunt est quedam differentia
attendenda. Quedam enim quorum
unitas cum tota esse sue durationis
continuitate fit patet in motu et
in tempore. Et ideo interrupto tali
durationis continuatur per unitatem eorum
sicut enim ea vero que contradictionem
implicat non continetur sub divina
dei potentia, quia deficiunt a ratione
entis. Et ideo si huiusmodi in
nichilum redigitur deus ea non
potest eadem numero reparare quia
esset facere contradictoria simul esse vera
scilicet motus interruptus et continuus. Alia vero sunt quorum unitas
non habet in sui ratione continuitatem
durationis sicut unitas rerum permanentium
nisi per accidens inquantum
eorum esse subiectum est motui sic etiam
et mensuratur huiusmodi tempore et
eorum esse est unum et continuum sicut unitate
et continuitate temporis. Et quia
naturale agens non potest ista producere
sine motu, inde est quod naturale
agens non potest huiusmodi reparare
eadem numero si in nichilum redacta
fuerit secundum eorum corrupta. Sed
deus potest reparare huiusmodi sine
motu quia in eius potestate est quod producat
effectus sine causis mediis. Et
ideo potest ea eadem numero reparare,
etiam si in nichilum elapsa fuerit
Unde patet conclusio ad primum et ad
secundum. Ad secundum contra quod ullum non est
differentia alicuius entis, sed per hoc
quod aliquid reducatur in nichilum
interrumpitur continuatio essendi in
quo pertinet ad unitatem motus
et eorum que continuantur ad motum

Divisio

Deinde questio est de personalibus
que pertinet ad personam filii
primo quantum ad naturam
divinam. Secundo quantum ad naturam
assumptam. Circa primum quesita sunt
duo. Primo utrum pater eodem verbo
dicat se et creaturam. Secundo

utrum filius sua filiatione distinguatur a supposito. Articulus vi

Ad primum sic proceditur videtur
quod pater non eodem verbo dicat
se et creaturam. Dicere enim
se soli patri convenit ut dicit augustinus
vi° de trinitate. Sed dicere creaturam
convenit toti trinitati.
Sed enim que importat respectum ad
creaturam toti trinitati convenit
ut patet per dionisium 2° capitulo
de divinis nominibus ergo pater non
eodem verbo dicit se et creaturam.
Preterea creatura procedit a deo per
modum voluntatis filius autem
qui est verbum quo pater dicit seipsum
procedit a deo per modum nature
Sicut ut dicit hillarius in libro
de sinodis. Quia omnibus creaturis
substantiam voluntas dei attribuit
filio autem dei naturam dedit nativitas
ergo non idem est verbum
quo pater dicit seipsum et quo dicit
creaturam. Conclusio contra quod sicut augustinus
in xv de trinitate dicit. Verbum
dei reputatur aliqualiter per
verbum nostri intellectus quod nichil aliud
est quam quedam acceptio actualis
nostre notitie. Quod enim illud
quod scimus actu considerando
concipimus hoc verbum nostri intellectus
et hoc est quod verbo exteriori significamus.
Sed quia nos non totum
illud quod habitu scimus actu mente
concipimus, sed de uno intelligibili
mancetur ad aliud, inde
est quod in nobis non est unum solum
verbum mentale sed multa, quorum
nullum adequat nostram scientiam.
Sed deus qui quicquid scit actu intelligit
et ideo in mente non succedit unum
verbo, et sic eadem scientia scit se et
omnia alia, ita etiam eodem verbo
exprimit seipsum et omnia alia.
Preterea esset eius verbum imperfectum ut
augustinus in eodem libro dicit si
aliquid minus esset in eius verbo
quam in scientia. Unde cum pater sciat
totum unico verbo suo dicit. Et
sic necesse est quod idem sit verbum quo
dicit seipsum et quo dicit creaturam

vi Ad primum ergo dicendum quod dicere si proprie
sumatur est producere verbum quod soli
patri convenit Et ideo si dicere in
divinis proprie sumatur solus pater
dicit, quia solus ipse generat
verbum hoc tamen verbo exprimitur quidquid
tocius trinitatis sit, quia trium
personarum una est substantia et ex habi
tudine verbum importat respectum
ad creaturam sequitur est expressio
quedam substantie quia per hoc quod dicitur
de aliis personis non creaturis
Ad 2m dicendum quod aliud est verbum
et illud quod dicitur verbo sicut
enim verbo quod est lapis significatur
res que non est verbum sed corpus
Unde prohibet creaturam procedere
ex deo per modum voluntatis
vel aut quo dicitur creatura per
modum nature Articulus
vij Ad 2m sic proceditur videtur
quod filius distinguatur
filiatione a spiritu sancto
sicut enim modo aliquo constituitur
et ab alio distinguitur / sed persona
filii constituitur filiatione que est
proprietas personalis constituens personam
filii ergo filiatione distinguitur
a spiritu sancto Contra quod boecius
dicit in libro de trinitate quod
sola relatio in divinis multipli
cat trinitatem Et anselmus dicit
in libro de processione spiritus sancti
quod ibi solum distinguuntur persone
divine ubi concurrit opposita
relatio / sed filius non opponitur
relative spiritui sancto filiatione
sed solum patri ergo filius non
distinguitur filiatione a spiritu
sancto sed solum a patre Responsio dicendum
dicendum quod hoc modo se habent proprietates
personales in divinis ad distin-
guendum personas sicut se habent
in rebus naturalibus forme substantiales
ad distinguendum species rerum
Sed tamen quod a creaturis exempla
ad deum assumpta non omnino similia
sunt In rebus autem naturalibus distin-
guitur aliquid per formam suam
ab alio dupliciter videlicet per contrarietatem
oppositorum forme ad formam Et hoc
modo distinguitur unaqueque res

Naturalis ab omnibus speciebus sui
generis que habent formas oppositas
Item quod genus dividitur oppositis
differentiis sicut saphirus distingu-
itur sua forma ab omnibus aliis
gemmis vel speciebus lapidum
Alio modo distinguitur res
naturalis per suam formam tamquam per
habere et non habere, et hoc modo quod
per formam naturalem distinguitur
ab omnibus non habentibus formam
illam Sicut saphirus per suam
formam naturalem distinguitur
non solum ab aliis generibus lapidis
sed et speciebus animalium et plantarum
Sic igitur dicendum est quod filius sua
filiatione distinguitur quidem
a patre sicut oppositorum relatiorum
filiationis ad paternitatem Sed a
spiritu sancto distinguitur per hoc quod
spiritus sanctus non habet filiationem
quia filius est Et per hoc patet
responsio ad obiecta Articulus viij
viij Deinde quesitum est de
filio quantum ad naturam
assumptam Et circa hoc
quesitum est utrum sit unum
numero corpus christi affixum cruci
et iacens in sepulcro Et videtur
quod non quia quod differunt specie differunt
numero Sed corpus christi appensum
cruci et iacens in sepulcro
differunt specie eo modo quo mortuum
et vivum differunt specie ergo non est
unum et idem numero Contra quecumque
sunt unum et idem supposito
vel ypostasi sunt unum et idem numero
Sed corpus christi iacens in sepulcro
et appensum cruci est unum et idem
supposito sive ypostasi Quia una
ypostasis verbi dei numquam separata
est ab eius corpore ergo corpus
christi est unum et idem numero appensum
cruci et iacens in sepulcro
Responsio dicendum quod circa hoc tamen de
sunt due dampnate hereses quarum
una est arrianorum qui tamen
ponentes christum animam non habuisse
sed verbum corpori loco anime unitum
et per consequens posuerunt quod verbum
separatum est in morte a corpore

Sicut manifeste patet in uno sermone arrianorum contra quem hunc disputauit Alia vero heresis est gabanitorum que est in senencis sexto sinodo dampnata qui tamen ponent vnam naturam compositam ex simultate et diminutate et posuerunt illam naturam simpliciter corruptibilem Et ita posuerunt corpus simpliciter corruptum non solum corruptione putrefactionis Sed fides catholica tenet secundum illud psalmiste Non dabis sanctum tuum videre corruptionem, sed etiam corruptione que pertinet ad rationem mortis, quod est impium quod patet per damascenum in libro tercio Sit igitur ad excludendum heresim primam oportet nos ponere in deitate secundum suppositum in corpore appenso cruci et posito in sepulcro Sed ad excludendum secundam heresim oportet nos ponere christi diuam mortis et vite Ratio prima veritatis maior fuit quam [illegible] dicta [illegible] est quod est [illegible] vnio corpus christi appenso cruci et iacentis in sepulcro Sed primum ergo [illegible] quod ratio illa non tenet in corpore christi propter vnitatem in possessio etc.

ix Deinde Distinctio

questum est de rebus humanis Et primo de gratia Secundo de hiis sacramentis Tercio de actibus humanis Circa primum querebatur Utrum deus semper faciat nouam gratiam Et videtur quod sit augustinus [illegible] super gen. ad litteram comparat comparationem gratie illuminationi Sic inquit aer presente lumine non factus est lucidus sed fit, quia si factus esset non fieret, et etiam absente lumine lucidus non manet Sic homo deo sibi presente illuminatur absente autem continuo tenebratur a quo non locorum interuallis sed voluntatis auersione discedit. Sed sol semper facit nouum lumen in aere ergo deus semper facit nouam gratiam in anima Sed contra nobilioris creature nobilior est esse si gratia nobilissima creature est

Unica est perfectio nature voluntate, ergo eius esse est nobilissimum, non ergo datur solum in momento et ita non semper deus facit nouam gratiam Responsio dicendum quod duplex est actio quedam que fit cum motu et talis actio semper est cum aliqua innouatione quia semper in motu aliquid fit et aliquid desinit esse, inquantum acceditur ad terminum et receditur a primo Et propter hoc philosophus dicit in octauo physicorum quod in omni motu est quoddam fieri et corrumpi Alia autem actio est que est sine motu per simplicem communicationem forme [illegible] scilicet agens suam similitudinem communicat recipienti disposito et talis actio in principio quidem est cum innouatione scilicet cum de nouo acquiritur forma in subiecto sed continuo eiusdem actionis sit quod nullus sit motus ad mutu sed simplex influxus siue continuatione ita etiam illarum [illegible] innouatione et sic non causatur gratia a deo in anima Unde dicendum quod quamdiu gratia durat in anima deus in anima operatur, continuans eam non tamen quod faciat nouam gratiam semper et que singulis momentis existens corrumpatur, sed eandem gratiam quam primo infudit semper operatur in anima seruans istam quod semper difficile est ad intelligendum non valentibus abstrahere considerationem suam a actionibus que sunt cum motu in quibus semper aliquid innouatur ut dictum est Et ergo dicendum quod lumen semper fit in aere quia semper a corpore solis illuminante conseruatur non quod semper fiat aliud et aliud lumen Articulus x

Deinde questum est de sacramentis Et primo de sacramento penitentie Utrum per absolutionem sacerdotis remittatur culpa Secundo de sacramento matrimonii Utrum vir possit accipere [illegible] si timeatur

de incontinencia uxoris non valentis
virum sequi etc. Articulus

Ad primum sic proceditur videtur quod
per absolucionem sacerdotis cul-
pa remittatur. Dicit enim Hugo
de sancto victore in libro de
sacramentis quod clauem petri sequitur
sentencia celi, sed sentencia celi est de remissione
culpe ergo remissio culpe sequitur
per clauem petri que est sacerdotis
absolucionis. Preterea sacramenta sunt
medicina contra peccatum, quod per medicinam
salvantur. Infirmi sicut egritudines
corporis egritudo sicut languor peccati sanatur
per sacramentum penitencie. Et quod
consummatur in hoc quod sacerdos dicit
ego absoluo te sicut sacramentum
baptismi in hoc quod dicit ego te
baptiso, ergo per absolucionem sacerdotis
dimittitur culpa. Sed contra est quia per
solam contricionem dimittitur peccatum
secundum illud psalmiste Confitebor ad-
versum me iniusticias meas domino
et tu remisisti impietatem peccati
mei. Sed contricio precedit absolucionem
sacerdotis quia sacerdos non debet
aliquem absoluere nisi estimet
eum contritum ergo remissio culpe
precedit absolucionem sacerdotis
non ergo per absolucionem sacerdotis
culpa remittitur. Responsio dicendum quod
sacramenta dupliciter operantur. Vno mo-
do secundum quod exhibentur in actu. Alio
modo secundum quod habentur in voto, et hoc ideo
quia sacramenta operantur ut instrumenta
diuine iusticie et misericordie
iustificantis, dei autem est respicere
ad hominis cor secundum illud primo
Regum xvi homines vident
ea que apparent deus autem intuetur
cor, et ideo communis res naturales
non agunt nisi presencialiter
adhibite. Sacramenta tamen
agunt eciam secundum quod sunt in voto. Sed
precipuus sacramentalem effectum
inducunt quando actu exhibentur
sicut patet in baptismo. Nam
cathecuminus si sit adultus
et habeat baptismum in voto
iam consecutus est effectum
baptismi quantum ad emendacionem
a peccato et consecucionem gracie
que est primus effectus dei.
Sed quando actu baptismum
accipit suscipit caracterem et
remissionem totius pene. Si
quis tamen esset qui non prius
haberet baptismum in voto quam
actu baptisaretur sicut precipue
baptismi patet in pueris. Sic
recipit per baptismum graciam
remittentem culpam et omnem
alium sacramenti effectum,
et hoc contingeret in adulto
si sic cum baptisaretur votum bap-
tismi reciperet et idem eciam
est in sacramento penitencie
quod conservatur in dispensatione
ministri absoluentis. Quando enim
aliquis actu absoluitur consequitur
plenarie sacramenti effectum.
Sed si antequam absoluatur
habeat sacramentum in voto scilicet
quando proponit se subicere clauibus
ecclesie iam virtus clauium
operatur in ipso et consequitur remis-
sionem culpe. Si quis tamen
in ipsa absolucione inciperet
conteri et claues ecclesie habere
in voto in ipsa absolucione
sacerdotis culpa ei dimittetur
per graciam que confunditur
in hoc sacramento sicut et
in aliis sacramentis noue legis
in quibus gracia confertur.
Vnde quandoque contingit quod aliqui
non perfecte contriti virtute
clauium graciam contricionis
consequuntur dummodo non ponant
obicem spiritui sancto. Et idem est
in aliis sacramentis noue legis
in quibus gracia confertur.
Videtur tamen esse differencia
inter baptismum et penitenciam
propter hoc quod sacramentum penitencie
semper exhibetur adultis in quibus
ut in plurimum contricio precedit
tempore confessionem et absolucionem
baptismus autem ut frequenter
confertur pueris in quibus votum
baptismi non precedit omnino aut
raro apparet si eciam baptismus
exhibetur adultis. Ad primum

Ad primum ergo dicendum quod verbum hugonis
non est sic intelligendum quod sentencia
petri in sacerdote absolvente
precedat tempore sentenciam celi
id est dei remittentis culpam
Sed quia in sentencia petri
apparebat sentencia dei Ad
2m dicendum quod medicina sa/
cramentalis operatur non solum
actu adhibita sed eciam in proposito
existens et ideo quamquam sanato
vulnere iam precedit sacramen/
talem absolucionem Ad 3m
dicendum quod nunquam potest
esse vera contricio sine voto
clavium ecclesie quantumcumque sit
dolor de peccato preterito
et propositum abstinendi in
futurum ut ideo in contricione
culpa remittatur etc

Articulus xi^us

xi A(d) 2m sic proceditur
videtur quod vir possit
accipere crucem ad
transfretandum ultra
mare nolente uxore si de inco(n)/
tinencia timeatur non enim de/
bet homo premittere propriam
salutem pro salute aliena
Sed homo vitrat salutem propriam
per hoc quod crucem signatur
consequens plenam remissionem
peccatorum ergo non debet
hoc pretermittere ut provideat
saluti uxoris Sed contra est
quod augustinus dicit si abstine/
as sine voluntate uxoris
tribuis eius fornicandi licenciam
et peccatum illius tue reputabitur
abstinencie Sed accipiendo cru/
cem impeditur a reddicione
debiti ergo videtur quod peccatum
uxoris de continencie reputabitur
viro Responsio dicendum quod ea que
sunt necessitatis non sunt preter/
mittenda propter ea que sunt pure
utilitatis Unde eciam dominus
mathei xv reprehendit pharise/
os qui docebant pretermittere
mandatum dei de honoracione paren/
tum aliqui voluntarie obligacione
deo offerant ex necessitate autem
viro imminet ut gerat curam
uxoris Quia caput mulieris
est vir ut dicitur prima ad co/
rinthios xi^o Sed quod accipiat
crucem ad transfretandum
subiacet proprie voluntati Unde
si uxor talis que sequi non
possit propter aliquod licitum
impedimentum et de eius in/
continencia timeatur non est
ei consulendum ut accipiat cru/
cem et dimittat uxorem
Secus autem est si uxor sponte
voluntarie proponat vel velit
nec possit sequi virum suum Ad
primum ergo dicendum quod hoc eciam
ad salutem propriam videtur
pertinere ut gerat curam de
salute uxoris que videtur
viri regimini committitur etc

Divisio

Deinde quesitum est de actibus
humanis Et primo de actibus
pertinentibus ad platos Secundo
de actibus qui possunt pertinere ad oes
Pertinet autem ad platos proprie dis/
pensare in precepto excommunicare rebel/
lantes precepta et beneficia ecclesie
conferre Unde circa primum queritur 2or Primo
de obediencia circa precepta platorum
Utrum scilicet religiosus teneatur obedire
plato suo precipienti ei contra statuta obedien(cie)
quod repeleret ei crimine prius occultum
Secundo circa dispensacionem Utrum papa possit
dispensare in bigamia Tercio circa
excommunicacionem Utrum aliquis teneatur
vitare excommunicatos illos de quorum
excommunicacione eciam in veritate est
dubia sua quorum dicentibus eos
excommunicatos esse et aliis non esse
Quarto circa collacionem beneficiorum
Utrum platus ecclesie licite possit
dare beneficium consanguineo suo
ydoneo existenti si quam habilitate
occurrit ei alius et magis
ydoneus Sequitur articulus
duodecimus articulus 12

vii **Articulus 12.**

Ad primum sic proceditur. Videtur quod subditus non teneatur obedire prelato precipienti revelationem criminis occulti. Nullus enim tenetur obedire alicui in hoc quod non subditur eius iudicio. Sed occulta non subduntur iudicio humano sed solum iudicio divino. Ergo circa eorum revelationem nullus tenetur obedire prelato precipienti. Sed contra est quod prelatus in tali religiosorum potest precipere illud. Ergo iudex secularis vel ecclesiasticus potest exigere iuramentum ab aliquo ut revelet illud quod scit de aliquo occulto, ut dicit quedam decretalis de purgationibus. Ergo pari ratione prelatus in tali potest religioso precipere in virtute obediencie ut dicat ei si quid scit de aliquo crimine occulto. Responsio. Dicendum quod peccatum dupliciter potest esse occultum. Uno modo sic ita quod ad multorum noticiam nullo modo pervenit. Et tale peccatum occultum ligat solum facientem. Et ideo qui tale peccatum occultum scit solum hoc debet intendere ut scienti peccatoris salutem provideat. Unde institutus est a domino ut ordo correctionis fraterne, ut primo quidem corripiat aliquis fratrem occulte peccantem inter se et ipsum solum; postmodum adhibeat duos vel tres testes; et tunc tandem si non corrigatur dicat ecclesie. Contra quem ordinem si prelatus precipiat ut peccatum sibi occultum dicatur ei, non est obediendum, et ipse peccat precipiendo. Quia oportet deo magis quam hominibus obedire. Si autem peccatum scilicet non sit adeo occultum quin per aliquas suspiciones in multorum noticiam prevolat, unde multorum scandalum oriatur, iam peccatum non solum nocet illi sed multis, et contra bonum multitudinis profert bono unius. Ideo prelatus debet discernere veritate de facto ut scandalum sedat multitudinis, vel per penam peccantis vel per eius excommunicationem. Et ideo in tali casu potest precipere scienti crimen scilicet quod manifestet. Et ideo cui precipitur ille tenetur prelato obedire. Sic enim quod non sit omnino occultum crimen pertinet ad iudicium prelati. Et in hoc casu loquitur decretalis, non autem in primo. Unde patet responsio ad obiecta ar[gumenta]. [illegible]

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod papa non possit dispensare in bigamie irregularitate. Non enim potest ab homine dispensari in hiis que sunt divinitus instituta, ut Bernhardus dicit in libro de dispensatione et precepto. Sed doctrina apostoli, in qua continetur quod bigamus non promoveatur, ut patet prima ad thimoteum 3o, et ecclesiastica non est divinitus promulgata. Similiter id apostoli 2a ad chorinthios ultimo: An experimentum queritis eius qui in me loquitur christus. Ergo papa non potest cum bigamo dispensare. Sed contra est quod in decretis xxxiiii di. dicitur quod papa cum quodam bigamo dispensavit. Responsio. Dicendum quod papa habet plenitudinem potestatis in ecclesia, ita quod quecumque sunt instituta per ecclesiam vel ecclesie prelatos sunt dispensabilia a papa. Hec enim sunt que dicuntur esse iuris humani vel positivi. Circa ea vero que sunt iuris divini vel iuris naturalis dispensare non potest, cum ista habeant efficaciam ex institutione divina. Ius autem divinum est quod pertinet ad legem novam vel veterem. Sed hec est differentia inter legem utramque quia lex vetus determinabat multa tam in preceptis ceremonialibus pertinentibus ad cultum dei

xiii

Quam eciam in preceptis iudicia
libus pertinentibus ad iusticiam inter
homines conservandam Sed lex
nova que est lex libertatis pre
cepta superaddit determinacionibus non
habet Sed est contenta preceptis
moralibus naturalis legis et articulis
fidei et sacramentis gratie
unde et dicitur lex fidei et
lex gratie propter determinatorem articulorum
fidei et efficaciam sacramentorum
Circa vero que pertinet ad determina
tionem humanorum iudiciorum vel
ad determinationem divini cultus li
bere permisit christus qui est nove
legis lator prelatis ecclesie et
principibus christianorum presulorum de
terminanda Unde humanae determina
tiones pertinet ad ius humanum
in quo papa potest dispensare
In hiis solis vero que sunt de le
ge nature et articulis fidei et
sacramentis nove legis dispen
sare non potest hoc enim esset posse
pro veritate contra veritatem Manifestum
est autem quod bigamum non promoveri
neque est de lege nature neque per
tinet ad articulum fidei neque etiam
est de necessitate sacramenti Et patet
ex hoc quia si bigamus ordinetur
recipit ordinis sacramentum
sed hoc pertinet ad quandam
determinationem divini cultus Unde
circa hoc papa potest dispensare
licet dispensatio non debeat
nisi ex magna et evidenti causa
Sicut etiam posset dispensare
circa hoc quod aliquis sacerdos
non indutus vestibus sacris
conficeret corpus christi Et eadem
ratio est de bibus aliis humanis
que ex institutione humana pro
cesserunt Illud autem ergo dicitur quod
apostolus dicit in doctrina sua aliqua
posuit concedam quidem sicut pro
mulgans ius divinum Sicut et

Quod habetur ad galatas vero
si circumcidimini christus vobis nihil
proderit et multa alia huiusmodi Et
in hoc papa non potest dispensare
Concedam vero sicut propria auctoritate
aliqua statuens Sicut ipse dicit
prima ad corinthios xi Cetera
cum venero disponam Et ibidem
sedecim mandavit ut collecte
que fiunt in sanctos per unam sabbati
fiant quod non pertinet ad ius divinum
Et similiter etiam quod dicit de biga
mo non promovendo non est iuris
divini sed institutione auctoritate
humane diminuto hoc concesso

Ad tercium sic proceditur Videtur
quod non debeant vitari illi
excommunicati circa quorum
excommunicationem sapientes
contraria opinantur quia secundum iura
episcopus non potest auferre be
neficium quod clerico concessit sine
culpa Sed non minus debetur com
munio fidelium cuilibet fideli quam
beneficium clerico sibi ab epi
scopo collatum ergo nec communio
fidelium est alicui subtrahenda
sine culpa Sed quando dubitatur an
causa subsit potior debet esse
ambobus boni viri ad interpretandum
mitiorem partem Ergo ex quo
dubitatur de excommunicatione
aliquorum magis debet aliquis
stare pro hoc quod non sunt excommunicati
et ita non debet eos vitare
Sed contra est quod si aliquis percussus
in bello moriatur si ignoretur
quis eum percusserit propter dubium
quilibet qui fuit in bello irre
gularis habetur secundum iura
Ergo a simili videtur quod ex quo
dubium est de aliquibus an
sint excommunicati quod propter maiorem
cautelam sunt vitandi Responsio
quod dubitatio de excommunicatione
aliquorum aut precedit sententiam
iudicii aut sequitur Si precedit

ar[ticulus] x[iii] ar[ticulus] lc

ar[ticulus] xv

puta q necdum est declaratum v
iudicum consensu aliquos esse ex
communicatos nondum sit vitandi quousque
usque certo iudicio determinetur in
hoc enim casu videtur q iuniorem
partem interpretari debeamus Unde s
Deutronomij xvij° dicitur Difficile
le et ambiguum apud te iudicium
esse perspexeris et iudicium inter
portas tuas videbis verba
variari venies ad sacerdotes
et ad iudicem quereres quod ab
eis et facias quodcumque dixerint
Sed si ambiguum oriatur post
quod idem iudicium determinatum
magis standum est sententie iudicum
duplici ratione Primo quidem quia iu
dices solicitius difficultates negociorum
plenius percipere possunt veritatem
etiam si sint minus periti quam
alij qui perfunctorie constituuntur
et ex ordinarie Secundo quia hoc
esset in magnum nocumentum uti
litatis communis status hominum
si sententie non astringerentur si quilibet
pro suo libitu vellet sententie
calumniam ingerere quia sic liti
gia essent interminabilia Et
ideo in tali casu magis est standum
sententie iudicum nisi forte sit
per appellationem suspensa Et
arl xv per hoc patet responsio ad obiecta ar 15

Ad xv sic proceditur videtur
q prelatus ecclesie non
possit curam committere
suo consanguineo quamuis
ydoneo postposito meliori Pater
enim sue filie querit sponsum qui
magis sit ydoneus et sponsus
sue sponse querit fidelissimum
custodem prout possit Sed maior
prelatus ad ecclesiam sibi subiectam
comparatur vel sicut pater ad filiam
vel sicut sponsus ad sponsam
Ergo debet de persona ydonea
providere quanto melius potest

Preterea iohannes evangelista maxime
fuit ydoneus et tamen consanguineus
xpi erat secundum carnem et tamen pretulit
ei petrum in regimine ecclesie
Ergo et prelatus si habeat consan
guineum eque ydoneum non debet
ei providere in ecclesia magis quam
alio eque ydoneo consulto igitur
minus si sit minus ydoneus Sed con
tra est q secundum ordinem caritatis
homo plus debet diligere sibi magis
coniunctos Sed hijs quos magis ex
caritate diligimus etiam magis
debemus providere Unde eorum
meritum crescat Cum igitur ex hoc
dispensatione ecclesie crescat meritum
bene administrantis videtur q
prelatus magis debeat suis quam
extraneis providere etiam si sint minus
ydonei Responsio dicendum q aliter
est dicendum de consanguineo
prelati eque ydoneo Et aliter
de minus ydoneo Si enim sit eque
ydoneus potest prelatus suum con
sanguineum preferre nisi forte
ex hoc scandalum oriatur Vel
aliquis exinde malum exemplum
accipiat ut probabiliter timeri posset
q alij prelati hoc exemplo indu
cantur ad dandum suis consang
wineis etiam minus dignis Et
hoc ideo quia ex quo nichil
deperit utilitati ecclesie tamen eque
ydoneis providetur licet ista hoc
provisionem etiam amori naturali
satis facere qui non est contrarius
caritati sed magis caritatem
informat Et hoc secundum quod dicitur genesis
xlvij ubi pharao dixit ad
ioseph de fratribus suis Si nosti
in eis viros industrios constitue
eos magistros pecorum meorum Si
vero sit minus ydoneus consangui
neus prelati non debet eum preferre
ad curam ecclesie postposito meliori
duplici ratione Primo quidem quia hic

:viij

Videtur esse contra fidelitatem
quã in bono dispensatore dñs
requirit Non enim facit fideliter
negocium alicuius dñi qui posset
rem eius meliorare si hoc per
mittet ut suis consanguineis
satis faciat Secundo quia hoc videtur
ad psonarum accepcionem ptinere q
consistit in hoc q aliquis accipit pro
causa condicionem psone que non
facit ad negocium Sicut si aliquis
daret sentenciam p aliquo quia
diues est et non iusticiam hic
aute e condicio faciens ad negociũ
Esse aut consanguineum non est
aliqua condicio ptinens ad curam
ecclesie que non obtinetur iure
consanguinitatis Sed diuino
consang' Esset aut condicio faci
mime' Esset aut condicio faci
ens ad negocium circa dispen
sacionem ptrimonialium bonorum
Vnde si epus ptrimonialibus
bonis magis puideat suo con
sanguineo minus idoneo non
est accepcio psonarum Sed si
racione consanguineitatis ei
puideat in ptrimonio crucifixi
non caret vicio psonarum accipi
entis De qua augustinus dicit verbis ec
clesiasticis g'dibus dispensandis
exponens illud quod dicitur iacobi
2o nolite in psonarum accepcione
habere fidem dñi nostri ihu xpi
Ieronimus eciam dicit ut habetur viij q ma
consione pa Extraneus ex alia
tribu a moyse eligitur ut sig
nificaret principatum in populo
non sanguini deferendum esse
sed vite At nunc terminus
ptinos hac rem beneficias fac
ut non querant eos in ecclesia
columnas eligere quos plus cog
noscat ecclesie pdesse Sed quos
uel ipi amant uel quorum sunt
obsequiis demulti delenuti &c

Deinde questum e de
actibus qui possunt ad
omnes homines ptinere
Et primo de actibus pti
nentibus ad vim intelle
ctiuam 2o de actibus ptinentibus
ad vim appetitiuam Circa primum
quesita sunt tria po vtrum aliquis posset
sine peccato appetere sciencias magicas
2o vtrum enunciabile q sol erit
sit verum Tercio vtrum magister determinando
questiones theologicas magis
debeat vti racione uel auctoritate. xvi
Ad primum sic proceditur videtur
q homo sine peccato possit appetere
sciencias magicas Non
enim e peccatum appetere illud p quod
pficitur intellectus hominis in optimo
diuina vim e bonum intellectus ut dicitur
6o ethicorum Sciencia aut verorum e
ergo per licite appetere sciencias quaslibet
scitum Et ita sine peccato potest homo
appetere sciencias magicas Sed contra
prohibito non e desiderando sed sciencie
magice sunt prohibite ergo illicitum
e appetere eas scire Respondeo dicendum q
actus humanus potest dici bonus 2r
vno modo ex genere alio modo ex circumstancia
Ex genere quidem dicitur actus bonus esse
eo q actus cadit sup materiam
debitam debita aut materia appetitus
e bonum Vnde appetere quodcumque bonum
est bonum in genere Omnis aut sciencia
siue cuiuscumque cognicio bonum aliquod
est Alioquin deus cum meliu
mali inest Non habet omnes
sciencias tam bonorum quam
malorum Vnde appetere quam
cumque scienciam uel noticiam
quarumcumque verum sine bonarum
siue malarum est bonum
in genere Sed tamen secundum
diuersas circumstancias diuersi
tas potest esse bonum uel
malum et precipue hoc
diuersificatur secundum
intencionem finis Nam
si aliquis appetat sciencias

appetat sciē sciās magicās ut eis
etiaz ut utatr est malū Si aut
appetat eas sciē ut eas cōfundz
et reprobet sic ē bonū et licitū
Similr etiaz ex cōdicione psone
pt hoc iustificari uel etiaz
ex mō appetendi Si em aliqs
appetat sciē hmōi sciās ut eaz
noticiaz pferat alijs utilioribz
rebus īordinatus ē appetitz
Et simlr si sit talis psona ad
quā nō ptineat hoc sciē īordi-
nate hoc appetit Ad pm ergo
dcm q oīs sciā ponit intellctū
in aliquo v̄ sm bono Tercia de
vm est quoddā bonū intllctz
Sed nō oīs sciā ponit intllctm
in suo optimo Sed illa sola
que ē circa pimaz vitatem
Vter etiaz vm est q magice
artes sunt sciē sed potius sut
quedaz fallacie demonū Ad
2m dcm q hmōi sut phi-
bite qntū ad usū Si vo phibetr
alicui etiaz eaz scitū in ppr
piculū utendi tūc essz malū
hā phibitū arg articulus ii

xvij Ad 2m sic pceditr videtr
q nō opbrtet enūncia-
bile qd semel ē vm semp
futuz esse vm Si em
hoc esset vm in alijs enūnci-
abilibz pari racōe hoc esset
vm in enūnciabilibz de futuro
Sed in istis non est vm quia
ut dicit phus 1° p'i hr̄ quatoe
zffuturos quīs incedens non
incedet Ergo nō oportet q semel
est vm semp esse futuz vm
Preterea si ptes sūt eedē et totū
ē idem Sed ptes enūnciabilis
sut pdicatū et sbctm et cōpo
ergo idē enūnciabile existe
eodē sbcto et pdicato et cōpoē
Sed tollit existe eodē enūncia-
bili cōtingit q sit quqz vm et
quqz flm Sicut hc enūnciabile
Sortem sedē est vm eo sedente
et flm est eo nō sedente Sim
illud phi i pntis Ex eo q res
ē ul nō ē orō est vā uel
flā Ergo enūnciabile q semel
ē vm nō opter hoc semper
ē vm Sed cōtra ista enūnciabi-
lia Sorte cre et Sorte crisse
siue currisse et Sorte ferre
cursuru nō diuīr nisi 2m di-
uersaz cōsignificatoz Sed diūsa
significacō nō tollit ydemptitate
nois Idem em nomē dicitr
esse p omēs casus Et similr
et ipsi mō Ergo etiā pdcta
tria enūnciabilia sut vnū
enūnciabile Qz si unū horū
semel sit vm oportet q alid
coz sit vm Tercia si semel est
vm q Sortes cit pius erat vm
q Sortes erit et postea erit vm
q Sortes est Ergo si enūnciabile
aliqū semel ē vm semp erit vm
Respo dicend q hmōi dubi-
tacionibz dīs in hoc cōsistit
ut sciatr utrum sit idē enūnciale
qd ē de pnti de pterito z futuro
Si em hoc vm sit cōus erit
vm q enūnciabile qd semel
ē vm semp erit vm licet forte
hoc dubitacōz aliquā habē
posset circa enūnciabilia de
futuro cōtingenti Sed hoc est
alterius inquisitōis Si vo sut
diūsa enūnciabilia de pnti pterito
et futuro diuīsmode se hīt Sic
aut idē enūnciabile q ē de
pnti qualitcūqz res se habe-
bat sm hēat manifestū ē q
idē enūnciabile quqz ē vm
quqz flm 2m q phus dicit i
pntis Eadē orō et oppoīco
quqz ē vā quqz flā Ad cuius
evidenciaz sciēdm est q sm phm
i periermenias tria qst p ordinē

Inveniunt(ur) una voces sunt signa
intellectuum Intellectus aut sunt
rerum similitudines Manifestum est aut(em)
quod unitas vocis significative vel
diversitas non dependet ex unitate
vel diversitate rei significate
Alioquin non esset aliquod nomen equi
vocum hoc enim si sunt diverse res
essent diversa nomina et non ideo non
Dependet igitur unitas vel di(ver)
sitas vocis significative sive
complexe sive incomplexe ex unitate
vel diversitate vocis vel illorum
quorum unum scilicet vox est signum et
non signatum tantum Intellectus
aut signum et signatum sicut res
ponit Igitur ubi unum vel enuncia
bile esse aliquod diversum vel propter
diversitatem vocis tantum sicut est
in synonimis in quibus est diversa
vox sed idem significatum omnino Sed
etiam cum diversitate vocis potest
esse diversitas intellectuum sive
propter diversitatem rei intellecte
sive propter diversitatem modi intelli
gendi Unde quando est diversitas
significationis que sequitur diversi
modos intelligendi unum et eundem
rem et propter hoc apparet in pre
quod ipse admiscet operationem illam
quam componentis et dividentis
ut dicitur 3o de anima Et ideo dicimus
quod non est idem enunciabile
sortem sedere et sortem sedisse vel
sessurum esse sed sortem sedere
idem est enunciabile quia est
eadem vox et idem modus di
Et ideo patet quod idem enunciabile
quandoque potest esse verum et quandoque falsum
Unde duo prima concedimus Sed 2m
dicimus quod diversitas consignificationis
ponit nominis indeperditate item quod
quod obliqui simpliciter non sunt nomina
sed tamen unum nomine non sunt
sed tamen conveniunt in uno ordine
declinationis sequitur articulus 18

Sequitur articulus 18 19

Ad 2m sic proceditur videtur
quod magister declarans questiones
theologicas magis debeat
uti auctoritate quam racionibus XVIII
Circa questiones declarantur per prima
principia scientie illius Sed prima principia
sunt articuli fidei qui nobis per
auctoritatem innotescunt Ergo maxime
questiones theologice sunt deter
minande per auctoritates Sed contra
est quod dicitur ad thimotheum 2o ut
sit potens exhortari in doctrina
sana et contradicentes revincere
Sed contradicentes melius revin
cuntur racionibus quam auctoritatibus
Ergo magis oportet declarare questi
ones per raciones quam per auctoritates
Responsio dicendum quod quibus actibus ex
equendus est secundum quod convenit ad
suum finem disputacio autem ad 2ex
finem potest ordinari Una quidem
disputacio ordinatur ad removendum
dubitacionem an ita sit Et in tali
disputacione theologica maxime
utendum est auctoritatibus quas recipiunt
illi cum quibus disputatur puta
si cum iudeis disputetur oportet
adducere auctoritates veteris testamenti
Si cum manicheis qui vetus
testamentum respuunt oportet
uti auctoritatibus novi testamenti
Si autem cum scismaticis qui reci
piunt vetus et novum testamentum
non autem doctrinam sanctorum nostrorum
sicut sunt greci oportet cum eis
disputare novi et veteris testa
menti auctoritatibus et illorum doctorum
quos recipiunt Et si omnibus fuerit
oportet ad eos convincendos
ad raciones naturales confugere Quedam
vero disputacio est magistralis in
scolis non ad removendum errores
sed ad instruendum auditores ut
inducantur ad intellectum veritatis quam
intendunt Et tunc oportet racio
nibus inniti investigabilibus veritatis radicem
et facientibus scire quo sit verum

xviii

Primos dici, alioquin si in dictis
auctoribus magister questionem determinat
certificatur quidam auditor quod
ita sit. Sed nichil scientie vel intellectus
acquiritur, sed vacuus abscedit. Et
per hoc patet responsio ad obiecta. Divisio

Deinde quesitum est de rebus
pertinentibus ad vim affecti-
vam. et primo de bonis
2o de malis. Circa primum querebantur
duo. primum utrum aliquis absque
perfecta caritate possit se martirio
offerre. Secundo utrum martirium
pati pro Christo sit in precepto.

articulus primus xix

Ad primum sic proceditur. videtur
quod aliquis absque caritate
perfecta possit se marti-
rio offerre. Contra super id
psalmiste. Ideo dilexi mandata
tua super aurum et thopasion
dicit glosa quod nimia caritas
plus diligit dei legem quam
milia auri et argenti. Et eadem
ratione quam omnia temporalia. Sed
illud quod minus diligimus expo-
nimus pro eo quod magis diligimus.
Ergo et omnia temporalia. Et etiam
propriam vitam exponere potest
pro Christo qui habet maiorem caritatem.
Sed contra. si aliquis absque caritate
perfecta potest se offerre martirio.
Ergo pari ratione potest marti-
rium sustinere absque caritate per-
fecta. Sed hoc videtur esse falsum
secundum illud Iohannis xvmo. Maio-
rem caritatem nemo habet
quam ut animam suam ponat quis
pro amicis suis. Sic ergo aliquis
absque caritate perfecta non potest
ad martirium offerre. Responsio.
dicendum quod in operibus virtutum duo
sunt attendenda scilicet illud quod
fit et modus faciendi. Contingit
autem illud facere quod fit secundum aliquam
perfectam virtutem fieri etiam non
solum ab habente parvam virtutem
sed etiam a carente virtute

Sicut aliquis non habens iustitiam
potest facere aliquod opus iustitie.
Sed si attendamus modum facien-
di. ille qui non habet virtutem
non potest operari. sicut ille qui
habet. Nec ille qui habet parvam
sicut ille qui habet magnam.
Primi operatur faciliter. et prompte
et delectabiliter. quod non ita facit
ille qui caret virtute vel qui
parvam habet. Sic ergo dicendum est
quod hoc opus quod est offerre se
martirio vel etiam martirium
sufferre potest facere non solum
caritas perfecta. sed etiam imperfecta.
Et quod plus etiam ille qui
caritate caret secundum illud apostoli
prima ad corinthios xiiimo. Si
tradidero corpus meum ita
ut ardeam. caritatem autem
non habeam et cetera. Sed
caritas perfecta hoc facit prompte
et delectabiliter. Sicut patet
de laurentio et vincentio
qui in tormentis hilaritatem
ostenderunt. hoc autem non potest
facere caritas imperfecta. vel
etiam ille qui caritate caret.
Et per hoc patet responsio ad obiecta.

Ad secundum sic proceditur. articulus 2o
videtur quod pati martirium
propter Christum non sit in pre-
cepto. Contra dominum videtur quod homo
det sua quam quod proprium corpus
ponat ut dicit Gregorius in illa
homelia. Ego sum pastor
bonus. Sed dimittere omnia sua
propter Christum non cadit sub precepto
sed sub consilio. Ergo et exponere
corpus suum martirio non cadit
sub precepto. Sed contra est quod augustinus
dicit xiiima de trinitate. Decet
Quod dictum est homini. morieris
si peccaveris. Nunc dicitur martiri
morere nec pecces. Sed illud
quod oportet nos facere ne peccemus

xx

Cadit sub precepto ergo mors
martirii cadit sub precepto Responso
dicendum quod aliquid cadit sub precepto
dupliciter Uno modo absolute Alio modo secundum ani-
mi preparacionem Quia enim preceptum
importat racionem debiti Illud
absolute cadit sub precepto quod
est debitum propter aliquid per se sicut
sicut preceptum de honore parentum
vel de amando deum Sed quando
contingit quod illud quod fiat aliquid
esse debitum nondum processit Sed
potest occurrere Unde hoc cadit
sub precepto non absolute sed secundum
preparacionem animi Ita scilicet
ut homo habeat animum paratum
ad faciendum illud quod debitum
redditur ex aliqua causa occur-
rente Et sic nos exponit
augustinus illa domini precepta que
ponuntur mathei v.to si quis
percusserit te in una maxillam
prebe ei et aliam maxillam
quasi dicat si opus esset et hoc
exigeret salus aliorum homo debet
esse paratus ad hoc faciendum
Et per hunc modum sustinere
martirium propter xpistum cadit sub
precepto quia scilicet homo debet
habere animum paratum ut prius permit-
teret se occidi quam xpistum negare
vel mortaliter peccare Et sic
eciam relinquere bona propria
cadit sub precepto quia debet
esse paratus animus xpistiani magis
sustinere rapinam bonorum suorum
quam xpistum negare vel morta-
liter peccare Et per hoc patet
Responso ad obiecta Sequitur questio

Deinde questitum est
de malis scilicet de primis
motibus Circa quos
quesita sunt duo Primo
utrum primi motus semper sint
peccata Secundo utrum infidelibus
sint peccata mortalia Articulus primus

Ad primum sic proceditur videtur
quod primus motus semper sit
peccatum Dicit enim magister xxi.ma
distinctione 2i libri sententiarum Est
temptatio a carne non potest esse
sine peccato Sed quando primus motus
est temptatio a carne Ergo primus
motus non potest esse sine peccato
Sed contra est quod ad romanos 6to
super illud Non ergo regnet pe-
ccatum in vestro mortali corpore
Dicit glosa non prohibet concupi-
scenciam que vitari non potest
Sed illud quod non potest vitari
non est peccatum Ergo concupiscencia
que est primus motus non est peccatum
Responso dicendum quod motus importat
inclinacionem quandam ad terminum
Unde quelibet inclinacio pertinet ad
appetitum in quantum actibus
Est autem in homine triplex appe-
titus Unus quidem naturalis secundum
quod vis appetitiva pertinet ad animam
vegetabilem Sicut est vis dige-
stiva et expulsiva et retentiva
Secundus appetitus est sensualis
tatis qui movetur secundum apprehen-
sionem sensus Tercius appe-
titus est voluntatis qui movetur
secundum appetitum racionis vel
secundum iudicium racionis Peccatum
autem quod est contra racionem culpe de
quo nunc loquimur non potest esse
sine actu voluntatis qui scilicet
est aliqualiter in potestate peccantis
Actus autem appetitus naturalis
non subiacet imperio racionis
sicut nec actus aliarum potenciarum
vegetabilis anime Et ideo in
actu talis appetitus non potest consistere
culpa sicut quod homo esuriat vel
siciat absque culpa est Et idem
dicendum est de aliis huiusmodi
Sed actus appetitus sensitivi sub-
iacet imperio racionis Ita
quod convenit ipsum potest ei imperare
vel eciam impedire Et ideo licet motus

xxi Post quem racionem Et si sequitur
iudicium racionis poterit eciam esse
peccatum mortale Sicut et motus
exteriorum membrorum imperati
a racione Si autem preveniat iudi-
cium racionis est quidem peccatum
si intendat in aliquid illicitum cum
in potestate hominis fuit ipsum compes-
cere Est tamen veniale peccatum
et levissimum ut patet per augustinum xii° libro
de trinitate Et hoc dicitur quod
motus peccati motus ante
superiores appetitus vel volun-
tatis consequens iudicium racionis
iam potest peccatum mortale primum
concedimus Ad 2m dicendum quod concu-
piscencia non potest vitari sic quod
nullus concupiscencie motus
surgat Quia dum resistitur
uni insurgit alius possunt
tamen vitari singuli et ex hoc
quibus habent aliquid de racione
peccati licet non habeant racionem
perfecti peccati quod est peccatum
mortale Articulus

xxii Ad 2m sic proceditur videtur
quod infidelibus primi motus
sunt peccata mortalia
Quia sicut anshelmus dicit in
libro de gracia et libero arbitrio
eos qui non sunt in xpo ihesu
sequitur dampnacio si senciunt
concupiscenciam eciam si non senciat
Sed senciunt concupiscenciam est habere
primum concupiscencie motum Ergo in-
fideles qui non sunt in xpo ihesu peccant
mortaliter sentientes primos motus
quia dampnacio non debetur nisi pe-
ccato mortali Preterea quilibet
homo debet habere originalem iusti-
ciam secundum quam concupiscencia
reprimatur Constat quod debitum est
quilibet concupiscencie motus Ergo
quilibet concupiscencie motus est
peccatum mortale Preterea enim quod
contra debitum habet peccati mortalis
racionem Sed contra quanto est altior
gradus tanto est casus gravior
sed altior est gradus fidelis quam
infidelis Cum ergo primi motus
fidelium non sint peccata mortalia
multo minus primi motus infidelium
Responsio dicendum quod primus motus sic dictus
est motus sensualitatis preveniens
deliberacionem racionis Eadem autem
natura sensualitatis est et racionis
in fidelibus eciam in infidelibus
Sed naturam autem sensualitatis
et racionis pertinet quod motus sensu-
alitatis qui est absque deliberacione
racionis non possit esse peccatum mortale
Quia peccatum mortale quod consistit
in aversione a deo ad quem converti
non potest homo nisi per racionem Et per
consequens aversio a deo que constituit
peccatum mortale non potest esse nisi
in racione ut patet per augustinum de civitate
dei Et ideo dicendum est quod primi motus
infidelium non sunt peccata mortalia
sed venialia Ad primum ergo dicendum
quod dictum anshelmi dependet
ex verbo apostoli Romani concludit
ad romanos octavo quod nichil
est dampnacionis hiis qui sunt in
xpo ihesu qui non secundum carnem
ambulant Videtur ergo quod hiis
qui in xpo ihesu sunt aliquid dampna-
cionis eciam si non secundum carnem
ambulent motibus carnis con-
sencientes Alioquin plus haberent
hii qui sunt in xpo ihesu quam alii
Est ergo aliquid dampnacionis
hiis qui sunt in xpo ihesu si non senciant
motus carnis quibus non consen-
ciunt Quod qualiter sit intelligendum
ex processu apostoli apparet Premiserat
enim preparacionem quantum ad mentem
licet non quantum ad carnem Premiserat
enim ego ipse mente quidem servio
legi dei carne autem legi pe-
ccati secundum quod leges fomitis que
adhuc manet in corporis membris
Nec igitur hii qui sunt in xpo ihesu

Videntur ad que pertine damp natione subiacere propter fomitis motus Concludit apostolus quod nichil est dampnationis hiis qui sunt in Christo Ihesu qui non secundum carnem ambulant Quia dampnacio originalis peccati soluta est per gratiam Christi Et ideo quibus actu remaneat fomes peccati dampnacionem tamen actualis peccati non incurrunt quia non ambulant secundum carnem In infidelibus vero manet peccatum ori ginale non solum actu sed etiam reatu Et ideo est eis aliquid dampnationis ex parte originalis peccati non autem ex parte actualis Si concupiscenciis non consenciant Ex hoc ergo non sequitur quod in fidelibus primi motus inducant dampnationem peccati mortalis Sed sequitur quod habeant aliqua damp nationem originalis peccati Sed tamen sciendum quod debitum originalis iusticie pertinet ad ipsam personam fidelis orem quam nature qua a pro parente contraxit tum collata est originalis iusticia Et ideo id quod pertinet ad defectum origi nalis iusticie pertinet ad peccatum nature scilicet ad peccatum originale Non autem ad peccatum actuale quod est peccatum mortale etc. Articulus

xxiiij Quesitum est utrum pueri non exercitati in preceptis sint recipiendi vel obligandi voto vel iuramento vel bene ficiis alliciendi ad ingressum religionis et videtur quod non preceptis enim consiliorum ad qua ordi nantur religiones a Christo exordium sumpsit Sed Christus primo consilium perfectionis dedit adolescenti qui precepta servavit ut Mathei xix° quod simili illi qui sunt exercitati in preceptis sunt ad religionem obligandi et recipiendi Preterea Gregorius dicit super Ezechielem Nemo repente fit summus Sed in bona conversa tione a minimis quis inchoat ut ad magna perveniat Sed magna sunt consilia que pertinent ad perfectionem vite Minora autem sunt precepta que pertinent ad communem iusticiam Ergo prius debent pueri exerci tari in preceptis quam ad consilia inducantur Preterea Exodi xxi° dicitur Si quis aperuerit cisternam et foderit et bos vel asinus in eam ceciderit dominus cisterne reddet precium iumentorum Sed ille qui aliquem puerum non in preceptis exercitatum ad religi onem inducit quodammodo aperit ei cisternam quia plerique tales religionem ingredientes egre diuntur et desperatam intrant quasi quandam spiritualem cisternam Ergo videtur quod ille qui eum inducit ei hoc imputetur ad peccatum Preterea illud quod est expediens com muni utilitati non est tollendum Sed expedit communi utilitati quod homines pura libertate utantur ad bonum faciendum Ergo non est aliquibus auferenda talis libertas per obligacionem voti vel iuramenti Preterea beatus Benedictus monachorum institutor almificus sua regula statuit quod venientibus ad religionem non sit facilis prebendus ingressus Sed probandus si spiritus ex deo sit Ergo multo minus sunt aliqui muneribus vel bene ficiis alliciendi Preterea Gregorius dicit et habetur in decretis distinctione xlviij na Domus quod edificati parietes non prius siccati pondus accipiunt Ideo nami tatis sue quamdiu sicient ne si ante pondera quam solidentur accipiant cunctam simul ad terram fabricam deponant Sed pueri quod

Nondum sunt exercitati in preceptis
sunt quasi pueri nondum desiccati
Ergo non sunt eis imponenda
onera ex gravamina religionis
instituta Preterea status religi
onis est status penitentie Sed
pueri excipiuntur ab omni penitentie
tie coercione ut habetur in
decretis de penitentia dist. v. Ita
Ergo non sunt ad religionem indu
cendi Preterea sicut dicit prima questio
tertia Quod quis non optat
non eligit perfecto non diligit
qui autem non diligit facile con
tempnit Sed pueri antequam sunt
exercitati non habent firmam
electionem ergo nec firmam dile
ctionem Et facile ergo religionem
contempnunt si in tali etate
ad religionem inducantur Preterea
proverbiorum xiiij dicitur Substantia
festinata minuetur Sed videtur
esse nimia festinantia quod ali
quis ad consilia convolet nondum
in preceptis exercitatus Ergo videtur
quod horum spiritualis substantia de facili
minuatur non ergo sunt ad
religionem inducendi Preterea
non minor cura est adhibenda
in ingressu religionis quam in
susceptione ordinis Sed in or
dinibus prohibentur ad maiores
accedere qui minores non acceperunt
Ergo etiam nec debet
aliquis ad observanciam consiliorum
in religionem transire nisi prius
preceptis observatis Preterea
duo sunt homini necessaria scilicet
intelligere verum et operari bonum
Sed intelligendo verum stultus
reputaretur qui prius ad diffi
ciliora se transferret quam leviora
intelligeret Ergo stultum est quod in
operatione boni aliquis prius transeat
ad consilia quam in preceptis ex
erceatur Preterea cum in religione exerciti

Convenit curam agere aliorum ad
salutem suscipientes Sed in hiis qui
eliguntur ad aliquam curam ecclesiasticam
oportet eligere meliores Ergo
oportet eos qui ad religionem
assumuntur eligere meliores ut hii
autem sunt qui sunt exercitati in
preceptis Ergo tales sunt ad religi
onem inducendi Preterea illud
quod est in se bonum si ex eo sumatur
peccati occasio est abiciendum
Sicut serpens eneus quem
moyses fecerat ex mandato
domini ad sanandum filios israhel
ut habetur iiij regum xviij Ezechias
confregit eo quod ex eo sumebatur
idolatrie occasio Similiter et
quamvis benedictio sit secundum se bona
tamen reprehenditur si minor presente
maiore benedicat Cum ergo
aliqui inexercitati in preceptis
sumant occasionem peccati ex ipso esse
religionis ab ea recedentes
Igitur quamvis religio sit secundum se
bona tamen videtur quod inexercitatus
ad religionem inducendus sit vitandus
Preterea gregorius dicit et habetur in
decretis dist. xlviij In nullo
appetit qui ad summum loci fasti
gium postpositis gradibus per ab
rupta querit ascensum Sed pro
cedere ad consilia non observatis
preceptis est postponere gradus
Ergo videtur quod hoc sit ascensum
querere Et ita ad hoc non sunt
aliqui inducendi Preterea damascenus
dicit in 2o libro quod non est utile
inexpertum existentem et improbatum
in corruptione seminum ut non in
superbiam incidat et in laqueum
diaboli Ergo pari ratione non
est utile improbatis et inexpertis in
preceptis ad statum contemplacionis
assumi ad quem religio ordinatur
Preterea gregorius dicit in vj moralium
quod post lie complexus ad rachelem

sicut neophitus

Jacob prevenit quia perfectus
quisque ante vite activ(e) ad fe-
cunditatem ingeritur. Et post con-
templative ad requiem con-
pulatur. Genes. xxix°. Sed acti-
va vita consistit in obediencia
preceptorum. Status autem religionis
pertinet ad vitam contemplativam.
Ergo non sunt aliqui ad religionem
inducendi antequam sunt in preceptis
exercitati. Preterea nulla promissio
est facienda cuius solucio non
est licita. Sed solvere aliquid ali-
cui pro ingressu religionis non
est licitum. dicitur enim in decretis
prima questione 2a. Nullum legimus
xpi discipulos uel eorum ministerio
commissos quempiam ad dei cultum
aliquo muneris interventu
provocasse. Ergo non sunt aliqui
promissionibus ad religionem
alliciendi. Preterea nullus qui
non est exercitatus in armis
secundum leges est admittendus ad
miliciam corporalem. Sed religionis
status est milicie spiritualis. Ergo
non sunt aliqui recipiendi ad religionem
nisi prius exercitati in preceptis
et in quibusdam spiritualibus ac-
tibus. Preterea qui non potest obligari
ad minus non potest se obligari
ad maius nisi sit necessarium.
Sed pueri ante xiiii annos non
possunt se obligare ad matrimonium
quod est minus. Ergo multo minus ad
religionem. Preterea legitur Mathei
v.to Ex duos demoniacos quos
curavit non permisit secum intrare
navem que significat crucem et
religionem. per demoniacos enim
curatos significantur homines a peccatis
conversi. Ergo non sunt ad religi-
onem acceptandi peccatores
statim conversi antequam in preceptis
exercitentur. Preterea bonorum operum
fructus solvere debemus quando de
egipto eximus ut dicit quedam
glosa exodi xiii°. Sed exire
de egipto est exire de mundo
religionem intrando. ergo illi qui
volunt religionem intrare debent
prius fructus bonorum operum solvere
per observanciam preceptorum. Preterea
augustinus dicit in libro de sermone
domini in monte. Et omnis presumpcio
est cohercenda. Sed magna presumpcio
videtur esse quod aliquis velit ascendere
in arcem consiliorum non observatis
preceptis. Ergo tales sunt cohercendi
et non alliciendi ad religionis
ingressum. Preterea augustinus dicit in eodem
libro quod maiora maioribus et
minora minoribus sunt adhibenda.
Sed consilia sunt maiora. Ergo non
sunt pueris inexercitatis exhiben-
da. Et ita pueri non exercitati
in preceptis non sunt ad religionem
trahendi. Sed contra est quod dicitur
xx. q. 2a. Si in qualibet et
Extra. parentibus sane filios suos
religioni tradere non amplius quam
ad xiiii annum etatis sue annum
licencia esse poterit. Postea vero
sunt cum voluntate parentum convi-
ncti aut sine devocionis sit solitarium
votum cum filiis licitum religionis
assumere cultum. sed post xiiii annum
annum non statim sunt [illegible] in
preceptis exercitati. Ergo possunt
religionem ingredi pueri an-
tequam sint in preceptis exercitati. Preterea
maius est quod aliquis recipiatur ad
regimen sui et aliorum quam quod
recipiatur in religionem in qua
sub regimine alterius vivit. Sed
salomon adhuc puer existens assumptus
est ad regimen sui et aliorum ut
dicitur primi paralipomenon xxix°
locutus est david rex ad omnem
ecclesiam salomonem filium meum
elegit deus adhuc puerum
et tenellum. Ergo multo magis

Possunt pueri non exercitati in preceptis ad religionem induci Preterea votum illud non illicitum ex cuius solucione non redditur rei Sed secundum ambrosium qui voverunt continenciam in annis puerilibus sunt rei si votum non exsolvant Ergo non est illicitum quod in puerilibus et preterea non est illicitum quod quis non retrahatur a bono sed magis provocatur ad melius Sed ergo status religionis in quo tantum [illegible] servatur sit melior quam secularis in quo solum precepta servantur videtur quod eciam beneficiis induci debeant pueri et xx q. ii c. i affirma Preterea xx q. ii c. i dicitur affirma tunc erit virginitatis professio ex quo adulta etas iam esse ceperit et quod solet apta nupciis deputari Sed non statim in hac etate viri vel mulieres sunt in preceptis exercitati Ergo antequam aliqui in preceptis exercitentur licite possunt religioni astringi et voto vel iuramento Preterea si talis obligacio esset illicita scilicet qua pueri non exercitati in preceptis voto vel iuramento ad religionem obligentur aut hoc esset quia est secundum se mala aut quia est prohibita Sed non est secundum se mala quia sic exercitacio sive adimplecio promissionis esset peior et perseverancia pessima Cuius contrarium videmus quia ad implentes ea que promiserant in puerilibus annis et in hiis promissis perseverantes maxime commendantur Sed eciam non est illicita talis obligacio tamquam prohibita Non enim prohibetur in lege veteri dicitur enim Numeri xxx mulier si quipiam voverit et astrinxerit iuramento que est in domo patris sui et in etate adhuc puerili si cognoverit pater votum quod pollicita est et iuramentum quo obligavit animam suam

et tacuerit voti rea erit quodque pollicita est et iuravit opere complebit Si autem audierit et contradixerit pater vota et iuramenta irrita erunt nec obnoxia tenebitur sponso Ex quo quod concedit pater Similiter eciam non est prohibitum iure canonico quia in decreto leonis pape habet eciam auctoribus inducitur xx q. i puelle Similiter eciam non est prohibitum lege civili que maxime inducit honores antecedendo a mundo et sequendo effectionibus opera Ergo licitum est obligare voto vel iuramento pueros nondum exercitatos in preceptis ad religionem Responsio Dicendum quod licet quod in questione habet inducatur dubitaciones non habet nisi quod quidam contencionis studentes veritatem obnubilare conantur Unde hic locum habent verba que augustinus dicit in xx de civitate dei Cum ille est maior et teterior insipiencium morbus animorum quo instabiles motus eciam suos post racionem plene redditam sive nimia cecitate qua nec apta cernuntur sive obstinatissima pervicacia qua eciam ea que cernuntur non feruntur tamquam ipsam racionem veritatem qua defendunt sit necessitas copiosius dividendi plurima quod res claras vel ut eas non solum spectantibus intuendas sed quodammodo tangendas palpantibus offeramus et in quibus disceptandi finis erit si rudendi et rusionibus existimemus Nam qui vel non possunt intelligere quod dicimus vel tam duri sunt adversitate mentis ut eciam si intellexerint non obediant respondent et loquuntur indignitate atque infatigabiliter Nam sunt quorum dicta contraria si totiens vellemus refellere quotiens obnixa fronte statuerint non cogitare quid dicam dum quomodocumque nostris disputacionibus contradicat

Quam sit conveniens et expediens et fructuosum fides. Veritas ergo hic modus servandus ut veritas manifeste et quasi palpabiliter ondatur. Et si contrarium dicta fuerint que aliquod pondus non habent contempnantur ne semper oporteat inutiliter eadem replicare. Si quis contrarium dicere voluerit scribat quod dicit ut aliis intelligentibus diiudicare possit an doceat veritatem. Primo igitur circa propositam questionem ut singula distinguamus considerandum est quod pueros etiam infra annos pubertatis in religione recipi non est secundum se malum. Immo est expediens et fructuosum. Primo illud quod a puericia assuescit semper perfectius et firmius tenetur secundum illud proverbiorum xxii adolescens iuxta viam suam ambulabat et cum senuerit non recedunt ab ea. Et ideo apostoli instituerunt ut pueri etiam infantes ad christianam religionem reciperentur ut in ea nutriti firmius et perfectius ei inhererent. Et hoc est quod dyonisius dicit in ultimo capitulo ecclesiastice ierarchie secundum sanctam legem confirmati infantes ad habitum sanctum habebunt consuetudinem ab omni remoti errore et immunde vite expertes hoc divinis nostris ducibus id est apostolis ad mentem venit et visum est bonum suscipere infantes. Multo autem magis excedit vita christiana infidelium vitam quam vita religiosorum secularium vitam presertim cum in primitiva ecclesia omnium christianorum erat perfectissimus religionis status secundum illud actuum iiii. Multitudinis credentium erat cor unum et anima una nec quisquam eorum que possidebat aliquid suum dicebat sed erant illis omnia communia. Sed omnes vite exemplar omnes religiones sunt institute. Et ideo religionum institutores ex eadem causa qua etiam apostoli moti sunt ad recipiendum infantes in religione ut patet de beato benedicto qui ut ii° dialogo legitur recepit maurum duodenum. Et placidum septennem. Est tamen quedam circa hoc attendenda. Nam pueri ante annos pubertatis ex naturali iure sunt sub cura parentum propter hoc quod patiuntur discretionis defectum secundum quam possint vel regere seipsos. Et ideo in hac etate possunt quidem religioni tradi si a parentibus offerantur et erit rata traditio. Precipue si cum ad annos pubertatis pervenerint ratam habuerint paternam oblationem. Unde gregorius dicit et habetur xx q. i c. Quod dedisti si pater et mater filium filiam ne intra septa monasterii infantie annis sub regulari tradiderint disciplina utrum liceat eis postquam pubertatis impleverint annos egredi et matrimonio copulari hoc omnino devitamus quia nephas est ut oblatis a parentibus deo filiis voluptatis frena relaxantur. Si autem in hac etate propria sponte se religioni tradiderit post hoc per assensum vel dissimulacionem parentum ratum esse. Unde dicitur xx q. ii. Puella in qualibet minori etate religionis tonsura vel religionis vestem devitam in utraque sexus filiis aut uno aut ambo parentes dederint aut forte volentibus vel nescientibus

Scilicet parentibus a se suscep-
tam non mox visam in filiis
abdicaverint si non coram se
vel episcopo palam quod in con-
ventu eosdem filios talia here
promiserit ad secularem reverti
habitum filiis ipsius quoque penitus
non licebit. Si vero pueri annos
pubertatis transcenderint sunt
etiam invitis parentibus ad reli-
gionem transire nec sunt repel-
lendi immo magis vocandi.
Ut enim gregorius dicit in quadam
omelia Ad vitam bonam aliquis
in puericia alius in adolescencia
alius in iuventute alius in sene-
ctute alius in decrepita etate
vocatur. Et sic in nulla etate
sunt repellendi. Minime tamen
sunt repellendi in puericia dicit
enim Crisostomus super matheum
Nemo meretur appropinquare christo
non repelletur ab eo simplex in-
fancia Tamen si sancti futuri sunt
quid vetatis filium ad patrem
venire Si autem peccatores fu-
turi sunt ut quid sentenciam
condampnacionis profertis antequam
culpam videatis quam quidem
sentenciam dampnacionis profertis
Aliquis tamen dicit quod non sunt reci-
piendi pueri ad religionem
quia exibunt et peiores efficiantur.
Sed quod addit quidam quod oportet
prius pueros exercitari in pre-
ceptis et postea transferre ad
consilia observanda in religi-
one ex falso intellectu procedit
Arbitrantur enim quod precepta
parant viam ad consilia non autem
est sic immo potius consilia parant
viam ad precepta servanda Quia
per consilia removetur homo a
rebus seculi circa quas occu-
patum difficile est quod innocenciam
servet Unde hylarius dicit
super matheum Grave onus subiit
innocentie retinende opum occupatu-
rem enim solius famulatus dei non
sine seculi vitiis assequatur. Et
ideo dominus dicit mathei xix quod
difficile intrant qui pecunias
habent in regnum celorum. Quia
difficile est quod tales precepta servent
quibus intratur in regnum nisi
sequentes consilia divicias relin-
quant Et ideo pueri ad hoc quod
innocenciam servare possint in
observancia mandatorum sunt
iuvandi et quodammodo premuniendi
in exercicio consiliorum. Nec sunt
repellendi quamvis reconditi vi-
deantur in perfectis dicit enim
Horigenes super matheum Quidam
puerilem sermonem habentes
offerunt salvatori pueros et
infantes Cum autem videtur perfecti-
ores prius qua distat racionem
iusticie reprehendit eos qui
pueros et infantes eo quod sunt
minus eruditi offerunt christo
Dominus autem hortatur discipulos
suos condescendere utilitatibus
puerorum Hoc autem debemus attendere
ne estimacione sapiencie excel-
lencioris contempnamus quasi magni
pusillos ecclesie prohibentes
pueros venire ad ihesum Sed quod
ulterius queritur an ante religi-
onis ingressum sint voto vel
iuramento ad religionem
obligandi manifeste patet
quod sic Sicut enim in malis quanto
voluntas est confirmata ad malum
tanto peior est sicut patet in
obstinatis et qui ex malicia
peccant ita etiam in bonis quanto
voluntas melior est tanto est
magis firmata et astricta ad
bonum Cum igitur bonum sit quod pueri
ad religionem veniant multo
melius est quod eorum voluntas
sit ad hoc firmata Quod sit voto

Vel iuramento Unde et david
dicebat iuravi et statui custo-
dire iudicia iusticie tue Et
augustinus dicit in epistola ad paulinum
et armentarium felix necessitas
que ad meliora compellit Ultimo
autem considerandum restat an sit
beneficiis alliciendi Et si ex
conventione vel pacto precium
alicui detur vel quecumque temporale
beneficium ut religionem in-
tret hoc est illicitum Si autem
aliquis aliqua ei beneficia
temporalia conferat ut auferat
impedimenta quibus impeditur
a religionis ingressu vel
eciam ut eum inducat vel doceri
faciat ad hoc quod sit religionis
actus hoc non est illicitum sed
laudabile Similiter et si bene-
ficiis temporalibus aliquis aliquem
alliciat ut eum favorabilem
sibi reddat non intendens
gloriam propriam sed gloriam
dei et proximi salutem lau-
dabile est Sicut et apostolus
de seipso dicit prima ad corinthios
decimo per omnia omnibus
placens deus eciam aliquos
temporalibus beneficiis allicit
ad bene agendum in ecclesiis
eciam quibusdam temporalium distri-
bucionibus alliciuntur aliqui
ad ecclesie deserviendum
non quia primum accipiant
Sed sit quedam sensualis
illectiva ad serviendum deo
Sicut et dominus dicit matthei
sexto primum querite regnum dei
et iusticiam eius et hec omnia
scilicet necessaria vite adicientur
vobis Ad primum ergo dicendum quod sicut
christus ad consilia vitande ado-
lescentes in preceptis exercitatum
ita eciam vocavit mattheum pu-
blicanum non exercitatum in preceptis

Sed primo precedens applicatum Ergo
accipere possumus quod ad consilia
observanda in religione vo-
candi sunt non solum exercitati in
preceptis sed eciam non exercitati
Ad secundum dicendum quod diversitas graduum
debet attendi prout unus in eis
statibus sunt conditionibus et
sic non oportet quod qui tendit
ad maiorem statum vel conditionem
quod prius exerceatur in minori statu
sicut videmus quod illi qui volunt
fieri milites non exercitantur
prius in laicatu sed a puericia
exercitantur in milicia Similiter
et qui volunt fieri clerici non
prius exercitantur in vita laicali
sed clericali Et hoc modo qui
volunt religiosi fieri non oportet
quod prius exercitentur in vita
seculari sed optimum est eis
si a puericia exercitantur in
vita religionis quia magis
poterunt in ea proficere Unde
dicitur trenorum tercio bonum
est viro cum portaverit iugum
domini ab adolescencia sua Alio
modo accipi diversi gradus in
eodem statu et condicione Et hoc
modo dicit gregorius quod in quibus
bona conversacione incipiendum
est a minoribus ut ad maiora
perveniatur sicut enim milites a
rudimentis milicie et clerici
a rudimentis clericature Ita
eciam et religiosi incipiunt a rudi-
mentis religionis ut proficiant
usque ad summum Ad tercium dicendum quod
duplex est occasio scilicet data et
accepta Tunc quando dat aliquis
occasionem alicui ruendi in
cisterna cadendi quod facit
aliquis vel dat mugitum ex
quo datur proximo occasio ruine
et tunc ruina proximi imputatur

ad 2m

ad 3m

danti occasionem. Aliquibus autem
non est occasio data sed supplan-
tata puta si aliquis inducat ali-
quem ad bonum. et ipse ex hoc fit
deterior et sic non est relinquenda ad 3m
monitio bona propter hoc quod ille
sumit inde occasionem ruine.
Unde et dominus non dimisit predica-
tionem veritatis propter scandalum
phariseorum ut habetur mathei
xv. Et augustinus dicit in epistola
ad bonifacium. Et habetur xxiii
q. iiii. Ipsa pietas et misericor-
dia si plurimi essent in domo ruino-
sa et inde saltem unus
liberari posset. atque dum illud
facere conaremur. Alii semetipsos
precipitando necarent. dolores
de ceteris utique unius salute
consolaremur. Ad quartum dicendum quod li- ad 4tum
bertas necessitati coactionis opponitur
que est necessitas absoluta. Et
talis necessitas non est adhibenda
sed necessitas que est ex suppositione
finis non opponitur libertati. et tali
necessitate expedit uti ad
communem utilitatem. Alioquin nec
pacta promissionibus confirmata nec
iuramenta in rebus humanis
fieri deberent. Multo autem
magis quam in humanis expedit ho-
mines obligari ad divina
que sunt meliora. Ad quintum dicendum
quod difficultas ingressus tollitur ad 5tum
in religionibus per hoc quod datur
intrantibus annus probationis
in quo difficultates religionis
experiuntur. Ad sextum dicendum quod pa-
rieti novo dealbato non est ad 6tum
omnibus rigoribus exponendum
nec in hoc prohibetur quin sit paries
dealbandus. dealbatur autem
paries a principio convertendo secularis
affectus per religionem. et ideo
convenit quod plus exercitentur
aliqui in religione quam eis
[column break]
omnibus probationis aut sacrorum
ordinum imponatur. Et de hoc onere
loquitur gregorius ut patet ea que precedunt
in illo capitulo et in 2a omelia eze-
chielis. Ad septimum dicendum quod status ad 7m
religionis est status perfectionis
et est exercitium sive scala per-
fectionis. Unde ad religionem reci-
piendi sunt peccatores propter peni-
tentiam. et recipiendi sunt pueri
innocentes quasi in scala quadam
perfectionis ut perfectius innocentiam
servent. Ad octavum dicendum quod si ad 8m
omnes inviti pueri ad religionem
ducerentur timendum esset de casu
futuro. Sed ex quo propria volun-
tate se obligant et religionem
introducuntur non est locus tali
inducta. Ad nonum dicendum quod sicut ad 9m
magnum et parvum multum et paucum
sunt plurium dicuntur relative ita et
festinantius sive velox et tardum
nam festinatum sive velox est quod
in parvo tempore multum movetur. Illa
ergo sola minuitur que est festinata
in respectu ad debitum motum
puta si aliquis aliquem statum a
principio aggressus contemptis rudi-
mentis illius status ea que sunt
perfectiorum in statu illo attemptare
vellet. Non est autem sola festinata
si exercitium perfectionis et quasi
quandam scalam que est religio
a pueritia aliquis ingrediatur.
Tunc enim est culmen perfectionis ut
etiam si a pueritia homines
perfectionem aggrediatur. Semper
tamen ut proficiat. Sicut etiam augustinus
de doctrina christiana. Tanta est
christianarum profunditas litterarum
ut si in eis cottidie proficerem
si eas solas habente pueritia
usque ad decrepitam senectutem
summo studio meliori ingenio
conarer addiscere. Ad decimum dicendum 10m

Sicut diversi ordines sunt quasi diversi gradus unius
claustralis vite. Et ideo oportet ut a
minoribus incipiatur qui ad maiores tendit.
Non autem oportet quod qui tendit ad sacros ordines
exercitetur in hiis que pertinent ad inferiorem
statum laicalis scilicet vite. Et similiter in vita
religiosa oportet quod a rudimentis eius
incipiat qui religionem ingreditur ut
ad summum apicem religionis attingere
possit. Non tamen oportet eum prius exercitatum
in seculari vita. Ad xi[m] dicendum quod in in-
telligibilibus eciam oportet quod aliquis
a minoribus in eadem sciencia incipiat
ut ad maiora perveniat. Non tamen oportet
quod quicumque vult aliquam scienciam addiscere quod
exercitetur in quibus minores sunt. Qui voluerit
aliquam scienciam vel artes libe-
rales non oportet quod prius exerci-
tetur in mechanicis, sed solum
hoc oportet quod minor sciencia pateat
viam ad maiorem. Vita autem secu-
laris non parat viam ad religi-
onem sed magis ab ea abdu-
cit. Unde Gregorius dicit
in principio moralium. Cum me
ad hec cogeret animus pueri
mundo quasi specietenus
deservire ceperunt multa
ex eiusdem mundi cura succre-
scere ut in eorum iam non
specie sed quod gravius mente re-
tinerer. Religionis autem observancia consiliorum
parat viam ad totam et perfectam preceptorum divina
observanciam quod non est in seculari vita observan[tia].
Ad primum dicendum quod racio illa deficit
in multis. Primo quidem quia illi qui
religionem intrant non ad hoc eliguntur
ut sui vel alterius curam gerant
magis quam ante sed magis ut sint
sub cura et obediencia alterius.
Secundo quia hoc non generaliter ab omnibus ... quod
necesse sit eligere meliorem ad regimen
prelacionis sed secundum quosdam sufficiat
eligere bonum. Tercio quia si oporteret
eligere meliorem ad prelacionem non quod
sit meliorem sed meliorem et
magis ydoneum ad hoc. Pueri
autem etsi non sunt meliores sunt
quia adulti sunt tamen magis ydonei
ad hoc ut in religionem intrantur.

Unde Anshelmus in libro de simi-
litudinibus comparat eos qui a pueri[cia]
intrant in religionem angelis
alios autem hominibus quia angeli
a principio homines autem processu temporis
ad vitam eternam pervenerunt.
Et quia ad episcopatum non eligitur
nisi unus. Et ideo maior necessitas
est quod melior assumatur quam in
intrantibus religionem qui plures
accipi possunt. Ad xii[m] dicendum quod
non solum illud quod est peccatum prebet
occasionem ruine sed illud quod habet
speciem mali. Unde et apostolus dicit
prima ad Thessalonicenses ultimo
ab omni specie mali abstinete
vos. Et enim serpens eneus
etsi secundum se esset bonus ex sim-
ilitudine tamen speciem habebat
mali propter similitudinem ydolatrie.
Nam apud eos qui erant ad ydo-
latriam proni non erat dimitten-
dus sed subtrahendus. Introitus autem
religionis nec est secundum se malus
nec habet speciem mali. Benediccio autem
etsi sit de genere suo bona tamen
ad hoc quod sit actus virtutis exigitur
quod sit vestita debitis circumstan-
ciis ut sit quibus et persone et loco
et tempori. Non est autem debitus persone
quod minor parte maiori bene-
dicat. Quia sicut dicitur ad Hebre-
os vii° sine ulla contradiccione
quod minus est a maiore benedicitur.
Ad xiii[m] dicendum quod ille qui accedit
ad consilia non querit ascensum
per observanciam postpositis gradibus
sed magis recedit ab hiis que
sunt homini impedimenta ab observa-
cione preceptorum sicut dictum est.
Ad xiiii[m] dicendum quod secundum dictum Damas-
ceni magis esset contrarium conve-
niens. Ideo enim deus hominibus
est post regularem incorrup-
tibilitatem non statim addidit
quia hoc non esset eis utile

et corporalium bonorum est materia
superbie et ideo utile est homini
ad superbiam vitandam ut ad consi-
lia transeat temporalium abundantia
delinquens Vide primum dubium quod am-
plexus vacacionis significat qui-
etem contemplacionis ad quam
etiam consilia sequentes non statim
a principio pervenire possunt sed post
longum exercitium mandatorum in
vita seculari Vide primum dubium
quod si beneficiis temporalibus aliqui
alliciantur ad religionem cum
pacto sicut solet fieri in emptione
et vendicione est illicita solu-
tio Si autem aliquis aliter promittat
sine pacto non est illicita solutio
Et ideo bene post premissa va
in eodem capitulo subiungitur nisi forte
de paupertate alimenta quibus in-
digne provenat Et tamen subdit
dum tamen absit pactio et omnis con-
vencio Vide idem dubium quod status
religionis quantum ad eos qui in
eo profecerunt est spiritualis milicia
quantum vero ad eos qui de novo
intrant est quasi quoddam tiro-
cinii exercitium et oportet ad
maiorem profectum quod a principio
aliquis huiusmodi exercitium
subeat sicut de exercitio mi-
licie temporalis Vegetius docet
in libro de re militari Vide
primum dubium quod obligatio perfectionis
matrimonium corporale non potest
fieri ante annos pubertatis
sed obligatio solemnis est pro-
fessio que fit in religione
ad perpetue remanendum in ea
Sed ante annos pubertatis
potest fieri aliqua sponsio futuri
matrimonii sicut est in sponsa-
libus tamen assimilatur obligatio
que fit ad religionem Vide 20mum
dubium quod sicut glosa dicit ibidem

Ex hoc quod demoniacus curatus
volebat esse in navi cum Christo sig-
nificat desiderium eorum qui sunt a
peccato mundati qui cupiunt dissolvi
et esse cum Christo sed hoc non statim
eis conceditur sed oportet quod prius
in hac vita laborent annunciando
verbum dei Unde petet quod non
est ad propositum Vide 21m dubium quod quanto
aliquis magis exercitatus in
bono ex consuetudine vel ex seculo ad
religionem transit tanto facilius
in ea proficere potest Sed quia in seculari
vita multa imminent pericula
quibus huiusmodi exercitium virtutis
impeditur tutius est quod a principio
impedimenta disponant pro obser-
vantia consiliorum Vide 22m dubium
quod difficilius est observare precepta
in vita seculari quam in vita re-
ligiosa magna enim virtus requiritur
ad hoc quod aliquis in seculo vivens
se immaculatum a vitiis secularibus
servet Unde dicitur ecclesiastici
xxxi beatus dives qui inventus
est sine macula Et postea sub-
ditur quis est hic et laudamus
eum fecit enim mirabilia in vita
sua Et ideo maioris perfectionis
videtur esse si tamen sit presumptio quod
aliquis in seculo vivens conservet
se immaculatum quam qui tante virtutis
se non existimans ad religionem
transeat ut facilius a peccati macula
conservetur ad modum zachei qui
cum statura pusillus esset ad hoc
ut Christum videret ascendit ad ar-
borem sycomorum id est ficum fatuam
per quam religio designatur Vide
23m dubium quod in utroque statu maiora
maioribus sunt attribuenda
et tamen qui ad minorem statum profi-
cere vult oportet quod in minoribus primordia
illius status accipiat secundum illud
ecclesiastici xxv In iuventute
tua non congregasti in senectute

Primo menti. Et ideo ad hoc quod aliquis perveniat ad perfectionem religionis oportet quod a principio etatis sue ad huiusmodi assuescat.

Capitulum xxiiii

xxiiii Deinde queritur utrum consilia ordinentur ad precepta. Et videtur quod non. Illud enim ad quod ordinatur aliud posterius est. Quia finis prior est intentione et posterior in executione. Sed observatorem preceptorum convenit esse potentem in executione quam in perfectione consiliorum ut patet mathei xix° de adolescente qui se dixerat servasse legis precepta. Non ergo consilia ordinantur ad precepta sicut ad finem sed potius econverso. Preterea finis est perfectior hiis que sunt ad finem. Sed consilia sunt perfectiora preceptis quia consilia pertinent ad perfectum statum precepta autem pertinent ad communem iusticiam. Unde et consilia preceptis superadduntur ut patet per hoc quod dominus xix° dicit adolescenti qui precepta servaverat: Adhuc unum tibi deest. si vis perfectus esse etc. ergo consilia non ordinantur ad precepta sed potius econverso. Preterea sicut se habent principia ad conclusiones ita se habent fines ad ea que sunt ad finem. Sed talis est ordo principiorum ad conclusiones quod positis principiis ponuntur conclusiones non autem econverso quia contingit ex falsis silogizare verum. ergo talis est ordo finium ad ea que sunt ad finem quod posito fine ponuntur etiam ea que sunt ad finem. Sed positis preceptis non ponuntur consilia. Multi enim observant precepta que non observant consilia. ergo consilia non ordinantur ad precepta sicut ad finem. Preterea augustinus dicit in libro de sancta virginitate: Mirabiliter desipiunt qui hanc pueris seculi virginitatem solam esse observandam senciunt. Sed observatio preceptorum pertinet ad pueros seculi. ergo consilium virginitatis non est impendendum propter precepta. et eadem ratio est de aliis consiliis. Preterea precepta pertinere videntur ad vitam activam consilia autem ad vitam contemplativam. Unde mathei xviiii° ubi enumerantur precepta legis dicit glosa: Ecce vita activa. Ubi autem postea subditur: si vis perfectus esse etc. dicit: ecce vita contemplativa. Sed vita activa ordinatur ad contemplativam et non econverso. ergo precepta ordinantur ad consilia et non econverso. Preterea dominus miraculose legitur turbas refecisse. Primo quando satiavit quinque milia hominum ex quinque panibus et duobus piscibus ut legitur mathei xiiii°. Secundo de septem panibus et paucis pisciculis satiavit quatuor milia hominum ut habetur mathei xvi°. Et sic dicit glosa mathei xiiii°: quinque milia pro quinque sensibus corporis hii sunt qui in seculari habitu exteriori recte uti noverunt. hii quinque panibus id est legalibus preceptis ad hoc necesse est alantur. Nam qui mundo integre renunciant quatuor milia sunt et septem panibus id est ewangelica perfectione sublimes et spirituali gratia reficiuntur. Sed plus pavit dominus v milia hominum quinque panibus quam quatuor milia ex septem. Ergo precepta sunt priora consiliis et non econverso. Preterea dispositiones precedunt perfectionem et ordinantur ad ipsam. Sed precepta sunt dispositiones ad consilia. dicit enim glosa Ieronimi in principio marci: Quatuor sunt qualitates de quibus sancta ewangelia contexuntur: precepta, mandata, testimonia, exempla. In preceptis iusticia, in mandatis caritas, in testimoniis fides, in exemplis perfectio

Ad qua ptinet csilia / ergo videtr
q precepta ordinetr ad csilia et
no e cº Ptea primo no e aliquid
prius Sed sicut dicit quedaz glosa
sup ps caritas primo mouet
pedem ad sce reditum vite deactu
aut caritatis dantr precepta ergo
nichil e prius in vita spuali q
precepta Non aut csilia ordinatr
ad precepta Sed potius ecº Ptea
sup illud ps Sic oblactatus
sup matre sua ic dicit glosa
Sicut quadz tpa notatr in pro
creatone carnali ita et in spuali
primu ergo tpus conceptonis
2m e in vtero alteonis 3m
emissionis tercio portatos et lac
tatonis qrto ablactatonis Ita
etiaz in vtero matris eccesie po
concipiuntr du fidei rudimetis
informatr Unde quasi in vtero
aluntr in ei primordiis psitetes
deinde manibus ecclesie portatr
et lacte nutriuntr donec iam
gradio scili a lacte matris
accedamus ad mensa patris
Et postea subditr Multi vero
huic ordini puertunt ut heretici
et scismatici se ante tpus a
lacte sepantes vnde extinguntr
Sed separi a lacte e a facilibus
diminutis ad difficiliora transire
tu vo csilia sunt difficiliora
qua precepta videtr q periculo
extinctonis se exponat qui
ad csilia accedit nisi prius
conuatur i preceptis precepta ergo
ordinatr ad csilia et no
ecº Ptea grego dicit super
ezechielem q ex precepto boni fac
inchoatu e sed illud qd e sapien
cia ordinatr ad illud qd e psectius
et no ecº ergo precepta ordinatr
ad csilia et no ecº Ptea virtus
imitatr natz sed na opatr prius
in corpe animalis ea que ptinet
ad esse sicut membra pncipalia qua
ea que sunt de bn esse Ergo in p
gressu virtutis prioa sunt precepta
que sunt de esse virtutis q csilia
q sunt de bene esse ipius et sic ist
q prius Ptea sicut e ordo i addiscendo
ita etiaz in opando Sed in addiscendo
oportet incipe a facilioribus ut ad
difficiliora pueniatr ergo i operando
oportet prius iple precepta que sunt
faciliora et sic transire ad csilia
Ptea matthei xvo dr i glosa q
sermo diuinus e nobilior via qua
terminus Sed sermo diuinus por
dinat precepta csiliis ut matthei
xvo ubi dr post illud q precepta
e antiqs Et postea supadditr
illud qd psectos est ergo videtr
q obseruancia preceptorz sunt
pordinata obseruatonibus csili
orz Ptea illud qd e minimu i aliqo
gne ordinatr ad illud qd est
maximu i illo gne Sed minimu
minus i vita xpiana e obser
uancia preceptorz maior aut maius
qua obseruanciarz csiliorz
ergo precepta ordinatr ante
csilia Ptea ieronimus dicit
sup mattheu qui precepta legis
imple negligit psectiora im
ple no pt ergo oportz q primo
aliqs impleant precepta quam c
silia. et sic precepta ordinatr ad
csilia Ptea prius e a quo no
cuertitr qua esse aliqd Sed a preceptis
no cuertitr qa trendi ad csilia Ue
cu sequi. si aliqs seruat precepta
q seruet csilia. ergo obseruacio
preceptorz naturaliter precedit et ordinatr
ad obseruanciaz csiliorz Sed ·9·
contra e q augustinus dicit i enchiridion
Quecumqz mandat deus ex
quibus vnum e Non mecha
beris et quecumqz no iubentr
sed spuali csilio monentur
ex quibus vnum e bonum est
homini mulierem no tangere
Tunc recte fiunt cu referantur
ad diligendum deum et proximum
pp deum Sed hec duo cadunt
sub precepto ut matthei xxijº

Ergo consilia ordinantur ad precepta
Preterea illud quod est electionis
ordinatur ad illud quod est voluntatis
quia electio est eorum que sunt ad finem
Sed consilia sunt electionis. precepta
autem voluntatis. Ergo consilia ordi-
nantur ad precepta. Preterea illud
per quod plenius aliquid perficitur
ordinatur ad illud. Sed per consi-
lia plenius et tucius conservantur
precepta. ergo consilia ordinantur
ad precepta. Primo dicendum quod precepta
dantur de actibus virtutum. Duplex
autem est actus virtutum scilicet interior
et exterior. et uterque actus
cadit sub legis precepto. Unde
augustinus dicit contra faustum.
quia iudei non intelligebant
quod homicidium. nisi peremptorem
corporis humani. Aperuit dominus
omnem iniquum motum ad nocendum
fratri in homicidii genere deputari.
Ille etiam tantum corporalem cum
femina illicitam cohabitationem
notari mechiam. que erat
in lege prohibita. Sed dominus de-
monstravit etiam interiorem con-
cupiscentiam ad hoc pertinere. Unde
manifestum est quod interiores actus
virtutum sub precepto cadunt. Consilia
igitur ordinantur ad precepta. Et
primo quod sunt de interioribus virtutum
actibus. Et secundo quod sunt de exte-
rioribus actibus. [illegible]
Nam ad interiores actus virtutum
ordinantur sicut ad finem. omnes
enim exteriores actus virtutum
non aliud pertinent ad mentis puri-
tatem. ut scilicet mens hominis
a passionibus ordinatis. et
ad exteriorum rerum cupiditate
sit libera. et ulterius omnes
virtutes. tam morales quam theo-
logice ordinantur ad dilectionem
dei et proximi. Et ad hoc omnia
consilia ordinantur. sicut ad finem
scilicet ad caritatem dei et proximi. ad
mentis puritatem. Unde dicitur

In collationibus patrum. quidquid
nos ad virtutem cordis dirigit
tota virtute sectandum est. Quidquid
autem ab hac retrahit ut perni-
ciosum ac vicium vitandum est. Pro
hac enim universa agimus atque
toleramus. Propter hanc. patria. parentes.
divicie. delicie. mundi huius et
voluntas universa contempnitur
scilicet ut puritas cordis perpetua
retineatur. Et postea subditur
propter hanc ieiuniorum inedia vigi-
lias labores corporis meditationes
lectiones. ceteras quoque virtutes
debere nos sustinere noverimus
ut per illa ab universis passionibus
noxiis illesos preparare cor
nostrum et conservare possimus et
ad perfectionem caritatis istis gra-
dibus innitendo conscendere.
Et propter hoc idem augustinus dicit
in libro de moribus ecclesie
non reiciendis inquit quibus-
dam cibis quasi pollutis. sed concu-
piscentie perdomande et di-
lectioni fraterne retinende
vigilat omnis intencio. Et ibidem
dicitur. caritas precipue custoditur
si caritati cibus. caritati sermo
caritati habitus. caritati vultus
aptetur. Unde et apostolus prima
ad corinthios septimo virginitatis
consilium ad hoc ordinatum docet
ut mulier innupta cogitet que
dei sunt. et quomodo deo placeat
Et dominus matthei xix paupertatis
consilium ad hoc ordi-
navit ut homo deum sequatur
quod fit per rectitudinem et puri-
tatem interioris affectus. Sic
igitur consilia ordinantur ut finem
ad precepta secundum quod sunt de interi-
oribus actibus virtutum. Sed
secundum quod sunt de exterioribus
puta de operibus. non sunt ut
facias ita ordinantur consilia
ad precepta non sicut ad finem

Non enim propter hoc virginitatem servat ut ab adulterio absti-
neat. Neque in finem aliquis suis
abrenunctiat ut non furetur
aliena. tamen exterior opera sunt
maiora quam interiora opera
preceptorum ordinantur tamen ad ea
in quantum faciunt ea tucius et fir-
mius conservari. Qui enim sua
dimittit multo magis abstinet
a rapiendis aliena. Unde
et augustinus in xix° libro
dicit contra faustum Virginitas ex hebre-
orum lege commemorata. ita dominus
commendavit ut qui ex persona
sua insuper loquetur ad expo-
sitorum commendatam valeret
si quid illa obstinam posuisset
vel ad tucius conservandum
quod illa voluisset ad perfectionem
multo magis facit quam prius esset
et in libro de sermone domini
in monte dicit quod quam dicunt
que adduntur ad inchoationem
Sic ergo patet quod consilia ordi-
nantur sicut ad finem ad precepta
prout sunt de interioribus actibus
virtutum sed ad precepta secundum quod
sunt de exterioribus actibus
ordinantur consilia ad hoc quod
tucius et firmius serventur
per modum removentis. Et propter
hoc est causa secundum in forma enim
interiorum actuum observantia
causatur exterior affectione
mentis bene disposite. Illud
primum ergo. Secundum quod secundum quosdam
dives ille mentitus est dicens
se precepta observasse. et preci-
pue ad unum preceptum quod ibi com-
memoratur pertinens ad interiorem
actum scilicet diliges proximum tuum sicut
teipsum. Unde origenes dicit
super mattheum. Scriptum est vero
secundum hebreos quod tunc dominus dixi-
sset ei vade et vende omnia
que habes cepit dives scalpere
caput suum et non placuit ei. Et
dixit ad eum dominus. quomodo dicis feci
leges et prophetas. Scriptum est in
lege diliges proximum tuum sicut teipsum
et ecce multi fratres tui. et filii
abrahe. amicti sunt stercore
morientes pro fame. et domus
tua repleta est multis bonis. et
non egreditur ex ea omnino aliquid
ad eos. Impossibile enim est impleri
predictum mandatum et esse divitem
et maxime tantas possessiones.
Et hoc non confirmatur per ieronimum
qui dicit super mattheum consentaneum
adolescentis. Dicit enim quod positum
est in mandatis diliges proximum
tuum sicut teipsum. opere complevisset
quomodo postea audiens vende omnia
que habes et da pauperibus
tristis abisset sed quia crisostomus
et alii expositores dicunt ado-
lescentem illum non fuisse menti-
tum. Utrumque salvari potest. Nam
hoc preceptum diliges proximum tuum
et cetera dupliciter potest observari. Uno modo in-
perfecte ut scilicet aliquis non faciat contra
proximum quod sibi non vult fieri
et ut sine detrimento proximo
subveniat. Alio modo ut scilicet ad
subveniendum necessitatibus
proximorum corporalibus ita se habeat
sicut ad subveniendas necessita-
tibus propriis. Hoc enim modo non
implevit hoc preceptum qui cum multas
divitias habeat sibi eas reservat
permittens proximum egere. consilia autem
ad hoc ordinantur ut precepta
perfectius custodiantur. Et ideo dominus
observandi precepta imperfecte
superaddidit consilia per que precepta
perfectius conservantur. Illud 2m Secundum
quod perfectio vite in preceptis secundum quod
sunt de interioribus virtutum actibus
consistit essentialiter. Nam caritas
est vinculum perfectionis. Sic apostolus dicit

Ad colocenses iij° Et ideo cum duo
precepta caritatis posuisset mathei
v. te subiungit Estote ergo perfecti
sed in consilijs que sunt de quibusdam
exterioribus actibus consistit per-
fectio instrumentalis scilicet quia consi-
lia sunt quasi quedam instrumenta
per que facilius ad perfectionem pervenitur
Unde in collationibus patrum dicitur
Jeiunia vigilie meditationes
scripturarum nuditas ac privatio
omnium facultatum non perfectio sed
perfectionis instrumenta. quia non
in ipsis consistit disciplina illius
finis sed per illa devenitur ad finem
Et augustinus et in libro de perfectione
iusticie dicit adcurrunt precepta
perfectionis ne currere negligamus
ad perfectionem caritatis Et Jeronimus
super matheum dicit exponens
illud, ecce nos reliquimus omnia
et secuti sumus te Omnia inquit
non sufficit tantum relinquere inquit
quod perfectum est Et secuti sumus te.
quid ergo erit nobis quasi dicat
fecimus quod iussisti quid ergo
dabis premij Precepta ergo in
perfecta observata pertinet ad com-
munem iusticiam Sed perfectio
vite consistit in ipsa plena obser-
vancia mandatorum Ad 2m dicendum
quod aliquid ordinatur ad finem dupliciter
Uno ut necessarium ad finem sine
quo finis esse non potest sicut cibus
ad vitam corporis observandam
Alio sicut necessarium ad finem
sine quo ad finem non ita bene
pervenire potest. sicut equus ordi-
natur ad iter non quia sine
equo aliquis ire non posset
sed quia in equo melius vadit
Sic et consilia ordinantur ad
precepta, non quia sine consilijs
precepta adimpleri non possunt etiam
quantum ad interiores Sicut abraham
qui et coniugio et diuicijs utebatur

perfectus fuit coram deo perfectus secundum illud
genesis xvij° ambula coram me
et esto perfectus Sed quia per consilia
facilius et expeditius ad perfectam
preceptorum observantiam pervenitur
Ad tercium dicendum quod augustinus in libris illis
intendit excludere quorumdam errorem
qui credebat virginitatem esse necessariam
solum ad cavendam tribulationem
corporis que in matrimonio sustinetur
Observatio vero preceptorum et si in
hoc seculo fiat non tamen pertinet
ad hoc seculum. sed futuro seculo
coniungit Ad quartum dicendum quod precepta
pertinent ad activam et contemplativam
vitam Consilia vero sunt instru-
menta contemplative vite Sed
ibi precessit mencio de preceptis
ordinatis ad proximum quod pertinet
ad activam Ad quintum dicendum quod in
ipso exercitio preceptorum convenit
invenire diversum perfectionem
Unde non potest dici quod numerus 30
milium pertineat ad precepta. et
numerus 100 milium ad consilia
Sed primum pertinet ad imperfectam ob-
servanciam preceptorum qualis
etiam in seculari vita invenitur
habetur Secundum vero pertinet ad per-
fectam observantiam preceptorum
ad quam ordinantur consilia Ter-
tium quia primo duo (?) prodit quinque
milia quia 100 milia Et porro
quod aliquis plus exercitatur
in vita seculari. qui transeat
ad religionem quia etiam religionem
intrantes non statim perfectionem
adipiscuntur Sed ad perfectionem
assequendam se exercitant sicut
et intrantes scolas logice.
non efficiuntur statim logici Sed
ad hoc se exercitant Unde est
religio quedam perfectionis
scola Ad sextum dicendum quod ex-
empla que traduntur in evangelijs
sunt extra Christi. quod pertinet non solum
ad consilia. sed etiam ad perfectam observanciam

preceptorum. Unde etiam ibidem subdit
exempla ut habet distinctione a mee ga-
udiis sed. Ad octavum dicendum quod caritas
habet multos gradus nam primo est caritas
incipiens et postea proficiens et ultimo
perfecta. Unde caritas in spirituali vita est
et principium et finis. Ad nonum dicendum quod
observatio consiliorum est difficilior
quam observatio preceptorum quantum ad
interiores actus. Unde observatio
preceptorum perfecta quantum ad exteriores
actus est longe difficilior di-
fficilius enim est deponere animi
cupiditatem quam passiones. et
unde difficilius est observare ex-
teriores actus preceptorum sine
consiliis sicut ex primis apparet.
Ad xm dicendum quod incipientes sunt
in ordine incipiendorum ab aliis
et ideo ex precepta movetur ad
aliquas faciendum tam in vita
seculari quam in religione. Sed
qui iam perficiunt operantur ex inte-
riori habitu quasi ex se ipsis
non solum consilia sed etiam precepta.
Ad xim dicendum quod sicut dictum est
caritas et est principium spiritualis
vite et finis. Et ideo etiam
ipsa procedit inchoata tamquam de
esse exitus spiritualis vite. et ipsa
sequitur tamquam ad perfectum esse
spiritualis vite. et unde ea que sunt
de bene esse ordinantur ad ob-
servationem eorum que sunt de esse
rei. Ad xiimum dicendum quod etiam in
disciplinis plus adiscitur ea
que perfectius intelliguntur. quamvis
illa facilius sit intelligere ut habere
secundum communem modum. Sicut facilius
est scire argumentari eo modo
quo etiam indocte utitur dyale-
tica quadam. quam scire regulas
logice et unde per addiscuntur regule
logice ad hoc quod aliquis perfectius
argumentari valeat. quam communiter
indocte argumentatur. Et similiter
facilius est observare precepta
secundum imperfectum modum quam observare

consilia. et unde qui tendunt ad perfectam
observationem preceptorum oportet quod in-
cipiant a consiliis sicut a quibusdam
instrumentis. Ad xiiim dicendum quod illa
que ibidem superaddidit non sunt consi-
lia sed precepta. ut patet tum
ex ipsis verbis domini que ibi ponuntur
tum etiam ex expositione augustini
in libro de sermone domini in
monte. Ad xiiiim dicendum quod obser-
vantia preceptorum secundum imperfectum modum
est minimum in spirituali. sed est maximum
si observentur perfecte. Ad xv
dicendum quod perfectiora evangelii
non solum sunt consilia sed etiam
precepta ut ex dictis. Ad xvi dicendum
quod illud a quo non continetur quia
essendo. et si sit plus nam quodam
modo non oportet unde quod sit plus
sit prius. Non enim in angelis unde
precedit intelligere. quamvis non de-
veniens sit intellectus. quia a
principio angeli perfectam vitam
habuerunt. que est intellectualis.
Et sic qui volunt plenius
precepta custodire statim a prin-
cipio consilia assumere debent
licet non omnes observantes
precepta observent consilia. [illegible]

Sequitur quotlibetum quintum

Quesitum est de deo
et de angelis et
de hominibus. De
deo questitum est quantum
ad naturam divinam
et quantum ad naturam
assumptam. Quantum ad naturam
divinam questitum est et de scientia
et de potentia dei. Circa scientiam dei
quesita sunt duo. Primo utrum deus
sciat primum instans in quo potuit
mundum creare. Secundo utrum perditi
a deo possint demereri etc. articulus primus

Ad primum sic proceditur videtur
quod deus sciat primum instans
in quo potuit mundum cre-
are. deus enim potuit
mundum creare antequam creaverit

v

Non autem potuit creare tempore
infinita ante quam sit ei esse coe-
ternus ergo est dare aliquod in-
stans in quo primo potuit mundum
creare. Si enim deus in nichil sit
quod eius omnipotentie preiudicet
preiudicaret autem eius omnipotentie
si esset aliquod instans in quo primo
potuit creare mundum quia sic eius
potentia ad illud instans limitaretur.
Ergo deus non sit primum instans
in quo potuit creare mundum etc.
Responsio dicendum quod cum dicitur aliquid fieri
in aliqua mensura loci vel temporis
uno modo presupposita ipsa mensura
et particularis effectus producitur
a deo vel aliis agentibus in
loco vel tempore. Alio modo ut sit cum
eo quod fit producatur mensura loci
loci vel temporis. Et hoc modo mundus
a deo in esse producitur. Non quidem
quasi in aliquo loco vel tempore
preexistente. Sed quia simul cum
mundo et locus et tempus producitur.
Unde aliter est intelligendum cum
dicitur quod deus potuit facere aliquem
particularem effectum puta equum
vel hominem antequam fecerit vel etiam
alibi quam fecerit. Et aliter cum hoc
de mundo dicitur. Nam cum de homine
vel equo hoc dicitur significatur
aliquod tempus vel locus aliquis
esse in quo homo a deo fieri potuit.
Sed cum hoc de mundo dicitur non
significatur quod sit aliquod tempus
ante mundum vel aliquis locus
extra ipsum sed significatur quod deus
potuit mensuram loci vel temporis
mundi facere maiorem. Si igitur queratur
utrum potuerit mundum facere infi-
nitum antequam fecerit, si hoc quidem
referatur ad potestatem facientis
manifestum est quod in infinitum antequam
fecerit facere potuerit. Dei enim
potentia est eterna cui nichil accrescere
potuit ut inciperet quasi facere
mundum cum prius non potuerit. Si
vero referatur ad ipsum mundum sic
non potuit fieri ut esset semper
supposita catholice fidei veritate

Nunc habet mundum quamquam non
fuisse. Sicut enim deus non potest facere
quod illud quod fuit non sit factum quod
infra dicetur. Ita non potest facere ut
quod fuit quamque numquam non fuerit.
Secundum hunc ergo sensum dicitur quod deus
non potuit mundum facere in infinitum
antequam faceret. Sed ad hunc intelligendum
est quod infinitum etc. dicitur. Uno modo in
actu et sic dicitur secundum modum predictum
quod deus non potuit facere mundum
in infinitum antequam fecerit vel quod dura-
cio mundi in infinitum ante precesserit.
Alio modo dicitur infinitum secundum potentiam
et sic potuit deus in infinitum mundum
facere antequam fecerit. Quia quantum-
cumque ante detur eum fecisse
adhuc potuit eum prius facere
etc. non est dare primum instans in quo
deus potuit facere mundum. Et sicut
dare primum instans in quo fecerit.
Sic etiam est dare summum angelum
non tamen est summum ultra quem facere
non potuit. Et sic patet responsio
ad questionem etc. articulus secundus n

Ad secundum sic proceditur. Videtur
quod presciti a deo non possunt
demereri. Sicut enim aliqui
sunt electi a deo ab eterno ad gratiam
habendam ita et aliqui sunt presciti
a deo ad hoc quod sue nature relin-
quantur. Sed naturalibus non meremur
nec demeremur ergo presciti
a deo non demerentur. Preterea
nullus dampnatur a deo nisi propter
demeritum cum deus sit iudex
iustus. Sed presciti dampnantur
a deo ergo demerentur. Responsio
dicendum quod scientia dei comparatur ad res
creatas sicut ars ad artificiata.
Unde sicut ars non solum est cogno-
scitiva sed factiva illorum que
secundum artem fiunt peccatorum vero
quibus ab artis regulis de-
viatur est cognoscitiva tantum. Ita
etiam scientia dei est factiva et cogno-
scitiva omnium bonorum. Malorum vero
sive peccatorum que sunt deviationes
quedam ab eterna lege ipsius scientia
dei est cognoscitiva non autem causativa

Et sit q[uod] boni q[ui] p[er] gra[tia]m iustificant[ur]
ab et[er]no p[re]cogniti sed etiam electi
ad gra[tia]m habendam. peccatores
aut[em] q[ui] no[n] iustificantur p[er] gra[tia]m
no[n] sunt electi nec p[re]ordinati a
deo ad culpa[m] sed solu[m] p[re]sciti
q[uod] no[n] sunt gra[tia]m habituri sed sue
nature sunt relinq[ue]ndi Quia
v[er]o nullu[m] agens potest i[n] illud
q[uod] e[st] infra se no[n] aut[em] in illud
q[uod] e[st] sup[ra] se natura sibi relicta
no[n] p[otes]t i[n] actu meritorum. qui e[st]
supra facultate[m] nature p[otes]t
aut[em] in actu p[e]c[ca]ti qui e[st] demeri-
torius sicut i[n] aliq[uo]d infra natura[m]
humana[m] existens Homo enim
peccando decedit a dignitate
nature sue et p[otes]t demereri
Ad p[ri]mu[m] ergo d[icendu]m q[uod] ad hoc q[uod]
dr natura no[n] mere[tu]r neq[ue]
demeret[ur] p[otes]t i[n]telligi dupl[iciter]
vno mo[do] sic q[uod] n[atur]alia p[er] se no[n] sunt
merita vel demerita Et sic v[erum]
e[st] q[uod] merita sunt sup[ra] natura[m]
demerita sunt infra natura[m] Alio
p[otes]t i[n]telligi q[uod] n[atur]alia no[n] sunt p[ri]nci-
pia merendi vel demerendi
et sic falsu[m] e[st] N[atur]alia enim adiuta
p[er] gra[tia]m sunt p[ri]ncipia merendi Sibi
aut[em] relicta p[ossu]nt esse p[ri]ncipia
ut dem[eren]di e[st] &c Diuisio &c

Deinde circa potencia[m]
dei questita sunt duo
p[ri]mo vtru[m] deus possit
v[ir]gine[m] corruptam
repar[ar]e s[e]c[un]do vtru[m] deus
possit peccar[e] si velit Ar[ticu]l[u]s 3

Ad p[ri]mu[m] sic p[ro]cedit[ur] videt[ur]
q[uod] deus possit v[ir]ginem
corruptam repar[ar]e ad o[mni]a
potencia dei p[er]tinet q[uod] no[n]
sit i[m]possibile apud deu[m] o[mn]e v[er]bu[m]
ut habet[ur] luce p[ri]mo sed h[oc] e[st]
quodda[m] v[er]bu[m] v[ir]gine[m] reparar[e]
post lapsu[m] S[e]d [contra] e[st] q[uod] Jeronim[us]
dicit cu[m] deus possit cetera
no[n] p[otes]t repar[ar]e v[ir]gine[m] post ruina[m]
Et h[abe]t[ur] i[n] decretis xxxii q[uestio] 5 ta[m]
di paulus Resp[on]sio d[icendu]m q[uod] i[n] v[ir]ginitate
duo possumus [con]siderar[e] Vnu[m]
v[er]o e[st] ipsa i[n]tegritas mentis
et corporis et sic deus p[otes]t v[ir]gine[m]
repar[ar]e post ruina[m] q[ui]a p[otes]t et
mente[m] reintegrar[e] p[er] gra[tia]m
et corpus [con]solidar[e] p[er] miraculu[m]
Alia aut[em] causa e[st] i[n]tegritatis
p[re]dicte q[ui]a s[cilicet] v[ir]go no[n] fuit cog[ni]ta
viro Et q[uan]tu[m] ad hoc deus no[n]
p[otes]t v[ir]gine[m] post ruina[m] repar[ar]e
Non enim p[otes]t facere ut ea que co-
gnita e[st] a viro suo no[n] fuerit
cognita Dicit nec de aliquo q[uod]
iam f[a]c[tu]m e[st] p[otes]t facere q[uod] no[n] fuit
f[a]c[tu]m Potentia enim dei se extendit
ad o[mn]e ens Vn[de] solu[m] illud a
dei potencia excludit[ur] q[uo]d repugn[at]
r[ati]o[n]i entis Et hoc e[st] sic esse
et no[n] esse q[uo]d i[m]plicat [con]tradicto[r]ia Et
eiusdem r[ati]o[n]is e[st] q[uo]d fuit no[n] fuisse
Vnde aug[ustinus] dicit xxvi[to] [contra] faustu[m]
quisquis dicit. si omnipotens est
deus faciat ut ea q[ue] facta sunt.
facta no[n] fuerint Non videt[ur] hoc
se dicere. si omnipotens e[st] faciat
ut ea q[ue] v[er]a sunt. falsa sint
Ad p[ri]mu[m] ergo d[icendu]m q[uod] cu[m] v[er]bu[m] sit
conceptus mentis. nichil q[uod] [con]tradict[ionem]
i[m]plicat v[er]bu[m] dici potest Quia
no[n] cadit in conceptu mentis ut p[ate]t
i[n] 4o metha[phisice] Articulus &c

Ad 2m sic p[ro]cedit[ur] videt[ur]
q[uod] hec sit f[a]l[s]a deus potest
peccar[e] si vult De quolibet
enim possibili dicere q[uod] ip[s]e p[otes]t facere si
vult p[otes]t eis dici sim[ilite]r q[uod] ipse facit
illud Si ergo hec p[ro]p[ositi]o e[st] v[er]a
deus p[otes]t peccar[e]. sed hoc e[st] erro-
neu[m]. ergo et p[ri]mu[m] Sed [contra] q[ui]c[umque]
vult peccar[e] peccat. sed sequit[ur]
si deus vult p[otes]t peccar[e]. Ergo
s[e]q[ui]t[ur] si vult p[otes]t peccar[e] Resp[on]sio
d[icendu]m q[uod] hec [con]dicio si ordine[m]
quendam i[m]portat p[otes]t ac i[m]p[ossi]bile
et h[oc] ordine i[m]portar[e] Vno q[ui]d[em]
modo ordine[m] cause seu p[ri]ncipii
et hoc mo[do] f[a]l[s]a e[st] q[ui]a voluntas
enim dei e[st] p[ri]ncipiu[m] [et] causa
respectu creatura[rum]. no[n] respectu
eor[um] que p[er]tinet ad diuina[m]
natura[m] Vnde non dicimus

iij
iiij

Quem pater genuit voluntate sed naturaliter ut patet per Hugonem in libro de sinodo. Potentia autem dei ad ipsam divinam naturam pertinet. Unde hoc ipsum quod est posse peccare non est obiectum divine voluntati. Alioquin voluntas dei esset principium mutacionis divine nature quod est impossibile. Alio modo potest importare ordinem quendam. Et sic haec locutio est vera. Si deus vult peccare potest peccare. Sequitur enim consecutione si argumentum fit ex impossibili posito quod deus vult peccare ergo potest peccare. Vera enim quod vult potest sed non econverso. Quidquid ergo dicitur quod eadem dicatur si homo vult currere potest currere. Antecedens est impossibile et ideo consequens est similiter impossibile. Sed tu dicis sic. Si deus vult peccare potest peccare. Antecedens est impossibile ergo nichil prohibet consecutionem esse veram quante gente ipsi.

Deinde circa ad naturam assumptam quesita sunt duo. Primo utrum totus sanguis quem Christus in sua passione effudit in resurrectione ad corpus eius redierit. Secundo in quo Christus nobis signum maius dilectionis exhibuerit, utrum in hoc quod Christus est passus pro nobis vel in hoc quod corpus suum dedit nobis sub sacramento in cibum. Articulus primus.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod totus sanguis Christi qui est in passione eius effusus ad corpus eius in resurrectione redierit. Resurrectio enim nostra conformis erit resurrectioni Christi secundum illud ad Philippenses tertio: Reformabit corpus humilitatis nostre configuratum corpori claritatis sue. Sed ad corpus nostrum in resurrectione redibit totum quod fuit de veritate humane nature. Sanguis autem Christi in passione effusus fuit de veritate humane nature. Et pater dicitur. Secundo in illud Crux

Pater cruor ponxit fusus agni corpore. Ergo videtur quod sanguis in passione effusus in resurrectione ad corpus eius redierit. Preterea verbum domini numquam deposuit quod in natura assumpsit. Partibus humane nature abiscitem in passione separatis verbum dei assumpsit in natura nostra non solum corpus sed etiam sanguinem. Ergo sanguis ille numquam fuit a verbo depositus. Rediit ergo ad ipsum in resurrectione. Sed contra est quod in aliquibus ecclesiis sanguis Christi usque ad hodie dicitur servari. Responsio. Dicendum quod in resurrectione tam Christi quam nostra totum quod fuit de veritate humane nature reparabitur, non autem illa que de veritate humane nature non sunt. Et communiter circa ea que sunt de veritate humane nature sit diversa doctorum opinio. Secundum quamlibet tamen tenetur opinionem non tamen sanguis nutrimentalis vel qui ex cibis generatur pertinet ad veritatem humane nature. Sed ergo Christus ante passionem comederit et biberit nichil prohibet in eo fuisse aliquem sanguinem nutribilem qui ad veritatem humane nature non pertinet et quem non oportet ad corpus eius redire. Sed quia specialiter sit questio de sanguine in passione effuso pro redemptione humani generis etiam hoc magis verum videtur quod totus ille in resurrectione ad corpus Christi redierit. Tum racione cum aetatis prima accipi potest ex etate Christi patientis. Passus est enim in perfectissima etate quam maxime ea que in homine inveniuntur ad veritatem humane nature pertinere videntur, tamquam ad maximam perfectionem adducta. Tum alia sumitur ex merito passionis. Si enim sanctorum martirum

Ille partes in quibus passiones pro christo sustinuerunt quendam privilegiatum fulgorem in resurrectione habebunt ut augustinus dicit xxiimo de civitate dei Ergo multo magis sanguis christi quem pro salute humani generis effudit ad gloriam resurrectionis pertinere ratus est Tercia ratio potest sumi ex ipsa virtute passionis Sanguis enim ille in passione effusus humanum genus satisfaciet secundum illud ad hebreos ultimo ut ihesus sanctificaret per sanguinem suum populum extra portam passus est Humanitas autem christi salutiferam virtutem habet ex unitate verbi sibi uniti ut damascenus dicit in tercio libro Unde manifestum est quod sanguis christi in passione effusus qui maxime fuit salubris fuit divinitati unitus et ideo oportuit quod in resurrectione rediret aliis qualitatis partibus Sanguis autem christi qui est in quibusdam ecclesiis dicitur ex quadam ymagine christi percussa miraculose profluxisse vel etiam aliter ex corpore christi Et per hoc patet responsio [illegible]

vi **Articulus vi**

Ad 2m sic proceditur videtur quod christus magis maius dilectionis signum nobis ostendit tradendo corpus in cibum quam paciendo pro nobis Karitas enim patrie perfectior est quam karitas vie Sed beneficium illud quod nobis contulit corpus suum dans nobis in cibum magis assimilatur caritati patrie in qua plene fruemur deo passio autem qua pro nobis subiit magis assimilatur caritati vie in qua nobis pro christo imminet pati Ergo magis est dilectionis signum quod corpus suum christus tradidit nobis in cibum quam quod passus est pro nobis

Sed contra est quod dicit iohannis xvmo Maiorem caritatem nemo habet quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis Responsio dicendum quod illud quod est potissimum in unoquoque genere mensura est omnium eorum que sunt illius generis ut patet per philosophum in xmo methaphysice potissimum autem in genere amoris humani est amor quo quis amat seipsum Et ideo ex hoc amore necesse est mensuram accipere omnis amoris quo quis alium amat Unde et in nono ethicorum philosophus dicit quod amicabilia que ad alium sunt ex amicabilibus que ad seipsum pertinent autem ad amorem quo quis amat seipsum ut velit sibi bonum Unde tanto aliquis alium magis amare probatur quanto maius bonum quod sibi vult propter amicum postponit secundum illud proverbiorum xiimo Qui negligit dampnum propter amicum iustus est Vult enim homo sibi triplex bonum pertinere que sunt anima corpus et res exteriores Est igitur aliquod signum amoris quod in rebus exterioribus propter alium detrimentum patiatur Maius autem est amoris signum si etiam corporis propter eum detrimentum patiatur vel labores vel verbera pro amico sustinendo Maximum autem dilectionis signum est si etiam animam suam deponere velit pro amico moriendo Quia ergo christus pro nobis patiendo animam suam posuit fuit maximum dilectionis signum Quod autem corpus suum dedit in cibum sub sacramento ad nullum detrimentum ipsius pertinet Unde patet quod prius est maius dilectionis signum Unde et hoc sacramentum est memoriale quoddam et figura passionis christi Veritas autem preeminet figure et res memoriali

Ad primum ergo dicendum quod exhibicio
corporis christi est quedam signum
caritatis qua diligit nos in
tercia. Sed passio eius pertinet
ad ipsam dei dileccionem non a primo
ad priam revocante dileccio
aut dei non est maior in pria
qua sit in putice. Vltimus

vij Deinde circa angelos
quesitum est vnum scilicet vtrum
lucifer sit subiectum evi
et videtur quod sit. Nam
subiectum temporis est primum temporale simpli-
cissimum eviternum. Ita subiectum
evi videtur esse simplicissimum
eviternum. Hoc autem est lucifer
qui inter angelos summus fuit
in sua natura creatus
Evum autem non respondet gracie
sed nature. Aliquin corpora ce-
lestia que non sunt susceptiva
gracie evo mensurari non possunt.
Sed ergo naturalia integra re-
manserunt in demonibus post
peccatum sicut dyonisius dicit quarto
capitulo de divinis nominibus videtur
quod evum sit in lucifero sicut in
subiecto. Sed contra evum est quedam
eternitatis participacio. Sed angeli
beati magis in participacione
eternitatis quam lucifer qui
est beatitudinis expers. ergo
lucifer non est subiectum evi. Sed
magis summus bonorum angelorum
Responsio dicendum ex ignorancia lingue
greece provenit quod quod dicitur
apud grecos evum ab eternitate
divi ac si distingueretur ante
pos ab hoc. Quod enim in
greco dicitur eon in latino
dicitur eternitas. Et etiam
dyonisius x° capitulo de divinis
nominibus pro eodem vtitur eternitate
et evo. Sed quia nostri vtentes
ut plures diu vtrumque distinguunt
accipiunt evum in aliud est
quam eternitatis participacio ut scilicet
essencialis eternitas ipsi deo attribuatur

Evum autem quasi participata eternitas
substanciis spiritualibus eterne sunt supra
tempus. Tercia vero illud quod
per essenciam est semper est mensura
temporis quod est per participacionem. Est
dicendum quod prima mensura omnium evi-
ternorum est ipsa dei eternitas
sicut etiam substancia dei est mensura
omnium substanciarum ut dicit commentator x° mo
metaphysice. Sed si quis tamen velit dicere
per mensuram homogeniam ipsis
quibus dicitur quidam quod non est vna
mensura communis sed quodlibet
eviternum est suum evum. Sed hic
contrariam vocem ignorat. Sic enim
esset verum quod dicitur si omnia eviterna
essent equalia. Sic enim vnum
eorum non esset mensura alterius
Hoc autem non est verum. Tercia in
angelis est accipere primum medium
et vltimum non solum secundum diversas
ierarchias et ordines. Sed
etiam secundum diversos angelos in
eodem ordine ut patet per dionisium x° mo
capitulo celestis ierarchie. Et quia
semper illud quod est simplicissimum
est mensura in quolibet genere sicut
dicitur in x° metaphysice. Ideo necesse
est quod duracio simplicissimi
eviterni sit evum omnium eternorum
Et ita simplicissimum est subiectum
evi. Sed est attendendum quod substancie
spirituales mensurantur evo non
solum quantum ad earum substanciam sed
quantum ad earum operaciones
Vnde in libro de causis dicitur
quod sunt in momento eternitatis
secundum substanciam et operacionem. Et sic
quod ille angelus qui est subiectum
evi sit simplicissimus non solum quantum
ad naturam sed etiam quantum ad
operacionem. talis autem summus bonorum
angelorum. Cuius operacio magis
est in vno quia est deus unita. Vnde
summus bonorum angelorum est subiectum
evi. Non autem lucifer. Ad primum
ergo dicendum quod aliqui posuerunt luci-
ferum non fuisse summum inter ange-
lorum. Sed sicut damascenus dicit

b

Fuit p̄mus eorum qui peccaverunt
ordine terrestri. Sic ergo gradus
secundum gregorium quod fecit summus omnium
tunc conditor qui sua spacio ascensa
ab uno primo et conversa ad multi-
tudinem inferiorum rerum quarum
primatum tenuit. Et secundum hoc demones
ceciderunt a summa simplicitate
cui verum dicit dyonisius x° capitulo
de divinis nominibus quod demones
dux mali propter hoc quod confirmatur
circa operacionem naturalem. Divisio

Deinde questio est de homine
et primo quantum ad ea que possunt
esse omnibus communia. Secundo quantum
ad ea que pertinent ad quosdam homines
status circa communia vero questio
est quadruplex. primo quidem de hiis
que pertinent ad naturam hominis. Secundo de hiis
que pertinent ad sacramentum. 3° de hiis
que pertinent ad virtutes. 4to
de hiis que pertinent ad precepta.
Circa primum quesita sunt tria. primo
quantum ad personas hominum utrum scilicet si
adam non peccasset eidem homines
salvarentur qui nunc salvantur. Secundo
quantum ad intellectum utrum scilicet
verum cordis sit intelligibile.
Tercio quantum ad voluntatem utrum
scilicet ea que pertinent ad merita sint
voluntaria. Ad primum. Articulus

viii Ad primum sic proceditur. videtur
quod si adam non peccasset
non eius multi salvarentur
qui nunc salvantur. Si enim adam
non peccasset soli electi nascerentur.
ergo non fuissent illi peccatores
qui finaliter sunt reprobati. Et per
consequens nec eorum filii. quia si non
essent eorum patres. consequens est neque
filios esse eosdem. Multi autem
nunc salvantur ex reprobis parentibus
nati. Ergo si adam non peccasset
non idem salvarentur qui nunc
salvantur. Preterea secundum philosophum semen
est superfluum alimenti. Sed alimentum
tibi non fuisset in paradiso si non
peccasset ab hiis quibus nunc utimur.
ergo aliud fuisset semen

Et per consequens alii filii. Sed contra est.
quod gregorius dicit xiiii° moralium
si primum parentem nulla putredo
peccati corrumperet. nequaquam ex se
filios iehennae generaret. Sed hii
qui nunc per redemptorem salvandi
sunt soli ab eo electi nascerentur.
Responsio dicendum quod cum generatio hominis
sicut et aliorum animalium semen
patris sit agens. materia vero
a matre ministrata sit sicut patiens
ex quo corpus humanum formatur.
impossibile est eundem filium nasci. si
sit alius pater sive alia mater. Sicut
eciam non est idem sigillum
sive sit alia cera. sive sit ad
corpus sigilli. ex cuius impressione
cera sigillatur. Et quamvis super-
fluum alimenti sit semen secundum philosophum
diversitas tamen alimentorum non suffi-
ceret ad diversificandos filios qui
ex semine nascuntur. quia ex illis
cibis non fuisset semen nisi quatenus
aliqualiter in substanciam patris conver-
terentur. Dicunt autem quidam sequentes
anselmum quod si homo non peccasset
in illa prima temptacione
statim confirmatus fuisset.
et ipse et omnes qui ab eo
nascerentur ita quod omnes qui nasce-
rentur fuissent electi. Unde
cum nunc multi qui salvantur ex
peccatoribus nascantur. sicut obici-
endo tangebatur. consequens est quod etiam
alii parentes salvandorum. Et per
consequens alii filii. Sed hec posicio non
videtur esse. quia secundum augustinum in xiiii° de
civitate dei status corporis
in homine proporcionabiliter re-
spondet statui anime. Quamdiu
ergo homo habuit corpus animale
potens mori et non mori indigens
alimentis. tam diu habuit animam
potentem peccare et non peccare.
habuit autem corpus animale quamdiu
fuit in statu innocencie. quod eciam
fuisset post illam primam temptacionem
si non peccasset. Et ideo possibile fuisset

Si primus homo tunc non peccasset
ut etiam ipse nec eius posteri
postmodum peccaret. Ut hugo
de sancto victore dicit. Unde ex
hoc non sequitur puerum diversitas quod
nec sint aliqui peccatores. tunc autem
non essent. Sed est aliud unde
necesse est ponere diversitatem
parentum. quia in primo statu unus
homo non habuisset plures uxores
nec etiam aliqui ex fornicatione
vel adulterio nascerentur. quod nunc
convenit. Etiam et in hiis qui
salvantur. Multi enim filii unius
patris ex pluribus uxoribus nati
salvantur sicut patet de filiis
iacob. multi etiam ex fornicatione
et adulterio nati salvantur. Illi
quibus eius sanctissima sacramenta
salutis adhibentur. Unde relinquitur
quod aliqui qui nunc salvantur. qui
si primus homo non peccasset. non
nascerentur. et per quos non salva-
rentur. nec tamen dei predestinatio
falleretur. quia deus predestinavit
homines quos sciebat futuros eventu.
Quod autem subdit gregorius. quod si primus
homo non peccasset nequaquam ex
se filios generaret iehenne. In-
dubitanter verum est. Non enim
in filios transfunderetur peccatum
originale. Sed quod homines filii
ire nascuntur. Quod autem subdit
quod hii soli qui nunc salvandi sunt
nascerentur. intelligendum est quod p-
nomine facit sermo de generatione.
quia scilicet soli electi nascerentur sicut
est ex natura originis non de
generatione personali. Anima alie
persone essent homines qui salvarentur.
Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ix Ad secundum sic proceditur. Articulus
videtur quod aliquod verbum
cordis ~~cord~~ sit species in-
telligibilis. Verbum enim cordis
est illud quod intellectus videt.
Hoc autem est species intelligibilis. ergo
verbum cordis est species intelligibilis.
Preterea cognitio intellectiva a sensu oritur
sed illud quod sensus sentit est
species sensibilis. ergo verbum cordis
quo intellectus intelligit est species intel-
ligibilis. Contra verbum cordis
interius est quod exterius verbo
significatur. sed verbum exterius non
significat speciem intelligibilem. ergo
verbum interius non est ipsa species in-
telligibilis. Responsio dicendum quod secundum
augustinum xv° de trinitate verbum
cordis importat quoddam procedens
a mente sive ab intellectu. Procedit
autem aliquid ab intellectu inquantum
est constitutum per operationem ipsius. Est
autem duplex operatio intellectus secundum philosophum
primam vocat indivisibilium intelli-
gentiam. per quam intellectus format
in seipso diffinitionem vel conceptum
alicuius incomplexi. Alia autem operatio
est intellectus componentis et dividentis
secundum quam format enunciationem. Ut-
rumque istorum per operationem intellectus
constitutorum vocatur verbum cordis.
Primorum primum significatur per terminum
incomplexum. secundum vero significatur per
orationem. Manifestum est autem quod omnis
operatio intellectus procedit ab eo
secundum quod est factus in actu per speciem
intelligibilem. quia nichil operatur
nisi secundum quod est in actu. Unde
necesse est quod species intelligibilis
que est principium operationis intelligibilis
differat a verbo cordis quod per
operationem intellectus formatur. Quamvis
ipsum verbum possit dici forma vel
species intelligibilis. Quod sit per intellectum
constituta sicut forma artis qua
intellectus advenit. Est quedam
species intelligibilis. Ad primum ergo
dicendum quod intellectus intelligit aliquid dupli-
citer uno modo formaliter. et intellectus
specie intelligibili qua fit in actu.
Alio modo sicut instrumento quo utitur
ad aliud intelligendum. et hoc modo
intellectus verbo intelligit quia format verum

Quod intelligat rem ad secundum dicendum quod cognicio sensus exterioris perficitur per solam inmutacionem sensus a sensibili, videlicet per formam quam sibi a sensibili imprimitur sentit. non autem ipse sensus exterior format sibi aliquam formam sensibilem. hoc autem facit virtus ymaginativa cuius forma quodam modo similis est verbum intellectus. x. articulus

Ad tercium sic proceditur. videtur quod ea que fiunt ex timore non sunt voluntaria. necessitas enim voluntati contrariatur. ut dicitur in quinto methaphisice. sed ea que fiunt ex timore dicuntur ex necessitate fieri. non ergo sunt voluntaria. Item omne quod quis operatur propter finem est voluntarium. Sed ea que quis operatur ex timore operatur propter finem, scilicet ad vitandum malum quod timet. sicut qui proicit merces in mari vitat submersionem navis. Ergo huiusmodi sunt voluntaria. Responsio dicendum quod cum bonum sit voluntatis obiectum, hoc modo se habet aliquid ad hoc quod sit voluntarium quomodo se habet ad hoc quod sit bonum. Contingit autem in vita aliquid consideratum esse bonum quod tamen secundum aliquas particulares circumstancias sit malum. sicut occidere secundum se est malum. si occidere hominem pernicioso multitudini est bonum. Et quia acciones sunt seu sunt circa singularia iudicantur bone vel male et per quas voluntarie vel involuntarie simpliciter quidem consideratis sub hiis circumstanciis, secundum quid autem secundum quod in vita considerantur. Ea autem que ex timore fiunt in vita considerata sunt mala et involuntaria. sed si considerantur secundum similem circumstanciam sic sunt bona et voluntaria. sicut proicere merces in mari secundum se consideratum est malum

et non voluntarium. In tali autem casu est bonum et voluntarium. unde et philosophus in tercio ethicorum dicit quod huiusmodi mixta sunt ex voluntario et involuntario simpliciter autem sunt voluntaria. secundum quid autem involuntaria. et ex necessitate facti et per hoc patet responsio ad obiecta

Responsio

Deinde circa sacramenta questio est. primo de sacramento eukaristie. secundo de sacramento penitencie. tercio de sacramento matrimonii. Circa eukaristiam quesita sunt duo. primo utrum forma panis annichilatur. secundo utrum sacerdos debeat dare hostiam non consecratam peccatori sibi petenti occulte. xi. articulus

Ad primum sic proceditur. videtur quod forma panis in sacramento eukaristie ad nichil est. Illud enim annichilari videtur quod desinit esse et in nichilum convertitur. Sed forma panis in consecracione desinit esse nec est dare in quid convertatur. Non enim convertitur in materiam corporis christi. nec eciam in formam eius que est anima. Aliquin anima esset ibi ex vi sacramenti. ergo forma panis adnichilatur. Item augustinus dicit super illud iohannis in xvij. Clarifica me pater tu. Significancia non convertatur in verbum. Si diligencius cogitamus ipso periret in deo. Sed illud adnichilari dicitur quod perit. ergo si panis convertitur in corpus christi videtur quod ad nichil est. Sed contra est quod augustinus dicit in libro octuaginta trium questionum deus non est actor tendendi in non esse. est autem actor eukaristie ergo in illo sacramento nichil ad nichil est. Responsio

Quintum quia adnichilacio quendam
motum importat cum sit aut motus
vel mutacio a termino ad quem. Unde
fit ut adnichilacio est nichil.
Consecracio panis autem in sacramento
eukaristie non terminatur ad
nichil sed ad corpus Christi. Alio-
quin non esset dare quod corpus
Christi incipiat esse sub sacramento.
Non enim incipit ibi esse per motum
localem. Alioquin desineret
esse in celo. Relinquitur ergo
quod in consecracione panis non est
aliqua adnichilacio sed trans-
substanciacio panis in corpus Christi.
Ad primum ergo dicendum quod sicut in generacione
naturali neque forma generati neque materia corrumpitur
sed totum compositum, ita eciam in sacramento
altaris non est conversio seorsum
de forma aut materia in quod
convertatur sed totus panis con-
vertitur in totum corpus Christi. Ideo
est corpus. Anima si in triduo mortis
Christi fuisset consecracio facta non
fuisset ibi anima sed corpus ex-
anime sicut in sepulcro iacebat.
Ad secundum dicendum quod per rerum dicere potest
natura humana si converteretur
in verbum in Christo esse desineret
Christum scilicet ad terminum a quo non
autem adnichilaretur. Christum ad terminum
ad quem etc. Articulus

xii Ad secundum sic proceditur. Videtur
quod sacerdos non debeat
dare hostiam non consecratam
peccatori occulto hoc petenti.
Non enim debet sacerdos peccatum
occultum publicare. Publicaret
autem si ei daret hostiam non
consecratam cum aliis fidelibus daret
consecratam. Ergo sacerdos non debet
dare hostiam non consecratam peccatori
occulte petenti. Preterea hostia
consecrata a sacerdote alicui fideli
porrecta a circumstantibus adorabatur.
Si autem exhibet hostiam
non consecratam loco consecrate
Christum est in se facit populum ydolatrare.

Quod est grave peccatum. Non ergo
sacerdos debet peccatori occulte
petenti hostiam dare non consecra-
tam. Sed contra est quia sacerdos est medicus
animarum. Sapiens autem medicus
vitat quantum potest periculum infirmi
quem accepit in curam. Peccatori
autem cuius curam habet sacerdos
imminet magnum periculum si
in statu mortalis peccati corpus Christi
accipiat. Quod qui manducat
et bibit indigne iudicium sibi
manducat et bibit ut dicitur
ad Corinthios xi. Ideo ergo sacer-
dos bene facit si eius periculum
evitet porrigens ei hostiam
non consecratam. Respondeo dicendum quod primo
veritati non est aliqua fictio ad-
iungenda. Quoniam nulla est conven-
cio lucis ad tenebras ut
apostolus dicit secunda ad Corinthios.
Sexto et Augustinus hoc probat in libro
83 questionum quod corpus Christi
non fuit fantasticum quia veritas
que Christus non potest falli. Et
ideo in sacramentis ecclesie nichil
fictione agendum est. Et precipue
in sacramento altaris in quo totus
Christus continetur. Esset autem quedam
fictio si hostia non consecrata
loco consecrate daretur. Et cum
hoc eciam sacerdos quantum in se
esset populo fieret ydolatrandi
occasio qui quamvis peccatum ydola-
trie non incurret estimans
probabiliter hostiam esse consecratam.
Tamen sacerdos in hoc ipso quod ho-
stiam non consecratam populo exhi-
beret adorandam ydolatrie
crimine incurret. Unde hoc in
nullo casu est faciendum. Debet
ergo sacerdos peccatorem occulte
primo monere ut penitentiam
agat et sic ad sacramentum
accedat. Ergo si penitere
noluerit debet ei occulte in-
hibere ne cum aliis communicantibus
in publico se ingerat. Et si se
ingesserit debet ei dare hostiam consecratam

Verbi gratia duo credimus Item 3m
Verbi gratia stultus esset medicus
qui cum maiori periculo suo minus
periculum infirmi vellet impedire
puta si vellet ipse venenum
bibere ne infirmus biberet vinum
Multo autem magis peccaret sacerdos
fictionem faciendo in sacramento
Christi quam peccator indigne sumens
Verbi gratia stultus esset sacerdos
si vitaret peccatum subditi et ipse
grauius peccaret fictionem faciens
in sacramento vitali etc. Divisio

Deinde quesitum est circa
sacramentum penitentie
questio sunt duo Primo utrum
prelatus debeat subditum
suum ab administratione remouere propter
aliquid quod ab eo in confessione audi-
uit Secundo utrum in meliori statu
moriatur ille qui moritur in
via eundi ultra mare quam
ille qui moritur in redeundo

xiii Ad primum sic proceditur articulus
videtur quod prelatus
posset subditum suum
ab administratione remouere propter
aliquid quod ab eo in confessione
audiuit quia iusticia pro
caritate contra caritatem
militat Sed sigillum confe-
ssionis institutum est propter carita-
tem non ergo militet contra
caritatem ex qua tenetur
prelatus subuenire subditorum prouide-
re Est autem aliquid contra salutem subditi
si eius administratio admittatur
vt puta si habeat occasionem recidiuan-
di in peccatum ergo non obstante
sigillo confessionis prelatus debet
eum ab administratione remouere
Sed contra est quod nichil est faciendum
in preiudicium confessionis esset autem
preiudicium confessionis si subditus
ab administratione remoueretur
propter crimen quod suo prelato con-
fessus est quia propter hoc alii retra-
herentur a confessione non ergo
debet prelatus subditum ab ad-
ministratione remouere propter peccatum
quod ei confessus est Responsio dicendum quod
illud quod per confessionem auditur nullo
modo est manifestandum nec verbo nec
signo nec nutu nec etiam aliquid
est faciendum Verbi gratia in suspicione
peccati aliquis posset peruenire Si
igitur amotio subditi ab ad-
ministratione posset inducere ad
manifestandum peccatum dictum in
confessione vel aliquam probabi-
lem suspicionem de ipso nullo modo
prelatus debet ipsum subditum
ab administratione remouere.
puta si in aliquo monasterio
esset conuentum quod priores non
amouerentur de suis prioratibus
nisi propter culpam manifestaretur
peccatum confitentis per remotionem
ab administratione Verbi gratia si abbas
hoc faceret grauiter peccaret tamquam
confessionem reuelans Posset tamen
secrete eum caritatiue remonere
ut cum instancia peteret absolutionem
si hoc videret saluti eius expedire
Si vero per amotionem ab admi-
nistratione peccatum nullatenus
manifestaretur. puta si in aliquo
monasterio esset conuentum quod
aliquis de suo libitu de facili
aliquos ab administratione re-
moueret. hinc aliqua causa
vel occasione accepta posset
subditum sibi confessum ab admi-
nistratione remouere. debet
tamen hoc facere cum debita caute-
la. si talis administratio
esset subdito periculosa in poste-
rum. Similiter etiam in hoc casu
melius esset quod eum induceret
ad absolutionem petendam Si vero
periculum in posterum non timeretur
non oporteret quod pro peccato preterito
per penitentiam deleto eum ab
administratione remoueret Dicit
etiam augustinus et in libro de adulte-
rinis coniugiis non ad hoc de-
putamus adulteros quos cedimus

penitentia esse salvatos quamquam
enim penitentes innocentibus
meliores sunt Et per hec patet
responsio ad obiecta Articulus

xiiii H Ec 2m sic proceditur videtur
quod melius moriatur crucesignatus in via eundi
ultra mare quam ille qui moritur
redeundo qui enim moritur in
eundo est quasi prosequendo
votum suum ut se exponat
morti pro Christo et ita moritur
tamquam martir qui autem moritur
in redeundo non moritur in proposito
exponendi se pro Christo Et
ita moritur quasi confessor Sed
maior est status martirum
quam confessorum ergo in meliori
statu moritur qui moritur
in eundo quam qui moritur
in redeundo Contra quia qui moritur
in redeundo consummavit iam
votum suum Qui autem moritur
in eundo non dum consummavit
Sed est quasi in principio Perfectum
autem est melius imperfecto et finis
principio ergo melius moritur
in redeundo quam qui moritur
veniendo Responsio dicendum quod quanto
aliquis cum pluribus meritis
moritur tanto melius moritur
merita autem illa manent non solum illa que actu
agit sed etiam illa que iam
fecit Remanent apud deum deposita
secundum illud 2a ad Timotheum
tertio 2o Scio cui credidi et
certus sum quia potens est
depositum meum servare in
illum diem Manifestum est
autem quod ille qui moritur in
redeundo de ultra mare
ceteris paribus cum pluribus
meritis moritur quam ille
qui moritur in eundo Habet
enim duplex meritum ex assumpcione
itineris et ulterius
de persecucione in qua forte
multa gravamina est passus
et ideo ceteris paribus melius
moritur in redeundo quamvis ire
magis sit meritorium quam
redire absolute loquendo Ad
primum ergo dicendum quod illud propositum
exponendi se morti propter Christum
habuit etiam iste in eundo
nec hoc meritum perdidit si
se immunem a peccato custodivit

Divisio C.

D Einde circa matrimonium
questa sunt duo
primo si aliquis desponsat
aliquam per verba de
futuro et postea carnaliter
cognoscat non quidem quasi
consenciens in matrimonium
sed solum modo volens fraudulenter
subripere copulam carnalem
si post modum contrahat
cum alia per verba de presenti
utrum 2a sit uxor eius Secundo
si vir accuset uxorem de
adulterio occulto utrum
teneatur in iudicio sumpcionem
confiteri etc. Articulus xv

A D primum sic proceditur
videtur quod ille qui cognovit
carnaliter mulierem
quam desponderat per verba
de futuro non posset habere
uxorem illam cum qua postea
contraxit per verba de presenti
Iudicio enim ecclesie compellitur
stare cum prima quam carnaliter
cognovit Sed etiam sunt facte
persone illegitime ad contrahendum
ergo videtur quod
talis non posset cum alia
muliere facere matrimonium
Et ita illa cum qua 2o contraxit
per verba de presenti non est uxor
sua Contra est quod error personis
non preiudicat veritati matrimonii

Sed ex errore hominis presumitur
esse consensus ubi fuit copula
carnalis. Convenit quod per iudicium
ecclesie aliquis illam habere quam
cognovit carnaliter post contra-
ctum per verba de futuro. Ergo non
preiudicat veritati secundi matrimo-
nii quod est rite contractum per
verba de presenti. Responsio dicendum quod
sicut Nicolaus papa dicit
causa matrimonii est consensus
per verba de presenti expressus sine
qua cetera etiam cum coitu sub-
secuta frustrantur. Remota
autem causa removetur effectus.
Unde cum in primo matrimonio contrahitur
non consensus fuisse. Manifestum
est quod primum non fuit matrimonium.
Et quia posita causa ponitur
effectus consequens est quod secundum fuerit
matrimonium in quo ponitur
fuisse mutuos consensus per
verba de presenti expressos inter
personas a matrimonio solutas.
Ad primum ergo dicendum quod ecclesia
in hiis que ad matrimonium
pertinet tripliciter se habet.
Uno quidem modo per modum
iudicis. Et quia homines
vident ea que apparent secundum
quod dicitur primi regum xvi. Ideo
quod iudex ecclesiasticus iudicat
secundum ea que apparent vel
per confessiones partium vel per iuba-
nentes testes et per alia legit-
tima documenta quibus omnibus
adhibitis contingit quandoque
veritatem latere et precipue in
hiis que pertinent ad interiora
cordis que humano testimo-
nio probari non possunt. Et si per
aliqua signa exteriora de
hiis possit aliqua coniectura
haberi. Et ideo iudicium eccle-
sie circa ea que ad matrimo-
nium pertinet si veritas lateat
non impedit sequens matrimonium

contrahendum nec dirimit iam
contractum. Alio modo se habet
per modum prohibentis et punien-
tis. Et hoc quidem impedit
matrimonium contrahendum sed
non dirimit iam contractum puta
uxoricide penam imponit ecclesie
ut ab alterius matrimonio
abstineat. Si tamen contraxerit
matrimonium non dirimitur.
Tertio modo se habet per modum sta-
tuentis quod fit solum auctoritate
summi pontificis. Et secundum hoc
persone aliquae redduntur ille-
gitime ad contrahendum ita
quod si etiam contrahat matri-
monium dirimitur ut in
quibusdam gradibus consangui-
neitatis vel affinitatis vel
etiam de altera cum dat ei
fidem contrahendo vel cum ma-
chinatus est in morte uxoris. XVI

Ad secundum sic proceditur. art ii
Videtur quod mulier accusata
de adulterio non teneatur
peccatum suum in iudicio confiteri.
Nullus enim tenetur suum peccatum
occultum publicare. Sed adulterium
mulieris est occultum. Si autem in iudicio
confitetur ipsum veniet in publicum.
Non ergo tenetur mulier accusata
de adulterio peccatum in iudicio confi-
teri. Sed contra est quod debet prestare
iuramentum de veritate dicenda.
Sed nullus debet deiurare.
Ergo veritatem debet confiteri de
suo peccato. Responsio dicendum quod circa hoc
distinguendum est. Si enim adulterium
sit omnino occultum neque debet
peccatum suum in iudicio confiteri
neque debet ab ea exigi iura-
mentum de veritate dicenda
quia occulta solucio divino
iudicio reservantur secundum illud prima
ad Corinthios iiii° Nolite
ante tempus iudicare quousque
veniat dominus qui illuminabit abscondita

tenebrarum. Quod qui de adulterio
confessus etiam infamia vel aliqua
signa evidentia apparent que
vehementem suspicionem facere possunt
vel qui est semiplene probatum
tunc debet ab ea exigi iura-
mentum de veritate dicenda et
ipsa tenetur confiteri veritatem
et si licet per consilio ad obiecta. Distinctio

Deinde circa virtutes
opposita sunt duo primo circa
iusticiam scilicet si aliquis
incidens in latrones
promittat eis pecuniam pro sua
liberatione si mutuo etiam
accipiat ab aliquo suo amico
utrum restituere teneatur. Secundo
circa abstinentiam utrum aliquis
peccare posset nimis ieiunando
vel vigilando etc. Articulus

xvii Ad primum sic proceditur videtur
quod ille qui accepit mutuo
pecuniam ut se redimeret
a latronibus non teneatur re-
stituere quia ut augustinus dicit
tempore necessitatis sunt omnia communia
sed nullus debet quasi proprium
petere illud quod est quasi commune
ut ambrosius dicit et habetur
in decretis distinctione xlvii sicut ma-
iores [?]. Cum ergo ille
qui in latrones incidit
sit in maxima necessitate consti-
tutus utpote in periculo mortis
existens videtur quod proprium sit commune
sibi aliquid quod erat alterius et
ita non teneatur ei restituere
qui pecuniam mutuavit ac
si esset proprium. Item circa illum qui
facere compensationem aliquam pro eo
quod ille facere tenebatur. Sed
ille qui mutuavit pecuniam
tenebatur proximum suum a mortis
periculo liberare secundum illud pro-
verbiorum xxiiii° Erue eos qui
ducuntur ad mortem. Ergo videtur
quod ille qui liberatus est non
teneatur eis restituere pecuniam
mutuatam. Sed contra est quod dominus
dicit mathei vii° Omnia que
vultis ut faciant vobis homines
et vos facite illis. Sed ille qui
liberatus est a latronibus vellet
sibi restitui si quid mutuasset.
Ergo et ipse debet restituere
quod mutuo accepit. Respondeo dicendum
quod actus iusticie est unicuique
reddere quod sibi debetur. Unde
cum ratione contractus bone fidei
qui fuit inter mutuantem
et mutuum accipientem restitutio
debeatur ex iusticie precepto
tenetur qui mutuo accepit
pecuniam eam reddere creditori
et tanto magis quanto in maiori necessitate
creditor sibi subvenit. Ad primum
ergo dicendum quod licet in necessitate
sunt omnia communia tamen ille non
potest sibi de suo subvenire. Ridi-
culum enim esset si quis fame
patiens vellet accipere panem
quem haberet in archa et diceret
se debere accipere panem alienum
quasi communem. Que autem per
amicos possumus per nos aliqualiter
possumus ut philosophus dicit in iii°
ethicorum. Iste autem qui in la-
trones incidit potest se per amicos
liberare mutuum accipiendo
et ideo non sunt ei omnia communia.
Ad secundum dicendum quod unusquisque tenetur
ad liberandum proximum a morte
secundum suam conditionem
et modum. Et hoc fuit quod implevit
ille qui pecuniam mutuavit
non autem tenebatur ea donare
in casu quo ille poterat per mutuum
liberari etc. Articulus xviii

Ad secundum sic proceditur. Videtur
quod non possit peccare nimis
ieiunando vel vigilando.
Deus enim non potest diligi ab homine
nimis. Sed probatio dilectionis
est exhibitio operis ut dicit
gregorius in omelia quadam.
Ergo videtur quod aliquis non possit
peccare nimis ieiunando vel

vigilando ꝑt deum. Et con est q bernhardus confitetur se peccasse de hoc q nimis corpus suum ieiunando et vigilando debilitavit. Ad secundum q secundum philosophum in primo politice aliter est iudicandum de fine aliter de hiis que sunt ad finem. Finis enim absque mensura querendus est. In hiis autem que sunt ad finem adhibenda est mensura secundum proportionem ad finem. Sicut medicus sanitatem que est finis est facit sine mensura ... Sed adhibet medicinam secundum q convenit ad sanitatem faciendam. Est igitur considerandum q in spirituali vita dilectio dei est sicut finis. Ieiunia autem et vigilie et alia exercitia corporalia non queruntur tamquam finis. Unde sicut dicitur ad romanos primo castigo corpus meum et in servitutem redigo. Huiusmodi sunt adhibenda cum quadam mensura rationis ut scilicet concupiscentie vitentur et natura non extinguatur secundum illud ad romanos 12mo exhibete corpora vestra hostiam viventem. Et postea subdit rationabile sit obsequium vestrum. Si vero aliquis in tantum virtutem nature sue debilitet per ieiunia et vigilias et alia huiusmodi q non sufficiat debita opera exsequi ut puta predicator predicare doctor docere et sic de aliis. Procul dubio peccat sicut peccaret vir qui nimia abstinentia se impotentem redderet ad debitum uxori reddendum. Unde ieronimus dicit de rapina olocaustum offert qui vel ciborum nimia egestate vel somni penuria immoderate corpus affligit. Et item rationalis homo dignitatem amittit qui ieiunium castitati et vigilias sensus integritati prefert.

Et per hoc patet responsio ad obiecta.

Divisio

Deinde circa precepta et consilia sunt duo primo utrum precepta ordine nature consilia precedant. Secundo utrum peccata que sunt contra precepta secunde tabule sint graviora peccatis que sunt contra precepta prime tabule etc. Articulus XIX

Ad primum sic proceditur videtur q precepta ordine nature non precedant consilia. Illud enim ordine nature ad quod est prius natura primo instigat. Sed precepta sunt de primo instinctu nature quia sunt de dictamine naturalis rationis non autem consilia ergo precepta sunt priora consiliis. Secundo. Conditio est q prius natura aliquis de se ... unde sic ... est prius perfecto. Et hoc modo precepta non sunt priora consiliis. Quia in preceptis caritatis principue consistit perfectio. Secundo per modum cause prius precedentis effectum et sic etiam non sunt priora quia non est necessarium q aliquis prius impleat precepta quam consilia. Tertio modo per modum dignitatis quod prius est simul tempore sicut sol et lux solis et radiorum. Sed nec hoc modo precepta sunt priora. Quia non est necesse q quicumque servat precepta servet consilia. Ergo nullo modo precepta ordine nature precedunt consilia.

Responsio. Dicendum q circa hoc necesse est duo considerare. Primo quid sit esse prius ordine nature. Secundo q sit preceptum et quid consilium. Quibus manifestatis evidenter apparebit quid queritur. De primo sciendum est secundum philosophum in quinto methaphisice prius et posterius dicuntur de quolibet ordine per comparationem ad primum illius ordinis. Sicut in loco per comparationem ad primum loci et in disciplinis per comparationem ad principia disciplinae. Sic igitur et

In ordine nature dicitur aliquid
esse prius per comparationem ad prima hec
que quidem sunt cause. Vnde
secundum vnumquodque genus cause prius
est in ordine nature quod est
propinquius cause. Quattuor autem
cause sunt scilicet tres earum
efficiens formalis et finalis
concurrunt in idem. Vnde relinquitur
quod ordo nature sit duplex. Vnus
quidem secundum rationem cause materialis secundum
quam imperfectum est prius perfecto et
potentia actu. Alius autem ordo
est secundum rationem aliarum trium causarum
secundum quem perfectum est prius imperfecto et
actus potentia. Vnde philosophus dicit
in 9o methaphisice quod alia sunt potentie
priora alia perfectione et quod forma
est prius naturaliter quam materia
ut probatur 2o phisicorum et convenientia
dicitur esse prius natura actus qui
est prior specie et substantia ut dicitur in
nono methaphisice quod potentia que est
in eodem prior generatione et tempore.
Vnde etiam philosophus dicit in 24 pu-
exercias quod in hiis que contingit
esse actu et potentia ea que sunt
actu sunt priora tempore posteriora.
Circa 2m vero primo circa rationem
consilii et precepti considerandum est
quod preceptum importat rationem debiti.
Debitum autem est aliquid dupliciter.
Vno modo secundum se, quod finis est debitus
in vnoquoque negotio. Sicut medicus enim
per se debet querere sanitatem.
Alio modo est aliquid debitum propter
aliud secundum illud sine quo non potest
perveniri ad finem, sicut quod medicus
dicitur ydonee dietam infirmo
sine qua non potest sanari. Illud
vero quod ordinatur in finem ut me-
lius aut facilius consequatur
si sine hoc aliquis possit consequi
finis non habet rationem debiti. Finis
autem principalis qui lege divina
ordinatur est duplex. Vnus quidem
principalis scilicet adherere deo per caritatem.
Vnde dicitur prima ad thimotheum
~~finis precepti~~ finis precepti est caritas.

b

Et finis secundarius est quasi dispositio
scilicet puritas et rectitudo cordis
que consistit in interioribus actibus
aliarum virtutum. Vnde apostolus dicit
ad romanos 6to habetis fructum
vestrum in sanctificatione. Sicut etiam
in generatione naturali finis est et
prima forma substantialis et ultima dispo-
sitio ad formam. Vnde manifestum
est quod principalia precepta
divina sunt quidem de dilectione
dei et proximi, vt mathei 22o.
Secundaria vero de interiori sanctifi-
catione secundum illud prima ad thessa-
lonicenses 4to hec est voluntas
dei sanctificatio vestra. Omnia vero
alia que sunt principalis vite or-
dinantur ad precepta sicut in finem
sed dupliciter. Quedam enim sunt
talia sine quibus predicti fines
esse non possunt. Et hec cadunt
sub precepto sicut non habeatis
deos alienos etc. Quedam autem
sunt sine quibus ad predictos
fines perveniri potest. Vnde non
cadunt sub precepto sed quia per
hominem melius et ad facilius
pervenitur ad fines predictos. Dantur
dei consilia sicut patet de pau-
pertate virginitate et aliis huiusmodi.
Et est simile: si aliquis dicitur ex precepto
esse rome certo die tenetur
etiam ex debito precepto romam
ire non autem tenetur ex precepto
ire equester. Quamvis sine hoc
possit pervenire romam, tamen cadit
hoc sub consilio, quia eundo equitando
facilius et melius perveniet
ad finem. Hiis ergo visis patet
de facili illud quod querebatur.
Quia enim premissa consilia ad precepta
finalia que sunt de dilectione
dei et proximi. Et de interiori
cordis puritate manifestum
est quod precepta sunt priora consiliis
naturali ordine perfectionis
sicut actus naturaliter prior est potentia.

u

Et finis eius que sunt ad finem
Si consilia essent priora naturaliter
ordine quam decalogi et temporis. Igitur
scilicet per consilia ad puritatem perfectam
cordis et perfectam dilectionem dei et
proximi pervenimus. Si autem compare-
mus consilia ad alia precepta que ordi-
nantur ex necessitate in predictos fines
sic est duplex consideracio circa
in consiliis necesse est ut concludantur
precepta. Qui enim omnia dimittit
non rapit aliena et qui virginitatem
servat non mechatur. Sic eciam
qui non equitat vadit sed non
convertitur. Ergo est una comparacio
ad precepta absolute considerata
et sic hoc modo precepta erunt
ordine nature priora consiliis
sicut genus est prius specie. Con-
silia autem ergo priora naturaliter preceptis
sicut species sunt priora secundum naturam
quam genera ut patet per Porphyrium in predicamentis
Comparatur enim genus ad speciem
sicut potencia ad actum. Precepta autem
absolute sumpta se habent per modum
generis ad observanciam preceptorum
sicut non mechari in virginitate
et non mechari ad matrimonium
et ire equitem ad ire pedestre
Alia vero comparacio est consiliorum ad
precepta sine consiliis observata
sic comparentur autem in equo
ad eum qui vadit pedibus. Virginitas
est enim comparacio virginis seu con-
tinentis ad matrimonium et pau-
peris propter Christum ad eum qui in seculo
suis contentus est. Et sic simpliciter
ordine nature consilia sunt priora
preceptis tamquam perfecta imperfectis
Nec precepta sic accepta precedunt
naturali ordine decalogi et temporis
consilia. Non enim oportet quod ille
qui vult continenciam vel virgini-
tatem conservare prius matrimonia
ingatur. Nec eciam oportet quod
ille qui vult esse pauper propter Christum
prius secularem vitam agat in qua
suis vitiis sit contentus. Sic eciam
non oportet quod ille qui vult ire

equester romam prius vadat
pedester et postea equester
sed melius est si a principio eque-
ster vadat. Et per hoc patet re-
sponsio ad obiecta. [illegible] ultra

XX

Articulus 3

Ad 3m sic proceditur videtur quod
peccata que sunt contra precepta 2e
tabule sint graviora peccatis
que sunt contra precepta prime tabule
peccatum enim contra precepta 2e tabule
est tale scilicet contempto bono incom-
mutabili commutabili bono ad-
herere sicut patet in furto et adulterio
et aliis huiusmodi. Sed contemptus
incommutabilis boni est peccatum contra
precepta prime tabule quibus ordi-
namur ad exhibendam reverenciam
deo. Ergo peccata que sunt contra precepta
2e tabule includunt peccata que sunt
contra precepta prime tabule et aliquid
addunt ergo sunt graviora. Preterea
simonia est maximum peccatum. Sed
cum simonia sit species avaricie
est contra precepta 2e tabule. Ergo
peccata que sunt contra precepta 2e
tabule sunt graviora. Sed contra
est quod peccata contra precepta prime tabu-
le sunt desperacio et alia huiusmodi
que sunt gravissima peccata. Ergo peccata
que sunt contra precepta prime tabule
sunt graviora. Responsio dicendum quod for-
malis racio peccati mortalis
consistit in aversione a deo. Si
enim esset inordinata conversio
ad bonum commutabile sine
aversione a deo sic non esset
peccatum mortale. Precepta autem
prime tabule secundum se ordinant
directe hominem in deum vel que
ad dilectionem dei pertinent. Et ideo peccata
~~precepta~~ que sunt contra precepta prime
tabule directe et secundum se im-
portant aversionem a deo. Peccata
autem que sunt contra precepta 2e ta-
bule ipse quidem deordinant
nos propter circa bona commutabi-
lia circa que ordinamur per
precepta 2e tabule. Ex consequenti
autem deordinant nos a deo

b

In unoquoque autem quae potissime est
illud quod est contra vii pecta que sunt
contra precepta secunde tabule secundum suum
genus sunt gravissima inter que pecatorum
Ad primum ergo dicendum quod tot tempus
dei per se directis est in petis
que sunt contra precepta secunde tabule
Sic autem non attenditur includitur
in petis que sunt contra precepta 2e
tabule non enim ille qui vult
fornicari intendit hoc facere in
contemptum dei sed intendit propter
delectari ad quam consequitur quod
deum contempnit propter perseveraciam in
sentencie mandata dei transgrediens
Ad 2um dicendum quod simonia non est
maximum pectum simpliciter sed maximum
inter illa que committuntur circa con-
tractus pecuniarios Et hoc
etiam est ex hoc quod irreverentiam
se habet ad res sacras in
quo attingit peta que sunt contra
precepta prime tabule Divisio
Deinde quesitum est de
hiis que pertinent specialiter
ad quosdam hominum status
Et primo de hiis que pertinent
ad prebendatos 2o de hiis que
pertinent ad doctores 3o de hiis
que pertinent ad religiosos 4o de
pertinentibus ad clericos Circa
primum quesita sunt tria primum utrum
matheus vocatus sit statim
de theoloneo ad statum aposto-
latus et perfectionis 2m utrum
ille qui eligitur canonice in
episcopum melius faciat consen-
ciendo electioni de se facte
vel eam refutando Tertio
utrum prelatus qui dat beneficium
ecclesiasticum alicui suo consang-
wineo sperans per hoc suum genus
exaltari et ditari committat
XXI simoniam Articulus
Ad primum sic proceditur videtur
quod beatus matheus non fuit
vocatus statim de theolo-
nio ad statum apostolatus et
perfectionis dicit enim gregorius
super ezechielem Nemo repente
fit summus Sed status apostolatus
et perfectionis ewangelice est
summus status humane vite ergo
matheus non fuit statim vocatus
ad statum perfectionis et apostolatus
Sed contra est quod dicit ieronimus super
mattheum quod de publicano re-
pente fit apostolus Et beda dicit
super lucam quod de publicano
in apostolum de theoloniario in
ewangelistam est mutatus Et quedam
glosa dicit luce 5to quod illarum
rerum cogitacionem vel curam humane
vite sibi reservavit que est perfectionis
ewangelice Ergo statim vocatus
ad apostolatus statum et perfectionis
Responso dicendum quod questio ista ex
verbis ewangelii determinari
potest Si enim loquamur de aposto-
latu manifestum est secundum narra-
cionem mathei marci et luce
quod dominus post vocacionem mathei
aliquanto spacio temporis ex suis disci-
pulis duodecim apostolos elegit
Inter quos unus fuit matheus
Et sic patet quod statim a principio
fuit vocatus ad discipulatum
christi non autem ad apostolatum nisi
secundum preordinacionem christi qui eum
apostolum successivum disponebat Et
secundum hoc intelligenda sunt verba
ieronimi et bede Si autem
loquamur de perfectione ewange-
lica manifestum est quod statim a princi-
pio vocatus est ad statum perfectionis
Dicitur enim luce 5to quod surgens
relictis omnibus secutus est eum
Quod etiam ad discipulatum
christi pertinebat secundum illud quod
dicitur luce 14mo Nisi quis
renunciaverit omnibus que possidet
non potest meus esse discipulus Ad
primum ergo dicendum quod similitas in vita
humana potest accipi dupliciter Uno modo
secundum comparacionem status ad statum secundum
quod in humana vita unus status
maior est alio et aliquis est
summus Sic enim melior perhibet

Aliqui e repente fiant summi. id est
attingunt ad statum et hoc apparet
tam in spirituali vita quam in seculari
inveniuntur enim aliqui statim a
pueritia ad statum religionis
qui est perfectissimus convolasse vel
proprio arbitrio sicut beatus iohannes
baptista et beatus benedictus
vel etiam devocione parentum non
sicut illi qui monasteriis tra-
duntur a parentibus. Sic enim non
oportet quod in seculari vita ex-
erceantur antequam ad religionem
transeant sicut non oportet quod
aliquis exerceatur in laycali vita
antequam clericus fiat. Sic etiam
aliqui repente assumuntur ad
regnum et ab ipsa pueritia sicut
salomon et ysayas reges iuda
vel eciam ex ultimo statu sicut saul
Unde ecclesiastes 4to dicitur quod
de carcere et cathenis interdum
quis egreditur ad regnum. Sic ergo
potest accipi summum per gradus quorundam
quibus proficit perfectio unius hominis
Et sic intelligit gregorius quod nemo
repente fit summus. dicit enim augustinus
super canonicam iohannis quod caritas
non mox ut nascitur perfecta est non
ut perficiatur nascitur. cum fuerit
nata nutritur. cum fuerit nutrita
roboratur. cum fuerit roborata per-
ficitur. Contingit tamen quandoque quod unus
homo repente incipit ab altiori
gradu sanctitatis qua sit summus
ad quem pertingit perfectio Alterius
hominis ut patet de beato benedicto
de quo gregorius 2o dyalogo
quod presentes et futuri omnes agnoscerent
beatum puerum conversacionis
graciam a perfectione incepisse etc.

xxii Ad 2m sic proceditur articulus
Videtur quod melius faciat
qui consentit electioni canonice
de se facte quam qui eam recu-
sat dicit enim gregorius 22o
moralium. prelacio cum precipitur

Non ex libidine amanda est Sed
qui aliquis per canonicam electionem
episcopalem dignitatem adipiscitur
non percipit ex libidine Ergo debet
eam amare. non ergo debet eam
recusare. Sed contra est quod gregorius dicit
xxmo moralium Prelacio per-
turbare intencione fugienda est
Responsio dicendum quod in eo qui electioni
canonice de se facte
consentit considerare precipue debet
quid intendit. Si enim intendit
aliquid temporale puta sub nomine divi-
ciarum exutum se a iugo religionis
vel aliquid huiusmodi manifestum
est quod est depravata intencio unde
melius faceret si non assentiret
Si autem intendit profectum ecclesie
sic planum est quod est bona intencio
Unde augustinus dicit decimonono de
civitate dei In actione non aman-
dus est honor in hac vita sive
potentia Sed ipsum opus si recte et
utiliter fiat ut valeat ad salutem
subditorum et inducit illud apostoli
quod dicitur prima ad thimoteum 3o
Si quis episcopatum desiderat
bonum opus desiderat Sed tamen
est quod ad hoc opus maxima requiritur
ydoneitas. quia ut dicit gregorius
in pastorali tantum actione populi
debet actio transcendere prelati quantum
distare solet a grege vita pastoris
Hec autem quamvis fragilitatis humane
propriis viribus sufficiens non est secundum
illud apostoli 2a ad corinthios 2o
Et ad hec quis tam ydoneus
Sed tamen de auxilio gracie divine homines
ydonei et sufficientes redduntur
Sicut ipse postmodum subdit 2a ad
corinthios 3o ydoneos nos fecit
ministros novi testamenti Potest ergo
aliquis laudabiliter considerans
defectum proprium ex humilitate officium
prelacionis recusare Sicut Jeremias
qui dicit Nescio loqui quia puer
ego sum Potest autem laudabiliter
consentire ex caritate fraterna
ut salutem proximorum procuret

Sicut ysaias qui dicit ecce ego
sum mitte me ysaie sexto . Sed
sicut gregorius dicit in pastorali
in utroque est subtiliter intuendum
quod is qui recusat plene non resistit
et is qui mitti voluit ante se per
altaris calculum purgatum vidit
ne aut non purgatus adire
quisquam sacra ministeria audeat
aut quem superna gratia elegit
sub humilitatis specie superne di-
spositioni contradicat . Quia ergo
valde difficile est purgatum
se quemlibet posse agnoscere pre-
lationis officium tucius declinatur
tamen non pertinaciter . cum ad hoc
suscipiendum superna voluntas
cognoscitur . Ad primum ergo dicendum
quod illud verbum gregorii non de-
bet intelligi . potestas cum ex li-
bidine non percipitur . amanda
est . Sed ita . potestas cum percipitur
non est amanda ex libidine
subdit enim . sed ex longanimi-
tate tolleranda . Ad secundum dicendum
quod melior est intencio prelacionem
fugientium sine mente desiderium
dummodo non assit necessitas ex parte
prouidentis super omnes . Unde gregorius
dicit declamans de trinitate dei
superior locus sine quo populus
regi non potest . et si ita teneatur
ut decet . tamen decenter appetitur
Unde enim scitur quod querit caritas
veritatis negocia tamen multa
suscipit necessitas caritatis etc.

XXIII Ad tercium sic proceditur **articulo**
Videtur quod prelatus qui dat
beneficium ecclesiasticum alicui
consanguineo vel amico suo
ut alii eos consanguinei exal-
tantur simonia committat . Est
enim simonia studiosa voluntas
emendi vel vendendi aliquid
spirituale vel spirituali annexum . Sed in
casu predicto videtur esse emptio
vel vendicio rei spiritualis . Quia
in hiis potest esse emptio et vendicio
in quibus est liberalitas / hoc autem
dic superat / ut liberaliter retorqueret
ergo est ibi simonia . Sed contra est quod ysaie
33 dicitur super illud beatus qui excutit
manus suas ab omni munere dicit
glosa quod triplex est munus . a manu . a
lingwa . ab obsequio . quorum nullum
est in proposito casu . ergo non est ibi
simonia . Responsio dicendum quod cum simonia
circa emptorem et venditorem con-
sistat / hic distinguendum videtur
Quia aut prelatus vendit eum
obligando cui dat beneficium eccle-
siasticum ad aliqua retorquenda
faciendum sibi vel suis consang-
wineis . intencio simoniacam
intendit enim quandam tacitam
vendicionem . Si vero non intendat
ad hoc eum obligare . sed intendat
quod ille vel suis consanguineis
propria sponte liberaliter retri-
buerit equidem . prava est in-
tencio et carnalis . sed non simo-
niaca . Ad primum ergo dicendum quod sicut
probatum in eo et quedam liberalitas
non est circa quemlibet usum pecunie
sed est circa dantes et sumptus
simonia autem est circa venditorem
et emptorem . **Divisio** —
Deinde circa doctores
quesita sunt duo . primo
si doctor qui semper docuit
propter inanem glorie gloriam
utrum habeat aureolam si in morte
peniteat . Secundo si ex doctrina alicuius
doctoris aliqui reuocentur
a meliori bono . utrum ille do-
ctor teneatur illam doctrinam
reuocare etc. **Articulus** — XXIIII
Ad primum sic proceditur videtur
quod ille qui semper propter
inanem gloriam docuit per
penitenciam aureolam recuperet
Aureola enim doctrine debetur
fructui scilicet conversioni fidelium super
illud ad philippenses 4to gau-
dium meum et corona mea
Sed potuit contingere quod ex predicacione
eius qui propter inanem gloriam
predicavit sequutus est fructus

v

Conversionis fidelium ergo si
penitencia debetur ei aureola
Item sicut virginitati debetur
aureola ita et doctrine Sed
si illa que cum virgo sit carne
mente tamen est corrupta peni-
tenciam agit recuperat aureolam
ergo pari racione et doctor qui
propter inanem gloriam predicavit
Sed contra est quod opera mortua per pe-
nitenciam non reviviscunt Sed opera
istius doctoris propter inanem gloriam
predicantis fuerunt mortua in
peccato facta ergo non reviviscunt
per penitenciam ad premium consequendum
Responsio dicendum quod cum aureola importat
quandam excellenciam singularem
premii necesse est quod presupponat
aliud premium scilicet auream sicut
gratia presupponit positum et
hoc significatur exodi 25to ubi
dicitur facias super coronam
auream alteram aureolam
Et ideo qui non meretur auream
idest premium essenciale non meretur
aureolam Illi autem qui propter inanem
gloriam operantur non merentur
premium essenciale quia receperunt
mercedem suam ut dicitur
Matthei vi Nec meretur aureolam
penitencia autem restituit homini
omnia prius habita non autem con-
fert ei ea que non habuit Non
tamen ipse motus penitencie
est meritorius in illis non me-
retur aureolam Ad primum ergo dicendum
quod conversioni fidelium debetur
aureola presupposito merito
essencialis premii in eo qui
predicavit aliquin locum habet
quod dicitur Matthei sexto decimo
Quid prodest homini si universum
mundum lucretur anime vero sue
detrimentum patiatur Ad secundum
dicendum quod aureola virginitatis de-
betur integritati carnis quam amittit
post penitenciam Et ideo debetur
virgini penitenti aureola Sed
aureola doctrine debetur actui
doctoris qui fuisset Et ideo post
penitenciam nunquam debetur aureo-
la doctori nisi actus reiteretur

Ad 2m sic proceditur Articulus xxv.
Videtur quod si per doctrinam
alicuius aliqui retraherentur
a meliori bono quod ille teneatur
suam doctrinam revocare Talis
enim doctor in sua doctrina facit
scandalum activum quia doctor infor-
mat intellectum talis autem informat
affectum et per quemlibet actum scanda-
li activum tenetur quilibet removere
ergo talis doctor tenetur suam
doctrinam revocare Preterea
spiritualia sunt temporalibus potiora
Sed in temporalibus ut augustinus
dicit non dimittitur peccatum nisi
restituatur ablatum ergo multo
magis doctori qui fecit dampnum
in spiritualibus non dimittitur peccatum
nisi restituatur ablatum quod
fit per revocacionem doctrine Sed contra
est quod augustinus dicit veritas non est
dimittenda propter scandalum Responsio
dicendum quod hic distinguendum videtur
Quia si enim doctor doceat falsam
doctrinam tenetur eam modis omnibus
revocare et maxime si ex ea
spirituale dampnum sequatur Si
vero doceat veram doctrinam et
ex ea sequi detrimentum spirituale
in audientibus dicitur vitio ex
defectu ipsius qui docet et hoc
dicitur vitio si doctrinam subtilem
proponet rudibus quod non esset illius
doctrine capaces qui ex hoc detri-
mentum salutis incurreret
Unde exemplum apostoli qui dicit
prima ad corinthios tercio tamquam
parvulis in christo lac potum dedi
vobis non escam Alio modo quia
tempore et ordinate proponet
non proferens maiora Unde Thimotheo
contra illud quod gregorius dicit in pastorali
Sic laudanda sunt bona summa

Ne dissipentur ultima sic nutri-
endi sunt bona ultima ne dum
sufficere creduntur nequaquam pen-
dantur ad summa. Et in hiis casibus
tenetur doctor extinguere doctrina
dampnum spirituale accidit contra
hoc dampnum remedium ponere
iustitiam propter exponendo saltem
doctrinam suam. Alio modo potest contingere
ex defectu aliquo puta si aliquis
docendo aliqua erronea indu-
cerit homines ad aliquam religionem
utpote si diceret quod quicumque intrat
talem religionem statim est
equalis meriti sicut beatus
petrus. et in hoc casu tenetur
cessare a sua doctrina intrare
cum religionem propter errorem non
propter bonum. Unde sic non retrahit
homines a meliori bono talis
doctor. Et hoc est quod gregorius
dicit in pastorali. Sicut incauta
locucio in errorem pertrahit ita
et indiscretum silencium eos quos
erudire poterat in errore dere-
linquit. Et per hec patet responsio
ad obiecta etc. Divisio
Deinde circa religiosos
questita sunt duo primo
utrum religiosi teneantur
pacienter tollerare in-
iurias sibi factas. Secundo
utrum ille qui iurat se non intra-
turum religionem possit licite ad
religionem intrare. Articulus
xxvi Ad primum sic proceditur videtur
quod religiosi non debeant
tollerare suos impugnatores
in impugnacione enim perfectorum virorum
deus impugnatur. Unde dominus saulo
persequenti discipulos christi dixit
actuum nono. Saule saule quid
me persequeris. Sed perfecti non debent
impugnatores dei tollerare
ergo nec impugnatores perfectorum.
Preterea quilibet perfectus debet
obediare hiis qui statum perfectorum
perimere impediunt. Unde apostolus dicit
prima ad corinthios sexto. Ut non
vituperetur ministerium nostrum. Sed
per hoc quod perfecti impugnantur
statui perfectorum derogatur. ergo
perfecti viri non debent tollerare
suos impugnatores. Sed contra est
quod gregorius dicit. Non sumus perfecti
si aliorum importunitates ferre
non possumus. Responsio dicendum quod perfecti
viri dupliciter impugnari possunt. Uno modo
quantum ad ipsas personas utpote
cum inferuntur eis iniurie personales.
Alio modo possunt impugnari quantum ad sta-
tum eorum ut puta cum aliquis verbis
vel factis perfectionis statui derogat.
Et hec duo tangit iacobus secundo.
Nonne divites opprimunt nos
per potenciam quod pertinet ad persona-
les iniurias. Nonne ipsi blas-
phemant bonum nomen quod invocatum
est super nos quod pertinet ad religi-
onem vel statum. In iniuriis enim
personalibus decet perfectionis
viros esse maxime pacientes
ut sint etiam parati plura sufferre
super illud mathei quinto. Si quis
percusserit te in dexteram maxillam
prebe ei et alteram. Statum vero
suum impugnari non debent pati
quantum resistere possunt. hoc enim vergit
in iniuriam dei. Unde contra quosdam
dicitur ezechielis tercio decimo. Non
ascendistis ex adverso nec opposuistis
vos murum pro domo israhel. Et
ideo dominus iniurias que contra hu-
manitatem eius inferebantur
pacienter tolleravit. sicut cum iudei
dicebant. Ecce homo vorax
et potator vini ut habetur mathei
sexto. et sicut diabolus dixit ei
mitte te deorsum quod videbatur
ad propriam iniuriam pertinere. Sed iniurias
dei non tollerabat. Unde phariseos
iure redarguit mathei duodecimo
qui dicebant quod in belzebub
eicit demonia quod pertinebat
ad iniurias spiritus sancti. Et simili-
ter diabolus ei dixit. hec omnia
tibi dabo si cadens adoraveris me

v

Quia adiuncta dei pertinebat statim
eum cum repulit dominus dicens vade
retro sathana ut habetur matthei
iiii° ubi crisostomus dicit illius
discamus exemplo iniurias quidem
nostras magnanimiter sustinere dei
autem iniurias nec usque ad au-
ditum sufferre quia in propriis
iniuriis esse quemlibet patientem
laudabile est iniurias autem
dei dissimulare nimis est impium
Et per hoc patet responsio ad obiecta

xxvii Articulus

Ad xxvii sic proceditur.
Videtur quod ille qui iuravit
se non intraturum religionem
non possit licite intrare. Quia
enim obligatio licita est adimplenda
et licitum erat ei non intrare reli-
gionem ergo cum ad hoc iuramento
se obligavit videtur quod non teneatur
intrare. Sed contra est quod nullum impedi-
mentum spiritualis profectus est ex
deo sed iuramentum est ex deo ergo
per iuramentum non impeditur spiritualis
profectus intrandi religionem. Responsio
dicendum quod obligatio iuramenti sequitur
per se hoc. Quandoque enim est illicita
obligatio et de re illicita puta
cum aliquis iurat se fornicaturum
et tale iuramentum non tenetur homo
adimplere nec etiam est licitum
implere. Quandoque vero est obligatio licita
et de re licita puta cum aliquis
iurat se elemosinam daturum
et hoc iuramentum preterire non
licet. Quandoque vero est obligatio illicita
sed de re licita puta cum aliquis
iurat se non facturum aliquid maius
bonum tunc tamen facere non teneatur
puta non ieiunare vel non dare
aliquam elemosinam vel religi-
onem non intrare. Licet enim illud
ad quod iuramento se obligat
licitum sit tamen obligatio est illicita
cum quia per hoc homo quantum in se est
obfirmat se contra consilium spiritus
sancti qui facit homines in suo corde
ascensiones disponere. Unde hoc
iuramentum licite potest impleri
abstinendo ab illo bono quod
facere non tenetur non tamen excusatur
ex illo iuramento ad hoc quod impleat
quod iuravit quia iuramentum ad
hoc quod sit obligatorium debet habere
tres comites iudicium iustitiam
et veritatem ut habetur iheremie
iiii°. Huic autem iuramento deest
iudicium discretionis quia vergit
in deteriorem exitum retrahendo
a meliori bono. Et sic patet
responsio ad obiecta. Articulus

xxviii

Deinde circa clericos
questio est primo utrum
licet clerico qui
tenetur ad horas ca-
nonicas dicere matu-
tinas sequentis diei de sero.
Et videtur quod non dicit enim ecclesias-
tes blasphemus et imprudens
non servabit tempus. Sed iste di-
cendo matutinas non observabit
tempus. Cum enim dies incipiat a
media nocte videtur quod matu-
tinas sequentis diei dicat in
die precedenti. Ergo videtur hoc
ad blasphemiam et imprudentiam pertinere
Et ita videtur esse peccatum. Sed contra
deus clementior est quolibet
homine. Sed homo non imputat
debitori in culpam si debitum
reddat ante tempus sibi. Ergo
multo minus deus. Responsio dicendum quod
hic considerandum est intentio eius
qui prevenit tempus in matutinis
dicendis vel in quibuscumque horis
canonicis. Si enim hoc facit propter
lasciviam ut scilicet quietius
sompnolentie et voluptati vacet
non est absque peccato. Si vero hoc faciat
propter necessitatem licitam et honestam
occupationum puta si clericus
aut magister debet videre lectiones
suas de nocte vel propter aliquid aliud
huiusmodi licite potest dicere de
sero matutinas. Et in aliis horis
canonicis tempus prevenire. Sicut etiam
hoc in solempnitatibus ecclesie fit

vj

Quia melius est deo utrumque reddere sed et debitas laudes et alia honesta officia quam quod per unum ab alio impediatur. Quo tempore ergo tenetur quis constitutus ad horas et alia huiusmodi. Dies incipit a media nocte. Quantum ad ecclesiasticum beneficium et solempnitatum celebritates dies incipit a vesperis. Unde si aliquis post dictas vesperas et completorium dicat matutinas iam hoc pertinet ad diem sequentem etc.

Sequitur quodlibetum sextum

ar l9 p9 Quesitum est de deo de angelo et homine et de ceteris pure corporalibus. Circa primum quesitum est utrum sicut unitas essencie ponat in numerum cum unitate persone. Et videtur quod non. Sunt enim tres persone divine. Si igitur unitas essencie ponet in numerum cum unitate persone sequeretur quod in deo esset quaternitas quod est hereticum. Non ergo unitas essencie ponit in numerum cum unitate persone. Contra si unitas essencie sit penitus idem cum unitate persone non ponet cum ea in numerum. Sequeretur quod de quolibet predicatur unum predicatur et reliquum. Sed unitas essencie predicatur de tribus personis. Dicimus enim pater et filius et spiritus sanctus sunt unum. Ergo unitas personalis predicabitur de eis ut dicatur pater et filius et spiritus sanctus sunt unus. Quod falsum esse secundum Augustinum qui utrumque istorum est unum. Itaque est eius. Unde eius et unum, contra. Est autem unumquodque eius per suam formam. Unde et unumquodque per suam formam habet unitatem. Et inde est quod comparatio forme ad formam causat comparationem unitatis ad unitatem. Deus autem est deus per suam essenciam. Proprietas autem personalis est quasi forma constituens personam. Hec quidem realiter non distinguitur ab essencia aliquin sequeretur quod in deo esset compositio. Et quod aliquid adveniret ei per modum accidentis. Nam omne quod est extra essenciam rei accidit vel advenit. Differt tamen proprietas personalis ab essencia secundum modum intelligendi et significandi. Nam esse dicitur absolute, proprietas vero personalis importat relationem. Unde patet quod unitas persone non ponit in numerum cum unitate essencie quasi realiter ab ea differens sed solum secundum modum intelligendi. Et per hoc respondebitur ad obiecta. Nam primum procedebat secundum rationem rei que quia non ponunt in numerum unitatem essencie et persone. Ergo non ponitur quaternitas in deo. Secundum vero procedebat secundum rationem que ex modo intelligendi et significandi provenit. Et qui provenit quod dicatur quod pater filius et spiritus sanctus dicuntur unum et non unus.

Divisio

Deinde circa angelos querebantur duo. Primo de actione eorum. Utrum scilicet quicquid agit agat per imperium voluntatis. Secundo de loco ipsorum. Utrum scilicet possit esse in convexo celi empirei. Quod etiam querebatur circa corpora gloriosa.

articulus 29

Ad primum sic proceditur. Videtur quod non quicquid agit angelus agat per imperium voluntatis. Voluntas enim equaliter se habet ad propinqua et remota. Si ergo angelus agit per solum imperium voluntatis, sequeretur quod non deberet ad hoc quod angelus aliquid ageret quod esset propinquum vel remotum illud in quo agit. Et sic minus oporteret quod de celo ad terras descenderet ad aliquid hic agendum. Quod est contra traditionem sacre scripture. Preterea quantum ad voluntatem non differret unitas et multitudo. Sicut enim aliquis potest velle movere unam rem ita potest et velle movere plures res

Vel etiam totum universum. Si ergo
angelus ageret solum per imperium
voluntatis sequeretur quod posset mo-
vere totum universum quod est impossibile
cum ipse sit pars universi. Non ergo
angelus agit solo imperio
voluntatis. Sed contra quia omnis actio
est ab aliqua virtute. Sed in angelo
non est alia virtus quam intellectus
et voluntas. Intellectus autem non
agit nisi per voluntatem ergo omnis
actio angeli est per imperium vo-
luntatis. Responsio dicendum quod omnis actio
agentis rei est per formam nature
illius rei. Item et si sunt aliqua
sunt actiones preter actionem alicuius
rei oportet quod cunque alie actiones
reducantur sicut in primum principium
in formam secundum illius rei agentis.
Sicut actio caloris ignis reducitur
sicut in primum principium in formam
substantialem ignis que est etiam princi-
pium omnium actionum operationum ignis.
Et ideo oportet aliter se habere
in actionibus alicuius rei consequentibus
naturam suam. Et in actionibus
rei cuius natura composita est
cum actio ignis est secundum se proprietate
nature ignis. In castello autem
ignito est quedam actio non per-
tinens ad proprietatem ignis secundum
se ipsum. Et hoc considerandum est in rebus
specialibus. Anima enim humana non
est tota intellectus sed participat intelle-
ctualitatem. Unde est in ea alia
virtus et actio que non pertinet ad
intelligibilem naturam sicut sepe
patet in viribus que pertinent ad animam
vegitabilem. Sed angelus est
totaliter intelligibilis nature.
Et ideo oportet quod omnis eius actio
sit secundum intellectum. Unde beatus Dionysius
dicit in 3o capitulo de divinis
nominibus quod angeli habent substantias et
virtutes et operationes intelligibi-
les. Intellectus autem non agit nisi
mediante voluntate. Anima motus
voluntatis est relatio (?) sequens
formam intellectam. Unde oportet

Et quidquid angelus agit aget
per imperium voluntatis. Sed tamen
considerandum est quod cum virtus sit
media inter operationem et essentiam
oportet quod virtus et operatio
angelis et rei proportionetur. Pro hac
in superioribus angelis cuius
essentia nobilior est et virtus
efficacior sicut ad perfecte intelli-
gendum ita etiam ad agendum
in res exteriores. Et secundum hoc
actio angeli limitatur ad aliquem
effectum quia nec virtutem nec
essentiam habet infinitam. Ad primum
ergo dicendum quod actio voluntatis an-
gelice radicatur in essentia
a qua procedit eius virtus et
operatio. Oportet autem movens
esse cum mobili quod ab eo movetur
ut habetur in 7 physicorum et ideo
oportet substantiam angeli aliqualiter
coniungi rebus quas movet.
Ad secundum dicendum quod actio voluntatis
limitatur secundum modum essentie
non oportet quod angelus possit
agere omnia que potest velle. Articulus 3.

Ad tertium sic proceditur. Videtur
quod angelus non possit esse
in convexo celi empirei.
Dicit enim Anshelmus (?) quod in nichilo
nichil potest esse sed extra celum empi-
reum nichil est. Ergo non potest esse
in convexo celi empirei. Sed cum esse
extra empireum. Item videtur quod
nec corpus gloriosum ibi possit esse.
Cum enim corpus naturale est in loco
esse. Sed extra celum empireum non
est aliquis locus. Ergo non potest esse
corpus gloriosum extra celum
empireum. Sed contra si non potest ibi
esse aut angelus aut corpus
gloriosum, a fortiori quia non potest
ibi ascendere aut non potest penetrare
profunditatem celi empirei
vel quia indiget loco continenti
aut quia indiget conservanti. Sed alter
omnia remota sunt a perfectione
corporis gloriosi. Multo ergo magis
a conditione angelorum. Ergo
corpus gloriosum et angelus pari-

in concavo celi empirei. Responsio dicendum quod ad evidenciam huius questionis notandum est quod apud antiquos due fuerunt opiniones maxime probabiles quarum una fuit quod locus sit quoddam spacium solum dimensiones habens preter corpus. Secundum hanc opinionem verum esset corpus deberet locus. Et hoc ideo quia corpus est dimensiones suas quas necesse est aliquas dimensiones occupare. Sed hec opinio de loco est a philosopho in 4 physicorum reprobata. Alia opinio est eius quod locus sit superficies corporis continentis non quidem equaliter est similiter corporis quod simul est continet. Alioquin sequeretur quod corpus quiescens non semper esset in eodem loco. Si homo staret in flumino per cursum continuo renovaretur diverse superficies aque circa ipsum sed superficies corporis simul continentis licet quod sit in loco ex ordine ad primum continentis. Ut accipitur idem locus simul eundem sicut ad primum continentem. Propter hoc locus est immobilis. Supposita igitur hac opinione quod vera est necessitas existendi naturalis in loco convenit corpori ex hoc quod dependet a primo continente nec etiam corpus gloriosum quod perficitur per animam ex divina fruitione beatificatur. Et ideo nulla est necessitas quod corpus gloriosum aut angelus ab aliquo locali corpore audiatur. Et propter hoc nichil prohibet corpus gloriosum vel etiam angelum in concavo celi empirei esse. Ad primum ergo dicendum quod verum illud Anselmi intelligendum est extra affectum locorum cum possibile est quod aliquis sit in nullo loco in continente sed iste intellectus non facit ad propositum. Ad secundum dicendum quod racio illa procedit de corpore dependente a primo continente.

~ Divisio ~

Deinde quesitum est de hiis que pertinet ad homines. Et primo de spiritualibus. Secundo de corporalibus. Circa spiritualia primo de sacramentis 2o de virtutibus 3o de peccatis. Circa sacramenta quesita sunt duo de baptismo et matrimonio. Primo de necessitate baptismi utrum scilicet puer qui nascitur in deserto ubi non potest aqua haberi moriens sine batismo salvari possit in fide parentum fidelium. Secundo de impedimento matrimonii quod provenit ex baptismo utrum scilicet si Christianus qui baptisat iudeam cum primo dederit fidem de contrahendo si baptizetur cognoscens eam postea carnaliter consumet matrimonium. **Articulus 13** xiii

Ad primum sic proceditur. Videtur quod puer ille in deserto natus potest absque baptismo salvari in fide parentum. Non enim fides est minoris efficacie tempore gratie quam tempore nature. Sed tempore legis nature salvabantur pueri in fide parentum ut Gregorius dicit. Ergo et etiam tempore gratie. Preterea per Christum non est arcta facta via salutis. Cum ipse dicat Iohannis decimo Ego veni ut vitam habeant et habundancius habeant. Sed ante Christi adventum salvabantur aliqui pueri in fide parentum ergo multo magis nunc post Christi adventum. Sed contra est quod dominus dicit Iohannis 3o nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non potest intrare in regnum celorum. Responsio dicendum quod ab illa dampnatione quam homines incurrit per peccatum primi parentis nullus potest liberari nisi per Christum qui solus absque illa dampnatione conceptus est. Venitur ita scilicet ut ei incorporetur sicut capiti membrum. Sicut autem fieri potest quod per susceptionem baptismi

Sicut illud ad galatas 3o Omnes
qui in christo baptisati estis
christum induistis. Secundo per sanguinis
effusionem propter christum quia per hoc etiam
aliquis passioni christi conformatur
a qua efficacia sortitur baptismus
Unde dicitur de martiribus
apocalipsis 7o laverunt
stolas suas in sanguine agni
Tertio per fidem et dilectionem
Sicut illud proverbiorum 15 per mise-
ricordiam et fidem purgantur
peccata Et actuum 15 dicitur
fide purificans corda eorum
Et per fidem christus habitat in
cordibus vestris ut habetur ad
ephesios 3o Unde et ipse bap-
tismus dicitur fidei sacramentum
Et secundum hoc dicitur triplex baptismus
scilicet aque flaminis et sanguinis
quia alia duo supplent
vicem baptismi aque Si tamen
desit propositum suscipiendi talem
baptismum ita scilicet quod actus necessitatis
non autem contemptus religionis
sacramentum excludat Manifestum
est autem quod in parvulis non dum
[illegible] usum rationis non potest esse
motus fidei et dilectionis aut
propositum suscipiendi baptismum
Et ideo non possunt salvari
nisi per baptismum aque vel
baptismum sanguinis si
propter christum occidantur Ex quo
non solum christiani sed etiam
martires sunt ut dicit gregorius
de innocentibus Et sic patet
quod ille puer natus in deserto
moriens sine baptismo sa-
lutem non consequitur Sed contra
ergo sicut quod sicut quondam tempore
legis nature non sufficiebat
ad salutem parvulorum solus motus
fidei in parentibus sed requirebatur
aliqua exterior protestatio
fidei per aliquod sensibile signum
Et secundum hoc non differebat
illud quod tunc requirebatur ad
eo quod nunc requiritur ad salutem
nisi quod illud signum sensibile
est determinatum tunc autem erat
indeterminatum et pro voto adhibebatur
Filiorum autem fidelium est solus
interior motus fidei relatus
ad salutem pueri sufficiebat
ad salutem pueri Nec tamen
diminuta est fidei virtus Sed
augmentatus gradus salutis
Prima ut qui salvatur per christum
statim introducatur in regnum
celorum quod tunc non erat Unde
non est inconveniens si nunc ad hoc aliquid
amplius requiratur scilicet baptismus
ut dicitur Johannis 3o Sed etiam
sicut quod per christum in corpore est
amplificata [illegible] via salutis
quod per eum est nobis aperta ianua
vite eterne que ante clau-
sa erat per peccatum primi parentis

Ad 2m sic articulus 7 v
Arguitur videtur quod non
possit esse matrimonium
inter christianum et iudeam bap-
tisatam ab eo qua carnaliter
cognovit post fidem de contra-
hendo datam Dicitur in
decretis 30 questione 1a prima
Si filius sacerdotis non potest ducere
in uxorem puellam quam ipse
baptisavit ergo multo minus
si eam ille baptisasset non posset
eam ducere in uxorem Si ergo
iste christianus baptisavit iudeam
non potest eam in uxorem accipere
Sed contra est quia sicut infra quod post
fidem datam de contrahendo
per verba de futuro sequitur copula
carnalis est matrimonium presum-
ptum presumptione iuris contra quam
non admittitur probatio Sed ita
est in proposito ergo est verum matrimonium
Preterea sicut spiritualis cognatio
impedit matrimonium contrahendum
et dirimit iam contractum

VI

Manifestum est autem quod quia xpianus
baptisavit iudeam contrahitur
inter eos spiritualis cognatio quia
illa filia eius spiritualis Unde
nullum est matrimonium sequens
Etiam si expresse contrahat
per verba de presenti Et etiam
si sequatur carnalis copula
Et per hoc patet responsio ad obiecta
Item quod dicitur est de presumptione
intelligendum cum non
intervenit aliquod impedimentum
matrimonii Divisio

Deinde quesitum est de
virtutibus primo quantum
ad fidem Utrum scilicet certitudo adhesionis que
est in heretico vel malo catholico sit actus ipsius fidei
virtutis Secundo de quibusdam
pertinentibus ad religionem
sive ad latriam Tertio de quibusdam
pertinentibus ad caritatem etc.

VI Ad primum articulus primus
sic proceditur videtur quod certitudo adhesionis in heretico
vel malo catholico sit
actus fidei virtutis Quia sicut
philosophus 2o ethicorum Tria sunt
in anima potencia passio et
habitus Sed illa certitudo adhesionis non potest attribui potencie quia
est meritoria vel demeritoria
potentiis autem non meremur neque
demeremur Similiter non potest pertinere
ad passiones quia passiones pertinent
ad appetitum sensitivum quod non potest
extendi ad hoc quod inhereamus
veritati divine ergo relinquitur
quod pertineat ad aliquem habitum
Sed habitus ad quem pertinet certitudo adhesionis est virtus fidei
ergo certitudo adhesionis
in heretico vel malo catholico
est actus ipsius fidei Preterea ille
qui agit ad similitudinem alicuius
videtur agere virtute illius Sed
hereticus per certitudinem adhesionis
qua credit agit sicut fidelis
fidei quia ipse certitudinaliter
inheret ei quod estimat se veritatem
fidei ergo operatur in virtute
fidei et ita videtur quod illa certitudo
ad(hesionis) sit actus
virtutis fidei Preterea tota firmitas
spiritualis edificii est a fide secundum
illud mathei 7 Descendit pluvia et venerunt
flumina et flaverunt venti
et non potuerunt movere eam
fundata enim erat super firmam
petram scilicet per fidem Sed certitudo
adhesionis ad firmitatem spiritualem
pertinet ergo actus est virtutis
fidei Sed contra quod non est non potest
agere sed in heretico vel malo catholico non est virtus fidei ergo certitudo
adhesionis non potest esse actus virtutis
fidei Responsio dicendum quod si quis illud
quod est verum male accipiat ut firmum
verum non est et decipiatur Certitudo
autem adhesionis non est propria
virtutis fidei Primo quia convenit virtutibus intellectualibus
puta sapiencie scientie et intellectui
Secundo quia convenit non solum fidei
vere sed etiam fidei false Nam
cum est opinio vera et falsa ita et
fides Nec minus firmiter inheret
aliquis veritati quam falsitati ut
philosophus dicit in 7 ethicorum Tertio
quia certitudo adhesionis non semper
provenit ex aliquo habitu Sed
ex proprio arbitrio aliquis potest assensum suum firmare ad aliquid unum
non sequens aliquem habitum
Quarto quia certitudo adhesionis
non solum competit fidei firmitate
que est virtus sed etiam fidei informi
que non est virtus Sic igitur ergo
quod in heretico certitudo adhesionis
est actus falsus fidei In malo
autem catholico est actus fidei
informis et non est virtutis
fidei Ad primum ergo dicendum quod
distinctio illa datur de hiis que
sunt in anima per modum principii
actuum Nam omnis operatio anime
aut est ex aliqua passione aut
ex aliquo habitu aut ex pura potencia

Repugnancie aut certitudo in heretico
non potest esse ex passione in malo
aut catholico est ex habitu fi-
dei informis. Quia in heretico est
vel ex habitu perverse fidei vel
ex pura potentia. Sicut in principio
ante quam habitum acquisivit. Se-
cundum potest dici quod perversa fides sit
habitus infusus. Sed aut dicitur quod potentiis
non meremur neque demeremur.
Si sic intelligatur quod non meremur
neque demeremur hoc ipso in-
completum habitum potentiis verum est.
Si autem sic intelligatur quod potentia
non possit potentia esse principium
merendi neque demerendi
verum est quantum ad meritum quod non potest
esse sine gratia. Non est autem verum
quantum ad demeritum. Alioquin
ille qui a principio peccat antequam
acquirat habitum viciosum non
demereretur. Sed tamen constat quod aliquis
potest agere secundum similitudinem alicuius
aut virtuosi secundum similitudinem veri
et vere agit aliquis in virtute
illius. Alios secundum similitudinem
apparentem et agit in apparentia
virtutis illius. Et ita est in proposito
verum in heretico certitudo adhe-
sionis et actus fidei apparentis.
Secundum tamen constat quod sicut ex fide vera
procedit firmitas edificii spiritualis
ita ex fide ficta procedit firmi-
tas diabolici edificii. Dubio

Deinde quantum ad actus
latrie sive religionis
questita sunt hec. Primo
de celebratione festorum.
Utrum scilicet liceat cele-
brare festum conceptionis domine
nostre. Secundo de solutione officiorum
utrum scilicet clericus habens
beneficium cum cura vel sine cura
existens in scolis teneatur dicere
officium mortuorum. Tertio utrum
episcopus peccet dans beneficium
bono meliori pretermisso. Quarto
de solutione decimarum utrum scilicet
aliquis pauper teneatur decimas
dare diviti sacerdoti. articulus 1. vii

Ad primum sic proceditur. Videtur
quod liceat celebrare conceptionem
domine nostre. Si enim non licet
hoc non est nisi quia fuit concepta
in originali peccato. Sed non fuit con-
cepta in originali peccato ut
videtur. Quia beata virgo facta
fuit spirituali modo habitaculum
dei. Ergo debuit ad hoc specialiter
preparari. Non autem preparata est specialiter
secundum corpus quod conceptum est
ex seminum commixtione. Nec
etiam quantum ad animam quia etiam
alii leguntur sanctificati in utero.
Et ita relinquitur quod fuerit
specialiter preparata per immunitatem
ab originali peccato. Et sic licet
eius conceptionem celebrare. Contra
quod hoc privilegium solius Christi
dicatur esse quod sine peccato
originali est conceptus. Non
ergo conceptio beate virginis
est. Et ita eius conceptio non
est celebranda. Responsio. Dicendum quod
hic tanguntur due questiones.
Una principalis et alia accessoria.
Scilicet utrum fuit concepta in ori-
ginali peccato. Quam oportet prius
determinari. Est igitur con-
siderandum quod unusquisque peccatum
originale contrahit ex hoc
quod fuit in adam secundum seminales
rationes. Ut augustinus dicit super
genesim ad litteram. Omnes autem
alii in adam fuerunt secundum se-
minales rationes. Quia non solum ab
eo carnem acceperunt sed etiam
secundum naturalem modum originis
ab eo sunt propagati. Et sic pre-
cessit ab adam beata virgo.
Quia nata fuit per commixtionem
seminum sicut et ceteri. Et ideo
concepta fuit in originali peccato.
Et includitur in universitate illorum
de quibus apostolus dicit ad ro-
manos v. in quo omnes pecca-
verunt. A qua universitate solus
Christus excipitur qui in adam non
fuit secundum seminales rationes

vi

Aliaque quia si hoc alteri conveniret
quam Christo non indigeret Christi redemp-
tione. Et ideo non tamen dicunt
dare aliqui quod subtraheretur aliquid
honoris filio qui est salvator omnium
hominum ut dicit apostolus prima ad
Thimotheum secundo. Secundarius autem
dicta virgo in originali concepta
fuerit creditur tamen in utero fu-
isse sanctificata antequam nata. Et
ideo circa celebrationis eius
conceptionem diversa consuetudo
ecclesiarum inolevit. Nam ro-
mana ecclesia et plures alie
considerantes conceptionem virginis
in originali peccato fuisse
festum conceptionis non celebrat.
Aliqui vero considerantes sanctifi-
cationem in utero cuius tempus
ignoratur celebrant conceptionem.
Creditur enim quod cito post concep-
tionem et anime infusionem
fuit sanctificata. Unde illa celebri-
tas non est referenda ad con-
ceptionem ratione conceptionis
sed potius ratione sanctificationis.
Sic igitur non est ideo celebranda
conceptio predicta quia fuit sine
originali peccato concepta. Non
enim per hoc tollitur quin fuerit specia-
lius ceteris sanctificata eo quod in ipsa
sanctificatione copiosius ceteris
hominibus gratie accepit. Non solum
ut purgaretur a peccato originali
sed ut tota eius vita redderetur
immunis ab omni peccato tam origi-
nali quam veniali ut dicit Anselmus.

Vacat ista questio quia
iam determinavit ecclesia
quod beata gloriosa absque
originali est concepta

viii Ad viii sic proceditur. articulus 8
Videtur quod clericus benefi-
ciatus in scolis existens
dicere officium mortuorum teneatur.
Ille enim qui recepit bona temporalia
alicuius tenetur ei in spirituali
recompensationem facere. Sed ille clericus
accepit que fuerunt defunctorum
ergo tenetur pro eis dicere officium
mortuorum. Sed contra est quod ille qui
minus recepit minus tenetur.

Sed clericus qui in scolis moratur
minus recepit quam alii qui in
ecclesia residentiam faciunt quia perci-
piunt quotidianas distributiones.
Ergo non tenetur ad officium mor-
tuorum sicut illi. Responsio dicendum quod
clericus ex hoc ipso quod est clericus
et precipue in sacris ordinibus
constitutus tenetur dicere horas
canonicas. Videntur enim tales
specialiter esse assumpti ad laudem
divinam secundum illud Ysaie xliii
omnem qui invocat nomen meum
in laudem meam creavi illos.
Sed utrum clericus beneficiatus
in ecclesia tenetur dicere officium
secundum modum illius ecclesie est
ergo considerandum quod officium mor-
tuorum aut in ecclesia dicitur sicut
ordinarie pertinens ad ecclesie
officium sicut in tota ecclesia in
die animarum dicitur officium pro mor-
tuis. Et in qualibet ecclesia
est aliqua super hoc specialis con-
suetudo puta ut dicatur
ordinarie officium mortuorum
semel in septimana vel quolibet
aliter secundum certum tempus et ad tale
officium tenetur clericus bene-
ficiatus in aliqua ecclesia etiam
in scolis existens et per hoc ut
sic satisfacit mortuis quorum
recepit bona. Aliquando vero dicitur
officium mortuorum in ecclesia ex
ordinatione propter aliquam causam
specialiter emergentem puta ad
preces alicuius persone vel propter
aliquid huiusmodi et ad tale
officium mortuorum non tenetur
clericus existens in scolis et
per hoc patet responsio ad obiecta.

Ad ix sic proceditur. articulus 9 ix
Videtur quod episcopus peccat
dans beneficium bono
si pretermittat meliorem. Quia
qui facit contra conscientiam edifi-
cat ad gehennam. Sed ille episcopus
pretermittens meliorem videtur
facere contra conscientiam ergo peccat.

Aportalit edificans ad iehcna
Ad con e q sm inira suffiat
dae bono si sit ydoneue ad
sermiendu in eccl'ia Rnsio
dm q aliquis pt dici melior
dr vnos simr qui sz qui e
scientor plus quib de caritate
Alios dicit aliquis esse me
lior quo ad aliquid contingit
aut quqz aliqui esse melio
simr qui tn no e melior
qstu ad hoc q beficiu pcipit
Aima alius forte pt ecclesiaz
magis iuuare vel p consiliu
sapiencie vel p auxiliu
potencie vel q seruiuit in
ecclesia Non ergo quis semp
tenet dae meliori simr sed
tenet dare meliori quo ad
hoc Non em pt esse q vnu
pferat alteri nisi pt aliq
causa que siquit ptineat
ad honore dei et vtilitate
ecclesie Jam qstu ad hoc iste e
melior Si aut illa causa ad
hoc no ptineat erit accepco
psonarz que tanto e g'uior
qsto in rebus diuinis com
mittit Vn sup illud iacobi
2o Tu sede hic bene et dt
glosa aug i si hac distancia
sedendi vel standi ad honores
ecclesiasticas referamq no
e putandu leue esse peccatu
in psonaz accepcione ihre
fidem dampni glorie Quis
em facit eligi diuite ad sede
honoris ecclesiastice contempto
paupe sanctiore et instructiore
et p hoc pz rnsio ad obiecta

x Ad xiu sic pcedit ar' ly decia
Videt q paup no teneat
solue decimas diuiti
sacerdoti Jdeo em istitutu e
ut decime soluant ad sustenta
cione ministroru ecclesie Si
sacerdos diues habet aliud
vnde sustentet ergo no sunt ei

decime soluende et pcipue
a paup Jtem in multis terris
decime no soluunt q tn plati
corrigerent si homines ex neccte
iuris diuini decimas solue
tenerent Non ergo videt p
sencium q paupes teneant sol
ue decimas diuitibus sacerdoti
bus Jn con e q dns dicit
mathei 23o hec opportuit facere
oportuit facere sz iudiciu et
veritate Et illa no obmitte
sz ea que ptinet ad decimaz
solucionem Jtem luce 18o
de diuite dr decias do
omn que possideo Rnsio dm
q sicut plius docet 1 2o ethi 4
mediu iusticie accipit no
solu quo ad nos sicut ceteris
virtutibus Si enim sm rem
qa sz in aliis virtutibus attendit
diuse condiciones psonaru
sm quas mediu diuersificat
sicut circa cibos qz e multu
vni e paucu alteri vel mode
ratu Sed i iusticia no valet
mediu sm diusas psone
condiciones Si attendit solu
ad qntitate rei qui em emit
rem aliqua dz tm soluere
qstu valet siue a paupere
siue a diuite emat Redde
aut debitu iusticie e actus
Jdeo ad hoc q alicui reddat
quod ei debet no refert
vtru sit diues vel pauper
decime aut sacerdotibus debent
Communi quidem sm ius natale
Nalis em racio dictat ut illi
qui p populo in spualibus labo
rant a pplo stipendia sue suste
tacionis accipiant et sm hoc
etia in nouo testamento est
iure diuino sancitu Nam
ut dicit pa ad corinthios nono
Dns ordinauit hiis qui eua
gelium annunciant ut de eua
viuant Si in lege veteri iudiciali
pcepto taxata e qntitas eius
q ministris dei e a pplo soluendu

Scilicet decima / et sic etiam
ecclesia statuit in pto expiquo
solvendi. Unde cum sacerdotibus
decime debeantur. tum ex iure
naturali. tum de iure divino. tum
etiam ex statuto ecclesie. quamvis
sacerdos sit dives nichilominus
pauper tenetur ei solvere decimas
Ad primum ergo oportet videre
ex quo dicatur. quod decimarum
solucio instituta est non solum ad
sustentacionem ministrorum ecclesie
sed ad sustentacionem pauperum. etiam
quibus debet de domo dei
provideri. Unde dicitur malachie
tertio. Inferte omnem decimationem
ut cibus sit in domo mea.
Et sic sacerdoti qui non solum
sibi sed pauperibus providere
debet. quantumcumque dives sit sunt
decime dande. Aliud potest
dici. quod necessitas sustentandis
ministrorum fuit racio ecclesie
instituta de decimarum solucione
Et ex quo efficitur alicui debi-
tum pro statu ecclesie nichilominus
ei debetur. quamvis sit dives. Ad
secundum dicendum quod sicut paulus lauda-
batur qui non exigebat stipendia
que sibi propter predicacionem ewangelii
debebantur. ne aliquod impedimentum
fieret ewangelio aut scandalum
fidelibus xpi. non tamen illi pec-
cabant non ministrantes sumptus
quos apostolus sibi debitus re-
mittebat. Ita etiam prelati eccle-
sie laudabiliter faciunt non
exigendo decimas in terris
illis in quibus propter dissuetu-
dinem timent scandalum generari
Et peccaret ille qui non solveret
decimas in terris in quibus non
est consuetudo. peccaret autem. si
obstinate dare recusaret
Et ideo ut sicut predictum est abiciuntur
sacerdotes in terris illis non
exigunt decimas etc.

Divisio

De inde quesitum est
de actibus caritatis
et primo de obediencia
utrum sit magis merito-
rium obedire prelato
quam facere aliquid ad decorum fratris
quod de elemosina. articulus xi
Ad primum sic proceditur videtur
quod magis meritorium sit obe-
dire prelato. quam facere aliquid
ad decorum fratris. Quando enim merito
maius demeritum opponitur
sed magis demeretur ille qui
est inobediens prelato quamquam
ille qui non assentit decori fratris
Ergo et magis meretur aliquis
obediendo prelato. quam assentiens
decoro fratris. Contra est. ubi enim
caritas. ibi videtur esse maius
meritum. quia ~~secundum~~ quamlibet
deus dat graciam ut dicitur iacobi
Sed contra est maioris caritatis vi-
detur quod aliquis sibi equali
se subiciat faciens aliquid
ad decorum eius. quam quod aliquis
subiciat se superiori obediens
prelato. Ergo magis videtur
esse meritorium quod aliquis faciat
ad decorum fratris. quam quod obe-
diat prelato. Responsio dicendum
quod aliquis actus potest dici
magis meritorius dupliciter
uno ex genere operis et sic ille
actus est magis meritorius
qui est excellentioris virtutis
ut manifestum est aut quod latria
per quam aliquis servit deo est
excellentior virtus. quam bene-
ficencia qua quis satisfacit
proximo. Sic etiam diligere deum
est magis meritorium. quam
diligere proximum. Et autem aliquid
faciat ad decorum fratris pertinet ad
amiciciam vel beneficienciam
qua quis diligit proximum.
Quod autem obediatur prelato istud
dei est minister pertinet ad reli-
gionem qua quis colit et
diligit deum et ideo magis
est meritorium quam quod aliquis faciat aliquid

Obediens plato vel servans
votu quia si aliquis faciat ad dctum
freis (?) ipso non pt dici aliquis
actus meritorius ex eo q
pcedit ex maiori karitate
licet sit min ex suo quo ad
se nichil phibet magis merere
illud qui facit aliquis ad dctum
freis ex pncipio ergo ocedimus
ecclam dcam quod ille qui facit
aliquid ad dctum freis facit spa
sponte vel minoris humilitatis
pu licet esse ... quod aliquis
obediat plato tanquam superiori

Divisio v.

Deinde questitum est de
elemosina clericorum
2o de elemosinis
que fiunt p mortuis

Quantum ad pmum sic pcedit videtur
quod clerici peccant mortaliter
si ea que eis superfluunt
in elemosinas non largiuntur
... illud luce iii° Qui
habet duas tunicas dat una non
habenti dicit glosa de duabus
tunicis dimidatis datur preceptum
quia si una dimidatur neque vestitur
in dimidia tunica et nudus
remanet et qui accepit et qui
dedit ... largicio unius tunice
intelligitur largicio eorum que
superfluunt ad necessitatem vite ut patet
p ea que in eadem glosa sub-
mittuntur ergo dare superflua
est in precepto sed qui facit preditur
preceptum peccat mortaliter ergo ille
qui non dat superflua pauperibus
peccat mortaliter preterea preceptum
plus obligat quam consilium sed
dare omnia que quis possidet
est consilium si ad hoc tamen quis ...
obligatur in casu extreme necessitatis
ergo etiam ex casu extreme
necessitatis tenetur aliquis superflua
dare pauperibus cum hoc sit in precepto
et ita cum non largitur peccat
mortaliter preterea quicumque consumit
quod est alterius tenetur ad restitutionem
sed bona clericorum sunt pauperum
ut p glosam ieronimi super illud

Ysaie ... rapina pauperum in
domo vestra quod si clerici utiliter
bona ecclesiastica consumunt tenetur
restitutione pauperibus aliunde si habu-
erint preterea quicumque facit sicut potes-
tatem ad illud quod tenetur facere
peccat mortaliter sed clerici facere
de superfluis expensas si facultatem
potestatem ad subveniendum pauperibus
ad quod tenetur ... videtur quod peccet
mortaliter sed contra videtur esse
consuetudo que apud multos pre-
valuit preterea omne quod alit videtur
quod clerici ... bona ... patri-
monialia et ... bona ecclesi-
astica ... bonorum patrimonialium
vel licite acquisitorum ... est
dominus unde ... pertinet ad eadem
ipsius rei ... uti ut vult
ex quo ... non accidit peccatum
nisi accidat ex ordinato usu
vel ... superabundantia
dicitur sed ... bona ...
... aliqui ... oportet utraque
non corrumpitur unus ut dicitur
in ... bonorum vero
ecclesiasticorum clerici non sunt
vere domini sed dispensatores
secundum illud ... ad corinthios nono
dispensatio autem michi tradita
est pertinet autem ad dispensatorem
ut fideliter distribuat ea que
eius dispensatoni committuntur
secundum illud ... ad corinthios ...
hic iam queritur inter dispensatores
ut fidelis quis inveniatur ... infideli
autem pt ... dupliciter contingere
primo ex conditione ipsius rei
... usurpat sibi quasi rem
... eiusmodi suos convertit
illud quod esset aliis erogandum
alio modo ex ordinato usu earum
que in ptem sua cadunt sicut
etiam de aliis dictum est unde
quia horum dispensatio fidei dis-
pensatoris committitur ut dictum
est si quis bona fide dispensat
ecclesiastica bona ... accipiens
quod sibi convenit secundum conditionem
status et persone et aliis largitur
secundum quod sibi videtur

bona fide expendit non peccat
mortaliter. Si forte etiam
aliquis aliquid plus in suos
usus convertat quam oporteat
illa enim in singulis eorum
iudicio non possunt per omnimodam
certitudinem diffiniri. Unde
si non sit multus excessus
potest imputari bone fidei dispen-
satoris. Si multus vero excessus
fiat non potest latere. et ita non
potest cum bona fide dispensatoris
hoc agi. Si autem non servet bonam
fidem in dispensando peccat
mortaliter. Quid primum ergo dicendum
quod sicut augustinus dicit in libro de
sermone domini in monte illa
precepta que dominus tradidit ma-
thei v° Si quis te percusserit
in una maxilla prebe ei et alia.
Et alia que ibi sequuntur sunt
intelligenda secundum preparacionem animi
ut scilicet homo sit paratus hoc
facere quando necessitas hoc requirit
unde non semper est peccatum mortale
quando homo hoc non facit sed quando
videt necessitatem imminere si non fa-
ciat tunc peccat mortaliter
Et eadem est racio de hoc pre-
cepto qui habet duas tunicas
det una non habenti. Et de om-
nibus. Unde non potest peccat mor-
taliter quocienscumque non dat
pauperi qui superfluum habet
nisi quando necessitas imminet. Quando
autem sit talis necessitas quod obliget
ad peccatum mortale non potest certa
determinari. Sed committitur pruden-
tie et fidei dispensatoris
unde si bona fide dederit quod
sibi videtur expedire immunis
est a peccato. Alioquin peccat mortaliter.
Ad secundum dicendum quod illa eadem que sunt
consilia cadunt sub precepto secundum
animi preparacionem. Nullum enim consilium
est perfectius quam quod homo tradat
animam suam pro fratribus suis. Et
tamen hoc cadit sub precepto

secundum animi preparacionem secundum illud
prima iohannis iii° et nos
debemus pro fratribus animas ponere.
Et similiter dimittere sua pauperibus dare
cadit sub precepto secundum animi
preparacionem. ut scilicet homo sit paratus
hoc facere si necessitas immineat.
Quando autem necessitas requiritur
ad superflua erroganda quam
ad omnia exhibenda. tamen hoc
certa racione non determinari
non potest. sed committitur pruden-
tie dispensatoris ut dictum
est. Ad tertium dicendum quod bona ecclesie ca-
non sunt solum dispensanda
pauperibus sed etiam ecclesie
ministris. Unde secundum canones
debet dividi hoc modo ut aliquid
pars cedat in usus pauperum
Et alia in usus ministrorum et cul-
tum ecclesie. Illud ergo dictum est
de illis ecclesiasticis bonis
que principaliter sunt attribuenda
necessitatibus pauperum et ex
consequenti necessitatibus ministrorum sicut
sunt hospitalium et aliorum huiusmodi.
Et aliter de istis bonis que sunt
principaliter attribuenda usibus ministrorum
ecclesie. sicut sunt prebende cle-
ricorum et alia huiusmodi. Nam
in primis bonis peccatum committitur
non solum ex abusu sed etiam
ex ipsa rei condicione. dum aliquis
in suos usus assumit quod est alterius
Et ideo tenetur ad restitucionem
tamquam defraudator rei aliene
In secundis vero bonis non committitur
peccatum nisi per abusum sicut et
de bonis patrimonialibus
dictum est. Unde non tenetur quis
ad restitucionem sed solum ad pe-
nitenciam peragendam. Ad quartum
dicendum quod neque immoderatus usus
divitiarum neque bona fides dispen-
satoris salvari videtur in eo
qui facit superfluas expensas
facit in voluptuosis conviviis
et aliis huiusmodi superfluitatibus

Et sic non est dubium quin in talibus
peccat mortaliter. Unde dicitur Mathei
24to. Si dixerit malus servus
ille in corde suo moram faciat
dominus meus venire et ceperit
percutere conservos suos. Quod
pertinet ad superbiam et crudelitatem
dominii. Manducet autem et bibat
cum ebriosis quod pertinet
ad superflua et voluptuosa convivia.
Veniet dominus servi
illius in die qua non sperat
et hora qua ignorat et dividet
eum a societate sanctorum
pariter quia suis ponet cum ypocritis
scilicet in inferno. Unde ibi
subditur: ibi erit fletus et
stridor dencium. Si autem aliquis
in talibus non multum excedat
sed bona fide fieri dicit
aliquis qui vult secundum decenciam
sui status more tempore quibus
convenit etc.

Omissio.

Deinde quesitum est
de elemosinis que
fiunt pro mortuis et circa
hoc quesita sunt duo.
Primo utrum mortuos
paciatur aliquod detrimentum
si executor eius differat dare
elemosinas quas ipse in testamento
dari mandavit. Secundo utrum
executor licite possit differre
distribucionem elemosinarum
ad hoc quod res defuncti melius
vendantur. Propositum. Ad primum

xiii Ad primum sic articulus
proceditur. Videtur quod mortuus
ullum detrimentum
senciat ex hoc quod elemosine
quas mandavit dare
retardantur huiusmodi enim
retardacio provenit ex negligencia
executoris. Sed negligencia
unius non imputatur alteri.
Ergo ullum detrimentum mortuos
patitur ex huiusmodi tarditate.
Contra est quod propter huiusmodi
tarditatem retardantur oraciones
et sacrificia que fiunt pro anima
defuncti ex quibus plurimum iuvaretur.
Ergo ex huiusmodi tarditate
patitur detrimentum. Responsio dicendum
quod hic oportet esse duplici distinctione.
Primo quidem ex parte ipsius detrimenti
distinguendum est duplex
detrimentum. Nam quoddam
est detrimentum quod pertinet ad
tollerenciam pene secundum illud
prima ad Corinthios iiio. Si cuius
opus exarserit detrimentum
patietur. Aliud autem est quod
pertinet ad subtraccionem remedii
et hoc eciam est distinguendum
ex parte elemosine circa quam
eciam potest considerari detrimentum
ipsius elemosine et effectus
ipsius. Quantum igitur ad meritum
ipsius elemosine nullum detrimentum
patitur defunctus ex
ipsa tarditate maxime si per eum
in ipso fuit causa adhibuit
cum cura solicita ut huiusmodi
elemosine cito darentur quia
meritum pendet ex voluntate et
intencione dependet. Si quantum
ad effectum elemosine patitur
detrimentum non quidem ut per huiusmodi
tarditatem puniatur
sed quia remedium ei non adhibetur
dum suffragia differuntur ex quibus
plurimum iuvaretur. Ad primum ergo
dicendum quod negligencia unius non
imputatur alteri ad peccatum
sed tamen redundat in alterum
quantum ad effectum remedii sicut
quod unus homo ab alio iuvari
potest etc.

Articulus xiiii.

Ad secundum sic proceditur.
Videtur quod executor debet tardare
distribucionem elemosinarum
ab hoc quod res defuncti melius vendantur
quia ex hoc sequitur quod plures elemosinas
poterit facere pro defuncto
ex quibus defunctus magis iuvabitur.
Ergo si differat videtur quod laudabiliter et
fideliter hoc faciat. Sed contra est quod ex tarditate
elemosinarum sequitur retardacio

remedio quo forte defunctus indiget videtur ex huiusmodi retardatione gravetur et ex huiusmodi retardatione defunctus potius quam iuvetur. Dicendum quod in tali modo non videtur esse magnum peccatum vnde si executor pro magnam partem elemosinam dare differat ut rebus defuncti melius venditis ampliores elemosinas dare possit laudabiliter hoc facit / si non eque pro multum tempore differat elemosinas distribuere ut eciam multum ampliores elemosinas faciat / non videtur esse sine culpa quia forte defunctus a purgatorio liberaretur in quo ex isto remedio suffragiorum maneret. Verum eciam hoc aut requirit prudentis executoris examen ut scilicet consideratis aliis circumstanciis temporis et conditione persone que creditur cicius vel tardius liberanda et eciam quantitate augmenti elemosinarum faciat quod videbitur expedire defuncto

Divisio

Deinde questio est de peccato et circa hoc quesita sunt tria primo de peccato originali utrum scilicet ille qui baptisatus est non remittat peccatum originale in plenum. Secundo de peccato actuali in generali quod scilicet sit prius utrum aversio a deo vel conversio ad creaturam commutabile bonum. Tercio de mendacio quod scilicet mendacium sit grauius utrum illud quod sit vero vel illud quod sit falso

Articulus

xv Ad primum sic proceditur videtur quod ille qui est baptisatus non remittat peccatum originale in plenum in eo enim qui nascitur tria sunt considerari / scilicet corpus / anima / et vnio utriusque sed non contrahit peccatum originale secundum corpus quod trahit a parentibus quia parentes erant totaliter a peccato originali mundati. Similiter eciam nec ratione anime quia procedit ex creatione dei in qua peccatum non cadit et per consequens neque eciam per vnionem utriusque ergo ille qui nascitur ex baptisatis parentibus nullo contrahit peccatum originale. Sed contra est quod remedium non adhibetur nisi vulneri sed baptismus qui est medicinale remedium contra vulnus originalis peccati adhibetur paruulis baptisatorum filiis secundum generalem ecclesie consuetudinem ergo paruuli baptisatorum filii cum originali peccato nascuntur. Responsio dicendum quod peccatum quod ex transgressione primorum parentum in omnes posteros originaliter derivatur non abuletur nisi per gratiam christi qui de peccato dampnauit peccatum in carne ut dicitur ad romanos 8 quo quidem quodammodo agitur. Nam primo in statu presentis vite per sacramenta gracie christi removetur peccatum originale quantum ad inquinacionem anime scilicet ut non imputetur homini ad culpam / tamen non quantum ad corruptionem fomitis in carne vnde apostolus dicit ad romanos 7 ego ipse mente servio legi dei / carne autem legi peccati. Originalitas scilicet dicta caro corrupta advsus spiritum vnde homo baptisatus secundum mentem vivit in novitatis spiritus / sed secundum carnem retinet vetustatem ade. Et peccato originali et ideo sicut per spiritualem generationem quam scilicet per eam in aliquos producit filios in christo absque peccato secunda ecclesie secundum generacionem carnalem producit filios in vetustate ade cum peccato originali et per hoc patet responsio ad obiecta articulus

xvi Ad secundum sic proceditur videtur quod in peccato actuali prius sit aversio quam conversio. Aversio enim importat recessum a termino conversio autem accessum ad terminum. Sed in motu corporali prius est a termino recessus quam accessus ad terminum ergo et in spirituali motu prius est aversio quam conversio. Sed contra est quod dionisius dicit 4o capitulo de divinis nominibus nemo intendens ad malum operatur sed intendens ad bonum quod prius autem peccantis contingit per appetitum ad bonum commutabile quam avertatur a deo. Responsio dicendum quod peccatum principaliter in voluntate consistit vnde augustinus dicit quantum ad voluntatem illud principaliter intenditur quod est prius et ideo in peccatis in quibus principaliter intenditur fruicio boni commutabilis sicut in luxuria avaricia et similibus prius est naturaliter conversio quam aversio que non est principaliter intenta sed per modum concomitans consequitur et inordinata conversione in peccatis autem in quibus directe intenditur aversio a deo sicut est infidelitas desperacio et huiusmodi prius est aversio ab incommutabili bono et postea est conversio ad commutabile bonum sicut patet in illis qui desperantes seipsos tradunt impudicicie ut dicitur 4o ethicorum. Ad primum ergo dicendum quod quamvis in motibus corporalibus recessus a termino prior sit in execucione accessus tamen ad terminum prior est in intencione in qua consistit peccatum

Articulus

xvii Ad 3m sic proceditur videtur quod maius peccatum sit cum aliquis mentitur falso quam si ad casus mentitur

vo maius petm tūc videt᷑ cū aliqs
mētiendo abutit᷑ eo cū magis
credit᷑ Sed sicut anshelmus dicit
in libro de veritate magis creditur
factis qȝ vbis ergo q̄uis peccat qui
mētit᷑ factis qȝ vbis Item cū est
sicut augus dicit in libro de doc
trina xpiana inť omnia signa
pricipuū locū tenent vba q̄bus aūt
abutit᷑ ille qui vbo mētit᷑ ergo
videt᷑ qȝ q̄uis peccat ille qui me
tit᷑ vbo qȝ ille qui mētit᷑ facto
Responsio qȝ sicut ambrosius dicit
in quoddā sermōe nō solū in fals
vbis s̄ etiā in simulatis opibȝ men
dacium est / petm aūt mendacii pn̄
cipaliť ꝯsistit in intencōe fallendi
xvii Vn̄ ille qui dicit falsū qđ putat
esse verū non mētit᷑ magis aūt
est reus mendacii ille qui dicit verū
qđ putat esse falsū ut pȝ p augus
tinū in libro de mendacio Vn̄ Cum
eadē intencio fallendi sit in eo q
mentit᷑ vbo et in eo qui mētit᷑
facto utrȝ equaliť peccat Verbum
eni ad factū assumit᷑ ut instrumēto
fallendi vn̄ nō refert q̄ntū ad petm
mendacii vtrū aliquis vbo ul scripto
ul nutu vel quocūqȝ facto mentiat᷑
Sicut nō refert q̄ntū ad petm ho
micidii vtrū s. aliquis gladio uel
securi interficiat hominez Et p hac
pȝ responsio ad obiectū Articulus
xviii Deinde questū est cū corpo
ralia hominis vtrū s. aliqs
possit esse nālit᷑ uel mira
culose simul v̄go et pat̄ Et videt᷑
qȝ possit esse miraculose q̄ia pat̄
et mat̄ simul sunt generationis prin
cipia s. aliqua mlr̄ miraculose fuit
virgo et mat̄ ergo pari rōe aliqs
vir miraculose pt̄ esse pat̄ et
v̄go Item videt᷑ qȝ hoc possit esse
absqȝ miraculo qȝ demon incubus
pt̄ furari semen viri virginis
in sompno polluti et infundere in
matricē mulieris ex quo q̄uis se
mīe pt̄ concipi ples Cuiuscūqȝ
pat̄ non est demon incubus s. ille
cuius et cuiq semīe generat᷑ qȝ agit
in virtute eius a quo est resolutū
ergo videt᷑ qȝ etiā absqȝ miraculo pt̄
aliquis esse virgo simul et pater
Sed ꝯ mulier absqȝ miraculo
nō pt̄ esse simul v̄go et mat̄ ergo
pari rōe nec vir absqȝ miraculo
pt̄ esse simul etiā v̄go et pat̄ Item
videt᷑ qȝ nec p miraculū qȝ si fi
lius dei qui natus est miraculose

de v̄gine et ad p̄te corpis v̄ginalis
carne assumpsisset qȝ et illa vn̄ mī̄r
nālit᷑ concepit puta de manu aut
de pede nō dicet᷑ filius v̄ginis sicut
nec Eua dicta est filia ade quāuis
sit formata de costa ipsius s. nō poss
contingere salua virginitate viri
qȝ ex eadē p̄te corpis et in eodē loco
plem generaret sicut nāc̄ generat᷑ ergo
nec etiā miraculose fieri posset qȝ
aliquis simul esset v̄go et pat̄ Respon
sio dicendū qȝ ad hoc evidenť videre
oȝ quid ad v̄ginitatē requirit᷑ Requi
runt᷑ aūt tria ad eius pfectōne quorū
primū est pncipale et formale s. electio
et intencio voluntatis sicut et in ali
is moralibȝ Vn̄ illud est nāitē ad
virginitatē requirit᷑ qȝ assit alicui
assidua voluntas nō experiendi delec
tacōez venereaz Secundū aūt est male
s. passio appetitus sensitiui s. delec
tacio qua quis experit᷑ in actu ve
nereo Cuiuscūqȝ pncipio requirit᷑ ad pfec
tam virginitatē mālit᷑ pria passiones
sensitiue sunt ma vtutū moraliū
s. tn̄ p̄ter electōz contra voluntatē hoc desit
puta cū quis in sompno polluit᷑
vel cū mlr̄ p violenciā ab hoste
opprimit᷑ nō perit virtus v̄ginitatis
ut pȝ p augustinū in primo de ciuitate
dei Tercium aūt est qȝ pcamus et
concomitans se habet ad virginitatē
s. corpalis integritas vn̄ si claus
tra pudoris alit᷑ corrupantur qȝ p ve
nereū actū puta si abscint uel
medicus ferro incidat nichil v̄ginitatis
deperit sicut augus dicit de ciuitate
dei Si igit᷑ v̄ginitas accipiat᷑ sm̄
pfectū suū esse put ad v̄ginitatē
tria pdicta concurrūt mlr̄ quidē salua
virginitate nō pt̄ esse mat̄ ita qȝ con
cipiat et pariat nisi miraculose
ꝯma ples egredi nō pt̄ ad hoc
qȝ pmaneat claustra pudoris uel
p miraculū Sicut accidit in matre dei
passet tn̄ absqȝ miraculo mat̄ salua
s. omnimoda v̄ginitate concipe Sicut
dicit᷑ accidisse de quadā puella pu
bescente quia pat̄ eius pudoris custo
diā in lecto suo habebat qui dū in sompno
pollueret᷑ semen ad matricē descendit
et puella concepit vir aūt absqȝ omnī
seminis resolucōe nō pt̄ esse pat̄ neqȝ
nālit᷑ neqȝ miraculose ꝯma s. de
corpe eius ples miraculose formaret᷑
nō posset dici pat̄ Si vo virginitas
largius accipiat᷑ put solū requirit
intencōez electōis mētis sicut pȝ de
muliere quidē qȝ nālit᷑ pt̄ esse mat̄
virginitate manente Sicut si aliqua

p violeciam opprimeret ab hoste et
inde concipet tunc magis hoc posset
miraculose fieri Vir aut salua tali
virginitate posset esse pater naturalis
propter pollucionem nocturnam que quocumque
modo ad matricem mulieris perveniret
Non aut ita congruet quod miraculo
se pater fieret sicut et virgo fieret mater
Et enim quia virgo miraculose facta
est mater spiritu sancto formante corpus
prolis et purissimis sanguinibus
virginis ut damascenus dicit
Resolucionem aut seminis sine qua vir
pater esse non posset Non congruit
operacioni spiritus sancti Tercio quia vir
in generacione est sicut agens mulier aut
sicut paciens deo aut competit agere
et non pati Unde magis congruit quod
deus miraculose suppleat illud quod
deest ex parte viri quam illud quod deest
ex parte mulieris Et per hoc patet responsio
ad obiecta articulus

xix Deinde questio est ultimo de
creatura pura corporali Utrum
scilicet celum empireum habeat
influenciam super omnia corpora et vi
detur quod non Primo quia omne corpus quod
naturaliter influit in alia corpora plus
influit in propinqua quam in remota
Si ergo celum empireum influeret in cor
pora inferiora plus influeret in
celum aqueum quod est sibi propinquum
quam in celum sidereum sed hoc videtur
esse inconveniens quia celum sidereum
similius est celo empireo cum neu
trum sit de natura quatuor elementorum
quam celum aqueum quod est de natura quatuor
elementorum quia ille aque sunt ibi
posite ad refrigerandum calorem prove[nien]
ente ex motu celi vel eciam saturnus
qui est altior inter planetas dicitur
habere frigiditatem Non ergo celum empi
reum influit in corpora inferiora Secundo
dicendum est quod in libro de intelligenciis dicitur
quod omne quod influit in alia est lux
vel lucem habens Sed in commento dicitur
quod omnis influencia est per virtutem
lucis Sed celum empireum maxime habet
lucem inter alia corpora ergo maxime in
alia corpora influit Responsio dicendum
quod quidam ponunt celum empireum non
habere influenciam in reliqua corpora
quia non est institutum ad effectus natura
les sed ad hoc quod sit locus beatorum
Et hoc quidem non aliquibus visum est sed
diligencius considerans in eis magis
videtur dicendum quod influat in corpora in
feriora quia totum universum est unum
unitate ordinis ut patet per philosophum in 12°
methaphisice hec aut unitas ordinis
attenditur secundum quod quodam ordine re
guntur corporalia per spiritualia et infe
riora corpora per superiora ut augustinus
dicit in 3° de trinitate Unde si
celum empireum non influeret in
corpora inferiora celum empireum
non contineretur sub unitate universi quod
est inconveniens videtur aut quod effectus
eius esse perpetuitas et permansio in infe
rioribus corporibus Nam secundum philosophum
in 2 methaphisice in celo sunt primo
duo motus quorum unus est ab ori
ente in occidente qui vocatur diurnus
et est super polis equinoctialis et quia
est uniformis causat perpetuitatem in
inferioribus motibus Alius aut motus
est ab oriente in occidente quo movetur
sol et alii planete qui est super polis
zodiaci per quem planete accedunt et
recedunt a nobis per ille motus sp[ec]ie
causat diversitatem generacionis et corrupcionis
et ceterorum motuum in istis inferio
ribus etc continuatur generacio et corrupcio
horum inferiorum quousque deus vult quod
quiescant quantum ad continuitatem causatur
a motu primo celi quantum aut ad genera
tionem a 2° sicut aut uniformitas
motus precedit difformitatem ita eciam
unitas quietis precedit uniformi
tate motus quia movetur est se aliter
habere nunc quam prius et quiescere aut est
eodem modo se habere nunc ut prius etc
quiescere est prior unitate uniformi
tas aut motus est unitate non disposita
te Et ideo primum celum scilicet empireum
simpliciter per suam quietem influit
Secundum aut celum quod dicitur aqueum
per suum motum uniformitatem 3m
aut celum sidereum per suum motum
difformitatem hoc aut proprium est huius
corporis quod influat absque motu unum
non est simile attingere quandoque or
dine substancias spirituales prout deum
sicut dicitur [illegible] capitulo de divinis
2° celo de divinis nominibus quod divina
sapiencia coniungit principia 2orum finibus
primorum Ad primum ergo dicendum quod celum
empireum magis influit in celum
aqueum quam in inferiora corpora inquan
tum scilicet celum aqueum plus recipit
de influencia celi empirei ut
uniformitas motus ostendit unde
eciam et magis convenit cum celo em
pireo [illegible] vel sue uniformitatis
quam celum sidereum Sed tamen de celes
tibus corporibus dubia opinio unde quod
sit de natura elementorum 3a in qua celum

empireum esset de na igneis aliquid
de na aque vel aeris Celum aut
sydereum est compositum et utrumque natura
prima in parte est lucidum in parte de
asseranu Et ad hanc opinionem pertinet
quod dicatur aquas ibi esse ad mitti
gandum Alia aut opinio est quod
corpa celestia non sunt de na eorum
elementorum sed de quinta essencia secundum
quam eciam celum aqueum non est de
na quatuor elementorum sed dicatur a
queum propter dyaffineitate Sicut dicatur
celum empireum i igneum propter lumine
Sicut dicitur commentum liber de in=
telligencijs non sit autoritatis aliquis
nec eciam verum sit quod omnis influxus
sit rore lucis vel lux metaphorice ac
cipiatur pro omni actu prout omne a
gens agit inquantum est ens actu et
hoc potest esse verum in solis corporibus
In quibus procedit lux inquantum sic
lux corporalis est forma sancta primi
corporis agentis scilicet celi in cuius
virtute omnia corpora inferiora
agunt et hec ad presens dicta sufficiant

Quodlibeto .ij. .ij.

Quesitum est de tribus primo
de quibusdam pertinentibus ad
substancias spirituales Secundo de quibusdam
pertinentibus ad sacramentum altaris
Tercio de quibusdam pertinentibus
ad corpa dampnatorum Circa
spirituales substancias querebatur primo
de cognicione earum Secundo de sermo
cinacione anime christi tempore passionis
Tercio de pluralitate in substanciis
spiritualibus in vero Circa primum
querebantur tria primo utrum aliquis
intellectus creatus possit divinam
essenciam videre immediate Secundo
utrum intellectus creatus possit simul
plura intelligere 3o Utrum intellectus
angelicus possit intelligere Et
utrum noticia qua angelus diat per
lem mentis sit accidens vel non

Ad primum sic articulus primus
Procedit videtur quod nullus
intellectus creatus possit
divinam essenciam immediate videre
Intellectus enim creatus enim indifferenter
se habeat ad omnia intelligibilia et
immediate non potest cognoscere determinate
aliquid nisi per obiectum sibi determinetur
sed divina essencia non est obiectum

Quod possit intellectum determinare
quia est summum in entibus et maxime
communitatis Et nullo modo determinatur
Ergo intellectus creatus ipsum videre
non potest Preterea ad hoc quod intellectus
cognoscat aliquid oportet quod fiat
in actu nichil enim operatur
secundum quod est in potencia sed secundum quod
in actu intellectus aut non fit in
actu nisi secundum quod intelligibili
informatur Cum ergo essencia
divina non possit perfectivum in
formare intellectum ut formaliter
faciat ipsum esse actu oportet
si debet per intellectum cognosci quod
per aliquam sui similitudinem intellectum
informet ad hoc quod cognoscatur
et ita non poterit immediate
nisi per similitudinem suam videri
Preterea ad hoc quod intellectus creatus
essenciam divinam videat oportet
quod per lumen glorie perficiatur
Sed lumen glorie est medium distans
et ab ipso intellectu et ab ipsa
essencia divina cum lumen
predictum dicatur creatum ergo
intellectus creatus non potest videre
divinam essenciam immediate
Preterea secundum philosophum tercio de anima
Sicut sensus se habet ad sensibile
ita se habet intellectus ad intelli
gibile Sed ad hoc quod sensus
visus suum obiectum percipiat
duplici medio indiget scilicet
luminis et specie que est similitudo
rei vise ergo hoc idem est
necessarium intellectum in visione
divine essencie Et sic non
immediate eam videbit Preterea
est quod dicit Johannis tercio videbimus
eum sicuti est Preterea ad hoc
quod intellectus intelligat nichil a
liud videtur requiri nisi quod
intelligibile fiat in actu et quod
intellectui adiungatur sed essencia
divina per seipsam est intelligibilis
in actu cum sit formalis intellectui

Quodlibetum .i. art. iiii

Sciendum primo est quia ut Augustinus dicit deus unicuique rei est intimior quam ipsa res sibi ergo intellectus creatus essenciam divinam immediate poterit videre. Responsio dicendum quod absque dubio tenendum est quod divina essencia propria immediate ab intellectu glorificato videtur. Ad cuius evidenciam sciendum quod in visione corporali triplex medium convenit esse. Unum sub quo intellectus videt quod disponit eum ad videndum et hoc est in nobis lumen intellectus agentis quod se habet ad intellectum possibilem sicut lumen solis ad oculum. Aliud medium est quo videtur scilicet res ad extra et hoc est species intelligibilis que intellectum possibilem determinat et habet se ad intellectum possibilem sicut species lapidis ad oculum. Tercium medium est in quo aliquid videtur et hoc est res aliqua per quam in cognicionem alterius devenimus sicut in effectu videmus causam et in uno similium vel contrariorum videtur aliud. Et hoc medium se habet ad intellectum sicut speculum ad visum corporalem in quo oculus aliquam rem videt. Primum igitur medium et secundum faciunt mediatam visionem. Immediate enim aliquis videre dicitur lapidem quamvis eum per speciem eius in oculo receptam et per lumen videat. Quia visus non fertur in hec media sicut in ipsa visibilia sed per hec media fertur in unum visibile quod est extra oculum. Sed tercium medium facit visionem mediatam visus enim primo fertur in speculum sicut in visibile quo mediante accepit speciem rei vise in se in speculo. Similiter intellectus cognoscens causam in causato fertur in ipsum causatum sicut in quoddam intelligibile ex quo transit in cognicionem cause.

Et quia essencia divina in statu vie in effectibus suis cognoscitur non videmus eam immediate. Unde in patria ubi immediate videbitur tale medium penitus subtrahetur. Similiter eciam ibi non erit medium secundum scilicet aliqua species essencie divine intellectum informans. Quia quando aliquid videtur immediate per speciem suam oportet quod species illa representet rem illam secundum complementum esse sue speciei. Similitudines non directe res ista immediate videri sed quedam umbra eius sicut similitudo lucis in oculo fit per modum coloris qui est lux obumbrata. Cum autem omne quod recipitur in aliquo per modum recipientis recipiatur impossibile est in intellectu creato similitudinem divine essencie recipi que eam perfecte secundum suam totam racionem representet. Unde si per aliquam similitudinem talem essencia divina a nobis videretur immediate non videremus essenciam divinam sed quandam umbram eius. Restat igitur quod primum solum medium erit in illa visione scilicet lumen glorie quo intellectus perficitur ad videndum essenciam divinam de quo in psalmo: In lumine tuo videbimus lumen. Hoc autem lumen non est necessarium ad hoc quod faciat intelligibile in potencia esse intelligibile in actu ad quod est nobis necessarium lumen intellectus agentis quia ipsa divina essencia cum sit a materia separata est per se actu intelligibilis sed necessarium est tantum ad perficiendum intellectum ad quem eciam nec lumen intellectus agentis valet. Perfectum autem lumen glorie sufficienter perficiet intellectum ad videndum divinam essenciam eo quod in ipsa essencia divina totaliter lux est intelligibilis

Per lumen glorie abeat in intellectu
descendens facit hoc respectu
divine essencie in intellectu quod facit
respectu aliorum intelligibilium que
non sunt per species intellectus sicut et
lumen. Sicut si lux sensibilis
per se existeret ad eius visionem
sufficeret lumen celum (?) perfectus
sine aliqua similitudine. Ad
primum ergo dicendum quod aliquis dicitur
determinatum dupliciter primo ratione
limitationis alio modo ratione distinctionis.
Essencia autem divina non est quid
determinatum primo sed 2o quia forma
non limitatur nisi ex hoc quod in
aliquo recipitur cum ma (?) commen-
suratur. Essencia autem divina
non est alicui in alio receptum eo
quod esse eius est ipsa divina natura
subsistens quod in nulla alia re-
rum quelibet res alia que habet
esse receptum et sic limitatur.
Et inde est quod essencia divina
ab omnibus distinguitur per hoc
quod est in alio non recipi. Sicut
si esset aliqua albedo existens
non in subiecto ex hoc ipso disting-
weretur a qualibet albedine
in subiecto existente quamvis in ratione
albedinis non esset recepta et
sic nec limitata. Patet ergo
quod essencia divina non est quid
quale in essendo cum sit ab omnibus
aliis distincta. Ad 3m (?) solvitur dicendo
quia illud quod est per se est causa
eorum que per se non sunt unde
esse per se subsistens est causa
omnis esse in alio recepti et
ita essencia divina est intelligibile
quod potest declarare intellectum. Ad 2m
dicendum quod intellectus creatus fit actu
ad videndum divinam essenciam per
lumen glorie et hoc sufficit
sicut dictum est. Ad 3m dicendum
quod illud lumen glorie differt ab
essencia divina et ab intellectu
sicut dictus (?) per essenciam non tamen

facit mediatam visionem ut ex
dictis patet. Ad 4m dicendum quod vi-
sibilia non sunt lux tantum. Et ideo
oportet ad hoc ut visus de-
terminetur ad ea quod non solum sit
ibi lumen sed etiam species rei
vise. Essencia autem divina est
pura lux et ideo non requiritur
aliqua alia species quam ipsum
lumen ut ex dictis patet etc.

Ad 2m sic. **Articulus** a. q. ii (?)

Proceditur videtur quod intellectus
creatus possit simul plura
intelligere. Potencia enim sensitiva cum sit
inmaterialis (?) est magis contracta quam
intellectiva. Sed sensus potest plura sen-
tire sicut sensus communis simul sentit
album et dulce dum eorum differenciam
cognoscit. Ergo intellectus multo forcius
potest simul plura intelligere. Preterea plura
intelligibilia possunt simul cognosci in quantum
sunt unum. Sed omnia intelligibilia sunt
unum in quantum sunt intelligibilia. Ergo omnia
intelligibilia possunt cognosci simul. Preterea
sicut se habet intellectus in habitu ad intelligibile
in habitu ita se habet intellectus in actu
ad intelligibile in actu. Sed intellectus
in habitu simul plura intelligibilia co-
gnoscit in habitu. Ergo intellectus
in actu simul plura intelligit in
actu. Preterea ad cognitionem intellectus
sufficit species rei intelligibilis in in-
tellectu existens. Sed species intelligibiles
non se impediunt quin simul sint in
intellectu cum non sint contrarie eo quod
sunt a materia separate. Ergo intellectus
non impeditur quin possit plura
simul intelligere. Preterea capacitas
intellectus est maior quam cuiuslibet
corporis. Sed aliquod corpus est
in quo plures species sunt etiam
contrariorum simul fieri sicut patet quod in
uno puncto aeris in quo se
intersecant due linee directe
a duobus visibilibus ad duos
videntes est species utriusque visibi-
lis. Ergo multo forcius plures
species intelligibiles actu in intellectu
et ita intellectus potest simul plura intelligere

Si tamen est quod dicit philosophus in 2o
topicorum. Contingit plura scire
intelligere vero unum solum ergo et iusto
quam quod intellectus dicitur aliquid intelligit
secundum primo et ex consequenti. Ex consequenti
quidem contingit plura simul intelli-
gere respectu habitus ordine ad unum
intelligibile primum et hoc contingit ex
modo ex unitate eius quod in-
telligitur. sicut qui plura intelligibilia
per unam speciem intelligunt sicut
intellectus divinus omnia simul videt
per unam essentiam suam. et eodem
modo intellectus creatus videns
essentiam divinam potest omnia simul
videre que per essentiam divinam
videt. Aliud modo ex unitate
eius quod intelligitur sicut plura
intelliguntur ut unum. tunc enim
illud unum est primo intellectum et
illa plura sunt intellecta ex consequenti
in illo. Sicut cum intellectus intelligit
lineam simul intelligit partes linee
ut patet in 3o de anima. Et similiter
cum intelligit propositionem intelligit simul subiectum
et predicatum. et cum intelligit simili-
tudinem differentiam aliquorum
simul intelligit ea quorum est similitu-
do vel differentia. Quod intellectus simul
intelligat plura intelligibilia
primo et per se est impossibile. Unde
ratio est. quia intellectus est in actu
omnino. idest perfecte res intellecta
ut patet 3o de anima. quod quidem
intelligendum est non quod essentia
intellectus fiat res intellecta
vel species eius. sed quia complete
informatur per speciem rei intellecte
dum eam actu intelligit. Unde
intellectum simul plura actu intelli-
gere primo idem est dicere ac si res
una simul esset plura. In rebus
autem materialibus videmus quod una
res unius non potest esse plura in
actu sed plura in potentia. vel
secundum diversas potest esse unum et idem
plura. Idem enim aer est simul
potentia aqua et ignis et potest

etiam simul esse dispositiones ad
utrumque completas ad aliquid inesse eius
Sicut si aer ex una parte rare-
fiet et ex alia parte inspissiet
sed quod aer simul actu sit ignis
et aqua est impossibile. Et similiter etiam
quod aliquid sit simul actu lapis et
ferrum que non videntur contraria
sed desperata intellecta aut ex
sua ratione sue potentie est
simul in potentia omnia intelligibilia
Sicut et sensus omnia sensibilia
potentia aut sensitiva per similitudines
sensibilium reducitur in actu
duo vero incomplete per modum
dispositionis que sunt species sensibiles
sunt in ea ut dispositiones
que appellat avicenna esse
ut in thezauro similitudines perfecte
que sunt species sensibilis actu
servinet potentia sensitiva et has
vocat avicenna apprehensione
sensus distinguentes potentias
sensibiles apprehendentes ab illis
in quibus sunt forme sensibiles
ut in thezauro. Et similiter in
intellectu in habitu sunt similitudines
intelligibilium ut dispositiones
Sed que sunt actu intellecte
sunt in eo ut forme perficientes
et tunc intellectus fit res omnino
intellecta. Et hoc contingit per
intentionem que contingit intellectio
intelligibili et sensui sensibili
ut dicit augustinus. Unde patet
quod sicut una res materialis
non potest esse simul plura actu
ita unus intellectus non potest esse simul
plura intelligere primo. Et hoc
est quod algazel dicit quod sicut
unum corpus non potest simul figurari
pluribus figuris. Ita unus
intellectus non potest simul plura
intelligere. nec potest dici quod intellectus
informetur perfecte simul pluribus
speciebus intelligibilibus. sicut
unum corpus simul informatur
figura et colore quia figura et color

Non sunt forme vniuersales ergo
nec in eodem ordine accipiuntur
quia non ordinantur ad perficiendum
corpus in esse vnius rationis
Sed omnes forme intelligibiles
respectu huiusmodi sunt vniuersales
ergo etiam in eodem ordine
se habent ad intellectum respectu
perficiant intellectum et hoc est esse
intellectum in actu Vnde plures
species intelligibiles se habent
sicut figure plures vel plures
colores qui sunt actu in eodem
esse non possunt secundum idem Ad primum
ergo dicendum quod sicut dicendum est
de potencia sensitiva quod non potest plura
sentire simul sentire sed ex consequenti
in quantum plura accipiuntur ut vnum
sicut cum sensibilia plura vniuntur
in vna differencia et plura
sensibilia que sunt partes vniuntur
in vno toto Vnde cum sentitur
totum sentiuntur sunt plures partes
ex consequenti et tunc intencio sensus
non fertur ad aliqua partem primo
sed ad totum quia si ad aliquam
partem ferretur ut ad sensibile
principale hoc solum sentiretur et
non alia Et ita sensus communis
quamuis sit vna potencia
secundum essenciam tamen aliquo modo
multiplicatur secundum esse respectu
coniungitur diuersis sensibilibus propriis
Sicud vnum centrum coniungitur
pluribus lineis Vnde immutaciones
omnium sensuum sunt feruntur ad sensum
communem sicut motus qui
esset per omnes lineas posset
sentiri simul ad centrum Sed illud
non multiplicatur modo predicto
in plures potencias Et ideo non
est omnino simile Ad secundum dicendum quod
cognoscibilia que sunt cognoscuntur
oportet quod accipiantur vt vnum
cognoscibile vno modo Sed omnia autem
intelligibilia respectu huiusmodi
sunt vnum genere et non vno

Et ideo racio non sequitur Ad
secundum dicendum quod sicut patet ex iam
dictis quod non eodem modo se habet
intellectus in habitu ad intelligibilia
que sunt in ipso ut dispositiones
et intellectus in actu ad intelligibilia
in actu que sunt in ipso ut eius
vltime perfectiones Ad tertium
dicendum quod non solum prohibetur res
aliqua esse plura contraria actu
simul sed etiam plura esse disparata
ut ex dictis Vnde quamuis forme
intelligibiles in intellectu non sint
contrarie nichilominus tamen intellectus
prohibetur simul plura intelligere
ut ex dictis Ad vltimum dicendum
quod species sensibiles que sunt in
medio differentes sunt ibi per modum
disposicionis et non per modum
vltime perfectionis quia sunt ibi
inquodam fluxu et ideo non est
simile etc.

articulus

Ad secundum sic proceditur videtur
quod intellectus angelicus
non possit cognoscere singu-
laria Si enim cognosceret
aut cognosceret per speciem acquisitam
aut per speciem concreatam Non per
speciem acquisitam quia illa non
esset particularis et per consequens materialis
Et ita in intellectu angeli immateriali
esse non posset nisi esset vniuersalis et
sic per eam singulare cognosci non
posset Similiter nec per concreatam
quia species concreata angelo a principio
sue creacionis sunt in ipso Sed
cognicio autem aliterque sufficit quod
eius species sit in intellectu et ita
si per speciem concreatam posset aliquid
particulare cognosci dicendum est prius
a principio sue creacionis illud
cognouisset quod adhuc erat
futurum quod non potest esse quia futura
cognoscere solius dei est ysaye
41 annunciate que ventura
sunt in futurum et sciemus quia
dii estis vos ergo angeli futura

Cognoscere non potest Si dicatur quod
species ille contrahate faciunt cogni-
tionem presentem non autem futurorum
Contra non potest aliqua cognitio
nova fieri nisi fiat aliqua inno-
vatio in cognoscente Sed per hoc
quod particulare quod erat futurum fit
presens non fit aliqua innovatio
in intellectu angelico cum nichil
recipiat a re extra Ergo si prius
dum erat futurum non cognoscebat
nec dum fit presens cognoscere poterit
Si autem dicatur quod per applicationem
speciei ad particulare quod tunc fit
intelligit Contra quia talis appli-
catio fieri non potest nisi utrumque
precognoscatur et quod applicatur
et cui fit applicatio per alia verba
Si dicatur quod cum prius nichil acci-
piat in forma qua licet habebat
apud se prius applicat ad parti-
culare quod de novo fit Contra
intellectus non potest aliquid ad aliquid
applicare nisi precognoscat et id
quod applicat et illud cui applicatur
quia prius est cognoscere duo simul
quam comparationem unius ad alterum ergo
applicatio predicta sequitur cognitionem
singularem et sic non potest esse
causa eius Item si cognoscit
angelus singularia aut cognoscit
una specie aut pluribus Sed non pluribus
quia sic oporteret quod infinitas species
haberet apud se cum infinita sint particularia
adinvicem composita Similiter nec una
quia sic angelicus intellectus equaretur
intellectui divino qui una sui sua
essencia plura intelligit ergo
intellectus angelicus singularia
cognoscere non potest Preterea si cognoscit
angelus singularia aut hoc est
pluribus speciebus aut una Non
pluribus quia sic oporteret habere
infinitas cum particularia sint infinita
composita Non una quia impossibile
est eum equare intellectui divino

Si dicatur quod non cognoscit per unam
speciem omnia sed per unam speciem omnia
eiusdem unius speciei et non alia
Contra illa una species non habet se magis
ad unum individuum quam ad aliud
Sed oportet quod per speciem intelligi-
bilem intellectus determinetur ad
determinatum cognoscibile ergo per speciem
illam non poterit cognoscere hoc
particulare determinate Sed contra est
quod dicitur ad Hebreos Primo omnes
sunt administratorii spiritus etc. quod non
posset esse nisi cognoscerent
singularia hominis Responsio Dicendum
quod angelus absque dubio singu-
laria cognoscit Ut autem videamus
modum quo hoc possibile sit Sciendum
est quod ad hoc quod singulare aliquod
cognoscatur oportet quod in potentia
cognoscitiva sit similitudo eius
inquantum particulare est Unius autem
forma de se communis est Unde
additio forme ad formam non potest
esse causa individuationis quia quotcumque
forme sibi aggregentur ut album
bicubitum crispum et huiusmodi
non constituunt particulare quia
sic hec omnia sicut sunt in uno
ita et in pluribus possibile est reperiri
invenire Sed individuatio forme
est ex materia per quam trahitur ad hanc
determinationem Unde ad hoc quod particu-
lare cognoscatur oportet quod
in cognoscente non solum sit simili-
tudo forme Sed aliqualiter simili-
tudo materie Similitudo autem rei
cognite dupliciter est in cognoscente
Uno modo sicut recepta a re sicut
est in hiis que cognoscuntur
per speciem abstractam a rebus
Alio modo sicut causa rei ut patet
in artifice qui cognoscit arti-
ficium per illam formam per quam
ipsum facit Species igitur que est
a sensu causata a re sensibili
inquantum non est in alio omnino a condi-
tionibus materialibus depurata

Est similitudo forme secundum quod est in materia et ideo per eam cognoscitur particulare. Quia secundum quod in intellectu nostro recipitur species rei sensibilis est omnino iam a materialibus condicionibus depurata ergo non potest intellectus noster per eam directe particulare cognoscere sed per quandam reflexionem inquantum redit ad potentias sensitivas a quibus species intelligibiles abstrahuntur. Per formam autem que est causa rei cognoscitur res secundum quod forma illa est causa eius. Et quia artifex non per formam artis non producit materiam sed materie presupposite inducit formam artis, forma autem artis que est in mente artificis non est similitudo artificiati nisi quo ad formam tantum. Unde per eam non cognoscit artificiatum in particulari nisi formam artificiati per sensum accipiat. Artifex autem increatus scilicet deus non solum producit formam sed etiam materiam. Unde rationes ideales in mente ipsius existentes non solum sunt efficaces ad cognoscendum universalia sed etiam ad singularia cognoscenda a deo. Sicut autem ille rationes ideales effluunt in res producendas in esse suo naturali in quo particulare unumquodque consistit ex forma et materia, ita procedunt in mentes angelicas ut sint in eis principium cognoscendi res secundum suum totum esse in quo subsistunt. Et sic per influxus huiusmodi ab arte divina angeli non solum universalia sed etiam particularia cognoscunt sicut et deus. Est tamen differentia in duobus. Primo quia idee que sunt in mente divina sunt forme singularium rerum et non sunt solum principia cognoscendi, sed species quales recipiuntur in mente angelica sunt solum principia cognoscendi et non sunt forme factive rerum sed exemplate a factivis. Secundo quia intellectus quanto est altior et simplicior tanto ex uno potest plura cognoscere. Et quia intellectus divinus est altissimus per unam simplicem essentiam suam omnia cognoscit nec est in eo aliqua pluralitas formarum idealium nisi secundum diversos respectus divine essentie ad res cognitas. Sed in intellectu creato multiplicantur secundum rem que est unum secundum rem in mente divina, ut non possit omnia per unum cognoscere. Ita tamen quod quanto intellectus creatus est altior tanto habet pauciores species ad plura cognoscenda efficaces. Et hoc est quod Dionysius dicit 12 capitulo celestis ierarchie quod superiores ordines habent scientiam magis universalem inferioribus. Et in libro de causis dicitur quod intelligentie superiores habent formas magis universales. Hoc tamen observatur quod in infimis angelis sunt forme adhuc universales in tantum quod per unam formam possunt cognoscere omnia singularia unius speciei. Ita quod illa species sit propria similitudo uniuscuiusque particularium secundum diversos respectus eius ad particularia. Sicut enim divina essentia efficitur propria similitudo singulorum secundum diversos respectus. Sed intellectus humanus qui ultimus est in ordine substantiarum intelligibilium habet formas adeo particulares quod non potest per unam speciem nisi unum quid cognoscere. Et ideo similitudo speciei existens in intellectu humano non sufficit ad cognoscendum plura singularia. Et propter hoc intellectui humano coniuncti sunt sensus quibus singularia accipiat. Sed si queritur ergo quomodo angelus illos cognoscit singularia per speciem acquisitam, quia nec per speciem acceptam a re, sic enim res ageret in intellectum eius quod impossibile est. Neque per aliquam speciem de novo influxam a deo revelante ipsi angelo aliquid de novo, quia species quas angelus habet apud se concreatas

Sufficiunt ad omnia cognoscibilia cognoscenda. Ad 3m dicendum quod est altius lumine intellectus angeli elevatur in aliquos conceptus ex illis speciebus prodire sunt. sicut etiam ex eisdem fantasticis speciebus intellectus possibilis lumine superiore adiutus aliquam cognitionem accipit ad quam non sufficiebat naturale lumine intellectus agentis. Restat ergo ut angelus cognoscat singularia per species concreatas sibi aut per unam speciem concreatam sibi cognoscere diversa individua ita et multo amplius per unam speciem cognoscere sicut quare in uno individuo ut non oporteat eum aliam speciem habere qua cognoscit colorem et odorem unius pomi. Sed solum cognoscendo sicut pomum cognoscat quod est in pomo illo et essencialiter et accidentaliter. Effectus autem non est in causa sua ut in ea possit cognosci nisi causa sit determinata ad effectum illum sicut patet in causis naturalibus quibus cognitis cognoscuntur effectus earum. Sed causa contingens non determinatur ad effectum suum nisi quando actu producit ipsum. Unde in causa contingente non est effectus eius ut in ea possit cognosci nisi quando iam in actu productus est. Et ideo angelus per species concreatas cognoscens causas universales omnium singularium contingentium non cognoscit naturali cognitione effectus eorum antequam sunt in actu sed statim cum actu. Ad 2m dicendum quod quando aliquid incipit esse prius angelo angelus de novo cognoscit illud non facta aliqua innovacione in ipso angelo. Sed in re cognoscibili in qua est aliquid quod prius non fuit quo sine ea cognita cognoscitur. Ad 3m dicendum quod applicatio illa est intelligenda per modum

Unus deus ydeas ad res cognoscendas applicat non sicut unum cognoscibile ad aliud sed sicut modum cognoscendi ad cognitum sed talis modus non valet ut obiiciebatur. Ad 4m dicendum quod angelus neque una specie cognoscit omnia neque tot species habet quot sunt individua ut ex dictis patet. Ad quintum dicendum quod illa una species efficitur racio cognoscendi quodlibet individuum sibi respectivum ad ipsum ut ex dictis patet. **Articulus** iiij

Ad 4m sic proceditur videtur quod noticia que ab augustino ponitur pars imaginis mentis non sit in mente sicut actus in subiecto. Nullus enim actus excedit suum subiectum. Sed noticia excedit mentem quia mens non solum seipsam sed etiam alia per noticiam novit. Ergo noticia non est accidens mentis. Preterea nullus actus est equalis suo subiecto. Sed noticia est equalis menti alias in noticia mente et amore non consisteret ymago trinitatis quam augustinus ponit ergo noticia non est actus mentis. Preterea hoc idem videtur ex verbis augustini in nono libro de trinitate dicentis quod noticia et amor in mente in anima consistunt substancialiter vel ut ita dicam essencialiter non tamquam in subiecto ut color aut figura in corpore. Sed contra noticia mentis nichil aliud est quam sciencia. Sed sciencia est actus cum sit species qualitatis. Ergo et noticia. Responsio dicendum quod noticia tribus modis accipi potest. Primo pro ipsa natura cognoscitiva. Secundo pro potencia cognoscitiva 3o pro habitu cognoscitivo 4to pro ipso cognitionis actu. Sicut etiam hoc nomen sensus quandoque nominat naturam sensitivam per quam est primum huiusmodi natura que est sensibile quandoque vero nominat ipsam potenciam quandoque habitum quandoque vero actum loquendo ergo de noticia primo accepta

Constat quod non est in subiecto nisi sicut actus in subiecto sed taliter et sicut sicut dicitur quod rationale est de essentia hominis. Si autem accipitur pro potentia vel habitum vel actu sic dicitur potest considerari vel secundum quod comparatur ad cognoscibile et sic respicit cognoscentem sicut actus in subiecto. Et sic non excedit subiectum quia notitia numquam invenitur inesse alicui nisi menti vel secundum quod comparatur ad cognoscibile et ex hac parte non dicit quod insit sed quod ad aliquid sit. Illud vero quod ad aliquid dicitur non habet rationem actus ex hoc quod est ad aliquid sed solum ex hoc quod inest. Et ideo est etiam quod praedicta relatio secundum relationem sui generis transeat remanet [illegible]. Licet [illegible] nisi est actus et propter hoc notitia secundum considerationem istam non est in anima sicut in subiecto et secundum hanc comparationem excedit mentem quia istud alia a mente per notitiam cognoscitur. Secundum hoc etiam considerabatur ponitur trinitas in imagine quia etiam per hunc ordinem distinguuntur secundum quod ad alterum sit. Et secundum hoc est quaedam aequalitas notitiae ad mentem quia istud extendit se ad omnia ad quae potest se extendere mens. Et per hoc patet solutio ad obiecta. Articulus

Deinde queritur de fruitione animae Christi in passione. Et videtur quod illa fruitio pervenerit usque ad essentiam animae. Anima enim Christi perfecte fruebatur. Sed non esset perfecta fruitio si ad essentiam animae non perveniret sed consisteret tantum in una potentia scilicet in superiori ratione. Ergo perveniebat usque ad essentiam animae. Item anima Christi perfectius fruebatur quam anima sanctorum in patria. Sed ista pertingunt usque ad essentiam animae. Ergo multo fortius in Christo. Sicut nichil fruitur nisi quod cognoscitur quia secundum Augustinum fruimur cognitis in quibus per se voluntas delectata conquiescit. Sed cognoscere non est essentiale animae sed potentiae. Ergo fruitio ad essentiam animae non perveniebat. Responsio. Dicendum quod fruitio in actu quodam consistit quo Deus videtur et amatur. Actus autem non est nisi rei subsistentis unde proprie loquendo neque potentia animae fruitur neque essentia sed ipsa anima ut per se subsistens. Sed tamen potentiae animae sunt principia operationum vitae sicut essentia animae est principium esse viventis et secundum hoc oportet dicere quod superior rationis obiectum est res aeterna qua fruendum est est principium fruitionis quo scilicet anima fruitur. Sed ad alias vires et animae essentiam fruitio pertinere vel pertingere non potest nisi per quandam redundantiam prout scilicet ex illa fruitione superioris rationis aliquis effectus in essentia animae et in potentiis inferioribus relinquitur. Et sic aliquo modo perveniebat fruitio ad essentiam animae Christi in passione et aliquo modo non. Si enim consideretur essentia animae prout est actus corporis sic fruitio ad eam non perveniebat alias corpus eius gloriosum factum fuisset. Similiter prout est ad essentiam ut radix est inferiorum virium quia sic fruitionis gaudium dolorem passionis qui erat in inferioribus viribus totaliter evacuasset. Perveniebat autem ad essentiam animae Christi secundum quod erat radix superioris rationis. Et quia essentia animae est simplex et tota in qualibet sua potentia ideo dicitur quod tota fruebatur in Christo istud scilicet est radix superioris rationis et tota patiebatur istud scilicet est actus corporis et radix inferiorum virium. Ad primum ergo dicendum quod non impeditur

perfectio rei nisi per hoc quod tollitur aliquid de essentialibus rei gloria aut corporis et inferiorum virium pertinet ad gaudium accidentale beatitudinis. Et ideo quamvis in Christo fruitio non pervenit ad essentiam anime secundum quod est actus corporis et secundum quod est radix inferiorum virium non tamen sequitur quod fruitio fuit imperfecta in Christo sive beatitudo. Ad 2m dicendum quod anima Christi perfectius fruebatur quam aliquis fruitorum in patria loquendo intensive non autem loquendo extensive quia in patria gaudium fruitionis ad inferiores vires et etiam ad corpus glorificatum pervenit quod si in Christo fuisset viator non fuisset etc. Questio

Deinde queritur de pluralitate in rebus spiritualibus inventa. Et circa hoc queruntur duo. Primo utrum immensitas divina excludat pluralitatem personarum. Secundo utrum angelica simplicitas patiatur compositionem ex subiecto et accidente etc. articulus primus

vi Ad primum sic proceditur videtur quod immensitas divina excludat pluralitatem personarum. Immensio enim immensio sit declaratio stat in uno. sed persona que est in divinis est immensa ergo persona secundum quod in divinis stabit in uno. Ita quod non erunt ibi plures persone. Si dicatur quod persone hoc modo in uno stant quod scilicet omnes sunt una essentia. Contra sicut essentia est immensa ita et persona. Si immensitas essentie facit quod sit una essentia tantum. Ergo immensitas persone facit quod sit una persona tantum. Si dicatur quod persona non est immensa nisi immensitate essentie. Contra persona secundum intellectum addit aliquid supra essentiam. Sed quidquid intelligitur in divinis intelligitur ut immensum. Ergo preter immensitatem essentie est in deo et immensitas persone que faciet in divinis unam tantum personam. Contra. Iohannis v. Tres sunt qui testimonium dant in celo. ergo divina immensitas personarum pluralitatem secum compatietur. Responsio. Dicendum quod immensitas non excludit pluralitatem nisi secundum quod tollit determinationem que est singularitatis principium. Sicut autem dictum est prius duplex est determinatio scilicet limitationis et distinctionis. In divinis autem ubi non cadit determinatio limitationis cadit autem ibi determinatio distinctionis. Et hec duo uno modo secundum quod relinquitur per formam ab omnibus creaturis sicut illimitatum a limitato. Alio modo secundum quod persona distinguitur a persona per relationem originis. Et tunc quamvis distinctio non est personarum ratione alicuius limitationis sed ratione oppositionis que est in relatione. Unde hac distinctione immensitas divina non excludit et per consequens nec pluralitatem personarum. Et per hoc patet responsio ad primum. Ad 2m dicendum quod quamvis persona sit immensa tamen immensitas eius est essentialis non personalis. Sicut persona est bona bonitate essentiali. Unde non oportet quod immensitas faciat distinctionem in personis sed solum esse nature. Ad 3m dicendum quod persona non dicitur aliquid secundum intellectum addere supra essentiam quasi intellectus debeat intelligere aliquid additum essentie. esset enim intellectus falsus. Sed quia intelligendo personam intelligit essentiam de necessitate. Sed non econverso. Unde obiectio non procedit. articulus secundus vij

Ad 2m sic proceditur videtur quod in angelis non sit compositio accidentis et subiecti. quia esse accidentis transit ab esse substantiali. ergo et compositio accidentis a compositione substantiali. Sed in angelis non est compositio substantialis quia sunt penitus simplices ut Dionysius

Dicit ergo nec compositio accidentis
contra boetium dicit libro de
trinitate quod forma simplex subiectum
esse non potest sed angeli sunt forme
simplices secundum dionisium ergo non
possunt esse subiectum accidentis. Sed contra
est quod augustinus dicit substantia ponit differentiam
a simplicitate divina prout scilicet est
in eis compositio accidentis et subiecti
Responsio dicendum quod sicut ex hoc susceptivum
est aliquid forme specialis ut accidentis
quia aliquid habet potentialitatem quia de racione
potentie est ut actui substernatur
que forma est. De angelis autem
diversi diversa senciunt. Quidam
enim dicunt quod sunt ex materia et forma
compositi. Alii dicunt quod sunt compositi
ex esse et quod est ut boetius dicit
et utroque modo oportet ponere
potentialitatem in angelo. De primo
enim modo patet. Ille patet etiam
de secundo quia quod non habet suum esse oportet
quod habeat esse receptum ab alio
quod est sibi causa essendi et ita
in se consideratum est in potentia ad
illud esse quod recepit ab alio
et hoc modo admixtam potentialitatem
ponere oportet in angelo quia
angelus non est suum esse. Hoc enim
solius dei. Et ita relinquitur
quod in angelis possit esse subiectum
accidentis forme. Ad primum ergo dicendum
quod specialis simplicitas in angelis
excludit compositionem materie et forme
Non autem compositionem ex esse et quod
est. quia compositionem ad minus accidentis
compositio in angelis presupponit
Et item non oportet quod si esse accidentis
causatur a speciali compositione
accidentis a compositore causetur
Omnia secundum aliquo modo simplex potest esse
accidentis ut dictum est. Ad secundum dicendum
quod boetius loquitur de illa forma
simplici que est actus purus
cui nichil potentialitatis admiscetur
et talis est solus deus. etc.

Articulus divisio

Deinde queritur de sacra-
mento altaris et circa
hoc queruntur tria. Primo
utrum corpus christi sit sub sua tota
quantitate continuatur sub speciebus quantitatis
panis. Secundo utrum in eodem instanti
sit ibi panis et corpus christi. Tercio
utrum deus possit facere quod albedo
et alie qualitates sint sine quantitate
sicut facit quod quantitas in sacramento
altaris est sine subiecto. Articulus 8 viij

Ad primum sic proceditur videtur
quod non possit totum corpus
christi sub illis speciebus panis
contineri. Non potest etiam per miraculum
fieri ut duo contradictoria sint simul
vera. ut augustinus dicit contra faustum. Hoc
autem sequeretur si totum corpus christi
esset sub illis speciebus. Si enim
est sub illis speciebus totum non est
maius illis speciebus. cum non ex-
cedat eas. Item secundum rei veritatem
est maius cum sit bicubitum vel amplius
Et sic erit eodem maius et non maius
ergo non potest etiam per miraculum
fieri quod sub illis speciebus conti-
neatur totum. Sed contra ubicumque est
pars alicuius corporis est et totum
corpus nisi corpus sit divisum
Sed corpus christi non est divisum
cum sit impassibile ergo cum aliquid
corporis christi sit sub illis speciebus
ut dicitur matthei xxvi[to] hoc
est corpus meum oportet quod sub
illis speciebus totum corpus christi
contineatur. Responsio dicendum quod sub illis
speciebus absque dubio continetur
totum corpus christi et tota quantitas
eius. Sed cum evidentia sciendum
est quod in sacramento altaris
dupliciter aliquid continetur. Uno modo ex vi
sacramenti. Alio modo ex naturali con-
comitancia. Verbi gratia sub speciebus panis
continetur et corpus et sanguis
christi. Sed corpus christi ex vi sacra-
menti sanguis ex concomitancia
naturali quia corpus christi non est sine
sanguine. Sub speciebus autem
vini est e converso. Illud autem quod continetur
sub sacramento ex vi sacramenti
quod est transubstanciatum. Et propter
hoc anima et divinitas non continentur
in sacramento ex vi sacramenti cum
panis et vinum in ea non convertatur

Q ex nali coconnitancia qua aia
inseparabilit' vnit' illi corpori
et diuinitas quantitati Cu at
ex pte panis sba desinat et qn
titas maneat cu reliquis
acnbg patet q directe transsba
cionis tmi e sba corpis xpi
Et sic ipa sba corpis xpi est
ibi ex vi sacramenti q' qntitas
ex nali coconnitancia Vn patz
q sba corpis xpi directe est
ordine ad dimensiones panis
remanentes Quantitas aut cor
poris xpi quasi ex qsequenti Ergo
aut est in ordine locati ad
locu qa sba locati ordinatur
ad locu mediantibg dimensionibg
suis Et inde e q oportz dim
ensiones locati commensurari
dimensionibg loci cotinentis Non
aut oportet dimensiones corpis
xpi commensurari dimensionibg
specierz Et ideo sub qntitatibg
paruis dimensionibg panis pt
esse totu corpus xpi Sicut to
tiua sba alicuius corpis
saluatur in qualibz pte illius
corpis Sed pm ergo dicm q no
sequitur ex hoc corpus xpi no
esse magis illis spebus quia
cotinetur sub eis qa no cotinetur
quasi commensuratur uel comme
suratu Vn no sequitur qdic
toria sit esse sa arls nona
ix Hoc tamen sic procedit videtur
q in eodem instanti sub spebg
illis sit sba panis et corpus
xpi Anticipatur enim vltim instans
in quo e panis et pm instans
in quo e corpus xpi Sicut go
sunt duo instancia aut vnu Sed
no duo qa inter q'bz duo instancia
sit tempus medium esset aliquod
tempus dare tempus mediu in quo
no e ibi nec corpus nec sba
panis Ergo oportet q sit vnu
instans et sic in eodem instanti ibi
e panis et corpus xpi Si dicatur
q no sit dare vltim instans in quo
e panis Contra esse panis mensuratur
quodam tempore sed mensura ppria

Equatur mensurato go in quolibz
instanti illius tempis e ibi panis
et sic in vltimo instanti Preterea sic
se hz tempus ad motu continuu
ita se hz instans ad mutacoz
instantaneaz Sed tempus includit
vtruqz tmi motus cotinui go
et vnu instans includit vtrumqz
tmi transsbacionis que e mutacio
instantanea Sius aut tmi sunt
panis et corpus xpi Ergo in eodem
instanti ibi e panis et corpus
xpi Preterea in qualibz mutacione
instantanea verum e dicere qd sit
et factum e qa in instanti no est
accipere prius et posterius Cu
ergo transsbacio sit mutacio insta
tanea sit verum e dicere q ibi sit
corpus xpi et factum e Sed corpus
xpi e de rebus pmanentibus
in quibus quod fit no e qd
factum e ergo corpus xpi simul
e et no e Sed qn no e ibi corpus
xpi e ibi sba panis ergo sit
in eodem instanti e ibi corpus
xpi et sba panis Sed cum due
forme sbales disparate no possunt
in eodem instanti eidem inesse Sed sba
panis et corpus xpi sunt huiusmodi
Ergo no possunt sic eidem inesse
et in eodem instanti Responsio dicendum
q nullo modo in eodem instanti e
ibi corpus xpi et sba panis
nec e assignare vltim instans
in quo e ibi panis Sed bene
vltim tempus quod continuatur ad
instans illud in quo primo est
ibi corpus xpi Sed tamen evi
dencia Sciendum q in rebus nalibg
mutacoe instantanee sunt tmi
motus successiui Cuius racio est
qa quecunque mutacoes fiunt
p tmus formam et pnacionez
Sicut generacio ignis ignem et
no ignem Inter formam autem
et pnacoz no pt esse aliquod
medium nisi p actus ipsius sez
illud quod priuatur forma magis
et magis appinquat ad formaz
racoe alterius disposicionis ad formaz
que intenditur et remittitur per
motu continuu Et ideo oportz preiste

Motu alteracionis qui terminatur ab
generacione Et sic alteracio inter duos
terminos unum sui generis scilicet ultimam
disposicionem que est necessaria ad formam
quia alteracio est motus in qualitate
et aliud alterius generis scilicet formam
substancialem Et eodem modo illuminacio
est terminus motus localis solis que
est mutacio instantanea media
existens inter formam lucis et
privacionem eius scilicet tenebras
Quilibet autem motus qui mensuratur
aliquo tempore oportet quod ultimus
terminus sit in ultimo instanti temporis
Unde cum forma substancialis sit terminus eciam
alteracionis oportet quod in
ultimo instanti illius temporis introdu-
catur forma substancialis corrupcio
autem et generacio simul sunt eadem
quia generacio est corrupcio alterius
Oportet ergo quod in ultimo instanti
illius corporis sit terminus corrupcionis
unius ut aeris Et terminus generacionis
alterius ut ignis Terminus autem
corrupcionis est non esse Ergo o-
portet quod in ultimo instanti illius
temporis sit primo non aer et primo ignis
sed ante ultimum instans alicuius
temporis non est accipere penultimum
quia inter quelibet duo instancia est tempus
medium secundum philosophum Et sic non est
accipere ultimum ultimum instans in quo
sit aer sed in toto tempore mensurante
motum alteracionis est aer et in ultimo
instanti est primo non aer et primo
ignis Et similiter transsubstanciacio est terminus
cuiusdam motus qui consistit in prola-
cione verborum Unde in ultimo instanti
temporis mensurantis illam prolacionem
est primo non panis et primo corpus
Christi Et sic non est dare ultimum instans
in quo est panis sed ultimum tempus
Inter tempus autem et instans non oportet
quod aliquod medium cadat sicut nec
inter lineam et punctum et sic non
oportet quod aliquid neque sit panis
neque corpus Christi et ita patet
solucio ad primum Ad secundum dicendum
quod punctum additum uel subtractum
linee non facit maius uel minus
et similiter est de instanti apposito
temporis uel subtracto ab eo Unde
cum panis in ultimo instanti temporis
mensurantis esse panis non sit panis
tamen non sequitur quod tempus illud sit
maius quam duracio esse panis et
quod mensura non adequatur mensu-
rato Ad tercium dicendum quod instans dicitur
mensurare mutacionem aliquam instan-
taneam inquantum mensurat terminum eius
ad quem quia terminus eius a quo con-
tingit in toto motu precedente
et ita mensuratur tempore mensurante
motum precedentem Unde tempus mensurat
motum racione utriusque termini et ideo
non est simile Ad quartum dicendum quod fieri
dicitur [illegible] uno modo fieri moveri
ad esse et sic illud quod generatur in
toto tempore alteracionis precedentis dicitur
fieri et sic loquitur philosophus de fieri
in 6to phisicorum ubi dicit quod omne
factum esse precedit fieri Et omne
fieri precedit factum esse et sic non
est verum quod cum aliquid fiat factum sit
Et sic verum est illud quod fit non
est Alio modo dicitur fieri res quando inducitur
forma et sic fieri non est moveri
sed terminari motum Unde sicut fit
motus terminatur et est ita fit aliquid
fit et factum est Et hoc modo illud
quod fit est quia terminus factionis est esse in
quo perficitur esse illud quod dicitur
hoc modo fieri etc. articulus 3us

Ad tercium sic proceditur videtur quod 3
deus non possit facere quod accidens
aliqua qualitas corporalis sit
sine quantitate quia quantitas est prima
disposicio corporis eo quod immediate
adheret substancie ut dicit boecius
et commentator 7o metaphysice Preterea primum
in quolibet genere est causa eorum que
sunt posterius ut dicitur in 2o metaphysice
Ergo a quantitate sunt omnia accidencia
alia que sunt disposiciones corporales
Ergo remota quantitate nulla
qualitas corporalis remanebit Preterea
qualitas spiritualis ut sciencia uel virtus
est nobilior quam qualitas corporalis
Sed qualitas spiritualis eciam ex miraculo
non posset absque subiecto ut videtur
ergo multo minus qualitas corporalis
posset esse sine subiecto ad minus quod est
quantitas Preterea magis est remotum
a natura qualitatis corporalis

Et sic anima sine subiecto quia quod sit
in subiecto spirituali. Anima est in subiecto
spirituali et qualitatis spiritualis que
est in puncto eodem cum qualitate cor-
porali. Dicendum esse animo sine subiecto
est res que est aliquid predicatum si
non posset miraculose fieri quod
qualitas corporalis esset in subiecto
spirituali ut albedo in angelo. Ergo
multo magis fieri potest quod qualitas
corporalis non habeat subiectum ad minus
quantitatem. Respondeo magis dependet
qualitas a substancia quam e converso. Sed deus
non posset facere aliquam substanciam creatam
absque omni accidenti quia ad minus
oportet quod creatura insit relacio
ad suum creatorem. Ergo multo
minus potest fieri quod qualitas sit absque
omni subiecto. Dicendum contra hoc quod hoc potest
fieri quod in sacramento altaris quantitas
sit sine substancia quia quantitas per naturam
a substancia differt. Dicendum similiter qualitas differt
per essenciam a quantitate ergo eadem
racione fieri posset ut qualitas
esset sine quantitate. Respondeo dicendum quod
divine potencie racione sue infinitatis
attribuendum est quicquid in se fieri non
sonat cum aliqua sint que non
creata non patitur ut fiant propter
aliquam repugnanciam quia importat
racione contradictionis implicite.
Et de talibus consueverunt aliqui
dicere quod deus potest ea facere quamvis
ipsa fieri non possunt. Ut ergo videas
utrum fieri possit a deo quod albedo
sit sine quantitate. Dicendum est quod in
albedine et in qualibet alia qualitate
corporali est duo considerare scilicet ipsam
naturam albedinis per quam speciem
sortitur et individuacionem eius per
quam est hec albedo [illegible] ab alia
albedine simili distincta. Posset
ergo fieri divino miraculo ut
natura albedinis subsisteret absque
omni quantitate. Sed illa albedo non
esset sicut hec albedo sensibilis
sed esset quedam forma intelligibilis
ad modum formarum separatarum
quas Plato posuit. Dicendum quod hec albe-
do sensibilis individuata esset sine quantitate
tunc fieri non possit. Quamvis fieri possit
quod quantitas individuata sit sine substancia
quia quantitas individuatur non solum
ex subiecto sicut alia accidencia sed eciam
ex situ qui est de racione quantitatis
dimensive que est quantitas posicionem
habens. Et ideo possibile est ymagi-
nari duas lineas separatas
eiusdem speciei immo diversas solum divisio-
ne situs. Alias linea non esset divisi-
bilis ex ipsa racione sui generis.
Non enim dividitur linea nisi in
lineas plures. Aut albedines
eiusdem speciei sine subiecto ymaginari
est impossibile. Et patet quod albedo non indi-
viduatur nisi ex subiecto. Et propter hoc
non posset esse individua nisi esset
in aliquo subiecto ad minus in quantitate.
Dicendum quod quantitas habet unde individuetur
eciam absque subiecto. Et ideo per mi-
raculum potest esse quod quantitas sine
subiecto sit sicut in corpore Christi. Ad primum
ergo dicendum quod albedo sine quantitate si
esset iam non esset corporalis qualitas
sed spiritualis ut ex dictis patet.
Ad secundum dicendum quod de qualitate spirituali
omnino idem dicendum videtur sed de qualitate
corporali est dictum. Ad tercium dicendum quod cum
substancia spiritualis quantitate careat non
potest fieri quod qualitas corporalis sit sine
substancia spirituali nisi per modum illum quo
potest esse sine quantitate ut dictum est.
Ad quartum dicendum quod ex hoc ipso quod substancia
creata comparatur ad deum consequitur
ipsam aliquis actus scilicet ipsa relacio
creatoris ad [illegible] alia similis
relacio. Unde sicut deus non potest facere
quod creatura non dependeat ab ipso
ita non possit facere quod esset absque
huiusmodi actibus. Posset autem facere
quod esset absque aliis actibus relacionis
aut non habet subiectum ex hoc quod comparatur
ad deum. Et ideo [illegible]
quod deus facere possit aliquod
accidens sine subiecto. Ad quintum patet
obiectum per [illegible] quod non est eadem racio
de quantitate et qualitate ut ex
dictis patet. Et per hoc patet responsio
ad obiecta. Divisio

Deinde queritur de corporibus dampnatorum. Et circa hoc queruntur tria. Primo utrum corpora dampnatorum sint incorruptibilia vel corruptibilia. Secundo utrum resurgent cum suis deformitatibus. Tercio utrum puniantur in inferno verme et fletu corporali. Articulus ii.

xi Ad primum sic proceditur. Videtur quod corpora dampnatorum non erunt incorruptibilia. Corpus enim non potest esse incorruptibile nisi vel per naturam ut corpus celeste, vel per graciam innocencie ut corpus hominis in primo statu, vel per gloriam ut corpus Christi in resurrectione. Sed nullum istorum competit corporibus dampnatorum. Ergo corpora dampnatorum non erunt incorruptibilia. Si dicatur quod erunt incorruptibilia ex decreto divine iusticie. Contra: culpe non debetur pena perpetua nisi secundum quod habet aliquid perpetuitatis. Sed perpetuitas culpe non est ex parte corporis sed ex parte voluntatis que elegit in peccato perpetuo manere. Ergo divina iusticia non requirit quod corpus eternaliter puniatur. Preterea corpus non punitur pro peccato anime nisi inquantum est organum anime operantis peccatum. Sed in aliquibus actibus anime potest esse peccatum mortale in quibus corpus non communicat, sicut patet in peccatis spiritualibus. Ergo si aliquis pro eis solum dampnificetur, corpori eius non debetur pena perpetua. Preterea sicut aliquis dampnatur propter peccatum transgressionis, ita dampnatur propter peccatum omissionis. Sed in omissione nichil cooperatur corpus. Ergo non debetur pena perpetua si propter peccatum omissionis aliquis dampnetur. Ergo divina iusticia non requirit corpora dampnatorum esse incorruptibilia. Sed contra: remota causa removetur et effectus. Sed post resurrectionem cessabit motus celi qui est causa corruptionis in corporibus. Ergo cessabit corruptio et sic corpora dampnatorum erunt incorruptibilia.

Responsio. Dicendum quod corpora dampnatorum erunt incorruptibilia quamvis sint passibilia. Incorruptionis autem eorum prima causa et principalis est divina iusticia que conservabit corpora dampnatorum in perpetuis penis. Sed causa naturalis et quasi ordinativa est quies motus celi, quo quiescente nulla actio vel passio poterit esse in corporibus pertinens ad transmutationem nature. Unde et corpora dampnatorum non patientur ab igne passione nature qua materia corporis transmutetur a natura sua, sed patientur passione anime sicut organum sensus a sensibili suscipiendo qualitates similitudine sensibilis. Ad primum ergo dicendum quod racio illa procedit ex insufficienti divisione. Est enim alia causa incorruptionis a tribus que tanguntur in obiectione, scilicet decretum divine iusticie. Quamvis posset dici aliquo modo quod eciam per naturam erunt incorruptibilia inquantum scilicet removebitur naturale corruptionis principium, scilicet motus celi. Ad secundum dicendum quod peccatum et racio culpe et perpetuitatis est ex anima, non autem ex corpore. Unde sicut corpus punitur pro peccato inquantum est instrumentum peccati, racionem culpe habet vel consequitur ab anima, ita perpetuo puniri debet inquantum est instrumentum peccati quod habet perpetuitatem ex voluntate. Ad tercium dicendum quod licet non est racio principalis quare punitur corpus pro peccato anime quia est instrumentum anime operantis peccatum, sed magis quia est pars essentialis hominis qui operatur. Proprie enim loquendo homo est qui peccat per animam, et ideo si puniretur anima tantum non puniretur ille qui peccavit, scilicet homo. Ad tercium dicendum quod aliquis actus sit hominis in vita presenti in quo corpus non communicat

Quia quamvis in actibus intellective
partis non communicet corpus sicut
instrumentum actus communicat tamen sicut
representans obiectum quia obiectum istius
est fantasma sicut color visus ut
dicitur in 3o de anima et fantasma
autem non est sine organo corporali
et sic patet quod etiam intellectus et
in aliis actibus anime utimur
corpore Ad 2m dicendum quod pro peccato
omissionis non dampnatur ali-
quis quia aliquid agat sed quia
obmittitur illud quod est debitum
fieri etc aut debitum fieri et
ab anima et a corpore ideo corpus
communicat actibus anime Et ita
eodem peccatum transgressionis et omi-
ssionis pertinet ad corpus et ad
animam etc Articulus 12

xii Ad 2m sic proceditur videtur
quod corpora dampnatorum
sine difformitatibus re-
surgent resurrectio enim sit divina
virtute que perfectissima est sed
virtutis perfecte est opera perfecta
et effectus perfectos ergo corpora
resurgentium erunt perfecta et
ita corpora dampnatorum resur-
gent sine difformitatibus
Sed contra supplere videtur quod
per que peccat quis per hec et tor-
quetur sed dampnati peccaverunt
et per corpora difformitatem
sentiant ergo resurgent cum
corpora cum difformitatibus
Responsio dicendum quod difformitas in
corpore potest esse duobus modis
uno ex defectu alicuius membri
et talis difformitas ut quidam
in corporibus dampnatorum
erit quia omnes resurgent
integri idest sine defectu
alicuius membri ut sic totum
corpus puniatur in reprobis
sicut premietur in electis Alio modo
potest esse difformitas vel defectus
corporis ex indebita proportione
partium sicut febris accidit ex indebita
proportione humorum Et sicut
gibbus accidit ex superflua abunda-
tia carnis in aliqua parte
et de tali difformitate vel
defectu est duplex opinio Quidam
enim attendentes dampnationem
reproborum ut nichil eis mali
deesset dixerunt quod talibus diff-
ormitatibus non carebunt Alii
attendentes virtutem resuscitantis
qui sicut naturam condidit in ope-
re creationis ita naturam in resur-
rectione reparabit dicunt quod
omnes defectus qui ex vitio nature
accidunt auctor nature remo-
vebit ut febrem et huiusmodi
Sed defectus qui ex prava volun-
tate processerunt in reprobis re-
manebunt sicut sunt macule
et reatus peccatorum Quid autem
horum verius sit Augustinus in Enche-
ridion sub dubio relinquit
Unde quamvis nulla debet esse questio
de pulcritudine illorum gloriosorum
est certa dampnatio [illegible] vis-
satile patet solutio ad obiecta etc

Ad 3m sic proceditur Articulus 13 xiii
videtur quod corpora dampnatorum
puniantur vermibus et fletu
corporis Iudith ultimo dicitur
dabit ignem et vermes in carnes
eorum Sed vermis spiritualis non
datur in carne sed magis in anima
ergo vermis quo reprobi
punientur non est tamen spiritualis sed
etiam corporalis Item Luce xiiimo
dicit quedam glosa quod per fletum
quem dominus reprobis comminatur
potest probari veritas corporum resurre-
ctionis quod non esset si fletus ille
esset tamen spiritualis ergo etc Sed contra
est quod vermis quo puniuntur re-
probi est immortalis Ysaye
ultimo vermis eorum non morietur
Sed nullum animal generatur ordine ad
immortalitatem nisi homo Ergo
vermis ille non est materialis
Preterea in fletu corporali sunt quedam

resolutio lacrimarum. Quia omne corpus finitum a quo aliquid continue resolvitur nisi fiat aliqua restauratio tandem totum consumitur et ergo in corporibus dampnatorum nulla restauratio fiat deperditi videtur quod fletus qui erit in eis perpetuus non erit malis. Responsio dicendum quod circa hoc augustinus libro xx° de civitate dei ponit diversas opiniones super dictis in pena malorum et de extinguibili igne et vivacissimo verme. Quia ab aliis atque aliis aliter atque aliter expositus est. Alii quidem utrumque ad animam retulerunt. Alii utrumque ad corpus. Alii ad corpus ignem ad animam proprie vermem quod esse credibilius videtur. In sequentes augustinum dicimus quod vermis ille erit spiritualis ut ipse remorsus conscientie interius animam corrodens vermis dicatur. Et sic fletus erit spiritualis ut ipse dolor fletus dicatur. Alio modo posset dici etiam corporalis fletus etiam sine lacrimarum emissione ut fletus dicatur non solum anime dolor sed dispositione qua corpus disponitur anima dolente. Ad primum ergo dicendum quod locutio illa propria est. Et possunt per carnes exponi anime impiorum qui carnales fuerunt. Ad 2um dicendum quod fletus carnalis non propter sine lacrimarum emissione sufficit ad veritatem resurrectionis confirmandum. Si tamen sustineretur quod vermis et fletus esset corporales posset dici quod divina virtute et vermis ille sustentaretur et lacrimarum deperditio restauraretur etc. ~~articulus ix~~

xiii Deinde queritur de sensibus sacre scripture et circa hoc queruntur tria. Primo utrum preter sensum litteralem verbis sacre scripture alii sensus lateant. Secundo de numero sensuum sacre scripture. Tercio utrum isti sensus inveniantur in aliis scripturis.

Ad primum sic. articulus ix. xiii

Procedit et videtur quod in verbis sacre scripture non lateant plures sensus. Quia dictionibus super scripta non est utendum equivoce quia multiplicitas et pluralitas sensuum facit multiplicitatem locutionis ergo in eadem locutione sacre scripture non sunt plures sensus latentes. Preterea sacra scriptura ordinata est ad intellectum. Unde psalmista declaratio sermonum tuorum dat intellectum. Sed multiplicitas sensuum obnubilat intellectum ergo non debet in sacra scriptura multi sensus esse. Preterea illud quod potest esse occasio erroris debet in sacra scriptura vitari. Sed ponere alios sensus preter litterales in sacra scriptura potest esse occasio erroris. Quia tunc quilibet posset exponere sacram scripturam sicut ipse vellet ad confirmationem sue opinionis. Ergo non debent esse plures sensus in sacra scriptura. Preterea augustinus dicit super genesim ad litteram quod maior est sacre scripture auctoritas quam omnis humani ingenii perspicacitas. Sed ille sensus qui non habet auctoritatem ad aliquid confirmandum non est conveniens sensus sacre scripture. Sed nullus sensus sacre scripture preter litteralem habet robur ad aliquid confirmandum ut patet per dionisium in epistola ad titum. Dicit enim quod simbolica theologia id est que ex sensibilibus procedit non est argumentativa. Ergo sacra scriptura alios sensus preter litterales non habet. Preterea quicumque sensus ex verbis alicuius scripture sumitur quem auctor non intendit non est sensus proprius. Sed auctor principalis scripture non potest intelligere nisi unum

Quia non convenit sic plura intelligere sensum in littera, ergo non possunt esse plures sensus sacre scripture. Contra est quod dicit Danielis 12º Pertransibunt plurimi et multiplex erit scientia. Item Jeronimus dicit in prologo biblie loquens de apocalipsi In verbis singulis multiplices latet intelligentie. Responsio. Dicendum quod sacra scriptura ad hoc divinitus est ordinata ut per eam nobis veritas manifestetur necessaria ad salutem. Manifestatio autem vel expressio alicuius veritatis potest fieri de aliquo rebus et verbis in quantum scilicet verba significant res et una res potest esse signum alterius. Auctor etiam rerum non solum potest verba accomodare ad aliquid significandum sed etiam res potest disponere in signum alterius. Et secundum hoc in sacra scriptura manifestatur veritas dupliciter. Uno modo secundum quod res significantur per verba et in hoc consistit sensus litteralis. Alio modo secundum quod res sunt signa aliarum rerum et in hoc consistit sensus spiritualis et sic sacre scripture plures sensus competunt. Ad primum ergo dicendum quod varietas sensuum quorum unus ab alio non procedit facit multiplicitatem locutionis. Sed sensus spiritualis semper fundatur super litteralem et procedit ex eo. Unde ex hoc quod sacra scriptura exponitur litteraliter et spiritualiter non est in ipsa aliqua multiplicitas. Ad secundum dicendum secundum quod augustinus dicit in libro de doctrina christiana utiliter est a deo dispositum ut veritas in sacra scriptura cum aliqua difficultate manifestetur. Est enim hoc utile ad tollendum fastidium quia ad ea que sunt difficilia maior consurgit attencio que tedium tollit. Item ex hoc tollitur superbiendi occasio dum hec difficulter veritate

sacre scripture capere potest. Item per hoc veritas fidei ab irrisione infidelium defenditur. Unde dominus dicit mathei 7 nolite sanctum dare canibus. Et dionisius thimotheum monebat ut sacra ab immundis incontaminata servaret. Et ita patet quod expedit veritatem fidei subdimissis sensibus in sacra scriptura tradi. Ad 3m dicendum quod sicut dicit augustinus in libro de doctrina christiana Nichil est quod occulte in aliquo loco sacre scripture tradatur quod non alibi manifeste exponatur. Unde spiritualis expositio semper debet habere firmamentum in litterali expositione sacre scripture. Et ita vitatur omnibus erroris occasio. Ad 4m dicendum quod non est propter defectum auctoritatis ex sensu spirituali non potest trahi efficax argumentum sed ex ipsa natura similitudinis in qua fundatur spiritualis sensus. Una enim res pluribus similis esse potest. Unde non potest ab ipsa re que in sacra scriptura ponitur procedi ad aliquam illarum determinate sed est fallacia consequentis. Verbi gratia leo potest aliquam similitudinem significare christum et diabolum. Unde per hoc quod aliquid de leone dicitur in sacra scriptura ad neutrum potest fieri processus in sacra scriptura arguendo. Ad quintum dicendum quod autor principalis sacre scripture est spiritus sanctus. Qui in uno verbo sacre scripture intellexit multo plura quam per expositores sacre scripture exponatur vel discernatur. Nec etiam est inconveniens quod homo qui fuit instrumentalis causa sacre scripture in uno verbo plura intelligat. Quarta perfecte ut Jeronimus dicit super. Ipse ita loquebatur de factis preteritis quod etiam videbant

futura significare Vn no e
possibile plura sil intelligere
istu vnu e signa alterius

Ad 2m sic Articulus

xv

Proceditur videtur q non
debeat distingwi .4or
sensus sacre scripture
scz historialis siue lralis alle
goricus moralis et anagogicus
Sicut enim in sacra scriptura
aliqua figuratiue dicuntur de xpo
sic ecia aliqua figuratiue dicuntur
de multis alijs hominibus sicut
danielis octauo per hircu caprarum
significatur rex grecorum Sed tales
figuratiue locutiones non faciunt
aliquem preter lralem in sacra
scriptura ergo nec sensus alle
goricus per quem exponuntur de
xpo ea que in figura eius pre
ferunt debet aliquis alius sensus
ab historiato poni Preterea vna
e sua capitis et membrorum Sed
sensus allegoricus videtur perti
nere ad capud ecclesie scz xpm
Sensus autem moralis videtur
ptinere ad menbra eius scz
fideles ergo sensus moralis
no debet ab allegorico dis
tingwi Preterea moralis sensus
e qui ad morum instructionem
ptinet Sed sacra scriptura in
pluribus locis sm lralez sensum
mores instruit ergo moralis
sensus no debet distingwi a
lrali Preterea sicut xpus e caput
ecclesie militantis ita e caput
triumphantis nec e alius et
alius xpus Ergo nec sensus
anagogicus per quem aliqua expo
nuntur de ecclesia triumphante
debet esse alius ab allegorico
quo aliqua exponuntur de xpo
et ecclesia militante Preterea
si isti 4or sensus essent de
naturae sacre scripture qualibet

pars sacre scripture deberet
habere 4or sensus huic Sed hoc e
falsum Vt enim aug9 dicit super
genesis ad lram in quibusdam sensus
lralis querendus e solus ergo
no sunt de natura expositionis
sacre scripture Sed contra e q aug9
dicit in principio super genesi
ad lram In omnibus libris sanctis
oportet intueri que ibi eterna
intimentur que ibi facta narrantur
q futura prenunciantur q agenda
precipiantur Primum autem ptinet ad
sensum anagogicum 2m ad histor
icum 3m ad allegoricum 4tum ad
moralem Ergo 4or sunt sensus
sacre scripture Preterea beda super
genesi in principio dicit 4or sunt sensus
sacre scripture historia que
res gestas loquitur Allegoria
in qua aliud ex alio intelligitur
Tropologia idest moralis locucio
in qua de moribus ordinandis
tractatur Anagogia per quam
de summis et celestibus tractatura
ad superiora deducitur Responsio dicendum
q distinctio istorum 4or sensuum
hoc modo accipi debet Sicut enim
dictum sacra scriptura veritatem quam
tradidit dupliciter manifestat scz per
verba et per rerum figuras Manife
statio autem que e per verba
facit sensum historicum siue
lralem Vnde illud ad sensum tantum
lralem ptinet q ex ipsa verborum
significatione recte accipitur Sed
sensus spiritualis ut dictum est
h consistit in hoc q quedam res
per figuram aliarum exprimuntur Et
quia visibilia solent esse figure
invisibilium vt dionisius dicit
Inde e q sensus iste qui ex
figuris accipitur spiritualis vocatur
Veritas autem quam sacra scriptura
per figuras rerum tradidit

Ad duo ordinatur scilicet ad recte
credendum et ad recte operandum
Si ad recte operandum sic est sensus
moralis alio nomine tropologicus
dicitur Si autem ad recte credendum
oportet distinguere secundum ordinem
credibilium Ut enim dyonisius
dicit libro de celesti ierar-
chie Status ecclesie militantis
medius est inter statum sinagoge
et statum ecclesie triumphantis
Vetus igitur testamentum signa
fuit novi Vetus sic et novum
signa sunt celestium Sensus autem
spiritualis sicut ordinatus est
ad recte credendum potest fundari
in illo modo significandi quo vetus
testamentum significat ecclesiam
militantem Et sic est sensus alle-
goricus vel tipicus secundum quem
ea que in veteri testamento con-
tingerunt exponuntur de christo et
ecclesia Vel potest fundari in illo
modo significandi quo novum simul
et vetus significat ecclesiam
triumphantem Et sic hic est sensus
anagogicus Sed secundum ergo hugonem
quod circulus et alia huiusmodi per que
alie persone a christo in scripturis
designantur non fuerunt res aliqua
sed similitudines ymaginarie ad hoc
solum ostense Unde illa persone
significaretur Unde illa signifi-
cacio qua per illas similitudines
persone ille a regina significatur
non pertinet nisi ad historiam
sensum Sed ad christum designandum
etiam illa que in rei veritate
contingunt ordinatur sicut umbra
ad veritatem Et ideo talis signi-
ficacio qua per huiusmodi res christus
et eius membra significatur facit
alium sensum preter historiam scilicet alle-
goricum. Si aliquibi vero invenitur
quod christus significatur per huiusmodi
ymaginarias similitudinarias
talis significacio non excedit
sensum litteralem sicut christus significatur
per lapidem qui est excisus de
monte sine manibus danielis
secundo Sed secundum hugonem quod sensus alle-
goricus non pertinet ad christum
solum racione capitis Sed etiam
racione membrorum sicut quod
per duodecim lapides electos
de iordane ut dicitur Josue
quarto significantur scilicet apostoli
Sed moralis sensus pertinet ad
membra christi quantum ad proprios con-
actus et non secundum quod considerantur
ut membra Sed secundum hugonem quod mora-
lis sensus non dicitur omnis sensus
per quem mores instruuntur Sed per que
morum instructi sunt ex similitu-
dine aliquarum rerum gestarum
Sic enim moralis sensus est pars
sensus spiritualis quod apparet quia numquam
est idem sensus moralis et litteralis
Sed secundum hugonem quod sic sensus alle-
goricus pertinet ad christum secundum
quod est caput ecclesie militantis
iustificantis eam et gratiam infundens
Ita et sensus anagogicus pertinet
ad eum secundum quod est caput ecclesie
triumphantis glorificans eam Sed
contra secundum quod hoc isti sensus non
attribuuntur sacre scripture
ita ut in qualibet eius parte
sit istis quatuor sensibus exponenda
Sed quandoque istis quatuor quandoque tribus
quandoque duobus quandoque uno tantum In
sacra enim scriptura preterite ex
prioribus posteriora significantur
Et ideo quandoque in sacra scriptura
secundum litteralem dicitur aliquid de priori
quod potest spiritualiter exponi de posteriori
Sed non convertitur Inter omnia autem
que in sacra scriptura narrantur
prima sunt illa que ad vetus testa-
mentum pertinent Et ideo ea que
secundum sensum litteralem ad facta veteris

testamenti spectat possunt predictis
sensibus exponi. Illa vero que sunt
illa que pertinent ad statum presentis ecclesie
in quibus illa sunt prius quam ad
caput pertinent vel eorum que
pertinent ad membra quia ipsum corpus
verum Christi et ea que in ipso gesta
sunt sunt figura corporis Christi mi-
stici et eorum que in ipso geruntur
sicut in Christo exemplum vivendi
sumere debeamus. In Christo eciam
futura gloria nobis premonstrata
est. Videlicet ea que ad litteram de ipso
capite Christo dicuntur possunt exponi et
allegorice referendo ad corpus
Christi misticum. Et moraliter referendo
ad actus nostros qui secundum ipsum debent
informari. Et anagogice scilicet in ipso
Christo est nobis iter glorie demonstratum.
Que vero secundum litteralem sensum dicuntur
aliquid de ecclesia non possunt exponi al-
legorice nisi ea forte que dicuntur
de primitiva ecclesia exponantur quantum
ad futurum statum ecclesie presentis.
possunt tamen exponi moraliter et ana-
gogice. Ea vero que moraliter
dicuntur secundum sensum litteralem non consueve-
runt nisi allegorice exponi.
Illa vero que secundum sensum litteralem
pertinent ad statum glorie nullo
alio sensu consueverunt exponi
eo quod ista non sunt figura aliorum
sed ab omnibus aliis figurata sunt.

xvi Ad tercium sic **Articulus**
procedit. videtur quod in aliis
scripturis possunt sensus
distingui debeat sensus enim
spirituales in sacra scriptura acci-
piuntur ex quibusdam similitudinibus
que in aliis scienciis reperiuntur eciam
ex quibusdam similitudinibus ergo
et scriptis aliarum scienciarum possunt
plures inveniri. Preterea poeti-
ce artis est veritatem rerum
quibusdam similitudinibus fictis
designari ergo videtur quod eciam
ex dictis poetarum sensus spirituales
inveniantur ergo non solum in sacra scriptura

Preterea plus dicit qui dicit unum
quodammodo multa dicat ergo videtur
quod in aliis scientiis in uno sensu possunt
designari plures et sic non solum sa-
cra scriptura hos sensus spirituales
habet. Sed contra est quod dicit Gregorius
xx° moralium super Iob. Sacra scrip-
tura omnes scientias atque doctrinas
ipso eciam locucionis sue more
transcendit. Quia uno eodemque sermone
dum narrat gestum prodit misterium.
Responsio dicendum quod spiritualis sensus sacre
scripture accipitur ex hoc quod res
cursu suo peragentes significant
aliquid aliud quod per spiritualem
sensum accipimus. Sic autem ordinantur
res in cursu suo ut ex eis talis
significacio possit accipi. Ut eius
solius qui sua providencia res
gubernat qui solus deus est.
Sicut enim homo potest adhibere ad aliquid
significandum aliquas voces
vel aliquas similitudines fictas
ita deus adhibet ad significacionem
aliquorum ipsum cursum rerum sue pro-
videncie subiectarum. Significare
autem aliquid per verba vel similitudines
fictas tamen ad significandum ordi-
natas non facit nisi sensum litteralem
ut ex dictis patet. Unde in nulla sciencia
humana industria inventa proprie loquendo
potest inveniri nisi litteralis sensus
sed solum in ista scriptura cuius
spiritus sanctus est auctor homo vero in-
strumentum est. Secundum illud psalmiste
Lingua mea calamus scribe etc.
Ad primum ergo dicendum quod in aliis scienciis
procedit ex similitudinibus argumento
non autem quedam una res significatur
significetur eciam alia res. Ad
2m dicendum quod fictiones poetice non
sunt ad aliud ordinate nisi ad
significandum. Unde talis significacio
non supergreditur modum litteralis
sensus. Ad 3m dicendum quod qui dicit
unum quodammodo dicit multa se-
cundum potenciam sicut conclusiones sunt potencia
in principiis. Ex uno enim principio multe
conclusiones sequuntur. Non quod in aliis
scienciis per modum significacionis quod dicit de una re

Simul de aliis intelligatur ut sequitur. Licet inde trahi possit per argumentationem.

Divisio

Questio est de opere manuali. Circa quod duo queruntur. Primo utrum operari manibus sit in precepto. Secundo utrum ab hoc precepto excusentur illi qui spiritualibus operibus vacant etc.

Articulus primus

xvii Ad primum sic proceditur. Videtur quod operari manibus sit in precepto. Prima ad thessalonicenses 3o Si quis non vult operari non manducet. Audivimus enim etc. Glosa quod ideo precipio quia audivimus igitur etc. Preterea augustinus in libro de opere monachorum dicit audiat igitur quibus hoc preceptum qui non habent contra potestatem. Preterea nullus debet excommunicari ut iura dicunt nisi pro mortali peccato. Sed nullus peccat mortaliter nisi contra preceptum faciens. Cum ergo ille qui cessat ab opere manuali inde possit excommunicari ut patet per illud quod dicitur secunda ad thessalonicenses 3o Si quis non obedierit verbo nostro per epistolam hunc notate et ne commisceamini cum illo ut confundatur. Ex hoc videtur quod operari manibus sit in precepto. Preterea ille qui peccat tenetur penam debitam pro peccato subire ex necessitate precepti. Sed omnes in adam peccaverunt ad romanos 5to. Pena autem peccati ade est labor manualis. Genesis 3o In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Ergo cuilibet est preceptum manibus laborare. Preterea ad ephesios 4to dicitur Qui furabatur iam non furetur magis autem laboret operando manibus suis. Glosa laborat operando non solum per sermones sed etiam manibus suis. Illud autem quod ad omnes pertinet est preceptum et non consilium ergo etc. Preterea labor manualis necessarius est ad sustentationem vite corporalis sicut actus virtutum sunt necessarii ad sustentationem vite spiritualis.

Sed actus virtutum sunt in precepto ergo et laborare manibus. Preterea illud ad quod sequitur peccatum mortale non potest sine peccato mortali fieri. Sed ad non laborare sequitur non manducare quod quidem est peccatum mortale. Secunda ad thessalonicenses 3o Qui non operatur non manducet. Ergo non operari manibus est peccatum mortale. Ergo eius oppositum est in precepto. Sed contra non est contrarium precepto nec consilio preceptum dei vel consilium dei. Sed deus ut precipiendo vel consulendo dicit Matthei 6to Nolite solliciti esse anime vestre quid manducetis. Sed contrariatur labor manuum quia qui laborant manibus solliciti sunt de necessariis corporis. Ergo labor manuum non est in precepto. Preterea lex vetus quantum ad precepta moralia sufficienter continebat ea que necessaria sunt ad salutem. Unde dominus dicit Matthei decimo nono Si vis ad vitam ingredi serva mandata. Et loquitur de mandatis decalogi. Unde subdit Non homicidium facies non furaberis etc. Sed in preceptis veteris legis nihil continetur de labore manuum. Ergo labor manuum non est in precepto. Preterea ad precepta servanda omnes tenentur. Sed ad laborem manuum non omnes tenentur. Alias qui sunt divites et manibus non laborarent mortaliter peccarent. Ergo labor manuum non est in precepto. Preterea ad precepta non magis tenentur religiosi quam seculares. Sed ad laborandum manibus videtur magis teneri religiosi quam seculares. Unde augustinus in libro de operibus monachorum monachos reprehendit qui non laborant manibus non autem alios ergo etc. Preterea usus liberalium artium nobilior est quam mechanicarum que in opere manuali consistit. Sed usus liberalium artium non est in precepto. Ergo multo minus labor manuum est in precepto. Responsio dicendum quod indictum

De qualib; pe e sumedu sm
fine ad que ordinat labor
aut manuu ad tria utilis ee
videt. Primo ad ociu tollendu
Unde ieronimus ad rusticu mona-
chu. Semper aliqd facito ut te
diabolus inveniat occupatu
Et q intelligat de ope manuali
patet per illud qd subiungit
Vel fiscellam texe iunco Et
postea subdit Carnis desiderijs e
ois ociosus Scdo ad corpus
domandu Unde pa ad corinthi-
os sexto alijs carnis macera-
cionibus coniungit. ubi dr In la-
boribus in operu qa manibus
suis operabantur Et subiungit
In vigilijs et ieiunijs etc Tercio
ordinat ad querendu victu et
amictu actuu xxvj to Ad ea
que michi opus erat et hijs
qui mecu erant ministraverunt
manus mee Si ergo gsidet
labor manuu scdm q ordinat
ad tollendu ociu vel corpus
domandu sic idem iudiciu e
de labore manuu et de alijs
exercicijs ad eadem ordinatis
Non em e i precepto q tollat
ociu tali uel tali occupacione
Si sufficit ad ociu tollendu
quecunq licita occupacione ab
ocio quis desistat Et sic occu-
pacio laboris manuu no e
i precepto gsiderato hoc fine Et
silis e racio de labore manuu
scdm q ordinat ad corpus do-
mandu qa multis exercicijs
corpus domari pt sicut vigilijs
ieiunijs et multis alijs hoi
Unde illu eoz tertiu ordinat
ad finem fine e in precepto in
spali sed solis i gnali sit i precepto
corpus domare qlicunq exer-
cicio quo mortifere concupiscencie
reprimat Sm aut q ordinat
ad victu et amictu querendu
sic videt esse i precepto Unde
dicit pa ad thessalonicenses sto
Operami manibus vris sicut

precepimus vobis Nec solu est in
precepto iuris positivi sed eciam
iuris naturalis Illa em sunt de
lege nali ad que hō ex suis
nalibus inclinat Hic aut ex ipa
disposicione corporis patet q hō
naliter ordinat sic ad opus
manuale ppt q dr iob v to
homo ad laborem nascitur et
avis ad volandu Cu em
alijs quibus natura sufficienter
pvideat in hijs que ad suste-
tacionem sue vite ptinent
i cibis in armis et tegumentis
homi in hijs no pvidit Quia
ipe e pditus racione per qua
sibi pvidet in omnibus sup-
dictis Unde dedit sibi loco omi
pdictoz manus convenientes
ad diusa opa quibus correspondet
racionibus diusis artificijs ade-
quat ut dr primo de aialibus
Sciendu tn est q 2x e preceptu
legis nature quoddam quidem or-
dinat ad tollendu defectu
unius singularis psone Et hoc
uel e spuale sicut de actibus
virtutu uel corpale sic preceptu
qd dns dedit homi genesis po
De omi ligno q e e paradiso
comedetis Aliud vo e qd ordi-
nat ad tollendu defectu tocius
spei sic hoc qd dr genesis primo
Crescite et multiplicamini et re-
plete terram In hoc em pcipit
actus generacionis quo natura sal-
vat et multiplicat hoc aut
int e int hec duo genera precep-
toz q pmu preceptu legis nature
quibus tenet singulatim obligat
Ad 2m preceptu no tenent qlibet
singulariter in hijs em que ptinet
ad spem omnes hoies comparati
sunt quasi unus hō pricipaliter
cum spei plures hoies sunt unus
homo ut dicit porphirius Sicut aut
hō unus hz diusa membra quibus
occupat in diusis officijs ordi-
nata ad tollendu huius defectum
que no pnt oia per unu membru

Exerceri sicut oculus videt totu
corpus et pes totu corpus portat
ita oportet esse in hijs que ad
totam speciem ptinet non enim suffi-
ceret vnus homo ad exercendu
ea quibus humana societas in-
diget Et ideo diuersis officijs
oportet occupari diuersos vt dicitur
ad romanos 12mo sicut in vno
corpore multa membra habemus
Hec autem diuersificacio homi in
diuersis officijs contingit primo ex
diuina prouidencia que ita homi
status distribuit vt nichil vn-
quam deesse inueniatur de necessarijs ad
vitam Secundo ex causis naturalibus ex
quibus contingit quod diuersis hominibus
insunt diuerse diuerse inclinaciones ad
diuersa officia et ad diuersos modos
viuendi Tercia ergo labore manuum
aliquis potest subuenire et proprio defe-
ctui et alieno cum non possit idem
homo in omnibus sibi sufficere sed in-
diget alieno auxilio patet quod
preceptum de labore manuum quod-
modo sub vtroque genere preceptorum
predictorum continetur Inquantum enim
labore manuum vnus subuenitur
necessitatibus aliorum Sic pertinet ad se-
cundum naturale preceptorum pertinet
Inquantum autem aliquis per hoc suis
necessitatibus subuenit pertinet ad pri-
mum Sicut preceptum de comedere
hoc preceptum autem quod ordinatur
ad tollendum defectum corporalem
non obligat nisi defectu existente
Vnde si esset aliquis qui posset viuere
sine cibo non obligaretur precepto
de comedendo Sic ergo preceptum
de labore manuum non obligat
aliquem simpliciter sed quod ordinatur
ad tollendum defectum quem aliquo
necesse sit quod ordinatur ad tollendum
defectum proprium nisi defectu existente
Vnde ille qui aliter vnde licite vi-
uere posset non tenetur manibus
operari Qui autem non habet vnde
alius viuet vel ut aliquo licito
negotio victum acquirat tenetur
manibus laborare Et hoc patet
per apostolum in 3bus locis

Vbi de manuum operacione preceptum
dat prima ad corinthios 4to vbi
excludendo furtum subiungit ma-
nuum operacione qui furabatur iam
non furetur magis autem laboret
manibus suis Secundo pa ad
tessalonicenses 4to vbi precepit
labore manuum prohibens concu-
piscencia rerum alienarum Operami-
nimi inquit manibus vestris
sicut precepimus vobis vt honeste
ambuletis ad eos qui foris
sunt et nullius aliquid desideretis
Tercio pa ad tessalonicenses 2o
vbi precepit operacionem manuum prohi-
bens turpia negocia quibus
aliqui victum querebat Audiuimus
inquit inter vos quosdam ambu-
lare inquiete nichil operantes
sed curiose agentes Glosa Qui
scilicet circa sibi necessaria prouident
Et subiungit Hijs autem qui huiusmodi
sunt denunciamus et obsecramus
in domino ihesu christo vt cum silencio
operantes panem suum manducent
Sciendum etiam est quod sicut visus
est prior inter alios sensus vocatur
enim omnes alii sensus nomine
visus sortiuntur vt augustinus dicit Ita
manus quia ad plurima necessaria est
apte esse dicitur organum organorum
3o de anima Et ideo per operacionem
manualem intelligitur non solum quod
manibus fit sed quodcumque corporali
exercicio et breuiter per quemcumque offi-
cium homo agit de quo licite
possit victum acquirere sub labore
manuum comprehenditur Non enim videtur
racionale quod magistri arcium mecha-
nicarum possint viuere de arte sua
et magistri liberalium arcium non
possint viuere de arte sua Sic
et advocati possint viuere de arte
sua in patrocinio quod prestant
in causis Et sic est de omnibus
alijs licitis occupacionibus
Tercia ergo preceptum sed non deficit
obligat Ideo ad vtrasque raciones
respondendum est Ad primum tamen
ergo et ad 2m patet solucio ex
dictis quia quidam labore manuum

Esse in precepto non tamen ad hoc omnes
sunt obligati. Ad 2m dicendum quod sicut
ex dictis patet apostolus loquitur in
casu quo pretermisso labore manuum
de fedis negocijs sibi victum quere-
rit in quo casu obligabatur ad
preceptum servandum. Et ideo digni
erat excommunicari. Ad 3m dicendum
quod illa domini verba magis sunt denun-
ciantis pena que prepter
satisfactionem vnde promisit maledicta
terra in opere tuo et sic mulieri
dixit in dolore paries filios
tuos. Et ideo non sequitur quod ad labo-
randum quilibet homo teneatur ex
ui ta te precepti alias sequeretur quod
quilibet teneretur ad agriculturam
de qua deus ibi facit mencionem.
Ad 4tum dicendum quod vita spiritualis a
nullo potest conservari nisi per actus
virtutum. Et ideo quilibet obligatur
ad observanda precepta que sunt
de actibus virtutum. Sed vita corporalis
a multis potest conservari sine hoc
quod manibus operetur. Et ideo non sit
quantum in precepto non tamen quibus ad
observacionem eius tenetur. Ad 5tum
dicendum quod non manducare non est pecca-
mortale nisi quando sine manducacione
vita conservari non potest. tunc enim
aliquis non manducando seipsum
occideret. Et sic non oportet quod aliquis
peccet non laborando manibus
nisi quando alias vita conservare
non posset nisi illicitis curis.
Et ideo tamen illicite cure sunt
omnibus modis fugiendi. sub eadem
distinctione posuit apostolus non
manducare et non operari quibus
dicit si quis non vult operari non man-
ducet. Solutiones argumentorum in
contrarium. Ad primum autem eorum que
in contrarium obiciuntur dicendum quod non prohibet
deus apostolus omnem sollicitudinem
sed de hijs que pertinent ad victum
corporis. Alias christus loculos non
habuisset. Sed prohibet sollicitu-
dinem superfluam qua mens
dur suffocatur. Unde ut in rebus
temporalibus finem ponat recte opa-
cionis. et hoc deus prohibet

Unde augustinus dicit in libro de operibus
monachorum exponens illud Nolite
solliciti esse etc. Non ut ista non
procuret quantum necesse est eis uti sufficit
quod honeste potuerit. Sed ut ista non
non intueatur et propter ista faciat quicquid
in predicacione evangelii facere iubetur.
Et habetur in glosa super ad thessalo-
nicenses 2o dicendo sufficatur mens
preterita sollicitudine quando fiducia
de deo amittit. Et hoc dominus
prohibere intendit. Unde dicit glosa
super illud mathei 6o hoc exemplo
non prohibet providencia et laborem
sed de ambobus et delijs sollici-
tudinem ut tota fiducia nostra
sit in deo per quem et aves sine
cura vivunt. Ad 2m dicendum quod non
omnia que sunt in precepto continentur
explicite in preceptis decalogi.
Sed ad ea possunt reduci quia implicite
in eis continentur et sic preceptum
de labore manuum per quem vita
corporalis conservatur reducitur
ad hoc preceptum Non occidas. sicut
eciam preceptum de manducando.
Item ad hoc preceptum non furtum fa-
cias quo omne illicitum lucrum
quod per laborem manuum evitatur
prohibetur. Ad 3m dicendum quod in quolibet
precepto duo sunt consideranda
scilicet finis precepti et possibilitas
observandi quia omnia precepta cuiuslibet
legis sunt ordinata ad aliquod bonum
conferendum vel malum tollendum.
Nec aliquid ipse legis homini ordinate
precipi potest. Unde dicit ieronimus
Dum dicit deum aliquid precepisse
impossibile anatema sit. Si ergo sit
hec precepti quod illo modo reddi
posset esset impossibile ad observandum
et sine eo finis intentus legis
non posset obligacio illius precepti
stare manet. Sicut est in preceptis de
actibus virtutum quia ad nunquam actus
interiores esse sunt in hominis potestate
et sine eis vita spiritualis conser-
vari non potest ut dictum est. Quibus
ergo modis preceptum de operacione manuum

Ab obligatione amittit unus quam
aliquis redditur impotens ad la-
borandum propter corporis imbecillitatem
Alio modo quia sine temporis precepti scilicet
conservatorum corporalis vite conseq
potest sine labore manuum ut
ex dictis patet. Sed Ubertinus dicit quod ad
laborem manuum preceptum loquendo
equaliter religiosi et seculares
tenentur primo ex verbis apostoli secunda
ad thessalonicenses 3° ubi post
de opere manuum preceptum dicit
Subtrahatis vos ab omni fratre
ambulante inordinate et cetera Fratres
eum omnes christianos vocat. Secundo
eum tunc temporis alii religiosi derivati
erant. Secundo patet ex hoc quod religi-
osi non tenentur ad alia quam se-
culares nisi ad ea quibus se ex
voto obligaverint. Sed per actus
contingit quod hoc preceptum magis
tangit religiosos quam alios.
Et hoc 2 modo quia religiosi
in paupertate vivunt. Uno seculares et
eis accidere quod non habeant unde
vivant quam secularibus Tercio
ex statuto regule in aliquibus
religionibus ut dicit ieronimus in
epistola ad rusticum monachum Egi-
ptiorum monasteria hunc tenent
morem ut nullum absque opere
et labore suscipiant. Non tamen
propter victus necessaria quam propter anime
salutem Ne mens vagetur perni-
ciosis cogitationibus sicut etiam
ad vigilias et alia quibus do-
matur corpus tenentur quamvis
religiosi ex statutis suis ad que
seculares non tenentur Sed Ubertinus
dicit quod generalis usus liberalium
artium sit nobilior Non tamen cetera
necessaria ad vitam corporis sustentandam
propterea sub operatione manuum non
comprehenduntur sicut ex dictis patet

xviij

Secundum si fratres Iterum ut
A precedit videtur quod illi
qui spiritualibus operibus
vacant non excusentur a
labore manuum prima ad thessalonicenses 3°

Super illud Si quis non vult operari
non manducet dicit glosa augustinus
quidam dicunt de operibus spiritualibus
hoc apostolum precepisse Et postea sub-
dit Superflue conantur et sibi et
ceteris caligine obducere ut
quod utiliter caritas monet non solum
facere nolunt Sed nec intelligere
Et ita videtur quod per spiritualia opera
a labore manuum non excusentur
Preterea inter omnia opera maxime spiritua-
lia sunt oratio lectio et predicatio
Sed per ista opera non excusantur ali-
qui a labore manuali ergo
Explicatur. Augustinus dicit in
libro de operibus monachorum Quid
agat qui operari corporaliter nolunt. Scio
desideriis et cui rei vacant. orationibus in-
quiunt et psalmis et verbo dei Et postea
subdit Sed ab istis ammonendi non sumus
nec manducandum est nec esse parande
Sed aut ad ista varie sermones dei
certis intervallis temporum in-
firmitatis necessitas cogit
tur etiam non preceptis aposto-
licis observandis aliquot partes
temporum deputamus Et postea
ad orationes dicit Citius exauditur
una obedientis oratio quam decem milia
contemptoris. Cantica vero ad psallentes solet
cantica divina cantare etiam manibus operantes facile possunt
et ipsum laborem tamquam divino celeumate consolari
Quantum vero ad legentes subdit Cum
autem debet se lectioni vacare nonne
illic inveniet quod precepit apostolus
Quae est ista perversitas lectioni
velle obtemperare dum nolunt
ei vacare quid enim nesciat tanto
citius queque perficere tunc bona
legit quanto citius facit quod legit
Quantum vero ad predicantes subiungit
Si autem alicui sermo erogandus
est et ita se occupat ut manibus
operari non valet Non quid hic
omnes non possunt in monasterio veni-
entibus ad se ut divinas lectiones
exponere et de aliquibus disputa-
tionibus salubriter disputare
seu vacare Cum ergo non omnes
possunt cur sub hoc obtentu omnes
vacare nolunt. quamquam etsi omnes
possent vicissitudine facere deberent

Et no solu ut ceteri a uiciis
actibus sed q̄a sufficit ut ptibus
aiād cetibus vix loq̄uatur Item contra
clericii maxie opibus spualibus
occupatos sed ipi tenentur ad
laborē manuū ergo ic pbatio
medie distictione 91 clericus
pa dicit Clericus victu aut
vestitu a artificio a agricultura
absqz sui officii dūtaxat detri
mento reparet Item i alio
capitulo Clericus q̄ vbo dei
eruditus ē artificio victum
querat Item omnes clerici qui ad
operandū validi sūt ad artificia
et lras discant Item contra religi
osi qui oia relinquerunt maxie
opibus spualibus vacat Sed tales
tenentur ad labores manuū ergo
ic pbatio medie luce 12mo
Vendite q̄ possidetis glosa no
tm cibos vros comedite pauperi
bus Sed etiā vendite possessiones
vras ut omnibus vris simul
p deo spretis postea laborē
manuū operemini ut viuatis et
elemosinā faciatis Item contra decretu
xxiij q. dicit Q. ille est
hereticus qui facit contra statutu
ecclesie romane Sed illi qui
mendicant no laborantes faci
unt contra statutu calixti pape
xxiij ma Et pñura videntes sum̄i
sacerdotes ec Ubi dicitur alig
statuit q̄ int eos qui comūni
vita age volunt nullus egens
inueniatur ergo religiosi contra
opa spualia no excusātur
a labore manuū maximo si nec
dicant sūt sictici Item contra illi
qui expount se piculo mortis
peccat quasi temptās deu
Sicut si aliqs videt vrsu ve
nientē in furia et deponet
arma quibus posset se defende
temptaret deu Sed ille q̄ relin
quit oia et no laborat madiq
abiicit a se necc̄ia victus qbus
resistitur consūpcioni que fit in
corpe p calorem naturale

Ergo talis peccat quasi teptās
deu Item contra ad thessalonicenses 2o dicit
aplus Imitatores mei estote
fres Sed ipe quāuis pdicaret et
opibus spualibus vacaret nihil
omiq opere manuū victu querebat
2a ad thessa 3o Ipi scitis que
admodū vos oportat imitari
quia no inquiete fuimus apd vos
neqz gratis panē manducauimus
ab aliquo Sed in labore et
fatigatione nocte et die opan
tes hec que vicinq̄ ḡuaremq Ergo
ec Item contra genesis xxvijo super
illud Confirmatus ē ager
ec dicit glosa Et pfectos
pdicatores amaz suis abscondit
sub lectione bone operationis et
contemplationis recipiunc et ita
illi qui opibus spualibus insistunt
p contemplationem debet etiā opibus
exterioribus vacare p actionem
et sic opa spualia no excusat
a labore manuū Sed contra luce
nono Sine ut mortui sepeliant
mortuos suos docet glosa dicens
docet minora bona p maioribus
esse dimittenda Sed opa spualia
sūt maiora bona quā opera
manualia Ergo hec debet hec
permittere ppter illa Item contra opera
pietatis sūt potiora quā ex
ercicia carnalia 2a ad thimo
teo Corporalis exercitatio ad
modicū vtilis ē pietas aūt
ad oia valet Sed opa misericor
die et pietatis sūt dimitte
da ut vacetur pdicationi actiue
ito Non ē equū nos relinquere
vbu dei et vacare mense ec luce
nono Sine mortuos sepelire
mortuos suos tu aūt vade
et annuncia regnū dei ergo
multo fortius ppter pdicationem
et alia opa spualia est dimi
ttendū opus manuale et alia
que ad exercitationem corporalem
ptinet Item contra 2a ad thimo 2o
Nemo militans deo implicat
se negociis secularibus

Dicit glosa illa sunt secularia
negotia quibus aliquis occupatur
colligendo pecunie cure Sed qui
operantur manibus habent curam de
colligenda pecunia ergo implicantur
negociis secularibus Et ita illi
qui militant deo in spiritualibus quibus
non debent operibus manualibus
occupari Resolucio dubitationis huius
huius questionis apparet ex hiis
que in superiori questione
sunt dicta Dictum est enim supra
quod illi tantum obligantur ad observa-
tionem huius precepti scilicet de opere
manuum qui non habent alias unde
licite vivere possunt Et ideo qui
spiritualia opera exercent et habent
alias licite vivere quam de labore
manuum non tenentur manibus
laborare Unde distinguendum
videtur de operibus spiritualibus
Sunt enim quedam bona spiritualia
que in bonum commune cedunt Quedam
vero ad singularem profectum facientis
pertinent Eis autem qui in spiritualibus
operibus occupantur ad utilitates
que pertinent ad bonum commune debet provideri
ab hiis quorum utilitati deser-
viunt quod patet per auctoritatem
prima ad corinthios nono Si nos
vobis spiritualia seminavimus non
est magnum si carnalia vestra me-
tamus Hoc etiam patet per racionem
Cum utilitas spiritualis prefertur
corporali Eis autem qui utilitati
communi deserviunt in temporalibus
debetur sustentacio ex aliorum
labore quorum utilitati communi
deserviunt sicut patet de mi-
litibus qui pro pace reipublice
militant Unde prima ad corinthi-
os nono Quis militat suis
stipendiis unquam Unde
multo magis qui in spiritualibus
bonum commune promovent in tali
ministerio sustentari habent et sic
non tenentur manibus laborare
Sunt autem alia opera spiritualia
quibus communis utilitas promove-
tur et ex hoc eis stipendia debentur

primum est occupacio in iudiciis
ecclesiasticis exsequendis Dicitur enim
ad romanos xiij⁰ de potestate
seculari que iudicium seculare
exercet ideo et tributa prestatis
sed iudicibus ministri enim dei sunt
in hoc ipsum servientes non sic
deo Et propter hoc augustinus dicit in
libro de opere monachorum
quod debent operibus manuum insiste-
re illi duntaxat qui ab ecclesiasticis
occupacionibus vacant Unde et se
excusent a labore manuum propter
iudicia ecclesiastica quibus
occupantur dicens quod quantum ad dominum Jhesum pertinet
quis militat suis stipendiis
unquam etc. Et cum dominum nostrum Jhesum
Christum celestem invocetis super
animam meam Quantum quidem ad meum
attingit commodum multo mallem
per singulos dies certis horis
quantum in monasteriis moderatis monaste-
riis constitutum est operari manibus
et ceteras horas habere ad orandum
aut legendum aut aliquid de divinis
litteris agendum quam tumultuosas
perplexitates alienarum causarum
pati de negotiis secularibus
vel iudicando dirimendis
vel interveniendo precidendis Item
opus spirituale quod in bonum
commune redundat est opus predica-
cionis quo fructus animarum in
populo procuratur Et ideo ut
dicitur prima ad corinthios
nono Dominus ordinavit hiis
qui evangelium denunciant
de evangelio vivere non debet hoc
sic tantum ad illos qui habent
auctoritatem predicandi sicut
sunt prelati Sed etiam ad illos
qui habent licite predicant
ex commissione prelatorum Cum
stipendia non debentur prelati
sed operi et labori Unde ad
ad thimotheum 2⁰ laborantem
agricolam oportet primum de fruc-
tibus percipere scilicet predicatorem glosa
Qui in agro ecclesie ligone
verbi dei extollit corda auditorum
Licet tamen illi qui predicat habent

De cura vinee si eciam que ministrat
ad hoc officium cooperantes ut patet
ad romanos xvi Si spiritualibus
eorum participes facti sunt genti
les debent eciam in corporalibus
ministrare eis Glosa eorum scilicet
iudeorum qui miserunt qui predi
catores ad ierosolimis Vii eciam
illi qui predicatores mittunt sunt
de fructu eiusdem vinee Ter
cium opus spirituale quod cedit in
bonum eius sunt oraciones que fiunt
in horis canonicis ad salutem
ecclesie ut avertatur ira dei
a populo ezechielis xiii[mo] Non
opposuistis vos murum pro domo
israhel ut staretis in prelio
in die domini Glosa precibus
amicitates et dme sentencie
resisteretis Et ideo dicitur prima
ad corinthios nos qui altario
deserviunt cum altario participant
De istis duobus operibus dicit
augustinus in libro de operibus
monachorum quod debet operibus
manuum insistere illi dumtaxat
qui ab ecclesiasticis occupacionibus
vacat Si evangelizare sunt fateor
habent potestatem vivendi de sumptibus
fidelium quia de hoc loquitur Si
ministri altaris dispensatores
sacramentorum sunt Unde sibi non
arrogat sed vendicat potestatem
Quartum opus spirituale quod re
dundat in bonum eius est elu
cidacio sacre scripture Unde
qui sic vacat studio sacre scri
pture ad aliis impendendo sunt
de hoc opere spirituali vivere
prima ad thimotheum v[to] Qui bene
presunt presbiteri duplici honore digni
habeantur magis autem qui laborant
in verbo et doctrina Glosa ut
eis spiritualiter obediant et exte
riora ministrant Qui laboret
in verbo Glosa in exhortacione
sciencium et doctrina nescientium
Et hoc eciam plangit dicit Ieronimus
ad vigilancium / sicut in iudea

Usque hodie perseverat consuetudo
non solum apud nos sed eciam apud
hebreos ut qui in lege domini
meditantur die ac nocte et pa
trem non habent in terra nisi solum
deum sinagogarum tocius orbis
foveantur ministeriis patet ergo
quod illi qui predictis operibus
spiritualibus vacant que non dicuntur
in bonum eius redundant sed in bonum
facientis sicut sunt oraciones private
ieiunia et huiusmodi distinguendum
est quia aut illi qui in religione
istis operibus occupantur fuerunt
in seculo unde viverent sine
labore manuum aut non Si sic talem
cum ad religionem venerunt non
tenentur manibus laborare Unde
augustinus dicit in libro de operibus
monachorum Si habent aliquid in
seculo quo facile sine opificio
sustentarent vitam suam quod conversi ad
deum indigentibus dispartiti sunt
et credenda est eorum infirmitas
et ferenda Solent enim tales lan
guidius educati laborem
corporalem sustinere non posse
Si autem in seculo opifices fue
runt de labore manuum viven
tes tunc ex dicti causa ve
tes ad religionem sunt laborem
manuum intermittere Unde ex pi
gricia laborandi volentes in
ocio vivere et tales peccant
Et hoc est quod dicit augustinus in predicto
libro plerumque veniunt ad per
feccionem servitutis dei ex per
feccione servili et vita rusti
cana et ex opificum exercitacione
et plebeo labore Et postea
subdit Tales ergo sunt qui non
operantur de infirmitate corporis
excusari non possunt preterite enim
vite consuetudine convincuntur
Si autem non eis apparet
utrum ex proposito servitutis dei
venerint an vitam inopem et
laboriosam fugiunt Illis non
iniungitur aliquod opus manuale

Ex intencione diuini amoris
quo ad opus contemplacionis
quasi continue eleuatur. Et eos
tamen spiritu dei aguntur non peccat
quia ubi spiritus domini ibi libertas
Unde gregorius dicit super ezechi-
elem Contemplatiua vita
est caritate dei et proximi toto
corde retinere ab exteriori
accione quiescere soli desiderio
conditoris inherere ut nichil agere
iam libeat Et hoc idem habetur
in glosa quadam genesis xxix°
Contemplacius est agere etc. Con-
templatiua vita a cunctis accionibus
funditus diuidit Et hoc etiam
est quod habetur mathei sexto in glosa
super illud considerate volatilia
celi etc. Sancti viri auibus
comparantur quia celum petunt et quasi
ita remoti sunt a mundo ut iam
in terris nichil agant vel
laborent Sed sola contemplacione
iam in celo degunt Ad primum ergo
dicendum quod glosa illa sumitur ab augustino
in libro de operibus monacho-
rum qui librum illum scripsit
contra quosdam monachos qui dice-
bant quod non licebat seruis dei
manibus laborare et hoc est
quod dicit apostolus qui non vult
laborare non manducet expo-
nebat de opere spirituali Contra
exposicionem augustinus in libro predicto
multipliciter improbat Unde dicendum
est quod illud apostoli qui non vult
operari non manducet etc. de opere
manuali intelligitur Non tamen
sequitur quod ad huiusmodi complecionem
precepti omnes teneantur Ipse
enim non tenebatur Unde premisit
Non quasi non habuerimus potestatem
scilicet sumptus accipiendi et viuendi
sine labore manuum Unde patet
quod glosa illa non est ad propositum
Ad 2m dicendum quod in ambobus operibus
que tangit obiectio distinguendum
est quia alia sunt esse publica opera
alia priuata loquitur autem augustinus
de illis operibus spiritualibus sicut quod

Sunt opera priuata intelligit
enim de oracionibus et talibus priuatis Non
enim de horis que in ecclesia solent celebrari
quod patet ex hoc quod premittit qui manibus
operantur diuina cantica cantare quasi
non esset conveniens si de horis canonicis
intelligeretur Similiter quod loquitur de lectionibus
intelligitur de illis qui vacant
lectioni ad consolacionem et utili-
tatem propriam tantum sicut in monasteriis
monachi faciunt Non autem de illis qui totam
vitam studio scripturarum deputarunt ad suam et
aliorum instructionem Non enim est dubium quin
per laborem manuum studium impediretur
Similiter quod dicit de predicacione intelligendum
est de illis qui non publice predicant
sed aliqua verba edificatoria hiis qui
ad se venientibus loquuntur sicut
sancti patres in heremo facere consue-
uerunt Et hoc patet ex verbis
super inductis Unde etiam dicit
Si sermo erogandus est etc. Vel
ut dicit glosa prima ad corinthios
2° super illud Sermo meus et predi-
catio mea Sermo est qui priuatim
fiebat predicacio que fiebat in communi
Ad 3m dicendum quod decretum loquitur de
illis clericis quibus non sufficiunt
oblaciones et elemosine que
eis a fidelibus fiunt vel ecclesie
facultates cum bene est racio
de illis qui viuunt de facultatibus
ecclesie Et de illis qui viuunt parti-
cularius de elemosinis quia
facultates ecclesie elemosine sunt
et ad sustentacionem pauperum dantur
Unde dicit glosa super id ysaie
3° Et rapina pauperum in domo
vestra id est in domibus prelatorum rapina
pauperum est dum ecclesie opes sibi
thesaurizat Et in deliciis abu-
tuntur que ad sustentacionem pauperum
dantur Et de hoc habetur in summa
contra pa. xvi q. i etiam glosa 2a
q. 2 ca. 20 ~~ad glosa~~ Sacerdos
id est sacerdos cui dispensacionis
cura commissa est cum laude pietatis
accipit a populo dispensanda
et fideliter distribuit accepta
quia omnia sua aut relinquit pau-
peribus aut parochiis aut distribuit

Ecclesie rebus adiungendo et se
in nu(m)ero pauperum paupertatis
amore constituit ut unde pauperibus
subministraret. Unde et ipse tamquam
pauper voluntarius vivat. Et sic
patet quod clerici qui de ecclesie
rebus vivunt carent racionem
utendi eis sicut sicut illi qui
facultatibus carentes de elemosinis
sibi datis vivunt. Ad 1m dicendum
quod glosa illa non imponit necessitatem
hiis qui sua relinquunt ut manibus
operentur. Sed ostendit quoddam bonum
quod facere possunt qui sua relinquunt
ut scilicet manuum labore acquirant
unde sibi provideat et elemosinas
aliis faciat. Nec tamen propter hoc
excluditur quin etiam bonum faciat
si manibus non laborantes spiritualibus
operibus vacet que sunt
corporalibus potiora. Ad 2m dicendum
quod illius racionis maior falsa est.
Non enim qui facit contra statuta pape
est contrarius nisi forte credat
papam non esse obediendum. Unde
in talo inductum est. Omni romane
ecclesie privilegium ab ipso summo
omnium ecclesiarum capiti traditum
auferre conatur, hic procul dubio
in heresim labitur. Privilegium
autem predictum consistit in hoc quod ei
debet ab omnibus christianis obedire.
Ad 3m etiam minor falsa est. Non
enim contra statutum ecclesie est quod aliquis
mendicet ut se in statu egestatis
ponat. Sed hoc est contra statutum
ecclesie si ab eis qui facultates
ecclesie possident eorum necessitatibus non
providetur. Unde ecclesie licet sint va-
cali inducti ex quibus scilicet rebus
ecclesie episcopi et dispensatores
earum omnibus communiter vita degere
volentibus ministrare cuncta necessaria
debent prout melius poterint
ut nemo in eis degens mendicet.
Ad 4m dicendum quod illi qui relinquunt
omnia nichil sibi reservantes nec
manibus operantes non propter hoc
discrimini se exponunt. Quia devocio

infidelium tanto probabilius estimatur
et experimento dinoscitur quod eis in
necessitatibus providet. Nec etiam temptat
deum, quia ipse promisit movendo
corda aliorum eis in necessitatibus providere
ut patet mathei vi. Et quedam
glosa dicit luce decimo tanta predicatoris
debet esse fiducia in deo
ut presentis vite sumptus et si non
provideat sibi tamen non defutura certissime
sciat ne dum occupatur
mens circa temporalia minus predicet
eterna. Ad 5m si aliquis esset inter
armatos qui eum defenderent
et aliqua causa arma deponeret
non temptaret deum. Si autem esset
solus videretur temptare deum nisi
forte aliquo instinctu inspiracione secura
esset de divino auxilio sicut beatus
martinus dixit: Ego signo crucis
non clipeo post terga hostium
cuneos penetrabo securus. Sic
videtur esse dei temptatio si aliquis
inter infideles non hominibus
hospitales de necessariis victus sibi
non providet ut dicit glosa luce
xxii. Super illud: Nunc qui habet sacculum
tollat etc. In hoc nobis datur
exemplum ut non unique causa
instante quedam de nostro propositi
rigore sine culpa intermittere
possimus. Videlicet si per hospitales
regiones iter agimus plura
viatica ut viatici causa licet
portare que domi habeamus.
Et in deserto aliqui sine labore
manuum sustentati sunt pane
divinitus misso ut in vitas
patrum legitur. Sed privilegia paucorum
non faciunt legem. Quare
Ad 6m dicendum quod hoc quod apostolus
loquebatur cum posset de evangelio
vivere fuit supererogacionis
ut patet prima ad corinthios nono.
Et ideo alii predicatores non
tenentur eum in hoc imitari. Ad 7m dicendum
quod predicator aliquem benefacit
non accipiendo sumptus ab hiis
quibus predicat non de labore manuum
vivendo in casibus scilicet illis

In quibus apostolus laborabat non
veniret scandalizaret eos quibus
predicabat qui propter avariciam
dari sumptus conabantur Et
hac causam ponit 2a ad Tessalo.
3o Nocte ac die laborantes
ne quem vestrum gravaremus Item
ut suo exemplo alii ab ocio
retraherentur viij unde subdit
Non quasi nos non habuerimus
potestatem Sed ut nosmetipsos formam
daremus vobis ad imitandum
nos Item ad reprimendum rapa-
citatem pseudo apostolorum
unde dicit 2a ad Corinthios
xjo Quod autem facio et faciam
ut amputem occasionem eorum
qui volunt occasionem in quo glo-
riantur ut tales inveniantur
sicut et nos Illicitum autem male
facerent predicatores si laboribus
manuum se applicarent et sic se per
laborem a predicatione retraherent
viij glosa Luce x o Cavendum est
predicatori Ne dum occupatur
mens eius ad temporalia minus
predicet etiam Ideo dicit augustinus
in sepe dicto libro quod apostolus
cum esset athenis ubi oportebat
eum quottidie predicare non
operabatur manibus Sed postea
fecit veniens corinthum ubi
iudeis predicabat solo die
sabbati predicatoribus enim non solum
necesse est ut habeant tempus libe-
rum ab occupationibus in quo
predicent Sed etiam in quo studeant
cum non habeant scientiam ex infusione
sicut apostoli Sed ex continuo stu-
dio unde dicit gregorius in
pastorali exponens illud
exodi xxv Vectes superent
in circulis etc Vectes inquit
supersunt circulis quia nimirum
necesse est ut qui ad officium predi-
cationis excubat a sacre lectionis
studio non recedat Illud autem quod
dictum est per actionem non intelligitur
solum opus manuale Sed omnia

Que ad activam vitam pertinet
Sollicitudo autem que exhibetur
a predicatoribus circa eos quibus
predicant ad activam vitam pertinet
Rationes in contrarium concedo Tamen
ultima inducitur propter intentum
Glosa cum dicit secularia ne-
gocia esse que sunt circa peritura
colligenda Sunt opera manualia
ut patet mercatorum et huiusmodi a
quibus se debet servus dei
penitus abstinere Sic quodlibetum 8m

Quodlibetum octavum

Questio nostra circa tria
versatur primo circa
ea que pertinent ad naturam
Secundo circa ea que pertinent
ad culpam et gratiam
Tercio circa ea que
pertinent ad penam et gloriam
Circa primum queruntur duo primo
de pertinentibus ad naturam increatam
Secundo de pertinentibus ad naturam creatam
Circa naturam increatam duo
queruntur primo an senarius numerus
quo omnes creature dicuntur esse
perfecte sit creator vel creatura
Secundo de racionibus idealibus
que sunt in mente divina utrum plures
respiciat exemplata creationis
racione sue singularitatis vel
racione nature specialis Articulus

Ad primum sic proceditur videtur
quod senarius numerus perfectus
sit creatura Remota enim
creatura omni perfecto non remanet
nisi in creatore Sed remota omni
creatura facta in operibus
sex dierum remanet perfectio in
numero senario viij augustinus dicit
libro 4o super genesim ad literam Itaque
Si dies ista non esset sed opera
sex dierum perfectus ille esset
sic senarius numerus Nisi alter
hic perfectus esset illa sic cum per-
fecta non fierent Contra senarius
numerus est creator Sed dicitur quod augustinus
loquitur de senario quantum ad ideam
senarii que est in mente divina Contra
sicut remotis omnibus creaturis
remanet perfectio in idea senarii numeri

Ista etia remanet in idea la-
pidis in mente diuina ergo patet
non habet senarius unus aliquam
preminentiam ad lapidem Deinde
uidetur q contra augustinum Preterea
Illud quod est permanencius omni
creatura non est creatum sed cre-
ator Senarius autem unus est
permanencior celo et terra que
tamen uidentur esse permanentissime
creature ut augustinus dicit Super
super genesim facilius est celum
et terra transire q secundum senarium
non fabricata sint qua effici
posse ut senarius non suis partibus
compleatur Ergo senarius non est
creatura sed creator Secundum cre-
atoris perfectio non consistit ex parti-
bus nec est in eo aliquid habens
partes Sed sicut dicit augustinus in
libro contra priscillianum senarium
non esse perfectum ea ratione quia
suis partibus compleatur Ergo se-
narius non est creator sed creatura
Resolutio Dicendum quod secundum auicennam
in sua metaphysica triplex est alicuius
nature consideracio Vna prout consi-
deratur secundum esse quod habet in suis
singularibus sicut natura lapidis
in hoc lapide et illo lapide
Alia uero est consideracio alicuius
nature secundum esse suum intelligibile
sicut natura lapidis consideratur
prout est in intellectu Tercia uero consi-
deracio alicuius nature est abso-
luta prout abstrahitur ab utroque
esse secundum quam consideracionem consideratur
natura lapidis in comparacione
alterius respectu ad ea tamen que
per se competunt tali nature Harum
quidem trium consideracionum due
semper uniformiter eundem ordinem
seruant Prior enim est consideracio
alicuius nature absoluta quam
consideracio eius secundum esse quod habet in
singularibus Sed tercia consideracio
nature que est secundum esse quod habet in
intellectu non habet semper eundem ordinem
ad has consideraciones Consideracio enim nature

Secundum esse quod habet in intellectu qui accipit
a rebus sequitur utramque aliarum
consideracionum Hoc enim ordine sensibile
precedit scientiam et sensibile sensum sicut
et mouens motum et causa causatum
Sed consideracio nature esse secundum quod habet in
intellectu causante rem precedit alias
duas consideraciones Cum enim intellectus
artificis adinvenit aliquam formam
artificiati ipsa natura sua forma
artificiati in se considerata est
posterior intellectu artificis et
per quem etiam arca sensibilis
habet talem formam non esse habet
Sicut autem se habet intellectus artificis
ad artificiata ita se habet intellectus
diuinus ad omnes creaturas unde
uniuscuiusque nature create prima conside-
racio est secundum quod est in intellectu
diuino Secunda uero consideracio est ipsius
nature absolute Tercia secundum quod est
in rebus ipsis uel in mente ange-
lica Illa secundum esse quod habet in intellectu
nostro Et ideo dyonisius dicit
2 mo capitulo de diuinis nominibus
hunc ordinem assignans quod prius inue-
nit est per se artificiatum rerum deus
postea uero ipsa dona dei que
creaturis exhibentur et uniuersaliter
et particulariter considerata Vt per se pulc-
ritudine per se uita qua debet
esse bonum ex deo prouenies deinde
ipsam naturam uite deinde ipsa
particularia uniuersaliter et particulariter considerata
que sunt res in quibus natura esse
debet In hiis igitur illud quod est prius
secundum est in prioribus et remotum a po-
sterioribus remanet prius non autem
econuerso Et inde est quod hoc quod competit
nature secundum absolutam consideracionem
est racio quare competit nature alicui
secundum esse quod habet in singularibus
et non econuerso Ideo enim sortes est rationalis
quia homo est rationalis et non econuerso
Vnde quod sortes et plato non esset
ad huc natura humana rationalitatibus
competeret Similiter etiam intellectus diuinus
est ratio nature absolute considerate
et in singularibus et ipsa natura
considerata absolute et in singularibus
est ratio intellectus humani et quodammodo
mensura ipsius Sicut patet per uerba augustini

De senario intelligi dupliciter uno modo ut
per senarium intelligatur ipsa natura
senarii absolute cui primo et per se
competit perfectio que quidem est ratio
perfectionis rerum que senarium participant.
Unde remotis omnibus que
in senario perficiuntur adhuc natura
perfectio senarii competit sibi
et hoc modo senarius nominat
naturam creatam. Alio modo potest in-
telligi senarius secundum esse quod
est in intellectu divino et sic eius
perfectio est ratio perfectionis in cre-
aturis inventis quod secundum senarium
sunt condite quibus etiam
remotis in predicto senario perfectio
remanet. Sic autem senarius
non erit creatura sed ratio
creature in creatore. Et hec
est ydea senarii et est idem
cum ydea senarii quod divina essentia
secundum rem sed secundum rationem tamen differunt. Ad primum
ergo dicendum quod remotis omnibus
creaturis que sunt facte in
senario dicendum primo non est quod
perfectio remaneat in senario
primo quasi senarius primus
aliquod esse habeat in rerum natura
nulla creatura existente sed quia
remoto omni esse creato remanet
abstracta consideratio nature senarii
prout ab[s]trahitur a quolibet esse
et sic attribuitur sibi perfectio
sicut remotis omnibus sensibilibus
hominibus adhuc remanet ra-
tionabilitas attribuibilis humane
nature. Ad secundum dicendum quod sicut in
rebus creatis quedam sunt magis
generales et quedam magis contracte
ita etiam rationes rerum in deo
magis communes ad plura se
extendunt minus vero communes ad
pauciora. Et quia unitas et
multitudo sunt omnibus rebus
creatis communia ideo etiam
ratio ydealis unitatis ad omnes cre-
aturas se extendit. Unde
dicit Boethius in principio ari-
smetrice omnia quecumque a primeva
rerum natura constituta sunt
numerorum ratione videntur esse formata
hoc enim fuit principale in animo
conditoris ut omnia in numero constituerentur

Exemplar autem lapidis non se
extendit ad omnes creaturas.
Et ideo si senarius accipiatur
pro ydea senarii comparatur ad hoc ad
quod senarius est eminentior
lapide idem quam ydea lapidis
prout scilicet ad plura se extendit.
Et iterum prout perfectio competit
senario secundum naturam senarii
non autem lapidi. Ad tertium dicendum
quod non est intentionis Augustini quod
si celum et terra transeant et omnes
creature quod senarius remanet
secundum aliquod esse creatum sed quia si
omnes creature abesse desinerent
remaneret adhuc natura senarii
prout abstrahitur a quolibet esse
tunc adhuc perfectio ei competit
sicut etiam natura humana inhabit-
tabilis quod ei competet rationabilitas.
Ad illud vero quod in contrarium obicitur
dicendum quod comparationes in deo non possit
esse aliquid huius partes tamen potest esse
in eo ratio rei habentis partes et
sic est in eo ratio senarii ex
partibus constituti et ratio suarum
partium etc. Articulus secundus 2

Ad secundum sic proceditur. Videtur
quod ydee que sunt in mente
divina principaliter respiciant res
divina ad naturam singularem quam
comparantur ad naturam speciei. Quia ut dicit
comparatur ad naturam speciei quia ut dicit
Augustinus in libro 83 questionum
ydee sunt quedam forme vel rationes
rerum stabiles que in divina
intelligentia continentur. Et cum ipse
neque oriantur neque intereant
secundum eas tamen dicuntur formari omne
quod oriri vel interire potest. Et hoc
quod oritur vel interit sed solum
quod singulare est quod oritur et interit
[illegible] quod generatur et corrumpitur. Ergo
ydee principalius respiciunt singulare.
Preterea ydee sunt forme
exemplares requisite ad rationem
ydee assimilationis ydeati ad
ipsam. Et ydeatum in rebus creata
magis assimilatur divino exemplari
sicut forma a qua est relatio
ratio speciei secundum [illegible] naturam quam est
individuorum principium. Ergo ydea
principalius respicit naturam speciei quam
singularitatem individui. Preterea

Qm q in mente divina sunt omn
creaturarum forme exemplares
que ydee dicuntur sicut i mente
artificis sunt forme artificiatorum
hoc tamen inter est inter formas
exemplares que sunt in mente
divina et i mente artificis creati
q creatus artifex agit ex p
suppcita ma unde forme exem
plares que sunt in mente eius
no sunt factive ma que est
idividuacionis pricipium sed solum
forme a qua est spes artificiati
Et ydeo huiusmodi forme exem
plares no respiciunt directe ar
tificiatum quantum ad individuum sed
quantum ad spem solo sed forme
aut exemplares intellectus divini
sunt factive totius rei quantum ad
formam sine quantum ad mam Et
ideo respiciunt creaturam no solu
quantum ad naturam spei sed etiam quantum
ad singularitatem individui
p plus tamen quantum ad naturam spei
quod ex hoc patet Exemplar
enim est ad cuius imitacionem sit
aliquid, unde ad racionem exemplaritatis
requiritur q ipsa assimilacio opis
ad exemplar sit intenta ab agente
Alias, talis assimilacio casu
accidet et no sum viam exempla
ritatis Sic ergo i racione exem
plaris includitur intencio agentis
ad hoc ergo p prius exemplar
respiciat q agens primo intendit
in ope agendo aut quod primo
intendit in ope illud q perfectius
est Natura aut spei est quod perfectissimum
in unoquoque individuo ut ipsum enim
duplex perfectio perficitur Perfectio
scilicet ma que singularitatis principium
est que cum sit in potencia ad formam
spei perficitur per naturam spei consequenter
Et item perfectio forme qualis
quod se habet ad diversas species i potencia
ut ma ad formam Unde Commentator
est primo i intencione nature ut patet
p avicennam i primo sue methaphysice Na
tura enim natura intendit primum generare
forte alias destructo sorte ordo
et intencio nature perieret Intendit
aut i forte generare sortem Ideo no
intendit primum generare aiale aliaque
quiesceret eius actio cum ad naturam
Animalis pervenisset cum tamen individuo
generato prius compleatur na animalis
quam hominis ut patet i primo de
animalibus Non aut prius est homo
quam hic homo Unde exemplar q
est i mente divina primo naturam speciei
respicit in qualibet creatura Sed
primo quod dico q illud q est primum in
intencione est ultimum i execucione
Unde cum prius na precedat generatione
hominis per prius tamen generatur hic
homo Non enim homo generatur nisi
per hoc q hic homo generatur Et propter
hoc i diffinicione ydee dicitur
cum sit causa exitus omnis quod dicitur
quantum ad viam execucionis in qua
singularia sunt prima Sed quod est i generando
precedit i i c

Divisio c.

Einde queritur de hiis
que pertinet ad naturam
creaturarum Et primo de hiis
que pertinet ad animam
humanam Secundo de hiis que
pertinet ad corpus Circa primum
queruntur duo primo utrum anima
accipiat spes quibus cognoscat
a rebus que sunt extra eam Secundo
quo caritas sit quibus alius
homo a no homine cognoscitur

Ad primum sic proceditur arti. 3 iij

Videtur q anima no accipiat
spes a rebus que sunt extra
eam Dicit enim augustinus i primo super
genesim ad literam ymaginem corporis
no corpus ipsum facit sed semper
prius in seipso facit celeritate
mirabili Non aut eam in seipso
faceret nisi ipsa a rebus exteri
oribus acciperet ergo anima
no accipit spes a rebus quibus
cognoscit Preterea eius solum est
dimensionem a re dimensionata ab
strahere cuius est dimensionem corporibus
dare q est solum creatoris Sed
ad hoc q spes a rebus accipiatur
in anima oportet quod ab ipsa esse
dimensione separentur cum a rebus ex
anima habeant esse dimensionale no
aut in anima maxime quantum ad
intellectum quem anima no potest accipere
spes a rebus sensibilibus Sed contra
videtur tota philosophorum doctrina que
sensu a sensibilibus ymaginem a sensu
intellectum a fantasmatibus accipere fatetur

Visio dicitur quod anima humana similitudines rerum quibus cognoscit accipit a rebus illo modo accipiendi quo patiens accipit ab agente quod non est intelligendum quasi agens influat in patiens eandem speciem numero quam habet in seipso sed generat suam similitudinem educendo de potentia in actum et per hunc modum dicitur species coloris deferri a corpore colorato ad visum. Sed in agentibus et patientibus distinguendum est. Est enim quoddam agens quod de se sufficiens est ad inducendum formam suam in patiens sicut ignis de se sufficit ad calefaciendum. quoddam vero agens est quod non sufficit de se ad inducendum formam suam in patiens nisi superveniat aliud agens sicut calor ignis non sufficit ad complendam actionem nutritionis nisi per virtutem anime nutritive. Unde virtus anime nutritive est principale agens, calor vero ignis instrumentaliter. Similiter etiam est diversitas ex parte patientis. Quoddam enim patiens est quod in nullo cooperatur agenti sicut lapis cum sursum proicitur vel lignum cum ex eo fit scamnum. Quoddam vero patiens est quod cooperatur agenti sicut lapis cum deorsum proicitur. Et corpus hominis cum sanatur per artem. et similiter hec res que sunt extra animam se habent ad diversas anime potentias. Nam sensus enim exteriores se habent sicut agentia sufficientia quibus patientia corpora non cooperantur sed recipiunt tantum. Et si autem color ipse non possit movere visum nisi lux superveniat non est hoc contra quod dictum est. Quia tamen lux quam color utrumque ea que sunt extra animam computantur. Sensus autem exteriores suscipiunt tantum a rebus per modum patiendi sine hoc quod aliquid cooperetur ad sui informationem quamvis iam informati habeant propriam operationem que est iudicium de propriis obiectis. Sed ad imaginationem res que sunt extra animam comparantur etiam ut agentia sufficientia. Motio enim rei sensibilis non consistit in sensu sed exinde ulterius contingit usque ad fantasiam sive imaginationem. Cum imaginatio est patiens quod cooperatur agenti. Ipsa enim imaginatio format sibi aliquarum rerum similitudines quas numquam sensu percepit ex hiis que sunt in sensu percepta componendo ea et dividendo sicut imaginamur montes aureos quos numquam vidimus ex hoc quod aurum vidimus et montes. Sed intellectui possibili comparantur res sicut agentia insufficientia. Motio enim ipsarum rerum sensibilium nec etiam in imaginatione sistit sed fantasmata ulterius movent intellectum possibilem. Non autem ad hoc ex seipsis sufficiunt cum sint in potentia intelligibilia. intellectus autem non movetur nisi ab intelligibili in actu. Unde oportet quod superveniat actio intellectus agentis cuius illustratione fantasmata fiunt intelligibilia in actu sicut illustratione lucis corporalis fiunt colores visibiles actu. et sic patet quod intellectus agens est principale agens quod agit rerum similitudines in intellectu possibili. fantasmata autem que a rebus exterioribus accipiuntur sunt quasi agentia instrumentalia. Intellectus enim possibilis comparatur ad res quarum notitiam recipit sicut patiens quod cooperatur agenti. multo enim magis potest intellectus formare quiditatem rei que non cecidit sub sensu quam imaginatio. Ad primum ergo dicendum quod si verbum Augustini referatur ad intellectum sic planum est quod res non faciunt similitudines in intellectu possibili sed intellectus agens. Si autem referatur ad imaginationem facit quidem sed non sole. Quia etiam ipsa imaginatio cooperatur ut dictum est. Si in sensu autem facit corpus sui similitudinem sufficienter et solum. sed de hoc non loquitur Augustinus. Quia sensum dicit spiritum inducit sine corporalem visionem cum spiritualem. Ad secundum dicendum quod ratio illa procedit ac si illa

Eadem species numero que est in rebus
est in ymaginacione. post modum
fiet in intellectu. Hec enim oportet
quod auferetur ab ea dimensiones
et hec preter esse suum. articulus secundus
Ad secundum sic proceditur videtur
quod non habens caritatem
eam cognoscat per presenciam
enim quod cognoscitur vel cog-
noscitur per essenciam vel per sui simili-
tudinem. Sed caritas a non habente
non cognoscitur per sui essenciam
quia non est essencialiter in eo ergo
si cognoscitur cognoscitur per sui
similitudinem. Preterea aliquis habens
caritatem aliquando non cognoscit
eam se habere ad minus per coniecturam
vel per revelacionem. Et similiter postquam
eam amiserit potest recordari eam
se habuisse quod esse non potest nisi per
eius speciem in memoria reservatam
tamen ergo caritas a non habente
qui prius eam habuit per sui similitudinem
cognoscitur et eadem racione a
quolibet alio non habente. Preterea
Augustinus dicit decimo confessionum
quod non se habet memoria ad in-
telligenciam sicut venter animalis
ruminantis ad os. Set ruminacio sicut
illud quod est in ventre animalis
ruminantis reducitur ad os. Ita
quod est in memoria reducitur ad
intelligenciam. Si ergo in memoria
conservatur caritas per sui similitu-
dinem et ab intelligencia capietur
per sui similitudinem. Sed contra est quod
Augustinus dicit duodecimo super genesim
et habetur in glosa 2a ad corinthios
primo. Et in intelligibilibus visis
est contra vere que non habent species
sive similitudines que non sunt
quod ipse. Et inter hec numerat
caritatem. ergo caritas non potest
cognosci per sui similitudinem sed
solum per essenciam. Responsio dicendum
quod duplex est cognicio caritatis
una qua cognoscitur quid est
caritas. alia qua caritas
percipitur ut cum aliquis cognoscit
se habere caritatem. quod pertinet
ad cognicionem an est. prima quidem
cognicio caritatis eodem modo
competit habenti et non habenti
caritatem. Nam intellectus humanus
formatus est quiditates rerum cog-
noscere et comprehendere. in quibus
cognoscendis naturaliter procedit sicut
in cognicione conclusionum quas elicit
virtus continentur. Insunt enim nobis
naturaliter quedam principia per se complexa
ab omnibus nota. Ex quibus ulterius
procedit ad cognoscendum in actu
conclusiones que in potencia principiis
cognoscuntur. per naturalem sive per
invencionem propriam sive per doctrinam
alienam. sive per revelacionem divinam
in quibus omnibus sunt modi
cognoscendi. Licet inmutatur ut principiis
naturaliter cognitis. Sed ita quod
ipsa principia cognita ad cognicionem
acquirendam sufficiat adminiculantibus
sensu et ymaginacione. Set cum
aliqua cognicionem acquirimus per revela-
cionem vel doctrinam. vel ita quod principia
predicta ad cognicionem acquirendam
non sufficiant. nichilominus tamen in hoc
cognoscenda principia dirigunt in quantum
inveniuntur non repugnancia principiis
naturaliter cognitis. quod si contrarium esset intellectus
nullo modo eis assentiret. Sicut
non potest de sonitu principiis. Et similiter
in intellectu insunt nobis eciam naturaliter
quedam concepciones ab omnibus
note ut entis unius boni et hujusmodi
ex quibus eodem procedit intellectus
ad cognoscendum veritatem uniuscuiusque
rei. per quam procedit a principiis per se notis
ad cognoscendas conclusiones. Et
hoc vel per ea que quis sensu percipit
sicut cum per sensibiles proprietates alicuius
rei concipio illius rei quiditatem
vel per ea que ab aliis quis audit
ut cum laycus qui nescit quid sit
musica cum audit aliquam artem
per quam discitur canere vel psallere
concipit quiditatem musice. Sicut
quod concedat vel ipse postulat quid
sit. et quid sit canere. A' eciam per
ea que ex revelacione habentur
ut est in hiis que fidei sunt. Cum
enim credimus aliquem esse in nobis
divinitus datum quo affectus
noster deo unitur. concipimus caritatis
quiditatem intelligentes caritatem
esse donum dei quo affectus deo

Nunc preco(n)gnoscendo quid sit
donum et quid sit affectus et quid sit
unio de quibus etiam quid sit scire
non possumus nisi resolvendo in alia
prius nota naturaliter. Et sic consequenter
perveniamus ad primas conceptiones
intellectus humani que sunt
omnibus naturaliter note. Et quia
naturalis cognitio est quedam similitudo
divine veritatis menti nostre impressa
secundum illud psalmiste Signatum
est super nos lumen vultus tui
domine. Ideo dicit Augustinus de 12
de trinitate quod quecumque scita
cognoscuntur in prima veritate.
Ipsa enim conceptio veritatis quam
intellectus format non solum
non solum est similitudo caritatis
sicut species rerum in sensu vel
imaginatione. Quia sensus
et imaginatio nunquam pertingunt
ad cognoscendum naturam rei sed
solum accidentia que circumstant rem.
Et ideo species que sunt in sensu
vel imaginatione non representant
naturam rei sed accidentia eius tantum
sicut statua representat hominem
quantum ad eius accidentia. Sed intellectus
cognoscit ipsam naturam et substantiam
et substantiam rei. Unde species intelligibilis
est similitudo ipsius essencie rei
et est quodammodo ipsa quidditas et
natura rei secundum esse intelligibile
non secundum esse naturale prout est in rebus.
Et ideo omnia que non cadunt
sub sensu et imaginatione
sed solo intellectu cognoscuntur per
hoc quod essencie vel quidditates
eorum sunt aliquo modo in intellectu.
Et hic est modus quo caritas cog-
noscitur cognitione quid est tam
ab habente caritatem quam non
habente. Sed secundum alium modum cogno-
scendi quo cognoscit aliquis
se habere caritatem. Licet enim caritas
neque aliquis habitus sive potentia
percipiatur a nostro intellectu nisi per
hoc quod actus percipiuntur ut patet
per philosophum in 2o ethicorum. Actus
autem caritatis vel alterius habitus
eliciuntur ab ipsa caritate vel alio
habitu per propriam essenciam caritatis
vel alterius habitus et per hunc
modum dicitur aliquis se cognoscere
habere caritatem vel alium habitum
per ipsam essenciam habitus secundum esse
naturale quod habet in rerum natura et non solum
in intellectu. Sic autem nullus potest cog-
noscere caritatem nisi caritatem
habens. Quia actus caritatis et
aliarum virtutum precipue consistunt
in motibus interioribus qui non possunt
esse cogniti nisi operando et nisi
aliqualiter manifestantur ex actibus
exterioribus et sic per quandam
coniecturam aliquis non habens caritatem
potest percipere alium caritatem habere.
Hoc autem dico supponendo quod aliquis
possit scire se habere caritatem cum
hoc non sit modo esse verum. Quia in
actibus ipsius caritatis non possumus
sufficienter percipere quod sint a caritate
eliciti propter similitudinem dilectionis
naturalis cum dilectione gratuita in
actu naturali ad actus meritorios.
Ad primum ergo dicendum quod in habente
caritatem non secundum esse nature sed
secundum esse intelligibile est essencie
caritatis. Ad 2m dicendum quod postquam
aliquis desinit habere caritatem
secundum esse naturale caritatis ad hanc
caritas in ipso manet secundum esse
intelligibile et sic potest scire quid
est caritas. Manet etiam in memoria
eius actus caritatis quos fecit
Et etiam in memoria similiter propter actus
similes caritatis qui utique manent
secundum suam similitudinem sicut et cetera
similia et ex eis memoratur ha-
buisse se habere caritatem. Ad 3m
dicendum quod illud quod est in memoria
precedit ad intelligenciam. Non ita
quod eadem species numero que est in me-
moria postmodum fiat in intellectu
sed per illum modum loquendi quo
fantasmata dicuntur fieri in intellectu
ut dictum est prius. articulus 7us

Deinde queritur de
hiis que pertinent ad
corpus humanum utrum
alimentum convertatur
in veritatem humane na-
ture. Et videtur quod non quia corpore humano

Illud quod est de veritate humane
nature est caro et os secundum speciem
sed alimentum non convertitur in
illud quod est secundum speciem Ergo illud
quod est secundum materiam ut videtur dicere
philosophus in primo de generatione Ergo
alimentum non convertitur in veritatem
humane nature Preterea illud quod
est de veritate humane nature oportet
quod semper in homine maneat
aliter non remanet idem homo
Sed illud quod generatur ex ali-
mento non semper manet immo
fluit et refluit ut patet ex primo
de generatione / ergo quod generatur ex
alimento non est de veritate
humane Preterea dicit augustinus quod
nos fuimus in adam dupliciter
scilicet secundum seminalem rationem
et secundum corpulentam substantiam Christus
autem fuit in eo secundum corpulentam
substantiam et non secundum seminalem rationem
Illud autem quod generatur ex alimento
in nobis non fuit in adam ergo
illud quod est de veritate corpul-
ente substantie nostre non est ex
alimento generatum Sed dicebatur
quod corpulenta nostra substantia fuit
in adam originaliter et non esse-
tialiter Sed contra seminale originalem
tem impartat Si ergo dicimur
in adam fuisse secundum corpulentam
substantiam originaliter tunc erit idem
esse secundum corpulentam substantiam et
secundum seminalem rationem quod est falsum
ergo etc. Sed contra sicut dicitur in secundo
de anima alimentum est potentia
tale quale est illud quod nutritur
in actu Sed quod est potentia aliquale
in illud converti potest ergo ali-
mentum converti potest in illud quod
nutritur Sed illud quod nutritur
est illud quod est de veritate humane
nature Ergo alimentum conver-
titur in illud quod est de veritate
humane nature Preterea semen ex quo
fit generatio maxime videtur ad
veritatem humane nature pertinere
Sed semen secundum philosophum in primo de
animalibus est de superfluo alimenti
ergo alimentum convertitur in veritatem
humane nature Responsio dicendum quod ad huius

Questionis evidenciam oportet
primo videre quid sit veritas humane
nature Veritas autem uniuscuiusque
rei ut dicit avicenna in sua
metaphysica nichil est aliud quam proprietas
sui esse quod stabilitum est ei sicut
illud quod attingebis est ad terminos
stabilitatis nature auri Ergo ecce
verum aurum Uniuscuiusque autem proprie
est esse in aliqua natura per hoc
quod substat complete forme speciei
illius nature a qua est esse et
ratio speciei in natura illa Unde
illud pertinet ad veritatem unius-
cuiusque quod est complementum rei illius
per formam et pertinet directe et
per se ad complementum illius rei tamen
enim in naturalibus quam artificia-
libus inveniuntur quedam in
quibus consistit proprie ratio et
natura rei Alia autem que sunt
ordinata ad horum conservationem
et meliorationem sicut stipites et
fructus per se pertinet ad comple-
mentum arboris Unde sunt de
veritate nature eius Folia
autem sunt quodammodo ordinata
ad fructuum conservationem Et ideo
ad hoc non videtur esse de ve-
ritate nature arboris simpliciter
Similiter ratio gladii consistit in
ferro et acumine eius vagina
autem est ad gladii conservationem
Unde si gladius esset res
naturalis ferrum esset de veritate
nature eius non autem vagina
Sic autem de veritate humane
nature esse dicimus illud quod
per se pertinet ad perfectionem humane
nature complete participans formam
speciei Illud autem non est de veritate
humane nature in homine quod
est ordinatum quodammodo ad
hominis conservationem vel melio-
rationem quantumque Sciendum est autem
quod natura humana potest dupliciter considerari
vel secundum totam speciem humanam vel
secundum esse quod habet in hoc individuo
Et secundum hoc inveniuntur in presenti
questione tres opiniones Quidam
enim dicunt quod alimentum non generatur
in veritatem humane nature

Neque secundum speciem neque secundum individuum dicatur enim quod tota materia quam unusquisque natus est vere esse sub specie humane nature fuit in corpore Ade. neque aliqua alia materia potuit fieri nec substantie humane speciei et ex illa materia ex qua corpus primi hominis constabat fuit aliqua pars decisa que quidem per multiplicationem quandam sine additione ex calore nature augmentata est, ita quod pervenit usque ad perfectam et completam quantitatem in corpore Christi. ex quo iterum aliqua decisa est in formatione corporis filii sui. Et predicto modo multiplicatur et sic totum humanum genus multiplicatum est ex illa materia que fuit in corpore primi hominis sine alicuius extrinseci additione. Illud autem quod ex alimento generatur est necessarium nobis ad conservationem illius humiditatis que est de veritate humane nature sicut calor naturalis hominis vel aliquod aliud quod conservat scilicet humiditatem ex alimento generatam quasi actualiter non consumat humiditatem que est de veritate humane nature. Sicut artifices apponunt plumbum argento ut vel in conflatorio consumatur plumbum et argentum non consumatur ab igne. Unde in resurrectione quia veritas humane nature erit incorruptibilis alimento non indigebimus nec resurget in nobis aliquid quod ex alimento sit generatum sed solum illud quod fuit in Adam. Sed inconveniens videtur singulorum positio propter duo. quantum ad primum pertinet quia eiusdem rationis est formam aliquam nichil amittere de materia subiecta et nichil de novo acquirere. Unicuique enim substantie et nature nichil accidit neque deperit. Constat autem quod aliqua materia que erat substantia humane nature desinit esse humane nature substantia sicut patet in morte uniuscuiusque hominis. Unde nisi aliqua materia de novo adderetur humane nature quod numquam esset nisi illud quod est de veritate humane nature in actu quam tempore Ade. et sic natura speciei non perfecte salvaretur per generationem. Secundo quia ista mutatio qua multiplicatio dicitur non solum est secundum essentiam ipsius materie sed solum secundum quantitatem vel dimensiones ei accidentes. Non enim dicit quod aliquid materie de novo per essentiam transferatur vel aliunde addatur. Sed quod illa eadem materia que prius erat minor postea fuit maior. Nichil autem est aliquid rarefieri et condensari quam mutari eandem materiam de magnis dimensionibus in parvas et converso. Unde sequitur secundum predictam positionem quod illud quod est de veritate humane nature semper rarefiet per continuam generationem et augmentationem et tamen quantum natura sustinere non posset. Esset enim iam illud quod est de veritate humane nature immutabiliter magis rarum quam ignis quod patet esse falsum. Et ideo alia opinio dicit quod alimentum convertitur in veritatem humane primo et per se secundum speciem non autem secundum individuum nisi secundario. Dicunt enim quod in unoquoque individuo humane speciei illud prius et per se est de veritate humane nature quod a parentibus traxit. Et hoc vocatur a philosopho caro et os secundum speciem que semper manet. Sed quia illud cum sit modicum non sufficeret ad perfectam quantitatem debitam humane nature sine additione ideo adiungitur illud quod ex alimento generatur non solum ad hoc quod conservetur illud quod fuit a primis parentibus acceptum ut dicebat prima opinio sed etiam ad hoc quod compleatur ex singulorum additione perfecta quantitas et sic illud quod ex alimento generatur non est

de veritate humane nature in
hoc individuo proprie. Sed tamen secundario
in quantum est necessarium ad quantitatem debitam
et hoc nominat philosophus carnem et os
secundum materiam que fluit et refluit
Sed ex hoc tamen ex hoc aliquid seminaliter
transit in prolem et efficitur proprie
de veritate humane nature in ipso sine
admixtione alicuius quod fuit proprie
de veritate nature in patre
ut quidam voluerunt vel sine ad-
mixtione eius ut alii dicunt
quod est magis consonum dictis philosophi
in primo de animalibus qui vult
spermam totaliter esse de superfluo
alimenti. Et sicut illud quod generatur
ex alimento non potest esse quod sit
proprie de veritate humane nature
in ipso quod nutritur sed potest esse
de veritate humane nature
proprie in alio eiusdem speciei scilicet in filio
ipsius et secundum hanc opinionem dicunt
quod illud quod est proprie de veritate
humane nature in unoquoque totum
in ipso resurget non autem totum
quod ex alimento generatur sed solum
quod sufficit ad complementum quantitatis
cum potest complementum quantitatis tamen ad ve-
ritatem humane nature aliqualiter
pertineat. Et hec opinio consonat
sententie alexandri commenti
qui exposuit carnem secundum speciem
qua philosophus dicit semper manere
esse illud quod a parentibus tra-
hitur. Carnem vero secundum materiam
illud quod ex alimento generatur
et fluit et refluit. Sed secundum hanc
opinionem quam averroys reprobat
in tractatu quem fecit super librum
de generatione tamen nec illud quod
generatur ex alimento nutriat ipsum
est propria caro et augeat ipsum
est propria ista caro ut dicitur in 2o de
anima illud quod generatur ex ali-
mento postquam recipit speciem
carnis efficitur unum cum illo
cui prius adherebat caro secundum speciem
quia ipsius conversio iam est facta
unde non videtur esse aliqua
ratio quare calor naturalis
aliquid possit consumere de illa
humiditate carnis que ex alimento
generatur et non de humiditate que
a parentibus trahitur ut possit
aliquo necessario modo illud probare
ideo tam illud quod est a parentibus
acceptum quam illud quod est ex ali-
mento generatum equaliter se habet
ad hoc quod maneat vel consumatur
per calorem naturalem. Et ad hoc quod
restauretur per nutrimentum quod
est fluere et refluere et sic equaliter
pertinet ad veritatem humane
nature quod generatur ex alimento
et quod a parentibus trahitur. Et secundum
hoc est tertia opinio quod aliquid
convertitur in illud quod est principaliter
de veritate humane nature quantum
ad speciem et quantum ad individuum
ponit enim hec opinio quod secundum
utrumque sicut et quod ex alimento
generatur et quod a parentibus trahitur
indifferenter et equaliter forma
humana perficitur et utrumque idem
manet humide secundum speciem consumitur
autem et restauratur secundum materiam sicut
in aliqua republica diversi
homines numero ad communitatem
pertinent quibusdam morientibus
et aliis in locum eorum succeden-
tibus et non manet una respublica
secundum materiam quia sunt alii et alii
homines. Manet tamen una numero
quantum ad speciem sive formam propter ordinem
unitatis in officiis distinctis. Ita
etiam in corpore humano manet
caro et os et unaqueque pars carnis
numero quantum ad speciem et formam que
consideratur in situ determinato et virtute
et figura. Non autem manet quantum
ad materiam quia illa materia carnis
in qua talis forma erat plus
consumpta est et alia in locum eius
succedit sicut patet de igne
qui continuatur secundum eandem speciem
et modum per hoc quod consumptis quibusdam
lignis alia supponuntur que ignem
sustinent. Et secundum hanc opinionem
de utroque predictorum manet identitas

Valet quantitas ex alimento et
a parentibus tracta tantum
resurget quantum est necessarium ad speciem
et quantitatem debitam humane
generis vel corporis. Haec opinio
antiqua videtur rationabilior.
Secundum ergo opinionem. Sed primum
dicendum quod distinctio philosophi qua distin-
guit carnem secundum speciem et secundum
materiam non est sic accipienda
quod alia sit caro quae est speciei
a parentibus tracta et alia
quae sit secundum materiam ex alimento
generata sed una et eadem caro
ita potest considerari. Et secundum speciem
quia haec et secundum materiam. Et quod hoc
sic intelligit philosophus patet ex hoc
quod ipse dicit ibidem quod hic non
distinguitur caro secundum speciem et
secundum materiam sicut utrumque [illegible]
speciem in materia. In aliis autem habentibus
speciem in materia sicut est lapis et ferrum
et huiusmodi non habet locum praedicta
distinctio. Quo ad 2a ut per se patet.
Et ideo dicendum est alimentum quod con-
vertitur in carnem quae est secundum
speciem idem quod haec species. Sed non tamen
ita quod alimentum fiat species carnis
sed fiat carnis materia. Ratione cuius potest
dici quod convertitur quantum ad materiam
et non quantum ad speciem. Sed 2m dicendum
quod veritas humanae naturae et cuiuslibet
alterius rei est a specie et ideo tamen
illud quod est secundum speciem maneat quamvis
non maneat secundum materiam nihilominus
veritas humanae naturae manere
dicitur. Unde non oportet ut desinat
esse idem secundo modo propter mutationem
quae est secundum materiam nisi tota
materia sic a forma abstraheretur
ut aliam totaliter sic formam
accipiat. Hoc enim contingit cum
corrumpitur sic totus ignis unus
extinguitur et alius totus
accenditur. Si in corpore humano
aliqua pars materiae consumitur
et alia in locum eius substituitur
quae efficitur una materia cum praeexistenti
per hoc quod ei adiungitur ad sustinendum
eandem formam humani corporis
sicut si unum lignum ignis consumat
et aliud loco eius apponatur
erit idem ignis numero. Sed 3m
dicendum quod ad conceptionem humani corporis
duo concurrunt scilicet materia ex qua
formatur conceptum. Et item virtus
formativa quae conceptum format
quarum primam Augustinus vocat corpulen-
tiam secundam vero seminalem
rationem. Dicitur ergo primam utramque
istorum fuisse in Adam. Assignat
rationem scilicet materia conceptus producta est
per virtutem generativam matris eius
quae etiam fuit in Adam quia
ex costa viri autem formata
est in semine patris. Et utraque
istorum reducatur in Adam sicut
in primam originem a qua humanam
materiam traxerunt utriusque consequenter.
Corpus autem Christi formatum fuit
per virtutem spiritus sancti activam. Sed
materiam ministravit mater quoque ex purissi-
mis sanguinibus virginis
gloriosae conceptus est ut dicit
Damascenus et ideo non fuit
in Adam secundum seminalem rationem
sed secundum corpulentiam solam. Non
tamen ita quod eadem virtus quae est
in nobis et fuit in Christo praefue-
rit in Adam. Et ex hoc patet
continuatio ad sequentem. diuisio

Deinde quaeritur de his
quae pertinent ad culpam et
gratiam. Et primo quaeritur
de his quae pertinent ad
gratiam. Secundo de his quae
pertinent ad culpam. Circa primum ad
convenientiam ad gratiam requirebantur
primo de his quae pertinent ad
praelatos. Tertio de his quae
pertinent ad omnes generaliter constitu-
tum ad praelatus feruntur duo
primo de electione praelatorum utrum
scilicet sit necesse semper eligere meli-
orem vel sufficiat eligere bonum
secundo de honore exhibendo prae-
latis utrum scilicet mali praelati sint
honorandi. Articulus primus(?) ... vi

Ad primum sic proceditur. Videtur
quod necesse sit semper eligere
meliorem. Dicit enim lxi regum [illegible]

Eligite meliorem et eum ponite
sup solium patris sui ergo multo
forcius in spiritualibus officiis me-
liores preeligendi sunt Item apostolus
ad thimotheum 3o super illud Oportet
episcopum irreprehensibilem esse dicit
glosa Talis eligatur pontifex
cuius comparacione ceteri grex dicantur
ergo oportet in episcopum semper eligere
meliorem Item leo papa dicit
Ille qui melior est in presbiteris
et dyaconibus in episcopum eligatur
Item ille qui est perungar ad here-
ditatem xpi possidendam debet
preferri Sed xpo cuius primonium
possident clerici et prelati
Illi est melior est perungar
ergo ad prelaciones et officia
ecclesiastica semper sunt meliores
eligendi Item si alicui co-
missum esset a domino suo ut eius
deleret et ydoneum ministerium
quereret Non ageret fideliter
erga dominum suum si pretermisso
magis ydoneo minus ydoneum
acciperet Ergo multo magis
peccat ille cui commissum est
eligere aliquem in ministerium dei
si non eligat meliorem Sed contra
hoc decretum dicit quod sufficiat
eligere bonum ergo non requiritur
quod melior eligatur Respondeo dicendum
quod aliquis potest dici bonus vel
melior alio dupliciter uno modo simpliciter
et sic melior est qui in caritate
est perfectior Alio modo secundum quid
et sic aliquis dicitur melior alio
vel ad miliciam vel ad ministerium
vel ad prelaciones vel aliquid huiusmodi
Primo modo est melior simpliciter eo quod
in singulis officiis tam spiritualibus
quam corporalibus requiritur ali-
qua potest meliorem bonitatem
ad hoc quod aliquis sit ydoneus
ad illud officium exequendum
Unde est igitur quod oportet eligere ad
prelaturam vel ad ecclesiasticum officium
aliquem qui sit bonus simpliciter
quia per quodlibet peccatum mortale
aliquis redditur indignus ad quodlibet
spirituale officium Unde dionisius dicit
In epistola ad demophilum monachum
loquens de sacerdote qui non est
gracia illustratus non est iste sacer-
dos sed inimicus dolosus delusor
sui ipsius et lupus super divinum
populum pelle armatus ovina
Non tamen oportet quod semper
eligatur ille qui est melior simpliciter
possibile est enim quod illi qui est
in caritate perfectior deficiant
multa que requiruntur ad hoc
quod aliquis sit prelatus ydoneus
que in aliquo qui est minoris
caritatis inveniuntur ut sunt scientia
industria potencia et alia huiusmodi
Unde non oportet semper eligere
meliorem simpliciter sed eum qui melior
ad officium Si autem eligat quis
eum quem reputat minus ydoneum
ad tale officium peccat Non enim
potest esse quod de duobus unus alteri
preeligatur nisi potest aliquid in ipso
consideratum aliud aut quod consideratur
in eo qui est minus ydoneus ad hoc
quod magis ydoneo preferatur est
aliqua condicio indebite movens
ut familiaritas vel consangui-
nitas aut aliquid huiusmodi
Non enim potest esse aliqua condicio
pertinens ad prelati ydoneitatem
ex quo alter simpliciter magis ydo-
neus reputetur et sic indebite
movetur et sic erit ibi accepcio
personarum in tali eleccione que
sine peccato non fit Ad primum ergo
dicendum quod cum dicitur eligite meliorem
intelligitur de meliori ad talem di-
gnitatem Ad 2m dicendum quod in comparacione
prelati debent esse ceteri quasi grex
Non considerata sola sanctitate
morum sed discrecione et strenu-
itate et aliis huiusmodi que in
pastore exiguntur ad regendum
populum Ad 3m dicendum sic ad primum
Ad 4m dicendum quod ille qui eligitur
in prelatum non eligitur ad hereditatem
possidendam Cuius hereditas xpia-
norum non est in terra sed in celo
scilicet ipse deus secundum illud psalmiste
dominus pars hereditatis mee Eligitur
autem vel ut dispensator in familia domini aliarum

Qm illud pa ad corinthios pro
dic nos existimet homo ut
mistros xpi et dispensatores ic
dispensator aut ut sit eligitur
qui e qmquer sed q est magis
ydoneus Ad ytu dm q sftc
etia qtingeret in pcuracone
servi alicius dm temporalis
q no oportet acquire meliore
simr sed meliore homine ad
serviendu Ad illud qd obiatur
d qriu dm e q decretalis in-
telligenda e qstu ad hoc q no
oportet elige semp meliorem
simr sed sufficit elige bonu
ut dm q no loquitur qstu ad
foru co scie sed qstu ad forum
contenciosu i quo no resebatur
electio ex hoc si possit aliquis
alius magis ydoneus invenie
dumo ille qui eligitur ydoneus
sit alias em omnis electio ca-
lumniam patetur articulus 1

viij Ad 2m sic proceditur videtur
q malis platis no sit
honor exhibendus Dicit
em dicit boetius i lio
de cosolacone No possumus ad
honores reverendos iudicare
quos ipis honoribus reputamus
idignos sed mali plati no sunt,
honoribilis ergo no sunt indicandi
esse reverendi a suis subditis
pterea honor no debetur malis p-
latis nisi rone placonis Cu ergo
sint placone idigni sunt etiam
p qns idigni ad honores et
ad oia alia que sunt placomi
ppria Contra e q dicitur exodi
vicesimo honora prem tuu
glosa i platos Cu igitur distincte
loquitur videtur q omnes plati
tam boni qua mali sint hono-
randi Resio dm q in plato
duo possunt qsideraie scilicet ipaz
psonam et dignitatem sm qua
e quedam psona publica Si igitur
platus sit malus ipe racone
psone sue no e honorandus
quia tu honor sit reverencia
alicui exhibita ob testimoniu v-
tutis Sm testimoniu de eo
pferret si quis eu obtentu pre
psone honoraret Si aute e psona
publica sic gerit typum et locu
no simplr sed alterius scilicet xpi
i ecclesia uel reipublice totius
i dignitatibus secularibus et
sic honores no qputantur sm ppo-
nem sua sed sm eu cuius locum
possidet Sicut e de lapillo q
e i computacoibus loco centu
marcarum tn ipe nichil valeat
ut dr pverbiorum xxvi to Sicut
qui mittit lapidem in acervu
mercurii ita qui tribuit insipienti
honore Mercurius em v balbar-
deus raciocinii et mercacionis
Et ita e ei exhibendus honor
no ppter se sed ppter eu cuius locu
obtinet Sicut adoracio ymaginum
refertur ad pthotipu ut dicit
damascenus Unde etia malus
platus ydolo qparatur sic zacharie
undecimo dr O pastor et
ydolu delinquens gregem Ad
pmu ergo q intencio boecii e
dicere q mali homines no iudicantur
ut reverendi ut ppis psonis
eorum exhibeatur eis honor
ppter officiu in quibus sunt Ad
2m dm q malus platus est
idignus placoni et honoribus
que plato debetur Si ille cuius
vicariu gerit e dignus ut eius
vicario talis honor exhibeatur
sicut bta virgo digna e ut eius
ymagine in pariete depicta
veneremur qvis ymago tali
reverencia digna no sit

Deinde queritur divisio
de ptinentibus ad graz
qmunem omni statui Et
circa hoc queruntur tria
pmo de oroibus Utru oro
tm valeat facta p alio sicut
facta p se Scdo de suffragiis utru
magis psint paupei magis digno
qua diviti p quo specialiter fiunt
Tercio de votis utru votu simplex
dirimat matrimoniu

viij

Articulus octavus

Ad primum sic proceditur videtur
quod oratio plus valeat pro se
facta quam pro alio Ita
enim dicitur in quadam glosa quod spirituales
orationes plus valent sed illa est
maxime spiritualis quam quis pro se
orat Ergo plus valet oratio
pro se facta quam pro alio Preterea ut dicitur
in libro de spiritu et anima Oratio
nichil aliud est quam devocio
mentis in deum sed magis de-
vote aliquis orat pro se quam
pro alio ergo plus valet oratio
pro se facta quam pro alio Sed contra tanto
valet amplius quanto magis est
devota sed quandoque quis devocius
orat pro alio quam pro seipso ergo plus
valet oratio facta pro alio quam pro se
ipso Respondeo dicendum quod dux est valor
oracionis unius quod orationis proprius
secundum quem dicitur valere oratio ad impetrare-
dum illud quod petitur secundum quod oracio
petri valuit ad suscitacionem tabithe
Alius valor est communis oracionis
et aliis operacionibus virtutum
secundum quod oratio valere dicitur ad merendum
aliquid ipsi oranti prout caritate
formatur. sicut oratio petri qua
suscitacionem tabithe impetravit
fuit meritoria petro vite eterne
inquantum erat actus caritate informatus
Loquendo igitur de primo valore
ceteris paribus valet plus oratio
facta pro se quam pro alio quia efficacia
oracionis in impetrando fit dicte
suum effectum quam pro alio fit ex aliqua
impedimento quod invenitur in eo
pro quo oratur Unde una de condicionibus
oracionis que faciunt eam efficacem
ad impetrandum est ut aliquis pro se
oret Quantum autem ad secundum valorem
oratio magis valet que ex
maiori caritate procedit sive pro se
sive pro alio fiat Si autem de in-
teriori caritate per exteriora
opera debeat iudicari tunc ista
oratio dux fit intelligi Unde
ut aliquis ita oret pro alio quod eciam
pro seipso et tunc maioris meriti
est pro alio orare et pro seipso
quam pro seipso tantum maioris est
enim meriti amicum benivolum et
beneficum esse sibi et alii quam sibi
tantum. alio modo potest intelligi ut aliquis
oret pro alio et non pro se et ostendatur
aliquis esse benivolus magis quam
sibi et ita pertrahit in ordine
caritatis magis alium quam se
diligens et hoc modo intelligendo
quanto melius est orare pro se quam
pro alio Ad primum ergo dicendum quod illa
racio non est ad propositum quia spiritualis
oratio dicitur in glosa que pro quocumque
spiritualiter fiat sive pro se sive pro alio
Ad secundum dicendum quod licet ut plurimum
aliquis pro seipso devocius oret tamen
quandoque oret pro alio devocius Et
ita secundum hoc non potest sumi vere
iudicium que oratio plus valeat
Et similiter ad tertium est dicendum in contrarium

Ad secundum sic proceditur. articulus 9
videtur quod suffragia ecclesie
specialiter facta pro aliquo divite
equaliter valeant pauperi pro quo
fiunt si sint equalis meriti ut enim
dicit augustinus Quicumque suffragia
tantum valent unicuique post mortem
quantum meruit vivens ut sibi pro-
dessent Si ergo predicti duo equaliter
meruerint ergo equaliter proficient
eis predicta suffragia Preterea passio
christi semper plus prodest ei qui
maioris est meriti sed missa de
est eciam primum suffragiorum est memoria
passionis dominice ergo equaliter
proficit eis qui sunt equalis meriti
Sed contra deus accipit quicumque
suffragia secundum intencionem facientis
sed faciens intendit quod plus proficit
diviti pro quo facit ergo ei plus
proficit Preterea non est dicendum quod pia intencio
eorum frustraretur qui pro suis specialia
suffragia faciunt. frustraretur autem
si eis specialius non prodessent
ergo magis proficiunt eis pro quibus
fiunt Respondeo dicendum quod circa dux est
primo Et quidam enim dicunt quod
suffragia ecclesie specialiter pro aliquo
facta valent omnibus qui sunt in
purgatorio equaliter quidam quod his
qui sunt equalis meriti plus

vero hijs qui sunt maioris me-
riti minus vero hijs qui sunt mi-
noris meriti Sicut candela
accensa p(er) diuite i(n) domo eq(ua)lit(er)
p(ro)dest alijs qui sunt equalis
visus plus vero hijs qui sunt
maioris minus vero hijs qui sunt
minoris q(uam)uis sit diuiti magis
ad quedam honore p(ro) alijs et
sic eciam leccio q(ue) legitur sp(eci)alit(er)
p(ro) aliquo clerico illius sit
audientibus eq(ua)lit(er) tamen valentib(us)
qui sunt equalis capacitatis plus
hijs qui sunt maioris minus hijs
qui sunt minoris Alij vero dicunt
q(uod) suffragia plus valent hijs
p(ro) quibus sp(eci)alit(er) fiunt utraq(ue)
aut opinio s(ecundu)m aliq(uid) vera est
Ad cuius evidenciam sciendum est q(uod)
opera vnius non valent alteri no(n)
vnio q(uan)tum ad p(re)mium essenciale
q(uia) sic vnusquisq(ue) ex p(ro)p(r)iis actibus
meretur sed solum ad aliq(uo)d
accidentale gaudium nec q(uan)tum ad re-
missionem alicuius pene temporalis
Et sic suffragia viuorum p(ro)sunt
p(ro)desse defunctis duplici aut
communicato operum coniungit et
vnos ex vnione caritatis q(ua)
omnes x(rist)i fideles efficiuntur vnum
corpus et sic actus vnius quodam(modo)
non redundat immanet alteri
sicut et in membris corporalibus
videmus et sic iuuatur aliquis
ex actu alterius q(uan)tum quibus
existens in caritate gaudet de
quolibet bono opere et q(uan)to est
maioris caritatis tanto amplius
gaudet siue sit in purgatorio
siue in paradiso siue eciam in
mundo et q(uan)tum ad hoc vera est p(ri)ma
opinio Aliquo actus vnius fit
quasi alterius p(er) intencionem facientis
quia facit p(ro) illo et vice illius
q(uo)d valet p(ro)cesse in debitis sol-
uendis et sic suffragia alicuius
valent defunctis q(uan)tum vnus
soluit debitum satisfactorum quam mor-
tuos soluere tenebatur et sic
valor suffragij sequitur intencionem
facientis et q(uan)tum ad hoc 2a opinio est vera

Ad p(ri)mum ergo dicendum q(uod) meritum illud
de quo loquitur aug(ustinus) est meritum
donatum meretur enim aliquis
viuens ut sibi suffragia post
mortem valeant sed p(ro)pter eos fiunt
que quidem condicio magis exstat
in vno et minus exstat in alio Et
ideo non equalit(er) p(ro)sunt utrisq(ue) Ad
2m dicendum q(uod) passio x(rist)i fuit exhi-
bita p(ro) omnibus sacrificium at
misse sp(eci)alit(er) p(ro) aliquibus offertur
Et ideo non est simile Illud duo
concedimus etc. articulus x
Ad 3m sic proceditur videtur
videtur q(uod) votum simplex
continencie dirimat matri-
monium contractum Si enim aliquis
et alicui q(uo)d prius alteri dederit
ea dacio nulla est sed ille qui emi-
tit simplex votum continencie dat
corpus suum deo Ergo tamen postea
contrahendo matrimonium dat
corpus suum vxori contractus
iste matrimonij nichil vale(t)
videtur ergo etc. Contra est q(uod) de-
cretum dicit q(uod) votum simplex ma-
trimonium impedit contrahendum
sed non dirimit contractum Dicendum
dicendum q(uod) votum simplex non dirimit
matrimonium contractum sed solum
solenne Cuius racio patet si con(si)d(er)a(n)tur
vtriusq(ue) voti condicio In voto
enim simplici est sola p(ro)missio q(ua)
quis p(ro)mittit deo se continenciam
seruaturum Et sola aut p(ro)missi-
one non transfertur dominium rei
~~si non fit refundi p(er) pore p(ro)miss-~~
~~ionem~~ aliquis p(ro)mittat rem
aliquam alicui et postea dat eam
alteri huiusmodi dacio non potest re-
scindi p(er) pore p(ro)missionem q(uam)uis
male faciat dando Et sic ille
qui emisit votum simplex continencie
potest postmodum corpus suum tradere
vxori q(uam)uis peccet sic faciendo
tamen matrimonium non dirimetur
p(er) votum p(re)cedens In voto aut(em)
solenni est simul p(ro)missio et
collacio rei enim est votum solenne
q(uan)do sit aliquis enim voto consecratur
deo et ponitur i(n) aliquo statu
sanctitatis vel p(er) ordinis suscepcionem
vel p(ro)fessionem certe regule

Et no͂ p͂t ulterius corpus suu͂ trade
uxori et si tradiderit contractus
nullus e͂ et sic matrimoniu͂
dirimit͛ p͂ votu͂ solene no͂ at
p͂ simpx Racio aut͂ i͂ c͂triu͂ adducta
falsu͂ supponit sc͂ q͂ p͂ votu͂ simpx
aliquis dat corpus suu͂ deo
Non eni͂ dat sed p͂mittit ꝛc͂

Divisio

Deinde q͂rit͛ de hijs que p͂tinet ad
culpam Et circa hoc
q͂runt͛ q͂ p͂mo utrum
peccet qui ad ecclesiam vadit p͂t
distribuciones qui alias non
iret quamvis a principio p͂bendam
acceperit ut deo serviret Sc͂o
utru͂ aliquis h͂ns de superfluo
peccet si no͂ dat pauperibus
petentibus Tercio utru͂ q͂n
sint due diu͂se opiniones de
aliquo facto utru͂ ille qui sequit͛
minus tutam peccet sicut de plura
litate p͂bendarum Quarto utru͂
mediatiu͂ semp͂ sit peius Quinto
utru͂ q͂n aliquis intendit
peccare tu͂ peccet

Articulus

Ad p͂mu͂ sic p͂cedit͛ videt͛
q͂ ille qui vadit ad eccle
siam p͂t distribuciones
alias no͂ iturus peccet Ipse
eni͂ videt͛ obsequiu͂ divinu͂
qd͂ e͂ i͂p͂ciabile ponere sub p͂cio
rei t͂palis ergo committit simo
niam et ita videt͛ q͂ mortalit͛
peccet Sc͂o cu͂ ille qui facit votu͂
bona i͂tencione si postmodu͂
i͂ execucione voti mutet͛ voluntas
eius ut invitus faciat qd͂ volebat
p͂misit no͂ evacuat͛ meritum
voti ut videt͛ anshelmus dicere
in libro de similitudinibus ergo
eadem racione qui accepit p͂benda͂
ut deo serviat no͂ peccabit quamvis
postea mutet͛ eius i͂tencio Divisio
Dic͂ q͂ ad evidenciam huius q͂stionis
notu͂ e͂ q͂ aliquis actus dicit͛
spiritualis dupl͛ Uno͂ ex p͂te p͂ncipij
sc͂ actus q͂petit alicui p͂pt͛
p͂t aliquid spirituale qd͂ in eo est
Sicut epo͂ q͂secrare basilicas
et diacono legere evangeliu͂
et in talibus actibus committit͛ simonia

Si aliquis i͂tendat suu͂ actu͂ vende͂
alio modo e͂ aliquis actus spiritualis
no͂ ex p͂te p͂ncipij sed ex p͂te finis
tm͂ sicut doce͂ liberales artes
quarum vitas spiritualis e͂ Sc͂ h͂m͂oi
doctrina no͂ q͂petit alicui p͂pt͛ aliquod
spirituale officiu͂ cu͂ eciam gentilibus
h͂m͂oi artes liceat doce͂
Et in actibus committit͛ simonia
si vendat͛ finis qui e͂ spiritualis
sc͂ ipsa vitas Non si aliquis sua
op͂a docet celebrare igit͛ divinu͂
officiu͂ in ecclesia qd͂ actus spiritualis
plus no͂ q͂petit alicui ex hoc
q͂ e͂ clericus et ideo simoniam
committit qui h͂m͂oi actus vende͂
i͂tendit In qualibet aut͂ vendicione
p͂ciu͂ accipit͛ quasi finis Et
ideo i͂ p͂posito casu distinguendu͂
e͂ si eni͂ h͂m͂oi distribuciones
recipit quasi fine͂ sui operis
p͂ncipalit͛ intentu͂ simoniam commit
tit et ita mortalit͛ peccat Si
aut͂ h͂t p͂ncipalem fine͂ deu͂ i͂ illo
actu h͂m͂oi aut͂ distribuciones
respicit racio no͂ quasi finem
sed sicut illud qd͂ e͂ necessariu͂ ad
sua͂ sustentacio͂ꝫ constat q͂ vendit
actu͂ spiritualem et ita simoniam
no͂ committit nec peccat sic at
accepto distribucionu͂ no͂ e͂
causa quare ad ecclesiam vadat
sed p͂ h͂m͂oi deciatoriis causa
e͂ quare ut vadat no͂ alia vice
Et sic p͂ꝫ r͂nsio ad p͂mu͂ qd͂ no͂
ponit i͂p͂ciabile sub p͂cio sed illud
vo͂ qd͂ i͂ contrariu͂ obicit͛ dicu͂
q͂ tunc t͂r in ponere no͂ evacuat͛
meritu͂ voti q͂n i͂tencio voventis
fert͛ sup͂ licitu͂ ut cu͂ aliquis
vellet illud no͂ face͂ qd͂ vovit
si no͂ vovisset Si aut͂ ferat͛ di
recte sup͂ illicitu͂ tunc evacuat͛
meritu͂ voti ut cu͂ aliquis vult
absolute illud no͂ face͂ quod
vovit ille aut͂ qui vult ire
ad ecclesiam p͂ pecunia sicut p͂
fine p͂ncipali h͂t voluntatem
delatam sup͂ illicitu͂ Et ideo
peccat ꝛc͂

Articulus

Ad 2m͂ sic p͂cedit͛ videt͛ q͂
ille qui no͂ dat pauperi
petenti si habeat de superfluo

Peccat efficiat cum elemosina de superfluo est sub precepto habere primo unius quod superest date elemosinam ergo peccat si petenti non tribuit. Item aliquis tenetur inquirere de hiis que sunt precia ad salutem quod peccatum est ad salutem ut aliquis subveniat existente in extrema necessitate ergo tenetur quilibet inquirere utrum pauper sit in extrema necessitate vel statim si dedit. In contrarium est quia sic videtur quod omnes essemus dampnati. Responsio dicendum quod circa hoc distinguendum est supposito enim quod aliquis habeat de superfluo et respectu tamendum et respectu persone quod tenetur pauperibus erogare hac quod videt in paupere petente evidencia signa extreme necessitatis aut non. si videt certum est quod tenetur et peccat non dando. In hoc enim casu loquitur ambrosius pasce fame morientem si non pavisti occidisti. Si vero non appareat tunc non tenetur pauperi dare petenti quia quamvis teneatur dare superfluum pauperibus non tamen omnibus dare nec eciam huic dare sed tenetur distribuere secundum quod visum sibi fuerit oportunum. Nec tenetur inquirere quia hoc esset nimis grave quod de omnibus pauperibus inquireret et frequenter tenetur ad eum qui necessitatem patitur pertineat ut necessitatem suam exponat. Et hec patet responsio ad obiecta. Articulus

xiij An autem sit precedit videtur quod ille qui habet plures prebendas peccat ex hoc ipso quod opiniones magistrorum sunt contrarie quicumque enim committit se discrimini in hiis que sunt ad salutem peccat sed ille committit se discrimini ut videtur cum faciat contra multorum peritorum sententiam ergo videtur quod peccat. Sed contra potest esse quod in tali casu aliquis adhiberet diligenciam an habere plures prebendas sit licitum nec invenit aliquem qui eum moneat ad hoc quod sit illicitum. Ergo videtur quod sine peccato plures prebendas possit habere. Responsio dicendum quod duobus modis aliquis ad peccatum obligatur. uno faciendo contra legem ut cum quis fornicatur. alio faciendo contra conscienciam et si non sit contra legem ut si consciencia dictat alicui quod levare festucam de terra sit mortale peccatum ex consciencia autem obligatur aliquis ad peccatum si habeat certam fidem de contrario eius quod agit sua consciencia habeat opinionem cum aliqua dubitatione. Illud autem quod agitur contra legem simpliciter est malum nec excusatur per hoc quod est secundum conscienciam et sic quod est contra conscienciam est malum quamvis non sit contra legem. Quod autem nec contra conscienciam nec contra legem est non potest esse peccatum. Dicendum est igitur quod ubi sunt due opiniones contrarie de eodem oportet alteram esse veram et alteram falsam. Sunt igitur sicut ille qui facit contra opinionem magistrorum utpote habendo plures prebendas facit contra veram opinionem et sic tamen facit contra legem dei non excusatur a peccato quamvis non faciat contra conscienciam. Sunt illa non est vera sed magis contraria quam ille sequitur ita quod verum licitum habere plures prebendas. Et tunc distinguendum est quia aut talis habet conscienciam de contrario et sic tamen peccat contra conscienciam faciens quamvis non faciat contra legem. Aut non habet conscienciam de contrario sed certitudinem si tamen quandam dubitacione adducitur ex contrarietate opinionum. Et si maneret tali dubietate plures prebendas habet periculo committit et sic procul dubio peccat utpote magis amans beneficium temporale quam propria salutem. Aut ex contrariis opinionibus in nullam dubietatem adducitur et sic non committit se discrimini nec peccat. Unde patet responsio ad obiecta. Deinde queritur aliud articulum 18

xiiii Ad quartumdecimum sic proceditur videtur quod omne mendacium non sit peccatum. Maius enim peccatum est homicidium quam mendacium. Sed homicidium potest licite fieri ut cum iudex occidit latronem ergo et mendacium. Preterea in sacra scriptura quidam laudantur qui tamen mentiti esse intelliguntur ut obstitrices iudeorum et iudith ergo mendacium non semper est peccatum. Sed contra est quod augustinus dicit in libro de mendacio. Responsio dicendum quod quecumque aliquis actus aliquam habet deordinacionem inseparabiliter annexam nunquam bene potest fieri quia ipsa deordinacio est aliquid superfluum vel diminutum. Et ita non potest in tali actu medium accipi in quo virtus consistit ut patet per philosophum 2o ethicorum. Huiusmodi autem actus est mendacium. Ad hoc enim inventa sunt verba vel voces ut sint signa intellectuum ut dicitur primo periermenias. Et ideo cum aliquis voce enunciat quod non est iuncte illud importat nomine mendacii et ibi est deordinacio vel per abusum vocis. Et ideo concedimus quod mendacium semper est peccatum. Ad primum ergo dicendum quod homicidium non est peccatum quia in ordinacione habet inseparabiliter annexam. Homicidium enim plus importat quam occisio hominis. Composita enim nomina frequenter plus important quam componentia. Importat enim homicidium occisionem hominis indebitam. Et ideo homicidium nunquam est licitum. Quamvis hominem occidere aliquando liceat. Ad 2m dicendum quod sicut augustinus dicit in libro de mendacio et habetur in glosa super illud psalmiste perdes omnes qui loquuntur mendacium dupliciter aliquis laudatur in scriptura quidam propter perfectum statum virtutis et horum facta proponuntur omnibus in exemplum et de talibus non loquitur quod mentiti sunt sed si aliqua dixerunt que mendacia videntur secundum intencionem qua existimantur facta sunt attendantur mendacia non sunt. Quidam vero laudantur propter virtutis indolem et sic de aliquibus mendacium legitur maxime officiosum sicut patet de obstitricibus. Non enim commendantur quia mentite sunt sed propter misericordiam ex qua in mendacium inciderunt et sic apparet in eis indoles vel affectus virtutis non autem perfecto.

Ad 15um sic articulus xv

Ad quintumdecimum sic proceditur videtur quod quicumque non oportet si aliquis intendat peccare mortaliter quod peccet propter hoc mortaliter. Deus enim pronior est ad miserandum quam ad puniendum ut habetur in glosa in principio Jeremie. Sed si aliquis intendat peccare venialiter non sequitur quod propter hoc peccet mortaliter ergo nec oportet quod qui intendit peccare mortaliter quod propter hoc peccet mortaliter. Sed contra quicumque intendit peccare mortaliter facit contra conscientiam. Sed omnis talis peccat mortaliter ergo etc. Responsio dicendum quod impossibile est quod aliquis intendat peccare mortaliter vel venialiter. Malum enim est preter intencionem ut dicit dyonisius 4o capitulo de divinis nominibus. Sed si aliquis intendit facere aliquid quod credit esse mortale peccatum et ex hoc dicitur quod intendit peccare mortaliter. Predicta igitur questio nichil aliud querit nisi si aliquis credit quod hoc esset peccatum mortale quod facit peccat mortaliter. Sed an necesse est quod sit veniale si credat veniale esse ut si fornicator credat esse peccatum veniale. Ex questionis de facili patet solucio quia cum conscientia eciam erronea habeat vim ligandi ex hoc ipso quod contra conscientiam facit mortaliter peccat. Error autem conscientie quandoque habet vim absolvendi sive excusandi quando scilicet procedit ex ignorancia eius quod aliquis scire non potest vel scire non tenetur.

Et in tali casu quamvis sit de se sit mortale tamen credens peccare venialiter peccaret venialiter. Sicut si aliquis credit accedere ad uxorem suam causa delectationis et ita intendit peccare venialiter si ei alia supponeretur eo nesciente venialiter peccaret. Quandoque error conscientie non habet vim absolvendi vel excusandi quia scilicet ipse error peccatum est ut procedit ex ignorantia eius quod quis tenetur scire et potest scire. Sicut si credat fornicationem simplicem esse peccatum veniale et tunc quamvis credat peccare veniali non tamen peccaret venialiter sed mortaliter. Et sic patet responsio ad obiecta. Divisio

Deinde queritur de hiis que pertinent ad penam et gloriam. Et primo de hiis que pertinent ad penam, secundo de hiis que pertinent ad gloriam. Circa penam autem queritur primo de pena spirituali, secundo de pena corporali dampnatorum. Circa primum duo queruntur: primo utrum dampnati videant gloriam sanctorum et maxime post diem iudicii; secundo utrum dampnati vellent suos propinquos esse dampnatos. Articulus

xvi Ad primum sic proceditur. Videtur quod dampnati post diem iudicii videant gloriam sanctorum. Sicut se habet gloria ad miseriam ita miseria ad gloriam. Sed de perfectione glorie sanctorum est ut videant miseriam dampnatorum ut habetur ysaie ultimo: Et egredientur et videbunt cadavera impiorum. Ergo et de perfectione miserie dampnatorum est ut videant gloriam sanctorum. Et sic post diem iudicii cum in miseria perfecta erunt dampnati videbunt gloriam sanctorum. Preterea post diem iudicii nulla afflictio a dampnatis abstrahetur. Sed nunc affliguntur dampnati de hoc quod vident gloriam sanctorum secundum illud ysaie quadragesimo sexto: videant et confundantur zelantes populi. Ergo et post diem iudicii gloriam sanctorum videbunt. Contra omnis delectatio ita a dampnatis post diem iudicii subtrahetur. Sed videre sanctorum gloriam est quedam delectatio. Ergo et cetera. Responsio dicendum quod videre gloriam sanctorum dupliciter contingit. Uno modo ut capiatur quid sit ipsa gloria et qualis et quanta. Et sic illam potest videre gloriam nisi qui est in gloria. Superat enim et desiderium et intellectum eorum qui non sunt in ea. Hec enim est manna absconditum et nomen novum scriptum in calculo quod nemo novit nisi qui accipit ut habetur apokalipsis 2o. Alio modo potest videri gloria beatorum ut videatur ipsos beatos esse in quadam gloria inenarrabili et excedente intellectum. Et sic dampnati ante diem iudicii videbunt gloriam sanctorum, non autem post diem iudicii quia tunc erunt penitus a sanctorum consortio alienati ut qui ad summum iam miserie pervenerunt. Et ideo nec etiam sanctorum consortio digni habebuntur. Tamen videns aliquo consortium est cum eo quod videt. Ad primum ergo dicendum quod videre miseriam dampnatorum omnino erit sanctis ad gloriam. Gaudebunt enim de iusticia dei et de sua evasione secundum illud psalmi: Letabitur iustus cum viderit vindictam. Sed videre sanctorum gloriam aliquid perfectionis importat quia post diem iudicii dampnati punientur. Ad secundum dicendum quod dampnati in inferno existentes post diem iudicii memores erunt glorie sanctorum quam ante et in iudicio viderunt et sic cognoscent eos esse in maxima gloria quamvis non videant ipsos beatos nec eorum gloriam et ita invidia torquebuntur. Et sic afflictio que est in eis nunc ex tali visione manebit visione abstracta de qua etiam magis dolebunt

Videntes se etiam sanctorum visione
indignos reputatos. Ad illud
quod in contrarium obicitur dicendum quod videre
sanctorum gloriam non est materia delectacionis
nisi secundum primum modum visionis visi-
onis videat qualiter a dampnatis
nunc videtur. Secundo autem non vide-
et non habere est magis afflictionis
causa propter invidiam articulus

xvij Ad 2m sic proceditur videtur quod
dampnati non vellet suos
propinquos esse dampnatos
dicitur enim luce 16o quod in inferno
dampnatus potebat lazarum mitti
ad fratres suos ut testaretur illis
ne venirent in locum tormentorum
peticio autem est voluntatis designativa
ergo dampnati non velunt suos propinquos
dampnari. Contra est quod dicitur super
ysaye 14mo Surrexerunt de sol-
liis dicit glosa Solacium est dap-
natis socios habere sue miserie
ergo ipsi vellet omnes esse damp-
natos Responsio dicendum quod vicia spiritualia
in dampnatis non consumetur quod
significatur ezechielis 32o ubi dicitur
de ipsis qui cum armis suis ad in-
fernum descendunt et ideo in eis
perfecta invidia est ad quam pertinet
dolor de bono alterius quod ipse
non habet. et sic etiam vellet omnes
pati mallis quod ipse patitur. libe-
rare enim a malo quoddam bonum est
que quidem invidia in aliquibus etiam
in hac vita in tantum invalescit ut
suis propinquissimis etiam invideat
de bonis que non habent ipsi Unde
multo amplius dampnati invidia
stimulate vellet suos propinquos
cum omnibus aliis esse dapnatos
et dolebunt si sciant aliquos
salvatos Sed tamen si non possunt
dapnari sed aliqui salvari
magis vellent suos propinquos
quam alios a dampnatione liberari
quia in hac etiam invidia torque-
buntur si videant alios salvari
et suos dampnari. et per hunc
modum dives dapnatus nolebat
suorum fratrum dapnacionem et sic patet
obiecta etc. articulus cum decisione

Deinde queritur de pena xviij
corporali dampnatorum Utrum
sit ibi tantum pena ignis vel
etiam pena aque Et videtur
quod sit per illud Job 24to de impiis
Transibunt ab aquis nivium ad calo-
rem nimium Sed contra omnis delectacio
et refrigerium a dapnatis aufertur
sed non potest esse sine quodam re-
frigerio quod aliquis afflictus calore
ad frigus aque transeat vel econtra
ergo talis penarum alternacio non
est in dapnatis Responsio dicendum quod sicut
dicit basilius exponens illud
psalmiste Vox domini intercidentis
aquas etc. in finale mundi ignis di-
videtur et alia elementa et quicquid
in eis est pulcrum et clarum rema-
nebit superius ad gloriam beatorum
Quod vero est in eis feculentum et
penosum descendet in infernum ad
penam dampnatorum Et ita tota
fex totius creature in infernum
colligetur et circa dampnatos
in pena Et ideo non solum patietur
pena ignis Iustum est enim quod
qui creatorem offenderunt ab omni
creatura puniantur Unde dicitur
sapiencie 5to quod orbis terrarum
pugnabit pro illo contra insensatos
Ad illud autem quod in contrarium obicitur
dicendum quod ex huiusmodi variacione
penarum nullum erit in dapnatis
refrigerium ignis enim et aqua
et huiusmodi non agunt in corpora
dapnatorum actione nature ita
quod relinquant suas qualitates
in corporibus dapnatorum secundum
esse nature Sic ignis relinquit
calorem in lignis que facit calida
aliaque cum contraria non possunt esse
simul in eodem oporteret contraria
dampnatorum suas qualitates perderent
Et sic pro similitudine natura organorum
oporteret ut fieret pena minus
sensibilis Sed agunt in corpora
dampnatorum actione spirituali in
quantum quo sunt qualitates corporibus
dampnatorum secundum esse spirituale
per modum quo species caloris est in
aere vel etiam in pupilla non ita quod fiat

Colorata unde corpora dampnatorum sencient afflictionem ignis sine hoc quod generatur in natura ignis Et ideo varietas penarum non facit eis ad refrigerium Refrigerium enim non ex alternacione penarum proveniens causatur ex dissimilitudine nature igitur per refrigerium aque superfluitas calefactionis removetur et sic ad medium venitur quod est delectabile Divisio

Deinde queritur de gloria beatorum Et circa hoc queruntur duo Primum utrum beatitudo sanctorum principaliter consistat in intellectu quam in affectu vel econverso Secundo utrum per primo beati ferantur ad videndum quantitatem Christi quam eius deitatem Articulus

xix Ad primum sic proceditur videtur quod beatitudo sanctorum principaliter consistat in intellectu Sic enim dicit augustinus decimo confessionum beatitudo est gaudium de veritate sed veritas pertinet per se ad intellectum ergo et beatitudo Preterea Johannis primo dicitur hec est vita eterna ut cognoscant te solum deum et quem misisti ihesum christum Cognicio autem ad intellectum pertinet ergo et vita eterna sive beatitudo Preterea augustinus dicit in primo libro de trinitate quod visio est tota merces merces autem est beatitudo ergo pertinet per se ad visionem intellectus Sed contra premium respondet merito sed meritum per se consistit in voluntate ergo et beatitudo que est premium Preterea dicitur quod felicitas sive beatitudo in opere consistit et non in habitu ut philosophus probat in primo ethicorum Unde beatitudo hominis potest comparari ad aliqua potencia anime dupliciter Uno sicut obiectum potencie et sic beatitudo principaliter comparatur ad voluntatem notat enim beatitudo ultimum finem hominis et summum ipsius bonum finis enim et bonum sunt obiectum voluntatis Alio modo sicut actus ad potenciam et sic beatitudo originaliter et substancialiter consistit in actu intellectus formaliter autem et completive in actu voluntatis quia in proposito est ipsum actum voluntatis esse

ultimum finem hominis ultimus enim finis hominis est illud quod est primo desideratum Non autem potest esse quod primo volitum sit actus voluntatis prius enim est potenciam ferri in aliquod obiectum quam quod feratur super actum suum prius enim intelligitur actus alicuius potencie quam reflexus eius super actum illum actus autem terminatur ad obiectum et ita quelibet potencia prius fertur in obiectum quam in suum actum sicut visus prius videt colorem quam videat se videre colorem et ita eciam voluntas prius vult aliquod bonum quam velit se velle et sic actus voluntatis non potest esse primum volitum et per consequens nec ultimus finis Sed quotienscumque aliquod bonum est exterius desideratum quasi finis ille actus ut est nobis quasi finis interior quo primo perfecte attingimus ad ipsum Sicut dicimus quod comestio finis est et beatitudo eius qui ponit cibum finem suum Et avaricia eius qui ponit finem suum pecuniam Finis autem nostri desiderii deus est Unde actus quo ei primo coniungimur est originaliter et substancialiter nostra beatitudo Primo autem deo coniungimur per actum intellectus et ideo ipsa dei visio que est actus intellectus est substancialiter et originaliter nostra beatitudo Sed quia iste actus perfectissima est et convenientissimum obiectum ideo consequitur maxima delectacio que quidem decorat ipsam operacionem et perficit eam sicut pulcritudo iuventutem ut dicit in x ethicorum Unde ipsa delectacio que est voluntatis est formaliter complens beatitudinem et ita beatitudinis ultime origo est in visione complementum autem in fruicione Ad rationes quo primo racones concedende sunt quia concludunt quod beatitudo originaliter consistit in actu intellectus Ad id quod obicitur in contrarium dicendum quod meritum consistit in agendo principaliter autem in recto actu qui principaliter pertinet ad voluntatem quia ipsa movet omnes alias vires Sed retencio prius pertinet ad intellectum quam voluntatem

ix

Unde primum proprius intelligitur
intellectui mediatum vero voluntati

xx **Articulus**

Ad 2m sic proceditur videtur
quod beati in gloria prius ferantur
ad contemplandum cristi deitatem
quam eius humanitatem Altissimo
enim statui altissimus actus primo
et principaliter competit sed beati
sunt in statu altissimo Cum ergo
actus intelligencie que est potencia
altissima cum quo est fieri in deum
sit actus altissimus iste nobilissimus
videtur quod hic actus primo beatis
competit ut deum contemplentur
Preterea sicut ad perfectionem vie
pertinet nos ab inferioribus ad
superiora contemplanda conscendere
sed beatis erit perfecto contraria
perfectioni vie ergo ipsi econverso
per prius superiora contemplabuntur
et sic prius deitatem quam eius
humanitatem Sed contra ad extremum
non pervenitur nisi per medium Sed
medium inter deum et hominem
est Christi humanitas prima ad thimo-
teum secundo Mediator dei et hominum
homo Christus Jhesus ergo sancti non per-
veniunt ad contemplacionem
deitatis cristi nisi prius contem-
plando eius humanitatem.
Responsio dicendum quod unusquisque
prius considerat racionem a qua
secundum racionem operetur
beati autem adeo sunt deo coniuncti
ut ipse sit eis recta racio cuiuslibet
cognicionis et operis Aliter
enim actus beatitudinis per aliquas
condiciones et operaciones im-
pediretur Et ideo illud ad quod
sancti primo intendunt est ipse
deus et ipsum habent medium
cuiuslibet cognicionis et regulam
cuiuslibet operacionis Et sic per
prius contemplantur deitatem
cristi quam eius humanitatem
In utraque tamen contemplacione
delectacionem invenient ut dicitur
iohannis 10mo ingredientur scilicet
beati ad contemplandum deitatem
Christi et egredientur ad contemplandum
eius humanitatem et utrobique
pascua invenient in delectacione Et
exponitur primo de spiritu et anima
Quas igitur racionem concedimus
Ad illud autem quod in contrarium est obiectum
dicendum quod racio illa procedit
quantum ad statum vie in qua
sumus deo imperfecte coniuncti Ideo o-
portet nos ad deum per cristum
accedere Sed cum iam deo in beati-
tudine coniuncti erimus per prius
attendemus cristi deitati quam eius
humanitati etc. **Divisio**
Deinde quesitum est primo
de capite id est cristo De-
inde de membris eius
De cristo questum est tri-
pliciter primo quantum ad naturam
divinam Secundo quantum ad unionem
humane nature ad divinam
Tercio quantum ad species sub quibus
in sacramento altaris continetur

Sequitur quotlibetum ix .i.

Circa primum queritur utrum
deus possit facere infinita
esse actu et videtur quod non
deus enim potest facere maius aliquid
omni eo quod facit quia eius
potenciam non adequat opus
ut dicit hugo de sancto victore
Sed infinito in actu non potest esse
aliquid maius ergo non potest esse
quod deus faciat infinitum in actu
Sed contra deus potest plus
facere quam homo possit dicere
vel cogitare secundum illud luce primo
Non erit impossibile apud deum
omne verbum Sed homo potest
dicere esse infinitum in actu
et eciam cogitare Sicut quidam
philosophi hoc posuerunt ut patet
tercio phisicorum ergo deus
potest facere infinitum in actu.
Responsio dicendum quod cum
dicitur deum non posse aliquid
facere hoc non est propter defectum
divine potencie sed propter
impossibilitatem que importatur
in facto Quod quidem contingit
dupliciter Uno modo quia repugnat facto
inquantum est factum Sicut dicimus

Deum non posse facere aliquam
creaturam que se in esse conservet
Et ex hoc ipso quod res aliqua potest
habere causam superiorem potentis
etiam indiget conservatione cum
idem sit causa essendi rem et
conservandi rem in esse. Alio
quia repugnat sibi factum igitur
est hoc factum. Dicitur si dicamus
deum non posse facere equum rationale
esse enim rationale equus non re-
pugnat facto, sed hoc facto sed
rationale esse repugnat sibi ut
facto sed equo / repugnat enim e-
quo inquantum est equus in cuius
diffinitione cadit irrationale et
Secundum autem dicunt quod deus non
potest facere esse infinitum in actu quia
esse infinitum repugnat facto in-
quantum factum est, cum facere
creature et creatore adequet
quod oportet ponere si esset aliqua
creatura infinita. Infinitum enim
magis infinito non est. Sed illud
non videtur rationabiliter dici. Nul-
lum enim prohibet illud quod est infinitum
uno modo limitari alio eo
quod est infinitum pluribus modis. Sicut
si esset aliquod corpus infinitum secundum
longitudinem finitum vel latitu-
dine, esset non tamen corpore longitu-
dine et latitudine infinito
dato autem quod deus faceret aliquod
corpus infinitum actu, corpus
quidem hoc esset infinitum quantitate
dimensiva sed de necessitate
haberet naturam speciei determinatam
et esset limitatum ex hoc ipso quod
esset res naturalis. Unde non esset
equale deo cuius esse et essentia
est modis omnibus infinita. Alii
vero dixerunt quod esse infinitum
in actu secundum aliquem modum non
repugnat facto inquantum est factum
nec sibi facto inquantum hoc factum
quod est in actu, aliquo vero modo
non repugnat in actu esse infinitum
Et hec est opinio algazelis
distinguit enim duplex infinitum
scilicet infinitum per se et infinitum per accidens
unde distinctionem nullam hoc modo

Accipi potest quod cum infinitum principa-
liter quantitate denominatur ut di-
citur 3o phisicorum. Si quantitas in qua
infinitum consistit habeat talem
multitudinem cuius unaqueque pars
ab altera dependeat et certum
ordinem habeat, ita quod unaqueque pars
illius multitudinis requiratur
per se, tunc infinitum in quantitate consistens
dicetur infinitum per se. Sicut patet in hoc
quod baculus movetur a manu et manus
a lacertis ac humeris que movetur
ab anima quod si hoc infinitum procedat
ut scilicet anima ab alio moveatur et sic
deinceps in infinitum ut baculus
non aliquid aliud moveat et sic
in infinitum erit multitudo illorum
motuum et motorum per se primo infinita.
Si vero quantitas in qua consistit
infinitum resultat ex aliquibus non
pluribus que eundem ordinem
sumunt et quorum unus non requiritur
nisi per accidens sicut si aliquis faber
cultellum faciet ad cuius constitutionem
multis marcellis indigeat ex
hoc quod unus per aliud frangitur et
unus succedit in locum alterius
eundem ordinem tenens. Si
multitudo talis in infinitum extenderetur
diceretur infinitum per accidens et
non per se. Accidit enim fabrili operi
marcellorum infinita multitudo
cum per unum marcellum duraret
equaliter posset expleri sicut per
infinitos. Dicit igitur quod infinitum
per se repugnat ei quod est esse in actu
eo quod oportet in hiis que per se
ordinem habent compleri posteriorum
per operationem primi omnium, et sic ad
unum constituendum requiretur infi-
nitorum ordinata influentia si
esset aliquid infinitum per se et ita
numquam posset compleri cum in infinita
non sit transire. Sed infinitum per accidens
secundum eos non repugnat esse in actu
cum una pars multitudinis ab alia
non dependeat. Unde secundum hoc
nichil prohibet esse infinitum in
actu sicut agazel dicit in sua
metaphisica de animabus hominum defunctorum

Esse infinitas eo q ponit quatuor
ciorum libertatis fuisse et augeri post
mortem corporum remanere. Assum
hant opinionem deus possit esse
infinita vel infinitus in actu etiam
si non inveniatur in natura infinitum
actu. Sed contra commentator 12o
metaphysice dicit q infinitum in actu
esse non potest nec infinitum per se
nec infinitum per accidens. Supponatur
vel adveniat infinitum per accidens
sed non infinitum per se. Et sic sim
pliciter esse infinitum omnino repugnat
ei q est esse in actu et hoc verius
esse videtur. Non enim potest esse in
actu in rerum natura aliquid
non specificatum ad determinatam speciem
materie sicut substancie (cum
infinitum sit ~~habeat~~ concipitur aliquid
non specificatum vel animal
vel animal ... esse actu animal
q non sit vere animal vel Unde
simpliciter infinitum non est in genere
quantitatis est in aliqua eius specie.
Quamlibet vero speciem quantitatis
specificatur per certa terminatorum
quantitatis sicut multitudinis
species sunt duo et tria etc. Et
magnitudinis species sunt bicu
bitum et tricubitum etc sine aliqua
determinata in mensura. Unde
impossibile est esse sic invenire aliquam
quantitatem in actu que non sit
suis terminis limitata. Sequitur
ex alia parte. Nota quantitas que
non habet certas et terminatas
dimensiones etc.

Nota qz ptas que non hz certas et
determinatas dimensiones non e qztas
et similr multitudo que non comphendi
sub certa spe nui non e multitudo
cui aut infinitu repugnat qztitati
et dicat infinitu p terminu remotoz
in pposito est infinitu esse in actu
ptz qz dicit phus in 3o phisicoz
q e infinitu sic nia nodu sse certa
sed sub pnatoe exnts et ipse sit
magis in racone ptis et coteti
qz totius et gtinetis Et ideo sic
deus non pt facere equm ronale
ita non pt facere eus actu esse i
finitu Unde pm gcedimus qa
vm concludit qztimus non recte co
cludat eo qz significat deus facere
aliquid infinitu scdm vnu modu
ad hunc pt aliquid infinitu facere
in alio ordine sicut si posset
facere infinitos leones infinito eni
non e aliquid maius in illo ordie
quo e infinitu sed scdm aliu or
dine nichil phibet aliquid
magis infinito sic nui pares
sunt infiniti et tn nui pares et
impares simul accepti sunt plures
nuis paribus Sed illud vero
qd in contrarium obicitur dicim qz
vbu intellectus non solu dicitur
illud qd vbo pferitur sed quod
mente concipitur qd aut sibiipi
e repugnans mente concipi non
pt Quia nullus pt intelligere
contradictoria esse simul vn ut ptz
in 4o metaphe Vnde cu esse infini
tu repugnat ei qd e esse actu
hoc non e vbu vnde non e i
finitu in actu Unde sequitur qz
sit deo impossibile psi aut qz posue
runt infinitu esse in actu propriaz
vote ignoraverunt etc. Divisio

Deinde queritur de xpo
qztu ad vnione humane
nature cu diuina Circa
hoc queruntur tria Primo
vtru sit in xpo vna ypostasis
tm Scdo vtru sit in eo vnu tm
esse Tercio vtru sit in eo vna
tm filiacio etc. Articulus

n. Ad pm sic pceditur videtur
qz i xpo sunt plures ypostases
sed vnio enim aie ad corp⁹

presupponitur ad assumpcionem quia
xpus humanitatem siue humanam
naturam assumpsit que cu sit forma
totius dicit aliquid compositum ex aia
et corpe sed aia ad corpus vita
faciunt ypostasim hois Ergo ypo
stasis in humana natura pintelligitur
assumpcioni sed omne qd pintel
ligitur assumpcioni pt esse assumptu
ergo ypostasis hois assumpsit
ypostasim hominis et sic sunt
due ypostases i xpo Preterea
corpus pintelligitur assumpcioi
esse assumptibile sed corpus
non e assumptibile nisi ut vnitu
aie racionali Non enim dr
corpus inanimatu esse assumptibile
ergo vnio aie et corporis
pintelligitur ad assumpcionem humane
nature et sic idem qz prius Preterea
medium vnionis presupponitur ad
vnionem sed gra e medium vni
onis humane nature ad diuinam
psonam vnde dr gra vnionis
Ergo presupponitur ad vnionem
gra aut non pt intelligi nisi
in aia aia aut non intelligitur
esse antequam corpori vniatur ea
creando infunditur et infundendo
creatur ergo oportet intelligi
vnionem aie et sic idem quod
prius Preterea humanitas e queda
forma specialis que requirit
aliquid qd p ipsam informatur
p aliqua forma creata Ergo
oportet in xpo ponere suppo
situm ypostasim creatam que
humanitate informetur et sic i
xpo erunt due ypostases
ypostasis scilicet vbi et ypostasis
hominis Contra ea que sunt
adinvice disparata non pdicantur
de se invicem nisi p hoc qz sunt
in vno supposito sicut dicim
Quod album e dulce ppt vnitatem
subiecti sed diuina natura et huma
na sunt nature penitus disparate
pdicatur aut de se invicem i concreto
dicim enim deus e homo et homo
e deus ergo e ibi vnu suppositu tm

Et una ypostasis si dicatur quod
pariter ponitur de persona quia sicut
quod conveniunt in una persona non
possunt dici quod conveniunt in uno supposito
vel ypostasi una sicut dicitur album
esse dulce Non persona non addit
super ypostasim vel suppositum nisi
aliquid actus scilicet proprietate ad digni-
tatem pertinentem si ergo xpus
esset una persona et non unum
suppositum vel ypostasis Divina
natura et humana essent in xpo
unite solum in actualitate quod falsum
est Tercio dicitur quod secundum opinionem
(?) quia magister in octava distinctione
tercii libri sententiarum ponit que
est communis opinio modernorum
et aliis multo verior et securior
in xpo est unum suppositum tantum
et tantum una ypostasis sicut et
persona una Oportet namque
nos secundum doctrinam fidei ponere
unam rem subsistentem duabus
naturis scilicet divina et humana
Alias non posset dici quod unus
esset deus illius xpus secundum sententiam
apostoli prima ad corinthios octavo
unde et nestorius dampnatus
est quia ponebat quod xpum proponit dicere
duas personas habere Illud autem
quod est subsistens in natura est
aliquid individuum et singulare
unde unitas xpi in qua due
nature uniuntur attribuenda est ali-
cui nomini per quod singularitas
designatur Nomen autem quod sin-
gularitatem designat quedam
significat singulare in quolibet
genere entis sicut hoc nomen
singulare habet particulare habet
individuum Nam universale et particulare
circuit omne genus Quedam
vero significat singulare solum
in genere substantie sicut hoc nomen ypostasis
quod significat individuum substantie
Et hoc nomen persona quod significat
individuam substantiam rationalis
nature Et similiter hoc nomen suppositum

Et res nature quorum utrumque de-
notat albedinem potest predicari quamvis
hec albedo sit singularis eo
quod unumquodque eorum significat aliquid
ut subsistens Similiter etiam ea non
subsistunt partes vel substantiarum quamvis
sint de natura subsistentium non
tamen per se subsistunt sed in aliis
sunt Unde etiam predicta nomina
de partibus substantiarum non dicuntur Non
enim dicitur quod hec manus sit ypo-
stasis vel persona vel suppositum
vel res nature Quamvis posset
dici quod sit quoddam individuum vel
particulare vel singulare que
nomina de accidentibus dicebantur
Non autem potest dici quod humana natura
in xpo vel aliqua pars eius sit
per se subsistens hoc enim unioni
repugnaret nisi poneremus
unionem secundum quid et non simpliciter
sicut uniuntur lapides in acervo
vel duo homines per affectum amoris
vel aliqua imitacionis similitudi-
nem que omnia dicuntur esse unum
secundum quid et non simpliciter Ergo enim
est unum simpliciter et per se subsistens
nichil continet actu per se subsi-
stens (?) forte in potencia Unde
servata veritate unionis
naturarum in xpo oportet
ponere sicut unam personam ita et
unam ypostasim et unum suppositum
et unam rem nature sed partem
humanam naturam in xpo nichil
prohibet dicere esse quoddam individuum
aut singulare aut particulare
Et similiter quaslibet partes humane
nature ut manus et pedes et
ossa quorum quodlibet est quoddam
individuum per se subsistens vel singu-
lare vel particulare quod predicatur
de xpo est unum tantum Unde pos-
sumus dicere in xpo esse plura
individua vel singularia vel particu-
laria Sed plures ypostases vel
supposita non possumus dicere in xpo esse

Ad primum ergo dicendum quod ex unione anime et corporis constituitur et homo et humanitas, que quidem duo hoc modo differunt, quod humanitas significat per modum partis, eo quod humanitas dicitur qua homo est homo. Et sic precise significat essentialia principia speciei per que hoc individuum in tali specie collocatur. Unde et secundum hoc per modum partis, cum huiusmodi principia multa alia in rebus nature inveniantur. Homo significat per modum totius. Homo enim dicitur habens humanitatem, vel subsistens in humanitate sine precisione quorumlibet aliorum supervenientium essentialibus principiis, quia per hoc quod dico homo non preciditur quin habeat colorem et quantitatem et alia huiusmodi. Dicendum ergo secundum tertiam opinionem predictam, unioni humane nature ad divinam presupposita est unio anime et corporis secundum quod constituit humanitatem, non secundum quod constituit hominem. Illud enim quod in Christo est constitutum ex anima et corpore, cum unione presupponitur, non est totum quod per se subsistit, sed aliquid eius; et ideo non potest significari ut homo, sed ut humanitas. Unde oportet dicere quod in ipsa unione humane nature ad divinam quasi in termino assumptionis intelligatur primo in Christo ratio hominis, quia tunc primo intelligitur ut res per se subsistens completa. Et in hoc differt ab aliis duabus opinionibus. Nam prima opinio ponit quod unio anime ad carnem presupponatur quantum ad intellectum assumptionis humane nature, non secundum hoc solum quod constituit humanitatem, sed etiam secundum quod constituit hominem; dicit enim hominem assumptum. Secunda vero ponit quod nec in termino assumptionis intelligitur anima corpori unita nec ad constituendum hominem nec ad constituendum humanam naturam in Christo, et ideo est tamquam [illegible] coassumpta.

Ad secundum dicendum quod corpus unitum anime prius intelligitur assumptioni humane nature, unitum autem dico unione constituente hominem.

Ad tertium dicendum quod gratia spiritualis non intelligitur ut medium unionis quod secundum intellectum unionem precedit; non enim est medium tale quod causat unionem vel unibilitatem, sed medium quod facit ad congruitatem unionis, sicut decora vestis facit ad commendationis matrimonialis congruitatem; et similiter scientia et alie perfectiones Christi possunt dici medium unionis. Et pro tanto gratia spiritualis Christi potest dici gratia unionis. Verius tamen puto quod gratia unionis dicatur vel ipsa gratuita Dei voluntas que gratis nullis meritis precedentibus unionem fecit, vel post ipsum donum gratis datum humane nature, quod est esse in divina persona. Si tamen anima unita corpori preintelligitur ad assumptionem, solvendum est ut primum.

Ad quartum dicendum quod humanitas non est forma partis que dicatur forma que informat aliquam materiam ut [illegible], sed dicitur forma totius qua suppositum nature subsistit. Unde oportet ponere quod hypostasis increata informatur humanitate et quod subsistat in ea. Articulus 3. iii

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod in Christo non sit tantum unum esse. Vivere enim secundum Philosophum in 2o de anima viventibus est esse. Sed in Christo non est tantum unum vivere, cum sit in eo vita creata, scilicet vita qua vivit corpus per animam, que morte privatur, et vita increata qua vivit Verbum per se ipsum. Ergo in Christo non est tantum unum esse. Preterea sicut esse est suppositi, ita et operatio

Sed unitas suppositi non facit quin
in xpo sint plures operaciones ergo
non facit quod in xpo sit tantum unum esse
Contra generacio unitatem ad esse sed
in xpo est quedam generacio temporalis
de qua mathei primo xpi autem
generacio sic erat que non potest
terminari ad esse eternum ergo ter-
minatur ad esse temporale et creatum
ergo in xpo est duplex esse tum in xpo
maxime sit esse increatum Contra
ubicumque est attribuendum esse de
quo conveniret queri et an est
sed de humana natura potest queri an est
ergo humana natura est esse proprium
in xpo et sic est in eo duplex esse tum
eciam divina natura suum esse habeat
Item quecumque sunt distincta secundum
esse sunt in supposito distincta Sed
in xpo est tantum unum suppositum ergo et
unum tantum esse Responsio dicendum quod ce-
dunt dicitur ut patet per philosophum in 2o
metaphysice Et idem inquit glosa ori-
genis super principium iohannis Unde
enim quod est verbum verbalis significans
composicionem emittit sonum quod
ainam facit Unde hoc esse non est
aliquid in rerum natura sed tantum in
actu anime componentis et dividentis
Et sic esse attribuitur omni ei de
quo potest propositio formari sive sit
ens sive privacio entis Quia enim
veritatem esse Alio modo esse actus
entis id est quo denominatur aliquid
ens actu in rerum natura Et sic esse
non attribuitur nisi rebus ipsis
que continentur generibus contrariis
Unde ens aliud esse dicitur per
decem genera dividitur Sed esse
non attribuitur soli substancie Unde
quod quid est dicitur substancia ut patet in primo
physicorum Alia vero que non per se
subsistunt sed in alio et cum alio
sive sint accidencia sive forme
substanciales a quibus partes dicuntur
esse ita quod ipsa vere sint sed attri-
buitur eis esse alio modo id est quo
aliquid est sicut albedo dicitur
esse non quia ipsa subsistat sed
quia ea aliquid habet esse album
esse quod proprie et vere non attribuitur
nisi rei per se subsistenti huic autem

Attribuitur esse duplex unum scilicet esse quod
resultat ex hiis ex quibus eius
unitas integratur quod est proprium esse
suppositi substanciale Aliud esse est quod
supposito attribuitur preter ea que
integrant ipsam naturam quod est esse
superadditum scilicet accidentale ut esse album
attribuitur sorti cum dicitur sortes
est albus Quia ergo ponimus
in xpo unam rem subsistentem
tantum ad cuius integritatem concurrit
ipsa humanitas Et quia unum
suppositum est utriusque nature Ideo
oportet dicere quod esse substanciale quod
proprie attribuitur supposito in
xpo est unum tantum habet autem unitatem
ex ipso supposito et non ex naturis
Si tamen ponatur humanitas a deitate
separari tunc humanitas suum esse
habebit aliud ab esse divino
Non enim impediebat quin proprium
esse haberet nisi quilibet natura per se esset
subsistens Sicut si archa esset per se
subsistens individuum tale ipsa tota non haberet
nisi unum esse quelibet tamen pars eius
ab archa separata proprium esse habebit
Et sic patet quod secundum opinionem
istam oportet dicere quod in xpo est
tantum unum esse substanciale sicut quod est esse
suppositi proprie quamvis sit in eo multiplex
esse accidentale Ad primum ergo dicendum quod
vivere dicitur esse quoddam secundum speciale
viventis proprium et ideo diversitas
vite consequitur diversitatem principiorum
vivendi Sed esse magis respicit
ad suppositum subsistens Ad secundum dicendum
quod operacio suppositi non est de integri-
tate unitatis eius sed consequitur
eius unitatem Unde huius suppositi
invenimus multas operaciones secundum
diversa operacionum principia que supposito
insunt sicut homo aliquis operatur lingwa
et manu Sed esse est illud in quo
fundatur unitas suppositi Unde non
bene multiplex preiudicat huic
unitati Ad tercium dicendum quod generacio
temporalis terminatur non ad esse suppositi
eternum ut sumit per eam esse incipiat
sed quod incipit esse suppositi huius
illud esse scilicet humane nature

Qd vero dr q obiectio illa pcedit
de esse qd in actu auie qsistit q est
de ceritate queri pt ar(ticu)lus iii

iiii Ad 3m sic proceditur videtur q
i xpo no sit nisi vna filiacio
multiplicata enim causa multi-
plicatur effectus Sz natiuitas est
causa filiacionis ergo cu in xpo
sunt due natiuitates erunt eciam
due filiacones Pterea impossibile est
idem sil manere et corrumpi Sz su-
posito q bta vgo cu xpi morte
mortua fuisset corrupta fuisset
filiatio qua filius matris dicebatur
manet aut filiacio eterna qua dicitur
filius patris Ergo alia filiacone
dicitur xpus filius patris et alia
filius matris Sz dices q e aliud
respectus sed no alia filiacio Con
filius e relatiuu scdm esse et non tm
scdm dici Sz huiusmodi relatiui sunt
scdm pphm sunt quorum esse e ad
aliud se hre ergo esse filius est
esse respectus quo refertur ad aliqd
Et ita si sunt plures respectus sunt
plures filiacones Pterea in relacone
nichil inuenitur nisi respectus et
causa siue fundamentu respectus
sicut vnitas qntitatis e fundamentu
relacionis que e equalitas Sz
respectus sunt diuisi quibus xpus
refertur ad patrem et matrem funda-
menta eciam eciam horum respectuu
diuerse sunt cause scz ipse natiui-
tates Nam filius e relacio ori-
ginis ergo in xpo sunt plures
filiacones Sz contra filiacio e re-
lacio psonalis sed in xpo e vna
tm psona ergo e vna filiacio
Respo dicendum q i xpo vna e tm fili-
acio scdm rem quamuis sit plures
respectus relatiui scdm racone
Cuius euidencia sciendum q i hoc
differt ad aliquid ab aliis generibus
q alia genera ex propria sui racone
dicunt q aliquid sunt qntitas enim
ex ipso q e qntitas aliquid ponit
Et sic de aliis sed aliquid
ex propria sui racone quantu no hz q po-
nat aliquid sed ad aliquid Vnde
inueniuntur ad aliquid que nichil sunt
In rerum natura sed in racone
tm qd aliis generibus no conuenit Et
quamuis ad aliquid ex racone sui generis
no hcant q ponat aliqd no tm
eciam habet ex ipsa generis racone
q nichil ponat quia si nulla
relacio esset aliqd in rerum natura
Vnde ad aliquid no esset vnu
ex decem generibus Est aut relacio
q sit ad aliud reale ex eo q rela-
cione causat Ergo cu in aliquo
inuenitur aliquid per qd ad alium
dependeat ut consequitur tunc dicitur
respectum comperari vel dependere
uel referri sicut equalitas relacio
realis ponitur ex veritate qntitatis
que causat equalitatem quia
vo ex eodem res hz esse et vni-
tatem Ideo realis vnitas relacois
est pensanda e ex ipso relacois
fundamento ut causa Vt quia e
vna qntitas per qua pluribus sum
equalis in me no e nisi vna re-
lacio realis equalis equalitatis
quamuis respectum ad plures sit
quia natura causante ex patre
et matre genitus sum vna filiacone
reali dicor filius vtriusque quamuis
multiplicetur respectus Sz i xpo no
possimus dicere vna causa esse
filiacionis scdm q refertur ad patrem
et matrem cu sint due natiuitates
penitus disparate Vnde si esset
aliquid qd filiacone temporalem
posset recipere quasi subiectum oporteret
ponere i xpo plures filiacones
Vnit aut filius e talis relacio
tm no pt hre p subiecto nisi ipsm
suppositum in xpo aut ipso e nisi
suppositum eternum qd quidem no pt
esse subiectum alicuius temporalis rela-
cionis. quecunque enim relaciones
temporales de aliquo eterno dicuntur
sunt relaciones racionis et no
rei Vnde filiacio qua xpus re-
fertur ad matrem no e relacio realis
sed racionis tm Sicut et cetere
que dicuntur de deo ad creaturas
Racon enim pt dici q subiectum filia-
cionis sit suppositum eterni racone humane
nature ut alicuius pter eius dicitur
suppositum mortis uel passionis

Quia sit ipsa humana natura vel
per eius esse sive secundum filiationis
et denominatur per ipsam sicut con-
tingit etiam de aliis actionibus que
attribuuntur Christo racione humane na-
ture filiatio vero numquam denominat nisi ipsum
suppositum non potest igitur aliud a subiecto
esse. Tercio nichil tamen prohibet aliquas
reales relaciones esse Christo ad
virginem sicut cum dicitur corpus Christi
est originaliter ex virgine. Contra ista
relacio non est racione filiationis
nisi poneremus secundum primam opinionem
suppositum eternum esse aliud a Christo
a creato. Ad primum ergo dicendum quod ex
nativitate temporali non innascitur fili-
atio realis sed racionis tantum quam-
vis Christus realiter sit filius virgi-
nis sicut deus realiter est dominus
creature cuius in eo dominium
non sit relatio realis dicere dicitur
omnino realiter dominus per realem
potestatem et sic dicitur Christus realiter
filius virginis per realem nativi-
tatem. Ad secundum dicendum quod respectus
relacionis dependet ex termino
ad quem aliquid refertur. Et ideo
destructo termino respectus aufferetur.
Sed tamen filiacio realis ad patrem re-
manet in Christo etiam supposita morte
matris. Ad tercium dicendum quod in ipsa prima
descripcione esse potest racione
essendi secundum quod diffinitio datur oratio
secundum genus unde non oportet quod
habeat esse relatio ex respectu
sed ex causa respectus. De ver-
bo habet [illegible] generis esse [illegible]
Ad quartum dicendum quod cum sit respectus
filiacionis diversus et causa fi-
liacionis diversa tamen filiaciones
non possunt esse due racione [illegible]

Deinde **articulus 7us**

[margin:] 7 n. 4 b.

Deinde queritur de Christo quantum ad speciebus
sub quibus in sacramento
altaris continetur. Utrum
sit ibi accidentia sine subiecto. Et videtur
quod non. Deus enim non potest facere contradi-
ctoria esse simul vera. Hoc autem esset
si ab aliquo removeretur illud quod
est de sua diffinicione. Ergo cum in
diffinicione accidentis cadat esse in subiecto

Quia accidentis esse inesse videtur
quod deus possit facere accidens esse
sine subiecto. Preterea de eo predicatur
diffinicio et diffinitum. Sed esse per se
est diffinicio aut descripcio substantie.
Si ergo in sacramento altaris accidentia
sunt per se non in subiecto sequitur quod sint
substancie quod est absurdum dicere. Preterea
ex accidentibus non potest generari substantia sed
videmus ex illis speciebus generari
vermes et cineres que constat non
generari ex corpore Christi. Ergo accidentia
non sunt ibi sine subiecto. Si dicas
quod generantur miraculose. Contra cum mi-
racula ordinantur ad edificacionem
fidei sed est magis ad scandala
quod vermes exinde generentur. Ergo
non fit miraculose. Preterea in sacra-
mento veritatis nichil debet esse
inordinatum sed contra ordinem quem
deus imposuit est accidens ~~[illegible]~~
sine subiecto esse. Ergo non sunt ibi
accidentia sine subiecto. Contra sensus
non decipitur in proprio sensibili
secundum philosophum in 2o de anima. Sed sensus
indicat ibi esse colorem et saporem
et alia huiusmodi. Ergo huiusmodi accidentia
sunt vere ibi. Non autem sunt in corpore
sicut in subiecto nec etiam in aere
cum neutrum sit natum affici ibi
talibus accidentibus. Ergo accidentia sunt
ibi sine subiecto. Responsio dicendum quod accidentia
sunt ibi sine subiecto quod quomodo possit esse
potest sic considerandum est quod in omnibus
causis ordinatis secundum proposicionem illam
libri de causis prima causa ve-
hemencius influit in causatum
cause 2e quam etiam causa secunda.
Unde fit ut causa prima non retra-
hat operacionem suam ab effectu etiam
postquam causa secunda retraxerit ut
dicitur ibidem in commento. Ulterius
autem causa et prima omnium encium
deus est non solum substantiarum sed etiam
accidencium. Ipse enim est creator substantie
et accidentis. Sed accidentia procedunt ex
eo quodam ordine. Nam mediantibus
substantie principiis accidentia
producuntur. Unde secundum nature
ordinem accidentia a principiis substantie dependent

Ut sine subiecto esse non potest tamen per hoc non excluditur quin deus quasi per causa possit accidentia in esse servare substantia remota. Et similiter sicut modo accidentia miraculose sunt in sacramento altaris sine subiecto virtute scilicet divina ea tenente inesse. Sed primum ergo dicendum quod hoc dicitur accidentis esse est inesse vel qualitercumque ponatur subiectum in diffinitione accidentis illud esse diffinitio per additionem quia in diffinitione ponitur aliquid quod est extra essentia diffiniti sicut nasus ponitur in diffinitione simi. Hoc autem est propter naturalem dependentiam accidentis a subiecto. Sed hoc non impediente deus potest accidentia sine subiecto conservare. Et tamen sequitur contradictoria simul esse vera quia subiectum non est de essentia accidentis. Ad secundum dicendum quod sicut abstracta in sua materia esse non potest poni in diffinitione alicuius generis vel speciei cum tamen genus quia species non sunt secundum verum esse in omnibus. Et ideo hec non est vera diffinitio substantie. Substantia est quod per se est. Non accidens est quod in alio est et est circumlocutio vel descriptio que talis intelligitur substantia est res cuius nature debetur non esse in alio. Unde patet quod convenit actus mirabile sit non esse in subiecto non tamen pertinet ad diffinitionem substantie. Accidens vero est res cuius nature debetur esse in alio. Non enim per hoc eius nature debetur non esse non in aliquo nec egreditur diffinitionem accidentis quia ad hoc natura eius remanet talis ut ei debeatur esse in alio. Ad tertium dicendum quod de quibus quod generantur ex speciebus utrum in omnibus sit circa illud aliqui conveniunt. Due sunt opiniones magis probabiles quarum una est que dicit quod substantia panis redit ex qua possit talia generari. Sed hec opinio videtur improprietatem continere propter duos nisi debite intelligatur. Primo quia non potest esse quod iterum sit ibi substantia panis. Aut enim oportet ponere ibi esse substantiam panis

Iterato speciebus manentibus et sic tunc corpus Christi tamdiu sit sub sacramento quamdiu species manent. Sequeretur quod aliquando erit ibi corpus Christi et substantia panis quod non sustinet ratio. Aut hoc erit destructis speciebus. Et hoc iterum est contra quia ut substantia panis sit sine propriis accidentibus panis quod apparet impossibile propter nomine reditus. Si enim in alterum conversio non potest dici redire nisi illud convertatur in ipsum. Substantia autem panis non est annihilata sed transubstantiata in corpus Christi. Unde non potest intelligi quod substantia panis redeat nisi corpus Christi convertatur in panem quod est absurdum. Unde si debet ista opinio sustineri intelligenda est per substantiam panis materia panis non quod redeat que prius erat ibi sed quod destructis speciebus alia materia adeo ibi provideatur sicut per creationem vel quocumque alio modo de quo possit convenienter corpora generari. Alia vero opinio est planior ut dicatur quod illis accidentibus sicut dictum est per se subsistere divina virtute sit datum eis ut agant et ex eis fiat quicquid fieret ex substantia panis ac quod ageretur si maneret. Et fiat virtute nutriunt et ymnes et cineres et exinde generantur et carne generat. Si quis multas hostias comederet et omnia alia faciunt que prius substantia panis ante fecisset. Et hoc totum potest concessatas que ibi substat aliis accidentibus loco substantie. Ad secundum dicendum quod hoc miraculum ordinatur ad fidem ne fides suum meritum perdat sed non sacramenti misterium deprehendatur. Ad tertium dicendum quod nichil prohibet aliquid esse ordinatum considerando communem ordinem cuiuscumque et inordinatum per aliquam causam specialem et hoc modo communis sum ordinem communem rerum divinitus ordinatum sit ut accidens sit in subiecto

Nichil tamen prohibet etiam recte ordi-
natum esse ut in sacramento altaris
accidens sit sine subiecto ut sic fides
meritum habeat per latenciam sacramenta
Deinde queritur de Diuisio
de membris Christi et primo
de angelis secundo de sanctis
De angelis queruntur duo
primo quantum ad naturam
ipsorum utrum sint compositi ex materia
et forma. Secundo quantum ad cognitionem
ipsorum utrum sit in actu possit
esse in cognitione matutina
et vespertina. Secundo utrum sic cogno-
scunt in propria natura rebus et in verbo
Tercio quantum ad meritum volun-
tatis utrum scilicet poterit eodem
actu caritatis mereri [illegible]
[illegible] et [illegible] Quarto quantum
ad motum utrum moveantur in instanti
Quinto quantum ad effectum utrum pos-
sint assumere vel aliquid facere in istis
corporibus inferioribus [illegible]
vi Ad primum sic proceditur videtur quod
angelus sit compositus ex
materia et forma. Augustinus
enim dicit de mirabilibus sacre
scripture. Omnipotens deus ex materia
informi quam prius condidit corporalem
et incorporalem sensibilem et insensibilem
intelligibilem et intellectum carentem
multiformes species divisit. An-
geli autem sunt intelligibiles et
incorporales ergo habent materiam
in sua compositione. Preterea Boecius
dicit in libro de unitate et uno
quod non est unum compositione
simplicium ut angelus et anima
quorum unitas est unum coniunctione
materie et forme et sic idem
quod prius. Preterea omne quod est in genere
est genus et differentiam genus autem
sunt Avicenna in sua metaphysica sumitur
ex natura materie differentia ex natura
forme. Ergo omne quod est in genere
compositum est ex materia et forma
Angelus autem est in genere substan-
tie sicut sit [illegible] speciem limitata
ergo angelus est compositus ex materia
et forma. Si dicas quod differentia angeli

Non sumitur ex forma sed ex quidditati-
que est ipsum esse angelo. Contra
cuiuslibet rei est de essentia eius
et intrat diffinicionem ipsius. Sed in omni
creatura est esse aliud ab essentia
eius nec intrat diffinicionem eius ut
Avicenna dicit. Ergo differentia angeli
non potest sumi ex esse ipsius. Preterea
ideo ostenditur in philosophia plura
summa bona esse quia oportet
si plura oportet ea in aliquo
convenire. Tamen utrumque sit summum
bonum et in aliquo differre aliter
non essent plura et sic essent composita
Sed constat esse plures essentias
angelicas ergo oportet eas
in aliquo convenire et in aliquo
differre et sic oportet eas esse
compositas sed compositi partes sunt
materia et forma ergo angeli compo-
nuntur ex materia et forma. Sed contra
est quod dicit Boecius de duabus
naturis in una persona Christi omnis
natura incorporee substantie nullo materie
nititur fundamento. Sed angeli
incorporei ergo non est in eis
materia. Respondeo dicendum quod quidam
ponunt angelos compositos ex materia et
forma. Sed hoc videtur repug-
nare eorum esse duo que in eis
inveniuntur primo quidem quod intelli-
gibiles sunt si enim angeli haberent
materiam de sui compositione
oportet omne quod in eis est esse in
eis per modum materie. Cum omne
quod in alio est sit in eo per modum
recipientis ut habetur in libro de
causis. Forma autem aliqua quod
non est in materia quod in ea habet
esse particulare et materiale. Unde
si angeli essent ex materia compositi
oporteret quod forme quibus intelli-
gunt eorum sunt essent in eis
secundum esse materiale et particulare. Et
sic sequeretur quod philosophus quod angelus
nunquam cognosceret aliquid nisi particulare
Quia forma particularis in aliquo
recepta non potest esse universalis cognitionis
principium sicut patet in sensu. Nec

lx

Pt obviari p hoc q ponatur an-
gelus qpositu ex ma alterius ne
qua ma corpalia qa quecuz
esset illa materia costat q reci-
peret forma sbalem angeli p-
ticulare aliaz angelus non
esset reci pticipare Et sic illa
ma covenisset cu hac ma inqu
q forma in ea recipientr p
modu pticulare Vn ipsa le
e angelus ex aliqua sbam itel-
lectuale ex ma qpoli cu alterius
modi sit receptio qua recipit
intellectus formas et qua recipit
ma pima ut dictu e Vnde dicit
phus in 3o de aia Circa phoz
sma q itellectus immunitate sit
a materia Pdo repugnat eis
p hoc q in corpalibus sit Vne-
tuz cu ex ma qponunt oportz
i ma covenire eo q ma suisse
accepta eo qualibz forma careat
no (?) est ee aliqua distinctione
ratione suppositi aut vnitate
nec ipsa le e q vna materia
contrarias et disparatas formas
recipiat nisi si in dinsis ptes
Non en pt eadem materia
et sm idem accipe forma
angeli et forma lapidis dinsi-
tas aut penu no pt itelligi i
ma nisi itellecta dimisione Ner
dimisio nisi itellecta dimensione
Pma sine qtitate sba remanet
idimisibilis ut dr i pmo phisicoz
Vnde oportet oma que sunt qta
ex ma dimesibilia esse Et sic
nullu icorporeu pt esse ex ma
qpositu Sed quia sba angeli
no e sim esse hoc en soli deo
qpetit cui esse debet ex seipso
et no alio Invenimus i angelo
et sbam sive quiditatem eius
qua subsistit et eius esse quo
subsistit quo scz actu pt esse di-
citur esse Sicut actu currendi
dicimus currere et sic dicimus
angelum esse qpositu ex quo e
et quod e vel sm aliquos Boetii
ex esse et quod e Et qa ipsi sba

Angeli in se considerata e i pona ad
esse cu habeat ee ab alio Et ipsum
ee sit actus eius et ee e in eo
qposicio actus et pone et possit
in eo qcedi ma et forma si dic-
actus debeat dici forma et omnis
pona ma Sz hic no qpetit qpositio
qua ee no e actus qui sit pars
essencie Sz forma e ipsa quiditas sba
angeli sm sbam ipse subsistens
q dnc no qpetit Sed pm qd dm
q aug sup genesim ad literam
ma iformem qua deus pmo
condidit dicit significari per
celum et terra cu dr In principio
creavit deus celu et terra ut
p terra significetur ma iformis
invisibilium rerum p celum aut
ipa na angelica nondu formata
p conversione ad deum ut ipsa
naturalia angeloz attribuantur
eis quasi materia et dona gre
attribuantur eis quasi forma Vnde
no e ad qpositum auctoritas inducta
Ad 2m dicendum q liber ille non est
Boetii Vn no oportet q in
auctoritate illa recipiatur susti-
nendo tn ipsam pt dici q formaz
et maz large accepit p actu
et pona ut dictum e Ad 3m
dicendum q ipsa sba angeli quodammo
se ht ad esse eius ut materia
ad forma ut dictum e Materia
aut si eius essencia diffinitur
habet p dca ipm sim ordinem
ad forma Et p hoc ipam suam
sbam Et sic in angelis ex ipsa
natura sba accipitur ipsoz genus
ex porcione vo huius sba ad ee
accipitur specifica dca Vnde sm
hoc angeli dicunt spe sm q
i ista videmus e plus vel minus
de pona qua in sba alterius dicitur
aut avicenne inter de qpositis
sbus Ad 4m dicendum no eius ab
ipo ee sunt dca se magis ex
habitudine ipius sbe ad esse Ad
5m dicendum q in simplici vno nulla
diversitas esse pt cu in eo sit
idem esse et qd e Vn hoc sufficit
ad eius pluralitate removenda
Ad qposicio que i angelo invenitur

Sufficit ad eius pluralitate remo-
uenda ut ex dictis patz articulus
vij An 2m sit procedit videtr q
angelus no possit cogno-
sce sil res in vbo et i
ppria natura eadem em potza
no pt sil geminu actu habe
ut q intellectus sil plura itelligat
Sed alius actus e quo itellectus
angeli videt res in vbo et
alius quo videt res in ppria
natura ergo ipole est ut sil
videat res in vbo et ippria
natura Ad dicts q hoc modo
videtr ab intellectu angeli sil
res in vbo et i ppa natura sic
intellectus nr videt eclipsim et
causa eius Cu em intellectus
nr videt eclipsim et causam
eius accipit causa ut ratione
itelligendi eclipsim ergo accipit
eclipsim et causa eius ut vnu
itelligibile et sic eit vnq tm
actus Contra vna no pt esse
nisi vnq tmq vltima sic vna
linea no terminatr ex vna pte
nisi ad vnu punctu Sz ultima
pote e opaco ergo no pt vna
opaco sil hre plures actus
et sic idem q prius Contra sic
se ht potza ad actu ita actus
ad obiectu Sz vnus actus no
pt tminari ad duo obiecta ergo
nec vna potza pt sil habe
plures actus et sic idem qd
prius Sz cu visio qua angeli
vident res i vbo e visio btu
que quidem no e intercisa
sed cotinua Si ergo no potest
vide sil res i ppa na et i vbo
nuq videt res in ppa natura
et pcise hoc videtr in aia xpi
que abinitio sue creacionis
vidit vbu et res in verbo
Visio tm q angelus et aia
sil pt vide res in vbo et
in ppa natura et hoc expsse
pt habei ab aug libro 2to
super genesim ad literaz

Ubi wlt q dies illi et vespe et
mane in eis no sint ordinatu
sm successioz sed solu ordie ne
unde sil est primu dies et 29 et
mane cu vespe et ita sil visio rez
in vbo et in ppa natura qr qualitr
sit pole videmus opari sicud non
pe attribuitr potze sed rei sicud
existenti qr p potzaz opatr u ipa
potza intellectus no sit opans itelli-
genda sed magis opacois prin
cipiu aut potza itellectiua e prm
itelligendi qi pe sbe sic spes itelli-
gibiles e prm itelligedi qi
potze Unde sic vna sba pt sil
duersos actus hre sm diuersas
potzas ut aia sil wlt et itelli-
git Ita ex vna potza itellectiua
pnt sil pcdire diuersi actus
Si sit diuersis spebus itelligibiliby
vnitr Hanc em causa agazel
assignat quae no e pole sil
multa itellige qa sz no e pole
itellectu sil iformari multis spebus
in actu pfecte Sicut nec idem
corpus figurari sil diuersis
figuris Visio aut qua angeli
videt res in ppria na fit p
spem itelligibilem cocreataz
nc infusam inherente Visio aut
rez i vbo fit p ipam spem vbi
siue essencia que no e inherens
sed ei itellectus vnitr sic itelligibili
spes aut cocreata inherens no
repugnat vnioni itellectus angeli ad
vbu cu no sit vnis racois Et
ideo ipa spes et qsi e pfectois
i itellectu angeli et sic quasi mat
disposicio ad illa btam visionez
vnde sil ex itellectu angeli p-
cedit opaco 2x vna rone visiois
ad vbu qua sz videt res i vbo
Alia rone spei itelligibil quasi i-
formatr qua videt res i ppa
natura Nec vna ex hiis opa-
cionu debilitatr p attenccoez
ad alteraz Sz magis cofortatr
cu vna sit racio alterius

Sicut ymago rei vise confortatur
cum videtur in actu oculo exteriori
Alteria enim beatitudinis in beatis est
racio cuiusque alterius actus in eis
veniente Et per hoc patet responsio ad
primum Secundum gerdinus quia exemplum
illud non est in quibus Ad secundum dicendum
quod potentia intellectiva angeli non terminatur
ad duos actus simul eodem modo sed secundum
diversas species quibus ad actum
ordinatur Ad tertium dicendum quod inter
actum et obiectum nullum cadit medium
sicut species cadit media inter intellectum
et eius actum Unde non est simile etc.

viii Ad secundum sic articulus
Ad procedatur videtur quod angelus
non meruerit suam beatitudinem
quia enim est beatum perfectum est quod autem
meretur est ad huc imperfectum Sed non
potest idem simul esse perfectum et imperfectum
ergo non potest angelus mereri beati-
tudinem dum habet eam Preterea angelus
beatus est comprehensor nullus autem
meretur nisi viator Si igitur in primo
instanti quo beatus fuit angelus
beatitudinem meruit simul viator fuit
et comprehensor quod falsum est cum hoc sit
solius Christi Preterea beatitudo simul
perfectum in actu consistit sed in actu
perfecto et sibi meritum in actu
sed in imperfecto non autem potuit esse
quod actus angeli esset perfectus et in-
perfectus ergo non potuit esse quod
simul esset beatus et beatitudinem
meruerit Sed contra beatitudo a nulla
pura creatura habetur sine merito
cum excedat primum eius Sed angelus
non potuit eam mereri nisi in primo
instanti quo beatus fuit quia autem
eo habuit graciam ut quidam ponunt
et sic mereri non potuit aut
habuit ergo in primo instanti sue
beatitudinis eam meruit Responsio
dicendum quod de condicione angeli triplex
posicio Quidam enim posuerunt
quod angelus in primo instanti sue
creacionis fuit beatus Sed hoc non
videtur conveniens quia pari racione
alii in eodem instanti fuissent miseri

Et gracia quidem dicunt sed absurdum
et contemptibile est Alii vero dicunt
quod fuerunt conditi in gracia omnes et
in ea quidam perseverantes beatitu-
dinem meruerunt Alii vero con-
tra agendo facti sunt miseri Et
hec opinio multis difficultatibus
subiacet Unde preteritis multis magis
placet Tercii vero dicunt quod fuerunt
creati angeli spiritus naturalibus
Et ideo quibusdam conversis ad
verbum simul collata est gracia et beatitudo
Et hii dividuntur in duas vias Quidam
enim dicunt quod numquam beatitudinem
meruerunt Sed hoc non videtur
competere nisi soli Christo qui est filius
naturalis ut hereditatem fruicionis
sine merito habeat Alii vero dicunt
quod meruerunt eam ex operibus
que circa nos agunt et hoc etiam
non videtur conveniens ut meritum sequatur
premium cum magis meritum sit dispo-
sicio ad premium Tercio vero dicunt
quod in primo instanti beatitudinem me-
ruerunt ex hoc ipso quod ad verbum con-
versi sunt Et hec opinio inter has
tres probabilior est Unde ad eius
evidenciam sciendum est quod meritum
se habet ad premium sicut motus ad
terminum et sicut fieri ad factum esse
In hiis vero que fiunt subito simul
est fieri et factum esse Sicut simul aer
illuminatur et illuminatus est simul res
creata est Cuius racio quia instans
illud in quo primo aliquid factum
est est tunc precedentis temporis
in quo non erat et sic aliquid de aliquo
aliqua proprietate illius temporis
retinet intantum potest dici Et quod aut hoc
instans res ista non fuit et ideo
in hiis que per modum successionis
fiunt fieri attribuatur toti precedenti
tempori momentaneis actionibus fieri
non potest attribui nisi ipsi instanti
in quo dividit inter esse et non esse
rei Unde quamvis in omnibus aliis
instantibus sequentibus possit dici
quod hec factum non est non tamen potest dici
quod fiat nisi in ipso Sic ergo dico quod in ipso
instanti quo mens angelica conversa
est ad verbi fruicionem et beata

Unde erat tunc perfecte fruitionis
quasi in perfecto esse exitus et beatitu-
dine merebatur in hoc quod tendebat
ad verbum non perexistere beatitudinis
perfectione Sed quia exitus in ipso
fuit beatitudinis per modum motus
angelica est tamen beata et non beati-
tudine meretur Ille est de contrarie-
tate in eodem instanti est sub perfectionis
ad gratiam et gratie infusio simul proprie
ergo dicendum quod non oportet ponere
idem simul esse perfectum et imperfectum sed
idem simul esse perfectum et secundum imperfectum
aut nunc primo esse perfectum Ad secundum
dicendum quod angelus meretur ut viator
non quasi distans a termino sed ut in
termino vie existens Articulus

ix. Hoc tamen sic procedit videtur
quod angelus moveatur in
instanti Sicut enim dicitur in libro
de intelligentiis in motu angeli mag-
nitudo spatii distantia non operatur
Sed propter distantiam que facit mag-
nitudo spatii convenit quod aliquid
non eque cito pervenit ad propinquum
et distans ergo angelus eque cito
ad distans et ad propinquum pervenit
Sed omne tale movetur in instanti ergo
angelus in instanti movetur Preterea
sicut se habet mobile divisibile ad
motum divisibilem ita se habet mobile
indivisibile ad motum indivisibilem
et instantaneum Sed corpus quod est
mobile divisibile movetur suc-
cessive in tempore divisibili ergo
angelus qui est mobile indivisibile
et similiter quod careat quantitate movetur
subito scilicet in instanti Preterea quod
medium mobili non resistit Sed
sicut vacuum non resistit corpori
in motu ita nec aliquid plenum ipsi
angelo ergo angelus movetur
in instanti Sed contra est quod augustinus
dicit libro super genesim ad litteram
quod deus movet creaturam spiritua-
lem per tempus angelus autem est
creatura spiritualis ergo movetur per
tempus et non in instanti Responsio dicendum
quod in omni motu oportet intelligere
successionem et tempus per aliquem motum
eo quod termini eius motus sunt sibi
oppositi invicem et non contingentes
ut patet in quinto physicorum Unde o-
portet quod omne mobile intelligatur
esse prius in uno termino motus et
postea in altero et sic sequitur successi-
vo et sic transire de uno termino
in alterum indivisibilibus temporibus contingit
Unde sic de instanti in instans
hoc autem esse non potest nisi quando
sunt termini motus inter quos
est accipere aliquod non medium sicut
inter duo spacia est tempus medium
ut patet in loci mutatione et alte-
ratione augmentatione et dimi-
nutione et huiusmodi motus dicuntur con-
tinui aliquid non prius continuitate
eius supra quod transit motus nunquam est
plus et minus accipere Alius transit
de uno termino motus in alium sicut
de tempore in instans Et hoc accidit in motibus
quorum termini sunt privatio et forma
inter que constat medium non esse Unde
non potest sic transire de uno extremo in
alterum ut supra in neutro extremorum
sit Sicut transitur de instanti in instans
ita quod in neutro est instantaneum sed
in medio tempore Et huiusmodi motus
sunt generatio et corruptio et illuminatio
et huiusmodi In quibus oportet
dicere quod unus terminus erat in tempore precedenti
et alius in instanti ad quod tempus terminatur
huiusmodi enim mutationes terminant
motus continuos sicut illuminatio aeris
est terminus solis motus ad latitudinem super
terram Unde in toto tempore precedenti
quia sol movetur ad punctum orientis
oppositum erant tenebre In ipso vero
instanti quo pervenerit sol ad punctum
predictum est lumen et sic est de genera-
tione et corruptione que sunt termini
alterationis Et quia inter tempus et
instans non cadit aliquod medium
licet est aliquod instans accipere in medio
precedens ultimum temporis Inde non est quod in
huiusmodi mutationibus absque omni
medio transitur de uno extremo in aliud
Licet est accipere tempus in quo fuerunt
in termino a quo sed ultimum tempus quod
terminatur ad instans in quo est in termino
ad quem et ideo huiusmodi mutationes
instantanee dicuntur hoc autem dici non
potest in motu angeli eo quod nullum con-
tinuum habet ad aliquem motum continuum
ut possit dici terminus eius Unde

Oportet ponere quod intelligatur successive
de tempore motus continui motus
sic intelligitur de instanti in instans et non
sic intelligitur de tempore in instans eo quod tempus
non potest intelligi sine motu Unde
cum esse angeli in tempore aliquo in
nullo motu dependeat non potest dici
quod sit ibi in tempore sed in quodam nunc
Et sicut in tempore eo quod in alio
nunc et aliquando non sunt temporis
ideo est unius motus etc Unde
non oportet quod eius motus mensu-
retur nec oportet ea continuari
per medium temporis continuitas enim
temporis sequitur continuitatem motus
et continuitas motus sequitur con-
tinuitatem magnitudinis super quam
transit motus ut habetur 4 physicorum
Sed in ipsis operationibus angeli
ratione quorum dicitur moveri
per diversa loca non est invenire
aliquam continuitatem Quod committit
sed unum et unum que mensurat
motum angeli sunt consequitur se
continua et non est inter ea aliquid
continuans ut sit ipsa pluralitas
nunc se consequentium sit quoddam tempus
in quo dicimus angelum moveri
et hoc consonat dictis philosophi 4to physicorum
ubi dicit quod eiusdem ratio est indivisibile
moveri et tempus componi ex nunc
Ad primum ergo dicendum quod non reperitur tempus
in motu angeli propter distanciam
sed propter contingentiam temporum scilicet quia
non contingit angelum esse in duobus
locis simul Ad 2m dicendum quod successio
motus non solum sequitur divisionem
mobilis sed etiam eius super quod
transit motus continua secundum prius et
posterius in magnitudine est prius
et posterius in motu ut dicitur 4to
physicorum licet ergo angelus sit
indivisibilis tamen loca secundum que mo-
veri dicitur sunt diversa ab invicem
Et ideo oportet in motu eius
intelligi aliquam divisionem Ad
3m dicendum quod contrarius non impediat
aliquis plenus angelum in suo motu
tamen propter racionem iam dictam oportet
in motu eius intelligi diversa
nunc Racio autem philosophi est magis
ducens ad inconveniens quam ostensiva
ut quidam dicit ibidem dicit etc

Ad 7m sic **Articulus**
Ad procedituri videtur quod angeli
non possunt in haec corpora
inferiora agere Actio enim esse non
potest nisi inter ea que habent aliquam
convenienciam ad invicem Sed angeli
non habent convenienciam cum istis corporibus
cum corporalium et incorporalium cum
genus non sit unum ut dicitur in 10mo
methaphysice ergo angeli in haec corpora
non possunt agere Item si agunt an-
geli in haec corpora aut agunt per
imperium aut per influenciam Si per
imperium equaliter agere possunt
in propinqua et in distancia quod est con-
tra Damascenum qui dicit quod ubi an-
geli operantur ibi sunt Si vero per influxum
oportet quod illud influxum per
medium transeat medium autem cor-
porale non est receptivum spiritualis
impressionis ergo nullo modo possunt
agere angeli in haec inferiora cor-
pora nec in animas nostras Item
non potest dici agere vel influere
sicut fons influit rivo ut idem
numero quod prius est in angelo post-
modum in istis inferioribus fiat
quia sic in agendo aliquid amitteret
Nec iterum illud quod in hiis inferio-
ribus recipi dicitur per eorum influxum
creando quia angeli creatores
non sunt Nec iterum deducendo de
potencia in actum Contra est quod
Augustinus 3o de trinitate dicit
Quod ea que divinitus in corporibus
fiant ministerio angelorum fiunt
Gregorius etiam dicit in 4to
dialogorum quod omnia corpora per
spirituales substancias administrantur Respon-
deo dicendum quod de actione angelorum in
haec inferiora corpora diversorum
diversa est opinio Quidam enim
dicunt quod angeli non agunt in haec
inferiora corpora nisi mediantibus
corporibus celestibus que a substantiis
incorporeis moventur secundum philosophos
Avicenna enim vult in sua methaphysica
et in libro de naturalibus quod dum influunt
in haec inferiora virtus per motum orbium
per imperium immediate

Quia forme intellectus corporum sunt factive secundum eum sensibilibus obedit eorum conceptionibus plus quam quibuscumque aliis activis et passivis. Et exinde est, Et exinde est secundum eum quod in istis inferioribus fiunt aliquae transmutationes quas ex conceptionibus superiorum substantiarum praeter totum ordinem causarum naturalium. Sed licet opinio secunda repugnat dictis Augustini in 3o de Trinitate ubi dicit quod angelo non servit ad nutum materia corporalis. Quia non est ibi proportionata potentia respectu illius actus quo substantiae spirituales in actu sunt. Oportet autem agens quod educat potentiam in actum esse materiae proportionatum. Unde non potest esse quod virtus substantiae spiritualis creatae se extendat ad materiae transmutationem immediate sed mediante aliquo agente naturali. Quamvis tamen obediat corporalis materia eis ad formalem transmutationem, tamen non obedit eis totaliter ad motum localem. Et per quam virtutem possunt congregare et circumponere aliquas agentia naturalia ad aliquem effectum perficiendum. Ea vero ad quae nulla virtus naturalis se extendit fiunt divina virtute quae sola potest naturalem ordinem immutare. Sed quia mentes nostrae sunt proportionatae et propinque ad recipiendum actionem angelorum. Ideo in mentes nostras agere possunt dicunt. Unde confortando intellectum nostrum sicut corporibus minus calidis confortatur per magis calidum. Vel alio per agens naturale ipsum intellectum sicut etiam agit in corpora. Et hoc est, ipsum [?] aliquo angelico illustrante fantasmata ad aliquas nobiliores conceptiones exprimendas quam intellectus agens exprimere posset.

Ad primum ergo dicendum quod angeli habent convenientiam cum istis inferioribus corporibus quae continua movent ad motum. Unde cum movent motu locali corpora non solum illa caelestia immediate sed etiam inferiora ut sit sententia nostra de actione angelorum in corpora sic media

inter duas opiniones praedictorum praedictas. Ad 2um dicendum quod angelus agit in haec corpora movendo ea localiter per imperium. Et hoc dicit virtute activa qua oportet aliquo modo contingere corpus motum cum movens et motum oporteat esse simul ut probatur 7o physicorum. Ad 3um vero quia influere in animam confortando eam ad intelligendum non oportet quod transeat per medium corporale. Tamen hoc facit spiritualis ordo quod in corporalibus fit secundum Augustinum. Animae vero nostrae ordine naturae sunt contiguae ipsis angelis sicut et angelus inferior superiori tamen non oportet quod interveniat medium corporale. Ad 4um dicendum quod angelus nec in anima nostra nec in materia corporali aliquid creat sed solum educunt de potentia in actum et quamvis naturale agens de potentia in actum educere possit non tamen ita perfecte sicut angelus.

Divisio

Deinde quaeritur de hiis quae pertinent ad hominem. Et primo quantum ad naturam. Secundo quantum ad gratiam. Tertio quantum ad culpam. Quarto quantum ad gloriam. Quantum ad naturam quaeruntur duo. Primo utrum vegetativa et sensitiva anima sit a creatione. Secundo utrum imperare sit actus voluntatis vel rationis.

Articulus

Ad primum sic proceditur. Videtur quod anima vegetabilis et sensitiva educatur in esse per creationem. Ut enim dicit Augustinus in libro de vera religione, substantia vivens naturae ordine praefertur substantiae non viventi. Sed anima sensibilis et vegetabilis sunt substantiae viventes. Ergo sunt nobiliores substantiis non viventibus. Aliquae autem substantiae non viventes immediate a deo creatae ut elementa huius mundi. Ergo et anima sensibilis et vegetabilis immediate a deo creantur. Cum nobilitas facientis demonstret nobilitatem facti. Praeterea omne illud quod competit fieri vel fit ex nichilo vel fit ex aliquo. Sed anima non habet materiam partem sui.

fit ex nichilo sed anima vegetabilis et sensibilis non fit ex aliquo quod habeat materiam partem sui ergo relinquitur quod fiant ex nichilo et sic exit in esse per creationem. Confirmatio medie omne quod proprie habet esse, si non semper fuit proprie dicitur fieri. Sed anima sensibilis proprie et vere habet esse quia sit forma operans movet enim corpus. Nichil autem habet propriam operationem nisi quod habet proprium esse ergo cum anima sensibilis cuiuslibet animalis non semper fuit proprie competit ei fieri. Et sic restat ut creetur. Sed contra est quod plus dicit in 2o de anima quod sensitivum mutatum prima fit a generante, prima autem mutatio sensitivi est sicut qua acquirit actum primum qui est esse anima ergo sensitiva fit per generationem et non per creationem. Confirmatur omne illud quod precedit in semine hominis animam intellectivam est per generationem vegitativum et sensitivum est huiusmodi quia prius est vivum quam animal et animal quam homo sicut patet in xvi° de animalibus ergo et anima sensibilis et vegetabilis est per generationem. Probatur cum deus in instanti operetur, natura vero successive. Unde illud quod per actionem successivam exit in esse est ab aliquo agente naturali. Sed anima sensibilis et vegetabilis producuntur actione successiva quia determinato spacio temporis vivificatur conceptus et sensificatur ergo anima sensibilis et vegetabilis fiunt a naturali agente et non per creationem.

Responsio dicendum quod circa hanc questionem est duplex opinio. Quidam enim dicunt animam sensibilem et vegetabilem esse ex creatione. Alii vero extraducte. Et ista divisio apud philosophos invenitur non solum de istis animabus sed etiam de omnibus formis substantialibus. Quidam enim ut Plato et sui sequaces Avicenna posuerunt omnes formas ab extrinseco esse qui principue ex duobus movebantur. Primo quidem quia cum forme non habeant materiam partem sui non possunt fieri nisi ex nichilo. Unde oportet quod a creante fiant. Secundo quia in rebus inferioribus non videbant principia activa nisi qualitates activas et passivas quas videbant insufficientes ad productionem formarum substantialium cum nichil agat ultra suam speciem. Sed tamen in hoc videntur esse decepti quod attribuebant fieri istis proprie formis. Cum tamen fieri non sit nisi compositi cuius sicut proprie est esse. Forme enim dicuntur non ut subsistentes sed ut quibus composita sunt. Unde et fieri dicuntur non per se sed per factionem suppositorum que fiunt in transmutatione materie de potencia in actum. Unde sicut composita fiunt per agencia naturalia ita etiam forme que non sunt subsistentes. Qualitates autem active et passive agunt ad formas substantiales in virtute substancialium formarum quarum sunt instrumenta sicut calor ignis agit ut instrumentum anime nutritive ut dicitur in secundo de anima. Anima autem vegitabilis et sensibilis non sunt forme subsistentes alias remanerent post corpus. Unde oportet quod fiant a generante per actionem compositorum. Sic et cetere forme materiales. Sola autem anima intellectiva quia est subsistens et manet post corpus est ab extrinseco per creationem. Sed et sensibile et vegitabile intellectivum in homine divisio istius anime inducitur. Hic etiam vegitabilis et sensibilis homo a generante erit. Sed quia hec opinio repugnat dictis philosophorum quod in uno animato unam animam tantum posuerunt ad quam omnes operationes anime pertinet. Et etiam est contra dicta sanctorum probantium dualitatem animarum

Ut patet in libro de ecclesiasticis
dogmatibus. Ideo approbata opinione quod in
homine sit tantum una substantia anime cuius
potentie sunt vegetativa sensitiva et
intellectiva dicimus quod anima hominis
que omnes has potentias anime
sustinet a deo creatur et quod per
generacionem naturalis agentis fiat
ut corpus organicum actu perfici-
atur per potentias que sunt corporalium
partium actus. Ad secundum ergo dicendum quod
anima vegetabilis et sensibilis non
sunt forme diminute sic nec subsistentes
sed perfecta vivendi et essendi. Et
iterum non oportet si quid est minus
nobile sit a deo immediate quod etiam
quod est magis nobile. Cum quidem deus
cui non habeat limitatam virtutem
ut agat necessitate nature sed agere
et nobiliora et minus nobilia secundum
suam voluntatem sic immediate produxit
prima individua brutorum animalium
quibus tamen homines qui nunc
generantur ex semine nobiliores
sunt. Ad tertium dicendum quod anime sensitive
non convenit per se esse nec fieri
nec operari. Nulla enim est actio
anime in qua corpus non com-
municet. Est enim duplex motiva
anime sensitive una que imperat
scilicet appetitiva cuius actus constat
quod non exercetur sine corpore. Alia
que imperium exequitur que affi-
xa musculis et nervis est principium
motus in eis secundum quam ipsa dis-
tinctio partium corporalium fiat quod
una pars animalis est immobilis et alia
mota. Et ita potest movere ex se.
Alia que sunt in contrarium conce-
dimus nisi quantum pertinet ad speciem
in quantum semine communis vegetativa
precedat et sensitiva anima et anime
perfecte. Nam secundum avicennam
in generacione animalis ex semine
intervenirent multe generaciones etc.

xii Ad secundum sic. Articulus
Procedit. Videtur quod imperare
sit actus racionis. quia philosophus
dicit primo ethicorum racio recta
ad optima deprecatur et obedit ei
quod est continentis. Ergo imperare
et deprecari et similiter movere videtur
ad racionem pertinere. Sed contra imperare
ad dominum pertinet sed nos sumus
domini nostrorum actuum per voluntatem
ergo imperare est actus volun-
tatis. Responsio dicendum quod in imperio
duo sunt quorum unum est racionis
aliud voluntatis. Cum enim imperat
intimat ad faciendum quod voluntatis
est. Ipsius enim est movere per
modum agentis. Et iterum ordinat
eum cum imperat ad exequendum
illud quod imperat. Et hoc ad
racionem pertinet cuius est ordi-
nare. Et si duorum horum ordo
consideretur videtur primum esse incli-
nacio voluntatis in aliud per
electionem. Et postea in principio
execucionis ordinatur motus per
quos fieri debeat quod electum
est. Et sic imperium erit immediate
actus racionis sed voluntatis
quasi primo moventis. Et per hoc
patet solucio ad obiecta. Articulus xiii

Deinde queritur quantum ad
tertiam pertinet. Utrum cari-
tas secundum essenciam augeatur
et videtur quod non. Cum enim
augmentum sit quedam mutacio
vel variacio quod mutatur vel va-
riatur secundum essenciam aut generatur
aut corrumpitur. Non enim generatur
cum prius fuerit. Postea caritas
non sit caritate nisi formaliter
sed virtus caritatis est ipsa essencia
eius ergo quantitas caritatis
est essencia eius ergo non potest quod va-
rietur quantitas caritatis sine
variacione essencie. Et per hoc secundum
suam essenciam oportet quod essencia
eius vel generetur vel corrumpatur.
Sed contra predicatum essenciale respondet
ipsi essencie caritatis. Sed quando
proficitur ad maius predicatum essenciale
ergo in eis caritas secundum essenciam
augetur. Responsio dicendum quod caritas secundum
suam essenciam augetur. Sed nondum
est quod licet positio varias habitu-
dines importat. Cum quidem enim denominat
subiectum ut cum dicitur ille est albus
secundum hunc per hec est subiectum albedinis

Crucis vel forma ut cum dicitur ille
est coloratus secundum albedinem Cum
ergo dicitur aliquis secundum hoc moueri
potest intelligi ad speciem uel forma
Cum enim dicitur ille mouetur secundum
manum notatur specierum motus
Cum vero dicitur ille mouetur secundum locum
notatur quod forma specificat motum
Dicit ergo cum dicimus caritatem
secundum essenciam augeri denotatur
specierum augmenti ut sit sensus
per essenciam caritatis augetur
sicut cum dicimus album augetur secundum
essenciam suam Non autem designatur
forma specificans motum ut sit
sensus augetur secundum essenciam
id est augmentum eius cum motus
in esse est in essencia Et sic dicatur
augmentum esse secundum quantitatem Et
quamuis quantitas caritatis que est
virtus sit idem quod essentia cari-
tatis non tamen oportet quod essentia
caritatis tollatur quia etiam in
augmento corporali ipsa essentia
quantitatis non tollitur sed semper
remaneat dimensio indeterminata
Cum secundum diuersas terminaciones quas
recipit sit mutacio de paruo in
magnum que est augmentatio
Ita etiam ipsa virtus caritatis
non tollitur per essenciam Sed variatur
terminacio eius Unus autem forma
recepta in aliquo specierum statu
recipit secundum capacitatem recipi-
entis Unde quanto specierum caritatis
magis ad disponitur ad caritatem
scilicet ad congregacionem suam ad deo
tanto maiorem recipit caritatem
Et sic caritas secundum suam essentiam
augeri dicitur secundum Et sic patet
solucio ad obiecta articulus

xiiii Deinde queritur de hiis que
pertinet ad culpam Et
queruntur duo Primo utrum
petrus negando christum peccauit
mortaliter Videtur quod non Dicit
enim quedam glosa quod peccauit
per surrepcionem est veniale et
non mortale Unde primi motus
qui per surrepcionem fiunt sunt peccata

venialia ergo peccauit tantum
venialiter Preterea Bernhardus
dicit in libro de dilectione dei
quod in petro caritas fuit sopita
et non extincta Sed per peccatum mortale
caritas extinguitur ergo petrus
non peccauit mortaliter Sed contra
est quod gregorius dicit in moralibus
quod petrus ab ipsis faucibus dia-
boli eripitur Sed in faucibus dia-
boli non est aliquis nisi propter
peccatum mortale ergo petrus peccauit
mortaliter Responsio dicendum quod absque
dubio petrus peccauit mortaliter
negando christum quod quidem patet ex
duobus Primo quia negauit fidem
in loco ubi periclitabatur Et
eius confessio requirebatur Ore
enim fit confessio ad salutem ut dicitur
ad romanos 10 In quo videtur
quod sit de necessitate salutis confessio
fidei in casu predicto et preterea
mendacium in hiis que fidei
sunt perniciosum est secundum augustinum
in libro de mendacio Secundo quia
desertioni confessionis et mendacio
addidit periurium et blasphemiam
quia ut dicitur matthei 26to Cepit
detestari et iurare quia
non nouisset hominem quia presence
tia in peccato dat incrementum
sceleri et qui minima spernit cadit
Ad primum ergo dicendum quod surrepcio ex
accipitur Uno modo secundum quod opponitur
deliberacioni et sic secundum quod primi motus
dicuntur esse ex surrepcione sic petrus
ex surrepcione non peccauit Alio
modo secundum quod opponitur electioni
et sic petrus ex surrepcione
peccauit Quia peccauit ex ele-
ctione non quasi ex certa malicia
sed ex passione timoris Talis
autem surrepcio non excusat a mor-
tali sicut patet de incontinente qui
formatur non motus concupiscencia
sed metu corporis tocidi Ad secundum
dicendum quod Bernhardus ibi loquitur
et eius verum ut verificetur non est
intelligendum de quadam dilectione
familiaritatis qua petrus ad
christum habebat que in eo mansit

Etiam post negationem vel si intelligatur de caritate continua intelligendum est quod non sunt extincta secundum predestinationem divinam qua eius penitentia permaneat. Communiter esset ex se extincta secundum actum.

XV Item sic proceditur: articulo. Et videtur quod habere plures prebendas sine cura animarum absque dispensatione sit peccatum mortale quia hoc est contra statutum concilii generalis. Probatio. De hoc loquitur dicitur in quodam decreto Urbani pape quod incipit Sanctorum canonum. Primo aliquis in duabus ecclesiis intitulari non liceat. Hoc unusquisque in qua intitulatus est in ea tantum canonicus habeatur. Licet cum episcopi dispensatione unus diversis preesse possit ecclesiis, canonicus tamen prebendarius nisi unius ecclesie in qua scriptus est esse non debet. Item extra Roma quoque dicit quoddam decretum huiusmodi: Clericus. Clericus ab istanti habere duabus non committatur ecclesiis. Negotiationis enim est hoc et turpis lucri commodum et ab ecclesiastica consuetudine penitus alienum. Et sic idem quod prius. Item Crisostomus dicit quod tenebre erubescunt lumine, erubescet quoque non sunt concessi rei recordari illi certi effigie aut non sunt concessi per inter levitas qui capiebant in Bethlehem, caporet in illem quo cum perfectores esse debemus qui caput in Christo capiat in Damasco. Item Bernhardus dicit: Cum non unus sed plures in est beneficiis, non unus sed plures est in supplicis, et sic gravissime peccat. Item quicumque committit se discrimini et periculo peccati mortalis peccat mortaliter. Iste est huiusmodi qui recipiendo plures prebendas iurat statuta servare utriusque ecclesie in quibus prebendatur, que pro illis servari non potest, ut puta si eodem tempore vocetur ad electionem in utraque ecclesia vel ad aliqua ecclesie negotia.

Propugnanda et precipue sit sit causa inter duas ecclesias cum utrumque teneatur. Ergo videtur quod peccat mortaliter. Contra non est quia illud quod vergit in commune periculum non est sustinendum ab ecclesia, sed ecclesia sustinet ut aliqui communiter habeant duas prebendas; ergo in hoc non est periculum peccati mortalis. Item licitum est alicui patrimonium habenti prebendam accipere, quod maior est convenientia inter ecclesiastica beneficia quam inter patrimonium et prebendam; ergo etiam licet habenti unam prebendam accipere aliam. Responsio dicendum quod omnis questio in qua de peccato mortali queritur, nisi expresse veritas habeatur, periculose determinatur, quia error quo non creditur esse peccatum mortale quod est peccatum mortale conscientiam non excusat a toto, licet forte a tanto. Error vero quo creditur esse peccatum mortale quod non est mortale conscientiam ligat ad peccatum mortale. Precipue autem periculosum est ubi veritas ambigua est, quod in hac accidit, cum hoc quod ad theologos pertineat in ista dependet ex iure divino vel ex iure naturali, et ad iuristas utrum dependet ex iure positivo. Inveniuntur in ea theologi theologis et iuriste iuristis contraria sentientes. In iure namque divino non invenitur determinata expresse, tum in sacra scriptura quasi expressius mentio de ea non fiat. Consilia ad eam ex aliquibus auctoritatibus sacre scripture adduci possunt que tamen lucide veritatem non ostendunt determinando vel eam. Similiter ius naturale sicut videtur ad prius dicenda. Ex actorum quamquam multiplex est dicta. Secundo cum sint que habent deformitatem inseparabiliter annexam ut fornicatio, adulterium et alia huiusmodi que nullo modo bene fieri possunt. De numero talium non est habere plures prebendas alias

In nullo casu dispensator recipere
posset quod nullus dicit. Quedam
vero sunt actiones que de se in-
differentes sunt ad bonum vel malum
ut levare vestucam de terra
vel aliquid huiusmodi inter quarum
numerum quidam computant habere plures
prebendas. Cum tamen secundum rei veritatem
plurimas in se deordinationes contine-
ant utpote quia non est possibile
aliquem pluribus ecclesiis deservire
in quibus prebendatus est, cum
prebende videantur esse ordinate
quasi quedam stipendia divino
cultui ministrantium. Sequitur etiam
diminucio actus divini cum unus
loco plurium constituitur. Sequitur etiam
in aliquibus defraudatio vo-
luntatum testamentariorum qui ad
hoc aliqua bona ecclesiis contule-
runt ut certus numerus deo servi-
encium esset ibi. Sequitur etiam
inequalitas cum unus pluribus
beneficiis habundat et alius
nec unum habere potest, et multa alia
huiusmodi que de facili possent
sequi. Unde non potest contineri inter
indifferentes actiones, et multo minus
inter eas que secundum se sunt bona
ut dare elemosinam et huiusmodi.
Sunt vero quedam actiones que
absolute considerate deformitatem
vel deordinationem quandam important
que tamen aliquibus circumstanciis
advenientibus bone efficiuntur.
Sicut occidere hominem vel percutere
in se deformitatem quandam im-
portat. Sed si addatur occidere
malefactorem propter iusticiam vel
percutere delinquentem causa dis-
cipline non est peccatum sed virtuo-
sum. In numero harum actionum videtur
esse habere plures prebendas. Cum e-
nim etiam aliquas deordinationes
contineat, tamen ille circumstancie
possunt supervenire ita honestates
actum quod predicte deordinationes
totaliter evacuantur. Utputa
si sit necessitas eius obsequiis et
pluribus ecclesiis, vel posset plus

Servire ecclesie tenuitas absentis
contra alium, prius. Et si qua sunt
alia huiusmodi et tunc istis conditionibus
supervenientibus cum recta intencione
non est peccatum etiam nulla dispensa-
tione interveniente si consideretur
tamen secundum ius naturale. Nam dispen-
satio ad ius naturale non pertinet
sed solum ad positivum. Si vero aliquis
habeat intencione plura beneficia habeat
ut sit dicior vel laucius vivat
et ut facilius ad episcopatum
perveniat in aliqua ecclesiarum
ubi est prebendatus non tolluntur
predicte deformitates sed augentur
quia cum tali intencione etiam unum
beneficium habere quod nullam deordinationem
importat esset illicitum. Et sic quod
esset secundum ius naturale etiam
nullo iure positivo superveniente.
Nunc autem certum est quod antiqua
iura hoc esse prohibitum. Patet
etiam huiusmodi prohibitionem consuetu-
dine esse contrariam, propter quam
quidam dicunt iura illa esse
abrogata. Nam per contrariam
consuetudinem iura humana
abrogantur. Quidam autem dicunt
per talem consuetudinem antiqua
iura non abrogari eo quod quedam
decretalis dicit multa per
pacienciam tolerantur que si
in iudicium fuerint adducta statuto
exigente cassarentur. Et hec contro-
versia iuristis est relinquenda.
Videtur tamen hoc videatur esse proba-
bile quod contra ad iura illa antiqua
continet ius naturale abrogare
non posse per contrariam consuetudinem
utpote irrationalem. Quantum
autem ad hoc quod solum de iure po-
sitivo continet possunt esse abrogata
precipue si dissimulatores habeat
contraria consuetudine in quorum
potestate est ius positivum mutare.
Intendunt per talem dissimu-
lationem antiqua iura mutare.
Si ergo antiqua iura que hoc
prohibebant in suo robore maneat

Contraria consuetudine non
obstante certum est non posse ali-
quem plures prebendas habere absque
dispensacione eciam illis circum-
stanciis supervenientibus que secundum con-
sideracionem iuris naturalis poterant
honestare. Si autem antiqua iura
sint per consuetudinem abrogata
hiis predictis circumstanciis superve-
nientibus eciam sine dispensa-
cione licitum est plures prebendas
habere sine quibus circumstanciis
licitum non est quantumcumque dispen-
satio interveniat eo quod dispensatio
humana non aufert ligamen
iuris naturalis sed solum ligamen
iuris positivi quod per homines
statuitur et per homines dispen-
sari potest. Et ex hiis facile potest
patere responsio ad obiecta etc.

xvj Articulus sedecimus

Deinde queritur quantum
ad gloriam pertinet
utrum sancti qui sunt in
ecclesia canonisati sint
in gloria vel aliqui eorum sint
in inferno. Et videtur quod aliqui
possunt esse in inferno de hiis
qui sunt in ecclesia canonisati.
Nullus potest ita certus esse de
statu alterius sicut ipsemet de
se quia que sunt hominis nemo
novit nisi spiritus hominis qui
in ipso est ut dicitur prima ad
corinthios 2o. Sed homo non potest
esse certus de seipso utrum in
statu salutis sit ecclesiastes
nono. Nemo scit utrum odio vel
amore dei dignus sit ergo
multo minus papa scit ergo potest
in canonisando errare. Preterea
quicumque in iudicio innititur me-
dio fallibili potest errare. Sed ecclesia
in canonisando sanctos innititur
testimonio humano cum inquirat
per testes de vita et miraculis
ergo cum testimonium hominis sit
fallibile videtur quod eciam in cano-
nisando sanctos posset errare.
Sed contra in ecclesia non potest esse error
dampnabilis sed hic esset error
dampnabilis si venerarentur tamquam
sancti qui fuerunt peccatores quia aliqui
non scientes peccata eius fallerentur
si ita conveniret posset ad errorem
conduci ergo eciam in talibus
errare non potest. Preterea augustinus
dicit in epistola ad ieronimum
Quod si in scriptura canonica aliquod
mendacium admittatur nutabit
fides nostra que ex hac scriptura
dependit. Sed sicut tenemur
credere illud quod est in sacra
scriptura ita et illud quod est per
ecclesiam communiter determinatum
unde hereticus qui sentit contra
determinacionem conciliorum. ergo
omne mendacium ecclesie et errorem
non potest esse. Responsio dicendum quod aliquid
potest iudicari possibile secundum se
consideratum quod relatum ad aliquas
circumstancias impossibile invenitur.
Dico ergo quod iudicium eorum qui
presunt ecclesie potest errare in quibuslibet
si persone eorum tantum respiciantur.
Si vero consideretur divina providencia
que suam ecclesiam sancto spiritu
dirigit ut non erret sicut ipse
promisit Johannis xiiij. Cum spiritus
advenerit docebit omnem veritatem
de necessariis scilicet ad salutem.
Certum est quod iudicium ecclesie
universalis errare in hiis que ad fidem
pertinent impossibile est. Unde magis
est standum sentencie pape ad quem
pertinet determinare quam iudicando
profert quam quorumlibet sapientum
hominum in scripturis opinioni.
Cum caiphas quamvis peccator tamen
quia pontifex legitur eciam
in sentenciis prophetasse Johannis
undecimo. In aliis vero sentenciis
que ad particularia facta pertinent
ut cum agitur de possessionibus
vel de criminibus vel de huiusmodi
possibile est iudicium ecclesie er-
rare propter falsos testes. Canonisacio
vero sanctorum medium est inter hec
duo. quia tamen honor quem
sanctis exhibemus quedam professio fidei est

Una scitorum gloriam credimus
pie credendum est quia non etiam
in sanctis iudicium ecclesie errare
posset Ad primum ergo dicendum quod potis-
sime cum ecclesia tales sanctos
potest certificari de statu alicuius
per inquisitionem vite et atestacionem
et precipue per instinctum spiritus sancti
qui omnia scrutatur ecclesia providencia
dei Ad secundum dicendum quod divina providen-
cia preservat ecclesiam ne talibus
per fallibile testimonium hominum
fallatur Quodlibetum decimum

Quesitum est de deo de an-
gelo et anima de deo
quesita sunt tria primo
de eius unitate secundo
de eius iudicio Tertio
de eius sacramento articulus

Ad primum sic proceditur videtur
quod unitas aliquid positive
dicat in divinis et non
remotionem tantum sicut opinio-
nes ex privacionibus enim non
constituitur res aliqua ex unita-
tibus autem constituitur numerus qui
est res cum sit species quantitatis ergo
unitas non dicit solum privationem
tantum Preterea numerus sequitur ad dis-
tinctionem Si igitur unitas et
numerus in divinis non dicunt rem
aliquam non esset in divinis realis
distinctio quod est heresis sabel-
lina Preterea si unitas et numerus
in divinis dicunt solum remotionem
per unitatem autem nichil aliud videtur
removeri quam numerus et per numerum
aliud quam unitas sequitur quod
utrumque illorum in divinis dicatur
secundum negationem negationis sed
negatio negationis non est
nisi secundum rationem tantum ergo unitas
et numerus non ponunt realiter in divinis
quod est inconveniens et sic unum et numerus
aliquid positive dicunt in divinis
Item omne quod predicatur de aliquo
predicatur de eo secundum propriam rationem
sed ratio unius in negatione
consistit est enim unum quod non
dividitur secundum philosophum ergo de deo
predicatur secundum remotionem tantum
Preterea secundum philosophum in decimo metaphysice
unum et multa opponuntur sicut
privatio et habitus privatio autem dicit
per remotionem tantum ergo unum
quod inter predicta duo tenet locum
privationis dicit per remotionem tantum
Preterea unum supra ens non
addit aliquid secundum rem quia
sic res non esset una per suam
essentiam addit igitur aliquid
secundum rationem tantum Quod quidem est secundum rationem
tantum vel est negatio vel relatio
Cum igitur unum supra ens non
addat aliquam relationem quia
ad aliquid non dicitur videtur quod addat
negationem Responsio dicendum quod unum
quod est principium numeri de necessitate
aliquid positive dicit in eo
cum attribuitur quia cum ex uni-
tatibus numerus constituatur nisi
unitas res aliqua esset numerus
res esse non posset Et sic non
posset poni in aliquo genere
talis species Si ergo unum
quod convertitur cum ente sit idem
quod unum quod est principium numeri oportet
quod etiam unum quod convertitur
cum ente aliquid positive super-
addat enti Et hoc concedit
avicenna Unde vult quod unum
quod convertitur cum ente addat
super ens aliquid quod ad genus
accidentis pertineat Sed hoc non
potest esse quia unum quod convertitur
cum ente cum de qualibet re
dicatur oportet etiam quod illa
res qua addit super ens sit
una Et sic vel erit una per
aliquam unitatem additam et ita
erit processus in infinitum vel erit
una per essentiam suam quod si unum
est similiter et in primo scilicet quod ens
primum dicatur unum per essenciam
et non per aliquam rem additam
Dicendum ergo intelligendum est secundum
opinionem aristotelis et commentatoris quod
unum quod convertitur cum ente non
semper addit enti rem aliquam

Sed solu negatio im divisionis
et sic hmi unu ponit
aliquid in qstu in suo intellectu
includit eius et dicitur remotive
qstu ad illud qd superaddit enti
unu vo qd e principium num qd super
addit enti aliqd de genere
mensure et sic duus tamen
e principium invenitur tm in rebus
quantitatibus divisionem qa talis unus
causatur ex divisione continui
Et sic unus sz ex divisione con-
tinui causatus e subiectum arithme
etia sm avicenam Nulla etiam
condicio ppria rei corporalis
pt dici de deo aut de aliqua
sba spuali Unde sm hoc unu
et mlts que consequuntur i gne
quantitatis no dicit de deo et
de aliis sbis incorporeis s
solu qd convertitur cu ente
Et multitudo ei opposita et ideo
unitas in divinis no dicitur
nisi remotive qstu ad illud
qd superaddit enti quonis ponat
aliquid sm q includit eius Est
eni unu ens indivisum Ad pri
mum q obiectio illa procedit
de uno qd e principium numeri Ad 2m
dicendum q obiectio illa procedit
ac si illo modo unu et mlts
aliqd ponerent realiter i divinis
ponunt aut eius rem distinctam
nisi qstu ad hoc qd eius inclu-
ditur in ratione unius ut dictum
est Ad 3m dicendum q in ratione
multitudinis includitur negatio
rei sed in ratione unius nega-
tionis et rei sic q patet sic
Unu eni e qd no dividitur divisio
aut negatur p unum qd cognitum
tu eius oportet q sit talis q
includit divisione salvetur hec
aut est distinctio p affirmationem
et negationem et ratio huius
divisionis negatio constituit
rationem Unius e eni unu qd
dividitur tali divisione qd sit in ea

affirmatione hoc et no hoc et sic
unu ipsum negat affirmationem
et negationem sic e negatio
rei et negationis sic predicta
vo divisio includitur in ratione
multitudinis et sic includitur
ibi negatio rei qa multa
sunt que sic dividuntur q cor
unu no e alterum Articulus ij
Ad 2m sic proceditur videtur
q xpus no sit descensurus
in terra ad iudicium Quia
super illud psalmiste dns in
templo sco suo dicit glosa
q deus in celo sedens de bonis
et malis iudicat go iudicium
futurum no e in terra sed in celo
Preterea ad dignitatem iudicis ptinet
q iudicandi ad eum accedant
et no ego Si xpus e iudex
dignissimus cuius locus est celum
ergo hoies ascendent illuc ut
iudicentur et no ego Preterea si iudi
cium sit in terra futurum proprie
videtur q sit futurum in valle Iosa-
phat ut habetur Iohelis 3o
Si locus ille no posset tanta
multitudinem hominum capere et sic
no e ibi futurum iudicium ergo in
loco terre Sed contra e illud 2a ad
Thessalonicenses 20 Q xpus in
iussu et in voce archangeli
et in tuba dei descendet Preterea
in iudicio apparebunt no solum electi
sed etia reprobi qui habebunt
corpora grauia et grossa sic no com-
petet eis locus celestis ergo
iudicium in terra et no in celo erit
Visio iudicium ordinatur ad
retributionem premiorum Unde
sm duplex premium sz anime et
corporis est duplex iudicium dei unum
quo iustificat vel dampnat
homines quo ad animam Et hoc
iudicium totum p hoc tempus agitur
Illud e iudicium quo puniuntur
vel premientur homines etiam qstu
ad corpora Et hoc iudicium fiet
post resurrectionem in fine temporis
quia aut iudicium conveniat xpo

Ratione diuinitatis sed 2m
rone humanitatis Et sic dicit
aug9 sup iohannem verbum dei
viuificat animas sed vm caro
factum viuificat corpora Unde
etiam iohannis vto d2 pater
dedit ei iudicium facere quia
filius hominis e Sic go vltim
iudicium e futurum in loco qui
xpo competit rone sue humanitatis
sz circa terram illam. vbi natus
e et passus et reliqua compleuit
humana officia Preterea qd dicit
q in valle iosophat iudicium
e futurum que vallis subiacet
monti oliueti vnde xpus
ascendit in celum ut sic ostendat
idem esse qui ascendit regnaturus
et qui descendet iudicaturus
turus sm illud actuum primo Quemadmodum
admodum vidistis eum ascendere
in celum ita veniet Ad primum go
dicm q glosa illa loquitur de
suo iudicio qd competit xpo rone
diuinitatis rone cuius etiam
p loco celum sibi assignatur Sed
quia in celo proprie ut celestes
corporeas creaturas apparet
iudicia magestatis diuine
Unde celum dicitur dei dicitur
et sctorum qui deo seruiunt Ad
2m dicm q ascensus ad locum
iudicis est ascensus in celum
Et ascensus in celum e premium
qd ex iudicio reportatur vn
debet iudicium sequi Non aut
ita se hz ad iudicium humanum
accessus ad locum iudicis ideo
no est sile Ad 3m dicm q in
iudicio yet xpus neqz angeli
erunt in tra sed solum reprobi
xpus eni et electi erunt in
aere sm illud pa ad thessalonicenses
rapiemur in nubibus obuiam
xpo in aera reprobi aut erunt
no solum in valle illa sz in
regione circumquaqz vnde xpum
et electos vide no poterunt
tum rone altitudinis tum
ratione claritatis articulus

Ad 3m sic proceditur videtur
q spes vini que remanet
in sacramento altaris
alii liquori commisceri no possit
Prima sm phm in primo de generatione
tione Mistibilia sunt in mixto
posita no in actu Si ergo illa
spes vini alteri liquori misceretur
post mixtione no remaneret
sanguis xpi sed hoc e incouenit
qm sm phm que sunt mistibilia
sunt separabilia et sic illa spes
alteri liquori mixta poterit
iterum separari qua separacone facta
erit ibi vm corpus xpi cum ea
nec sanguis cum tamen diu corpus
nec sanguis xpi sit sub spe qz
diu spes est. et sic sanguis xpi
de nouo inciperet esse sub spe
vini Illud no qua p consecratone
qd e impossibile ergo illud ex quo
sequitur sz q spes vini post
consecratone alteri liquori admisceatur
atur Si cum forma mixti e
forma accidentalis se accidens
superueniens no corrumpit subiectum
ergo post mixtione spei cum
aliquo liquore ad huc remanet
ipsa spes. et sic no sequitur in
contrarium Preterea Contra Quo dicm q q quidam
dicunt illis spebus nullos posse
admisceri aliquem liquorem
quin statim sub tatis illis spebus
desinat esse sanguis xpi Et
hoc ideo qa mutatis spebus
no remanet ibi veritas sanguinis
vinis xpi p additionem enim cuiuscumqz
liquoris fit alia quantitas que
subsistit in illo sacramento
aliis accidentibus sit enim maior
quantitas et sic no remanet ibi
sanguis xpi Sed hoc no
videtur vm qa spes que in
sacramento post consecratonem
remanent eodem corrumpuntur
et no aliter qua accidisset
de spebus preexistentibus quarum
acciua in spes remanent
Sic ad sensum patet q ideo
et aliis modis transmutatur oia

Sicut accidisset de substantia panis
aut vini ante consecrationem. Con-
stat autem quod per admixtionem unius
gutte aque non fit totum vinum
destructum. Unde nec propter hoc
tota species vini corrumpitur post
consecrationem nec oportet si augetur
quantitas quod propter hoc sit ibi alia
species. Tamen ipsa additio non tollit
essenciam dimensionis si variat
terminationem eius quia terminacio
non solum fit per addicionem sed etiam
per divisionem. Unde si talis variatio
sufficeret ad hoc quod desineret
esse sub speciebus corporis vel
sanguinis Christi sequeretur quod per
divisionem specierum quod sub parte desineret
quod patet esse falsum. Et ideo re-
spondendo quod aliqua admixtio
alterius liquoris facit ut
totaliter desinat esse sanguis
Christi sub speciebus et aliqua non
sed solum sub parte specierum. Si enim
esset ibi substantia vini. si aliquis liquor
in magna quantitate admisceretur
totaliter illud vinum corrumperetur
ut desineret esse vinum si liquor
admixtus esset alterius speciei
vel desineret esse hoc vinum
si esset eiusdem speciei. Si autem
alius liquor in parva quantitate
admisceretur non posset illius
liquoris permixtio ad totum
vinum pervenire sed ad aliquam
partem eius quam variaret vel
secundum speciem si esset alterius speciei
propter quam permixtionem saporem
vini non totaliter amitteret
sicut gutta aque in vino multo.
Sic ergo si speciei post consecrationem
fiet tanta permixtio extranei li-
quoris que sufficeret ad totam
substantiam vini corrumpendam si
ibi esset desineret sanguis
Christi sub totis speciebus. Si autem

Non fit tanta permixtio desinet
esse sub parte data quod ille li-
quor permixtus in species vini
commisceatur non tamen convertetur
in sanguinem Christi. Ad primum
dicendum quod facta permixtione speciei
cum aliquo liquore non redeunt
species eadem vel secundum speciem
vel secundum numerum vel secundum totum vel
secundum partem. et sic sub toto vel sub
parte non remanebit sanguis
Christi sed substantia vini neque etiam
facta separatione de novo erit
ibi sanguis Christi. quia miscibi-
lia non separantur a mixto et
non redeunt eadem numero sed
eadem specie. Ad 2m quod in
contrarium obicitur dicendum quod forma
commixtionis dicitur posset intelligi
duobus modis forma per qua corporis
mixti in specie collocatur et
sic est forma substantialis per
quam etiam non dicitur forma lapidis
dicitur forma mixti. Alio modo
dicitur forma mixti qualitas
quedam media resultans
ex simplicibus commixtis. Cum
ergo dicitur quod forma accidentis substantiam
non destruit posset dici quod cum
est tamen destruit accidentia. et sic
species sacramentales que sunt
accidentia post commixtionem non
manent. Si hoc non est secundum veritatem
nam forma mixtionis cum sit
quedam qualitas media non per-
manet. qualitatibus variatis
sicut si odor vini vel color
mutaretur non propter hoc desineret
ibi esse sanguis Christi. nisi di-
mensiones que ceteris accidentibus
subsistunt vicem substantie gerentes
secundum essenciam destruerentur quod si-
militer accidere non potest quam acci-
deret de substantia si ibi esset. Et
ideo aliter dicendum est quod accidens non
corrumpit subiectum effective sed dispo-
sitive opposita cum qualitate

que est necessaria dispositio ad formam ignis scilicet calor et siccitas; sicut remanet forma aeris et siccitas posita media qualitate que est necessitas ad formam mixti, aufertur forma simplicis corporis.

xxj Articulus

Deinde queritur de angelo utrum duratio habeat prius et posterius. Et videtur quod sic: in eo enim cuius duratio non habet prius et posterius idem est angelum esse et fuisse; sed hoc est impossibile, quia deus posset facere quod angelus non esset, cum non possit facere quod illud non fuerit; ergo necesse est dicere quod in duratione angeli non sit prius et posterius. Preterea nullum creatum est infinitum in actu; sed duratio angeli est infinita a parte post; ergo non est tota simul in actu, et ita est ibi prius et posterius. Preterea mensura debet esse proportionata mensurato; sed esse angeli est finitum in actu; ergo evum quod est eius mensura est finitum, et sic idem ut prius. Preterea ratio eternitatis in hoc perficitur quod est tota simul, quia secundum Boethium 5 de consolatione eternitas est interminabilis vite tota simul ac perfecta possessio. Si igitur evum quod est angeli duratio non habeat prius et posterius, non differt ab eternitate, quod falsum est. Sed contra: prius et posterius sunt in tempore quod mensurat motum; sed in esse angeli non est aliquis motus nec illud esse aliquo modo motui subiacet; ergo in evo quod est eius mensura non est prius et posterius. Preterea tempus nichil aliud est quam numerus prioris et posterioris; si ergo in evo sit invenire prius et posterius, evum in nullo differret a tempore. Responsio dicendum quod de re aliqua possumus loqui dupliciter: uno modo secundum quod est in rerum natura; alio modo secundum quod est in consideratione nostra. Primo modo accipitur substantia rei cum omnibus suis dispositionibus et operationibus, quia sine hiis substantia non invenitur in rerum natura. Secundo modo potest accipi substantia absque suis dispositionibus, quia consideratio substantie non dependet a consideratione suarum dispositionum. Accipiendo igitur mensuras durationum primo modo, sic soli deo competit duratio que sit tota simul et non alicui creature, eo quod solus deus est immutabilis quantum ad essentiam et quantum ad omnia que circa essentiam considerari possunt. Quelibet autem creatura est variabilis vel secundum essentiam et substantiam vel secundum aliquam dispositionem aut operationem. Et secundum hoc Augustinus xx^ima questione ad Orosium ponit omnes creaturas esse in tempore etiam angelos. Sed accipiendo mensuras durationis angeli secundo modo, prout scilicet consideratur eius substantia absolute, eius mensura est evum et non tempus. De quo quidem evo est duplex opinio: quidam enim dicunt quod in evo est prius et posterius, sed non sicut in tempore. Nam in tempore prius et posterius est cum innovatione, in evo autem sine innovatione. Sed hoc non est intelligibile; impossibile est enim esse aliquam durationem plures partes habentem quarum una alteram non includit, sicut mensis includit diem. Unde simul est aliquid esse in mense et in die. Sed duo dies et duo menses simul esse non possunt. Unde si aliqua in aliqua duratione ponuntur due partes quarum una est prior et altera posterior, oportet

x

Ut una tinsente altera adveniat
et sic oportet in ei duracione
in qua est prius et posterius
quod sit mensuracio consimilia ad
duracionis mensuracione tempore
non potest nisi illud quod per duracionem
mensuratur inmovatum recipere
possit. esse autem angeli est
absque inmovacione quia ex quo
cepit esse inmutabiliter perseve-
rat. et nec in eo sit motus
nec alicui motui sit subiectum
sicut esse rerum corruptibilium
est subiectum motui celesti. Sic ergo
si mensura attribuatur angelo
comparando ad subiectam tamen illa non
est prius et posterius si me-
suratur eorum esse enim Sed
si attribuatur eis duracio prece-
dens operacionem ut affectionum
sic eorum mensura est prius et
posterius sic eciam mensurantur
tempore secundum quod dicit augustinus super
genesim ad litteram Cum deus
movet spiritualem creaturam
per tempus Ad primum ergo dicendum quod rei
eterne ut eternitate aliquid potest
attribui duos modos secundum simpliciter
et sic non attribuitur neque fu-
isse neque futurum esse Sed solum
esse quia ex preposito et in futuro
explicatur prius et posterius Secundo
autem ipsum Alio modo mensure
adiacentis ut subiacentis racione
temporis. et sic attribuitur ei
fuisse ut fore per concomitanciam
ad tempus preteritum et futurum esse
per concomitanciam ad tempus presens
ipsum enim momentum toti tempori
ut dicit augustinus de deo quod fuit
quia numquam defuit. erit quia numquam
deerit Sic ergo deus non potest
facere angelum non fuisse. quia
non potest facere quin tempus preteritum
fuerit cum esse angeli fuerit potest
autem facere angelum non esse

Et inia potest facere ut esse angeli
non sit fixum cum tempore quod fuit est
nec ut erit infinitum. et sic ista
diversitas magis procedit ex
modo locucionis quam ex natura
rei Ad secundum dicendum quod infinitum dicitur
dupliciter uno modo privative et sic
non attribuitur nisi habentibus quantitatem
extensionis ut quantitate. Sicut
enim solum natum est habere finem
et ita evum illo modo habet
infinibilitatem quia non habet
aliquam extensionem nisi quantum
extensio in eo consideratur ex
comparacione mensure subiacentis
scilicet temporis et ita nullum cre-
atum est infinitum in actu Alio modo
dicitur infinitum negacione idem
quia non habet finem et sic dicuntur
duo infinita ut punctus et unitas
quia non sunt finita. et hoc modo
evum est infinitum quia scilicet non finitur
sic ergo aliquid creatum esse secundum
aliquid infinitum actu nichil
prohibet Ad secundum dicendum quod per eundem
modum est infinitum esse angeli
et evum Ad tercium dicendum quod inter
eternitatem et evum potest assignari
triplex differencia quarum una potest sumi
ex predictis. nam eternitas mensurat
rem secundum substantiam eternam quod est idem
natura sibi idem cum omnibus que
ei attribuuntur. non autem evum ut
dictum est Alia sumitur ex hoc
quod eternitas non sinit esse pre-
stans Unde eternitas est idem
cum substancia eterni Evum autem mensurat
esse creatum quod non est pre-
stans quia est aliud substancia entis
creati Tercia potest sumi ex hoc
quod evum quamvis sit inmutabile
ex parte finis Non tamen ex parte
principii Eternitas vero ex parte
utriusque

x

Deinde queritur de aīa
et primo q̄stū ad naturaz
scḋo quantū ad graciam
tercio q̄stū ad culpa et q̄rto
q̄rtu ad gloriaz Circa nālia
aīe q̄stū ē de eius sbā
et de eius opacōne Circa p̄maz
q̄sta sūt duo primo utrū aīa
sit sue poṫe scḋo utrū sua
sbām sit corruptibilis ar̄tꝰ 9 t9

Ad primū sic p̄ceditur videt̄
q̄ aīa sit sue poṫe
q̄r libr̄o de spū et aīa
d̄r q̄ aīa ē queda sua scilicz
ei queda vō sua nō est
poṫa scilicz virtutes Item aug9 dicit
in libro de trinitate q̄ memoria
itelligēcia et voluntas sunt
vna mens vna vita vna es-
sencia sed hec tria sūt mgr̄m
tercia distinctōe libri primi sūt
tres vires aīe ergo aīe
vires sūt ipa eius essencia
Sed contra ē q̄ dyonisius videt̄ in
alo celestis ierarchie distīg-
wit supiores sbās scilicz angelos
intria scilicz in sbām virtutē et
opacōne sed angelos nō est
minoris simplicitatis quā aīa
ergo et ī aīa sua sbā nō ē
sua virtꝰ siue poṫa Item eoz
que sūt idem sūt vnū multiplicat̄
et reliquū Si ergo aīa sit
idem et sue poṫe videt̄ q̄
cū poṫe sint multe q̄ essēcia
aīe vna esse nō possit Respōsio
d̄m q̄ de aīa ꝛc loqui possumus
duo scḋm q̄ ē quedaz sbā
ꝛ sic simplex ē q̄ aīa sit sue
poṫe dupliciter vel q̄rtu
vna sint ex ea q̄ ē aīe
ꝑry q̄ā scilicz simplex est ut idē
scḋm augꝰ scḋm idem sit nālit̄
principiū plium et diuersoz primo
quasi oppositoz Alia aūt
sūt diuersas poṫas inuenit̄
esse priū actuū diuersoz scḋm
speciem et quasi oppositoz vn
simplex ē q̄ ipa essencia aīe
que ē vna sit in ede hoz primū

Et ideo oportet ponē in aīa
pter eius sbām poṫas nāles
que sūt horū actuū imeata
principia Scḋa racio sumit̄ ex
eo q̄ ē q̄rte aīe et omī
sbe create In nulla enī sbā
creata est idem esse et opari
hoc enī solius dei ē Essēcia
aūt essendi principiū poṫa
vō opacōnibꝰ scḋo cū ab vno
nālit̄ nō sit nisi vnū nulla
sbā nisi diuina ē sua poṫa
Diet esset istantanea de potencia
ne eciā dato q̄ sit sua
essencia q̄a talis potencia
nō ē ad opacōne sed ad esse
Tercio modo possumus loqui de aīa
scḋm q̄ ē quoddā totū poṫale
Et sic diuse poṫe sūt ptes
eius Et ita aīa p̄dicat̄ de
poṫis uel ergo q̄muis hoc sit
abusio in toto poṫli qui a
itegrali q̄a totū poṫle scḋm
sua sbām adest cuilibet
pti Non aūt itegrale Et
p̄ hoc patet respōsio ad obiecta

Ad scḋm sic ar̄ lib 6 t9 .VI.
p̄ceditur videt̄ q̄ aīa
racionalis sit corruptibilis
quia scḋm damascenū nulla
sbā pt esse sine opacōne ppa
aūt opacio aīe racionalis
ē itellige ad quā indiget
corpore cū nō sit itelligere
sine fantasmate ut patet
p̄ ph̄m in 3o de aīa ergo
destructo corpe sbā aīe
racionalis p̄ire videt̄ Item
illud qḋ hꝫ virtute ut sit sēp
nō īuenit̄ quãq̄ esse et quãq̄
nō esse Quãto enī res qu-
diu virtus rei exposcit tam
diu est ergo qḋ inuenit̄ quãq̄
esse et quãq̄ nō esse nō habet
virtute ut sit semp Sed omē
qḋ incipit esse īuenit̄ quãq̄
esse et quãq̄ nō esse ergo nichil
qḋ incepit esse virtute ut sit semp

Et ita nichil quod incepit potest
incorruptibile Sed anima vegetabilis
incepit esse ergo non potest esse in-
corruptibilis Preterea omnis compositio
ex corpore et anima est quoddam esse
sed autem potest anima sine hoc esse habere
aliud esse ergo compositio advenit
anime post esse completum ergo
huiusmodi compositio est anime
accidentalis et sic hoc modo erit eius
esse sed eius per accidens quod est inconveniens
Si autem non habet aliud esse anima
preter esse compositi ergo postquam
desinit esse compositi anima esse
non potest Sed in morte corporali
desinit esse compositi ergo anima
post mortem corporis non re-
manet Preterea anima est forma
corporalis aut ergo per essenciam
suam aut per aliquod accidens Si per
accidens sequitur quod compositio anime
et corporis sit accidentalis et corporis
ad contingentiam Si per essenciam
ergo cum forma huiusmodi est forma
non possit esse sine materia
videtur quod anima post mortem
remanere non possit Sed contra est
quod philosophus dicit in secundo de
anima quod racionale separatur ab
aliis sicut perpetuum a corrupti-
bili Preterea philosophus in X ethicorum
ostendit felicitatem contemplativam
permanere similem eo quod diu-
turnior est Sed similis durat
usque ad mortem ergo contempla-
tiva est post mortem ergo anima
permanebit Responsio dicendum quod necesse
est ponere substanciam anime racionalis
esse incorruptibilem Si enim cor-
rumpitur aut corrumpitur per se
aut per accidens Per se quidem corrumpi
non possit nisi esset composita ex
materia et forma contrarietatem
habente quia esse non potest nisi esset
elementum aut ex elementis ut
antiqui philosophi posuerunt quorum
posiciones in primo de anima
reprobantur Per accidens corrumpi
non potest nisi ponatur quod non habet per se
esse sed solum esse cum aliis sicut
est de aliis formis materialibus que
per se non habent esse subsistens sed
sunt per se compositorum subsistencium
quorum sunt partes et sic per accidens
corrumpuntur compositis corruptis
hoc autem de anima racionali dici
non potest Nam quod non habet esse
per se non est quod per se operetur Unde
etiam alie forme non operantur sed
composita per formas Anima autem
racionalis habet per se operacionem
quam exercet nullo organo
corporeo mediante sicut intelligere
ut probat philosophus in 3o de anima
Non enim posset omnia sensibilia
formas cognoscere nisi ab omnibus
formis sensibilibus esset denudata
vel nisi esset actus omnium cum
nichil recipiat quod non habet
Oportet igitur si anima per aliquod
organum intelligeret quod careret
omni forma sensibili cum omnes
formas sensibiles sit nata in-
telligere sicut pupilla caret omni
colore ad hoc quod visus possit
omnes colores cognoscere Impossibile
est autem esse aliquod organum cor-
porale carens omni forma sensi-
bili relinquitur ergo substanciam
anime intellective esse incorruptibilem
Unde etiam dicit philosophus in primo
de anima quod intellectus videtur
esse substancia quedam que non corrum-
pitur Sunt autem incorruptibilem
intellectum quidam ponunt ex hoc
esse ponentes animam que est
forma hominis corruptibilem sed
tamen ponunt intellectum agentem
separatum continuam durationem Uno
per illustracionem sicut eos qui
ponunt intellectum agentem separatum
et incorruptibilem intellectum
vero possibilem coniunctum et cor-
ruptibilem Alios per continuacionem
intellectus ad fantasmata sicut
eos etiam intellectum possibilem
esse separatum et incorruptibilem
Sed primum horum esse non potest

Racia si in nobis non e aliqua
ortus nisi in nalis lumine intelli
agentis non in nobis recipi nisi
materialit cum receptum sit in
recipiente per modum recipientis
et ita non recipitur in intelli=
gibili et sic nos non poterimus
esse intelligentes Ad x. si in
esse non posset racio fantasmata
sunt in nobis per itaram operacionem
que sequitur esse quia sic illo
non licet specificum esse ex hec
que e racionalis. cum non sit racional
nisi ex hoc quod intellectui coniungitur
restit igitur quod ipsa sensitiva
anima que e forma corporis
e intellectus incorruptibilis
Ad xim ergo dicendum quod anima in=
diget aliquo corporali ad suam
operacionem dupliciter Uno modo
sicut organo per quod operatur
et sic non indiget aliquo or=
gano ut probatum e Si autem sic
indigeret organo ad intelligendum
esset corruptibilis. ut patet
non potens per se operari. Alio
modo ad operandum indiget aliquo
corporali sicut obiecto sicut oculus
ad videndum indiget corpore
colorato. et sic anima racionalis
indiget ad intelligendum fanta=
smata quia fantasmata sunt
similia anime intellective ut dicitur
tercio de anima operacio autem
que sic indiget corporali a
principio non potest esse sine corporali
illo post autem postea. sic anima
intellectiva nullam operacionem habere
posset nisi prius moveatur a sensibus
qui sunt extra animam sed postea
remanet actus ymaginacionis
eciam sensibus abeuntibus
Et sic destructis fantasmatibus
operacio intellectiva in anima rema=
nere potest Ad xiii dicendum quod illa racio
e probata per philosophum in primo de celo
et mundo qui ibi ostendit quod
omne generatum e corruptibile

Et habet locum in illis que
sunt et corrumpuntur naturaliter in quibus
ex defectu virtutis e quod non possunt
nec semper fuisse nec semper fore
Non autem habet locum in hiis que
per creacionem sunt que accipiunt
a deo virtutem ut sit semper per
quam esse non possunt antequam eam
acciperent Ad xiiii dicendum quod anima
esse suum communicat corpori
et quod quidem ita acquiritur anime
in corpore. ut sine ipsum consistere
posset quod non e de aliis formis
et sic ymmo esse anime sit compositi
esse. et tamen manet composito destructo
Ad ultimum dicendum quod anima sine substanciam
essencia forma corporis est
licet destructo corpore destruitur
in anima illud sine quod e forma
sed solum desinit esse forma in
actu &c. Questio C. 7

Deinde queritur de operacione
anime. Et circa hoc
queruntur duo primo utrum
anima separata intellectiva
omnia que cognoscit cognoscat
in prima veritate Secundo utrum anima
separata a corpore habeat actus
sensitivarum potenciarum arg. 1

Ad primum sic proceditur videtur
quod anima separata intelligit in=
telligat in prima veritate.
Augustinus dicit xii° confessionum
Si ambo videmus illud verum
esse quod dico. ubi queso illud
videmus non ego in te nec tu
in me sed ambo in ea que
supra nos est incommutabili veritate
Et sic omne verum quod anima cognoscat
in prima veritate videt. Preterea
verum addit supra ens manifestum
Sicut de prius demonstratis et
de luce corporali per quam visus
corpora videt ergo prima veritas
e maxime omnibus mentibus
manifesta Et sic non solum per ea
sed in ea omnia cognoscuntur
Si cum multi de gentilibus
demonstrationibus rerum cognicionem
qui de prima veritate nunc de sua
veritate nec considerant quod non de
verum in prima veritate cognoscitur
Sequens respice post finem noni articuli vii

ar. lx viij.

Ad 2m sic pceditur videtur
q anima sepata actus sensi
tiuaz potenciaz here possit
Cassianus enim dicit in libro de
anima q anima sine corpe videt
et audit et reliquis sensibus
viget Postea hec somno Renega
dux de demte in iferno sepulto
que sine actu sensuum esse no
pt sed constat q ibi erat tm aia
dimissis sine corpe q anima sin
corpe opacone sensuum here
pt Preterea frustra e potencia que
no reducitur sed in aia post
morte remanet potencie sensitiue
ergo et actus sensitiui Respondeo dicendum
q impossibile in aiai sepata aliquas
potencie sensitiue actu esse q sic
patet operacio enim potencie sensitiue
coniuncte psticitur in hoie et in
bruto eodem eum modo eo videt
p oculum quo equus Actus aut
potencie sensitiue in bruto non e
ipius anime sensitiue pse sed mente
organo si enim pse here subsiste
ciam sic esset icorruptibilis
ut de anima rationali pbatum est
Unde cum sit hoc ignis impossibile
e q si in bruto ita in homine
potencia sensitiua habeat aliquem actu
pprium sed omnis actus eius est
coniuncti Unde in anima sepata
remanere no pt Considerandum tm
dicunt animaz sensitiuaz here duos
actus vnum quem exercet orga
no mediante qui post morte
no manet Aliu quem pseipsaz
agit et hic manet post morte
hoc aut videtur attestari opinioz
platonis de anima qui ponebat
animaz sensitiuaz moue seipam
Et sic mouet corpus et sic opa
cio prima mouebat seipam erat
sibi ppria Alia vo qua mouebat
corpus erat coniuncti et ppter hoc
plato ponebat aias eciam bru
torum esse incorruptibiles hoc
em de neccitate sequitur q si
isti no concedunt Ad pm go si in

Ad 3m sicut operaciones voluntatis
pter quadam similitudinem nominantur
nominibus passionum que sunt in appe
titu sensitiuo Ita intellectus operaciones
nominantur ab operacionibus sensuum
pter similitudinem et sic loquitur
cassianus Ad 2m dicendum q ista
vba que dixit de diuite corporeis
mediante intelligi ita sunt similitu
dines et no sunt res ipas ut
augustinus dicit Ad 3m dicendum q sunt
quedam in anima no manent
potencie sensitiue actu sed in radice
tm si aut actu no maneat
no ideo frustra erunt Quamuis
actibus careat manet enim
ad naturale integritatem sicut membra
dampnatorum in resurgentibus Diuisio

Deinde queritur de hijs que
ptinent ad graciam Et circa
hoc queruntur tria Primo de
precepto honoris patrum Secundo de
consilio contrario ad voluntatem
obediencie Tercio de voto
continencie Articulus nonus viiij

Ad primum sic proceditur Videtur
q ille cuius pater no potest
sustineri a filio nisi consensio
accipiat dotem Unde patrem nu
trire possit no teneatur contrahere
ut patrem sustentet Cum enim cari
tas sit ordinata plus aliquis
tenetur sibi quam patri Sed lauda
bile esset si aliquis pter virginitatem
seruandam se morti exponeret
ergo no tenetur aliquis pro conseruanda
patris vita matrimonium contrahere
ut patrem sustentet Preterea preceptum
no contrariatur consilio Sed de
virginitate seruanda est consilium
ut patet prima ad corinthios
vii ergo per preceptum de hono
racione patrum no obligatur
aliquis ad hoc unde virginitatem
perdat Sed contra preceptum affirmatiuum
obligat pro loco et tempore Sed
tempus de honoracione patrum
est quando parentes indiget ergo tunc
obligat aliquis ex tali precepto

Et ita videtur matrimonium contrahere
si aliter peccato subveniri non possit
Secundo dico quod casus propositus non
videtur esse de facili possibilis vix
enim contingeret quod quis aliquos parentes
sustentare possit absque contractu
saltem manibus operando vel medi-
cando si tamen hoc contingeret esset
idem iudicium de virginitate ser-
vanda in isto articulo et de aliis
perfectionis operibus sicut est de introitu
in religionem de quo quidam va-
riare consueverunt Dicunt enim aliqui
quod si aliquis habet parentes indigentes
quibus indiget ad eorum sustentationem
et sit in libertate religionem intrare
proiecta curam patri celesti commi-
ttens qui etiam aves pascit
Sed quia licet opinio minus videtur
aspera Ideo melius videtur dicendum
quod aut ille qui habet propositum intrandi
religionem videt se in seculo non
posse vivere sine peccato mortali vel
non de facili si tamen timet sibi peri-
culum peccati mortalis cum magis saluti
anime sue teneatur providere quam
corporali necessitati parentum non tenetur
in seculo remanere si autem videt
se in seculo posse conversari absque
peccato distinguendum videtur Quia
si sine eius obsequio parentes
nullo modo vivere possent sic
tenetur eis servire et alia opera
perfectionis permittere Sicut enim
hoc male permitteret et peccaret
eos dimittens Si vero sine eius
obsequio possent aliqualiter suste-
ntari non autem honorifice Non
propter hoc tenetur opera perfectionis
dimittere secus autem est de illo
qui iam religionem intravit
quia cum iam sit mortuus mundo
per professionem solutus est a lege
qua in mundanis obsequiis pa-
rentibus tenebatur secundum
doctrinam apostoli ad Romanos Immo
in hiis autem spiritualibus puta ora-
tionibus et huiusmodi eis tenetur
servire Et hoc quod dictum est de introitu

religionis potest etiam de observantia
virginitatis et de aliis operibus per-
fectionis dici Sed pono quod dicunt quod si
aliquis non esset virginitate professus
non deberet mori fame antequam
matrimonium contraheret Sed dicendum
dicendum quod preceptum contrariatur con-
silio nichil prohibet in casu et
hoc sequens pertinet ad articulum quartum
Item Augustinus dicit in libro de libero arbitrio quod nisi de prima
veritate iudicatur et quod nisi sit ea recte
iudicat et ita si de ea non iudicatur non
cognoscitur nec aliqua in ea Respondeo dicendum quod sicut
glosa dicit super illud psalmi Diminute sunt veritates
quod dicit ab una prima veritate multe veritates
in mentibus hominum resultant sicut multe facies
in speculo fracto ab una facie hoc resultat
Ergo at resultacio est respectu ad duo scilicet ad id
ad lumen illapsum de quo in psalmo Signatum est super
nos lumen vultus tui domine quod est a deo prima veritate
nat nota sicut sit ipsa in ipsa nec possumus
veritatem cognoscere nisi ex suis propriis et ex lumine
intelligibili quod veritatem manifestat non potest non
sine quod sunt [illegible] illa sicut veritates que ex
hoc alia habent communitate et stabilitate
Sed est in prima veritate sicut in sua forma non omnia
videntur a nobis in statu vie sicut nec ipsa
prima veritas a viatoribus videatur sed in similitudine
imaginis sive speculi ab ea exemplate omnes
veritates a nobis cognoscuntur et cum ea que diversis
ubique videntur ab eadem veritate exempla-
ta sunt veritates iuncte utique et ita dicitur est
dictum Augustini et patet solutio ad primum Ad secundum
dicendum quod operari aliquid sicut movens dupliciter Uno
modo sicut principium formale operationis ut motor
sic ut [illegible] opportet quod motor moveat ut operato
res non operetur nisi illud quo operatur
formaliter est ut ignis calefacit calore quo calefacit
Alio modo sicut instrumento et modo movens habet
alio sicut instrumentum sicut magis baculo movet
ad illud quod movetur sicut manus baculum movet illud
lapidem et baculum manum movet Illud
ergo quo cognoscimus sicut instrumento
oportet in nobis esse notum et cognitum
et lumen sicut et prima nota ad que
qualiter intellectus agentis sicut ad instrumenta
sicut dicit commentator in 3o de anima Sed
illud quo cognoscimus sicut forma
cognoscentis non oportet esse notum
quia nec oculus videt lucem que est
de oculi operatione nec speciem per
quam videt Et ita etiam non est
necesse quod quicumque intelligit aliquid
intelligat intellectum suum quo intelligit
vel lumen intelligibile Dicit igitur veritates
a prima veritate dimanantes in nobis exemplata
a nobis primum cognoscuntur de necessitate ad quem
quod alia in ea cognoscuntur sed similiter ad ipsum
intelligibile lumen quod sicut non exemplatis veritas
a nobis per suam essentiam videtur etc

x

x Ad 2m sic articulo 20.
A procedit sic videtur quod religiosus
qui emisit votum obediencie
tenetur in omnibus prelato obedire
et in arduitibus quia per votum castitatis
religiosus omni connubium re-
nunciat ergo per votum obediencie
abrenunciat proprie voluntati quantum
ad omnia Item beatus benedictus
in regula quod si prelatus impossibile
iubeat temptandum est ergo multo
magis in arduitibus obedire
tenetur Item votum obediencie
ad statum perfectionis pertinet hoc
autem non esset si non tenetur obe-
dire nisi in hiis que in regula
continentur quia quilibet subditus
eciam secularis tenetur prelato
suo obedire in aliquibus pertinet quod
per ad ius prelationis ergo videtur
quod religiosus teneatur simpliciter in
omnibus obedire Sed contra religi-
osus non tenetur ad plura quam
secularis nisi quatenus se per votum
obligavit Sed per votum perfectionis
non obligavit se ad obediendum
nisi secundum regula ergo in pluribus
obedire non tenetur quam que sunt
secundum regulam Item bernhardus
dicit in libro de dispensacione
et precepto nichil innovi precipiat
prelatus eorum que non promisi nec
prohibeat eorum que promisi ergo in isto
dicendum quod eciam hoc preterium conveniunt
omnes et potest adinvicem disse-
ciunt Ex quod cum religiosus non
teneatur prelato obedire nisi in
hiis que vel sunt in regula
vel quantum ad ea in quibus pla-
tis dispensacio committitur Ad hec
quod dicit Ex eciam in hiis que
sunt arciora quam regula obe-
dire non teneatur Sed obedire
obediencie perfecte non ab omnibus
dicitur Sed circa contencia vel ea que
sunt infra articularitate regule
aut equalia regule sunt due
opiniones quibusdam dicentibus
quod obedire in huiusmodi est de necessitate

Obediencie aliis autem quod non est
de necessitate obediencie Sed de perfectione
Inter quidem due opiniones etsi
multum differre videantur quantum ad
vocem tamen parum vel nichil differre
conveniunt Item ad regulam pertinere
intelligenda sunt non solum ea que
sunt expressa in regula Sed etiam
illa que quocumque modo ad regulam
reducuntur utpote que pertinent ad
obsequium fraterne societatis et
ad punitionem culparum ad que
due fere omnia huiusmodi possunt re-
duci Si tamen aliqua sunt que ulla
tenus ad regulam reducuntur videtur
verior opinio esse quod obedire in
huiusmodi non sit de necessitate obedien-
cie Sed de perfectione ut bernhardus
manifeste dicit in libro de precepto
et dispensacione Et hoc ideo quia
obediencia non se extendit ultra
potestatem vel ius prelationis que
quidem secundum regulam limitatur Sed
primum ergo dicendum quod votum continencie
respicit speciale genus actus
Sed votum obediencie respicit quasi
omnes actus Unde nisi determinetur
eius generalitas esse religionum
confusio quia omnes ad idem tenentur
Ad 2m dicendum quod loquitur quantum ad
perfectionem obediencie Ad 3m dicendum
quod per votum obediencie supponitur
religiosus prelato suo quantum ad
qualem disposicionem vite sue
licet non quantum ad omnes actus suos
particulares Secularis autem suo prelato
obedire tenetur quantum ad aliquos
actus speciales non autem ad qualem
disposicionem vite sue articulus 21. xi
Ad 3m sic proceditur videtur quod
A post votum simplex castitatis
aliquis matrimonium contrahere
nec reddere debitum nec exigere
possit Quia apud deum non minus
obligat votum simplex quam solempne
ut canon dicit Sed post votum
solempne emissum aliquis nec petere
debitum nec reddere potest ergo
nec post emissionem simplicis
voti Item per prelatum ullius excusatur

x

ni peccato sed ille qui contraxit post votu simplex qui post debitu reddit qa ad hoc pt votu suu religione intrando ergo postqz sit reddidit ad huc peccat sic reddendo vl exigendo Sz contra ecclesia no cogit aliquos ad peccandum cogit aut reddere debitu eciam post votu simplex castitatis ergo reddendo debitu no peccat Divisio Sed quantu ad redditorz debiti omes qut q post simplex votu continetie tenent reddere debitu qz votu simplex cotinetie matrimoniu contractu no dirimit Et ex quo matrimoniu e cotractu vir no hz ptatem corporis sui Sz mulier unde tenet mulieri petenti debitu redde Sz circa peticione debiti quida dicut q cu quantu ad hoc sit in sua libertate tenet ad huc votu implere et ita peccat debitu petendo Alij vo dicut et sz singula applicat q mulier velat sibi debitu reddi quamuis ipa petere erubescat q vir petere debeat eciam post votu simplex et precipue si timeat uxori de lapsu Sed hoc in idem redit tu primo na hoc e ex pte uxoris queda interpretativa peticio Et sic vir petendo reddit Unde efficit ex pte uxoris gravamus matrimonii esset si semp eam ex esse petere oporteret Sed pmo quantum q utriusqz voti susceptio inducit reatu peti morlib ex hoc q utrumqz equaliter obligat apud deu Sz quantu ad impedimentu matrimonii no hz utrumqz eqle efficacia Nam p votu solene transfert se voulens quasi in corpale obsequiu ipius dei p susceptionem ordinis vl ingressum religionis Sz aut aliquis

semel uni dedit no pt postmodu alteri dare Ideo post votu solene no pt aliquis se tradere i ptatem uxoris matrimoniu contrahendo Sed in voto simplici e sola promissio Si cui aut aliqui aliquid pmisit pt idem alteri dare licz fidem p missionis no servet Et ideo iste qui simplex votum emittit pt postmodu matrimonium contrahere licet peccet fra pore fidem irritem fecit Sed quantum q per contubitus no excusat sequentes quibus debitum reddat a peto quantu est petitum Sz quantu e actu quieda matrimonii coservatio Divisio

Deinde queritur de hijs que ptinet ad culpa et primo quantu ad culpa que contrariatur bonis moribus Sz quantu ad culpam que contrariatur recte fidei Circa primu quaeruntur tria primo de acceptione psonarum Sz de peccato i famie Tercio de ptiostate vestium articulus primus xij

Ad primu sic proceditur videtur q qui honorat divites propter divitias peccat ista enim dicit glosa iacobi primo Si introierit i coventu vro vir hij vel pauperem abiicit divitem colit fides xpi aconfdocet propterea honor tum pphum primo ethicorum debetur virtuosis hominibus Sz in divite no e aliquid divinum propter divitias ergo no debet sibi honor propter divitias propterea ex verbis phi primo ethicorum colligitur q honor e exhibitio reverencie i testimoniu virtutis Sz aliquis dives no e virtuosus cu ergo falsum testimoniu dicit esse peccatum quod no debet fieri propter scandalum vitandum videtur Sz licet eciam causa vitandi scandalum dives debeat propter divitias honorari Sed contra est glosa augustini qa iacobi po

Sup illud si introierit in conventu
vestro vir aureum anulum habens
in veste candida introierit autem et pauper in sordido
habitu et intendatis in eum qui indutus est veste
preclara et dixeritis tu sede hic bene pauperi autem
dicatis tu sta illic aut sede sub scabello
pedum meorum nonne iudicatis apud vos
metipsos et facti estis iudices cogitationum iniquarum

Sup illud si introierit in quotti-
dianis concessibus qui prefert
divitem pauperi non semper peccat
sed nec intus ita iudicat ut ei
quanto dicior tanto melior videatur
sed non semper aliquis in huiusmodi
exterioribus honoribus divitem
honorans cum propter hoc iudicat
meliorem ergo non semper peccat
Responsio dicendum quod accipere personam
dicitur contra accipere causam. Signi-
ficat enim causa est indicium surgere
ex aliquo quod facit ad causam
quod laudabile est. Accipere vero
personam est formare iudicium ex
aliqua conditione persone que
non facit ad causam quod viciosum
est. Unde contingit quod ex eadem
conditione persone consideratione quandoque
sit iudicium iustum quandoque acceptio
personarum sicut si in aliqua contro-
versia preferatur sententia pro aliquo quia
est dives eius erit acceptio personarum
Si autem in hac consideratione
in licenciando ad magisterium
aliquis preferatur non erit acceptio
personarum. Si ergo aliquis honor
diviti exhibeatur propter divicias
ad quem divicie aliquid faciunt non
erit acceptio personarum erit autem
si ad hoc nichil divicie operentur.
Est autem duplex honor unus
qui debetur alicui ratione simpliciter
propter personam suam virtutem sicut est
commendacio imitacio et huiusmodi
et ad hunc honorem divicie ni-
chil faciunt. Unde si talis ho-
nor alicui propter divicias exhi-
beatur erit acceptio personarum.
Unde dicit maximus valerius
quod honores qui virtuti debentur
sicut triumphi et alia huiusmodi mi-
nime apud romanos antiquos
per nullam pecuniam emi poterant
Alius honor alicui debetur secundum
statum quem habet in republica
Sic enim in persona rei publice
honoratur et propter hoc rex et prin-
ceps et huiusmodi persone honorantur
secundum illud prima petri 2o Regem hono-
rificate. Et quia in terrena republica

divites statum optinent alciorem
ideo civitatis iherusalem quasi
in babilonia peregrinantes debet
eis inter quos conversantur mos
geri ut dicit augustinus in libro de
civitate dei Primo scilicet que non sunt
contra deum et sic eciam divites ho-
norare illis dumtaxat honoribus
qui ad exteriorem convictum perti-
nent licitum est. Ad primum ergo
dicendum quod in hiis que ad fidem christi
pertinent peccatum esset divites
pauperibus preferre ut sint mi-
nistratores sacramentorum et
alia huiusmodi. Sed in hiis que
mundi convictus requirit oportet
mundi gerere morem. Ad secundum dicendum
quod eciam divicie inquantum sunt quedam
bonum sunt aliquis dominium prosperitatis
inquantum prebent facultatem ad multa
bene agenda. Ad tertium dicendum quod non
illa procedit ad honorem qui ex-
hibetur alicui ratione simpliciter etc.

Ad secundum sic articulus 13
procedatur videtur quod aliquis
peccat infamiam non re-
pellendo. Crudelis enim esse dicitur
qui infamiam suam negligit Sed
crudelitas peccatum est ergo
peccatum est infamie non resistere
Contra celestis primo dicit quod unicuique
mandavit deus de proximo suo
ut scilicet ei prosit exemplo et verbo
Sed hoc impeditur per infamiam
ergo quilibet tenetur repellere
infamiam. Contra est quod contempnere
infamiam videtur esse actus humili-
tatis Unde in vitis patrum legitur
de multis sanctis patribus quod propter
infamias sustinebat non repe-
llendo ergo non est peccatum. Responsio
dicendum quod utrumque scilicet et contemptus
fame et appetitus potest esse lau-
dabile et viciosum. Infamia enim
non est iniuria homini propter seipsum
sed propter proximum consistendum
appetere igitur famam non propter proximum
caritatis est. Appetere vero propter se
ipsum ad inanem gloriam pertinet
ergo contemptus fame ratione sui
ipsius humilitatis est hoc vero proximi

xiii

ignominia est et crudelitas illis.
Ergo quibus imminet ex officio
vel ex statu professionis aliorum
saluti providere peccat nisi in-
famiam propriam iuxta posse re-
pellat. Illis vero quibus magis
custodia sue proprie salutis indiget
possunt sola humilitate providentes
famam vel infamiam contempnere.
Sed cum infamia non repellatur
sed scandalum subtrahendo et
linguas detrahentium compescendo
primo modo omnes tenentur scilicet
vitare alias sine scandalo
occasionem fugere non posset quod sine
peccato esset. Sed secundo modo non tenentur
nisi quatenus debet aliquis
saluti proximorum providere. Et hoc
est quod Gregorius dicit nona omelia
super Ezechielem: linguas detra-
hentium sicut nostro studio non
debemus excitare ut ipsi per ea
ita per suam maliciam excitatas
debemus equanimiter tollerare
ut nobis meritum crescat. Aliquando
etiam debemus compescere ne dum
de nobis mala disseminant
eorum qui nos ad bona audire
poterant corda innocentium corru-
pant et nostra. Etenim hii quorum
vita in exemplum imitationis est
posita debent si possunt detra-
hentium sibi verba compescere
ne eorum predicationem non audiant
qui audire poterant et in pravis
moribus remanentes bene
vivere contempnant. Et ex hiis patet
solutio ad obiecta. **Articulus**

xiiii Ad 3m sic proceditur. Videtur
quod uti preciosis vestibus
semper est peccatum. Quicquid enim
agitur propter vanam gloriam est
peccatum. Sed preciosa vestimenta non
portantur nisi ad vanam gloriam.
Unde Gregorius in omelia de
divite epulone: Nemo quippe
vestimenta preciosa nisi ad inanem
gloriam querit videlicet ut ho-
noratior ceteris esse videatur.
Nam pro sola inani gloria

preciosum vestimentum queritur
ipsa res testatur. Quia nemo
vult ibi preciosis vestibus indui
ubi ab aliis non possit videri.
Ergo usus preciosarum vestium semper
est peccatum. Preterea prima ad Thimotheum
sexto: habentes alimenta et quibus
tegamur hiis contenti simus. Glosa:
quod amplius est a malo est. Sed precio-
sitas vestium est amplius. Ergo
est peccatum. Sed contra est quod Seneca dicit
ad quandam reginam: Indue te deli-
cate non propter te sed ne dignitas
regia vilescat. Preterea prima ad Thimotheum
2o: Non in tortis crinibus aut
auro aut margaritis vel veste
preciosa. Glosa: ultra modum scilicet.
Et ita si aliquis preciosis vestibus
utatur secundum modum suum non peccat.
Responsio dicendum quod aliter est hic loquendum
de persona publica et de persona
privata. Nam in persona publica
consideratur et status dignitatis
et ipsius persone conditio. Circa
quem dico ita se debet habere
ne dignitatis auctoritas
veniat in contemptum et ne ipsa
in superbia auferatur. Utrumque ergo
ei potest esse laudabile et quod pre-
ciosis vestimentis utatur ad re-
verentiam auctoritatis et quod
utatur vilibus propter humilitatem.
Ita dumtaxat ut neque ad auctoritatem
conservandam fiant in superbia. Et
ne dum nimium servatur humilitas
regendi frangatur auctoritas
ut dicit Augustinus. Et hac ratione
laudabiliter sacerdos in divino
officio preciosis utitur indumentis
ad reverentiam divini cultus.
Et laudabiliter ab huiusmodi
propter humilitatem quibusdam re-
ligionibus abstinetur. Sed eo
autem qui est privata persona virtuosum
est si propter humilitatem abiectioribus
indumentis utatur etiam quam
status ipsius requirat. Unde
Gregorius in omelia predicta:
Si abiectio preciosi indumenti
virtus non esset evangelista de Iohanne
vigilanter non diceret: Erat indutus

pilis camelorum; licitum est autem quod secundum modum status competentem preciosis utatur, sed peccat si quis in modum excedat. Et quia preciosum dicitur relative, sicut et magnum, tamen illud quod est preciosum uni non sit preciosum alteri. Preciositas vestium semper sonat in excessum presentis modi. Et secundum hoc semper est peccatum preciosis vestibus uti. Et sic loquitur Gregorius, unde est solucio ad primum. Ad secundum dicendum quod in alimento et tegumento intelliguntur omnia que nobis sunt necessaria secundum convenienciam nostri status etc.

Divisio est.

Deinde queritur de quibusdam que contrarietatem recte fidei et circa querunt duo. Primo utrum hereticus sit excommunicandus. Secundo utrum redeuntes ad ecclesiam sint recipiendi etc.

Ad primum sic proceditur. Articulus

xv Videtur quod hereticus sit communicandus, dicitur enim Mathei in parabola de zizania, dicitur quod pater familias dixit messoribus: Sinite utraque crescere usque ad messem, hoc est usque ad consummacionem seculi, ut dicitur ibidem. Cum ergo per zizania intelligantur heretici, non sunt a communione fidelium separandi ante diem iudicii. Unde videtur contra hoc demum preceptum facere principes hereticos interficientes. Sed contra est quod dicitur ad Corinthios vi: Exite de medio eorum et separamini, et loquitur de infidelibus, ut patet ex hoc quod premiserat: Nolite ducere iugum cum infidelibus; ergo hereticis non est communicandum. Responsio. Dicendum quod hereticis non est communicandum duplici racione. Una est racione excommunicacionis. Cum enim sint excommunicati, non est eis communicandum, sicut nec cum aliis excommunicatis. Alia racio est racione heresis, propter periculum ne eorum conversatio alios corrumpat, secundum illud prima ad Corinthios xv: Corrumpunt bonos mores colloquia prava. Secunda racio est ne videatur eorum perverse doctrine aliquem consensum prestare.

Unde in historia canonica Iohannis: Si quis veniat ad vos et hanc doctrinam non affert, nolite eum in domum ducere nec ave ei dixeritis. Qui enim ei dicit ave, communicat eius operibus malignis. Unde dicit glosa: Hic quod vox est instituta communionem esse cum illo, alioquin simulator est qui in christianis esse non debet. Tercio ne ex illa familiaritate aliis contingat occasio hereticorum. Unde ibidem dicit alia glosa: Et si vos forte decepti non estis, forsitan per talem meam familiaritatem posset decipi qui crederet illos placere nobis et sic crederet illis. Unde glosa alia ibidem dicit: Unde sancti apostoli atque eorum discipuli in religione tantum cautela utebantur, ut nec verbi quidem communionem cum aliquo eorum qui a veritate declinaverat habere poterant. Sic tamen est intelligendum nisi cum aliquo loquamur de eius salute. Ad primum ergo dicendum quod in illo precepto patrisfamilias duplex consideracio intelligitur. Una est ut exponatur preceptum de ulla separacione malorum a bonis, et sic accipitur ex ipsa consideracione messorum. Unde ex illa et colligentes ea hoc enim non erit nisi in die iudicii. Secunda consideracio est ut intelligatur preceptum quod mali sine periculo bonorum extirpari non possunt. Et hoc patet ex racione patrisfamilias qui dicit: Ne forte colligentes zizania eradicetis simul cum eis et triticum. Et quidem tribus modis contingere posset. Uno si aliquis credatur aut de eius malicia constet. Unde dicit glosa: Eorum monet deus ne ambigue iudicemus. Secundo si non esset in malicia obstinatus, unde nullus excommunicatur nisi post commonicacionem. Unde dicit glosa ibidem: Monet non cito amputacione quia qui hodie errat forsitan cras defendit

Ad thimotei vltio d. hereticum
hominem post pri. et tria correpcionem
de vita. Tercio si sit mali cum
bonis involuatur ut dicit
glosa ibidem aug. Et multitudo
non est excommunicanda nec principes
populi ymmo istis aut remotis debet
mali percudi secundum illud prima ad corin.
v. auferte malum ex vobis
et sic patet solucio ad xiij.
xvi articulus
Ad xiiij sic proceditur videtur
quod heretici redeuntes ad
ecclesiam non sint recipiendi
quia peccatores contra fidem
que est ecclesie fundamentum. Et ideo
in edificacione ecclesie non debet
superedificari ergo non debent ad
ecclesiam recipi. Sed contra quia ecclesia nulli
debet claudere gremium sicut xpistus
qui dedixit qui venit ad me
non eiciam foras xvj iohannis
Responsio quod quamdiu status vite statuis
durat homo non potest esse totaliter in
peccato obstinatus licet enim erit
in dampnatis post mortem. Et ideo
omnibus in hac vita viuentibus
quibuslibet relinquitur locus penitencie
Et ideo quilibet quantumque delinquat
vel in fide vel in moribus est ab
ecclesia recipiendus ad penitenciam
Et quamvis dictum est heresis sed tamen
non est necessarium quod sit ad dignitatem
recipiantur nisi cum aliquibus misericordit
dispensaretur propter bonum pacis vel propter scandalum
aliud qui inde sequeretur. Ad primum
ergo dicendum quod quamvis fundamentum
fidei non habet ab ecclesia recipi
non debet sed postquam cum sensus recipit
tunc recipiendus est. articulus
xvii Deinde queritur de hoc quod
pertinet ad gloriam scilicet de
visione dei in patria
Utrum aliquis intellectus
creatus possit videre deum per
essenciam. Et videtur quod non intellectum
et intelligibile est aliqua proporcio
Sed intellectus creati ad divinam
essenciam nulla est proporcio cum distet
in infinitum ergo intellectus creatus ad
divinam essenciam videre non potest
ultra plus distat summe increatus
ab intellectu creato quam summe creatum
a sensu. Sed sensus non potest cognoscere
summum creatum ergo nec intellectus
summum increatum. Sed contra est exodi
xxxiij super illo non videbit me
homo et vivet dicit glosa
gregorij fuere non nulli qui
deum dicerent esse in illa regione
felicitatis in claritate sua conspici sic
in natura minime videri quorum nimirum
inquisiciones subtilitas
fefellit nec enim illi simplici et
incommutabili essencie aliud est
claritas quod est natura sed ipsa est
claritas ipsa claritas natura est
et ita essencia dei videbitur a beatis
Responsio dicendum quod necesse est ponere
divinam essenciam videri a beatis
beatitudo enim est ultima perfectio racionalis
nature nichil autem est finaliter
perfectum nisi attingat ad suum principium
secundum modum suum quod ideo dico
quia quod principium quod est deus attingit
aliquid duplex. Uno modo per similitudinem
que est communis omni creature que
tantum habet de perfeccione quantum assequitur
de divina similitudine. Alio
per operacionem ut principaliter illa maxima
qui est in ea singularis sicut in
unitate persone dico autem proprie
cognitum solius creature cognoscit
et amat deum et quia anima immediate
facta est a deo ideo beata esse
non potest nisi immediate videat
deum scilicet absque medio quod sit
similitudo rei cognite sicut species
visibilis in pupilla vel in
speculo. Non autem absque medio
quod est lumen confortans intellectum
quod est lumen glorie de quo in
psalmo dicitur. In lumine
tuo videbimus lumen. hoc autem
est per essenciam deum videre. Unde
in hoc ponunt beatitudinem
racionalis creature quod deum per
essenciam videbit sicut philosophi causas
alias ab intelligencia agente
sive posuerunt ultimam felicitatem
hominis in coniunctione intellectus nostri
ad ipsam. Ad primum ergo dicendum quod proporcio
duplicitur dicitur uno modo proprie

Sum quod importat quendam determinatum
accessum et sic proportio requiritur
inter intellectum et intelligibile, ad
hoc quod sit cognitio vel apprehensio
qualiter divina essencia nunquam
videbitur ab intellectu creato
Aliomodo dicitur uno modo pro qualibet
habitudine et sic similiter proportio
proportione ad infinitum si sit proportio
eius, vel aliqua huiusmodi habitudo
habitudine ad ipsam, et talis
proportio sufficit ad hoc quod intellectus
noster videat divinam essenciam
attingendo non comprehendendo
Ad 2m dicendum quod obiectio illa procedit
de distancia secundum proprietatem nature
non secundum racionem cognitionis Licet
enim spiritus creatus deo est dissimilis tamen
spiritus creatus est intelligibilis

Quodlibetum undecimum

Questum fuit de deo
de angelis et hominibus
De deo vero quesitum
fuit de immensitate
ipsius, de cognitione
eius et de predestinatione
Circa immensitatem
dei vero quesitum fuit Utrum so-
lius dei sit proprium esse ubique
et ostendebatur quod non, mundus enim
est in rebus numeratis. sed
constat quod omnes partes universi sunt
numerate ergo mundus est in illis
partibus universi et sic videtur quod
sit ubique Non est igitur solius
dei proprium esse ubique Preterea universale
est quidem ubique et semper quod universale non est
quod est hoc deus ergo non est proprium
solius dei esse ubique et semper
Preterea substantia spiritualis excedit cor-
poralem sed hoc quod dicitur esse
ubique pertinet ad substantiam corporalem
quia in solis corporibus est proprium
assignare locum ergo multo magis
ubique pertinet ad substancias spirituales
et sic videtur quod non sit solius dei
proprium esse ubique Preterea ad commen-
dacionem boni regis pertinet quod
possit gubernare etiam in absencia
sua regnum. sed deus est commen-
dator omni regi ergo videtur
quod etiam competat sibi ad suam
commendacionem quod gubernat
totum mundum, vel aliquas partes
in absencia sua per providenciam
et sic videtur quod non sit dei proprium
esse ubique Preterea constat quod quedam
dicuntur deo propinqua et remota
et quanto magis sunt remota tanto
magis sunt corruptibilia Non
autem posset dici aliqua propinqua
et alia remota deo, si deus
esset ubique Preterea dato quod tota
machina mundialis esset unum
corpus continuum, constat quod illud
corpus esset ubique, non igitur est
solius dei proprium esse ubique Contra
est quod Ambrosius probat spiritum
sanctum esse deum quia est ubique sed si
esse ubique non esset solius dei
proprium racio sua non valet, cum
ergo racio huiusmodi valeat videtur
quod sit solius dei proprium esse ubique
Respondeo dicendum quod spiritualia dicuntur
esse in loco non quidem per contactum
magnitudinis sed virtutis cuiuslibet
rei spiritualis, loquentes autem de
aliqua rei spiritualis virtute
oportet nos loqui de loco in
quo est virtus autem dei est
infinita. que quidem infinitas ap-
paret quantum ad duo Primo quia
non solum extendit creaturas que
sunt fuerunt et erunt sed etiam
omnes que possunt ymaginari esse
Secundo quia virtus dei sic est et sic in
omnibus operatur et in singulis
secundum proprium modum rei, et ideo
esse ubique proprie competit soli deo
competit, aliis autem rebus competit
esse ubique improprie Unde distinguitur
modus quo deus est ubique et
quo alie res quibus aliquo
modo competit esse ubique Nam
huiusmodi dicitur esse ubique quia
sunt tamen in hiis que sunt in presencia
Deus autem est non solum in hiis
que sunt sed etiam in ymaginabilibus
et in preteritis et in futuris

Item alie reb no sut ubiqz sit
in loco uno sed sut in diusis
locis sed deus ita est ubiqz
q est in quolibz et i toto, qa
eius vtus sic efficacia no
solu in illud q e qne vniuso
sm illud q e ppm vniuiusqz
vel ptiularí, et ideo e i
omibz sit in vno loco et sic
in pluribz q e ppe esse ubiqz
Vnde tn hoc icto solus deus
sit ubiqz solius dei ppm est
ee ubiqz. Ad pm go q unus
no est i rebus inatis sic in
loco sed sic accidens in sbcto
Ptea vnus licet sit i omibz
inatis sic in vnica existente
no tn est in qualibet parte
qa no quelibet ps inaliter corpo
Item unus no est omia vnus
sed multitudo quedam, deus at
e in rebus p vtute sua, et i
singlis opatur ut dcm e Ad
2m dcm q vle dr esse ubiqz
et semp magis p remocione
quam p potencia non esse dicatur
ubiqz et semp eo q sit i omi
loco et et i omi tpe sed qa
abstrahit ab aliis que non
determinant sibi locu et tpus
determinatu, et ptea vlia no
sut subsistencia Ad 3m dcm q
natura spualis excedit corporale
excessu dignitatis nature et no
in virtute agendi ymo videmus
q multe esse spuales habent
determinata corpa in qbz agat
Sic aia celib corp humano
et ideo no e sile Ad 4m dcm
q no esse ubiqz e ex defectu
regis terreni ppt circuscripto
ne sue, deus aut cu sit incircu-
scriptibilis est ubiqz, et tn
si non esset ubiqz nichilominus
gubernaret omia p videncia
sua vnde in rege terreno
no est esse pnc e ad defectu
sed q gubernat in absencia
est ad comendatoz, deus aut
est ubiqz et omia gubernat
Ad 5m dcm q licet distancia

Et ppinquitas creaturarum ad
deu no est sm locu sed sm si-
militudinem et dissilitudinem,
Etiam illa qua magis assimilantur
deo dicitur sibi esse ppinquiora
que vero magis recedunt a simili-
tudine eius dicuntur esse sibi
remociora Ad 6m dcm sic, si
dato q tota machina mundialis
esset unu corpus continuu
no tn pter hoc posset ymagi-
nari q esset ubiqz sm vnu
locu tm, quia totu illud i quo
esset acciperetur p vno et sic no
contingeret qlibet ptiularem q
esse ubiqz cpleceret i sua loc

Articulus

Circa cognicione vero dei
querebatur vtru deus
cognoscat malu per
bonu. Et videtur q no, qa cog-
noscere vnu p aliud ptinet ad
defectu cognicionis sed i diuina
cognicione nullus pt esse defectus
ergo videtur q deus no cognoscat
malu p bonu Ptea cognoscere
vnu p aliud e in cognoscendo
discurre sed in diuina cognicione
no e discursus go cu cognoscere
malu p bonu sit cognoscere
vnu p aliud, videtur q deus
no cognoscat malu p bonu
Ptea pħus dicit in iiio de
aia q intellectus qui sp est in
actu no cognoscit priuacionem
sed intellectus diuinus semp e in
actu igitur etc Ptea omia que
cognoscuntur, cognoscuntur p aliqua
similitudine in ipso cognoscente
existentem sed malu no habet
aliquam similitudinem ergo deus
no cognoscat malu p aliquod
bonu q in re existat Sed contra e
q augustinus dicit q malu cognoscitur
sm q ab ipso bono discordat
Resp dicendum q ppria cognicio vniuscu-
iusqz rei est sm q cognoscitur
p ppriam racionem i cognicionibus
aut quedam sut q sut rerum ppria

Absoluta ut homo et lapis quorum
ipsa non ratio dependet ex alio quecumque
vero sunt que habent propriam rationem
non absolutam sed ex alio depen-
dentem sic est in relativis et in
privativis et in negativis quorum ratio
dependet ex ordine quem habet
ad alia Nam ratio cecitatis
non est absoluta sed dependens
cum sit ordine ad visum cuius
est privatio Cum ergo deus omnia
cognoscat secundum proprias rationes
dico quod illa quorum ratio est absoluta
cognoscit absolute et non per
aliquid aliud Illa vero quorum ratio
est dependens in ordine ad alia
cognoscit secundum ordinem ad illa
ex quibus dependet Cum ergo
ratio mali non sit absoluta sed
dependens cum sit sibi discor-
dat a ratione boni cognoscit
malum secundum ordinem ad bonum
secundum quod discordat ab ipso bono
Ad primum ergo dicendum quod in illis que sunt
rationis absolute est ad defectum
cognitionis cognoscere unum per
aliud sed non in illis quorum
ratio est ad aliud ut dictum est
Ad 2m dicendum quod cognitio discursiva
est cognoscere unum in cognitione
per aliud cognitum absolute. Sed
cognoscere unum cognitum per
aliud cognitum ad quod ordinatur
non discurrere est in cognoscendo et
hoc modo cognoscitur malum Ad
3m dicendum quod licet malum non sit
oppositum divine essencie tamen
est oppositum effectui divine essencie
Nam bonum creatum non est
oppositum malo sed bonis effectibus
qui creantur a bono increato
opponitur malum in quantum discordat
ab hiis effectibus cognoscitur Ad
4m dicendum quod illud habet locum
in illo intellectu qui cognoscit
res per adequacionem et species
suas et ille modus cognoscendi
non est in deo qui cognoscit
omnia per essenciam suam

Ad quintum dicendum quod licet malum non
habeat aliquam similitudinem in
deo tamen oppositum mali scilicet bonum
creatum habet similitudinem in deo
sicut in sua causa et ita bonum
cognoscitur per se ipsum malum vero
per bonum

Articulus

m

Circa predestinationem querebatur
utrum predestinatio imponat
necessitatem et ostendebatur
quod sic Constat enim quod prede-
stinatus omnino salvatur si hoc
non esset nisi necessarium est prede-
stinatum salvari Videtur ergo quod
predestinatio necessitatem imponat
Item ad romanos ix° dicit apostolus
Non enim est volentis neque cur-
rentis sed dei miserantis
ergo videtur quod quicquid homo habet de salute
sit ex sola predestinatione divina
et ex nullo alio et sic videtur
necessitatem imponere Sed contra augustinus
dicit qui creavit te sine te
non iustificabit te sine te Responsio
dicendum quod predestinatio certitudinem
habet et tamen necessitatem non imponit
In predestinatione enim tria sunt consi-
deranda quorum duo presupponit
ipsa predestinatio scilicet presciencia dei
et dilectio et voluntas qua
vult predestinatum salvari Et
tercium est predestinatio que nichil
aliud est quam directio in finem
quam vult deus brevi dirigere quelibet
autem horum trium certitudinem
habet et inde necessitatem non
imponit Et quod prescientia divina
certitudinem habeat patet deus
enim cognoscit nobiliori modo
quam nos cognoscamus Nam
cognitio nostra est in tempore et ideo
intuitus noster respicit res secundum
tres raciones scilicet presentis preteriti et
futuri ut scilicet cognoscit preterita
ut preterita presencia ut presentia futura
ut futura et naturaliter cognitio
vero divina est supra tempus
et mensuratur eternitate solum
et ideo non cognoscit res ut sunt
in tempore sed prout sunt in eternitate

Scilicet prout sunt presentia et hoc modo
necessaria quia contingentia. Unde omnia
cognoscuntur tamquam presentia in sua
principalitate. Cum ergo etiam
intellectus noster certitudinaliter cognoscat
presentia et multo magis deus omnia
sibi presentia certitudinaliter cognoscat
ex quo illa necessitas pro rebus
cognitis inducitur. Sic videmus
quod aliquis existens eminenti videt
certitudinaliter homines venientes
aliquorum existencium per vias diversas
conversum et non videntur vel
que sunt sibi presentia tamen hominibus
istis, ex hoc illa necessitas imponitur.
Item hoc non est nisi ex hoc quod
in alto existens intuetur omnia in
presentia que eunti in plano sunt
preterita, sed illa que retro sunt
presentia illa scilicet que sunt iuxta se
et futura illa scilicet que antelocata
sunt. Quod autem voluntas divina
certitudinem habeat et tamen necessitatem
non imponat sic patet. Voluntas
enim dei est efficax et perfecta causa
omnium rerum, quia omnia quecumque
voluit deus fecit. Cuius perfectio
et efficacia apparet ex hoc quod non
solum movet et causat res sed
etiam dat eis talem modum
causandi secundum quod cuilibet rei
deputatum modum contulit quo suos
effectus producit. Unde quia ipse
voluit quedam esse in universo
necessaria et quedam contingentia
constituit quasdam causas quibus
contulit ut contingenter causarent
et quibusdam contulit ut necessario causa-
rent effectus. Unde voluit istud
vel illud effectum non solum esse
sed etiam tali modo esse scilicet vel
necessario sicut quod voluit petram
currere, sed etiam contingenter esse.
Et sic voluit illum vel istum
hominem salvare sed eo modo
sed eo modo ut arbitrii libertatem
non perdat. Et sic quod petrus vel mar-
tinus salvatur, hoc est duabus causis
una scilicet voluntate divina

Et hoc habet certitudinem. Alia
liberum arbitrium et hoc habet
contingentiam, et sic est in aliis rebus
quia quod sunt contingentia convenit eis
ex causa proxima, quod vero sint certa
et necessaria provenit eis ex prima
causa rerum. Unde prima causa
rerum scilicet divina voluntas certa
de contingentibus certitudine habet
ex qua quidem certitudine non
imponit ipsis rebus aliqua
necessitas quia non solum vult ea esse
sed tali modo esse scilicet necessario vel
contingenter ut dictum est. Quod vero
predestinatio certitudinem habeat
et necessitatem non imponat sic patet
motus enim vel directio vel
propositum dirigendi in finem, quod
propositum est ipsa predestinatio, est
per constitutionem et ordinem causarum
a deo constitutarum. Constat autem quod
quando sunt due cause ordinate
quarum una est necessaria et alia con-
tingens ergo effectus est contingens.
In predestinatione autem sunt due
cause ordinate quarum una est
necessaria et alia contingens ergo effectus
est contingens. In predestinatione
autem sunt due cause quarum una
est necessaria scilicet ipse deus et alia
contingens scilicet liberum arbitrium
et ideo oportet effectum predestinationis
contingentem esse. Unde quia deus
scit et vult istum vel illum consequi
talem finem, predestinatio habet
certitudinem quia vero deus vult
ut secundum libertatem arbitrii in
talem finem dirigatur, hinc numquam
certitudo predestinationis nullam
necessitatem imponit. Ad primum ergo dicendum
quod hoc quod iste predestinatus omnino
salvatur est ex certitudine divine
predestinationis non tamen est ibi necessitas
absoluta sed conditionalis quia
si talis est predestinatus necessario
salvatur. Non autem est necessarium simpliciter.
Ad secundum dicendum quod verbum apostoli hoc est
sic intelligendum quia sit necessarium
velle et currere ex parte nostra si
quia principium primum bene operandi

Non est a nobis sed ex miseri-
cordia diuina infundente gratiam
michilominus tamen oportet quod ex parte
nostra sit aliquod principium Articulus
iiij Circa angelus questium fuit
de motu angeli scilicet Vtrum
motus eius sit in instanti
Et videtur quod sic constat enim
quod mutacio angeli simplicior
est omni mutacione corporali Sed
inuenitur aliqua mutacio corporalis
in instanti sicut illuminacio et huiusmodi
ergo multo magis motus angeli
est in instanti Item creature nobilissime
creature competit nobilissimus motus
Nobilissimus autem motus ille est
qui est in instanti ergo competit nobilis-
sime creature scilicet angelo Contra
omnis motus habet prius et posterius
sed numerus prioris et posterioris in
motu facit tempus ergo in omni
motu est tempus ergo nullus motus et
angeli est in instanti Responsio Dicendum
quod dicitur mutacio habet duos terminos
quos non contingit simul esse Vnde
impossibile est quod aliquis motus vel
mutacio sit in instanti hoc modo quod
in instanti ambos terminos compleatur
Vnde sciendum quod in rebus corporalibus
duo termini motus vel mutacionis
dupliciter se possunt habere Vno modo quod possit
assignare instans in quo terminus ad
quem primus est et aliud in quo terminus
a quo vltimo est et sic tamen inter
quelibet duo instancia sit tempus
medium sequitur quod de vno termino
motus in alium fiat transitus per
tempus et sic talis mutacio est in
tempore et non in instanti hoc autem contingit
quando inter duos terminos motus
est aliquod medium accipere sicut inter
album et nigrum et inter esse hic
et esse ibi Sed aliquorum terminorum mu-
tacionis scilicet inter quos non est
accipere medium vt inter album et
non album et inter ignem et non ignem
inter tenebrosum et luminosum Quia
a causa et negacio sunt per se immediate
et similiter priuacio et forma in subiecto
determinato et in talibus licet sit
accipere instans in quo est terminus
ad quem non tamen est accipere instans

In quo vltimo est terminus a quo Cum
igitur inter quelibet duo instancia
sit tempus medium sequitur quod in
illo tempore medio in neutro
extremorum esset quod est impossibile
cum sint extrema omnino et immediata
ergo oportet dicere quod tamen illud instans
in quo primo est terminus ad quem sit
terminus alicuius temporis quod in toto tempore
precedenti durabat terminus a quo et
sic tamen inter tempus et instans quod est
finis temporis non sit tempus medium
non sit transitus de vna extremi-
tate in aliam in tempore sed in instanti
primo desinit esse terminus a quo
et incipit esse terminus ad quem
et huiusmodi mutaciones dicuntur
esse instantanee sicut illuminacio generacio
et corrupcio Sed oportet quod ille
mutaciones dicte sint termini motuum
continuorum et tempore existencium quia
tempus in quo est vltimo terminus a quo
mensurat aliquem motum per quem
accedit ad terminum ad quem Sicut
per alteracionem materia disponitur ad
formam et per motum localem corporis
luminosi accedit ad situm in quo
illuminat et sic habet dici quod generacio
et corrupcio sunt termini alteracionis
et illuminacio motus localis Sic
igitur sunt due mutaciones corporalium
Sed neutra harum potest esse in
motu angeli cum motus angeli
attendatur secundum diuersos contactos
virtuales angeli ad diuersa loca
qui quidem contactus non sunt continui
Vnde sequitur quod motus angeli
non sit continuus et ita tempus quod
tempore mensurat motum angeli non
est continuum tamen continuitas temporis
sit ex continuitate motus vt dicitur
in Xto phisicorum non enim potest
dici quod motus angeli mensuretur
tempore continuo quod est numerus motus
celi Quia motus angeli non
dependet ex motu celi et sic patet
quod motus angeli mensuretur
quodam tempore in quo constancia sunt
sibi succedencia sine continuacione
quia tempus ex hoc quod est numerus non
est continuum sed ex hoc quod est numerus motus

Postmum. Sic igitur in motu angeli
duo extrema motus non sunt in
duobus instantibus inter que sit tempus
medium sed licet unum extremorum
est in tempore et aliud in instanti quod
terminat tempus sed duo extrema sunt
in duobus instantibus inter que non
est tempus medium, et sic oportet
dicere quod motus ~~non est tempus medium~~
angeli sit in tempore licet alio modo
quam motus corporis sit in tempore.
Ad primum ergo dicendum quod mutatio
angeli sicut predicta ostenditur esse
simplicior quam ista mutacio cuius
duo extrema in duobus instantibus
inter que cadit tempus medium, cum
inter duo instancia motus angeli
non cadat tempus medium. Illa
etiam simplicior est quam illa cuius
unum extremum est in toto tempore
continuo, cum hic unum extremum
sit in instanti indivisibili et tamen non
interscidit tempus medium sicut nec
illi. Et quia est simplicior ideo
etiam sequitur quod sit nobilior. Unde
patet solucio ad 2m. Articulus

v. Deinde quesitum fuit de
homine. Et circa hoc questio
est de partibus humane nature
de sacramentis gratie de con-
versacione humane vite. Circa
primum continetur duplex sermo de anima
et de corpore. De anima quesitum
est utrum sint eadem substantia anima sensitiva
et intellectiva, et ostendebatur quod non.
Nam anima sensitiva educitur ex po-
tencia materie, intellectiva vero
per creacionem, ergo non eadem est
forma utriusque. Preterea illa forma que
sit una et eadem est in eodem tempore
mota ad opposita sed sensus et
racio eodem tempore movetur ad opposita
sicut dicit apostolus romanorum 7o
video aliam legem in membris
meis repugnare et contrariis
et talis non sunt unius forme. Preterea
corruptibile et incorruptibile non sunt eiusdem
generis ergo nec unius modi. Sed anima
sensitiva est corruptibilis intellectiva vero
incorruptibilis ergo sensitiva et intellectiva
non sunt eiusdem modi, et sic non eiusdem
forme. Preterea anima sensitiva est communis
nobis et brutis, sed in brutis
educitur de potencia materie ergo
et in nobis non est illa eadem
cum intellectiva que est per creationem. Sed
contra unius perfectibilis una est perfectio
sed corpus humanum est unum perfectibile
ergo anima que est eius perfectio
est una. Responsio dicendum quod circa ordinem
formarum est duplex opinio
una est avicebron et quorundam
eius sequentium qui dicunt quod secundum
ordinem generum et specierum sunt diverse
forme substantiales secundum se advenien-
tes. Sic est forma corpus animatum
corpus et animal, dicunt ergo quod
quedam forma substantialis est per quam est
substantia tamen et postea est alia per quam
est corpus, deinde est et alia per
quam est animatum corpus, et alia
per quam est animal, et alia per quam est
homo, et sic dicunt de aliis formis
substantialibus rerum. Sed hec posicio stare
non potest quia cum forma substantialis sit que
facit hoc aliquid et dat esse
substantiale rei tunc solum prima forma
esset substantialis cum ipsa solum dat
esse substantiale rei et facit hoc aliquid,
omnes autem alie post primam ad-
venientes essent accidentales nec tamen
darent esse rei simpliciter sed esse
tale, et sic amissione ipsarum aggrega-
cione ipsarum non esset generacio et
corrupcio sed tamen alteracio. Unde
patet hoc non esse verum. Similiter etiam
esset impotentis anime. Nam
solum prima scilicet vegetabilis esset
forma substantialis, et faceret hoc aliquid,
alie vero accidentaliter essent advenientes
quod omnino est falsum. Et ideo dicendum quod
quamquam forme dicuntur secundum perfectum
et imperfectum. Est enim aliqua forma
que non dat nisi esse corporis,
aliqua est magis perfecta que
etiam dat esse et vivere quorumque
non vincendi, aliqua que cum
hiis dat etiam sentire. Unde patet
quod forma ultima est perfectior primis
et habet se ad eas sicut perfecti-
ssima ad imperfectiores. Et ideo
que continetur in ipsis totum est
virtute in ultima. Unde dicendum
est quod una et eadem essentia est anime
sensitive et intellective. Sed intellectiva

Dicendum ad opposita sic. Contrarium ad-
contrarium ad contrarium est, cum quia
sensitiva et intellectiva sint eiusdem es-
sentie, est quod nisi vires anime
radicarentur in una essentia
numquam una impediretur ab alia
nec etiam virtus unius redundaret
in aliam. Item cum intellectus non
habeat determinatum organum in corpore
quo mediante exerceat operationes
suas, non videtur ad quid uni-
retur corpori nisi esset eadem essen-
tia cum sensitiva. Sic ergo patet
quod una essentia est anime sensitive
et intellective. Sed dicunt secundum perfectum
et imperfectum ut dictum est. Ad primum
ergo dicimus quod anima sensitiva educitur
de potentia materie in brutis,
in nobis vero non, sed est per creationem
cum eius essentia sit solum que
est per creationem. Ad secundum dicendum quod
non est inconveniens aliquid idem ex eius
secundum diversas vires vel partes
moveri ad opposita. Et ideo licet
substantia anime sit eadem sensitive et
intellective, tamen potest secundum diversas partes
et vires moveri ad opposita,
ut scilicet sensus moveatur ad ea
que sunt sibi propria et ratio ad
ea ad que ordinatur. Ad secundum
dicendum quod licet incorruptibile non sit idem
cum corruptibili, tamen convenit aliquid in-
corruptibile quod habet aliquam proprietatem
quam corruptibili, et sic est in anima
nostra. Nam ipsa substantia anime est
incorruptibilis, nihilominus tamen habet
aliquid in se scilicet sensitivam que est
etiam corruptibilis. Ad ultimum dicendum
quod licet sensitivum sit genus nobis
et brutis quantum ad rationem generis,
tamen quantum ad rationem speciei alia
est in homine sensitiva et alia in
brutis, et similiter alia in asino
et alia in equo et in bove.
Unde secundum quod differunt aliqua spe-
cie, etiam differt in eis sensitiva. Et
ideo non sequitur quod si in brutis
educatur de potentia materie quod
etiam in homine, quia in homine est alterius
speciei et est per creationem.

XI

De corpore autem questio
est utrum resurgat idem
numero, et ostendebatur
quod non. Primo secundum philosophum
in topicis illud dicitur idem numero quod
est idem proprio actu et diffinitione.
Sed corpus in resurrectione non
habebit eandem propriam quam nunc est vile,
tunc non, nec eadem actualitas, quia
nunc albus crispus niger et hodie,
que tunc non erunt; eadem diffinitione,
quia nunc diffinitur per mortale, tunc
vero non mortale erit. Ergo videtur
quod non resurgat idem numero. Preterea
identitas materie facit idem
numero, sed materia corporis resur-
gentis non erit eadem cum
corpore quod nunc est cum multe sorde
reficietur; ratione ergo corpus non
resurgat idem numero. Preterea
philosophus dicit in libro de anima
quod non est eadem statua numero que
destruitur et de eodem ere reficitur;
ergo pari ratione quod corrumpitur
non erit idem numero cum eo quod resurget.
Preterea constat quod homo humanitate
est homo et una humanitate est
unus homo. Sed in corpore quod nunc est
et quod resurget erunt due huma-
nitates, quia per mortem destruitur
forma totius, ergo erunt duo ho-
mines, et sic videtur quod corpora
non resurgent eadem numero. Contra
Job decimonono: Quem visurus
sum ego ipse et non alius. Respondeo
dicendum quod ad hoc quod aliquid sit idem
numero requiritur identitas princi-
piorum essentialium. Unde si ordo
principiorum essentialium etiam in
ipso individuo variatur, non est
unitate et identitate variari.
Illud enim est essentiale omnibus
individuis quod est de ratione ipsius,
sic quibus rei sunt essentialia materia
et forma. Unde si accidentia
variantur et mutantur remanentibus
principiis essentialibus individui
~~quod est de ratione ipsius~~ ipsum indi-
viduum remanet idem. Cum ergo
principia talia hominis sint et anima et corpus

Et remaneat quia resurget eadem anima et idem corpus. Dicendum quod corpus hominis resurget idem numero. Ad primum dicendum quod obiectio illa procedit ex falso intellectu litere. Non enim dicitur ibi homo ibi quod sit idem actus nunc et postea, et idem spiritus. Vel illud est idem numero quod est ibi cum acute et ibi cum spiritu, cum fluctum est ibi cum acute proparoxitone, et non illa que sunt in actus ibi spiritum et una dictionem. Unde patet quod obiectio eius sic intellexit textum. Dato autem quod sic illud intellectum procedit, obiectio debet intelligi de accidentibus individualibus, scilicet de dimensionibus, et hoc erit in corporibus gloriosis. Item erit idem spiritus, scilicet risus. Job viii: implebit os tuum risu et labia tua iubilo. De diffusione vero dicendum est quod licet resurgat immortale, tamen natura mortalitatis non tolletur ab eo, quia natura humana erit ibi que ex se habet quod sit mortalis. Ad tertium dicendum quod licet eadem materia faciat idem numero, non tamen materia nuda, nec que facit principium in numero. Sed una materia sicut quod est sub dimensionibus terminantibus ipsam, facit idem numero; reitterentur in materia corporis resurgentis, tunc resurget corpus sub eisdem dimensionibus et cum eisdem principiis essencialibus. Ad quartum dicendum quod philosophus dicit contra; ipse enim vult si statua resolvitur in aere quod sit idem numero. Preterea omnia tamen dicendum quod omnia artificialia ponuntur dici in genere et in specie ut per materiam suam vel per forma sua. Naturalia autem ponuntur in genere et in specie per formam, forme autem artificiales sunt accidentales. Ideo oportet quod collocentur in genere et in specie per materiam. Sic resolvitur eadem statua. Si non consideretur per ut ponitur in genere et in specie per formam, sic dico quod non resolvitur eadem, sed alia, quia alia est forma hominis et alia illius in corpore, aut non est sic quia in corpore erit eadem forma. Ad aliud dicendum quod non sunt due opiniones humanitates in corpore quod corrumpitur et quod resurget, sed una, quia principia essencialia non mutantur, sed sunt eadem.

Divisio

De sacramentis vero questa quesita sunt tria: primo de sacramento confirmationis, secundo de sacramento eukaristie, tercio de sacramento matrimonii.

Circa primum articulus vii

queritur utrum solus episcopus debeat conferre sacramentum confirmationis. Videtur quod quilibet sacerdos possit conferre. Constat enim quod in confirmatione confertur gratia spiritualis. Sed huiusmodi gratie collatio est ordinata ut non possit impediri. Constat autem quod per absentiam episcoporum multociens impeditur, quia non sunt ubique presentes. Ergo debet conferri per ministerium sacerdotum qui sunt ubique presentes. Item sacramenta sunt instituta propter utilitatem, ergo debent eo modo conferri quo conferet utilitati omnium. Sed hoc non fieret si solus episcopus conferret hoc sacramentum in quo datur robur spiritus sancti, quia non omnes habent oportunitatem episcopi. Ergo debet fieri per sacerdotes per quos possunt omnes consequi hanc utilitatem. Item constat quod sacramentum baptismi est maius quam sacramentum confirmationis. Sed baptismus potest conferri per quoslibet sacerdotes, ergo multo magis confirmatio. In contrarium est ecclesie consuetudo. Dicendum quod proprius minister sacramenti confirmationis est episcopus, et hoc probatur ratione et auctoritate. Ratione quidem quia confirmatio ad hoc fit ut homo in quadam perfectione constituatur, cum detur ad robur spiritus sancti, scilicet ut homo ex hoc fiat fortis et robustus ad contendendum et proponendum fidem coram regibus et principibus. Unde et propter hoc fit in fronte, ut non erubescat nec confundatur proponere fidem coram omnibus et defendere.

Sicut aut dyonisius dicit tres
iherarchie celestis sz purgare
illuminare et pficere purgare est
pprium dyaconor illuminare pbite-
ror et hoc consistit maxime in
eukaristia perficere vo episcopor
Et ideo quia sacramenta que
ad pfectonem conferunt ptinent
ad collacionem epi que sunt colla-
cio ordinum consecracio virginum
et versorum et confirmacois Unde
alius no pt conferre confirmacois
sacramentum nisi epus hoc aut
pat auctoritate scripture Confir-
macio enim cedit i locum inpositois
manuum hoc aut no pt fieri
nisi p solos aplos Unde et p
philippum qui predicauerat vbu
dni in samaria no inponebat
manus Sed apli qui erant ihe-
rosolimis audito q samaria
recepit vbum dei miserunt ad
eos petrum et iohannem et po-
stea sc et tunc inponebant
manus sup illos et Unde cum
epi succedant in locum aplorum
ipsis debetur collacio sacramenti
confirmacois Inveniuntur tn q
aliqua que in quadam pfectoe
hominem constituunt ex dispensa-
tione committuntur simplicibus
sacerdotibus sic collacio minorum
ordinum et ideo q eciam confir-
macione fieri posset ex dis-
pensacione sine qua nullus
debet conferre sacramentum
nisi solus epus Sed pmo co
dicit q no dicm oma sacramenta
i quibus confertur gra spualis
pt conferre sacerdos Unde
licet i sacramento confirmacois
conferatur gra spualis no tn
competit sacramenti qa conso
i sacramento ordinis confertur
gra spualis que reservatur
solis epis ppter pfectoem in qua
consistit ex eo q nec confirmacio
Licet constat de inpedimento
qapiut recere ad civitates

In quibus sunt epi pntes et p
hoc patet solucio ad vnum Ad
scdm q sacramentum baptismi e
magis nctie no pfectois et ideo
ppter eius ncitatem no solum sacer-
dotes sed etia quilibet xrianus
pt baptisare in articulo ncitatis
vbi no habetur copia sacerdotum
servata nichilominus forma
sacramenti Confirmacio vero
qa no adeo ncia et constituit i
quadam pfectoe ut dictum e ma-
ioribus reservatur solis epis
Circa sacramentum Divisio
eukaristie quesita sunt
duo pmo de illis que
excluduntur a consecratoe
p fornicacione Scdo de illis qui
excluduntur a pticipatoe sacramenti
p excommunicacionem articulus
Circa pmum quesitum e Utrum
aliquis possit audire
missam sacerdotis for-
nicarii qui peccet mor-
taliter Videtur q no possit au-
dire sine pecto mortali Eccia
enim precedit sub anathemate q nullus
audiat missam a sacerdote forni-
cario sed facere contra hmoi man-
datum e pctm mortale ergo i e
Con e q in multis locis per
mundum sustinetur Ratio est
q circa hoc e considerandum q
aliquid quantum ad ius male est
pse malum et aliud e malum
quantum ad ius positivum Quamvis
enim sacerdos in pecto mortali
existens celebrat peccat mortaliter
Unde si constaret michi eum esse
i pecto mortali et inducerem eum
ad celebrandum peccarem mor-
taliter et hoc sm ipm ius naturale
qa hoc q e pvocare eum ad pctm
mortale e pctm mortale sub
aut positivum addit plus q no
solum si inducam eum ad celebrand
sed etia si audiam eius missam
pecco mortaliter q quis co-
stitutum e contra sacerdotes fornicarii

viii

Attendendum tamen est quod hoc non
intelligitur de quolibet sacerdote
fornicario sed de presbyteris forni-
cariis qui quippe dicuntur publici
quia notorii et per iura ecclesie vocantur
publice unde quicumque a tali
fornicario publice audit missam
peccat mortaliter. Secundo illud quod
obicitur dicendum quod si sustinetur a prelato
propter hoc non excusatur quia hoc est
propter negligenciam vel propter
impericiam vel defectum ipsorum prelatorum
qui non sunt ausi corrigere aliquos
cum se multa corrigenda cognoscant
vel eciam aliquando propter timorem tamen
non excusantur propter hoc. articulus xix

xix Circa 2m quesitum
Questio est utrum aliquis loquendo
conversando sive stando cum
excommunicatis peccet
mortaliter. Videtur quod sic quia
multi magistri decretorum et magni
dicunt. Primo facere contra preceptum ecclesie
est peccatum mortale sed ecclesia man-
dat quod nullus loquatur vel comedat
cum excommunicatis ergo qui hoc
facit peccat mortaliter. Item quedam
decretalis dicit ubi consulebatur
summus pontifex utrum possit parti-
cipari excommunicatis quia eciam
hoc preter tamen dispendio mortis
non debet facere et huius assignat
causam dicens quia est peccatum mortale
ergo videtur quod quicumque taliter
cum eis participat peccat mortaliter.
Contra quod tamen videmus multos peritos
viros hoc facientes qui nullo modo
hoc facerent si esset peccatum mortale.
Responsio dicendum quod aliquis qui excommunicatus
est separatur a communione. Sed hominem
contingit separari a commu-
nione fidelium dupliciter ergo quod aliquis
potest communicare seu participare cum ex-
communicato directe et indirecte.
Directe quidem in hiis que sunt
fidei et sic ille qui hoc modo
communicat sibi peccat mortaliter.
Et hoc contingit dupliciter quia
si communicet secum in divinis
ut si orem coram eo vel cum eo
vel audiam missam cum eo et in aliis
spiritualibus. Item si ex contemptu et
hoc in quocumque casu communicat
quis cum eo quasi contempnens
mandatum ecclesie peccat mor-
taliter. Item quicumque participat
secum in crimine et in causa.
Indirecte vero communicat hiis
que sunt honesta sicut in verbo
in cibis et in hiis que sunt solacii
humane conversacionis et sic
hoc non peccat mortaliter
sed venialiter nisi faciat ex con-
temptu ut dictum est. Ad primum
ergo dicendum quod opinio decretistarum
non est vera quia ipsi plus assen-
ciunt hiis que concernunt ius
humanum quam divinum cum plus
sit assenciendum divino iuri
quam humano et ideo melior
est opinio aliorum qui dicunt
contrarium. Ad 2m dicendum quod com-
municare cum excommunicato
directe est contra preceptum ecclesie
et est peccatum mortale. Sed in-
directe non est contra sed preter
preceptum ecclesie et hoc non est
peccatum mortale sed veniale.
Unde sciendum est quedam
sunt per se mala et hec non possunt
fieri sine peccato quedam vero
sunt occasiones malorum tamen
et ista possunt fieri tamen sine
peccato mortali sicut est loqui
vel comedere cum excommunicatis.
Ad 3m dicendum quod non solum quis
debet subire mortem antequam
peccaret mortaliter sed eciam
antequam peccaret venialiter
omnia peccata sequitur peccatum numquam
est eligibile. Si enim esset eli-
gibile numquam esset peccatum et sic
non peccare si facerem. Et ideo
per hoc non concluditur quod ideo
non sit participandum cum eis quia est
peccatum mortale et qui facit hoc
mortaliter peccat sed quia si
eciam esset veniale non esset
participandum eis et tamen non peccaret

Mortalis quando vel dicitur quod detractilis iste intelligitur de illis qui directe contrahunt excommunicatis et cetera.

XX Circa sacramentum matrimonii quesita duo. articulus XX. Primo de maleficiis, secundo de frigidis. Circa primum quesitum est utrum maleficiata impediat matrimonium. Videtur quod non, quia opus dei est fortius quam opus dyaboli. Sed matrimonium est opus dei, maleficium vero opus dyaboli, ergo matrimonium est fortius maleficio; non ergo impeditur per ipsum. Contra: maior est potestas demonis quam potestas hominis, sed homo potest matrimonium impedire, ergo et demon. Responsio: dicendum quod matrimonium est quasi quoddam pactum, quia per matrimonium unus tradit potestatem corporis sui alteri ad carnalem copulam. Constat autem quod pactum de impossibili nullum est, cum nullus se possit obligare ad impossibile. Et ideo quando aliquis obligat se per matrimonium ad carnalem copulam, si hoc sit ei impossibile, matrimonium nullum est. Sed notandum est quod impossibilitas carnalis copule ex aliquo impedimento proveniens potest dupliciter considerari, quia vel illud impedimentum est superveniens matrimonio iam consummato vel precedens. Si est superveniens, tunc matrimonium iam consummatum nunquam solvitur. Item talis, scilicet quod impedimenta huiusmodi vel sunt perpetua vel ad tempus. Si sunt perpetua, tunc matrimonium illud simpliciter impeditur. Si vero sunt temporalia, tunc matrimonium non impeditur simpliciter sed ad tempus. Ita tamen quod impedimentum utrumque [?] si precedat. De maleficiis autem sciendum est quod quidam dixerunt quod maleficium nichil est, et hoc proveniebat ex infidelitate, quia volebant quod demones non sunt nisi in ymaginatione hominum, ita scilicet quod homines ymaginabantur eos. Et ex ista ymaginatione territi ledebantur. Fides vero catholica vult quod demones sunt aliquid et possunt nocere suis operibus et impedire carnalem copulam.

Et ideo huiusmodi impedimenta si precedat et sint perpetua simpliciter impediat matrimonium. Ad primum ergo dicendum quod etiam dyabolus est opus dei, et non solum matrimonium, et inter opera dei unum est fortius alio et unum impeditur per aliud magis forte. Unde cum dyabolus sit fortior quam matrimonium, mirum [?] si potest ipsum matrimonium impedire.

Circa secundum articulus XXI quesitum est utrum frigiditas impediat matrimonium. Videtur quod non, quia senes sunt frigidi et contrahunt matrimonium. Contra: constat quod nulla obligat se ad impossibile; est frigidis carnaliter aliis copulari; quare si ad hoc obligat se, pactum huiusmodi nullum est. Responsio: dicendum quod frigiditas eadem ratione impedit matrimonium sicut maleficium, cum sit eadem impossibilitas in utroque. Nichilominus tamen differunt frigidus et maleficiatus. Frigidus enim est impotens simpliciter quantum ad omnes, maleficiatus vero est impotens non tamen quo ad omnes sed quo ad unam tantum. Ratio enim maleficii consistit in ymaginatione vel respectu unius mulieris, scilicet ex parte demonis sit illi abhominatio alicuius mulieris quam per [?] refugit et respuit. Et ideo aliter impedit frigiditas et aliter maleficium. Frigiditas impedit aliquem ita quod oportet quod remaneat absque omni spe contrahendi si ab una impediatur, nisi si aliquis aliquibus effectibus potest reintegrare sit matrimonium. Unde frigiditas solvit contractum et impedit contrahendum. Maleficiatus vero impeditur quantum ad istam tantum, unde datur ei licentia nubendi alteri et mulieri similiter. Unde solvit contractum sed non dirimit contrahendum, ut ideo patet. Ad primum ergo dicendum quod senes sunt frigidi et non quantum ad actum generationis XXI

Sed ad generationem prolis, et ideo
non possunt carnaliter copulari
non solvitur matrimonium. Frigi-
ditas vero que omnino carnalem
copulam impedit solvit matri-
monium etc. articulus 22

xii Circa conversacionem vero
humane vite quesita
sunt quedam pertinencia
ad proximum, quedam vero per-
tinencia ad res que in usum
humanum veniunt. Pertinencia
vero ad proximum questio de cor-
reptione fraterna. Circa hoc
duo requiruntur. Primo utrum
debeat aliquis in publico vel
in privato corripere fratrem suum
ut proximum. Videtur quod occulte
secundum illud Matth. xviii Si pecca-
verit in te frater tuus vade
et corripe eum inter te et ipsum
solum. Videtur ergo quod occulte sit
corrigendus frater delinquens.
Contra ad Thi. Peccantes coram
omnibus argue. Preterea aliqui
constitutiones hoc habent ut aliqui
publice corrigantur. Responsio. Dicendum
quod huiusmodi correctio ex caritate
debet procedere, et inde est quod
dicitur fraterna dilectio et ideo oportet
ordinem fraterne correctionis sumere
secundum ordinem caritatis. Ordo
autem caritatis est ut quis bono
proximi preferat quodlibet bonum. Itaque
ut velit bonum proximi et consciencie
et fame, et si haberi velit magis
bonum consciencie quam utrumque haberi
non potest. Et ideo hoc consideran-
do si esset aliquod peccatum car-
nale seu spirituale quod vergeret in
detrimentum multitudinis statim
revelandum est, cum preponderet
bonum quod in ordine caritatis
preponit detrimentum et bono proximi su-
per fame sine conscientie. Si vero
non timetur multitudinis detrimentum
tunc debet quis utrumque custodire
scilicet bonum fame et conscientie corri-
piendo inter se et ipsum. Si autem
ex hoc correctio non sequitur tunc
secundum ordinem evangelii debet
frater adhibere alium vel ecclesie referre

Ecclesie. Nichilominus tamen et in hoc
servandus est ordo ut si peccatum est
publicum publice corrigatur, si vero
occultum occulte. Et ideo dicit, si pec-
caverit in te frater tuus et cetera, scilicet
solum te conscio, ad occultum. Quantum vero
ad publicum dicit peccantes publice
coram omnibus argue. Et sic patet
solutio ad primum utriusque. Ex hiis patet
aliud vero, scilicet quod illud est de
constitutionibus, certum est et servari
debet in hiis que vergunt in preiudicium
et detrimentum societatis et collegii.

Secundo articulus 23 xiii

Queritur utrum si aliquis sciat
peccatum proximi peccat mortaliter
non referendo illud statim
prelato suo. Videtur quod sic, quia facere
contra ordinem evangelii est peccatum
mortale. Sed statim referre prelato
est contra ordinem evangelii, ergo
peccat mortaliter. Contra est quod faciunt
hoc multi viri perfecti qui nullo modo
hoc facerent si esset peccatum mortale.
Preterea prelati preest non solum de preteritis
sed etiam de futuris providere cautelas
et ideo si eis reveletur non videtur
esse peccatum mortale. Responsio. Dicendum quod
verbum domini quod dicitur Matthei xviii de
correctione fraterna est intelligendum
sicut alia verba que debent pertinere
ad humanos actus. Hic quod servari
debet secundum quod dependet a caritate.
Et ideo dico quod sunt cum debitis cir-
cumstanciis intelligenda sunt. Sciendum
est autem quod in omnibus talibus proceditur
secundum iura primo per inquisitionem et hic
est in peccatis publicis et non debet
fieri nisi precedat clamor insinuacionis.
Item per denunciationem et per accusationem
et hoc est in privatis. Si autem
procedatur per accusationem tunc debet
fieri correctio quia obligatur
accusans ad talionem, et hoc in-
tenditur ut finis bonum reipublice.
Unde hoc potest fieri secundum voluntatem
sive publice sive privatim.
Si autem procedatur per denunciationem
tunc debet precedere fraterna amonitio
quia hic ordinis finis est emendatio proximi.
Et ideo debet servari ordo

fraterne correctionis Utrum autem
statim cum quis scit fratrem suum pec-
casse debet denunciare prelato
Dico quod in hijs distinguendum
est de conditionibus subditi et prelati
Nam si scio quod frater meus corrigatur
tunc non debeo hoc enunciare
prelato Si autem videtur quod hic melius
fiat per prelatum et prelatus nichilominus
sit prudens discretus et spiritualis
non habens rancorem sive odium
adversus illum subditum tunc
licite potest hoc denunciare sibi
et tunc non debet celare et quamvis
non dicit ei sit prelato, sed sic proponere
presentiare ad correctorem proximi
et emendatorem Sed quia potest
contingere diversitas prelatorum et
subditorum non potest in hoc dari
generale iudicium quia aliquando
prelatus vel movetur ad odium
adversus subditum vel subditus
non bene fert verba prelati Ideo
tenendum est hoc pro regula quod in
omnibus hijs semper servanda
est caritas et quod melius et magis
expedire videtur et si homo in-
tendat emendam scilicet proximi seret
quantum potest bonum caritatis tunc
denunciando non peccat Si vero
denunciat hoc ex malicia ut
proximus confundatur vel deprimatur
tunc denunciando sive accusando
peccat mortaliter Ad primum ergo
dicendum quod si statim aliquis refert
prelato adhibens debitas circum-
stancias illud quod videtur magis
expedire non facit contra preceptum
ewangelij verba quia non dicit hoc
ecclesie sed persone presidenti ut
dictum est et ideo non peccat
mortaliter Ad 2m dicendum quod etiam
perfecti viri peccaret mortaliter
si denunciando prelato vel alie
persone intenderet aliquid quod est contra
intencionem precepti Ad 3m dicendum quod si
aliquis refert culpam proximi in-
tendens vel cautelam in futuro
vel aliud bonum quod ad emendam
proximi videtur expedire non
peccat Si autem dixerit hic sic prelato

sive alteri amico suo ex malicia
etiam peccat mortaliter quod si ex cau-
tela alter dixerit hoc ita tamen quod
non veniat inde aliquid vel infamie
vel vituperium proximi delinquenti
tunc non peccat mortaliter licet in
caritate non agat **Sequitur**
quotlibetum 12

Quesitum est et de rebus
que sunt supra homines
et de rebus humanis
Circa primum quesitum
est de deo de angelis
de celo Circa primum
quesitum est de deo
quantum ad suum esse, quantum ad suam
potentiam, quantum ad eius predestina-
tionem Circa primum quesitum est
utrum in deo sit tantum unum esse
scilicet essenciale vel potest aliud sit in
deo esse personale Et videtur quod
sic quia aliud est patrem esse aliud
filium esse aliud spiritum sanctum esse
Sed esse essenciale non est aliud
et aliud ergo etc. Preterea per me sole
quod debet esse quod in divinis sunt
tres proprietates personales que
constituent vite sorme ergo etc.
Contra augustinus dicit in divinis tantum
est unum esse Responsio dicendum quod veritas
fidei sic quod in divinis solum est
distinctio que est per relaciones
oppositas, relacio autem sic et quibus
propria sic esse ex comparatione ad aliud
tamen respectus Unde etiam esse filiacionis
est per comparacionem ad patrem, relacio
autem in divinis non distinguitur
ab hac tamen respectu quia est ipsa res
que refertur sed distinguitur
solum ex parte eius tamen opponitur
et ex parte non concedatur 2 esse
relacionis Sed distinctio et opposi-
cionis et ideo est in deo unum tantum
esse scilicet essenciale Ad primum ergo dicendum
quod esse dicitur dupliciter quandoque enim esse
idem est quod actus entis quandoque
autem significat compositionem enunciacionis
sic significat actum intellectus quo
intellectus intelligit, quod igitur dicitur quod ad

Est esse prius et aliud filii unum
e ee accipiendo 2o mo et no po
no sed 2m ipm q sic et quelibet
fora primitas ob solute facit
esse sz prius qui e diuinum ee
facit tm unum esse igitur pat
nitas facit ee articulus 2

ij Deinde questio e de potentia
dei Et primo utrum deus
possit facere duo contraria sic
esse 2o utrum possit facere infinita
in actu Responsio ad primum dicendum
no et hoc no importat in deo
impotenciam potentie qa hoc no sit
bonum posse Nam omnis virtus
activa producat actum scilicet sibi
Unde actus q agit infinitum est
e eius actu go effectus agentis
e eius actu q si go repugnat
ei q e actu repugnat posse
actie q esset si contraria sic eent

iij Ad 2m dicendum articulus 3
q esse aliquid infinitum actu
posset suspicari ex primo
aspectu q esset impossibile qa sequeretur
illud esse equale deo sed hoc
no sequitur qa ei q e infinitum
omnibus modis no adequatur illud
q e infinitum uno modo Dato enim q
esset ignis infinitus sm magnitu
dinem no adequabitur deo qa
si sit infinitus ignis in quantitate
tm e quid finitum sm deus autem
omnibus modis e infinitus Sed autem
queritur utrum deo sit possibile facere
aliquid infinitum in actu dicendum q no
ponens in agentibus primum istud aliquid
repugnat dupliciter Uno qa repugnat
posse eius Alio qa repugnat
modo quo agit Primo modo non
repugnat posse dei absolute
qa no implicat contradictionem
sed si consideretur modus quo deus
agit no est possibile deus enim agit
per suum intellectum et per verbum q est
forma tm omnium Unde oportet
q omnia que agit sint formata
Infinitum autem accipitur ut ma
teria sine forma Materia infinitum se tenet
ex parte materie Si go deus hoc ageret
sequeretur q opus dei esset aliquid

Informe et hoc repugnat ei
per quem agit et modo agendi qa
per verbum suum omnia agit quo
omnia formantur articulus 4 iiij
Deinde questio est de
predestinatione Utrum sit
certa et videtur q no qa
possibile e predestinatum dampnari
sicut petrus si fuisset statim
mortuus etiam quando peccavit
xpm negando Respondeo dicendum q dicta
questio loquendo de deo est va
de re vero no Dicendum q hoc habet
locum in formis separabilibus sed si forma
que e predestinatio e inseparabilis
Responsio dicendum q predestinatio est quedam
pars divine providentie providencia
autem dicit directionem aliquorum
in finem et hoc presupponit scientiam et
voluntatem sic ergo predestinatio
habet certitudinem ex parte scientie
dei que no potest falli et ex parte
divine voluntatis cui no potest
aliquis resistere et ex parte pro
videntie que certissime no
ducit ad finem cum deus sit
sapientissimus Ad primum go dicendum q
predestinatio licet certitudinem
et tm no e necessarium predestinatum
salvari sed remanet contingens
Dicendum e enim q licet certitudinem
ex scientia voluntate et providentia
et nullum illorum contingentiam im
pedit scientia vero qa scientia dei e
futurorum prout sunt in futuri et sm
hoc sunt determinata Voluntas
vero que voluntas dei e est
principium totius entis go no cadit
sub lege contingentie vel necessitatis
Sed hec effluunt et ordinantur ex
dei voluntate et sic ipsa dei
voluntas facit quedam esse
contingentia preparando causas con
tingentes et sibi necessitas causas
rebus et effectibus necessariis Sic ergo
voluntas dei semper impletur no
tm omnia necessario eveniunt sed
eo modo quo vult ea esse et
vult q sint contingentia providentia
vero qa no tollit contingentiam Ad
2m dicendum q bona est distinctio

Sed ad obiectionem de forma mixti dicendum
quod aliter est de formis realibus
et aliter de fidelitatis que important
aliquid pertinens ad actum hominis. quia
principalis sic si in eis debeat haberi
certa distinctio, oportet in esse
separatim in re et in consideratione,
in secundis non requiritur. Sed oportet
quod res illa cadat sub hac conside-
ratione, et sic dico quod sic ille
predestinatus sit consideratur ut
in se vel divine cognitioni relatus
et sic nullo modo attribuitur ei quod
possit dampnari, alio modo non.

v Deinde questitum articulus 5
est de fato utrum omnia sint
sub fato. Respondeo dicendum quod ad hoc
oportet sciri quid sit fatum
et sic postea facilius patebit pro-
positum. Videmus autem multa contin-
gere et ideo fuit olim dubium
utrum ista que variantur et in nobis
contingunt reducantur in aliquam
causam ordinatam. Aliqui dicunt
fatum nichil esse ut dicit Tullius
quidam autem dicunt quod in aliquam
causam reducuntur, et isti nomina-
verunt fatum a for faris quasi
hec omnia sint prefata aliqua superi-
ori causa. Sed horum est multiplex
opinio quidam enim reduxerunt
hoc in quandam seriem causarum quam
dicunt fatum, sicut stoici qui dicunt
quod nichil est quod non habeat causam
et posita causa necesse est ponere
effectum. Si ergo evenit unde talis
effectus habuit causam et hec
causa aliam causam et sic deinceps
sicut qui est occisus de nocte quia
exivit domum quia exivit domum
quia sitivit, quia hoc quia salsa
comedit, et sic quia salsa comedit
ex necessitate moritur. Aristoteles videtur
negare duo prima, primo quod non
quidquid fit habet causam sed tantum quod fit per se.
Cum autem ego occidatur me exeunte
est per accidens. Secundo dicit quod non posita
causa ponitur effectus quia potest impedi-
ri et ideo non sequitur nec non stat series
causarum. Alii reducunt hoc in
aliam causam scilicet in corpora celestia
ex quorum necessitate dicunt omnia
accidere. Unde dicunt quod fatum nichil
aliud est quam vis positionis siderum.
Hec autem opinio dupliciter est falsa primo
non quantum ad res humanas que
proveniunt ab intellectu, qui cum sit
virtus incorporea non subiacet
actioni alicuius corporis. Item ponere
animam subiacere virtutibus corporum
celestium nichil aliud est quam
ponere intellectum non differre a sensu
ut dicit philosophus in libro de ani-
ma in fine, tamen per accidens et
occasionaliter subduntur anima celo
in quantum intellectus afficitur per passiones
corporis non tamen ex necessitate movetur
ab ipso. Secundo quia multa in rebus naturalibus
contingunt que non accidunt ex
necessitate celi sed per accidens et sic
non habent causam. Alii reducunt hec
omnia in causam superceleste scilicet
providentiam dei a quo omnia sunt
predestinata et ordinata. Et secundum
istos est fatum quidam effectus divine
providentie, quia providentia nichil
aliud est quam ratio ordinis rerum
prout est in mente divina, fatum vero
est explicatio illius ordinis prout
est in rebus. Unde dicit Boethius
fatum est immobilis dispositio rebus
mobilibus inherens. Sic ergo
accipiendo fatum est dicendum quod omnia
que divina subiciuntur fato. Nomen tamen
est fugiendum propter suspicionem huius
nominis fatum quo utuntur gentiles
in suis erroribus. Unde glossa Osee
ii super illud Non vocabis me
ultra Balim sed vir meus quod idem
est utrumque. sed deus noluit hoc
quia Balim nomen erat cuiusdam
ydoli gentilium et ideo sunt
vitanda nomina gentilia, cum quibus
nec conveniunt nomina hec omnia. Et
ideo Augustinus dicit si quis hoc nomine
intelligit fatum sententiam teneat
linguam corrigat ut non dicat fatum
sed providentiam dei etc. articulus 6 . vj .

Deinde questitum est de angelis
Et circa hoc quesita sunt duo
Primo utrum esse angeli sit
actus eius et videtur quod non quia
actus intellectus mei aliquid perficit
Angelus autem non perficit ipsi esse

Vnde hillarius dicit quod est. Responsio dicendum quod opinio avicenne fuit quod unum et ens sunt predicata per accidens / hoc autem falsum non est unum quia unum prout convertitur cum ente signat substanciam rei et similiter ens. Sed unum prout est principium numeri significat accidens. Dicendum ergo quod unum quod est in potencia et in actu sit sic actu participat actu superiore propter hoc autem aliquid maxime sit actu quod separat per simplitudinem purum actum. Similiter autem actus est esse subsistens ipse unum unde complecioni uniuscuiusque recipit propter hoc separat esse unum esse est completum omnis forme quia unumquodque per hoc completur quod habet esse et habet esse cum est actu / et sic nulla forma est nisi per esse et sic dico quod esse substanciale rei non est accidens sed actualitas cuiuslibet forme existentis sive sine materia sive cum materia et quia est completum omnium inde est quod proprius effectus dei est esse et nulla creatura dat esse nisi in quantum participat operacionem divinam et sic proprie loquendo non est accidens et hoc hillarius dicit. Dicitur autem accidens large omne quod non est pars essencie et sic esse in rebus creatis quia in solo deo esse est eius essencia

vii Secundo articulus 7 quesitum est utrum dyabolus cognoscat cogitaciones hominum. Responsio dicendum quod cognoscere cogitaciones cordis potest contingere dupliciter in se et per se et in aliquo effectu. Primo modo solius dei est Jere xvii pravum est cor hominis et inscrutabile unde nec angeli sic eas cognoscunt. Cuius racio est et una potest debilitate esse quod habent eo quod super gradum quo aliquid est ens in potencia est gradus quo res sunt in anima. Alia racio est quia quod est in virtute anime alicuius non potest cognosci nisi a ea que nata est movere illam / voluntatem autem movet solus deus / cum ergo cogitaciones dependent a voluntate sic a sua causa solus deus eas cognoscit. Alia vero quia angeli illa demones cognoscunt per species naturaliter inditas cognoscunt et hee sunt species rerum naturalium non autem cogitacionum quia licet non reducuntur ad causam naturalem tamen non pertinet ad cognicionem naturalem sed per effectum cognicionum cognoscunt cogitaciones sicut et nos sed tamen ipsi subtilius cognoscunt effectum qui causatur ex cogitacionibus. Racio huius cogitaciones homo afficitur aliqua passione et per has movetur cor et hos motus ipsi subtilius cognoscunt quam nos et sic aliquas cognoscunt de cogitacionibus cordis. Et hoc augustinus dicit in libro de divinacionibus demonum licet alibi dicat quod declarare in eis talem cognicionem sit presumptuosum

viii Deinde quesitum articulus 8 est de celo et circa hoc quesita fuerunt duo primo utrum celum et mundus sit eternus. Responsio dicendum quod non sed mundum incepisse est de medio eorum que cadunt sub fide non demonstrative que dependet ex simplici voluntate dei et sic potest esse et non esse et ad hoc quod sit non inducit aliqua necessitas ex parte dei / divina autem bonitas que est finis rerum potest ita esse si mundus sit sicut si non sit articulus 9

IX Secundo quesitum est utrum celum sit animatum. Responsio dicendum quod de hoc diversimode senciunt doctores ecclesie dicit enim Jeronimus super illud ecclesiastici quod sol est animatus damascenus hoc negat / et hec contraria est apud philosophos Plato enim et aristoteles ponunt corpora supercelestia animata esse / anaxagoras non et ideo legitur fuisse occisus. Ego autem dico secundum augustinum in ii super genesim ad litteram quod non refert ad fidem utrum sit sic vel aliter sit. Vnde hoc non determinat in enchiridion addens quod si ponamus corpora supercelestia esse animata / non ideo venit in iudicio tres ordines indicandorum scilicet angelorum hominum et animarum quia ille anime computabuntur cum angelis et hoc sufficit videtur

Ille qui fecit p[er]fatone tum dixit Celi celorum q[ui] virtutes et ideo patet etc. **articulus**

x — Deinde questio est de [anima] Questio ad unum et questio ad grauem et questio ad culpa. Circa p[ri]m[u]m questa sunt tria p[ri]mo questio ad animam s[ecundo] de cognitione anime. Tercio de affectu cognitionis. Circa animam questio est Utrum anima p[er]ficiat corpus imediate vel mediate corporeitate. Responsio dicitur q[uod] in nullo corpore est nisi una forma substantialis Cuius racio est triplex p[rim]a est q[uia] simplices sequitur non sunt forma substantialis que facit esse simpliciter sed p[er] accidentalis q[ue] facit hoc. Item si sit agregato forme substantialis non est quanto simpliciter [...] sit non esset compositum ex anima et corpore unum simpliciter sed duo simpliciter et unum per accidens si dicatur corporeitas est forma corporis Cum corporeitas dicitur s[ecundu]m q[uam] tres dimensiones et hec non est forma substantialis sed accidentalis aliquis [...] quedam forma ex qua p[ro]venit trina dimensio et hec ideo est alia a forma specifica **articulus**

xi — Deinde querit[ur] Utrum anima sit ex traduce Responsio dicitur q[uod] augustinus hanc questionem non determinat sed indeterminata relinquit in libro de ecclesiasticis dogmatibus sed ille liber non est augustini s[ed] s[ecundu]m bignadi grego[rii] etiam non vult eam determinare. Credendum est tamen q[uod] non est et p[ri]ma r[aci]o p[hilosoph]i de a[nim]alibus q[uia] [...] est q[uod] virtus corporea p[ro]ducat illud q[uod] excedit corpus. virtus aut[em] seminis est virtus corporea. Alia racio est p[ri]mo mete q[uod] quidam posuerunt q[uod] forme iguales sunt ex creatone [...] etiam non acris recipit formam ignis aut[em] [...] et sit e [...] [...] a[nim]a non ergo fit de novo non ex aliquo sed de nichilo ergo creat[ur] solvit p[hilosoph]us q[uod] forma non fit sic necesse ens non esse sed p[er] se sed fit compositum q[uod] [...] [...] si ergo est aliqua forma [...]

subsistat illa [...] [...] [...] fieri [...] aut p[er] se [...] esse subsistendo et verum corrupto corpore et ita oportet q[uod] habeat causam alia sui fieri

xii — Deinde questio **articulus** est de cognitione hominis Utrum intellectus humanus cognoscat singularia Responsio dicitur q[uod] aliq[ui] cognoscit[ur] dupliciter directe et indirecte s[ecundu]m p[er] reflexionem cognitum ... cognoscere et sic est in intellectu vero p[er] abstractionem a conditionibus individuantibus et a materia et ideo cum recta cognitio sit p[er] speciem ideo non cognoscit directe nisi uniuersalia intellectus aut[em] diuinus cognoscit p[er] similitudinem a re acceptam sed p[er] extensionem sue essencie ad res et hec similitudo [...] ~~[...] [...] [...]~~ diuina essentia in deo est omnium que sunt in re expressa similitudo et ideo directe cognoscit q[uod] est in re etiam q[uod] p[er]tinet ad naturam individualem Sed queret[ur] p[er]fundo si separat[ur] est intellectus et etiam cognoscit que sunt in materia dicit q[uod] oportet q[uod] sic cognoscat et sic anima foras separata cognoscat intellectum et quanta [...] p[er] ymaginatorem Alio s[ecundu]m p[er] extensionem in qua [...] [...] fantasie que reputat si diu fantasmata et sic directe cognoscat **articulus**

xiii — Deinde questio est de effectu cognitionis Utrum habitus scientie acquisite remaneat p[ost] hac vita Responsio dicitur q[uod] circa hoc est duplex opinio Quidam dicunt q[uod] non sequentes avicenna in vi naturalium q[uod] species acquisite non remaneant in intellectu possibili nisi quando actu intelligit q[uia] est s[ecundu]m eam intellectus p[ossi]bilis recipit species et retinet s[ecundu]m modum suum Unde cum ipse sit immobilis et potentia immaterialis est recipit species intelligibiles s[ecundu]m modum suum et nunquam inde recedunt ita q[uod] sunt ibi etiam actu non intelligit sed quantum Et ideo q[uod] remanet sine deperditionis sine [...] [...] destrui [...] s[ecundu]m [...] species quantum ad modos sunt q[uia] hic non intelligit convertendo se ad fantasmata [...] corp[oris] et non solum

Spt hoc fantasmatibꝰ indigemꝰ· sꝫ
ad utendū hmōi ꝯsiderā / et dic
mōi nō est tūc qn nō querit
xiiij sꝫ ad fantasiā **articulus**

Decimo quītū utrū verba
humana hēat virtute ad mo-
uendū bruta putā serpētes
Ad quod dicendū q aliqui, ut dicit virtutem
aliquā et sm formā naturaliꝫ et sm
virtute superiorē causē Prīa virtuti
ex elemētis qi virtute ex natura
elemētorū sm motū ꝯfluentib
elemēti Aliam hēt ex corpe
celesti sic q adamas attrahat
ferrū q nō reducit ꝓ virtute
elemētorū Aliqui ig̃ dicūt q
nō solū naturalia corpa sed ecīaꝫ
artificialia sortiūt virtutes
aliquas ex impressione corpm ce-
lestiū // ut ꝑita ymagines ul' sic
sieb sta constellacōe facta Et sic
dicūt q sup artificialia sit hmōi
virtus impressa, ut ecīa dicti q vba
ꝓlata in certo tpe hēant effica-
ciam mouēdi Sed hoc nō est
verū ita in rebus naturalibꝫ omīa
que hnt aliquā virtute ex corpe
celesti hnt illa ꝯsequēte aliquā
formā Unde nichil agit ad spem
nisi ex virtute corpib celestib et sic
forma ē ꝑus ut vnoqꝫ quā dcī
ad talia, remoto g° prīci veniē
ne't postea Dicit̃ ig̃ hmōi
virtutes attribuūt aliquibꝫ oportet
q radicet' sup formā aliquā
forme aūt artificiales nō sūt
nisi figure quedā Et ideo sīlr
ē q verba et hmōi virtutes
aliq hēant ex corpe celesti; sꝫ
si hnt aliqua· hoc hnt ex spū
immundo qui ꝯiungit se verbis
homī ut decipiat sm aug° in li
aliquā virtut̃ vbis fabulosis sic
et vanis quibꝫ ad illudendū
homīes se iungit Unde omīa
ista fabulosa et supsticiosa sūt
et ymagines astronomice
quibꝫ et si nō assit aliq expssa
invocatio demonū / tn̄ ē ibi quid
tacitꝫ ꝯsꝰ / tn̄ si aliquis dicat vba
dei et sacra sine innitacōe ꝫ fraude
sed bona et diuina intencōe
nō est incantatio sed orō Crisos-
tomus sꝑ math ibi dilatant filac-
teria sua ꝛc / repehendit illos
qui collo vba ewāli suspēdunt
cū virtus ewāli nō sit ī figuris
lrāꝝ sed in fide, nō tn̄ dāpnō
illos qui sup se gerunt ewāliū
ex devocōne qn bta cecilia
ewāliū xpi sp gerebat in
pectore / sine tn̄ aliqua addicōe
ul' verboꝝ ul' caracterū uel
xv certoꝝ suspectoꝝ **articulus**

Deinde ꝯsitū est de hiis que
ꝑtinēt ad graciā Et circa
hoc querūt̃ tria prīmo de
sacramētis Sco de virtutibus
Tercio de officiis De prīmo tria
sūt ꝯsita Prīo de sacramētis
gnē Sco de efficacia sacramētoꝝ
Tercio de vnitate eclīe de sa-
cramētis eclīe ꝯtrebant' duo
Prīmo de baptismo Sco de penite-
tia De prīmo ꝯtrebat' Utrum
hēat aliquā virtute aqua bap-
tismi ad emundacōꝫ Utrū ꝑpa
virtute videt ul' virtute ꝯcomitātē
Ad quod dicendū q idē ē opīo in
hmōi nō solū de aqua sed
ecīa de omībꝫ eclīe sacramētis
Quidā em̄ dicūt q sacramēta
nō hnt virtute ul' vim operandi
in anīa / sed tn̄ exemplat· et
diuina virtus ꝯcomitāt facit illud
effectū Et inducūt exemꝫ bern'
et aliquibꝫ exemꝫ qui ꝯferat alicui
de ꝓbenda ꝑ anulū, anulꝰ nō
ē causa ꝓbende sed signū sed
hoc nō ē sanꝰ dictū qn sic nō
esset aliqua ꝑrogatiua sacramētoꝝ
noue legis ad veterē / qn ecīa
ī illa virtus circūcisionis fidei credentiū
in xpm venturū iustificabāt
Et ideo dicendū ē q sacramēta
hnt in se virtute iustificandi
et ad aliquos ordinat' effectꝰ
ad quos sꝫ hnt nō solū q sūt
signū Unde aug° Unde tanta
vis aque ut corpus tangat et
cor abluat Sciendū tn̄ q duplex
ē virtus scꝫ ꝑpa et instrumētalis

Sicut patet in ferro sic et sacramenta
sunt virtute instrumentali ad
spiritualem effectum quia cum sacramentum
adhibetur cum intencione virtus
divina efficiat hunc effectum et hoc
conveniens quia verbum per quod omnia sacramenta
virtutem habent habuit carnem
et fuit verbum dei et sic caro
Christi habuit virtutem instrumentalem
ad faciendum miracula propter coniunc-
tionem ad deum sic sacramenta
per coniunctionem ad Christum crucifixum
et passum etc. articulus
xvi Deinde quesitum est de peni-
tencia primo utrum secun-
dum quod multi autumant possit
absolvere ipso confessionis
Responsio quod aliter est in sacramento
penitencie et aliter in quibusdam aliis
sacramentis. Nam in quibusdam qui habet
ordinem potest ex hoc ipso conferre effectum
sacramenti in omni casu secundum in-
illud in quibus quasi est effectus sacrorum
exercens extra sacramenta.
Unde sacerdos degradatus vel ex-
communicatus licet peccet tamen conse-
crat baptizat. Et sic episcopus conse-
cratus quia confert caracterem.
In penitencia autem non imprimitur ca-
racter sed effectus et iustificacio
penitentis quod non potest fieri nisi per
potestatem iudiciariam non habens au-
tem autem non habebit hanc
potestatem etc. articulus
xvii Secundo queritur utrum liceat
in aliquo revelare confessionem.
Responsio dicendum quod non nec verbo
nec nutu nec aliquo signo et facere
contrarium est sacrilegium. Nam ita est in
sacramentis nove legis quod hec solum effi-
ciunt quod significant. Effectus autem penitencie
est occultacio crimin ab oculis divine
et hec occultacio significatur per secretum
confessionis. Et ideo sic prophanaret
sacramentum qui conficeret corpus et
sanguinem Christi de alio quam de
pane et vino, ita esset revelans
sacrilegus etc. articulus
xviii Tercio queritur utrum liceat
appetere episcopatum. Responsio
dicendum quod contingit appetere pla-
cione duplex. Aut per urgentem
urgente aut non urgente. Primo
modo dicit ille qui prodicitur a superiore
ille qui revenitur aliquis quod velit onus

presidendi subire et talis meritorie
potest melioriter esse appetere. Unde
Ysaye vi: Quem mittam et quis
ibit nobis etc. Respondit ecce ego
mitte me. Secundum autem dixit se in-
dignum. Secundo secundum quando non urget
necessitas sic non licet, quia non
potest carere aut vicio iniusticie
si velit se indigne preferre maioribus,
aut vicio presumptionis si putet se
sufficientem preferri aliis. Crisostomus
dicit prelaciones ecclesiasticas con-
cupiscere nec est iustum nec utile
super illud reges gencium etc.
Deinde quesitum articulus
est de effectu sacramentorum
utrum compaternitas causetur
ex preambulis ad sacramenta
puta ex cathecismo et huiusmodi. Et
videtur quod sic dicitur enim quedam
decretalis quod a primo preambulo
salis non potest fieri uxor ergo contrahitur
ibi compaternitas propter cathecismum
contrahitur compatres sic qui compatres dat
baptismum efficitur compater ergo etc.
Responsio quidam dicunt quod omnia illa
sacramenta sufficiunt ad causandum
compaternitatem, quidam dicunt
quod solum contrahitur quantum ad tria
scilicet in cathecismo confirmatione
et in baptismo. Sed michi videtur
quod solum contrahitur ex duobus scilicet
baptismo et confirmatione quia compa-
ternitas secundum quod est pater-
nitatis spiritualis autem non fit nisi
in generacione et ideo solum in illis
sacramentis in quibus est quedam
generacio spiritualis contrahitur compa-
ternitas que matrimonium impedit.
Ad primum ergo dicendum quod illa non sunt
intelligenda sigillati sed sunt accipienda
collective et sic, quia qui in omnibus
istis adest efficitur compater. Ad secundum
dicendum quod cathecismus dicitur compatres per
eundem non per baptismum quem ipse
suscepit, et ille dat causissimum
qui dat sacramentum baptismi.
xix Deinde quesitum articulus
fuit utrum sit una ecclesia
que fuit in principio tempore
apostolorum et que est modo. Et videtur
quod non quia nunc non utuntur eisdem regulis
tunc enim prelati erant sine auro
et argento in zonis suis ergo etc.
xx

Preterea non legitur quod xpus et apostoli habuissent castra nec autem ecclesia hec, ergo et cetera. Contra Mathei ultimo Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi / hoc autem non intelligitur de apostolis quia omnes mortui sunt et adhuc seculum non est consummatum, ergo et cetera. Respondeo dicendum quod eadem est modo ecclesia que tunc erat et que nunc est / quia eadem est fides et eadem fidei sacramenta eadem auctoritas et eadem professio vt dicit apostolus divisus est xpus Absit. Ad primum ergo dicendum quod verba Mathei 10 exponunt hillarius et ambrosius, exponunt secundum sensum misticum quod ubi nolite portare aurum id est intelligitur in spiritualibus ministeriis auro predicti non duabus tunicis .i. non dupliciter animam habeatis. Alii exponunt ad literam et vera expositio est augustini qui dicit quod illa verba non dicuntur per modum precepti sed permissionis. Ita quod qui non servat non peccat et qui servat melius facit. Vt sit sensus nolite portare .i. qui itis ad predicandum non sollicitemini de expensis quia debetur vobis ex pacto dignus enim est mercede operarius et quasi diceret ideo permitto ut non portetis quia digni estis accipere ab aliis quibus predicatis. Sed paulus hoc non servavit et tamen contrarium huius non fecit / sed supererogavit. Alia expositio est aliorum sanctorum quod dicunt quod hec dicta sunt precepta. Sed hoc preceptum datum est non ad semper servandum sed ad primam missionem. Bis enim eos misit scilicet ante passionem iudeis / et post resurrectionem gentibus. In prima dixit eis In viam gentium ne abieritis. In secunda dixit docete omnes gentes. In prima mandavit quod predicta servarent non autem in secunda. Et ratio huius est quia in prima solum mittebantur ad iudeos apud quos consuetum erat quod magistri eorum ab eis sustentarentur / et ideo sine scandalo poterant accipere et uti potestate sibi concessa. Apud vero gentiles non erat consuetudo quia apud eos non erant huiusmodi predicatores et ideo fuisset eis scandalum et visum fuisset eis quod questum ut apostoli predicarent et paulus hoc preceptum non servavit in gentibus. Et ideo dominus in secunda missione dixit / nunc qui habet sacculum tollat similiter et peram. Ad secundum dicendum quod augustinus videtur in epistola contra donatistas et habetur supra id per Quare fremuerunt gentes distinguit enim diversa tempora ecclesie / sunt enim tempus quo astiterunt reges adversus xpum / et in illo tempore non solum non dabant fidelibus sed etiam eos occidebant. Aliud vero tempus est nunc quo reges intelligunt et eruditi serviunt domino ihesu xpo in timore / et ideo in isto tempore reges sunt vasalli ecclesie et ideo est alius status ecclesie nunc / et tunc et tamen non est alia ecclesia.

Articulus xxi

Deinde questum est de virtutibus primo de quadam virtute intelligibili scilicet de veritate. Secundo de virtutibus moralibus. De veritate quesita sunt duo primo de fortitudine veritatis / secundo de consimulatione veritatis. Circa primum quesitum est utrum veritas sit fortior inter vinum regem et mulierem. Et videtur quod vinum quia immutat maxime hominem. Item videtur quod rex quia compellit hominem ad illud quod est difficillimum scilicet ad hoc quod se exponat periculo mortis. Item quod mulier quia dominatur etiam regibus. Contra Esdre 3o fortior est veritas. Respondeo dicendum quod hec questio proposita est iuvenibus dissolvenda in Esdra. Sciendum igitur quod si consideremus ista secundum se scilicet vinum regem mulierem et veritatem non sunt comparabilia quia non sunt unius generis / tamen si considerentur secundum comparationem ad aliquem effectum habentem in unum possunt comparari / hic autem effectus in quem conveniunt et in quem possunt est immutatio cordis humani quod ergo inter ista magis immutat cor hominis videndum est

Octm go q immutatm hois qda
e corpis et aliud aia / et hec
e dux sz ssile et itelligib de /
et est dur sz practicu et spe /
culatiu Smt ea aut que ptinet
ad immutacioz nalit sm dispo /
sicione corpis sut ex excellencia
vini qd facit ptemulenta
loqui simt ea que ptinet ad
immutacoi appetitu ssitiv ex /
cellentius e dilecto pxue
circa venerea et sic mulier
e forcior Sm practicu et irebg
gilanis que pt homo face
maxima ptatem sut rex Sm
specvlatiu summi et potissim
e vitas / sunt aut res corpa /
les subiciunt viribg alibg et
vires aiales ntellalibg / practice
subiciunt speculatiu et ideo sunt
vitas dignior e excellencior
et forcior etc **articulus**

XXII Secundo queritur Vtrum acci
piens doctrina aliciuq
expediti sub iuramento
sto qmitandi teneatur
servare iuramentu Et videtur
q sic qa sic obligatus no debet
face aliq q vergat i detrimentu
illius qui docuit Hoc aut esset
si alius qmicet is te Contra no
qmicare tle expimentu sit esse
causa salutis ethe aliciuq tu
go no teneatur alter qmicare
sic multo mag debet alter qmicare
obligatus Ccon no qmicare salu
bre remediu sine qcuq hom
e con caritate go etc Resp dum
aliter e hoc simt et aliter casu
Smt loqndo no tenetur si male
facit iurado Iuramentu em
no solu amittit vim qn iura /
mentu e illicito / sed iurado
pctat / qa iuramentu obligatus
deficit hre iudiciu iusticia et
vitate Si si iuro quez q licet
michi face puta no ire ad eccle /
siam vel no ire lig sit
michi licitu / tu iuramentu
iut pone et aim obfirmare
ad aliq bonu no faciedu e illicitu
Ca hoc e face con spm sanctu

Et ideo iuramentu con oma
illud qd e de gne bonoz est
illicitu et no est servandu
Sm in casu servare tenetur puta
si ille vel alius sufficies medicus pub cet et / probatus esset curare et uti illo
expimento in salute corpale
et sic patet solucio ad obieta

XXIII Deinde **articulus**
questiu e de virtutibg
moralibg / et pº de vtu /
tibg sm se 2º specialit de
quoda actu iusticie sz de resti /
tucione Circa pm questiu est
Vtru vtutes morales sit conexe
et videtur q no qa acquirunt
ex actibg qui sut diuisi et distincti
go pt acquiri una vtg sine alia
Contra aug 6 dicit Nichil con dicat
suam dicat ille qui dicat q qui
het una no het omes Preterea
morales vtutes sunt ex qsuetu /
dine que requirit tpus Resp
sm oes scitos vel plures loqndo
de vtutibg i qui dux xº assignatur
a diuis sm q diuisi de locuti sut
de vtutibg / virtutes em cardia /
les dur accipiunt ab aliquibg
Primo em dicut vtutes e
quosd mod gnales q requirunt
i om vtute puta q fortitudo
e qmq firmitas ai sqbqq
rebus tpancia e moderacia
ai in oibg rebg etc Et sm
istos ncce e q vtutes sit conexe
qa isti mod gnales requirunt
in omi vtute / et si aliq hoz
defuerit no e vtus aliq qa si
tpancia rectitudine no heat
que e iusticia / vel non heat
ai firmitate que e fortitudo
et sic de aliis no est virtus
Et hunc mod aug posuit in 6º de
trinitate / et magr sniaz Alij at
accipiunt distinccoz haz vtutu
sm determinatas mas sic arles
et pipatetici Vn prudencia sm
pstu no e recta raco in oibg
sed solu i agibilibg Alr iusticia
no dicit rectitudine aie circa
qmisitoz om creaturaz / sz tm
circa qmutacoes et distribucoes
et accoes humanas q sut ad alter

Fortitudo eciam dicit firmitatem
animi circa ea quibus est difficillimum
animum moderare scilicet contra delectaciones
gustus et tactus que sunt maxime
delectaciones, non inquantum aliis
concupiscenciis sicut sunt vel pecunie
Et sic eciam loquendo de virtutibus
virtutes morales sunt connexe
cuius connexionis racio accipitur
simpliciter ex parte prudencie quia
nulla virtus potest haberi sine prudencia
et simpliciter est habere prudenciam sine
virtutibus moralibus Cuius racio
est quia prudencia nichil aliud est
quam recta racio agibilium, simpliciter
autem est rectam racionem habere circa
aliud ex rectam racionem Circa principia
aut agibilium sunt fines virtutum
et circa fines illos bene se habet
nisi per habitum illius virtutis et sic
necesse est quod prudencia habeat secum
alias virtutes morales Sed
alie non possunt haberi sine prudencia
potest eciam aliquis habere inclinacionem
naturalem ad actus alicuius virtutis
sine prudencia et quanto habet
maiorem inclinacionem sine habitu
virtutis, racio peius est et plus
impingere potest sine prudencia
Sic patet de illo qui habet for-
titudinem naturalem sine discrecione
et prudencia Et ideo dicit gregorius
ceteri virtutes nisi ea que agunt
prudenter agant etc. Est autem alia ra-
cio connexionis in virtutibus gratuitis
propter caritatem in qua connectuntur
Quia qui habet caritatem habet
omnes virtutes gratuitas et simpliciter
qui habet unam habet caritatem Ad primum
ergo dicendum quod actus non sunt dimissi
est dicendum quia non potest esse actus temperancie
sine actu fortitudinis nec fortitu-
dinis nisi cum actu temperancie Ad secundum
dicendum quod hoc dicitur quia non probatur per
auctoritatem biblie Ad tercium dicendum
quod non dicuntur morales a consuetudine
sed ab ardore, eciam dato quod non
indigeat temptacione non habebit virtutem
xxiiii ipse sit prudens articulus
Deinde quesitum est de resti-
tucione que est actus iusticie
Et circa hoc quesita sunt tria

Primo de illis qui sunt expulsi propter partes
ex civitate Secundo de eo qui mala
fide possedit Tercio de eo qui
aliquid conscripsit Circa primum quesitum
utrum expulsi propter partes possunt
repetere bona sua ab illis qui
sunt in civitate remanentes.
Et videtur quod non quia multi de hiis
qui sunt in civitate culpa non
gerunt ad eorum expulsionem
et si punirentur aliqui ex culpa
alterius Item expulsi fuerunt
contra partem ecclesie et sic contra iustum
bellum, ergo accio est contra eos et
sic dampna non sunt eis restituenda
Contra sed licet cum mutatur ordo
civitatis non remanet eadem
civitas, sed cum mutatur dominium
et principatus mutatur ordo.
expulsi non pertinent omnes ad ci-
vitatem qui prius erant ergo
cives non tenentur eis ad re-
stitucionem Contra qui spoliatur a
raptore potest recipere et repetere
ea que sunt sibi ablata et ergo
et illi expulsi Dicendum quod aliqui
aliqui sunt expulsi iuste scilicet propter
eorum culpam et sic non possunt
repetere eorum amissa aliqui iniuste
scilicet sine culpa et sine debito
ordine iusticie et sic possunt repetere
Si autem habent superiorem debent per
superiorem petere sibi restitui si autem
non habent superiorem iniungitur eis
sicut possunt recuperare Ad primum ergo dicendum
quod non punitur aliquis pro peccato alterius
sed pro suo quia maiores civitatis faciunt
auctoritate et favore suo Et sic
prelatus consenciendo maioribus fuit
in culpa Licet illud intelligitur de pena
spirituali qua nullus punitur sine
culpa sua, non de corporali qua
frequenter unus pro alio punitur
Ad secundum dicendum quod quicquid iuste agitur
fuit pro ecclesia licitum iuste propter
ecclesiam Ad tercium dicendum quod si sunt eorum
persone manifestum est quod tenentur
sibi, sed si sunt alie omnino non tenentur
Secundo articulus xxv
Secundo querebatur utrum ille qui mala
fide possidet teneatur ad resti-
tucionem Et videtur quod non quia lex

Dicit q qui etiā mala fide pscribit
acquirit dominium Respondeo decretū dicit
q semel nō acquiritur dominium
Respondeo dicendum q licz hoc ē contrarietas
iuris ciuilis et canonici Ratio
sm ius ciuile talis pscriptio
tenet, sm ius canonicum talis
pscribens nō pt Et ratio huius contrie
tatis ē qa aliud ē finis quē
intendit ciuilis legislator scz
pacē seruare et facere inter ciues
q impediretur si inter ciues pscriptio
nō ēēt Quilibz enim vellet
posset venire et dicere illud fuit
meū quocumqz tpe, finis autem
iuris canonici tendit ad quietē
ecclie et salutē aīarum, nullus
aut in pctō saluari pt nec peccatē
de dāpno rei alieno nisi reqsierit
Et ideo dicendum ē q si quis pscribat
bona fide possidendo nō tenetur
ad restitutionē, etiā si sciat alienū
fuisse pq pscriptionē Ratio ex pt aliqz
in pctō et negligentia puniē
in re sua et illa alteri dare et
concedere. si qa mala fide pscribat
tenetur concedere et satisfacere
reddendo dāpnum q intulit Ad primū
ergo dicendum q verū ē q ola sunt prin
cipū ad gubernandū nō ad reci
piendū sibi nec ad dandū aliis et
si leges tales sunt tiranice sunt
et nō absoluunt a consciā si a iudici
ali foro et violenti etc articulus
xxvi
Tertio queritur vtrum ille
qui rē alienā consumpsit
teneatur ad restitutionē
Et videtur q nō qa ī eg
res fuerat nō hēt actionē ī consumpto
rem intelligentie. si vis hēt casū
in pscriptione Respondeo ille mala fide pos
sidet alienā qui consumpsit Respondeo
dicendum q tenetur Cuius ratio ē qa
quibz tenetur ad faciendā iustitiā
alteri. consistit autē iustitia in quadā
equalitate Sed ī reintegretur equali
tas nō pt esse aliqs iustitia equa
litas aut fuit q consumpsit rē nō
suā, et ideo oportet q reddat
Ad primū ergo dicendum q licz nō habeat actio
nem q consumpsit sm ius ciuile hēt
tn sm ius diuinū cū finis ē salus
xxv
aīarum et ideo ei repugnat
Deinde consequēter de officiis
doctorum Primo de officio expositorum
sacre scripture Secundo de officio
pdicatorum Tertio de officio confessorum
Quarto de officio vicariorum articulus xxvij
Circa primū quesitum ē Utrū
oīa q doctores sancti dixerunt
sunt a spū sancto Et videtur
q nō qa in suis dictis sunt aliqua
falsa contra in suis expositionibus quaz
discordant, nō pt autē esse verū
q ē discordie nec dissonū Contra
verbis ptz conditor nō plesse va
Respondeo dicendum pertinet aliquid facere
istud fuit sed finis sacre scripture
que ē a spū sancto ē erudire hominem
licet autē erudire hominem ex scrip
turis nō pt ēē nisi p expositiones
sanctorum ergo expositiones sanctorum sunt a
spū sancto Respondeo dicendum q ad com
pū scripture sunt exposite et
edite ut dr ī ad corinth ijo Animalis
homo nō percipit ea que dei sunt
animalis aut et etc, et precipue quantum
ad ea que sunt fidei qa fides
donū dei est et ideo interpretatio
sermonū numeratur inter alia dona
spūs sancti ut dr ī ad corinth xij
Ad primū ergo dicendum q gratie gratis date
nō sunt habitus sed sunt quidā motus
a spū sancto aliās si ēēnt habitus
prophetia quando vellet p donū prophe
tisare reuelationē hēre q falsum ē
Et ideo de aliquibus occultis reue
landis aliqn tangitur mens a
spū sancto et aliquando nō, sed ali
cis occultatur ut dicit heliseus
iiij regum ijo Et dominus celauit a
me, aliquando etiā aliqua dicunt
a seipsis sic patet de nathan
qui consuluit dauid q edificaret
templū, qui postea a deo rep
hensus et quasi retractus phibuit
hoc quod dauid ex pte dei, hoc tn
concedendū ē q quicquid in sacra scriptura
tenetur verū ē, aliās qui contrarium hic
sentiret esset hereticus Expositores
autem in aliis q nō sunt fidei multa
ex suo spū dixerunt, et ideo in
talibus potuerunt errare, tn talia
dicta expositorum inutile nō iudicant

Ut necesse sit eis recedere sed solum
spiritualia consilia que in veteri et no-
vo testamento sunt. articulus
xxviii Deinde quesitum est de predica-
toribus, et circa hoc questa
sunt duo. Primo utrum aliquis
possit predicare propria auctoritate
ita ut liceat predicare sine licentia
prelati sui. Et videtur quod sic quoniam
predicare est bonum aliquid facere. Sed
debemus bonum operari ad omnes
ad Galatas vi. Item Ecclesiastici
xvii. Unicuique mandavit deus de
proximo suo etc. Responsio. Dicendum
quod nullus cuiuscumque scientie magne
vel cuiuscumque sanctitatis nisi
missus a deo vel prelato predicare
potest. Quia nullum agens natum est
agere nisi super debitam materiam.
Predicatio autem est exhortatio et
doctrina sive publica respiciens
totam ecclesiam, tota autem ecclesia et
cura publica ecclesie commissa est
prelatis. Et ideo nullus debet
aliquid exercere quod requirit auctoritatem
aliquam nisi auctoritate prelati
publicam. Ad primum ergo dicendum quod cuilibet licet
facere bonum sibi proportionatum non
autem quodcumque bonum. Ad secundum dicendum quod
mandavit deus unicuique de proximo
privata monitione et familiari
xxix Secundo queritur articulus
utrum aliquis prohibitus a principe
seculari debeat dimittere
predicationem. Et videtur quod
non. Nolite timere eos qui occidunt
corpus etc. de predicatoribus ergo
timore principum non debet dimit-
tere. Item Actuum v. Deo oportet
magis obedire quam hominibus. Sed
deus precepit precipue prelatis quod
predicent. ii ad Thi. iiii. Predica
verbum dei etc. Item nullus debet
alium obedire in eo in quo peccat
precipiens. Sed princeps peccat prohiben-
do. Ad oppositum Matthei x. Si vos
persecuti fuerint in una civitate fu-
gite in aliam. Responsio. Dicendum quod hic est
una distinctio quia quandoque aliquis
prohibetur predicare vel prohibetur solum
a tiranno aut sic a tiranno et
populo. Si primo non sit tanta de multitudine
quod aliqui qui audire volunt non
est dimittenda predicatio quamvis sic
sit moderanda quo ad tempora et loca
vel ex timore ad tirannum si impe-
diatur, et quandoque etiam tunc licet predi-
care occulte et per domos sicut Apostolos
legitur fecisse. Sed secundo non tenetur dese-
rere predicare et fugere ad alia loca
secundum mandatum domini. Et hoc est quod Gregorius
dicit in dialogo libro 2, quando omnes sunt
mali et induratiti debet dicere eis
illud Apostoli. Quia repulistis a
vobis regnum dei etc. Ulterius distinctio
est hic habenda quia predicator aut habet
curam animarum aut non. Si non predicat ex
necessitate officii aut ex propria sponte
si primo sic non debet dimittere
gregem etiam propter periculum mortis
dum possit aliquod bonum facere re-
manendo cum grege. Si secundo non
sic etiam si iam possit ibi multos facere
fructificare non tenetur ibi stare
nec ad ponendum animam suam
nisi in casu puta si aliquis vellet
corrumpere fidem et tunc ubi fides
periclitatur tenetur animam pro fide
ponere, quia hoc est in precepto in illo
casu, si autem non immineat talis casus
sic est in consilio quia omnia consilia in casu
sunt in precepto. Ad primum ergo dicendum quod
deus precepit predicare non temeritate
sed eo modo quo utile sit saluti
animarum. Ad secundum dicendum quod non est aliquis
dimittendus quia sit sine dei timore
mortis, quod si aliquis sine causa et
sine necessitate ingerat se ad periculum
non sit sapiens. Ad tertium dicendum quod
falsum est. Quia secundum Augustinum aliquis
imperatori peccat precipiendo quod devotus
miles non peccat obediendo magis
si militi non constat id esse peccatum
Tertio querebatur articulus xxx
utrum liceat predicatoribus
accipere elemosinas ab
usurariis. Et videtur quod sic. I ad Corin.
ix. Si nos vobis spiritualia seminavimus
non magnum est si vestra carnalia
metamus. Item ubi ius naturale habet
quod homo vivat de labore suo
dignus est enim operarius mercede
sua, hoc enim concessum est homini a
creatore. Gen. iii. In sudore
vultus tui vesceris pane tuo.
Contra. Usurarius non habet nisi quod est alienum

Responsio. Dicimus quod de rapina usura et
similibus in generali loquendo non potest fieri
elemosina xiiij q. v. Dicis huius rapina
scholasticum, sed in speciali casu predi-
catoribus qui predicant usurariis
et monent eos restituere licitum
est accipere, et hoc est una ratio. Alia
est quia non habent alias unde vivant
et in extrema necessitate omnia sunt communia
et ab eis licet accipere ad sustenta-
tionem et necessitatem. articulus

XXXI Deinde quesitum fuit de officio
confessorum utrum aliquis possit
confessiones audire de indul-
gentia summi pontificis sine voluntate pre-
lati. Et videtur quod non quia quilibet tenetur
confiteri proprio sacerdoti, quod est contra
papa ille preiudicat per aliquam indul-
gentiam. Contra: papa est super omnes
et cui vult et quicquid et quantum vult
potest committere et indulgere. Responsio: Dicimus
quod quidam dicunt quod quilibet sacerdos
potest absolvere a quocumque peccato et
licet non tunc faciat absolutionem
tamen absolutus est. Et ratio horum fuit
quia sicut datur potestas presbiteris consecrandi
corpus Christi et presbiteri formam. Et
ideo sicut potest consecrare quamlibet hostiam
ita potest absolvere quemlibet hominem.
Sed hoc est erroneum quia nullus potest
absolvere propria auctoritate nisi eum qui
est aliquo modo sibi subditus, quia
actus sunt in ulla propria, et absolu-
tio sacramentalis habet iudicium
annexum. Hoc est sed iudicium non est
nisi in subditos inferiores. Quicumque ergo non
habet subditum non potest absolvere. Sed
iurisdictio dat nunc sacerdoti deter-
minata. Secus autem est de hostia
que est non determinata. Cui ergo nulla
cura committitur, habet claves ligatas
ut iuriste dicunt, sed quia non habet
animo materiam. Alii dicunt quod nullus potest
etiam auctoritate superioris prelati ab-
solvere subditum inferioris prelati
contra voluntatem ipsius. Similiter non potest
auctoritate episcopi contra voluntatem
parochialis aliquem absolvere.
Hoc etiam est erroneum, quia ad
absolvendum requiritur potestas

sacerdotalis et iurisdictionis. Episcopus
autem habet immediatam iurisdictionem in omnes.
Unde episcopus potest omnium confessiones audire
etiam contra voluntatem presbiteri paro-
chialis, et similiter etiam ille cui episcopus
committit, et multo magis si papa
committit. Sed archiepiscopus quia non
habet immediatam iurisdictionem in omnes
sui archiepiscopatus nisi ex appella-
tione, non potest alicui dare licentiam
vel auctoritatem audiendi confessiones
contra voluntatem episcopi et diocesani
suffraganei. Ad primum ergo patet per ea
que dicta sunt quia episcopus et papa
plus potest quam sacerdos. Ad secundum
dicimus quod hoc non est in preiudicium sed
in auxilium quia audire confessiones
non est statutum in favorem sacer-
dotum, alias multum esset infide-
lis ferri si propter honorem sacerdotum
peccata esset confiteri proprio, sed sicut
est inductum ad salutem animarum. articulus

Deinde quesitum est de officio XXXII
vicariorum utrum aliquis possit
vices suas committere alicui
alteri. Et videtur quod sic quia effectus
cause huius virtute potest in eam in quem
potest causa. Contra: quia hoc videtur contra
illud proverbiorum xxvii°: diligenter agnosce
vultum pecoris tui. Responsio: Dicimus quod
ille qui est constitutus vicarius non
non potest totam potestatem committere, sed potest
partem, quia commissum est ut
exequatur. Similiter potest ille qui committit
et forte ille non potest totum facere
quod sibi committitur, et ideo potest aliquis
alteri committere. Ad primum ergo dicimus
quod effectus non habet semper totam virtutem cause
nisi esset equus. Ad secundum dicimus quod licet
propter eum non faciunt ut agnoscant
vultum pecoris. articulus

Deinde quesitum fuit de pertinentibus XXXIII
ad culpam et secundo de penis.
Prima de penis de secundo quesita
fuerunt duo: primum de pertinentibus
ad culpam originalem, secundo ad culpam
actualem. De peccato originali quesitum
fuit utrum traducatur per traductionem
seminis. Responsio: Dicimus quod sicut quia ori-
ginale peccatum est hic et non attingit
personam nisi quantum est in tali natura

Nota aut natura humana e sic
vnq homo vbitumq go illa hu
repitur ibi e petm dace q est
originale Nota q pcussio sit cor
culpe no cquitur ipas manus sed
cquitur sit a pncipio voluntatis rc

xxxiiii Deinde querebat articulus
de culpa actuali Et pro
de pcto cogitacois duo
fuerunt questa Primo vtrum
qsensus i delectacoe sit petm mortale
q hic no querit de qsensu i delectacoe
actu qa hoc placet mortale e Sz
de qsensu i actu cogitacois tm sic tu
aliqs cogitat de delectacoe forni
cacois et delectatur et placet sibi
hec cogitacio Est igr dux cogitacio
delectacois vt ppr ipam cogitacoem
vt ppr re cogitata Primum e cu
qs cogitat de triangulo vt de
bellis regni no ppr re sz ppr ipam
cogitacom Sca e cu delectacoem
cogitat de aliq ppr ipam qui sit
intellig p cogitaco et i cogita
coe ptus Dico go cogitaco sit cogitai
ut delectans p ut cogitacio 2t
no e petm sicut si debes narrare
de fornicacoe et occurrit pulcre
vie et delector Si aut cogitaco
e delectans ppr re cogitata ipse
e q pcedit ex amore fornica
cois et ideo qsentire i ea e
qsentire i amore et sic i vsu rei
illicite et ideo e petm mortale

xxxv Secundo de articulus
de suspicione vtrum sit petm
mortale Et visum e tibi
cu comittat duo ipse v ve
qui dicitis rc Rom Qui ps id Nolite
ante tpus iudicare Et glo q e
veniale petm Respo Dicim q in
illis q sunt mortalia pcta ex gene
malis ipsis no sunt mortalia pcta
sz venialia Adulterium e mortale
sz qn e qpleta voluntas no at
qn e ipleta no aut qn mot
qcupiscencie e petm mortale Iudi
cium aut e dux sz de rebus et de
psonis Iudicium de rebus sic e
petm mortale puta dicere q dare
elemosina sit malum Iudicium at

de psonis licet quaq sit sinistru no
tn sic e petm mortale in qn e omo
temerarium Vn augo i sermone
dni i monte si extranguit iudico
psonar firmiter i corde aliqn
e mortale qa e tn contemptu pxi
Suspicio aut e qn sinistrum i gne
iudicii et ideo e suspicio impfcta
et ideo no e mortale ex gne
qpuis si fiet ex odio aliqn
mortale petm articulus

xxxvi Deinde questa sunt de pcto
sortis tria Primo vtrum lice
at vti sortibus maxime
i apercione librorum Respo
dicim q sors ppe e indicium q ex
quiritur ex aliquo absque pcto
adquirendo oculta dicis aut
ab hoie pcto qa quere de factis
ab aliis no e sors sz augurium
aut aliqd aliud vt qn qs facit
sic geomaciam vt cu taxillis
et de festucis et i apercione librorum
Sic aut sunt ad tria q ad iquirendi
voluntatem q ad qsultandum dubium
ad q diuinandum Et sic sunt 3 ex
sors sz diuisoria qsultoria et
diuinatoria Aliqs facit hec qsi
committeres fortune sic tn qb
no videtur debere ire sorte ponat
qs debeat et sic aliqn e veniale
Aliqs facit itencione regrediendi
iudicium alicui rei sic quando ad iq
rendum indicium astrorum Hab
qrit sic geomanticj q dicitur q
sm motum celi manus mouetur
et sic e petm Aliqui intendunt
scire iudicium dyaboli sicut
nabuchodonozor et hc e sacri
legium Aliqui iudicium diuinum
et sic no sic e petm Et sic sorb
diuinatoria ex hoc gradus
Et primo aliqn e petm leue
vt no e petm Scdo mo petm
e 3o et 4o mo no e sic petm sed
qn qs no ex necte facit qa sic
e temptare deum ii paralipomi
non xxo Cu ignoramus quid age
re Vel qn sine debita deuocoe
beda ait qn aliqs reb sacris
couertit ad reb tpales vt qn
sic appit librum p tpalib

de eo q̄ ē sup̄ nos inq̄rit / sic ū
quis nō coṫordat / q̄a hoc est
fac̄ iniuria sp̄ui s̄cto q̄ credit̄
fuiuit esse in eccl̄ia nūc in col/
legiis bt̄is / sz in electōe p̄latum
scularium nichil p̄hibet sentib̄ q̄ti
xxxvii Secūdo de electōe articulus
sup̄fluo⁊ / Utrū ille q̄ nō
dat sup̄fluum q̄ h̄t p̄ deo
peccet / dicit aug̃ q̄ qui detinet
ē sic patuit sup̄ in viii q̄tlibeto
xxxviii Tercio de articulus
p̄plexitate / Utrū aliq̄s
possit esse p̄plexus articulus
xxxix Secūdo q̄stui ē de penis
et p̄mo de pena t̄pali
Utrū aliq̄s religiosus
expelli debeat ꝓpt̄ pc̄m
de religione si sit pat̄s corrigi
et sustine pena / R̄nsio q̄ sicut
ap̄lus dicit Auferte malū ex
vobis / modicū eni᷑ fermētis
rc̄ / auferr̄ aut̄ aliq̄s ꝑ penā
corpale / et hoc manifestū est
etiam ille qui vellet penite
q̄ntumq̄ / sic homicida suspēdit̄
quātumq̄ peniteat / vel p̄ penā
sp̄ualem / et hoc etiā nō facit
nisi si q̄s esset contumax / Et racō
huiꝰ ē q̄a p̄ penā corpalem
auferr̄ aliq̄d t̄pale q̄ potest
recompensari p̄ aliud maius
bonū / sed bonū sp̄uale q̄d
adimit̄ nō pt̄ recōpensari
p̄ aliud maiꝰ eo q̄ sit t̄pale /
et ideo nō debet religiō īfligē
hanc penā quādiu vult corrigi
Et sic ē excōmunicaco in eccl̄ia
ita ē expulsio a religione / Et
ideo dicitur q̄ nullꝰ nisi ꝓp̄ contumeliā
expellēdus / Req̄ alio modo ē
sentēcia dicere
Secūdo de pena eterna sz ut aīa
sepata a corpe natr̄ paciat̄ ab
igne corpeo in 2° q̄tlibeto ar̄lo
xiii ē videre
Sequit̄ tabula in qua sūt
duo nūi distincti quorum
p̄mus ostendit in quotto q̄tlibeto
sit questio / Secūdus ostendit
quottus articulus sive quotta
sit questio illius quotlibeti r̄c̄

Angelus
1 8 Utrū angelus dependeat a loco corpali sm̄ suā essenciā
1 7 Utrū moueat̄ de extremo ad extremū sine medio
2 3 Utrū angelus sbā̃r sit cōposita ex essencia et esse
2 8 Utrū ī angelo sit idē suppositum et natura
3 6 Utrū angelus aliquo mō sit causa anime volis
3 1 Utrū angelꝰ influat ī aīaz volem
8 2 Utrū oīnes actꝰ suos agat p̄ imperiū volūtatis
6 3 Utrū angeli possūt esse in cōvexo celi empirei
1 3 Utrū angelꝰ cognoscat sīngularia
1 1 Utrū angeli simplicitas paciat̄ cōpo᷑ ex sbā et accīte
9 6 Utrū angelꝰ sit cōpositꝰ ex mā̃ et forma
9 1 Utrū angelus sit posset eē in cognitōe matutina et vespertina
9 8 Utrū angeli cōtra actū caritatis potuerint mereri fruicō⁊ et frui
9 9 Utrū angelꝰ moueat̄ ī instanti
9 10 Utrū angeli possūt agē in ip̄sa corpora
10 8 Utrū duracō angeli h̄eat prius et posterius
11 8 Utrū motꝰ angeli sit ī instanti
12 6 Utrū esse angeli sit actꝰ eiꝰ

Anima
1 6 Utrū aīa adveniēti corpi corrūpant oēs alie forē
2 8 Utrū aīa possit pati absque corpeo
3 3 Utrū aīa x̄pi sciat infinita
3 20 Utrū aīa sit cōpa ex mā et forā
3 21 Utrū aīa separata a corpe cognoscat aliā aīaz hoīs quā novit ī hac vita
3 22 Utrū aīa separata possit pati absque corporeo
8 3 Utrū aīa accipiat sp̄s q̄b⁊ īt̄ligat a reb⁊ q̄ sūt ex eaū
9 11 Utrū aīa vegitabilis et sensibilis sint q̄ creacōne
10 4 Utrū aīa sit sue potencie
10 6 Utrū aīa sm̄ suā sbām sit ī corpe
10 7 Utrū aīa intellectiva ꝑ sp̄ā q̄ cognoscat cognoscat ip̄sā virtute
10 8 Utrū aīa separata a corpe h̄eat actꝰ sensitivo⁊ potē⁊
11 7 Utrū aīa sensitiva et intellectiva sit eadē sbē
12 10 Utrū aīa p̄ficiat corpꝰ imēte
12 11 Utrū aīa sit extra ad unite quere hic ī titulo salus

Appetitus
2 11 Utrū appetitꝰ delacōnis sit pc̄m quere pc̄m

nūs q̄tlibetaz nūs ar̄tico⁊

x 3 V. aqua elementares sit sup celos quere baptismus
Cibus quem sacerdos confessio
6 16 Conversio quere deus
Baptisare
2 1 V. pueri in doloris sit baptisandi in vitis putibus
6 x V. puer qui nascitur in deserto ubi non est aqua si moritur sine baptismo possit in fide meritis salvari
6 7 V. si xanus qui baptisat iudeam qui ante debeat fide desponsando matrimonio si baptisetur cognoscens eam postea teneatur huius matrimonium
12 12 V. baptismus habeat virtute ad emundandum
6 14 V. quod rebaptisatus consumat peccatum originale in plenum
8 14 V. baptitudo primus consistat in habitu qua in actu vel ex eo
8 20 V. beati in gloria plus ferunt ad contemplacionem xi divinitatem vel humanitatem
Crux
1 3 V. xi sunt vere mortuus
2 16 V. crucem signatus qui moritur antequam iter arripiat habeat plenam indulgenciam peccatorum
x 11 V. vir possit accipere crucem si timeatur ne contineri uxoris non valens sequi virum
x 8 V. idem sit unus corpus xi crucifixum et iacens in sepulcro
11 1 Confirmacio quere prelatus confiteri vel confessio
1 10 V. sufficiat scripto confiteri
1 11 V. confessio possit differri usque ad quadragesimam
1 12 V. sacerdos parrochialis debet credere sub subdito dicenti se alteri esse confessum et dare ei eukaristiam
12 16 V. non habens curam animarum possit absolvere a foro confessionis
12 18 V. liceat aliquid casum de confessione revelare prelatus
12 31 V. aliquis possit confessiones audire de licencia pape sine voluntate proprii sacerdotis
12 32 Committere vel commissio v. possit aliquis vices suas committere alteri quere religiosus
2 8 Consuetudo v. excusat aliquem ne decimas solvat
Contra utrum possit errare
3 20 Contra errantes legit
3 21 V. corripere v. aliquis publice vel occulte debeat corripere secundum
11 12 Caritas utrum homo absque caritate
x 19 possit se martirio offerri
9 13 V. caritas secundum essenciam augeatur quere habitus
Celum
6 19 Utrum celum empireum habeat influxum super inferiora corpora
12 8 V. celum et unda sit eiusdem generis aqua
12 9 V. celum sit animatum
Deus
1 8 Utrum primus homo in statu innocencie dilexit deum super omnia
2 V. tempus pro quo deus monet spirituale creaturam secundum aug. in sit idem quod mensurat motum terre celum
3 V. deus possit facere subsistere materiam sine forma
3 2 V. deus possit facere quod unum corpus sit localiter in duobus locis
x 1 V. in deo sint plures idee
x x V. deus possit aliquid in nichilum redigere
x 2 V. in deo sit virtus
x 4 V. deus aliquid quod in nichilum redactum est possit idem numero reparare
x 9 V. deus sic faciat novam graciam
4 1 V. deus faciat primus istius in quo potuit creare mundum
4 2 V. potuit a deo plus demereri
4 V. deus possit virginem corruptam reparare
6 3 V. deus solvere teneatur pro primis dimittere facti
x V. deus possit peccare si vult
7 V. unitas essencie dei possit in unitum unitate persone
6 1 V. unitas sit aliquid a deo vel quasi ad quodlibet bonum
6 10 V. inmensitas dei excludat plures personas
1 10 V. deus possit facere ut albedo vel alia qualitas sit sine quantitate sicut in sacramento altaris quantitas est sine subiecto
8 2 V. idee in mente dei plus respiciant res quam ad naturam suam vel sei
9 1 V. deus possit facere infinitum esse actu
10 1 V. voluntas divina aliud posse dicat vel removeat
10 1 V. aliquis intellectus creatus possit videre deum per essenciam
12 2 V. deus possit facere duo contraria sit esse Vide vel doctrina que predicatur vel pena dampnatus que in inferno
Dyabolus
3 V. dyabolus excitat sibi aliquos homines ad quodlibet peccatum mortale
12 1 V. dyabolus cognoscat cogitaciones hominum Diligere quere xpus deus
Essencia divina
1 1 V. beatus benedictus divinam essenciam viderit quere deus intellectus
Ecclesia
2 V. ecclesia una sancta et que ubi est
11 9 V. debeat intrari excommunicati eciam quorum exequiarum sepulturam ecclesia consumatur
Elemosina quere religiosus
xi non peccatum
8 6 Eligere v. necesse sit eligere meliorem vel sufficiat eligere bonum
Episcopatus vel episcopus quere prelatus
prelato filiacio vel filiacio
x 1 V. filius filiacio distinguitur a spiritu sancto quere xpus
Essencia
12 4 V. omnia essencia subsistunt

Gloria sive gloriosus

1 21 V corpus gloriosum iuxta possit esse cum alio corpore non glorioso in eodem loco

1 22 V hoc possit fieri aliquo modo vel miraculose

8 15 V dampnati videant gloriam bonorum et maxime post diem iudicii / quere beatitudo infernus

1 14 V homo absque gratia possit se ad gloriam preparare / quere deus

Honorare

10 12 V qui honorat divitem propter divicias peccet / quere prelatus

12 13 V homines sancte affecte remaneant in patria post hanc vitam

8 2 V et quo caritas vel quibus aliquis homines a non habente cognoscuntur

10 17 V hereticus sit vitandus

10 6 V certitudo in heresiarcha in heretico vel in catholico sit actus fidei vel virtutis

10 15 V heretici redeuntes ad fidem ab ecclesia sint recipiendi

4 28 V clericus qui tenetur ad horas canonicas vel matutinas sequenti dici in sero dicere liceat

Infernus

1 9 V contritus teneatur magis velle in inferno quam peccare

3 20 V dampnati in inferno gaudeant de penis inimicorum suorum quos videt secum puniri

8 14 V dampnati in inferno vellet suos proximos esse dampnatos

8 18 V in inferno sit tantum pena ignis vel etiam pena aque

1 11 V corpora dampnatorum sint incorruptibilia

1 12 V resurgent dampnati cum difformitatibus suis

1 13 V dampnati in inferno puniantur verme et fletu corporali

9 15 V omnes sciunt quod sunt in eterna damnati sit in illa vel aliquis eorum in inferno / Intellectus

1 1 V aliquis intellectus creatus possit videre divinam essentiam in mente

1 2 V intellectus creatus possit simul intelligere plura

10 14 V aliquis intellectus creatus possit videre deum per essentiam

12 12 V intellectus humanus cognoscat futura

9 12 Ignorantia / quere peccare

Imperare

9 12 V imperare sit actus rationis vel voluntatis

2 13 V papa possit dispensare cum irregularitate bigamie

10 17 Infamia / quere peccata

7 26 Iniuria / quere religiosus

3 12 Intrare / quere religio peccatum

Liquor

4 1 V liquor sit sanctum cui

10 3 liquor / quere species / loquens / quere gloria deus

Mors vel mortuus

6 13 V mortuus patiatur aliquid detrimenti si executor eius detrahat dare elemosinas quas ipse in testamento dari mandavit

6 15 V executor licite tardare possit elemosinarum distributionem ad hoc quod res melius vendatur / quere xpus officium venerato

4 16 V in meliori statu moriatur qui moritur cedendo ultra mare quam qui moritur recedendo / quere mundus

3 31 V dementatio possit probari mundum esse eternum / quere telum dei

3 18 V mulier que post consensum votum emissum contraxerit matrimonium in facie ecclesie possit absque peccato viro suo commisceri

4 11 V aliquis desponsaverit aliquam per verba de futuro et postea carnaliter cognoscat eam consentientes in matrimonium sed solum volens fraudulenter furari eius copulam carnalem si postea contrahat cum alia per verba de presenti, an sit uxor eius vel prima / quere baptisare

8 10 V votum simplex dirimat matrimonium contractum

10 9 V ille cuius pater non potest sustentari si contrahendo matrimonium dampnat dotem unde pater nutriri possit teneatur contrahere matrimonium et contrahendo patrem sustentat

4 21 V beatus matheus statim fuit vocatus de teolonio ad statum apostolatus

6 1 V liceat celebrare festum conceptionis virginis marie

10 11 V post votum simplex castitatis aliquis matrimonium contrahens reddere et exigere debitum / matrimonium

11 15 V malicia et frigiditas impediat Martir in quem caritas xpus

6 15 Mendacium quod sit genus vel illud quod fit verbo vel opere facto

8 18 V mendacium sit peccatum

2 21 Motus primus quere peccatum angelus in viis de motu angelorum

12 18 V verba humana habeant virtutem ad movendum bruta

Nus

8 1 V senarius numerus quo omnes creature dicuntur esse perfecte sit creator vel creatura

4 8 V si adam non peccasset vel homines numero salvarentur qui nunc salvantur / quere deus

1 8 V notitia qua augustinus dicit plenam mentis sit actu liber vel non

Officium

1 13 V aliquis qui est prebendatus in duabus ecclesiis in die quo diversum officium sit in utraque ecclesia teneatur utrumque officium / quere obmissio

6 8 V clericus beneficiatus existens in studio debeat dicere officium mortuorum

2 9 V filius teneatur obedire parentibus carnalibus quantum ad omnia

4 12 V. subditus teneatur obedire prelato precipienti revelacionem criminis occulti
6 11 V. magis meritorium sit obedire prelato vel facere aliquid ad dictum fratris
quere religiosus
Oculus quere predicator xpus
3 24 V. ei qui pertinuit divinum officium dicere tamen tenetur ad ipsum possit imponi alia penitencia propter obmissionem vel ei sit imponendum quod illud obmissum

Opiniones

3 10 V. auditores diversorum magistrorum theologie tenentium diversas et contrarias opiniones veniscentur a peccato si sequuntur opiniones falsas magistrorum suorum quere excommunicacio
8 13 V. quando sunt diverse opiniones de aliquo facto quam sequens minus tuta peccet
1 17 V. operari manibus sit in precepto
1 18 V. ab hoc precepto excusentur illi qui spiritualibus operibus vacant
8 8 V. oracio tamen valeat pro alio facta sicut pro se
4 9 V. oraciones magis prosunt pauperi magis digno vel diviti pro quo facte sunt
4 6 V. pater noster verbo dictum sit et cetera quere virgo

Peccatum vel peccare

1 17 V. peccatum sit natura aliqua
1 18 V. primum sit gravius peccatum quam homicidium
1 19 V. peccet qui propter ignoranciam constitucionem precepte non servat
2 11 V. appetere prelacionem sit peccatum
2 12 V. peccatum sit predicatori habere oculum ad temporalia
2 17 V. peccatum in spiritum sanctum sit irremissibile quere opus religio
3 27 V. si primus homo non peccasset tot fuissent mares quot femine
4 16 V. homo sine peccato possit appetere preeminencias magistras
4 21 V. primus motus propter sit peccatum
7 4 V. deus possit peccare si vult quere minus prelatus mediatum
7 16 V. mulier accusata de adulterio teneatur iudicio peccatum suum confiteri
7 18 V. aliquis possit peccare venialiter iciunando vel vigilando
7 20 V. peccata que sunt contra precepta secunde tabule sunt graviora peccatis contra precepta prime tabule
8 11 V. peccet qui ad ecclesiam propter distribuciones qui alias non iret vel qui accepit beneficium ut deo serviat
8 12 V. aliquis habens de superfluo peccet si non dat pauperi hoc petenti
V. peccet qui eos repellit infamia
8 13 V. quantum aliquis intendit peccare tantum peccet
10 17 V. quod honorat divites propter divicias peccat
10 12 V. uti preciosis vestibus propter sit peccatum
12 18 V. peccatum originale traducitur cum semine vel per traductionem seminis
12 33 V. ille qui non dat superfluum quod sit pro deo peccet quere aucisio baptisare
7 11 Opinans quere sacramentum precepti
Peccator quere sacerdos religio
Primum quere peccare
1 20 V. monachus peccet mortaliter comedendo carnes
4 22 V. primi motus in infidelibus sint peccata mortalia
6 12 V. clerici peccent mortaliter si ea que eis superfluunt ecclesiasticas non largiuntur
9 18 V. petrus negando xpum peccavit mortaliter
9 17 V. plures habere prebendas sine cura animarum absque dispensacione sit peccatum mortale
11 8 V. aliquis audiens missam fornicarii sacerdotis peccet mortaliter
11 9 V. aliquis communicando excommunicatis peccet mortaliter
12 38 V. consensus in delectacionem sit peccatum mortale
12 34 V. sufficio sit peccatum mortale
2 18 V. pena duorum quam in eadem pena digni sunt unus tamen possit liberari a purgatoria quere obmissio religio infernus
Penitencia que obmissio sacerdos
4 38 V. consilia ordinantur ad precepta
V. precepta ordine non precedat consilia quere prelatus

Predestinacio

7 2 V. prescitus possit demereri
11 3 V. predestinacio imponat necessitatem
12 4 V. predestinacio sit certa

Prelatus vel prelato

1 16 V. si debeat prelato precipienti revelare culpam alterius scit que religiosus appetere
4 17 V. prelatus cum licite possit conferre beneficium suo consanguineo preposito digniori quere obediencie
7 13 V. prelatus dum subditum a ministracione removere propter aliquid sibi confessum
7 22 V. ille qui eligitur canonice in prelatum melius facit consenciendo electionem vel recusando electionem de se factam
7 23 V. prelatus qui dat beneficium suo consanguineo sperans per hoc genus suum exaltari committat simoniam
6 9 V. episcopus dans beneficium bono pretermisso meliori peccet
8 1 V. mali prelati sunt honorandi
11 1 V. solus episcopus debeat conferre sacramentum confirmacionis
4 8 V. liceat appetere episcopatum
Predicator vel predicacio vel predicare que per religio immediate
Puer que baptismus religio
Purgatorium que pena necessario
4 18 V. utrum de sanctis questiones theologicas magis debeat uti racione vel auctoritatibus
Necessitas que deus
11 6 V. idem corpus numero resurgit quere xpus infernus

Religio vel religiosus

1 17 V. religiosus teneatur secretum fidei sive commissum revelare prelato suo precipienti quere peccatum mortale

3 11 V licEat iuuenes iduce ad religionis
ingressu voto uel iuramento
3 12 V obligati voto uel iuramento possit
i seculo mane absqz pecto
3 13 V liceat pctores ad religione iduce
3 14 V peccet q aliquem iducit ut ne
intret religione
3 17 V religiosus q uult dz hre i pp̄o
possit eleemosina face de his que
sibi i elemosinā dantur
3 16 V aliqs i religione existens sciens
prem suu grauem necitate oppmi
possit exire absqz licētia sui plati
ad sub ueniendum pri
3 11 V status religiosorum sit pfectior qua
status sacerdotu parrochialium et
archidiaconoru
8 23 V pueri no existentes i ptectis sint
recipiendi uel obligandi voto uel
iuramento uel bnficijs alliciendi
ad ingressus religionis
4 20 V religiosi teneatur tollerare paci-
enter iniurias sibi factas
4 21 V ille q iurauit se no intraturu
religione possit licite intrari
10 10 V religiosus qui emisit votu
obedientie teneatur i oibus plato
obedire et i dubiis
12 39 V aliqs debeat expelli de religi-
one ppt pctm si sit paratus corrigi
et sustinere penā
Predicator uel pdicatio
2 12 V pctm sit pdicatori hre oculu
tpalia
3 9 V liceat q aliqs ipse petat lice-
tia docendi i theologia
4 28 V ille qui pp pctm cane glaz donum
p penitentia possit aureolam re-
cuperari
4 27 V si ex doctrina alicuj aliq revocatur
a meliori bono ille teneatur sua
doctrina revocare
12 21 V oia que doctores scti dixerunt
sint a spu scto
12 28 V aliquis possit pdicare pp̄a aute
12 19 V aliqs phibitus a principe pdicari
debeat dimittere a pdicacione
12 30 V liceat pdicatoribus recipere
elemosinas ab usurarijs
Revelare
3 22 V liceat ab aliquo moriente re-
quire q revelet statu sui p9
morte Quere confessio platus religio
7 14 V si aliquis incidens in latrones
pmittat eis pecunia pro sua
liberacione si iuuitus eam
accipiat restituere teneatur
V expulsis ppt pctes debet resti-
12 28 tui bona sua

12 27 V ille qui mala fide pscribit teneatur
ad restitucionem
Sacerdos
3 28 V cu sacerdos confitenti dicit q q
boni feceris sit tibi i remissionem pctorum
sit satisfactio sacramentalis quere confiteri religio
4 12 V liceat sacerdoti dare hostia no
consecrata pctori et occulto no penitenti
6 10 V pauper teneatur solvere decimas
diuiti sacerdoti
4 11 V forma i sacramento eukaristie
auctorizet Quere platus
10 3 V aqua q remanet i sacramento
altaris alij liquori commisceri possit
p9 consecratione
12 19 V q[ue]ritas teneatur ex pambulis
ad sacramenta
9 7 V in sacto altaris sit actio sh sbcto
4 21 V btus matheus fuit vocatus de
teolonio statum ad statu aplatus
quere religio monachus
Specꝫ que sacramentu vbu xpus
1 12 V aliqs teneatur dimittere studium
theologie etiam si sit aptus ad alios
docendum adhuc q icedat saluti aiarum
12 30 V liceat vti sortibus
1 14 V pter sensum litteralem i vbis sacre
scripture alij sensus lateat
1 17 V debeat distingui litteram sensus sacre
scripture
1 16 V isti sensus inveniatur in alijs scriptis
scriptura quere sensus
Timor
4 10 V ea que fiunt ex timore sit volu-
taria theologia Quere salus
questio opinio
2 10 V venditor dice teneatur vitiu
rei vendende emptori
4 9 V vbu cordis sit species intelligibilis
quere vr
12 21 V veritas sit fortior int rege
vinu et mulierem
Voluntarium quere timor
10 12 Vestis preciosa quere pctum
12 23 V virtutes morales sint quere
6 18 V aliqs possit ee natura uel mira-
culose sit virgo et pr quere deus festu
3 14 V aliquis licite possit retinere
illud q acquirit mercimonijs de
pecunia usuraria quere pdicator
Xpus
1 2 V i xpo sit tm vna filiacio quare
fertur ad prem et ad mrem
1 3 V xpus i cruce ve mortuus fuit
2 1 V xpus i triduo mortis fuit ho
homo unus
2 2 V qlibet passio xpi suffecisset ad
redempcionem humani gn sine morte
2 6 V aliqs teneatur credere xpo vsi sua
miracula no fecisset
3 3 V aia xpi sciat infinita

3 8 V oculus xpi post morte diceretur
oculus equivoce vel univoce
3 4 V. post resurrectionem xpus vere
comederit cibum sibi incorporando
4 7 V totus sanguis xpi qui est
in passione effusus in resurrectione
eius ad corpus redierit
4 6 V xpus maius signum dilectionis
nobis ostendit se tradendo
in cibum quam in patiendo pro nobis
in cruce crux
1 4 V. semen ante xpi passionem
pervenit usque ad essentiam anime
1 8 V. corpus xpi sub ista tota
quantitate contineatur sub speciebus
panis
1 9 V. in eodem instanti sit panis et
corpus xpi sub illis speciebus
V in xpo sit una ypostasis tantum
9 2 V in xpo sit tantum unum esse
9 3 V in xpo sit tantum una filiacio
8 V xpus sit descensurus ad
9 10 2 iudicium ad terram
8 20 V pati martirium pro xpo sit
in precepto
8 1 Ydea quere deus
9 2 Ypostasis quere xpus
3 30 V. yris sit signum diluvii
non futuri etc.

Quotlibetum primum

1 V beatus benedictus divinam essentiam
viderit
2 V. in xpo sit tantum una filiatio que
refertur ad patrem et ad matrem
3 V. xpus in triduo vere mortuus fuit
V unde angelus dependeat a loco
corporali secundum suam essentiam
4 V. angelus moveatur de extremo
ad extremum sine medio
6 V. etiam adveniente corpori corrumpatur
omnes alie forme substantiales et accidentales
7 V. homo absque gratia possit ad gratiam
preparari
8 V. primus homo in statu innocentie
dilexerit deum super omnia
9 V. contritus teneatur magis velle
esse in inferno quam peccare
10 V. sufficiat quod aliquis scripto confiteatur
11 V. aliquis possit differre confessionem
suam usque ad quadragesimam
12 V. sacerdos parochialis debeat credere
suo subdito dicenti se alteri esse con-
fessum et dare ei eucaristiam
13 V. aliquis qui est prebendatus in duabus
ecclesiis in die quo diversum officium fit
in utraque ecclesia teneatur utrumque officium
18 V aliquis teneatur dimittere studium
theologie etiam si sit aptus ad
alios docendum ac hoc quod intendat
saluti animarum
14 V. religiosus teneatur secretum
fidei sibi commissum revelare prelato
precipienti
16 V. frater debeat prelato precipienti
revelare culpam occultam alterius fratris
17 V. peccatum sit in natura aliqua
18 V. iniuria sit generis peccatum quam homicidium
19 V. peccat qui per ignorantiam constitu-
tionem domini pape non servat
20 V. monachus peccat mortaliter co-
medendo carnes
22 V. corpus gloriosum valeat possit
esse cum alio non glorioso in eodem loco
23 V. hoc fieri posset aliquo modo etiam
miraculose

Quotlibetum secundum

1 V xpus in triduo mortis fuit idem
homo
2 V. quibus passio xpi suffecisset ad redemp-
tionem humanam quamvis sine morte

3 Utrum in angelis sit suppositum et natura
4 Utrum angelus compar sit compositus ex materia et forma
5 Utrum tantus sit deus movet creaturam spiritualem sine angelo sit ...
tu tempore ... mensurat motum rerum corporalium
6 Utrum aliquis teneatur credere Christo visibilia
miracula non facienti
7 Utrum pueri indigent sit baptisandi
... parentibus
8 Utrum aliquis propter consuetudinem possit
excusari ne decimas solvat
9 Utrum prelatus teneatur obedire ...
... in omnibus
10 Utrum venditor teneatur dicere vicium
rei vendende emptori
11 Utrum affectare prelaturam sit peccatum
12 Utrum peccatum sit predicatori ... ordinem
ad ...
13 Utrum anima possit pati ab igne corporeo
14 Utrum duorum qui ... sunt
unus possit citius liberari a pur-
gatorio
15 Utrum peccatum ... sit irremissibile
16 Utrum cruce signatus qui ... ...
iter arripuerit habeat plenam
indulgentiam peccatorum

Quodlibetum tercium

1 Utrum deus possit facere subsistere materiam
sine forma
2 Utrum deus possit facere quod unum corpus
sit simul localiter in duobus locis
3 Utrum anima Christi sciat infinita
4 Utrum oculus Christi post mortem dicatur
oculus equivoce vel univoce
5 Utrum post resurrectionem Christus vere
comedit cibum sibi in corpus ...
6 Utrum angelus aliquis sit causa ...
...
7 Utrum angelus illuminat ... ...
8 Utrum dyabolus ... ...
in quolibet peccato mortali
9 Utrum liceat quod aliquis petat pro se pe-
tendo licentiam docendi in theologia
10 Utrum auditores ... ... theo-
logie ... ...
... excusantur a peccato si ...
... ...
11 Utrum liceat ... ad
religionem ingressum voto vel
iuramento
12 Utrum obligati voto vel iuramento po-
ssit in peccato manere sine peccato

13 Utrum liceat pueros ad religionem
inducere
14 Utrum peccat qui aliquem iurare facit
ne intrat religionem
15 Utrum religiosus qui nichil habet proprium
... ... possit elemosinam
facere de hiis que sibi ... dantur
16 Utrum aliquis in religione existens ...
... ...
possit ... absque licentia prelati ad
subveniendum ...
17 Utrum status religiosi sit perfectior quam
status sacerdotum parochialium
18 Utrum mulier que post votum continentie
emissum contraxit matrimonium in facie
ecclesie possit absque peccato viro suo
commisceri
19 Utrum aliquis possit licite retinere id
quod acquisivit licite mercimoniis
de pecunia usuraria
20 Utrum anima sit composita ex materia et forma
21 Utrum anima separata a corpore cognoscit
alia ... ... vita
22 Utrum liceat ab aliquo moriente requi-
rere ... statum suum post mortem
23 Utrum anima separata possit pati ab igne
corporeo
24 Utrum dampnati in inferno gaudebunt
de penis ... quos
videbunt secum puniri
25 Utrum si primus homo non peccasset tot fuissent
nati mares quot femine
26 Utrum hostia possit errare
27 Utrum hostia ... ...
28 Utrum ... aliquis sacerdos ... ...
... ... sit in remissionem
peccatorum sit satisfactio sacramentalis
29 Utrum ei qui ... divinum officium
dicere est teneatur ... possit ...
alia penitentia pro ... ...
vel sit ... ...
...
30 Utrum yris sit signum diluvii non futuri
31 Utrum demonstratio possit probari quod
mundus non sit eternus

Quodlibetum quartum

1 Utrum in deo sint plures idee
2 Utrum in deo sit virtus
3 Utrum aque elementares sint super celum
4 Utrum deus possit aliquid in nichilum redigere
5 Utrum deus illud quod est in nichilum re-
dactum possit iterum reparare
6 Utrum ... ... dicatur ... creatura

7 V filius sua filiatione distinguatur
a spiritu sancto
8 V. sit licitum nunc corpus xpi assere
crucifixum et iacens in sepulcro
9 V deus solus faciat nova gratiam
10 V absolutione sacerdotis remittatur
culpa
11 V vir possit accipere crucem si timetur
de incontinentia uxoris non
valentis virum sequi
12 V subditus teneatur obedire prelato
precipienti revelationem criminis occulti
13 V. papa possit dispensare in bi-
gamie irregularitate
14 V. teneatur condicionaliter excommunicati
contra quorum excommunicationes sapientes
contraria opinantur
15 V. prelatus ecclesie licite possit conferre
beneficium suo consanguineo post-
posito digniori
16 V. homo sine peccato posset appetere
scientias magistrales
17 V. cuiusmodi infinitum in actu sit
sit sanctum
18 V. magister determinans questiones theo-
logicas magis debeat uti ratione
quam auctoritate
19 V. homo absque temeritate peccati possit
se martirio offerre
20 V. pati martirium pro xpo sit in precepto
21 V. primus motus sit peccatum
22 V. primi motus in infidelibus semper
sint peccata mortalia
23 V. pueri non exercitati in preceptis
sint recipiendi vel obligandi voto
vel iuramento vel beneficiis
alliciendi ad ingressum religionis
24 V. consilia ordinentur ad precepta

Quodlibetum quintum

1 V deus sciat primum instans in quo
potuit creare mundum
2 V. potentiam a deo possit demereri
3 V deus possit utique corruptum reparare
4 V. deus possit peccare si velit
5 V. totus sanguis xpi qui est in passi-
one effusus in resurrectione eius
ad corpus redierit
6 V. xpus maius signum nobis dile-
ctionis ostenderit tradendo se in
cibum quam patiendo pro nobis
7 V. sanguis sit sacramentum
8 V. si adam non peccasset an homines in
mundo salvarentur qui non salvantur

9 V. unitas cordis sit species intelligibilis
10 V ea que fuerunt ex tribulatione sint voluntaria
11 V forma panis in sacramento eukaristie
annichiletur
12 V. liceat sacerdoti dare hostiam non
consecratam peccatori occulto non petenti
13 V. prelatus subditum a ministratione
removere possit per revelationem sibi confessio
14 V in meliori statu moriatur ille qui
moritur in via eundi ultra mare
quam ille qui moritur redeundo
15 V. si aliquis aliquam de futuro et
postea carnaliter cognoscat non
quasi consentiens in matrimonium sed
solum volens fraudulenter subripere
copulam carnalem si postea contrahit
cum alia per verba de presenti 2a sit
uxor eius vel prima
16 V. mulier accusata de adulterio teneatur
in iudicio peccatum suum confiteri
17 V. si aliquis incidens in latrones
promittat eis pecuniam pro sua libe-
ratione si invitus eam recipiat
restituere teneatur
18 V. aliquis possit peccare nimis
ieiunando vel vigilando
19 V. precepta ordine naturae precedant
consilia
20 V. peccata que sunt contra precepta secunde
tabule sint communiter peccatis que sunt
contra precepta prime tabule
21 V. beatus matheus fuit vocatus
de teolonio statim ad statum
apostolatus et predicationis
22 V. ille qui eligitur in episcopum canonice
melius faciat consentiendo electioni
quam recusando electionem de se factam
23 V. prelatus qui dat beneficium
ecclesiasticum suo consanguineo
sperans per hoc genus suum exaltari
committat simoniam
24 V. ille qui semper fuit carens gloriam
dominum per penitentiam possit ante-
riorem recuperare
25 V. si ex doctrina alicuius aliqui
reddantur a meliori bono ille
teneatur suam doctrinam revocare
26 V. religiosi teneantur parentes tollerare
immixtas sibi factus
27 V. ille qui intravit se non intraturum
religionem possit licite intrare
28 V. clericus qui teneatur ad horas
canonicas liceat matutinas sequentis
diei in sero dicere

Quodlibetum sextum

1 V. unitas essencie dei ponat in numerum cum unitate persone
2 V. quod agit angelus agat per imperium voluntatis
3 V. angeli possint esse in concavo celi empirei
4 V. puer qui nascitur in deserto ubi non est aqua si moriatur sine baptismo possit fide fidelium salvari
5 V. christianus qui baptisat iudeam cum alitur dedicat fide de consensu matrimonio si baptisatus cognoscat eam postea carnaliter committat incestum
6 V. certitudo confessionis in heretico vel malo catholico sit actus fidei vel virtutis
7 V. liceat celebrare festum conceptionis domine nostre
8 V. clericus beneficiatus existens studiis teneatur dicere officium mortuorum
9 V. episcopus dans beneficium bono pretermisso meliori peccat
10 V. pallium teneatur dicere plus simplici sacerdoti
11 V. magis meritorium sit obedire prelato vel facere aliquid ad dictum suum
12 V. clerici peccent mortaliter si ea que eis superfluunt in elemosinas non largiuntur
13 V. mortuus paciatur aliquod detrimentum si executor eius differat dare elemosinas quas ipse in testamento dare mandavit
14 V. executor licite tardare possit distributionem elemosinarum ad hoc ut res defuncti melius vendatur
15 V. qui est baptisatus transmittat peccatum originale in prolem
16 V. plus sit aversio a deo vel conversio ad commutabile bonum
17 V. mendacium sit gravius peccatum illo quod fit in verbis vel in factis
18 V. aliquis possit esse naturaliter vel miraculose simul pater et virgo
19 V. celum empyreum causat influencia super inferiora corpora

Quodlibetum septimum

1 V. aliquis intellectus creatus possit videre divinam essenciam immediate
2 V. intellectus creatus possit intelligere plura simul
3 V. intellectus angelicus possit cognoscere singularia
4 V. noticia qua augustinus dicit prolem mentis sit actus vel non
5 V. si dolor anime xpi in passione pervenerit usque ad essenciam anime
6 V. simplicitas divina excludat pluralitatem personarum
7 V. angelica simplicitas paciatur compositionem ex subiecto et accidente
8 V. corpus xpi sive sua quantitate contineatur sub speciebus panis
9 V. in eodem instanti sit panis et corpus xpi sub illis speciebus
10 V. deus possit facere ut albedo vel alia qualitas sit sine quantitate sicut fecit quod quantitas facta in altari est sine subiecto
11 V. corpora dampnatorum sint corruptibilia
12 V. resurgent dampnati cum suis difformitatibus
13 V. dampnati in inferno puniuntur verme et fletu corporali
14 V. preter sensum litteralem in verbis sacre scripture alius sensus lateat
15 V. debeat distingui quatuor sensus sacre scripture
16 V. isti sensus inveniantur in aliis scripturis
17 V. opus manuum sit preceptum
18 V. ab hoc precepto excusentur illi qui spiritualibus vacant

Quodlibetum octavum

1 V. scilicet unus quo omnes creature dicuntur perfecte sit creator vel creatura
2 V. idee in mente dei per prius respiciunt res quantum ad naturam simplicem vel quantum ad naturam esse
3 V. anima accipiat species quibus cognoscit a rebus que sunt extra eam
4 V. quod caritas vel gratia alicuius creata a nobis comprehendatur cognoscatur
5 V. alimentum convertatur in veritatem humane nature
6 V. necesse sit semper eligere meliorem vel sufficiat eligere bonum
7 V. nulli prelati sint honorandi
8 V. oratio unius valeat pro aliquo facta sicut pro se
9 V. suffragia magis prosint pauperi magis digno vel diviti pro quo specialiter fiunt
10 V. votum simplex dirimat matrimonium contractum

11 V· peccet qui ad ecclesiam vadit
ppt' distribucioẽ qui alias nõ
iret cũius accepit beneficiũ
ut deo serviret
12 V· aliquis habens de superfluo peccat
si nõ dat pauperibus sit peccatum
13 V· qñ sunt due opiones de aliq
facto qui sequitur minus tutam
peccet sit de pluralitate prebendarum
14 V· negatiuum sit peccatum
15 V· gulam aliquis intendit peccare
tm̃ peccet
16 V· dampnati videant gloriam sanctorum
etiã post diem iudicii
17 V· dampnati vellent suos proximos
dampnatos esse
18 V· in inferno sit tm̃ pena ignis
uel etiã aque
19 V· beatitudo principalius consistat in intellectu
quam in affectu uel econverso
20 V· beati in gloria prius ferantur ad
contemplacionem trinitatis uel diuinitatis uel
humanitatis

Quodlibetum nonum

1 V· deus possit facere infinita esse
in actu
2 V· in xpo sit vna ypostasis tm̃
3 V· in xpo sit tm̃ vnum esse
4 V· in deo sit tm̃ vna filiatio
5 V· in sacramento altaris sit accidens
sine subiecto
6 V· angelus sit compositus ex materia et forma
7 V· angelus sic possit esse in racione
tõne materia et vestimenta
v v· sic cognoscat res in speciali
uã et bõto
8 V· angeli cum actu caritatis
potuerunt mereri fruitionem
et frui V· angelus moueatur
9 in instanti
10 V· angeli possunt agere in res corporales
corporea
11 V· ala vegitabilis et sensitiua
sit a creacione
12 V· imperare sit actus voluntatis
uel racionis
13 V· caritas secundum essentiam augeatur
14 V· petrus negando xpm peccat
mortaliter
15 V· anime sanctorum que sunt in celestia cono-
nisati sunt in gloria uel aliq corporum
in inferno

10 V· habere plures prebendas sine cura
animarum absque dispensacione sit peccatum
mortale

Quodlibetum decimum

1 V· in diuinis vnitas aliqua positive
dicat uel remotiue tm̃
2 V· xpus sit descensurus ad medium
in terram
3 V· species que remanent in sacramento
altaris alii liquori commixti possint
per consecratorem
4 V· demones diaboli habeant peccatum et peccatum
5 V· anime sunt sine potencia
6 V· ala secundum suam substanciam sit corruptibilis
7 V· ala intellectiua sic cognoscit cog-
noscit ex prima veritate
8 V· ala separata a corpore habeat actus
estimatiue potencie
9 V· illegitimus puer non potest sustentari si
concedo matrimonium accipiat dotem
vnde puer nutriri possit teneatur
ille et concedo precium sustentat
10 V· religiosus qui emisit votum
obediencie teneatur prelato in omnibus
obedire etiã in deuitijs
11 V· post votum simplex castitatis aliquis
matrimonium contrahens reddere possit et
exigere debitum
12 V· qui honorat diuites propter
diuitias peccet
13 V· peccet qui nõ repellit infamia
14 V· vti vestibus preciosis sit peccatum
15 V· hereticus sit vitandus
16 V· heretici redeuntes ad fidem ab
ecclesia sint recipiendi
17 V· intellectus creatus possit videre
deum per essenciam

Quodlibetum vndecimum

1 V· filius dei sit esse principium vbique
2 V· deus cognoscat malum per bonum
3 V· predestinatio imponat necessitatem
4 V· motus angeli sit in instanti
5 V· ala sensitiua et intellectiua sit eadem substancia
6 V· corpus idem numero resurget
7 V· solus episcopus debet conferre sacramentum confirmacionis
8 V· aliquis possit audire missam sacerdotis
fornicarii quod nõ peccet mortaliter
9 V· aliquis loquendo de excommunicatis uel
stando cum eis peccet mortaliter
10 V· malicia impediat matrimonia

11 U· frigiditas impediat matrimonium
12 U· aliquis debeat in publico uel
in priuato corripere proximum uel fratrem suum
13 U· si aliquis sciat peccatum proximi
peccet mortaliter referendo illud
statim prelato suo

Quodlibetum duodecimum

1 U· in deo sit tantum unum esse scilicet
essenciale uel preter illud sit in
deo esse personale
2 U· deus possit facere duo contraria
simul esse
3 U· deus possit facere infinita in actu
4 U· predestinatio sit certa
5 U· omnia subsunt fato
6 U· esse angeli sit accidens eius
7 U· dyabolus cognoscat cogitaciones
hominum
8 U· celum et mundus sit eternus
9 U· celum sit creatum
10 U· anima perficiat corpus mediante
uel mediante corporeitate
U· anima sit ex traduce
11 U· intellectus humanus cognoscat singularia
12 U· humana sciencia acquisita remaneat
13 post hanc uitam
14 U· uerba humana habeant uirtutem
ad mouendum bruta puta
serpentes
U· aqua baptismi habeat uirtutem
15 ad emundandum in uirtute propria uel
uirtute concomitante attendet
16 U· non habens curam animarum possit absol-
uere in foro confessionis
17 U· liceat in aliquo casu reuelare confessionem
18 U· liceat appetere episcopatum
19 U· caecitas consecuta ex pami... ...
ad sacramenta
20 U· sit una ecclesia que fuit in primo
tempore apostolorum et que est modo
21 U· ueritas sit forcior inter uinum re-
gem et mulierem
22 U· accipiens doctrinam alicuius ex pu...
sub iuramento non reuelandi teneatur
seruare iuramentum
23 U· uirtutes morales sint conexe
24 U· expulsi propter partes possit repetere
bona sua ab illis qui sunt in ciuitate
manentes
27 U· ille qui mala fide prescribit
teneatur ad restitucionem
26 U· ille qui rem alienam consumpsit
teneatur ad restitucionem
27 U· omnia que doctores sancti dixerunt
sint a spiritu sancto
28 U· aliquis possit predicare contra ante
ita ut liceat predicare sine licencia
prelati sui
29 U· aliquis prohibitus a principe secular
debeat dimittere predicare
30 U· liceat predicatoribus accipere ele-
mosinas ab usurariis
31 U· aliquis possit confessiones audire
de indulgencia domini pape sine
uoluntate proprii sacerdotis
32 U· aliquis possit uires suas
committere alicui alteri
33 U· peccatum originale traducatur per
traducionem seminis
34 U· consensus in delectacionem sit peccatum
mortale
35 U· suspicio sit peccatum mortale
36 U· scribentibus liceat uti maxime
in apertione librorum
37 U· ille qui non dat superfluum
quod habet pro deo peccet
38 U· aliquis religiosus expelli de-
beat propter peccatum de religione si
sit paratus corrigi et sustinere
penitenciam Et sic est finis pro quo deus
gloriosus cum sua matre sit benedictus
perfecta sexto anno 1 4 6 3·

Grates ergo pia tibi reddo sancta maria
Atque tibi christe quia liber expliciat iste

Auxiliu dulci

Qud

In nomine do
mini amen
per quem accepi
mus gratiam ihesu
christi nazare
ni marie filium in quo
dam libro [illegible] amicum
tendimus ad illud collegium
apostoli quod scribit ad colossen
ses 3o ca. Omne quodcumque
facitis in verbo aut in ope
re omnia in nomine domi
ni ihesu christi facite gratias agen
tes deo et patri per ipsum. Ex quo colligimus
[illegible] ad tria principali
ter attendendum in formatione [illegible]
[illegible] operibus nostris. Primo
ad deum in inchoatione [illegible]
[illegible] [illegible] intendendum
[illegible] in invocatione
premissa ad opus inten
tum cum fiducia accedendum.
Tertio in opere consummato ip
si deo gratiarum actiones debi
tas esse reddendas secundum tam
[illegible] omne quodcumque facitis
in verbo aut in opere in nomine domi
ni ihesu christi. Et [illegible] addi
[illegible] gratias agentes deo et patri. Primum
[illegible] ad supre
ma [illegible] secundum apostolum ea
[illegible] in superficialibus [illegible]
[illegible] imperii [illegible]
[illegible] reperitur [illegible]
primum ad [illegible] quod deus est
[illegible] principium et omni
um fundamentum [illegible]
[illegible] fundatum [illegible]
[illegible] id quod [illegible] est
[illegible] [illegible] sit
[illegible] et
principium et finis [illegible]
[illegible] principium

[illegible] et fundatum [illegible] quod
[illegible] [illegible] fundamentum [illegible]
[illegible] [illegible]
philosophorum [illegible] [illegible]
ad [illegible] [illegible] [illegible]
generatur [illegible] [illegible] quam [illegible]
[illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] distantes magnitudine [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] differ
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ut in principio operis [illegible]
sit principium [illegible] fundatum
[illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad finem
[illegible] [illegible] ipsi deo omnipo
tenti ad laudem et gloriam nobis [illegible]
omnibus [illegible] [illegible]
[illegible] ad salutem [illegible] finaliter
[illegible] [illegible] deus per sua
[illegible] amen. Primo principali
[illegible] premisso ad [illegible] [illegible] ad
[illegible] [illegible] cum fiducia accedamus
[illegible] primo [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] omnibus [illegible]
optimum et [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] deus [illegible]
est [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ipsius [illegible]
[illegible] omnibus [illegible] [illegible]
ut [illegible] sit [illegible] bona
est. [illegible] et [illegible]
[illegible] deus cuncta que fecerat et erant
valde bona et [illegible] deus sic omnia
bona [illegible] [illegible]
[illegible] universalis [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]

Omnes enim rebus et diuisis morte
addictum nichil separat nisi ab illis
ut dicit paruus / Item cum quo creduntur
rerum et non tam vegetabilibus quam
sensibilibus, que rerum natura in complecti
in misterium et arcanum humane
nature sapiencialiter et perfecte appel-
late testimonio sunt constituta / iuxta
sententiam Johannis pollicitatam li. viii
c. xi / Omnia que facta sunt ad utili-
tatem hominis instituta creduntur
Omnes etenim sunt omnium ipsius perpetuarum
ipsum omnia subiecit pedibus eius ps.
viii / et ad hebreos ii / Iuxta a primo
[illegible] sancta auctoritas / quia nec huma-
ne nature [illegible] dei digne est / sed quod est
humane nature error / ut homini similes
ab eo facta sunt / que homines scilicet ut eum
et celi [illegible] sunt [illegible] fecit / quod [illegible]
hoc perfectione [illegible] a [illegible] facta
[illegible] secundum Augustinum viii de [illegible]
a primo dei [illegible] hominem [illegible]
tamen eum in paradiso deliciarum [illegible]
[illegible] a [illegible] / quem
[illegible] / ut [illegible]
[illegible] / subiecit eum [illegible] et gratia [illegible]
[illegible] in [illegible] dei homines
sua / plasmacionem primordiali gratia
legis naturalis [illegible] ii [illegible]
dei hominem de limo terre / et [illegible]
in faciem eius spiraculum vite i gratia legis
naturalis [illegible] gratia legis naturalis appel-
lat ad [illegible] sit [illegible] legem
dei scriptam in cordibus eorum / [illegible] legis
naturalis gratia / [illegible]
per petrum in [illegible] / a primo
[illegible] malicie / de [illegible] sunt /
in [illegible] / [illegible]
[illegible] vite [illegible]
[illegible] / Ambulabat
principes [illegible] vidit [illegible]
de limo terre ad imaginem dei factum
[illegible] creatum [illegible]
[illegible] / primus parentes
illius [illegible] at [illegible]
[illegible] / ut [illegible]
[illegible] infirmitas [illegible]
[illegible] salutis /

[illegible] perfecte / [illegible]
et [illegible] dominus [illegible] sine
[illegible] et [illegible] 2
[illegible] / gratia legis
naturalis [illegible] in [illegible]
scripta [illegible] per moysen [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / quia gratia legis scripte
[illegible] appel-
latur / [illegible]
gratia legis [illegible]
tiua legis [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] gratia legis
[illegible] naturalis [illegible] gratia legis [illegible]
[illegible] et [illegible] ad
perfectum [illegible] / ut [illegible] apostolus
ad hebreos vii / [illegible]
[illegible] plenitudo temporis [illegible]
sine [illegible] / [illegible]
at [illegible]
[illegible] gratia non [illegible] at
[illegible] / [illegible]
[illegible]
[illegible] de [illegible]
ad [illegible] / at [illegible]
in et [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] appellatur
[illegible] legis [illegible]
apostolica [illegible] legis [illegible]
[illegible] / [illegible] dominus non
[illegible] / apostolus in [illegible] dei [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] dominum [illegible]
[illegible] i [illegible] viii / [illegible]
[illegible] gratiarum a deo [illegible]
[illegible] / [illegible] est [illegible] theologia
in [illegible] veteris et no-
vi testamenti [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] theologia gratia
[illegible] / [illegible]
[illegible] thema
[illegible] est [illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible]
et si omnibus [illegible] gratia [illegible]
[illegible] / [illegible] theologia

gracia donum intellectus divini / qui per ipsam
sumus perspicaciter habundancius
gracia confert quod ad vitam eternam
pervenitur / quia namque sicut Christus se
confert graciam ad diversas alias
scientias utilitate alia ad speculandum
de rebus subtiliter / Ipsa non sacra
teologia confert graciam donum intellectus in primo
metallum / per remedio ad vitam
eternam salutem / Dicitur per primo de
quo intellectus in corporalibus sortibus /
ubi est gracia rethorica et loyca
per quam respondeant defectus intus
ingeniositate fulgidius. ubi est meta
mechanica et metaphysica et physica
per quam regulatur affectus in appe
titu ordinario. ubi est ethica
per ipsam vero teologiam relinquitur
homini dicitur in subtilitate cerca
liminis / et quod per bonum claritatis sit ad
scientias singulas de studio singula
rum / Gramatica siquidem confert
graciam quia docet recte loquendi verba
bis / Sacra vero teologia concedit ut
recte confert graciam per bonum vivendi
docet scriptum et regulam / gracia de
ut opera indutus et hominibus
Sacra vero teologia in principiis et
scientiis operibus / Gracia docet recte com
ponere Sacra vero teologia recte
benefacere et scientiam vivendi / Gracia do
cet ut addiscentibus in usu celeste
spiritibus / Sacra vero teologia eterna
confert esse in sancti et luceta
tem / Gracia longius poenitentiam et libe
ras regulat / Sed sacra teologia circa
nutorum aptitudinem et longius infinitum
facit distantias / Loyca celi confert
Christi se graciam / quia docet inter verum
et falsum distinguere per racionibus verba
libus / Sed sacra teologia amplius
et confert graciam / quia inter bonum et
malum facit distinguere in actibus
moralibus / Loyca docet tradere
modum fallendi homini / Sed sacra
teologia inventum in malicie
modus fallendi demonum / Dyalectica

docet quem docet regulas ad dicendum et cum ho
minem / Sed sacra teologia docet regulas pre
dicandi ad deum et tradit tamen tenere modum
a demonibus / docet non usurias sermones ~~usurias~~
sermonum / et dissolucionibus actorum / Sapiencie
decimo tercio sunt rethorica Christi se confert graciam /
docet non iudicia terra et signa verum splendo
rem celestibus / Sed hic potest dubio non
est quod se resurgeant quando a dominus sermo
nibus / et in expositione psalterii recitat
Cassiodorus ubi sic inquit / Omnis splen
dor rethorice eloquencie omnis modus po
ticie locucionis / qualiter vitas dictorum pronun
ciationis a divinis scripturis sumpsit
exordium / Sed certa hec rethorica docet ei
nere sermonis ornandas sapiencie / non tamen docet
ornare consistat offendas deo / Sanguinis
flores verborum sed non fructus virtutis per
suadet deum modum tenendo / Sacra teologia
docet placare modum deum / Sed arisme
tica quae Christi se confert graciam quia docet
numerare ea quae ~~quae~~ est per de tunc / Sed sacra
teologia docet illud quod sapiencie non
numeratur speculacionem propter multitudinem
numeri et omnibus non a vero / primo et
ipsa numeri sapit deus / Thomas tradens
numeri et appende Ecclesiastici primo / Omnia
eum in mensura numero et pondere dispo
suisti Sapiencie xi° / Precedit et musica
a Christi se confert graciam / quia docet vocum mo
dulamina / Musica vocum dulces in aure
ipsi / Sacra vero teologia dulcius auc
dorum Canticorum ii° / Sonet vox tua in
auribus meis vox enim tua dulcis / Primo
ipsa gratia quietis non ad cantum bene
canendi sicut ipsa evangelio / et in psalmo
xxxiii / Cantate domino canticum novum
et in psalmo lxxxxvii° / Cantate domino can
ticum novum et recte psallite in iubilacione
tubis et voce tube cornee / Precedat
Geometria quae Christi se confert graciam / Arisme
tica teorica / Sacra vero teologia men
surat eterna / illa metitur finita / ista im
mensa et infinita / illa permittit terra
mensuras distancie / ista permittit in
mensas partes celi / illa scit mensuras spa
ciorum / ista immensitates celorum / illa alti
tudinem celi latitudinem terre profunditatem
abyssi quae numerum dimensum est / Sacra prima
nisi hec benedicta divina sapiencia

Unde et astronomia consideret quam in describendo motum astrorum et siderum. Sed sacra theologia est excellentior quia angelorum et ministeria [illegible] investigat virtutes signorum in zodiaco [illegible] virtutes dei in isto celo empireo illa indicat motum lune que [illegible] operatur [illegible] spiritualiter [illegible] et in ea reddit [illegible] astrorum et planetarum. [illegible] in sacra theologia est [illegible] celi et terre [illegible] astrorum [illegible] Genesis 1° Dixit In principio creavit deus celum et terram et [illegible] fiat in firmamento celi et dividat lucem ac tenebras et sint in signa et tempora dies et annos [illegible] et mensura [illegible] sicut et [illegible] et stellarum Sapientie viii° [illegible] medicina [illegible] corporalia. [illegible] sacra theologia [illegible] a morte spirituali [illegible] theologia [illegible] Ecclesiastici [illegible] medicina [illegible] ad vitam mortalem [illegible] medicina [illegible] corruptibilem [illegible] immortalitatem [illegible] Sapientia Sapientie [illegible] principes et domina [illegible] amplexare [illegible] investigare et [illegible] sacra theologia [illegible] veritatis eterne [illegible] sacra theologia [illegible] sacra theologia [illegible] et domina [illegible] altissimis [illegible] sacra theologia [illegible] Thimotheum [illegible] ad salutem [illegible] Jacobus apostolus [illegible] et [illegible]

et [illegible] in vita [illegible] ad salutem Sapientie [illegible] Doctrina [illegible] et [illegible] sacra theologia [illegible] Sapientie [illegible] Sapientie [illegible] sacra theologia [illegible] celestia [illegible] vita eterna [illegible] Dei [illegible] voluntate et [illegible] vita eterna [illegible] et [illegible] sacre theologie ad [illegible] Gregorius [illegible] vita eterna [illegible] Augustinus [illegible] de salute [illegible] ad nostram salutem scripta [illegible] et [illegible] Apostolos [illegible] ad salutem et gloriam [illegible] scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt [illegible] vite eterne [illegible] Augustinus libro 1° de doctrina christiana [illegible] sacra theologia [illegible] ad [illegible] cognita [illegible] diligenda [illegible] pedibus [illegible] Sermone [illegible] Dei [illegible] et [illegible] pedibus [illegible] Dei [illegible] ad [illegible] ut [illegible]

Sed sacra teologia est descendens celsius
angelorum et ministrat. Illa investigat
virtutes signorum in zodiaco. Sed ista virtu-
tes dei in celo empireo. Illa indicat
motus lune que pluribus speciebus, cursus
orbis mercurij, cursus [illegible] veneris.
Et in ea redditur cursus astrorum et
planetarum vel. Sed in sacra teologia est
terminus celi et terre maris astrorum
et originalis creacio. Nam Gen. 1o dicitur
In principio deus creavit celum et terram.
Et insuper fiant luminaria in firma-
mento celi, et dividant lucem ac tene-
bras, et sint ~~in figura~~ in signa et tempora
dies et annos. Scit enim signa et mon-
stra antequam fiant et eventus temporum et secu-
lorum. Sapie viijo. Hanc subsequitur
medicina que confortans se confert graciam
quia sanat morbos corporis ab infirmitate
et morbo corporali. Sed sacra teologia
sanat animam a morte spirituali. Ex-
periencia [illegible] Sacra
teologia resuscitat mortuos. Iuxta
illud Psalmi lxxxvijo Numquid medi-
ci suscitabunt et confitebuntur tibi.
Medicina plangit mortalem, sed non
revocat ad vitam immortalem. Revelat
morbum pacientis, sed non reddit impas-
op[us] cit sibilem. Quid potentius medicina que
corruptibile corporis induit incorrupcionem
et mobile hoc immortalitatem. j Cor. xv.
Clara enim est et numquam marcescit sapientia.
Sapie vjo. Grammatica et methaphisica cum
studeant [illegible] principibus et dominis, que
ceteris scientiis videntur conferre graciam am-
pliorem, quia per eam curiositas omnium rerum
investigatur et dependencia ab uno ente
perpenditur. Sed per sacram teologiam veritas
eterne perscrutatur et quomodo prius ad illud
finem pervenitur. Ex quo omnibus concluditur
hic excellencia per sacram teologiam sine
comparacionibus gratia est per ceteras scientias que
in tuis inventas consistunt. Et nam quia
alie scientie [illegible] inveniunt velud an-
cille et pedisseque gradiuntur intus.
Gratia [illegible] gratia [illegible] caritas primatum et

Sacra teologia velut imperatrix et domina civitatis
in altissimis et sublimibus posita et perfec-
tionem scientias suas statuit in terra. Ps.
[illegible] illa vero sed sacra teologia. Et sicut ma-
[illegible] ad deum Ps. lxxvijo. Et quomodo cetere
alie de terra sunt et de terra loquuntur.
Sacra vero theologia est desursum et celestia
examinatur et hoc ad finem ultimum qui
est deus et salus eterna [illegible] ordinatur.
Ideo apostolus ad Ro. xij. Annotatur hortatur
ab infancia sacras literas nosti que
te possunt instruere ad salutem. Ex quibus
apostolus patet firma consideracione hortatur.
Et sapit [illegible] institucio et ma-
gnitudo [illegible] salvatur [illegible].
Sobrietatem enim et prudenciam docet insti-
ciam et virtutem quibus nihil utilius in vita
hominibus ad salutem. Sapie viijo. Docet
et humilitatem cum virtutibus custodire. Nam
et redditur humilis qui imbuitur doctrina
celesti. Iuxta [illegible] vanitate [illegible]
c. xxvij. Docet et pietatem et omnia
utilia [illegible] domina [illegible] acuens inge-
nium [illegible] reddere [illegible] Iuxta
[illegible] c. iijo. Ideo
[illegible] sacra teologia numquam recedit
[illegible] pietas religio et alie bonitates
virtutum [illegible]. Unde ipse in [illegible]
[illegible] qui usi sunt [illegible]
[illegible] sunt amicicie dei propter dona
discipline commendati. Sapie vij. Ini-
tium enim illius verissima est discipline
concupiscencia. Concupiscencia ergo sapiencie
deducit ad regnum perpetuum. Sapie vjo.
Unde ipsa sacra teologia studentibus
et ipsam declarantibus [illegible] dona gratie
et celestia. Iuxta illud Eccli. xxiiij.
Qui operantur in me non peccabunt
et qui elucidant me vitam eternam
possidebunt. Que consistit in beatifi-
ca dei cognicione quantum ad intel-
lectum, et beatifica dei fruicione
quantum ad voluntatem et affectum.
Iuxta illud Joh. xvij. Hec est vita
eterna ut cognoscant te solum
verum deum et quem misisti Ihesum
Christum. Et hec noticia per noticiam sacre

theologie ad quintum. Nam secundum Hugonem de archa Noe sacra scriptura est liber vite cuius origo eterna, cuius cognicio vita, cuius longitudo in libro dimensus omnis delectabilius, inquit librorum sacrorum series ad nostram salutem scripta est, in quibus loquitur nobis ipse deus, et diuina in ipsis nobis sue voluntatis demonstrat affectum. Et in Rex regum et dominus dominancium redemptor noster per prophetas et apostolos dignatus est nobis dirigere litteras suas, non ut a quo hidiam [illegible] nec apprehendendo nobis demandet, sed quo ad salutem et gloriam nobis proficere possint innotescit. Quecumque enim scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt ut per paciencia et consolacionem scripturarum spem habeamus secundum vite eterne. Item secundum Augustinum libro primo de doctrina christiana per sacram theologiam nec dum inuicem tendentes ad bonum nemo remunera mur recedentes digniorem creaturis prouocamur negligentes atque torpentes. Item ipsa est sciencia que intellectus illustrat, affectus depurat, effectus decorat. Per ea namque que in sacra teologia didicimus preceptis sanctis vberiori gracia illuminamur ad beneplacita diuina cognoscenda roboramur, et ad eadem iam cognita perficienda, et inflammamur ad ea que perfecte complacentes diligenda. Propter primum ait psalmista: Lucerna pedibus meis verbum tuum et lumen semitis meis. Propter secundum: Cromicorum (?) propter secundum vero premissa inquit: Confirma me in verbis tuis. Propter efficaciam tercium dicebat spiritum eloquium tuum vehementer. Hec tria tangit beatus Alexander (?) in vna epistola. Et dicit

Audi virtutem sacre scripture et efficaciam verbi dei. Si enim tepidus es sacram scripturam lege calefaciet et inflammabit te. Nam ignitum eloquium eius vehementer. Si ambulasti tenebris ignorancie a gradere audi quod loquitur dominus per prophetam: et erit lucerna pedibus meis verbum tuum et lumen semitis. Si aquam mundicie maculatus (?) transisti mundabo te. Iohannis xv: Iam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis. Hec talia diuine sapiencie benificia cogitabat apud se sapiens et considerabat in corde suo postulabat eam a domino, ut mitteret illam de celis sanctis suis, ut secum esset et secum laboraret ut sciret quid placitum esset in oculis domini et quid directum in preceptis eius. Sapiencie ix. In illa enim sacra scriptura diuina est spiritus sapiencie, spiritus intelligencie, qui est sanctus vnus multiplex subtilis modestus disertus incoinquinatus sanctus suauis benignus stabilis securus habens omnem virtutem diuina prouidens amans bonum quem nichil vetitum bonum facere. Sapiencie vii. Et quia in ipsa sacra teologia est spiritus tam multiplex. Item in se permanens omnia innouat et in animas sanctas se transfert ipsas replendo variis graciarum premissis donis. Replet namque sacra scriptura dilectorum suorum corda caritatis amore ut ex bono intendens eligat ut summo clemencie subiaceat ut valeat mala sustinere vt vltra speculetur et credat ultra intellectus ultra carnem intelligat sapiencie ut etiam contempletur et sapiat. Et de sapiencia dicit Ecclesiastici xxiiii: In me omnis gracia vie et veritatis.

Hic non est defectus sed abundancia papiri etc.

1

sicut ut sciat etc et sciat laborat ut sciat quid placendum etc in oculis deum et quid dixerit
in preceptis eius Sapie 9° prima n. sed divina sapiencia est spiritus sapiencie qui [illegible] quem [illegible]
[illegible] [illegible] intellectus conficit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] amans bonum [illegible] [illegible] bonum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Et est in ipsa spiritus intellectus sancta
est spiritus talis multiplex [illegible]
in se permanens omnia innovat
et inflammat sectas se transfert
ipsas replendo variis graciarum
spiritualium donis replet
n. sacra sapiencia dilectorum suorum
sibi dicatos amat prout
cepit ut bona prorsus eli
gant / spiritus [illegible] ut [illegible]
clemens sentenciam / spiritus sor
titudinis ut valeant mala
sustineat / spiritus scie ut corpora
speculet et evidat / spiritus intel
lectus ut macipia intelligat /
spiritus sapie ut divina contempla
tur et sapiat / vnde de scriptura dicit
Eccl. 24 n° / in me omnis
gracia vite et veritatis / in me
omnis spes vite et virtutis
/ transite ad me omnes qui
concupiscitis me et a generacio
nibus meis implemini / spiritus
n. meus super mel dulcis et here
ditas mea super mel et fa
vum / unde vbi est illis dulcor
et delectacio in scripture sacramentis
ad intellectus / affectus / ymo de
[illegible] et [illegible] mo [illegible]
[illegible] / [illegible] dilecto super
[illegible] / per insipiente [illegible]
[illegible] est omnium doctrina [illegible]
respecta q descripto [illegible] [illegible]
ut [illegible] / q [illegible] ut [illegible] sacra
[illegible] renovat ut [illegible]
[illegible] ac inflammat / Sacra
[illegible] sapiencia q [illegible] de
[illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] de [illegible] victor / mate
[illegible] sacre scripture [illegible] opa

restauratos [illegible] [illegible] testa
[illegible] in nono [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] Et de moyse Exod
natus [illegible] [illegible] n° / De me n.
ille scripsit / adeo ipsa est sapida
[illegible] sacra [illegible] renovata / intellectum
[illegible] illuminatiua / atque affectus in
flammatiua / et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] / [illegible] est [illegible]
[illegible] est [illegible] sacre teologie / et
[illegible] [illegible] [illegible] dicit [illegible]
[illegible] in [illegible] de [illegible] [illegible] de
[illegible] [illegible] resistendi / [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] peccandi / [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] sanat
affectum [illegible] sacra theologia
[illegible] dat [illegible] [illegible] resistendi [illegible] /
[illegible] a malo et [illegible] [illegible] /
[illegible] [illegible] peccandi [illegible] /
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] / et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sapiencia de [illegible]
ad vitam eternam / [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] vita eterna / De [illegible] sapie
[illegible] / Sapiencia [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
libri de fortuna / ipsa [illegible] sapiencia
divina [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad salutem / [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible]
Theologia [illegible] [illegible] atque [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et ad celestia [illegible]
[illegible] / [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] assumpta / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] libri [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sacra theologia

Apparet reddi(tur) commendabilis p(ro)
ab excellentissima auctoritate q(uia) ip(s)a e(st)
revelat(i)o(n)e inspirata / et h(ic) est contra
ad p(ri)m(um) lib(ro) / S(ecund)o excellentissima
e(st) veritate q(ui)a ip(s)a e(st) certissi(m)e firmiter
e(st) credenda / et h(ic) e(st) contra ad s(e)c(un)dum
lib(ro) / Tercio e(st) saluberrima comu(n)is
utilitate / q(ui)a ip(s)a e(st) studiose ma-
tenenda / et h(ic) e(st) contra ad lib(ro) 3(um) in
certo q(ue) p(ro)pendiosa affabilitate
q(ui)a ip(s)a e(st) delectabili(ter) audienda / et h(ic) e(st)
contra ad lib(ro) q(ua)rtu(m) / Primu(m) tan-
git d(omi)n(u)s Jo(hannes) nemo p(ro)ficit n(is)i s(a)c(r)a in(?)
adeo tu(m) n(on) cap(iunt) Jo(hannes) ne(mo) / Jo(hannis) 14°
Primu(m) tangit d(omi)n(u)s s(er)monis e(st) h(ic) m(a)gis
nat(ur)a(li)s trib(us) virtut(ibus) q(ui)a sic p(ro)(pter) Jo(hannis) 14°
Et celu(m) et t(er)ra t(ra)nsibunt v(er)ba au(tem)
mea n(on) t(ra)nsibu(n)t / Math(ei) vicesimo q(ui)nto
Tercio et tangit i(n) multis(?) ad s(er)mo(n)e(m)
meu(m) eius utilitati(s) et comunicab(i)l(i)s
eius credenti / q(ui)a imp(er)io(?) salvatori
q(ui)s n(on) salvu(m) faceret s(e)c(un)d(u)m s(er)mo(n)e(m)
p(ro)ph(et)e eo(rum) Math(ei) 1° / D(omi)n(u)s ip(s)e
h(ic) et n(unc) et n(un)c mecu(m) / q(ui)
du(m) e(ius) verbis tractabo in libro pr(o)-
d(omi)n(u)s / co(m)mendo p(ri)m(o) / P(ri)mo videlicet
in nu(llis) tractat(ibus) s(a)c(r)a theologia p(re)mi-
nenti s(er)monu(m) reddit(ur) co(m)mendabilis
ab excellentissima auctoritate / q(ui)a ip(s)a
e(st) revelat(i)o(n)e inspirata in eo q(ui)a de
Jo(hannes) ne(mo) ap(ud) insp(ir)at g(rati)a dei / Excelle(n)-
tia(m) eni(m) d(omi)ne sapie(n)tie Ecc(lesiastic)i 1° Angel(us)
d(omi)ni(?) cu(m) sa(n)cti(s) c(om)mendat
s(un)t in(?) g(e)n(er)ib(us) / excellencia tamen e(st)
auctoritate veteris et novi testa-
m(en)ti q(ui)a Ap(osto)lor(um) c(on)firmata e(st) l(itte)ris et p(ro)-
p(he)tar(um) successoribus eo(rum) / Apoc(alipsis) et p(ro)paga-
toribus eor(um) tamq(ua)m s(an)c(t)e gradibus
c(on)structa tota e(st) ut cu(m) firmat(ur)
fidelib(us) in(?) multis(?) / In q(uo) s(un)t s(e)c(un)d(u)m rec-
te(?) s(un)t no(m)i(n)is n(on) libri dicit au-
ctorib(us) libri n(on) tenent veritate(m)
s(ed) q(ui) eodem modo p(ro)p(ri)e / q(ui) n(on)

vero erat / et tu(n)c n(on) intelligi-
bilia est / ideo q(ui)a d(omi)n(u)s dicebat
spiritualit(er) auctoritate reddit(ur) c(on)p(ro)ba-
t(ur) ... dicta sit / fallit eni(m)
p(ro)(pter) h(oc) n(on) v(er)a(?) ... n(on) ... /
... i(n) Angl(ia) ad ...
... sapi(enti)a ... / et ...
... sapi(enti)a a d(omi)no
deo sit / ip(s)a ti(bi) sac(r)a theolo-
gia ... sime(?) et sup(er)
intellec(tu)m ... in-
stante nec(essari)o e(st) manifestata
... n(on) ... comunica-
lata e(st) ... speciali(?) sed
p(er) ... in(?) ... c(on)venit s(ibi)
... ha(bet) ... Jo(hannis)
ip(s)a e(st) doctrina de sup(er)... de(scen)-
dens a p(at)re lu(m)i(num) q(ui)a e(st) doctor
ver(us) ... illuminans et ve-
tate audiens(?) / Et dicitur de
se Aut(em) Ego su(m) via veritas
et vita / Jo(hannis) 14° / Item
ip(s)e e(st) fons sapie(n)tie et v(er)bu(m)
dei in excelsis / Ecc(lesiastic)i 1° / In
q(uo) ... Ap(osto)lus ... thesauri
sapie(n)tie et sci(enti)e dei
absconditi / Ad Collocen(ses) 2° /
... et de ... doctrina
sapiencie ... / Baruch 3°
... sapiencia(m) de
celo / q(ui)s ascendit i(n) celu(m)
et accepit ea(m) de nubibus
... mar(e) et inve-
nit illa(m) / et attulit ea(m) sup(er)
au(rum) electu(m) / n(on) e(st) q(ui) possit
scire vias eius neq(ue) q(ui) exq(ui)rat
semitas eius / S(ed) q(ui) scit om(n)ia
... novit ea(m) et invenit
ea(m) p(ru)dentia sua / et p(re)para-
vit ea(m) ... / Deus(?)
p(er) medios angelos e(st) donata
ea ad ... / et mulierib(us)

quietatem, quod est superius certum
veritatis tenet. Quoniam fide
et revelacione ecclesia cognoscit
arcana dei. Unde considerandum
est in presenti materia, quod celestis
celum. Sic magis audimus
scilicet revelante deo in eterna im-
teram, sit utique in omnibus
non, id est in alia vita triumphante
cum operamus qui est eternum in-
finitum dominus. Sic sacra theolo-
gia est domina inspectiva celestium
dominorum [illegible] in mi-
litia, ut perfectus sit homo dei
ad omne bonum instructus. Unde
ad Thimo. iiii° / constituit non
quod nobis sacra theologia de ne-
cessitate ad salutem ut secundum
Apostolum ad Titum ii°. Abne-
gantes impietatem et secularia de-
sideria sobrie iuste et pie
vivamus in hoc seculo expec-
tantes beatam spem et adventum
glorie magni dei et salvatoris
nostri Iesu Christi, qui dedit semetipsum
pro nobis ut nos redimeret
ab omni iniquitate et mundaret
sibi populum acceptabilem [illegible]
[illegible] per quod [illegible] perveniam
ad vitam eternam. Quod nobis con-
cedat deus per sua clementiam. Amen.
Omne quoque opus [illegible] intentionis
expedite [illegible] secundum [illegible]
scilicet determinatur et [illegible]
sed [illegible] [illegible].

De [illegible] sacras perfectas sapientie divine

[illegible] pervenda sit
sacra theologia pro conquiren-
da beatitudine viatoria ne-
cessaria. Ad cuius [illegible]
arguitur primo quod [illegible] sit

scientia. Arguitur sic: ipsa sciencia perficiens generaliter
de omni ente que scientia [illegible] tam de divinis
quam de creaturis, tam de celestibus quam de singu-
lis per diffinitionem perfectionem magis [illegible] theologia
est [illegible] quod ratio-
cinatur ad studium huius remedii ad
viam. Ergo sacra theologia non est
necessaria [illegible] pro beatitudine conquiren-
da. Igitur quod sacra theologia est contra
omnium theologie doctorum [illegible]
[illegible], quod sacra theologia pro
conquirenda beatitudine viatori est ne-
cessaria, cum effectus sanctorum perfectorum
[illegible] et beatitudinem viatoris
quod est [illegible] eterna [illegible] sit
[illegible] affectus ad sacre theologie
est reducens hominem in deum ut in [illegible]
finale per [illegible] gracie, quod [illegible]
[illegible] principaliter [illegible]
divine et [illegible] divini amoris
medium quod remedii [illegible] omnium deo.
Igitur quod [illegible] in omnibus [illegible]
[illegible] [illegible] ordine primo pre-
[illegible] [illegible] perfectarum in sacra
libris theologicis [illegible], [illegible] nulla
ponam de quibus [illegible] tempo-
re [illegible], quod [illegible] sunt revelantis
[illegible], [illegible] ad
[illegible] igitur quod non [illegible]
[illegible] [illegible], quod sit conde-
minatorum [illegible], [illegible] con-
[illegible] [illegible] sine quo
sit [illegible] animi [illegible]
[illegible], [illegible] si [illegible]
[illegible] lapsi, [illegible] significata
illius [illegible] sic [illegible]
et [illegible] pro [illegible], subiectis me
et [illegible] pro me nunc et in perpetuum
[illegible] librorum [illegible]
[illegible] maiorum [illegible] et illorum
[illegible] [illegible] et
ad viam reducere [illegible]
[illegible] [illegible]

morbus heretice pravitatis
Et primo sunt, secundum communem opinionem, in
suo conceptu sine peccato sine macula. 4 q. 1 a.
[illegible] et beata virgo [illegible] / Et hec
attingit omnes sanctos secundum magistrum
in scripto / quia consulit legem misericordie
et effectum naturalem / ab illis
enim recesserunt secundum propria sua sensualitate.
Secundo. Alio modo sunt beati secundum suprema
quia consulit legem [illegible] et [illegible]
[illegible] / ab illis enim [illegible]
declinaverunt secundum [illegible] a sua sensualitate
[illegible] in [illegible] quando [illegible]
[illegible] / [illegible]
Oc [illegible] [illegible] / [illegible]
[illegible] ab [illegible] [illegible] / [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] possit / [illegible]
ecclesie [illegible] secundum [illegible] [illegible]
[illegible] / quia [illegible] Angelus
[illegible] / [illegible]
[illegible] / non [illegible] principis [illegible]
naturale [illegible] / [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] / [illegible] est [illegible]
[illegible] et [illegible]
/ [illegible] / [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible] Angelus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] / [illegible]
[illegible] / principis [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] sunt [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] / [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible] clarant et [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible]

non [illegible] / sed ad exercendas
virtutes animos disponunt.
[illegible] [illegible] [illegible] principio
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] / [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] in vita [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible] / [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] virtutes [illegible]
non [illegible] / [illegible] ad [illegible]
[illegible] et disponunt / [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] ut [illegible] [illegible]
[illegible] alimenta / ad virtutem
[illegible] sine [illegible] non [illegible] /
[illegible] ad virtutem [illegible]
non [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] /
[illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] / [illegible]
[illegible] et liberalibus [illegible]
[illegible] non [illegible] ad [illegible]
[illegible] / ipse non [illegible] ad
[illegible] / [illegible] [illegible]
non sunt / [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] / [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible]
[illegible] legis [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] / [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible]
non [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] / [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] / et
non [illegible] legis [illegible] ad

Hec est posset divine decretum in
pluribus, nec non est regule aliqua que diminuta
principalis si velles omnia principia
primitus, et eius transgressores
corrigere, tamen et si omnes transgressores
sciencie necte possent puniri
a principale, non tamen est possibile cum
delicta puniri sunt, et non
omnia veniunt ad noticiam
prelatorum, tamen alia sunt occulta
delicta, ut interiores concupiscen-
tie que lege humana puniri non
possunt, oportuit ergo preter legem
humanam dari divinam legem ut
nullum malum remaneret impu-
nitum et nullum bonum in remune-
ratum. Ad hoc autem faciendum
non sufficit lex naturalis, oportuit
ergo dari legem divinam que appel-
latur evangelicam, sive quarum
prescipientur ita delicta interiora
quam exteriora, tamen transgressores
ut in hoc seculo vel in alio
punirentur. Secundo patet quomodo
lex humana prohibet manus
et non animum, tamen prohibet
divina peccata exteriora. Item lege
nihil humanis aliqua dissimulant
aut immora multa ut vitentur
maiora, sicut permittuntur forni-
cationes simplices et non pu-
niuntur humanis legibus ut
vitentur adulteria, lex autem
divina omnia talia punit peccata
quia non tantum prohibet hec mechabe-
ris, sed etiam non desiderabis uxo-
rem proximi tui, nec est tantum prohibet
non furtum facies sed etiam non
concupisces rem proximi tui, Exodi
xx. Tertia ratio quare sunt
est pro nunc recognosce et inducto [illegible]
omne iudicium. Illa de contemplatione
veritatis et de agendis [illegible]
[illegible] alio fuit divina indica-
cionum, ut de asserentibus apud
[illegible] gentes divise sunt

legibus. Consequenter iudicium consimile [illegible]
aliquid est iniustum, sicut sunt actus inde cum
est iniustissimum, ergo enim in humanis
medijs possunt tradi directivas et
certas, necessaria fuit lex divina seu
theologia sacra. Ita quod error de mora-
libus frequens accidit [illegible] est frequ-
ens, ut dicit Ecclesiastes [illegible] viii
quarto summe. Tertio nota quod permitten-
dum quod licet super [illegible] singulare
quod in [illegible] [illegible] peccatis
sunt temporalibus terribile et lassim
labor cum sine recreatione per spacium tote
placeret, licet aut contemplacio divi-
na sit per peccata suorum in quibus
debitum consistit, ut percenna sua
spacium in hoc debitum clarissime. Spe-
cialiter speculans per naturam naturalem in prin-
cipiis et quod est finis summi perscrutamini,
talia vero pro vita quae et nisi, quae
erit in futuro vel in mente visionem
que est finis et est finis ultimus beatitudinis
celestis. Quarto quod viator non possit
in fine tendere nisi eum cognoscat,
finem aut finem naturalis perfecto-
ris necesse non est. Non vero per nec-
cessitabile est quomodo lex iniusta per-
mittetur in futuro sed in morte infor-
dat. Quinto quod sit alia scientia super-
ior que est decreta, que sit de deo
in quantum est finis non communis rebus
creature, sed creature temporalis. Scien-
cia quod theologia medicina cogit
de nullis per modum erroris, sed vero de
perdendis et eternitate alia vero ente
per actum sive deo de unius perfecte
et unius methaphisica etc. Quia theologia
divina agit de ente nobilissimo
ipso videlicet deo ut reddit attendit
in deum veniunt in suum finem ultimum.
Unde sacra theologia merito appellatur
divina, sicut per sanctum dei afflata et
per eos quod spiritu dei loquenti sunt ad
ministrata. Hominum docendum facit
ad plenum dei illud reformans

instruendo ad caritatem et excitando
ad dilectionem abstinens erroribus contraria
eis / Sicut autem in aliis scientiis non construitur
Verum necesse omne prius resolvi / Itaque
si in ipsis veritatibus dubitatur / et plus quam
in aliis contrariorum status non principiis
inniti / Unde procedat ad ostendendum / Sacra
Scriptura Augustinus xviii° de civitate dei
theologi expositores [illegible] non potest sine [illegible]
et tenderet ad ostendendum / Item quia licet
notitia per rationes humanas tradita
illuminet intellectum notitia autem per
sacram scripturam acquisita non solum
illuminat intellectum verum eciam inflammat
affectum / assertum est [illegible] vite ad vi-
tam [illegible] / Unde [illegible] doctrina
supernaturaliter revelata necessaria est pro salu-
tis habitudine acquirenda / Unde magister
Augustinus super [illegible] ad que veniat
ad [illegible] insolubilitas
nisi divina docuit auctoritas / Et
libro [illegible] felicitas magna est domini
dei / Ceterum [illegible] non potest [illegible]
per naturam / quia [illegible] / Item
venerabilis [illegible] doctrine
principalis [illegible] necessaria
[illegible] ipse [illegible] Dehinc [illegible]
[illegible] credimus nec in [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] Item [illegible]
[illegible] / Et sic primum [illegible]
[illegible] ista [illegible]
[illegible] sapientie divine sunt [illegible]
[illegible] ista [illegible]
[illegible] et si sacra theolo-
gia [illegible] regio [illegible]
[illegible] / in qua est divine vie
et veritatis [illegible] / quia ipsa [illegible]
[illegible] ancillis [illegible] ac
ipse [illegible] recipit famulatum /
ut [illegible]
[illegible] intellectum [illegible]
[illegible] doctrine [illegible]
[illegible] sic [illegible]
[illegible] divina sacra [illegible]
aliis / quia non [illegible]

res in ea sunt [illegible]
sic in eo sensu quo est inter
[illegible] et res necessaria est [illegible]
[illegible] / sic in eo sensu quo
inter res et [illegible] / Item [illegible]
musica [illegible] necessaria est [illegible]
[illegible] / [illegible] ad [illegible]
[illegible] consistit in [illegible]
ne ad [illegible] pertinet [illegible]
et [illegible] ad [illegible] pertinet
[illegible] / Ad [illegible]
et [illegible] pertinet [illegible]
[illegible] consistit in
[illegible] et [illegible] est in [illegible]
[illegible] / [illegible] in [illegible]
[illegible] / Omnis autem dis-
[illegible] vel est in [illegible] ad quam
pertinet arismetrica / vel [illegible]
[illegible] ad [illegible] musica / vel [illegible]
situ ad [illegible] geometria / vel in
motu ad [illegible] astronomia /
Ad [illegible] aut qualitatem
spectat physica / [illegible]
[illegible] sapientie divine /
et [illegible] ordinata
ad [illegible] / [illegible]
[illegible] inter [illegible]
et [illegible] historia
et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] est inter [illegible]
[illegible] musica [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] arismetrica musica geo-
metria astronomia et physi-
ca [illegible] ista [illegible]
[illegible] / [illegible]
liberalium studia [illegible]
[illegible] sunt
necessaria et utilia / [illegible] de
[illegible] in [illegible]
[illegible]
de [illegible]
[illegible] efficiatur /

Item septimo scientiarum diuise-
scilicet sacras precedentes
tamen non utilitate sed voluptatem
tem in ipsis percipiebat ac ve-
ritate. Ista racio sic confirmatur
exemplo et auctoritate
de primo dicit Augustinus [illegible] spiritu
et anima [illegible] ve [illegible] ... inten-
insignita est anima que arti-
bus vacat agrestibus et dis-
ciplinis inseruiunt vel inuis-
nit diuina sapiat et humana
tractet. Et hinc in dialo-
golium li° primo c° [illegible] mo-
sicut mos. Et quia multi catholici
scripture doctores antiqui
in studijs suis ad opus
erudiendorum, in quibus tanta
cura non precessit sed in specu-
lacionibus, ut quamplures heresum
plena sunt precepisse ad
scripturarum notitiam magis ex-
tendo quam audiendam [illegible]
ministri, et sibi committat docto-
rum ... quod optima instru-
menta, quia via per parat
aditum ad plenam sapientie notitiam
enim ... et ... non
attigit. Ideo quod ... quasi
quamquidem vias humanas cum
de scientia sapientia mentis
... coniungit ad sapien-
ciam perueniendi ... securita-
te veritatis ... reliquas scien-
cias vel ... multos labores
plurimam ... fructus
... aut ... in
... creditum sunt in
quem fructum reportauerunt.
Et ideo ... fructus non me-
diam quam ... in scolario
... de quinto ... dicit
Augustinus li° 2° de doctrina
christiana disciplina disputa-
tionis ad omnia genera quomodo

que in libris sacris penetranda sunt
et dissoluenda plurimum valet. Augus-
tinus in ... a ... pessime falsa sunt
decepti non ... Ideo ... quod illa
que appellantur ... ita vocabo
doctores in disputationibus mediis ...
ut non se ... sed cum in ...
scolas ... diligenter attentes de-
cipiant. Tercia racio veritatis
... ut ... Quia quamuis
... scientie erant quidam legunt
ad voluptatem poetarum figmentis
et ornatu verborum delectati vel
... sunt. Quare non eas
ad ... adiscunt ut ...
rebus quibus legendo detestentur
et ... que in eis inuenerunt
ad usum sacre theologie ...
ut ... Et ...
... scientias ... adiscunt ...
in quibus ... studio ...
diuina manifestatur et ...
... Ut dicit ibidem ...
de quodam ... scientias
perscrutabis per humanam ...
... nemo sacra theologia
... diuina ... inspiratam
veritatem ... esset ...
... tam et ... peccatorum ...
... ista ...
... ista ...
... tradite ... sacra theologia
... diuina est ... Item
in ... veritas non sine
... possit ...
... sacre
theologie ... ista
...
et veritatem ...
... in ...
... sacra theologia non est ...
... quia est ... diuina ...
et per ... sapientia ...
sunt ...
... in ...
in ... veritatis

sapientionales insipere / et supernatura-
les non aliquam practicam vel speculativam
aliter per[illegible] inter se vel sive / quae
veritatum scolares sive philosophales tradite
permaxime sunt / ut in singulis tra-
ditionibus mathematicis tam in mathe-
matica quam in physicis quam [illegible] quam in
ethicis / ut late deducit Gerson
in commento decretis parte prima
In lege vero nova continetur veritas
simplicissima quoad omnimodam intelligi-
bilitatem / non autem quoad ipsam varietatem
materiae in scriptura legis novae et si tamen
unica veritas simplicissima sit tamen
propter varietatem sensus plures / ut
puta ipsius litteralis / sive historicus
allegoricus anagogicus et tropolo-
gicus / ut dicit Gerson / [illegible]
[illegible] q. prima / ubi tamen concluditur sequi
non omnem veritatem sacrae scripturae per-
tinere / sed aliam conclusionem / aliam tertio
aliam quarto / aliam tamen unicam concludit
ut late deducit [illegible]
[illegible] q. [illegible]
in speciali veritatem autem / et quod
veritas non cuiuslibet ordinis [illegible]
quoad ad [illegible] est tenenda / quod constat
non unius ad [illegible] sensum est re-
ferenda [illegible] [illegible] ipsum litterale
pertinet ad statum [illegible] / non ad [illegible]
sensus ponenda / [illegible] quod [illegible] non sint
[illegible] aliorum / sed ab omnibus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sint intelligenda / ita quod nullo
de ipsis litterali sint tenenda / sic illud
[illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] et [illegible]
si [illegible] [illegible] scandalizat te [illegible]
[illegible] et [illegible] abscinde [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] de [illegible] [illegible] Thome in
parte prima q. [illegible] [illegible] / [illegible] idem
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
q. [illegible] [illegible] [illegible] scriptura ad
[illegible] [illegible] [illegible] ordinata / ut pa-

[illegible] nullam veritatem manifestari
necessaria ad salutem / vel [illegible]
vel [illegible] / quod veritas necessaria ad
salutem non possit nullis pa-
[illegible] [illegible] manifestari
ut deducitur [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible] non poterat [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad salutem [illegible] necessariae /
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] si [illegible] [illegible]
[illegible] necessariae [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et singuli [illegible]
salvari [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] credere tenentur et [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] / et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] / [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] / ut [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] religiosi [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] / vel [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] /
[illegible] igitur [illegible] ad re-
ligiones [illegible] [illegible] [illegible] a [illegible]
[illegible] / quia [illegible] [illegible] / [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] / quia [illegible] et
[illegible] [illegible] / quia religiosi [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] / [illegible] ad
[illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] reli-
gionis [illegible] / [illegible] [illegible]

sepe non distincta / ipsi vero erat ecia-
nimis / et in deos [illegible]
deos / nec unum [illegible]
[illegible] depravati sunt / de quibus
dicit beatus Augustinus in libro de vera re-
ligione / habebant [illegible] scolas
separatas a populo in quibus docebant
illos quos sciebant non esse ve-
ros deos / et templa communia in
populo in quibus [illegible] sacri-
ficabant / et licet dicat beatus
Augustinus de civitate dei libro [illegible]
illos [illegible]
[illegible] tamen animo non consensisse sed
propter timorem tyrannorum finxisse
non tamen absolvit [illegible] quin
dampnati sint / [illegible]
[illegible]
[illegible] dampnati sunt / quia
[illegible]
fesse non sunt / que tamen [illegible]
debuerunt / sicut patet [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible] veritate dicit Augustinus
libro 9 super Genesim [illegible]
Maior est [illegible] scripture auctori-
tas quam omnis humani ingenii perspicaci-
tas / et ideo scripturarum sacrarum
auctoritatibus cetera subdenda
sunt / ut [illegible] ad intellectum
[illegible] prevaleat / ut [illegible]
Augustinus de baptismo parvulorum
[illegible] igitur sacre scripture [illegible]
[illegible] fallere ut falli / [illegible]
[illegible] de planctu nature [illegible] auc-
toritate [illegible]
[illegible] fideliter [illegible]
[illegible] dat deus
assensum / veritatis [illegible]
[illegible] quia testimonia
[illegible] sunt ad salutem
necessaria / ideo [illegible] credendum /
quia sine fide impossibile est placere
deo ad Hebreos 11 / et quia
non sufficit credere [illegible] fides sine
operibus mortua est / Iacobi [illegible]

[illegible] fides [illegible] ad implere /
quia non [illegible] crediderunt et docuerunt /
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
de omni genere [illegible]
[illegible] sunt [illegible]
non tamen [illegible] / quia non
[illegible]
in [illegible] ut in [illegible] finale / [illegible]
[illegible] septimum / [illegible]
[illegible] in [illegible] / ut [illegible]
[illegible] / et [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible]

[illegible] sacre scripture septime

Plures [illegible] sunt [illegible] /
et [illegible] in aliis [illegible]
[illegible] septimalis [illegible]
[illegible] magis [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] septima [illegible]
[illegible] multiplex
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] septima [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
dicit Augustinus [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] septima ad [illegible]
ut [illegible] virtus [illegible]
ad salutem / [illegible]
[illegible]
[illegible] / et [illegible]
[illegible] esse [illegible] / actor [illegible]

nec solum sit in armario dei adaque fundens sit res sit exponere in sua altitudine est spiritualis. Sed sacra scriptura manifesta veritas dei. Ultimo primus sensus sacre scripture primo et magis consistit sensus historiarum sive litteralis. Aliorum de sermonum quod res sunt signa aliarum rerum, et magis consistit sensus misticus sive spiritualis, et hic est triplex secundum omnes doctores in quibus veritas quare certa veritas quod sacra scriptura per rerum figuras tradidit ad duo ordinatur scilicet ad recte credendum et ad recte operandum. Si ad recte operandum sit est sensus moralis sive tropologicus. Si ad recte credendum sic oportet distinguere secundum ordinem credendorum. Ut dicit Dionisius ecclesiastica celesti ierarchie. Aut status ecclesie militantis medius est inter statum synagoge et statum ecclesie triumphantis. Vetus enim testamentum figura fuit novi, vetus vero et novum figura sunt celestium. Bonorum igitur spiritualium secundum credenda ad recte credendum. Per similia in illo modo figurarum quo vetus testamentum est figura ecclesie militanti. Et sic est sensus allegoricus. Vel in illo modo figurarum quo vetus et novum testamentum figurat ecclesiam triumphantem. Et sic est sensus anagogicus. Et de istis sensibus dicitur versus: Littera gesta docet, quid credas

credas allegoria, moralis quid agas, quo tendas anagogia. Hoc quod tres predicti sensus ad res non sunt in aliis scientiis, sed solum sit hic res per voces vel similitudines fictas ad figurandum ordinatas, ideo in aliis scientiis non nisi unus sensus est litteralis. Unde est quod in sacra scriptura monstra inveniuntur et informibus partibus non recipitur nisi unus sensus litteralis, quia fictiones poetice non sunt ad aliud ordinate nisi ad significandum illis significatis non supponendum in figurarum, vel in pluralitate communicatam [illegible] est in omnibus sensibus. Est

predicti expositi litteram redeunt. Non tamen quelibet vera res signat, sicut res alia res. Nam plures glosse doctorum eiusdem partis illate sunt tamen unus sensus, quia littere consistentes eiusdem partis sensus literalis sunt tamen eadem res continent licet secundum diversa et per consequens literalis licet in glossa sed nec sacre scripture sit sensus literalis plures sensus sunt ponendi ad duos tamen principaliter referri possunt quos non oportet ut procedendo superius dictum est. Ad

quatuor sunt sensus sacre scripture: historia que res gestas loquitur, allegoria in qua aliud ex alio intelligitur, tropologia id est moralis locutio in qua de moribus tractatur ordinandis, anagogia per quam de summis et celestibus tractaturi ad superiora ducimur. Et notandum quod sensus historicus sive litteralis apostolus docet Ieronimus, allegoricum docet Ambrosius, tropologicum sive moralem sanctus Gregorius, anagogicum vero sanctus Augustinus. Declaratum est quod sacra scriptura veteris et novi testamenti pluribus sensibus potest exponi. Quod autem licet sacra scriptura contineat sensibus plures sit exponenda, non tamen in quolibet sunt parte. Notandum. Hoc [illegible] in quibus vere [illegible]. In pluribus argumentis ostenditur. Primum per sensum littere in glossa [illegible] solum sacre scripture plures sensus concedunt ponere vel extollentia ipsius secundum veritatem divinam sacra scriptura plurimis sensibus exponitur, fastidium et occasio suspicandi veritatem et veritas fidei ab universis deserendi. Veritatem ostendit veritatem fidei sine dissimulationibus in sacra scriptura tradi, patet per beatum Augustinum in de doctrina christiana

Quintum quod est verum probatur ex quibusdam dictis / Ad aliud dicitur quod primum quod est plenitudo sit et dicitur non est compar una res constatur fieret ex [...] / Ad secundum respondetur quod pluralitas perfectionum quarum una non procedit ex alia facit multiplicitatem beatitudinis et [...] multiplicat ministerium / sed spiritus semper fundatur super realem et precedit ex eo / unde dicit quod sacra scriptura ex parte realis et spiritualis / non est in ipsa aliqua multiplicitas / et dicit Augustinus in libro de doctrina christiana / sunt ergo quod in aliquo dicto sacre scripture traditur quod alibi non manifeste exponatur / Unde spiritualis expositio semper debet esse fundata in reali et ita evitantur omnes errores [...] /

Utrum formalis beatitudo

Utrum formalis beatitudo hominis sit formaliter in actu voluntatis / Et videtur quod non / quia formalis beatitudo hominis est cognitio divinitatis / Iohannis xvii / Hec est vita eterna ut cognoscant te solum verum deum et quem misisti Iesum Christum / Et Augustinus [...] super Genesim ad litteram [...] / Summa felicitatis est [...] quod amatur / [...] in tribus [...] / [...] Augustinus [...] et quod [...] / [...] libro x ethicorum [...] felicitas est [...] / [...] ponit felicitatem [...] in operatione intellectus speculativi consistere / igitur [...] In oppositum [...] sacre theologie qui dicunt [...] / quod beatitudo formalis hominis consistit in actu [...] in bono [...] / et consistit in actu nobilissimo / qui est finis / et nobilissime potentie respectu obiecti nobilissimi / et hec est voluntas creata / quia secundum Commentatorem est finis [...] actus [...] finis optimi quod est bonum / et quod [...] / [...] dicitur consistere [...] / beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus / et beatitudo est status perfectus / ideo quod est perfectissime creature [...] est [...] / et perfectissime potentie ipsius hominis [...] est voluntas / que est motiva imperans et dominans aliarum potentiarum / et perfectissimus actus [...] est [...] / et secundum [...] super primo continet in se [...] scilicet dilectionem / delectationem et quietationem [...] / [...] amor [...] amicitie [...] in [...] amore [...] delectatio / et in [...] quietatio / [...] super [...] / [...] quod beatitudo [...] consistit [...] voluntas / [...] et [...] / Alia est dispositiva / ut est caritas / quia ad beatitudinem disponimur / alia est formalis / ut actus [...] quo deum diligimus in ipso delectamur et quietamur / Alia materialis sive obiectiva / ut deus quem diligimus / [...] et quietamur [...] / [...] beatitudo non consistit [...] in actu [...] / [...] actus voluntatis [...] / et in isto non consistit beatitudo formalis / quia [...] actum [...] / [...] est [...] / [illegible]

no[^1] ... no ... no

[^1]: Marginal "no[ta]" marks in the right margin beside the second column.

Actus est actus quo quis propter deum amore
delectari et quietari, et talis est celesti-
nus. Ex dicto patet actus voluntatis
dei actu est duplex: quidam terminatus in
mente ad creaturam, puta sicut scit se di-
ligere deum, et hic non est celitudo fortior,
et ille actus vocatur amor complacentie,
quo deus amatur propter se. Secundum actualitates
Actus quidam in mente terminatur ad eternam
deitatem, scilicet quo beatus diligit deum
quia bonus est in se, et in ipso deo delec-
tatur, et iste est celitudo fortior. Et
dicitur amicitie, cum voluntas
amat deum non propter sua commoda utili-
tate, sed propter ipsius dei immensam boni-
tatem. Conclusio prima: fortior celitudo
communis est summe recte volunta-
tis [illegible] et est actus volun-
tate [illegible] addicto [illegible]
[illegible] in via et in patria diligere
deum. Quidam beati in via et in patria
delectantur in deo. Tertio beati in
via et in patria delectantur in deo sine
relatione alterius. Conclusio: prima fortio-
ris celitudo communis est amor recte
voluntatis in mente terminatus
ad eternam deitatem, patet ex hac communi
nota. [illegible] in via
et in patria dilectio terminatur in deo
ut in ipso obiecto. Quidam beatorum in
via et etiam in patria dilectio figuratur
in ipso deo. Tertia beatorum in via
et in patria quietatur sive in deo
sicut in termino ipso. Conclusio
prima perfectioris celitudo communis est
amor amicitie et non complacen-
fate tie recte voluntatis, patet ex dicto
nota. Et ratio est quia ille amor est
summe celitudinis quia ordinatus.
Dilectio enim dei propter se non potest esse
mala. Amor autem dei complacen-
tie quo deum diligo ut bonum
mihi faciat et commoda mea prestet
malus est et inordinatus, ut de
primo angelo malo [illegible] conclu-
sio: Secunda perfectioris celi-
tudo est deum in se et propter se

considerando pro obiecto. Quidam con-
mittunt [illegible] dici beatum for-
maliter qui deum amat propter
aliquod commodum temporale.
Secundo amator dei reatu
non diligit deum propter aliquid
finaliter. Ratio: committens non
potest mereri qui diligit deum
propter aliquod commodum temporale.
Celitudo que est vera, patet ex conclusione
prima. Et de actualitate hic
Ricardus in [illegible] libro de contem-
platione: celitudinis [illegible] est
in visione [illegible] sicut intellectus
eius complementum est in [illegible]
voluntatis [illegible] assistit per
[illegible] que modo celitudo
consistit [illegible] actu voluntatis
sive amoris, quam in actu intellectus
sive cognitionis, quia prius est quod
simpliciter amat quam
cognoscit, eo quod amor transfert
amantem in amatum, et sic
amor facit quod eo quod ama-
tur [illegible] sit ipsi amanti,
[illegible] non facit ipsa cogni-
tio. Magis tractat venerabilis
Anselmus de Bonaventura in
quaestione de [illegible] quod in
[illegible] tradidit magis de feli-
citate, quod non potuit attinge-
re de angelis de [illegible]
[illegible] in primo.

De unitate divine essentie 2

Licet in unitate divine essentie
personarum pluralitas possit
stare, et dicunt quod sit, quomodo
probabimus in sequenti [illegible]
[Johannis] v°. Tres sunt qui testi-
monium dant in celo, pater, ver-
bum et spiritus sanctus, et hi tres unum
sunt. Ergo quod [illegible]
sit, quod sit sit [illegible] quod divine
persone sunt [illegible] inter se quia
sunt [illegible] essentie divine, [illegible] sunt
[illegible] inter se [illegible]
et eadem sunt eadem inter se sunt
eadem per quodcunque principium, scilicet

sed tamen est eterna et quod pater / Quia
filius est eternus ergo et filius
est quod pater / Item per fidem catho-
licam / ergo quod secunda persona divina
ponenda est, quamvis supponimus summa
quod est ire perfectio et summe
perfectum in deo / Nota quod supposita
summa quod alibi deus non esset su-
me bonus / Item nihil in deo po-
nendum est superfluum vel dimi-
nutum / Nota quod alibi non esset
summe perfectus ordo / Item nota
secundum Bonaventuram / In divinis po-
nenda est pluralitas et distinc-
tio personarum et unitas essen-
tie propter summam bonitatis fecunditatem
seu diffusionem / et propter eiusdem
summe caritatis et communitatis
/ Licet enim pluralitas non re-
pugnet unitati essentie / quia non
sunt per se absolutum / sed in ta-
bulis / sed per accidens sic etiam
/ Item secundum Bonaventuram relatio mul-
tiplicat trinitatem / essentia continet
unitatem / in hoc distinguuntur
persone ordine et equalitate / In
angelis sola equalitas in deo sola
ordine / secundum Augustinum de tri-
nitate / Conclusio prima essentiam
divinam esse unam et plurificari
non posse theologi ponunt. ita quod
in divinis non est pluralitas
essentialis. ita quod ibi sint plures
dii essentialiter distincti sed ibi est
unitas essentialis, [illegible] Nota quod
nec tantum unius perfectio possit
nec unius actus, ideo plures
quod tunc unius esset superfluum
quod est contra secundam suppositionem / Item
secundum quod tunc deficeret deo aliqua
perfectio contra primam suppositionem
/ igitur conclusio vera / Correlarium secundum
/ Tantum unus est deus / secundum unde
est principium summe bonitatis
et malorum / Et sic tantum unum est
principium spirituale quam

est corporale / Item conclusio secunda
pluralitas in summa unitate stat
divine essentie, id est in unitate divine
essentie ponenda est pluralitas per-
sonarum. patet ex nomine et eius fidei / et de-
terminatione omnium sacre theologie doctorum
et specialiter [illegible] / Tertio [illegible]
/ quod [illegible] / Et probat Ricardus de sancto victore
de trinitate [illegible] accommodetur
primo quod in deo est summa caritas
Hec est perfecta et summa caritas
non est amor privatus sed communis /
Tamen ergo est summa caritas non est
amor privatus sed transiens in alterum
quod vult / non est personarum pluralitas
ibi non est summa caritas / sed summa
caritate dicere [illegible] ad aliud
quod deus non est / Item certum est quod est
summe diligibile / igitur [illegible] possit primo
summe tamen dilectus caritatis exhiberi
posset / et sic [illegible] ponere personarum
pluralitatem / Et illis ultimis ca.
3° eiusdem libri tamen arguit sic
Ad omnem summitatem summe et per-
fecte caritatis requiritur et quod diligit
aliud velit illud ab illo [illegible] summe
diligi et perfecte sicut [illegible] / Si ergo
deus [illegible] persona que [illegible] vult
ab aliquo [illegible] summe et perfecto amo-
re diligi sic [illegible] non potest [illegible] esse
nisi ibi sit tertia persona que [illegible] sit
deus / igitur relinquitur quod in unitate
divine essentie sit trinitas personarum /
/ Correlarium primum / [illegible]
est [illegible] quod in unitate divine essentie
est pluralitas personarum / Item proba-
bile est [illegible] quod perfecta simplicitas
stat cum distinctione / Tamen unitas
et pluralitas [illegible] non distinguuntur
[illegible] ad diversa respiciunt / unitas
[illegible] respicit ad essentiam / plurali-
tas [illegible] ad personas / sed si ad eam
respicerent tunc [illegible] distinguere-
rentur / Conclusio tertia [illegible]
in [illegible] dicta sunt vera non [illegible]
[illegible] materialis [illegible]
nali / patet quod non potest [illegible]

[illegible]

vl mete scia fidei no pt ee evidens
misstm viatoris in statu sola lumi
nali / sz thes e vitas in mente
Doctori / legit et / aut no / qr scia si
dei excludit evidencia / qr e d' rebus
q no apparet / ut dicit mgr libro
iiio dist xxiiii / mtz p angl in
libro o de trinitate / et allegat mgr
in libro primo dist iia / Ma et sciencie
actus in validat in ea excellent
luia no sufficit vl p scia fidei em
crimandet / Capitulo libro Consim
tenus quomodo sciret vl in dedissa sa
piaz et mistis primis d'alti sic
Wcerem primis dictis fidei i lume
natli no pnt evident cognosci /
Item Ricardus primo de trinitate
cao imo dicit: dilut mixtis nuc
in hic ope ea q credes no solu
probabiles vez ecr zonedes necessarias
inducere / p zonedes necessaria mistit
zonedes sm rei vitatem concludentes
p zonedes probabiles mistit zonedes
de ppl qstitas et apparentes / tem
quo e ba Ps ex qstinon prima
ad aetra credet ad ista maga
md quoniam veni et credit / negat
eadem mo qmo sit id in libro Deus
pr et filius et Sps Sctus sunt id cene
dmie identitate absoluta et cern
rali / et sic ecr sunt id inter eam
identitate / Et sic vel ad scilicet in
spalteram dz / quo et tremulatis
debet de se inbi venire migchem
sic sunt venite in premissis
in medio sic / Ut eena dmia
est ly pr / Ut filiq et eena pr
filius e illud quod e q' pater /
3 De creatura mundi p ea q̄ sunt
De creatura mundi p ea que a deo
sca sunt invisibilia videat cog
scia id e vez dei p creaturas
ab homine sit cognite publice / Et
Ar q sic / p apostm ad Romanos
1o / Invisibilia dei a creatura
mundi p ea q facta int sta conspici
unt / Et p ed Capitulo xxiiii o
A magnitudine speciei cognosci
creatoris / Et lra q cognosci per
confitium / quia id q magnie eae
magnie pt cognoscit p confitium
Et mgr credit qr glut perfy
p creaturas cognoscit dirigendi
Alia sup id Rom 1o Cognitu
est dco manifesta est illis dne
in zonibus / q d in se clnt vn
cognosce pnt qd e invisibile de
deo / scilicet p naturale rez / Item altum
Orientem sic / Aperitur ce speciei
unicum p qd sit cogite dullad
q p ipm cognosce ut spectat in
phlo me ad qelinos / Sz creatura
ad deum nulla e speciei / qr i infi
tum distat / Deus enim in infi
tum excedit sue qstituti / qs
sca / Ap decision no ss primo
re iud / qtmgit cogisse et can
p qstitum vl qstitum p cam sile
qtmgit cognosce causam p dctz
ut in futu / et dcm p creaturam
ut in prima / et qr dcm sz
tam / eminencia / et remociones
creatura et norat ons ab eo
pdictud de mechilo / in qstitud
eius pdictud ab eo dicat i
cognicione dei / p causaz sm ee qr tota
sic dicat p eminencia / qr qs
p sermei creature nobiliori no
est in sna ra / sm q et mechi
lo et sic dicat p remocionem
qr sic p misceret ei nulla imp
fecte / q ex hd e in deo / Tho
mas sm eiusdem primo creatura dne
est cogniciu veca e appeteuc
sm qt res dignionem perpi dea
est apprehensiuo / si qz res papa
et eius in eliaz intelligibile
qsi tota et tota intelligo / primo
et ne ho in deo ab excedente
cognoscibilis / ideo qr ss Ano con
dmie cogscebz cognicio de ve
cognita sm modum cognoscentis /
et no ss modum rei cognite / modus
no finite vetus nu vilungit
ad modum obiecti infiniti / Ideo

nota secundum eundem quod innuitur cum
anima agens intendit sibi assi-
milare paciens / Deus igitur cum
sit agens et tamen per creaturam
omnis creature secundum triplicem
eorum causalitatem scilicet efficientis pa-
terni / exemplaris per sapienciam et
finalis per bonitatem / Ideo est
quod in omni creatura imprimit
sibi nota triplicis causalitatis
species una in modo sive in mensura
specie sive pondere / ordine sive men-
sura / Dicimus invenimus esse
immaturitas / quod attestatur primo
primis esse distinctionem que ad
sapienciam / et conformatur que ad
bonitatem pertinet secundum / Tercio nota
secundum eundem quod procedendo dicitur
esse similitudo / quia confuse et indis-
tincte representans / ut similitudo
pedis quia representat partem [illegible]
sed non indiuiduum / quia specialis
et distincta / ut similitudo facie
que representat indiuiduum / Prima
sufficit ad representacionem creature
omnis / ista per ...ionem prima dicitur
vestigium / ista imago / Prima
est in omni creatura / ista in
solis racionabilibus / et maxime
in mente eorum / Tercio nota prima
sicut in vita beata cognoscimus
per deum creaturas. in vita tamen patrie
cognoscimus ipsum per creaturas / patet quia
nota / Secundum in primum in vita beata
anima in deo relucebunt tanquam
in speculo / Secundum in vita beata
cognicio creature et perfecta / Non
in vita patrie cognicio dei est obscura
et distincta cum omnibus / exemplar ad
sensum primum tamen confirmatur / Secunda
scilicet cognicio dei per creaturas in vita
patrie non est comprehensiva sed apprehen-
siva omnibus / patet quia secundum nota / Tercio
primum in vita patrie cognicio
veritatis dei intellectus plus quam
Secundum in vita patrie cognicio
dei dabilis est quia est / Quarto in
in vita patrie cognicio dei est
imperfecta / Quinto scilicet ...

per vestigium que sunt res [illegible] dei
hominis conformatur per imaginem tamen spe-
cialis et expressa res [illegible] / patet
per tamen quod nota / Secundum in primum in
vita patrie deus sine medio non potest cognosci
sicut patet per apostolum videmus nunc per
speculum et in enigmate / glosa ecce
per imaginem et obscura / videlicet non per
creaturas in quibus aliqua similitudo est
relucet / Secundum in patria vita non est
sub aliqua creatura medio dicitur / sive cognoscitur
tamen deus / Modo est quod creatura magis
participat cum prius et bonitatis
quam alia / et in patria vita creatura
tunc relucens magis reficiat deus ex
racionalibus / Modo quod in racionabilibus
non est vestigium quod attenditur in racionis
generis / sed in racionalibus est imago
quod attenditur secundum conformitates magis ex
penetrantes confirmantur ad deum / Secundum
quod est in prima parte hystoria ad ... aliud
ut est in quibus moveant deus et creatura non
sit proporcio verum tamen est in proporcio
analogie / secundum quod creatura capax sine
esse a creatore et ipsum imitari / Ideo
sufficiat ad ducendum in cognicionem eius /
sicut per ... ducit magister ... /

Utrum generacio vera in divinis

Utrum generacio vera in divinis sit ponenda
Et arguitur quod non quia per Augustinum ... cogitacio
[illegible] quod probat veram et perfectam in
divinis generacionem sic dicens quod sicut filius dei
... aut potuit generare sed noluit
ideo invidus fuit / aut voluit sed non
potuit ideo infirmus fuit / aut nec
potuit nec voluit ideo infirmus
et invidus fuit / aut potuit et vo-
luit ideo genuit / et quod vera in ... /
... sic ... generacio data est per
... specialis / sed in rebus perfectis
scilicet celis stellis et angelis non est
generacio / quia incorruptibilia sunt /
ergo cum divina sunt incorruptibilia
in ipsis generacio vera non est ponenda /
ergo quod sit / Parisius nota secundum
... quod perfectius est
simplex creatura sine deo est

alterius / Quantum autem imperfectum est
generatio de ratione / Est autem duplex in
creaturis / una enim generatio que terminatur
ad esse actuale / quo quod est esse in per se
subsistens et incompletum / non est generatio
generatio in deo ponenda / Alia est genera-
tio simul que terminatur ad esse substantia-
le / que scilicet terminatur ad aliquid magis forme
et hec dicitur / que de alia fit ut sunt
actu generationis / et quia imperfectio est
quod non ponitur de se esse perfecti /
informat enim corpus forma in actu
materie / et ideo non est in deo ponenda /
que de forma secunda / et ideo est aliquid per-
fectum / scilicet generatio aliquid ad imper-
perfectionem / scilicet divinam et natura
quod nec terminata non potest esse tota simul
in pluribus / Remota ergo imperfectione
respondeo [struck] ponere in deo
Est ergo in divinis eius esse totalis
et perfecta secundum modum generationis non tamen
communis generatio sive secundum appella-
generatio / sed que est passivum nature
non relinquit / Est ergo in divinis generatio
sola divina perfecta et eterna et naturalis
similitudinis / et quia nulli alii conveniat
generatio / vera in istis in se [illegible]
in divinis / generatio inferior est trans-
mutatio de non esse ad esse / nec de
potentia / et ideo de generatione / Aliter ge-
neratio quod includit imperfectionem dicitur per-
petuum quod incompletum esse per se non esse /
ideo in divinis non est alterius / generatio
ergo in divinis est a producente de-
rivato producto vel producto consubstantiali
et omnino conformis esse per modum nature
in una eadem generatione primo per generationem
esse ... generationem / Divinis .n. generatio est
communicatio et non ... / generatur enim
generatio tamen consubstantialis secundum esse conver-
tibili suo / sed non secundum generationem / Patet
quod de consubstantiali dicitur a producente tamen
denominative / sicut possunt ponentes nature ...
sed illa ipse non est generatio / Patet enim
quod de omnino conformis / commune est
... et ... non ... in
... consubstantiali / sed ...

consubstantialis sunt conformes /
Patet autem quod dicitur per modum nature
eius ponitur quod est per voluntatem /
sicut .n. deus in mediatissime
generat omnibus sicut ipse esse suum
tamen quod non per modum nature agit
sed per modum voluntatis / non dicitur
ea generatio / Patet etiam quod dicitur in
una / et illud totum natura per one
tenens sicut omnes creature per modum
sunt ponentes ab eadem / non tamen dicuntur
sunt generati ab eo / Lectione prima
in rebus creatis non est simpliciter
vera generatio / Patet quod nullus conformis
tales generantur esse ipsi generanti
a generante / sed alia et multum
imperfecte / id est / Tertia est communis
generationis descriptio / et assumpta
est in ... in singulis / nec
in omnibus ponitur quod ... co-
forme nature ... vel illius
a quo vel a quibus generatur se-
cundum ... / sed in ... de sicut
dicere in proprio ... in rebus creatis
et per secundum generatur non tamen generatio
sunt / ... / quod secundum ... / ... generatio
inferior potest magis esse
similis quod ... sunt generatio / ...
... generatio secundum ... inferior
... sunt in ordine ad generationem
... / Lectione secunda in divinis
est ... et perfectissime dicitur generatio
quia ibi est a producente alter per na-
turam consubstantialis et omnino conformis
per modum nature in unitate generationis
sicut .n. / Tertia est descriptio communis
quod secunda persona est per generationem
immediate et per modum nature totum
et omnino esse conforme quod quod
prima persona / cum sint eque perfecte
... modo perfecta / Ideo generatio dicitur
... in proprio in divinis est generatio
... non tamen in ipse sed
tamen in ... / ... deus pater generat
deum filium / deus deum patri

sui vero genitus eternaliter et cum persona
una tota | quia eo ipso tota tercia
persona in divinis tamen a patre spi
rat a persona prima et secunda | non
tamen est ab ipsis genitus | quia tercia
persona non procedit per modum nature
sed per modum voluntatis et amoris | quia
tertia | quia amor est | quod in divinis
est tamen una persona que est
immediate per modum naturalis procedens
a prima persona et tertia que procedit
a duabus | et a prima nulla alia |
et illa tamen procedit a duabus per
modum voluntatis et amoris
ut dicit Richardus libro vi[o] de trinitate
capitulo xv[o] | Communis manifestatur ut ita
dicam sunt tam originalis unius
cuiusque amoris | vel quod tam origi
nalis alterius | Item in summa tres
persone in divinis dicuntur ut se fi
unt relacionem originis | Item secunda plura
in divinis dicit a prima et tertia
secundum relacionem sive originis | prima quia
prima sunt a nulla quia ipse |
secunda solo ab una scilicet patre
quod tamen tertia ab aliis quae est | tertia
autem quae est a duabus primis | et
ab ipsa nulla | Item nomen quod est verbum
secundum Augustinum secunda | ad actum
relata vero est in generatione mali
quae est contraria actui de persona
in actum | Item quod generatio unius
est corruptio alterius | non alia est una
in genere mali | quia per se est in actu quia
magis est relacio quam motus |

De essentia divina ab eterno

De essencia divina ab eterno utrum
generetur vel ab alio genita
sit | Et arguitur quod sic quia predicatur de te sur
sum | Sed magister per tota ista distinc
tio contrarium | sed quod sit verum |
probatur sic | sed quia generat
quia essencia divina est pater quia sicut
essencia divina generat | et quod filius
dei est genitus | ergo quod essencia divina
est genita | ergo quod non | Persona
nata primo ... ut vero
genita ... divina trinitate

et fide katholica contra Sabellianus
ponit nomen de deo dicta scilicet plurima
sed essencialia personalia et notiona
lia | tamen in parte addit capitulo dicta
illud nomen sed nova communia Notiona
quae essencialia sunt quae in summa modo dicuntur
de tribus personis singillatim | ut
deus bonus | iustus | etc | eum pertinet simul |
Item plus vero in magistro dicitur in modo illud
Anastasii et non tres dii sed unus
est deus | Personalia sunt quae supponunt
pro persona tamen | et in summa modo tamen |
ut pater et filius etc. | Notionalia
sunt quae notant distinctionem in personis
ut ingenitus | genitus | et procedens | Et
ista quae tenet adiectivum tamen dicuntur
tamen de personis | et non de essencia | Et quae
tenet substantivum tunc dicuntur de essencia
quae de personis | Unde quia ipse est sum
ma pater est ingenitus | sine quia ingenitus
tenetur adiective sine sancto | Si autem
dicatur sancta divina est ingeneralis | si enim
dicto ingenitus tenetur adiective falsa est |
quia per hoc vellet notare distinctionem in divina
essencia | Si autem teneatur substantive vera est quia persona
tunc sensus est | Essencia divina est ingenitus id
est persona quae generat | Vero ista notiona
ingenitus genitus et procedens adiective
vel aliqui personarum distinctionem notant per
sonarum iuncta vero nobis contentive
ut pater | essencia sancta non tenet substantive
et notant essentiam tamen | Item sunt
quae tam pro persona quam pro natura supponere
possunt | ut levis | deus | deitas | persona | Item
notandum vero sunt plurima quae sunt communia
in personis divina sunt quae pater sive filius
quae diversitatem | ut est unus generat | quidam
nec diversitatem nec identitatem important
cognoscuntur | Item notandum quod nulla essencia
alia potest patri et nobis communibus personalibus
naturalibus et quibus mente non importat
identitatem pater cum filio | ut divinitas
est essencia | deus est essencia | res est essencia
et cetera | Essencia est divinitas | Essencia est
persona est deus | Item notandum quod
nulla essencialia non potest patri et nobis
communibus personis et quibus mente non
importat diversitatem | nec communia

sequitur quod essentia sit pater generat. Contra et ideo
secundo notandum quod termini notionales pertinentes
de notionibus personalibus
mediante hoc sumpte divinitate, ut pater
generat filium, pater et filius spirant
spiritum sanctum. Alii termini pertinentes de notionibus
essentialibus ut deus generat filium, et ideo pater
generat deum, et sic de aliis. Secundo termini notionales
supponunt pro persona. Tertio non
notionales pertinentes de notionibus communibus mediante
non sumpte divinitate, et tertio termini notionales sumuntur
pro persona ut deus generat, deus id est pater qui est deus
generat filium qui est deus. Ubi autem
sumuntur [illegible] neque [illegible] talia
aut utroque modo sumuntur.
Tertio notandum quod nomen notionale sumptum
adiective et substantive [illegible] sumuntur
pertinentes mediante vel [illegible] ratione
tale de personis [illegible] ut pater
est generans et [illegible] filius est genitus
et [illegible]. Sed vel substantive [illegible]
nullis personalibus [illegible] ut si dicatur
essentia divina est generans si [illegible]
non est [illegible] quia essentia generat. Sed quia essentia
divina est ista persona que generat. Sed si
staret adiective [illegible] ut dicitur
q° 1 quod in primo notabili. Tertio [illegible] ista
est vera deus generat deum [illegible]
notabili. Et [illegible] quia in divinis est generans
quod deus generat deum, tamen [illegible]
si [illegible] generans [illegible]
[illegible] deus [illegible] non
[illegible] quia si in divinis
est generans aut ille generat aliquem
qui est deus et sic [illegible] aut
aliquem qui non est deus [illegible]
aliquem qui non est deus est [illegible]
genitus est [illegible] genitus [illegible]
[illegible] ista [illegible] in [illegible]
deum [illegible] nulla [illegible] in [illegible]
deus pater generat deum filium [illegible]
generat [illegible] est [illegible]
deus generat deum filium [illegible]
q° 2 [illegible] est [illegible] essentia
divina non generat nec generatur [illegible]
primo et ultimo notabilibus et [illegible]
[illegible] in [illegible] in primo [illegible]

genitae et [illegible] de [illegible]
[illegible] divinas [illegible]
patris approbante concilio [illegible]
[illegible] petro [illegible] una
res est [illegible] et [illegible]
[illegible] que veraciter est pater filius
et spiritus sanctus [illegible] tres persone ac
singulatim quelibet earundem et
ideo [illegible] non trinitas [illegible] non
[illegible] quia [illegible] persone
est illa res [illegible] essentia
[illegible] divina [illegible] sola est universorum
principium [illegible] in [illegible]
non [illegible] et illa res non est generans
nec genita nec procedens sed est pater
qui generat et filius qui [illegible]
et spiritus sanctus qui procedit [illegible]
[illegible] generans [illegible] a genito
[illegible] definitum [illegible]
essentia non [illegible]
quia aliter [illegible] essentie divine
quod implicatur quia non generat essentia
nec generatur ad essentiam [illegible] non dis
tinguitur a patre [illegible]
et [illegible] relative [illegible]
quia non generatur a patre [illegible] non dis
tinguitur a filio [illegible]
non generat filium [illegible] in [illegible]
ista est falsa essentia divina generat
[illegible] ista est falsa essentia divina
spirat [illegible] ista est falsa essentia
genita [illegible] ista est falsa essentia
spirata [illegible] generatio [illegible]
persone in divinis quod [illegible]
est [illegible] essentie [illegible]
[illegible] quia generatio [illegible]
persone non [illegible]
[illegible] persone [illegible]
[illegible] persona non generat [illegible]
[illegible] generans
et [illegible] essentia [illegible]
[illegible] persona generans [illegible] est [illegible]
[illegible] in [illegible] in divinis [illegible]
essentie est [illegible] in divinis
[illegible] suppositorum essentie sunt

celestes et eius in divinis divina
sunt essentia. Et ideo quod perfectissi-
mum est est prima, licet quod generans secundum
actum videtur quod ibi est
fallacia figure dictionis, quia immuta-
bilius procedit. Unde actus est vera, sed
malitia et complicatione vel
eius est solum voluntate, et sic vult
actus magis procedit fortius in identi-
tate, quod est fallacie figure dictionis.

6 Utrum voluntas increata:

Utrum voluntas increata generatio-
nem dicat eorum principiorum pro-
ductum, videtur quod pater filium
genuit voluntate. Et dicitur quod primo
in generatione ultimum voluntas
increata non est eorum principiorum
productum, quod non producit volun-
tate, nam est ... et illud
nota quod productio nobilis et vo-
luntaria est ipso contingentius.
Bonum est magis quam in se ipsa ...
quod sola. In alio autem sic in
generatione ultimus est voluntas
increata eorum principiorum pro-
ductum quod ad eam producit per
modum voluntatis increate, sed
unum increatum est ... ut
te. Et ideo nota, sed eius primo quia
nobilissimo debetur nobilissi-
mus procedendi, sed unum increa-
tum est nobilissimum productum
ipso, et sic nobilissimus modus produ-
cendi est libere producere ut
voluntate, quia si non, sequitur quod modus
procedendi creature esset excellentior
et nobilior modus quam quod a
creatore libere procedit, quod est falsum
ideo quod vera. Dicit secundum voluntates
actus primo utrum pater genuit
filium per voluntatem. Et quomodo
nota secundum Innocentium de actis
actu agentis voluntas potest se
habere ... vel ut ante vel con-
comitans vel consequens.

primo modo placitum operis, cum est fiat
secundo placitum producendo principium operis et est tamen
comitata, quia tertio modo placitum et delec-
tat operis dum sit vinculum ad operis
non consequens sed concomitantia. Et concomitantia
placitum operis factum, et sic dicitur Deus
voluntate concomitante et complacentia 9°
genuit filium, patet per Hilarium libro
de synodis, ubi dicitur quod neque
consilio neque voluntate pater genuit
filium anathematizat. Scilicet non eo
et Richardus quod in omni intelligibi-
li generatione voluntas manet natu-
ralis, ideo Deus voluntate genuit filium
sicut pater non genuit filium volens
per angelum ... voluntate ...
pater filium natum genuit, et in sua
generatione est complacentia, sicut si sit ...
redireret errores hereticorum. Secundo pater
Deus filium genuit voluntate prece-
dente, quia sic de volente fit volitus
quod sit voluntas et prius volito. Sed
Deus non genuit filium voluntate
antecedente neque consequente vel voluntate ante-
cedente, quia ille voluntates sunt concomitan-
tes et cetera. Pater genuit filium ne-
cessitate. Nota secundum philosophum et commen-
tatorem necessarium accipitur duobus modis
ipse et scilicet quod omnino ipse est
immutabile. Alio modo per accidens, et
necessitas tamen continue modis secundum quod
quattuor res. Primo secundum eorum causam materialem
ut necessitas indigentie, ut ... Se-
cundo secundum eorum causam efficientem, ut
necessitas violentie sive coactionis
ut lapidem certum necesse est ferri sur-
sum. Tertio secundum eorum causam finalem
ut necessitas expedientie, ut me-
dicina necessaria est ad salutem conservandam vel primo
Quarto secundum eorum causam formalem, ut quod
est necessitas in essentia sive forma rei
ut necesse est solem oriri. Necessitate
immutabilitatis, per assimilationem ad id
quod est vere necesse est in operationibus. 9a
Tertio Deus necessitate immutabilitatis
genuit filium, quia pater Deus genuit
filium immutabiliter et necessario

contra. Respondeo dicendum quod in immutabilibus eveniunt necessario eveniunt. Cum ergo deus eternaliter genuit filium, ergo necessario. Item ab equalitate ad equivalentiam. Sed primum patet per illud Psalmi: ego hodie genui te, id est eternaliter. Item deus immutabiliter determinatus est ad opus filii generandi per nullam suam potestatem, sed eternam paternitatem. Et non constrictus genuit filium, ergo necessario. Contra in primo: deus non constrictus genuit filium. Item deus non potuit non generare filium. Et nunc contra [illegible] dicunt non necessario genuisse filium, accipiunt necessitatem pro necessitate violentie sive coactionis et non immutabilitatis. Talis vero necessitas immutabilitatis non opponitur libertati, sed coactioni sive violentie, que non est in deo. Quomodo autem pater genuit filium natura. Nota secundum Albertum in summa naturam non est [illegible] [illegible] sive filius filia pertinens. Cum filius a patre procedit sit de sua [illegible] minime modo filiationis, ut magis [illegible] eius [illegible] natura et generabilitate nature procedit natura procedit est [illegible]. Deus natura genuit filium, id est filius generatus est [illegible] per modum nature. Patet et nota et [illegible] quod secundum Damascenum generatio est opus nature. Et [illegible] quod filius naturalis, ergo natura procedit. Item in [illegible] generatio filii est naturalis [illegible] in divinis processus filii per [illegible] est filius [illegible] voluntas [illegible] in generatione [illegible] non [illegible] principium productivum [illegible] de semper [illegible] voluntate [illegible] concedere et consentire, sed non [illegible]. Et est notandum quod in deo sunt duo modi processionis et [illegible] perfecti. Primus modus processus est per modum agentis naturalis, et sic processit filius. Secundus modus processus est per modum agentis voluntarii, et sic processit spiritus sanctus. [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible]. Patet [illegible] prima. Ad [illegible] [illegible] quod [illegible] modum procedendi voluntas non est non

aliam nunc procedendi naturalem. Hoc tamen [illegible] vitatur in creatis et [illegible] concludit.

Utrum in deo sit potentia

Utrum in deo sit potentia qua pater eternaliter possit generare filium. Et arguitur quod sic. Deus est summe perfectus, ergo potest generare sibi similem filium, [illegible] quod unum quodque perfectum potest generare sibi simile. [illegible] [illegible] secundum [illegible] [illegible] [illegible] in quo [illegible] [illegible] aliud [illegible] sit [illegible] actu nulla est potentia. Deus est purus actus, ergo [illegible] non. Quod actus et potentia [illegible] distinguunt [illegible] [illegible]. Sed [illegible] in puro actu cadit potentia, ita non est purus actus. Sed [illegible] patet quod deus est summa perfectio et eius summe perfectum [illegible] quod [illegible]. Respondeo: nota secundum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod sunt principium [illegible], ut nota principium [illegible] ut deus eterna potentia, quod principium relationis, ut nota principium [illegible] ut pater filius [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] ut in dico potentia generandi [illegible] dico quod [illegible] potentia [illegible] ad [illegible] quod [illegible] generandi [illegible] ad relationem [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] ad [illegible] quod [illegible] additum [illegible] [illegible] et non [illegible] dico potentia generandi non [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]. [illegible] nota in dico potentia generandi [illegible] [illegible] generandi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] actum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] generandi [illegible] potentia [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] potentia generandi [illegible] [illegible] generat. [illegible] potentia [illegible] sit [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] patre

Spiratio in solo filio. Creatio
est in patre et filio et spiritu
sancto. Creatio nota ad perso-
[illegible] non certa [illegible] est
distinguentem, sed sunt proprieta-
tibus relativis. Proprietas per-
sonalis unius non potest inesse
alteri, quia si proprietas unius
inesset alteri, tunc iam personae
non distinguerentur ab invicem.
Filius enim non potest esse pater,
quia non potest generare, et per consequens non
est ei potentia. Sed proprietate
sic [illegible] non potest communicare. Et ergo
[illegible] nota quod [illegible] non
[illegible] in bono creato multo
nobilius est in bono increa-
to. In bono creato divisio est
[illegible] differentia naturalis et assi-
milatio naturae et voluntatis
[illegible] per assimilationem [illegible]
[illegible] nobilitas est [illegible] in deo
ponenda est [illegible] non nobili-
[illegible] ideo in deo ponenda [illegible]
ad differentiam generationis est
[illegible] potentia generandi.
In deo est potentia generandi
[illegible] quia perfecta esse non potest [illegible]
[illegible] est [illegible] actu. Ideo in
deo ab aeterno fuit potentia et
actus generandi, et [illegible] manet,
quia non est potentia transiens sed
semper manens. [illegible] potentia
generandi est non ad generandum
plures filios sed tantum unicum
[illegible] quia pater [illegible] generat
perfectum filium de tota [illegible]
distinctio [illegible] secundum [illegible] proprie-
tates relationis originis et
non [illegible] ut fit in generationibus
naturalibus, ubi est potentia generandi
ad plures filios [illegible] potest
generare, quia non potest generare
unum perfectum et sufficientem
filium de tota sua [illegible] et
[illegible] quia distinguuntur [illegible]

non tamen per [illegible] relationes originis.
[illegible] potentia in deo patre est potentia
generandi [illegible] [illegible] nota. [illegible] in [illegible]
potentia generandi in deo patre est ad generandum
unicum filium. [illegible] [illegible] potentia generan-
di in deo patre est ad generandum non plures
filios. [illegible] tamen [illegible] [illegible] potentia generandi
fuit in deo patre ab aeterno. Sic [illegible]
et [illegible] in deo in aeternum. [illegible] [illegible]
[illegible] potentia dicitur in deo posse [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] generandi [illegible] [illegible] [illegible]
ipsam potentiam [illegible] respectum [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] potentia generan-
di in deo non est mere absolutum
nec mere respectivum. [illegible] magis
in deo dicitur [illegible] quod [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] sola relatio est [illegible]
generatio in divinis, [illegible] nota [illegible].
[illegible] [illegible] generationis [illegible] esse [illegible]
quod [illegible] generationem. [illegible] [illegible] non est certa
[illegible] [illegible] relatio [illegible] [illegible]
generationem, et [illegible] persona [illegible] certa
[illegible] a [illegible] generationem. [illegible] [illegible]
sola relatio in patre est potentia [illegible]
[illegible] quo pater generat filium. Spiritus
sola relatio in filio est potentia [illegible]
[illegible] quo filius generatur. [illegible]
sola relatio in spiritu sancto est potentia [illegible]
[illegible] [illegible] spiratur. [illegible]
[illegible] in deo est potentia qua pater [illegible]
potest generare filium, [illegible] in divinis [illegible]
filium, [illegible] in divinis [illegible] potest generari
[illegible]. [illegible] quia [illegible] [illegible] inesse [illegible]
[illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
distinctionem [illegible]. [illegible] in [illegible] [illegible]
potentia generandi est activa [illegible]
[illegible] [illegible]. Spiritus in filio potentia
generandi est [illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible]. [illegible] in patre et filio
sit eadem potentia generandi [illegible] ad [illegible]
non [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] relatio [illegible] non potest [illegible] filio
[illegible], et sic [illegible] proprietatibus [illegible]
proprietas unius non potest [illegible] alteri.

nisi est totum nichil. Secundo quod est vel per se coniunctum concepta ad actum. Respondetur: in deo non est ponenda pena ab actu et obiecto separata, sed coniuncta actui et obiecto est ponenda etc. Ave maria gratia

8 Utrum soli deo conveniat esse simplex et esse omnino inmutabile. Et arguitur quod non, quia per negationem quod in ista conclusione destruitur. Ergo quod etc. In oppositum arguitur: est conveniunt creaturis quod esse non sunt soli sed actiones. Sic est aliqua creatura sunt simplices ut mens et forma. Item celum est inmutabile, ut patet primo celi. Ergo etc. Questio in decisione est tres articuli. Primus: utrum soli deo conveniat esse. Pro quo notandum quod convenire alicui contingit dupliciter: uno modo simpliciter et secundum se, scilicet a natura sua, et sic soli deo convenit. Alio modo per participationem ab alio, et tunc etc. convenit creature quod creature participant, quod sunt esse a deo principaliter in eo quod ab ipso dependent. Quia si totas conservaret dimitteret, in nichilum rediret [illegible] sic est in nichilo [illegible] ut dicit [illegible] Secundo esse simplex et ipse soli deo convenit. Patet quod nichil. Secundo in primo nullus terminus [illegible] dicitur de deo et de creaturis. Secundum esse univoce non conveniunt creator et creatura, quia deo convenit infinite, creature finite. Ergo etc. Item tunc esse creature compararetur ad esse dei, non magis dici esse. Secundus articulus: utrum soli deo conveniat esse simplex. Notandum secundum compositionem, quod est duplex: vel quia componitur ab aliis, ut totum compositum ex partibus, vel quia componitur cum aliis, ut pars composita alteri, ut actus subiecto, et sic dicitur; vel quia ipsum componitur alteri, quia tunc et non prius conveniunt, ut forma materie vel differentia generi vel actus subiecto, vel quia aliquid quod prius [illegible] componi sibi, ut materia prima forme et subiectum accidenti. Dicitur omni compositione istorum modorum componibile est aliquo modo passibile. Deus vero nullis passibilis et nullis componibilis, ergo omnino simplex. Tertius: simplicitas omnimoda in solo deo esse est ponenda,

patet quod nichil. Et ideo quia ibi nulla est compositio nec primum nec accidit nec est forma. Secundum [illegible] vel dicitur in primo esse [illegible] simplex [illegible] additum [illegible] creatum [illegible] simplex, vel animo et universale, sed secundum participationem et partiale. Tertium: celum esse simplex vel simplex secundum quid. Tertius articulus: utrum soli deo conveniat esse omnino inmutabile. Notandum secundum mutationem, scilicet omnis mutatio contingit vel in sola alteratione forme actum, ut cum de frigido fit calidus, vel in sola receptione, ut cum de ignorante fit sciens, vel in mutatione substantie, ut cum de aere fit ignis. Ubi vero non est receptio ibi est [illegible] passio. Sed ubi [illegible] vel pena [illegible] in deo [illegible] est [illegible] actus, nec est pena [illegible]. Ergo nulla potest esse mutatio. Secundum soli deo convenit esse immutabile. Patet quod nichil. Et ideo quia deo nullo potest convenire mutatio, ut Augustinus [illegible] de trinitate [illegible] immutabilis. Item Jacobi primo: apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio. Secundum in primo deus ab esse in non esse omnino est immutabilis. Secundum omnis creatura de esse ad non esse omnino est mutabilis. Tertium deus secundum locum et tempus omnino est immutabilis. Patet per Augustinum [illegible] super Genesim [illegible] deus nec per loca nec per tempora movetur. Item Malachie tertio: ego deus et non mutor. Et ideo quod omnis [illegible] mutatio [illegible] et sic in deo esse non potest, quia simplex et [illegible] ante [illegible] secundum tempus et [illegible] est [illegible]. Et sic est [illegible] est, quia deus eternitas est secundum naturam formalem

et hoc in deo non est quia principium
actiuum est et forma similitudinis
[illegible] quod est [illegible] patet
[illegible]
patet ex dictis quid sit dicendum.

Utrum generatio vel emanatio
non sit a patre eterna
generatio. Quod sit eterna est in-
telligendum in ista distinctione [illegible]
in [illegible] dicitur omne genitum
incipit esse [illegible] quia [illegible]
quod incipit esse post esse [illegible]
[illegible] patet quia sic [illegible] generatio
ad esse [illegible] corruptio ad non
esse et [illegible] omne quod corrumpitur
desinit esse, ergo omne quod generatur
incipit esse, ergo quod [illegible] filius
sive [illegible]
terminum generantis et geniti
quia [illegible]
[illegible] divina [illegible] genito esse [illegible]
[illegible] non [illegible] est quod [illegible]
[illegible] in divinis generare non
[illegible] quod est eterna, quia eterna
non generatur [illegible]
[illegible] quod est ypostasis
vel persona quia quod nulla res se
ipsam generat [illegible] distinguitur
ypostasis generantis in divinis ab
ypostasi genita [illegible]
est [illegible] quia [illegible] utriusque
in eo quod hec est genita [illegible]
[illegible] Tertio [illegible]
generatio infert genitorem esse
aliud a genito. Patet [illegible]
Et Augustini [illegible]
[illegible] pater [illegible] filius
sunt [illegible]
[illegible] et [illegible]
nisi generatio [illegible] genitorem et
et genitum [illegible]
[illegible] Anselmus [illegible]
[illegible]
[illegible] illud quod est ab alio
esse illud [illegible]
nulla res [illegible] se [illegible]
[illegible] ipsam generat
et salvat [illegible] in divinis

distinguntur [illegible] distinctas [illegible]
tas una non constituit nisi unam personam
quo [illegible] personam [illegible]
generans constituit personam patris, generatio
[illegible] filii [illegible] una [illegible]
ista est una filius est [illegible] a patre [illegible]
est una [illegible] alius a filio [illegible] ista [illegible]
[illegible] filius [illegible] aliud a patre [illegible] alius
sit [illegible] [illegible] quod est persona [illegible]
[illegible] sit [illegible] [illegible] eterna
[illegible] [illegible] de [illegible]
[illegible] confessionem [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible]
flos precedit fructum [illegible] ut fructus
precedit florem [illegible] ut [illegible] precedit
[illegible] [illegible] in patre et filio [illegible]
[illegible] [illegible] eterna [illegible] relative [illegible]
[illegible] et ypostasis distinguibiles
[illegible] non potest esse [illegible] quia
est [illegible] ad [illegible] non potest
esse quia relativa [illegible] sunt [illegible] et
[illegible] ad [illegible] potest esse [illegible]
Tertio generatio vel generatio non infert
genitorem [illegible] esse genito [illegible]
[illegible] quia nec genitor est [illegible] genito
[illegible] nec duratione [illegible]
[illegible] in divinis [illegible] non est
[illegible] filio [illegible] in divinis filius non est
[illegible] patre [illegible] quia in divinis nulla est
[illegible] nec [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
ad ypostasim [illegible]
[illegible] filio et [illegible] quia filius
et [illegible] [illegible] sunt a patre [illegible]
[illegible] [illegible] in se [illegible]
[illegible] ad relationem ad alium [illegible]
de [illegible] [illegible] [illegible] quod
generatio filii eterna est [illegible] pro
[illegible] nova non [illegible] sua [illegible] ut [illegible]
[illegible] nullam [illegible] ponatur [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] nova [illegible] sua [illegible] non
possit fieri [illegible] utriusque [illegible]
generatio filii eterna est [illegible]
genitum [illegible] genitus
[illegible] quod [illegible]
[illegible] genitori [illegible] ut [illegible]
[illegible] genitum [illegible]

generantis. Sicut motus non impedita in
se caret sua operatione naturali, ut
ignis calefactione. Sed illimitatione
sed naturalis operatio dei est generare nec
impediri potest. Deus ergo numquam fuit sine
generatione. Ergo generatio filii eterna, quod
concessio. Item potentia generativa eminen-
tius est a patre eterna generata, ergo eternaliter
et vero prima, quia eterne eam numquam esse non
passa fuit non esse in eterno. Sed generatio filii
est huiusmodi, quia aliter esset ibi aliqua mutatio,
quod non est dicendum. Sed generatio filii
a patre est per modum operationis naturalis, et omnem
productionem naturalem que producit coevum non
fit ibi aliquod impedimentum, unde sicut
et eius splendor ab igne et eius calor
unde. Sed in ista productione nullum potest esse
impedimentum, quia aliquid ibi non potest
impediri a superiori vel a suis, quia
nullum habet, nec ex indispositione materie, quia
ibi materia non est. Ergo quod prius producens est pro-
ductum est ipsum coeternum. Ergo filius erat
coeternus et generatio sua eterna. Ad hoc
[illegible] per Augustinum libro vii° de Trinitate
c. 1: Da filius est eternus et sapientia dei.
Sed sapientia dei et utique eius est eterna
sicut et ipse deus, quia deus sine quando
sine sapientia et non sine sapientia nec [illegible]
[illegible], quod est necessarium asserere. Ergo genera-
tio eterna in patre potuit nec potuit nec
potest magis generare filium nec filius potuit
nec potest generari. Ergo generare sunt
perfectiones patris et filii; ergo non potest eis
accidere de novo, quia aliter essent ei accidentia
mutabiles. Item pater et filius non potest
magis spirare spiritum sanctum nec spiritus sanctus
potest magis spirari a patre et filio. Ita
tamen pater non potest desinere generare filium
nec filius potest desinere generari a patre.
Eodem modo pater et filius non possunt desinere
spirare spiritum sanctum nec spiritus sanctus potest de-
sinere spirari a patre et filio. Conclusio
ergo est vera, scilicet eternitas generationis. Secundum
patet ex dictis, quid sit dicendum ad
10 Utrum increate voluntatis amor
procedens libere sit spontaneus ipse et
dicatur quod sit per modum naturalis voluntatis, quod est
ipse dicit quod spiritus sanctus est amor sive ca-
ritas patris et filii, qui est voluntas
increata. Sed in amore sit actus vo-
luntatis, sed quia spiritus sanctus erat amor patris
et filii, qui est voluntas increata,
ergo quod vera. Item in omnibus actibus amoris
increate voluntatis potest magis
esse per se non esse et desinere esse per se,
ergo non est spontaneus. Item quamvis
ipse sit deus non potest magis esse,
nec desinere esse. Sed amor potest in
creata voluntate libere propter diligere
illud quod prius numquam in eo dilectionem
non diligebat. Sed non habebat
prius illud perfectum [illegible] dicit omnibus
[illegible] operatur magister. Item si eius
in creatura patet [illegible] voluntas
increata ipsum desinit diligere,
ergo propter quod increate voluntatis amor
non sit spontaneus ipse, ergo quod [illegible]
predicationem [illegible] et li [illegible]
de me predicavi, quod quo notissime
primo [illegible] questio. Quia redundan-
tia fit [illegible] bonitatem et quo
maior plenitudo sit maior
redundantia, quia natura bonitatis est
diffundere se. Bonitas autem creata
diffundit se et redundat
sic per modum nature et per modum
voluntatis, multo magis bonitas
increata. In creatura enim quasi
duplex est plenitudo, una est plenitudo
nature quam sit omnium bonorum pleni-
tudo; prout dicitur sua plenitudine
omnibus diffundere sine modo capa-
citatis [illegible]. Alia est plenitudo
bone voluntatis sicut est mera
liberalitas bonitatis suam
ut aliis communicet. Sicut ergo duplex
est redundantia vel diffusio
in suo creato: scilicet per modum nature
et per modum voluntatis, ne potest
dici quod illa sit attenditur
in productione creature. Redundantia
vel et diffusio qua se diffundit
in creatura est creata et imperfecta,
quia [illegible] sua specie et principaliter
et in [illegible] sic est. Item [illegible] ergo
[illegible] esse deus [illegible] et [illegible]
vera [illegible] spontanea
[illegible] de tota [illegible]
[illegible] ergo amor ipsorum

reducitur ad aliquem conceptum primum /
Aliter quia dicitur modo perfecte
differentias in divinis reperire / quod est
ad differentias [illegible] in actu
unus per modum nature scilicet in filio /
alter per modum voluntatis et
amoris scilicet in spiritu sancto / Unde filius
procedit ut verbum / et [illegible] per
divina potentia / spiritus sanctus ut amor
9o in voluntate et potentia / Nono
spiritus sanctus a patre et filio processio
sua est per modum amoris dilectionis /
patet ex nomine / quia spiritus sanctus procedit per
modum amoris ab utroque quo amore
est sibi invicem / quo ipse deus amor
dicitur [illegible] per modum [illegible] / ipse
spiritus sanctus ipse deus dilectio quo et
amor / ita per Augustinum / unde Trinitate
[illegible] / [illegible] probat / quod
amor et dilectio sunt idem [illegible]
id est [illegible] / [illegible] quod et dicit
Petro / Simon Petre diligis me
/ Et Petrus respondit tu scis domine
quia amo te / ubi apparet quod
non ponebat differentiam inter dilectionem
et amorem / quia aliter Petrus
non respondisset ad propositum / Item
[illegible] capitulo [illegible] primo
[illegible] de [illegible] spiritus sanctus
patris et filii dilectio est [illegible]
sicut se habet in divinis verbum ad intelligere
[illegible] / sic et amor ad amare
/ sed verbum dicit in divinis personam
procedentem [illegible] a dicente /
ergo amor dicit in persona procedentem
amorem [illegible] ab aman-
te / sed non dicit per naturam patris nec
filii / ergo dicit personam spiritus sancti /
Ergo spiritus sanctus a patre et filio proces-
sio sua est per modum voluntatis
ab utroque / Decimo spiritus medius
procedens filius dicitur a modo pro-
cedendi spiritus sanctus / [illegible] filius
procedit a patre per modum [illegible] /
Et tamen spiritus sanctus procedit a patre et filio
per modum [illegible] voluntarii /
et sic patet quod tamen duo sunt
modi processionis unius ab alio

in divinis / [illegible] aliqui dicunt spiritum sanctum pro-
cedere / Secundum [illegible] pater et filius non pos-
sunt unum in natura / et nature voluntate
primo et [illegible] et liberali voluntate / et
hoc dicunt scilicet in [illegible] spirandi amorem
unum in altero / et in ipso amore [illegible]
[illegible] quod amor vero est in divinis / scilicet
[illegible] quo unum sunt in se natura [illegible]
[illegible] notionalis quod sunt unum in spi-
rando [illegible] spirato [illegible] / personalis [illegible]
[illegible] in amore spirato scilicet spiritu sancto
[illegible] [illegible] pater diligit se / et fi-
lius diligit se / [illegible] dicitur pater et filius
diligunt se spiritu sancto / [illegible] spiritus
sanctus amor [illegible] amor [illegible]
[illegible] / [illegible] in patre et filio / [illegible]
est spiritus sanctus / [illegible] pater in
amore [illegible] ad [illegible] / diligunt [illegible] se
natura [illegible] amor est [illegible] / diligit
se [illegible] amore notionali [illegible]
in [illegible] / diligit se [illegible] amore [illegible]
[illegible] et [illegible] in [illegible] /
[illegible] se plus diligere / [illegible]
[illegible] et alto / et [illegible]
[illegible] amicitie / et [illegible] sit et clarior /
9o Decimo amor [illegible] voluntatis in
[illegible] est spiritus sanctus [illegible] / patet ex nomine / Item
[illegible] amor [illegible] [illegible]
[illegible] per [illegible] / [illegible] spiritui sancto est
[illegible] quod [illegible] scilicet [illegible]
in omnibus [illegible] / [illegible] amor notionalis
[illegible] patri et filio [illegible] spiri-
tui sancto / [illegible] amor [illegible] est
ipse spiritus sanctus / et [illegible] amor [illegible] unitas [illegible]
[illegible] duos [illegible] [illegible] in [illegible] / [illegible]
per modum liberalitatis procedit / [illegible]
[illegible] et [illegible] /
[illegible] de [illegible] / Nota secundum
[illegible] spiritus sanctus procedit
a patre et filio per modum amoris / [illegible]
processio [illegible] ut sit [illegible]
[illegible] / [illegible] modo procedere [illegible]
sit unus et [illegible] procedit [illegible]
procedit / quia procedit ut amor [illegible]
[illegible] [illegible] et concordia [illegible]
[illegible] pater et filius [illegible]
[illegible] concordia / primo et [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] / [illegible] nota [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

et sic patet quod quamvis unio in rebus [illegible] nexus [illegible] sit egentis [illegible] nati existentie perfectibilis ad invicem / [illegible] in uno [illegible] ut metalla / Secundo relatione [illegible] sicut pater et filius [illegible] [illegible] et sic relatio filius [illegible] nexus / Tertio ut signum et cognoscitivum [illegible] / et sic [illegible] operatum [illegible] sit [illegible] voluntatis illorum / [illegible] nexus [illegible] formaliter / et sic [illegible] illa [illegible] nexus [illegible] illorum / et sic caritas seu amor est nexus [illegible] amicorum / [illegible] Spiritus sanctus est nexus patris et filii / [illegible] / ideo quia spiritus est amor mutuus patris et filii / [illegible] quia amor est [illegible] quo amantes constringuntur ad invicem / [illegible] illos [illegible] modos / In primo non [illegible] tactus / Primo ipse est nexus / quia nectit seu coniungit patrem et filium [illegible] / Secundo quia ipse refertur ad patrem et ad filium relatione unica [illegible] relationis [illegible] spiratio / Tertio quia ipse [illegible] patris et filii [illegible] in unitate [illegible] / quia ipse est caritas amborum / [illegible] Spiritus sanctus est mutuus amor patris et filii [illegible] Spiritus sanctus [illegible] medium [illegible] modo procedendi / [illegible] principium [illegible] modo procedendi / [illegible] est [illegible] / [illegible] amor [illegible] incipit et non desinit [illegible] amoris [illegible] amore amata non erat [illegible] incipit et desinit esse amata [illegible]

|| **Utrum** Spiritus sanctus a patre et filio dicatur procedere per modum voluntatis libere / [illegible] quod sic [illegible] symbolum Athanasii [illegible] in trinitate [illegible] [illegible] maius [illegible] minus / [illegible] quod [illegible] argumentum sic pater et filius non sunt unum principium spiritus sancti / quia si sic [illegible] unum principium quod est pater [illegible] unum principium quod non est pater [illegible] / quia tunc esset filius [illegible] quod non esset filius / [illegible] pater [illegible] non esset filius / [illegible] pater esset [illegible] quod non esset pater / [illegible] filius [illegible] non esset pater / [illegible] sic [illegible] sunt unum principium [illegible]

est filius / [illegible] quod non est filius / [illegible] [illegible] [illegible] Spiritus sanctus procedit a patre et a filio / [illegible] [illegible] Graeci [illegible] [illegible] a nobis [illegible] modo [illegible] sunt Graeci [illegible] Latini in [illegible] investigandum [illegible] spiritus [illegible] [illegible] [illegible] procedit ab [illegible] ab uno in [illegible] sit [illegible] in motu localis [illegible] Graeci [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] Latini vero [illegible] non [illegible] in [illegible] sit ab [illegible] sit spiratio [illegible] est [illegible] amor [illegible] amor / Graeci [illegible] receperunt [illegible] Latini / quia Graeci receperunt [illegible] [illegible] [illegible] sic [illegible] a patre procedit [illegible] filium et [illegible] a filio spirare [illegible] [illegible] procedit a patre et filio [illegible] [illegible] est filius [illegible] / quia [illegible] filius [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] filius [illegible] non est spiratio / [illegible] est modus procedendi spiritus sancti quia procedit [illegible] amor liberalis [illegible] / [illegible] amor [illegible] est non [illegible] / [illegible] est [illegible] cum filio / quia [illegible] relationes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

4° Dilectio [illegible] a patre et filio [illegible] spiritus sancti sit [illegible] procedere / [illegible] relationes / Spiritus sanctus est a patre et filio non factus nec creatus

nec congenitus sit patris. Licet primo
modo respectu eius possit communicari
filio quia ei non repugnat intrinsecum
filiationis sed filius intrinsece
filiationis non repugnat spirare
ipse tamen dicitur non esse principium de filio
quia hoc excepta paternitate quae
repugnat genito. Licet principium
spirationis non repugnat filio ratione
[illegible] tamen eadem ratione repugnaret
et patri, nec ratione filiationis
quia spirare non repugnat filiationi
nisi secundum quod in filio non sit ad
patrem contra ad relationem specialem pa-
ternitatis sibi repugnat. Confirma-
tur: pater communicat filio omnia
quae habet excepto eo in quo opponuntur
filio. Sed hoc et filius [illegible]
opponuntur nisi per relationem
et [illegible]. Ergo [illegible] spiritus sancti repu-
gnat genito. Et hoc non est nisi
[illegible] a genito [illegible]
solo repugnat [illegible]
[illegible]. Et [illegible]
[illegible] filio spirationem [illegible]
activam spirat de se spiritum
sanctum per [illegible] personam [illegible]
activa tamen relatione [illegible]
distinguuntur spiritus sanctus a filio
persona. Et tamen si spiritus sanctus
non procedit a filio [illegible]
ipse non distingueretur ab eo
[illegible] activa persona. Et tamen
filio et spiritu sancto non [illegible]
nisi relationes disparate [illegible]
distinguuntur [illegible]. Sed filiatio
et spiratio [illegible]. Item
greci [illegible] sunt [illegible]
errore dicentes spiritum sanctum a solo
patre procedere. Patet quia [illegible]
fidei negant [illegible]
[illegible]. Et [illegible] [illegible] facit
[illegible] [illegible] patet quia spiritus sanctus
procedit ab utroque determinat
sinodus [illegible] de [illegible] prode[illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
celebratum. Et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
ad hoc dicendum [illegible] [illegible]
in glossa [illegible] [illegible] de [illegible]
[illegible] [illegible] est [illegible] ut loquens
de processione spiritus sancti solo patre nominat
dicens: qui a patre procedit. Et [illegible]
est in simbolo apud eos edito [illegible]
continetur qui a patre procedit. Nos vero ad-
dimus filioque. Et non addimus sed declaramus
[illegible] in fine simboli apud eos sub
anathemate prohibet ut nullus de fide
[illegible] aliter dicat nec predicat aliter quam
ibi continetur [illegible]. [illegible] dicunt nos
anathematizatos quia ibi addimus filioque
tamen [illegible] sed non est [illegible] quod addimus
sed [illegible] filius [illegible] [illegible]
[illegible] nos addimus sed declaramus. [illegible]
Wilhelmus [illegible] in glossa illius [illegible]
[illegible] de summa trinitate libro [illegible]
in [illegible] [illegible] in [illegible] concilio
[illegible] [illegible] greci professionem [illegible] ab
[illegible] sunt [illegible] et simbo-
lum in additione filioque [illegible]
de mandato imperatoris et alie [illegible]
[illegible] professionem [illegible] de filio [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] a scriptura [illegible]
et [illegible] a [illegible]
a revelacione [illegible] [illegible]
et latini [illegible] spiritum sanctum
[illegible] filii et mitti a filio. [illegible] in
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], nec in scriptura [illegible] spiritum sanctum
procedere. Greci [illegible] [illegible] alio
[illegible] [illegible] [illegible] alio [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] et
[illegible] [illegible] talis [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ab
[illegible] in [illegible]. Latini [illegible] [illegible]
et in hoc latini melius intellexerunt
quam greci. Et [illegible] [illegible] etiam
[illegible] magis [illegible] et [illegible]
magis [illegible] [illegible]. Et sic melius
et [illegible] [illegible] scriptura dicit spiritum
sanctum per spiracionem procedere.

Et ad dictum sit spiritualior scilicet status ecclesie
et amicitie intimior. Greci tamen
caruerunt spirituali scilicet statu ecclesie,
sed Latini spiritualem amicitiam intimiorem,
et ideo Latini melius et spiritualius
et facilius filium in [illegible] convenerunt, filius ad
scripturam dicat spiritum sanctum a patre et
[illegible] ad [illegible]. Et dictum potest
sic esse novum; nec sic modum [illegible]
aliquam nec sic ecclesie modum [illegible] intelligunt.
Greci caruerunt primo modo, Latini ho-
mo. Et ideo spiritualiores et [illegible]
est ille novus magis est plene [illegible]
est quod dictum conveniunt in [illegible]; et Latini
spiritualiores et [illegible] [illegible] comparatione
[illegible] et [illegible] sua se [illegible], et [illegible]
ad intelligendum scripture [illegible] [illegible]
multa revelationem [illegible] sue de
processione persone. Greci vero et [illegible]
[illegible] differentiis et [illegible]
captabant. Ideo [illegible] sua [illegible] processionem
et non valentes intelligere spiritum a solo
patre, nec in quo ab alio patre, alia-
verunt scripturam ad intelligendum de pro-
cessione temporali. Et ideo ubi una reve-
latio [illegible] [illegible] [illegible]
in Grecia regionibus. [illegible] vero venit
ex [illegible] alia processione. Processio vero
[illegible] venit ab ecclesia Latina et
[illegible] [illegible] fidei veritate et [illegible]
[illegible], et ecclesie auctoritate [illegible] de-
trahebat [illegible] et [illegible] veritatem [illegible]
[illegible], ne forte [illegible] negaret in quod
[illegible] videret [illegible]. Et ecclesie aucto-
ritas aderat, et ideo [illegible] [illegible]
r c debebat negare. Vel quarta causa venit
ex superbia et [illegible], vel superbia et
ex pertinacia vel [illegible] quia non scripturam
intellexerunt nec habuerunt [illegible]
[illegible] et [illegible] apta. [illegible] superbia
quia non reputaret se [illegible] et [illegible]
non sunt; [illegible] sunt [illegible] quod [illegible]
non erat [illegible]. [illegible] pertinacia
ne convinceretur et [illegible] [illegible]
videretur, invenerunt [illegible] rationes contra
veritatem. Ideo [illegible] [illegible] sunt
defendere et auctoritatem Romane ecclesie
[illegible], et [illegible] sunt [illegible] propria
[illegible] [illegible] fidei veritate et [illegible]
[illegible], quia recesserunt ab ecclesie auctoritate.

Sed quia nos cum hereticis et scis-
maticis sed se non [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], adversus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] nos
Latinos [illegible] et [illegible]
[illegible] omnes [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] et scismaticis omnes
[illegible] sunt Greci [illegible] [illegible] erant
[illegible] quod Latini [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quod non sunt [illegible]
Sed ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] erat [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] dicunt [illegible]
[illegible] quod simbola [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
sub excommunicationis pena [illegible]
[illegible], et [illegible] [illegible] [illegible]
quod non [illegible] [illegible] [illegible] nec
sententia lata est contra [illegible] sed
contra corrumpentes. [illegible] dici-
tur et Anselmus quod novum
[illegible], et [illegible] facere potuit
quia Romana ecclesia [illegible] plenitudinem
potestatis a petro apostolorum principe,
quia non [illegible] [illegible] non [illegible]
potuit [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], quia ecclesia
sic [illegible] potuit facere. [illegible]
[illegible] [illegible] distantia nec
[illegible], [illegible] [illegible] non
erat tanta [illegible], [illegible] ad
Latinos [illegible] [illegible]
[illegible]. Secundo alii dicunt spiritum sanctum
procedere a patre et filio ut sunt
unum principium plures. De [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ad modum duorum [illegible] pro-
cedit ab eis non [illegible] ut plures
sunt, nec solum ut unum sunt,
sed ut sunt plures [illegible] per-
sonalitate, et unum in [illegible] vo-
luntate. Ita spiritus sanctus procedit a
patre et filio non [illegible] ut plures
sunt nec solum ut unum sunt
[illegible] sed ut ipsi plures [illegible] per-
sonalitate sunt unum [illegible]
voluntate. Contra [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]
et ad principium quo agit.

Agentes autem quod principium sup-
positum, cum agant sicut agen-
tes in ipsum, procedit hoc spiritus sanctus
ab eis ut sunt plures agentes,
sed tamen ut sunt unum in principio
quo agunt, tamen non [illegible]
dico non convenit nisi ab uno.
Competit ponere actum sicut unum
in utroque [illegible]
[illegible] intelligendi. Item est
[illegible]
Spiritus igitur sanctus procedit a patre
a filio ut sunt plures
personalitate et unus ra-
tione voluntate patet quod [illegible]
Item [illegible] spiritus sanctus procedit
a patre et a filio per unitatem
voluntatis liberae. Item si [illegible]
duobus [illegible] procederet [illegible]
[illegible] non sunt [illegible]
Item non spiritus spiratio a patre
est perfecta nec tamen spiratio filii
est superflua, ideo quod sunt
unum in spirando, unde hoc non
procedit spiritus imperfectum ut
indigeret filii [illegible] sed et
filii perfectum [illegible]
[illegible] patri, quoniam non competit
personali proprietati eiusdem. Item
[illegible] an per illam unitatem
pater et filius dicantur unus
spirator vel plures spiratores.
Pro quo nota quod unica sunt
spiratio activa in patre et
filio, ut dicit summa trinitate
et fide catholica capitulo uno
libro sexto: Item spiritus sanctus procedit
a patre et filio sicut ab uno
spiratore simpliciter et non a
duobus spiratoribus. Item spiritus
sanctus a patre et filio non ut a duo-
bus sed ut ab uno spiratore
dicitur procedere, patet [illegible]
[illegible] ecclesie de
summa trinitate capitulo uno libro sexto
[illegible] de fideli ac devota pro-
fessione fatemur quod spiritus sanctus ex
patre et filio non tamquam ex duobus
principiis sed tamquam ab uno prin-
cipio non duabus inspirationibus

sed unica inspiratione procedit. Item hoc decla-
ratum [illegible] ista quod spiritus sanctus
a patre et filio procedit ut ab uno prin-
cipio ab uno spiratore, tamen [illegible] spira-
tor dicit principium spirandi. Quod si plures
sunt spiratores erunt plura principia
spiritus sancti spirativa spiritum sanctum [illegible]
[illegible] Item [illegible]
sicut tres creatores dicuntur unus creator
et hoc per unam virtutem creandi quam in se
habent, sic pater et filius dicuntur dici
unus spirator per virtutem spirativam
quam in se habent. Item [illegible] ista est vera
pater et filius spirant spiritum sanctum. Item
ista quoque est bona: pater et filius spirant
spiritum sanctum, quod pater et filius sunt spira-
tores spiritum sanctum. Item non ista quoque non valet
pater et filius sunt spiratores spiritum sanctum,
igitur pater et filius sunt spiratores spiritus
sancti. Nota quod adiectiva accipiunt [illegible]
[illegible] a suppositis, substantiva vero a
forma sua. Item quod spirans sit adiectivum
dicunt dici plures spiratores per plura-
litatem suppositorum. Sed cum spirator sit
substantivum non dicitur nisi unus spirator
per unitatem forme vel virtutis spira-
tivae, que est unica in patre et filio,
scilicet activa. Item [illegible] quod est [illegible]
[illegible] Ad aliud [illegible]
[illegible] quod est pater et filius [illegible]
quod separatim, et [illegible] est negandum
quod tale principium unum non est unum
quod sit unum [illegible] nec unum quod non
sit pater [illegible] sed [illegible] sit
[illegible] quod pater et filius sunt unum
principium quod est pater, sed non [illegible]
quod est filius, et sunt unum principium
quod non est pater quod filius, sed non [illegible] non
pater quod [illegible]

Item Spiritus sanctus a patre et filio ve- 12
lut ab uno principio [illegible]
[illegible] procedit, et [illegible]
[illegible]
[illegible] adduntur. Et est fides
sancte romane ecclesie quae tenet a
patre filio quod procedit, igitur [illegible]
[illegible] procedit
ab ambobus ut sunt unum [illegible]
sunt plures [illegible]

est essentia quam spiraret, et sic spiritus sanctus
procedit ab essentia, et ~~[illegible]~~ sit a se ipso;
tum spiritus sanctus sit unus ab patre et filio in
essentia vel a se ipso, et sic unus simpliciter
procedit a pluribus; spiritus sanctus est simplex, ergo non
procedit a patre et filio, ut sint plures.
[illegible] quod [illegible] in decreto est tres [illegible]
primum an spiritus sanctus prius procedat a patre
quam a filio. Responsio: notandum quod in divinis est ordo
originis sine natura [illegible], quia unus
est ab alio, non ordo secundum prius et posterius
quo unus sit prior quam alius, sicut pater filio
aut spiritui sancto, nisi a patre est, nec spiritus
sanctus prius procedit a patre quam a filio
nec econverso, quia secundum naturam [illegible]
proprietates relatae se compatiuntur [illegible]
[illegible] patri ordo secundum ordinem originis
9o naturae, temporis et dignitatis. Ad secundum: spiritus
sanctus non prius procedit a patre quam a filio
[illegible] non, et est de mente Anselmi de
processione spiritus sancti libro primo [illegible] in deo
[illegible] prius et posterius [illegible]
[illegible] causalitate [illegible] praedictorum
ista [illegible] sunt [illegible]
non procedit prius ab uno quam ab alio
[illegible] in divinis ergo
[illegible] Ad tertium [illegible] non est prius
[illegible] non [illegible] in ipso ergo
spiratio ~~[illegible]~~ non est per generationem
[illegible] non principio prius
est principio de principio ubi est utrumque
non tamen [illegible] in utraque ergo spiritus
sanctus non procedit prius a patre quam a filio.
[illegible] tamen spiritus sanctus posset prius
procedere a patre quam a filio origine non
in tempore vel dignitate. [illegible] an
magis et plenius procedat ab uno
ica quam ab alio. Notandum [illegible]
[illegible] filius habeat virtutem spirativam
a patre, et tamen illa una et eadem est
in patre et filio tota, ideo non magis
procedit a patre quam a filio nec plenius.
9o Ad secundum: spiritus sanctus a patre et a filio
uniformiter dicitur procedere [illegible]
est spiritus sanctus procedit a patre et a filio
et non prius nec principalius [illegible] non
magis immediate a patre quam a filio [illegible]
[illegible] ergo uniformiter [illegible]

[illegible] spiritualis [illegible]
[illegible] mundi [illegible]
et [illegible] in [illegible]
[illegible] mediatorum [illegible]
[illegible] singularitatem declarat.
Ad hoc [illegible]
[illegible] de summa trinitate [illegible]
[illegible] spiritus sanctus procedit
a patre et a filio unica spiratione
simplicissima [illegible] pater
et filius in [illegible] spiritus sancti
sunt [illegible] unus [illegible]
spiritus sanctus procedat a filio [illegible]
non tamen magis procedit a patre quam
a filio [illegible] regula [illegible]
[illegible] unus [illegible] ~~[illegible]~~
et [illegible] magis [illegible]
[illegible] non in [illegible]
[illegible] unus [illegible]
et [illegible] sic illa regula [illegible]
veritate in causis [illegible]
[illegible] communicat [illegible]
[illegible] et non [illegible] veritate in
[illegible] eadem [illegible] principium [illegible]
[illegible] spirativa [illegible]
[illegible] communicat filio ~~[illegible]~~
An [illegible] immediate procedat a patre et
filio [illegible] innotescendum [illegible]
[illegible] ad principium [illegible] spirat
[illegible] immediate procedit a patre sic
a filio [illegible] respiciendo ad [illegible]
[illegible] et immediate procedit
a patre et a filio [illegible] respiciendo ad
ordinem originis personarum spiritus sanctus
mediate procedit a patre [illegible]
[illegible] spiritus sanctus [illegible]
[illegible] dicit Richardus de sancto
Victore libro [illegible] de trinitate et ponit
exemplum [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] et
immediate processit ab Adam et [illegible]
[illegible] processit ab Adam
mediate [illegible] Ad [illegible] spiritus sanctus [illegible] 9o
immediate procedit a patre et filio
[illegible] et [illegible]
ad [illegible] spirativa [illegible]
[illegible] pater et filius
[illegible] spiritus [illegible]
duo principia [illegible] unum in [illegible]
[illegible] filius [illegible]
[illegible] pater et filius [illegible]

spiracionis spiritus sancti [illegible] sic creatura a libero principio procedit [illegible] immediate [illegible] virtute [illegible] sic spiritus sanctus procedit a patre et filio [illegible] immediate [illegible] una virtute spirativa [illegible] conclusionem [illegible] istud [illegible] et [illegible] ad [illegible]

13 **Utrum** generacio et passiva spiracio sint passiones realiter

distincte [illegible] et [illegible] sicut secundum generacio filii et [illegible] in [illegible] spiracio [illegible] sit [illegible] realiter [illegible] actualiter [illegible] generacio [illegible] spiracio [illegible] actualiter [illegible] est in deo [illegible] de generacione et spiracione [illegible] in [illegible] non [illegible] in trinitate in una simplicissima personalitate non [illegible] realiter [illegible] persona [illegible] est simplicissima [illegible] et [illegible] personalitate [illegible] generacio activa et spiracio activa [illegible] generacio activa [illegible] spiracio [illegible] non [illegible] realiter [illegible] in persona [illegible] generacio et spiracio non [illegible] realiter [illegible] generacio et spiracio in persona [illegible] non [illegible] realiter [illegible] generacio [illegible] sit [illegible] in [illegible] filio [illegible] spiritum sanctum [illegible] generacio activa et spiracio activa [illegible] non [illegible] de generacione et spiracione [illegible] filii et spiritus sancti [illegible] generacio est emanacio per modum nature [illegible] per modum voluntatis [illegible] non [illegible] [illegible] generacio filii [illegible] realiter [illegible] spiracionem spiritus sancti [illegible] generacio filii [illegible] realiter [illegible] spiracionem spiritus sancti [illegible]

[illegible] generacio [illegible] filii [illegible] spiracio passiva [illegible] spiritus sancti [illegible] sit [illegible] et voluntas [illegible] actus [illegible] nature et [illegible] voluntati [illegible] spiritus sanctus procedit [illegible] filius [illegible] modo natus [illegible] de passione filii et spiritus sancti [illegible] secundum [illegible] procedit [illegible] sit [illegible] emanacio [illegible] et sic est [illegible] secundum [illegible] filio et spiritu sancto [illegible] sic procedit est [illegible] emanacio [illegible] in [illegible] sic procedit amor in amato [illegible] spiritum sanctum [illegible] spiritui sancto [illegible] sit filio [illegible] spiritus sanctus procedit [illegible] filius [illegible] uno [illegible] passio spiritus sancti realiter [illegible] a passione filii [illegible] et [illegible] passio [illegible] spiritus sancti [illegible] amor [illegible] et passio filii est [illegible] filius [illegible] spiritus sanctus et filius [illegible] realiter [illegible] et passionibus [illegible] secundum passio immediate [illegible] ab uno non [illegible] nec [illegible] ab [illegible] spiritus sanctus est ab alio [illegible] procedit [illegible] ab [illegible] a non [illegible] nec [illegible] ab alio [illegible] passiones spiritus sancti et filii [illegible] secundum [illegible] emanacione [illegible] passio spiritus sancti non [illegible] generacio [illegible] spiritus sanctus non [illegible] est [illegible] in [illegible] in [illegible] nec [illegible] actus [illegible] 12

Utrum in passione temporali spiritus sancti [illegible] persona et [illegible] gratuita [illegible] semper [illegible] in [illegible] et [illegible] caritas dei diffusa [illegible] nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis [illegible] spiritus sanctus [illegible] [illegible] de passione spiritus sancti temporali [illegible] spiritus sanctus [illegible] et filio procedit ut amor [illegible] est [illegible] procedit [illegible] est [illegible] [illegible]

Primo vel obiectum amoris eternus sit quod est
spiritus sanctus eius processio eterna. Secundo modo
vel obiectum susceptibile sit temporale
eius processio est temporalis. Secundo
respectu ad id a quo procedit. Et autem
processio temporalis qua spiritus sanctus procedit a patre
et filio ad sanctificandum in creaturam pro
qua de separatione loqui tangimus. Quod multiplicatur
processio temporalis primo est respectu ad id
a quo procedit. Secundo respectu ad id ad quod
procedit. Tertio est effectus quem efficit et
acquirit. Illud vero a quo spiritus sanctus procedit est
pater et filius. Illud vero in quod procedit
est creatura. Effectus vero processionis sue
temporalis est sanctificatio creature. Ex proces-
sione temporali causatur in creatura
natura essendo creature ad ipsum. Et non
[illegible] causatur in creatura quod relatio et depe-
dentia secundum rem. Unde apte spiritus sancti
[illegible] relatio secundum intellectum tantum sicut
[illegible] dicitur dominus non resignando. Secundo
respectu subiecti susceptibilis primo
processio spiritus sancti temporalis patet quod dictum.
Tertio respectu vero obiecti eterna est pro-
cessio spiritus sancti. Sed respectu subiecti temporalis
[illegible] est processio spiritus sancti. Et tamen
processio temporalis spiritus sancti non addit ad eternam
nisi [illegible] non dicit aliud nisi
respectum effective et causaliter [illegible]
[illegible] creaturas. Secundus articulus de pro-
cessione spiritus sancti personali. Nota ut dicit
Augustinus totus et solus [illegible] est
[illegible] et [illegible]
est totus [illegible] ad [illegible] ad [illegible]
[illegible] requirunt
[illegible] sensibilibus [illegible] sensibile
ut [illegible] et [illegible]
[illegible] et requirit [illegible] debita [illegible]
[illegible] requirit [illegible] spiritus sancti
et eius [illegible]
ei. Secundo [illegible] processionem temporalem spiritus sancti
dat persona spiritus sancti [illegible] patet quod
[illegible] et [illegible] missionum multi
spiritus sancti ad [illegible] per
caritatem. Qui autem adheret deo per ca-
ritatem unus spiritus efficitur cum eo. Qui
autem unus spiritus est cum deo non potest
[illegible] ne [illegible]

non per [illegible] Sed [illegible] obiectum
[illegible] et specialem [illegible]
[illegible]
[illegible] persona [illegible] caritatis
[illegible]
[illegible] caritati [illegible]
[illegible] efficit.
Tertio ordine [illegible]
[illegible] spiritus sancti processi-
[illegible] caritatis spiritus sancti
[illegible] agentis spiritus sancti
[illegible] per caritatem. [illegible]
[illegible] ad finem [illegible]
[illegible] est et [illegible]
[illegible] ad finem. Tertius
articulus de donis [illegible] spiritus sancti
[illegible] Nota processio spiritus sancti
[illegible] donatio [illegible] multiplicat
[illegible]
[illegible] dona [illegible]
[illegible] sine [illegible]
dona [illegible] data [illegible]
[illegible]
[illegible]
ut dona [illegible]
[illegible] donis [illegible]
[illegible]
[illegible] dona [illegible]
[illegible]
[illegible] Secundo [illegible] processionem
spiritus sancti temporalem [illegible]
[illegible]
dona [illegible]
[illegible]
[illegible] donis [illegible]
spiritus sancti ad [illegible] et [illegible]
[illegible] Tertio [illegible] in donis
[illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible] in donis [illegible]
[illegible] spiritus sancti ad [illegible]
[illegible]
[illegible] moriatur
[illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] sufficienter est ad [illegible]
[illegible] principii effi-
cientis sed non formaliter.

17 Utrum temporalis spiritus sancti
missio possit esse
sine filio, et arguitur quod sic,
quia in die penthecostes spiritus sanctus
missus est in linguis igneis
ut habetur actuum 2°, et illa missio
facta est sine filio. 2ª quia [illegible]
in oppositum arguitur per hoc quod sapientia appro-
priatur filio, caritas spiritui sancto,
sed non fit donatio sapientie sine
spiritu sancto nec caritatis sine filio
[illegible] xviiij. Ad cuius declaracionem
et missione advertendum ad sanctorum
sed ipsius susceptibile illuminando
et sanctificando, unde quod [illegible]
efficitur donum mitti, nec est
missio unius absque altero, quia
quod [illegible] in decisione [illegible]
alia [illegible] de missione visi-
bili. Secundo notandum missio tempora-
lis est processio emanationis
a quo [illegible] apparatus actum [illegible]
[illegible] manifestatio, quia que ipsa
persona habetur vel qui inducitur
in [illegible] susceptibili, et habet
[illegible] vel sunt et habet [illegible]
[illegible] et per gratiam gratum facien-
tem, sicut [illegible]
[illegible] quorum [illegible]
[illegible] vel sunt
[illegible] quod sit per gratiam gratis datam
per quam [illegible] separatur alter
in [illegible]. Tercio temporalis
et [illegible] visibilis spiritus sancti missio
potest esse absque filio, patet quia potest
spiritus sanctus mitti manifestatus ab-
sque missione filii, ut in actibus
[illegible] [illegible]. Quarto in
[illegible] spiritus sanctus potest seipsum absque
filio mittere, sicut filius potest
seipsum absque spiritu sancto mittere,
et [illegible] spiritus sanctus potest mitti absque
filio et [illegible] sic missio
invisibilis, id est quoad processionem
eternam, sed addit manifestationem
ad [illegible], sic missio
visibilis idem est quod invisibilis,
sed addit manifestationem visi-
bilem ad [illegible] et [illegible]
[illegible] in [illegible] suo [illegible]

emanationem eternam persone [illegible] in [illegible]
seu [illegible] et utrisque in signo visibili
manifestationem et [illegible], unde in [illegible]
[illegible] triplex, unum eternum persone ad
suum principium, aliud temporale tamquam ad effec-
tum, aliud temporale signati ad signum.
[illegible] de emissione invisibili nota
[illegible] ad [illegible] et habetur in [illegible]
[illegible] 1ª [illegible] et de [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod ita
[illegible] nota de [illegible] opera trinitatis
inseparabilia sunt, scilicet inseparabilitate vo-
luntatis et operationis, non opera trinitatis
sunt [illegible], scilicet operativa et operata, [illegible]
[illegible] sunt [illegible], scilicet [illegible] et
[illegible] sunt [illegible] et sunt [illegible] effectiva
[illegible] sic sunt opera ema-
nationis vel apparitionis, et ista sunt insepa-
rabilia inseparabilitate operationis, pater [illegible]
filius generatur, spiritus sanctus procedit, [illegible]
sunt [illegible] sunt [illegible] effectiva [illegible]
[illegible], et ista sunt separabilia insepa-
rabilitate vel [illegible] et [illegible], quia [illegible]
filius incarnatus est, [illegible] voluit et effecit
pater et filius et spiritus sanctus, quia spiritus sanctus in lin-
guis igneis apparuit, hoc voluit et
effecit pater et filius et spiritus sanctus, [illegible]
[illegible] operata sunt effectiva et [illegible]
[illegible] in [illegible] non in ordine ad
[illegible], ut incarnatio filii, in linguis
igneis missio spiritus sancti [illegible]
[illegible], et ista sunt separabilia, quia [illegible]
[illegible] ita [illegible], unde quod missio
spiritus sancti visibilis in linguis igneis
[illegible] est effectus [illegible] trinitate
[illegible] de invisibilibus, sed pro-
ut est visibilis [illegible] de missione visi-
bili. Secundo missionem invisibilem sine
nec spiritus sanctus sine filio nec [illegible] filius
sine spiritu sancto potest mitti. [illegible] quod filius
non potest [illegible] et [illegible] [illegible] ap-
[illegible] et [illegible], nisi habeatur spiritus sanctus
et qui [illegible] et [illegible] missionis
data in [illegible] quod filius non potest
sic mitti sine sapientia, sapientia quod [illegible]
sine [illegible] non potest [illegible] absque caritate nec
[illegible] caritas potest esse absque sapientia. Tercio in
[illegible] spiritus sanctus potest mittere filium et seipsum,
[illegible] filius potest mittere spiritum sanctum et se-
ipsum. [illegible] persona non agit aliquid
absque alia [illegible] quia [illegible] trinitatis sunt
[illegible] [illegible] de [illegible] missione [illegible]

Notandum secundum Innocentium quintum quod missio secundum
causam duorum convenit duobus scilicet filio et spiritui sancto
sed non secundum causam duorum specialem. Una enim im-
portat missio scilicet emanationem eternam, et aliam
specialem in effectu creato manifestationem.
Primo modo secundum accipitur, secundo tantum temporaliter.
Emanatio enim non est communis duobus ipsis quia
una per modum nature, alia per modum voluntatis.
Sed nec manifestatio communis duobus ipsis est
quia una in effectu cognitionis, alia amoris.
Et ideo missio spiritus sancti non est communis
duobus ipsis. Tamen missionem filii quia et nulla
creatura secundum non est aliqua duobus ipsis communi-
cata filii et spiritus sancti quia est filius
missus est in carnem. Omnium non aliqua eorum
ipse invisibiliter filii et spiritus sancti quia est filius
incarnata unita personaliter in separata
creatura quod est una [illegible] tantum tamen determi-
nanda [illegible] rationibus contrariis
[illegible] quia [illegible] et [illegible] praedictis

16 Utrum in primitiva ecclesia spiritus sancti
missio visibilis fuerit necessaria

et congruum quod sic. Veritatis evangelice congruit
specialis spiritus sancti missio visibilis in
primitiva ecclesia. Sicut enim in columbe specie
vel baptismum [illegible] in nube vero
vel transfiguratione [illegible] in flatu post
resurrectionem [illegible] in linguis igne-
is post ascensionem actuum [illegible] est in
visibilia dei per ea que facta sunt intellecta
conspiciuntur. Respondetur quod vera in opposito et
missio visibilis est spiritus sancti per miraculum
et et commictam manifestationem; sed talis ma-
nifestatio commictalis ansit multa
[illegible] in fidelibus non est necessaria omni tempo-
re, ideo non fuit commicta. Commicta
in prima ecclesia necessarium erat multis quia
videtur quod ipsis non fuit necessaria missio
visibilis spiritus sancti [illegible] facta [illegible]
erunt [illegible] de personis ad
quas facta est missio spiritus sancti visibilis.
Secundum Innocentium quintum [illegible]
spiritus missio non sit [illegible] sit [illegible]
[illegible] sed missio visibilis non sit
[illegible] non sit [illegible] sicut omnis missio
[illegible] manifesta ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ [illegible] dei per
[illegible] signum. Sicut in missione
visibili manifesta [illegible] per aliquod signum
[illegible] missio fit ad [illegible]
plenitudinem sufficientie in se, [illegible]
ad [illegible] plenitudinem [illegible]

[illegible] sufficiens
[illegible] implet ad sufficientiam
[illegible] sed ad [illegible] appo-
[illegible] ad [illegible] plenitudinem
redundantie aliis. Est vero in
veteri testamento [illegible]
[illegible] plenitudinem [illegible]
ad redundantiam non [illegible] sta-
tus plenitudinis in se, et re-
dundantie in aliis. Est status
[illegible] fidelium
non spiritualibus. Ideo in veteri
testamento non fiebat missio vi-
sibilis spiritus sancti. In novo vero
testamento est status pleni-
tudinis in se et redundantie
in aliis et est status fidelium
[illegible] spiritualibus. Ideo
fit visibilis missio spiritus sancti
et [illegible] in ecclesia primitiva
in qua erant pauci fideles,
et [illegible] seminaria plantata [illegible]
[illegible] nec ita [illegible]
erat in [illegible] indigebant
missione visibili spiritus sancti. Nunc
vero non est necessitas propter multi-
tudinem fidelium et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] in primitiva ecclesia facta
sunt. Et ideo in primitiva
ecclesia [illegible] et aliis [illegible] necessaria
fuit spiritus sancti missio visibilis
quia et nulla [illegible] in lege
veteri non fuit necessaria nec facta
est missio visibilis spiritus sancti.
Item in fine mundi non erit necessaria
nec erit missio visibilis spiritus sancti.
[illegible] missio visibilis [illegible]
non [illegible] in [illegible]
[illegible] speciali [illegible]
[illegible] facta est [illegible]
est [illegible] missio visibilis fit ad
[illegible] plenitudinem [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] in aliis. Sic per [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible]
~~[illegible] de missione [illegible]~~
facta est missio visibilis spiritus sancti
[illegible] secundum [illegible] in [illegible] libro

de summitate, secundo quod per ea que visa sunt
in die illis secundum dispensationem
temporibus congruis manifestaretur
per angelos facta esse dicimus [illegible]
per [illegible] angelus velut apparentibus ve-
teris testamenti fiebat angelico
ministerio actu non secundum [illegible]
[illegible] continue apparuit deus in crea-
tura [illegible] nec mutavit et quod sit
immutabile a deo nec separavit et
quod sit per ministerium angelorum quod deus in
creatura corporali [illegible] mediante
spirituali [illegible] creaturam
corporalem mediante creatura spirituali
[illegible] angelorum [illegible]
[illegible] apparuit visi-
biliter dei in creatura [illegible]
[illegible] deo est facta [illegible] in
nova testamento [illegible] dicit
[illegible] sunt facta [illegible]
in veteri testamento apparuerunt [illegible]
facte sunt per angelos [illegible]
veteris testamenti per angelos [illegible]
est datum. [illegible]
[illegible] in quo facta est vi-
sibilis missio spiritus sancti [illegible]
[illegible] missio [illegible]
sit ad maiorem [illegible] in
alios commendat [illegible]
commendatam [illegible] per [illegible]
[illegible] per separationem et secundum [illegible] in
christo et in apostolis [illegible] facta est
missio visibilis [illegible]
ad [illegible] commendandam [illegible]
[illegible] facta est in baptismo
in specie columbe [illegible]
[illegible] prius [illegible] est [illegible]
apparuit [illegible] ad [illegible] commenda-
tam doctrine et instructionem
[illegible] addit [illegible]
[illegible] apostolis apparuit
in flatu [illegible] ad [illegible] commenda-
tam [illegible] in linguis igne-
is apparuit ad [illegible] commen-
dandam doctrine vel instructionem
[illegible] spiritus sancti [illegible] ipse
[illegible] apparuit in [illegible]
[illegible] in baptismo apparuit
in specie columbe [illegible] ad [illegible]
[illegible] in-
[illegible]
[illegible] per [illegible] statum

ad designandum commendationem [illegible]
scilicet remissionem peccatorum [illegible] per potestatem apostolorum
a capite christo ipsis [illegible] data [illegible]
[illegible] ad designandam
apostolorum [illegible] et doctrinam et amore
[illegible] quod quantum ad effectum
baptismi in pueris [illegible]
doctores theologie opiniones [illegible]
[illegible] dicentibus quod
per virtutem baptismi parvulis [illegible]
culpa remittitur [illegible] gratia non confertur
aliis [illegible] quod et culpa
ipsis in baptismo remittitur et virtutes
et informans gratia infunditur quod ad habitum
[illegible] pro illo tempore [illegible] ad usum [illegible]
[illegible] gratiam [illegible]
per baptisma [illegible] baptismo bapti-
[illegible] secundum opinionem [illegible] tam parvulis quam
adultis conferri in baptismo informantem
gratiam et virtutes [illegible]
[illegible] scilicet doctorum modernorum
theologie magistrorum [illegible] et [illegible]
[illegible] approbata [illegible]
[illegible] in creatura
non [illegible] in [illegible] spiritus
[illegible] in illis [illegible] ad [illegible]
[illegible] creatura
[illegible] creatura designat [illegible] spiritus sancti
gratiam [illegible]
[illegible] ad [illegible] illa non
[illegible] in [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible]
[illegible]

Dis[illegible] Que [illegible] diligit deum et
proximum utrum sit spiritus sanctus
vel caritas creata et in nobis infusa
et [illegible] caritas est spiritus
sanctus [illegible] in ista [illegible]
distinctione septima [illegible] sit caritas
creata et in nobis infusa est [illegible]
[illegible] in clementinam [illegible]
[illegible] trinitate et fide catholica clemen-
tinam [illegible]
[illegible]
[illegible] et
[illegible]
[illegible]
[illegible] appellatur.

17 i illud

Pro primo notandum quod circa istam questionem fuerunt due
opiniones. Prima dixit quod non est aliquis
habitus creatus in voluntate mentis quo elici-
untur actus dilectionis, sed est ipse immediate
spiritus sanctus elicitivus in mente actum dilectionis
per se ipsum. Et ultimus opinionis fuit magister
qui dicebat caritatem esse spiritum sanctum.
Alia opinio quod caritas est habitus creatus
et infusus anime per quem caritate informatur,
que est spiritus sanctus. Et ista est ab ecclesia de-
terminata in Concilio per Clementem quintum de summa trinitate
et fide catholica, Clementina Fidei catholice,
et hec est vera et tenenda. Circa primum pro
notitia istarum opinionum in aliquo conve-
niunt et in aliquo differunt. Conveniunt quidem
in perfectione, sed in modo perficiendi differunt.
In anima quod est considerare potentias ipsius ac-
tivas: hec potentias enim cognitivas,
hec potentias enim motivas. Et ultra
super has omnes anime potentias est motor
velut in anima scilicet voluntas que omnes
anime potentias movet. Omnes ergo licet
conveniunt quod spiritus sanctus adveniens in
animam perficit essentiam anime velut in
esse spirituali per habitum gratie, perficit enim
potentias cognitivas per habitus cognitivos scilicet
prudentiam et fidem, perficit potentias mo-
tivas que movent mentem, ut irascibilem
et concupiscibilem per habitus motivos ut
est fortitudo, temperantia. Et conveniunt
etiam perficit voluntatem nobilissima
virtute scilicet caritate. Sed in modo perficien-
di differunt. Prima opinio magistri est quod cari-
tas est spiritus sanctus increata, et perficit
voluntatem sine aliqua in mente sine ulla
forma inherente ipsi voluntati. Nec
fit per modum efficientis: tunc enim movet
animam, sed ut causa amoris exemplaris quia
amor est, et finalis quia summe bonum
est. Non movet ut forma. Opinio
autem vera per ecclesiam determinata est
quod licet spiritus sanctus perficit voluntatem
et movet secundum processum [illegible] efficien-
ter [illegible] exemplariter et finaliter, tamen est
anime [illegible] et agere [illegible] a qua in-
formante agentem, que est principium agendi for-
male sicut caliditas ignis. Ideo spiritus sanctus
movet voluntatem per caritatem creatam

formaliter que perficit voluntatem
ut forma creata, et inclinat
immediate et sic ponitur ad actum
meritorium, ponere enim est absolute un-
de [illegible]. Circa ad primum
dicit hoc exclusive: aliud quod deum et
proximum efficienter exemplariter et fina-
liter diligimus est spiritus sanctus, patet quia [illegible]
premisse. Circa in primo causa dilec-
tionis dei et proximi est spiritus sanctus
[illegible] causa efficiens dilectionis
dei et proximi est spiritus sanctus.
Causa finalis dilectionis
dei et proximi est spiritus sanctus.
Causa autem formaliter [illegible] hec exclusive
aliud quod deum et proximum formaliter
diligimus est caritas creata et
in nobis infusa, patet quia non licet
per [illegible] super [illegible] Anime
[illegible] quia dicit deus in [illegible]
[illegible] nobis creat animam [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] diligendo deum [illegible]
caritas caritate in nobis [illegible]
[illegible] [illegible] hic non est
[illegible] nisi deus quod est [illegible] cari-
tas in nobis creavit [illegible]
caritatem, et [illegible] enim per
illa Clementina de summa tri-
nitate que asseruit parvulis bap-
tizatis infundi gratiam informantem
et virtutes [illegible] vera [illegible].
Circa in [illegible] caritas est medium
diligendi deum et proximum [illegible]
[illegible] diligendi deum et proximum
non [illegible] actum [illegible] Circa [illegible]
non ponitur caritas creata et
infusa in anima removetur [illegible]
et [illegible] [illegible], et [illegible]
[illegible] error Pelagianorum [illegible]
[illegible] Circa [illegible] caritate creata
non possumus deum et proximum
[illegible] diligere. Nota secundum [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] super [illegible] [illegible]
[illegible] qui [illegible] [illegible]

consideravit / considerare legem non
occides non mechaberis et alia
hiis dicta / ad eternam vitam pertinen-
tia sine caritate fide et spe /
impleri non potest / Secundo quia
absque caritate creata non
possumus mittere deum et pro-
ximum diligere patet quia nulli est
nisi apostolus prima Cor. xiii^c. Si lin-
guis hominum loquar et an-
gelorum caritatem autem non habuero
factus sum sicut es sonans
et cymbalum tinniens /
Tercio in presenti statu lege data
absque caritate creata non pos-
sumus implere omnia precepta /
Quarto in statu lege data absque
caritate creata non possumus me-
reri per nos vitam eternam / patet
Augustinus de civitate dei libro iiii^{to}. No-
tandum Quarto quia caritate crea-
ta possumus per nos mereri vitam
eternam. Tercio quia condignus est con-
gruus patet per Christum. Sic eciam
prima secunde questione cxiiii articulo ter-
cio de primo patet sapientie iii^o
deus temptavit eos et invenit
eos dignos se / de secundo Rom.
viii^c / non sunt condigne passio-
nes huius temporis ad futuram
gloriam / Tertio quod est vera caritas
non primas duas conclusiones
distinguendam / Ad racionem
quia liberaret per illis conclusio-
nibus secunda prima et secunda et cetera /

18 Utrum per spiritum sanctum omnibus donis
domini et dati apparen-
tibus dona dividantur / et arguitur
quia sic per Ysaiam xi^c de unitate
dicitur / per donum quod est ipse spiritus
sanctus omnibus animabus melius
est ipsa communicacio dona dividi-
tur / et per apostolum prima Cor. xii^c
divisiones graciarum sunt idem
autem spiritus / quia omnia dona
per spiritum sanctum dividuntur / et quia
vera in appetitu est sed pa-
sus nichil indignis sponsis dantur
multa dona spiritus sancti / quia non per ipsum
omnia dividuntur / contra quod scriptum non dat
sua dona indignis / ergo quod scilicet Pro
decisione eius notabis quod per primus an vel
domini et dati esse primo conveniat spiri-
tui sancto / De quo nota quod primo in-
cre[atum] / tamen vel domini conveniat spiritui
sancto ab eterno / vel dati sed ex tempore / magis
conveniat ei vel domini quam dati / Tercio conve-
nit pro spiritibus est donum quam datum / Secundo vel
domini et dati non esse primo convenit
spiritui sancto / patet quia nulli scilicet Tercio in primo
et eo quod deus ab eterno est datus spiritus
sanctus tamen est donum / Quarto domini et
si non est nomen in esse est tamen aptum
dare in potencia / Tercio in potencia ac-
tum actu non est potest pertinere potencia /
Secundo notabis an vel domini dicatur
de spiritu sancto et de donis eius univoce
Nota donum dicitur de dono creato et
de increato / nec omnino univoce sed ana-
logice / id est per prius et per posterius / ita
quod per prius dicitur de dono increato / et per
posterius de dono creato / quia per prius
dicitur de dono quod datur per se / quia est donum
increatum / et per posterius dicitur de dono quod
datur per aliud quod est donum creatum / Secun-
do quod dicitur de spiritu sancto et de
donis eius nec univoce nec equivoce
sed analogice patet quia nulli scilicet Tercio in primo
sit in rebus ubi domino convenit
sed vinum per prius et aliud per posterius / Quarto
magis et minus non impedit univoca-
cionem ubi magis non est causa minoris /
Tercio notandum licet sit eis finis utrorumque domini
quod sanctificacio creature / tamen unum est sic
per modum cause efficientis / aliud per modum
cause formalis / Tercio ubi arguitur de questione
Nota quod primo incrementum contingit utrum per
donum spiritus sancti vel in dono spiritus sancti
omnia dona dantur / aut specialiter
aut casualiter vel existendum pluribus
tamen sed quod permittatur / Secundo primo
sit per ipsum omnia datur / quia ab libe-
ralis datur ut amor est / Deus omnia
omnia de liberalitate sine intencione
alicuius utilitatis / quod vel aliud facit /

Accipe perfectionis liberalis est. Ubi sciendum quod tenetur pro ipsum non dantur omnibus id est per dominacionem omnibus. Et quia sunt dona que semper sunt ad proposito ut caritas, que semper sine proposito ut timor servilis, que indifferenter vel ad proposito vel sine proposito ut donum prophetie. Dicitur propter proposito omnia dona dividuntur pro ut gratitudo perfectionis tunc preparat spiritus per donum probatur. Et ideo secundum postillam super Matheum in omni genere illud quod est primum causa est omnium aliorum. Sed propositum id est genere donorum primum est, quia amor est primum donum quod est causa omnium aliorum donorum. Dicitur in primo libro multa dona sine proposito dantur, tamen omnia per propositum causaliter dividuntur. Quoniam causaliter proposito potest dari dona tamen propter non aut propter apparatum. Item filius propter propositum est datus prout in apostolo omnibus est operatus. Item illud quod est vera propter electionem tamen quod autem per liberum multa dantur sine proposito concomitanter tamen dantur per propositum causaliter. causaliter

19 **Utrum** in divinis quelibet persona divina sit omnibus personis divinis in magnitudine sit equalis. Et arguitur quod sic, per Athanasium in Symbolo dicentem: Et tote tres persone coeterne sibi sunt et coequales. Et quod non, arguitur sic: in divinis non est quantitas, ergo nec equalitas, tenet quia equale et inequale est proprium quantitati, ut dicitur in predicamentis. Et concluditur quod angelus cum dicit quod est magnus sine quantitate. Et quod ideo indifferenter vel relationes tres actus primum vel equalitas sicut locum in divinis. Propter quod notandum secundum postillam super Matheum: in sola rerum facultate, in magnitudine equalis, in equalitate similis indifferenter aut extremis unum quod est sic dicitur secundum eorum sententiam. Et concordat quod ubi per medium quantitatis ut magnitudo extremitatis, aliquis per modum qualitatis ut sapientia bonitatis, que omnia secundum rei veritatem sunt in deo; sed differentia in non convenit in ipso, sed per in intellectu nostro ideo in deo omnia per se sunt unum actum. Ea que dicitur per modum sic dicuntur

indivisibilitas quam per modum quantitatis equalitas, que per modum qualitatis similitudo. Nota secundo: unius magnitudinis tamen per dicendi duo vel unius sunt sed inde in se, ideo secundum quod sicut secundum superationem, secundum quod equalitas est duo in prima est in deo, sed ista magnitudo tamen, ideo omni superatione non potest in divinis. Dicitur secundo in divinis est locus equalitatis vera virtutis nec perfectionis, quod nullum est una quantitas equalis per plura quam a pluribus ibi est communicata principaliorum equalitas. Sic est in divinis, igitur, secundo patet, pro prima in divinis est quantitas perfectionis in omnibus, et non maior nec minor in una quam in alia, igitur concluditur vera. Item in prima una persona est maior nec minor aliqua, propter quod omnes persone sunt sibi invicem coequales. Item ubi nulla perfectionis nec ydea aliqua in divinis sunt perfectionis, igitur omnes persone equales in trinitate sunt coequales. Nota secundum eorum dicta in prima parte quam vel una actus non, concordat cum principio causaliter persone ac suo principio, ut est dicere quomodo coniungitur unus est pro agens, tamen modo est pro actione, sed pro agens quam alit in agentibus voluntariis, et aliud in agentibus naturalibus. Agentibus voluntatibus ... sic enim magis voluntarii potestate et eligentibus formam prius quam et effectum conservat; ita in potestate et eligentibus in quo effectum predicat in agentibus naturalibus est contingit, quia est a principio et perfectionem virtutis naturalis ad agendum advenit ei post quam temporis. Sic ergo apud non potest concurrere cum actione imperfectione, nec illud quod est a principio simul est cum suo principio

[illegible] ergo quod actio sit simultanea.
Contra: dato quod [illegible] actio
non agere incipiet, tamen statim in
eodem instanti est effectus. Sed in
instanti in quo terminatur actio gene-
rans pater non generat filium aeterni-
tate, ergo non. Et item non prius
ab aeterno positus fuit. Et item ante
non est pater prius quam filius, non est
simultanea. [illegible] natura est communis patri
[illegible] et filius sunt; sed filius
est coaeternus patri et [illegible]
[illegible]. Conclusio: quaelibet persona et
cuilibet personae divinali in
aeternitate est aequalis, patet quia
[illegible] aeternitatis [illegible] divi-
narum personarum mensuratur. Secundo
in [illegible] aeternitatis non clauditur pri-
oritas durabilitatis. Tertio in [illegible]
aeternitatis clauditur [illegible]
et perdurabilitas. Quarto [illegible]
de [illegible] patri [illegible] secundum [illegible]
Contra in prima [illegible]
[illegible] / necesse est dicere
filium aequalem esse patri in magni-
tudine, magnitudo enim dei non
est aliquid nisi perfectio naturae ipsius,
[illegible] de [illegible] paternitatis
et filiationis, quia filius per genera-
tionem [illegible] eandem perfectionem
naturae quae est in patre, sicut et pater
[illegible] filius ab aeterno genitus
est a patre. Secundo filius aeternus
aequalis est patri in magnitudine.
Conclusio: quaelibet persona divinalis cui-
libet personae divinali aequalis est
in magnitudine, patet [illegible]
et ad Philippenses 2: non rapi-
nam arbitratus est se esse aequalem
deo. [illegible]
de filio in libro de [illegible]
[illegible] corporis infinitatis [illegible]
[illegible]
[illegible] et omnis [illegible]
filius secundum naturalem nativitatem
aequalitatis patris est, quia est et fili-
[illegible] naturae. Conclusio [illegible] non
derogat aequalitati in magni-
tudine quod divinae personae non

sint aequales [illegible]. [illegible] non dero-
gat aequalitati in magnitudine quod
divinae personae non sint aequales in rela-
tione. [illegible] non derogat aequalitati
in magnitudine quod divinae personae non
sint aequales in [illegible]. [illegible]
est [illegible]
[illegible] quantitatis [illegible] nullus non [illegible]
in deo, sed quantitatis virtutis et secundum [illegible]
aequalitas dei in divinis. [illegible]
Utrum [illegible] persona divina cui- 20
libet [illegible] personae divinali in
potentia sit aequalis. Et arguitur quod sic, per Sym-
bolum Athanasii: omnipotens pater, omnipotens
filius, omnipotens spiritus sanctus. [illegible]
[illegible] actus [illegible]
pater et non filius [illegible] filius
non est ita potens sicut pater. [illegible]
[illegible]
filius sit omnipotens sicut pater [illegible]
[illegible] omnipotens
[illegible] et potens [illegible]
[illegible] posset
est potentiae [illegible]
potens quod possit peccare [illegible]
in omnibus [illegible] actibus [illegible] pater
[illegible] filius et spiritus sanctus [illegible]
posse est potentiae [illegible] actus [illegible]
[illegible] et absolutus [illegible]
[illegible] est potentiae [illegible] posse [illegible]
[illegible]
[illegible] proprietates rela-
[illegible] personales [illegible] sunt potentiae
in persona agente, [illegible] potentiae in
alia persona [illegible] potentiae [illegible]
[illegible] ab una proprietate
in alia [illegible] non attenditur
[illegible] potentia. [illegible] in patre potentiae
est, [illegible] non posse [illegible] filium non est impo-
tentiae [illegible] quemadmodum
pater ita et filius omnipotens est [illegible]
[illegible] in [illegible]
ut pater possit [illegible] non cadit sub
omnipotentia dei. [illegible] ut filius [illegible]
filium [illegible] possit [illegible] omni potentia
dei non cadit. [illegible] omnipotentia dei
[illegible] non clauditur [illegible]
[illegible] spirare [illegible]
[illegible] aliquid sit [illegible]

in patria. Nota secundum Bonaventuram in proposito
est creatum cuiuslibet capi sive crea-
turi / sive in re sive in virtute vel
operatione. / Tertio omnis creatura vel au-
gmentum recipit vel limitibus est terminata
Deus vero terminis caret / unde et anima vel li-
mitata est nec sine deo capitur / Deficit
enim in uno sabbato et in medio saeculi /
Quinto nulla creatura potest capi in patria
sine creatore / patet ex notabili / Tertio in principio
supra carnalis efficit quod creatura ca-
pit creatorem non capitur / Item anima Christi
non capitur sine deo / secundum Petrum de
Tarentasia, quod non deficit in uno
sabbato nec in medio saeculi, quod non
ita simpliciter sicut deus, nec in virtute
Item universo et si in ullo bono
quod est de complemento universi privatur
non tamen capitur / Quia deus vere multa
posset producere quae non produxit, quae
tamen deus universo praestarent. / Tertio autem
de opposito. Nota secundum Bonaventuram Magister
in prima parte quaestione ultima circa finem
nota quod est filius capit patrem in pater,
patria enim aequaliter constat patrem et filium
perfectam / filius autem est quod est plus in
magnitudine, plus est ea et in pater. /
Secundo quod perpetua aeternalis virtus
perpetua aeterna in patria est capabilis
patet ex notabili, et ideo quod perpetua aeterna
eius est omnipotens / sed quaelibet perpetua
aeternalis est infinitae potentiae / Item ista
perpetua non est potentia vel impotentia
talia quod sunt capacitas et in patria tantum
Primo non est exceptum ubi est capacitas
Tertio in principio non derogat filii potentiae
quod non potest aliud filium generare / Item
non derogat patris potentiae quod non potest
sic filium generari / Tertio non derogat
perfectioni perpetuae quod non potest aliquem producere
de se sicut produxit / Quarto quod est vera
potentia et efficacia tamen talia, ad aliud est ratio
quod habet non sic ex parte potentiae / Sed est
ex parte potestatis vel quantum dicitur convenire

21 Utrum et ipso sit vera similitudo patris
et ad quod non est ex parte
virtutis ipsius sunt sic / quod et talia, quod
ex potentia sic argumentum sicut ipsius

ipsam capit. / Ante primum / quod sic ex parte
patris est deus, et non aliud a patre est
deus / nam ista sola opponens
est filius / quod filius est aliud a patre /
filius proprietate est alius a patre
et est deus / quod filius in alio est
Augustinus. Item quia concedit eam in fine
de trinitate / Item apud
loquentes de patre dicitur quia post quod
immutabilitate / sic est conceditur illa
in alio et ideo cuius animi per-
sona / quod vera et distinctio. Nota
primo secundum Hugonem hic post capitulum
Quinto vero tantum sensum et supra, /
et sic sit pulchritudine in eo enim
ordinis / et isto modo non invenitur in
divinis / quia ibi non est pulchritudo
In nec enim divina quae sunt vera
supportata, sed pater similis et pater
Nullo ratio similitudinis vel aequalitatis /
et est aequalitas / et isto modo bene
invenitur in divinis tam vel una
persona patris una persona similis / et
una simul sunt / et sic dicitur singula-
ritas proprietatis talis quod addit
Tertio Nota secundum eundem Hugonem
in proprietatibus consensus Dionysius
et Gennadius pater dicit Tertio quod est certa
sententia ad unum certe patri / certe
sententia in ordine ad patrem, tunc
dicitur, vel pater est talis quod ipsum
apte convenit sententia et nulli alii /
Vel est convenit sententia a potestate
et aliis talis / tunc ipsa est vera
Sed vel pater est talis quod non convenit
cuiusque sententia perpetua / Sed quod aliquid
ipse est filius / sicut vere certe patri et
illud patrem dicat quod singula
in se / convenit tamen sententiae ut
ipse est vera / Secundo primum tamen
tantum post habitum hoc non potest addi
a nobis tantum in divinis filii sine
apte sententia sed a parte filii quod sit
ipse anima vera / patet ex primo notabili
quod sic tamen post imparitatem pulchri-
tudinis quae in divinis non reperitur
vel sit quantitas secundum perpetuitatem
scilicet patris et filii et sic / Tertio
primo cado tamen post talis a

ista est falsa scilicet ypotheticae est impossibilis
est pater / Sextum ... eadem est scilicet
cathegorice ista deus est filius scilicet
filius est filius / Septimo eadem est
bene scilicet cathegorice ista est falsa
scilicet spiritus sanctus est spiritus sanctus / Octavo
eadem bene scilicet cathegorice ista est
falsa scilicet deus est deus / Tertia conclusio
Ista reduplicatio aliquando in qua
ex parte subiecti ponitur duo reduplicatio
forma et postea sic convertit subiecto
est vera / Sed quia non ponitur ita
remanet est falsa patet quia ex parte prae
dicati non ponitur / Decimo prima ista propositio
est vera pater in quantum pater est generans
Secundum ista propositio est vera scilicet filius
est genitus / Tertio ista propositio est
vera scilicet spiritus sanctus est procedens
Quarto ista est falsa scilicet pater est
deus / Quinto ista propositio est falsa scilicet
filius est deus / Sextum ista propositio
est falsa scilicet spiritus sanctus est deus
Quarta conclusio ista reduplicatio aliquando
in qua ex parte praedicati ponitur
duo reduplicatio et postea et
quod singularis in se ...
subiecto est vera patet quia ex ultra praedi
cati non ... / Decimo prima ista propositio
est vera pater est scilicet generans / Secundum
ista propositio est vera filius est scilicet
genitus / Tertio ista propositio est vera
spiritus sanctus est scilicet ... / Quarto
quod est falsa patet quia ... forma
ad aliud ... quod ... illud
filius pater est deus concedit ut est
de ... pater et filius
... est ad aliquem et ad
aliud / Haec est quaestio ...

Utrum omnes termini ... de
deo praedicabiliter dicantur
de ipso substantialiter / Et arguitur quod
in divinis nihil dicitur secundum accidens
quia omne quod ibi dicitur dicitur secundum
substantiam / Tertia et substantia et accidens
sufficienter contingunt praedicata / Antecedens
patet quia in deo nullum cadit accidens
unde methaphysice / Igitur de deo nihil
praedicatur accidentaliter / Tertia praedicare sit
in ordine ad rem / igitur quod verum
in ... argumentum ... / Praeterea

termini praedicati de deo per accidens de ...
dicatur / Prima quia est super omnia ...
et ... divinis ... dicitur de deo
vere ... negari ... / quod falsa
Praeterea aliqui termini praedicantur de deo ...
ut deus est creans / deus est patiens
relative / ... nomen secundum ...
... ita ista ... diversitas
nominum ex parte ... / ... dicitur ...
accipit triplicem ... ex parte ...
te secundum se absolute / Secundo ex parte ...
... ad alterum ... / Tertio secundum mo
dum intelligendi / Prima diversitas non
est in deo / quia omne quod est in deo est
substantia divina / Secunda diversitas est in deo quia
aliquid praedicatur absolute scilicet secundum substantiam / Et aliquid
ad aliquid scilicet secundum relationem / Tertia diversi
tas est ibi secundum diversa ...
... secundum omnia genera praedicatorum
Conclusio prima ex parte modi ...
... praedicabilium
dicitur de ipso substantialiter patet quia omne quod est
in deo est substantia divina et nihil ...
so / Igitur conclusio vera / Secunda conclusio
... ad aliquid ad ...
deo dicitur in substantia ...
Secundum ... de deo praedicatur nihil
de quantitate ... / Tertio ... termini
... de deo praedicatur nihil de qualitate ...
Conclusio ... ex parte modi se habendi
ad aliquid vel ad alterum ...
... praedicatione dicitur de ipso
relative patet quia ... praedicantur de deo
secundum relationem ut paternitas filiatio ...
Decimo prima ista praedicatio est ad aliquid
quod deus est pater / Secundum ista praedicatio est
ad aliquid quod deus est filius / Tertio
ista praedicatio est ad aliquid quod deus est
spiritus sanctus / Tertia conclusio ex parte modi
intelligendi ... praedicabilium
... secundum omnia genera praedicatorum va
riantur patet quia nomina secundum modum intel
ligendi ... aliqui termini praedicantur de deo
substantialiter ut ille terminus ... aliqui
per modum quantitatis ut deus est magnus
aliqui per modum qualitatis ut deus est
bonus / aliqui per modum actionis ut deus est creans

monens deus. Si enim per modum rei ut
deus est in celo deus. Tercium primum
quod predicatur deus est terminus ex parte
modi concipiendi ipsum deus est predicatum
accidentis. Secundum predicta predicatur ex parte
modi significandi et intelligendi est actualis.
Quintum quod predicatur est accidentis et actualis
vel [illegible] Quod autem dicit Augustinus in de doc-
trina christiana, scilicet quod deus est con-
venienter trinitati pater et filius et spiritus sanctus,
ubi premittit quod ex parte modi concipiendi
quod predicatur est accidentis deus est pater et filius
et spiritus sanctus, quia convenit trinitati quantum ad re-
alitatem personarum, sed ex parte modi significandi
ad quod est actualis non. Secundum quod dico
est verum per [illegible] primo [illegible]
[illegible] est distinguenda [illegible]
[illegible] ad [illegible] quod [illegible]
intelligitur de naturam [illegible] non de
[illegible] dicitur ad [illegible]
Ad [illegible] illa quod deus est [illegible] ex parte
dei est accidentis, ex parte vero modi significan-
di ad quod est actualis [illegible] dicitur
est de illa deus est trinitas. Sequitur

q
23 Utrum nomina quod nunc persona significat et essencia predicentur singulariter vel eciam pluraliter. Circa

quod sic primo de persona quia queri-
tur utrum est [illegible] pro aliqua que
[illegible] quod est deus tres persone scilicet
pater et filius et spiritus sanctus. Fides enim
asserit in deo tres personas de sancta
trinitate et fide catholica. Secundo
quod [illegible] sed unica essencia [illegible]
[illegible] de sancta [illegible] ad [illegible]
[illegible] quod [illegible] a sacrilegio
tres [illegible] predicaret. Tercio de essencia
dicit [illegible] essencia continet unitatem
[illegible] trinitatem, quod [illegible] non
essencia predicatur singulariter solum et
non pluraliter, quod est verum. In contra-
rium sit de persona quia dicit Augustinus in libro
de tribus personis est [illegible] quod
sed non possit dici quod pater et filius et spiritus sanctus
sunt tria, quod non possit dici quod sunt
tres persone. Item argumentum de sancta dicit
Anselmus in monologion [illegible]

[illegible] [illegible] persone [illegible]
[illegible] [illegible] ut tres nec
est [illegible] personas [illegible]
quod dicitur tres persone. [illegible] dici
tres [illegible] Quinto de essencia dicit
Augustinus [illegible] dicimus tres persone
quia [illegible] est [illegible] personarum
quod [illegible] tres [illegible]
[illegible] quia [illegible] est [illegible]
quod [illegible] Responsio [illegible]
tres [illegible] de persona. Quarto
[illegible] secundum Boecium persona est
[illegible] nature individua substancia
[illegible] persona
dicit suppositum nature intellectu-
alis [illegible] in [illegible]
[illegible] quod est [illegible]
plura [illegible] est [illegible]
pluralis personas. [illegible]
in divinis [illegible] non persona [illegible]
singulariter et [illegible] pluraliter [illegible]
[illegible] nisi quod est [illegible]
[illegible] de summa trinitate [illegible]
tres [illegible] persone sed [illegible] essencia
sive natura et [illegible] quod [illegible]
singulariter de una persona plura-
liter de pluribus, quia persona que
est [illegible] quod [illegible]
et [illegible] alias sunt [illegible]
[illegible] non [illegible] personali
[illegible] in [illegible] essencia
ipsis [illegible] non [illegible] nulla
[illegible] nulli [illegible]
persona [illegible] pater
et filius et spiritus sanctus sunt tres persone.
Tercium primum ista [illegible] est vera
pater est persona. Secundum ista [illegible]
vera pater et filius [illegible] persone.
Tercio ista [illegible] est vera pater et filius
et spiritus sanctus sunt tres persone.
[illegible] non [illegible] pater et filius
et spiritus sanctus sunt tres persone
quod sunt tres dii. [illegible] scriptum
est [illegible] persona quia [illegible]
[illegible] sed quia [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible] fidei. [illegible] quia [illegible]
[illegible] non [illegible] Credendum

aliis de substancia. Nota secundum priorem
modum dicendi potest accipi substancia uno
ab actu per se subsistendi, et sic
competit solis substanciis que non indigent
accidentibus ut sint; alio modo ab actu
substandi accidentibus, et sic con-
venit primis substanciis. Primo modo accep-
ta substancia dicit quid absolutum in
divinis scilicet essenciam; secundo modo ypo-
stasim, et isto modo fuit usus substancie
antiquorum ut Hieronymus et Hilarius,
et sic poterat dici tres substancie.
Sed quia nomen ambiguitatem habet
et heretici acceperunt primo modo,
ideo non potest dici tres substancie. Ideo
communi usu affirmatum est unam essen-
tiam hic, nec dici modo tres substancias.
Conclusio: in divinis hoc nomen
substancia predicatur singulariter tantum
et non pluraliter. Patet, nam pater
est vera substancia, item hec
est vera: pater et filius sunt substancia,
et hec est vera: pater et filius
et spiritus sanctus sunt substancia. Attamen
licet greci dicunt tres substancias,
hoc accipiunt sumendo substanciam
pro eo quod est ypostasim
capiunt pro persona et sic [illegible]
debebat [illegible] tria proponitur. Conclusio
de hiis de essencia. Nota: secundum prime
tenendum nomen divinum essenciale
quod sunt essencialia non pure sed cum
relacione ut genitus, filius, et hec
non relacionibus includit in ratione
sua prout respicit pluralita-
tem. Alia vero sunt essencialia pure,
et hec dicuntur vel per modum substantivi
substantive vel per modum accidentis sive
adiectivi nomina. Et patet illa
que quod sunt essencialia adiective
per modum accidentis ideo quia accidencia
conveniunt secundum materie [illegible]
pro tempore pluralitatis. Quia
vero substantive non [illegible] est non
essencia. Conclusio: in divinis
hoc nomen essencia predicatur singulariter
tantum et non pluraliter nec est [illegible]
de persona quia licet persona in suo
significato includit relacionem

multiplicatur per relacionem plurium
suppositorum. Dicitur pluraliter. Patet, nam
ista propositio est vera: pater est essencia. Item ista
propositio est vera: pater et filius sunt essencia,
et iterum ista propositio est vera: pater et filius et
spiritus sanctus sunt essencia. Et aliud quod est
distinguenda per [illegible]. Advertendum
tamen quod licet pater et filius et spiritus sanctus
non sunt tres essencie sunt tamen tria sup-
posita. Ad idem [illegible] quia substancia capitur
pro ypostasi et sic est vera. Ad racionem
dicitur quod non est simile quia essencia in suo
intellectu non includit proprietatem sed persona
sic racione cuius importat pluralitatem sed
essencia non [illegible]. Capitulum quod

Vtrum termini numerales et distinctivi ponant
aliquid in deo; predicatur de deo. Utrum
in deo sit aliquis numerus similiter et de quibus
quod est fides catholica quod in deo sunt
tres persone quorum nomina nomines sunt
[illegible] et alius pater alius filius alius
spiritus sanctus. Nota vero quod aliquas ubi est
distinctio et numerus, ubi quod vel predicatur
de hiis. In deo vero numerus est [illegible].
Quod secundum [illegible] continet tres acti-
ones de [illegible]. Nota secundum priorem
[illegible] [illegible] unitate consistit in ma-
teria divisione, ita vero non indivisione
unum vero est divisio formalis ubi est multi-
tudo, ubi divisio secundum quid vel multi-
tudo secundum quid. Divisio vero attenditur formaliter
attenditur vel secundum [illegible] vel
secundum materiam vel secundum quantitatem. Ideo quia sic
sunt diversa formaliter sunt multa et
formaliter multiplicantur. Divisio attenditur secundum quid
attenditur secundum proprietates vel et magis
secundum absolutas [illegible] alius est alius
a se ipso, vel secundum relativas
ut ipse [illegible] dexter est alius a se sinistro.
Unitas formaliter implicat distinctionem cum
separacione, unitas vero secundum quid distinctionem
sine separacione, et quod in deo est distinc-
tio sine separacione, ideo in deo non est
unitas formaliter sed unitas secundum quid sed per naturam
et proprietatem, et sic non potest in deo unitas
formaliter et sic nec [illegible] unum simul plura
termini numerales ponunt de deo simpliciter

sed non determinationem sed tres persone et propri-
etates relationes et notiones. Consequenter
tamen intellectus sunt et separatim non possunt
de deo predicari. Sed tamen intellectus sunt
quod ad distinctionem de deo videntur predicari
patet ex notis. Secundo dicit quod sicut vere
in divinis sunt relationes quas quidam dicunt
esse vere in deo sunt tres persone
Tertio dicit quod vere in divinis sunt tres persone
relationes. Sed contra aliquis. Cum illi termi-
ni dicunt positive vel privative. Notandum
secundum Ricardum quod dicit est quia in
personis divinis est vera et realis
distinctio. Dicimus ad distinctionem realem
requiritur realem entium vel aliud in aliud
fundatum super aliquas formas reales dis-
tinctionis. Ergo et distinctio personarum.
Tamen vero distinctionem dicit de deo
fundantur super aliquas formas que sunt
principia distinguendi non tamen absoluta
que unitate essentie. Sed relationes
non. Ergo si dicamus de deo privative
sed positive. Quarto tamen intellectus
et distinctionem non solum privative
sed et positive predicari de deo patet
ex notis. Contra quod predicatio
dei est trinitas est positiva. Sed predi-
catio dei est trinitas est positiva. Ter-
tio magister in eo quod fuit predicatorum
sententie et quod tenent non tenere. Magister
iste est hic errorem magister iste po-
suerit in quo quidam non tenetur. Quarto
aliquis an illi tamen dicat rela-
tive vel substantive. Notandum secundum sanctum
in divinis nulla est distinctio
realis in essentia sed in personis. Illa
ergo que dicunt aliquid tali distin-
ctione oportet dici non secundum substantiam
sed secundum relationes personarum. Ergo ad
hoc dicitur quod dicitur in deo realiter dis-
tinctionem dicit secundum relationes non
secundum substantiam. Sed quia relationes non
tamen distincte sed indistincte. Con-
clusio: tamen intellectus et distinctionem
que de deo dicuntur non substantive sed re-
lative predicantur patet ex notis. Contra
secundum non in aliquo de deo plura rela-
tio non quantitatis importa. Contra

illi tamen intellectus licet non
dicant aliquid explicite et
secundum nomen dicunt tamen implicite
et secundum rem. Quarto quod iste terminus
trinitas licet non dicat relationem
explicite et explicite dicat
tamen intrinsece et implicite
patet quia secundum significatum trinitas vel
tamen sit trina unitas quia
in unitate tres persone sunt
unius essentie. Et sic est terminus
personalis et relativus. Et ita
ergo est vera tamen tamen est
distinguenda magister et alius
unius ad alium tamen
intellectus predicatur de deo non
simpliciter sed secundum determinationem sed
per vel dicatur non quod ... aliquid
ut deus est tres persone idest deus
est trinitas personarum etc. 1

Vnum ille trine persone si-
gnificet essentiam 27
proprietatem et spectat etc. ...
quod sit illud quod per nomen
tenditur ad quod significat scilicet
persona significet igitur trinitas respecti-
ue tota secundo probat non convenit quod
est per nomen. Convenientur
dicitur persona sed quia realiter
appropriandi significatur persona
non sit essentia vel personam
quia concepto horum trium dis-
ferunt quod unus illorum non
sit alterius nec alter sicut per
alterum. Secunda quia trinum ... aliud
conceptus non conveniat unius
non est conceptus alterius. Ergo
dicuntur tria. Vel quod nos ipsos
qui secundum predicationem notabiles
nominem personam aut personas
sine nomine distinctionis sed
tamen dicit pater est persona filii
est persona tertia. Et tamen sit
essentia et hic est primaria
eius sicut pluralis et specialis
persone ad trinitatem multi et ad
dicitur tres persone. Tres persone.

et tamen sit ypostasim seu sub-
sistenciam et quia non est omnibus sim-
plex sed [illegible] / et convenit
indivisa. Cum pater tamen nec
distinctivo / et hoc nil ad relatio-
nem masculini generis ut Ille qui
est pater in persona / et hoc sit proprie-
tate / Si vero pater in suo genere
et tamen sit ypostasim [illegible]
[illegible] est persona patris [illegible] [illegible]
persona per illum terminum persona tamen
[illegible] termino distinctivo persona-
[illegible] persona designat. Patet ex
[illegible] / Concedo in primis ista proposicio
est vera pater est persona / Secundum ista
proposicio est vera filius est persona / Ter-
cium ista proposicio est vera spiritus sanctus
est persona / [illegible] persona per illum
terminum persona cum ei termini univer-
salis adiungitur ypostasis distinc-
tive designat / Concedo primo
ista proposicio est vera pater est vera persona
Secundum ista proposicio est vera pater et fi-
lius sunt due persone / Tercium
ista proposicio est vera pater et filius
et spiritus sanctus sunt tres persone
Tercia conclusio per illum terminum
persona cum termino distinctivo
adiungitur proprietas rei designat /
Concedo primo ista proposicio est vera
alius est pater in persona / Secundum ista
proposicio est vera alius est filius in
persona / Tercium ista proposicio est vera
alius est spiritus sanctus in persona
[illegible] quod est verum / tamen
[illegible] [illegible] distinguitur
ad aliud [illegible] et conclusio [illegible]
et patet quod isti termini non sunt
idem [illegible] [illegible] habent

2 26 Utrum proprietates relative
personas divinas pre-
cise suppositaliter constituunt dis-
tinguibiliter / et [illegible] quod sic / illud
quo persone divine suppo-
sitaliter distinguuntur [illegible]
distinguuntur et quod re modo non
distinguuntur / proprietates sunt
huiusmodi / [illegible] / [illegible] patet

quia in divinis omnia sunt unum ubi
non obviat oppositio relacionis / Opinio
[illegible] dicit quod processiones spiritus sancti
in [illegible] quod una in alium [illegible]
sic proprietates divine relative [illegible]
supponunt personas divinas [illegible]
[illegible] non distinguunt sed [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in divinis
divinis proprietates sunt reales / Opi-
nio [illegible] innuit quod in divinis [illegible]
[illegible] proprietates sunt [illegible] vel con-
[illegible] non [illegible] [illegible] [illegible]
diversitates / quia alius est modus quo se
habet pater ad filium / alius quo ad spiritum sanctum
alius quo se habet filius ad patrem / alius
quo ad spiritum sanctum / alius quo se habet
spiritus sanctus ad utrumque / Conclusio
in divinis [illegible] necesse est ponere
proprietates reales [illegible] diversitates
patet ex [illegible] / Nota quod persone in divinis
realiter distinguuntur / et non nisi per
proprietates [illegible] [illegible] / Concedo
[illegible] distinccio personarum in divinis
non [illegible] est [illegible] sed [illegible]
Secundum [illegible] distinccio personarum in divinis
ponenda [illegible] [illegible] [illegible] errorem
Sabellii qui posuit in divinis
distinccionem personarum [illegible] et non rea-
lem / Tercia ad constitucionem personarum divinarum
realiter distinctarum necesse est ponere
proprietates relativas patet quia essencia
non constituit personas / cum sit sola
indistincta / Circa articulum est sciendum
proprietates [illegible] [illegible] [illegible]
proprietas / [illegible] / et relacio / quia proprietas
[illegible] [illegible] personam distinguit /
notio [illegible] [illegible] persona [illegible]
[illegible] / relacio [illegible] refertur ad
aliud / et sunt notiones quinque
scilicet paternitas filiacio processio inna-
scibilitas et communis spiracio / Tres
sunt in patre / due in filio scilicet filia-
cio et communis spiracio / una in spiritu sancto
scilicet processio / Quatuor relaciones sunt
scilicet paternitas filiacio proces-
sio et communis spiracio / proprietates sunt
tres scilicet paternitas filiacio et processio
[illegible] [illegible] quinque sunt notiones
quatuor relaciones tres proprietates

proprietates patet ex notis. Contra primum
paternitas est proprietas patris, item
filiatio est proprietas filii, item spira-
tio est proprietas spirationis. Ergo de eis
dicunt quod proprietatibus personae distin-
guuntur. Notandum secundum innovationem quo-
rundam aliquorum dicitur quod proprietates non
sunt in divinis principium distinguendi
sed notificandi, sic enim dicere gratia ex-
empli prima divina scriptura secundum
eas hypostases distinguit scripturas; tamen
secundum alios et veritatem dicitur quod proprietates
in divinis primo sunt principium distin-
guendi inquantum referuntur ad alteru-
trum, scilicet. Secundo in divinis tamen sunt
duo principia, scilicet substantia et relatio, et
non potest fieri distinctio penes substanti-
am, ergo oportet quod fiat per relationes.
Ad conclusionem proprietates relativae personas
divinas proprie sunt suppositaliter
distinguunt patet ex notis. Contra in pri-
mum per sola relatio dicit aspectum.
Item hypostases proprietatibus relativis
nulla erit distinctio in personis divinis.
Tertio proprietates et relationes non
differunt re sed sola ratione, patet quia idem
est proprietas et relatio; paternitas enim
ut distinguit est proprietas patris, ut re-
fert ad aliud est relatio. Quarto relatio quae est ad
patet ex ... ad cuius ...
quod proprietates relativae non respiciunt
actiones suppositorum divinorum; immo
ille actiones suppositorum divinorum
respiciunt proprietates relativas. Unde

Utrum in divinis patris supposito pa-
ternitas sit idem quod activa
generatio. Et arguitur quod non, quia generatio
activa sunt ... de communibus potest primo
dici et ... sed paternitas
potest dici de aliquo in divinis de quo non
potest dici generatio, quia de essentia ut essen-
tia divina est pater, ut habetur de summa
trinitate et fide catholica capitulo Firmiter,
Damnamus; et de essentia non potest generare
quia ut dicitur ... divina essentia
nec generat nec generatur; ergo patet
et generatio non sunt idem; et per consequens nec
paternitas et generatio activa. Dicitur
quod ... in supposito ... inter

distinctionem ... quod verba
predicationem notionum sunt innovatione
de essentia divina ... distincte est
loqui ... ut generat vel in divinis
... loquendo generaliter ... et
signata et modo significandi; quia
generatio supponit et eadem prout in
modo significandi quia generatio sicut
in motu et tempore; et ... prout ut
in concreto et ... sed ... tempore,
in divinis ... de essentia distincte
est loqui ... aut quo ad rem
signatam, sic non dicunt ... ad
invicem prout et generatio ut pater
generat, et abstracte ut paternitas
est generatio; aut quo ad modum
significandi, et sic dicunt, et ideo
non de communibus ... unum ...
alterum, ut de essentia ... patet
quod ... in hypostasi, et
generatio dicitur solum; ... patet
... respectum non mutuum ... quo
... respectus; sed generatio ...
mutuum et quo ... respectus,
sed quia respectus in deo ... mutuum
... respectum solum. Conclusio
prima ... patris suppositi
paternitas non est activa generatio,
patet ex notis, ... duplex sig-
nificati et modo significandi. Contra in
primo in supposito ... ma-
nente paternitate desinit esse
activa generatio, patet quia desineret
actualis generatio, quia post generat
... quod post est ... plenius;
item in supposito ... manente
filiatione desinit esse
activa generatio. Tertio post est
... plenius ... agere.
Conclusio secunda ... patris suppo-
sito idem est paternitas et activa
generatio, patet ex notis. Contra in
primo ... est ... generationes;
item ... vel paternitas ... generationis;
tertio ... refertur ad filium
paternitate et generatione. Conclusio
... in divinis ... quod eadem
idem est ... et generatio patet
ex notis, quia sunt eadem re, quia

ipse prius. Alterum primum: si divina essentia
est ex patre et generatur, filius autem
est divinus ex patre, non est prius
quam generatur. Secundo generatur et ex patre
eciam incepta ratione. Consequentia
quod est vera, patet. Consequens primi
quod actio dicitur sicut paternitas
praeter de essentia secundum identitatem
ut essentia divina est praeceptum
de generatur, ut essentia divina est
generata divinum. Licet concepimus
quod essentia divina generat, sicut
non concepimus essentia divina est
pater, quod producit filium. Contra
de veritatibus illa de summa trinitate
negat quod essentia generat, sed non
quod essentia sit generata. Ideo illa
communicata non est essentia divina
est pater, pater generat, ergo divina
essentia generat, quia est fallacia
accidentis. Arguitur consequenter

28 **Utrum** notiones ponant res
reales in personis realiter
differentes. Et arguitur quod sic:
notiones ponunt relationes in
personis, sed relationes non possunt
respectum ... in divinis sicut in
creaturis. Igitur quod vera in alterum
argumentum patet. Sed sic tunc communis spira-
tio differret a paternitate et fi-
liatione, et sic quaternitas in divinis,
quod est contra determinationem ecclesie de sum-
ma trinitate et fide catholica
c. 2 Dampnamus. Igitur quod sequitur,
praedictorum notio secundum communiter
tradita quinque sunt notiones, scilicet
paternitas, filiatio, processio, innas-
cibilitas et communis spiratio. Et
istarum notionum nulla est sentitur
ad eam notionibus in divinis reperi-
untur tria. Primum quod sit proprietas,
secundum quod sit proprietas di-
gnitatis, tertium quod sit proprietas
determinata et specialis, secundum proprie-
tatibus simus personae divinae di-
gnatae et in esse personali consti-
tuuntur et distinguuntur seu cognoscuntur.
Proprietas autem dignitatis
per statum duplex, secundum actum et ne-
gatione. Affirmative duplex, scilicet

in generali, et sic non est notio quod nullus illa-
rum in speciali. Et hic dicitur ut primo na-
turae, et sic sunt duae relationes, scilicet
paternitas quae est origo secundum activa, et fi-
liatio quae est origo secundum passiva, vel per
modum voluntatis, et sic sunt aliae duae,
scilicet communis spiratio quae est origo activa
et processio quae est origo passiva. Vel nega-
tive ut scilicet persona est a nullo alio,
et hic dicitur dignitas, et sic est proprietas in-
nascibilitatis. Correlarium primum: innas-
cibilitas non ponit differentiam in patre
praeter paternitatem, ideo quia innascibili-
tas non ponit nisi auctoritatem principii
et illud non esse ab alio, et hic nihil
addit in supposito patris ultra relationem
paternitatis. Correlarium primum: licet pater-
nitas et innascibilitas eadem re et proprie-
tas in patris supposito, aliis relationibus
condistincta, tamen alia ratione, quia innasci-
bilitas et paternitas dicunt tripli-
cem secundum innotescentiam. Prima quia innas-
cibilitas dicit negationem, paternitas po-
sitionem. Secunda innascibilitas dicit privationem
paternitatis ad principium, paternitas per compara-
tionem ad illud quod est ex principio. Tertia
quia innascibilitas praesupponit paternitatem
et communem spirationem secundum intellectum, licet in-
nascibilitas conveniat ei. Secundum conclusio primo
plures notiones sunt personae. Tertio
non omnes notiones ponunt res reali-
ter differentes. Correlarium: sicut paternitas et activa
spiratio non ponunt relationes distinc-
tas in patris supposito, patet, quia activa
spiratio in patre est essentia, sed illa ad
paternitatem nihil addit realiter, sed solum
rationis. Correlarium primum: licet earum personae
notiones in persona non dicunt se ipsis,
tamen distinguuntur. Secundum: et si notiones
non dicunt res absolutas in quo sunt, dicunt
tamen res absoluti respectum, triplicem dicunt ... con-
tra patrem et filium non dicunt proprie
unum principium nisi quia in eis est una fe-
cunditas voluntatis ad producendum
spiritum sanctum, quia aliter nihil est commune patri et
filio nisi essentia, quae est in eis fecunditas
voluntatis. Correlarium tertium: communis spiratio
est una realis relatio in patre et filio.

patet quod est communis spiratio eius vel proprietas in duabus personis et distincta ab earum altera. Item communis spiratio est notio sive relatio realiter distincta a relatione paternitatis. Item communis spiratio est notio sive relatio realiter distincta a relatione filiationis. Et tamen quod est falsum patet ex toto processu huius primi [?] ad determinandum quod decretalis illa damnavit. Damnat enim quaternitatem personarum, sicut Joachim, sed non damnat quaternitatem relationum.

b 29 **Utrum** in divinis supposito ad intra principio sit ipsius ad personas et ad creaturas univoca relatio. Et arguitur quod sic, quia dicit Basilius: filius accipit a patre quod creat sicut omnis creatura; sed accipere per naturam filii est commune; sed super accipere filii fundatur ratio principii personaliter dicti; super accipere creature fundatur ratio principii creative dicti; ergo ratio principii communis est utrobique, ergo univoca, quod est verum. Ad oppositum arguitur sic: prius dicitur prius in eterno et temporali, quia [?] prius et [?] ubi generatio de utroque dicitur equivoce, multo magis principium, ergo quod falsum. In ista questione videntur tres articuli: primus utrum una persona sit principium alterius per se notionem; secundo utrum principium et causa sit superius et inferius; [?] causa est principium et non econverso. Nam nomen est principium dicitur et non causa. Principium enim dicit ordinem quodcumque generaliter sine dignitate sive alterius; causa vero dicit ordinem semper cum aliqua dependentia, quia causa est ad causatum ut prius [?] ad posterius [?] quod in divinis non est; ordo enim in divinis naturalis, sed non ordo causalis. Una persona respectu persone potest dici principium et non causa, nisi extensive vocabulo. Secundo dicendum est quod una persona est principium alterius, patet ex notionali actu. Patet hoc per Augustinum in quarto de Trinitate: Pater est principium totius divinitatis, non enim habet de quo sit, nihil de quo procedat; sed ab eo filius est genitus et spiritus sanctus procedit, et ideo est [?] emanationibus et originibus, eo quod filius sit a patre et spiritus sanctus ab utroque

et principium est unum agendi [?] quod [?] et [?]. Sed filius quod est a patre et [?] genitus [?]. Item pater est principium filii et spiritus sancti notionaliter, filii generatione, spiritus sancti spiratione activa. Item filius est principium spiritus sancti eternaliter communi spiratione activa. Item pater et filius sunt principium spiritus sancti eternaliter communi spiratione activa. Ergo pater et filius sunt unum spiritus sancti principium notionaliter. Sed pater et filius sunt unum principium spiritus sancti unitate proprietatis et eterne [?] et notionis, sunt non unum unitate persone, in qua utriusque unitas importatur. Item sicut pater et filius sunt unum principium spiritus sancti uniformi spiratione spiritus sancti. Secundo pater et filius unitate proprietatis eterne et notionis sunt unum principium spiritus sancti notionaliter. Tertio pater est eterne et notionaliter spiritus sancti principium. Item filius est eterne et notionaliter spiritus sancti principium. Item pater et filius sunt eadem notione unum et unum spiritus sancti principium. Hoc est quod [?] de summa Trinitate, [?] capitulo Fideli et devota professione fatemur quod spiritus sanctus eternaliter ex patre et filio non tamquam ex duobus principiis sed tamquam ex uno principio, non ex duabus spirationibus sed unica spiratione procedit. Tertius articulus de comparatione [?] in deo [?] super [?] patet [?] dicitur creat [?] generat [?] ut ad dicat pater filii naturalis et filiorum adoptionis [?] communitatis [?] et creaturarum [?] multiplicitatis sed communitate unitatis [?] analogie [?]

per divinis primo vel principaliter ad creaturam et vere creaturis dicuntur analogice patet ex notis et verum est per prius dicuntur de primis ac per posterius de creaturis. Ergo analogice. Item aliquid nomen analogicum dicitur per prius principaliter de eo [illegible] est causa [illegible] et sic [illegible] illius quod est primum. Sed ad non est de creaturis ergo [illegible] ut [illegible] est aeternum [illegible] ergo principaliter dicitur [illegible] principaliter [illegible] ergo principaliter per prius creaturae [illegible] et angelis [illegible] per [illegible] est et [illegible] creaturam [illegible] in primo Deus est primum in creaturis [illegible] Deus non est principaliter creaturarum [illegible] Deus non est primum in creaturis [illegible] quod est [illegible] loquitur de quantitate analogice et non [illegible] ut patet.

30 **Utrum** ea quae ex tempore dicuntur de Deo ponant aliquam relationem realem in eo et aliquando [illegible] quod sit dicit [illegible] relativa quae sunt [illegible] ut dominus et servus [illegible] ut scientia et scibile. Relativa [illegible] in utroque extremorum ut dominus dicit [illegible] suppositum [illegible] cum ergo Deus [illegible] creaturarum [illegible] per [illegible] ergo realis et realiter in [illegible] relatio ergo [illegible] aliud [illegible] est in Deo est aeternum [illegible] non est [illegible] ergo non est in Deo ergo [illegible] creaturis [illegible] dicuntur de Deo ex tempore [illegible] per prius [illegible] ut [illegible] in [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] ut [illegible] per [illegible]

ut iste est dicitur illud primo et secundo modo aliquid primo dicit [illegible] importat mutationem in illo [illegible] et quinto modo non dicitur sed de novo illuminante patet cum illuminans sit sine mutatione et de [illegible] sunt sicut et [illegible] [illegible] nihil dicitur de Deo per [illegible] [illegible] assumpta [illegible] duobus modis primo [illegible] de Deo primo ut illa quae [illegible] absolute et relative [illegible] ista [illegible] sunt [illegible] [illegible] importat mutationem [illegible] non [illegible] in Deo [illegible] est [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] sunt vere Dei [illegible] Dei est [illegible] Dei [illegible] [illegible] sunt vere Dei [illegible] Dei [illegible] creatorum ergo [illegible] videlicet aliquid ad [illegible] dicuntur de Deo ex tempore [illegible] Deo [illegible] ad [illegible] immutabilis ergo [illegible] cum aliquid [illegible] Deo ad [illegible] est [illegible] [illegible] Deo [illegible] sibi [illegible] non [illegible] in [illegible] Deo ad [illegible] non [illegible] de novo [illegible] Deo ad [illegible] non per [illegible] [illegible] Deus sunt aeternales [illegible] de quaesito [illegible] relationem [illegible] quae cum sunt [illegible] importat relationem [illegible] in re ut pater et filius [illegible] importat relationem in [illegible] in [illegible] ut scientia et scibile [illegible] est [illegible] relatio [illegible] in utroque [illegible] [illegible] relatio sit [illegible] est in [illegible] est in [illegible] non [illegible] in natura [illegible] relatio in Deo [illegible] quae non sunt [illegible] Deo et [illegible] relatio [illegible] relatio [illegible] creaturis quae est [illegible] in creatura [illegible] in Deo [illegible] relatio et [illegible] relatio [illegible]

[illegible] equalitas est relatio [illegible]

et [illegible] equalitas est relatio realis in divinis [illegible]

tamquam inter relationem realem que est similitudo
realis relata constituentis secundum fundamentum
quod est similitudo utriusque ad alterum sed utrum
relatio utriusque sit persona secundum
intellectum vel entis rationis vel non entis. Con-
tra quia dicit ex tempore de deo nullam
ponimus realem relationem in eo probatur quia
nihil, et vero quia deus non aliter se habet ad
creaturas quomodo creatura est de se, quoniam
habent se ab eterno, ergo relatio nulla realis
potest poni alteritas in deo, quia aliter
respicit ad intra quam respicit deus, quod non
[illegible] ipsi ab eterno, quod est secundum
et contra [illegible], Contrarium ponit
in deo respectu creature non est re-
latio realis ponenda, secundum in deo respectu
creaturarum ponimus plures relationes rationis
ideo secundum Augustinum xii de civitate dei
deus semper fuit dominus creature, et probabile
fuit relatio eius tamen non actu existente,
Tamen licet in creatura respectu dei sint
relationes reales [illegible], non tamen in deo
relationes sunt ponende, Contrarium quod est secundum
probat electionem suam, quod autem videtur
quia non [illegible] dependentie
quia deus non dependet a creatura, sed sic apparet

31 Utrum equalitas in deo consistat
realis relatio, et arguitur quod non
relatio dicit respectum, equalitas vero convenien-
tiam, ergo equalitas in deo non est rela-
tio, [illegible] in alio [illegible], equalitas
[illegible] persona ad personam ut patre equalis
filio et econtra, ergo equalitas sit relatio
ergo [illegible] principium [illegible] secundum
[illegible] ab uno in [illegible]
relatio identitatis, et ab uno in equali-
tate, sic ab uno in quantitate causatur
relatio equalitatis, Sed autem in deo [illegible]
sunt idem secundum [illegible] tamen secundum [illegible]
[illegible] equalitatis personarum [illegible]
[illegible], secundum est idem super quod respectivi
fundantur scilicet una quantitas virtualis
[illegible] respectivi [illegible] tamquam
[illegible] secundum sit principali-
tas [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], secundum sit principaliter [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] personalem
et ab [illegible] unitate [illegible] que
[illegible] ad intra, [illegible]
[illegible] personalem, sic et [illegible] et
[illegible] et [illegible] [illegible], sic

et equalitas in deo, [illegible] ad [illegible]
quod [illegible] unitate, sed quod ad [illegible]
ponit, quod non ponit [illegible]
realem [illegible], quod nec in essentia
nec in persona, quod relatio realis
nulla in [illegible] essentie et nulla [illegible]
[illegible]. Ideo [illegible] nulla ponitur in deo
relatio realis [illegible], quod tamen
[illegible] fundatur super [illegible] in deo sed
essentie unitate ideo [illegible] negat
equalitatem in deo [illegible]
[illegible] creatorem
vel unitatem [illegible] nam [illegible]
[illegible] relationes in divinis
fundantur in essentia, patet quod tam essentialis
relatio quam relatio personalis fun-
datur in essentia, ergo [illegible]
[illegible] divisione
divinis [illegible] relatio in divinis vel
[illegible] vel essentialis [illegible] patet quod si
[illegible] fundatur in relatione
[illegible] et sic [illegible] in [illegible] quod est
[illegible], Contrarium [illegible] relatio essentialis
fundatur in [illegible], [illegible] relatio per-
sonalis fundatur in essentia, [illegible]
relatio essentialis non [illegible] fundatur
in essentia sic relatio personalis
patet quod relatio personalis fundatur
in essentia divina ut [illegible]
et sic relatio personalis [illegible]
[illegible] alterum [illegible]
[illegible], relatio realis essentialis
non fundatur in essentia divina ut
[illegible], quia non [illegible] alterum
[illegible], [illegible] secundum [illegible]
relatio est [illegible] entitatis [illegible]
divina [illegible] ideo quod fundatur
in aliquo [illegible], ita quod [illegible] alia
[illegible] fundata [illegible] relationes
nec ipsa relatio dicit realitatem [illegible]
[illegible] ab ipsis, et [illegible] relationes
sunt [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible], [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] in primo modo
ponuntur [illegible] relationes [illegible]
[illegible] et [illegible] ut [illegible]
[illegible] et [illegible], equalitas et
inequalitas, similitudo et dissimilitudo,
in [illegible] modo ponuntur [illegible] rela-
tiones [illegible] [illegible]
vel pars [illegible] [illegible]

[illegible] ... [illegible]

patris et patri inest paternitas filiacio
et ubi aliqua relacio que est inter principium
et principiatum / Similiter modo pariunt
omnes relaciones fundate super nomine
mensure et mensurati perfecti et im
perfecti inter omnes huius fundate sicut scibile /
¶ Secundo sic omnis modus relacionis
non dicunt realitatem a suo fun
damento distinctam / patet tamen de modo
relacionis primi et secundi quia actio et passio
tamen et mensure et mensurati / Tercio
primum / quale est ad illud ad quod
refertur idem est illud quo ad fundatum
primum patet quo ad illud ad quod re
fertur scilicet ad filium idem est quo ad fundatum
¶ Tercio a qua emissio sicut patet per dictum
quod dicitur secundum / Tercio quia equa
litas patris ad filium non distinguitur
realiter relacione et verum patet quia equa
litas sit relacio realis quia non convenit
secunda alterum extremum suum fundat in eam
[illegible] in extremo perfecti / et est nota
spiritu sancto [illegible] / ¶ Secundo
primum / equalitas in deo non est realis
relacio / ¶ Cum equalitas in deo con
sit ratione relacionis / ¶ Tercio quod est fa
patet [illegible] / ad aliud
[illegible] relacio est ratione ab eo que
fit [illegible] inter personas / sicut tali
ab eterna fit convenienter aliqua
est relacio in divinis / [illegible]
tas inpretata / ¶ Sequitur questio

32 Utrum quelibet divinarum personarum
diligat spiritu sancto se
ipsam et quamlibet aliarum / et arguitur quod non /
pater et filius non diligunt se spiritu
sancto / quia vel diligunt actu essencialiter
vel notionaliter / si essencialiter tunc
sequitur quod pater et filius essent spiritus sanctus
tamen ubi idem sit et diligere et
notionaliter tunc sequitur quod actio
notionalis conveniret tribus personis quod
est falsum / igitur quod scilicet [illegible] alterum
est / ¶ Augustinus VI. de trinitate videtur dicere
spiritum sanctum esse quo genitus a gignente
diligitur / gignitorem quod suum diligit /
et dicit tamen in creaturis nulla dili
git amorem nisi amore a se procedente
/ igitur sicut in divinis / igitur quod vera
[illegible] eunt [illegible]

Primum de dilectione sive amore ut communiter
[illegible] / ¶ Secundo notandum primo / sicut notandum
in divinis est dilectio scilicet essencialis et pluralis
seu notionalis / Dilectione essenciali non
diligit se spiritu sancto / sed dilectione personali
seu notionali / pater diligit se spiritu sancto
/ verum est quod diligere notionaliter non est aliud
quam amorem spirare / pater vero amorem spirat
se ipso / cum ipse sit principium sufficiens illius
amoris / similiter et filius se ipso spirat
spiritum sanctum / communiter non a se ipso / et ideo
ipse diligit se notionaliter spiritu sancto /
sed non essencialiter / sed spiritus sanctus diligit se se ipso
amore essenciali / sed non amore notionali
licet tamen non a se ipso / et verum est quod illi amo
re requiritur emanacio ad diligere secundum verum
non tamen secundum modum intelligendi emanacio
¶ Tercio et si pater et filius non diligunt
se spiritu sancto amore essenciali sed notionali
¶ spiritus sanctus tamen diligit se a se ipso amore
essenciali et non notionali / patet quia nulla
[illegible] / ¶ primo sunt [illegible]
pater diligit se spiritu sancto / filius
diligit se spiritu sancto [illegible] / non sit [illegible] /
¶ [illegible] / Tercio
non est [illegible] / ¶ Tercio [illegible]
[illegible] diligit [illegible]
essencialiter et notionaliter non est [illegible]
¶ [illegible] de dilectione utriusque persone
ab altera / de quo pro ista questione [illegible] pater et
filius diligunt se mutuo spiritu sancto et
spiritum sanctum notionaliter / spiritus sanctus tamen
non diligit alias personas et se notiona
liter sed essencialiter / verum primum quod pater spirando
de se spiritum sanctum diligit se / et filium et
spiritum sanctum / et similiter filius spirando de se spiritum sanctum
diligit patrem et spiritum sanctum / igitur diligit se
spiritu sancto notionaliter / verum secundum quod spiritus sanctus
non spirat / sed spiratur / si ergo diligeret
notionaliter spiraret se ipsum spirando
amore diligeret quod est non possibile / ¶ Tercio
primum / quod est verum pater diligit spiritu sancto filium
et spiritum sanctum notionaliter / ¶ Secundum est verum
filius spiritu sancto diligit patrem et spiritum sanctum
notionaliter / ¶ Tercium quod est verum spiritus sanctus diligit
spiritu sancto patrem et filium et se ipsum essencialiter
¶ Tercius articulus de dilectione unius ad divinas
personas / notandum primo quod in divinis est
dilectio divina / scilicet essencialis et personalis /

spiritum quia diligere accipitur essentialiter, sed dicuntur
pater et filius amando diligere spiritu sancto, no-
tandum quod ibi gerundium tenetur cum habitudine vel
creaturarum, non vero diligere notionaliter. Item quia
diligere accipitur notionaliter, tunc notatur
vel diligendo gerundium significat passive
vel sicut non vero cum creaturis dilatetur
gerundio significans active sine tamen.
Conclusio pater et filius diligunt nos spiritu
sancto utraque non patet quia cum nobis procedit
per actum diligendi computatur effectus in
creatura cuiusque talitatis comparata patri in
spiritu sancto, quod conclusio vera. Corollarium primum
pater et filius et proprie diligunt nos
spiritu sancto notionaliter. Item pater et filius
et persone sancte diligunt nos spiritu sancto essentialiter.
Patet cum licet spiritus sanctus non diligat se nec alteram
personam notionaliter se ipso, diligit tamen
creaturam essentialiter vel persona se ipsa non
effectum quantitati convenientem aliquod ali-
quam quod est sancta tenacitas tamen in duabus
primis conclusionibus distinguendum. Ad
argumentum patet ex deductis quid sit dicendum
scilicet ad primam et secundam conclusionem.

33 **Utrum** proprietates divine proprietates relative sint ipse persone
et essentie realiter indistincte. Et arguitur quod
sic, si proprietates non distinguerentur a personis
et essentia sequitur quod paternitas esset idem realiter
patri et essentie, et similiter filiatio
cum filio et essentia, et similiter processio idem
cum spiritu sancto et essentia, et ultimo sequitur
quod idem esset filiatio et paternitas nisi
et per consequens pater et filius. Consequentia patet per illam
communem: quecumque uni et eidem sunt eadem inter se sunt
eadem, sed quod vera in altero [illegible]
sed sic quod in divinis tamen plures proprietates
realiter distincte quam tres, et sic esset quaternitas
contra decretalem Damnamus, De summa
trinitate et fide catholica, immo essent
plures quam quatuor. Sed secundo quod sed
in decretis [illegible] tres. Hoc primus
utrum proprietates relative sint in personis
et in essentia divina, pro quo notandum primo
quod communiter tenendum in ista materia
proprietates relative sint in personis et in essentia
quod credit omnem modum creature et aliquid
creatum est in aliquo, quod etiam credit
illos esse modos tenendi in quibus patet
personis non positorum et per hoc in tractatibus
possumus tamen conducere licet valde large
quod loqui proprietates esse in personis et in
essentia, sic quod per naturam constitutionis essentia
et proprietate, et quod proprietas sit in essentia
sicut forma in materia in constitutione suppositi.
In personis vero proprietates sunt
ut forme constituentes supposita relative
vel in habitudine, et dicitur proprietas in sua
persona quam constituit quia illa sunt distin-
guuntur per eas. Alie vero proprietates
que non sunt personales sunt in personis
ut forme adiacentes supposito
secundum modum intelligendi, quia adveni-
unt supposito iam constituto et sunt
sicut in eis ut accidentia in subiecto.
Conclusio licet proprietates relative sint
in essentia et in personis, tamen aliter
in essentia quam in personis. Patet ex
notabili, quia proprietates in essentia non
dicuntur esse nisi identice, sed in per-
sonis non solum sunt ex identi-
tate sed etiam per determinationem, ponunt
enim proprietates relative distinctionem
in personis, eo quod constituunt personas
formaliter quam dicit essentia et respective.
Corollarium primum paternitas est in patre
formaliter et in divina essentia identice.
Item filiatio est in filio formaliter
et in divina essentia identice. Item
processio est in spiritu sancto formaliter et in
divina essentia identice. **Secunda conclusio**
utrum proprietates sint in personis realiter
distincte. Notandum primo quod in multitudine essentie
persone et notio inveniuntur comparata,
non dicuntur relative, sed cum persona relative
comparata patre et notio notionem
tamen quantum relativa opponuntur
dicuntur relative. Secundo quod essentia prima
et notio patris de se minime, et relative
autem absoluta, quod non determinant personam
modum scilicet cuiusque relationis illius
patris de uno quod persona refert
non potest de persona alicuius notio
de notione. Nec absoluta quod determinant
ipsum modum persone, in quo est notio
patris patri de ipso notio. Non non
potest dici paternitas generat. Conclusio
licet in divinis proprietates relative
non sint a personis realiter distincte
sunt tamen diffinite. Non patet quia notabili
Corollarium primum patet quod est vera paternitas

[illegible]

cum proprietatem [illegible] est vera filiatio est filius / Tertio [illegible] est vera processio est processus / Quartus articulus [illegible] tres alias essentia [illegible] sunt verae [illegible] distinctae. Nota [illegible] primum [illegible] essentia et notio [illegible] differunt [illegible] et [illegible] / [illegible] possunt [illegible] notione / [illegible] non possunt [illegible] adiectiva negativa [illegible] [illegible] possunt de notione / [illegible] non [illegible] essentia [illegible] sive [illegible] sive notionum sive personae / [illegible]

[illegible]

distinctae / et [illegible] / [illegible] divina [illegible] generans nec est genita [illegible] / [illegible] nec est generans nec genita nec procedens / [illegible] persona [illegible] / [illegible] in [illegible] / [illegible] persona [illegible] / [illegible] essentia et [illegible] / [illegible] modum [illegible] / [illegible] modus [illegible] ad alterum / [illegible] essentia [illegible] absolutum [illegible] ad alterum / [illegible] persona [illegible] / [illegible] et pater est deitas [illegible] / [illegible] tres personae [illegible] / [illegible]

e quod tria sunt parvitatis simul perfectissima
Sextum in primo sic inspicientes de trina
multitudine unius hominis / sic inspicientes
de [illegible] personis unius Dei /
[illegible] inspicientes diversitatem in divini-
tate Christi et tres personas Dei / unde est
in primis dicta quod unius [illegible]
pontis simul [illegible] adducit tamen [illegible]
[illegible] ad personalem / [illegible]
inspicientes de tres personas
unius Dei / non tamen inspicientes de tres
personas unius Dei / unde est [illegible]
[illegible] primo [illegible] est
[illegible] personae non per se [illegible]
Dei / Tertio arguitur utrum inspiciens sit
aliquid in divinis personis sapientia et boni-
tatis [illegible] de [illegible] est
[illegible] aut secundum rem sic omnia
idem sunt ut apparent / aut secundum rationem
sic dicunt / et sic certum quod apparent quo-
modo [illegible] non est aliud quam personalis
[illegible] conformis cum [illegible]
illius personae / sicut [illegible]
certa quae nullam habent pluralitatem
[illegible] personae / ut certa [illegible]
[illegible] et tamen non apparent / quia
non habent pluralitatem [illegible] persona [illegible]
[illegible] sapientia / bonitatis [illegible]
de se [illegible] quod apparent / Secundo
[illegible] sit [illegible] in divinis personis
sapientia et bonitatis patet quod nolitur / et vo-
luntas [illegible] est appellare appropriari [illegible]
[illegible] / [illegible] est manifestativa [illegible]
est per appropriata de[illegible] in [illegible]
[illegible] / sic enim persona non procedit [illegible]
[illegible] et utramque bonitatem / sic [illegible]
[illegible] procedit filius / et utraque persona [illegible]
Sextum in primo [illegible] patri persona attribuitur
[illegible] secundum rationem attendi / Secundo
[illegible] filio sapientia attribuitur [illegible]
secundum [illegible] attendit / Tertio [illegible] spiritui
sancto bonitatis attribuitur [illegible] secundum
rationem attendi / Ultimo quod est fallacia
[illegible] ad [illegible]
[illegible] est fallacia accidentis etc.
L 37 Utrum Deus cognoscendo seipsum cogno-
scat omnia aut sic cognoscit singula
[illegible] certa ipsa et [illegible] / et-
[illegible] / ita et ipsa [illegible] de-
[illegible] nisi [illegible]
[illegible] / [illegible] et [illegible]

[illegible] essentia divinis / quia [illegible] quae
[illegible] cognoscit [illegible]
et [illegible] et [illegible]
de [illegible] / quod [illegible] in [illegible]
est [illegible] Tertium [illegible]
omnia [illegible] et [illegible]
[illegible] / et [illegible]
omnia [illegible] in filio / [illegible]
[illegible] in seipso / igitur [illegible]
[illegible]
[illegible] cognoscit se [illegible]
[illegible] secundum [illegible]
[illegible] duplex
vel ut [illegible] secundum et [illegible]
[illegible] est species [illegible]
[illegible] est [illegible] / et [illegible]
[illegible] et [illegible] in
[illegible] / vel ut [illegible]
[illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] intelligibile duplex
vel secundum [illegible] ipsa species [illegible]
vel secundum [illegible] ipsa [illegible]
[illegible] Deus non intelligit
[illegible] per [illegible] / et [illegible]
[illegible]
[illegible] non intelligit [illegible]
[illegible] alia a se cognoscit [illegible]
[illegible] et [illegible] altissima
[illegible] est sua [illegible] / Secundo
Deus cognoscit [illegible]
[illegible] se et omnia alia [illegible]
se [illegible] patet quod nolitur / quia Deus
seipsum videt in seipso / et seipsum
videt per suam [illegible] / [illegible] et [illegible]
a se videt in seipso / [illegible]
[illegible] sua [illegible]
[illegible] aliorum [illegible]
[illegible] cognoscere Dei non dependet
[illegible] / [illegible]
cognoscere Dei non dependet ab aliquo
[illegible] / Tertio cognoscere Dei
non dependet ab aliquo [illegible]
[illegible] / [illegible] cognoscere
sicut cognoscit per suam [illegible]
[illegible] arguitur utrum Dei scientia sit
de omnibus [illegible] et ipsa [illegible]
[illegible] cognoscere [illegible]
est de omnibus [illegible] / [illegible]
[illegible]

et secundum omnem extensionem realitatis ad
imbibere et ad quaestionem vero est cognitio
eius et ipsa; sed cognitio dei est comprehensiva
quia nisi quia cognoscit se cognoscit
tantum vero comprehensive et [illegible] non ipse sit
[illegible]; sed est comprehensive cogno-
scit omnia cognitione eius et ipsa.
Conclusio deus cognoscit omnia
cognitione eius et ipsa; patet ex notabili.
[illegible] primo deus non solum cognoscit
res singulares quae sunt sed etiam cogno-
scit easdem singularissime. Secundo
deus est omnium rerum causa prima. Tertio
deus est omnium rerum causa particularis. Conclusio
articulus utrum scientia dei de omnibus
sit perfecta. Notandum deus est ita perfectus
quod nihil perfectionis potest sibi addi
cum ipse infinite est perfectus ita
quod nihil sibi perfectionis deficit tamen
quo ad [illegible] quia ad omnes suas
operationes, inter quas principalis sua
operatio est intellectio. Secundo et ipse
se et alia a se ita perfecte cogno-
scit et intelligit quod perfectius co-
gnosci et intelligi non potest. Tertio
deus cognoscendo et intelligendo se
et omnia alia a se est perfecte
infinita. Conclusio scientia dei qua
se ipsum scit et alia a se est summe
perfecta; patet ex notabili. Et vero [illegible]
secundum sanctum Thomam prima parte questione 14 articulo 4
14 deus cognoscit sua scientia
quia ipse [illegible] cognoscit sua
simplicis naturae infinita simplici-
ter cognoscit omnia quae ipse facere
potest non tamen cognoscit ea in proprio [illegible]
[illegible] vel [illegible] per aliud [illegible]
sed sicut [illegible]. Conclusio in primo cognitio
dei qua se cognoscit et alia a se est
perfecta infinite. Secundo [illegible] cognoscibile
[illegible] deus tam perfecte cognoscit
utrumque perfectius cognosci non posset.
Tertio deus [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] cognitio [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] [illegible]. Ad argumentum
[illegible] quod [illegible] omni est divina cogni-
tio quia deus cognoscit omnia [illegible]
[illegible] in talibus [illegible]

Utrum deus cognoscit mala privationes
et impossibilia. Et videtur quod non, quia nihil
est cognoscibile nisi quod potest esse obiectum
intellectus; sed omnia mala privationes et
impossibilia non possunt esse obiectum intellectus;
igitur etc. [illegible] [illegible]. Notandum
[illegible] omnia [illegible] patet quia talia possunt movere
obiective ad intellectum; ad quod tamen est ens
[illegible] [illegible] primum obiectum ad se. Secundum deus
[illegible] cognoscit mala, tamen ea non [illegible]
nisi [illegible] quod est secundum [illegible] pro dicto posse
delicta mea a te non sunt abscondita [illegible]
[illegible] in decretis [illegible] [illegible]
Primum utrum deus cognoscit mala. Notandum
scientia est duplex scilicet simplicis notitiae visionis
et approbationis; scientia simplicis notitiae secundum sanctum
Thomam prima parte questione 14 articulo 9 deus
cognoscit ea quae nec sunt nec fuerunt nec erunt sed possunt
esse. Scientia vero visionis secundum eundem [illegible]
est per quam cognoscit deus ea quae sunt fuerunt vel
erunt. Scientia approbationis est scientia qua deus
scit illa quae sibi sunt beneplacita et accep-
ta. Secundo notandum malum est duplex: primum malum
est culpae ut delicta et peccata; secundum malum
[illegible] quod [illegible] infligitur pro culpa. Tertio
notandum privatio uno modo potest specialiter
sumi pro aptitudine [illegible] scilicet aptitudo
naturae ut caecitas. Alio modo privatio est [illegible]
[illegible] [illegible] secundum [illegible]; ut [illegible] alio
modo. Quarto notandum impossibile uno modo capitur
[illegible] impossibile ut nullus deus est. Alio modo
[illegible] impossibile [illegible] ut infinitum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. Conclusio non
secundum sanctum Thomam in prima parte questione 14 articulo [illegible]
[illegible] [illegible] veritatis [illegible] secundum quod cog-
noscit [illegible] [illegible] [illegible] inseparabilibus
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] absoluta
ut [illegible] [illegible] [illegible] non depen-
det ab alia; [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non absoluta, sed et alia dependenter
sicut est in relativis et in privativis et
negativis; [illegible] dependet ex ordine
[illegible] ad alia; [illegible] veritatem non
est vero absoluta sed dependens [illegible]
[illegible] ad visionem tamen est privatio.
Conclusio quod deus omnia cognoscit [illegible]
[illegible] illa quae vero est absoluta cognoscit
[illegible] et non per aliud; relativa vero
[illegible] est dependendo.

et tertio ad alia cognoscibilia, secundum ordi-
nem ad illa eciam dependet. Sed quia
ratio mali non sit absoluta sed dependens
in aptitudine, scilicet disconveniencia a racione boni, deus co-
gnoscit malum secundum ordinem ad bonum, secundum
quod discordat ab ipso bono. Declaratio: et si
deus cognoscit absoluta secundum dependenciam, tamen
cognoscit dependencia in ordine ad illa a
quibus dependent. [illegible] tertio patet conclusio
secunda in primo: deus cognoscit mala respec-
tive in ordine ad bona. Secundum deus co-
gnoscit privationes respective in ordine ad
dispositiones. Tertio deus cognoscit complexa
respective et in ordine ad simplicia. Tertia conclu-
sio: sine applicacionibus deus cognoscit ma-
la. [illegible] post ista conclusio [illegible] deus sola
applicacione non cognoscit mala culpe, cogno-
scit tamen sola mala pene. [illegible] prima
parte patet, quia deus mala culpe non applicat,
ergo non cognoscit ea sola applicacione. Secunda
[illegible] patet quia potestas non volens [illegible]
[illegible] ipsius [illegible] nescit mala [illegible]
[illegible] [illegible]. Secunda parte patet, quia deus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] per [illegible] influenciam
applicat, ut [illegible] in vindicta et [illegible]
retribucione. Correlarium primum: deo mala cul-
pe sunt displicibilia. Secundum: deo
mala pene sunt placibilia. Secundo
deus actus privationis cognoscit absolute, patet quia
[illegible] [illegible] est malum pene quod deus
applicat et absolute cognoscit in aptitudine
[illegible] non [illegible] [illegible]. Tertia conclu-
sio: in deo sunt omnia, nota, [illegible]
[illegible] esse vel secundum actualem existenciam, vel
[illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] esse in [illegible] vel [illegible]
[illegible] esse in [illegible] ipsius cognoscente
vel [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
esse in [illegible] [illegible] vel taliter. [illegible]
[illegible] secundum suam actualem existenciam [illegible]
esse in [illegible] [illegible] secundum [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] esse in deo [illegible]
in [illegible] ipsum cognoscente et [illegible]
ipsum [illegible] patet [illegible]. Et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] esse in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in deo [illegible] esse [illegible] [illegible] ideo
non cognoscit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] vel sunt [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et sic sunt in eo ut in sua
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Non omnia que deus scit [illegible] esse in
deo [illegible] de [illegible] sunt [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] que deus scit sola
applicacione [illegible] esse in deo quia deus
mala scit et illa non [illegible] esse
in deo, quia nec per [illegible] [illegible], quia si-
mul [illegible], nec sunt [illegible] [illegible] [illegible]
deus [illegible] esse in deo, nec per [illegible]
[illegible], quia nullum [illegible] [illegible] [illegible]
in deo, nec per [illegible] [illegible] [illegible]
deus non possit esse [illegible] mala. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in deo, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] est [illegible]
[illegible] [illegible], ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] de illo quod cognoscit [illegible]
non de illo quod cognoscit [illegible]
[illegible] sunt mala [illegible].

Utrum [illegible] [illegible] [illegible] 31
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]

et [illegible] quod [illegible], quia sic [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], quia deus est [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] de [illegible] mala
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nota
[illegible] [illegible] ibi esse [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sic [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible] [illegible]
se extendit, [illegible] [illegible] [illegible] in toto
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] nota
[illegible] [illegible] esse in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible], [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sic esse in [illegible] [illegible]
quod non malis, ut [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] deus, et [illegible] soli [illegible] [illegible]
et nulli alteri [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] esse [illegible] [illegible]

est semper et ubique i. deus per presentiam
potentiam et essentiam e in omni loco
pz ille sermones sunt in perfectio cuius
et cuius potentia ad sicud se extendit
et cuius essentia ipsis omnibus penetrat
et quolibet tempore immutabiliter ergo
conclusio vera / Sed omnis creature ubique
sunt / sola creature celestis in diu[illegible]
ceciderunt / sola non conservari deus
propter veritus / quia adultum deus
est in re qui veniuz / et ad [illegible]
in [illegible] pro qualibet incapacitate / et
ad tamen in omnibus creaturis sine
[illegible] / Contra nam deus per
presentiam et potentiam non sunt nunc
ab eterno fuit [illegible] loco / ergo
quia ab eterno sunt omnia fuerunt in
eius prospectu / et ab eterno eodem
se extendebat sua potentia / ergo
[illegible] / Contra deus e in omni creatura
[illegible] in diuini [illegible]
[illegible] et [illegible] deus ad [illegible]
et angelis / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ee sine deus [illegible] [illegible] loco
[illegible] angeli [illegible] e i loco
diffinitive et corporales creatura
circumscriptive / Contra nam creatura
spiritualis e i loco diffinitive [illegible]
creatura corporalis e in loco circum-
scriptive / [illegible] [illegible] [illegible]
ee sine deus [illegible] e ee in omni
loco [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ee [illegible] et
[illegible] ee semper et ubique et [illegible]
[illegible] [illegible] e [illegible] et ubique
ab eterno [illegible] [illegible] ee
sine [illegible] ee ubique non tamen
ab eterno fuit ubique / [illegible]
ee ubique importat [illegible] dei ad
creaturas / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] dei in creatura
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ee [illegible] non [illegible] [illegible] deus
ab eterno ee ubique / [illegible]
esse ubique [illegible] locum ee / et
ab eterno [illegible] loca fuerunt / ergo
conclusio vera / Contra nam [illegible] esse
ubique e deus [illegible] [illegible] modo /

[illegible] respectu [illegible] et omnium / non tamen semper
[illegible] omni [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] / [illegible] esse ubique [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] deus non mutat [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] immobiliter [illegible]
[illegible] [illegible] ee in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible] / [illegible]
deus cum [illegible] creature ab eterno fuit
semper / non tamen ab eterno fuit ubique /
[illegible] non ee [illegible] importat indifferentia
[illegible] / [illegible] non ee ubique non importat
indifferentia / ergo [illegible] / [illegible] non [illegible]
[illegible] dei fuit in se ipso / non fuit in
aliquo loco [illegible] fuit [illegible] / [illegible]
vera [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] deus
fuit eternus / non tamen [illegible] [illegible] [illegible]
fuit eternus / [illegible] creaturis [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] creaturam non tamen [illegible] modo
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] /

VI[illegible] Anima [illegible] fuit [illegible] 3 8
sufficiens [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] deus ab eterno [illegible] [illegible] omnium
[illegible] / [illegible] ab eterno [illegible]
anima [illegible] ee [illegible] / [illegible] [illegible]
sufficienti [illegible] [illegible] et [illegible] / ergo [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] De
bonitate [illegible] [illegible] [illegible] fuit [illegible]
deus [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] / et non in sufficientibus [illegible]
[illegible] [illegible] ee vera [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] anima [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] deus [illegible] [illegible] non [illegible] / [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
modo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] [illegible] / [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
intelligit et [illegible] [illegible] anima [illegible]
[illegible] et [illegible] / et [illegible] dei [illegible] [illegible]
intelligentie sine [illegible] [illegible] / [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] e [illegible] dei [illegible] / et e [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] dei [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in non ee [illegible] [illegible] /

[P]ro quo notandum quod omnia futura que fiunt conse-
quenter multiplicia dividuntur / quia aliqua per creaturas sua-
rum virtutum / quia simul sunt per creaturam
Alia quorum per liberam creatam voluntatem
possunt esse tamen ut actus et peccata Alia quorum
deus et creata voluntas possunt esse tamen
ut opera virtuosa et meritoria / Secundo no-
tandum sufficiens est quod peccata procedunt a contingentibus
Tertio ponendum divinis suppositis prima
causa deus agit ad extra hic agit contingen-
ter probatur quia ipse posset non agere
quod contingit / Causa deus est simul causa
liberrima et perfectissima / quarto intelligitur
perfectionibus creaturarum non possunt ista contingentibus
cum cooperari propter hoc et operatione per-
fecta / Quinto prima causa dei est tamen cum
effectum perfectum illa dum causando producit
eius causa dum est hic est contingens cum
posset non esse / et propter ipsum tamen est effectus
ipse contingens tamen ut possit esse tamen nisi ubique
prime cause quod causa esset / Sexto quia
omnia futura sunt simul et contingenter
generaliter / Quoniam relinquitur futurum simpliciter
de necessitate evenire / sed ipsum contingenter
evenire / Octavo deus non est causa mali
sed tamen est effectus positivus sed priva-
tiv / Nono sola scientia dei intelligentie
sive simul ratione non est tamen determinata
et sufficiens causa futurorum contingentium
probatur quia sic est prius actu et
simul causa / sed posset non agere effectum
ad extra producendum / Decimo prima
deus sicut quod impossibile evenit / Quoniam non omnino
scitum a deo est scitum / Undecimo nec simpliciter
peccata tamen per effectum in personis volun-
tariis / Duodecimo sola scientia dei approba-
tionis et includit intelligere dei cum
voluntate est tamen sufficiens causa contin-
gencium futurorum / Tertiodecimo quoniam scientia dei
approbativa est verorum contingentium clarius
tamen / Quoniam scientia dei approbativa est
verorum contingentium sufficiens causa / Quartodecimo scientia
dei approbativa est sufficiens et perfecta
cum verorum tamen / Quintodecimo quod est veritatis
omnibus sive inter ultimas conclusiones distinguere
[illegible] Ad argumenta [illegible] quod probatur est per
[illegible] in ultimum [illegible] conclusionis [illegible]

39 **Utrum** omnia alia a deo existencia
sint divine providencie subiecta
et aliqua vero contingencia casualia
non sint sub divina providencia

in [illegible] libro primi de beneficiis
est dei / et dicit non inquit quia si fieri
in aliud est quod dicit [illegible] / nec
talis est ei cura de omnibus / Ex-
tremum omne intelligitur providencie
quod vere procedit secundum sua dis-
positione et providencia in eo [illegible]
aliqua alia et ad vero / Secunda ratio
dicit divina cognoscit absque [illegible] ad
creaturarum / et scientia non solum se exten-
dit ad [illegible] / sed ad eventum / Dispositio-
ne divina scientia ut ipsa est vero
secundum quod deus absolute videt creaturarum
in suis ordinibus determinate produci-
et sic divina ratio omnibus creaturis ratio
ordinis providencie vero dicit eandem scientiam
prout ipsa est vero in modo / secundum quod velle
creandi et ea conservare disposuit
ea omnia in suum finem dirigentur /
et sic dicitur in effectu vere
gubernationis / Quoniam prima est providencia
secundum providentia est eterna vero secundum
quam deus velle creare et ea con-
servare disposuit tamen sive eas
in suis finibus ut in fine dirigat
[illegible] quod refert ad creaturas dirig-
ere sive sua / [illegible] vel quod consequen-
ter ad finem consequendum dirigit
dicitur a providencia et de providencia / Secundo
notandum omnia sub providencia ponitur
dicimus simul de [illegible]
prime / Aliquo modo pertinens sub provi-
dencia divina addit pertinet ad dei
sub providencia divina / Tertio tamen
secundum providenciam / Quarto tamen [illegible]
mediate per eius providentiam / Quinto
prima causa creata dimissum
et omnes possunt sunt sub providencia
divina / vel quia sunt et omnes
possunt dirigi in suum verum eterne
dispositionis in aliquid finem ducti /
tertia quia dispositionem providencie causa
quod est deus omnium creaturarum et
divina in seipsum tamen in fine
omnes causa deus sit finis ultimus sic ob
ultime finaliter / Sexto tamen ad
omnium creaturarum ordinatur in aliquem
finem / Quoniam deus omnium creaturarum
ordinat in seipsum / vel quod ipse

plus est abutendo [illegible] sumere [illegible] et dilectis. Tertio deus ipsos diligit et ipsi se diligunt. [illegible] licet mala sint subjecta divine permissioni, bona tamen sunt sub providentia et sic prima ratio patet. Mala non sunt subjecta divine providentie [illegible] per accidens. Ergo [illegible] bona dei non sunt per se sed per accidens inceptiva [illegible] sola bona a deo disponuntur in aliquem finem vel ad aliquos fines [illegible]. Contra in primo deus per se bonos remunerat. Item deus per accidens malos punit inceptive sed mali malitia culpe. Tertio licet deus per accidens punit malos inceptive sed mali malitia culpe, per se tamen punit eos inceptive eorum peccatis inflictis. [illegible] tamen non [illegible] que per se sunt sub divina providentia [illegible] sunt sub ea. Patet non [illegible] talibus deus [illegible] providet [illegible] eos ad suos fines dirigit [illegible] et [illegible] patet quod non [illegible] providet homini et bonis [illegible] et [illegible] et non quod [illegible] divina omnia deus providet ut sint [illegible] agentia [illegible] in [illegible] ad [illegible] sunt omnibus [illegible] omnia [illegible] dispositione ut [illegible] in fine dirigat. Item [illegible] providentie [illegible] magis [illegible] natura [illegible] natura [illegible] ad [illegible] naturale [illegible] in voluntate [illegible] ad [illegible] naturale. [illegible] mali [illegible] vel puniunt. Contra in primo [illegible] omnibus [illegible] contingentibus casualibus vel fortuitis [illegible] divine providentie [illegible] non [illegible] deus [illegible] eterne [illegible] sic ordinat [illegible] fine. [illegible] deus [illegible] cum [illegible] Bernardus [illegible] et [illegible] contingit [illegible]

ad divinam providentiam [illegible] est [illegible] ad [illegible] ad aliud [illegible] quod apostoli [illegible] creaturas [illegible] naturales [illegible] divina providentia. [illegible] deus providet et per se [illegible] et [illegible] angelos custodiendo. [illegible] bona naturalia et corpus [illegible] vite [illegible] et [illegible] gloria. [illegible] ad alias providet per alias creaturas [illegible]. [illegible] est quod in [illegible] addita est [illegible] pro pluribus hominibus quam ipse providet [illegible] sine acceptione personarum. Et sic patet quid sit dicendum

2o

Utrum predestinatio dicat certitudinem et imponat necessitatem. Et [illegible] primo quod non dicat certitudinem, quia possibile est predestinatum damnari, sicut Petrus si fuisset tunc statim mortuus quando peccavit [illegible] negando. Item utrum predestinatio imponat necessitatem, [illegible] quod predestinatus [illegible] salvabitur [illegible] non [illegible] nisi predestinatus necessario esset salvandus [illegible] prima [illegible] et per [illegible] quod prima [illegible] sit [illegible] in [illegible]. Item utrum [illegible] sit [illegible] vel [illegible] predestinationem [illegible] primum [illegible] certitudine predestinationis [illegible] predestinati [illegible] predestinati [illegible] predestinati [illegible] ad certitudinem infallibilitatis [illegible] immobilitatis [illegible] est predestinatio divina [illegible] predestinati [illegible] et illi quos deus predestinat infallibiliter salvabuntur et [illegible] predestinati [illegible] predestinationem non [illegible] predestinati est [illegible] in [illegible] et sic non [illegible] in [illegible] predestinationem.

secundum regulam diuinam sic est certitudo
diuino eterno toto tempus et omne temporale
est presens / ideo omne futurum in sciencia
eius respiciat / ut presens presens. igitur ut
determinatum et certum / Et ideo licet
respectu rei predestinate in se ipsa pre-
destinacio sit incerta / tamen respectu dei predesti-
nantis predestinacio est certa quia deus
nouit / et hec est tercia conclusio in primo
dubio q. 1 mihi / Secundum eundem predestina-
cio est que omnia prouidencie pertinet / prouidencia
autem dicit directionem aliquorum in finem
et quia presupponit scienciam et voluntatem
et sic predestinacio est certitudinem complete
scientie dei / que non potest falli / et complete
voluntatis que non potest resisti / Hec
tamen in primo ideo est eternum et mutum
respectu dimpsorum / Secundum eundem sed necessario
et contingenter ad diuersa uel relata
sed cum respectu ad diuersa relatum contin-
genter est et necessario / Secundum arguitur
de isto capitulo Nota quod tercium conclusio
in primo dubio q. 1 mihi / In predestinacione
tria sunt consideranda. Scilicet sciencia diuina
que est certa et infallibilis / voluntas
diuina que est certa et non potest ei re-
sisti / et liberum arbitrium et hoc contin-
gens et sic predestinacio respectu
liberi arbitrii est contingens
uel est certa sed sciencie est uera certa
et alia contingens habet effectum contin-
gentem / Secundum licet predestinacio habeat
certitudinem et infallibilitatem sed necessitatem et
contingenciam non tamen respectu necessariam sed
contingentem quia et nichil / Secundum in primo
predestinacionem nullam rebus imponit neces-
sitatem / Secundum voluntas diuina de rebus
contingentibus est certa / et tamen certitudo
diuine voluntatis non imponit necessitatem
rebus creatis / Utrum numerus
predestinatorum possit augeri uel mi-
nui Nota secundum sanctum doctorem dupliciter
numerus predestinatorum scilicet numerus materialis
sine formalis / et numerus materialis siue
malus / numerus materialis siue formalis
est in sciencia diuina quod tot persona decem
uel viginti sunt saluandi determinate
numerus materialis sine malus est in predesti-
natus quod iste decem uel viginti sunt
saluandi / uel quod unus deus licet
scilicet pro ista est certus quod nullus non
potest mutari / quod non dependet a
libero arbitrio ipsius uel illius
Secundum ista est certa quod comparacione
primus ad materiam mutari
non potest comparacione ad materialis
potest si numerus mutabilis / Secundum
numerus electorum certus et determinatus est / et non potest augeri uel
minui quia et nichil / Secundum dicit
Augustinus libro de correpcione et
gratia / Certus est electorum numerus
et non potest augeri uel minui
vel determinatus est numerus in inspiracio
in tali persone tamen in diuino
prius mea in inspiracio in illis sunt
eius mediata est ut dicit magister
racione sit / uel ex parte sui racio-
ne / et omnia mediata dei est
impossibile / quod necesse est ut numerus
inspiracionibus non inspiracio
sit causalis / Secundum in primo tot
sunt saluandi quot sunt predesti-
nati / tamen unus non potest alterius
locum recipere successiuo quia eterna
predestinacio / Secundum dicit ideo est secundum
de predestinacione secundum predictum in sciencia
non / dicit dicit Apocalypsis in tene
quod habes ne locum tuum accipiat
alter / Secundum in malis Sanctus
Job xxxiiii conteret multos
et in innumeris et stare faciet
alios pro eis / locum ubi aliis
tandem aliis recederint / Secundum
in locum angelorum cadencium substi-
tuti sunt homines / et in locum
iudeorum gentiles / sed substitucio
in terminum gracie et quando ad gl-
oriam tandem accipit quod locum
quod alius fecit in uita eterna quam
debuit / Secundum predestinati non
sensibiliter dicit felicitatem quod pre-
sunt sua plenitudine
saluandi / Secundum est quod est determinatum
quidam / et prima pro racione ha-
bendi / Secundum ad primum articulum tertio

vel adversum utrumque et secundum diversam habi-
tudinem ad ipsum tamen non, et sic tamen
predestinacio secundum habitudinem ad ipsum
videtur quod predestinatus salvatur
sed secundum aliam habitudinem non
et sic negative. Queritur consequenter

de el

Utrum presciencia reprobatorum possit
impediri precibus sanctorum,
et arguitur quod sic, quia predestinacio iuvatur
precibus sanctorum, ergo reprobacio potest
impediri precibus sanctorum. Consequentia, quia contrariorum est
promotio unius impedimentum alterius. Antecedens
impeditum alterius. Antecedens patet per
Augustinum in libro de bono perseverantie:
Si non dixi sunt vobis pro illis ut
crederent orationes, fortasse enim
per predestinati sunt ut per nostras oratio-
nes crederent. In oppositum arguitur, quia
in inferno nulla est redemptio, [illegible]
ille et eternum est in igne et
reprobati sunt ad ignem deputati
eternum, quod [illegible] quod secundum [illegible]
[illegible] predestina-
cio et reprobacio [illegible] in hac
materia [illegible] non. In
veritate in predestinacione intelli-
guntur tria, scilicet prescientia divina,
[illegible] in presenti et glorie collacio
in futuro. Primum nullam [illegible]
sicut causa [illegible] sicut causa
dispositiva [illegible] de congruo
[illegible] de condigno [illegible]
[illegible] causatur
[illegible] causa
predestinacionis in primo consistit quia
[illegible] effectivo [illegible] non in
[illegible] ultimis [illegible]
non sicut dicta [illegible] predestina-
cionis, sed secundum quod [illegible] ad
[illegible] in reprobacione divina
[illegible] intelliguntur scilicet eterna [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] ad primum [illegible]
non est [illegible] ad [illegible] est [illegible]
et effectiva. Contra non [illegible] predestina-
cionis [illegible] non sit causa
effectiva sed dispositiva tamen [illegible]
[illegible] est [illegible]

effectivo [illegible] predestinatus
[illegible] est divina [illegible]
[illegible] in [illegible] salvabitur
similiter [illegible] possunt [illegible] salvari
[illegible] predestinati
[illegible] in presenti [illegible]
[illegible] salutis in hoc mundo ad amo-
rem [illegible] ad bonum [illegible] et in
malicia [illegible] effectus
[illegible] ad bonum [illegible]
[illegible] multiplicatur [illegible]
[illegible] ut dicit [illegible]
[illegible] predestinacio [illegible]
[illegible] predestinacio possit iuvari
precibus sanctorum. Nota predestinacio accipitur
[illegible] et [illegible] non [illegible]
[illegible] ad suum effectum, et [illegible]
[illegible] predestinacio [illegible] non
possit iuvari precibus sanctorum [illegible]
[illegible] ad [illegible] et [illegible] effectivo
in [illegible] precibus
sanctorum [illegible] effectus predestinacionis [illegible]
enim deus quod [illegible] dependent suis
precibus [illegible] deus [illegible]
[illegible] effectum [illegible]
[illegible] ad [illegible] in effectu
[illegible] effectum [illegible]
[illegible] alterius, et [illegible]
sanctorum [illegible] predestinacionis [illegible] ad
[illegible] effectus sui, et sic [illegible]
[illegible] de divinis [illegible]
[illegible] super [illegible]
[illegible] divinam [illegible]
[illegible] secundum [illegible] eum
[illegible] et [illegible] in
[illegible] et promissio [illegible] sanctorum precibus
[illegible] predestinacio, et [illegible]
quod [illegible] ad eternam
et effectivo. [illegible] in [illegible] deus [illegible]
[illegible] eterna [illegible] precibus sanctorum
[illegible] ut predestinatus a ma-
lo [illegible] ad bonum [illegible] pre-
cibus sanctorum. [illegible] ut predestinatus [illegible]
[illegible] a malo [illegible] precibus
sanctorum. Contra [illegible] reprobacio possit
impediri precibus sanctorum. Nota reprobacio [illegible]
[illegible] divinalis [illegible]

ducit ad penam [illegible] adeo quod dicitur dicit
et in initio [illegible] substitit / quia summa sunt condicio-
nalis quia [illegible] cum ipse non faciam
fieret / Alio quod summa finali / Alia tamen sub-
lata repletum [illegible] possit probari
potentia in [illegible] / non tamen repletur finali
per ipsum [illegible] impedit summa potentia
de ministre quod [illegible] non sunt / quia prima
[illegible] / Una potentia est irreversibilis
summa perfecta a [illegible] / Secundum
[illegible] summa [illegible] deus
[illegible] per eum [illegible] / [illegible] summa
summe [illegible] deus [illegible] per ad [illegible] /
Et modo deus [illegible] non revocat deus
[illegible] / Ista certe sunt
primo [illegible] / et [illegible]
[illegible] in summo [illegible]
quod [illegible] secundum [illegible] dicit [illegible]
[illegible] et
[illegible] / [illegible] quod est [illegible] secundum [illegible]
[illegible] ultime / Et [illegible] secundum [illegible]
[illegible]

Utrum potentia dei sit equalis sue scientie
et voluntati / et [illegible] quod non / quia
ad plura se extendit scientia dei quam potentia
quia ad mala et ad [illegible] / Item
[illegible] dei [illegible] quam potentia / Item dicit Anselmus
in libro Cur deus homo / quod in omnibus [illegible]
potentia et voluntatem potentia [illegible] voluntatem
et non [illegible] / [illegible] ambu-
[illegible] / [illegible] voluntas movet
potentiam / [illegible] non sunt
[illegible] / [illegible] Augustinus
[illegible] posse et velle / quod
[illegible] / [illegible] potentia
ista [illegible] eadem [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]
in deo sit potentia / Respondeo [illegible]
[illegible] potentia activa
et passiva / Activa potentia est principium trans-
mutandi aliud in quantum aliud / potentia passiva
est potentia [illegible] ab alio
in quantum aliud / et utraque [illegible] potentie
[illegible] actus / Unde potentie active
[illegible] actus [illegible] est actio / potentie vero
[illegible] actus [illegible] / Agere in
aliud [illegible] secundum quod est ens in
actu / pati vero ab alio secundum quod est ens in
potentia / [illegible] deus est actus [illegible]
et potentia activa / quia [illegible]

[illegible] potentia passiva / [illegible]
et [illegible] / quia omnia
potest facere et nihil pati / [illegible]
[illegible] est perfectius / et [illegible]
[illegible] est imperfectius / [illegible] est ens
summe perfectissimum / [illegible] in deo
est summa et summe perfectissima potentia
quia [illegible] est summe perfectum est
deo attribuendum / Sed potentia activa
deo / quia summa et summe perfectissima
[illegible] potentia dei summe
perfecte non est passiva / [illegible]
[illegible] / [illegible] est possibile [illegible]
[illegible] ad illud deus [illegible]
[illegible] / [illegible] deus est omnium [illegible]
[illegible] et finalis causa / quia ista
imperfectionem [illegible] et non malis /
Secundus articulus utrum deus sit omnipotens
[illegible] secundum [illegible] posse [illegible]
[illegible] summe et [illegible] a potentia
[illegible] in ipso ut [illegible]
[illegible] / Alio [illegible]
[illegible] a potentia [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] est posse [illegible]
actum est in ipso / [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] posse [illegible] potest summe
[illegible] potest [illegible]
[illegible] magis et melius [illegible]
omnipotens secundum [illegible] / quia ipse deus [illegible]
potentiam activam [illegible]
[illegible] omnipotens [illegible] / et non passive /
quia nihil potest recipere nec pati / Item
[illegible] deus est [illegible] et summe omnipotens
[illegible] / Et [illegible]
potest et non [illegible] / et [illegible] quia deus
[illegible] non includit [illegible]
[illegible] potest [illegible]
potest [illegible] in effectu [illegible] deus
[illegible] posse [illegible]
[illegible] / [illegible] / quia [illegible] est
omnipotentie posse [illegible]
facere / [illegible] secundum [illegible]
[illegible] actus [illegible]
[illegible] secundum [illegible] dicitur
perfectionem et nullam imperfectionem
ut intelligere velle / Ista [illegible]
[illegible] secundum [illegible] deo / [illegible]
summe dicit imperfectionem [illegible]

perfectam / et posse [illegible] perfecta
[illegible] isti deo nullo modo con-
veniunt / quia non sunt potentie sed im-
potentie / Tertio que sunt medie / termina
aliquid includunt imperfectionis
et aliquid perfectionis sicut habere cibum
comedere / et iste conveniunt deo
non simpliciter / sed secundum quid sicut facere
res in [illegible]
perfectionis / Tertio secundum deus
non dicitur impotens quia potest mala
et impossibilia facere / quia velle illa
est impotentia / secundum deus non dicitur
impotens quia potest quicquid vult [illegible]
sed aut facere aut fieri. Sed quia
stat aliquem posse quicquid vult et
posse aut facere aut fieri et tamen
non est impotens / ut patet de angelis
beatificatis / qui nihil volunt nisi
ut placet deo / Tertio deus dicitur
omnipotens quia potest omne possibile non
includens imperfectionem / Ad omnes
rationes de quaestione. Notandum secundum primum
articulum potentia dei sua et vo-
luntas [illegible] compa-
rari primo secundum id quod sunt
et sic sunt idem / secundo secundum actus
ad quos sunt / et sic sunt idem / Tertio
secundum obiecta circa que sunt et sic
maior est dei [illegible] et potentia quam
voluntas / [illegible] compar-
[illegible] et potentiam
et voluntatem dei quantum ad illud
quod sunt et ad actus quos sunt
sunt equales / tamen comparando eas
quantum ad obiecta circa que non sunt
equales / [illegible] primum
quia [illegible] / sed omnis
ipsa divina essentia / [illegible]
quia [illegible] ad plura se extendit
quam potentia et voluntas et potentia
[illegible] ad plura quam voluntas
in actu [illegible] / Con-
trarium primum potentia in deo sequitur
voluntatem in agendo non tamen
in [illegible] / Secundum primum et [illegible]
[illegible] in deo non est nobilius
alio / Tertio plura deus scit quam
facit et hic [illegible] simul intel-
ligere [illegible] quam [illegible]

quaedam [illegible] ad actum
[illegible] et de [illegible] simul intel-
ligere / quia maior est quantum ad obiecta
[illegible] ad sic videtur [illegible] ita [illegible]
quantum ad ordinem agendi non [illegible] / quia
sunt simul omnino equales [illegible]

Utrum deus aliquid possit de potentia
absoluta quod non potest de potentia
ordinata / et arguitur quod non / quia deus nihil
potest facere sine ordine / ergo nihil potest facere
sed potentia ordinata / Contra [illegible] ad
Romanos [illegible] / que a deo sunt ordinata
sunt [illegible] / In contrarium [illegible]
deus potest multa facere que numquam faciet
et potest res meliores facere quam eas fecit
ergo [illegible] non potest de potentia ordinata
[illegible] / [illegible] distinctione
[illegible] potentia dei
sit infinita / [illegible]
[illegible] alti-
tudinem latitudinem et profunditatem
[illegible] potentie et virtutis attenditur
in longitudine durationis / in latitudine
[illegible] in altitudine seu profunditate
vigoris / [illegible] divina potentia
infinita est / quia caret termino durationis
quia ab eterno [illegible] in eternum / et termino
[illegible] / quia potest infinita tam specie
quam numero / et termino vigoris quia potest in-
finite [illegible] quod non requirit [illegible]
[illegible] quia non requirit [illegible]
in [illegible] sine in remunerando [illegible]
[illegible] omnia potest facere que
vult / [illegible] potentia dei est omnino infinita
[illegible] / Contra [illegible] potentia dei potest
in actum infinitum / [illegible] potentia divina
[illegible] super [illegible] in infinitum distantia
ut [illegible] super ens et non ens [illegible]
[illegible] de nihilo / Tertio potentia divina
est simpliciter [illegible] / Utrum
deus possit facere plura quam facit
Notandum secundum primum [illegible] potentia divina
sit infinita / et sit [illegible] voluntati
[illegible] est quod potest facere plura [illegible]
infinitatem et [illegible]
et alia plura quam facit / [illegible]
[illegible] / quia non determinatur ad [illegible]
[illegible] / [illegible] ad [illegible] / Contra [illegible]

d 43

p(otes)t facere plura et pauciora q(uam) facit
et alia p(re)ter ea q(ue) facit p(ate)t [illegible]
verum p(ri)m(us) / scientia dei [illegible] vtrum scientia dei augeri
possit et p(re)scita / int(elligitu)r de p(re)scito in
genere suo sim(plicite)r / Circa scientia dei in
infinito non est addere nec diminuere
a p(ri)ncipio dei int(elligitu)r de addicione ab alio
creatur et non ab ipsa / Unde (con)clusio
sim(plicite)r includit p(re)scie(n)ciam [illegible]
non p(ro)p(ter) ea / De hoc vide [illegible]
[illegible] li(bro) p(ri)mo c(apitulo) [illegible]
[illegible] / qui de hoc distinguit sic de ordina
cione [illegible] diuina p(ro)uidencia
ordinat(ur) possimus (con)siderare duplicit(er)
vno mo(do) (con)parando ad ve(ritatem) a p(ri)ncipio dependen
tem / et sic p(otes)t [illegible] ordine deus nec
p(otes)t facere / q(ui)a sic faceret (contra) suam vo
luntatem [illegible] et bonitatem / Alio mo(do)
(con)parando ad res et sic subditur ordini
et sic p(otes)t ut sup(ra) / Ex quibus ex his
patet deus posset agere de pena absoluta
q(uam) non p(otes)t de pena ordinata / Ista dici
p(otes)t [illegible] pena ordinata vno mo(do) ca(pitu)r
ordinatio p(ro)ut distinguit(ur) (contra) inor
dinatio / et sic ordinatio d(icitu)r q(uod) e(st) [illegible]
et vere [illegible] (con)sentaneum / et p(ro)ut
inordinatio d(icitu)r q(uod) est indirect(us) et vere
[illegible] / et sic pena ordinata ca(pitu)r
p(ro)ut (con)tendit ad omne q(uod) diuine vo
luntati p(otes)t esse (con)trar(ium) et [illegible]
tum / Alio ordinatio d(icitu)r q(uod) e(st) determina
tum sic d(icitu)r illi e(st) ordinatum ad illud
[illegible] / et sic inordinatio d(icitu)r q(uod) ad
nil est determinatum / et sic pena ordi
nata d(icitu)r pena (con)siderata s(ecundu)m [illegible]
determinacionem / Et pena dei ordinata de
m(od)o p(re)dicto refert(ur) ad res subiecta men
sura p(re)fixa s(ecundu)m q(uam) [illegible] p(ro)u
videncie ita debent disponi / q(uod) nec
mutare nec minuere nec aliud dispo
nere debent / Secundo tamen penam
ordinatam [illegible] q(uod) deus p(otes)t p(er)
penam absolutam p(otes)t p(er) penam ordinatam
p(ate)t q(uia) deus p(otes)t p(er) penam absolutam plu
res mundos facere / et simil(ite)r p(otes)t omnes
[illegible] in p(rese)ncia [illegible] / sic [illegible]
[illegible] dimitti q(uod) fuerit peccabiles / et
sic posset finaliter nullum saluare
quos saluabit / Et sic [illegible]

et om(n)es [illegible] saluare / Sic
non p(otes)t de pena determinata / Et
ad hoc posset p(ate)t hec [illegible]
[illegible] implicat (con)tradictionem nec
est p(ro)p(ter) magis difficile di
mitti [illegible]
[illegible] nec magis
difficile illud (con)ferre g(rati)am q(uam)
hoc meruerit / q(ui)a [illegible]
alt(er) meruit [illegible]
[illegible] / Tercium p(ro) tanto
penam ordinatam [illegible] nil
deus p(otes)t facere de pena absoluta
q(uod) illud posset facere de pena
ordinata p(ate)t q(uia) [illegible] deus p(otes)t
facere [illegible] / Et pena ordinata cadit i(n)
sic [illegible] de penam ordinatam
[illegible] q(uia) nil p(otes)t facere nisi p(er)
est nil p(otes)t [illegible] et vere
verum (con)sentaneum q(ui)a non posset
mala facere / [illegible] / Sim(iliter) tamen
penam ordinatam [illegible]
[illegible] et futura cadit sub pena
dei ordinata p(ate)t q(uia) illa [illegible]
[illegible] pende(n)t et [illegible]
facienda disponit / [illegible]
[illegible]
[illegible] pati [illegible]
[illegible] de pena ordinata
p(ate)t q(uia) [illegible] illa determinat
sic disposuit [illegible]
q(uod) est [illegible]
[illegible] p(ate)t q(uia) sic [illegible]

Utrum [illegible] singulari [illegible] l.l.
[illegible] posset facere
meliores / [illegible] q(uod) non
[illegible]
bona facere non posset [illegible]
at pena / si posset [illegible]
at magis [illegible] / sic [illegible] posset
facere meliora nec facit at
magis [illegible] / [illegible] e(st) in [illegible]
[illegible] / sic [illegible] in [illegible]
[illegible] ab optimo [illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible] dedit / [illegible]
nulla creata [illegible] peccat
nulla [illegible] / [illegible]
[illegible] in [illegible] sup(er)

Generis potuit deus facere tales creaturas quod nec peccare vellet nec posset, et si tales fecisset quis dubitat eum meliorem fecisse, et sic potuit facere meliora, et sic quo ad rerum quo ad partes corporum naturas res meliores facere intendit. Unde similiter in se Aliud h[illegible] modo sive ordinem se extendi, si sic non se dicit esse accidentaliter vel accidentia essentialiter. Secundum in ordine ad finem in quem ordinat se res non potest esse meliores, quia non potest in melius res ordinari sine quod ordinate se. Ordinate rerum est omnibus rebus summa sapientia in deo quod est verus et optimus finis omnium. Si accidentaliter se potest melius ordinari et meliore ordine concipi, ac quod verum est verum admittere. Quoniam omnia quod bonitas universi congregat, sicut hic ordo rerum consistit, admittit et ordo rerum melior ad finem fieri possit, quia defectus maioris bonitatis sunt, deitate magis plus semper accedit et magis ac magis fini appropinquabit. Si primo se duplicat esse essentia essentialis. Si essentialiter se quoniam res creata deus meliorem facere potuit, sed non eandem, quia sicut unitas addita unitati speciem numeri sine quo bonum essentialis addita unitati essentia [illegible] quod unitati vel differentia speciem unus methaphysice [illegible] est unica dure addicione unitatis perfecti vel essentialis vel et specie determinata est ad certam perfectionem quod non potest excedere nec perfectio augmentari nec diminuere, illa autem dictiam consistit in indivisibili ita quod nec perfectius essentialis potest fieri eadem nec minimi manente eadem specie. Accidentalis se deus unam quamque rem meliorem facere potuit. Unde est illi res deus tamen contulit de bonis que res accidentaliter perfecionem quam possit plus conferre sine varietatem. Contra hoc pro ratione non ad perfectam essentialem rerum in speciebus non potuit deus meliores facere quia sunt numeri sicut [illegible] vel

in sua speciebus patet quia nobis. Secundum patet deus creare alias res seu species multas perfectiores esse quam iste sunt quia [illegible] patet quia sic deus non fuit limitatus ad producendas species universi quas potuisset fecisset perfectiores, sed non est limitatus quia posset aliud mundum facere multo perfectiorem quam sit ille qui est. Quoniam istud universalis in sua specie et essentiali perfectione est ita perfectum quod non potest esse perfectius manente eadem universitate. Tamen individua cuiuslibet speciei se aliis perfectiora essentialiter, ut est in quolibet individuo. Unum est perfectius essentialiter sive speciei alio quod non est essentialiter eiusdem speciei. Secundum anima Christi non est essentialiter perfectior alia inde vel Antichristi patet quia sic eiusdem speciei essentialis que una non excedit aliam in perfectione essentiali. Secundum conclusio quod ad perfectam accidentalem deus quamlibet rem potest facere meliorem patet quia nulli creature deus tamen contulit quod perfectam ipsam accidentalem quod plus possit conferre. Quarto conclusio. Secundum patet deus sue creature bonitatem accidentalem potuit addere. Quoniam quelibet creatura inde tanto apte dei quanto a parte sui potest melior fieri. Secundum anima Christi fuit et erit perfectior accidentaliter anima inde et Antichristi. Tercia conclusio quo ad modum se extendi rerum essentialem non potuit deus res facere meliores patet quia nobis res species non poterant ... sine ordinari quod ordinate se, quia ordinate se in deo qui est summum bonum et finis melior ipso deo esse non potest, et dicitur modus essentialis, quia si esset fieri sine quibus accidentibus non fieri posset manere eadem universo, et per eiusdem partes ita quod omnes partes omnibus speciei accidentalibus meliorarentur. Secundum in ordine rerum que sunt ordinata in deo. Quoniam dicitur esse finis omnium rerum. Tamen omnia respiciunt finem ipsum deum est dictum quod distinguendum est circa laborem pro[illegible]

Utrum Certa voluntas divina sit omnium creaturarum causa, et arguitur quod non Augustinus de [illegible] dicit voluntas mea vel sua disperavit, pena est [illegible] que pena immediationibus se excedit [illegible] sed magis esse [illegible] dicta causa [illegible] est perfecta anima [illegible] voluit et per [illegible] determinatum [illegible] quod [illegible] per [illegible]

voluntas est duplex scilicet beneplaciti et si-
gni. Beneplaciti est Dei qua placet vel complacet sibi
in aliquo. Signi est signum sue voluntatis
et dicitur aliquando vel presentium vel futurorum
Dei presentium sicut dicitur vel bonorum, et sic est opera-
tio vel malorum et sic est permissio. Si futurorum
sicut dicitur vel bonorum vel malorum; si bo-
norum ... et sic vel ... aut similiter
necessitatis et sic est preceptum vel suasio
et sic super erogatur et sic est consilium.
Si malorum et sic est prohibitio. Ergo notandum
secundum ... tres sunt conditiones in
Deo communes ... scilicet scientia potentia
et voluntas. Harum vero conditionum sola
voluntas determinat ad hoc vel ad id
operandum et sola movet seu inclinat
ad operandum. Nam potentia et scientia habent se
ad utrumque indifferenter. Unde sola volun-
tas ponit effectum. Ideo conditionibus talibus
scilicet potentia scientia verum tamen magis volun-
tati attribuitur ... Secundo notandum
secundum ... in mathematica ... tamen non
est processus in infinitum ... Deus prima cau-
sa omnium, et hoc est Dei ... que est causa et
non effectus. Anima autem alia et similiter
causae et ... effectus prime cause. Tertio ...
... Dei ... causa omnium creaturarum ...
... Quarto ... quod ... causa est omnium crea-
turarum. Omnium nulla creatura est causa omnium crea-
turarum ... causa ... non est
effectus. Conclusio: Deus ut sciens
potens et volens est causa omnium. Probatur
... Deus scit potest et vult causare effectum
producere, ergo causa effectus actu producit et
... nec scit nec potest nec vult causare effectum
producere, ergo non est possibile causam effectum producere
... causa sufficiens est ...
posita ponitur effectus et ... causa
... effectus. Tertio ... Deus
ut sciens non est causa omnium, probatur ... scit
bonum ... ad bonum et
ad malum, sed malorum non est causa.
... Deus ut potens non est causa omnium
creaturarum ... quia Deus ... potentia
... omnium possibilium et
... sicut ... causae facit
et tamen non est causa omnium possibilium ...
Deus ... voluntatis non
est causa sufficiens omnium ... effectuum
... Deus ut sciens potens et volens
est causa sufficiens omnium ... causatorum
... Deus scit potest et vult

causam effectum producere ... causa effectum produ-
cit, et per oppositum Deus nec scit
nec potest nec vult causam effectum producere
ergo non est possibile causam producere ...
Deus ut volens principaliter est
causa quam ut sciens vel potens ... quia
non ... Deus scit vel potest Deus
producere sed ... vult producere
... Conclusio: Sola vo-
luntas beneplaciti in Deo est causa
omnium creaturarum. Probatur: sola vo-
luntas Dei signi non est causa omnium
creaturarum ... sola voluntas
Dei beneplaciti impletur ... voluntas
voluntas signi Dei non impletur
... est vera per electionem
... Ad ... quod non sola
... accepta secundum ...
voluntati ...

Utrum mala velle fieri repugnet rectissime Dei
voluntati. Et arguitur quod sic per ...
Augustinum in enchiridion dicitur
...
... ut fiat vel ipse ...
... mala fiant Deus vult mala
fieri ... in ...
... Augustinus in libro ...
... est fieri Deo auc-
tore quod Deo volente, sed mala
non fiunt Deo auctore, ergo nec Deo
volente. Igitur ... pro declaratione
... tres ... de questione
scilicet an Deus velit mala fieri ...
... notandum ... Deus
non vult mala nec vult mala
fieri vel ... sed ... vult ea
... in bonum ... sic ...
... malum ...
... mala ad ...
... et sic mala ... Alio modo
... ad bonum, et sic mala
fieri est bonum ... notandum ... vo-
lubile ... vel per ... vel per ...
... quod ... bonum
bonum ... voluntas potest
... bonum apprehendere et in
ipso delectari aut ... in ...
placet ... volibile ... per accidens
est ... sicut ... vel
apparet ... bonum ... voluntas
illud apprehendit ...

ad aliquem finem, sed est potius omnia
in bonum inferius, et pictura ma-
gis in mali(?) tempore temperatur.
Malum vero nec est bonum per se nec
per accidens; igitur nullo modo est vo-
libile. Conclusio satis impugnari potest
deum velle malum culpe, sed tamen
sit illud deus in bonum ordinare
scit, patet, quia omne malum culpe
deus respicit sub ratione veri quam ma-
li; nec tamen ait verum bonum;
igitur ratio impossibile est volentem
velle nisi volibili appareat
aliqua ratione boni. Contra primum
malum culpe sub ratione veri, quia
malum contrariatur voluntati divine.
Secundum malum culpe ratione tale nullo
modo a deo est volibile. Tertium
malum culpe nec per se nec per accidens
potest deus velle. Quarto mala
velle fieri repugnat repugnat veritati
dei voluntati. Quinto nulla mala
fiunt que deus non vult fieri. Sex-
tum malum quod sit totum dum deus
ordinat in bonum et sic velle deo
conveniat. Questio altera: an deus
iuste permittat mala fieri.
Nota secundum Innocentium quamvis deus
mala non faciat tamen iuste ea
fieri permittit, quia iustitia que
est ex parte [illegible] multorum quod
sive de condigno sive de congruo.
De condigno merito de peccato in
peccatum ruere permittit. De con-
gruo in se ipsam voluntatem
peccare sibi ipsi permittit
sive ~~[illegible]~~ relinquit, quando ex
iustitia que est exigentia divine vo-
luntatis et in separationem ad ma-
lum mentem eis ad peccatum
ex pietate divina remittit in
sua libertate permittit, et in separ-
ationem ad bonos merito eius
de malis bona elicit. Conclusio
et si deus mala non faciat
tamen iuste ea fieri permittit, patet
ex notatis. Contra in primum iustitia
dei exigit quod deus mala fieri
permittat. Secundum, quamvis mala non
detrahat bonitati dei tamen ea fieri per-
mittit et ex ipsis maiora bona
elicit. Tertio deus mala passus
perturbat tamen iuste ea fieri per-

mittit, quia ex ipsis maiora bona elicit.
Questio altera: an mala fieri sit bonum
facti. Nota bonum aliquid ex predictis
dicitur per dicta scilicet per se formaliter et simpliciter
et per accidens occasionaliter et secundum quid.
Primo modo malum nunquam est bonum facti;
secundo per accidens bonum facti. ~~[illegible]~~ Alia
que nota aliud est bonum et duplicem(?)
primo in se et illi cui fit, sed non fa-
cienti, ut dare elemosinam propter vanam
gloriam. Secundo in se et facienti sed non ei
cui fit, ut predicare veritatem non obedien-
ti. Tertio modo in se et facienti et ei cui
fit, ut predicare credenti. Quarto nec in
se nec facienti sed quia valet ad aliud,
et sic est bonum occasionaliter ut malum
culpe. Conclusio licet malum non est bonum
facti per se et simpliciter, est tamen bonum
per accidens et secundum quid, patet ex notatis. Contra
primum quia adest a summo bono nulli
potest esse bonum, sed malum est aversio a
summo bono, quia nulli est bonum. Peccatum
non est malum nisi quia nocet ut dicit
Augustinus; nec nocet nisi quia adimit bonum; pec-
catum malum semper nocet et adimit aliquid
facienti, ergo non est bonum ei sed privatio
boni. Secundum, sicut quia tamen in peccatum alicui
fit occasio consulendi et prime. Tertium dicit
Augustinus 14 De civitate dei, et ad
idem Augustinus dicit: Audeo dicere
expedire superbis cadere in aliquod manifestum
peccatum ut ita sibi displiceant qui sibi
iam placendo ceciderant, salubrius enim
Petro displicuit quando flevit quam
ei placuerat quando presumpsit. Contra
primum malum et si non est causa boni est tamen
occasio boni. Secundum predestinatis et dili-
gentibus deum etiam peccata que committunt coope-
rantur in bonum. Tertio virtutes ad sa-
lutem necessarie generantur ex vitiis occasio-
naliter. Quarto quod est verum per [illegible] prima
confessionem et superbie ex aliis causis certis
ad tertium 2m Augustinus. Lex ibi de volun-
tate in generali, sed signi vel beneplaciti.

Utrum voluntas divina beneplaciti im- e. 1.
pleatur in omnibus semper et infalli-
biliter. Circa quam nota voluntate bene-
placiti vult omnes homines salvos fieri
quia non est acceptor personarum, et illa vo-
luntas nunquam impletur, igitur quod secun-
dum alterum aliquid sit, vel per impedi-
mentum voluntatis, et vel per ipsa [illegible]

divine voluntati quia necesse est quod quicquid deus
vult et vult esse statim fieri sine sed
in esse. Igitur sicut dictum est in decisione cuius
tertie ac li primus utrum voluntas dei
beneplaciti semper impleatur. Pro quo notandum
secundum Damascenum et quosdam doctores
communiter dicitur quod voluntas dei scilicet beneplaciti
et signi. Voluntas beneplaciti est
ipsa divina essentia considerata per modum
determinationis et actualis complacentie ad crea
turam. et talis est una. Sed autem ex quibus
voluntas autem respicit ordinem in finem
prout a deo ordinata est. et sic effectus eius
est ordo nature in finem per potentias natura
les sibi datas et precepta communia. Est
ergo talis voluntas ipsa ad finem mu
nera quibus deus homines ordinavit ad
salutem. sic quod creavit homines ad ymaginem
ymaginem suam dando illi intellectum et voluntatem
Voluntas vero que respicit ordinem
persone prout libero arbitrio suo vel
alieno in finem disposita est. in effectu
est ordinatio persone in finem scilicet specialiter
unita. et sic voluntas que est ipsa divina
voluntas prout finaliter sibi complacet
in aliquo motu ad salutem. Velle autem deum
voluntate antecedente non est aliud nisi deum
conferre alicui talia per que dirigitur ad sa
lutem. licet non sequitur salus in effectu. Sed
velle consequente non est aliud nisi alicui
actualiter conferre salutem. et ista semper
impletur. Et ista secundum vult predestinatos
salvos fieri. Prima autem non. quia ista vult
omnes homines salvos fieri non finaliter
et perfecte sed inceptive in deo est scilicet sic habet
assum debent concordari expositores voluntas. Voluntas
signi est signum divine voluntatis. Voluntas
et si voluntas dei beneplaciti antecedens non
semper impleatur voluntas tamen
consequens impletur in omnibus semper et infalli
biliter patet ex dictis. Eorum in primis effectus
primus et immediatus voluntatis consequentis
est salvatio actualis. Eorum effectus
primus et immediatus voluntatis antecedentis
est salvatio potentialis. Secundum voluntas
voluntas que sic impletur de necessitate
consequentie non consequentis. Voluntas
antecedens non sic impletur nec de necessitate
consequentie sive consequentis. Secundum articulus utrum
voluntas signi semper impleatur
Respondetur ista conclusio licet vo

luntas signi semper impletur
secundum illud quod deus vult in tali
genere significationis non tamen semper impletur
secundum id quod videtur ad litteram sonare.
Prima patet quia id quod deus vult
in signo hoc voluntate secundum
beneplaciti. Sed voluntas beneplaciti
semper impletur. quia quicquid vult deus
esse hoc est. et quicquid deus non vult
esse hoc non est. et nihil in hoc potest
impedire voluntatem dei quin possit
facere esse quod vult esse vel non
esse. Secunda patet de multis pre
ceptis et praecipue de precepto facto
Abrahe de ymolatione filii. et
similiter de consiliis et prohibitionibus.
Ratio primi quia quicquid vult deus
in preceptis consiliis prohibitionibus
voluntate consilii et beneplaciti
totum impletur ab hiis quibus
precipitur consulit et prohibet. Eorum
in precepto facto Abrahe de ymo
latione filii preceptum ut preceptum
probatur sed fuit impletum
patet quia in tali deus voluit quod se
promit ad deum impleverit. Sed
secundum quod Abraham promptus ad con
formandum se divine voluntati
probaretur impleta est. Igitur volun
tas dei non quo ad id quod so
nabat exterius scilicet occisio filii
sed quo ad id quod latebat interius
et a deo fuit volitum scilicet obedientia
Abrahe. sic etiam in aliis volun
tatibus signi que non implentur
quo ad aliquid quod est volitum
a deo voluntate beneplaciti. Ita
quod numquam divinum est preceptum sed
probationis et electionis. In precep
to probationis scitur quod signum volun
tatis est conniventia ... in pre
cepto electionis eundem quod signum
voluntatis. In precepto probationis
est signum voluntatis de perfectione ad
actum salutem et non de actus
impletione. In precepto electionis
est voluntas de impletione actus
In precepto ergo Abrahe deus
volebat solum ut offerret filium

sicud ad ymolacionem non quod vere vellet eum quod et fecit est. Item tercio dimissa voluntate dei quod ut est voluntas dei impletur. Tercius articulus est quod id quod sit contra voluntatem signi obseruat et voluntatem diuinam obseruat aliquando dum sit scilicet directe et per se secundum intencionem et indirecte et per accidens siue per occasionem. Primo angelus bonus obseruat contra bonum. Secundo malus obseruat ei. Primo pro lotha obseruat deus. Tercio et mala que sunt contra voluntatem signi obseruant voluntati beneplaciti. Secundo illud quod sit contra voluntatem et per non obseruat directe tamen indirecte voluntati beneplaciti dei patet consulenti. Quarto in primo voluntati dei militat si crimen quod ei non obstat. Secundum non crimen quod voluntati obseruat aliquid motiue ad laudandum. Tercio non est quod voluntati dei obseruat per locum et. Quintum quod est determinandum secundum quod dicit primi questione de voluntate antecedente et consequente. est per illa determinacione arguit contra primum. et sic id deus vult omnes homines saluos fieri intelligitur de voluntate antecedente non consequente et ubi est distribucio accomoda non generalis vel distribucio pro generibus singulorum non pro singulis generum est deus homines hominum vult saluare aliquos licet non singulos vel intelligitur de voluntate conditionata non absoluta est vellet si ipsi vellent. Sequitur questio etc.

28 **Utrum** aliquis homo teneatur liberi arbitrii voluntatem teneat voluntatem suam conformare diuine voluntati. et arguitur quod non quoniam infinitum distant non potest in aliquo conformari. sed voluntas humana et diuina in infinitum distant. ergo non potest conformari. Secunda maior patet quia conformitas est secundum aliquam proportionem. Sed patet per glosam super id psalmum cantate in domino ubi dicit glosa in infinitum distat deus et homo tamen distat voluntas dei et hominis. Et ipse est dicit: Sicut exaltantur celi a terra ita exaltate sunt vie mee a viis vestris. et cogitaciones mee a cogitacionibus vestris. sed terra minus potest conformari celo. ergo nec cogitaciones vie et per consequens nec voluntates nostre conformari possunt voluntati diuine. ergo questio falsa. In contrarium patet per glosam super id psalmum ne dixerit in corde suo ubi glosa dicit voluntas dei est regula cui oportet nos conformari. ergo quod vera. In decisione erunt tres articuli. primus utrum teneamur conformari voluntati dei. Responsio nota secundum primum quod voluntas est duplex scilicet sensualitatis et racionis. Sensualitas est que apprehendit tempus et est de bono conveniente secundum carnem. et in hac non tenemur conformari voluntati diuine nec in volito nec in alio modo. Racionis est duplex scilicet naturalis et deliberatiua. Naturalis est illa qua homo appetit illud quod secundum se bonum est bonum utilitatis pacis et virtutis. et secundum hanc non possumus conformari in volito. Deliberatiua est si qua tendimus in illud quod est verum bonum cum fine ut pede abscindi propter sanitatem. Et hec est duplex scilicet conditionata et absoluta. Conditionata et hanc non tenemur conformari. Absoluta et hanc tenemur conformari in volito. Nota quod deus vult simul et absolute et est velle conveniens. Secundus articulus utrum homo in hiis que sciat a diuina voluntate absoluta volita teneatur voluntate deliberatiua etc. in volito voluntati diuine se conformare. patet quia quandoque per nostram absolute aliquid volimus a deo non debet discordare a voluntate dei. sed concordare unum velle est amicorum alterius cum ab eo voluntate discordare inimicorum et venialibus. quandoque ad hoc regulate voluntas est amicorum dei. pro quo notandum quod ad perfectam amicitiam pertinet velle et idem nolle. et hoc dicit Aristoteles voluntates discordantes amicitiam possunt tamen velle oppositum sub condicione si placeat deo. Tercio in primo voluntate racionis dei illa velle quod sciat a deo volitum secundum voluntatem precepti possumus velle contra conditionate si deo esset placitum. Item dicit Augustinus in libro de voluntate corpus de voluntas in voluntas deitatis per voluntatis racionis per voluntate approbabat voluntatis precepti per comparacionem in malo voluntatis carnis per passionem in malo. Item dicit volita sunt nobis ignota et non conueniunt non tenemur in hiis voluntatis

meritum et comparare. Secundus articulus utrum sancti voluerunt peccata reproborum. Nota quod primum [illegible] sancti et reprobi possunt comparari. Primo in via et sic sancti debent velle salutem reproborum nisi foret eorum reprobatio revelata, et tunc debent velle cum eorum salute voluntate divina [illegible] abstracta. Secundo sancti in celo et reprobi in inferno, et sic sancti volunt dampnationem eorum per comparationem ad iustitiam pertinentem [illegible] ad [illegible]. Tertio sancti in celo et reprobi in mundo, et sic sancti volunt eorum dampnationem quorum est eis revelata dampnatio. Quarto sancti in mundo et reprobi in inferno et sic sancti volunt eorum dampnationem per iustitiam pertinentem, possunt tamen compati eis per comparationem ad naturam patientem. Tertio sancti volunt peccata reproborum per comparationem ad iustitiam pertinentem licet non per comparationem patientis [illegible] et non [illegible]. Quarto sancti in celo volunt peccata reproborum in inferno. Quinto sancti in celo gaudent de penis reproborum in inferno, et si sancti volunt peccata reproborum et de ipsis letantur zelo iustitie, nichilominus tamen in eis est compassio per comparationem ad naturam patientem.

Tertius articulus utrum sancti debent velle passionem Christi. Nota quod [illegible] passionem Christi vel petere est considerare dupliciter [illegible] et [illegible] passio Christi per comparationem ad finem. Primo modo [illegible] per comparationem ad [illegible] tamen [illegible] et sic sancti nolunt passionem Christi ut [illegible] voluerunt. Secundo [illegible] per comparationem ad redemptionem mundi vel utilitatem [illegible] et gloriam patientis et sic sancti eam voluerunt sic [illegible] eam noluerunt. Conclusio licet sancti volunt passionem Christi per comparationem ad [illegible] patientis volunt tamen eam per comparationem ad redemptionem mundi et gloriam patientis [illegible]. Contra [illegible] petrus [illegible] est appellatus [illegible] passionem Christi noluit et [illegible] in eo [illegible] impedimit. [illegible] apostoli voluisse [illegible] passionem Christi. Tertium [illegible] passus [illegible] licet [illegible] et [illegible] voluntate [illegible] nolunt [illegible] pati [illegible] de liberatione [illegible]. Dicit et [illegible] velle [illegible] passionem voluntate [illegible] de liberatione [illegible] et [illegible] gloria reservare de [illegible]

similiter ut nos super passionibus et morte efficiat participes eius per gratiam et tandem in futuro per gloriam. Quod nobis concedat ipse Christus qui pro nobis passus [illegible] in genito et spiritu paraclito vivit et in secula seculorum. Amen.

Sequitur secundus liber

In nomine domini nostri Jhesu Christi [illegible] gratiam amen. [illegible] faciendo [illegible] principium in secundum librum sententiarum [illegible] facere intendo. Primo [illegible] sacram scripturam recommendare, et [illegible] secundi libri sententiarum introducere. Circa primum [illegible] intimata [illegible] laudabile [illegible] gratiam [illegible] similiter [illegible] ad primum [illegible] recommendat sacre [illegible] theologie [illegible] in primo [illegible] et primi libri sententiarum [illegible] et luce [illegible] et [illegible] sacre theologie [illegible] et [illegible] in [illegible] libri sententiarum magistri Petri Lombardi antistitis parisiensis [illegible] ad [illegible] est [illegible] et [illegible] quod [illegible] libri de anima [illegible] sit [illegible] honorabilius [illegible] honorabilior, aliqua vel [illegible] vel [illegible] modi procedendi utrumque sacra theologia [illegible] gloriosissimi honorabilissimi [illegible] modum procedendi [illegible] est [illegible] modus procedendi, [illegible] cognitio tradita per divinam inspirationem [illegible] inspiratione divina [illegible] et [illegible] sacra [illegible] theologia [illegible] est

2

complexionatus, tunc [illegible] non eius
quod est gratia Dei, licet vires alie
potentie sensitive cum gratia conservant
intellectualitatis tamen ad speculandum
de rebus subtiliter tunc et secundum vir-
tutes ad operandum laudabiliter.
Sacra vero theologia utrumque dat
feliciter; reddit namque gratiam ad
speculandum de Deo per res et crea-
turas subtiliter, et ad ~~[illegible]~~
[illegible] et ad operandum secundum virtutes
laudabiliter; per sacram scripturam
theologicam sicut habetur in eius
documento doctrine. Intellectus ad spe-
culandum de Deo per creaturas illumina-
tur, et affectus ad serviendum ei in-
flammatur. Unde dicit Hugo super [illegible] libro iii
de sacramentis: [illegible] dominum eum
conservat domus terre sacrarum
scripturarum; sine qua intellectum
mentis erudit; sine qua animus a
vanitatibus abstractus ad amorem
Dei pervenit; a qua [illegible] pro-
sperantis intuendarum et vivere
beatissime vitae presentis. Item sacra
theologia quod alias scientias excellit [illegible]
est in multis [illegible] ad cogno-
scendum Deum illustrat per creaturas.
Facit enim Deum cognoscere ad magni-
tudinem suam, ut quod predicamus ipse
per compositionem suam [illegible] libris
creaturis; per hoc per intelligentiam
quam creatore suo cognoscat
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], ut [illegible] Augustinus
in libro de [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et si [illegible] [illegible]
ad Dei cognitionem per creaturas
et earum proprietates ducit, nobi-
liori [illegible] et imperfecte [illegible] [illegible]
sacra scriptura [illegible] et ipsius
unitatem in Dei cognitione [illegible]
ducit clare et perfecte. Unde [illegible]
[illegible] [illegible] deus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] filius Dei erat, ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] salvatore, et
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] per sacre theologie [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] ad formam [illegible] et [illegible]
Dei [illegible] eius et dixit [illegible] [illegible]
[illegible] ad in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] per sacram theologiam ad [illegible]
ut [illegible] ipsis disputat [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] enim [illegible] quod [illegible]
possumus ad [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quam [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sine [illegible] creature [illegible]
[illegible] et [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in fundamento doctrine [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] creaturarum
[illegible] scriptura [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] creaturas
[illegible] et earum proprietates cognoscere [illegible]
est [illegible] et [illegible]; [illegible] [illegible]
[illegible] testamenti lege et [illegible] scriptura
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in est [illegible] singula [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et plenius [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quod videt oculus. [illegible] enim [illegible]
quod videmus possumus Deum cognoscere
[illegible] [illegible] Dei per ea que facta sunt
intellecta conspiciuntur. Rom. 1°. [illegible] in
[illegible] creatura Deus cognoscitur; [illegible]
[illegible] est quod [illegible] videt [illegible] [illegible]
ut videatur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in fundamento [illegible] parte [illegible]
iste sit [illegible] in [illegible] [illegible] creature
[illegible] in creaturis [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] non cognoscitur, [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] creature [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] per id quod videt [illegible] [illegible]
in [illegible] creature, [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible], [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]
in Dei [illegible] sunt ~~[illegible]~~

et hic unius sunt, scilicet potentia quae patri appropriatur,
sapientia quae filio, bonitas quae spiritui sancto.
Potentiam dat ut dicit Hugo manifestat creaturarum
immensitas, sapientiam speciositas,
bonitatem utilitas. Immensitas declaratur
per magnitudinem et multitudinem. Magnitudo
in mole et spatio, moles in massa
et pondere, spatium in longo lato alto
et profundo. Vide ergo moles montium,
spatia camporum, massas corporum, pondera
rerum, et in spatiis metire altitudinem
caeli, profunditatem abyssi, longitudinem orbis, latitudinem
maris. Et considera quanta potentia sit quae
ista constituit. Sed utique a magnitudine
operum et creaturae cognoscibiliter potest creator
eorum videri. Sapientiae xiii. Multitudo
rerum inter et declaratur per plura diversa et
mixta. Considera quot stellas caeli, arenas
maris, pulveres terrae, guttas pluviae,
et innumera multa creaturarum genera,
qualitates generum, species et individua plura
sub uno genere, et species diversae a se et
commixta unum sunt, et considera quanta sit
potentia quae haec in multis constituit et
innumeros et ex magnitudine et multitudine
immensitates creaturae et cetera. Videamus
ulterius ad considerationem divinae potentiae quae
apparet prius potentia. Speciositas etiam
creaturae ostendit nobis decorem sapientiae
divinae. Decor autem creaturae consistit in
[illegible] situ motu specie et qualitate. Ordo
autem in compositione et dispositione. Ad compositionem
autem requiritur ut concordet compositionem
ea creaturarum, et firma et indissolubilia
connexa permaneant. Videmus in creaturarum
compositione concordiam, nam ea quae inter se
sunt contraria una faciunt mutuae amicitiae.
Nam ignis et aqua unit se, sibi [illegible]
et his nascentibus ut subsistere possint
vitale nutrimentum praebent. Sic enim
corporibus membra omnia grandia sunt juncta.
Sunt enim firmitate ossium innumeris compagine
nervorum vincula ligata, et medullas
intra tibiarum fistulas servat. Venarum atque
arteriarum vitalem sanguinem per totum corpus
derivant. Teneritatem carnis tegmine cutis
involvit, ut vigor ossium carne intra
sustineatur, et pellis exterius defendat.
Quam facile est cognoscere in omni genere
creaturae. Dispositio vero commendat creaturae
pulchritudinem. Si consideres loca et tempora et
creaturarum proprietates, videbis ut nullam [illegible]
in rerum ordine turbacionem. Videre
potes in aliis, signum stellae sunt

ut illuminent in superiora, in aere
nubes et venti ut agitationibus
suis diffundant pluvias in terra;
aquae quae navigabiles sunt circa
medium, in aquis pisces, in superficie
terris homines, infra terram abscondita
sunt metalla quae in profundis
sunt quanto [illegible] nocentur
absconditas vero quanto inveniuntur
cupiditas. De temporibus potes etiam
speculari distincta sunt, per noctem
sunt dies et quies, ut per quietem
labor et quies, nec per aliquem
labor immoderatus qualitates
frangat vel corpus optimata nec
inficiat, et identitas ne tedium
gignet. Succedunt tempora temporibus sicut
aetatibus animalibus, quae licet mutabilia
fluant, tamen immutabili lege
mutabilitatis suae consuescunt, ut ut
neque ab officio suo desinant, nec
aliud quam prius erant. De rerum proprietate
sicut in corporis singulis sunt ita
conveniens distributa, sicut mutua pace
manent, nec repugnantiam
qualitatum [illegible] uniformis,
diversum corporum, quam uni-
formis est [illegible] superficie apparet
[illegible] qualitas
et [illegible], quae ad terram descendit
[illegible] in latum extenditur, et
[illegible] figurant, et ex-
tenditur per latitudinem bonorum operum
et figuram felicitate bene afficiuntur
et [illegible] digniti, quia
in utraque tamen actum et affectum
[illegible] spirituales sunt necessaria.
[illegible] declarat pulchritudinem
sive sit localis sive naturalis sive
animalis, quae in superioribus et [illegible]
[illegible] consistit, sive vel [illegible]
in situs et consistit. Consideremus
[illegible] agna [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] per [illegible]
[illegible] descendere [illegible] ad
[illegible] similia ascendere
faciat, [illegible] ad [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] nascentibus tribuunt,
[illegible] de [illegible] sunt
[illegible] faciat, [illegible] manifestare
[illegible] et [illegible] veneratur
[illegible] faciat, [illegible] singulorum

2

semper, quamvis se sibi inspirat
appetitum ut animal facit quod
et quanto appetitu desiderant, quod sit
illa sapientia que omnes cogitationes
corporum et omnes appetitus volun-
tatis ita intorquet ad suum
arbitrium, ut nihil possit invenire
in eis quod non ipse Deus decreverit
operum suorum aut suscipiendo aut
permittendo sicut velit. Species autem
declarat pulchritudinem tam specie
figurarum quam colorum. Figurarum multi-
formo quod mirabiles sunt secundum
magnitudinem, miramur enim gi-
gantes inter homines, cete inter
pisces, grypes inter volucres,
elephantes inter quadrupedes, dra-
cones inter serpentes. Alie secundum
parvitatem ut pulices, tinea,
formica et cinifes, cetera enim
miramur dentes tinee et api-
culas cinifum et grillorum, caput
apri et locuste, crura elephantis
et pulicis, rostrum [illegible] et
simie. Sic enim in eis sua
lineamenta nature sine defectu
ut miremur sapientiam illam que
in nullo defecit in rebus minimis
que se extendit in magnis. Alia
secundum raritatem, que enim rara sunt
mira sunt. Sicut bestiam [illegible]
ad [illegible] Evigeniu, et legitur
in [illegible] [illegible] dis [illegible]
in legum, et in [illegible]
de possibilitatibus itaque [illegible]
tene tua. Dic quod vere accidit
mirabile est, quod quis [illegible] mira
vel in genere suo pauca [illegible] creata
sunt, vel quia in aliis rebus
similibus [illegible] sunt. Sicut [illegible]
corpus [illegible] sic [illegible]
hominibus si nova sunt, vel ne-
cessitate [illegible] sic precipua
sunt. Sed ut meditacionem [illegible]
[illegible] quod [illegible] si [illegible]
[illegible] [illegible] adipiscere tanto
libere [illegible], multo [illegible]
ad adipiscendum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] mirabiles sunt [illegible]
pulchritudinem ut [illegible] [illegible]
[illegible] speculis [illegible]
[illegible] diligentia creature
[illegible] [illegible] [illegible] et

videlicet [illegible], ut quanto varia sunt tanto
magis [illegible] animum in admirationem [illegible]
[illegible] sic est quod [illegible] [illegible]
superiori [illegible] [illegible] [illegible] commodum
quod salamandra in igne vivit et illesa
[illegible] [illegible] nature [illegible] [illegible]
[illegible] custodit sua nature [illegible]
enim [illegible] hominum non tamen [illegible]
[illegible] tamen non hominum et [illegible] sua
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] distinguntur et in-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et illud
[illegible], et in omnibus quod [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible]
[illegible] in uno [illegible] sunt quod in alio
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in uno corpore, ut omnis natura
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sic [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] color vel [illegible] ad pulchritudinem
quid enim pulchrius luce que cum [illegible]
[illegible] [illegible], et si [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] pallescit
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] appetitum stelle [illegible] [illegible]
[illegible] terra florida [illegible] [illegible] lilia
[illegible] [illegible] purpurite in [illegible] [illegible]
[illegible] magis [illegible] quod [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], nec
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et visui delectabilis, sed [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in qua
semper [illegible] delectatur [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], visum enim pascit pulchri-
tudo colorum, suavitas cantus auditum,
dulcor odoris olfactum, sapor gustum, aptitudo
corporis tactum, et quod [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible]
[illegible] omnibus ad [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] creature [illegible] [illegible]
[illegible] creaturarum [illegible] [illegible]
[illegible]. Utilitas vero creature de-
clarat creatoris bonitatem, quod [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
grata et [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible], commoda quod [illegible] [illegible]
ad [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible], ut
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible], [illegible]
quod [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] ut [illegible] et [illegible] [illegible]

Hec celestis et vehementis que non sunt ad visum visibilia, sed magis ad visum grata et delectabilia. Ex quibus omnibus declaratur excellentis divine essencie. Si enim deus per sua necessaria [illegible] bonitatis sue divinitatis non ostendisset, sed quia ita habundanter nobis bonitatem sue divinitatis nobis declaravit, ut ex bonitate et utilitate verum ipsum diligamus et propter [illegible] et pulchritudinem miremur et propter potenciam timeamus et revereamur. Ad que omnia cognoscenda et singula instruit nos sacra teologia secundum quod cum materna principis et domina sit sapiencie, de qua dicitur Ecclesiastici [illegible]: de ipsa dicit omnes ipsi clamaverunt magna est veritas et prevalet. Magis speciosa est veritatis essencia que per capacitatem sacre teologie infunditur [illegible] semper in anima [illegible] in anima perfecto [illegible] adoptate [illegible] ad fidelem amicitam [illegible]. Sapiencie [illegible] mea est et prudenciam [illegible] amicam meam [illegible] sacra scripta et amicita [illegible] sed etiam angeli in doctrina divina [illegible] tendentes ad celsitudinem [illegible] reverenter [illegible] dignum [illegible] ipsa cum sacra teologia secundum intellectum in audimento doctrine [illegible] dei [illegible] intellectum illustrat, affectus depurat et affectus decorat. Que [illegible] et si per diversum [illegible] sacre teologie reperiuntur singulariter in quatuor libris sententiarum venerabilis magistri petri lombardi episcopi parisiensis [illegible] continet [illegible] tate dei secundum [illegible] et [illegible] de quo agitur in libro primo attendimus. [illegible] ad [illegible] et corpus [illegible] surgimus, [illegible] in effectu creature que in secundo libro declaratur [illegible] in intellectu nostro [illegible] illustravit, [illegible] nostre reparacionem per incarnacionem [illegible] salvatoris. De quo agitur in tercio libro [illegible] sapiencie animadvertimus in affectu nostro [illegible] inflammare [illegible]. Deinde [illegible] effectum de[illegible] que in quarto libro [illegible] tractatur [illegible] commendacio et [illegible] in operibus nostris [illegible]

[illegible]. Ex quibus clarum est quod excellencia sacre [illegible] teologica [illegible] omnes scientias excitat [illegible] et si alie scientie illuminant in intellectu, non tamen inflammant in affectu, vel decorant in effectu. Hec autem ad excellencia sua habet ab [illegible] catena ipsa [illegible] continet nomine [illegible] nobis [illegible] nomine omnibus, et hoc fuit [illegible] tematis in principio [illegible] lectionibus assumpta. Ex quibus [illegible] introductis [illegible] divine sapiencie in magistri lombardi quatuor libris contentam [illegible] est reverenda [illegible] in hoc quod dicit ponens [illegible] dei, et hoc quantum ad primum librum. [illegible] firmissimam utilitatem [illegible] firmitudinem [illegible] in hoc quod dicit est, et hoc quo ad secundum librum. [illegible] utilitate [illegible] studiose [illegible] in hoc quod dicit [illegible], et hoc quo ad tercium librum. [illegible] amabilitate [illegible] delectabilitate est audienda in hoc quod dicit omnibus, et hoc quo ad quartum librum [illegible] membris [illegible] in [illegible] membro divine sapiencie in magistri petri lombardi [illegible] libro contenta firmissima utilitate [illegible] firmitudine est credenda in hoc [illegible] est in quo [illegible] libri [illegible] de stabilimento creature firmissimo et opere perfectissimo, quod est opus creacionis [illegible] divine omnipotencie [illegible] creature [illegible] angelorum [illegible] angelorum [illegible] magister dicitur omnipotens nempe quod de nichilo omnia fecit. Opus [illegible] nature est [illegible] actu sed potencia dispositu [illegible] cum [illegible] angelos [illegible] alia [illegible] natura. [illegible] est [illegible] actu [illegible] potencia

2

mali cum intrinsecis intentionibus
artificialibus forma substantialis. Di-
stinctio autem angelis hic metheoro-
rum artifices alchimie species trans-
mutari non posse. Species vero
materialis que ente nec actu nec
potentia disposita sed remota sit
non nisi facta est de costa. Sed
nec per terminum est ad quem. Illud ne-
Species vero creatur et quod prius
non erat nec actu nec potentia
quia de nichilo. Sed magister Hu-
go dicit nature ut inspirantes celum
terram et omnia que in eis sunt
et intelligas quod de nichilo fecit
illa deus. Sicut autem opus pri-
me creationis est opus perfectius
quam nature vel artis vel etiam ma-
nuale. De quo agitur in hoc secundo
libro. Quare omnia secundum quod in magistri
Petri Lombardi sententiarum
sufficientia ... videlicet ab omni
formidine est credendum. In quo
quidem libro secundo magister Petrus pri-
mo agit de creatione rerum in suis prin-
cipiis in generali distinctione prima, secundo de principiis
eius in speciali ad distinctionem
secundam usque in finem. Et primo
de creatione creature spiritualis a dis-
tinctione secunda usque ad duodecimam.
Secundo de creatione creature corporalis a
distinctione duodecima usque ad
sedecimam. Tertio de creatura compo-
sita, scilicet de homine, a distinc-
tione sedecima usque in finem.
Et agendo de homine primo agit
de eo quo ad institutionem nature
usque ad distinctionem xxi. Secundo
quo ad destitutionem culpe usque
in finem. Circa primam [illegible] distinc-
tionem de primo agitur in hoc
secundo libro deus, ut in ipsis ab
homine cognosci possit, non
vestigium sed etiam imaginem ipsius
sit, ut hic dicitur in creaturis
relucet per ipsas et in cognitione
ipsarum contemplando ascendens
tendit ad ipsum. Specialiter in hunc
glorie nostre ... nec
dignius faciat creator omni-
potentissimus. Secundo per se ... tam
primum ad secundum quia
ista est determinanda ... et

Utrum creatura fuerit possibile per creationem
mundum ab eterno processisse. Et
arguitur quod sic quia non minus deus ab eterno
fuit potens mundum producere quam post tempus fuit
quia immutabilis. Contra: quia potentia sufficit ad potentiam
effectus. Quare patet quod cum potentia ab eterno
fuit immensa, quare quod ... alium aut
sit quod ad partem alteram sequitur implicatio contra-
dictionis. Quia ipsa est sicut est oppositio
veritatis et falsitatis ... nec negatio et
de nullo sequitur. Quare patet quod ad veritatem
primo sciendum quod mundus potuit esse ab
eterno per creationem sicut esse quod non potuit
esse ab eterno per creationem. Est esse quod producitur
per creationem capit esse post non esse. Sed quod
creatur est de nichilo ... per Augustinum
et patet hic in isto secundo distinctione prima. Sed quod
capit esse post non esse incipit esse et omne
quod incipit esse est temporale et non eternum.
Ergo si mundus potuit produci a deo ab eterno
per creationem sequitur quod ... non po-
tuit dici eternus. Ergo quod ... dicit
... quasi ... fuerit ab eterno.
Secundo dicitur esse immediatum sit creatum crea-
tum principium primum productum
quo non dicitur esse ... multitudinem
et aliud creatum esse mediatum et esse
independentis sicut esse per se subsistens
esse est deus gloriosus, et hoc esse non po-
tuit esse nisi primum, quod est primum omnium
aliorum productum, quo etiam alia dicuntur
esse. Ut esse creatum quod est esse dependens
esse fluens ab esse independenti conti-
nue. Est enim dicere. Primo quod ... est
a deo esse. Vel secundum sanctum Thomam
parte prima questione xliiii articulo ... Si
aliquid invenitur in aliquo per participationem
necesse est ut causetur ab ipso et ab eo
cui convenit essentialiter, cum igitur esse deus
... esse et esse illud esse omnia alia
a deo participant et idem esse primum et unum
est esse ... omnium aliorum productum. Unde
necesse est omnia que diversificantur
secundum diversam participationem essendi ab uno
primo ente perfectissimo causari. Unde
et Plato dixit quod necesse est ante
omnem multitudinem ponere unitatem. Vel
Aristoteles in secundo metaphysice, id quod est
maxime verum et ens causa omnis entitatis
et omnis veritatis. Secundo ... ad istud
... primum esse immediatum est primum
principium omnium aliorum productum per
... et post illud aliorum ...
primi et ipso et ... ab ipso sit ...

ne

et p. 2 d. [illegible] anima per ipsum facta sunt
et De summa trinitate fide catholica capitulo
firmiter. Ubi dicitur unus est universorum principium
creator omnium visibilium et invisibilium
spiritualium et corporalium, qui sua omnipote-
nti virtute simul ab initio temporis utramque de
nichilo condidit creaturam spiritualem et cor-
poralem angelicam scilicet et mundanam. Et vo-
cantur secundum petrum de Tarantasia [illegible]
prima sunt eadem [illegible]
[illegible] et ordinate. Se-
cundo [illegible] in toto animali qui sibi [illegible]
deserviunt. Tertio [illegible] ad ordinacionem [illegible]
non est nisi ad unum quod intelligit, et sic
aperte est unum summum bonum ab aliis
dependentium. Secunda vero est ratione entitatis
[illegible] ab omnibus nec esse a se [illegible]
[illegible] sua conditionis et similiter esse actuale
ergo oportet quod sit [illegible] esse a se [illegible]
[illegible] esse, et ideo oportet quod sit unum [illegible]
esse sit unicuique [illegible] secundum analogiam in
omnibus. Tertia vero [illegible] principium
principium sunt, quia [illegible] est in rebus secundum
modum suum complementi [illegible]
secundum quod unum [illegible] de [illegible]
de actu [illegible], et illud quod est comple-
tissimum et primus actus [illegible]
tamen non potest esse nisi unum. [illegible]
primum unum est principium spiritualium et
corporalium creaturarum. Primum unum est princi-
pium lucis et tenebrarum. [illegible] unum principium est
et plura principia creaturarum. [illegible]
[illegible] videlicet ab aeternitate esse sunt [illegible]
per creatorem [illegible] ab aeterno preexisterunt
secundum petrum de Tarantasia in septimo [illegible]
dist. xxxv q. [illegible] articulo ii. Sic forme
artificiales fuerunt [illegible] esse [illegible] secundum
quod sunt in [illegible], alterum in [illegible]
aeterna secundum quod sunt in mente artificis.
Ita et forme naturales fuerunt [illegible] esse
[illegible] ab aeternitate [illegible]
unum in actu secundum quod sunt in [illegible]
[illegible], alterum in [illegible] aeterna secundum quod
sunt in primo motore, i. in deo. [illegible]
[illegible] est in prima [illegible] in [illegible]
est in primo motore in [illegible]
[illegible] omnia [illegible]
[illegible] secundum [illegible]
apud se cum [illegible]
[illegible]
[illegible] ad illud [illegible]
ab aeternitate esse [illegible]
[illegible] ab aeterno preexisterunt [illegible] notabilis
[illegible] dicit Dionysius [illegible]

nobilius [illegible] Sed contra divinam
[illegible] simplicitatem [illegible]
in deo [illegible] secundum [illegible]
quod theologia [illegible] distinctiones [illegible]
[illegible] determinationes [illegible]
[illegible]
[illegible] ne separatas [illegible]
[illegible] plurima [illegible]
[illegible] ipsa [illegible]
[illegible] speculatione [illegible] cog-
[illegible] videlicet. Et [illegible]
[illegible]
[illegible] magis [illegible]
[illegible] principia [illegible]
cognitionem. Et Augustinus [illegible]
[illegible]
[illegible] stabiles [illegible] et im-
mutabiles [illegible] in divina intel-
ligentia continentur. Et cum ipse
[illegible] oriantur nec intereant secundum
[illegible] omne quod oritur
et interit [illegible]. Et idem Augustinus
singula [illegible] creata
sunt [illegible] nec est [illegible]
[illegible] nisi in mente [illegible]
[illegible]
[illegible] Et Hugo libro de
[illegible]
[illegible] ab [illegible] ipse
[illegible] in mente [illegible]
[illegible]
apostolus ad Hebreos xi [illegible] fide in-
telligimus aptata esse secula
verbo dei ut ex invisibilibus visi-
bilia fierent. Ergo [illegible]
[illegible] Et vero prima [illegible]
[illegible]
[illegible] agendarum
[illegible] ergo [illegible]
[illegible]
rerum verissima cognitio [illegible] in
se [illegible] rerum videlicet [illegible] est
[illegible] Tertia vero
[illegible] cognoscit
secundum [illegible] media [illegible]
in deo est [illegible] cognoscendi
ergo [illegible] cognoscit
[illegible] a veritate [illegible]
[illegible] Augustinus libro [illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible] singula [illegible] omnibus
causata sunt rationibus que [illegible]

2

ydee non reales sed etiam ipsa co-
gnitio est divinis verbi. Si dicatur in
deo ydee sunt in deo realiter
spiritualiter et pluraliter ponende
et non solum secundum rationem nec nisi singulariter
fingendum. Contra non creavit pluralitatem
ideis inde et intelligibiles. Contra
eum qui ydeas negat cum
non est ambiguus esse infidelis.
Ista contra divina sunt determina-
ta beato Augustino De civitate dei
libro viii capitulo iii et sequentibus.
De meritis in summis celestibus
Circa licet intellectus divinus sit causa
rerum creatarum sed voluntas di-
vina est causa immediatior quam
intellectus, et propter quod ipsa volun-
tas divina erit causa quare una
res sit nobilior alia. Sit conver-
tens res [illegible] prima res intellectus
est causa rerum creatarum. Sic voluntas
est causa immediatior
quam intellectus. Causa quod voluntas
divina est causa quod una res sit no-
bilior quam alia. Veritas cum
illarum ponitur per Petrum de Ta-
rentasio in scripto primi distinctione
[illegible]. Dicunt ydee
sunt operatrices in deo quibus
divina operatur sed potentia sua
et voluntas [illegible] non [illegible]
quod sola voluntas determinat
ad hoc vel ad illud operandum. Relationem
potentia et sua [illegible] ad multa
determinate. Ergo voluntas sola
ponit effectum non potentia nec
scientia. Unde dicit Augustinus libro De trini-
tate: voluntas dei prima et
summa causa est omnium specierum
atque formarum corporalium et mo-
tionum. Et ideo ad dicendum quod
voluntas creature causa est voluntas
dei. Et libro [illegible] [illegible] Aristoteles
omnium artificiatorum principium
est voluntas artificis. Sed divina
se habet ad deum ut ars ad artificem. Ergo
voluntas eius ipse est omnium
immediate causa et primum. Item
sola voluntas [illegible] movet
ad operandum. Voluntas
[illegible] omnis est [illegible] voluntas.
Quia voluntas est sua est causa omnium
operum suorum immediata. Et si
infirmitas [illegible] determinatione [illegible] [illegible]

[illegible] voluntas divina sit causa verum
creaturarum sed intellectus est causa immedia-
tior verum creaturarum, et propter quod ipse est
causa quare una res sit nobilior alia,
patet non enim dicit scriptura: omnia que
[illegible] fecit, sed quecumque voluit fecit. Ergo
voluntas est causa omnium rerum efficiens et
perfecta, ut declarat beatus Thomas
in capitulo [illegible] [illegible] primo ut [illegible]
[illegible]. Sed beatus Thomas in capitulo [illegible]
[illegible]. Creatio mundi non dependet
[illegible] [illegible] nisi ex sola dei voluntate.
Ergo non ab intellectu. Ergo intellectus non est
causa immediatior verum creaturarum. Utrum
[illegible] ab eterno esse fuit possibile
per creationem ab eterno mundum processisse.
Non. Sic Petrus de Tarentasio in scripto
super distinctione [illegible]. Circa secundum problema [illegible]
[illegible] [illegible] mundi a deo factum [illegible]
[illegible] legitur et [illegible] mundi eternitatem
ponentes, [illegible] Augustinus distinctione [illegible] prima
plurimis cum possint mundum ab eterno
factum in potentia [illegible] non [illegible] actu [illegible]
[illegible] divina eductio de potentia
in actum non ab eterno sed in tempore.
Alia [illegible] cum possint mundum esse
ab eterno actum in [illegible] et [illegible] et in
statum [illegible] et [illegible] sic [illegible].
Tertia [illegible] cum possint mundum non
fuisse ab eterno nec in potentia [illegible]
nec in actu sed in sola potentia agen-
tis et in tempore factum a deo quod ad [illegible]
et [illegible] prima et secunda opinio
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. Tertia sola vera et firmiter
tenenda, [illegible] Augustinus [illegible] [illegible] uni-
versalis [illegible]. Ab mercato esse fuit
impossibile per creationem mundum ab eterno
processisse. Patet per principium [illegible] [illegible]
determinatio [illegible] [illegible] [illegible] De summa tri-
nitate et fide catholica: Firmiter [illegible] [illegible]
qui sua omnipotenti virtute simul ab ini-
tio temporis utramque de nihilo condidit
creaturam spiritualem et corporalem, angeli-
cam scilicet et mundanam, ac deinde humanam
quasi communem ex corpore et spiritu constitutam.
Et hec determinatio fuit contra quosdam qui posu-
erunt divina [illegible] Genesis i: In prin-
cipio creavit deus celum et terram. Et ecclesiastici
[illegible] et in ecclesiastico capitulo [illegible]
qui vivit in eternum creavit omnia simul
[illegible] antiquis [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] per [illegible] [illegible] ab eterno esse

finiti per se scilicet creaturam nunc ab eterno
processisse scilicet multitudinem impossibile quam
quod infiniti dies precesserint sicut dicunt
et sic per transitum infinitatis dierum non esset
perventum ad hanc diem. Secundum impossibile
est etiam quia precessit tempus infinita et tamen
non est plus minus ad quam precessit. Tertium
impossibile quod in tempore actu precesserit infinitum
quod est contra philosophum et mathematicos. Si
mundus est ab eterno, generationes et generationes.
Quartum impossibile est etiam quod erunt infinite
quia actu infinitum, nam ad eterne sunt
immortales et infinite sunt homines
cum mundus sit eternus. Quintum quod
si mundus finitus ab eterno et creatura ab eterno
fuit eterno sicut et immutabilibus et
sic fuit ipsa eternitas quod est impossibile.
Sextum succedit quia cum prius et posterius
quia primum quia primum non quia sunt ab
eterno quia eterno vero, et licet hic est contra
possit esse pluribus rationibus tamen est
ea que dicta sunt rationibus plura non
sunt. Item quia rationes magis sunt fir-
me quam plures, ut dicit Bernardus,
impossibile est. Conclusio prima: ab ipsis
supposita. Tertio secundum dominum creature
creaturam non potuit facere ab eterno sibi
coevam, quia est natura creature. Et ratio
est quia esse post non esse, eque sit ab eterno
creatura finita, non habet esse post non esse
quod impossibile est. Et tamen implicat contra-
dictionem, non potest esse. Nec deus potest facere,
et ideo est potentia dei secundum beatum Thomam
impossibile vero quod non extendit se ad omnia
que sunt entia. Omne quod secundum adeo potentia
contradictio quod implicat rationem entis et habet
esse post esse et habere esse et ideo omne
est quod fuit non fuisse. Ideo ergo est
argumentum secundum Sanctum Augustinum dicit
in omnibus est deus facere ut ea que
facta sunt facta non fuerint; solo in-
deo hoc privatur ingenita facere que facta
sunt et ideo est illa non
cadunt in conceptum entis. Quinta (?) ratio
hoc cum impotentia non attingit est de
factum ecclesie (?) divine; sed est natura effectum
repugnante deum et virgine corrupta
deum reparare non potest per ruina, ut dicit
beatus Jeronimus. Conclusio tertia hec in ista
materia (?) quam materia dei potentibus, nec
enim potest facere ut ea que sunt cognita et
a natura non sunt cognita, sicut nec de

ex parte quod vel factum est potest facere quod
non sit factum. Secundum Augustinum contra
rem determinatam affirmative et negative
est verum ab eterno per revelationem
processisse. Quartum quod licet deus potuit
facere creaturam quod potest esse non in-
cepisse sibi coevam, tamen est contra
fidem, sed potest infinitate maxima
perfectionis quod non repugnat nature
creature, creature sed tamen per plures
potuit infinitate acceptam quod re-
pugnat nature creature creature secundum tam
rem verum et eternum quod est sancta
mater ecclesia catholica et aliis
et ex eo pro actuum facti. Et ad articulum
certum cum eternum factum videtur
quod cognitum verum in tempore non esse
non voluntate. Deus autem gloriosus
est agens voluntarium, quod sicut sanctam
imitationem sola voluntate in
deum hic fecerit; cum perfectum
ab eterno voluerit et ea dum ungit
et conservat quam diu sue maiestati
placuerit immense, placuit enim electos
suos dirigere per magnam instantiam
ad culmen celestis curie quod nobis
concedere dignetur Ipsi summe sit
nunc et semper et ... Amen.

Utrum Deus gloriosus sit omnium
rerum causa per suum
effectum. Et arguitur quod non, per generationem
ad intellectum et ... mundus
eterna res est, et per philosophum inde
vehitabilibus (?) et placuit dum mundus
unus est semper generatione et placuit
et unica principiorum pluralitas incultpari
per quod solus generavit mundum
igitur quod sancta mater ecclesia fidelis
catholica dicit: In principio
creavit deus celum et terram. Et
Iohannes vicesimo primo: Pater clarifica me apud
temetipsum claritate quam habui priusquam
mundus fieret. Et super verbo meo
deum possedit initio in initio
viarum suarum, antequam quicquam faceret
a principio. Pro determinatione istius
questionis de summa trinitate et fide
catholica sunt tria videnda. Primo sua
omnipotentia ventile (?) sit ab initio
temporis creatura de nichilo producta
creaturam, secundo quod via predicti con-
cludi stant materiam (?), tertio quid est
agens primum voluntate divina
sicut natura. Primum vero ... semper autem

proximus agens presupponit actionem
priorem. Sexto sic: sicut opus crea-
tionis fundatur super operationem nature
in opere nature presupponitur et prevalet
actionem materie, ita opus nature
fundatur super opus divinum quod
est creatio, mediante nature [illegible]
materie. Unde nulla virtus creata
sive artificialis sive naturalis
agere potest nisi per operationem divinam
et in unam accepta prestata per
creationem. Voluntas quoque divina
est causa essentie omnium rerum
extra se et causa finalis est
omnium, unde dicitur finalis.
Conclusio prima contra regulam rectam:
primo videlicet res incipiunt per
creationem mediante sive, patet ex notabili.
Secundum: totum universum
tamen initium. Secundum: actum uni-
versum non est generatum, patet ergo est
creatum. Tertium: non est aliquid rerum
extra deum essentia potest de novo
producta per eum, patet quod universalis
latio et mundi. Genesis primo.
Secunda conclusio: Deus est omnium rerum
extra se principium effectivum, patet ex
notabili. Contra vero: in primum unum est
principium multiplicationis et multip-
licationis creaturarum [illegible]
[illegible] qui deum ponebat prin-
cipia tamen bonum et unum malum.
contra — Tertia: summa causa est omnium
rerum primum efficiens. Tertia: divina
voluntate efficiens est omni-
tura sed primum efficiens patet quod
divina potentia [illegible]
exigentibus. Conclusio tertia
divina bonitas divina est omnium
[illegible] principium effectivum [illegible]
[illegible] caritas est omnium finalis
[illegible] libere sunt
producta. Secundum: totum
universum [illegible]
contra — deum [illegible] sunt
[illegible] est [illegible] angeli finalis
[illegible] deum sunt creati. Tertium
[illegible] propter deum finaliter sunt
creati [illegible] dei. [illegible]
[illegible] est [illegible] ad [illegible]
quod [illegible] et [illegible]
[illegible]

Utrum essentia angeli localiter sit 2
alicubi. Et dicitur quod non, quia an-
gelus non est corpus, ergo [illegible] Boetius
in libro de ebdomadibus: communis animi
conceptio est incorporea in loco non esse.
Contra nos patet per omnes theologos de [illegible]
[illegible] localiter et hoc per magistrum in secundo Sen-
tentiarum distinctione secunda, et [illegible]
per determinationem [illegible]
angeli non sunt in celo nec super
terram, et vero quod movetur de loco ad locum
[illegible] in loco [illegible], et [illegible]
[illegible] in pluribus locis [illegible]
esse in loco multipliciter secundum Albertum
Magnum in [illegible]
scilicet repletive, diffinitive et circumscriptive.
Repletive quod implet omnem locum
per suam essentiam presentiam et potentiam, sic
quod non [illegible] est infinita et illimitata
seu non limitata, et sic soli deo convenit in
loco. Diffinitive quod est in aliquo loco
sic quod non in alio cum sine nature li-
mitatione et finite seu limitate, sic
convenit creature spirituali sicut in loco
ut angelus. Circumscriptive quod corpus lim-
itatur sine nature et [illegible] mediantibus
[illegible] dimensionibus et [illegible] convenit in loco
ut [illegible] corporalia. Conclusio prima: [illegible] in
quolibet loco [illegible] soli deo, patet ex notabili,
et patet super libro primo distinctione [illegible]
[illegible] libro de [illegible]
[illegible] Contra: primum deus est in
[illegible] deus est in [illegible] deus est
in toto universo. Tertium: nulla [illegible]
creatura [illegible] localiter, patet ex
[illegible]
[illegible] corpora sit in loco
circumscriptive, angeli tamen sunt in loco [illegible]
[illegible] et corporalem [illegible]
diffinitive, patet ex notabili. Contra: [illegible]
corpora sunt [illegible] localiter super
[illegible] per commensurationem determinatam et
[illegible] Secundum: angeli sunt intra
corpus localiter [illegible] per determinationem
[illegible] et [illegible] Tertium [illegible]
est in loco per [illegible] dimensione [illegible]
[illegible] sicut angelus est in loco [illegible]
[illegible] Hoc est [illegible] in [illegible]
[illegible] omnes angeli sunt in
loco diffinitive [illegible]
[illegible] omnes angeli [illegible]
sub ambitu celi empirei. Conclusio
[illegible] sic plures angeli non [illegible] in

unus et eiusdem loci ipse / sicut ergo angeli
non possunt esse in pluribus locis / ita per ... pati
per diuersitatem ... / et quamuis angeli
per se suffisus et cum suas operationes
sine alterius angeli suffragio ... sit
finitum et unum angelum esse ad alterum in
uno et eodem loco ipso / ita per ... pa-
cienter ... / secundum dominum ... i angelo
est tria considerare / scilicet essentiam uirtutem
et operationem / Secundum essentiam est in uno lo-
co eo quod sua essentia sit finita / per sic
uirtute et per secundum operationem / ad ... illum
et operatur ad unum secundum determinatum
... uel / Corollarium ... essentia
angeli est finita / Secundum ... angeli
est finita / ... operatio angeli est
finita / Tertium quod distinguendum ...
... patet
ex dictis quod sit dicendum /

3 **Vtz** Spirituales sunt angeli in sim-
plicitate nature in perspicaci-
tate intelligentie et libertate liberi
arbitrii / ... sit ... / ...
sunt attributa angelis scilicet essentia sim-
plex ... personalis / ... imaginibus /
et libertas arbitrii / et non ... ut
... / ... in ...
est ... in ista distinctione ... /
... et immateriales ...
... / sed non in simplicitate nature
et intelligentia sapientie et libertate ar-
bitrii / ... /
... de simplicitate nature / ...
non ... [illegible] ... et ...
... / ... simplicitas
... distinctione ...
... quam in ...
... duplex ...
... et ... / et ...
... et ... / ... alia ...
... intelligibilis / ... alia
gradualis / et secundum ... sic capi
secundum ... / ... de
... angeli sunt
... non ... tamen ...
... et ... / sic ... dicunt ...
actu et ... ut ...
... / et sic simplicitas ...
non ... actualem ... sed ...
... / ... sic ...
... a ...
... / ... quod ... a ...
... secundum ... / ...
et sic ... in ...
... est gradualem ...

Corollarium ... quod
simpliciter sunt angeli non in
... similiter ... responde
... / ... angeli non sunt ...
... et ... / ... super ...
illa ... separabilis a
... non / sunt ... est ... pena
ad corruptionem / ... secundum ... essent
... forma ... / ...
... nobilior est et
... inseparabilis
... angeli ... extensi /
... / Corollarium secundum angeli
non sunt ... et ... / Secundum
angeli non sunt ... pluribus ...
... / ... unus angelus
... est alius /
... est unus ... simplicior ... /
... corollarium unum ... /
... unus angelus ...
... natura ... alterius / ...
... ponamus ... /
... / Secundo attributa de per-
spicacitate intelligentie / ...
... universalem ... /
non omnes angeli sunt equales
intelligentie perspicacitate / ... non
omnes ... equalem aptitudinem
clare intelligendi / ... clari-
... ad aptitudinem intelligentie
... uel / Corollarium secundum ...
angelus clarius cognoscit ...
... / Secundum unus angelus
clarius cognoscit ... angelum
... / ... angelus
clarius cognoscit ... /
Tertium attributum de libertate liberi
arbitrii / ... libertas liberi ar-
bitrii ... potestatem ...
... et abilitatem ...
actum uoluntatis / ...
... /
Corollarium ... nullus angelus posset
cogi ... in actu uo-
luntatis sine ... /
... / Corollarium secundum ... in ...
... angeli non ... cogi omnes
sunt equales in libertate liberi ar-
bitrii / Secundum ... omnes angeli sunt
... equaliter ad ...
in actu uoluntatis effectualiter /
... uoluntas angelis ...
... et ... in
... / ... quod est distinguendum

Anglorum ... sunt officia | purgare incipientes orationibus et exhortationibus
Illuminare proficientes moribus et exemplis
perficere perfectos diuina contemplatione et deuotione
Incipientium assistit in contritione confessione et satisfactione
perfectorum | proficientium mortificatione detestatione uirtutum operatione temptationum ... assidue
perfectorum in cordis puritate dei caritate et ... contemplatione

2

[illegible] ad actum hec per illa que attributa conveniunt eis in esse [illegible]. Sequitur questio

Utrum omnes angeli fuerunt creati beati et [illegible] [illegible] ... in plena sapientia perfectus decore in deliciis paradisi fuisti [illegible] in gloria beatitudinis eterne [illegible] statum omnium bonorum aggregatione perfectus [illegible] de omni bonorum [illegible] et [illegible] non habebat [illegible] non erant [illegible] de questione utrum angeli fuerunt creati in gloria [illegible] beatitudo [illegible] et complementum [illegible] statum felicem [illegible] omnis mali et [illegible] status [illegible] felicitatis in quo [illegible] [illegible]

[illegible]

glorie et sic fuerunt in gratia gratia gratum faciens et sic non fuerunt creati in gratia [illegible] angeli sunt in gratia [illegible] creati non [illegible] in gratia gratum faciente [illegible] prime [illegible] omnium donorum [illegible] et [illegible] non [illegible] data [illegible] deus creat angelos [illegible] donis et perfectionibus et specialibus [illegible] et [illegible] [illegible] in [illegible] fuisti [illegible] non [illegible] gratum faciens [illegible] non poterant [illegible] habebat [illegible] stare non tamen habebat unde posset proficere [illegible] de hac [illegible]

[illegible]

ex eterne sue lege et tum dine tunc meruerunt / Tertio
angeli mali non sunt sine destinatione per le-
sionem / Tertium quod est falsum patet ex quo ... prima
ad actum vero quod si erat in celeste spiritus dicto
quod est reverentia omnium malorum / et non ... dicto
ut patet ex notabili questionis questio 2a

7 **Utrum** angelorum meritum confirmationi
sint terminis sint absque gratie
divine auxilio et ad ... / et sine gratia
operati non potuerunt quod illis quod ... non sunt
vel est imputandum / igitur quod videtur in altero
augmentum / quod primum in est terminus meriti tamen
ipso non ad deum meritoria sunt / quod sunt
ex gratia / igitur quod sola indeclinatione cum bonis
... confirmati de questione / pro quo notandum
primo actum ... ad deum sunt / si actus
dilectionis / actus ad dilectionem est actus nature
gratie et glorie / si ut est nature est meritorius
de ... ut gratie / de ... ut glorie
dicitur est de premio / actum autem dilectionis
naturalis per naturalia actum quod sunt in deum
super omnia diligendo / et quod plus non potest
in ipso actu tamen in sufficienti per ...
infusa est ab gratia infusionis illius actus /
et quod non angelica ad ... potuit tota ...
... / infusa ... gloria confirmabat immobiliter
ab eterno ab obiecto / et sine suo facto
illud actum in instanti / et ad tamen sunt
... in eodem instanti / si prius et posterius
natura et tamen quod primo sunt in illo actu
perfectione nature / quia perfectio gratie / tale per
... glorie / nec sunt natura quia ... data
nec gratie faciens ad ... actum /
sunt ... / ad ... et in
... nulla ... vel culpa /
Secundo angelorum in quo confirmatur sunt
ipso non sunt absque gratie angelorum per
... / Et ... illa ... nec
... per sola natura vel ... / non
primum / ... in naturalibus
... / quod ... ipse ...
... / ... ipse non sunt tamen
... / non ... naturalia sunt illa
... / sed magis angelico gratie / igitur ...
... / Tertio ... angelorum ... non
sunt inchoata / ... angelorum
... sunt confirmati / Tertio ...
angelorum ... sunt stabilita / Utrum
... per ... meruerunt gloriam
... duas opiniones
... una est sua et ... / quod an-
geli ... non meruerunt ... habendo ...
meruerunt ... per ... non ...
... / ...
bene ...

... / et ... splendere / Alia
est ... / quod ... meruerunt
... / et propter in ab
meritum primum ... nata
non ipse / ... angeli per gratiam
meruerunt gloriam / ... voluntate
Angeli de ... et gratia ...
... qui ... sunt
... illius ... modo ...
... meruerunt / Tertio ... primo
in angelis gratia ... sunt gratia
gloria / ... in angelis ...
... sunt non non ipse / Tertio ...
... in via ... ad ... / Utrum
... modo ... meruit
... in angelis
... est ... appetitiva et
... appetitiva ...
est ... non meretur ...
... et
... et ... meritum / Et ...
quod ... est ... ...
... de ...
... quod ... de ...
... ...
... / et ... meritum / ...
... angeli non meruerunt ...
... meruerunt ...
... / et ...
notatur in summa ... dist.
... / ... non ...
... / ... libere ...
est ... / ... libe-
rum arbitrium / ... est ad
... non ... libe-
rum arbitrium ... demeruerunt /
... fit penam /
... angeli ... arbitrium liberum
... ad ... et ...
... / et ...
fit melior / ... libere
arbitrium ... ad ... ut ad
malum / Tertio ... angeli
... statum glorie ... non meruit
... angeli ... statum ...
... meruit / Tertio ... angeli ...
... meritum nulla
... / ... illud
... sine ipse / ...
... ... prima
ad actum ... imputa-
tum est ... / ... ...
data ... fecisset ... ...
... per ... /

6 Utrum peccatum primum peccan-
tis angeli aliquis fuerit
[illegible] vanitas et peccavit / et
arguitur quod non / quia si sit tale peccatum
quale videtur causa non remedia-
bile sicut peccatum hominis / quia sic
Christus [illegible] et [illegible]
ita videtur quod vel deberet aliud
esse remedium et medelam / quibus
[illegible] igitur quod [illegible] in oppositum ut id
capitulo anno [illegible] habet [illegible]
[illegible] stellarum / et exponitur
de lucifero et [illegible] omnibus / Sed contra
habet [illegible] a quo procedit / in quo [illegible]
[illegible] eius [illegible] celi [illegible]
quod fuit peccatum primum peccantis angeli
[illegible] non [illegible] bonum Iohannes [illegible]
[illegible] non [illegible] est radix [illegible]
[illegible] generalis [illegible] appetitus
[illegible] communicabilis scilicet [illegible]
[illegible] [illegible] appetitus delectacionum
[illegible] [illegible] appetitus
[illegible] superbia vite [illegible] appe-
titus honorum angeli non potuit
peccare [illegible] appetitus delectacionis
vel [illegible] / quia [illegible] non
[illegible] / non enim potuit peccare
per concupiscenciam carnis [illegible]
peccavit quod per appetitum proprie
superbie vite [illegible] superbia con-
sistit in appetitu proprie excellen-
cie / [illegible] est [illegible] peccatum fuit
[illegible] / [illegible] superbia [illegible]
sit invidia [illegible] optinere non
potuit quod voluit / et [illegible]
[illegible] [illegible] confirmata est
[illegible] quod peccatum fuit super-
bia [illegible] invidia [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible] simul
ad plura [illegible] / sicut [illegible]
[illegible] amoris in [illegible]
[illegible] non [illegible] confirmato
sic [illegible] in malis [illegible]
[illegible] / et sic lucifer peccat
superbia et [illegible] invidia
et [illegible] / sic alii [illegible]
peccaverunt [illegible] peccati scilicet
superbia [illegible] / [illegible]
lucifer appetivit excellenciam [illegible]
super alios angelos / Angeli
[illegible] appetivit [illegible] ex-
cellenciam [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] angeli [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible]

[illegible] lucifer [illegible] putavit se op-
tinere [illegible] excellenciam superiorem / [illegible]
peccatum primum peccantis angeli et aliorum [illegible]
[illegible] fuit superbia [illegible] invidia et [illegible]
non [illegible] / [illegible] [illegible]
primum peccatum est superbia / [illegible] / [illegible]
superbia invidia et [illegible] peccata
[illegible] / [illegible] invidia et [illegible] plus
[illegible] superbie / [illegible] aliqui [illegible]
[illegible] angelos [illegible] sicut [illegible] placiones
[illegible] nature [illegible] est triplex
[illegible] [illegible] [illegible] naturalis
[illegible] / [illegible] [illegible]
et [illegible] non sit [illegible]
[illegible] aliorum et [illegible] / [illegible] [illegible]
eminencie / [illegible] [illegible]
[illegible] naturalis [illegible] [illegible]
[illegible] alterius / sic [illegible] / et [illegible]
[illegible] dignitatis [illegible]
[illegible] / [illegible] potentem
[illegible] / [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible]
[illegible] usurpatum / et [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] consistit [illegible]
[illegible] in malicia [illegible]
[illegible] et [illegible]
et [illegible] / sicut sit [illegible] /
[illegible] in angelis [illegible]
et non fuit [illegible] placiones
et [illegible] in [illegible] est [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible]
angelis [illegible] placiones [illegible]
eminencie / [illegible] in [illegible] angelis
[illegible] in statu [illegible] fuit [illegible]
[illegible] naturalis excellencie [illegible]
fuit alio naturalis dignitatis et [illegible]
[illegible] naturalis [illegible] / [illegible]
[illegible] in [illegible] angelis [illegible]
placiones naturalis excellencie / [illegible]
[illegible] / et [illegible] in [illegible] non [illegible]
[illegible] ablata / [illegible] adhuc
in [illegible] angelis [illegible] placiones
[illegible] / quia [illegible]
[illegible] quod [illegible] in [illegible]
[illegible] / ut [illegible]
[illegible] ille [illegible] et ille
sibi [illegible] super alios [illegible] usurpat /
ad [illegible] est naturalis [illegible]
[illegible] principatus et potestates tenebrarum
[illegible] / [illegible] in [illegible] angelis [illegible] et
[illegible] est [illegible] placiones [illegible]
[illegible] eminencie / [illegible] unus [illegible]
alteri [illegible] et [illegible] non [illegible] in aliis [illegible]
placiones igitur et / [illegible]

Non. Secundum Damascenum quidam dixerunt quod peccatum luciferi peccatum aliorum non precessit tempore et causa. Alii quod precessit tempore et causa. Alii dicunt quod non tempore et ratione quod precessit causa et non tempore. Motus enim naturales angelorum spiritualium sunt celeres sive et sic secundum Damascenum [illegible] motus indivisibiles [illegible] ultimus [illegible] potuit [illegible] simul fuit quod secundum appetitum luciferi [illegible] quidam ad alios [illegible] consensit [illegible] casus. Cum igitur [illegible] consensus simul fuit in hiis angelis appetitus aliorum peccatorum [illegible] in [illegible] et consummacio [illegible] tamen fuit prius et posterius natura sic simul tempore actus affirmatio [illegible] abstractio [illegible] et [illegible] de [illegible] et posterius natura. Et [illegible] peccatum primi peccantis angeli aliis fuit occasio [illegible] et peccandi per se [illegible]. Conveniens [illegible] peccante lucifero peccavit [illegible] consensu angelorum multitudo. [illegible] peccantibus angeli videntur appetitum [illegible] non [illegible] peccatum luciferi. [illegible] occasio non semper precedit effectum suum tempore sed aliquando natura [illegible] semper tempore in lucifero fuit appetitus et in aliis consensus [illegible] non sic natura [illegible] appetitus [illegible] precessit consensum aliorum. [illegible] est [illegible] non est [illegible] angelus non decipit [illegible] tentando [illegible] decipit [illegible] digni [illegible] magis [illegible] angelorum.

vtz̃ ū Post confirmationem angeli boni sint impeccabiles facti mali autem in peccato irreparabiliter obstinati. Et videtur quod non, quia utrumque [illegible] liberum arbitrium [illegible] liber [illegible] confirmatio et obstinatio tollerent libertatem [illegible] in alterum [illegible] in bonis angelis non est aliqua pena ad malum nec in malis est aliqua pena ad bonum [illegible] et illa [illegible] dampnati. [illegible] non [illegible] possit [illegible] statim [illegible]

[illegible] vera [illegible] liberi [illegible] confirmatio vel obstinatio diminuit [illegible] liberum arbitrium. [illegible] Secundum Damascenum [illegible] libertas arbitrii [illegible] civilis [illegible] civilis et [illegible] est a servitute coactionis et [illegible] coactionis [illegible] quod non cogitur nec ab aliquo [illegible] cogi et sic est [illegible] liberum arbitrium in Deo et angelorum [illegible] et [illegible] et [illegible] est [illegible] a servitute culpe sine [illegible] et sic liber est qui non est [illegible] servitute [illegible] servitute [illegible] quia omnis qui facit peccatum servus est peccati. [illegible] Deo [illegible] est servitus [illegible] amor et libertas. [illegible] in utrisque angelis sit libertas voluntatis [illegible] non tamen in utrisque est libertas [illegible] [illegible] quia [illegible] cogi [illegible] libertas angelis [illegible] libertas [illegible] in reprobis [illegible] libertas non est [illegible] servituti peccati subiecti [illegible] et [illegible] in angelis bonis est duplex libertas [illegible] et [illegible] in angelis malis [illegible] est libertas voluntatis [illegible] posse velle malum est [illegible] sine [illegible] libertate. [illegible] libertas voluntatis consistit in hoc quod ipsa libere sine coactione ex amore vult quicquid vult. [illegible] libertas divina et angelica. [illegible] confirmatio et obstinatio non diminuit liberum arbitrium. Secundum [illegible] boni sunt impeccabiles et mali sunt obstinati. Secundum Damascenum liberum arbitrium [illegible] in Deo [illegible] in bonis angelis immutabile [illegible] in angelis per gratiam. [illegible] immutabilitas [illegible] simplicitate [illegible] [illegible] quod non

2

perplexitate in complexitate sed im-
mutabilis est / Dicitur enim nullus
sed perplexitati / id est immutabilis
est de se per naturam / angelus autem
sed perplexitatem complexitatem per actum
voluntatis secundum yte / sed quia ab al-
tero non de se / id est immuta-
bilis est per gratiam / sic in alio
est mala eius tota perfectio
per suam formam non secundum appe-
titum ad aliam formam / sic perplexi-
tas angelica perfectio est tota
per formam etiam in se / unde non est
mutabilis ad formam contrariam
/ Secundo non sunt immutabiles /
eciam / in malis sunt duo
principia agendi scilicet natura et vo-
luntas / natura bona est / quia ab
ipso determinata est proprie ad bo-
num / voluntas vero mala / que
est aliquando fuit libera ad
bonum et ad malum / sed volun-
tate se convertit ad malum / cuius
enim actus quoniam a natura egredi-
tur bonus est / quia ab a voluntate
malus / et est voluntas in malis
est mala eo quod conversa est in
irreparabiliter et adherens ideo bo-
num velle non potest / Et sic ip-
se boni angeli non possunt
peccare ita mali non possunt
penitere / Causa enim primi secundum
legem ordinatam angeli
boni non possunt malum velle /
Secundo primum secundum legem or-
dinatam angeli mali non
possunt bonum velle / Et sic peccatum
in malis non potest remediari per-
ter quod in malis est eorum status per-
vendi / vel est non est in via
sed in termino / sicut enim dicitur sunt
in termino clarificati sunt et sic
electi post terminum sed post mortem
non potest converti / sic nec angeli
post casum / Et utrum autem etiam
demones possint aliquas species
rerum producere / Nota / Si primo
rerum effectus aliqui sit quorum
forme ultime sunt artificia-
les / sicut domus statua etc /
et in hiis omnibus potest demon
mediante homine artificium
alii quorum ultime for-

-me sunt naturales / et horum quidam sunt qui
producuntur ex semine / et in hiis non potest
demon / et in generatione quorumlibet
elementorum addit autem et virtutem intrinsecam
aliquam generantis / sed demon non potest
instituere / alii quod producuntur ex putre-
factione ut species vermes / et in hiis
demon contingit aliquam applicans operacionem
ad inducendum sic operacionem activa
in productionem perfectum / et demon potest op-
eracionem in productionem aliquorum effectuum
naturalium / vel complendo sic operacionem sive
velut natura et sic non potest / Concludendum et
si demones non possunt aliquas species
rerum producere naturales ex semine et etiam
ex putrefactione completive / possunt tamen
producere aliquas rerum species artificiales
et etiam naturales ex putrefactione admi-
nistrative scilicet ex aliis / Causa enim primi
demones possunt generare homines vide-
licet inclinando non formando / nisi de giga-
tibus refert in vel in genesis / Secundo
qui demones semina colligunt ut ac-
tiva passivis contemperant ferme
in vanitate forme per separacionem nature /
Tertio enim si quis casibus seminibus per
dicitur non in malis sed quia aqua dictum
est semen recipit fieri filius / Causa
quod est vera / scilicet ex defectu prima ad
actum reducit quod confirmata et obsti-
nata stant libertate arbitrii non vo-
lunt illud nisi in prima conclusione /

Utrum angeli in assumptis corpo-
possint vitales operaciones

exercere / Et arguitur quod non quia sicut ultime
videbantur vesci in vanitate comedere et bibere
ergo non in reposito nec vitam / Et ro-
quod sic sit tamen angeli possunt vehe-
tas corpora assumpta / et per ea sentire / et in eis
vivere / et formaliter / quod est falsum / Contra quia
sunt primi operaciones vitales / quia
quod fecit in illud est scriptum quod sepe
dicitur angelos corporaliter apparuisse et
minima dei exercuisse / Minores autem
dei non debent sumno / quia dico exercere vitales
operaciones esse faciebant per corpora
que vero in dicendorum sunt tres articuli
primus utrum angeli habeant sibi unita
corpora / Nota circa hoc tres sunt opini-
ones / prima fuit quod omnes angeli
in primo sine creacionis haberent corpora
spiritualia sibi coniuncta / et in bonis an-
gelis ita sunt confirmata quod corporibus
ceteris videri non possunt / In demo-
nibus vero sunt propter peccatum ingrossata

8

mun corpora / ita quod sit ad paradisum aptus /
sed ista opinio est falsa / quia non omne corpus
esse alligatum spirituali ad hoc quod paciatur
penam sensus ab igne infernali / videtur quod
tunc anime dampnatorum in inferno existentes
non paterentur penam sensus cum dicit Matthei
quod est factum et demonem dicitur / Secunda
quod non omnes habent corpora coniuncta
naturaliter / sed quod per lapsum suum prelati angeli
est corporibus alligatus ut in eo eciam penam
sensibilem patiatur / Tertia quod neque in principio
habebant corpora coniuncta nec eciam de-
mones habent aliqua corpora ad patien-
dum sibi alligata / sed quod omnes tam
boni quam mali sunt substantie spirituales a
corporibus separate / et ista opinio vera
est sustinenda / videtur quod prime due opini-
ones nec necessitate sunt nec veritate /
Dicendum angeli nec habent a principio
nec habent corpora sibi naturaliter coniuncta per
de veritate / et Richardus respondet eam
in textu Matthei viii De illo qui demo-
nium habuit in nomen est / quia legio con-
tinet sex milia sexcenta sexaginta
sex / et non videtur verisimile quod tot corpora
in uno corpore fuissent / et videtur quod hec
nulla est determinate quasi dicentes distin-
guunt inter creaturam penitus corporalem et
penitus spiritualem et compositam / Tercium
primum / angeli a natura non habent sibi uni-
ta corpora / quorum in racione angelorum
non est facta acceptacio corporis / Secundum
demones sunt mali angeli patiuntur
penam ab igne incorporeo / Richardus
et si non vere aliqua assumunt ea et
adiungunt / Notandum secundum Damascenum quod duplex
est spiritus scilicet divinus angelicus humanus
et brutalis / divinus nullo corpore in-
diget nec quo ad esse nec quo ad operacionem /
angelicus non indiget quo ad esse nec
quo ad operaciones proprias / sed quo ad opera-
ciones eorum que adaptantur scilicet ad
nos / humanus vero indiget quo ad esse
sed quo ad omnes operaciones proprias nec per
se nec per accidens / sed quo ad septimas
per accidens que adaptantur / et non
indiget sine fantasmate / brutalis
indiget tam quo ad esse, quam quo ad opera-
ciones omnes per se / primus quo non
indiget ut corpore nec ut forma
nec ut motore / Secundus indiget ut nec
ut forma sed ut motore / tercius et ut
forma et ut motore separabilis / Quartus
ut forma et ut motore inseparabilis
Secundum quod corpora angeli tam boni

quam mali ut eciam accidit semper
libros quod tamen apparent non sunt vere ani-
mata [illegible] contemplando et
[illegible] / Dicendum ita boni quam mali
angeli quandoque assumunt corpora
ad exercendum circa homines spiritua-
lia ministeria seu officia / patet quod
nullus est angelus tam bonus quam
malus non indiget corporibus
nec quo ad esse nec quo ad bene
esse sed ad manifestandum se hominibus
et ad consulendum et confortandum eos
aliquas tamen eos videre non possunt /
Demones vero hoc faciunt ad temp-
tandum et ad decipiendum /
Secundum [illegible] corpora per ange-
los assumpta non sunt vera corpora /
Tercium et si angeli non assumunt
corpora vera efficiunt tamen magis veras
apparenciones veritate significationis
non autem veritate naturalis speciei /
hec est Thome in questione ii quarta
et Bonaventure Augustinus [illegible] de civitate dei
Dicendum in assumptis corporibus
ideo illis operaciones vitales exer-
cent ut hominibus [illegible] sunt
ministerio [illegible] conveniret
Tercium [illegible]
[illegible] corporalibus quibus apparue-
runt / Notandum [illegible] hominibus
in figura [illegible] visibili apparuit
sed nec in figura alia sibi unita
nisi in [illegible] / sed nec in figura a
se assumpta / immo ut [illegible]
angeli / deus non hominibus [illegible]
[illegible] prudencie sine media-
tione angelus [illegible] et fortis
in ipso [illegible] quam [illegible]
demonstrat / angelus [illegible] assumens
corpus [illegible] intendit [illegible]
[illegible] / et hec [illegible] ipse apparens
aliquando [illegible] angeli
se [illegible] / et hec [illegible]
apparens [illegible] deum et tam
deus [illegible] apparere / [illegible]
[illegible] manifestare intendit
acceptacione figuram et motum
assumpti corporis / et ideo [illegible]
angelus [illegible] apparuit
aliquando [illegible] angelus
angelus ut [illegible]
[illegible] / Dicendum deus nunquam
corporibus visibilibus apparuit in propria
figura nisi in [illegible] in figura unita
per [illegible] in [illegible] deus
in specie angelorum corporibus apparuit /

2

et in capitulis suis ubi dicitur manife-
statur/ Unde in angelis de celis
apparuerunt et nec figuram [illegible]
in capite extitit / Dicitur illa
apparitio non est anime persone
in domibus [illegible] / Ratio quod est
vera per electionem sua ad [illegible]
[illegible] vere sunt veritates sua-
rum ad veritatem quod nullus sperat/

9 Utrum reparatur per Jerarchi-
arum celestium tanto
numero fiat hominum quanto destructio
facta est per lapsum angelorum
et arguitur quod non/ quia tanto numero
hominum fiet reparatio quanto numero
angelorum facta est destructio/
et secundum Gregorium restauratur numerus
angelicus sunt vera tamen creatura-
rum hominum/ quia tot salvabuntur quot
impleri sufficiunt numerum angelo-
rum/ ergo [illegible] [illegible] alterum aut
tot homines salvabuntur quot
fuerunt angeli remanserunt/ sed plures
remanserunt quam ceciderunt/ ergo et cetera/
et quod [illegible] [illegible] [illegible]
celum [illegible]/ ad deitatem [illegible]
dominus pertinet [illegible] patre
[illegible]/ ergo [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] primus [illegible]
Jerarchiarum ordinum et naturarum
[illegible] non sunt [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Jerarchiarum/ ordinum et [illegible]
rum Jerarchie distinguuntur
secundum modum recipiendi qui est
triplex/ Et ultimatum de [illegible]
recipiunt angeli [illegible]/ vel intuendo
in ipsa prima et una tamen vo-
luntate divina/ vel in causis
rerum [illegible] universalibus/ vel
in causis et [illegible] [illegible]/
Prima [illegible] [illegible] est/ et
secundum hanc distinguitur prima Jerar-
chia/ [illegible] [illegible] et [illegible] illarum
distinguitur media Jerarchia/
[illegible] infima et secundum [illegible] dis-
tinguitur ultima/ Nam illi de
prima [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] de media [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]/ [illegible]
de infima [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
vel [illegible]/ [illegible] [illegible]
Jerarchiarum distinguuntur
[illegible] [illegible]/ [illegible] [illegible] in
[illegible] dei voluntatem [illegible]

et [illegible] ipsarum [illegible] est triplex/ [illegible]
[illegible] in se tenet [illegible] distingui- 2
[illegible]/ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
cherubin/ [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]/ [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] est imperando
et [illegible] quod [illegible] [illegible] ad
dominationes/ [illegible] in [illegible] [illegible]
qui pertinet ad virtutes/ [illegible] in [illegible]
[illegible] impedimenta [illegible] quod
pertinet ad potestates/ [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] est triplex/ [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] principes ad in [illegible]
[illegible] [illegible]/ [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]/ [illegible] [illegible] [illegible]
singulos homines instruendo/ [illegible]
[illegible] ad principatus [illegible] ad [illegible]
[illegible]/ [illegible] ad angelos/ [illegible]
[illegible] singulis secundum [illegible] [illegible]
[illegible] distinguuntur/ et [illegible] multiplicatur
secundum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non valet/ [illegible] [illegible] distinguere
[illegible] [illegible] supremum [illegible] et infi-
mum/ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
sunt [illegible] [illegible] [illegible] ordines
[illegible] [illegible] [illegible] Jerarchie [illegible]
[illegible] angelorum et [illegible] in capitulis
[illegible] [illegible] [illegible]/ [illegible] [illegible]
[illegible] angelorum [illegible] [illegible] a deo [illegible]
[illegible]/ [illegible] [illegible] novem [illegible]
[illegible] non est [illegible] [illegible]
[illegible] hominum/ [illegible] angeli [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible]/ [illegible] [illegible]
[illegible] de omnibus hominibus [illegible]
ordines angelorum/ [illegible] [illegible]/
[illegible] [illegible] [illegible] quod non [illegible]
assumi homines ad [illegible] [illegible] angelo-
rum nisi per [illegible] [illegible] [illegible] 10
[illegible]/ [illegible] quod [illegible] assumuntur [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] fuerit in mundo [illegible]
[illegible]/ [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] assumuntur ad [illegible] [illegible]
angelorum/ quod una erit [illegible] angelorum
et hominum et [illegible] non [illegible] [illegible]
petrus et magdalena [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] apud [illegible]/ [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible]/ [illegible]
[illegible] [illegible] quod angeli [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]/ [illegible] [illegible]
[illegible] qui [illegible] [illegible] hominum non angelo-
rum/ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod angeli

vnius actu seruiendi creature non venirent homines non essent dum vixit mundo presumunt
Vtrum secundum duas naturas homines electi
assumuntur ad complendum choros angelorum.
Patet quod non. Ratio quia secundum Augustinum re-
paratur ruina quod homines assumuntur
ad complendum choros angelorum. Secundum
ponitur magis hoc perficit in multo tanto
alius exaltatur in celo. Item si eius
ingratum crederet regnare in multo prece-
dat quam est in seruicio in celo. Item tertio
sequitur quod non possent homines replere sedes
suas quia de summa trinitate ceciderunt
Et sic ad ... quarto non secundum Damascenum
... deo secundum ... quod ... augmentum
sit numerus electorum in superna felicitate
locandus vel tamen compleuerunt sine
homine sine angelorum. Dicunt tamen quidam
quod homines esse assumendos secundum
numerum cadentium. Alii secundum numerum stantium
et hoc videtur probabilius. Quia et si non ceci-
disset angeli homines tamen saluarentur
et quod quemadmodum videtur quod sit ... numerus
hominum et angelorum saluandorum. Item ... Gre-
gorius ... superna Ierusalem celestem
in tantum numerum fieri hominum ... remansit
sit statum angelorum. Secundum ... ... Item
... quod in celo remanserunt angeli tot
erunt ibi homines saluandi secundum ...
... saluandorum ... ... de
... angelorum et hominum. Item ...
et ... dei ... sit numerus
electorum ... statum angelorum. Item ...
quod est ... Secundum ... ista ... ...
ad ... videtur ... vnius angelorum
non sunt ... Secundum ... Secundum ...
... hominum sunt ...
dei ut patet supra ...
10 Vltimo. ... ad nos celestium spi-
rituum ... contemplatio
... et ... quod sit ... ...
est ... ad ... ministrat ... sed
... non ... a ministerio con-
templationis ... ministerium impediebat
contemplationem ... qui ... in ... et ...
... ab ...
... ministrat ...
... templum ... quod ... ...
... primus ... omnis angelus
semper assistet deo ... non ...
... actus contemplationis angelorum
... ... pertinet ad
contemplationem ... alius ... pertinet
ad ... et ... assistit ... ...
... ... quod ... est ... con-
templari in ... quod ad actum
contemplationis ... et ... sit ...
... minime contemplationis
... assistunt ... ad actum quod
contemplationis pertinet ... ad ... quod
... ad ... minimus ...
... non ... omnes assistunt
... minime ... medium ... ...
... a mediis ... ...
recipiunt ... ... quod ad
actum contemplationis ... omnes
angeli ... deo assistunt non tamen quod
ad actum contemplationis ... ad ...
pertinet ... ... Item ...
... omnes angeli ... sunt
... videt faciem dei. Item omnes
angeli presentant ... ...
contemplationem dei ... omnes
angeli quod ad actum ... ...
assistunt tamen quod ad ... ...
... ministrant ... ...
et si non ... omnes ministrant ... ministrant
non secundum ... Dionysium
... angelorum ... ...
... et officia. Angelorum
... hierarchie ... ...
... ... et ...
... sunt ab actu assistendi
et ... assistunt ... mittunt
... ad nos. ... hierar-
chie ... ... et
angeli sunt ab actu ministerii
... ... ministrant
et non assistunt ... media hie-
rarchie ... dominationes principatus
et potestates ... sunt ab actu
ministrandi ... non ... ab actu
ministrandi ... quod ... ...
artifices ... architecte
... imperantes et non ipsi ...
... ... alii ... ...
... dominationes sunt
... in ... ...
... et imperantes. Alii ...
... ... principatus et
potestates sunt ... ...
... ... in ... mi-
nisteriis ... ...
... ...
... ...
... ... ministrationem ...
... ...
... ...
... ministerium angelorum ...
... in ... angelorum

2

ad angelos. Quinto quod est infimum
in comparatione angelorum ad homines
prima missio fit supra nos sed
non ad nos. Et hoc competit omnibus
[illegible] competit supremis angelis qui
sunt hierarchie. Secundo [illegible]
non omnes angeli mittantur missi-
one exteriori. Omnes enim mittuntur
missione interiori, quia est nobis secre-
tior. Tercio omnes angeli mit-
tuntur supra nos missione interi-
ori. [illegible] omnes angeli mittuntur
ad nos missione exteriori. Quarto non
superiores angeli mittuntur ad
nos inferiores angelos. Circa
articulum de quo sciendum primo quod
in omnibus actu agentibus [illegible]
[illegible] regulatur per comprehensionem
[illegible] regulatur [illegible] non
impeditur per ipsum motum. Secundo
[illegible] non impeditur per ipsum [illegible]
[illegible] ex fine de-
[illegible] impeditur per [illegible] actio. In
angelis vero omnibus [illegible] actio
finitur ita divina fine ita angelorum
[illegible] ita nobis [illegible] per [illegible]
[illegible] divine contemplacionis
ipsi non minuunt contemplacionem.
[illegible] missione ad nos ipsi
[illegible] non minuitur con-
templacio eorum, quia est nobis. Secundo
[illegible] per ministerium angelorum non
minuitur contemplacio eorum. Tercio
per ministerium angelorum non mi-
nuitur [illegible] eorum. Quarto et
si angeli a deo mittuntur [illegible]
[illegible] ex [illegible] tamen
[illegible] contemplantur. Ratio [illegible]
[illegible] ista [illegible] ad
[illegible] ille [illegible]
[illegible] ad in-
visibilitatem. Sequitur questio
undecima [illegible] angeli

11. Utrum ad sui custodiam sit
deputatus. Et quod [illegible] quod non,
quia antiqui non habebant angelo-
rum custodiam [illegible]
[illegible] antiqui [illegible]
[illegible] angelorum [illegible] falsa
[illegible] est [illegible]
[illegible] est dignitatis animarum ut
[illegible] sue naturaliter
[illegible] in fine habeat angelum
ad sui custodiam deputatum.
[illegible] in [illegible]

celi. Primo de quo sciendum [illegible]
[illegible] contra prudenciam in divinis [illegible]
[illegible] impetrandi promerendum
in fine. Et [illegible] per [illegible]
expedicionem. [illegible] custodie an-
geli in hiis divinis [illegible] ita habemus.
Et quod [illegible] prudencia [illegible]
[illegible] in fine et [illegible]
ad finem adipiscendum. In omnibus hiis que
indigent ad promerendum in fine [illegible]
[illegible] ad in-
stantis separacionis [illegible] anima [illegible] est
finis [illegible] ut anima [illegible] angelum cu-
stodem. Sexto [illegible] anima
non est [illegible] fini [illegible]
angelus ad sui custodiam est deputatus
[illegible] nobis. Secundo [illegible]
[illegible] custodiam angeli. Tercio [illegible]
antiqui habebant custodiam angeli. Quarto
anime [illegible] naturalem habent
custodiam angelorum. Quinto articulus
utrum de nostro profectu gaudent et de [illegible]
dolent. Pro quo sciendum primo quod [illegible]
ita angelus [illegible] custodit
[illegible] non [illegible]
et [illegible] quia [illegible]
[illegible] voluntate [illegible]
Et [illegible] in angelo [illegible] non [illegible]
[illegible] habebat [illegible] Secundo
[illegible] angeli de nostro profectu gaudent
non [illegible] de alio [illegible] et dolent [illegible]
ex nobis. Tercio [illegible] non [illegible]
[illegible] Quarto [illegible]
[illegible] Quinto [illegible]
[illegible] status ad pa-
tientes. [illegible] Questio [illegible]
[illegible] angeli [illegible]
non [illegible] de angelis [illegible] de [illegible]
[illegible] Primus articulus utrum angelos
[illegible] possit [illegible]
[illegible] Pro quo sciendum primo [illegible]
angelus [illegible] et [illegible]
[illegible] sine [illegible]
[illegible] angelos
[illegible]
[illegible] ignorancia [illegible] sine. Secundo
[illegible] et [illegible]
[illegible] angelorum [illegible]
[illegible] et [illegible] sine
[illegible]
[illegible]
et [illegible]
[illegible] Primo [illegible]
[illegible]

amplius detineri et utilitatis dispensationis
ipsi credentes et mixtim mancipatis et so-
lis divinis et spiritualibus similiter signa
dubia. Alii dicunt quod cum angelis bo-
nis secundum divisionem considerationis possit
esse scilicet secundum divisionem non potest esse decla-
ratio aut repugnantia. Tertio notandum
caverem propter locutionis paritatem in
angelis non impeditur per divisionem
malorum et malis divisis. Secundum utrorumque
et angelorum tamen est ista licet non sim-
tus actionis. Cum contingit in quan-
talibus partibus disponi deo [illegible] mutuis
utrisque ista [illegible]. Secundo quod est verum
[illegible] quomodo communicaverint ad actum [illegible]
Contrarie [illegible] ipsorum angelorum secundum non
custodia, et dicit custodia et ipsorum
et custodia [illegible] secundum actum custo-
dientis [illegible] ipsorum vel utilitatem custodia.

12 Unum dicimus corporalium rerum ma-
teria fuit et absque actuali
formalitate fuit producta, et dicit quod
non; sed in ista con[clusione] dicit quod magister
[illegible] dicit quod illa materia fuit informis
et Augustinus super Genesim creavit celum de materia
informi, ubi materia illa informis fuit.
Et Anselmus libro De similitudine, prima
fuit et capacitas formalitatis ut [illegible]
[illegible] Dei [illegible]. De quo
vel dicit quod omnia formaliter ubi materia
prima creata est informis [illegible]
[illegible]. In [illegible] dicit quod [illegible]
[illegible] et est a forma, ubi materia sine
forma esse non potuit, vel ipsa [illegible]
est [illegible] ipsorum, materia vero sine forma
non [illegible] ipsorum [illegible] materia non est
[illegible] nisi per formam, [illegible]
[illegible] fuit [illegible] et [illegible]
[illegible] etiam [illegible] ad esse [illegible]
ad virtutem [illegible] Item de [illegible]
[illegible] celi [illegible] corpo-
ralium fuit eadem materia [illegible] non sit prima
[illegible] tamen constat quod materia et forma
[illegible] in quibusdam corporibus materia sub
[illegible] quantitatis, sed non motui ac
corruptioni ut in celo empireo, in qui-
bus [illegible] et quantitati et motui
non corruptioni, ut in corporibus celestibus
in quibus [illegible] et quantitati et motui
et corruptioni ut in inferioribus. Item [illegible]
[illegible] non est [illegible] ad formam
aliam [illegible] sed [illegible] est [illegible]
non ad formam sed ad [illegible]. In [illegible]
ad formam et ad [illegible]. In omnibus vero
est materia [illegible] dicit quod [illegible]
[illegible] dicit quod [illegible]
[illegible] Augustinus [illegible]
ad [illegible] et [illegible] simpliciter

sit eadem materia omnium corporalium [illegible]
ad [illegible] materia inferiorum est aliqua di-
versitas [illegible] in materia superiorum.
Tertio notandum quod illa inferiorum
subiecta est motui et corruptioni,
materia vero superiorum materia vero superio-
rum non est subiecta corruptioni [illegible]
motui, [illegible] materia celi empi-
rei non est subiecta motui. Quar-
tum [illegible] est materia [illegible] cor-
poralium rerum. [illegible] pro-
pter [illegible] Quinto
[illegible] in formarum
[illegible] diversa. Beda
[illegible] omnia corporalia fuerunt
et simul creata, non tamen [illegible] primo
[illegible] sed [illegible] sunt
una ut [illegible] Augustinum
super Genesim ad litteram et XI De civi-
tate Dei dicit [illegible] in [illegible]
instanti temporis [illegible] perfecte
[illegible] scilicet corpora celestia et
species elementorum in materia et specie
distincta. Alia est aliorum sententia
communis quod sex [illegible] omnia opera
sex dierum in materia sed non in specie
[illegible] Augustinum. Beda vero
[illegible] Augustinum sex dies non sunt ad
nisi una dies [illegible]
[illegible] divisa [illegible]. Verum
vero distinctione [illegible] fuit
divisa [illegible] angelica de [illegible]
[illegible] Augustinus dicit ad
[illegible] in cognitionem
[illegible] dies primus. In cognitionem
firmamenti dies secundus. In cognitionem
distinctionis [illegible] et maris dies
tertius. In cognitionem solis lune et
stellarum dies quartus. In cognitionem
volatilium et reptilium dies quintus.
In cognitionem [illegible] et [illegible] dies
sextus [illegible] et [illegible]
[illegible] in [illegible]
in [illegible] et [illegible] in [illegible]
[illegible] non [illegible] corporalia
fuerunt simul [illegible] in [illegible]
[illegible] formarum producta.
Tertio notandum [illegible] communis
doctorum [illegible] et
aliorum ut Hugonis [illegible]
[illegible] creata [illegible]
creata est sed [illegible] formata
non est [illegible] quod [illegible]
per [illegible] non [illegible] apparent
per species [illegible]

ad sit sing et no sunt [illegible]
[illegible] v. ma [illegible]
sit in fertis ponita [illegible]
[illegible] per dui [illegible]
in fertinis [illegible] apparacio vel
fulme / hoc non ma in fertinis
esse non poterit [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible]
[illegible] confessione [illegible]
apparacio fulme [illegible]
plete [illegible] in fertinis [illegible]
[illegible] ma forma
in fertinis fuit / et [illegible]
[illegible] tpe [illegible] / si [illegible]
[illegible]
[illegible] aliquid ad
[illegible] formalitate fore [illegible]
plete est [illegible] / [illegible]
[illegible] ma [illegible] sic est
[illegible] forma
[illegible] in se [illegible] in completa et
indeterminata [illegible] indeterminata
[illegible] completa [illegible]
[illegible] non sunt [illegible]
11 nota spatiali / [illegible] / [illegible] illa
[illegible] spatiali [illegible]
[illegible] / [illegible]
in [illegible] dierum [illegible]
[illegible] de illa [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] et [illegible] ipsius [illegible]
[illegible] et ad hoc
vel [illegible] / [illegible]
13 Vlcus in distinccionem dierum
[illegible] fuerit
[illegible] et [illegible] / non
[illegible] et [illegible]
[illegible] /
[illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] / [illegible] in [illegible]
[illegible] dierum [illegible]
et alia [illegible] que
[illegible] quod et [illegible] /
[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] illa [illegible]
sit temporalis vel spiritualis
/ non [illegible]
[illegible] angelus et
[illegible] / [illegible]
[illegible]
[illegible] secundum [illegible]
[illegible] / [illegible] formata
erat in [illegible] et [illegible]

[illegible] / [illegible] in [illegible] et [illegible]
appellata / [illegible] alios [illegible]
[illegible] / [illegible]
de prima informi ma [illegible] ad
distinccionem dierum et noctium [illegible]
in / illa [illegible] lux [illegible] / [illegible]
in [illegible] fuit [illegible]
statim illo non erat [illegible] in [illegible]
sed in [illegible] dierum et noc
tium / [illegible] [illegible]
illa [illegible] est [illegible] / et [illegible]
[illegible] in [illegible] / forma [illegible]
est, allegorica [illegible] hystoriaca / [illegible]
[illegible] hystoriaca / [illegible]
[illegible] / [illegible] illa
lux fuit spiritualis / [illegible] experiencia
hystoriaca [illegible] lux [illegible]
temporalis [illegible] / [illegible] in [illegible]
lux illa fuit [illegible] / [illegible]
[illegible] fuit [illegible]
1 [illegible] suppositum [illegible] temporalis
dierum [illegible] dierum / [illegible] / [illegible]
[illegible] videntur
[illegible] / [illegible] / [illegible]
doctores [illegible] possunt [illegible]
sine nullo motu locali [illegible] dierum
[illegible] illius [illegible] radios
emittendo et noctis radios [illegible]
sic [illegible] in egipto radios emittebat
in habitacione hebreorum / [illegible] non
in habitacione egipciorum / [illegible] /
[illegible] hoc fiebat [illegible]
[illegible] noctis et dies / [illegible] aut non
fiebat [illegible] [illegible] sed
[illegible] ut [illegible] / [illegible]
[illegible] / doctores [illegible] dicunt
lucem illam motu suo [illegible]
[illegible] describit [illegible] describere
et [illegible] in [illegible]
[illegible] in illo [illegible] / nocte [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] in medio [illegible] / [illegible]
[illegible] et probabilior [illegible]
[illegible] / lux illa [illegible]
[illegible] dies et noc
tem [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] lux illa a sua
creacione in [illegible] fuit [illegible]
[illegible] / [illegible] et mane fiebat
illius lucis [illegible] / [illegible]
[illegible] illius lux lux fuit [illegible]
[illegible] dies et noctis / [illegible]
[illegible] non [illegible] / sic [illegible]
[illegible] dierum quod [illegible]

omnes vero sunt sibi contraria / secundum aliquam
successionem. Quia enim propter ista contraria
in ponderum eorum natura corporali
primo sunt aliqua corpora lucida distincte
formaliter patet per textum / et unionem
apparet magis de alia quam formula celi
materialis. Dicerem ergo breuiter quod quali-
tates omnes in quibus conueniant celestia cum
corporibus inferioribus. Quod non potest
haberi uera distinctio ubi non apparet
huius manifestatio. Secundo non potest con-
tingere ista nisi luce mediante. Tertio
quod est uera patet quia conuenit in luce.
Uel aliud dicendum quod lux illa non sub-
stantia est ipsius corporis nisi secundum ipsius
influentiam, nisi primo facta est lux
et hoc non potuisset secundum perfectionem in
actu uideri nisi esset lux genita.

12 **Utrum** aque super celos existentes
sint eiusdem nature
cum aquis elementalibus apud
nos existentibus. Et arguitur quod sic, quia
dicit Augustinus super Genesim ad litteram quod si sunt
aque super firmamentum non dubitemus,
maior est enim scripture aucto-
ritas quam omnis humani ingenii capa-
citas. Quia celum cristallinum uocatur aque
in scriptura. Contra ultimum quod ...
cedo diuine sapientie in uniuerso super-
ordinatur corpora nobiliora ignobili-
oribus et nobilissima ... locata ...
tia nobilia, conuenienter loca ...
ignobiliora. Elementum non est ...
... celo quod nullum elementum
locauit super celum. Sed quod sicut in
... erunt ... primus
... quod aque non sunt communiter
firmissime ... aque super
super firmamentum secundum scripture ...
testimonium. Sed qualiter sint ille
aque dubium est. Quidam enim dixerunt
aquas illas spirituales esse intelli-
gentias non corporales uel ipsas naturas
angelorum. Sed hec opinio erronea
est quia contra scripture ... quod
ponit diuisionem aquarum. Non potest au-
tem dici quod primus non fuit con-
tinuum et ... Alii dixerunt
aquas illas intelligentias corporales
sed de aquis ... inter quas
et aquas inferiores medium est ...

... mamentum uel celum aereum. Sed hec
opinio stare non potest cum statim
dicat scriptura stellas in firma-
mento positas. De quo dicitur quod aque
erant super firmamentum. Alii dixe-
runt aquas illas corporales esse
intelligentias elementales et esse
super firmamentum uel celum sidereum
uel in medio uaporum minu-
tissimorum. Sed in medio cristalli
densatas ad temperandum ardorem
etheream. Sic tangit Damasce-
nus, Basilius et Ambrosius.
Sed hec uidetur ... celum non
sit incorruptibile. Alii dicunt
aquas illas intelligentias cor-
porales non tamen esse elementales
sed elementalibus in aliquo assimila-
biles. Sunt enim per propriam for-
malem frigide uel non formaliter
sed uirtute seu effectiue. Sicut pol-
taliter dicimus ... Posita autem sunt
ibi ad temperandum in inferioribus
effectum ardoris corporum superiorum.
Uel uerius aque dicuntur non quod
de aqua elementari facte sint
sed de ... celum ... Pri-
mo quia nec ... aqueum.
Secundo quia celum quod est primum
uocatur est omnino splendidum.
Tertio quod ... quod aqueum
seu cristallinum dicitur est totum
diaphanum. Secundo ... celum
quod dicitur sidereum est primum lucidum
et primum diaphanum. Contra: aque
super celos existentes non sunt eius-
dem nature cum aquis ele-
mentalibus apud nos existentibus.
Patet quia ille sunt celestes,
hee autem sunt elementales. Item
conueniunt aque celestes ...
in diaphaneitate conueniunt
... cum ... In
... ...
... ... et ... aque
corporales esse super firmamentum.
Ergo aque ille non sunt facte
frigide et humide. Item aque
ille non sunt ponderose ...
Utrum celum quod sunt ... dicitur
... celum dicatur
... ... celum

quod est virtute invisibili continen-
di et retinendi ipsum mundum inferiorem /
cuius esse est virtute incorruptibilis
et per dei [illegible] / Hoc autem est
triplex scilicet corpus uniforme et immo-
bile ut empireum / corpus uniforme
et mobile ut cristallinum / corpus dif-
forme et mobile ut sidereum / Aut
est virtute continendi corruptibilia / et hoc
convenit duobus elementis scilicet igni
et aeri / et utrumque dicitur firmamentum
corporum / nam suprema superficies ignis
vocatur [illegible] celum [illegible]
[illegible] / Sed superior superficies
aeris vocatur celum aethereum /
inferior celum aereum / [illegible]
tres sunt celi ut celum est virtute
continendi incorruptibilia / [illegible]
sunt ut est virtute continendi in-
[illegible] / Item [illegible] primo
tres sunt celi scilicet empireum
cristallinum et sidereum / Item
celum sidereum continet in se celos
septem planetarum et stellarum fixarum /
Item aqua vero terre [illegible] celum
non respicit quia ab ea non indiget [illegible]
[illegible] / Item queritur de potestate
corporum celestium super actus hominum /
Nota secundum [illegible] quod corpora sup-
ra [illegible] posse super actus homi-
nis [illegible] vel inclinando et dis-
ponendo et sic habent / vel regendo
et efficiendo sic non habent / quia corpus
hominis [illegible] movetur a celesti
corpore [illegible]
[illegible]
ad [illegible] inclinationem corporis celestis
vel ad abiciendum / Et [illegible] licet corpora
celestia habent posse super corpora huma-
na inclinatione et dispositione non
tamen coactione et [illegible] / [illegible]
[illegible] / Secundum licet corpora celestia al-
terant complexiones non tamen [illegible]
[illegible] / Item [illegible]
[illegible] complexionem corporis non [illegible]
sed voluntatem / Item motus [illegible]
non dependent a motibus celorum
sed a voluntate / Nota secundum [illegible]
in prima parte [illegible] sunt tertia
hic tria sunt virtus naturae [illegible]
virtus naturae inferior / et [illegible]

bonitatis prima quod ad malitiam [illegible]
[illegible] ut tamen [illegible] / [illegible] sed [illegible]
ut tamen [illegible] sed inclinatione / [illegible]
voluntatis quia [illegible] et [illegible] / [illegible]
[illegible] prima ad
[illegible]
[illegible]
[illegible] / [illegible]

Com[illegible] Deus die septima consummans 17
opera sua requievit et illud
precedentibus diebus sanctificavit / et [illegible]
[illegible] Deus [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] felicitatis in [illegible]
[illegible]
[illegible] et septi-
[illegible] sex dies [illegible]
septimo [illegible] sanctificare debuit [illegible]
[illegible]
in [illegible]
Deus die septima opera sua consummans
[illegible]
[illegible] in creando / [illegible]
[illegible] attendit [illegible]
[illegible]
[illegible] / Sexta die in creando
opera mundi Deus complevit / [illegible]
mundi [illegible] addita est quia tamen facta in
illis sex diebus non fuerat / Secundo
septima die complevit / quia [illegible]
prima [illegible] corporis [illegible]
[illegible] et [illegible] / [illegible] licet Deus
sexta die opera sua consummaverit in creando
tamen septima die consummavit [illegible]
[illegible] / [illegible] secundum [illegible]
quod Deus complevit opus suum quod fecerat
die sexto [illegible] in creando non [illegible] /
Item licet Deus die septima nullum
opus novum fecit tamen [illegible]
[illegible] / Item [illegible]
complementum mundi [illegible] / Item [illegible]
[illegible] in [illegible] / Et requievit
[illegible] illa die requievit [illegible] secundum
[illegible]
ut [illegible] / ut [illegible]
et [illegible] non [illegible] / [illegible]
[illegible] movere
[illegible] in [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] est cum operibus [illegible]
[illegible] et labore / [illegible]
[illegible] / [illegible] motu [illegible]

sine labore sic creavit elementa et in
strumenta corporalia. Secundo tunc motu sine
passione et labore et sic creavit corpora ce
lestia, quia ea sine motu et passione
et labore et sic creavit deus. Tertio modo
ante dictum creando creavi ter modis et cr
earet deus aliqua [illegible]
aliud instrumenta corporalia, aliud corpora
celestia, aliud deus, cum quo creatio non
est aliud nisi cessacio ab opere, non autem
tunc deus quievit eo quod ab omni opere
[illegible] cessavit, quia sic mundus non subsisteret,
sed quia sufficienter omnia ad mundi constitutionem
[illegible] produxit, nihil enim apparet in
mundo quod in illis sex diebus factum non
fuit aut in sua specie ut celum et
elementa et angeli, aut in materia ut
omnia artificialia, aut in sua seminali
ut omnia individua naturalia et species
[illegible] sicut in plerisque ut anime
rationales. Secundo deus septima die eo modo
quievit quod ab omni opere novo producen
do cessavit, sed [illegible]. Tertio nihil
nihil in mundo post apparuit quod in illis
sex diebus factum non fuit. Septimo deus
tertia die operatum [illegible] naturas primas
instituendo [illegible] instituendo novas,
Et tunc singula tunc sunt [illegible] in
sua [illegible]. Tertio omnibus aliis quod in illud
diem sanctificavit non sunt [illegible]
[illegible] est vere perfectum [illegible] in se
aliud [illegible] [illegible] Tertia
vere in ordine ad finem in quo consistit
magis vere bonitas. In sua maiori
in [illegible] die
apparuit cum [illegible] in se perfectionem
accepit. [illegible] die cum [illegible]
[illegible] vere completa sunt. Tertia in
septimo cum [illegible] est ad quod facta
sunt, quia ad [illegible] deum
labores vite presentis [illegible]
[illegible] ut quietem contemplationis sine
[illegible] in [illegible] in perfectum [illegible]
perfectum [illegible] illam, et diem illam
[illegible] dignitate et meliore sanctificavit.
Septimo in ordine vero ad finem
deus [illegible] diebus sanctificavit sep
timum diem in quo [illegible]. Secundo [illegible]
in sex diebus deus [illegible]
sunt [illegible] naturalis in septima sancti
ficatur [illegible] glorie. Primum per

sanctificationem quievit deus septimo
[illegible] creata vere [illegible]
sex diebus facta. Et [illegible]
nihil accepit ex opere nihil [illegible]
[illegible] in accepit [illegible]
creavit. [illegible] ei [illegible]
[illegible] ad [illegible]
ut patet ex dictis [illegible]

XVIum [illegible] dei imaginem [illegible] 16
[illegible] singulis [illegible]
[illegible] creaturis, et [illegible]
[illegible] angelis quod [illegible]
[illegible] dei [illegible], quia [illegible]
[illegible] perfectionis [illegible] dei imagi
ne [illegible] plenitudine in se [illegible]
et sic est dignior in natura angeli
enim magis capax [illegible] dei [illegible]
et [illegible] creata [illegible] imago dei
[illegible] capax est, et [illegible]
in [illegible] sic [illegible] imaginem
dei [illegible] creature [illegible]
[illegible] omnibus [illegible] creatura
[illegible] magis [illegible]
[illegible] intelligentie [illegible] et volunt
[illegible] in [illegible]
[illegible] imaginem
[illegible] creature [illegible]
[illegible] imago [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] in [illegible] ima
[illegible] in [illegible] creatura
[illegible] dei est, [illegible] sola rationalis
in [illegible]
creature [illegible] in [illegible]
[illegible] in [illegible] veritate [illegible] bonitate
[illegible] sola rationalis in [illegible] et [illegible]
[illegible] intellectum me
moria et voluntate [illegible]
sed in [illegible] et [illegible]
[illegible] intellectualem
[illegible] eternali [illegible]
[illegible] dignitatis dignissima
est, dignissima [illegible] cum
[illegible] est [illegible] amare
et [illegible], dignissima [illegible]
[illegible] se [illegible]
[illegible] producere nec [illegible] nec
[illegible] in [illegible]
dignissimis [illegible] sola creatura
rationalis [illegible] trinitatis [illegible] sola est
[illegible] imago, cetere vero creature
sunt [illegible] vestigium trinitatis in
[illegible] est [illegible] in

fuerunt et sunt secundum [illegible]. Tertio angelus
celestis creatura et perfectibilis inter
creaturas est imago clarius [illegible]. Et nota
quod in angelis tamen est expressa similitudo tri-
nitatis tamen in aliquibus creaturis tres potentie
in una tamen similitudo scilicet intellectus me-
moria et voluntate, et in nulla
alia creatura sic reperitur nisi in
[illegible] et [illegible]. Quarto in solis
spiritualibus creaturis vel natura est ima-
go dei. Quinto in qualibet creatura
[illegible] natura est imago dei. Sexto tamen
in creaturis aliquibus est dei similitudo
spiritualis. Secundo dicitur [illegible]
spiritualis [illegible] et imaginem
dei. Sed secundum Bonaventuram dicitur [illegible]
dei [illegible] secundum se et absolute et per compara-
tionem ad creaturas inferiores. Primo sicut
superius [illegible] et potentia continet
principaliter et movet et regit
omnia sed primo magis unitate
mens angelica que simplicior. Secundo
mens humana que per [illegible]
mediantibus rebus in [illegible]
[illegible] temporibus
non est [illegible] corporis
animam regit et continet totum corpus
[illegible]
[illegible]. Tertio non omnis creatura
equaliter [illegible] imaginem dei
nulli quod non [illegible] creatura secundum
equalitate unitate [illegible] expressius
ipsam unitatem [illegible] angelicam que [illegible]
est plus dei que simplicior. Sed
[illegible] ad creaturas
hec expressius ipsam unitatem quia sicut deus
totus est et [illegible] agit et tamen
in se unus et immutabilis, sic anima
tota est in toto corpore et in qualibet
parte corporis [illegible] agens [illegible]
tamen ipsa anima ad [illegible] imitatur.
Sed anima non est de angelo [illegible]
[illegible] secundum Augustinum que simplicior
est imago dei [illegible] expressior.
Secundum homo [illegible] creatura expressi-
us est imago trinitatis. Ad quartum
ad [illegible] hec est imago dei expressi-
us [illegible] de [illegible] imaginibus
et [illegible] secundum Bonaventuram
[illegible] est per quantitatem
[illegible] est qualitas secundum [illegible]
[illegible] vel [illegible]
imago [illegible] attendit secundum

[illegible] magis
[illegible] in [illegible] secundum
[illegible] attendit imago [illegible]
[illegible] attendit [illegible]
[illegible] magis tamen
[illegible]
[illegible] magis [illegible]
[illegible] imago attendit [illegible]
[illegible]
[illegible] naturis [illegible]
et [illegible] imago [illegible]
[illegible] natura [illegible]
attendit [illegible]
[illegible] in parte superiori [illegible]
[illegible] imago [illegible]
in [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] ad [illegible]
non [illegible] ad [illegible]
[illegible] imaginem. [illegible] questio

Utrum homines in statu innocentie [illegible] 11
[illegible] debuerint paradisum depu-
tari et [illegible]
in [illegible]
[illegible] et in [illegible]
[illegible]
in [illegible] et [illegible]
paradisus [illegible] et [illegible]
[illegible] arboribus [illegible] et [illegible]
[illegible] in parte orientali [illegible]
[illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] aque diluvii [illegible]
[illegible] et secundum Bonaventuram in [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] corporis [illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] in [illegible] et [illegible]
[illegible] secundum [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] est [illegible]
et [illegible] in [illegible] corpore [illegible]
[illegible] secundum [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] et ita nulla [illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible]

qr elementa q[uae] plus h[abe]nt de materia
minus h[abe]nt de spe[cie] / et eius qualitas
ad misturam est equalitas proporcionis
in comparacione unius ad aliud / et omni ad
formam suam / et h[oc] in corpore ade fuit /
de qua equalitate fiebat q[uod] alteracio
pertinens ad corporis conservacionem non deci-
nere ad eius corrupcionem / [illegible]
equalitas in [illegible] per statum conservatur /
a[ut] eam impossibile ad corrupcionem sic est
erit ~~[illegible] in miseria~~ in gl[ori]a / aut eam necesse
ad corrupcionem sic est h[oc] in miseria a[ut]
eam possibile ad utrumque sic erat corpus in
nocencie in paradiso / Tercio licet corpus
primi hominis in statu innocencie quia
non fuit inmotum ad penam fuit tamen
inmotum ad miseriam p[ate]t ex nobis / Corrum-
pibile tamen corpus primi hominis non fuit de na[tura]
celesti / Sed corpus primi h[ominis] fuit de na[tura]
elementali unde omnia [illegible] / Con-
tra corpus primi h[ominis] ita fuit preservatum
tamen q[uod] ex [illegible] corrupcionem sunt
conservatum / Quintus articulus de formacione
anime humane Non diverse fuerunt opi-
niones de formacione anime / quidam
dixerunt q[uod] anima erat de s[ubstanc]ia dei facta /
et ille fuit error manicheorum / Alii
q[uod] erat una intelligencia et possunt
tamen mistura in omnibus hominibus
ita q[uod] non erat forma specialis h[omin]is
sed intelligencia separata et ille fuit
error Averrois / Alii q[uod] anima huma-
na educitur de potencia materie sicut de
formis et sic generatur et corrumpitur
sicut alie forme / et ille error fuit
multorum philosophorum naturalium / Tercia opinio
est q[uod] humana anima de nichilo in-
mediate a deo creatur et creando infunditur /
et h[ec] est vera et catholica / et pro ista
ponitur h[ec] regula generalis / Anima primi
hominis fuit de nichilo creata et
creando corpori infusa p[ate]t ex [illegible]
et est textus [illegible] inspirat in faciem
eius spiraculum vite / Corrum[pibile] tamen
Anima ade non fuit prius [quam] corpus
creata / Sed anima ade in creando fuit
corpori tamquam forma specialis infusa /
Item alia anima humana e[st] forma
specialis corporis p[ate]t per clementinam
unicam de summa trinitate et fide
catholica / Sextus articulus de loco
paradisi Non s[ecundu]m prenotata tamen
locus decuit eminencius creari et h[omini]
erat nobilissimum creatum decuit
destinari primum in loco nobilissimo

Unde paradisus e[st] in loco eminenciori
terre oppositus orienti [illegible]
celi i[d est] orienti s[ecundu]m suam temperiem
mirabilem et p[ro]pter voluptatem [illegible]
comprehensus est quoniam genus lignorum
et fructuum / et est temperatissimus /
Sed sunt ut illa tria sola elementa
secundum superficies suas comparantur
scilicet terra aqua et aer / licet iste
terre spacium non transcendebat spacium
aeris s[ecundu]m infimum s[ecundu]m in q[uo] [illegible]
aves / medium in q[uo] sunt superiores
impressiones / et supremum serenum
in quo non [illegible] venti nec pluvie
nec humidi vapores / locus i[ste] tran-
scendebat primum aeris interstitium et
medium per eminenciam ipsius ad supremum
aeris pertingens / ad quem vapores
resolvi a terra non [illegible]
Septimus articulus de habitacione hominis in statu
innocencie fuit paradisus terrestris
tamquam sibi [illegible] conveniens locus
deputatus p[ate]t ex nobis / et [illegible]
[illegible] sic fuit [illegible] ipsi non perma-
nere in corpore a corrupcione
preservasset / ad h[oc] ut indigebat duo-
bus speciebus una q[uae] conservaret intrinsecus /
alia que conservaret extrinsecus / primum
fuit per fructum ligni vite / Secundum
per debitum temperamentum loci s[cilicet]
paradisi / et sic h[oc] ut alibi de fruct[u]
[illegible] [illegible] fuit ut pro loco
specialiter deputaret in quo se
conservaret / Corr[um]pibile tamen paradisus
est locus spaciosissimus / Item paradisus
est locus delectabilissimus / Item pa-
radisus e[st] locus altissimus / Item
quod est verum p[ate]t ex [illegible] ad
[illegible] [illegible] hominis convenientiam
cum eminentibus in [illegible] non
[illegible] / [illegible] multo nobilior erat in co-
[illegible] [illegible] / [illegible] et locus [illegible]
est ei nobilior s[ecundu]m corporalis /

VIII De costa ade absque additione corporalis materie fieri potuit corpus eve / 18
et est [illegible] / [illegible]
est de nichilo fieri materie [illegible]
[illegible] ut alterius materie appo-
sicione / [illegible] impossibile est totum [illegible]
[illegible] / s[ed] costa ade quo ad [illegible]
materie fuit sic ut [illegible] ad totum
corpus eve / [illegible] non potuit ad tantam
[illegible] pervenire absque alterius
materie apposicione vel [illegible] factione

[illegible] ex uno homine [illegible] omnes produci voluit licet in aliis generibus animalium hoc non fecerit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] corporis ad [illegible] ut sic omnes [illegible] [illegible] in [illegible]
procedunt ab uno principio sic omnia [illegible] humana [illegible] [illegible] ab uno [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad alias
creaturas [illegible] [illegible] medium [illegible] inter [illegible] angelicam et brutalem [illegible] angeli [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] debuit poni [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] diligat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et ad
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible] allegorica [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fuit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fuit [illegible] [illegible] [illegible]

Nota quod ... Dicitur mori dispositione ... modo adam fuit immortalis in statu innocentie quia non
actu mortuus fuisset, nec necessitatem moriendi habuisset
Dispositione sicut non fuit immortalis ... dispositionem et possibilitatem ...
ad moriendum potuisset enim peccare et sic mortalis fieri et deinde
mori ut factum est
Potentia ... est solius dei qui solus habet immortalitatem quia non potest
mori et ... angelorum qui sunt confirmati per gratiam

[illegible] ... fca per alterum ... [illegible]
... Adam ... tulit unam de costis
adam edificavit eam in mulierem ...
... duas premitto sup-
positiones prima est quod ... vel ...
... non implicat contradictionem
... perfectum ... sit ...
... immediate ... potest facere
vel mediate creaturam ... supposicio
... [illegible] ... in qualibet ...
... supposicio ... impossibile
est ... in maiore
quantitate ... rarefactionem et addi-
tione ... partium ... in pluribus
quantitate ... rarefactionem et ...
tionem additionem vel diminutionem
... fiunt ... possibilia
... in maiorem
... impossibile ...
est ... impossibile ... una
... alia ...
... de costa ade
... rarefac-
tionem et ... additio-
ne ... facere et ... potest
deus ... in maiorem
quantitatem ... rarefactionem
... mutationem ... potuit
de costa ade facere ... corpus
... eve ... prima suppositione ...
... mutabilis ... [illegible]
... mutabilis ... additione
diminutionem rarefactionem condensationem
vel appositionem ... quantitatem
... potest ... in pluribus
quantitatem ... addi-
tione ... rarefactionem
... potest ... in maiorem
quantitatem ... rarefactionem vel ... materie
appositionem ... deus potest ...
... in ... uno ...
... quantitatem ...
... deus potest de uno ...
... rarefactionem et additione
in maiorem ... quantitatem ...
... facere ...
... duas suppositiones ...
... costa ade ... creata
... non est ...
... agere ... pro ...
... creatura ... facere ...
... fieri ... materie ...
... in parte ...
... primum ... costa ade non
est creata ... costa ade
... creata ...

scriptura dicit masculum et feminam
creavit eos ... partes in bibliothecis
sed ... non ... sed mac-
... in tali conversione coste
ade in corpus eve ... in corpore
eve fuit in costa ade ... non
... tota ... in conversione panis in
corpus ... quod est ... corpus ...
fuit in pane ... cum ...
et ... alia conversio supernaturalis ...
... de costa panis deus facere
... et de costa ade potuit facere
... in ...
... conversio ... in maiore ...
... in maiore ... in ...
... in ... quantitatem
... non ...
... quia anichilatio ... costa
... in ... creata non potest
dici creata ... illa non potest
dici anichilata ... in ...
... est ... conversionem prima
... et ... illa ... fuit ...
... fuit ...

Utrum in statu innocentie esset in-
fuisset immortalitatem anima 19
vel ... et ... anima ...
in ... immortalitatem ...
immortalitas ... anima ...
... immortalitas ...
... immortalitas ...
... vite ... immortalitatem
... corporis
... immortalitas ... consistenti
... immortalitas ... immorta-
litas ... in ...
... de immortalitate
... anima ...
... ita ...
... creatoris ...
... corporis
... non ... immortalis
... primum ...
et ... in ... anima ...
corporis ... corporalia
... sicut ...
... distinguntur
... forma ... distinguntur
... incorrupti-
bilis ... et ...
... est ... possibilis
et ... corruptibilis ...
... et ...
... immortalis ...
est immortalis nec ... corpore corruptibile
in toto nec in parte ... potest
... corruptibilitas et mortalitas ...
... corruptio ...

Nota quod consideratur triplex immortalitas
secundum quod homo habere potest
Aptitudinem a natura
dispositionem remotam a gratia gratum data
dispositionem propinquam a gratia gratum faciente
complementum a lumine glorie ... in statu innocentie
Nota quod ... causa corruptio ... corporis
Equalitas complexionis ...
defectus paulatinus humidi radicalis ... lignorum ...
debilitas caloris naturalis ... ligni vite
... originaliter ...
Aptitudinem a natura ... complexionis equalitatem
Sic immortalitatem habuit homo
dispositionem remotam ... lignorum paradisi
dispositionem propinquam ... ligni vite
complementum ... potentialitatem

Intensio delectationis que erat ex parte defectus | Obiecti moventis / Sensus apprehendentis / Virtutis regentis | Triplici duobus modis poterat esse delectatio intensior quia obiectum erat pulcrius et sensus apprehendit vivacius sed actus sanus plus delectat in aspectu lucis quam infirmus / Sed virtus rectificata reperit delectationem in medio recte rationis

Secunda delectatio magis virtutis est plena adeptio sue operationis

[pro]pter pot[enti]am

vel s[ecundu]m aliquos corruptam immortalem animam [pro]pter potentiam moriendi / anima non manendi carere [illegible] / et sic immortalitas est in incorruptibilitate / et sic soli deo convenit / [illegible] et sic [illegible] est cum propter potentiam [illegible] moriendi sine [illegible] sine [illegible] / et sic natura est immortalis / [illegible] soli deo [illegible] et [illegible] / et nullam [illegible] potentiam [illegible] [illegible] anima / [illegible] potentiam [illegible] et [illegible] [illegible] et anima [illegible] est immortalis et incorruptibilis / quia nullo modo potest corrumpi / nec enim potest corrumpi per se quia non [illegible] nec dependet anima ab [illegible] / nec per accidens [illegible] / ut dicitur [illegible] magis [illegible] / [illegible] anima [illegible] est immortalis ut est notum / [illegible] anima [illegible] non est incorruptibilis / [illegible] anima [illegible] corrumpi nec per accidens / [illegible] incorruptibilis / [illegible] immortalitate anime sensibilis [illegible] [illegible] anima sensibilis [illegible] [illegible] / [illegible] et [illegible] / [illegible] ad [illegible] / [illegible] de [illegible] et [illegible] ad [illegible] anime [illegible] corruptibilis / [illegible] temporis [illegible] et [illegible] et [illegible] / non enim potest [illegible] corrupta / [illegible] anima [illegible] sensibilis [illegible] est corruptibilis et mortalis ut est notum / [illegible] anima sensibilis nullam [illegible] [illegible] / [illegible] anima sensibilis dependet a corpore / [illegible] sensibilis [illegible] corrumpi [illegible] corpore / [illegible] de immortalitate [illegible] [illegible]

1. Sed vero / ad actum felicitatis et immortalitatis in statu glorie [illegible] aptitudo a natura disposita [illegible] [illegible] dispositio [illegible] [illegible] et [illegible] a [illegible] ad [illegible] glorie / ita ad actum felicitatis et immortalitatis in statu innocentie [illegible] [illegible] aptitudo a natura [illegible] dispositio [illegible] [illegible] / dispositio [illegible] ab [illegible] [illegible] et complementum a [illegible] / [illegible] in corpore [illegible] corruptibili [illegible] / [illegible] est mortalitas [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] per [illegible] [illegible] / [illegible] debilitatio [illegible] naturalis [illegible] [illegible]

[illegible] radicalis et [illegible] [illegible] / [illegible] elementorum [illegible] ad [illegible] [illegible] / [illegible] erat in [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] ligni vite per quod [illegible] [illegible] / [illegible] in [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] elementorum quia [illegible] / [illegible] immortalitas [illegible] in statu [illegible] / [illegible] a natura et [illegible] / [illegible] ut est notum / [illegible] immortalitas [illegible] in statu innocentie [illegible] / [illegible] / [illegible] immortalis [illegible] et [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible] est [illegible] / [illegible] principiis naturalibus /

VIII [illegible] in statu innocentie [illegible] / [illegible] et [illegible] anima [illegible] est corruptibilis / [illegible] / [illegible] / [illegible] de trinitate dei [illegible] / [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] / [illegible] in statu [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible] in statu illo [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible] et [illegible] [illegible]

Possunt dici quia vir fecit quando seminavit et femina quando concipit / Voluntatis rectitudo quia non conveniunt nisi [illegible] finem ad quem carnalis copula instituta erat scilicet causa prolis / Generative [illegible] que [illegible] [illegible] in actibus [illegible] rationi rectitudini et voluntatis ordinatis / Virtutis [illegible] ex parte loco et tempore vir erat paratus ad seminandum et femina optime disposita ad concipiendum

Vel in quolibet coitu fuisset proles quando [illegible]

Pene infirmitate [illegible] peccata [illegible] Ignorantia / Infirmitas / Malicia / Concupiscentia

Iob v[illegible] [illegible] / Glosa [illegible] [illegible] | Superioribus quia [illegible] non [illegible] / [illegible] eis [illegible] / Inferioribus ne ei [illegible]

[illegible] li de [illegible] viri [illegible] i videa [illegible] nec [illegible] mater [illegible] filia

7

2

aut passibilis in quo est conformis perfe-
ctionis incorruptibilis [illegible] ut angeli
femina nec pateretur / Item conveniens
fuit ad generationem conjunctionem viri maris
et femine / et per hunc modum est in
paradiso fuisset generatio / Item dicitur quod
hominibus si in statu innocentie
permansisset fuisset sine proprietate
de se filios genuisset / quia nulla
[illegible] quod non fuerat ad generationem
fuit instituta / Genesis primo crescite
et multiplicamini / Item dicit quod preceptum
[illegible] quod [illegible] adam fuit
[illegible] datum si et [illegible] preceptum primum
cum ordinat ad deum et ad se datum
est quod preceptum obedientie / hoc ordinat
ad proximum / et sic datum est ei preceptum
de multiplicatione generis / Item
ordinat ad seipsum et sic datum
est sibi preceptum de comestione
[illegible] est in primo [illegible] crescite
et multiplicamini / hoc datum erat
de ligno paradisi comedite / Item
de ligno scientie boni et mali nolite
comedere / Preceptum de comestione
respicit [illegible] / preceptum de obedientia
animam / preceptum de generatione totum
coniunctum / Item [illegible] in
statu innocentie genuisset [illegible]
[illegible] maris et femine [illegible]
quod in illo statu [illegible]
[illegible] modo [illegible] nullus
[illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] / [illegible]
[illegible] ordinatur [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible] ad illud [illegible]
et [illegible]
[illegible] et [illegible] fuisset
[illegible] et [illegible] in
femina [illegible] / Item in statu in-
nocentie [illegible] fuisset [illegible]
[illegible] / [illegible]
fuit [illegible] ordinati ad generationem
[illegible] in [illegible] non est nisi [illegible]
[illegible] in uno statu in [illegible]
[illegible] genuisset [illegible]
et feminam / [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] de [illegible] et de
[illegible] / in [illegible]
[illegible] in [illegible] medita
[illegible] / et est [illegible]
[illegible] per [illegible]
[illegible] / [illegible] per ad [illegible]

aliorum [illegible] scilicet per [illegible]
[illegible] at virginitatis [illegible]
incorruptionem [illegible] / Item ad illa
[illegible] per statum / [illegible] in statu in-
nocentie fuisset in [illegible]
feminarum [illegible] virginitatis
[illegible] / Item [illegible] in statu innocentie
[illegible] nullus [illegible] genuissent
in [illegible] originali [illegible] fuissent ab-
[illegible] nullo [illegible] penali [illegible]
[illegible] ab [illegible] nullo dolore [illegible]
[illegible] / quia nulla / [illegible]
[illegible] / [illegible] in statu innocentie [illegible] fuisset [illegible]
[illegible] violentia [illegible] nullus fuisset [illegible]
[illegible] / Item [illegible] nullus [illegible]
genuisset in [illegible] originali [illegible]
fuisset absque nullo [illegible] penali /
[illegible] in generatione [illegible] fuisset
[illegible] non [illegible] a statu sue
integritatis [illegible] / [illegible]
de [illegible] corruptionem [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] / [illegible] de [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]
fuisset in generatione / [illegible]
[illegible] maior fuisset delectatio
[illegible] / Item [illegible]
delectatio [illegible] / [illegible] appetitu
nature instituto / nature destituto / et
[illegible] / [illegible] in statu
[illegible] appetitus [illegible]
[illegible] / et non de-
stituta appetitu ad [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] / in appetitu [illegible] /
Item [illegible] appetit [illegible] delectationem
[illegible] in [illegible] / [illegible]
delectatio in [illegible] attendit
in [illegible] / [illegible] appetitu nature instituto
[illegible] appetitus [illegible] / [illegible] appetitu
nature destituto appetitus [illegible]
[illegible] / [illegible] appetitu [illegible] appetitus
delectationum / [illegible] in paradiso
[illegible] maior / [illegible] et [illegible] non fuisset
fuisset maior / [illegible] delectatio nullus
[illegible] maior fuisset delectatio [illegible]
[illegible] delectatio [illegible] modo [illegible]
[illegible] et [illegible] in statu innocentie in [illegible]
[illegible] maior fuisset delectatio nullus
[illegible] appetitus / [illegible]
[illegible] ad [illegible] ad delectationem
et [illegible] [illegible] stimulante
/ quia nulla / [illegible] ordinata
delectatio [illegible] appeti-
[illegible] in originali iustitia maior
fuisset in [illegible] / Item delectatio

[illegible] moderationem ut [illegible]
[illegible] [illegible] status [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] facilis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

[illegible] efficacia [illegible] / Affabilitatis eloquentia / Simplicitatis apparentia / Dolositatis latentia

[illegible] 407
[illegible] sic [illegible]
[illegible] fuisset [illegible]

peccatum veniale / carnis corruptionem / concupiscentie infectionem / in obedientia virtutum sensibilium / in potentia regis corporis contra rationem
Et quia in statu innocentie similiter non cadit peccatum veniale ideo esse non poterat

Essentialis que consistit in quantitate et peccatum angeli antiquum et Iude et multorum aliorum gravius est quam peccatum hominis
accidentalis / Ad exorsionem movetur / sicut peccatum motum fuit minimum peccatum et maximum / Ad eandem efficaciter si voluntas persistente sic minus nullus aliud / Ad corruptionem sequentem sic maximum quia nullum peccatum tantas corruptiones fecit

mediata est culpe vel pene appetitum
maiorem est minor in regentem / Et tamen quia
nullus in statu innocentie maior sensus
delectatio vitalis in regentem / immo tamen dicendum
est sicut quod delectatio principaliter dilecta
tamen nulla / Dicendum quod causa vera est ipse eligit
peccatum primum Ad autem inde ipsi hoc non
cessabat fiat prius quod venialia sicut dimissa
fuerunt / Quamvis in nata anime gravi
bile est corruptibili / sed hic forma anime
invisibile necessitate est ad corruptionem /
21 VIIII Utrum primum peccatum Ade fuit mortale
et omnium peccatorum maximum primo
quantum secundum et motum / Et dicendum
est quod primi parentes in nullo verum
habuerunt impulsum ad peccandum
facile fuit eis obedire quia tamen non fe
cerunt ideo gravissime peccaverunt /
Unde et gravissime puniti sunt quia in
tota sua posteritate / Ideo quod vera
In alio dicitur primi parentes tunc
graviter sed propterea vel legis divine
vel nature sed solum disciplinam ecclesie
servare non clerici malicia / in nimium
peccaverunt / ideo quod sola / Indicatum
erat vobis autem primum utrum peccatum Ade
fuit mortale vel veniale / Et quia non
secundum communem morem consentientia
tamen in neque est effectum minore in sta
tamen in esse Ade erat subdita deo et ca
ro erat / quia vires inferiores erant sibi
subdite / ideo illa maneret non po
terat illa de ordinari et in grave
sed illa peccatum veniale tunc non
peccabat / quia non erat a deo / ideo
implere fuit primum bonorum peccatum
venialiter / peccat quod magis separat
se a deo et se inordinatum inclinans
sensus et in eo preceptum divinum transgre
diendo / Secundo primum peccatum Ade
fuit mortale quia est nobilis / et uno quod
anime peccatum directe contra divinum
preceptum est mortale / sed tale fuit
peccatum Ade / ideo est mortale / sicut dicit
Iohannes XIIII Qui habet mandata
mea et servat ea ille est qui diligit me
ergo qui non servat mandata non dili
git me / et Augustinus qui non est mecum
contra me est / Tercio primum peccatum Ade
non potuit esse veniale / Quoniam
Adam in eo quod preceptum sit a deo
avertit non venialiter sed mortaliter
peccavit / Et tamen per peccatum veniale
hec recipiuntur de ordinatione non tamen a deo
avertitur / Secundo an omnium peccatorum fuit

Mala suggestionem quam recepit vel dem
Diabolus in te facilem presumptionem cui sic dicit
temptationem misit facilem expositionem nec pacientiam moriendi

gravissimum omnium peccatorum / Non secundum
speciem tamen Unde est peccatum gravitas
est duplex essentialis et accidentalis / Essentialis
est que inducitur secundum speciem peccati
accidentalis est que inducitur sed circumsta
ntias. sed circumstantie / Secundum primum speciem
peccati / peccatum Ade non fuit gravissimum
/ quia nec in genere peccati fuit / quia
gravius fuit peccatum angeli / nec in
genere peccati contra deum / quia gravius fuit
peccatum Iude / et multorum aliorum /
Secundum vero circumstantias peccata gravius
sed sine obedientia et excessum necessa
riis sponte ad creatorem maneret
ad peccatum / fuit peccatum committendo / et
ideo peccatum magis quam addit repu
gnando ad eum et propterea voluntate
quod maior reperitur in aliis peccatis /
/ Et ideo quantum ad hoc magis repugnando
ad superiorem i. deum quod secundum est
sed est magna quia est in tota poste
ritate / et ideo quantum ad hoc maximum /
Tercio licet primum peccatum Ade fuit
non fuit gravissimum / potest tamen dici gra
vissimum in ordine quantum ad perfectionem
et ad primum motum quod fuit mi
nimum / quia est nobilis / quia peccatum Lucife
ri fuit gravius / quia tamen contemptus
deum offenderet / sed quantum ad motum
nullum ita levi motivo tendit
et deum offendit nec aliquod secundum
tantas miserias fecit quam peccatum et
in dampnationem / Secundo quarto vero / Quartum
primum Ade peccatum non fuit per se sed
per accidens maximum intelligi non
commictendo / Quamvis Ade peccati pena
non per se sed per accidens fuit magna
i. non in ipsa persona sed in posteri
tate / Et tamen ipse dampnum sequens
et motum sequens respicit ad peccatum
maximum / Decimo Utrum alicui fuit
remediabile Non secundum commune
licet ex parte medici anime peccatum
sit remediabile non tamen ex parte in
firmi / quia peccatum quod ad hoc
accipi dicitur ex parte peccatoris / Dicit
autem spiritus relictis vitiis carnis /
et a carne separatis non est spiritui
separati stabilis et inseparabilis
erat / nec nullus eius aliorum
bona fantasiabilis / sed et ipse conicit
in carne assumens imitatur
subiacet et inseparat ipse / et nullus
eius apprehendit in fantasiabilibus
hinc constringit quia secundum electionem

in re immortali
Peccatum angeli / convoluntate i. stabili
fuit irremissibile / contra gressionem in excusabili
quia fuit

Familiare impugnationem veri re / video aliam legem in me in rest glo hostis quanto vicinior tanto nocivior
Crudelior est temptatio carnis / Exitus in secundum veri / Caro imponit adversus spiritum glo / Caro non insit per carnem temperat
ex hoc triplici / Malorum incursionem veri ro / Quod nolo malum hoc ago
hic / Magis continuum impugnationem veri ro / Ideo quod non inhabitat in carne mea Ro. et sequitur infelix ego homo quis me liberabit

tev. dei — Superbia i. mentis elacio; Inobediencia i. mandati transgressio
Ast[r] peccat — tev. viri — Exemplo male accidit; Verbo i. porrecte suggestionis
tev. fin — Inmoderate scientiam appetendo; Inordinate delicias querendo

2 Ada[m] peccavit — Intus — Elacio superbie se minus apciando; Appetitu avaricie scire volens eciam si transgrederet mandatum; Curiositatis expetere comedendo fructum; Negligencia i. mystica mulieris non corripiendo
Extrins — Nimia amicabili complacencia mulieri morem gerendo; In obediencia mandatum transgrediendo

sic et sicut natura sponse separatis / rerum est eadem variacio in va riabilibus et inmutabilis / in eo adeo sic credit sine [illegible] sit sine malicia / Sponse vero considerati [illegible] in mate ria communi variabilis est ex qua [illegible] tione [illegible] / et ideo peccatum angeli non fuit remediabile / sed peccatum hominis fuit / et hanc racionem tangit Damascenus [illegible] cap. quod est racione mutabilis suscepti[bi]litatis prima / angelus vero [illegible] est racio [illegible] / [illegible] peccatum angeli racione [illegible] stabilitate sit irremediabile / peccatum hominis fuit remediabile [illegible] pro [illegible] / Secundum [illegible] in angelo nulla fuit peccati occa sio / [illegible] in Ada [illegible] peccati ex [illegible] / [illegible] angelus [illegible] te non petivit / Ada [illegible] petivit et penituit / [illegible] est [illegible] pz [illegible] quod [illegible] sicut sic [illegible] adhuc sunt [illegible] non sunt [illegible] est in secunda [illegible]

[r]ufin — Fuit

2[a] **Peccatum** Ade et Eve i. prima transgressio [illegible] liter sic [illegible] in [illegible] tanti sed [illegible] quod [illegible] [illegible] super [illegible] secundum [illegible] est [illegible] / in [illegible] magis peccavit / et in [illegible] que peccavit [illegible] peccatum [illegible] / [illegible] dicit [illegible] mulier [illegible] [illegible] omnia [illegible] sunt peccata [illegible] et appetiit esse [illegible] sicut dii scientes bonum et malum / et [illegible] quod [illegible] peccaverunt / [illegible] sunt [illegible] peccatum peccatorum / [illegible] [illegible] et [illegible] / [illegible] debitarum [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] peccata [illegible] adulterium [illegible] / [illegible] deformitates et [illegible] principa lior et formalior [illegible] peccati [illegible] sunt [illegible] principa liter [illegible] a voluntate peccantis [illegible] in [illegible] peccati [illegible] [illegible]

[illegible] sicut [illegible] in peccato primorum parentum p[ro] [illegible] sunt deformitates scilicet superbie ava ricie [illegible] et in [illegible] / [illegible] [illegible] omnis [illegible] sunt [illegible] [illegible] / [illegible] quod superbia sunt [illegible] et [illegible] / [illegible] [illegible] in appetitu [illegible] in [illegible] quod [illegible] ad superbiam / [illegible] appetitus est appetitus [illegible] in qua [illegible] quod pz ad [illegible] avaricia / ex quo [illegible] appetitus [illegible] ligni [illegible] appetivit / quod pz ad gulam / [illegible] quod [illegible] est actus [illegible] ligni vetiti / quod pz ad inobedienciam [illegible] primorum parentum superbia fuit [illegible] peccati [illegible] [illegible] [illegible] peccatum primorum parentum [illegible] peccatum fuit superbia pz quod alia [illegible] peccata [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] determinatur / [illegible] primorum peccatum [illegible] peccatum fuit avaricia / [illegible] primorum pa rentum [illegible] peccatum fuit gula / [illegible] primorum [illegible] peccatum [illegible] fuit peccatum inobediencia / [illegible] [illegible] appetiit [illegible] [illegible] [illegible] et imitatur [illegible] [illegible] vel [illegible] in [illegible] in [illegible] / [illegible] nulla creatura [illegible] appetere se [illegible] creatori / [illegible] [illegible] intelle [illegible] [illegible] credunt [illegible] Lucifer appetiit deo assimilari in [illegible] potestatis [illegible] super [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] in plenitudine regendi et [illegible] [illegible] [illegible] creatura [illegible] [illegible] [illegible] sic deo [illegible] / nec in toto nec in parte [illegible] [illegible] quod appetiit deo assimilari in plena imitatione [illegible] [illegible] [illegible] appetivit / et sic appetere non est malum si appetit eo modo et eo ordine et eo [illegible] appeti [illegible] / [illegible] [illegible] nata que [illegible] ordinem nature / et hanc appetere malum est / [illegible] si [illegible] appetere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] / et [illegible] sunt [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] appetiit [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible]

Ignorancia — Invincibilis / [illegible] nec culpa nec pena [illegible] [illegible] utile et aliqua ignorare; [illegible] nolendo et non potendo pena; [illegible] nolendo et potendo culpa
Vincibilis
Naturalis i. [illegible] et [illegible] [illegible] nec culpa nec pena in [illegible] pena
Nonnata — Invincibilis ut [illegible] pena; Vincibilis [illegible] ut in [illegible] culpa magna; Affectata [illegible] nolendo culpa; Crassa et supina negligendo culpa

Ignorancia — Regnans [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible] ad salutem nec [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Decepto fit ymt — Imperfectis in consideratione / eterna sunt acceptio / sic in esse potuit adeo in ... / ple procul approbatur sic no — In hore sunt — Sta ane / constitutis gratie / potens media — petra — debilitat potentia / privat gratiam / Relinquit statum

Clementia xxij Glo. Compescencia d'auc animi potest per alia dyabolus sibi operando mala

et adeo appetit id appetitu absoluto simul. Adeoque sed fieri sibi posse non credendo. Unde non appetit appetitu completo et absoluto / Sed quodam conditionato si fieri posset. Unde nunquam utique appetitum appetit, estimans tamen non credidit capere valuit. Secundo patet. Quoniam appetierunt similitudinem dei in scientia vel bonum et mali per quod nosceret. Quoniam dicit appetitu de sua vel bonum et mali appetit. Similitudinem dei / Cum enim estimans utique similitudinem dei appetit circa tamen inferius adeo ne remissius habent ambitio / Ergo de quibus de conceptis non sunt. Primo ad unum petrum. Per dicta magis alto. Item quia ad causam quibus per adulterium mauris et fornicacionem / a quo ad concupiscentiam / sic fornicatio que est maiori libidine movente maiori et / aut per ad dispensationem aliquam sive magnitudinem per fornicationem facilius maiori fornicationem agricia. Primo petrum ad [illegible] esse talis sunt / ergo similiter primus / hec petrum esse maximus sunt / quia appetit se per deum credens id / posse fieri / ad non credens id appetit posse fieri. Sed tamen utique ad per se et deum unum peccat / Ergo maximus fuit petrum adeo quia sunt causa dispensationis aggravantes quia circa non sunt. Secunda quia prelibus conditionem dependent in peto et motivum principale ad peccandum / Adeo sunt uti magis peccat / sicut quidam et utique taliter sed incipere pecc. sicut quidam est non magis / Ad principale sunt uti magis peccant. Sicut quidam non magis / et sibi est utique causaliter peccat. Per quod nosceret. Quoniam motivum prelibus uti peccat magis sunt / Sicut non dominus et pilatus adeo peccat magis nisi sicut quidam / Quoniam adam et eva in paradiso transgressionem precepti non talis se fecerunt in medio peccandi / Ratio que est via per stimulo causa et ingenitus adeo. Unde taliter peccavit in genere pecc. scilicet superbia / et sicut quidam sed uti peccavit magis sunt non motivum principalibus ad peccandum / nos

VIII Deus potuit homines facere per naturam suam impeccabiles.

Et adeo per se / de Summa xij tum a conditione natura. Deinde est ut peccare non possit / quod est illi natura. Tamen de causa quia conditione natura sive natura est / et quia naturam ultimam aut finem ultimum sit creaturae impeccabilis / et tamen cum non potest deviare a fine / sed quod non illo fine tamen attendit circa naturam facultatem non potest mente creature causa / ergo nec impeccabilitas est sibi. / Sed de naturali aut causa primus. De conceptis / quia non sunt ... impossibile est et sicut ... in esse operatio / sicut non aliud et aliud nisi impedit / non ergo creature voluntas in se potentia peccandi a natura / non potest ei in esse impotentia peccandi a natura / sed tamen a gratia / Tamen ipso creatura ... est in se nihil et a deo ipsius quod de se tendit in se defectum nec potest esse nisi a deo / voluntas igitur creata ... quod creata est per defectum / ... non quod voluntas est per adherere causa conversum in se ad ea se advertere / ergo potest deficere et non deficere / Deficere autem voluntatem quod est peccare. Unde natura ergo de se posse peccare. Ipsius quod per naturam nulla creatura deus potuit non posse peccare / Secundo impossibile est conferre per naturam suam esse impeccabilem / quia noli / et non quod impeccabilitas aut procedit ex quia inmutabilitate naturae / et sic est nobilissimum et soli deo proprium / aut ex immutabilitate naturae / et sic est ... / quod est limitacio naturae ad unum sicut in brutis / illa enim peccare non possunt / cum quod ad unum necessitata sunt. / Ergo at quod liberalitate arbitrii et libilitatem ad utrumque / ergo potest peccare et impossibile est ipsum esse impeccabilem / unde et non possit peccare in anima per se est quia non reservat bonum / nec est immutabilis forma que sit prima intrinseca / non erat per se a natura sed aggregata est extrinseca anime. / Sed eam natura. Cum tamen secundo sunt impeccabiles per gratiam non per naturam / Unde sicut inmutabilitas ita et impeccabilitas per hoc conservi donum gratie non naturae / Tamen potuit deus naturam conservare naturae bonitatem / sed non naturae impeccabilitatem / non quod natura voluntatis creature non repugnat voluntati naturali / repugnat autem impeccabilitati naturali. Unde dicitur ... illa creatura quod non

Excepto Xi pecc. eius omnium ... — Completo adiungitur dignitatis status quia si esset unius tamen status non esset universi vel si cent una essentia et filia non esset opportuna ut dicit augustinus — Vetustate esset successionem mali, quod homo ampli... decorat ... in statu glorie proportionaliter ad statum mei amplius — Venustate — ... si non statum hominis in gloria esset creatus ... non ... — Sublimitate — difficultate merendi ... si in gloria esset creatus homo non virtuose meruisset ... non consistit tam bonum et difficile ut dicit philosophus — ... sublimite ... quod ... ut ...

Nam deus non debuit homines facere in statu glorie sunt xx

Excepto di ... cautius ut ... infestatur — Altitudo potestatis — prestatione feliciate que alt statum ... alt ... et ... — Magnitudo sapientie in omni ordine si non ... sic sapientia ... ordinationem — Latitudo clementie ... melioracionem assumendo de statu ... ad statum glorie — Rectitudo iustitie

possit peccare sit melior. Non sequitur
immo creatura que posset peccare in
creatura contingit ex determinatione
propria ad unum aut determinatio
[illegible] possit vel [illegible] [illegible]
ut in beatis. Et sic non melior
est nec quia potest peccare [illegible]
non potest sicut angeli. Vel [illegible] Deum
quia sic non melior est simpliciter nec
quia non potest peccare nec simpliciter
sive simpliciter tamen [illegible] ad superiorem sicut
sed quod non peccet simpliciter melior
est illa que potest peccare. [illegible] non potest.
anima gloriosissima [illegible] de corpore
[illegible] fortior et ardentior [illegible]
[illegible]. Non tenebitur in legem
[illegible]. Ceterum lege illa
creatura sit melior simpliciter que non potest
peccare ex dono gratie, sicut quod tamen
et in ordine ad meritum [illegible]
melior est illa que potest peccare ita
tamen quod non peccet simpliciter sed [illegible]
[illegible], et est de mente Augustini de
civitate dei. [illegible] posuit angeli
sunt meliores hominibus absolute
et simpliciter. Sicut [illegible] liberi
[illegible] simpliciter meliores sunt angelis
non absolute sed simpliciter quod [illegible]
[illegible] simpliciter quod [illegible]
[illegible] est sine victoria [illegible]
[illegible] humana dependet a pena
[illegible] suadentis mala et [illegible]
in victoria et expugnatione ad
[illegible] [illegible] [illegible] primi
parentes temptati et [illegible] sunt
[illegible] sicut [illegible]
[illegible] non tamen attendit
[illegible] peccatis [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible]
est [illegible] [illegible] [illegible] ut de
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] fieri [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] peccati
[illegible] peccatis [illegible]
[illegible] temptati et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] peccatis temptati et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sunt
[illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
dei [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] et [illegible]

[illegible] per lapsum [illegible] ad
[illegible] gratiam et [illegible] [illegible]
ad [illegible] gloriam [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] non [illegible]
impedire [illegible] magis ad
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] non est impedita quod
ad meritum [illegible] magis sint ordinata
[illegible] in illa [illegible] [illegible]
non [illegible] quod non po-
tuit [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] est [illegible] quod adam est lapsus
[illegible] quod non [illegible] lapsus et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et non [illegible] male [illegible]
[illegible] ut de Augustino [illegible]
de civitate dei [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] quod in [illegible] [illegible]
sed [illegible] quod [illegible] ex principiis nature
[illegible] non peccare in [illegible]
[illegible] ex principiis nature [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
anime [illegible].

Utrum peccatum [illegible] sit in potestate [illegible] anime in sensualitate [illegible] et rationem. Et arguitur primo quod in sensualitate non possit esse peccatum quia esse peccatum in [illegible] voluntate [illegible] in [illegible]. [illegible] insensualitate [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] ad optimam [illegible]. [illegible] semper [illegible] optima [illegible] [illegible] [illegible] peccat. [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] tres [illegible] primo [illegible] insensualitate [illegible] peccatum [illegible] sensualitas in [illegible] potest [illegible] sicut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in ordine ad [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] peccatum [illegible] actus in [illegible] moralis. Actus [illegible] moralis non est [illegible] relatus ad voluntatem que est [illegible] principium moralium. Ad voluntatem [illegible] aliquis actus potest [illegible] [illegible] quod [illegible] ex imperio voluntatis et in [illegible] voluntas [illegible] plenum dominium [illegible] quod [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod potest illum [illegible] [illegible] et in [illegible] non [illegible] [illegible] anime plenum dominium [illegible] est motus sensualitatis et [illegible] [illegible] potest esse peccatum veniale.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] excusat a toto [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] excusat a toto [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] excusat a toto [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] excusat a toto [illegible] excusat a toto ut [illegible] [illegible] [illegible] excusat a toto [illegible] a toto [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] excusat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non excusat

ipse peccatum imperfectum / Octavo in inferiori
sensualitate licet non possit esse peccatum mortale
potest tamen esse peccatum veniale, patet quia nolo
/ Nono in primo in sensualitate respicimus
est de ordinatione debiti actus ad potentiam
superiorem modo naturali institutum
/ Decimo sensualitas saepe mediante ratione
satagit pervenire cuius tamen imperium
dirigit et petit / Undecimo saepe sensua-
litas non in toto rationi subicitur
cum tamen de institutione naturali subici
deberet / Duodecimo articulo quomodo peccatum est
in parte inferiori rationis / Non sit primo
sciendum duo sunt genera peccatorum spiritua-
lia scilicet et carnalia / spiritualia
autem contingit circa obiectum apprehensum
sensualitati / autem non / Quia in hiis
autem peccat ratio inferior sine sensua-
litate / ut in invidia et superbia / Quando
motus sensualitatis / ut in actu fornicationis
alienae / sed carnalia sunt circa
obiectum sensualitatis / Quia in hiis non
peccat ratio sine sensualitate / Secundo non
sunt eiusdem primo motus sicut ad rationem
inferiorem pertinet respicere sensualitatem
ita ad superiorem rationem respicere inferiorem
/ Unde sicut sensualitas non peccat sine
consensu vel negligentia superioris
/ Dico peccatum rationis inferioris non est
aliud quam ipsa voluntas complacentiae
in eo quod ratio inferior apprehendit / Quod
autem est in suo genere veniale peccatum ut
verbum otiosum / et tunc sine ratione superiori
completur sine non / Nec est ipsa venia-
le peccatum / ipsa vero nimia libidine
quod de suo genere tendit ad morta-
lem ut complacentia surgentem / Quia vero
superior cum consideratione perceperit dum
nec consensit statim reprimit / et
tunc non est ipsa veniale / Quod non sta-
tim reprimit / aut quia expresse consentit
et tunc est mortale / quod non expresse
sed negligit reprimere / quod quia manet
talis complacentia per sufficientem deli-
berationem et perfectam advisionem / et tunc est
mortale aut non / et tunc non est
mortale / Octavo in parte rationis inferioris
non potest esse peccatum mortale sine superiori
patet quia nolo / et vero quod peccatum mortale
est motus a deo totaliter aversio / quod autem
non meretur poenam sed privationem mor-
te aeterna / Talis autem totalis aversio
non est ipsa nisi superior per rationem

de praeceptis / et a deo totaliter avertit
/ Et octavo in ratione superiori in primo / Unde de-
lectatio offertur si statim per superiorem
rationem reprimit veniale committitur
/ Decimo si delectatio offertur et expresse
per superiorem rationem consentiendo mortale
committitur / Undecimo cum delectatio offertur
et per sufficientem deliberationem et perfectam
advisionem non reprimit mortale commit-
titur / Duodecimo articulo quomodo in parte
superiori rationis / Non sit primo
sciendum quod sicut in sensualitate
non potest esse peccatum mortale sed veniale
tamen / sic in superiori parte rationis non
potest esse veniale sed mortale tamen / Sed
hic non videtur verum / Ideo dicendum quod in
in genere vero superior immediate
movetur / Quod est veniale ex genere actus
/ et tunc peccat venialiter / Quod est
mortale ex genere motus
aut quia circa obiectum quod ratio superior
apprehendit ut in spiritualibus /
et tunc quod motus est surreptionis et pec-
cat venialiter / quod est deliberato
consensu / et sic mortaliter / quod
circa obiectum quod ratio non apprehendit
per se sed in peccatis carnalibus /
et tunc sic peccat mortaliter / sic non peccat
nisi per deliberatum consensum / Decimo quod
in parte superiori rationis tale peccatum
mortale committitur cum ratio deliberato
consensu in obiectum apprehensum in-
ordinate movetur / patet quia nolo / Undecimo in
primo si ratio superior in obiectum ap-
prehensum movetur immediate surreptio-
ne committitur peccatum veniale / Duo-
decimo superior in obiectum apprehensum
movetur inordinate deliberate
committitur peccatum mortale / Tertio cum quis
ex genere actus illud in quod superi-
or ratio movetur est veniale tunc
non committitur peccatum mortale / Quarto
quod est verum patet quia omnibus rationibus
temporibus ad actum videtur
peccatum est in voluntate sicut in ca-
ret vel in potentia vel adiuvante sed
non sicut in subiecto / 27

Ut: ii Omnibus rationabilibus
naturis competit quemadmodum
liberum arbitrium voluntatis sicut ait
patet Anselmus in libro
de libero arbitrio / maior libertas vo-
luntatis est plena in bonis quam in
malis / sed in bonis ordinatior

2

tam integra mercatura quam in cre-
atore, sed in creaturis pono ergo quod
liberum est in omnibus, ergo quod verum
in eternum dat sed angelus liberum
erit liberum arbitrium, sed non potu-
it conpetere peccato ergo non est libe-
rum in hominibus liberum cum est
in angelis et aliis spiritibus ergo sed
in decisione erunt tres articuli primus
de conceptu secundus non sed inmote
in libertas arbitrii pro duplici
conpendio primo per comparationem alterius
agnoscendo et per est cuius libertas
triplex scilicet a necessitate coactionis a culpa
inclinante et a miseria impellen-
te, quo ad primum ad quem et secundum
triplex est libertas scilicet ad faciendum id quod
licet id quod libet et id quod expedit
libertas arbitrii comparata ad primum
ad quod recipit magis et minus ...
quo ad ... maior est facultas ad fa-
ciendum id quod licet vel expedit comparata
vero ad tertium agnoscendo quod recipit magis
et minus scilicet libertas a culpa et a culpa
et a miseria quod non nisi scilicet libertas
celestis quae est a carentia libera quam
proprie denominatur liberum arbitrium
secundo licet liberum arbitrium vo-
cetur quo ad celestia omnibus ro-
nalibus creaturis conveniat equaliter
conveniunt tamen eis inequaliter, in his quod
sibi insunt inequaliter secundum
primum, liberum arbitrium liberum arbi-
trium potest dici excellentie dignitate
et consequendi potestate seu facultate,
non est conveniens omnibus rationalibus
creaturis patet quod sed soli beati sunt
liberi, quod dignus est liberum arbitrium
in deo et in sanctis est in creaturis
et miseris, secundum liberum arbitrium
potest dici privationis similiter et miserie
non est conveniens omnibus rationalibus
creaturis natura patet quod sed soli
beati sunt liberi, in hac vero vita
quae est magis similis miserie et
culpe et aliis ... ut tamen ...
in patria sunt in bono confirmati
ita quod malum velle non possunt, tamen ha-
bent libertatem arbitrii, ut quod sine
coactione volunt bonum et hec est
celestis libertas arbitrii tertio licet
in diabolo sit libertas liberi arbitrii
quo ad nec non tamen quo ad ...
27 ... quod liberum arbitrium sunt ...
... ad bonum quod ipse nec ...
... voluntas possit cogi ...
... scilicet ... et abso-

et insufficientiis sine condicionata prima
non potest cogi liberum arbitrium sed actum
proprium sine efficacia, licet secundum actum ex-
teriorem ab eo imperatum, sed potest cogi ...
quo ad actum proprium magis necessitatis
... secunda ... sed impul-
... non sed ... in anima ... quod
... cogi ... apprehensiva quod potentia apprehen-
siva patitur de necessitate ab obiecto proprio
... et motiva quod potest organum
... quod non potest cogi ut voluntas,
secundo licet voluntas possit cogi in-
sufficienter et condicionaliter non tamen potest cogi
sufficienter et absolute patet quod nolit, tertio
secundum licet potentia apprehensiva possit co-
gi ab obiecto non tamen voluntas a volito
... licet potentia motiva possit cogi
ab organo ... non tamen voluntas
a volito, ... in ... dicunt
vinci a passionibus non per repulsionem
sed per vehementem impulsionem, ... cuius
ab hiis ... liberum arbitrium a deo possit
cogi, non secundum ... liberum arbitrium
dicitur ... manente libertate
... non potest fieri quod non potest simul
... ad opposita, ... non manente
... alterum ... potest et per
... manente libertate ar-
bitrii arbitrium a creatore liberum
non potest cogi patet quod nolit ...
secundum scriptum ... dicitur conpelli
... non ... per ... sufficiente
sed per inductionem scilicet per tribulationes
vel ... secundum ... vel ...
dicit nemo venit ad me nisi pater meus
... traxerit eum, non ... licet
conpellendo sed vehementer inducendo
... per ... et pa-
... per ...
scripta per ... sicut dominus
... ita cor regis in manu
... voluerit inclinabit illud
dei ... non de ...
... de inclinatione ... est vera
sed ... prima ...
... illa prima
... ad ... patet ...
... sit ...
... primo
Utrum ad bene volendum requiratur 26
gratia creata libero
arbitrio sine voluntati realiter
distincta, et arguitur quod non, anima dicit
Augustinus de trinitate deus ... sicut anima est
vita corporis ita deus est vita anime
ergo ipse est gratia per quam vivit anima.

... deus ... imago ... anima ... deus ... potentia ... si ergo ... anima potentia
... anima ... imago
... potentia ... anima ... et ... potentia
... est potentia ... et ... actuum
... obiectum voluntatis ... actus ... voluntas facit nos volentes
... facit nos volentes ... voluntas ... et ego

quod sit in alterum aliquid sic gratia conferat
animas, quod ponit in ea novam formam
Dei. Vel non sit forma creature aliquid gratia
gratia non est Dei, ipsa est quid creatum
quia quando vadit in descensum est. Tres autem
primus utrum gratia ponat aliquid in
iustificato. Per quam non sunt infusionem
de non grato gratum fiat, a de grato magis
gratum mutationem aliquam importat. Aut
quia a parte iustificantis, aut a parte iustificati.
Si non iustificantis, quia mutatio non cadit
in deum, semper enim uniformiter se habet ad
animam. Quia a parte iustificati, aut aliquid
solum ab ipso aliquid removendo, aut
etiam aliquid ponendo. Si solum removendo, quod
id quod removetur sit natura per se sufficit
ad meritum et ad gloriam, quod est heresis.
Si aliquid ponendo, quia gratia aliquid ponit
in iustificato, nec potest dici quod est sit rela-
tio solum, quia in ad aliquid per se et solo
non est motus nec mutatio. Tertio gratia
ponit aliquid in iustificato, quia aliter non
non solum removeret ab eo peccatum, sed etiam
ponit in animam statum iustificatum. Contra
|| raõ primum ad hoc quod deum non aliquibus fiat accep-
tatus vel dilectus seu acceptus, aliquid mu-
tationem aliquam fieri in altero illorum. Vel quia
si nulla fieret mutatio propter eorum sic haberent
ad invicem, quia non plus unus esset acce-
ptatus uni vice quam alia. Primum ad hoc
quod aliquibus fiat carus deo non sit nec fieri
potest aliqua mutatio in deo, quia deus sim-
pliciter est immutabilis. Secundo ad hoc quod aliquis
fiat de novo gratus deo requirit mu-
tationem in eo cui est gratus de novo, non
solum removendo sed etiam ponendo. Tertio
ex solis naturalibus homo non sufficit ad ca-
ritatem et bonam voluntatem, quia
nulla est actio de bona voluntate nisi
que est deo cara et accepta, sed nulla
voluntas hominis prout cadit in
peccatum est deo cara et accepta ex so-
lis naturalibus, ergo etc. Quarto aliqui di-
cunt quod non sunt sicut ad illuminandum
hec corpus celum dum fit lumine
quod sicut lux efficitur in sole et lux
similiter in aere, sic ad illuminandum
mentis interiore dum sol lux requirit
sed efficitur in sole sic gratia increata
et similiter in mente, id est gratia creata.
Gratia enim perficit naturam, gratia vero increata
non potest naturam coniungere ut perfectionem
ut perfectum perfectibili, ita quod natura
et exigitur natura et gratia fiat

unum ad faciendum cum unum est sequatur
unum. Secundo ad hoc volendum
requiritur aliquod gratia liberum arbitrium
sine voluntate veniret absolute.
Patet et nichil. Tertio in primum libro
gratia ad sufficienter elevandum et
liberam voluntatem et ad recte vo-
lendum non est gratia gratis data sed
gratia gratum faciens. Primum hic gratia
est fides informata caritate. Secundo li-
bertas arbitrii que se non sufficiat
ad recte et bene volendum nec
aliquid operandum. Tertio per liberum
arbitrium requirit gratia ipsum pre-
veniens ad elevandum et perficiendum bonam
voluntatem. Quarto licet voluntas
de natura sua sit libera tamen per peccatum
eius libertas quo ad electionem boni et
persecutionem electi ita est depressa quod sine
speciali gratia auxilio nec bonum velle
nec bonam voluntatem perficere potest. Circa
actus de deo gratia operante et coope-
rante. Nota secundum fundamentum gratia acti-
o diuina largissime pro omni dono
gratis dato, sic secundum thomam dividitur
in preveniens que est donum nature,
ut intellectus ingenium etc. Et sub-
sequens que est donum gratie. Secundo mo-
do largo pro omni dono gratis dato
super addito nature, sic aliqui dicunt gratia
preveniens gratia gratis data disponens
liberum arbitrium ad bonum, sed gratia
subsequens dicitur gratia gratum faciens liberum
arbitrium in bono. Tertio magis stric-
te pro omni dono gratum faciente, sic secundum
augustinum gratia preveniens quod nominat
cuiusvis, sed gratia subsequens gratum
provenit. Quarto accipitur strictissime pro
dono gratie gratum facientis quod est prima
primum merendi, et sic secundum magistrum
gratia preveniens est quia sanat sicut inducit
liberum arbitrium a malo. Subsequens
vero que coadiuvat ipsum ad bene
faciendum. Primum dicitur et constat operatur
in libero arbitrio. Secundum cooperans
que cooperatur ad libero arbitrio. Secundo
gratia operans dicitur aliquod incipiente non
secundum essentiam sed per effectum. Patet et nichil et
ita se habet sicut sol dividitur lux solis
in hunc constringente et complementum.
Tertio primum non est gratie preveni-
entem precedente esse aliam et distin-
ctam a gratia cooperante. Primum eadem gratia
gratum faciens dicitur operans ut magis
manifestetur cooperans prout conmittet

2

conferat et perficit / Secundo sciendum quod deus
pro merito per gratiam primo creatam pro ea
gratia cum libero arbitrio cooperante
Tertio quod est verum scilicet quod conclusionem
hanc ad articulum 2m sciendum quod in effectu
remissionis sed non in modo / quod deus
remisit culpam per effectum sed non formaliter
et ideo in remissionem culpe non requiritur
alia forma media sed in iustificatione
cuius in qua requiritur gratia quia est dei pleni-
tudo cum fiat amicus deificus [illegible] /

21 Utrum aliquis in vita presenti gratiam
et gloriam de condigno possit
mereri / et arguitur quod non [illegible] Rom. 8 non
sunt condigne passiones huius temporis
ad futuram gloriam / et Rom. 6 gratia
dei vita eterna / ut intelligamus
deum ad vitam eternam perducere misericordia
nos [illegible] non pro nostris meritis [illegible]
[illegible] / In oppositum arguitur quod [illegible]
reddi ex condigno debetur / corona eterna
ex iustitia redditur [illegible] ad [illegible]
de condigno reputata est ut eterna iustitie
[illegible] quod verum / In decisione est tres articuli /
Primus si contingit mereri sibi primam
gratiam / quia non [illegible] dimittendum [illegible]
[illegible] meritum est cum meritum [illegible]
[illegible] non est meritum / quia liberalitate [illegible]
[illegible] meritum de [illegible] / [illegible] meritum
[illegible] / [illegible] meritum est /
primus contingit mereri primam gratiam / quia gratia
[illegible] non est premium gratia
[illegible] / sic [illegible] non contingit [illegible]
meriti gratia [illegible] est premium / Secundo et
[illegible] meritum [illegible] quod meretur sibi primam
gratiam / [illegible] non [illegible] mereri [illegible] /
[illegible] / [illegible] dei de gratia
indignum [illegible] deus dando gratiam
de indigno facit dignum [illegible]
[illegible] meretur iustificationem non [illegible] et [illegible]
[illegible] sed [illegible] est de illis [illegible]
ad iustificationem scilicet gratia peccati remissio [illegible]
[illegible] et motus liberi arbitrii / Secundus
articulus si contingit mereri augmentum gratie
[illegible] primo [illegible] culpe debetur
[illegible] pena [illegible] [illegible] culpe
culpe scilicet [illegible] / alia [illegible]
[illegible] et [illegible] / [illegible]
[illegible] debet duplex premium [illegible]
[illegible] scilicet de [illegible] apostolis / [illegible]
[illegible] scilicet [illegible] [illegible]
[illegible] meritum [illegible]
primum quod angelorum et [illegible] /
et [illegible] meretur quilibet augmentum
gratie / quod quilibet [illegible] ad habitum
disponit ad eius augmentum / [illegible]
[illegible] / et [illegible]

non meretur gratie augmentum nisi forte
de congruo non autem de condigno / [illegible]
[illegible] quilibet [illegible] gratiam non meretur
augmentum ipsius gratie [illegible] meretur
[illegible] / scilicet quod nulli [illegible]
non [illegible] est in gradu [illegible] angeli
in [illegible] / [illegible] / [illegible] est in gradu [illegible]
[illegible] est ad augmentum in [illegible]
[illegible] augustinum / ad [illegible]
gratia meretur augeri / et ut aucta
mereatur et perficiatur / meretur de augmento
et perfectionem [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] non [illegible] per gratie additionem /
Tertius articulus si contingit mereri
de condigno gloriam / [illegible] / [illegible]
condignum consistat equalitate dignitatis /
equalitas [illegible] [illegible] vel equa-
litas pendens sine [illegible] / vel [illegible]
[illegible] / primo [illegible] [illegible]
le est gloria eterne / [illegible] pene
[illegible] / [illegible] [illegible] offendit
eternum / dignum est [illegible] pena
eterna / [illegible] [illegible] et dignum
est vita eterna / [illegible] [illegible]
[illegible] ad facultatem [illegible]
[illegible] ad libertatem [illegible] / [illegible]
[illegible] non [illegible] / [illegible]
[illegible] non [illegible] mereri gloriam
de condigno / condignitate pendens [illegible]
[illegible] / [illegible] mereri condignitate
iustitie [illegible] / scilicet [illegible] / et [illegible]
de [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] passiones
[illegible] ad futuram gloriam / [illegible]
condignitate pendens [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible]
de [illegible] iustitie [illegible] condignitate
iustitie [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] meretur de condigno [illegible]
eternam / [illegible] gratie vita eterna /
[illegible] de condigno iustitie [illegible]
[illegible] non pendens sine [illegible] /
Tertio quod est [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] de condignitate pendens
non iustitie / Ad [illegible] / [illegible]
quod dat non [illegible] meritis [illegible]
[illegible] gratia [illegible] [illegible] /

Utrum homo absque gratia per liberum
arbitrium possit quelibet peccata 2. 8.
vitare et divina precepta adim-
plere / et arguitur quod [illegible] est liberum /

liberum arbitrium / [illegible] nobilitate [illegible] / quod deceat / hec omnia definit [illegible]
[illegible] rationalibus / [illegible] honestate / cognoscit / quod liceat
[illegible] / [illegible] utilitate / et / quod expediat
et [illegible] rationale
cognoscit [illegible]

Quod homo non possit omni temptationi in peccato resistere sine speciali gratia

Intellectus veritatis ... non multum vitari possit nisi cogitando omne peccatum quod possit sine lumine gratie ...
Infirmitas ... potestatis ... ut ... reiteratis peccatis dominatur ... demonia ... gratiam
Nobilitatis actus ipse cum actus scilicet resistere malo ... actus nobilissimus et ... iustitie ... [illegible]
... absque homine meritorie nisi per auxilium gratie ... liberi arbitrii instabilitas
Conditionis status scilicet presentis in quo est ... multiplex varietatis
Virtutis infirmitas ... ex pluribus ... impugnantis
Impugnantis committas ... singulis ...
In pugnandi varietas ... diversis
Hostium pluralitas scilicet ... [illegible]
Demonum importunitas demonia

quia nulla necessitate cogitur ad peccandum. Secundo est verum in alterum ... de ... singularis ... quia cum gratia liberum arbitrium non potest non peccare et dampnabiliter quia non potest homo sine gratia peccatum vitare. Secundo quod sua indecisione ... tres ... mus descripta. Primo secundum innocentie statum quo est status liberi arbitrii ... Secundo statum in quo sunt ... Secundo culpe et peccati mortalis in quo servituti est subiectum. Tertius gratie in quo a peccati servitute est liberatum. In primo statu poterat homo tam mortale quam veniale principaliter vitare. In hoc potest vitare omne mortale, potest etiam omne veniale in particulari non autem in universali. In secundo peccatum veniale non potest in universali mortale non potest vitare quamlibet tamen si non commissum. Declaro et primo homo in statu innocentie absque gratia gratum faciente poterat omne peccatum vitare in statu nature incorrupte non potestate homo facere. Patet quia nullum ... non potest vitare peccatum commissum quo uti est ligatus. Declaro secundo quod in statu innocentie poterat homo omne peccatum vitare nec dum mortale verum etiam veniale. Tertio in statu culpe non dum homo potest resistere quin cadat in aliquod peccatum mortale, verum quia peccatum quod primo non delet mox sui pondere trahit in aliud ut dicit Gregorius. Quarto quod in statu gratie non potest homo vitare in universali peccatum veniale. Secundus articulus utrum possit se ad gratiam iustificantem sufficienter disponere. Dico secundum innocentiam duplex est dispositio ad gratiam scilicet remota et proxima. Remota est per opera bona de genere bonorum. Proxima est per appetitum seu desiderium sive consensum gratie. In prima dispositione potest se homo per se disponere ad gratiam. In secunda non potest se homo per se disponere ad gratiam sine gratia gratis data. Verum quia gratia gratum faciens est supra facultatem nature et rationis quod ad eius consecutionem requiritur aliqua inspiratio super addita nature quod requirit plus ad eius desiderium. Quia omne desiderium surgit ex aliqua cognitione ut dicit Bernardus de libero arbitrio: conatus liberi arbitrii ad bonum cassi sunt si a gratia non adiuvantur et nulli sunt si non excitantur. Excitat quoque gratia liberum arbitrium

cum seminat cogitatum. Declaro et si per animam ... possit se homo ad gratiam spiritualem dispositionem remotam dispositionem tamen proximam per appetitum et consensum non potest se disponere absque gratia gratis data. Patet quia nullus ... homo naturaliter appetere gratiam nec sufficienter disponit se ad ipsam. Quoniam homo sufficienter facultate nature appeteret gratiam sufficienter se disponeret ad ipsam. Tertio ... ... in aliquo nec ledit ipsa ... sufficienter in homine non augetur sed in eius cumulum ascendit. Tertius articulus utrum absque gratia possit precepta implere. Dico secundum primum implere mandata contingit dupliciter. Uno modo secundum substantiam mandatorum faciendo ipsa opera, alio modo secundum intentionem mandantis que est homines inducere ad virtutes et ad vitam eternam. Secundo potest mandata implere per gratiam gratis datam. Tertio non potest sine gratia gratum faciente. Declaro et si absque gratia gratum faciente possit homo mandata dei secundum substantiam implere, non tamen complete adimplet mandata. Potest homo facere patet quia nullus. Secundo patet quia satisfacere precepto honorare parentes diligere ... absque gratia gratum faciente patet quia potest homo facere absque caritate. Secundum absque caritate non potest quis divina precepta adimplere. Patet quia finis precepti est caritas de corde puro conscientia bona et fide non ficta. Tertium et ... qui incipit vitam eternam habere studeat mandata dei in caritate implere. Patet quia aliter non est mandatorum impletio satisfactoria. Ubi ... quod est ... secundum intentionem ... prime et ... Ad ... voluntatis ... peccatum potest libere sed non peccat non potest peccatum ... vitare sine gratia ... ... questio.

Utrum adam in statu innocentie fuit in gratia et merendi efficacia. 29

Et arguitur quod non, quia dominus qui est gratiam potest conferre adam in illo statu non conferebat

Quod mandata dei sine gratia impleri non possunt ... quantum ad ... mandatorum completionem

... elevatas ut patet in mandato diligendi ... cum tota ... integer ... ... dei supra omnia ... supple elevatur supple ad elevatum possibile est ... et ... Contra ... ... elevato quod si ... possibile est ... ... corruptor ... de ... Naturalis totius hominis ordinatio scilicet ad ... in natura ... gratia ... ordinans ad ... elevans

Vir[tus] ne-
cessaria e[st]
gracia

Illuminans intellectum
Erigens et rectificans affectum
Perficiens actum
Supplens defectum
Stabiliens li[berum] ar[bitriu]m
Roborans in firmitate
Remunerans pugne g[ra]tuitate
Consolans et refitiens in impugnationis varietate
Protegens ab hostium pluralitate — Mundi concupiscencias, Carnis stimulos, Demonis insidias
Arcens demonium in portunitatem

Gra[tia] est ... ordinis naturalis in ordo est q[uod] se adoret rei ... actus et effectus operis ... non dat ... actuale
possibilitas ... ad ... et ... sunt corrupcion[is]

non possit perficere ut actum esse supernaturalem, igitur non habebat gratiam ... quod sola ... est probabilior ... in gratia ... spoliatis gratuitis, igitur habuit gratiam ... primus de ... secundum innocentiam et secundum magistrum ... dist[inctione] ... apud antiquos de hac materia ... in statu innocencie gratia gratum faciente caruit ... in illo statu ... gratiam gratis datam ... gratiam gratum facientem habuit ... actum ... sine ... voluntatem ad deum gratiam accepit, et ... gratia ad ... in anima ... voluntate naturali ... voluntariam ... et est ... habuit ... gratiam non accepit ... Adam in statu innocencie ... in primo actu ... sine voluntate ad deum ... gratiam gratum facientem accepit ... non ... malo resistere ... in bono perficere potuit ... gratum facientem non ... deus ... non dilexisset ... sapiens ... diligit deus nisi ... sapientia ... Adam in statu innocencie potuit malo resistere ... Adam in statu innocencie potuit in bono proficere ... Adam in statu innocencie habuit gratiam ... Adam in statu innocencie habuit gratiam ... voluntatem ... Adam in statu innocencie habuit ... possit stare ... non habuit ... possit ... angelis ... et ... secundum Thomam ... deus ... voluntatem ... in sui ...

et distinctione ... secundum ... gratia ... in statu innocencie ... in statu ... dona ... gratis data ... gratia ... dona ... deffectus aliorum ... secundum ... dicunt ... meliorum ... gratia ... gracia ... non ... gratia ... sine ... gratia in statu innocencie ... resistendi malo ... in statu ... gratia ... in statu culpe ... est gratia ... malo resistentia ... efficacia ... secundum ... et ... opus ... et ...

... gratia ... dei ... gratia ...
... possit ... ipsa ... gratia ... deo ...

... dispositio et complementum
Prius et principatum
Ca[usa] et effectus
Via et terminus

Corrupscen[cia] triplex s. in ordinata — mentis appetitus delecta[tur] ex quolibet peccato — pena
Compassibilis corruptus ex termino vicii
Affectus ex termino corporis — actualis ad malum inclinans sic est peccatum actuale — Naturalis corrupscencie
actualis inclinans sic est originale sicut in uno dicit subiectibilitate corrupscendi
infectus et corruptus sic est pena

regimen inferius et deordinate / primum finem celestis / est gracia finis spiritualis / primum finis / est eius maiestatis non finis / sed id ut recipit eius intellectus et sic celestis finis / concupiscencia mendi quo ad primum celestis racionem quo ad actuale / patet ex nota / Conveniens primum licet tamen ad est concupiscencia mendi quoad affectum motu actue quoad conatum / Primum quo impulsus concupiscencia angelis conveniens mendi concupiscencia / Conveniens quod dissi[mi]litudo nec utique etiam angelis gratie mendi primum / Conveniens quod est racio patet ex pri et sic contemporanea cuius tamen quo ad statum primum distinguendum ... [illegible] ... tamen adiacet / Ad non potuit tunc sicut in primo statu utique an actu velud tamen generalis ad primum / Capitulum 3°

30 Utrum corrupcio tam mentis quam corporis infecta sit similiter generalis a prima transgressione primorum parentum et an sicut non ... [illegible] ... non peccabit maiestate patris nec patris maiestate filii / quod sicut mente patris non venit iniquitatis in filio ... [illegible] ... ita et necessitatis moriendi est infecta totum humanum genus per peccatum prime transgressionis / Unde primum hominem peccatum intravit in mundum et per peccatum mors ita et in omnes homines mors pertransiit / Ad quod videlicet in decisione huius tres dicta / Primum de corrupcione mentis quod non sicut primus potentia [illegible] inpermixtus sicut cepit finem ut unguibus desponsam / manibus operantem / pedes ambulacionem / multo magis concupiscencia sapiencia / sicut ad comodum ad speculativam contemplacionem sicut impositam in primo / positam in finem / Deus debuit ad illum statum primum instinctum et inpassibile quod innarrabile / ne retardaret in contemplacione dei / Deus dedit eius corpori immortale et inpassibile id est potens non mori / vel non pati in statu illo / Datur per modum immortale et inpassibile i. impotens mori vel pati in statu primo / Sed tamen dummodo transgressio est in debito illa merito perdidit et mortale incidit gracia originalis iusticie ammisit

post remunerabat et perseverabat dum que potuit inducere corrupcionem hominis in corpore et illam mortalitate a tota sua posteritate transfundit / Corrupcio corporis infecta est humano generi per transgressionem parentum / primum patet ex dicto / Sed per originale iusticiam remunerabat et perseverabat dum eo que inducere potuit mortalitatem hominis in corpore / Sed illa sublata est per peccatum transgressionis / Ideo dum constitit originalis iusticia non fuerunt intra corpus inducentes vel extra impellentes ad peccatum / et sic homo per dotes sapienciam et specialem divinam providenciam finis immortalis perseverabat / Conveniens primum corrupcio corporis non est infecta quoniam est peccato transgressionis tamen a tamen per se patet ex eo quod est non sua dotes non finis maculabilis / sed peccato tantum tempore patet ex iudicio ex inmerito / Primum corrupcio corporis est infecta homini est peccato transgressionis tamen ex causa remunerationis patet ex placitis generis / Ideo in homine in statu innocencie ex parte sua non non finis immortalis et absque defectu / tamen absque fame sicut tamen magis dei finis illa immortalitas est ... ex dono specialiter ... lignum vite quod est noli / Ut fuit actus operacione a quod completi[on]e ... ad corpus finis ... defectus inferius / Secundus articulus de corrupcione mentis non sicut primus ... in homine unde est cognitum per deputacionem primum / et cognitum naturalis / quod per propagatur a vero in alium tradatur / Primum hic unde in est hominem peccatum sicut primum ... actuale dicit / et originale quod naturale trahat / et utique voluntarium est quod voluntarium est in primo primum in ipso peccatum vero actualis sicut primo naturalis est primo in persona peccato / peccatum vero originalis sicut naturalis primum fuit in vero peccato / sicut in actu quoniam primus totius nature / ipse omnem persone voluntate primum tantum primus sicut est totam naturam vitiose / et rectitudine quando potuit per primam recuperavit

Rectitudo ordinis corporis in humano est sicut nobilitatis et ad subiectissimam formam ordinatam absque omni defectu sicut debuit
Dispositio ... [illegible] nullus cum concupiscencia careat debito quod in sui est ... ad ... sine concupiscencia careat debito defectibus ut patet in primis motibus
... finis ... ad gloriam et ad eorum tamen ad finem ultimum ... finis ... ordinabile ... defectibus ... de ordinacionibus a fine ... omnibus operantis sit ordinate operari in finem debitum

... non sit ... de defectibus ... [illegible]

sed non natura angelorum tamen natura
illorum oportuit transfundere / sed natura
quilibet persona / et ideo peccatum natura-
le ipso committitur [illegible] propagacionem
sed peccatum actuale [illegible] per imitacionem /
Tercio / corrupcio mentis inflicta
est humane generi ex primo transgres-
sore primi parentis ut est notum / Ter-
cium primi / alia corrupcio mentis
mentis homini [illegible] peccatum transgressio-
nis in similitudine iustitie maliciam et
superbiam [illegible] / secundum peccatum originale
in est posteris [illegible] peccati primi trans-
gressoris / Tercium peccata actualia
non insunt posteris per se [illegible] trans-
gressorum primi parentis / vel quia
illud peccatum actuale fuit eius actuali
ali inordinata electione sue vo-
luntatis / nullum enim peccatum actuale
nisi voluntarium ex se [illegible]
de peccati / vel saltem contra seu
voluntate ut in ebrio et in attriti
[illegible] ille in illicite / quia ignorancia
ab actuali peccati non excusat /
Tercio non omnis corrupcio mentis
inest homini [illegible] peccatum transgressionis
primi parentis / Tercium ... contra
peccatum originale [illegible] est in
omnibus secundum [illegible] Anselmum
libro de conceptu virginali omnibus
et solis illis qui [illegible] ade peccatum con-
trahere et dicere originale institucionem
peccatum transmittere originale institu-
cionem / originale [illegible] institucionem
constitucione potest omnibus illis qui de-
scendunt ab eo secundum legem naturalis
propagacionis non supernaturalis / et quia
descendunt ab eo secundum [illegible]
[illegible] et secundum seminale
[illegible] ut omnes [illegible] quod descendit
solus secundum [illegible] / et ideo
in omnibus invenitur peccatum originale
sed non in [illegible] / Tercio peccatum origina-
le contractum est in omnibus ab adam
secundum corpulentam substanciam et seminalem
rationem descendentibus ut est notum / Quartum
primi ut originali carent quod omnes
immaculati conceptus sunt / secundum
[illegible] mala in [illegible] originali
carent [illegible] et illi qui determinant
Tercio licet [illegible] baptismum et alia
peccata nata sunt in originali et actuali

ipso tamen [illegible] ad nata sunt et vo-
luntatem quod est [illegible] sed est prima et secunda
[illegible] / ad [illegible] [illegible] [illegible]
est de peccato actuali non autem originali
peccata enim actualia non imputantur
posteris nisi consenserint vel imita-
ti fuerint / [illegible]
Vlt 4 A primis parentibus in totum — 31
genus humanum originale
peccatum est transfusum / et ad quod non
[illegible] fuit peccatum angeli quam primi
hominis / sed primus angelus peccando
non corrupit totam naturam angelicam / quo-
niam primus homo totam naturam humanam
[illegible] quod [illegible] in [illegible] [illegible] per
[illegible] [illegible] peccatum in quo
omnes peccaverunt / et Anselmus persona
peccatis fuit peccatrix natura / quod peccato
adam peccavit homo / [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] hominum et angelorum / quod angeli
[illegible] [illegible] persona / sed non
[illegible] originale / hominis [illegible]
[illegible] angeli peccando peccatum
[illegible] [illegible] [illegible] sed non naturam
angelicam / angelus enim [illegible] persona
singularis non [illegible] principium [illegible]
angelorum / homo vero primus erat quedam
persona [illegible] / et erat principium omnium
hominum / et ideo peccando corrupit non
[illegible] personam sed et naturam / [illegible] enim
ut persona [illegible] non habebat potestatem
super naturam / habebat tamen ut principium
omnis [illegible] sic potuit [illegible] natura-
le [illegible] [illegible] institutum / sic po-
tuit amittere [illegible] [illegible] sit destituere
[illegible] / quod enim [illegible] [illegible]
primo originale / et ad principiata
[illegible] [illegible] [illegible] sunt nata in ade
[illegible] ad posteros [illegible] / et quod in
adam fuit corrupta / ideo in omnes
suos posteros [illegible] corrupta /
Tercio / A primis parentibus in totum
genus humanum originale peccatum est transfu-
sum [illegible] ut est notum / Secundum primum
in adam non tamen persona [illegible] natura
fuit [illegible] culpe / secundum [illegible] ade
non [illegible] in posteris ut [illegible] [illegible]
tamen ut natura / Tercio in adam [illegible]
[illegible] non est [illegible] [illegible] natura
posterorum [illegible] / quia non [illegible] /
primus enim parentibus [illegible] [illegible]
infuit / quod et posteros corrupit /
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Nota quod gene / pistem et / alie penales / remanent post / baptismum per / homines

Humiliatio apostoli in humiliatio tua in medio tui
tenebrosa [illegible] videt et experientia dicit unum peccatum [illegible] ab adam commissum sit in ipso et in tota eius
posteritate punitur [illegible] ad timorem divinum et ad fugam mortis [illegible]. Adam [illegible]
temptationem [illegible] apostoli [illegible] surgite et ite quia non habetis hic requiem [illegible] mala et nobis hic puniunt
ad deum nobis nunc ire expedit
Necessitatis [illegible] pro [illegible] soluto reatu culpe [illegible] remanet reatus temporalis
[illegible] sit [illegible] pena // numerata sectorum
[illegible] hic [illegible]
Sublimatur [illegible] hic per baptismi [illegible] statu [illegible] non [illegible] tot [illegible]

ea recuperare potuit. Non [illegible] innocentia
originis per primum reparavit gratia gratum
faciens, non tamen gratia gratis data [illegible]
iustitia non originalis in adam erat
gratia gratis data non gratum faciens. Unde
omnibus adam reparat [illegible] pertinebat
ad suam propriam personam, non tamen originale
iustitia que pertinebat ad totam
naturam. [illegible] Adam per primum
non reparavit originalem iustitiam
[illegible] et nobis. [illegible] in primum omnibus adam
potuit originalem iustitiam destruere
non tamen potuit eam reparare. [illegible] prima
adam fuit actus persone que nullam [illegible]
attulit nec eam reparavit [illegible] et
per adam potuit [illegible] destruere sed
[illegible] collatam non potuit eam [illegible]
[illegible] actus [illegible] tamen possit [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in anima reparat [illegible]
[illegible] per imperium et spiritualia agunt
in corporalia. [illegible] per [illegible]
corpora supercelestia agunt in inferiora
[illegible] per [illegible] ut [illegible]
in [illegible] ut corpora inferiora agunt
[illegible]. [illegible] per [illegible] naturam
sic corpora agunt in spiritus [illegible]
[illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible]. [illegible] illorum [illegible]
[illegible] albumus per [illegible]
in [illegible] corpora male disposito [illegible]
[illegible] esse [illegible] sic enim anima [illegible]
corporis suas dispositiones ut [illegible]
et [illegible] sic [illegible] dispositiones
nobis suas anime [illegible] sine
[illegible]. [illegible] per [illegible] in [illegible]
per [illegible] nobis. [illegible] in primum [illegible]
originale non [illegible] originale [illegible]
anime [illegible] originale a solo
deo et non traducitur [illegible]. [illegible]
peccatum originale corpori post originem
[illegible] non [illegible] post originem
[illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] et [illegible] per [illegible]
[illegible] manulat. [illegible] per [illegible]
[illegible] dispositiones suas anime [illegible]
[illegible] sit [illegible] illa in [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible]
sic [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] per [illegible] et post
[illegible] prima fit per rebellionem
in [illegible]. [illegible] per rebellionem
in passionibus. [illegible] tamen [illegible]
[illegible] in anima [illegible]

[illegible] corrupte in passibilitatis [illegible]
[illegible] dolens. [illegible] in anima ad [illegible]
[illegible] dolens [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] reatum culpe, in anima vero
[illegible] reatum culpe. [illegible] tamen [illegible]
[illegible] non [illegible] culpam [illegible]
[illegible] tamen [illegible] [illegible]
[illegible] quod est [illegible] per [illegible]
prima. [illegible] dicitur quod non
est [illegible] in nulla [illegible]

Utrum peccatum contractum originaliter per baptismum [illegible] tollatur integraliter
et [illegible] quod non [illegible] 2.2.
[illegible] et [illegible] per baptismum
non tollit penam originali debitam,
sed mors et passibilitas [illegible]
culpa [illegible] in [illegible] est
[illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] et resurrectionis baptismatis
[illegible] ibi in [illegible] morimur
[illegible] vitam inchoamus. [illegible]
dicit Augustinus de fide ad Petrum
a parvulo [illegible] nato [illegible]
non in baptismo peccato [illegible] sed
[illegible] tamen originali. Adulti vero
[illegible] vincere [illegible]
[illegible] et [illegible] sunt
filius ire et [illegible] ad baptismum
[illegible] filios [illegible] tollit originale
[illegible] filios ire [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] de [illegible] non [illegible]
[illegible] in peccato originali [illegible]
[illegible] [illegible] iustitie et [illegible]
[illegible] [illegible] iustitie [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] iustitie [illegible] non
[illegible] [illegible] iustitie [illegible]
[illegible] vel [illegible] effectum
in [illegible] ad [illegible] est
quod in baptismo culpa originalis
tota tollitur [illegible]. [illegible]
finit [illegible] peccatum [illegible] quod
[illegible] non tamen [illegible]
[illegible]. Sic [illegible] [illegible]
[illegible] anima separata. [illegible]
[illegible] peccatum [illegible] ad [illegible]
originali tollatur totaliter. [illegible] tamen ad
[illegible] [illegible] remitti [illegible]
[illegible] per [illegible] in
baptismo peccatum originale [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
anime [illegible] in baptismo de filio [illegible]
fit filius gratie. [illegible] tamen [illegible] peccati

seu spiritualibus concupiscentia carnis
adversus spiritum non tantum tollitur
per baptismum sed tamen et fomes est
de medio [illegible] in quibus libro
[illegible] contra [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad legem peccati [illegible]
scilicet eam concupiscit adversus spiritum
[illegible] ad [illegible] est adimpletum
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] valens ad multa scilicet ad
humilitatem [illegible] [illegible]
militat cum me / Ad timorem [illegible]
[illegible] [illegible] sagitte [illegible]
tat cum me / Ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ad [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ad [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ut [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] tollit
[illegible] [illegible] peccati originalis
corrumpit personam et naturam [illegible]
[illegible] originale [illegible] [illegible]
non [illegible] ad personam pertinet non
ad naturam / non enim [illegible] [illegible]
non [illegible] personam non naturam
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] ad corruptionem [illegible]
persone / sed non [illegible] ad corruptionem
nature [illegible] [illegible] [illegible]
in se et [illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad personam non [illegible]
ad naturam [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] de baptisatis [illegible] [illegible]
[illegible] peccati [illegible] [illegible] in bap-
tizato [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ad personam non [illegible] ad naturam [illegible]
in baptizato [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] non [illegible] ad naturam [illegible]
[illegible] [illegible] concupiscentia [illegible]
tollitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non corrumpit personam [illegible] [illegible]
corruptio [illegible] et naturam [illegible] [illegible]
concupiscentia [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad corruptionem persone / et [illegible]
[illegible] baptismale [illegible] [illegible]
[illegible] minuit non tollit / ut
[illegible] [illegible] ad corruptionem non [illegible]

tollitur nec minuitur / [illegible] non [illegible] [illegible]
minuitur non tollitur [illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
minuitur [illegible] [illegible] [illegible]
ad [illegible] [illegible] / [illegible] non tollitur [illegible]
est [illegible] et [illegible] [illegible] / [illegible]
et [illegible] concupiscentia [illegible] ad naturam corruptam
[illegible] baptismalis non tollitur nec minuitur
[illegible] [illegible] ad [illegible] non [illegible] non tollitur
[illegible] minuit [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible]
in baptismo [illegible] peccati mitigatur / [illegible]
baptizati [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non baptizati [illegible] / [illegible] in
baptizatis non [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] non
ad [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illa
[illegible] et [illegible] / [illegible] [illegible]
in [illegible] non in illo [illegible] [illegible]
et non [illegible] ut [illegible] [illegible]

Utrum peccata priorum parentum transfundantur in filios [illegible] 33
peccatum [illegible] parentum in omnes
posteros / et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et corruptionem [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in filios
[illegible] [illegible] peccati [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in posteros
culpam originalem / [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] infectionem originalem / ut [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] parentes
non possunt transmittere [illegible] in [illegible] infectionem
nec [illegible] transmittere culpam [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] parentes et [illegible] in
non [illegible] in [illegible] et voluntate
[illegible] [illegible] / [illegible] parentes [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] /
[illegible] non [illegible] personam non
[illegible] [illegible] [illegible] personales
[illegible] [illegible] [illegible] originale peccatum
[illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible]
personalis [illegible] peccatum actuale [illegible]
[illegible] [illegible] voluntate / [illegible]
[illegible] a parente in [illegible] peccatum originale
transmittit non actuale / [illegible]

peccati actualis infectatus peccatum eius actuale respicit personam / originale naturam parentes autem et proles in natura conveniunt in persona vero et voluntate distant. quia ergo pro illi naturam generat . generat eciam defectum nature scilicet peccatum originale sit vero in persona distant . et personas generare non potest sic nec defectum persone quod est peccatum actuale
Utrum peccatum parentum non transeat ad posteros / originalis justicie originalis carentia / quia sicut nullus instinctus sua transfundere potest sic nec instinctus suppositae carnis genitalis quamvis in facta sit . amplius in facti non potest . unde parentes naturam non in ficit / sed infectam transfudit
peccati originalis filios omnes eius eodem modo inficiunt et pari modo puniuntur quod non esset si peccata parentum morum in filios infect esset parentes probi et digni supliciis maioribus

et si apparentibus in filios transmittit peccatum originale non tamen actuale [illegible] / secundum peccatum [illegible] originale [illegible] a parentibus in filios [illegible] originale [illegible] a parentibus in filios [illegible] non inficit [illegible] peccatum actuale a parentibus in filios transfundi quod eis juste ad culpam imputetur / [illegible] peccatum originale primorum parentum transfundi in omnes posteros non tamen peccata actualia [illegible] parentum transfunduntur in filios / [illegible] de peccatis [illegible] secundum [illegible] filius ad [illegible] [illegible] / vel secundum [illegible] magistrum est [illegible] [illegible] ab eis [illegible] / vel secundum [illegible] [illegible] magistro est [illegible] / [illegible] [illegible] et [illegible] / [illegible] peccati / [illegible] debet ei pro se et semper ut peccata eterna / quia [illegible] non debet ei pro se et [illegible] / [illegible] [illegible] / [illegible] filios [illegible] / [illegible] peccata [illegible] / [illegible] in qua filius a parentibus [illegible] / [illegible] peccata [illegible] filio [illegible] peccato [illegible] / [illegible] ut anima patris ita anima filii mea est / [illegible] ut patrimonium [illegible] filius [illegible] / quo [illegible] et [illegible] [illegible] peccata in filios puniuntur / [illegible] et si filio peccata eterna non infligit [illegible] peccato [illegible] infligit [illegible] temporalibus [illegible] / [illegible] peccatum [illegible] in filios [illegible] / [illegible] secundum scripturam [illegible] filius non portabit iniquitatem patris [illegible] de peccato [illegible] in [illegible] lege [illegible] peccato [illegible] punit filii peccatum [illegible] / [illegible] secundum [illegible] peccato [illegible] punit [illegible] filii [illegible] et [illegible] / [illegible] de filiis [illegible] / secundum [illegible] omnes actualis [illegible] in [illegible] punit peccatum [illegible] et [illegible] / [illegible] sed [illegible]

peccatum [illegible] personalem culpe [illegible] / [illegible] secundum [illegible] / [illegible] peccato non originali et defectu originalis justicie [illegible] / [illegible] punitur peccatum [illegible] originali justicie [illegible] / [illegible] punitur peccatum [illegible] ut punitur actuale [illegible] / [illegible] non [illegible] peccata [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible] et [illegible] / [illegible] / [illegible] et [illegible] / [illegible] / [illegible] et si punitur peccatum [illegible] non tamen puniuntur peccata [illegible] / [illegible] vel [illegible] / [illegible] / [illegible] dei / [illegible] de [illegible] dei / [illegible] in [illegible] / [illegible] / [illegible] et [illegible] / [illegible] parentes et proles non [illegible] in [illegible] / sed in [illegible] non transmittitur [illegible] sed [illegible] peccata [illegible] parentes [illegible] peccatum in [illegible] non [illegible] / [illegible] [illegible] 3 e

Utrum malum culpe ab aliquo bono [illegible] a principio effective dependeat et in aliquo bono subjective consistat / et videtur quod non / [illegible] Matthei VII° non potest arbor bona fructum malum facere / ubi dicit glossa [illegible] bonum bona sunt / et mali mala / [illegible] bonum non potest esse causa mali / [illegible] / [illegible] ex [illegible] / [illegible] ex bono [illegible] / [illegible] tres [illegible] primus [illegible] bonum potest [illegible] mali / [illegible] non / [illegible] causa [illegible] potest [illegible] / [illegible] et per accidens / [illegible] omnis [illegible]

est intentum per accidens, tamen causatum
fit secundum intentionem eius. Secundo quia omne
agens intendit assimilare sibi effectum
suum. Tertio quia duplex fit preter
intentionem eius, et contingit ex defectu
agentis vel virtutis agentis vel mate-
rie instrumenti. Respondeo quod causatum
et causato per se bonum est causa boni
causati non mali. Respondeo de causa
et causato per accidens bonum est causa
mali. In causa enim actus moralis non
precipit ultimum finem, et cum
voluntas constituit sibi finem indebitum
avertitur se a fine debito, et cum
quod intendit est ad bonum apparens.
Ad argumenta. Ad primum dicitur quod a bono causatur
bonum, et per se esse causa mali non per se sed
per accidens. Est tamen duplex bonum, scilicet bonum
incommutabile quod est bonum purum
sine admixtione, admixta scilicet deus,
et hoc non potest esse causa mali. Et est bo-
num commutabile admixtum potentialitati
ut creatura, et hoc est duplex, quoddam bonum
commutabile per naturam ut creatura
irrationalis, et hoc non est causa mali culpe.
Aliquod est et bonum commutabile
per voluntatem ut creatura rationalis, et hoc
potest esse causa mali culpe. Ad secundum, et si bonum
incommutabile non possit esse causa mali,
bonum tamen commutabile agens volun-
tarie potest esse causa mali licet non per se
tamen per accidens. Patet exemplo. Ad tertium
prima regula dicitur quod causa
primi est bonum. Dicitur de causa per se
et non secundum accidens. Ad quartum, illa regula
est vera quia causa et causatum
de causa per se et non per accidens. Ad quintum
omne agens causa assimilat sibi effectum
per se et non per accidens. Secundo etiam
bonum sit causa efficiens vel deficiens
mali. Non; sed pro evidentia dico quod est
malum, scilicet culpe et pene. Malum
pene est quod patimur, et istud est bonum
simpliciter, quia est iustum. Secundo sic ma-
lum peccati, quod est causa efficiens.
Malum culpe est quod facimus, scilicet
culpa, et in hoc malo sunt duo,
scilicet actio et malitia. Actio est effective
quando, et hoc bonum est effective. Mali-
tia est defectus, et hoc causa deficiens
scilicet sola voluntas. Ratio est quia in
omni peccato duplex est defectus, scilicet naturalis
culpabilis et penalis; naturalis eo quod
est naturalis, culpabilis eo quod voluntate
creavit actum, penalis eo quod

per illud accepit in vita ... corrumpitur
primus antecedit culpam, ut est causa effectiva,
non tamen ut tota causa eo quod destructibile quod
est in se, non est tota causa peccati, sed cum
talis voluntas per suum principium tamen
defectum producit, est causa reliquarum. Secundo
dico quod culpa que sequitur non ab
voluntate, que est peccatum. Tertio dico quod
et si malum culpe ... non habeat causam effi-
cientem sed deficientem quo ad malitiam
et deformitatem, habet tamen ipsam quo ad ac-
tionem. Patet etiam. Quarto dico quod
est causa mali pene. Quinto dico quod est causa mali
culpe quo ad actum. Sexto dico quod non est causa
mali culpe quo ad malitiam et defor-
mitatem. Contra. Dicunt quidam in libro de
divinis nominibus, deus bonum est causa mali,
licet de causa deficiente et non efficiente.
Contra licet malum culpe ab aliquo
bono causatur a principio dependeat effective
quo ad actum, non tamen quo ad malitiam
et deformitatem. Vel tamen bonum est causa
efficiens et non deficiens mali, ut patet
Dionysius capitulo 4. Tertio an in aliquo bono
sicut in subiecto malum culpe. Non est in subiecto
in aliquo sicut in subiecto; dicitur quod vero
scilicet quod talis species informis inhibet subiectum
ut sua vel virtus in ... Alio est
denominative sicut quod illud in quo est
denominatur ab ipso, tamen apud eumdem
via ... subiecto debite et
... veritatis dicitur in aliquo subiecto.
Non cum veritas est in aliquo tamen forma
inherens realiter subiecto sed quod privat
unionem, et sic per aliud quod denominatur
veritas. Secundo et si malum pene sit
in aliquo bono subiecto, malum tamen
culpe in nullo bono est subiecto quo ad
malitiam licet sit in aliquo quo ad actum,
scilicet et voluntas. Tertio peccatum non est forma
voluntatis informativa, sed peccatum est
forma voluntatis denominativa. Quarto ma-
lum culpe est in aliquo bono sub-
iecto non tamen informative sed denominative.
Contra quod quo ad utramque partem est vera
auctoritas pene et boni ...
Ad aliud ...
non facit fructus malos nisi sint
infecta, sic et voluntas in suis proposi-
tis a bono incommutabili ad bonum
commutabile conversa. Tertio queritur

Utrum quandoque malum culpe actu
aliquo aliquod bonum corrumpat
in voluntate peccatis. Et arguitur quod non 37
est nec corrumpit bonum corpus nec
bonum anime, non corporis, quia peccatum non
est in corpore nec in subiecto, que non est principium

bonum temporalis nec anime quam amat in
incorruptibilibus quod in moralibus quia ut dicit Aug.
in alio loco. Et Aug. in enchiridion
nullum est malum nisi quod nocet nec nocet
nisi quod adimit. Ergo peccatum tantum sit malum
aliquod bonum tollit. Et quod non indigemus (?) cum
(?) ali primum de gratia. Ad cuius notitiam
primo notandum quod in anima peccatum tale est respectu
sui subiectum tum in mente habitus que a subiecto
removet et aptitudinem subiecti ad habitum
quem relinquit. Malum autem peccati consideratum quod
est consideratum in malo sicut tamen sit subiectum in
mente habitus quem a subiecto removet et
tollit et habitudinem quam relinquit. Cum autem
4 anime eius in adhesione sue perfectionis
seu habitus perfecti salvatur. In eius vero
separatione corrumpitur, patet quod cum per malum
fiat separatio vel a sua perfectione, per malum
culpe anima non corrumpitur. Secundo quia
malum culpe actualiter aliquod bonum cor-
rumpit in volunte peccantis, patet quod nichil
Tertio primum per malum culpe diminuitur
aliquid de anime bonitate, patet quod tollit gratiam
et habilitates ad ipsam. Non autem tollit
esse anime naturale sicut gentilis (?) quod animam deo
faciebat placere. Et primum peccatum hec facit. Tantum
autem peccata mortalia frequentia primum habilitates
et gratiam diminuunt, nisi tamen eas totaliter
tollerent. Et quanto plura peccata mortalia homo
committit, tanto magis indignum ad gratiam se
reddit. Primum peccatum corrumpit bonum dicitur
ipse et totaliter quod spoliat gratia et vul-
nerat naturam sicut intellectum ignorantia et inge-
nium. Et vero quod homo per peccatum privat isto bo-
no cum omnia sunt bona secundum deum et
aliquo homo per peccatum elongatur non per
locorum distantiam quod est in primis, sed quod
ab eius placitione et beneficio bonitatis recedit
quod eius gratiam per peccatum amittit. Et per-
dit modum speciem et ordinem. Bonum peccatum
corrumpit bonum temporis per actus peccati et
peccatis naturalis ut in gula et luxuria
in primis et parentibus corrumpit carnem
isto modo quod privat cum immortalitate et
impassibilitate a primo in statu innocentie
et habuisset si non peccasset. Secundo aliquid
quod est bonum in anima quod per peccatum
corrumpitur. Nota primum primo scilicet bonum
bonum creature in dei plenitudine qui est
summum bonum consistit. Plenitudo non creata
bonum ad creaturam attendit inquantum
ipsa creatura alicui comparatur prima summi
effectibus sui plene imprimit. Comparata
4 autem creature creatura et tota et creatura

ipsum ut triplicis cause scilicet efficientis
formalis et finalis, ita quod nulla
creatura quod hic dicitur (?) magis a deo
non recipiet. Nec est in triplici ra-
tione deo assimilatur. Plenitudo
autem creature ad deum ut ad causam
efficientem dicitur modus, ut ad causam
exemplarem dicitur species, ut ad causam
finalem dicitur ordo. Quarto quod hoc
triplex habitudo in omni creatura nisi
perfectionem dei sibi non constitueret. Tertio
quod dei plenitudinem corrumpit species
non corrumpit. Quarto quod malum dei sibi
tudine corrumpit patet per hoc quod cor-
rumpit. Quinto non esse non est deus
esse sicut non esse et mali esse non
non corrumpit sicut quod mali corrumpit.
Primum hoc non dicitur quod mali speciem
et ordinem. Hec enim tamen sunt quod constituunt
tenet subiectum bonum naturalis non cor-
rumpitur. Secundo quod constituunt similitudinem
tudinem bonum mali sicut corrumpit
bonum cum modo et differentia in
hoc consistit quod voluntas agit deo
monente vigilante et firmante. In
alio consistit malum cum sit in actu
suo deviat a deo monente vigilante
et firmante. Hoc autem in omni peccato
contingit, nam in peccato voluntas de-
viat a potentia dei monente et sa-
pientia vigilante et a dei bonitate
firmante. Ut patet. Dicitur primo in
peccato sit privatio trium bonorum scilicet modi
speciei et ordinis. Quare in primo peccato
corrumpit modum quod deviat a deo mo-
vente. Secundo peccatum corrumpit speciem
quod deviat a deo vigilante. Tertio
peccatum corrumpit ordinem quod deviat
a deo firmante. Dicitur consequenter
illud bonum totaliter corrumpitur non
sicut primum. Illa vero modi speciei
et ordinis attendit per comparationem ad causam
triplicem in tribus generibus cause scilicet efficientis exemplaris
et finalis. Comparatio et creature
ad deum sicut triplex genus cause efficientis
exemplaris quod apud quem creatura alicui sit
a deo tamen quam est omnis claritatis
et tamen tendit in ipsum naturale ordinem.
Et vero hoc tamen illud est equaliter in omni
re et equaliter diminuitur. Secundo
hoc tamen modus speciei et ordo in omni re
comparata ad deum equaliter corrumpuntur
per peccatum patet quod nichil. Tertio primum
quod creatura apud quem est de modo et
tamen de specie et ordine. Primum quam creatura

oppositum est de unitate cum diversitate
et bonitate. Et sic malum convenit uni-
tati separatum unitatis, medium bonitatis
[illegible] in malitia totaliter oppositum totali
perfectioni de unitate constituta ex summa totalitate
de religionis. Ceterum quod ... perfecte
comparationem [illegible] caritatis ...
peccatum non est totaliter bonum corpus
sic contingit meliorissimum gule [illegible]
[illegible]. Sed bonum autem ... totaliter
potest per se, et licet aliqua in se possint
multiplicabilia tamen eius actus ... multi-
plicabilia sunt in toto vel in parte
secundum debilitates ad quam.

36 Utrum peccatum sequens, scilicet peccatum peccati pena
possit existere. Et arguitur quod non,
quia omnis pena peccati est non actio, peccatum
vero actio est non passio. Ergo peccatum non
est pena peccati. Et est scilicet in alio
modo. Primo dicitur: Tradidit illos deus in pas-
siones ignominie. Et Augustinus super [illegible] dicit
unum primarum apostatarum et ultimam
penarum ignis eterni meruit peccata
et pena peccati. Ergo quod ... In decisione
ne eveniunt tres articuli. Primus utrum culpa
possit esse sine pena. Secundo notandum
secundum [illegible] Anselmum notandum est
enim est peccato precedens pena dicitur
nullum aut peccatum nocumentum faciet
nisi precedente. Ergo nullum faciet pena
Dico autem nocumentum est peccato
precedens, scilicet constitutione dispositione
[illegible] ipsum peccatum facit
et hic est pena actualis secundum corruptionem bo-
norum [illegible] et vulneratio naturalium
et hec pena numquam caret dispositione
quod fiat ab altero ... et hec dicitur
pena inflicta, et hec aliquando cedit ad
[illegible] statim incidit
in [illegible] penam ex [illegible] et peccator
aut a iudice [illegible] mortis. Alterum
et si peccatum passit de se ad tempus sic
pena inflicta esse, non tamen potest esse sine pena
actualiter vel nulla. Secundo secundum peccatum
numquam est sine aliquo deordinatione. Primum
peccatum numquam est sine deo; secundum peccatum
numquam est sine pena. Secundus articulus de [illegible]
Notandum secundum [illegible] duplex est
pena, scilicet eterna et temporalis; temporalis
scilicet instrumentalis qua lesio infertur,
[illegible] ipsa lesio. Peccatum autem est instru-
mentum quo lesio infertur et lesio [illegible],
[illegible] pena. Sed primo
omne peccatum pena est, quia lesio infertur.
Secundo peccatum sequens pena est peccati

quia est lesio contingens per immissionem divina
[illegible] peccati precedentis. Pena enim [illegible]
dicta duo dicit, scilicet lesionem et ordinem ad
culpam precedentem. Peccatum vero sequens
lesio est et est ordinem ad culpam precedentem
[illegible] sunt. Et ideo peccatum sequens
pena dici potest. Non quod [illegible]
formaliter [illegible]. Sed [illegible]
Tertio peccatum sequens est pena peccati precedentis.
Circa in [illegible] peccata sequentia sunt pene
precedentium peccatorum. Primum peccata precedentia sunt
demerita sequentium peccatorum. Secundo sequens
deo ... vindicat per manum
[illegible]. Tertius articulus utrum peccatum
sit causa peccati [illegible]
causa [illegible] scilicet in genere cause efficientis
finalis, formalis et materialis. Efficientis per
accidens non per se removendo prohibens,
sicut quando peccatum ... [illegible]
[illegible] a peccato finalis
[illegible] peccatum sit propter aliud ut
[illegible] formalis
sicut [illegible] peccatum est ... in genere
peccatorum ... ad actum [illegible]
materialis sicut [illegible] est causa alterius
sicut gula est materia luxurie. Et ...
[illegible] et avaritia superbie [illegible]
causa. Secundo unum peccatum potest esse
causa alterius in diversis generibus cause, scilicet effi-
cientis, finalis, formalis et materialis
[illegible] tertio secundum unum peccatum
[illegible] ad aliud sicut materia ad formam
[illegible] per primum non delectatur
sine [illegible] ad aliud
[illegible] est causa alterius non per se
sed per accidens removendo prohibens
[illegible] consistit secundum
ad actum [illegible] peccatum est actio et
passio simul non vero forte; sed [illegible]
[illegible]

Utrum actus fornicandi sit
a deo, scilicet effective a deo. 31
Et arguitur quod non, quia actus malus non est
a deo, quia deus non facit illud quod [illegible]
[illegible] talis actus malus. Ergo non
facit eum. Ergo quod [illegible] dicit
Augustinus [illegible] di [illegible] est omnis
[illegible] formarum [illegible]
[illegible] Ergo est [illegible]
[illegible] In decisione sunt tres
articuli. Primus de [illegible] notandum
secundum [illegible] deus est principium et [illegible]
[illegible] ipse ut [illegible]
principium sunt ad ipsum ut ad finem referenda
et [illegible] actus malus [illegible]

[illegible]
[illegible] dicit destructionem alicuius debiti vel [illegible] in potentia
[illegible] dicit de ordinatione principii seu [illegible]
[illegible] dicit de ordinatione alicuius virtutis inferioris non superioris
Culpe culpa [illegible] de ordinatione [illegible]
Pene pena dicit ordinationem seu de ordinatione culpe precedentis vel [illegible] vel [illegible] pene sensibilis [illegible] culpa [illegible] commissa
[illegible] quibus [illegible] esse culpa [illegible] esse pena in aliis est dolor non pena, scilicet in irrationabilibus

deordinat aliquid ut est finis, sed quia
deum non respiciunt aliquid ut finem
Ceterum tamen complicative duo possunt
accidit malarum actionum, quedam enim accidun-
tur actione mala, sicut esse mortis
dicunt quod non est a deo, quia deordinat
a fine ultimo. Aliud non est a prima pro-
prie, nec sicut quod actio, nec sicut quod
mala. Aliqui vero malorum accidentes
actione malam sicut esse non absolute
dicunt quod est a deo, inceptum est actio
Sed omne est a deo ut a principio et in quem
tendit ut in finem naturale non malum,
non tamen est a deo in quantum est malum, quia
sic privat finem et principium. Sed contra
opinionem que accedit istam conclusionem
pone generale. Et si omnis actio in
quantum est actio sit effective a deo secundum
modum eundem actionum naturalem, non tamen
secundum modum eundem malicie, patet ex nota.
Secundum secundum Commentatorem multiplicem
et comparatio formalis in quantum actio
est a deo. Sicut mala actio in quantum
est mala causatur a deo. Item secundum
deum est causa formalis in quantum actio
sic est causa plus et sine vel inmo
Secundus articulus utrum deus possit esse
causa malicie. Non secundum Commentatorem
malicia est defectus non effectus. Ergo
causa deficiente non efficiente. Deus
non potest esse causa deficiens sed efficiens
tantum. Deus non potest esse causa malicie
sed actionis. Voluntas vero mala
est causa deficiens peccati seu malicie
ut dicit Augustinus quinto de civitate dei.
Tertius articulus deus sit causa actionis
non tamen est causa malicie vel actione
generaliter patet ex nota. Conclusio primo
deus non est causa malicie. Sicut deus
non facit maliciam quam punit, ergo
Item alias deus inclinat ad bonum
sed movendo aliter ad malum sed
non retrahendo, ergo deus derelinquendo
aliquos peccatores non movet eos ad
peccatum, sed non retrahit eos a peccatis
quod non impartit maliciam sed non
apparent gratiam. Quartus articulus utrum
deus possit esse causa bonitatis.
Nota secundum Commentatorem sicut actio
mala in quantum actio est a deo, in quan-
tum mala non est a deo, sic bonitas
secundum quod in quantum bonitas est a deo, sed
in quantum secundum non est a deo. Sed

cum actio dicitur esse bonitatem
secundum voluntatem et actualem, causam
a natura et actualem a voluntate,
quare secundum primum per naturam, et sic illam
causam actionis est a deo, sic vero dicitur
privatur, et illa privatio non est
a deo. Ista sicut Anselmus libro
de veritate dicit est voluntatem
naturalem primam qui non absolute
primi institutum, quod communicatum
sit id quod accipit sive, sicut quia
inest a voluntate permanentem sed
causa sit id ad quod facit actionem
accipit. Vera ista sicut sufficit
accipit sive sentit secundum veritatem vel
accipit ut facit ad quod sive sit
non quod non tenetur. Primum tenendum
secundum quod retinet, sicut vero non quod
Deus sicut quod est a deo, quia
ad quod non secundum. Secundus locus
secundum in quantum tenetur est a deo, sed
in quantum secundum non est a deo patet ex
nota. Conclusio sicut sicut non quod
est in deo, quia non quod esse a deo
nisi nec causa. Item deus dicit in
libro de vera religione, optimi
fallari eligendi et facit ita non
debet inuitando sed pereundo. Secundus
patet ab veritate increata non
potest esse privatio bonitatis, sed a
voluntate increata non potest esse
privatio veritatis sed bonitatis. Cuius
quod est vera ad maiorem et minorem
prima ad actionem unde deus non
efficit actum sicut id quod est, sed
inceptum mala quod imitatur
quod in quantum, non enim plurima propor-
tione formaliter in quantum actionis
tamen sed in quantum in ordinata, non
est efficacia conditionem
quod est sicut quod non efficit, efficit
conditionem mali inmoralem.

Vtrum bonitas moralis humane 3
voluntatis dependeat ex
intentione finis, et arguitur quod non, quia
omnia bonum appetunt per Aristotelem
et sicut Augustinus libro de trinitate omnes
appetunt beatitudinem tamquam bonum
sed finis omnium voluntatum, sed vo-
luntas ex fine bonitatem accipit, quia
quod voluntas bonum naturale
secundum in actu bonum, et sic

iuberer

tum(en) semper finis et tertia conv(er)tunt(ur)
b(ea)tudinem creat(ur)a. Et h(oc) voluntate bona
a(n)i(m)us vel malum facit. Et sic ad (pro)p(osi)tum.
In decisione erunt tres art(iculi). P(rim)us
de (con)cepto q(uod) quo non sim dimittam
bonum et bonum complementi
malum v(er)o defectum (com)plementi. Com-
plementum v(er)o est fine esse vin(cu)l(u)m
eius e(st) p(er)fectum non attingit finem sine
bonum eius in rebus (et) ordine ad
finem e(st) malum ex defectu (et) ordi(n)e
principalit(er). S(ecundu)m (con)cl(usio) e(st) quod bonitas
actus interius vel exterius e(st) i(n) ord(in)e
ad debitum finem et p(er)fectio non h(abe)t
ordinem. Duo (con)sistunt in eo, scilicet
actus ordinabilis et duo ex parte
finis ad quem fit ordinatio. Ex
parte enim actus req(ui)r(i)t(ur) q(uod) ipse sit
ordinabilis de na(tur)a sua ad bonum
finem, ita q(uod) p(er) talem actum talis finis
possit acquiri, sed q(uod) actus sit de
genere bonorum. Et q(uod) actus ordine
in fine f(ac)tum intentio(n)e ... ex parte
finis duo requirunt(ur) sc(ilicet) q(uod) finis sit
debitus ...

[illegible]

Caritas v(er)o creata ...

[illegible]

no

39 apparens est appetitum mali / et
Veritas ut anime penalitas in solis
voluntatis actibus contingat
peccati rationem portans / et arguitur quia non voluntas
liberior est omnibus potentiis quia numquam potest subici
servituti / quia numquam potest peccare sed alia
potentia / quia quod sciatur in illud est Augustinus dicit
voluntas est qua peccatur et recte vivitur /
quia quod vero in decalogo vel tres alii per
de concupiscentia dicitur secundum Bonaventuram in notis
que sunt nostri a nobis / et non prout dicta
peccata prohibita / quod horum non sunt tamen
sunt pene anime et fidei / quod vero a nobis
ut actus penalium et sic sola prout dicta
peccata prohibita / quod horum sunt domini /
hec autem dicunt / quia quidam actus sunt
operum non sunt domini ut quoniam non sunt
prescriptibiles vero / et hii proprie non prout
dicuntur peccata / quia non imputatur homini
in culpam nisi quod est in sua potestate per-
tare / quidam vero sunt quorum sumus domini
ut sola vero que dependent a libero arbitrio /
hii proprie peccata esse / probatur hoc ad actus
nullus tamen est in potestate nostra quam actus
voluntatis deliberative / que maxime
est domina suorum actuum / et ideo eius
actus potest esse peccatum / actus vero preter voluntatis
naturales non / Conclusio ut anime penalitas
in solis actibus voluntatis contingit
peccati rationem portans patet ex notabili / Secundum
primum actus voluntatis naturales non est peccatum /
Secundum actus voluntatis appetentis bonum
apparens deceptive est peccatum / Tertium cum tunc
voluntas peccat tunc actione conficit /
et demeat secundum morem vigilante con-
sentiente ut dictum est supra [illegible]
dictum in hoc actu quoniam ibi determinate /
Quartus actus an actus aliarum potentiarum
possit esse peccatum / Nota secundum Anselmum
voluntas est instrumentum se ipsum
movens / et omnia que sunt in anima /
voluntas que sola libera est retere ad
voces nomen nisi in quantum voluntati
coniungitur / Secundum in quantum peccatum et meritum
in motu libero consistunt / ideo actus
voluntatis per se potest esse peccatum / Actus vero
aliarum potentiarum non / nisi in quantum
coniunguntur voluntati vel imperanti
vel permittenti / Conclusio actus omnium
aliarum potentiarum preter voluntatem
peccata non recipiunt nisi in quantum vo-
luntati coniunguntur patet ex notabili / Cor-
rolarium primum anime peccatum non est peccatum
est voluntarium / Secundum cogitatio

non est peccatum ut cogitatio sed
ut quod assentio / Tertium non credere in
fide non est peccatum nisi in quantum
voluntati assentiendi vel nega-
gandi coniungitur / Quartus actus
vel actus exteriorum membrorum /
Nota secundum Bonaventuram instrumen-
tum non agit per se sed coniunctum
principali movente / membra exteriora
in motibus liberis instrumenta
sunt voluntatis tamquam principalis
motoris / Sed non agit libere
nisi in quantum coniunctum voluntati
moventi / actus ad instrumenti
principalis attribuuntur motori quia sunt
instrumenti / ideo peccatum membrorum
exteriorum primo attribuuntur ipsi mo-
venti conceptus membra / Conclusio
et si actus membrorum exteriorum non
sit peccatum primo / est tamen consequenter /
Corollarium primum quod membra exteriora
committunt peccata / Secundum sine actu
exteriori adulterium fieret homini
tamen ipse non possit committi / Tertium tamen
peccatum attribuuntur membris et principaliter
sed voluntatis instrumentalis / vero
est peccatum temporale et formaliter
est in voluntate et in membris
instrumentaliter / quia voluntas movet
se et membra ad peccandum / est
enim voluntas secundum Anselmum
domina suorum actuum et aliorum virium /
et ideo voluntas est tamen omnium peccati
vel tamen imperante vel consentiente vel
non prohibente quod debet prohibere in
aliis viribus / Quartum virtus apprehensiva
obiectum oblatum non potest non apprehen-
dere / et apprehensio non potest voluntatem
non determinare / et ideo sibi non impu-
tatur sed voluntati quod ille facta
de ministerio libera est et sufficiens
facere vel non facere / quod ille potuit
prohibere apprehensione ne appeteret /
et [illegible] ipsa claudit oculos et aperit
prout vult / Sed Petrus de Tarantasia /
Secundum [illegible] ad [illegible]
[illegible] / Ad aliud [illegible]
servituti [illegible] repugnat
libertati / sed proprie voluntati sub-
ici non repugnat /
Veritas Bonitas vel malitia operis 40
exterioris inesset sed quantitate
et qualitate intentionis / et arguitur primo
quia per Ambrosium dicitur Affectus
tuus nomen imponit / quia intentio

dicitur operi qualitate aliqua denominativa,
ergo bona intentio facit bonum opus.
Ergo quod verum. In oppositum dicit Aug. lib.
contra mendacium ca. quedam opera manifesta
cognita sunt mala, que non possunt
aliqua causa vel aliqua intentione separari a ma-
licia. Ergo quod falsum. In decisione est
breviter advertendum, primo videlicet qualitas operis
causatur ex qualitate intentionis. Secundo quo-
modo se habet, ut magis communiter dice-
runt quod omnia opera sive bona
sive mala iudicantur ex intentione,
aliqui vero quod solum indifferentia. Quantum
ad primum considerandum est quod inten-
tio capitur dupliciter. Uno modo appellatur intentio
motus voluntatis ordinantis opus
in finem. Alio modo ipse finis intentus
ad quem voluntas ordinat opera.
Sic accipitur intentio magis supra dis-
tinctione xxxviii [illegible]
[illegible]. Primo modo capiendo intentionem
ex intentione iudicantur omnia opera
sive bona sive mala, quia ille
motus voluntatis numquam est bonus
nisi ordo sit rectus, cum ordo
rectus non est nisi extrema convenien-
ter ordinet. Secundo accipiendo in-
tentionem non omnia opera ex intentione
iudicantur, sed illa que de se sunt bona
vel indifferentia. Tercio bonitas
vel malicia operis exterioris mensuratur
secundum qualitatem et quantitatem intentionis,
ut intentio est motus voluntatis
operis in finem ordinantis. Patet quia [illegible]
[illegible] secundum omne opus volun-
tatis deliberative precedens actus recipit
qualitatem et quantitatem ex intentione.
Secundum quod voluntas movetur
bona vel mala. Tercio quia cum
voluntas est ordinata vel inordina-
ta [illegible] intentione secundum quod bono
vel malo affectu prosequitur intentionem.
Secundo advertendum quod quantitas
intenti in opere mensuratur, sed quantitas
intentionis non. Secundo quo [illegible] secus
est in bonis et in malis. Quia
ad bonum non sufficit bonitas operis
sine intentione. Ad malum vero
sufficit sine malicia [illegible] sine in-
tentione. Unde est quod in malis
augmentum quantum mali mensuratur
secundum intentionem, sed non diminutionem.
Qui enim intendit multum peccare
multum peccat, sed non qui parum,
parum peccat. In bonis vero dis-
tinguendum quod quantitas intentionis
potest accipi dupliciter, vel secundum quantitatem

affectus intendentis vel secundum quantitatem
effectus intenti. Primo modo intentio mensu-
rat opus, quia tantum bonum est opus
quantum bonus est affectus ex quo fit. Secundo
modo non, quia quidam cum credit facere
magnum bonum facit minus. Et [illegible]
[illegible] quantitas intenti in opere mensuratur
secundum quantitatem intentionis, ut intentio
est affectus intendentis et non effectus
intenti. Patet ex [illegible]. Quarto [illegible]
[illegible] dicitur operi media [illegible]
et ordine. Unde tantum quantum facit quod
intendit, sed tamen secundum quantitatem caritatis
mensuratur opus sanctitatis. Quinto [illegible]
[illegible] opus exterius addit ad meritum
interioris non secundum [illegible] de [illegible]
[illegible] est loqui. Uno modo vel comparando da-
tum date absolute, vel in comparatione
ad facultatem dantis. Utroque facultas
dati non auget meritum effective,
supposita eadem caritate, sed tamen singulorum
dispositive, quia magis obligat reci-
pientes ad intercedendum et magis impetrat || ad plura
[illegible] pena debita, quia per multiplicationem
recompensacionis. Secundo bonum opus
exterius non addit ad meritum intentionis
effective, addit tamen dispositive. Patet
ex [illegible] secundum [illegible] est eadem
voluntas intentionis [illegible] est aliquis
interius deliberans. Secundum magis vo-
luntas durans in medium procedit
[illegible], in multo patet de vidua Marci
xii°. [illegible] non attendit deus quantum
offertur sed ex quanto animo datur. Amplius
enim deus respicit ad cogitationes et
preparationes voluntatum quam ad actus,
ut legitur et notatur xxvi q. i ca.
Confessio. Deus enim intuetur cor
et non manum, xxviii q. i ca. Quid
interimisti. De hoc notatur in glossa [illegible]
De [illegible] ca. ii. [illegible] quod est
[illegible] ad [illegible]
Ambrosius affectum vocat intentionem
primo dictam non secundo modo.

Utrum quod opera sit bona — e i
meritoria requiratur fides
formata recta intentio ordinans
in finem ultimum sufficienter. Circa quod non
fides non est directiva intentionis, quia non
sunt in eo qui tamen possunt habere rectam
intentionem. Ergo quod falsum. In oppositum arguitur
a primo est rectitudo in aliis. Fides
ac est prima virtutum [illegible]
[illegible] aliarum [illegible]
[illegible]
[illegible]

pertinet dicit in actu precedit intentio ab
[illegible] qui sunt in fine / sic ad dilectionem
motus [illegible] deo vacavit secundum quod [illegible]
[illegible] per modum dirigentis et ascendentis sic fa-
cultas in pede per modum movantis / sic
ad [illegible] dilectionis deo vacavit
secundum hoc fides in actu intellectus per modum
[illegible] finis / et caritas voluntatis in affec-
tu per modum inclinantis cum ergo finis
[illegible] sit deus secundum bonum quod est super
omnia / quod non excedit facultatem nature
quia est divinum / quod transcendit facultatem
nature / in fine ipsum sufficit ut credulitas
perfecte per [illegible] acquisita / in fine vero
ipsum non sufficiunt nisi perfecte sit per
[illegible] infusum / Ad [illegible] dicendum quod hic operetur
sit bonum morale. requirit fides [illegible]
[illegible] intentio ordinans in fine ultimum
sufficiat patet quod nihil / Ad 2m primo
[illegible] fidei [illegible] fine ultimum [illegible]
et in ipsum dirigere / Ad 3m licet prudentia
dirigit virtutes ut attingat medium
des tamen dirigit ipsas ut attingat ad finem
ultimum / Ad 4m cum cognitio quod dirigit
in finem ipsum, fides tamen dirigit in finem ul-
timum, [illegible] ipsum bonum naturaliter intentio
[illegible] deo [illegible] actum intellectus et prudens
assentiens / et quod dicit directio indiget
in fide quod intellectus illuminat / et caritatis que
affectum inflammat / Ad [illegible] dicendum quod [illegible]
ad similitudinem [illegible] servavit unitas et cari-
tas / cum ergo dicitur quod fides dirigit inten-
tionem [illegible] de fide operante per dilectionem /
[illegible] dicitur [illegible] fidei quod caritati
/ quod in via dirigere potius est luminis illu-
strantis quam caritatis [illegible]
quod est [illegible] / Ad [illegible] dicendum quod [illegible] sola
intentio recta sufficeret ad meritum [illegible]
[illegible] / [illegible] bonis voluntate et in
[illegible] bonum / [illegible] facultatem
et tempus [illegible] operandi quod non [illegible]
sola intentio [illegible] non [illegible] sufficit ad
meritum / quod sic [illegible] ipsa opera
non est in precepto / sed non [illegible] intentio
sufficit sola / Ad [illegible] quod non [illegible]
facultatem operandi sola intentio sufficit
ad meritum / sed opus in precepto non
consistit [illegible] / [illegible] dicit [illegible]
[illegible] de libero arbitrio intentio sufficit
ad meritum bona [illegible] requirit ad [illegible] /
Ad [illegible] non est [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] repleta
sunt [illegible] / [illegible] ipsum [illegible]
[illegible] opus [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] facultati [illegible] /

[illegible] amor [illegible] opere non [illegible]
si facultas operandi affuerit / Ad [illegible]
[illegible] operis requirit [illegible] non sunt
[illegible] si intentio affectum
[illegible] / Ad [illegible] omnis actus
sine fide [illegible] [illegible]
sit peccatum [illegible] ipsum [illegible]
opere infidelium [illegible]
[illegible] / vel per se et non reduplicative
[illegible] infideles sit / sic de opere
infidelium est peccatum / vel simpliciter
sine reduplicatione sic non omnia
opera eorum quia sunt infideles sunt
peccatum / [illegible] eorum opera sunt
bona bonitate nature [illegible]
[illegible] circumstantie / sed
[illegible] nullum opus / [illegible]
cum [illegible] bonum
est [illegible] / et subservata pe-
[illegible] [illegible] per
[illegible] et si nullum opus infide-
lium [illegible] naturalis meritorium /
[illegible] tamen infideles [illegible] opera facere
que sunt [illegible] [illegible] meritoria
[illegible] / [illegible] ipsum [illegible]
operis infidelium [illegible] [illegible]
[illegible] meritorium / [illegible] de [illegible]
[illegible] / [illegible] non omne opus
infidelium [illegible] ad [illegible]
[illegible] / [illegible] matrimonium
[illegible] / [illegible] opus infidelium
[illegible] debito [illegible] satis-
factorium / [illegible] si [illegible] infamet
[illegible] et [illegible] et sic sa-
tisfacit / [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible] [illegible]
fides non sunt / sunt tamen [illegible]
[illegible] infide / [illegible] infide est
[illegible] et [illegible] enigmatica in [illegible] sunt / [illegible]
[illegible] enigmatica / fides [illegible]
[illegible] dirigit non [illegible] enigmatice /

VT[rum] tantum unum sit peccatum
in uno actu interioris
voluntatis et exterioris operis / Et videtur ·q· 2ᵃ·
quod non / [illegible] precepto prohibetur [illegible]
voluntatis / et alio peccatum operis
[illegible] / [illegible] preceptum
est non [illegible] / et [illegible]
[illegible] / [illegible] in alio [illegible] /
[illegible] peccato / de peccato voluntatis
et operis [illegible] [illegible]
non [illegible] / [illegible] unum peccatum /
quod [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] de [illegible] / [illegible] non de peccato
voluntatis interioris et operis exterioris

contingit loqui dupliciter uno modo put
sunt concreta et coordinata ut
hic et constitutus et sic secundum unum peccatum
formaliter licet plura materialiter. Alio
2° est vero coordinati et plura de con-
siderata. Secundo quando actus interior
voluntatis et actus exterior operationis
sunt coniuncti tunc unum peccatum sunt unum
formaliter sunt tamen plura materialiter
patet ex dictis. Tertio in primum cadit
est deformitas culpabilis in uno tertium
actus interior et exterioris licet non
eadem uno animo quia patet quia in actu in-
teriori deformitas est formaliter et sub-
iective in exteriori vero obiective. Quarto
quia malum est actus interior solus
sic enim exteriori et hic intensive
sed non extensive. Prima patet quia per-
severate tali voluntate ad interi-
ora est maior malitia intensive
per actum exteriorem enim non adiicitur ad-
dat specialis deformitatis. Secunda patet
patet quia extensive plus peccat cum ex-
tra quia pluribus et pluribus nocet cum
decet quod quando homines quas solum volebat
occidere et scandalizare fecit quas solum
volebat. Quinto licet actus exterior
operis ubi est peccatum sicut actus interior
voluntatis non tamen ubi est per unitatem
actus interioris et exterioris patet quia tunc
tamen esse concretum voluntate adimplen-
dum intelligentias datas aliorum
ethice per dantes subiectum corporale
esse movet illas per velle et
dantes actus tales sicut quae talem in-
terum centrale licet non actualem. Sexto
actus exterior operis distinctus contra
actum voluntarium nihil de se addit
ad peccatum. Secundo advertis vero peccatum operis
addat aliquid super peccatum voluntatis
nota secundum Innocentium dupliciter quod voluntas
peccati scilicet completa et incompleta.
Completa vero quae est operis si habetur
facultas. Incompleta est quando non deest
sed operis, vel si habet facultas
loquendo ergo de hac ultima voluntate
peccatum operis addit super peccatum voluntatis
quia plenior est et consummata voluntas
et loquendo de voluntate completa
ta dico quod peccatum sit duplex quantum
duplex scilicet intensive et extensive. In-
tensive sic non addit nec facit
peccatum quantum quia talis est completa
solius voluntatis completae voluntatis
est operis extensive vero addit quia
plurimum damna infert et pluribus

noceret et plus delectat peccare. Et ideo
multo plus punitur. Secundo et si peccatum
operis non addit super peccatum voluntatis
intensive addit tamen aliquod extensive patet
ex dictis. Et vero quia in peccato considerat contra
primum generationem dei cum nocumentum et quod
malitia, et sic nihil addit actus exterior
operis delectare et sic addit. Tertio non da-
mnum suscipit et sic est addit. Quarto in
primum operis est contra dei post voluntatem
sitam voluntatem et operis. Est tamen peccatum
operis tamen peccat cum sola mala
voluntate peccat sicut mala voluntate et
opere. Nam tota vero culpe dependet
ex voluntate. Et quia concepto actu
voluntatis interioris actus exterior nec
est moraliter bonus nec malus. Patet
quia nullus actus exterior est bonus vel
malus nisi inquantum est electus et ex
deliberatione procedens. Sed ut Innocentius libro 2
19. transeunte actu peccati remaneat
reatus nota secundum Innocentium reatus
est obligatio ad poenam pro defectu volun-
tario. Defectus enim voluntarius in bo-
nis spiritualibus meretur poenam in volun-
tariis malis. Defectus vero ipse non est
reatus poena et nocumentum. Reatus remanet.
Defectus in toto vel in parte
semper manet reatus. Actus vero non est
mediatum quia actu transeunte non
transit reatus. Tertio si transeunte actu
peccati remaneat reatus tamen non transeat
remanet manente defectu in toto
vel in parte reatus manet patet ex dictis. Secundo
Reatus primum peccati scilicet actus contra
in se alia pene nitium. Operis peccatum
per peccatum quod in se poene debitum. Secundo
peccatum per peccatum inesse punit. Et non
reatus per defectum voluntarie et remanet
per peccatum spiritum. Tertio quia est unum
patet ex dictis. Sed ad aliquem videtur
diversis peccatis praebet voluntas
et actu exterior separata sed coniuncta
unum et idem concipiunt

Utrum peccatum in spiritum sanctum sit peccatum
unum gravissimum et irremissibile — 2°.
plurimis abstractum. Et arguitur quod non. Sed nulla
infidelitas est maius peccatum, sed peccato
infidelitatis est maius tamen coram
non est fundamenti id est fidei quod quia sola
malitia est sicut magis, et ideo quia magis
facit distare a venia tamen sit elimina-
tionis quo quia una indecisionem evenit
tres alii formas de conceptu utrum
confessus sit peccatum in spiritum sanctum. Secundo
nota secundum Innocentium peccare in spiritum sanctum dupliciter
dici aut vim mali quod peccat in spiritum

spiritui sancto quia male sentit de eo, ut ar-
rianus. Et hoc est peccatum infidelitatis. Alia ratione
mortuum quia peccat directe contra attributum
spiritui sancto scilicet contra omnes gratiam et bonitatem.
Et hoc proprie appellatur peccatum in spiritum sanctum. Con-
tingit enim peccare ex tribus, scilicet ex infirmitate
in patrem, ex ignorantia in filium, et ex ma-
licia in spiritum sanctum. Concordat Philosophus
septimo Ethicorum dicens: Contingit peccare
triplex vel ex ignorantia vel ex passione vel
electione. Ex ignorantia peccatur cum ignoratur
circumstantia actus quorum scientia [illegible] a peccato
excusat. Passione peccatur cum ipsius impetu passionis
vel innate vel [illegible] inductum habitus
obruitur. Ex electione peccatur cum ex certa
deliberatione sine temptatione vincente ipsi
placet peccatum. Et hoc est in spiritum sanctum. Se-
cundo peccatum in spiritum sanctum committitur ex deli-
berata voluntate absque vincente temptatione
ex certa malicia contra attributum spiritui sancto
peccatur scilicet [illegible]. Tercio peccatum in spiritum
sanctum peccatur contra attributum spiritui
sancto bonitatis, peccatum committitur. Quarto in spiritum sanctum
peccatur cum quis in malicia absque
utilitate alia delectatur, et hoc est species
blasphemie seu depravata voluptas
dyaboli seu cum quis in damnis aliorum
delectatur. Quinto secundum Hugonem de Sancto Victore
dicitur [illegible] quod sunt peccata que per-
tinent ad proprii corruptionem ut ebrietas
luxuria, que ad proximorum iniuriam
ut furta et homicidia, et que pertinent ad
dei contumeliam ut blasphemie. Quandam
in blasphemiam ex errore, et sic peccat
in filium; quandam vero ex malignitate,
et tunc peccat in spiritum sanctum. Sep-
timo in spiritum sanctum peccatur malicia qua al-
terius [illegible] corrupto bona videtur,
et hoc est scelestissimum genus peccati. Secundo
queritur an peccatum in spiritum sanctum sit remissi-
bile. Sed contra quod sicut morbi corpora-
les ita et spirituales possunt dici incurabi-
les tribus modis. Primo cum [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] supra communem
medicinam, quia plus tollit de bono nature.
Aut secundum quod de [illegible] quia plura
bona tollit. Sic ergo possunt dici peccata pene
quomodo cum [illegible] aut vero reparari
difficilius. Primo peccatum in spiritum sanctum
gravissimum est quia plus opponitur bonitati,
non plus privat de bono nature. Secundo non
plus peccatum in spiritum sanctum gravissimum est quia
[illegible] vel magis [illegible] culpabilitatis et
[illegible] ad [illegible] quia voluntas

pertinent inficit illi malo. Secundo
[illegible] alia peccata mala [illegible] sunt [illegible]
[illegible] infidelitatis in primis [illegible]
quia tollit fundamentum [illegible] bonum et [illegible]
[illegible] et peccatum malum pri-
mum peccatum quia totum [illegible]
[illegible] sunt peccatum in spiritum sanctum. [illegible]
[illegible] peccatum in spiritum sanctum [illegible]
[illegible] [illegible] et difficul-
tatem reparationis quia [illegible]. Secundo
[illegible] peccatum in spiritum sanctum [illegible] ceteris
peccatis plus opponitur bonitati. Tercio peccatum
in spiritum sanctum [illegible] ceteris peccatis magis
accedit [illegible] culpabilitati. Quarto peccatum
infidelitatis plura bona tollit quia
fundamentum [illegible]. Tercio queritur an
peccatum in spiritum sanctum sit remissibile.
Dicendum secundum Innocentium peccatum irremissi-
bile potest dici dupliciter: uno modo a pena
activa remittenda, sic nullum peccatum est
irremissibile; vel a pena passiva
scilicet suscipienda, et sic dupliciter: vel a parte
vere passibilitatis quia nullo modo est re-
missibile, sic peccatum demonis et anime
dampnate est irremissibile; vel a parte
vere facultatis vel dispositionis sic
peccatum hominis quod est in spiritum sanctum
est irremissibile quia tenet in peccante
dispositionem remissibilitatis, quia tollit [illegible]
[illegible] et [illegible] et peruertit re-
[illegible] voluntatis ad [illegible]
[illegible] quia [illegible] est [illegible]
[illegible] dei gratia. Concluditur peccatum in spiritum sanctum
est irremissibile non [illegible] passibilitatis
sed vere dispositionis seu facultatis [illegible]
suscipiende. Secundo in [illegible] in ordine ad
deum remissibile est omne peccatum. Tercio
in ordine ad hominem peccatum in spiritum
sanctum est remissibile vere pene. Quarto
in ordine ad hominem peccatum in spiritum
sanctum est irremissibile difficultate [illegible]
[illegible] peccatum in spiritum sanctum peccato [illegible] est
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. Quinto [illegible] est [illegible] quod [illegible]
[illegible] et [illegible] ad [illegible]
[illegible] infidelitatis sit peccatum
[illegible] extensione quia plura bona
corrumpit. Sed peccatum in spiritum sanctum est
[illegible] intensione quia voluntatem
magis deordinat a fine suo [illegible]
[illegible] bono.
Utrum christianum teneatur obedire in
omnibus prelatis secularibus .l.l.
et spiritualibus. Et [illegible] quod non, magis
est [illegible] [illegible] domine [illegible]

2

Si doctrina ab ipsis sunt contraria christiane
virtuti legis nostre contrariis divine/
legi multo magis a similitudine legis
humane vel contrarie legis posite
lex que fecit [illegible] christo et apostolus petrus
vel petri [illegible] supra sedis [illegible] vel
[illegible] [illegible] Romanos [illegible]
Omnis anima potestatibus sublimioribus
subdita sit / Et qui resistit
[illegible] ordinationi resistit
Vel Omnis potestas ordinandi sit a deo/
[illegible] non sunt [illegible] circa
potestatem ordinandi [illegible] competit:
[illegible] potestas / modo apponendi
et effectum sine usum / Consonancia
potestatis est [illegible] superioris ad
inferiorem Et hoc semper est licitum/
et a deo, eam ordine statuit
ad laudem bonorum et vindictam
malorum Romanos xiii. Et sine modo
acquirendi sit licitus et legitimus
est a deo est / Sin autem a deo non
est [illegible] illegitimus vel per te quam
petitoribus vel symoniis acquirit/
[illegible] legis petere vel [illegible] potestatem
[illegible] a deo [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] v° / Et de hoc [illegible]
in capitulo [illegible] [illegible] / et capitulo
[illegible] [illegible] / Effectus sine
usus si licitus est sive [illegible] a deo est/
[illegible] ab non est a deo sive [illegible]
[illegible] Et si est potestas ordinandi sit
a deo quo ad [illegible] non tamen quo ad
modum [illegible] vel effectum [illegible]
[illegible] / Omnis potestas [illegible]
et [illegible] ad modum et usum [illegible]
est a deo [illegible] / [illegible] omnis
potestas [illegible] ad modum et usum
[illegible] est a deo [illegible]
[illegible] vel ad [illegible] malorum
vel ad probandum bonorum [illegible]
[illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible]
[illegible] ipsis a deo [illegible] [illegible]
[illegible] est. Et [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] / [illegible] et [illegible]
[illegible] ubi [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] pastores [illegible]
[illegible] / Et [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] potestas in ecclesia
dei [illegible] secularis in [illegible] et spiri-
tualis in spiritualibus / Et utraque
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] ordine [illegible]
[illegible] in temporalibus [illegible] in spiritualibus

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ordine [illegible] / [illegible] potestas
[illegible] est [illegible] legitima et est [illegible]
auctoritate et [illegible] tenemur obedire [illegible]
[illegible] et [illegible] ipsius potestatis [illegible]
[illegible] in temporalibus [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] in spiritualibus / Et [illegible] et
[illegible] non [illegible] auctoritate et [illegible] non tenemur
obedire nisi [illegible] scandalum vel maius
malum [illegible] / [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] potestas data est ut [illegible]
[illegible] / Et in [illegible] tenemur obedire / [illegible]
[illegible] [illegible] data est potestas ut [illegible]
[illegible] / Et [illegible] non tenemur
obedire / [illegible] sunt [illegible] ad
potestatem [illegible] ad illa [illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] non tenemur obedire vel non obedire/
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] / Dicit [illegible] obedire
potestati seculari legittime sine [illegible]
vel [illegible] / sine [illegible] vel principem et
a maiori potestate spirituali legittime
[illegible] [illegible] [illegible] prelato in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] obedire
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] / Et [illegible] [illegible]
[illegible] auctoritate [illegible] auctoritate [illegible] /
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] prelatum
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] obedire deo [illegible] hominibus [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible] prelato obediendum
est [illegible] in [illegible] sunt licita
et honesta / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
prelato obediendum non est [illegible] in [illegible]
[illegible] sunt illicita et inhonesta / [illegible]
mandatis [illegible] prelatis [illegible] [illegible]
subditis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] / Sic [illegible] in [illegible] in
[illegible] / [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] prelato non
est [illegible] [illegible] potestate [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] est obedire [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et mandata [illegible]
[illegible] / [illegible] mandatis [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] / non [illegible] [illegible] [illegible]
est [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible] vel [illegible]
[illegible] obedire [illegible] / obedire
[illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
vel ad [illegible] [illegible] implicite [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] vel [illegible] [illegible]
[illegible] / et [illegible] / et [illegible] prelato
[illegible] obedire est necessitatis

Nostre et si aliena professio tenetur
religiosorum prelati pro [illegible]
et constitutionis obedire. aliena ac nouit
nec tenetur nisi in hiis que est [illegible]
[illegible] professe religiosus [illegible] et nihil. et
est de mente [illegible] in [illegible]
[illegible] et si in [illegible]
[illegible] tempestate ut [illegible]
ut [illegible] aliene [illegible]
[illegible] et [illegible] in [illegible]
[illegible] inbeat [illegible] ut
[illegible] aliena [illegible] ut si
[illegible] sunt illa que in [illegible] et per
[illegible] si et illa que ad [illegible]
[illegible] ad [illegible] culpa
[illegible] et ad [illegible] sunt [illegible]
[illegible] sunt aliena [illegible]
[illegible] de [illegible]
[illegible] in [illegible]
est [illegible] ad
[illegible] legis [illegible]
[illegible] lege [illegible]
in [illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible] per [illegible]
[illegible] ad [illegible] et [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] lege [illegible]
[illegible]
tuta nec [illegible] et
[illegible] et
et in [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] in [illegible]
sunt [illegible] legis [illegible] ut [illegible]
[illegible] nec [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] in [illegible]
in se [illegible]
[illegible] ad [illegible] et
[illegible]
est [illegible]
[illegible] ut
[illegible]
[illegible]
[illegible] creditur
[illegible] per [illegible]

In nomine domini
nostri Ihesu Christi qui
suscepimus gratiam
in eterni patris secunde
principio in hoc
libro Sententiarum tria
per ordinem dicere de-
inde de sacre [illegible]
[illegible] sacre theologie
quam recommendare
[illegible] libri
Sententiarum introducere
[illegible] questionem intimatam [illegible]
[illegible] premissa [illegible]
[illegible] gratiarum actionibus [illegible]
[illegible] nostro [illegible]
[illegible] ad [illegible]
recommendationis sacre theologie
[illegible] principio
[illegible] et [illegible] et [illegible] libri
Sententiarum assumitur et [illegible]
[illegible] recommendationem et [illegible]
[illegible] sacre theologie [illegible]
et [illegible] in [illegible] Sententiarum
magistri Petri Lombardi presulis
Parisiensis [illegible] ad [illegible]
[illegible] est nomen [illegible]
[illegible] magistri digne [illegible] et [illegible]
[illegible] in [illegible] et [illegible]
[illegible] creata ex deo [illegible]
[illegible] et in [illegible]
[illegible] ipso deo [illegible] sit
[illegible] quia [illegible] ad
[illegible] et
[illegible] omnes [illegible]
[illegible] theologia [illegible]
[illegible] et [illegible] sacre theologie [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] et si [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible]
in [illegible] et [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] nec
[illegible] in [illegible] per [illegible]
[illegible] theologia
[illegible] in [illegible]
[illegible] magis [illegible]
[illegible] per [illegible]
[illegible] et [illegible]
ad bona [illegible] et [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] de [illegible] omnibus
[illegible] per [illegible] introductionem [illegible]
[illegible] dictum [illegible]

apponit / Circa theologia in cu-
alibus sensibus sentiuntur vinctis pro forte
quia ea affectus indiligendo infla-
mat. Beati namque petrus qui sacre
teologie inherentes in scripturis eruc-
debat / et sine clamore scintillas
ignis fratres emittebat / deo aliis
indiligendo deum et proximum infla-
mabat / hoc ipsum faciebat dominum
ipsa periculo non vitabat / ut honorem
ipsum sed deum attendebat / beati pau-
lus et barnabas confessores tam-
quam extiterunt scintillas clama-
tes / Viri quid hoc facitis nos mor-
tales sumus similes vobis Act. xiiii
et v. Ezechiel primo de ipsis di-
citur / Scintille quasi aspectus eris can-
dentis cum habebant de peccato et sa-
nabant eos / Ipsi enim tandem
predicatores verbi dei quasi aurea pa / sed
de cadentes ex scintille que devenit
circa de corum exortationibus
ra inflammata ad amorem divi-
num procedunt / et quia scintille
subtiles sunt / ideo cadentes scin-
tillas parit / quia in lecto lapi-
dis [illegible] in [illegible] hec vel-
ut igne sunt / et in lapidis aliorum
scindunt / Tamen ad inflammat
homines sacre teologie attendentium
de sacre teologie experientia
que primo timorem de peccato / pondera
de offensa / dolorem de culpa / amorem
de venia / timor [illegible] inflammat
homines sacre teologie intendentes
tam de sacre teologie experientia
que primo timorem de peccato / Apoc. [illegible]
clamavit angelus voce magna
[illegible] tam leo rugiet et
locuta sunt tonitrua / leo ad
[illegible] rugitum terret animalia / [illegible]
[illegible] experientia est sacre theologie
de peccato [illegible] / si [illegible] leo rugiet quis
non timeat / [illegible] non ardeat /
[illegible] leo [illegible] animalibus parvis
et [illegible] a peccatis remittitur [illegible]
[illegible] clamorem super hoc simplic-
tum est [illegible] / et in [illegible]
[illegible] viri media [illegible] sunt
et illis clamantibus [illegible]
ierusalem et israel / [illegible] etiam [illegible]
bus sunt quasi stimuli et clavi in
altum defixi / quia si [illegible]

[illegible] cordis divinam contemplationem
dont [illegible] / que deus designat
in [illegible] et [illegible] / [illegible]
[illegible] in dulcem contemplationis
vigore / in [illegible] et [illegible]
[illegible] / hec est tuba terribilis qua
clamat in [illegible] / [illegible] caritate
[illegible] / clamate fortiter et dicite
[illegible] nolite stare / quia malum
ego adduco ab aquilone / [illegible]
[illegible] ad [illegible] tuba terri-
bilis [illegible] / [illegible] homines ti-
[illegible] de pena [illegible] ipsis [illegible]
[illegible] / [illegible] inflammat sacre
teologie intendentes tam de sacre
teologie experientia [illegible]
[illegible] de offensa / [illegible] cla-
[illegible] lazarum [illegible] foras [illegible]
[illegible] quam [illegible] / [illegible]
[illegible] de offensa dei quam
[illegible] / ut in confessionibus
[illegible] non [illegible] / est enim [illegible]
[illegible] inordinata [illegible] tanta
ut tamquam lazarus latebat in sepulchro
[illegible] / [illegible]
abhorreres / [illegible] modica [illegible]
in [illegible] magis [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] verecundia [illegible]
de offensa divina [illegible]
ad [illegible] ad [illegible]
[illegible] inflammat / [illegible]
[illegible] castrorum [illegible]
et clamat [illegible] / [illegible]
domini dei vivi et [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] et [illegible] / [illegible]
et nos [illegible]
quos [illegible] non possumus / [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] mortificationem
[illegible] in hoc [illegible]
[illegible] et si [illegible] aliqua
in sacre teologia [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] et [illegible] alios
ad [illegible] et [illegible] / [illegible]
de [illegible] / [illegible]
[illegible] inflammaret [illegible]
[illegible] et [illegible] de offensa

Dicitur supra quod inflammat hominis sacre
theologie intellectus / cum de sua theolo-
gia expositione concipit dolorem de culpa / Jere-
mie xx^o factum est [illegible] domini ad Jeremiam
de sermonibus sanctitatis / lugent et inda
et porte omnes corruerunt et obscurate sunt
in terra / et clamor Jerusalem ascendit /
homines [illegible] sicut de
sancto gloriamus et portus / Super quo clamor
Jerusalem ascendit cum hic expositor sacre
theologie ardet / sed lugent inda cum
dolor clarificat / et porte eius corrue-
runt / quia prelati et superbiam deiecti
sunt / et sanati sunt per [illegible] et
infamiam in terra / quam bene lugere deberent
in predicatione vel dicta / et ex predicatione vel
per terram ipse quam alie / Johel ij^o cla-
mate hic in gentibus sanctificate bellum
suscitate robustos / accedant omnes viri
bellatores / sanctificate bellum per carnis
mortificationem. Que non sanctificat / super-
tali robusti est mortuum in peccato ni-
si [illegible] per contritionem et dolorem
non cum dent predicatores et sacre scripture
expositores peccata adulando palpare /
sed dolorem inducendo penitentie facere
et satisfactionem / Unde dicit Ezechielis xxiiij^o
Amplificate hic [illegible] peccata et consu-
mentur omnes [illegible] et [illegible]
efficiantur [illegible] et [illegible] in ea
[illegible] / cum per dolorem ardens as-
sumitur et cor in [illegible] / [illegible]
intrat et exit nec penetrat nec sanat /
sed ubi quod per [illegible] emittitur / vel
medicina que non retinetur sanitatem
non operatur nec in intimitate [illegible] /
cum vero retinetur in intimitate [illegible]
et [illegible] efficit / sic sacre theologie
studium inflammat intellectum cum de
eius expositione concipit dolorem de culpa
hominis. Secundo tunc inflammat [illegible]
sacre theologie intellectus cum de expositio-
ne sacre theologie concipit amorem
de eterna / Zacharie viij^o sic dicit dominus
exercituum zelatus sum Syon zelo ma-
gno / zelus vehementissimus amor
[illegible] in [illegible] / [illegible] at [illegible]
Cant viij sine excessu nos diligit / [illegible]
amor tanta [illegible] dili-
git [illegible] ut dicit Augustinus de cathedra
[illegible] / et [illegible] zelo [illegible]
[illegible] cum Petrus ad [illegible] re-
dit / et indulgentiam petit / [illegible]

anima clamet [illegible] ut audiant
Ad [illegible] clamantibus [illegible]
[illegible] Exodi xiiij^o clamat
[illegible] voce magna et [illegible]
[illegible] dominus [illegible]
in se / exaudit eum dominus [illegible]
[illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] Exodi xiiij^o [illegible]
clamas ad me [illegible]
[illegible] exaudita est [illegible] Danielis
viij^o [illegible] cum [illegible] omnes [illegible]
[illegible] in domino / [illegible]
[illegible] quod petierit concepit de sacre
theologie expositione inflammatur
[illegible] ad [illegible] sic [illegible]
ita in [illegible] timor [illegible]
[illegible] / [illegible] in igne [illegible] /
dolor [illegible] / amor inflammat /
de [illegible] per timorem / Isaie lxiij^o
clamat [illegible] cum [illegible]
et [illegible] / [illegible]
non [illegible] / [illegible]
[illegible] / amor cum [illegible] reple-
fecit apertum / et venit ad [illegible] /
et in [illegible] eternam / et [illegible]
[illegible] de [illegible] /
[illegible] / [illegible] de
[illegible] ubi est timor dei ibi
est [illegible] et [illegible]
[illegible] / quia [illegible]
et quod [illegible] non
[illegible] dominum splendorem radi-
os non [illegible] sunt / Sed [illegible]
in igne per [illegible] inveniunt
clamor in mari rubro [illegible] est
[illegible] / mare rubrum est [illegible]
[illegible] audientibus
[illegible] et sacre scripture
expositorum / ad salvatorem [illegible] quod
non [illegible] / sed [illegible] peccata
sua [illegible] quod [illegible]
[illegible] plus [illegible] diligit tanto
[illegible] sibi [illegible] / et sic ad [illegible]
[illegible] in bello /
ita ad [illegible] salvator [illegible]
[illegible] cum [illegible] est in [illegible]
[illegible] Danielis viij^o cla-
mavit fortiter et [illegible] succidite
arborem et [illegible] ramos eius

et excutite folia eius et dispergi-
te fructum eius / fugiant bestie
que subter eam sunt / et volucres de
ramis eius / [illegible]
celo descendens / qui clamavit dicit /
[illegible] partem sacre scripture [illegible] primi
angeli qui [illegible] in peccatum per temptationem
labitur / et per arbores [illegible] /
Succidunt ramos sub [illegible] arboris / [illegible]
amissa gratia [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] in [illegible] arbo-
ris et [illegible] ramis / folia [illegible]
[illegible] et fructum dispergit / [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] tollit / [illegible] et
[illegible] subtrahitur /
eius fructum dispergit [illegible] doctrina
[illegible] / volucres et bestie que
subter eam sunt de ramis eius fu-
giunt / [illegible] carnales et [illegible]
[illegible] et spirituales eius
[illegible]
[illegible]
[illegible] radicis eius in terra
[illegible]
arbor in [illegible] plenitudine
[illegible]
[illegible] / [illegible] mala [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
et in [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible] clamat et [illegible]
[illegible]
clamat / [illegible] sacre scripture
[illegible] dei in [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] et affectus [illegible] diligit / et per
[illegible] et [illegible] impletur /
[illegible] angelice [illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] peccatores [illegible] in peccato /
[illegible] sacre theologie emittit lacrimas /
per lacrimas [illegible] / [illegible] planctus
[illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] / [illegible] in [illegible] /
[illegible] inflammata et [illegible]
[illegible] clamat [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] sacra scriptura [illegible]
[illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
in [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
et qui [illegible]
et [illegible] /
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] /
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] sacre theologie [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

h inflammatum. Cum hec est una legum libri tercii sententiarum, cuius materia genus humani liberatio et liberi arbitrii reformatio, que sunt beneficia summa gratie Christi adeo ex magna caritate collata. Unde sanctus Thomas in opusculo lx° articulo ij° c 24 inquit: se totum in remunerationem et in cibum pro hominis paradiso animam suam posuit, magnum signum dilectionis exhibuit, per quod affectum hominis ardentius inflammat. Tum consummationa virtutum in septem legum tercii dist. xxiij° articulo ij°, scilicet in fontibus, [illegible] dignitatis deponatur in animis vestris, quia per virtutes dei filius multum fuit provisus debitoribus mortis, et ut non tantum exercendo et assumendo tantum [illegible], sed efficacissime docendo, ita ut sic magis desit nisi laudes, ita magis sufficiant operibus laudantis; quia ad eum finem ordinat et est mirabile in oculis nostris. Adventus Christi est ipsum, qui communicat divinitatem suam in nobis, cum ad animi perfectionem et per nobis passus est. Morte [illegible] mortuus magis est ut mortem et mortis [illegible] destruerit, quatenus cum descenderet et vitam resurgendo reparavit dei dilectio, sic in affabilitate dilectio caritatis ut servum redimeres filium tradidisti. Quare per hoc amplior est inflammatus cum ad hoc beneficium gratia dei, que enarratur in sacra teologia, que est sapientia divina gratia plena, quae appellatur in legum nostris [illegible] cuius theologia in [illegible] spiritu [illegible] est unum [illegible] legum [illegible] fundamentum magis [illegible] ut utrum [illegible]. Clara divina sapientia in magistro Petri Lombardi tercio libro sententiarum [illegible] [illegible] auctoritate [illegible] [illegible] pienda in hoc quia [illegible] gratia dei. Et hic capitulo ad finem libri [illegible] firmissimam veritatem [illegible] [illegible] est [illegible] in hoc [illegible] est. Et hic capitulo tum ad finem libri [illegible] salubrius [illegible] tate [illegible] studiose [illegible] in hoc quia [illegible] et hic [illegible]

libri [illegible] quia per [illegible] affabilitate [illegible] delectabiliter [illegible] in hoc [illegible] omnibus, et hic [illegible] ad quartum librum [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] in me [illegible] divina sapientia in magistri Petri Lombardi [illegible] salubrissimam utilitatem [illegible] studiose [illegible] eternam [illegible] salvatoris [illegible] ubi [illegible] multa merita [illegible] salubrissima in qua [illegible] [illegible] salutaria [illegible] teste [illegible] Angelico de salutaribus [illegible] magister [illegible] librorum [illegible] ad [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] voluntatis [illegible] [illegible] et [illegible] Angelis [illegible] et [illegible] redemptor [illegible] et apostolos dignitatem [illegible] [illegible] nobis [illegible] [illegible] et gloriam nobis [illegible] possunt innotescit, [illegible] sunt [illegible] ad beatitudinem [illegible] Angelicus [illegible] de doctrina [illegible] vere [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] neque herba neque malagma sanat illos sed tuus domine sermo qui sanat omnia [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] magister Petrus in hoc libro tercio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] restauratis

3

cuius respectu efficienti, a
principio usque ad distinctionem
vicesimam; secundo ex parte hominis re-
staurandi cuius refectionem
formaliter, a distinctione vicesima tertia
usque ad finem. In prima parte agit
de ineffabili incarnatione
et acerbissima passione ne difficul-
tatibus circa haec [illegible] contentis
in secunda parte agit de gratuitis
reparationis humanae quae requiruntur
in homine [illegible] [illegible] quae
assistunt in actu [illegible] [illegible]
sunt habitus et praecepta, praesertim
cum habitibus [illegible] ut pro fide
spe et caritate ad [illegible] [illegible]
[illegible] ad quae, et sic per istam
[illegible] [illegible] libri huius [illegible]
spiritualis complementum [illegible]
[illegible], supposita fide [illegible]
quae est de incarnatione et passione
unigeniti filii dei nostri [illegible]
[illegible] benedicti. Amen.
[illegible] ad [illegible] [illegible] quae de-
terminanda [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quaestio

Utrum dei filius incarnatus
tempore congruo reparationis
humanae naturae fuerit [illegible]; et ad
[illegible] [illegible] filius dei incarnandus
[illegible] in tempore [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] et
indigentiae hominis, magnitudo [illegible]
[illegible] non [illegible] fuit [illegible] multi-
plicari, sed [illegible] [illegible],
deus [illegible] [illegible] suam caritatem
qua hominem dilexit filium suum mi-
sit, et [illegible] statim [illegible] lapsus fuit
[illegible], et [illegible] dei [illegible],
[illegible] [illegible] tunc non [illegible] indiguit
sed [illegible] lapsus fuit filius dei incar-
nari debuit, [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible]; alias [illegible] [illegible] tempore
[illegible] [illegible]; [illegible] nullum tempus
est adeo [illegible] plenissimum
[illegible] temporis plenitudinis, [illegible] filius
dei tunc debuit incarnari et re-
parare humanam naturam [illegible] et
plenitudo temporis [illegible] in principio
temporis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quaestionis [illegible]

laudabiliter [illegible] in actibus [illegible]
[illegible] soluta, sed [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
incarnationis filii dei, sed quia non [illegible] (non)
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] filium dei incarnari [illegible]
[illegible] sapientiae et [illegible] [illegible]
[illegible], quae [illegible] est in [illegible].
[illegible] assumentem [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible],
quae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
est primo [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] a quo incipit
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad liberationem hominis [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] humanae [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ut [illegible] in [illegible] [illegible] in
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] humanam [illegible] (9°)
[illegible] [illegible] dei filio [illegible] [illegible]
[illegible] assumito [illegible] [illegible] [illegible]
incarnationis [illegible] dei et [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible], et [illegible] ad
[illegible], et [illegible] ad [illegible], et [illegible]
ad liberalitatem; ad [illegible] [illegible]
ad [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
in liberando, ad liberalitatem [illegible]
[illegible]; [illegible] [illegible] [illegible] potentia
sapientia et bonitas [illegible] [illegible]
manifestatae, sed non [illegible] [illegible]
[illegible] manifestae, nisi per effectum [illegible]
infinitum, [illegible] [illegible] [illegible] actu
[illegible] filius dei, [illegible] ad [illegible] [illegible]
potentiae sapientiae et [illegible] [illegible]
manifestaret, [illegible] [illegible] effectum
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] infinitum; sed [illegible] fuit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] incarnatus
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad
statum et complementum, sed [illegible]
et complementum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] a [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]; et [illegible] [illegible]

perfectibilitatem naturae respicere in una persona

Secundo quia una natura recepta in pluribus
personis nullo modo posset multiplicata
esse spectat ad dignitatem divinae naturae
quod patet, quia una persona divina in duabus
naturis vel pluribus nullo modo substat; quare
hoc spectat ad dignitatem personae. Quartum
convenit quod una persona divina
in se habeat duas naturas, hic autem sit per
sacramentum incarnationis. Tertium verum
secundum patet sic: Decebat deum hominem
qui infinitis peccatis [illegible] sibi reconci-
liare. Sed ubi est opus reconciliationis
ibi oportet esse reconciliatorem et mediatorem,
mediator autem debet ad utriusque
extremorum convenire. Sed hoc aliud non est nisi per
unionem humanae et divinae naturae in unitate
personae, quia opus incarnationis maxime
convenit perfectioni divinae. Quod etiam aliud
patet sic: Decet largissimum remuneratorem
diligentes se remunerare perfecte. Sed homo
qui est amator dei non satisfaceret perfecte
nisi in ipso deo qui est tota merces,
nec satisfaceret ipse perfecte nisi totaliter
satisfaceret et ex parte corporis et ex parte
animae et ex parte sensus exterioris. Sensus
autem exterior non potest satisfieri nisi in re
corporali, quare decebat deum hominem
perfecte satisfacere, et deus satisfecit homini
in corpore videndo se in propria deitate,
deum habere naturam non solum spiritualem sed etiam
corporalem, et hoc est per incarnationem,
quod est tertium. Sed [illegible] [illegible] contra [illegible]
[illegible] ista [illegible] [illegible] in [illegible]

contra

[illegible] [illegible] divinae potentiae, sapientiae et
bonitatis ex eo est ipsius incarna-
tionis. Item perfectio operis sunt ex
divinae incarnationis. Item [illegible]
[illegible] liberalitatis sunt ex divinae
incarnationis. Item liberalitatis re-
munerantis sunt ex divinae caritatis.

[illegible] [illegible] de congruentia temporis
[illegible] secundum bonaventuram [illegible] super
[illegible] [illegible]. Magis fuit conveniens filium
dei incarnari in fine saeculorum
quam in principio, et hoc [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] temporis, [illegible]
[illegible], [illegible] peccati, [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible]. Primum
patet [illegible] in quibus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], et sic est
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]

sed est ardor et conditus in perfectione
mundi. Quod sic: habuit magis dispo-
sitionis est ad sapientiam in aetate
perfecta, sed in aetate iuvenili
est et in antiquis est sapientia et
in multo tempore prudentia. Sed videtur
quod minor sit congruitas quod
divina sapientia incarnaretur et
[illegible] imbueretur nisi [illegible]
in plenitudine temporis, sed non in
principio. Tertium patet sic: opus incar-
nationis et redemptionis magis convenit
se ad opus glorificationis quam ad
opus primae conditionis. Sed opus
glorificationis erit in fine temporis,
opus vero conditionis erat in principio,
quare videtur quod opus incarnationis magis
debuit [illegible] in [illegible] ad
finem temporis quam in principio. Quartum patet
sic: beneficium incarnationis non
est utile nisi illi qui id recognoscit
et pro illo est gratus. Sed dilatio beneficii
facit ad eius cognitionem et accep-
tationem. Quare videtur quod dei filius non statim
debuit incarnari in principio
temporis, sed per longa tempora in quibus
posset expectari et desiderari. Sed
sicut enim quod amplius differtur
et ardentius expetitur praecipue
recepta. Quintum patet sic: per dilationem
incarnationis manifesta sanitas
[illegible] quam [illegible] clamaret et [illegible]
[illegible] [illegible] tanto tempore sustinuit
[illegible] dei filius descendit et adeo
in sua [illegible] tanto tempore [illegible]
[illegible] [illegible] a paradiso expectat
et haec manifestatur divinae misericordiae
quae [illegible] [illegible] dimittit. Se-
cundum patet sic: nam morbus spiritualis
non curatur debite nisi infirmus
eum prius cognoscat et ponderet
eius gravitatem; constat [illegible] [illegible]
ingravescat per [illegible] corruptionem
sed per culpae commissionem. Et ideo
debuit deus beneficium incarnationis
differre ut homo cognoscat defectum
scientiae et gratiae, cum sui incar-
natus est in lege indita et
in lege scripta et sic convictus
consurgeret ad divinam gratiam

et confugeret tunc etiam ecclesiam. Ter-
tium patet quia ante incarnacionem
fuit plenum et maximum tempus
quod deus ideo merito debuit differ-
re usque ad diem plenitudinis
secundum apostolum ad Galatas iiii:
Ubi venit plenitudo temporis mi-
sit deus filium suum. Quartum Christo
dei filio congruo tempore incar-
nato patet quia nobilitas incarnationis
in fine temporum et hoc fuit tempus
incarnationis congruentissimum [illegible]
[illegible] in nobili [illegible] [illegible] vocacio-
nem [illegible] [illegible] et [illegible] plena-
rum ista [illegible] nostre [illegible]
unde dei filio non congruebat incarna-
re in tempore principio. Quintum dei filius
[illegible] incarnacionem elegit finem temporum
[illegible] congruentissimum. Sextum [illegible] incar-
nationis dilationem nullus predestinatus
incurrit damnationem. Septimum [illegible] non
reparationis [illegible] sicut bene [illegible]
in scripto super dist. xx in articulo primo.
[illegible] dubio [illegible] fuit et tam
congruum reparari quam humana natura
ex parte dei reparantis [illegible] ex parte
hominis reparandi. Primo [illegible] ex parte dei
reparantis [illegible] [illegible] [illegible]
superioribus manifestis [illegible]
[illegible] dictis Anselmi in libro [illegible] Cur
deus homo [illegible] [illegible] est
[illegible] dei [illegible] stabilitatem
[illegible] suam [illegible] [illegible]
dei summa [illegible] per peccato unius
hominis totam posteritatem eius sem-
piternaliter damnari [illegible] [illegible]
dei summa sapiencia nobilissimam
creaturam [illegible] [illegible] fine suo
[illegible] [illegible] [illegible] dei [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] suum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] dei [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et ita
[illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible] hominem
in [illegible] statu [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] reparari et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible]
totam posteritatem sempiternaliter da-
mnari per peccato unius hominis [illegible]
posteritatis [illegible] sempiternaliter

damnaretur nisi reparari [illegible]
[illegible] [illegible] fuit et [illegible] [illegible] [illegible] hominem
repararet. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] summa sapiencia [illegible] [illegible]
nobilissimam creaturam fine suo [illegible]
[illegible] nisi reparari [illegible] [illegible] [illegible]
fine suo [illegible] et ita [illegible] [illegible]
[illegible] hominum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fuit
[illegible] [illegible] reparari [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible] summa [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dei et
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
fuit et [illegible] per [illegible] [illegible]
humane [illegible] [illegible] ex parte repa-
rantis dei [illegible] ex parte hominis repa[ra]ndi
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
hominis [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
lapsi [illegible] [illegible] hominis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] fine suo [illegible] [illegible] [illegible]
fine suo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] fuit [illegible] humana natura [illegible]
[illegible] alio peccante et alio [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] per [illegible]
reparari et [illegible] [illegible] [illegible] filii pec-
[illegible] in parente et [illegible] peccat
diabolo suggerente [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] lapsi re-
parari congruebat [illegible] in illo statu
[illegible] fuit [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] dei filius incarnatus
congruo tempore [illegible] humane nature
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex parte
dei reparantis [illegible] [illegible] ex parte [illegible]
reparari [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] hominis dei filius [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Adam [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] in unione
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] humana
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

primo. Et cum deus filius dei homo ut homines
redimeret / sed si homo non peccasset
redemptore non indiguisset / quia nullus
peccatorum de omnibus antecedentibus. Prima est
Augustini in uno apostoli sermone tertio
dicitur: Si homo non peccasset filius dei
non venisset. Secunda est Leonis pape in quo-
dam sermone de passione dicitur: Si homo
ad imaginem dei factus per legem
divinam servasset creator creatura
factus non fuisset. Tertia est Anselmi
de conceptu virginali dicitur: Ideo
deus factus est homo / quia homo ad remedium
non sufficiebat / et ideo factus est homo
ut homines redimeret. Quarta est ...
Anselmi de conceptu virginali capitulo
dicitur: Si homo nolens non fuisset
necesse filium dei hominem fieri. Quinta est
Augustini exponentis illud Mathei
Salvum faciet populum suum a peccatis
eorum dicitur: Si homo non peccasset ergo
non pepercisset. Sexta est Damasceni
libro tertio sententiarum capitulo ... quod
est utilitas incarnationis filii dei
et ... dicitur: In incarnatione propter peccata
est ut nos qui peccatores ... et carnis
corrupta fecit liberaret a ...
... ut pro hominibus moreretur
et per ... resurrectionem mortuorum.
Septima est Jeronimi super Mathe-
um ... dicitur: In generatione salutis
nulla peccatorum inducitur assumitur
nisi ... ostendit / et
quia ipse peccatores venerat de pecca-
tis nascens omni peccata deleret.
Octava est glose super ... primo
dicitur: Venit in mundum peccatores
salvos facere dicitur: Illud causa fuit
veniendi domino nisi peccatores
salvos facere. Nona est apostoli ad
Galathas quarto dicitur: Misit deus filium
suum ... ut eos qui sub lege erant
redimeret. Et ... sed ... peccata
... fuit propter tantum incarnationis
... et remota causa sufficienti
removetur effectus / et remota causa
removetur effectus / causa ... culpa
... fuit causa redemptionis. Ergo et in-
carnationis. Item ... natura
... nisi redimi ... ut dicit
... in ... causa
... sed ... culpa non fuisset

redemptionem ... per ...
... etc. ... non
peccatum nec terra mundi ... debetur
ad terram / Et ideo Augustinus ibidem dicit
quod peccatum ... in quo totus erat
... venit ... sine peccato qui
omnes salvos faceret. Decimo
... quod est ... et ... ad
... ad ... factum ...
... magnitudo amoris facit
... accelerationem ... acce-
lerationem ... et ei quem amat
... quia dilatio magis ... tunc
accelerationem tunc amor ... fac-
... differre quam accelerare.
... Cappadocum ... ...
... ... re-
... incarnacio ut ... tolerantes
... ad tardius deli-
... sic incarnacio ...
ut ... adeptus fastidio fuit
... ... alle-
... et ... ... sub
... dilationem ... / ipsa ...
expectatione et fides futuri ...
... ... in remedium salutare
quemadmodum venit ille qui ...
fuit ... ...
quia ... ... remedium salutare /
... alia et alia in ... temporibus
fuerunt instituta / ut ... ...
de peccato ... / ... ...
... ...
et ... / ... ...
non ... / ... ... plenitudo
temporis misit deus filium in carnem
qui nobis ... ne ... gratie
... ... mun-
... ad ... ... / ... ...
... ... dei filius ...

Nunc ... filius magis decebat
incarnari quam ... persona patris
et spiritus sancti et ... quod non ... ma-
... decebat incarnari ... ... personam
patris / quia illius est ... ...
... magis ... carnis ...
et ... / et ... ... incarnatio
... magis decuit ... ...
incarnari / ... / ... ...
... ...
... ... quod deus filius ... homo
... ... ut dicit Augustinus
de trinitate / ... ... quod magis debebat
esse in ... ... quam ... ... filius /

et quod sola per actionem est sicut in char-
distinctione patet. Et quia magis
decet personam mediam trinitatis esse
mediatricem quam aliam, sic incarnatio
est ordinata ad effectum mediationis
persone ad unitatem esse persone
filii. Item quia nec per deceptionem conve-
nientius alii. Primo ergo divina
natura potuit uniri cum natura humana.
Nota secundum Bonaventuram aliquis
dubia possibile fuit naturam humanam
uniri divine in persona filii, et tamen
quod omnia illa attributa fuerunt
divine persone que sibi non derogant
et fuerunt talia que possunt esse persone
divine ad naturam uniri humane
in unitate persone non derogant
persone divine, et hoc possunt esse una
divine persone. Possibile est in divina
persona que ab eterno fuit hypo-
stasis vel divine nature esse hypo-
stasim vel humane nature in tempo-
re. Sed non dicit aliquam imperfectionem sed
potius dignitatem et nobilitatem, sicut
enim deus fuit bonus ab eterno in
nullo fuit derogatum bonitati sue divine
cum eciam bonitas creata in tempo-
re. Ergo in persona filii dei fuit hypostasis
intellectualis et spiritualis et materia-
lis ab eterno in nullo derogat si fuit
hypostasis vel nature create in tempore.
Secundo natura divina potuit uniri
cum natura humana, patet quia nobili [illegible]
quod talis unio divine nature ad humanam
in nullo derogat nobilitati divine. Ergo
conclusio vera. Tertio divina per-
sona que fuit hypostasis vel divine
nature ab eterno facta est hypostasis
vel humane nature in tempore. Item
persona filii dei que non erat hypostasis
humane nature in actu facta est [illegible]
hypostasis sola unitatem facta est
[illegible] nature assumpte. Et unio persone
divine cum verbo et humane nature
non dependet ab aliquo sed potius [illegible]
voluit natura dependet ex hypostasi divina.
Secundus articulus. Utrum quelibet trium personarum
potuit incarnari per se separatim. Dicto
secundum Anselmum [illegible] ita dicens
aliam personam incarnari quam personam
filii, licet pater et spiritus sanctus potuerunt incar-
nari absque aliqua repugnancia na-
ture in talem incarnationem et ad confusio-
nem equalitatis divinarum [illegible]
[illegible] et hoc nulla fieret unitatis

dei personalis divinitatis. Illud cum de Christo
qui nos redemit quod unus et idem
est temporalis et eternus, immortalis et mor-
talis, immensus et circumscriptus. Nullum enim
est inconveniens quod dicitur filius esse
patris et matris per suam naturam [illegible]
temporis. Secundo quelibet trium personarum
potuit incarnari per se separatim. Tercio [illegible]
persona patris potuit incarnari et nature
humane uniri, et sic spiritus sanctus potuit
incarnari et nature humane uniri. Et
tamen si pater vel spiritus sanctus incarnatus fuisset,
aliud esset de nobis eterne quam assumpsisset.
Nota quod si non aliud, tamen sequitur quod duo
essent filii in trinitate quod est inconveniens.
Contra aut in quo non est apud deum est
impossibile ut dicit Anselmus in libro Cur
deus homo. [illegible] Tercius articulus
de quarto. Nota secundum Bonaventuram
persona [illegible] ad incarnationem inter ceteras
personas fuit magis ydonea sive
loquimur de ipsa incarnatione nullatenus,
sive prout ordinata est ad redemptionem
humani generis. Si cum loquimur de ipsa
incarnatione in se, magis congruum fuit
filium dei incarnari, et [illegible]
quia [illegible] filius [illegible] imago,
quod homo assumptus creatus [illegible] dignitatis
imaginis; et quod filius est imago patris,
ideo magis congruebat filium personam
assumere creatam; insuper quia filius est verbum
dei patris, et [illegible] ut pater se
manifestet per eum; et ideo per incarnationem
manifestatur verbum intellectuale [illegible]
[illegible] verbo sensibili; [illegible]
[illegible] patris congruum fuit uniri
carni. Preterea quia filius fuit genitus
ab eterno, et sic congruebat ad carnem
assumere ut esset de genere hominum et ita
hominis filius; et ideo magis decebat
eum incarnari quam patrem vel spiritum sanctum.
Et hoc est quod dicit Augustinus libro de trinitate,
et magis in libro quod dei filius non [illegible]
fuit nisi [illegible]
habebat patrem in celis. Si loquimur
de ipsa incarnatione ut preparatione
ad opus humani redemptionis, et sic
apparet [illegible] hominis lapsum
reparandi medium, et reparatus fuit
secundum hoc lapsum, [illegible]
lapsus fuit appetitus [illegible]
et equalitatem, et quia filius [illegible]
equalitatis, [illegible] est [illegible]

sumpsit quia reparari decenter potest / et eo modo
congruit summe reparare / sicut enim considerando re-
paracionis modum hic magis competit filio / repa-
rari enim hominem per mediatorem alienatum /
et filio magis competit obedire patri / ideo
competit filio incarnari / postremo si
consideretur reparacionis fructum vel effectum
magis competebat filium dei incarnari
/ quia incarnacio ad hoc ordinatur ut homines filii
dei / Dei gracia fierent quod per illud donum efficitur
est primus in eadem gracia / congruum fuit ut
filii dei efficerentur per eum qui est filius
naturalis / Tercio persona filii magis
decuit incarnari quam persona patris vel
spiritus sancti patet quia probatur / Circa tertium tum
terminus capti persona filii magis decuit
incarnari / Tum racione modi reparandi per-
sonam filii magis decuit incarnari /
Secundo racione reparacionis effectus congruum erat
incarnandum esse dei filium / Tercio quod est ra-
cio ex parte generacionis eterne / ad actum enim
incarnacio non respiciat personam distinctam
4 sed mediatorem / et quia esse mediatorem
non convenit patri sed filio / ideo sicut
per unum omnia facta sunt et per unum omnia reficit
Ideo incarnacio magis convenit filio
quam patri vel spiritui sancto /

2 Nunc dei filius humanam in tempore
et animam assumpsit naturam
et ad quod unum / patet quod ad realitatem ve-
ritatis complexionis ad hoc sunt prima / quia in
Christo non fuit ad quam complexionem medi-
tatem ergo nec vera caro / et quod solum per formam partes
sed quod per suam partem sicut solum patet / ... partes
vere caro sentitur est ibi ... sufficit
... incarnacionis / ergo vel
addendum est quod solum carnem assumpsit quod
per suam partem solum ... est hic magis et
determinate sentit ... de forma lu-
minitate tali ... ubi dicit / dicit hic ex
anima rationali et humana carne ... / esse
vera ... / ... primum
quod dei filius assumpsit veram carnem
... non fuit ... veniendo et veram
humanam carnem habuit / ita quod caro illa et
... fuit ... et nature carnis ...
in ... / ideo debebat in ipsa
veritate recipere ... et ...
... / ... veritate ... falli / ...
debebat in dei filio perfectissimo ...
imperfectorum / quod perfectissimum non ...
deficere / et eo sic apparebat sic veram

carnem et perfectam de nostra et de virginis
virginis assumpsit verissime / Secun-
dum sic apparuit per verum corpus
et perfectam de nostra et de virginis ...
assumpsit patet quia probatur / Circa ... per
... veram habuit carnem
... per resurrectionem veram habuit
carnem / Tercio quod veram carnem
... et veram humanam habuit / Verbum
eternum dei assumpsit veram animam
rationalem / Nunc si ... veniendo
ut assumpsit veram carnem verum corpus
et veram animam cum suis potenciis sci-
licet intellectu ... et voluntate / et ... quod
ut assumpsit humanam naturam ut esset
mediator dei et hominum / et quia perfectus
mediator ... perfectus deus / et perfectus
homo / et quia perfectus homo non ... nisi
habeat corpus cum omnibus membris et ani-
mam cum omnibus potenciis / ideo animam habet
assumpsit / Christus et perfectus mediator
fuit / et perfectus comprehensor fuit et perfectus
viator / perfectus in contemplacione / perfectus
in actione / perfectus in operacione et perfectus
in passione / eciam anima ... quod habuit
veram ... animam / Secundo dei filius
assumpsit animam cum omnibus potenciis patet
quia probatur / Circa primum ... assumpsit animam
cum potencia vegetativa / Secundo ... assumpsit
animam cum potencia sensitiva / Tercio quod
assumpsit animam cum potencia intellectiva
et ... tota humana natura assumpta
fuit mediante ... / Nunc sic ... veram
veritatem ... ut unioni humane
nature mediante ... sicut ...
unio quod illa unio fiat mediante ...
... / ... mediante ... / et sic
est ... / ... tales ... efficiente
et sic est unum / Secundo et si persona
ut non uniat humane nature ... mediante
... quod ... mediante ...
... efficiente
patet quia probatur / et unio quod persona verbi
per se unit nature humane non mediante
... persona / sit hic ... est
ante ... verbum / Circa primum ...
... mediante
... et ... assumptum
... in ... nature ... in
unitate persone nullo medio in-
terveniente / Secundo in ... nature
... in unitate persone ...
... efficiente ... / Tercio
quod est vera ... et ...

3

4 generaliter. Ad octavum dicendum quod licet corpus
corporis de carne corrupta et non
integra, modo Christus assumpsit tamen inte-
gram et non corruptam per conceptionem sanctifi-
catam, ut dicit Glossa. Ad nonum videtur
sermone ille qui natus est de Virgine [illegible]
[illegible] enim [illegible] ibi per totam naturam humanam

3 **Utrum** caro Christi ergo in matre munda
in originalis peccati macula
fuit concepta, respondendum quod non,
ut licet decimatus fuerit secundum celum in
[illegible] [illegible].

& **Utrum** ex Virgine sanctificata ut a car-
ne sumpserit in lumbis
Abrahe decimationem, et arguitur quod sic, quod
Hebreorum vii: per Abraham et Levi de-
cimatus est; adhuc enim in lumbis patris
erat quando occurrit ei Melchisedech.
Sed Christus fuit in lumbis Abrahe, ergo
decimas illas dedit. Quod fuit decima-
tus sicut et Levi, sed hoc [illegible] in
alterum est quod magis in [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] et est Augustinus super Genesim
ad litteram [illegible] ad [illegible] quod falsa
in decisione [illegible] [illegible] quia
[illegible] posset decimas in pate-
ribus [illegible] [illegible] secundum [illegible] [illegible]
[illegible]. Decimatio fuit actus moralis,
sacramentalis et figuralis. Secundum quod fuit
actus moralis, sic decimatio dicitur
[illegible] [illegible] donatio ad sustenta-
tionem eorum qui serviunt Deo et deputa-
ti sunt cultui divino, et hoc modo
decimatio [illegible] [illegible] [illegible]. Secundum
autem quod decimatio est actus sacra-
mentalis, sic decimatio est [illegible]
[illegible] donatio ad [illegible] [illegible]
[illegible]. Secundum autem quod decimatio
est actus figuralis, sic decimatio est
decima [illegible] donatio ad prefigurandam
decimationem per medium [illegible] que
futura erat per oblationem Christi. Dona-
[illegible] [illegible] decimatio [illegible]
in [illegible], quod non dicit decima [illegible]
debet quod [illegible] et [illegible] nisi per
[illegible] [illegible]. [illegible] autem modo
decimatio accepta non tamen est [illegible]
sed etiam futura, ideo quod figurativa est futurorum,
et hec non tantum extendit se ad preterita
sed etiam ad futura, et hoc modo dicuntur
filii Abrahe decimati in Abraham,
quia per illam decimationem prefigurati
sunt omnes filii Abrahe [illegible]
[illegible] [illegible] qui [illegible] per Melchi-
sedech in [illegible] sacerdotem [illegible]

[illegible] filii in parentibus decimantur
decimati, quia in ipsis [illegible] sunt per
peccati [illegible] [illegible], ut dicit Augustinus [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] decimatio ad
prefigurandum medicinam [illegible] ille in
Abraham decima [illegible] non
quod prefigurabat [illegible] [illegible] vitam
[illegible]. Tertium [illegible] Abraham
peccato [illegible] peccaverunt quod [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible], sic Abraham [illegible] decimas
decimati sunt qui erant in lumbis
eius. Secundum [illegible] [illegible] in parentibus
peccatum [illegible] et decimatio [illegible]
[illegible] decima in [illegible] [illegible] in
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] materia
[illegible] [illegible] ut in Abraham fuit
decimatus [illegible] [illegible] in [illegible]
et Augustinus [illegible] [illegible] in
lumbis Abrahe non fuit decimatus,
et ideo quod decimatio prefigurabat futuram
curationem, quod Christus in lumbis Abrahe
non erat sicut curationem indigens, sed potius
sicut medicina [illegible]. [illegible] est quod deci-
matio ad ipsum non pertinebat, sicut enim
in Adam illi soli peccaverunt qui secundum
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
ab ipso processerunt, et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] dicit omnes in Adam
peccaverunt, quod non [illegible] [illegible] secundum
[illegible] [illegible], sed secundum [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] est
decimatio [illegible] in Abraham
[illegible] non est decimatus quod in eo non
figurabatur curandus [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in Adam non peccavit [illegible]
Abraham decimatus non fuit [illegible]
[illegible] non descendit ab Adam secundum [illegible]
[illegible] [illegible], sed secundum [illegible] [illegible]
[illegible] Christus in lumbis Abrahe non
erat sicut curationem indigens sed sicut medi-
cina sanans. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Christi [illegible] ad membrorum [illegible]
Non secundum Augustinum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] est ratio
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
quod non [illegible] [illegible] [illegible]
humane nature ut esset [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ita [illegible]
et [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]

ut vincat vel domina et excitatur na-
turaliter quam carnem non est natura unire
nisi carni sensibili et corruptibili
igitur in primo instanti conceptionis ne-
cesse fuit carnem ad perfectam corpo-
ris perduci. Secunda vero conclusio patet sic
quoniam quod ibi verbum divinum corporaliter
inhabitabat, ergo cum est in medio [illegible]
[illegible] ergo ipsa deitas [illegible] et [illegible]
ad suam inhabitationem perfecte dispositionem
fuerunt ad carnem quod naturaliter non potest fieri
nisi successive. Tertia vero conclusio patet
[illegible] statim ut consensit completa
fuit conceptio et mater dei effecta [illegible]
quod angelus annuntiabat et cum
mater dei non diceretur nisi deum concepisset
carnem quam concepit nec deus alicui car-
ni uniretur vivifice nisi habenti membrorum
distinctionem convenientem. Ergo est quod ab initio
conceptionis carnem [illegible] in medio
distinctionem et perfectam. [illegible] in corpore
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] est [illegible] [illegible]
[illegible] ad perfectam [illegible]
deductum est in instanti [illegible] ut
verbum dei in utero venit perfectus homo
[illegible] et [illegible]
in instanti conceptionis [illegible] fuit [illegible]
filius dei conceptum [illegible]
quod est [illegible] [illegible]
videtur [illegible] sunt [illegible]
[illegible] [illegible] corpule
[illegible] secundum [illegible] [illegible]
[illegible] est et [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] descendit ab
[illegible] seminalem [illegible] dicitur [illegible]
[illegible] ad [illegible] in sermone [illegible] sunt
[illegible] quod est visibilis et est corpulenta
[illegible] aliud quod non est visibilis [illegible]
[illegible] dicit [illegible] non [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] dicit [illegible] illi dicuntur
esse in Abraham secundum rationem seminalem
[illegible] [illegible] [illegible]
in Abraham et corporaliter [illegible]
descenderunt quod [illegible] non [illegible]
in [illegible] ut dicit [illegible]
nulla sunt [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

VI. Efficientia incarnationis
utrum fuerit attribuenda personis
in divinis. Magis debeat spiritui sancto
appropriari et ad quod non. Et ut dicit Dama-
scenus in incarnatione Christi manifesta-
tur potentia sapientia et bonitas [illegible]
quod [illegible] [illegible] sunt super naturales [illegible]
[illegible] magis dei potentia sapientia
et bonitas [illegible] sic bonitas appropriatur
spiritui sancto sic potentia patri et sapientia
filio. Ergo efficientia incarnationis
non debet magis appropriari uni personae
quam alteri. [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] in ea [illegible] est [illegible]
sancto est [illegible] [illegible]
[illegible] de [illegible] [illegible]
non [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] manifestatum est divine po-
tentie sapientie et bonitatis [illegible]
[illegible] in ipso [illegible] [illegible]
[illegible] de ipso [illegible]
ad ipsam [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] ad ipsam [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] divina potentia in [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] manifestatur dei sapientia [illegible]
[illegible] ad [illegible] sine [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] dei
[illegible] [illegible] [illegible] manifestatur
[illegible] bonitas [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in esse [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
spiritui sancto [illegible] [illegible]
est [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] illud
[illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] de spiritu sancto. Secunda
[illegible] [illegible] manifestatione
illud [illegible] [illegible]
[illegible] ad filium [illegible] sunt
[illegible] [illegible] spiritui sancto
[illegible] [illegible] et [illegible]

3

sit opus totius trinitatis maiesta-
tive et essentie. nichilominus tamen con-
venit spiritui sancto per aliquas proprietates
attributione ut dictum est. Secundo quia pro-
bitatis sunt specialiter motivum ad filium
dei incarnandum / Tertio quia conceptio et productio ad
in corpore impressionis relucet attributa
divina proprie in divinis / Quarto quia in
opere incarnationis ut magis relucet
attributum spiritus sancti quia ibi relucet
divina bonitas etc. quia in incarnatione
specialiter attenditur gratuita collatio
et datio et bonitatis nature divine gratie
repletio et infinitatis divine [illegible] con-
cessio / Quinto convenientia in caritate
vel in veritate propria in divinis magis
spiritui sancto appropriatur / Deinde de hoc
utrum debeat appellari filius spiritus
sancti. Secundum Bonaventuram spiritus sanctus
non est pater Christi. nec etiam debet appellari
filius spiritus sancti ad vitandum errorem
contra gratiam specialem et eternam. Item
gratiam specialem est tamen similitudo vel
ut conceptus de virgine et spiritu sancto
/ spiritus sanctus dicitur eius pater per [illegible]
[illegible] matri / sed est hic [illegible] quod Christus
natus sit de maria et spiritu sancto / sed
[illegible] plus [illegible] et [illegible] / et per
assumit partem nature a matre,
et partem a spiritu sancto / quia est [illegible] / tamen
[illegible] matri assimilatur in [illegible] assimilatur /
[illegible] ex parte [illegible] etiam
[illegible] conceptio [illegible] eternus
relationis et [illegible] non est
sit [illegible] gratie [illegible]
filii [illegible] ad [illegible]
esse filius spiritus sancti / Secundo [illegible]
in incarnatione specialiter attribuitur
spiritui sancto non tamen etc. Secundo [illegible]
dici debet spiritus sancti filius quia [illegible],
/ et non est ad hoc quia [illegible] dicitur
filius etc. quia alio [illegible] a principali
agente [illegible] de [illegible] omnibus [illegible]
[illegible] spiritu sancto [illegible] non [illegible] ut
sit a spiritu sancto [illegible] efficaciter
non tamen [illegible] non de [illegible] sed de
[illegible] et inde est quia [illegible]
[illegible] et [illegible] non dicuntur
[illegible] filii / Tertio [illegible] ut
per naturam divinitatis est filius solius
patris / Quarto ut per naturam humanitatis

est filius solius matris / Quarto [illegible]
[illegible] natus est ex spiritu sancto
filius spiritus sancti / [illegible] non [illegible]
sed de operatione omnis / sic hoc est [illegible]
/ Quinto [illegible] filii dei non potest
spiritui sancto in [illegible] filiationis
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible] non est filius spiritus sancti
[illegible] / [illegible] maria sit ma-
ter [illegible] / Nota ad [illegible]
[illegible] in utero matris [illegible]
[illegible] matris [illegible] / et [illegible]
[illegible] / [illegible] / [illegible]
[illegible] / et [illegible] plus [illegible] /
matris [illegible] et [illegible]
ad [illegible] prius / quia [illegible] se [illegible] agens /
et sic erit opus totius trinitatis / [illegible]
[illegible] maria in [illegible]
[illegible] fuit ministrat aptam materiam
ad [illegible] conceptum / et ipsum in utero
portavit et nutrivit / et ipsum ad [illegible]
[illegible] perductum de se ge-
nuit / et sic vera mater [illegible]
[illegible] sunt / Secundo et [illegible]
non [illegible] patre [illegible] veram materiam
/ [illegible] / Tertio [illegible] Christus est [illegible]
filius [illegible] veram naturam quam accepit
a patre [illegible] Christus est [illegible] filius virginis
[illegible] veram naturam quam accepit a matre
/ [illegible] Christus sit verus et naturalis
filius virginis [illegible] illa filiatio
est relatio realis, sed [illegible]
/ [illegible] / [illegible] in [illegible] primo [illegible]
/ [illegible] quia in Christo [illegible] rela-
tio realis [illegible] refertur ad patrem / ad
[illegible] relatione / et non ad crea-
turam / quia nulla relatio dei ad crea-
turam in deo existit realiter / sed
est respectus [illegible] / [illegible] / [illegible]
est [illegible] / [illegible] prima ad [illegible]
[illegible] in spiritu sancto [illegible]
[illegible] / [illegible] magis [illegible]

Vtrum in incarnatione divina na-
tura a verbo [illegible] tem-
poraliter sit assumpta / et [illegible] quia non
[illegible] quia assumit [illegible] sit [illegible]
[illegible] assumit / [illegible]
[illegible] ad [illegible] / [illegible] na-
tura sunt [illegible] sit [illegible] /
sed [illegible] sunt [illegible] sit [illegible]
[illegible] / [illegible] natura non est [illegible] / et [illegible] /
sed hic est [illegible] / [illegible]
sed [illegible] natura non sit [illegible] assumpta /
[illegible] in alterum est [illegible]
[illegible] ad [illegible]

scilicet incipit in forma sermonis accipitur / et Augustinus
de fide ad Petrum dicit / Deus unigenitum
natum in unitate persone [illegible] accepit / [illegible]
quod vera [illegible] descriptio [illegible] [illegible]
primum de christo / [illegible] non solum [illegible] ve-
ritatem vere et [illegible] [illegible]
humanam naturam et ideo est assumpta / [illegible]
est deus assumpsit carnem et animam / [illegible]
[illegible] est primum [illegible] / et [illegible]
[illegible] est quod non solum humanam naturam
[illegible] naturam dicitur assumpsisse / [illegible]
non solum [illegible] assumere / [illegible]
scilicet [illegible] / et magis proprie / [illegible]
aliquid ad alterum capere / sic [illegible] divina
[illegible] tota [illegible] assumpsit humanam naturam
in filio / [illegible] aliquid [illegible] alterum cape-
re ad se sumere / [illegible] assumit [illegible] /
vel [illegible] / [illegible] in ea [illegible] / [illegible]
natura divina assumpsit humanam / [illegible]
divine [illegible] est ut natura humana assu-
meret divine in una persona / Magis
proprie est aliquid ad se et in se sumere /
sic assumere [illegible] / [illegible] sit [illegible]
[illegible] / sic divina [illegible] assumpsit naturam
humanam / [illegible] natura [illegible] est natura per-
sone divine in qua [illegible] subsistit / [illegible]
[illegible] natura divina non assumpsit humanam
/ quod natura humana non est [illegible] natura divi-
ne / [illegible] in incarnatione divina natura [illegible] ‖ Tertio
persona [illegible] tota est assumpta [illegible]
[illegible] / Tertio [illegible] in incarnatione divina
[illegible] est assumpta / [illegible]
incarnationem divina [illegible] a persona
[illegible] est assumpta / [illegible] in incarnatione
divina in christo natura humana [illegible]
[illegible] divina / [illegible] in incarna-
[illegible] divina in persona [illegible] subsistit [illegible]
[illegible] natura humana / Secundus articulus
persona assumpsit personam / [illegible]
[illegible] persona
assumpserit / [illegible]
[illegible] assumentem /
[illegible] in assumptione / [illegible] post assumptionem /
[illegible] modorum [illegible] pre-
dicti [illegible] est falsa / [illegible]
[illegible] deus [illegible] non [illegible]
[illegible] hominem [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] assumptionis
[illegible] personam [illegible] assumptionis
[illegible] / [illegible] in assumptione [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] assumptum [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] quod [illegible] assumptum illud

quod assumptum est [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible] assumens [illegible] ab assu-
mpto / et illud assumptum est [illegible] et assu-
[illegible] est [illegible] / [illegible] in christo sunt due
persone / et due nature / et per nullam
[illegible] nec nulla [illegible] / nec [illegible]
[illegible] / quod est absurdum [illegible]
et [illegible] fide christiane [illegible] /
Tertio [illegible] christus assumpsit humanam naturam non
[illegible] assumpsit humanam personam [illegible]
[illegible] [illegible] in christo [illegible] due
persone [illegible] humana et divina / [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] in christo duas
[illegible] / [illegible]
personas [illegible] / [illegible]
[illegible] in christo [illegible]
[illegible] / [illegible] divine sunt
[illegible] persone et una natura / [illegible]
sunt [illegible] nature et una persona
[illegible] de modo assumptionis [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] / [illegible]
filium dei assumpsisse humanitatem / [illegible]
[illegible] triplici assumpsit [illegible]
filius dei [illegible] / [illegible]
[illegible] verus filius dei assumpsit [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] filius dei assumpsit
[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] divina non
assumpsit hominem / [illegible]
et [illegible] unita sunt assumpta [illegible]
[illegible] est assumptum [illegible]
[illegible] unio [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] unita [illegible]
subsistentem in natura [illegible] virgine
[illegible] / [illegible]
[illegible] et non [illegible]
subsistentem in natura [illegible] / [illegible]
non [illegible] et [illegible]
subsistentem [illegible]
[illegible] / [illegible] non [illegible]
[illegible]
[illegible] in abstracto [illegible]

et hec sufficit ad illud veritate assum-
tionis competebant ut sic dicatur quod homo
et econverso homo est deus / et nunc queritur
6 Utrum Christi persona sit simplex an composita /
Et quod sit persona composita videtur per da-
mascenum libro iii° [illegible]
ihesu christo duarum naturarum cognoscimus
unam ypostasim compositam ex utrisque [illegible]
[illegible] idem est ypostasis et persona /
ergo quod christi persona sit composita ex divinitate
et humanitate [illegible]

[illegible]

consubstantialiter in divina persona in qua hic
est quod unum est ibi suppositum / secundum quod
attenditur unitas rei composite ad esse
in actu [illegible]
unum [illegible] christus non duo [illegible]

[illegible]

Unio autem ypostatica consistit in duabus
naturis / Cum in verbo incarnato sint due
nature divina scilicet et humana tamen ibi est
una persona una ypostasis unum suppo-
situm unum verbi nature et unum medi-
ancius / Tercium aliud scilicet ut sciatur quod
christus sit aliqua scientia, nos scimus declinare
tamen / tamen dico quod christus dicitur de christo per
modum essencie et accidentis / Dico sic intelligi-
tur ita quod illa predicatio sit per ac-
cidens, ita quod non substantialis / Ad oppositum
sciendum modum predicationis accidentalis et tamen secundum
veritatem sit substantialis / Sed hic ultimo intelligi-
tur secundum veritatem propter quod humana natura in [illegible]
[illegible] accidentis [illegible]
quod substantialiter in supposito divine nature
[illegible] non [illegible] illo supposito [illegible] esse [illegible]
advenit completo sicut albedo non
substantialiter in [illegible] quod sit [illegible]
[illegible] in sua / nec illi dat esse /
[illegible] advenit iam completo / sic [illegible]
[illegible] humanitate substantialiter in
divina persona christe [illegible] esse divina
natura / et non [illegible] humanitate alioquin
[illegible] quod [illegible] christus sit [illegible] ita
quod [illegible] ille predicatio divina sit accidentalis
et non [illegible] christo convenit /
[illegible] illa opinio [illegible] habet [illegible]
allegata [illegible] reprobata / [illegible]
[illegible] quod christus [illegible] sua [illegible]
[illegible] in [illegible] predicatio est [illegible]
[illegible] est deus / [illegible] predicatio [illegible]
[illegible] est christus / Item [illegible]
[illegible] supra [illegible] per modum
[illegible] non est predicatio [illegible]
[illegible] per modum [illegible]
[illegible] est vera [illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible] et non [illegible] scilicet /

Utrum propositiones implicantes unionem
incarnationis divine sint vere
et catholice credende . sicut illa deus est christus
et homo / Item illa deus factus est christus et homo /
[illegible] / [illegible] una species non verificatur
de alia [illegible] / In oppositum est per
symbolum athanasii in quo dicitur deus
et christus unus est / Item [illegible] aliud
[illegible] deus christus factus [illegible]
[illegible] de hac
[illegible] deus est christus et homo / [illegible]
[illegible] catholica veritate [illegible]
[illegible] credendum [illegible] et [illegible]
esse homines / [illegible] quod due nature ibi unite
sunt in una persona / que autem in
uno supposito conveniunt de se invicem
[illegible] / sicut accipiatur [illegible] / [illegible] illam
[illegible] quod dicit quecumque uni et eidem sunt
eadem inter se sunt eadem / [illegible] secundum
[illegible] silogismi expositorii [illegible] primo
[illegible] / [illegible] dicitur de uno et eodem predicari
de se invicem / Sed christus est qui est deus
et homo / necesse est credere deum esse hominem
et hominem esse deum / et hic [illegible]
[illegible] / et [illegible]
[illegible] theologie / et [illegible]
[illegible] / non enim [illegible] predicatio est [illegible]
vel [illegible] vel [illegible] / [illegible] predicatio
[illegible] / deus enim christus [illegible] de deo et homine
[illegible] / et quod hic [illegible]
non est [illegible] sic [illegible]
[illegible] / [illegible] deus est christus et
christus est deus implicantes unionem incarnationis
divine sunt vere et catholice credende /
[illegible] / [illegible]
[illegible] est filius et [illegible] / [illegible] ista est vera christus
est deus et homo / [illegible] et si ista sit [illegible]
anima est [illegible] et [illegible] tamen ista est vera
christus est deus et homo / [illegible] sit [illegible]
humanitas est divinitas [illegible] ista est vera
deus est christus / Dubitatur [illegible]
sit credenda filius dei est predestinatus /
videtur [illegible] supposito [illegible]
[illegible] predestinatio de suo
[illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible]
ad [illegible] / [illegible] predestinatio [illegible]
[illegible] ad finem / [illegible] predestinatio
est in aliquid [illegible] vel ordinare
[illegible] preordinatio
ad finem ultimum / [illegible] ad
[illegible] per gratiam vel gloriam vel [illegible]
in persona / [illegible] non credit filius
dei esse predestinatum / [illegible] additur
aliquid tunc implicat preordinationem
[illegible] / [illegible]
credendum filius dei predestinatus est esse
homo / [illegible] aliquid [illegible]
[illegible] de [illegible] / [illegible]
[illegible] possit
[illegible] / [illegible]
[illegible] deus factus est christus et
homo [illegible]
[illegible]
[illegible] supra [illegible] vel
[illegible] et [illegible]
[illegible] in [illegible] ad [illegible]
[illegible] facta
[illegible] / [illegible] est
[illegible] / deus factus est homo id est

factum est ut deus factus esset homo, et homo
quod factum fuit in matre materialiter.
Sed ad propositum [illegible] sumatur terminus alter de
terminorum absolute ut [illegible] terminus pro termino
tenet est simpliciter. Deus factus est homo
id est deus est homo, qui tamen factus est
sine preiacente et homo quod verum est. Sed
ad significat verum sumatur terminus [illegible]
inde in comparatione ad alterum sic simpliciter est
deus factus est homo id est deus fecit seipsum hominem
per humanitatis assumptionem. Sic homo factus
seipsum [illegible] per doctrine acquisitionem
et prius quod simpliciter est verum [illegible]
[illegible] quem non tamen [illegible]
[illegible] est homo factus [illegible] sit ma-
gnus et [illegible]
[illegible] reputatum
[illegible] est de [illegible]
[illegible] subiectum vel [illegible] simpliciter
est verum et [illegible]
et [illegible] est tamen [illegible]
[illegible] simpliciter [illegible] et [illegible]
et [illegible] hec propositio
deus factus est homo, et hec [illegible] est de
[illegible]
sunt catholice concedende. Correlarium
[illegible] deus [illegible] id est deus
factus est homo per unionem [illegible]
[illegible]
[illegible] deus [illegible] est homo et [illegible]
[illegible] homo id est deus factus
homo. [illegible] deus est [illegible]
id est deus est homo factus [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] filius dei predestinatus est
esse homo [illegible] predestina-
tus dicat [illegible]
[illegible] et vel [illegible] vel [illegible]
[illegible]
[illegible] filius dei est predestinatus esse homo
id est filius dei [illegible] est esse homo
[illegible] filius dei et [illegible]
est [illegible] implicat [illegible]
tunc [illegible] filius predestinatus est
esse homo id est [illegible]
homo non [illegible] filius dei [illegible]
[illegible] esset. Si implicat [illegible]
[illegible] filius dei
[illegible] predestinatus est esse homo id est predesti-
natum est ut filius dei sit homo
et [illegible]
[illegible] filius. Dico autem [illegible]
[illegible] filius dei pre-
destinatus est esse homo [illegible]
[illegible] predestinatus dicat [illegible]
[illegible] illa [illegible] est [illegible]

[illegible] vel [illegible] dicatur [illegible]
[illegible] filius
dei factus est homo [illegible] filius
dei predestinatus est esse homo. [illegible]
filius dei factus est homo [illegible]
destinatus est homo esse homo. [illegible]
quod est [illegible] non
sunt [illegible] et [illegible] quod
est [illegible] homo [illegible]
[illegible] deus et homo [illegible]
[illegible] illa [illegible] est verus deus
est homo [illegible] in una [illegible]
nec [illegible] et [illegible] homo [illegible]
[illegible] sua [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible] ypostasis
[illegible] de homine [illegible]

Utrum Christus sit naturalis filius utriusque nativitatis, eterne scilicet et tempora- 8
lis; et an [illegible] naturalis filius
est [illegible] ut [illegible]
[illegible]
[illegible] filius naturalis
[illegible]
[illegible] in suo
simbolo. Deus est [illegible] ante secula
genitus et homo est [illegible] in seculo
natus. [illegible] ad [illegible]
[illegible] quod Christus [illegible] natus
[illegible]
[illegible] et [illegible] sine tempore [illegible]
[illegible] est in [illegible] et [illegible]
aut [illegible] in alio tempore [illegible] in alio et
alio [illegible] sine [illegible]
[illegible] actus [illegible]
modorum [illegible] est ut implicat [illegible]
[illegible]
[illegible] implicat [illegible] actus
[illegible] actus [illegible] sine [illegible]
[illegible] et [illegible]
et [illegible] implicat [illegible] actus
[illegible]
[illegible] dicatur [illegible]
[illegible]
[illegible] sine [illegible] in alio
et alio [illegible] nativitatis
eterne [illegible] ipsa eternitate, et nativitas
temporalis [illegible] illa [illegible] in
[illegible] eternitatis [illegible] in [illegible] temporis. [illegible]
est [illegible] et [illegible]
[illegible] duas nativitates in [illegible]
[illegible] sunt catholice due nativitates
[illegible] nativitate
eterna a patre, et [illegible]
temporali [illegible] et matre, et [illegible]

recipit nisi eternam a patre et sic non temporaliter natura recipit temporaliter a matre sed persona filii quia vere nativitatis est generativa. Secundum igitur secundum unigenitum dei filium sicut ex patre et sic ex matre est natus secundum hoc Christus sicut duo nati non tamen sunt duo nati sed tamen unus est natus, ideo quia sicut tamen non est unum suppositum quia natura divina assumpsit humanam in unitate suppositi, et sic hoc Christus duas habet nativitates non tamen duorum natorum sed tamen unius nati unius suppositi. Secundum et sic Christus non dicitur naturae duae quae duae nativitates nullam tamen naturam dicit ipse secundum sic nasci quia natura divina non dicitur nasci nisi unius personae ad quam terminatur nativitas, sicut nec humana. Sic nasci est quoddam fieri, fieri autem divinae [illegible] est, sed hoc est proprium solius suppositi secundum terminus, sicut a forma, et sic suppositum primo quia fieri et nasci et quid fieri [illegible]. Secundum non competit deus est natus de virgine quia divina natura est nata de virgine, ideo dicitur quia deus sit incarnatus, ideo supponit personam non pro natura divina quia ratio est abstractum.

Utrum ergo in Christo sint duae filiationes. Notandum quod communis ratio tradit in Christo esse duas nativitates non tamen concedunt in Christo duas esse filiationes, et ideo quia filiatio sit relatio comparata quia ad terminum sive ad subiectum in quo est, ad terminum ad quem est, et ad principium in quo est. Primus de relationibus secundum [illegible] realiter capit a principio a quo est, sicut paternitas et dominium sunt duae relationes in homine [illegible]. Plures multiplicantur ad relationes secundum [illegible] principale [illegible] ad quem sed non subiecti cuius in quo. Secundum [illegible] subiecti [illegible] secundum subiectum filiationis est ipsa persona, quam non nisi una persona [illegible] in Christo non sunt plures personae [illegible] non possunt esse plures filiationes. In Christo tamen una est realis filiatio quia [illegible] sunt duae una realis et alia rationis. Secundum igitur licet duae sint nativitates reales in Christo una tamen est in eo realis filiatio, ideo quia in Christo non sunt plures personae seu supposita [illegible] plures filiationes [illegible] quia filiatio [illegible] natura [illegible] persona [illegible] quia nativitas fundatur in natura [illegible] in Christo sicut duae reales naturae, quia relatio terminatur ad complementum naturae, scilicet ad personam, nunc natura humana non quia [illegible] complementum esse, sed in natura dei subsistentia et recipit complementum. Secundum itaque filiationem [illegible] solum relatio est in Christo sicut est duplex filiatio, quia una quae refertur ad patrem et alia quae refertur ad matrem et ista sit alia [illegible]. Secundum eadem filiationem [illegible] non solum per hoc relatio sed etiam proprietas personalis constitutiva personae filii. Secundum in Christo tamen una est filiatio, quia ad in Christo solum una est persona constituta ex filiatione eterna, quia filiatio et nativitas temporalis non constituunt personam. Cum Christus maneat eadem persona quae prius, licet subsistat duabus naturis, et similiter [illegible] sub una [illegible]. Utrum ergo [illegible] de virgine [illegible] utraque nativitas sit filius naturalis, et ideo [illegible] quia utraque nativitas [illegible] filius [illegible] secundum [illegible] natura [illegible] secundum nativitatem eternam generatur filius patri, secundum nativitatem temporalem generatur filius matri. Ideo utraque nativitas est naturalis et [illegible] naturalis filius [illegible] nativitas [illegible] naturalis filius [illegible] Christus est naturalis filius [illegible] et [illegible] utriusque nativitatis [illegible]. Secundum igitur Christus est naturalis filius patris, secundum Christus est naturalis filius matris. Secundum licet [illegible] Christus sit [illegible] creatura non [illegible] naturae [illegible] filiationem [illegible] naturalem [illegible] non tamen est [illegible] naturae divinae [illegible] secundum [illegible] generatio [illegible] filius [illegible] secundum naturam [illegible] virgine quae ipsum genuit [illegible] non [illegible] secundum naturam divinam [illegible] prior est matre [illegible].

Utrum latria quae per modum adorationis [illegible] exhibenda Christi naturae [illegible] [illegible] sine [illegible] [illegible] adorationis [illegible] [illegible] latria non [illegible] exhibenda

vel humanitati Christi eius ymagini ho-
norem nullum cultum sit dare sed quod solum
in alterum actus sit secundum Thomam parte tertia lxxx-
xv°. Ad dicta sancti et aliorum predictorum eius
quam solum est et pro predictis intelligendis
notandum [illegible] humanitatis Christi vel huma-
nitas vel adoranda est adoratione latrie
sicut et alia omnia actus interius pertinent
ad humanitatem vel etiam omnia sunt adora-
tione latrie adoranda. Pro declaratione nota-
dum quod adoratio scilicet latrie et dulie.
Latria id est pietas dicitur sumitur pro cultu
Deo debito et nunc sumitur id est ob-
sequium quod fit pacatum exterius vel
per genuflexiones, prostrationes et humi-
liationes [illegible] vel [illegible] reverentie.
Cultum id est obsequium quod fit [illegible] inte-
riorem mentis scilicet per contemplationem et devo-
tionem cordis, et illud obsequium fit Deo
tamquam debitum non quod Deus indigeat
sed quia nostra [illegible] cum
[illegible] ab eo habemus. Dulia est honor
sive reverentia debita et exhibita
alicui creature propter excellentiam, et hec
fit propter aliquam virtutem, et sic debetur
sanctis viris, vel propter aptitudinem virtutis,
et sic debetur omnibus hominibus non
existimatis quamvis sint mali, vel
ad [illegible] vel ad confundendum
alios [illegible], et sic debetur prelatis,
dominis, regibus et magistris, quamvis
in se sint mali. Sed [illegible]
[illegible] est in irrationalibus creaturis
in demonibus [illegible] nullis talibus
debetur dulia. Et sic dulia est duplex
scilicet maior et minor. Dulia maior
dicitur yperdulia, et que super duliam
et [illegible] exhibenda est superioribus
creaturis, ut humanitati Christi secundum se
[illegible] vel [illegible] virgini matri
[illegible]. Dulia minor
debetur creaturis [illegible] et non [illegible]
[illegible] latria
distinguitur a dulia, quia [illegible]
Deo exhibendum distinguitur ab ob-
sequio exhibendo creature, tamen
[illegible] est alius modus adorandi crea-
turam et creatorem, et [illegible] est alia ratio
adorandi creatorem et creaturam,
quia latria est obsequium Deo exhiben-
dum propter eius excellentiam, dulia
est obsequium creature exhibendum
[illegible] et sic latria sit

cultus soli Deo debitus, nichilominus
[illegible] eadem adoratione est adorandus,
et sua humanitas simul latrie ado-
randa. Patet per [illegible] hucusque [illegible]
[illegible] adorare [illegible] illi soli [illegible]
quia [illegible] adoratione latrie [illegible]
[illegible] et [illegible] patet quod [illegible] Deus
et sua humanitas assumpta sit in uni-
tate persone cum divina persona, eo quod ipse
non [illegible] subsistentiam sed solum in Deo
[illegible]. Et [illegible] in [illegible] alterum
[illegible] non excludit uni-
[illegible] quod divina et humana natura conveniunt
in una persona. Vel sic: tamen dicitur solus
[illegible] in domo, non ibi excluditur [illegible]
et [illegible] quia humanitas isti
[illegible] cum unita Deo sine
persone isti quia est Christus, et sic adoratio
[illegible] non respicit illud vel
illam partem sed totum suppositum et
adoratur humanitas cum deitate,
sicut [illegible] vestimentum regis
cum rege [illegible], vestimentum non sit [illegible]
illius [illegible] refertur ad regem,
et sic [illegible] humanitas Christi non sit [illegible]
[illegible] illius [illegible] in se [illegible]
[illegible] exhibetur soli deitati, et sic [illegible]
[illegible] illi [illegible] refertur
ad deitatem [illegible]
[illegible]
unita adoratione latrie est adoranda.
[illegible] unita
adoratione latrie est adoranda [illegible] huma-
nitas [illegible] et non [illegible]
est non unita, non adoratione latrie sed
adoratione yperdulie est adoranda.
Patet quod sic est beatissima creatura
[illegible] ymagini crucifixi
et ipsi cruci [illegible] sunt [illegible] signa
debetur eius latria, patet quod motus adorationis
non terminatur ad signum sed ad signatum
eo quod solum signum et non signum est
illius adorationis et [illegible]
[illegible] ymagini cru-
cifixi [illegible] et sic non [illegible]
latria [illegible]
[illegible]. Patet quod sic est [illegible] non de-
betur [illegible] eo quod [illegible] non est [illegible]
[illegible] nec [illegible] nec aptum nec [illegible]
[illegible] vel [illegible] cruci
crucifixi in qua ipse [illegible] passus [illegible]
est signum crucifixi debetur latria.

sed pure in sermone eius nec salutis de-
betur ei honor veneracionis Sed pro parte
et matri adoracionis non timeat mi-
nime ipsis; et tamen ut evidenter
sunt dei cui debetur latria; et
dicit pro parte quia sic tamen in sermone eius
et tam nec salutis. Item tamen receptus
est secundum ymaginem lucis sit ex parte
lux debet minime adoracio. Sed lux
virgini, quia ad sit [illegible] signum dei
in prophetis illis honoris et totius
honor refertur ad signatum, Et ideo
non est honor dei signum sit etc. Ad quartum
virgini gloriose nulla debetur adoracio
latrie sed tamen dulie in maiori modo quam
sanctorum prime virgini gloriose ut est prima
sed debet dulia. Item virgini glo-
riose specialiter ut est mater dei debetur
hyperdulia. Item virgini gloriose licet sit
mater dei non tamen sit deus, quare non debetur
sibi latria. Et aliud quod est distinguenda
Ad aliud quia in dedicacionem exhibeatur
sine quod sit dicendum.

10 Utrum adopcionis filiacio conveniat Christo
racione primo, et nobis propter Christum et per
comparacionem ad Christum. Et videtur quod per eius
carnis assumptionem pluris dignitas non admi-
nistratur. Dignitas carnis generacionis adop-
tari. Quia sicut dicitur in capitulo ad assump-
cionem humane nature a verbo, in quo in
ea humana natura sit adoptata. Sed quod
natura in alterum est. Quod de celestis
diversimodo natura est sicut vita
nature quod deo dei filius. Item vita
nature quod homo hominis filius
ut non adopcionem non appellatur sed
mortale natum filii nomine racione
habent. Ergo quod tamen dei filius Christus vere
non adoptatus neque appellari incipia-
tur. Sed tamen sit filius, igitur verus est
filius adoptivus, nisi naturalis, quod quod
sequitur, In adopcione autem vero de li-
brum utrum ut sit filius adoptivus,
quia sicut latria venturum aliquis
dubius non est admitte quod esse fi-
lius dei adoptivum sine simpliciter,
sine tamen addicione incepcione hoc. Item
quia filiacio respicit personam, sed adop-
cio in adoptivo presupponit generacionem gene-
racionis et conveniat ad possidendum
hereditatem. Ista omnia tamen sunt adoptari-
in racione. Ad hoc ergo quod aliquis sit
filius per adoptivum natura requiritur
quod persona illa habeat adopcionem quare
generacionem, quod non adoptatur filii
stati sed alieni, natura non est quod non con-
veniat domino ergo propter quod conveniat ad
possidendum hereditatem, quamvis et ipsi
competat dominio ultima sed ergo sequitur
nec et hereditas filii natura assumptionis
generacionis ad et nullo modo competit
ille naturali quia est a filiacione quod
non est filius, nec naturaliter quod nec habet
filiacionem. Et ideo eius est filius etc.
Ad hoc ergo quod aliquis per se sit adoptabi-
lis natura est quod filius suam dig-
nitatem aliquis per merita ad filiacionem
habeat filiacionem [illegible], et est prima vero
nullo istorum modorum; quod filii naturam assu-
matur generacionem generacionem; ergo non potest
habere nec filiacionem potuit. Item ad ei
persone habentes graciam habent adoptive
generacionem. Hinc est quod de celis ha-
bitacionibus gracie potest dici quod sunt filii
adoptivi; excepta sola persona Christi
admittatur esse sua unione gloriosa
ex privilegio speciali. Et ideo nullo
modo dicendum est filius proprius adop-
tivus per ex nobis. Contra in primum
nullum natum quod ex filiis ad-
optivum, ideo ut absoluto sunt filii
proprii. Ad aliud vero si quod habeo est proprius fi-
lius non per natura sed per graciam non ad
adopcionem. Sed venit. Ad aliud filiaci
adopcionis sed venit ad filiacionem naturalem
venit per graciam ad filiacionem naturalem
non obstat repugnacia, quia quod meus
per graciam venit unus per alterum
naturalis. Secundo queritur utrum
et nobis sumus filii adoptivi per eum
Et ad quod sunt utrum sumus filii ad-
optivi per eum; illa ipsa per pot. incep-
tare nec tam intericionem sine dispo-
sicionem nec efficientem, sed tamen me-
ritoriam nec disposicionem incepta
adopcio. Dubium enim est quod sumus
filii adoptivi per eum. Ipse enim
meruit nobis graciam per quam sumus
filii adoptivi. Incepcionem et cau-
se; et hoc non solum respicit divinam
naturam sed etiam naturam assumptam. Sed ad
incepcionem tam efficientem et sic causa
vera est. Per eum nobis adoptat pater
filius et spiritus sanctus; et sic per appropria-
cionem per filium adoptat nobis quod
ad meritoriam personam sed eius quod ad
assimilacionem; ad hunc enim adopcionem
venimus scilicet redempcione effecta
est per filii missionem; et glorificacio
quae facta est per spiritus sancti missionem

Secundo per amicam modum [super] comparat [illegible]
dispositivam sive effectivam summi
filii dei per unum patet ex verbis et hoc
est quod dicitur in [illegible] de spiritu et amore
[illegible] quia a patre per filium et spiritum sanctum
ad nos divina dependent. Pater sic
tradidit filium qui redimeret nos, spiritus
sanctus spiritum sanctum quo fuimus adoptati
in filios. Filium dedit in pretium re-
demptionis, spiritum sanctum in privilegium ad-
optionis. Tertio in summa filiatio ad-
optionis competit filio ratione [illegible]
filiationem adoptionis competit spiritui sancto
ratione [illegible]. Et ratione filiationis adop-
tionis fit in nobis per gratiam baptismi
mediante fide et caritate. Tertio Christus an-
tequam incarnatus non fuit proprie filius
ratione adoptionis, sed [illegible]
[illegible] petunt [illegible] hereditatem cae-
lestis patrie. Quarto non sit angeli
sicut homines sunt filii adoptivi
ut et homines per meritum [illegible] angeli
per se fuerunt filii dei. [illegible]
[illegible] sunt filii adoptivi [illegible]
[illegible] filiatio per adoptionem competit non
[illegible] trinitatis a qua sunt
creati et recreati, et ideo competit non
[illegible] ut patet dicit pater non
sit enim non principium in divinis [illegible]
[illegible] respectu ad deum [illegible] creature
accipitur et notionaliter [illegible]
persone; sic enim prout [illegible]
persone [illegible] personam. Si vero dicitur [illegible]
[illegible] creature [illegible] sic
pater et filius et spiritus sanctus sunt unum
principium creature [illegible]
nature sic sunt unius [illegible]
tionis ipse. [illegible]
[illegible] quod [illegible] filius
[illegible]
pater et filius [illegible] filius
dei [illegible] summi filii dei
[illegible] summi filii [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] adoptatam non [illegible]
[illegible] nature [illegible] a [illegible]
in unitate persone [illegible]
[illegible] adoptati [illegible]
Ut 4 Anima que conventione nature
convenit. predicatur de [illegible]
et videt quod [illegible] ut est creatura.

[illegible] anima [illegible] in [illegible] conventione nature
[illegible] tria [illegible] per [illegible]
[illegible] non [illegible] ad non creature
[illegible] est [illegible] nature
de [illegible] sunt [illegible]
[illegible] unum deum [illegible]
est anima creatura. [illegible] non sit
non est [illegible]
[illegible]
[illegible] sit creatura. Non iste [illegible]
sive filius dei est creatura [illegible]
[illegible] theologie non [illegible]
[illegible] est [illegible]
male est intelligibilis, male [illegible]
est [illegible] Arrianis. Arrianus enim
dicit filium dei esse creaturam, et [illegible]
nominat personam filii dei [illegible] dicat
[illegible] esse creaturam non [illegible]
[illegible] dicit quod Arrianus [illegible]
[illegible] male intelligibilis [illegible]
[illegible] intellectum. Creatura
enim [illegible] est de [illegible] nomine
[illegible] ad creaturam. Dicit [illegible]
quod [illegible] esse [illegible] Dicit [illegible]
[illegible] esse [illegible] voluntate [illegible]
[illegible] in [illegible] intellectui [illegible]
intellectum [illegible] sic [illegible] duplex [illegible]
[illegible]. Secundo [illegible]
filius dei est creatura non [illegible] nec [illegible]
[illegible] admittitur et catholice
nisi [illegible] patet ex [illegible], et [illegible]
theologicam [illegible] catholicam et [illegible]
[illegible] non [illegible] et [illegible]
[illegible] esse filii
non est [illegible] nec [illegible]
[illegible] principium. [illegible] non [illegible] esse filii est
ab alio [illegible] non est [illegible] nec
[illegible] nec [illegible] esse, [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] quod [illegible] esse [illegible] ab alio [illegible]
[illegible] filii [illegible]
[illegible]
[illegible] et ita [illegible] esse
pater et filii [illegible] esse. [illegible]
[illegible] esse [illegible]
[illegible] natura [illegible]
in [illegible] creatura [illegible]
esse creatura non [illegible]. [illegible]
[illegible]
[illegible] illa [illegible]
[illegible] non est [illegible]
nisi [illegible] capillo [illegible]
[illegible] natura [illegible]
[illegible] sed [illegible] persone

et magis ille suppositum quam natura, et quia
non sunt nisi generatio et creatio, quia dicit
est creatum. Secundus articulus dubium: que sit
concedenda: iste homo incipit esse demon-
stratio Christo; non in hac propositione iste homo
incipit esse demonstrato [illegible]. Hic primo
iste potest demonstrare personam [illegible] vel simpliciter
hominem. Et si demonstrat simpliciter hominem
est concedenda hec: iste homo incipit esse
et quod iste homo est ab eterno, sicut ista
homo est mortalis et immortalis. Sed videtur
dicendum propter communicationem ydiomatum, alterum pa-
tet [illegible] nature. Dico enim quod licet nascitur
[illegible] hec [illegible] de non esse ad esse
natura est quia [illegible] hec incipit esse,
sed non est verum [illegible] homine. Secundo si iste
homine demonstrato Christo iste homo incipit esse
[illegible] nature. Sed tamen ab eterno dicitur esse,
quia est deus, cui convenit ab eterno. Si quia iste
homo demonstrat simpliciter hominem, absque
dubio vera est, quia predicatur [illegible]. Si autem
demonstrat [illegible] [illegible] est, falsa [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] persona
vi de [illegible] [illegible] est eterna, [illegible]
communicatio ydiomatum non admittitur,
quia [illegible] ydioma non communicatur. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. Et
[illegible] iste homo incipit esse demonstra-
to verbo est distinguenda, patet ex solu-
tione [illegible] iste homo incipit
esse demonstrato verbo non est omnino concedenda
vel neganda. [illegible] ista [illegible] iste homo
incipit esse demonstrato verbo in [illegible]
[illegible] est concedenda et in alio est neganda.
Tertius articulus dubium: homo cepit esse deus
[illegible] de veritate illius [illegible] homo cepit
esse deus. Iste terminus homo [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
persone [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] hominis [illegible] [illegible]
incipit [illegible] quod iste terminus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] persona [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] suppositum [illegible]
hominis [illegible] est [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] predicta [illegible] cepit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
homo incipit esse deus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] distingui patet ex solu-
tione in [illegible] homo deus cepit esse homo,
quia homo cepit esse deus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] homo est deus et [illegible]
[illegible] non [illegible] deus quia homo cepit esse deus
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

et [illegible] est verbi in instanti incarnacionis
[illegible] in hac propositione homo cepit esse deus
homo supponit [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] supposi-
[illegible] persone filii dei [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] distinguenda
[illegible] [illegible] [illegible] quod est falsa
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de deo
non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

Utrum anima Christi potuit mortaliter deficere
manente ipsius cum verbo unione.

Et arguit quod sic, quia anima potuit
mereri manente tali unione, ergo et po-
tuit demereri. [illegible] mereri et demereri
sunt [illegible] et ista [illegible] [illegible] idem
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dist. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] est hic [illegible]
in hac distinctione [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de
[illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible]
absque dubio anima Christi non potuit [illegible]
culpa deficere. [illegible] [illegible]
[illegible] plenitudo gratie confirmavit [illegible]
[illegible] [illegible] nature et [illegible] ple-
nitudo gratie [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] gratie confirmatus. Et illa
gratia ita per [illegible] arbitrium [illegible] confirma-
ta erat ut nullo modo [illegible] potuerat
[illegible] [illegible] [illegible] confirmatio
[illegible] [illegible] [illegible] in Christo a principio
[illegible] statim cum fuit [illegible]
et [illegible] et sic [illegible] non potuit de-
[illegible] [illegible] nec potuit [illegible]
Et [illegible] in Christo nulla potuit esse
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] divine
et [illegible] in unitate persone [illegible]
[illegible] [illegible] ut ydiomata communicantur
et [illegible] non potuit [illegible] [illegible] deus
non potest esse [illegible] non potest non esse
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illa
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] posse. [illegible] nulla
[illegible] anima [illegible] potuit mortaliter
deficere manente ipsius cum verbo uni-
one [illegible] patet ex [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] anima [illegible] non potuit mor-
taliter deficere manente ipsius cum verbo
unione [illegible] [illegible] anima [illegible]
non potuit mortaliter deficere ma-
nente ipsius cum verbo unione

beatifica / Tertio suppositum quod anima uni-
tum verbo ypostatice non potuit peccare
Vide tamen Scotum [illegible] in questione [illegible]
[illegible] de ista questione si deus vult peccare
potest peccare cum sit verbum vel species / et deliquit
[illegible] quod convenit si venimus in hac questione
per inceptam ordinem cause secundum principium
et hoc modo quod ipse est species / Item quia vo-
luntas dei est prima et causa omnis crea-
turarum non [illegible] quod pertinet ad di-
vinam naturam non dicimus quod pater genuit
filium voluntate sed naturaliter per [illegible]
tia de [illegible] / Pena autem dei ad ipsam
divinam naturam pertinet hoc quod est peccare
non est secundum divine voluntatis / Cum igitur
divina voluntas sit penitus immutabilis
divine nature quod est impossibile / Alio modo
per inceptam ordinem consequentie / et sic est
verum / quia in [illegible] contingit tamen sequitur
impossibile / sicut illa si asinus volat asinus
habet pennas etc. / Secundo arguitur quod Christus
penas peccati habuit quod secundum bonaventuram
venturam pena peccati dicitur dupliciter
una dicitur pena contra peccatum / Alio modo
pena peccati variat liberum arbitrium
creaturarum / quod convenit per [illegible] ad
[illegible] / et quod secundum [illegible] necessitatem
[illegible] quod illa pena sine [illegible]
per dici pena beatifica et potentia
peccandi [illegible] cum peccat nisi [illegible] /
Alio pena peccati dicitur pena ordina-
ta ad peccandum / ut pena [illegible]
[illegible] medium inter [illegible] [illegible]
[illegible] quod illa [illegible] potuit [illegible]
in [illegible] per peccatum / sic ergo primo modo
dicitur pena peccati absque dubio
sic in Christo sunt pena peccati / Christus
enim assumpsit integram naturam nostram
et omnes [illegible] peccato / Secundo autem modo
dicta pena peccati non fuerunt in Christo
Christus enim cum peccare non posset / et [illegible]
pena diminuit plenitudinem libertatis /
Secundo et si Christus habuit potentiam
peccandi vel liberum arbitrium creatum
non tamen habuit penam peccati vel [illegible]
[illegible] per quam potuit [illegible] ad peccan-
dum [illegible] patet ex [illegible] / Tertium
[illegible] anima [illegible] pena est [illegible]
11 [illegible] et [illegible] / Secundum
quod liberi arbitrii / Tertium quod [illegible]
impossibile est [illegible] in actu [illegible]
Tertio pena peccati in Christo [illegible]
[illegible] non potuit quod [illegible]
[illegible] dicitur fuerunt / Tertium

arbitrii / ut tamen de genere ade as-
sumpsit / Secundum Bonaventuram [illegible]
dubio dei filius potuisset carnem assu-
mere aliunde quam [illegible] processerunt de
genere ade / magis tamen conveniebat de genere
ade assumere / et huius [illegible] assig-
nat congruentie / Prima propter consonantiam
restitutionis in [illegible] / [illegible]
est [illegible] et [illegible] / Secunda
propter manifestandam [illegible] [illegible]
[illegible] ipse [illegible] qui ab [illegible]
[illegible] homo in [illegible] [illegible] / Tertia
ad declinandum ordinem sapientie quod [illegible] non
potuit vitio [illegible] / Quarta [illegible]
[illegible] alterius nature [illegible] [illegible] in
tanta dignitate [illegible] ut nulli ali-
[illegible] sed soli deo est [illegible] / Tertio
Secundo ut non aliunde quam de genere ade
carnem [illegible] debuit assumere / patet ex
[illegible] / Tertio [illegible] ut aliunde quam
de genere ade carnem assumpsisset [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] si Christus aliunde quam de genere ade car-
nem assumpsisset [illegible] et [illegible]
nature [illegible] [illegible] quod non [illegible]
[illegible] et si ut carnem de genere ade [illegible]
[illegible] ipsum tamen [illegible] non assumpsit / non
[illegible] non conveniebat cum creatore ut
[illegible] [illegible] / Quarto
si Christus carnem de [illegible] [illegible] potuit assu-
mere secundum legem nature institute, magis
tamen [illegible] fuit illa assumere [illegible] /
[illegible] fuit [illegible] [illegible] in [illegible]
ventura / Quinto quod est [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible]
fuit [illegible] idem aliter et aliter /
[illegible] et non [illegible] / [illegible]
[illegible] non potuit [illegible] ad [illegible]
[illegible] et [illegible] / et ita [illegible]
[illegible] [illegible] immutabilitatis et [illegible]
[illegible] / Queritur questio et

Utrum [illegible] anima fuit [illegible] 13
gratia / et [illegible] quod sic per [illegible] in
[illegible] dicitur plene [illegible] ipsum [illegible]
gratie plenitudinem accepisse ut ei [illegible]
[illegible] plenius non potuit / sed [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] /
[illegible] quod [illegible] [illegible] accepit / [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] pondus [illegible] et mensuram
[illegible] / [illegible] gratia [illegible] est creata / [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] /
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in Christo
fuit creata / [illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] gratie

que quidem gratia dicitur gratia singularis persone / et hec quidem anima est creatura / Secundo quia hec anima que anima dei applicata et ad eternas operationes et intellectuales elevanda ad habilitatem / Cum igitur anima Christi fuerit deiformis et ad bonum operandum agilius / aliquin non suscepit per naturam ad unionem nec ad perfectam deo necesse fuit in anima Christi quandam habitus gratie / et ista erat causa necesse fuit ipsam esse creatam ut anima posset informare talis perfectionis sicut perficere eam informare / et ut potentias habilitare posset per consequens eius sicut subiectum eius perficiat / Notandum quod in Christo singularis persone gratiam necesse est ponere esse creatam patet ex predictis / Secundo quia anima Christi gratia creata perficiebatur formaliter in esse spirituali sicut potentie anime Christi gratia creata habilitabantur formaliter in esse spirituali / Tertio quia Christi et omnes potentie perficiebantur divinitatis efficienter /

Secundus articulus videlicet utrum sit finita / Notandum scilicet beatus Bonaventura quod gratia esse immensam sive immensam creature non potest [illegible] Christi anime finem et ab [illegible] alio comparatione / Si loquimur de gratia Christi creata / sicut quod gratia singularis in se / sic cum dicit divina creatura necessario est finitum et mensuratum / finitus enim et mensurabilis erat creatura potentias divine complementum eius imperfectum / Si autem loquimur de comparatione ad gratiam aliorum hominum sic incomparabiliter excedit non unius ad personam vel ad Christi unionem gratia illa disponit vel animam / gratia enim illa propter conuentionem summam cum verbo eius quod excedit in infinitum vel incommensurabiliter gratiam aliorum hominum / Item scilicet quantum ad virtutes habitus usus et effectus / quantum ad habitum quod unus est gratia creata potest tantum perfici quod tam nobilis et perfecti habitus sit capax sicut anima coniuncta deo in unitate persone / quantum ad usum virtutum quia omnes virtutes in Christo habuit usus suos cum perveniat ad perfectum / Habuit enim Christus amorem dilectionis [illegible] modo [illegible] posset [illegible] / Quantum ad effectum / quia meritum passionis Christi in infinitum excedit merita passionum martyrum [illegible] nulla creatura contra reatum originali astricti pro illius pacientis effectum potuisset esse liberati / Notandum et si gratia Christi creata sicut quod est singularis persone in se sit finita / per comparationem tamen ad gratias aliorum hominum [illegible] est infinita et immensa patet ex predictis / [illegible] primum Christi gratia singularis gratis data [illegible]

est finita et eadem modo infinita / Secundum non sed Christi gratia est finita vere potest esse alia gratia / quod nullus homo potest ad totam gratiam pervenire sicut vere scilicet quod potest deus / Quantum ad effectum gratie Christi est infinitus quia et gratia est infinita patet quod ad effectum gratie Christi scilicet ad redimendum genus humanum persona / non enim illa actio est potius hominis sed tam dei / Ideo etc. /

Tertius articulus videlicet utrum gratia plena / Nota plenitudo gratie est duplex scilicet sufficientie ratione specialis prerogative et superabundantie / Sufficientie est [illegible] quod aliquis impletur deo ut nihil in eo [illegible] net / et hac fuit beatus Stephanus Actuum 6o Stephanus plenus gratia et fortitudine et dicitur sufficientie quia sufficit ad actum et ad salutem / [illegible] ad imperfectum [illegible] de qua [illegible] ut impleat [illegible] gratia [illegible] non est [illegible] quod in eis non est / [illegible] cum datur [illegible] / Specialis prerogative quod fuit in beata virgine cui specialis gratia data est [illegible] dei et hominis Luce 1o Ave gratia plena / Superabundantie que est in Christo Iohannis 1o plenum gratie et veritate [illegible] plenitudine superhabundantie [illegible] plene [illegible] secundum omnes [illegible] et modos et effectus / [illegible] plenitudinem gratie [illegible] gratia [illegible] / [illegible] plena [illegible] plenissime [illegible] que fuit in Christo / [illegible] per amorem et [illegible] persona / [illegible] est [illegible] gratia unionis / [illegible] efficacie [illegible] in [illegible] / [illegible] gratia [illegible] ipso [illegible] redundat sicut quod [illegible] redundat facit cooperatores dei ut ipsi alios inducant ad gratiam / ut dicitur 1 ad Corinthios 3o / Et [illegible] in omnes redundat et de plenitudine eius nos omnes gratiam accepimus Iohannis 1o / Et hec est gratia capitis / [illegible] formaliter [illegible] gratia in [illegible] ad omnes virtutes / et ad omnes usus virtutum et ad omnes effectus gratie [illegible] datur / ad omnia peccati [illegible] actualis et originalis et pene peccati / [illegible] gratia singularis

3

proprie est. Et sic patet quod in Christo fuit plenitudo
gratie. Secundo sciendum secundum Bonaventuram quod in Christo
et ipsius anime perfectio preeminentie fuit gratie
perfectio et consummata plenitudo pro eo videlicet
quod non deerat sibi [illegible] [illegible]
perfectissima [illegible] quibus est [illegible] in eum hec
proprie est anima esse deiformis secundum quod
creature possibile. Et ideo non tantum fuit deiformis
gratie et glorie sed etiam super omnes gratiam et
gloriam. Tertium secundum quod in Christo non tantum fuit
plenitudo gratie sufficientie sicut
in sanctis sed etiam superabundantie. Quartum in Christo
non tantum fuit plenitudo gratie specialis pro-
gative sicut in Maria virgine sed etiam
superabundantie. Tertio in Christo non tantum fuit
plenitudo gratie et copie et [illegible]
in tota ecclesia sed etiam superabundantie. Et tamen
quod est distinguenda [illegible]
ad aliquam [illegible] hic non intelligitur
immensitate divinitatis vel infinita-
te posse divine, sed pro limitatione
potentie susceptive, quia cum anima Christi
sit creata est capacitatis finite
et sic non potest nisi finitum suscipere.

le **Utrum** creata anima in verbo cognoscat
omnia que cognoscit increata sapientia. Et dicitur quod non, quia non
cognoscit diem iudicii, Matthei xxiiii: De
die autem illo nemo scit neque angeli
neque filius, sed solus pater, qui est increata
sapientia. Tamen omnia [illegible] fuerunt et capta
creature [illegible] [illegible] in celum est
[illegible] in [illegible] [illegible]
anima Christi per propriam gratiam datam
in verbo dei [illegible] est. Patet quia
intelligit anima que deus scit [illegible]
in [illegible] omnia [illegible] sed secundo
non anima Christi comprehendat verbum sibi unitum,
pro quo notandum non anima Christi nec aliqua crea-
tura comprehendere potest immensitatem increate
essentie divine. Et licet ipsum totum
cognoscat, et [illegible] ista simul stare [illegible]
necesse est ponere [illegible] modo
infinitum capere. Si enim Christus perciperet divinam
[illegible] [illegible] et [illegible]
si cognosceret [illegible] secundum [illegible] et [illegible]
sed totum cognosceret [illegible] [illegible]
immensitatem. Quia hic [illegible] et [illegible]
necesse est ponere quod [illegible] infinitum
finito tota comprehenditur. Et sic [illegible]
[illegible] creata ipsum cognoscere totum
cognosceret, sed [illegible] [illegible]
[illegible] anima Christi plenitudine glorie [illegible]
[illegible] [illegible] sibi unitum videat [illegible]

sed [illegible] quod eam comprehendat patet [illegible]
[illegible] [illegible] deus [illegible] est et infinitum [illegible]
et cognoscit [illegible] [illegible] [illegible] infinitum
et finite [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] creatura
finita comprehendi, quia deus sit finitus et
simplex [illegible] [illegible] [illegible] metaphysice
et [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
de summa trinitate et fide catholica [illegible]
[illegible]. Tertium secundum anima que videt dei
essentiam et finite [illegible] in quo [illegible]
[illegible] et delectatur et quodammodo [illegible]
illa absorbetur, ita ut deum ubique [illegible]
in se videat. [illegible] licet anima [illegible] totum deum
cognoscat ipsum tamen non comprehendit. [illegible]
[illegible] [illegible] divinam essentiam [illegible]
non posse [illegible] sed [illegible] [illegible] claritate
nec tamen in sua [illegible] sed in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] hic error [illegible] [illegible] [illegible]
posse ad [illegible] dei [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
cognoscat deum et alia [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] cognoscendi [illegible] [illegible]
sufficientissima [illegible] cognoscendi omnia alia [illegible]
[illegible] se ipso cognoscat omnia alia [illegible]
[illegible] quod [illegible] cognoscat [illegible] in [illegible] [illegible]
in ipso esse [illegible] cognoscit [illegible]
et ipsius [illegible] cognoscit [illegible] [illegible]
cognoscendi [illegible] hic [illegible] deiformitatem
glorie [illegible] cognoscat ipsum deum [illegible]
[illegible] ipse [illegible] [illegible] perfecta cognoscendi
omnia alia, ita cognoscendo deum [illegible]
[illegible] possit cognoscere alia, ita quod [illegible]
ille [illegible] [illegible] [illegible] et aliarum [illegible]
[illegible] nisi sola [illegible] [illegible] [illegible] ipsum
deum [illegible] est [illegible] et [illegible] in se [illegible] est
[illegible] aliarum rerum. Et ideo quod [illegible] [illegible]
[illegible] ipsi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] cognoscendi omnia. [illegible] igitur
deum [illegible] [illegible] est [illegible] cognoscendi [illegible]
[illegible] anima [illegible] [illegible] [illegible] cognoscit ipsum
deum cognoscit [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] anima [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ipsum deum et [illegible] omnia alia [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] cognoscit
rerum modum cognoscendi [illegible] deum [illegible]
in [illegible] [illegible] cognoscit rerum [illegible] cognoscendi
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] rerum et [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] cognoscit rerum in verbo [illegible]
[illegible] rerum in quo [illegible] [illegible] [illegible]
de [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et intelligentie [illegible]
est [illegible] rerum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] intelligentie est [illegible] [illegible] [illegible]

quae facere potest / et ulterius dicit anima Christi scit
omnia quae ipse scit finita / sed intellige
re infinita / Dispensat enim facere finita
sed potest facere infinita / Secundo et si littera
anima videt deum sicut anima Christi deus
scit / sed imponimus / non tamen scit anima Christi
deus scit sed intelligere sicut potest Christus /
Tertio primi est littera et anima fuit capax
omnium illorum quae scit deus / et deus communicat
scientiam omnium illorum quae facere dispensat
propter suam magnam liberalitatem / et suam capa
citatem / igitur etc. / Secundo sic est illa sua intel
ligentia extendit se ad infinita / et anima Christi
non extendit se nisi ad finita / et sic deus
non communicat sibi illud quod non potest capere
sed quod est verum / Tertium primum hoc anima vi
dendo non comprehendit in ipso tamen omnes
creaturas comprehendit / Quartum quod anima
cognoscit omnia praeterita praesentia et futura non
tamen sicut ipsa / Quinto littera vero anima non
cognoscit omnia quae cognoscit in creatura dei
ipsa sed quod non cognoscit notitia simplicis
intelligentiae scilicet illa quae nec sunt nec fuerunt
nec erunt / sed potest esse / Et si sic cognosceret
tunc deum comprehenderet / quia cognosceret illa
ad quae se divina essentia et potentia extendere
deberet quod est falsum / Ultimum quod est de littera
secunda dicitur quod quibus praeterita defuncta
ad aliud tendit / primo si littera vero anima
cognoscit diem iudicii quamvis / Dicit
tamen quod nescire Christum ad profectum non
vestrum / Secundo primo quod ipse dies iudicii
vocatur et ventura / Secundo sic quod non erat
persona sua beatitudine dicere / ut tempus praeteriti
et praesentis ad terminum reddendum dei
et dicit / Dicit non est verum nisi ideo
et momenta quae pater posuit in sua potestate
Christus autem dicitur in registro tertio. centesimo
tricesimo quadragesimo dicit quod hoc non est
ad animam Christi scire hoc quod tempus est
scimus tamen omnibus / quod nos sumus conse
quenter descendendum / Dicendum sic et ut dicit
se diem nescire quem nescire faciet nos
quod ipse nesciat / sed quod tempus scivit omnino
permittat / Dicendum sic hic dicitur quod
in sua deitate et humanitate diem et ho
ram iudicii / sed tamen quando non ex sua
humanitate venit / quod ipse in se ipso sua huma
nitate venit non ex ipsa venit quod deus
humanus factus diem iudicii per dimittere
sine per agnoverit sed ergo in registro
libro quinquagesimo quinquagesimo
Sequitur decima quinta etc. /

Utrum congruebat Christo naturam humanam cum penalitate defectuum su 17
scipere, et passiones suorum corporis et animae
valuit sustinere / et dicitur quod sic et debere
ut debuit per animam fieri assimilari
ut vincere fieret et fidelis ponti
fex ad deum / igitur videtur quod anima defectus
assumere assumpsit / quia verum ... contra
ad sic contra corporibus tentavit sed
venit curare infirmitates nostras / igitur
debuit assumere robur et firmita
tem / et per consequens non venit ad assu
mendum defectus / igitur quod sed mediis
sui venit tres ad quem primo videtur ipse
omnes defectus nostros assumpsit /
Primo quod non suum bonum venturum
defectus sunt communes scilicet vidibiles per
sonales penales et peccabiles /
vidibiles sunt qui respiciunt totam natu
ram humanam ut sunt fames sitis mors
personales sunt quae respiciunt aliquas personas
ipse sunt diversae egritudines et aegri
tudinem spectantes vel lepra febris con
tra gibbositates etc. / Penales sunt
ut varias infirmitates carentia cali
ditas frigiditas etc. Peccabiles
sunt quae culpae veniunt et sunt
viva ad culpam ut ignorantia rebel
lio carnis difficultas ad bonum pro
nitas ad malum / Secundo et si non
conveniebat Christo naturam humanam assumere
non tamen cum defectibus humanitatis potest
quod non oportebat / Et tunc congruenter nobis
tamen potuit bona venturam scilicet Christus pre
tium nostrae salutis / exemplum virtutis / et
fulcimentum nostrae fragilitatis / Tertio
dicitur tres causas in summa parte tertia
quaestio 14 articulo primo stringit sed tres
causas / Undecimo vero assumpsit defectus
nostros passibiles scilicet ut passibilis factus
fuerit satisfactione humanae naturae
complevit / et tunc virtutis figeret
Secundum prima tertio vero assumpsit
nostros defectus penales et vidibiles
totam naturam consequentes et tertio di
minuentes non imputabiles non tamen
assumpsit defectus personales et pec
cabiles / secundo quod venit ad veritatem
naturae humanae corporis et ad opus
ipsius quod veneratur consumatum / et
ultimo primi defectus fuerunt sed
sunt impedimentum / Primo ut contulit
quod lepram febrem etc.

nō assumpsit / quia isti defectus sunt per se
ut ait Damascenus [illegible] [illegible]
et nō [illegible] personarum / Item [illegible]
[illegible], vel maliciam difficultatem ad bonum
vel infinitam pronitudinem ad malum
vel concupiscentiam nō assumpsit / quia
isti defectus sunt detestabiles et im-
portant [illegible] Christi / Preterea cum Christus
virginaliter natus de virgine in hac vita isti
conveniunt scilicet ignorantia malicia infirmi- tas
tas et concupiscentia / Secundum aliquos dicitur
quod illos defectus qui sunt a culpa nec
assumpsit [illegible] sicut [illegible]
[illegible] alia et alia [illegible] isti defectus
in nobis sunt et in Christo / in nobis enim
sunt [illegible] voluntati / in Christo vero
voluntarie assumpti / nobis enim isti defectus
a parentibus contrahimus per legem propagationis
et concupiscentie que militat in illis mem-
bris [illegible] passibilis generat passibilem
et secundum legem concupiscentie in membris
generat filium concupiscentie subiectum cul-
pe [illegible] concupiscentie insunt [illegible]
penalitates / et iste penalitates [illegible]
in nobis contrahunt [illegible]
tracte vel [illegible] tracte [illegible]
propagationis nature et corruptionis
concupiscentie / In Christo autem [illegible]
enim [illegible] non sunt propagati sed nec
secundum propagationem legis naturalis / nec secundum
corruptionem libidinis / sed [illegible]
[illegible] in utero virginis et ipsum [illegible]
[illegible]
[illegible] / passibilitatem in-
[illegible] / [illegible] autem [illegible]
[illegible]
[illegible] / et [illegible]
[illegible] / [illegible]
immunitate [illegible] a culpa et in [illegible]
et in [illegible] / et [illegible]
[illegible] culpe / sed [illegible]
[illegible] immunitate [illegible]
[illegible] a passibilitate miserie / quia [illegible]
[illegible] penalitates [illegible] sunt
[illegible] assumpsit / et [illegible]
defectus illi in Christo sunt non [illegible]
[illegible] assumpsit et [illegible]
[illegible]
defectus [illegible] assumpsit non [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] defectibus [illegible]
[illegible] defectus assumptos
[illegible]
[illegible] / Item nobis defectus [illegible]

quod [illegible] in [illegible] [illegible] sunt
[illegible] / Item [illegible] dolor [illegible]
in corpore sunt [illegible] secundum [illegible] / [illegible]
dolor corporis [illegible] ex [illegible]
[illegible] sensitivi / et quod [illegible] tactus [illegible]
[illegible] dispositionis [illegible]
corporis temperamentum / [illegible] in [illegible]
[illegible] dolor corporis qui accidit ex
[illegible] corporis temperamenti et [illegible]
[illegible] de tali [illegible] maior / [illegible]
nō [illegible] / [illegible] in [illegible]
est secundum [illegible] sensitivi [illegible]
[illegible] in [illegible] et [illegible]
a [illegible] secundum [illegible] / vel secundum [illegible]
[illegible] vel secundum [illegible] et [illegible] est
[illegible] vel [illegible] [illegible]
accidit secundum [illegible] / [illegible]
secundum [illegible] / [illegible]
[illegible] dolor in corpore sunt nō [illegible]
[illegible] dolores [illegible]
[illegible] / [illegible] ibi [illegible] fuit [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] quod [illegible] habuit /
[illegible] dolorem / [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] in [illegible] infinita [illegible]
[illegible] dolor [illegible] / [illegible]
[illegible] nō [illegible] in [illegible]
[illegible] sensualitatis / Item et si dolor [illegible]
[illegible] dolor [illegible] Christo [illegible]
[illegible] sunt [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] et [illegible]
[illegible] debent [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] / [illegible] defectus penales [illegible]
[illegible] / nō [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] impediunt [illegible]

16 Necessitas patiendi et moriendi
que est in nobis [illegible]
fuit in Christo [illegible] assumpta /
[illegible] quod [illegible] ad
modum [illegible] est [illegible]
[illegible] et Christo [illegible] est [illegible]
[illegible] et [illegible] nature / [illegible]
[illegible] moriendi [illegible] / [illegible]
[illegible] est [illegible] / [illegible] patiendi
[illegible] et [illegible] / et
[illegible] tollit eam a me [illegible]
[illegible] a me [illegible] pati et mori-
[illegible] in [illegible] / [illegible] nō [illegible]
ut [illegible] ad [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] nō secundum [illegible] nō [illegible]
fuit [illegible] patiendi in Christo [illegible] in nobis

si quandoque sit et quandoque aliquando / sed enim ne
cessitas patiendi comparari ad tria scilicet
ad cor / sensum / et virtute naturalem rationalem
Si consideretur per comparationem ad corpus sic est in nobis
et in christo dupliciter / scilicet quantum ad conditiones corporis
culpabiles / et qualitate nobis competentes
Deo enim christo necessitate ad patiendum per reatum
originalis qui peccati contrahimus / et quia
ex contrariis agentibus et patientibus constituti
sumus / christus autem neutrum contraxit solum
et aliud tantum / passibiles enim sunt solum
quantum modus composicionis / Si secundum comparationem ad
sensum alius est necessitas patiendi in
christo et in nobis / In nobis enim est ne
cessitas patiendi sive per comparationem ad naturam
sive per comparationem ad personam / In christo autem ne
cessitas erat ad patiendum non per comparationem
personam ad personam que nulla poterat
astringi necessitate / et anima ei erat
secundum carnem / sic per comparationem ad naturam assumptam /
Si vero per comparationem ad virtute regitivam aliud
est necessitas patiendi in nobis et in christo
est enim in nobis virtus regitiva corporis non
corrupte voluntatis regitiva et in christo
utriusque / et non est nec voluntas
sic in nobis patitur invitus / patimur
enim nolentes voluntatem / in christo autem erat
verum virtus nobis / sed non in christo voluntas
vel enim invitus sustinuit nec sustinere
potuit quod non voluit / Sexto licet
necessitas patiendi a christo assumpta fuerit
in ipso per assumptionem / in nobis tamen est per
contractionem vere et damnationem / Septimo
et si patienti subiat secundum legem nature
non tamen nature sed voluntate / Octavo in
christo in christo sentit patiendi non sic patitur
voluntas / christus secundum in nobis est subiecit
passioni et voluntas / Nono quod alia
tamen non patitur passionem quia voluntas
rectitudo et mens tenuit ut rectum et
statum nature instituta / Decimo ut episcopus
habuit necessitatem moriendi absolutam
ne in christo non que ad nobis / Undecimo
necessitas patiendi vel moriendi in
nobis non potest a voluntate auferri
in christo / Duodecimo necessitas patiendi et mo
riendi que in nobis est per contractionem
fuit in christo per voluntariam assumptionem /
Secundo est sic quare christus passus fuit secundum
sensualitatem / Sed non tamen secundum rationem
Ubi secundum Augustinum de civitate dei dicitur
est dolor in anima sic secundum se et secundum
rationem / Sed dolor in anima est quia nimis
anime secundum se et sunt in anima
christi / Passus est enim ut secundum rationem
quia debuit per peccatis nostris / Eodem
considerat et contingit peccati mea debuit
Secundo dolor christi fuit in anima christi
nec tamen sunt in anima christi / Sed in
rationem est et potest dici quod considerari potest
ut res / et ut natura / Si considerat ut res
passiones que eius afficiunt similiter
peperit operatur deliberationem / et sic tamen
anima christi corpori patienti non compatiebatur
anima nimirum condolebat et contribula
batur / Vehementer enim placebat ei pati
pro redemptione generis humani / Si autem
considerat ut ratio non sic ut habebat
naturalem appetitum et inclinationem ad
res ut potest personam ad personaliter
compatiebatur corpori patienti / Sic enim
anima corpori compatiebatur / ideo dicit ut
iterum maria / Decimo sic passio
valent non dico secundum sensualitatem vel
vel secundum rationem / Tertio in christo quod utrumque
passus fuit christi anima corpori eius
patienti sed sensualitate et ratione / etc
Dolor consistere in sensualitate / Secundo ne
re sunt ipsi ei in passione dolor
sic ratio et intellectus anime / Tertio
ut non sic passus fuit / sic sensualitatem
sed vel secundum rationem / Quarto quia que
passio mutans sunt ut sensualitati sic
vel rationis / Nono in christo sunt duo
Dolor secundum partem et compassio / et utraque
fuit intensa et acerba / in christum
in se doluit et in illos nostris non
doluit / et utraque istorum dolorum
fuit in sensualitate et ratione / sic
per intellectum Nam dolor passionis et tan
gens primo attingebat animam secundum
sensualitatem et deinde aliis vires
dolor vel compassio primo erat in
ratione / et sic per rationem redundabat in
sensualitatem / sic enim ratione nostra
dolente sensualitas dolet / et rationem
Sic et vero ex nimis per peccatis nostris
doluit et de quibus nostris flevit
Octavo et si dolor passionis
anime christi secundum partem sensualem vel de
buit / dolor tamen compassionis quam ex causa
habuit quod scilicet non secundum portionem
rationis magis doluit sic et ideo

3

Certum [illegible] Et si in Christo [illegible] fuit
dolor passionis intensior tamen fuit dolor
compassionis. Item sicut passio excellit omnes
alias passiones sic et compassio eius
passiones. [illegible] creaturae eius
passionibus in Christo fuit [illegible]
et animae a corpore separatio. [illegible]
[illegible] necessitas patiendi et mori[illegible]
[illegible] assumpsit [illegible]
[illegible]

12 [illegible]

[illegible]

Primo in voluntate qua divine voluntati concordat et quod voluit, et hec est rationalis. Secundo in ratione volendi, quia illud ad quod [illegible] voluntas quam alteram illarum vult illud quod superior vult etiam velle. Et hec forte est quam ponit [illegible] in hoc loco. Unde ad voluntatem conformiter concurrit illud quod est forte, est de necessitate, sed quod est male non est de necessitate sed de congruitate. Quare igitur licet preter [illegible] [illegible] propter congruitatem [illegible] [illegible] de [illegible] quod [illegible] vult pluribus concedentibus quod erat velle singularium [illegible] aliud vult [illegible] concedentibus eis [illegible] velle singularium. Divina enim voluntas [illegible] eadem ratione, et si [illegible] acceptarunt aliis [illegible] in viribus suis voluntates acceptaret. Secundo et si in Christo non fuit rebellio voluntatis, fuit tamen in ipso voluntatum convenientia et conformitas. Tertio sciendum quod in Christo non fuit rebellio, quia sensualitas rationi, et ratio divine, et sic ibi nulla fuit dissonantia. Secundo primi quia sensualitas et ratio ut natura [illegible] concedebat molestiam corporis, et mortem fugiebat [illegible] nocivum et malum [illegible] voluntas [illegible] et ratio illa acceptabat [illegible] conformari et ulterius [illegible] salutem humani generis. Et sic [illegible] voluntatum erat ibi voluntas. Tertio [illegible] sensualitatis cum voluntate divina et rationis ut ratio est conformabatur in modo volendi. Quarto in [illegible] voluntatis erat et [illegible] in [illegible] ad divinitatem non conveniebat. Unde non est [illegible] de [illegible] et de [illegible] in [illegible] quod fortitudine voluntatis ad deum. [illegible] quod [illegible] et passibilis fuit [illegible] at [illegible] fuit nec passibilitate [illegible]. Unde [illegible] corpus [illegible] et passus [illegible] sensualitas a divina dis[illegible]cordaret. Sed alii dicunt ut in omni sua oratione exauditus fuit. [illegible] [illegible] petitio procedens ex voluntate [illegible] secundum quod voluntas humana [illegible] in Christo [illegible] [illegible] sic et oratio [illegible] que fuit procedens a voluntate rationis, et que a voluntate [illegible] sensualitatis seu rationis. Oratio que procedebat a voluntate rationis [illegible] est exaudita. Unde [illegible] iste voluntas in omnibus divine voluntati fuit conformis

et quod petebat [illegible] et sibi postulabat. Oratio que procedebat a voluntate [illegible] et rationis non in omnibus fuit exaudita. Unde quia hac voluntate non conformabatur deo, [illegible] quia illa oratio [illegible] plus ad nostram instructionem est ad divinam exauditionem. Magis enim hac oratione orabat ut nos erudiret et ut deum ad suam petitionem inclinaret. Secundo [illegible] quod in omni sua oratione fuit exauditus quia procedebat a voluntate rationis, non tamen in ea que procedebat a voluntate [illegible] sed nec sensualitatis. [illegible] [illegible] Tertio [illegible] quod non in omni ea que petiit exauditus fuit. [illegible] ad [illegible] [illegible] assumere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nec tamen meruit exaudiri. Unde ad [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] orat nec [illegible] deum [illegible] in hoc exaudivit. [illegible] quod [illegible] parte est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] parte [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] est distincta [illegible] [illegible] [illegible] divinitate [illegible] [illegible] ad [illegible] sic quod [illegible] voluntas vel est divina vel humana. Si humana sic est vel rationis vel sensualitatis etc. [illegible] [illegible]

VIII Christus per suam passionem sibi et nobis mereri potuit. 18

Quod ab initio sine corruptione non meruit. Sed ait quod non sua passione nec humilitate nec [illegible] sibi [illegible] [illegible] nec ut [illegible] promeruit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] usque ad mortem [illegible] ut [illegible] clarificaret in resurrectione [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vero in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] conceptionis meruit [illegible] non ad perfectionem nihil [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] usus et actus illorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible] in primo instanti [illegible] sine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quia [illegible] [illegible] sine [illegible] fuit [illegible] plenitudine gratie [illegible] deum [illegible] sine

infudit animae bonae et primi. Se-
cundo Christus in ipso initio conceptionis suae
meruit, quia plenissimam gratiam habuit. Et
cum in primo instanti conceptionis suae non
solum habuit habitualem gratiam et virtutem
sed actum et usum earum. Item anima Christi in initio
conceptionis suae deum habuit clare et
infinite habuit gratiam infusam et actum
caritatis mentis. quae consistit in motu bonae
voluntatis. Impletum enim dicit Christus in
necessitate [illegible] non est per ad virtutem
bonum [illegible] deliberationis et successiva
est. Sed in Christo non erat. quia non indigebat
aliqua deliberatione. Patet quia in ipso instanti
anima potuit in rectitudinem malum eligere.
Quod autem per te voluntas quae non potest simul
esse et agere hic non fuit in Christo. quia vo-
luntas eius in primo instanti habuit
actum suum circa deum finalem. Et sic in
eodem instanti potuit ad unum eligere.
Item in primo deliberativo discursive
non propter ad malum est necessaria. Secundo quia si
ibi requiritur ubi non est certitudo finis
vel eorum quae sunt ad finem. Sed Christus habebat certitudinem
circa omnia. Quarto licet
motus in primo instanti sui esse possit
moveri non potest in demerendo. Quia primus
motus voluntatis in bonum fuit ex
parte naturae et ideo ad operationem bonam su-
biectum non indiget aliqua deliberatione.
Ratio est quia malum est corruptio naturae
et consequens. Et ideo voluntas in
malum movetur. Et ubi est de-
liberatio collativa est sua ipsius boni
ad bonum comparationem. Et cum in Christo imper-
fectionis [illegible] meritorum non impediebat
usum virtutum et gratiarum in Christo erat
imperfectio meritorum et perfectio ac-
tivitatis sed in suis actionibus non
impediebat. Sic fuit malus probabi-
lis. Et ideo Christus fuit comprehensor simul
status animae. Secundum articulum de corporis
per conceptionem meruit. Non solum bona
ventura mentis extendit triplex
amor sive absolute dicit perfectum
esse et perfectum [illegible]. Et non sunt
esse bona absolute mentis dicitur
quod fit aliquis quod est de genere bonorum
unum tamen fecit illud malum non
mala intentione. Sic ille qui
dat elemosinam cum intentione
[illegible] vanam gloriam. Sed licet cum ali-
quis [illegible] communicant aliis [illegible]

intentio sit fuit laudabilis. Quod dicitur
de meritis. Patet quod merito perfectum
esse et perfectum [illegible] seu absolute
quando fuit bonum quod est de genere bo-
norum et bona intentione [illegible] non
secundum se sed aliquis potest fieri opera
de genere bonorum [illegible] in aliis
de genere sed deficiunt ad gratiam. Ideo
non meretur bonum esse. Tamen fit bonum
bona intentione et caritate formata
quod meretur vitam eternam. Sed vita eterna
sunt de merito congrui. Et de merito
condigni. Nunc igitur quaeritur utrum Christus me-
ruerit non quaeritur de primo. Et sic meruit
sed quaeritur de secundo. Quod sic igitur meruerit
quod meruit de condigno. Respondetur distinguit
primum est ex indebito fieri debitum. Se-
cundo ex debito fieri magis debitum. 3°
de debito uno modo fieri debitum alio
primo quia meruit in isto instanti
et meruit liberi arbitrii. Quod distinguit
de perfecto imperfectum de virtute
infinite. Secundo distinguit de debito per
totum fieri debitum propositum. Quod de
debito per unum actum fieri debitum
per alium eisdem bonum. Omnibus his tribus
modis Christus meruit. Meruit enim non
solum esse infinitum. Meruit et gratiae
remotionem. Meruit et bonorum
corporum multorum. Probat quod non meruit
nisi bona in suo prima conceptione secundo
tempore. Et si Christus per conceptionem meruit
vel gratiam infusam et bonorum corporum mul-
tiplicationem prius tamen non meruit nisi
quod id debitum quod erat debitum uno
modo fecit debitum pluribus modis. Item
verum secundum Christus non potuit sic facere
de indebito debitum. Secundo quod anima bo-
na erat dignior. Item Christus non potuit
sibi facere de debito magis debitum.
Quod quia ab instanti conceptionis erat ple-
nus gratia. Et non erat tamen multum in
passionibus quod in conceptione habuit. Ideo quod
Christus perfecit spiritum ad suum meritum.
Sed tribus articulis de Christo per passionem suam
aliquid meruit. Quod Christus non tantum me-
ruit in actione sed etiam in passione. Non
enim passio est frustra quia est tota-
lis nec passio est [illegible] multum culpe
culpe. Sed ipse amore virtutis et usque
in passione [illegible] est dicit comparative

scilicet peccati etc. et passionis tolleranciam
passionis tamen est tollerancia agentis / sed
passionis tollerancia a voluntate proce-
dit / quantum ad primum passio non est meritoria
nec demeritoria / quia est libera / quantum ad
secundum patet de meritoria et de meritoria /
meritoria sed ad aliquid perficit ex volun-
tate bona et patienter / Demeritoria sed ad aliquid
sufficit voluntate mala et impacienter /
Primum igitur ut per passionem patitur non tamen ex
voluntate bona / sicut et voluntate
optima / passio passionis ipsius fuit meritoria
non invite passiones sustinuit / sed etiam meri-
toria multa tenuit principatum / per passionem
eius meruit nobis ianuam celi aperire
Secundum ut per suam passionem meruit / quia
nobis ianuam celi per eam aperuit / Ter-
cium primum passio ut etiam per peccato primi hominis
emenda et satisfactio / Quartum ut per passionem
suam satisfactoriam abstulit ad hoc esse
primum et nobis per meruit gratiam / Quintum
per multa passionis nobis condidit celi
Sextum quod est vera quia ex omnibus generibus
et specie ex illa et bona ad actum ...
... sicut per quod sint passiones prima fuit
ante quanta est eius voluntas bona vel
mala sic fuit fortuna etc. meriti vel
demeriti laudis vel vituperii / et sic
fuit in passione Christi quando oblatus est quia ipse
voluit / et libenter et patienter passiones
sustinuit / quia per transgressoribus oravit /
19 Utrum homo per peccato primi hominis
peccato potuit satisfacere deo et
videtur quod sic / quia homo potest tamen homini
quantum malum fuit primi hominis / potest
enim deus reddere delectationem, caritas ... totalis
hominis quantum malum fuit peccatum eius / igitur
quod verum / Item aliud est anselmus in libro
Cur deus homo in pluribus locis ergo quod satis
pro deletione ... celi / Primum de quo
sicut pro peccato non potuit satis delere
est solius gratie divine / quia gratia divina
adveniente ipsi anime tamquam forma peccato
contraria, delet peccatum / sed peccatum delere effective
tamen multipliciter potest ... effectus ...
... diverso ... effectus / quia effectus efficit
perficit et ad hoc ... dicit / sic peccatum di-
mittere dele et alia eius liberare soli deo
convenit et solius dei est proprie ... effectus
... dispositiva scilicet disponens ... in
ad recipiendam formam, etc. hoc dico scilicet sufficit
et insufficit / Unde sic ... disposi-
cione sufficit per inductionem forme / et sic peccatum
ad delere illud / quia non inter peccati deletionem /
ita quod ipsius merito efficit anime di-
gnitatem ad recipiendam gratiam per quam peccata
delentur / et sic competit deo / insufficit quia ipsius
merito non efficit dignitas ad recipiendam
gratiam / et sic convenit homini misto / Secundo
nullus homo potest etiam potest sic nec aliud a
peccato liberare / quia ex nichilo / sic primi quod nec
homo nec solus nec alter potest gratiam prime
dare / quia non solum cum sit gratia quod non est
in statu mendi / nec sic potest dignus
reddere / quia non aliquis quod actu dei
malum ... non potest, nisi imperfecto
quod adeo quantum ... in illo / Et hic dicitur
secundum quantitas in natura que est cerealis, nisi
nullus homo purus potest / quia est ea misericordia /
Et quantitas in effectu que est accidentalis
per quod nullus alter non potest mereri nisi de
congruo / Ad hoc quod sufficit potest in natura
quod dei et caritas sua et gratia infusa
est sicut et gratia / et primus homo fuit potens
merendi, et disponendi sufficienter remissionem
ante peccatum / igitur ... Verum / Secundo
primum / licet etc. sicut divinitus non patiebatur
in peccatorum iustificationem indebitam / Preterea
et divinus operatio cum aliqua actu virtute
fuit / quia comparemus sicut suum bonus
agebat, sic cum plurimum temporalem
corpus indebitum ... peccata delet /
Primum actio Christi in corpore pertinet ad perfectam
... et adoptionem emundationem spiritualem
que in speciale acceptabile fuit / Ad iud
passio Christi et sic ad omnibus peccatis liberat
quantum ad sufficienciam non tamen quantum ad effi-
caciam / et quod passio Christi fuit actio
dei et hominis / et ideo / quia ex hac vi di-
vina excepit, inquantum efficientem fuit
in merendo et satisfaciendo / nobis autem
ad suscipiendum effectum passionis Christi non
conformemur disponimur per fidem caritate
et unitatem corporis / hoc est ad efficaciam
non eius plenitudinem / Aliud purus homo
per primi hominis peccato non potuit
satisfacere deo / Secundo deus ... vel
per passionem Christi suorum ex potestate divinitatis
liberati / Non per passionem Christi suorum
a potestate diaboli liberati / ... quantum
quantum ad sufficienciam / sed soli illi quia
sunt de eius corpore quod est
etiam quantum ad efficaciam /

Dyaboli enim contra peccatum habuit duas manus
scilicet attrahere et impellere. Manus attrahens
erat potestas blandiendi ad lenitatem et mollitiem
et peccatis. Manus impellens erat potestas
precipitandi in malum vel per fallaciam
vel per violentiam, qua terrebat ut draco
et terrebat ut leo, et prima manus
attractiva erat tam tale pondus ut
nullus ei poterat resistere. Et sunt ei am-
bo per passionem amputata. Iam enim nullam
insidias potest ad blandiendum [illegible] quia per passionem
Christi deletum est chirographum peccati Ade.
Manus ad impellere habebat ita for-
tem ut cum magna difficultate possemus ei
cominus resistere, et eciam in multis immo in
omnibus regnabat. Omnes enim superabat
vel per fraudem vel per violenciam. Ergo
potestas debilitata est per Christi passionem.
Per quam homines veterum apparuit eorum dya-
bolica fraudulencia et adiutorium
veterum hominum eorum dyabolicam violenciam.
Apparuit et homines veteres et interius
per divinam inspiracionem et exterius per huma-
nam instruccionem adiutorium eis tri-
buit per virtutes in finitos quae repri-
munt concupiscencias et per angelicam pro-
teccionem qui reprimunt adversas potestates
Corlus per spiritus scilicet demonum. Et si non completum
ad efficaciam, tamen completum ad sufficienciam
per Christi passionem sumus a potestate dyaboli
liberati. Unde et nolo mortem peccatoris
quamvis nobis semper instat eius dyabolo
pugnam, non tamen ei longum [illegible] a victoria
nisi interveniat nostra negligencia.
Tamen non tot habet dyabolus quot perdet
quam alias quam perdere consueverat. Unde
plures aliquas dyaboli inveniuntur in
[illegible] qui hic tunc regnabat
ignorancia et concupiscencia et destru-
ebat virtutes quam et graciam. [illegible]
Quia quod peccati nos per passionem liberat. Nota
passionem Christi nos liberavit a pena temporali
eterna et media inter utramque. A pena
eterna nunc temporali nos liberat eius virtute
illinus condonat peccata nostra quibus non
solum quantum ad culpam et reatum pene
eterne, sed eciam quantum ad dimissionem pene
satisfactorie sicut habet fieri in suscepcione
baptismi. A pena eterna nos liberat
liberando a culpa. Deinde [illegible] per passionem
Christi nobis graciam impetravit per quam culpa
dimittitur nobis debitum pene eterne

et mortis obligatus liberat eciam a pena quam
quodam modo media inter utramque istarum
penarum, quia quodam modo sunt eterna nisi
dimittitur, quo dimisso peccati Ade et illa quia
et si sunt ad tempus preterita [illegible] in qua
quos detinebat in limbo. Debebat enim
in ipse eternitate habito respectu ad culpam
Ade. Per hoc quod utraque pena deleta eterni-
ninus unica finaliter erat subtracta in pri-
dem condempnaverunt, et ab hac
pena liberati sumus per mortem Christi. Eciam
passio Christi liberavit nos a pena temporali
eterna et inter utramque media, proclu-
dendo in quam baptismum in via passionis
Christi dimittitur pena temporalis peccati. Item licet
passio Christi liberat nos a tota pena temporali
eterna propter peccatum actuale debenda nobis tan-
tum debita et inflicta. Item licet passio
Christi mortalibus peccatoribus et admissionem de
predictis non liberat sufficienter liberat
tamen sufficienter. Et illud quod est verum per electionem
primam, adeo illud indiget satisfaccione ac re-
dicione non solum pena temporalis. Homini si etiam sub
nullis aliis indebite et nunc vel per virtutes
habet potest deo reddere quod si reddet tamen
illa quidem deo debita eorum remissa et quia nunc

Ut(ra) aliter est per passionem filii dei genus
humanum poterat convenienter reparari,
et videtur quod sic, quia si non sufficit quod divina
potencia fuisset limitata de ipso Christi potencia
subiecta, quod enim est absurdum. Item et [illegible]
eius mortis Christi nobis fecit existere ex
[illegible] reparari vel sine morte et passione
poterit. Igitur est verum per alium dictum Augustini
nullus aliquis modus sunt isti convenien-
cior igitur homini est eterna facta. Tot convenien-
ciorem sunt summa eternalis, istud modo
eligere igitur non alio est iste modus requi-
bat genus humanum liberari et reparari.
Igitur est falsum, per deceptionem venit diabo-
li. Secundum genus humanum per suis
factus debuit reparari. Item [illegible]
dubium magis quam genus sunt [illegible]
genus humanum reparari per satisfaccionem,
est per aliud vero. Unde qui dicit Anselmus et
Anselmum, et respice sumus quod ex parte dei
reparantis, et ex parte nostra. Ex parte dei est
convenit vie eterna una et [illegible]
Christi et sic sunt summe justus et misericors,
deo misericorditer [illegible] causam quod

excellentissima virgo dei / congruum est
ut ipse traheret naturam ad iusticiam / et ideo decens
fuit et congruum ut deus altissimus satis-
factionem exigeret pro iniuria sibi facta /
et si homo non posset, tamen naturam sibi
uniret dando sibi mediatorem qui pro
satisfaceret / iste modus fuit magis conve-
niens quam alius / Nam si deus culpam
non dimisisset, sed culpam exegisset, non
manifestaret eius misericordiam / si vero omnino
dimisisset nec satisfactionem exegisset, non
manifestaret eius iusticiam / Sic igitur
iste due conditiones sunt servate ex parte dei
ergo / magis congruebat humanam naturam
reparari per satisfactionem quam per aliud medium /
Ex parte dei reparantis / Magis etiam congruebat
ex parte nostri pro eo quod mediante reparacione hoc
erat ut nos a culpa rediremus ad in-
sticiam / et a miseria ad gloriam / Sed quia omne
genus humanum recidit per culpam, deum
inhonorat per superbiam, et meruerat dele-
tionem / Sic ad redit a culpa ad iustici-
am debitum est ut deum honoraret sustinendo pe-
nam / et inde magis reparatur ad nostram iu-
sticiam / Dicunt sancti gloriosius est habere vitam
eternam per merita / quam sine meritis / Sic gloriosius
est reconciliari deo per satisfactionem quam sine /
Sic ergo quod duo prima concurrebant in repa-
racione generis humani, planum est quod iste modus
est possibilis magis conveniens, tam ex parte dei
reparantis quam ex parte humani generis reparati /
Tercio tam ex parte reparantis dei quam ex parte generis
humani non humana per satisfactionem debuit
reparari quam ex nobilitate. Tercio in primo [illegible]
luxit dei iusticia quod reparata est per satisfactionem
nature humane / Secundo est [illegible] dei misericordia quod
reparata est per satisfactionem ut humana [illegible]
est gloria [illegible] resplenduit quod per satisfactionem
deo reconciliatum constituit / Secundo articulus quod genus
humanum per aliam creaturam satisfactionem debuit
reparari / Hic de duobus considerandum est et primo
satisfactio scilicet de iniuria et dampno / Si igitur
deus requirit satisfactionem a genere humano,
a quo recepit [illegible] a [illegible] tamen / Sic
[illegible] planum est quod impossibile est aliqua
pura creatura deo satisfacere pro genere
humano / primo quod tam generis est iniuria quod
inferre deo ab excellentissima eius dignitate /
quod nulla pura creatura sit recompensare
condigne illi tale / Sic igitur exigat sibi satis-
factionem pro illo dampno et pro dicta iniuria

nec sit pro peccato generis humani satisfacere
a qua pura creatura / Aut enim talis esset
homo / aut non homo / Si homo, tunc nullus
purus homo posset equivalere toti generi
humano, talis homo qui offendit se ipsum
deo. unusquisque tenetur persolvere damnum [illegible]
adam inmaculate corrumpendo totum genus
humanum / nec si non homo esset / si pura
creatura esset. et si posset non tamen suf-
ficeret / quia ad idem genus spectabat satisfac-
tio ad quod spectabat transgressio / et si
posset non tamen deceret / quia nunc humanum
in statu consimili non reduceret / et
enim esset alicui creature servitus esset
[illegible] quod non solum pura creatura
non posset deo satisfacere / sed nec alterius
generis / vel nec si esset adeo assumpta
conveniret ut pro humano genere satisfaceret /
Et ideo nec pura creatura non posset
pro toto genere humano satisfacere nec alterius
generis creatura deceret ad hoc assumi /
Oportuit ergo ut ipse satisfaciens
esset homo et deus / Secundo et si huma-
num non per satisfactionem sit reparata non
tamen potuit eam reparare aliqua pura
creatura / patet ex ratione / Est enim nulla
pura creatura est infinite potencie quam
quod potentie satisfaccio pro peccato humani
generis oportuit habere / eo quod peccatum
quod satisfaciendum erat quandam infini-
tatem habuit / quia peccatum est contra infinita-
tem divine potencie / quia offensa erat contra
eternitatem in obediencia / Item homo amisit
per peccatum quod est deus / Item nulla reparacio
de infinitate habuit [illegible]
multiplicatur potencia / Tercio [illegible]
pura creatura alicuius iusticia [illegible]
non potuit [illegible] reparare /
Eadem quia satisfactio debet proportio-
nari offense, sed pura creatura
non potuit pro genere humano satis-
facere / Tercio quia dei offensa
et iniuria infinita fuit quia nulla
creatura per se satisfacere potuit / [illegible]
bonum [illegible] meritum dei fuit
infinitum / ideo reparare potuit ge-
nus humanum / Tercius articulus
de conceptu [illegible] quod nullus homo
non poterit aliter reparari
quam per passionem Christi sit
[illegible] vel de pena dei reparatus //

reparavit sive ex parte generis humani
reparati. Ergo ex parte dei reparantis absque
dubio potuit genus humanum aliter
quam per passionem et mortem Christi reparari
potentia dei absoluta, non enim limitata
est dei potentia. Ergo ad quintum de potentia
genus humanum reparari, et sic non fuit
modus convenientior isto cum sit secundum
per satisfactionem generis humani reparatio,
quia fuit acceptissimus ad placandum
deum, convenientissimus ad curandum mor-
bum, efficacissimus ad attrahendum
genus humanum, prudentissimus ad vin-
cendum adversarium. Fuit enim accep-
tissimus ad placandum deum, quia secundum
Anselmum in libro Cur deus homo ca-
pitulo ... nihil asperius et difficilius potest
homo pati ad honorem dei sponte et non
ex debito quam mortem, et nullatenus potest
se ipsum dare deo quam cum se morti
tradit ad honorem ipsius. Unde ad
Ephesios v°: tradidit se ipsum oblationem
et hostiam deo in odorem suavitatis.
Fuit etiam convenientissimus ad curandum
morbum. Primus enim homo peccaverat
per superbiam, gulam et inobedientiam ...
voluit enim deo assimilari per scientiam et
gustare ligni suavitatem et per transgressionem
precepti divini ... et quia curatio est
fieri per contrarium, modus satisfaciendi
fuit convenientissimus per ... humilitatem
et divine voluntatis impletionem quia anima
... in patibulo ... ad Philippenses ii°:
humiliavit semetipsum factus obediens usque
ad mortem, mortem autem crucis. Fuit
insuper efficacissimus ad attrahendum genus
humanum. Nichil enim plus ... ad salutem
valebat quam ut voluntates per
amorem deo adhererent. Non enim decebat
aliter deum quam per liberum voluntatis arbi-
trium humanum genus salvare, et non
alio modo nisi ... voluntatis arbitrio
deus hominem magis potuit ad suum amo-
rem attrahere quam sustinendo pro eius ...
... et ... alia anima ... per me
et ad me ipsum ... ut ...
ut ... te diligere non
nisi moriendo te a morte liberaverit
ut ... in ...
... affectum. Fuit
ad vincendum adversarium prudentissimus.
Decebat enim ut ex sua prudentia
superaret diabolum, ut diabolus sua astu-
tia deceptus ... per eum ...
... posset superbum ...
... ultimo ... patuit tempore ...

... homo ... dei ... quam ... de-
... veniunt ... et ...
deceptor, reddidit illi ... multiplicem ...
... eum ... carne et ...
... et si ... modus ...
liberationis ... dei potentiam ...
nullus ... alius ... nec redemptionis
... ordinata dei potentiam nisi per satisfac-
tionem ... et ... Christi
... satisfactionem ... ad di-
... magis
... ad ...
satisfactionem homo ...
... tentationem ... distinguendo
... ad ...
potuit deus ... genus humanum repa-
rari nullus alius fuit ita conveniens sicut iste.

VIIII ... anima Christi ... a corpore
... in resurrectione
divinitas fuit separata in morte ...
... anima ... ponendo
et ... sed ...
est ... quam ... et si iste ...
filii dei ... quod animam deposuit in morte
et sic anima fuit ... separata ... fuit
separata a carne ... medio ...
... anima fuit a carne in
morte separata ... igitur
... et ...
... sicut ... deposuisse
... assumpsit ... sic ...
sit et carne ... deposuit ...
... in ... sicut
... in Christi morte divinitas fuit separata a
corpore ... non ...
... morte divinitas non fuit separata ...
... liberalitas ex
parte assumentis, dignitas ex parte assumptibilis
et utilitas ex parte assumentis, liberalitas
... ex parte assumentis ... deus ...
... sine culpa. Ergo ...
nulla culpa ... liberalitate divina
liberalitate carne ... liberalitate ...
... a se separare. Dignitas ex parte
assumptibilis fuit in ... ista ...
... non debuit separari ... illa non
debuit ... corrumperetur ... non
... corrumperetur ...
... debuit ad ... separari
debuit ... liberalitas ex parte
assumentis ... ipsum ...
enim faciebat illa ... divinitas adhuc ...
... et carnis ... ut ...
... salutis et ... separata carnis ...
in nulla ... ad salutem nostram

pec(cat)o q(uia) no(n) p(otes)t pecca(r)e sic(ut) s(ecundu)m fidem / tu(n)c divinitas no(n) p(otes)t sentire dolore(m) et pena(m) inseparabiliter ip(s)ius a carne / hinc e(st) q(uod) no(n) erat co(n)veniens carne(m) separari a divi(nitate) / Corpus divinitas in x(rist)i morte nullo mo(do) separata fuit a carne p(atet) e(ius) [illegible] / et dic(it) leo papa tanta e(st) unio dei et ho(min)is ut nec suppliciis posset dirimi nec morte distingui / Et r(ati)o cum deus sit immutabilis simplicitatis [illegible] ei q(uo)d s(em)el univit s(emper) in p(er)petuu(m) / Item in [illegible] corp(us) unita fuit [illegible] a(n)i(m)a no(n) tu(n)c e(st) q(uod) a(n)i(m)a sublata a corp(or)e divinitas ei(us) deceat relinquere / Item corp(us) separatum ab a(n)i(m)a no(n) a(n)i(m)a e(st) [illegible] divina / Item [illegible] divinitas fuit unita ab a(n)i(m)a divisa corp(or)i no(n) in [illegible] corp(us) vivum p(otes)t dici / r(ati)o q(uia) divinitas no(n) vivificat corp(us) formaliter q(uia) ip(s)a ulti(m)us e(st) finis ho(min)is sit finis et c(aus)a vite / [illegible] in x(rist)i morte divinitas fuit separata ab a(n)i(m)a / No(n) in x(rist)i morte a(n)i(m)a no(n) fuit separata a v(er)bo / et [illegible] r(ati)o [illegible] est s(ecundu)m q(uod) nec di(vinitatem) decebat / nec n(ecesse) expediebat / nec illi a(n)i(m)e co(n)veniebat / Deu(m) no(n) decebat q(uia) indissolubili vinculo matrimo(n)ii [illegible] s(ibi) co(n)iunxerat / [illegible] sic no(n) decet virum relinquere uxorem sic no(n) decuit verbum dei ab a(n)i(m)a separari / nec n(ecesse) expediebat q(uia) si s(an)c(t)a [illegible] separata a(n)i(m)a illa no(n) [illegible] [illegible] ad [illegible] nec mediatrix [illegible] ge(ne)ris captivi / nec n(ecesse) erat nobis ad [illegible] / et nec [illegible] expediens / [illegible] / a(n)i(m)e illi no(n) co(n)veniebat / tum q(uia) [illegible] tum q(uia) [illegible] erat no(n) potera(t) velle separari a v(er)bo / q(uia) [illegible] erat no(n) potera(t) [illegible] separari ab eo / Corpus in x(rist)i morte divinitas no(n) e(st) separata ab a(n)i(m)a [illegible] a corp(or)e / [illegible] / et r(ati)o q(uia) [illegible] mediatione et [illegible] divinitate [illegible] / et maxi(me) [illegible] q(uia) illa a(n)i(m)a fuit [illegible] no(n) poterat velle illam separari / [illegible] no(n) p(otes)t [illegible] separari / q(uo)d [illegible] ab [illegible] p(otes)t q(uia) e(st) unita [illegible] ypostatice / [illegible] q(uia) maior e(st) unio in p(er)sona [illegible] / Item in [illegible] no(n) [illegible] a(n)i(m)e assu(m)psit mortalitate(m) / [illegible] mortalitate a(n)i(m)e no(n) assu(m)psit [illegible] in separatione a(n)i(m)e a deo [illegible] / et [illegible] vite [illegible] dei [illegible] a(n)i(m)e / Item [illegible] a(n)i(m)e no(n) co(n)venit [illegible]

[illegible] a(n)i(m)a [illegible] morte [illegible] unita / [illegible] a(n)i(m)a [illegible] separata [illegible] in [illegible] no(n) [illegible] mortua sed [illegible] rema(n)sit [illegible] / [illegible] no(n) [illegible] erat a(n)i(m)a [illegible] in resurrectione(m) corp(or)i redivivi / [illegible] fuit [illegible] et a(n)i(m)e [illegible] q(uia) [illegible] a(n)i(m)e [illegible] / [illegible] corp(or)i [illegible] a(n)i(m)a nec a(n)i(m)e [illegible] corp(or)e [illegible] / [illegible] / [illegible] redemptionis [illegible] ad [illegible] a(n)i(m)a et corp(us) [illegible] separata fuit / [illegible] co(n)iuncta fuit [illegible] de [illegible] / q(uia) [illegible] et [illegible] resurrec(tio)nis [illegible] in capite [illegible] in [illegible] / et [illegible] gaudent [illegible] / [illegible] glorificata in x(rist)o [illegible] nec [illegible] erat a(n)i(m)a [illegible] in resurrectione corp(or)i redivivi [illegible] / Item in [illegible] resurrectionis [illegible] tria [illegible] resurrexit q(uia) [illegible] / Item [illegible] resurgens [illegible] identitatem [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible] resurrectionis [illegible] / [illegible] / 3a q(uo)d ad [illegible] / [illegible] est filius dei [illegible] assumpte [illegible] / [illegible] a carne [illegible] ad [illegible] de medio necessitatis [illegible] / a(n)i(m)a [illegible] no(n) erat [illegible] / et [illegible] est [illegible]

D[istinctio] [illegible] in morte triduo 22
fuit idem homo et vere
[illegible] fuit [illegible] [illegible] dieb(us) [illegible] [illegible] filius ho(min)is

in corde terre. Sed non fuit aliquis
dierum in ventre ceti sicut anima
Christi fuit super terram. Igitur non erat alius
filius in corde terre nisi ille
anime Christi que habebat super terram [illegible]
ut sumpsit deus filius. Igitur [illegible]
in aliquem [illegible] sit demonstrata [illegible]
[illegible] demonstret [illegible] totus qui re-
sultat ex [illegible] et mate-
[illegible] in mortis tudine anima separata
fuit a corpore Christi. Ergo desiit esse
[illegible] [illegible] fuit [illegible] anime
in mortis tudine. [illegible] [illegible] [illegible] in
deceptionem [illegible] [illegible] [illegible] primus
de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Thomas
in [illegible] [illegible] articulo [illegible]. De eius mortis
tudine possumus loqui dupliciter
[illegible] ypostasim seu personam
[illegible] [illegible] ad naturam [illegible]
[illegible] ad ypostasim vel personam
et sic [illegible] [illegible] [illegible] fuit primus
[illegible] [illegible] ad naturam [illegible] et sic
[illegible] [illegible] [illegible] ad totam naturam
[illegible] que [illegible] [illegible] et sic
non fuit [illegible] [illegible] mortuus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tunc
ypostasis [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] et sic anima fuit eo-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fuit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] anima [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] fuit [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] p mortem
separatur et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] in mortis tu-
dine possit dici [illegible] [illegible] [illegible]
ad ypostasim et personam non tamen
[illegible] ad totam naturam [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] anima et [illegible] fuit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sit [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mortal-
tudine non fuit [illegible] illa [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Igitur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in mortalitudine [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] esse desiit [illegible] [illegible] in

illo [illegible] desiit et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] mutata sit [illegible]
[illegible] fuit [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] ut in [illegible] [illegible] [illegible] non fuit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible]
ut in illo [illegible] non fuit [illegible] nec
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] melius fuit. [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in [illegible]. [illegible] ille [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] in sepulcro
[illegible] [illegible] fuit non [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] in sepulcro non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] actuali
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
sustinere [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
actuale, tunc [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
aptitudinale, tunc [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
mixtum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mortuo
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ut [illegible] [illegible] et [illegible] ad limbum
[illegible] descendit et [illegible] ibi mansit.
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] pena
[illegible] [illegible] pene, et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
descendit ad infernum [illegible] descendit
ad [illegible] [illegible] descendit ad locum pene
[illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] in eo non fuit
[illegible] [illegible] nec [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] descendit [illegible] [illegible] illud [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible] qui detinebantur
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] limbus [illegible]
[illegible] appellavi. [illegible] illud autem [illegible]
descendit non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
voluntate et potestate. [illegible] autem illius
descensus fuit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] fuit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] fuit [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] ipsi [illegible] [illegible] descendere
ad [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ut ipsi [illegible] [illegible] [illegible] sua

purgata et sic celum venit in terra in nubes [illegible]
sumpta. Sic autem cum eius anima ipsius humanitatis
apud inferos ipsos invenit [illegible]
Dicitur autem nulla necessitate sed solum sua voluntate
propter [illegible] ad limbum primo secundum animam descendit,
et quidem in sepulcro iacuit tamen divinitas ibi
mansit. Tertio in quantum homo non descendit
ad infernum infimum, ascendit tamen ad supremum
celum. Et est ratio quia ei competit descendere
pro nobis, ideo tamen descendit quantum competebat
nobis. Sic ascendere competit sibi propter se, et ideo
quia altissimus super omnes celos ascendit. Quarto
ut non omnes de inferno sed solum illos qui erant in
limbo liberavit. Quinto ut ad limbum puerorum
non descendit nec eos de inferno liberavit,
sed quia liberatio Christi non extenditur nisi ad illos
qui erant membra Christi, tales autem erant illi qui in
fide et caritate decesserunt. Pueri non circum-
cisi non habent fidem propriam nec sacramentum.
Sexto anime in purgatorio existentes non sunt
per descensum Christi ad inferos liberate, quia
[illegible] qui detinebantur pro originali peccato
sunt liberati, non qui pro actuali. Septimo
dicitur quod Christus statim facta resurrectione
ascendit in celum. Non, animas cum quibus
facta sunt digne et dispensative sunt
[illegible] [illegible] velitate [illegible] resurrectio
dilata est ut pateret veritas
mortis. Sic ascensio debebat differri ut
pateret veritas resurrectionis, ut dicit Augustinus
[illegible] probavit in multis argumentis appa-
rens [illegible]. Octavo dicitur quod non statim
morte consummata resurrexit, sic etiam non
statim facta resurrectione in celum ascendit,
patet ex dictis. Nono in quantum homo licet prius sit
in primo disputatum et indigestum [illegible]
[illegible] [illegible] limbo [illegible] [illegible]
[illegible] sunt, ab quo [illegible] est celi ianua,
in limbo quam ante paradisum et dei
aspectum receperunt. Non tamen statim be-
atitudinem adepti sunt. Decimo non obstan-
te quod in Christi morte et resurrectione aperta
fuit celi ianua, effective aperta est tamen
Christi in ascensione manifestatum. Et quia in
[illegible] Christi aperta sunt quantum ad meritum, in re-
surrectione quantum ad egressum de limbo, in ascen-
sione quantum ad ascensum in celum manifeste.
[illegible] [illegible] [illegible] per passionem Christi impeta
a nobis sunt commota et omnia bona data
quantum ad meritum. Sed oportuit ut per effectum
in illa bona introduceremur per id quod est in
corporali possessione, et quia [illegible] nobis conve-
niat. Bona gloria in duobus consistit, scilicet in
divina visione [illegible] gloria corporis et [illegible]
[illegible]. Primo in divina visione quod est
beatitudo anime. Secundo contulit descendendo ad
inferos. Secundo in gloria corporis quod in resurrectione

[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] in ascensione [illegible]. Tertio [illegible] in
[illegible] [illegible] [illegible] anime quod a corporibus
[illegible] statim in celum evolant
[illegible] [illegible] [illegible] et resurrectionem
a corporibus [illegible] non statim
in celum evolassent. Ratio quia [illegible] [illegible]
[illegible] in celo est. Tunc autem non erat celum
[illegible] [illegible] [illegible] celum sed [illegible]
angeli [illegible] [illegible] de [illegible] ad
[illegible] salutis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] beatitudinis. [illegible] [illegible]
[illegible] videt faciem patris celestis. Sic [illegible]
[illegible] [illegible] beatitudinis [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible]. [illegible] quod
est [illegible] [illegible] [illegible] distinguenda [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad aliud [illegible]
beatitudo illa non [illegible] quo ad
animam, sed solum quo ad [illegible] non
[illegible] [illegible] sunt in corde terre non [illegible]
Ionas in ventre ceti.

Utrum fides sit virtus theologica [illegible] 23
spe et caritate. [illegible] non
[illegible] et [illegible] sunt [illegible] [illegible]
fides est medium inter opinionem et scientiam
secundum Hugonem de Sancto Victore dicentem
fides est voluntaria certitudo de rebus
non apparentibus supra opinionem et infra
scientiam constituta. Non [illegible] fides [illegible]
scilicet opinio et scientia non sunt in genere
virtutis. [illegible] nec fides. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sic [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] est in genere virtutis fides [illegible]
[illegible] in [illegible] fides tua te sal-
vam fecit. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. Primo [illegible] fides sit
virtus. Secundo non fides [illegible] medium
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
virtutum. Virtus [illegible] est [illegible] in [illegible]
sistit rectitudo vite secundum regulam iustitie.
[illegible] est ut intellectum illa captivet
et subiciat summe veritati sic affectum
[illegible] [illegible] summe bonitati, ut
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] summe
veritati [illegible] se et super omnia assentiat
[illegible] [illegible] [illegible] mediante, et affectum summe
voluntati adhereat et [illegible] [illegible]
[illegible]. Si igitur iustitia non est aliud
quam voluntatis rectitudo, et fides
non est aliud [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] captivet in obsequium
Christi. [illegible] [illegible] fidei spectat
ad rectitudinem vite secundum regulam
iustitie. Et [illegible] [illegible] in se [illegible] virtus
[illegible] et [illegible]. Secundo fides est virtus
[illegible] [illegible]. [illegible] secundum fides est
[illegible] [illegible] salutis [illegible] fides est

principiis praesupponitur sicut credere. Item fides dicitur opposita habitui et infidelitati. Secundus articulus: utrum fides sit una virtus. Non: fides sine caritate et sine ea differunt; una est secundum speciem quia non differunt in specie; sed unius diversi [illegible] secundum [illegible] et [illegible] est. Unitas virtutis attenditur secundum unitatem actus principalis; unitas autem actus principalis attenditur secundum unitatem obiecti formalis. Sed obiectum fidei formale unum est, scilicet summa veritas; sicut etiam quod necesse est fidei virtutem esse unam. Et tunc fides est virtus una, patet quia non alterum [illegible] sicut est una summa veritas sic una est fides. Item [illegible] fides qua assentiunt primae veritati in articulis [illegible] traditis et [illegible] datis. Item una est fides omnium credentium in unitate sive virtutis collectiva. Tertius articulus:

23 utrum fides sit prior spe et caritate. Non: fides ut dictum est in prima [illegible] non tantum est virtus sed etiam virtus [illegible], non tantum theologica sed etiam [illegible]. Sed fides non est [illegible] summi et veri boni, sed [illegible] ad summum et ultimum bonum non potest esse [illegible] bonum [illegible] et delectatio; [illegible] enim [illegible] est et dicit affectum ad expectandum et desiderandum, et ita necessario fides spem et caritatem praecedit [illegible] et amicitiam [illegible]. Vnde [illegible] summi boni non potest esse [illegible] intentum; hic enim solus sit [illegible] intentum quod sit ad gloriam et honorem dei. Sine [illegible] nullus actus virtutis [illegible]. Item [illegible] fidei est [illegible] summi boni [illegible] consistit. Sicut est quod fides dicit [illegible], et [illegible] est omnis bonae operationis et omnis virtutis [illegible]. Et [illegible] non tantum [illegible] virtutum [illegible] sed [illegible] virtutum [illegible] est virtus prima [illegible] quod [illegible] est prioritas scilicet temporis et naturae; prioritate temporis una virtus non est ante aliam, quia simul omnes [illegible] sunt [illegible]; sed [illegible] temporis omnes virtutes simul infunduntur [illegible] ad [illegible], quod [illegible] est de malis [illegible] quae [illegible] est in virtutibus secundum [illegible] actus sicut [illegible]. Sic fides est prior [illegible]. Vel simpliciter fides [illegible] actus [illegible] non [illegible] est prior virtute

sed est [illegible] omnium virtutum patet quia nobis est in omnibus virtutibus [illegible] Item fides [illegible] dicit [illegible] quia per ipsam per omnes virtutes [illegible] accedit ad deum, sed accedere [illegible] fide ad [illegible]; et sine fide impossibile est placere deo [illegible] enim diligit nisi prius cognoscat [illegible] in [illegible] spes et caritas sunt [illegible] non tamen [illegible] sunt [illegible] intentionem [illegible] in [illegible] fides in [illegible] [illegible] ad deum fides est [illegible] et [illegible] theologicae sunt priores intentione [illegible] spes [illegible] caritas [illegible] sunt [illegible] fides [illegible] secundum [illegible] actum [illegible] quod prior sit fides naturaliter aliis virtutibus, et [illegible] spes et caritas sunt priores intentione [illegible] ultime [illegible]. Item [illegible] prudentia est directiva virtutum moralium sic fides virtutum [illegible]. Item fides est prior naturaliter spe [illegible] fides est prior naturaliter [illegible] tres [illegible] virtutes theologicae scilicet fides spes et caritas, et [illegible] non [illegible] ad [illegible] et sic est fides [illegible] spes [illegible] ad bonum [illegible] caritas. Virtutes enim theologicae [illegible] nos [illegible] ultimum [illegible] ad [illegible] ad finem ultimum [illegible] quod [illegible] cognoscatur esse, et hoc facit fides. Item quod [illegible] possit haberi, et hoc facit spes. Item quod [illegible] diligatur et propter [illegible], et hoc facit caritas. [illegible] enim [illegible] in ipsum tendit. Ultimum [illegible] et [illegible] [illegible] ad [illegible] medium [illegible] et hoc est in [illegible] alias [illegible] non [illegible] in genere virtutis.

Utrum necessarium sit credere illa ad salutem de quibus [illegible] non [illegible] 28
[illegible] aut probabilem vel sufficientem cognitionem, et [illegible] [illegible] Thomas [illegible] quia [illegible] de deo [illegible] videt et intelligit [illegible] fides de [illegible] [illegible] et [illegible] fides est [illegible] non [illegible] et [illegible] in [illegible]

[illegible]

Utrum fidei sufficienter [illegible] confessiones [illegible] 27

[illegible]

plenius percipiunt quia plenius lumen
recipiunt. Sed non recipiunt nisi secundum
quod crevit fides comparando ad lumen ple-
nitudinem simpliciter secundum processum temporis crevit
perfectio comparando ad illuminationis ple-
nitudinem quia apostoli [illegible] debebant
recipere in ipsa fide. Et Augustinus super psalmum
[illegible] docentes me
intellexi [illegible] et ibidem super omnes se-
nes [illegible] me intellexi quia [illegible]
[illegible] nec mutatur
nec proficit in tempore. Sed illuminatio fidei
in [illegible] prime veritati [illegible]
eterna que est eterna super tempus. Quia ple-
nitudo fidei nec proficit nec deficit
secundum temporis diversitatem comparando ad lumen
plenitudinem quia [illegible]
[illegible] articuli. Dicendum fides
crevit comparando ad credendorum multitudinem
[illegible] non secundum [illegible]
credibilia multiplicata per duplicationem
[illegible] vel comparando ad numerum articulorum
additionem vel comparando ad implicitorum
explicationem. Primo modo fides non proficit
sed secundo modo proficit secundum successionem temporis
quia quod uno tempore credebatur implicite
processu temporis explicatum est et multa
credibilia distinctum ita quod uno tempore
sufficiebat unus articulus credere scilicet re-
demptorem futurum, nunc autem tempore rede-
mptionis [illegible] articuli distinguuntur
et explicantur et multa [illegible] in
his [illegible] manifestat. Dicendum
et si fides non crevit [illegible] temporis
successionem comparando ad numerum articulorum
additionem crevit tamen quantum ad explicatio-
nem [illegible]
[illegible] fidei [illegible] non est aliud
nisi illorum que latebant explicatio.
[illegible] redemptoris et modus
redemptionis et alia plane [illegible]
que tamen prius occulta fuerunt. [illegible]
[illegible] ad fidem [illegible] non fuit
successio temporum sed [illegible]
voluntatis. [illegible] certitudo fidei est
ex voluntate [illegible] ad [illegible]
[illegible] voluntas [illegible]
[illegible] temporis [illegible]
[illegible] temporis [illegible] per [illegible]
[illegible] tempore fuit plenior [illegible]
[illegible] alio comparando ad statum
[illegible]

[illegible] veteris testamenti
nisi novi [illegible] et novum nihil aliud
est nisi veteris revelatio. Utriusque testa-
menti est una et eadem veritas [illegible]
tradita, que in veteri testamento occulta,
in novo autem testamento manifesta. [illegible]
[illegible] fides crevit comparando ad lumen
plenitudinem [illegible] temporis cre-
vit fides comparando ad [illegible] plenitudinem
et hoc non [illegible] temporis [illegible]
et [illegible] veritatis [illegible] maiore
gratie infusionem et pleniorem instructionem
[illegible] credentes [illegible]
[illegible] veritas [illegible]
ipsa [illegible] amplius diffundit [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] fides [illegible]
[illegible] et defendit [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] et si plenitudo luminis fidei non
crevit [illegible] temporis successionem crevit
tamen [illegible] veritatis [illegible] gratie in-
fusionem et pleniorem instructionem [illegible]
[illegible] fides fuit [illegible]
[illegible]
[illegible] diffundebatur [illegible]
[illegible] tempore gratie [illegible]
[illegible] fides [illegible]
[illegible] fides crevit comparando ad [illegible] certitudinem.
[illegible] certitudine fidei est [illegible] dupliciter
secundum [illegible] fides [illegible]
[illegible] veritate [illegible]
[illegible] est
[illegible] nec [illegible] ut [illegible]
[illegible] certitudo [illegible]
[illegible] devo-
tione [illegible] fides [illegible] est [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] certitudo fidei [illegible]
[illegible] secundum
[illegible] temporis [illegible]
[illegible] certitudo fidei [illegible] et [illegible]
[illegible] veritas que est infallibilis [illegible]
fide dictat et [illegible] non potest [illegible]
[illegible] in [illegible]
fidei [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] fides tempore gratie [illegible]
[illegible] credit [illegible] fides tempore
gratie [illegible]
credit [illegible] fides tempore gratie [illegible]

de ratione fidei sit credit. Dubitatur autem utrum
illi qui post adventum Christi preesse fuerunt debeant
credere explicite. Propter quod non sicut dicit Petrus
principio hec nec spe nec caritate in fine potuit
redimi sine fide mediatoris / nullus enim po
terat separari a Christo nec ex operibus mittere sap. esset
esset per se nec sufficiebat salutis
humane creatori / sed debebat redemtori hu
mane / et unde quod dicit quod corpus terminus ecclesie
spe a primo initio incepit / nullus enim in
simul inclusus fuit fide et caritate petit pri
mo ad salutem / Sed utrum fides tenetur tenetur
esse fides mediatoris que ad ista que scilicet
nativitatem mortem resurrectionem et adventum
ad iudicandum sufficiebat ad salutem credere ante
adventum Christi / Dicendum quod fides mediatoris
mediatoris enim fides est necessaria requiri
non poterat nisi requisitum determinate secundum necesse
est revelationem primam / sicut est de fide tempore legis
nature et tempore legis scripte scilicet tempore Moysi / unde
quod nemo sine fide Christi salvari potuit / sed
Christi fide et lege non scripta multi paga
norum salvati sunt quia dei fide explicite
vel per inspirationem vel per revelationem / ut de
Job / unde ex historiis apparet quod multis gentibus
de hoc facta est revelatio / ut de Sibilla que ex
presse de eo prophetavit / et in historiis legitur
quod temporibus Constantini imperatoris inventum fuit
in grecia quoddam corpus in sepulcro habens la
minam auream super pectus in qua scriptum erat
Christus nascetur ex virgine / et credo in eum /
O sol temporibus Constantini iterum me videbis /
et de etate alterius celestis lex solius inveniet /
de quo ut nascitur esset data fuit / quia
non poterat / sed omnes cerimonialia et ve
teris non tenebant / Pro alia parte / quia nemo
in fine sine deo potuit nisi per mediatorem
a[illegible] / Dicendum quod recipitur quod primo ut
ostenderetur per peccatum / quod factum est in natura /
et ut purgaret quod factum est in peccatis / Tertio
quod vinceret quod factum est in resurrectione quia
[illegible] Christum [illegible] debitum mortis
resurrexit / Quarto quod utile fuit ante
principes faceret quod fecit in finali [illegible]
[illegible] et melius [illegible]
[illegible] / Quartum [illegible] in [illegible] ad[illegible]
[illegible] partes [illegible] adventum salvatoris
[illegible] [illegible] sacramenta
salutis plenius [illegible] / et secundum [illegible]
[illegible] determinate et explicite
[illegible] adventum venit / et per utrumque
[illegible] in [illegible] veritatem [illegible] ad
[illegible] / [illegible] ad [illegible] / [illegible]

que credimus certe tenetur non explicite
respiciunt et partem et post ita arguitur
Christum quod de mediatore non omnes
habebant esse / quia maiores quidem et
erat revelatio explicite / minores
vel implicite sicut et determinate / ante partem
implicite et post partem explicite / Dubitatur
autem utrum post adventum Christi omnes te
nentur ad regnum explicitam omnium
articulorum / Non sicut [illegible] venturum
omnes quam post adventum Christi tenentur
credere omnes articulos / sed hic potest dici tri
plex implicite explicite et mixtum /
implicite credere est fidei diminute
non enim tamen sufficit modo credere redem
torem et remuneratorem omnium esse
dominum Christum in generali / quia cum
notitia quedam articulorum manifestatur ita
quod nullus Christi dominus esse ignorat
nisi omnino negligat et contemnat
dei cultum et salutem suam / Credere autem
quosdam explicite et quosdam impli
cite est fidei ad salutem necesse / quia
enim fides simplicium sufficit / ad
illos enim tenetur explicite credendos
quos manifestat eis non solum predicator /
sed etiam ecclesie ritus et consuetudines /
sicut est de unitate et trinitate que per
nosse ex ipso actu consignationis /
designat enim se in nomine patris
et filii et spiritus sancti / Sic etiam est de nativitate
passione ascensione resurrectione et
peccatorum remissione que per cognoscere
ex ipsis solemnitatibus quas ecclesia ce
lebrat et actibus sacerdotum / Quia
alii articuli cognitionem et notitiam nullus
[illegible] excipitur nec ignorantia
excusatur / quia talis ignorantia non est
sine negligentia et contemptu / Alios autem
articulos non ita manifestos tenentur
[illegible] credere implicite vel ut in generali
credant et velle verum esse quod credit pa
rochia vel ecclesia / ita quod in pluribus
a multis illorum dissentiat nec a quoquam
discordat / Credere autem explicite et dis
tincte est fidei iam perfecte / Hec enim
non est de generali fidei necessitate sed
illorum tamen quibus integritatem fidei perfice
runt / et potissime illorum qui aliis fi
dem explicare et manifestare tenentur /
talium qui officium docendi vel predicandi
assumunt / sicut sunt curati curam animarum
predicatores verbi dei / et doctores sacre
scripture / quorum officium est [illegible]
dei [illegible] / Sic ergo [illegible] credere esse

necessarium omnibus qui salvantur. Multi
enim sunt boni simplices qui hec sunt
prorsus ignorantes sive tamen magis de necessitate
et theologi quid est credere ad salutem per-
tinere. Et sic patet quod necessarium est
credere articulos fidei. Secundo patet ali-
ud, videlicet nullus hominum non omnes te-
netur ad cognitionem explicitam omnium articulorum.
Non enim quia omnes articulos fidei expli-
cite et fidei precise ad quos tenentur
illi qui sunt alios erudire tenentur
et quorum officium respicit curam fidei,
inquisitores sunt sicut inter ceteros curatorum
predicatores verbi dei et doctores ec-
clesie, secundum quod dicit Glossa super illud
Iohannis vi°: colligite que superaverunt
fragmenta. Fragmenta sunt secretiora
misteria que plures capere non
possunt. Alii vero qui simplices secundum Bona-
venturam et si tenentur explicite credere
implicite credere omnes articulos quos ecclesia
facit etiam. Et aliquos specialius qui solemniter
patris predicantur ut sunt articuli de trinitate
quam per bene christiani cognoscunt, quia consignant
se in nomine patris et filii et spiritus sancti.
Et aliquos alios qui cognosci possunt expressis
representationibus quas ecclesia celebrat ut
conceptio nativitas passio resurrectio
... Christi in symbolo apostolorum contenti-
tis. Quorum cognitionem ne ignorantia
excusat, quia omnia illa impleta sunt
corporaliter et visibiliter et predicata publice.
Et ita sunt communiter ignorari non possunt
nisi de litteris. Tertio patet quod qui
instructorem non habet deus ei revela-
ret nisi tamen sua culpa obesset.
Quarto patet quod alios articulos explicite
non negant implicite saltem tenent
id est ubi credunt, quia credunt sanctam
ecclesiam. Ita quod in pluribus articulis
illorum dissonant nec in alio dis-
credunt. Tertio in primo credere articulos fi-
dei (dei) manifestos implicite est fidei divi-
nitus. Secundo credere quosdam articulos fidei
explicite et quosdam implicite est fidei
ad salutem necessarie. Tertio credere omnes
articulos fidei explicite et distincte
est fidei iam perfecte. Quartum fides
successores secundum successiones ...
ecclesie ... nos et precedentes.
Non quia nos magis quam illos ...
... Quintum quod est scilicet ...
...
...
... ad ... fide
... ad ... movere

que innititur prime veritati. Alio modo tamen quantum
ad ipsum mysterium credendi et affectum volun-
tatis respicit statum vie. Et ita respectu varia-
tur status vie secundum diversa tempora variatur. Pro-
fides crevit et profecit in uno homine
... sicut in ... magis et magis
se disponit ad fidei susceptionem. Sic etiam in
diversis temporibus profecit fides secundum statum quem
... secundum processum temporum crescebat cognitio ma-
gis ... et ... et intelligendi
sacramenta fidei ...

Utrum spes sit virtus theologica ab aliis scilicet
fide caritate et ceteris distincta
obiecti formaliter. Et videtur quod sic. Virtus car- 26
dinalis quia est medium duarum malitiarum
scilicet desperationis et presumptionis. Item ... quia
est medium inter duas malitias quod est
virtutis cardinalis et non theologice. Ergo etc.
... apostolus i Cor. xiii: nunc
manent fides spes et caritas tria
ubi apostolus simul enumerat tres virtutes
theologicas. Ergo quod vera est secundum ...
... tres ... de ...
notandum secundum Bonaventuram ...
... spes est in genere virtutis theologice.
Et ...
... obiecti, quia ... deum pro obiecto. ...
enim fides incredendo assentit ipsi deo ut
dicenti vera. Sic spes ei innititur ut pro-
mittenti ... et sic obiectum fidei
quod ... est quod increatum
... deus ... fides ponitur in genere
virtutis theologice. Sic etiam est de spe. Secun-
do sunt ex parte subiecti, quia cum anima secundum
superiorem partem reformatur per virtutes
theologicas, et spes est una ... ad
reformationem imaginis et ... anime
secundum partem superiorem, necesse est ... spem
esse virtutem theologicam. Confirmatur etiam in
patria tres erunt dotes secundum tres vires
anime ... reservabitur ... scilicet
visio ... concupiscibilis scilicet dilectio; tri-
rascibilis scilicet perfecta ... Sic in via
necesse est ponere tres virtutes theologi-
cas quia tres virtutes anime sunt correspondentes
ut ... fides, concupiscibili caritas, ira-
scibili spes. Secundo ... ex parte obiecti
et ex parte subiecti spes sit ... virtus
theologica ... quia theo-
logice enim virtutes deum habent pro obiecto
et superiorem pro subiecto. Spes est ... de

Tercio modo spei obiectum est bonum arduum
sub racione eternitatis et indeficiencie. Cum spei
obiectum est persona celestis affectionis. Aliud
sic edificium spirituale per fidem inchoatur
ita per spem erigitur et confirmatur per caritatem vero
terminatur et consummatur. Unde tres et
spes et ultimo theologica tendunt se sicut in terminum
anchoram. Facit enim amor cupiditatis ea quae
sursum amamus [illegible] confirmamur. Et ea quae
insunt bonitatis divine facit amor confidere et
inniti summe et immense bonitati. Sic fides
facit assentire summe veritati, et caritas
facit adherere summe bonitati, et dum anima
ipsa summe bonitati innititur supra se et super
omnia consideratur et supra se elevatur et a
deo accepta efficitur. Sunt ergo primo spei
actus duo scilicet confidere et expectare. Secundus
actus do spes sine actu sit per caritatem.
Item bonum venturum duplicatur et appetitur
terminum spei ad terminum caritatis. Aut ratione
terminus sicut se considerature. Aut ratione terminus
ad actus comparatur. Si loquimur de ipsis termi-
nis sicut se considerant, sic non habent ordinem
sed similitudinem. Omnes enim virtutes coniuncte simul
infunduntur. Si autem loquimur de ipsis terminibus
in ordine ad actus sic unus habet ordinem ad
alterum. Sic actus unius disponit et preparat
ad actum alterius. Et preparans et disponens
est precedens eius principium et causa. Et vero
illis preparans et causatum est ubi ordo. Sunt ergo
actus spei preparans et disponit ad actum
caritatis faciens ad perfectam et spiritualis edificii
complementum. Nemo enim diligit bonum quod
supra se et super omnia nisi sperat se ad illud
bonum perventurum. Sunt ergo quod sicut ordinem
nature actus spei precedit actum caritatis
et hic via generacionis. Secundo et si actus spei
via generacionis precedat actum caritatis
actus tamen caritatis precedit actum spei via
perfeccionis propter eius nobilitatem. Tercio modo sicut
fides generat spem sic spes generat caritatem.
Unde sicut fundamentum prius est parietibus
et parietes tecto sic fides prior est spe
et spes caritate. Quarto modo dicendum in quibus re-
nes alterum inest de caritate inchoata
et de caritate perfecta. Unde non habet via perfeccionis
et non generacionis. Decimus articulus: Utrum spes
differt a caritate obiecti formalitate. Et ideo
iste tres virtutes theologice fides spes
et caritas non differunt sicut diversarum racionum
obiectis. Sed solum sicut diversas raciones que
complent ipsum obiectum. Deus enim omnium
virtutum est obiectum. Sed alia et alia ratione

ut prima
et ultima veritas fidei ut summa
bonitas caritatis ut altissimum arduum
spei. Secundo et si spes non differt
a caritate obiecti materialitate differt
tamen ab ea obiecti formalitate propter eius nobilitatem.
Tercio modo obiectum fidei est deus
sub racione veri quod cognoscere et intel-
ligere debet. Cum obiectum spei est deus
sub racione ardui altissimi ad quod se
erigit. Aliud obiectum caritatis est
deus sub racione summi boni quod complecti
sunt. Decimus quod est verum propter quod
tribus illis conformiter ad actum
videtur. Spes est inter duas malicias
non consolatione sed elevatione
et destructione. Primo unius mediis
est inter duas malicias. Secundo non
virtus theologica dicit enim spes non
presumcio et desperacionem liberat enim
spes ab illo duo malo et fides
duo malo eliminat et destruit.
Sic fides liberat ab errore diligi
et rebellionem. Sequitur quod

21 **Utrum** aliquis hic in statu huius
vite possit deum totaliter
diligere, et videtur quod non. Dicit Augustinus enim
inest aliqua carnalis concupiscentia
non omnino ex tota anima diligitur deus.
Sed in hac vita nostra est impossibile
aliquem carnalis concupiscentie impleri
et in statu huius vite aliquem bene
deum totaliter diligere. Item quod sed non est
actu deus precipit hec quod sit impleri
[illegible] sed dicit Jeronimus anathema sit qui
dicit deum hec precipisse impleri. Et Augustinus
dicit hominem precepto non damnaret
si ea que nullo modo fieri poterat
imperaret sed quod verum. Item dicitur au-
tem esse, primus dicendum vero tota-
litas amoris deum vero totaliter ratione
perfeccionis dicitur. Qui excludit omnem
affectum contrarium et excessum affectione
et omnes motus per amorem in deum
referuntur. Et tunc deus plenius di-
minuitur contrarie hic et circa medium
affectum quod est impossibilis nature humane
et tunc de viribus possibile erit sicut peccato
et nulla modo erit motus impugnans.
Alio modo quod excludit amorem alium
deum amans contrarium sicut quod nihil di-
ligit super deum nec equaliter deo et
diligit eum supra se et super omnia. Tunc
enim hic deus hic totaliter quod debet hic
sicut tempus. Secundo licet non hic in statu

cium non possit deum totaliter dili-
gere, ut dilectio concludit omnem
affectum conversum / sic tamen ipsum diligere
ut dilectio dei concludit omnem
actum humani amoris suum /
Secundum quod amicus [illegible] in amo-
re dei [illegible] et [illegible]
[illegible] sic [illegible]
ceptis quod obligat in statu [illegible]
[illegible] / [illegible]
et aliarum virtutum / quod [illegible]
[illegible] caritatis est actum a que (?)
[illegible] suum / et quod est [illegible]
[illegible] petit vie / sic non est de aliis vir-
tutibus / Tertio in statu perfectionis est
non precipit ut impleatur, sed ut
quis perveniendum sit studeat /
sicut [illegible] ita [illegible]
[illegible] ut [illegible] et ut [illegible]
[illegible] / Quartum implere istud
precepti concludit omne quod possit
esse ad tempus utrumque dilectionis
dei / Quintum quod agere suum actum vir-
tutis non est nisi [illegible] in statu
[illegible] quod perfectio felicitatis est
in [illegible] / Et perfectio virtutis in
statu / Secundo [illegible] de actibus
dilectionis dei sicut finitum [illegible]
[illegible] actu [illegible]
[illegible] / [illegible] limitatum
quantum ad [illegible] / sic [illegible]
[illegible] / Tertio modo
[illegible] mediatate [illegible] superfluus et
diminutio [illegible] virtutis [illegible]
te actum mensura [illegible] quod [illegible]
est / et [illegible] non [illegible] sed
[illegible] actum / Secundo [illegible] qualiter actum
[illegible] limitatum [illegible] / quod [illegible]
[illegible] non sit nisi debite [illegible]
stantie [illegible] ad ipsum / Tertio
actum modum non habet / quod sicut mo-
[illegible] obiectum [illegible] infinitum
[illegible] / [illegible] caritatis crea-
ta quantum ad suum actum et [illegible]
debitam circumstantiam mensuram et
medium habet / quantum tamen ad obiectum
quod est infinitum [illegible] /
Tertio [illegible] caritatis creata in
se ipsa est finita et limitata. Quartum
caritatis creata [illegible] finita [illegible]
[illegible] est finita et limitata / et iste
circumstantie ponuntur in precepto /
[illegible] ex toto corde ex tota anima

ex tota mente / Quinto caritatis creata in
ordine ad obiectum non est limitatione
[illegible] modo / sic caritatis respectu obiecti in
infinitum potest intendi / ut habetur [illegible] in summa
de [illegible] / [illegible] est quod
actu mensuratur tempore [illegible] et [illegible]
agendi / Sexto [illegible] diligendi [illegible]
caritatis [illegible] infinita [illegible] actu [illegible]
[illegible] / [illegible] dilectionis [illegible]
[illegible] non [illegible] / [illegible] dilectio
[illegible] non [illegible] modum [illegible]
[illegible] diligit [illegible] ad
[illegible] / ut [illegible]
[illegible] dilectio [illegible] diligere modus est ad
[illegible] non [illegible] modus est in [illegible]
[illegible] modus in amore
[illegible] sine modo amare / [illegible]
amoris modus est [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible] in [illegible] mediocritate / [illegible]
[illegible] mensura [illegible] /
[illegible] / [illegible]
[illegible] non [illegible] mensura / et [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] amor [illegible] in [illegible] amatur
[illegible] amor / [illegible] amata [illegible]
sua mensura / [illegible] est [illegible]
[illegible] / Tertius [illegible] actu
dilectionis [illegible] in deum [illegible] in
proximum [illegible] actum dilec-
tionis ad [illegible] caritatis [illegible]
[illegible] inclinatio / et sic [illegible]
dilectionis in deum [illegible] proximum /
[illegible] caritatis [illegible] inclinat ad deum [illegible]
ad proximum / [illegible] obiectum [illegible]
et [illegible] / [illegible] inclinatio [illegible] dei
est [illegible] inclinatio [illegible] proximi / caritas
[illegible] facit deum diligere [illegible] et proximum
[illegible] deum / ita quod [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] et [illegible] /
[illegible] caritatis [illegible]
et [illegible] dilectio [illegible] est
[illegible] esse [illegible] amatus
dei / [illegible] amore [illegible] /
[illegible] vult [illegible]
[illegible] actiones [illegible]
est [illegible] in [illegible]
[illegible] de celo [illegible] / [illegible]
amore dei [illegible] in [illegible]
ut [illegible] amore [illegible] in amore [illegible]
[illegible] / [illegible] et [illegible]
[illegible] inclinatio [illegible] sit diligendus

sunt tamen caritatis proximi quam propria persona
est diligendus patet ex nota | Caritatem sum-
dilectum caritatis proximus est deus | Secundum
perfectionem caritatiuus proximus est dilectiua ca-
ritatis | Secundo dilectio proximi est via de-
veniendi in dilectionem dei | Tertio quod concu-
piscentia tamen sunt prima [illegible] distinguenda
ad aliud dicendum | Concupiscentia impos-
sibilis nisi [illegible] ut conveniam |
et sic impossibile est in hac vita, secundo
ut concupiscentia et sic non est impossibile |

28 VIII [Utrum] scilicet quattuor haec deus anima
proximus et corpus sunt diligen-
da | et videtur quod non, primo quia [illegible] | anima
vel bona gratuita naturalia mala et non
sunt diligenda | Igitur quod falsa, in alterum
est magistri determinatio et auctoritas magis-
tri de doctrina christiana propter quod adduc-
ta | Igitur quod vera, in oppositum est textus
et li. Primus de quattuor non sunt bona
venturi nisi et sufficientia diligentibus
sed tamen ponunt penes dilectionem aliis
penes ipsum diligentem | Primo sic cum
dilectio sit appetitus boni, in appetitu autem
boni est considerare ipsum bonum desidera-
tum | et ipsum qui desiderat | et ipsum cui
desiderat | Bonum autem desideratum est ipsum
summum bonum | ille qui desiderat est creatura ra-
tionalis | cui autem desiderat sicut tertio in qua-
drati dicta | Aut est aptatus summum bonum
ipsi deo | et sic est deus | Aut sibi ipsi et
sic est anima | Aut sibi simili | et sic est
proximus | Aut sibi adherenti | et sic est
corpus | Secundo sic diligens aut habet
respectum ad se | et sic est anima | Aut ad
illud quod est infra se | et sic est corpus |
Aut ad id quod est supra se | et sic est deus |
Aut ad illud quod est iuxta se | et sic est pro-
ximus | Conclusio scilicet quod quattuor
deus anima proximus corpus sunt diligen-
da patet ex nota | Contra in primo amor ami-
citie non se ad alium sed vel ad seipsum se
diffundit | Secundo quod est per naturam unitum
magis sit unitum per affectum | Tertio caritas
non refugit coniunctionem corporis ut est cor-
pus [illegible] | sed solum ut est corruptum miserie
[illegible] | Replicatio [illegible]
[illegible] liberabitur de corpore mortis
huius | tertio cum miseria impedit ad
appetitum vite eterne | Et quarto patet quod cor-
pus ipsum diligendum est in extremitatibus
caritate in hiis que sunt bona | non
autem in hiis que repugnant appetitui
virtutis gratie et glorie | Secundus articulus videlicet bo-
na gratuita [illegible] sint diligenda

Non sunt bona venturi diu [illegible]
caritatis [illegible] et appetitu [illegible]
[illegible] et concupiscentie | Dilectione ami-
citie illa diligimus quibus bonum
optamus | Dilectione concupiscentie illa
diligimus que desideramus | Contra [illegible]
et sic dona gratuita non diliguntur di-
lectione amicitie. Diliguntur tamen di-
lectione concupiscentie patet ex nota. Et
[illegible] definitur ipsa cari-
tas [illegible] caritative diligenda est | Ex quo dili-
git [illegible] proximum ipsum proprie dilec-
tione diligit ut dicit [illegible]
[illegible] spirituales vel desiderat
propter deum [illegible] perfectum dei dilectionem |
Contra in primo | Quod virtutes et dona
gratuita diligimus [illegible] con-
cupiscimus | Secundo dona gratuita
ad dilectionem nos provocant et ad bea-
titudinem nos ordinant | Tertio sicut
dilectione naturali diligimus dona na-
turalia sic dilectione caritatis diligimus
dona gratuita | Tertius articulus videlicet homines
mali sint diligendi. Non sunt bona [illegible]
malos homines diu est considerare et
diu de hiis contingit loqui. Uno modo
ad naturam inquantum sunt homines | Alio
modo quantum ad culpam inquantum sunt ma-
li | Si primo modo malos homines considerem
inquantum sunt facti ad ymaginem
dei et capaces beatitudinis sic caritative
sunt diligendi | patet ex quo liberalitas ca-
ritatis et eius amplitudo omnes
diligit quos ad illud summum
beatitudinis bonum [illegible] | Si secundo
consideremus homines malos sunt quod
penali sunt persone [illegible]
[illegible] sic pene sunt detestandi
non diligendi | Conclusio et si homines
mali quantum ad naturam sunt diligendi
quantum tamen ad culpam sunt odiendi
patet ex nota | [illegible]
[illegible] et si [illegible] indigent
dei [illegible] nature |
Et [illegible] de virtutibus [illegible]
non diligit qui hominem odit
Bonum est non [illegible] nam sicut culpam
[illegible] | [illegible] diligendus est et
odiendus | diligendus ratione nature odien-
dus ratione culpe | Secundo et si malorum
hominum culpam odimus ipsos tamen
diligimus sicut inquantum est [illegible] ad
[illegible] | Tertio sicut nos
peccatores diliguntur sic nos [illegible]
peccatores [illegible] diligere | Quarto non
solum ad culpam | [illegible] ad na-

Peccatum quod est veniale per se et contrarium
primo ad caritatem videtur quod mali
et [illegible] continetur sub dilectione proxi-
ma aut contraria diligitur dilectione
concupiscentie non autem amicitie. Unde
illa que deum omnia propter se et corpus
diligunt dilectione amicitie. Conse-

29 Utrum caritatis ordine preceptum est quod
aliquis se ipsum et deum aliis
diligat. Et arguitur quod non: videtur
est quod deus deum plus quam se ipsum dili-
gere. Sed quod hoc est secundum ad [illegible]. Quia
hoc est preceptum nature. Nam ad caritatem
spectat plus diligere se ipsum quam deum.
Sed quod preceptum non ponit ordinem
secundum preceptibilia. Videtur quod idem ordo in
caritate habet [illegible]. Quia caritate
deum nos ipsos magis diligere
quam deum. In oppositum est illud: Deuteronomii vi:
Diliges dominum deum tuum ex toto
corde tuo, et ex tota anima tua,
et ex tota mente tua. Sed quod nulli
alteri preceptum est impediremus
totum affectum nisi soli deo. Dicitur quod
in dilectione caritatis dei tenetur secundum
et summum bonum. Idem asserunt Augustinus
et Ambrosius ut [illegible] in littera dicitur.
Quia in ordine diligendi deum nobis
preferimus et merito, quia omnia alia
diligimus propter deum. Ergo magis deum
etc. Propter [illegible] etc. et ipsum
magis [illegible], vel deus est summum
bonum diligibilium. Ergo ipse magis
est diligendus. Patet etiam quod finis est
diligibilior ordinatis in finem. Sequitur
ut [illegible] etc. [illegible] proximum
de caritatis ordine debemus deum
plus quam nos diligere. Quod non secundum
bonum venturum secundum ordinem caritatis
preferendus est deus nobis ipsis ut amor
[illegible] non [illegible] preceptum ut [illegible]
preceptum dei amori, salva [illegible]
caritatis. Ratio huius est ista: quia caritas
facit deum diligere tamquam finem ultimum
et tamquam summum bonum, et quod sit ultimus
est omnibus prius et summum bonum. Plus
[illegible] non [illegible] semper se quam sibi
[illegible]. Ratio est quod secundum caritatis legem
impossibile est [illegible] plus deo [illegible]
aliquid quam deo amari. Caritatem
quod diliget deum sicut summum bonum
diliget eum super omnia, quod diliget
ipsum sicut finem ultimum. Diligit eum
propter se, quod eum diligit propter se et super
omnia diligit dilectione sanctam, quod proximo
propter eum diligit, diligit dilectione usque
ad [illegible] quod caritas facit omnia ad deum
tamquam ad finem ultimum referre. Sed quod
deus est [illegible] ad [illegible] bonum quam proxima
ratione est quod caritas facit nos deum
plus quam nos ipsos diligere. Secundo conclusio:
caritatis ordine deum quemlibet homo plus deum
quam se ipsum diligere et [illegible] exemplo in
[illegible] [illegible] quam se ipsum plus
quam deum diligit. Secundo quod ordine [illegible]
[illegible] [illegible] plurimum quod plus
deum diligit quam se ipsum, et [illegible]
plus nec [illegible]. Diligendus est deus
caritatis ordine non potest quod aliquis se ipsum
et deum diligere, et quod bonum [illegible]
in deo est tamquam in causa ubi prima et perfecta
[illegible] bonum esse in deo magis [illegible]
[illegible] quam in se [illegible] amore amicitie
[illegible] dei [illegible] plus se ipsum diligit.
Secundus articulus de caritatis ordine diligamus
plus nos quam proximum diligere. Notandum
bonum venturum secundum ordinem caritatis
amor salutis [illegible] preferendus est amori
salutis alie secundum quod dictat iudicium ra-
tionis et instinctus nature [illegible] quod
bonum operum plus appetit perfectorum se ipso
quam in suo [illegible], et [illegible] plus [illegible]
[illegible] in quo est [illegible] et [illegible] debitum
quam [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
est quod caritas per [illegible] dependet deum nobis
[illegible], et in nobis [illegible] et nos in
ipsum deum tendere, et in eo quiescere quam
appetit in aliquo alio [illegible] [illegible]
[illegible] plenitudine. Secunda conclusio: caritatis ordine
[illegible] plus se quam proximum diligere
[illegible] [illegible] dilectionem [illegible] caritatis
ordine dilectio sui prefertur dilectioni
proximi. [illegible] dilectionem dei [illegible]
[illegible] est dilectio sui. [illegible]
stulti reputantur qui negligunt salutem
propriam et circa procurant salutem alterius. [illegible]
[illegible] appetit suam confirmationem sed [illegible] caritas
suam perfectionem [illegible] magis appetit [illegible]
[illegible] suam in [illegible] quam in suo [illegible]. Ergo
et caritatis plus appetit perfici in se ipsa
et in anima in qua est quam in anima aliena.
[illegible] ergo alterum [illegible] stultus re-
putaretur. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ergo plus amicum quam se diligit
[illegible] [illegible] [illegible] surgit ergo [illegible]

quam plus amicum diligit quam se ipsum / sed quia plus bonum virtutis diligit quam [illegible]. Actus enim caritatis perfectissimus est. Igitur etc. Ad argumenta. Ad [primum]. Ordo caritatis attenditur in affectu vel in effectu. Dicendum secundum magistrum in littera. Hic ponuntur opiniones / [illegible] et Ambrosii [illegible] dicit quod ordo caritatis respicit [illegible] et utrumque [illegible] ad alterum [illegible] attendit secundum effectum / [illegible] secundum affectum. [illegible] enim in duobus dilectis est par dignitas et necessitas [illegible] de [illegible] ipsis conditionibus [illegible] sunt amandi effectu et affectu / [illegible] si in altero illorum superaddatur sanguinis propinquitas fit [illegible] magis amabilis [illegible] / Isto modo Ambrosius intendit caritatis ordinem assignare [illegible] propinquorum / quod [illegible] [illegible] et domini sui si boni sunt [illegible] plures sunt [illegible]. Secundo ordo caritatis [illegible] in affectu consistit / et [illegible] in effectu procedit / [illegible] quia primus actus caritatis est in affectu [illegible] effectus est signum. Contra illud Gregorius [illegible] dilectionis exhibitio est operis [illegible] [illegible] amor [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] / Responsio sed [illegible] [illegible] effectum / quia non [illegible] superioribus et inferioribus impendit / [illegible] [illegible] ad affectum / quia amicus non amicis [illegible] [illegible] secundum affectus animi [illegible] in opere [illegible] / [illegible] [illegible] est [illegible] [illegible] illud opere [illegible] non ad affectum [illegible] [illegible] enim operis [illegible] in [illegible] Ad quartum [illegible] affectum / [illegible] ad [illegible] legis impletionem non sufficit [illegible] opera [illegible] [illegible] [illegible] nisi [illegible] caritas [illegible] affectum / Unde quia ordo caritatis in affectu incipit et [illegible] / [illegible] quod est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in natura est [illegible] [illegible] per modum [illegible] et [illegible] per modum [illegible] defectus et corruptionis [illegible] quod est in natura per modum perfectionis a gratia [illegible] perfici et [illegible] / [illegible] [illegible] est [illegible] per modum [illegible] et corruptionis a gratia [illegible] [illegible] [illegible] et suppleri [illegible] quod ad naturam est [illegible] se ipsum diligere quam deum [illegible] [illegible] [illegible] non est [illegible] in natura [illegible] ad [illegible] perfectionem / [illegible] [illegible] [illegible] corruptionem [illegible] non [illegible] quod per gratiam debeat [illegible] / sed [illegible] quod per gratiam debeat [illegible] / [illegible] [illegible] /

Utrum maioris sit meriti amicum 30
quam inimicum ex caritate diligere / Et quod diligere inimicum sit maioris meriti. Matthei [illegible] si diligitis illos qui vos diligunt quam mercedem habebitis / [illegible] nullam mercedem [illegible] constat quod de dilectione inimicorum [illegible] mercedem habet quam de dilectione amicorum ergo maioris meriti et perfectionis est diligere inimicos quam amicos diligere / Item [illegible] [illegible] in alia dilectione inimicorum [illegible] [illegible] [illegible] in ultimo [illegible] / [illegible] dilectio illa magis [illegible] [illegible] [illegible] dilectionis qui est maximus et nobilissimus / [illegible] [illegible] [illegible] a primo et summo in illo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de perfectione et [illegible] [illegible] igitur dilectio inimicorum magis [illegible] et dilectio amicorum magis [illegible] / [illegible] [illegible] quod multo perfectior et [illegible] sit [illegible] dilectionis erga amicos quam erga inimicos [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tres [illegible] Primus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] veritatem [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] dilectionis [illegible] [illegible] est erga amicos [illegible] erga inimicos [illegible] sit [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] et [illegible] / [illegible] ad [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] ita quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] se [illegible] [illegible] ad [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] est diligere inimicos quam amicos / et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] ut [illegible] in alterum / [illegible] [illegible] quod [illegible] Augustinus in Enchiridion et [illegible] in [illegible] / magnum est [illegible] [illegible] [illegible] tibi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et magnificentissime [illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible] diligas / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sicut [illegible] et [illegible] se [illegible] [illegible] / [illegible] enim ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] se [illegible] / [illegible] [illegible]

dilectionis erga inimicos excedit eam
tamen ad securitatem et [illegible]
Maior autem est dilectio inimicorum erga inimi-
cos quam proximi et difficilior et ita
utrumque istorum meritorum [illegible] quam
alia, et ergo. Secundo probatur quia dilectio
inimici ex parte obiecti et finis
sit melior quam dilectio amici simpliciter
principaliter quia voluntas procedat
et est melior. Prima probatur quia quanto
est obiectum magis competens dilectioni
quia nullo modo est amicus diligendus cum
eum displiceat. Secunda probatur quia di-
lectio inimici est actus contrarius vo-
luntati quia est principalis actus. Item ibi
est voluntatis facientis ad finem,
et magis finis afficitur. Item quia ex-
cipiendo altercatur [illegible] quod sit magis
repugnans. Tertio tamen probatur diligere quando
est similitudo caritatis quod est naturale. Tamen
dilectio amici non est meritoria nisi
gratia informetur. Et ideo finis [illegible]
dilectio inimici maior est [illegible] scilicet
meritoria. Et quia plus [illegible] de forma boni-
tatis [illegible] voluntate et affectione
[illegible] caritatis respicit bonum. Aut
finis quod est supremum bonum, et sic
est quasi primum super se. Aut finis quod
est amici, et sic est quasi [illegible] infra
se. Aut alicui [illegible] [illegible] ut [illegible]
[illegible], et sic quartum est quibus finis
quod [illegible] [illegible] [illegible] modi. Primum
cum est conveniens in natura conformitate
et [illegible] familiaritate, et [illegible]
[illegible]. Et sic dicitur scilicet magis et
sic est bonis quibus, et modis [illegible] et
sic est [illegible] gradibus. Vel in natura con-
formitate et [illegible] familiaritate
et sic est quasi [illegible] dilectio [illegible]
[illegible]. Aut in natura conformitate
et sic est quibus [illegible] quam est dilectio
inimicorum. Aut [illegible] sic sic est [illegible]
[illegible]. Secundo circa [illegible] omnes tenen-
tur diligere inimicos affectu [illegible] finis
bonum [illegible] diligere affectu vo-
luntate est [illegible] finis quod affectu amoris
est [illegible] scilicet [illegible] caritatis
[illegible] impatienter. Caritas est quia [illegible]
[illegible] [illegible] summum bonum sine [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

bonum temporale et prosperitate [illegible]
cum caritas sit [illegible] velit [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] summum bonum scilicet temporale
nisi illud sit impedimentum ad salutem. Ergo
loquendo de primo affectu a caritate elicito
dicitur quod omnes tenentur inimicos [illegible]
[illegible] diligere, et [illegible] optare
[illegible]. Si autem loquamur de affectu imperato
[illegible] optat eis prosperitate temporale
[illegible] omnes tenentur diligere [illegible] sufficit non
odisse. Secundo et si omnes tenentur
inimicos diligere affectu elicito [illegible] affectu
imperato [illegible] [illegible] sufficit quod inimicos
diligant et non odio habeant, in quo innuit
quod duplex est affectus caritatis [illegible] tene-
mur diligere, alio [illegible] sufficit non odisse
[illegible] ad non [illegible] inimicos et non gau-
dendum de malis eorum. Omnes tenentur
[illegible], [illegible] tamen tenentur [illegible]
ne gaudeamus, et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] gaudere. Tertio [illegible] diligere [illegible]
[illegible] ad bona [illegible] [illegible] et prop-
ter [illegible] diligere inimicos ad bona [illegible]
[illegible] gratia sunt obligati [illegible] per
[illegible] quod [illegible]. [illegible] inimicos diligere
ad bona [illegible] [illegible] est et super
[illegible]. [illegible] [illegible] omnes
tenentur inimicos diligere affectu [illegible]
diligere inimicos affectu [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] offert [illegible] oppor-
tunitas, est [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] offert [illegible] opportunitas [illegible] dili-
gere inimicos affectu [illegible] [illegible]
Si autem loquamur de [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sic diligere inimicos
affectu est [illegible] et [illegible] obligati
et si quis [illegible] sine amicitia
sine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] sua [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] amplius non est de caritate [illegible]
[illegible] [illegible] inimicos affectu [illegible] diligere
[illegible] [illegible] [illegible] sic [illegible]
et [illegible] obligati [illegible] [illegible]
opportunitate super [illegible] est et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et Ambrosius de officiis
et de sermone [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] cum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] si non [illegible] [illegible]
et ibi [illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] spiritualis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

diligere inimicos affectu est de necessitate salutis
dum in eodem precepto dicitur diligite inimicos
uestros et benefacite hiis qui uos oderunt
quamvis tamen ad legem ueterem quam nove [illegible]
tamen amicos diligere inimicos affectu diligere
in necessitate. In lege nova inimicos diligere spe-
ciale et [illegible] tamen est preceptum [illegible]
[illegible] quod est [illegible] uel est [illegible]
ta in generali forma ad actum autem [illegible]
sunt in specialibus illis non intendit [illegible] uel
[illegible] perfectionis in dilectione [illegible]
[illegible] sunt meliora et maiora diligentiam

31 Nunc per aduentum glorie fide spe et scientia
euacuatis remanebit caritas caritas
plenius [illegible] et ut quod sequitur in eodem capitulo
[illegible] nunquam excidit [illegible] in hoc seculo
nec in futuro et si omnia opera cessent [illegible]
[illegible] in eodem capitulo [illegible] cum uenerit quod
perfectum est euacuabitur quod ex parte est. Caritas
autem ex parte est imperfecta ergo euacuabitur
in patria [illegible] in eodem [illegible]
[illegible] de euacuatione fidei [illegible] non sunt
[illegible] [illegible] loquitur de [illegible] fidei
[illegible] quod [illegible] fidei est [illegible] [illegible]
[illegible] sunt [illegible] euacuata [illegible] quod fidei
[illegible] [illegible] intellectus inclinat ab
affectu. Hec autem non [illegible] nisi [illegible]
[illegible] intellectus de se [illegible] est de [illegible]
[illegible] et cum illuminatur et claritatem
[illegible] [illegible] [illegible] affectionibus [illegible]
ipsa inclinabitur a intellectu [illegible]
[illegible] claritatis a [illegible] intellectu
[illegible] non potest dissentire. [illegible] quod
[illegible] fidei sunt [illegible] glorie [illegible] tolli.
[illegible] per aduentum glorie [illegible] fidei sunt
[illegible] tolli [illegible] [illegible] [illegible] spe
[illegible] fidei in patria [illegible] euacuantur [illegible]
[illegible] fidei in patria [illegible] euacuantur.
[illegible] in patria intellectus [illegible] uoluntate [illegible]
assentiat non inclinabitur [illegible] claritate
[illegible] [illegible] cognitionem [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] ad [illegible]
[illegible] de cognitione [illegible] ad [illegible]
de enigmate [illegible] de euacua-
tione spei [illegible] sunt [illegible] [illegible]
[illegible] spei sunt [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] quod [illegible]
spei [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] expectacionem
et [illegible]. Et cum statim [illegible]
expectatio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] quod [illegible] spei
sunt de euacuatione [illegible] quod spes [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quod [illegible]

[illegible] [illegible] ad expectacionem [illegible]
[illegible] [illegible] per aduentum glorie
[illegible] spei sunt [illegible] euacuari [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] spes euacuabitur
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et si in patria est expectatio non
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] est spes et [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] de [illegible] [illegible]
[illegible] de [illegible] euacuatione [illegible] [illegible] sunt
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non tollitur
[illegible] ad [illegible] sunt euacuata
et [illegible] [illegible] non tollitur
[illegible] [illegible] non [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] geometrie uel alterius [illegible]
[illegible] [illegible] non tollitur [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible] quod
[illegible] [illegible] sunt statim [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] imperfectum [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] et [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] sunt [illegible] [illegible] quod in patria
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
glorie [illegible] [illegible] per aduentum
glorie [illegible] [illegible] manebit [illegible]
[illegible] et modo [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in patria [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]
ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
manebit in patria [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] manebit in patria [illegible]
de [illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] caritas in patria non
euacuabitur [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] de [illegible] [illegible] quod [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et non [illegible] [illegible] per aduentum [illegible]
quod [illegible] euacuatur [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quod [illegible] non [illegible]
ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Quia non conformant transparentia sua
diaphaneitas ad lumen / non superve-
niente lumine diaphaneitas non tollitur
sed magis perficit et decorat / per simile
[illegible] medium visibile est in [illegible] virtutum
habitibus qui conformantur ad gloriae complemen-
tum / nam quaedam conformant sibi scilicet
habitus acquisitos complexos sicut fides et spes
quae dicuntur principia credendi et sperandi
assensum et certitudinem / quae opposita
sunt in gloria scilicet visio aperta et
tentio finis / et ideo necesse est quod ha-
bitus tales tolli et evacuari per adventum
gloriae / alia sunt dispositiones quae non habent
talem repugnantiam / sed sunt dispositiones
et talis est caritas quae ad gloriam dispo-
nit sicut imperfectum ad perfectum / non
tamen habet repugnantiam ad ipsum immo con-
formitatem [illegible] / et ideo caritas ad
statum non evacuatur sed eius tollitur
imperfectio ipsa caritas perficitur et consumma-
tur / [illegible] per adventum gloriae caritas et
actus caritatis non [illegible] evacuatur
immo perficitur et consummatur patet ex notatis
[illegible] in parte [illegible] caritas viae
Dei [illegible] non tollitur sed augebitur / [illegible]
[illegible] caritas [illegible] in patria
tolletur et evacuabitur / [illegible] et si
in patria evacuabitur [illegible] caritatis
actibus non tamen [illegible] / [illegible]
patet ex omnibus [illegible] / ad rationem [illegible]
[illegible] caritas viae [illegible] caritas
imperfecta et haec non evacuabitur
[illegible] et imperfectam et complexam
et haec evacuabitur et [illegible] imperfectam
et complexam [illegible] fides spes et similiter
illa evacuabuntur / et non caritas quae
ibi perficitur / Sequitur quaestio

32 Utrum Deus diligat omnes crea-
turas vel aeternaliter et aequa-
liter / et arguitur quod non [illegible]
[illegible] aut [illegible] / sed [illegible]
[illegible] est [illegible]
et [illegible] / [illegible]
[illegible] diligit [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible] Dei diligat [illegible] omnes creaturas
[illegible] non secundum bonum [illegible]
[illegible] creaturas diligit [illegible]
[illegible]
[illegible] ita quod dilectio Dei [illegible]
[illegible] dilectio [illegible]
[illegible] in

duplici genere affectus scilicet in affectibus naturae et in
affectibus gratiae / et affectus naturae [illegible] est [illegible] /
affectus [illegible] gratiae non / [illegible] quod dilectio Dei [illegible]
ad affectum naturae [illegible] et generalis
est secundum [illegible] diligit omnes creaturas / [illegible]
autem ad affectum gratiae est specialis et [illegible]
[illegible] diligit / [illegible]
[illegible] in se affectum gratiae / [illegible]
affectum culpae et poenae / [illegible] et si Deus
diligat omnes creaturas generaliter [illegible] diligit
specialiter patet ex [illegible] secundum Deum diligit
omnes creaturas affectu naturae secundum Deum diligit
[illegible] affectu gratiae / secundum Deum odit [illegible]
malos defectu culpae et poenae / [illegible]
[illegible] Deus diligat omnes creaturas aeternaliter
[illegible] secundum [illegible] [illegible]
[illegible] creaturae [illegible] affectum [illegible] actu
[illegible] creandi / [illegible] affectum
in [illegible] praedestinandi / [illegible]
[illegible] diligendi /
[illegible] Deus [illegible] diligit vel [illegible]
[illegible] vel [illegible]
[illegible] est affectus in [illegible] / [illegible]
[illegible] est [illegible] / [illegible] diligit
[illegible] aeternaliter [illegible] temporaliter / [illegible]
Deus diligit omnes creaturas non solum temporaliter
sed etiam aeternaliter patet ex [illegible] / [illegible] secundum
Deus diligit omnia quae fecit / secundum [illegible]
[illegible] omnia quae fecit [illegible] / [illegible] affectus
Deus [illegible] diligit aeternaliter et
[illegible] diligit ipsum temporaliter / [illegible]
[illegible] Deus diligat omnes creaturas aequaliter
[illegible] secundum bonam [illegible] de dilectione Dei est
[illegible] secundum [illegible] / [illegible]
affectum [illegible] secundum efficaciam [illegible]
secundum affectum [illegible] / [illegible] de dilectione
[illegible] ad [illegible] ad actum [illegible] /
[illegible] dilectionem diligit omnia
[illegible] simplici et
[illegible]
[illegible] multiplicata
[illegible] diligit
[illegible] / [illegible] de dile-
[illegible] et omnia alia / [illegible]
[illegible] ad efficaciam [illegible]
affectum [illegible] affectu [illegible]
dilectionem Dei [illegible] sunt [illegible] et
[illegible] quod Deus
non omnes creaturas diligit aequaliter / [illegible]
et si Deus diligat omnes creaturas aequaliter
secundum [illegible] non tamen secundum efficaciam patet ex
notatis / [illegible] dilectio Dei [illegible]
actus volendi [illegible] Deus [illegible] diligit
[illegible] dilectio [illegible] Deus
non [illegible] omnia diligit / [illegible] affectus
[illegible] sunt [illegible] in dilectione Dei
secundum [illegible] sunt [illegible] / [illegible]
patet ex omnibus [illegible] / [illegible]
Deus non diligit malos dilectione speciali [illegible]
[illegible] in se [illegible] diligit [illegible] dilectione
generali / [illegible] secundum [illegible]
malos /

33 Utrum in patria virtutum cardinalium actus remaneant vel maneant. Et quod non maneant videtur, quia secundum Augustinum prudentia est in periculis providendis, iustitia in subveniendis miseris, fortitudo in perferendis molestiis, temperantia in coercendis delectationibus pravis. Sed nullum istorum in patria invenitur; ergo actus virtutum cardinalium in patria non remanebunt. In contrarium est scriptura Sapientie 1°: iustitia perpetua et immortalis est, et [illegible] quod magister allegat in littera, quod pietates alie cum virtutibus terminis sunt peritae; sed fortitudinem prudentiam et iustitiam temperantiam, igitur remanebunt et non evacuabuntur. In responsione dicunt aliqui quod sicut virtutes theologicae evacuantur, sic pari ratione virtutes cardinales, quia non sunt nisi similes necessitates virtutis et ad rectificandum potentias animae tantum adiunguntur, et ad vigorandum difficultatem; virtus enim facit potentiam rectam et vigorosam. Et quia coniungit hominem ordinate ad deum, coniungit rectitudinem hominis ordinatam ad proximum et ad seipsum, et in hiis homo potest aliquando impediri et retardari; sed quia non plenum indiget habitibus ipsum rectificantibus et rectificantibus, sunt dicte tendentes in deum. Cum igitur sint habitus virtutes theologicae, ergo indiget habitibus ipsum rectificantibus et rectificantibus, sunt ordinate ad seipsum et proximum. Et ideo sunt habitus virtutum cardinalium. Unde sicut praecepta prime tabule quae dirigunt in deum correspondent secunde praecepta secunde tabule quae ordinant ad proximum, sic etiam in habitibus est intelligendum. Deinde sicut virtutes theologicae correspondent primae, virtutes cardinales hominem in seipso et proximum reddunt rectificantes et vigorantes. Sed in patria sicut virtutes theologicae necesse est ad deum, sic virtutes cardinales ad se et ad proximum. Ergo virtutes cardinales ad salutem sunt necessarie sicut praecepta secunde tabule. Et ideo sicut virtutes cardinales sunt via permanendi ad deum, non sic perfecte [illegible] tamen virtus. Alii dicunt quod virtutes cardinales non solum sunt dispositiones ad beatitudinem et beatitudinis, sed virtutes ex completivae [illegible] conducunt ad deum [illegible] in patria ad beatitudinem. Alii dicunt quod virtutes cardinales sunt in patria, sed distinguunt. Nam sunt quattuor de virtutibus cardinalibus quantum ad formam perfectae sunt virtutes et speciales circa actum dignos et ordinate. Unde legitur de fortitudine quod sunt gratuite, sed in illa perfecte remanent et distinguuntur. Et illa fortitudo et gratia quod facies secundum liberi sunt tamen gratia videt quia aliquando non remanet cum peccatis et habitibus viciosis. Unde legitur de ipsis virtutibus cardinalibus quantum ad formam perfecte sunt virtutes et [illegible] rectum mentis perfecte sicut magister concludit et remanent quae distinguuntur. Et illa fortitudo et caritas perfecte tamen virtutes tales perfecte remanent ad [illegible] sine vicinum

inclinant et ad bonum quod bene [illegible] remanent de ipsis virtutibus secundum formam perfecte sed ad speciales actus dignos ordinate, sic virtutes cardinales consolidant et fortitudo distinguuntur et circa dispositiones intelligentur ... operationibus secundum ordinem proprietate perfectionis, quia inferiunt et perficiuntur, distinguuntur actus quatenus eligentur conducunt dispositionem ad quae ordinatur, et dispositionem mediationis, ita quod quandoque et cum dispositione recurrunt alterum et concludunt. Dicitur et si virtutes cardinales remanent et conveniunt quantum ad formam perfecte sunt gratuite et in caritate distinguuntur tamen communiter species et formaliter quantum ad formam perfecte sunt ad speciales actus dignos ordinate. Ceterum secundum dispositionem perfectam augentur dispositiones cardinalium virtutum. Non est fides, iustitia et prudentia sunt in celo, alie vero sunt in assistentia pro vulnere, scilicet fortitudo in irascibili et temperantia in concupiscibili. Secundum dignitatem actus et alterius augent dispositiones virtutum cardinalium. Non est simile, quod sit agere actus prudentie, reddere debitum actus iustitie, in prosperitatibus operari actus fortitudinis, et per temperantiam fruitur in [illegible] sed temperantiam in prosperitate. Non dispositiones mediationis et maior augmentatio dispositionis virtutum cardinalium. Non est ita per naturae illimitatas fortitudinis, ita immortalitas temperantiae, circa actiones intrinsecas prudentiae, ita certitudines iustitiae. Virtutes ergo virtutes cardinales in actibus effectibus [illegible] non est bene in vita praesenti dicitur, non quia omnes sunt vitia per peccatum inflicta, scilicet ignorantia, concupiscentia, infirmitas et malitia, contra ignorantiam prudentia, contra concupiscentiam temperantia, contra infirmitatem fortitudo, contra malitiam iustitia. Virtutes ergo virtutum non impedit [illegible].

Utrum aliquis de capite. Non est [illegible] in patria ad [illegible] videtur ad maiorem utilitatem, quia videtur quod virtus in patria quantum ad praemium, ita quod ipsa principium est praemium sive perfecti status, sic caritas quae fuit certe imperfecta in via, erit principium praemii, sed fuit ipsa caritas consummata in patria et sic praemium complementum. Quantum ad virtutes autem quantum ad praemium, enim tamen non est ipsa sine praemio, nec est praemio sine principio, sicut sed fides et spes quae in patria perimuntur, et ideo non permanet sine tamen sunt praemium sed

imperfectum / nec secundum premium comparantur
ipsi continuacio essencialis / sed premium
videre et tenere deum / et pro utrumque
fidei que est de non visis / sed in respectu
spei que est de futuro non habito / quia
non utique magis medium / et magis
aptus ad premium et non premio / ipsa
enim non est sibi ipsi premium sed disposicio
ad premium / et sic magis utique cardinales
sed premium eorum comparatur virtutibus et ipsum
eternum quod est deus ipse quem videt diligit
et tenet / virtutes autem cardinales
inquantum ad tunc elevate per donum habitum
per claritatem / disponunt tunc ad eius affectum
4 conspectum / Sed tamen ipse virtutes cardina-
les habitu in patria excellenciori modo
remanebunt quam sint in via per se
tales / Secundum ipsum dicitur in via per
virtutes cardinales licet non sentiunt
sed disponunt et sentiunt Sed et
in patria / Quoniam licet virtutes theologice
sint perfecciores cardinalibus tamen quia
[illegible] non tamen aptus ad [illegible]
mutandum et [illegible] / Non sic enim
imperfectum inperfeccionem cardinales sicut
theologice / spes enim movet et cha-
ritatis [illegible] / et fides re-
[illegible] que repugnant glorie statui /
Tamen virtutes cardinales remanere
dicuntur in patria sed non dicitur a fide
spe et caritate / [illegible] quod est [illegible]
ista [illegible] ad [illegible]
[illegible] actus non sic actus generales illarum
virtutum sed [illegible] statum vie [illegible]
non actus [illegible] excellenciores habe-
bunt [illegible] in via habent licet sic inple /

3.4 **Ut** dona comparantur ad virtutes
habitudine quadam que sunt se dispo-
nunt et in patria remanebunt / et [illegible]
[illegible] / Et dona sunt ad [illegible]
[illegible] infinitos / sed ibi nulla et [illegible]
[illegible] / [illegible] ibi erit deum / [illegible]
[illegible] ad perfecciores [illegible]
11 [illegible] habitus donorum virtutum cardinalium / sed
virtutes cardinales remanebunt [illegible]
/ [illegible] a maiori dona / [illegible] /
[illegible] tres [illegible] / [illegible] de habitudine
virtutum et donorum / [illegible] non [illegible]
[illegible] veritatem [illegible] de habitibus
virtutum et donorum / [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] / et [illegible] / sic primo [illegible]
[illegible] habitus [illegible] sunt infundi-
tur [illegible] gracia / que est [illegible] =
[illegible] / [illegible] virtutes et dona [illegible]
non [illegible] / [illegible] non [illegible] de habitibus
[illegible] donorum et virtutum in comparacione
ad [illegible] / sic virtutes precedunt
dona / licet [illegible] actus [illegible] donum

[illegible] precedit actus [illegible] virtutis / sicut
actus timoris actus spei / et [illegible] actus prime
virtutis scilicet fidei [illegible] actus primi doni scilicet
timoris / et generaliter actus [illegible] virtutis
precedit actus doni sibi correspondentis / sic actus
[illegible] in [illegible] est [illegible] generaliter
habitus virtutum per comparacionem ad actus priores
sunt [illegible] donorum / et hec dicta [illegible]
[illegible] et [illegible] virtutes sic [illegible] ad dona [illegible]
[illegible] / virtutes tamen priores sunt donis [illegible]
et habitualiter actum / [illegible] [illegible] dona [illegible]
et virtutes ab uno [illegible] et simul
infunduntur / et [illegible] in [illegible] est [illegible]
virtutum et donorum [illegible] / [illegible] / [illegible]
actus virtutis [illegible] actus doni sibi corre-
spondentis / sic actus fidei actus timoris / [illegible]
[illegible] respiciendo ad dignitatem virtutes et dona
[illegible] [illegible] perfeccionis habitudinem [illegible]
[illegible] ad [illegible] virtutes et dona [illegible]
[illegible] [illegible] et dignificacionem
[illegible] virtutes [illegible] et [illegible]
[illegible] / et [illegible] [illegible] et [illegible]
habitus et actus [illegible] sic [illegible]
respiciendo statum [illegible] sic dona [illegible]
sunt virtutes [illegible] [illegible]
[illegible] ad agendum [illegible] / et ubi est status
[illegible] in quo ad agendum recte [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] / et ubi est status [illegible]
[illegible] per dona [illegible] expedicius
[illegible] status [illegible] status [illegible] / [illegible]
[illegible] et expeditus [illegible] ad [illegible]
[illegible] et [illegible] / [illegible] habitus [illegible]
[illegible] ipsi [illegible] et [illegible] in [illegible] et [illegible]
[illegible] dicta virtutum et donorum [illegible]
[illegible] virtutes et dona [illegible] [illegible]
[illegible] scilicet per comparacionem [illegible] / [illegible]
ad [illegible] / per comparacionem ad [illegible] / et [illegible]
[illegible] ad actus / [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] dicta [illegible] [illegible] actuum
[illegible] / [illegible] actus primi [illegible]
[illegible] / [illegible] ultimi [illegible] / [illegible]
[illegible] in actu [illegible] [illegible]
[illegible] / [illegible] modo [illegible] /
[illegible] ista dicta [illegible] actus [illegible] /
[illegible] [illegible] [illegible] / sed virtutes [illegible]
[illegible] et [illegible] / [illegible] virtutes sic ad
[illegible] / [illegible] fides est ad credendum
dona ad actus medios / et [illegible] dona
[illegible] est [illegible] / [illegible] ad
actus ultimos [illegible] / [illegible] [illegible]
est ad deum videndum / et [illegible] in [illegible] actibus
[illegible] / in [illegible] expediunt / [illegible]
[illegible] et [illegible] / [illegible] habitus
virtutum sunt ad agendum recte / habitus donorum
ad agendum expedite et [illegible] ad
agendum [illegible] / [illegible] [illegible] quod [illegible]
[illegible] virtutes et dona [illegible]
[illegible] dicta [illegible] [illegible] / [illegible] [illegible]

habitibus et actibus virtutum theologicarum perfectae
animae ad agendum. Quintum habitibus et actibus donorum
et perfectae animae expediunt ad agendum.
Tertio habitibus et actibus beatitudinum perfectae animae
proficiunt ad agendum. Tertius actus de [illegible]
non sicut [illegible]. Non aliquis dubitet licet de connexione
et integritate [illegible] manent in patria virtutes sicut non
habitudines et excellentias ipsorum et actus eorum
sicut modo in via, sicut etiam dictum est de virtutibus car-
dinalibus. Similiter dona spiritus sancti non evacua-
buntur sed potius remanebunt in patria ut est nobi-
lius et [illegible] multo maioris abundantiae
et perfectionis gloriae quam perfectionis et gratiae sed
perfectius gloriae ratione suae dignitatis et eminentiae
habent tamen omnes habitus superiores ad maiorem
[illegible] instruere secundum competentiam veritatis ad actus
et obiecta secundum status et opportunitates quos
recipiunt in statu viae. Multo igitur fortius in
gloria quae reddit animam per omnia deiformem
et beatam omnibus habitudinibus et in nullo
deficientem habitus perfectos in anima exigit
recipi secundum omnes eius operationes. Sicut in
patria [illegible] donum intellectus in via fiet
[illegible] in patria tamen erit perfectius
[illegible]. Quintum licet in dono [illegible] perfecta
[illegible] tollet, non tamen est [illegible]
[illegible] evacuabit. Tertium donum
timoris non erit in patria respectu ad
mali cavendum, erit tamen in summi [illegible]
reverentia, [illegible] quod est [illegible]
[illegible]. Ad actum [illegible]
[illegible] non est tamen in [illegible]
sanitate sed est in [illegible] et confirmatio.
[illegible] anima in statu innocentiae [illegible]
ad sanitatem [illegible], in statu vero
naturae lapsae ad sanitatis restitutionem
et reparationem. In statu vero gloriae erit ad sa-
nitatis perfectae [illegible]
statum [illegible] curationis et tamen [illegible]
[illegible] salutis confirmatio. Sequitur quaestio

37 Utrum spiritus sancti dona dicantur inter se
per actus et obiecta. Et dicendum quod [illegible]
[illegible]. Quod sapientia et intellectus [illegible] obiecto
[illegible] et [illegible] actu [illegible] cognitionis igitur [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] igitur [illegible]
[illegible] descriptione [illegible] Sapientia [illegible]
donum spiritus sancti nominat cognitionem dei [illegible]
[illegible] actus est [illegible]
[illegible] sanctitate, et [illegible] ad [illegible]
[illegible] est delectatio [illegible] recipit
actus [illegible] ad [illegible] et actus
cognitionis ad apprehendendum [illegible]
[illegible] delectatio est [illegible]
[illegible] cum [illegible]. Primum est quod actus
doni sapientiae [illegible] est cognitivus et [illegible]
affectivus, ita quod [illegible] inchoatur
et in affectivo consummatur et [illegible] actus
[illegible] doni sapientiae [illegible] [illegible]
[illegible] affectivo [illegible] non [illegible]

donum spiritus sancti consistit in intellectu
secundum quod est inclinatus et inclinans, in-
clinatus a fide et inclinans ad [illegible]
[illegible] et firmatur super principia
fidei et [illegible] donum [illegible] cuius
actus [illegible] est dirigere ad agendum secundum [illegible]
[illegible] regulas [illegible] fidei cuius est
dirigere ad [illegible] et non tamen [illegible]
[illegible] reddit secundum quod dictat
lex naturae sed [illegible] principalis
secundum quod dictat lex [illegible] gratiae [illegible]
[illegible] in quo sunt [illegible]
ad [illegible] non [illegible] pertinet dirigere
in agendo sed [illegible] pertinet
[illegible] fidei [illegible]
sine [illegible] et [illegible]
[illegible] suis [illegible].
Ita quod [illegible] secundum [illegible]
actus [illegible] obiecti [illegible]
[illegible] similiter [illegible]
[illegible] veritatem, et quod [illegible]
actus [illegible] obiecti [illegible] est
quod [illegible] actus doni [illegible] dirigere
[illegible] secundum [illegible]. Tertio [illegible]
[illegible] de deo [illegible]
secundum [illegible] medium [illegible]
modum. [illegible]. Tertio [illegible]
[illegible] primum est virtutis fidei
cuius est assentire, secundum est doni intellectus
cuius est credita per rationem intelligere, tertium
est [illegible] intuitive [illegible] in
[illegible] secundum quod [illegible]
ad credita intelligenda accipiunt
non solum a [illegible] creaturis sed etiam
a [illegible] creaturis spiritualibus. [illegible]
est quod donum intellectus cuius actus est in
contemplatione summi veri [illegible]
quod non solum facit assentire sed etiam per [illegible]
rationes credita intelligere.
Et [illegible] actus [illegible]
secundum donum intellectus cuius obiectum
est [illegible] intelligi-
bile, secundum [illegible] et creata
[illegible]. Actus vero est contempla-
[illegible] credita ut [illegible]
[illegible] et [illegible] diligat et [illegible]
non intellectus consistit in contemplatione
creatoris et creaturae spiritualis. [illegible]
[illegible] non [illegible] intellectus [illegible] partem
intelligendi [illegible] intellectum [illegible]
intelligibile [illegible] dicit
intellectum in [illegible] de [illegible] et [illegible].
[illegible] et [illegible]
[illegible]
ille actus secundum quod [illegible] est [illegible].
[illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] est secundum [illegible]

et secundum aliquid medium sine ratione
eligendi, nam eligibilia que sunt necessaria
que non accidunt in primis dicit sapientia
in sensu consilium, [illegible] sunt actus
domini consilii et sic non secundum leges
innuit [illegible] vel secundum leges mul-
torum [illegible] specie est virtutis politice
secundum est consilium [illegible] sunt actus
domini consilii [illegible] in electione
agendorum vel fugiendorum que sunt specialis
difficultatis, et sic secundum leges multis
dominum [illegible] non fortitudo alteri
vere accidit, maxime ad difficultates
et difficultates est intellectiva pas-
sionum [illegible], et ideo tunc fortitu-
do [illegible] est fortitudo donum consistit
circa passiones tolerandas, et pro-
pter istas passiones [illegible], sunt ad
[illegible] sustinere passiones [illegible]
iusticie et honestatis confirmatione
[illegible] perfectam imitatorum [illegible]
spectat ad [illegible] [illegible] et
honestatis mediis et hec pertinet ad for-
titudinem virtutem, secundum vero spectat
ad fortitudinem donum [illegible]
actus fortitudinis est circa domini [illegible]
passionum tolerantia secundum [illegible]
[illegible], et hic est actus eius [illegible]
[illegible] non secundum Augustinum de civitate dei
pietas dicitur [illegible] cultura dei [illegible]
est latria. Sed circa parentes [illegible]
est iusticia, sed circa [illegible] homines
[illegible] est donum dei tunc a [illegible] virtute
quia una virtus supplet [illegible]
[illegible] et [illegible] et indigentia et mise-
ria, pietas vero attendit in homine
imaginem divinam, unde donum pietatis
homo est beneficus [illegible] homini quia
est in se imaginem dei ita quod benevolen-
tia illa [illegible] et [illegible]
[illegible] in [illegible] consistit, [illegible]
[illegible] pars [illegible]
est [illegible] hominem benivolentia [illegible]
[illegible] imaginem dei [illegible]
[illegible] una [illegible] per
actus et [illegible] [illegible]
[illegible] abiectio
[illegible] non tunc est [illegible]
[illegible] actus [illegible]
[illegible] non tunc [illegible]
[illegible] abiectionum
et [illegible] quod est vera
[illegible] ad actum [illegible]
[illegible] et [illegible] abiectio
[illegible] et [illegible] in [illegible]
[illegible] non [illegible] abiectio
[illegible] ponens [illegible]

36 Utrum virtutes morales acquisite
ad invicem inseparabiles sint
connexe, et videtur quod sic, nam dicit se

[illegible] ad [illegible] quia virtutes [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] virtutes ut qui unam non habent [illegible]
[illegible], et qui unam habent omnes habent [illegible]
virtutes politicas et [illegible] quod [illegible]
[illegible] rei publice, quia [illegible] possent
virtute prudentie [illegible] non [illegible] legalitatem
[illegible] virtutem [illegible], [illegible] iusticia [illegible]
[illegible] qui tunc in [illegible] non [illegible]
et tunc illa faciunt [illegible] virtutes politicas. Un-
de [illegible] quod [illegible] virtutes non sunt [illegible]
[illegible] [illegible] tres [illegible]
primus [illegible] virtutes [illegible] sunt [illegible]
[illegible] non quod virtutes [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] substantias et sunt
[illegible] [illegible] connexa
imperfecta ut [illegible] vel [illegible], et sic non
sunt [illegible] aliis virtutibus [illegible]
in [illegible]
[illegible] connexa
imperfecta, sed [illegible] secundum [illegible]
statum [illegible] virtutes [illegible]
ad statum [illegible] de [illegible] necessitate
virtutis [illegible]
vel [illegible] statum virtutis [illegible] et
non [illegible] virtutis [illegible]
[illegible] imperfect-
[illegible] connexio, sed [illegible] non sunt connexe quia
non est [illegible] imper-
fectam connexa virtutibus [illegible] in una [illegible]
[illegible] imperfectam [illegible] perfectas
[illegible] [illegible] in [illegible]
secundum [illegible] et [illegible] virtutes [illegible]
connexe [illegible] ad [illegible] substantias non [illegible]
ad [illegible] [illegible]
[illegible] quod omnes virtutes sunt connexe in
[illegible] quod omnes [illegible] in [illegible]
una [illegible] omnes [illegible] in toto [illegible] ut [illegible]
[illegible] omnes [illegible] in una [illegible] [illegible]
[illegible] sunt omnes virtutes [illegible]
sunt omnes [illegible] virtutes sunt connexe
in una [illegible], id est in [illegible]
[illegible] virtutes generales [illegible]
[illegible] in [illegible] sunt [illegible]
quod [illegible] non [illegible] virtute [illegible]
quod virtutes sunt connexe [illegible]
[illegible], quod [illegible]
est, quod omnes virtutes [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] quod [illegible]
quod [illegible] sufficiens dispositio
non [illegible] in [illegible]
virtutes [illegible] in [illegible] et
[illegible] et [illegible]
virtute [illegible] omnes [illegible] non [illegible]
[illegible] virtutum ab actibus [illegible]
[illegible] in [illegible]

459

3

[illegible] nullo [illegible] defectu / sed quando actus
est [illegible] et specialiter applicatur ad unum
terminum. [illegible] Deinde fortitudo
sunt connexae [illegible] de habitibus [illegible]
[illegible] Dei / [illegible] quantum ad [illegible] et
quantum ad [illegible] / Si [illegible] quantum
ad [illegible] / sic [illegible] connexae [illegible]
[illegible] omnis [illegible] consistit [illegible]
[illegible] et [illegible] et completive
in [illegible] / [illegible]
[illegible] quia omnes [illegible] virtutes [illegible]
[illegible] fortitudinem [illegible]
[illegible] et [illegible] / [illegible]
[illegible] quantum ad [illegible] et [illegible]
[illegible] completus / et sic [illegible]
facilem et expeditum ad [illegible]
[illegible] sunt necessariae et sufficientes / [illegible]
[illegible] et [illegible] / et sic non [illegible]
connexae / [illegible]
[illegible]
[illegible] perfecti [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] Deinde et
[illegible] connexae [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible] virtus [illegible]
[illegible]
[illegible] connexae
[illegible] non est [illegible] de connexione [illegible]
de virtutibus [illegible]
[illegible] quantum ad [illegible] / [illegible] quantum ad [illegible]
[illegible] sic est in [illegible] connexae / [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] singulariter /
[illegible] virtutibus [illegible] prudentiae
temperantiae iustitiae et fortitudinis / et
[illegible] virtutes [illegible] / [illegible]
[illegible] quantum ad [illegible] / et [illegible]
[illegible] status perfectionis [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] una virtus [illegible] perfecte [illegible]
[illegible] / et [illegible]
[illegible] / [illegible] una [illegible] sine aliis
[illegible] nulla est [illegible] / et [illegible]
ad hoc [illegible] non [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] status / sic non est necesse
connexionem [illegible] in [illegible] virtutibus [illegible]
[illegible] et [illegible] virtutes politicae sunt connexae
quantum ad [illegible] quantum ad [illegible]
[illegible] virtutes [illegible]
prudentia temperantia iustitia et fortitudo [illegible]
[illegible] virtutes [illegible]
[illegible] / [illegible] una virtus [illegible]
[illegible] et [illegible] est [illegible]

[illegible] virtutes politicae [illegible]
[illegible] temperantia iustitia et fortitudo
[illegible] perfecte [illegible] singulae [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] virtutes
politicae [illegible]
[illegible] perfectae / [illegible] et [illegible]
[illegible] / et [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible] virtutibus non est / [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] in ista [illegible] /
ad [illegible] / [illegible]
[illegible] de virtutibus [illegible]
[illegible] / et [illegible] status [illegible]
[illegible] connexae [illegible] virtutibus
non [illegible] virtutes [illegible] perfectionis
[illegible] non [illegible]
[illegible] /

Decimo distinctio decalogi tempore 3 1
in se [illegible] aliis
praecepti / et ut [illegible] / [illegible] alia
praecepta ut caerimonialia non sunt
[illegible] / praecepta autem decalogi
[illegible] / [illegible] ut [illegible] non possunt
[illegible] ad ista [illegible] / [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] /
[illegible] /
[illegible] sunt praecepta [illegible]
[illegible] praecepta [illegible] ad deum [illegible]
[illegible] / [illegible] ad proximum / praecepta quae
ordinant hominem ad deum sunt praecepta
primae tabulae / et illorum ordo consistit
in [illegible] /
[illegible] / [illegible]
[illegible] / et sic [illegible] / [illegible]
[illegible] / et sic [illegible] / [illegible]
non [illegible] sunt [illegible]
[illegible] et [illegible] et non [illegible]
[illegible] / [illegible] debet
[illegible] ad [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] ad [illegible] / praecepta autem
quae ordinant hominem ad proximum /
sunt praecepta secundae tabulae / et illorum
ordo consistit primo in [illegible]
ut [illegible]
[illegible] / et sic [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] in [illegible] ut [illegible]
[illegible] non [illegible] / [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / et sic [illegible]

In hoc precepto continetur prohibitio omnis
[illegible] quinta [illegible] uxore
et sic est sextum non mechaberis /
in corde et sic est septimum septimum non
furaberis / Aut est nocumentum oris
et sic est octavum non loqueris contra proximum
tuum testimonium / quod prohibet omne no-
cumentum oris / Aut est nocumentum
cordis et sic duo / aut ita quando op[us]
pertinet ad consentiendum peccati / et sic est no-
num non desiderabis uxorem proximi
tui / Aut in [illegible] et sic est decimum
non desiderabis rem proximi tui / Decalogus
distinctio decalogi in decem precepta
sufficiens est et bene [illegible]
Prima sunt precepta que ordinant hominem
recte sicut [illegible] / Secundum septem sunt
precepta que ordinant hominem recte circa
inferiores unumquodque statum / Et tamen licet
omnia precepta in unum summarie clau-
dantur generaliter / decem tamen ad declarationem
hominis infirmitatis explicantur specialiter /
Queritur circa hoc de sabbati sanctificatione
sit preceptum morale vel cerimoniale /
Dicendum quod [illegible] est non [illegible] duo
sunt precepta de sanctificatione sabbati / alle-
goria est ad designandum requiem christi in sepul-
chro / que fuit in die sabbati / Tropologia
que est ad designandum requiem anime
a peccatis in deo / Anagogia est ad
designandum requiem beatorum in celo / Littera-
lis est [illegible] cultum divinum / vacatio
a terrenis operibus / et [illegible] ab
stinendum et a similibus / et [illegible]
ut avaritia [illegible] / dominice et [illegible]
[illegible] [illegible] / sicut
[illegible] sex diebus [illegible]
a deo / et in septimo [illegible] ab
omni opere / Sed non [illegible] sabbato [illegible]
[illegible] ab opere [illegible] et
sic est morale / determinatio temporis [illegible]
Exemplum [illegible] et sic est morale / et [illegible]
[illegible] dei / et sic est cerimoniale /
[illegible] ab opere servili sunt
moralia et omnino [illegible] / Sic enim non
[illegible] [illegible]
[illegible] ut [illegible] [illegible]
[illegible] / et ei [illegible] affectus [illegible]
[illegible] / et quantum ad hoc non tamen sunt mora-
lia sed [illegible] ad [illegible] moralia
[illegible] / [illegible] dicit
[illegible] me [illegible]
[illegible] / et [illegible] / et [illegible]
precepta [illegible] / [illegible]
[illegible] est [illegible]

Quantum ad terminationem temporis [illegible] sunt for-
malia [illegible] / et sic ab [illegible]
sed non omnino / [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]
quantum ad terminationem dei sunt cerimonialia
[illegible] in [illegible]
in sepulcro die sabbati / et [illegible]
in septima etate / et hoc omnino mutatum
est in [illegible] dei dominice / sunt autem
mutatum sabbatum in diem dominicam propter
[illegible]
[illegible] resurrectionis
[illegible] et [illegible]
die que dicitur [illegible] fiat lux
nos [illegible] ex alto [illegible]
est / et [illegible] die que [illegible]
in sexto die [illegible]
[illegible] / [illegible] dominico
[illegible] dicit
[illegible] / Die
[illegible] resurrexit [illegible] sunt
[illegible] et [illegible] / Die
[illegible] dominico [illegible] incipit [illegible]
[illegible] ad [illegible] nam
[illegible] est
[illegible] incipit [illegible]
[illegible] planeta [illegible] / et [illegible]
[illegible] / et [illegible]
[illegible] / ut [illegible]
[illegible] et cultum [illegible]
[illegible] / [illegible] dei [illegible]
[illegible] legis divine / [illegible]
[illegible] et [illegible] auctoritate
et [illegible] / [illegible] et si sabbati
[illegible] ad [illegible] et determinationem
sunt moralia / quantum tamen ad [illegible] dei
sunt cerimonialia / [illegible] in [illegible]
[illegible] quod de sabbato preceptum est
[illegible] ut die [illegible]
nos spiritualiter [illegible] et spiritualiter
teneamus / sabbatum [illegible] dicitur
[illegible] ipsum [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] / Nam [illegible] et [illegible]
[illegible] non [illegible] in die sabbati [illegible]
[illegible] / ita ut [illegible]
[illegible] bove [illegible]
[illegible] non [illegible] in die sabbati et
[illegible] / [illegible]
[illegible] sabbatum [illegible]
[illegible] sabbatum [illegible]
[illegible] / [illegible] preceptum [illegible]
[illegible] potuit / [illegible]
[illegible] litteram [illegible] /

sed preceptum quod animo [illegible] ceremonia non
usu xº apparuit precepta legis que prefigu-
rativa sunt non legis humane non possunt
esse sicut quantum dicit hic de sabbato quod secundum
dicit ratione quod est ceremonialia prefigurativa per-
petuo duranda / Dicit eciam preceptum de celebrando
sabbato [illegible] determinatum / sed tamen secundum sen-
tenciam apostoli dicentis [illegible] celebraciones
[illegible] vel [illegible] / Dicendum secundum preceptum de
sabbato sanctificando partim sunt morale et
partim ceremoniale / Secundum preceptum de sabba-
to sanctificando [illegible] continet [illegible]
moralia [illegible] vel ceremonialia / Sed tamen
preceptum de sabbato sanctificando [illegible]
[illegible] ad precepta implenda / Utrum omnia
de precepto [illegible] secundum Thomam [illegible]
legis precepta aliqualiter reducuntur ad dilectionem
dei et proximi / Sed dilectio dei et proximi sup-
ponit continet in istis mandatis quibus omnia precepta
reducuntur ad ista decem / Decalogi [illegible]
decalogi recipit in se reductionem omnium
aliorum preceptorum [illegible] in prin-
cipio ceremonialia non [illegible] vel
reducuntur tamen ad decem non precepta / Quia
institucione precepta ceremonialia in [illegible]
institucionem [illegible] naturali [illegible] precepta
precepta artificialia [illegible] reducuntur ad natura-
lia quod [illegible] naturalibus exigentibus ad re-
plementum sui [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] precepta pertinen-
cia et [illegible] reducuntur [illegible]
[illegible] ad precepta naturalia / [illegible]
[illegible] non reducuntur ad ista precepta [illegible]
[illegible]
reducuntur in ipsa / [illegible] quod est verum [illegible]
[illegible] / Ad [illegible]
[illegible] precepta ceremonialia non [illegible]
[illegible] / [illegible] illa lege institutis in
[illegible] institucionem [illegible] naturale [illegible]
[illegible] et reducuntur ad precepta moralia /
38 Utrum [illegible] mediatum sit mortale peccatum /
et [illegible] / [illegible]
[illegible] mortale peccatum / [illegible]
[illegible]
[illegible] mediatum [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] in [illegible] sunt [illegible]
[illegible] / et [illegible]
[illegible]
[illegible] / [illegible] mortale [illegible]
[illegible] non est mortale [illegible]
[illegible] / [illegible]
mediatum [illegible] peccatum [illegible]
[illegible] mediatum [illegible] / [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] malum / [illegible]

[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] dei [illegible] malum
in se / et [illegible] fieri [illegible] /
[illegible] / Aut
[illegible] proximi [illegible]
[illegible] in [illegible] in [illegible]
[illegible] malum in se / [illegible] /
[illegible] fine [illegible] fieri [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible]
[illegible] malum [illegible]
[illegible] fine [illegible] dei [illegible]
proximi [illegible] malum [illegible] / et [illegible]
fine [illegible] fieri / [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] malum [illegible]
[illegible] et malum /
[illegible] / mediatum [illegible]
[illegible] malum [illegible]
[illegible]
[illegible] malum [illegible]
[illegible] / [illegible] mediatum
[illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / et [illegible]
[illegible] malum [illegible]
[illegible] / [illegible] /
[illegible]
[illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] mediatum [illegible] / [illegible]
[illegible] mediatum [illegible]
[illegible] / [illegible]
dei vel proximi / et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / et [illegible]
[illegible] vel [illegible] vel precepti
[illegible] / [illegible] secundum Thomam
in [illegible] / [illegible] in
[illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible] / [illegible] et [illegible]
[illegible] peccata
[illegible] in [illegible]
[illegible] / [illegible] mediatum [illegible] malum
[illegible] / [illegible]
[illegible] mediatum [illegible]
[illegible]
[illegible] ad [illegible] /
in se [illegible] malum [illegible] in [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] mala [illegible]
[illegible]
[illegible] /

3

Respondeo dicendum quod peccatum ... de praecepto. Nota tamen quod est medium scilicet affirmativum negativum et privativum. Affirmativum est quod aliquis praecepit et nullus excepit ... [illegible]

[illegible]

39 [illegible]

pro tamen religione uiuere et non erit periurus
vel celibem, sed uxorem et celibem consilia dei
proponit coniugalibus. Neque ergo sola preceptum de
Mathei v°. Dictum est antiquis reddes al-
tissimo iuramenta tua. Neque ergo uerum prohi-
bitum omnibus tribus quia [illegible] uti iuramento
simpliciter. [illegible] Augustinus in sermone
de periuriis [illegible] est testem deum inuocare et
hec [illegible] iuramenti licitum esse. Et ad [illegible]
[illegible] [illegible] Augustinus [illegible]
iuramentum non prohibitum est, de se sed [illegible]
[illegible] periurii, quia longe est qui nullum
iurat, sed [illegible] est qui sepe iurat. Iste am-
[illegible] quod nesciunt distinguere inter negatiuum
[illegible] et per [illegible] signo uel negatiuo
[illegible] signo uel [illegible] [illegible]
[illegible] uel non [illegible] uel [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] uel negatiue
uel [illegible] non [illegible] [illegible]
et non [illegible] omni [illegible] sunt [illegible]
non est [illegible] non [illegible] omne [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] sed est [illegible] non [illegible]
[illegible] non [illegible] in quo [illegible] [illegible] que appe-
tenda sunt [illegible] sed ut [illegible]
[illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in quo [illegible] [illegible] [illegible] appe-
tenda sunt [illegible] sed ut [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible] non est
appetenda nisi [illegible] [illegible] necessitatis non est
[illegible] sunt [illegible] sed [illegible] [illegible]
[illegible] est iuramentum [illegible] [illegible] [illegible]
non [illegible] periculum iuramenti, sed [illegible] periculum
periurii [illegible] non est appetendum [illegible]
sed [illegible] [illegible] [illegible] necessitate [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et si [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] affirmanda
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
qui sunt [illegible] sunt in illo [illegible] [illegible]
declaranda [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] non est [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] Gen. xxvi° [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
iuramentum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
firmanda Gen. xxxi° Iacob iurauit Laban
[illegible] [illegible] firmanda [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] pape et [illegible] [illegible]
et religiosi abbati. De quo [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] iurauit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] audit [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] promissa [illegible]
Septima [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] filii [illegible]
[illegible] lege [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

iuramentum [illegible] [illegible] [illegible] calumnia [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] iuramentum [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] De [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 9°
[illegible] et [illegible] peccatum [illegible]
ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] cognoscit [illegible] [illegible]
[illegible] iuramenta [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sunt [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
iuramenta non [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
non [illegible] [illegible] [illegible] iuramentum [illegible]
[illegible] necessitas [illegible] [illegible]
iuramentum non est [illegible] appetendum
[illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] omne 9°
iuramentum sit obligatorium ad ob-
seruandum [illegible] [illegible] iuramentum
scilicet assertorium et promissorium. Asser-
torium est [illegible] scilicet [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] est
de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] et in [illegible] [illegible] obliga-
[illegible] [illegible] [illegible] obligat ad [illegible]
[illegible] uel non [illegible] [illegible] [illegible]
alia [illegible] obliga ad [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] omne [illegible]
promissorium [illegible] uel ad [illegible]
[illegible] [illegible] uel ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non omne [illegible]
[illegible] [illegible] obligatorium [illegible] assertoria
[illegible] obligatorium [illegible] [illegible] [illegible]
assertorium est [illegible] sit de [illegible] uel
de [illegible] de quo asserit [illegible] esse
uel [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et de [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] est [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] uel
[illegible] [illegible] uel [illegible] nisi [illegible]
de [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] de [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible] [illegible]
est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

indebitum et obligat obligatum ad
petitum petri obligatorum. Sed ad secun-
dum. Evacuato dicendo non sunt simi-
lia. quia illud quod invadit principaliter
est totaliter contra caritatem proximi et per se et ipsa
caritas est frangendum. Est illicitum
contra totaliter et ipsi bonum et per se est
frangendum. Sed pactum iuramentum ma-
9o lum et pactum tamen bonum. Sed et
pactum est frangendum et pactum servandum
sed si iuramentum fidei tenuat licitum
sit enim iuvat alteri non adhaerere quod
est licitum. Et iuvat sibi adhaerere
quod omnino est illicitum. Sed ad dubium
non est contrarium [illegible] si superius ista
frangendum erant quod si esset inve-
nire si nollet recipere episcopatum
tunc esset ablatum recipere non [illegible]
quod dubium est cum ad [illegible] sit aperte
vel non. Sed per necessitatem [illegible]
et iuramentum sed recipere [illegible]
in peiorem exitum. Ideo non ita
iuramentum est obligatorium ad servandum
9o sed si nollet. Et tamen quod multa iuramen-
ta sunt contra [illegible] veritatem ut
de iuramento [illegible] quod est de [illegible]
malo faciendo. Vel de [illegible] bono ob-
mittendo quod nullo modo est servandum
ut dicit Bernardus in libro de dispensatione
et praecepto quod est [illegible] institutum
[illegible] est servandum [illegible] non impugnat
caritatem. Et iterum [illegible] iuramentum
illicitum non est obligatorium ad servan-
dum sed quod est de [illegible] mali facien-
di vel boni declinandi quod dicit [illegible]
in Summa libro 3 Et habetur in decretis
[illegible] in malis [illegible] malis
promissis rescinde fidem in [illegible]
nota decretum. Item iuramentum
incautum non est obligatorium ad ser-
vandum ut non [illegible] vel ut
religionem intrare. Sicut enim domini
[illegible] et [illegible] iuramentum
[illegible] quod [illegible] non
est obligatorium ad tenendum sed de eo
qui post votum castitatis [illegible]
iurat [illegible] recipere in uxorem. Iuramen-
tum quod est non est malum [illegible]
voti praedicti est illicitum. Tamen si illud
votum esset solenne impediret [illegible]
[illegible] et dirimeret iam [illegible]
sed [illegible] de voto libro
[illegible] et de voto simplici [illegible]
impedit [illegible] non dirimit
iam contractum. Aliud autem iuramentum
est quod servari sine salute aeternae
[illegible] vel [illegible] est
obligatorium ad [illegible] sed
Marcus [illegible] Reddas iuramenta do-
mino deo tuo. Aliud non servatur ma-

nifeste licitum [illegible] et [illegible]
[illegible] est quod non necessitate [illegible]
[illegible] licitum iuramentum. Sed non
de necessitate est si necessitas subest quod non
debet servari non [illegible] promissum. [illegible]
[illegible] reddere depositum gladium [illegible]
deposuit [illegible] et petit depositum si
non est [illegible] iuramentum servandum sed [illegible]
[illegible] de iuramento [illegible]
in iuramento possit intervenire dispensatio
non iuramenti licite dispensatio et declaratio
[illegible] nec de ipso dubitatur pertinet
ad papam. Sed in aliis iuramentis [illegible]
[illegible] auctoritas [illegible] de iuramento
[illegible] et [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible]
et votum [illegible] de voto [illegible]
[illegible] iuramentum infringere [illegible] illud
[illegible] de iuramento
in [illegible] [illegible] de [illegible]
tali [illegible] Distinguendum [illegible] de
iuramento licito [illegible] illud iuramentum
[illegible] in favorem dei [illegible]
[illegible] ita [illegible] absolvi ab homine
[illegible] et [illegible] non potest absolvi ab homine
[illegible] et [illegible] si [illegible]
[illegible] in [illegible] de iuramento
subest causa ut dicit de iuramento [illegible]
[illegible] si sint in favorem
hominis [illegible] si ille [illegible]
absolvit [illegible] non tenet [illegible]
libro [illegible] [illegible] et si iuramentum
licitum in favorem dei [illegible] non [illegible]
[illegible] iusta non possit ab homine
dispensari [illegible] fieri in iuramento
in favorem hominis facto [illegible]
[illegible] clare patet in [illegible]
de iuramento [illegible] iuramentum
[illegible] obligat
[illegible] iuramentum [illegible] [illegible]
[illegible] dei et [illegible] in [illegible]
[illegible] ad
[illegible] [illegible]
factum est [illegible] poenale est [illegible]
[illegible] sed [illegible] iuramentum [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] illud confessore [illegible]
super [illegible] et [illegible] si [illegible] iusta
causa papa [illegible] potest [illegible] iuramento
absolvere [illegible] de [illegible] Canon [illegible]
[illegible] Auctoritate [illegible] si iuramenta
facta [illegible] servari licite et honeste [illegible]
[illegible] est papa [illegible] non potest in [illegible]
[illegible] et reddere [illegible]
iuramenta [illegible] quod est [illegible]
[illegible] [illegible] absolvi
absolvi iuramento per mortem naturalem
[illegible] per mortem [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] vel spiritualiter impediretur [illegible]

fuerit si sponsus cum ea commiscetur copula carnali non
interveniente religionem debet ingrediatur
ut dicitur de sponsalibus capitulo commissum /

Q° **Utrum** lex nova sit levior lege veteri et ar-
guitur quod sit gravior / quia lex illa que
ad antiquam superaddit gravior est / nova est
huiusmodi est / ergo / patet per Matheum v° / et quod sit levior
probatur / quia illud actuum xv° hoc est onus
quod nec nos nec patres nostri portare potuimus
sequitur quod vetus / in oppositum arguitur de lege
quod lex nova et vetus sunt eadem / quia ho-
mo dicitur esse sub lege sicut generaliter et specialiter
quantum ad rationes generales legis iste sunt
eedem / dicit tamen quantum ad rationes speciales / ratio primi
quia unus est legislator generalis legis et ad ...
in deus / ut dicit Augustinus contra Faustum / Iacobi
iiii° dicitur unus est legislator et iudex / ratio
unius est finis generalis utriusque / quia dicit
apostolus ad Romanos x° finis legis Christus ad iu-
stitiam omni credenti / tertia ratio quia finis
generalis utriusque est ut fiat vita perfecta
Matheus primo dicitur tota esse in tota / secunda
ratio quia sicut lex hec perficit
hominem / ratio et Augustinus in libro contra Faustum
quod tibi dicit utriusque testamenti iubet
timere deum / et tempore utriusque dei in vetustate
diligit hominem / et ratio vitalem
ratio tertia quia lex data est per homines puros
homines vero per hominem et deum perfectum / 1°
lex per Moysen data veritas et gratia per
Ihesum Christum facta est / sed tres sunt leges
quod declinare a malo per timorem domini
sed lex vetera per amorem / tertia quod ad
sensum quia ibi veritas in figura / et 4°
in lege sua in promissione / hic in ex-
hibitione / ubi sunt mechanica / quinta ratio
preceptum / et in corde et in lege
prohibet malum opus et concupiscentiam
... magis perficit in corde / addit tertia
hominem ad legem Mathei v° ut dicit
Augustinus de tempore / et si lex nova et
vetus sunt idem secundum rationes generales
differunt tamen quantum ad rationes speciales
9a sed ex nobilitate / tertio dicit legis
Christi precepta videntur esse tenera
non tamen sunt gravia nec communis modo
disputata / ratio est quod sunt dura et
... / lex eum perfecte cum inmundo
quod alternum ut tertium et quod nudi-
tatem illorum quod et quod figuram
dicit ea immunda / sed Christum credit
... ad naturam veritatem ad operari
... et ad dignitatem ulterius
quod omnia indice sunt munda / sed et
lex dicit ... quod tamen quia
inditum et non intellectu homines
... in ... hominibus / sed ut

tamquam deus diligite inimicos vestros
... quod possimus deum et omnes
homines et adimplere culpam ...
quod ... / et sic nulla constitutas /
... quod lex dicit oculum pro oculo / et cum
dicit autem non resistere malo / Mathei v°
nulla contrarietas / sed quod ad ... impl-
endum / intelligendum est quod ... dicta
quia lex vult abducere ab illa ... in
... timore penarum / ... statuit
quod qui inferret nocumentum proximo
in oculo quod perdat oculum / et de aliis
penis talionis / Salvator vero videns
quod observantia legis timore pene
... non posset / docuit patientiam
... / ut si cui inferatur iniuria ut
illo malo non resistat / ... nec in
... repetat / quia et si iuste possit
repetere ... quod tamen dimitteret
... pena repetere et libidine
... vindicte non ... / Ecclesiastici
... lege veteri sunt leges ...
... per legem naturalem leges
... et postmodum sunt publicate
sunt vetere sed per legem mosaicam
... sunt leges ... / deo quod lex
mosaica in omnibus preceptis sunt ...
... quod in preceptis moralibus ...
... malum actum et non ...
... in paucis ... inditio ...
et ... / neque ... concupiscentiam
... quod ... tibi
... / sed lex ... quod
... omnes motus ... et pena
... / lex est mosaica
in iudicialibus multa mala permisit
ut libellum repudii et alia ...
sed tres quoad precepta iudicialia
imposita sunt / ... sanctis
et ... sub ...
sed ... / quod ad precep-
ta ceremonialia ... imposita erant
... tractabat de salute ...
... lex vero evangelica tractat
de salute omnium ... 9a
lege mosaica ... sunt leges
... / ... et ... de
... precepti ... / ... pre-
... / ... per ... rationes
... principibus ... / ...
... / et ... sunt
... sed per legem naturalem le-
ges ... postmodum sunt publi-
cate sunt vetere / sed per legem mosaicam

lex christiana est nostra. Vnde quia lex
naturalis erat nimis generalis et obscura
et quo ad determinacionem casuum particularium
emergencium in civitatibus humana
indigencia compulsa est ad promulgacionem
legum particularium. Sed lex mosaica
que fuit obscura idest nature similis
sicut dicit lex christiana. Vnde et Augustinus
de civitate dei libro xviii° nil aliud
fuit veteris testamentum nisi novi occul-
tacio et novum nil aliud nisi veteris
revelacio. Secundo sicut post leges huma-
nas necessaria fuit lex mosaica sic
post legem mosaicam necessario fuit lex
christiana. Vnde est lex legum animae re-
gulat et ordinat hominem quo ad
agibilia et scibilia non tamen quo
ad credibilia. Tercio quia homini credibilia
sunt supra humanam racionem et necessaria ad
salutem et per leges pollitice non
potuerunt ad salutem hominem perfecte
dirigere. Quarto quia lex mosaica or-
dinabat hominem ad deum perfecte et
rebus non tamen perfecte sed imperfecte
ideo post eam lex christiana fuit necessaria.
Vnde doctrina legis continebat res et
signa et quo ad utrumque fuit imperfecta.
Exemplum signorum in lege fuit duplex
imperfectio scilicet insignificacionis quia aliquid
significabat et ista per imperfectionem impleta
est per eum per explicacionem et misticum
spiritualem et moralem quia significabat
et non tradebat et hec imperfectio im-
pleta est per successionem sacramentorum
novorum et per successionem veritatis
et per absorpcionem umbre. Exemplum rerum
in lege fuit similiter duplex imperfectio
scilicet instinctus quo ad moralia quantum
ad sensum litteralem et carnalem et
hec impleta est per explicacionem preceptorum
moralium et superaddicionem consili-
orum christi. Secunda imperfectio fuit
unde … ad iudicialia et hec imple-
ta est per temporacionem et evacuacionem
quantitatum iudiciorum. Alia questio
de capitulo. Nota de comparacione legis veteris
et nove legis possumus loqui dupli-
citer. Primo secundum se. Secundo ad peccatum
… ad … quod habet ad …
cepta implenda. Primo modo lex christiana
non est levior lege veteri quia fir-
miora et perfectiora precipit et quedam
clariori et perfectiori. Secundo modo
lex christiana est levior quia pauciora
habet precepta. Nam ad nulla cerimonia-
lia obligant precepta quia carent

in figura et adveniente veritate cessat um-
bra. … sacramentis cessant sacramenta ce-
rimonialia precepta ad que illi tenebantur
et omnia consulta sunt preter moralia. Secundo
modo lex christiana est levior mosaica.
Vnde quia lex nova habet caritatem in plen-
itudine … … Vnde habet ad
… plenissimi amoris. Omnia
autem bona et pene nulla facit amor
habet eos magnos adiutorium gracium
et … corporum. Patet quia illa que sunt
in hac lege dulcissime parata …
inflammato … quod dicebat apostolus
Mathei xi°: Venite ad me omnes qui
laboratis et onerati estis et ego reficiam
vos et invenietis requiem animabus vestris
… et si lex christiana est ad expli-
cacionem preceptorum moralium … veteris
legis sit quantum ad hoc difficilior …
tamen lex veteris quantum ad … preceptorum
et quo ad utriusque observacionem est absolute
onerosior … Et ideo primo quia
lex christiana magis explicat utilitatem pre-
ceptorum moralium quam mosaica. Et sic
addit quod … ad illa non obli-
gat et … … que mosaica
permittebat sicut libellum repudii. Ideo
… quia lex mosaica addebat ad multa
… cerimonialia et iudicialia. Sed christiana
solum ad moralia ad que eciam obligat
lex vetus et naturalis. Non tamen sub tanto
… dilectionis dei et proximi
sicut lex christiana. Ideo tercio quia lex mosaica
non … amicitiam quo ad observantiam
eorum sicut lex christiana facit. Tamen quia lex
vetus per modum timoris ad precepta re-
gebat ad que nova ex amore inducit
qui amor omnia bona facit. Mathei
xi°. … dulce iugum enim meum suave
est et onus meum leve. Tercio …
in preceptorum explicacione difficilior est
lex christiana veteri lege. Secundo in preceptis
… quam sit lex mosaica lege
christiana. Tercio ad utilitatem observacionem onerosior
est lex mosaica lege christiana.
… ad … et levi…
… ad … Nam lex christiana quo ad
ad explicacionem … preceptorum gravior
et difficilior quia … precepta supra …
… ut … diligere. Sed quo ad
… preceptorum et ad utilitatem observacionem
facilior est … legis christiane radix …
… sit amor. Veteris autem timor.
… veteris bona temporalia. Christiane
… veteris mores. Christiane
vita … … levia …
… …

et tandem per gloriam [illegible] / est nobisque
dat unigenitus dei filius qui pro nobis in-
carnatus passus mortuus et resurgens
ad celos quoque ascendens cum patre vivit et
regnat in perpetua trinitate per infinita secula

Sequitur quartus liber Sententiarum

[I]n nomine domini nostri
ihesu christi per quem altis-
simi gratiam omnem
[in] actu primi sancte
principium in quarto libro
[s]ententiarum tria dixi de-
[c]ernere intendo facere
primo sacram theologiam
[illegible] facultatis [illegible]
commendare / et in quarto
libri sententiarum introducere
[illegible] que intimatam
determinare / secundo [illegible] in
[illegible] theologice fieri solita / tercio gra-
tiarum actiones [illegible] condigne referre
[illegible] / Centrum ad primum [illegible] commendationem
commendationis sacre theologie [illegible]
[illegible] in principio mei [illegible] primi [illegible]
et [illegible] librorum sententiarum assumitur [illegible]
[illegible] et honori [illegible] sacre theo-
logie accommodum / et proprie in quartum
librum sententiarum magistri petri lombardi
episcopi parisiensis [illegible] ad aptandum /
et singularissime [illegible] quarti libri sententiarum
in quo de sacramentis et [illegible] resurrectionis
agitur videtur / istud [illegible] est nomine [illegible]
[illegible] magis [illegible] digne [illegible] ac [illegible]
[illegible] et [illegible] in [illegible] / [illegible]
[illegible] que [illegible] perduximus ac
[illegible] / et in [illegible] finaliter
[illegible] deo [illegible] sunt [illegible]
rationabiliter / est finiti et infiniti nulla
est proportio [illegible] sic omnes [illegible]
[illegible] quam [illegible] theologia
[illegible] / et [illegible] theologie
subordinate [illegible]
[illegible] nulla [illegible] / et si per
[illegible] quam [illegible] eas [illegible]
[illegible] / [illegible] ipsis [illegible]
et illustrat / [illegible]
et [illegible] / [illegible] per
eas [illegible] / [illegible] suppositum /
ut possessiones [illegible] ad finem ultimum
finaliter [illegible] / [illegible]
theologiam sum [illegible] in [illegible]
[illegible] sacre [illegible]
[illegible] / [illegible] ipsorum [illegible] hec ratio

[illegible] illustrat / [illegible] influ-
[illegible] / et [illegible] ad opera [illegible] /
et [illegible] possessores sunt [illegible]
[illegible] ad finem ultimum qui est [illegible]
dei filius [illegible] / [illegible]
[illegible] hec [illegible]
[illegible] utcumque in [illegible] utcumque [illegible]
sacra theologia in eo quod aliis [illegible]
[illegible] / et [illegible]
[illegible] ad opera [illegible] / hec [illegible]
[illegible] in [illegible] doctrine
[illegible] dedicavi / Nam [illegible] hec sacre
theologie lectores expositores et
vulgares predicatores laborant / et cla-
mant ut opera [illegible] tam in se
ipsis quam in aliis / dicit [illegible]
psalmista [illegible] laboravi
clamans [illegible] facte sunt fauces
mee / laboravi [illegible] cla-
mans predicando / hoc est [illegible] opera
[illegible] / ut sit [illegible]
[illegible] fructibus [illegible]
et [illegible]
[illegible]
[illegible] meum mea [illegible]
[illegible] / [illegible] in [illegible] mea est
scriptura sacra [illegible] / in [illegible]
[illegible] qui [illegible]
[illegible] / et [illegible]
in [illegible] / [illegible] de [illegible]
[illegible] cognoscit [illegible]
[illegible] / sacra [illegible]
divinitus inspirata in [illegible]
[illegible] / [illegible] ad [illegible]
spectat non in [illegible] / [illegible] in
[illegible] / ut [illegible] lingua
[illegible] / et [illegible] clarius
resplendeat in [illegible] / [illegible]
[illegible] in [illegible] / sacra [illegible] scrip-
tura sum [illegible] in registro [illegible]
[illegible] docet [illegible]
ad [illegible] / [illegible]
[illegible] fortes spiritualis pug-
ne [illegible] bellatores [illegible]
tenentes gladios / ad bella fortissimi /
[illegible] in divina scriptura per gladios
[illegible] apostolus [illegible] et gladium
[illegible] verbum dei [illegible]
[illegible] tenentes gladios / [illegible]
[illegible] verbum dei

sed non ferit, licet comprimere sed non tamen gladium
qui diu in claustro nutrivit. Sed si illum
dimittit (?) negligit et demum ad cellam non
vadit, scilicet qui spiritualem quem habet
gladium minime curat. Nam contra diabolicis
temptacionibus eum non suscipit. Qui habet
dei gladium male vtendo peccat. hec
super Bilstim est, quia sacerdos sanguine
carnis quod aliis offendit, heretici ... ordine
sed sibi ... scelere. Et super ... sed
licencia; nam sicut licencia per omnes
communiter fluens lavat et non lavatur,
ita est doctrina per malos doctores
annuncians, tamen lavat a sordibus peccatorum
et viciorum. Et habetur hic in Canone
Antiqua in di° ca° ultimo. Item: doctrina
quod ... habet folia sine fructu et a
domino maledicitur. Math. xxi°. Non enim
demum si predicet, sicut ipse vult, quod per
dicta; ita tamen quod opus non sequatur. Vnde
recitatur de quodam demoniaco per omnes
... predicabat et spirituales ...
peniebat, et cum homines inuenerunt
cum ipse predicaret quod ... erat vita
... hoc fiant ... malum auditorum
quia vite audientes et non facientes
reddunt ... Hii sunt qui gladium
habent et non tenent. Gladium non habentes
et tenentes sunt qui verbum dei audiunt
corde implent et opere; et qui hoc quod
nesciunt et aliis dicunt et opere faciunt.
Alios dicit quod sacre theologie doctores
qui clamare debent ut fugientes reuo-
cent, retro regrediantur, ... victores
efficiant, et victores coronent. De
primo in Regum xviij° clamabat
Elias dicens: Usque quo claudicatis in duas parti-
bus in vestra, quia sunt qui sine
spe in ... viuunt, et hec temporalia
dulcedine diligunt, et ... de vobis
Math. x°. Hii redeunt ad ...
predicacionis. Sic creatores ad viam dicendi
fructus ... cum ... hominibus viciorum
malorum ne errent multi ... debent
revertere homines ab errore peccatorum ne
errent in via mortis. Item si angeli
de celo ... et ... agimus est
predicare ... similitudinem mali pane
inviciare ... forte ... seculi ...
et arbitrentur ... ad panem suum

... primo qui veniunt consilent in
plateis. Sed cum vero qui mete illud ...
... Et Ihesus filius Syrach in Eccle-
siastici xxxj° ca° Inicium vite hominis aqua ignis
ferrum sal lac et panis et mel et bo-
tri vuce ... et vestimentum. Vt enim
spiritualis vita necessaria aqua doctrine
refrigerans, cum vita ignis doctrina inflam-
mans ad caritatem; ferrum dura sermo inti-
pans; lac doctrina puerorum; panis doctrina
adultorum; similiter sine furfure doctrina
virilis; sicut cera ... et ... mel dul-
cedo ... spiritualis; ... doctrina
inebrians ad amorem dei et proximi; oleum
sermo lenis; vestimentum doctrina virtutis
et operis. Hec omnia sed sicut in bona sunt
qui verbum dei audiunt, sic peccatoribus in mala
qui verbum dei contempnunt. De hac ...
vj° Di ... reuertere reuertere Sunamitis et ...
... misere et ... a dyabolo cap-
tivitate. Dicitur quater reuertere a quadruplici
via prava: a via aquile in celo quod in pros-
peritatibus hominum seculi elevatur et letatur; a via
colubri ... zabulo et plenus ama-
ritudine in tribulacionibus et ad prosperitatibus
hominum seculi ... et ... de-
... A via navis in medio maris
quod ad ... pertinet ad aquosum
... agitatur ... perturbat
ut nullam inveniat ... anchora firmiter
et ... A via viri in adolescencia
... per suas concupiscencias quod ad affectum
... hec ...
affectuum gaudium tristicia dolor et desperacio
... per quos in via errancium iter
... a deo non ... Et ideo per sacre theologie
doctores litteratos et vulgares predicatores cla-
mare ... reuertere reuertere ... ut penitencia
deflearis confessione ... satisfactione impleas
et te in ... perseueranter ... et quod ...
... clamare ... in predicatoribus
... denotatur Ecclesiastico ...
plateam medie omnis ... vbique clamat
... amari ... ammi
... periculo ... morte ... omnes
... sacre theologie doctores litteratos et predicato-
res ... ammi clamare debent
... ad ... dei ut fugientes
revocent et hec sunt ... De secundo sacre
theologie doctores litteratos et predicatores debent
clamare ut retro regrediantur ... Paralipomenon
iiij°. Iudas vidit instare bellum ex adverso

et per tirones et clamat ad dominum ac sacerdo-
tes tubis tantum cecinerunt, ante quos muri ruina
ratifacti sunt, et sequitur quod hostes territi sunt.
Tube enim sacre theologie et predicationis clamant
commovent ut vigilent milites ut pu-
gnent, hostes ut timeant, fures ut lateant
sive fugiant, quia enim verbum dei quasi sonus
acutum ad penetrandum, dulce ad consolandum
grave ad terrendum, diverse tubarum voces
diverse congrediendi cum diabolo species divina
precepta, consilia exhortationes prohibitiones
contra contrarias [illegible] promissiones
quam congredimur cum diabolo, et cum ten-
tationibus. Unde Vegetius de arte militari
libro primo: Ut nulla re alia videmus populum roma-
num orbem subegisse terrarum nisi armorum
exercitatione disciplina castrorum usuque mili-
tie. quid enim adversus gallorum multitudinem
paucitas romana valuisset, quid adversus
germanorum proceritatem brevitas potuisset, quid
adversus multitudinem et fortitudinem hyspanorum,
affricanorum dolis, grecorum sapientia, sed contra
omnia romani cottidiano armorum robo-
rant exercitio, et corpus exercere potuissent
in acie omnia prospiciebant in campestri
exercitatione, et metam in bellorum exercitata
enim paucitas promptior est ad victoriam quam rudis
et indocta multitudo exposita ad cedem. sic est
et debet in sacre theologie exercere et pre-
dicare, propter quod de toto mundo convenerunt apostoli
et inter simplices viri apostolica non est sapientia
non est fortitudo, non est consilium contra dominum, in quo bellando
convenerunt omnes leges bellorum et insidiarum
quas per diabolum vos impedire. Clamabant
ac sacerdotes tenentes in manibus tubas quia
manus est in auditu verbi predicationis, non ultima
in predicatione manibus operationis, ut sic magis
etiam consueti armorum et militie antiquitus
eligebantur qui futuri erant milites vel pugnare
et acerrime et prestantiores sunt quam diserti
in multitudine. Ut inquit Vegetius libro primo de re
militari. Et Augustinus de civitate dei libro primo. Et
Cassiodorus libro primo capitulo [illegible]. sic inter inimicos
dicunt medicina ad audiendum verbum dei et studium
sacre theologie. Unde vocabant in psalmo et cursu
iudicium eorum etate [illegible] senex. Et tunc processu temporis
in armis pugnare adversus christianos hostes
et in acie formido non erat, quia vel iuventute
ita in spiritu eructus predicatorum et sacre
theologie eruditorum facilius et veniam dei cum
adversario divinitate. Unde Jacobus in epistola sunt
senectute bellatorum. Apostolus ad Hebreos ve-

vidit Judeas et cepit bellum et clamor
belli ascendit in celum, et dixit clamans:
surgite quia tradidit dominus in manus nostras castra
Madian, et hec sunt signa per que doctores
sacre theologie doctores lectores et predicato-
res dicuntur clamare ut congressi victo-
res efficiantur. Judicum vii.° dixit Gedeon:
quod me videritis facere hoc facite et sequi-
mini. Et cum ceperint buccinis clangere et complo-
dere inter se lagenas, cum esset per initium
ad vigilias sequentis temporis hostes
manibus lampades et dextris sona-
tes tubas, clamaverunt: gladius domini
et Gedeonis, stantes singuli in loco suo
per circuitum castrorum hostilium. Ecce nunc
hostium terras portant et lampades
et buccinas cornuas in manibus et sic
et sic veniunt in illas in manibus multi
tudinem hostium per que erant cum eis
sed acerba mala, et non remissa
ad bellum buccinis cornuis insonuit
et diruperunt lagenas de manibus et gloriose
sunt. Unde accepit lampadibus
presentibus in adversarios, et sic buccinis
concrepuerunt, ecce victoria multitudo consu-
mpta sic terminatur. Lucas vii.° Omnes
similiter vel per penitenciam et lucem immanu
manibus veritatis in tubis quo clamor predica-
tionis, in lampadibus claritas bone
operationis, in lagenis fragilitas carnis
in fractura mortificatio carnis. Dum patitur
gladium domini et Gedeonis omnibus gratias
et laudes. Deus per victoriam clamat ad
bonitatem dei gloria. Hester vii.° Nos ipsi
veritatis clamore magis in laudando
dominum hic quo vincamus. Sic demones
et alienigenas in fugam convertimus, et si
sunt multitudo earum sicut locuste quarum non est
numerus in [illegible] verborum in terra locustas, et sic clamat
in hiis tubis. Sed heu ex quo multi non sic
sentiunt non evigilant ad hoc tubas
nec ad verba cantici dei preparantur
animus, et non est qui reddit ad prelium
et cum promittit quod videris me facere
hoc facite, quia de sacre theologie doctor
lector et predicator sacre et dice et cum
suo clamor instare clamore dextra sua
sonat tube quod alius prius [illegible] magister
plus suo non offendit alios minus
remittit, ne sit plus [illegible] remissus
quam cum lingua predicant. et fiet sic
clament, ante parvissimi quam peritus

verterunt tribulos et ederunt furfures /
aut fecerunt sutores et cerdones qui retinent
ad opus suum vilia artificialia vel
sigillatalia et reddunt ea que sunt bona
Nota etiam quod ipsi in paucis ut forte viris
electis obtenta est victoria / non enim in multi-
tudine exercitus victoria belli est sed in paucis
electis qui curationem mundi contempnunt
famem sitim et mortem parati sunt sustinere /
Hii enim sunt bellatores optimi adversus
in tempore pugne spiritualis qui nec
delicias diligunt / mortem enim non timent
qui nunquam vixerunt delicate in vita / Hii
cum duce predicto clamant suspiria et compassione
victores sunt efficaciter Et hec sunt bona
De quinto sacre theologie doctores expositores
et predicatores dicuntur clamare ut victores
dicuntur Ad clamorem ille sunt qui agunt
xxv° virgines tardantibus autem media
nocte clamor factus est ecce sponsus ve-
nit tamen compendium fecit dimittere que
admirandum fecit philippus rex macedo-
num pater alexandri cum fecit per the-
banorum in Tharensi et missi ad bellum
et pueritia eius militibus summe cenas
lautas misit / et per experientiam de victo-
ria in bello prerevelata conati et territi
hostes victi / Consideratio sepius sermonis
atque audacia animi et sustinentia fa[illegible] con-
flictum hostibus Sic corpus ubertate et vili-
tas similiter curant [illegible] iudicis
x° clamabat deus quibus de Abimalech
ut simias eius qui revelaret patre theologie
doctor et poster et predicator revelans mistica
scripture Ad cum revelata sunt secreta pe-
nitus Abimalech spurius fuit / quia inter
nos interpretatur dyaboli illegitimus heres
perdidit et nobilitatem suam quoniam sensibus suis
dona et intellectibilis similiter ad non
possit ei satisfacere et nolunt inservire / non
enim vestimentum intret Ad animi et ingenia gem-
ma quia corpore hostes ad revertendum nunc
Ad ad gratiam inclinat sed solo timore sub
ingerunt corporis demorum Nota hic si quid
in aliis rebus erratum est per corrupci-
onem delicti emendatores non recipiunt
tamen statim pena secunde errore / nam
confessionem perimit qui ignari impetit
pingunt Ad in figuram viri victoribus
veteres patres Ad non audivit unde est
quod apud antiquos magis demorum teste
veheto duplicabus remunerabantur

armorum / et milites qui post ea fecerunt in ar-
mis per strenuitatem accipiebat eciam / nec alias
mille reddebat annona quam et expermentis indigent
se arma que erant in arte militari complexe
sunt / et ut milites fieri dimitteret consuetudine
bino quia consequebatur dimidia per suas stabatur
annona Nam et hic per bono opere gratia ex-
primitur in vita et salua sunt nobis vita pre-
mia / quia corona except in pura non enim co-
nabitur nisi qui legitime certaverit / et beatus
qui suffert temptationes quia cum probatus fuerit
accipiet coronam vite etc / qui sunt sacre theologie
magistri et essentialem clamat quia per ipsorum
clamore deus honoratur intellectus humanus illuminatur
affectus inflamatur et effectus ad opera suscitatur
/ quo ad clamores supradictos redeunt re-
versi confederunt confessi victores efficiunt et vic-
tores coronantur / quia nobis introitus cuncta sacre
theologie intellectus magis ostendit in esse gratia
que prestatur aliis sacre scripture inveniuntur
et singulariter honor istam librum suam summarum
in quo agitur de sacramentis et de gloria resur-
rectionis In sacramentis sepius gratiam nobis
confert / In resurrectione gloria confert / ne dur-
ante omni tempore / nobis sepius duplicia te-
nebat mirabilem scilicet culpe et pene sine
misericordia / Omnes enim peccaverunt et egebant
gratia dei Rom iii° Sed ut attulit abundan-
ciam gratie hominum magnitudo et gloria dat
Dominus et propheta abundancia gratie lavatur
a culpa declaret tres conditiones scilicet largitatis
utilitatis et presentialitas / largitas magis
declarat abundanciam gratie lavantis a culpa
Nam sic temporibus Noe purgatio fuit per
diluvium aquarum corporalium Gen vii° Sic
temporibus nostris ad confessionem fuit diluvium aquarum
spiritualium secundum illud Joel iii° In diebus omnes
emanaverunt putei aquarum In cuius figura
Christus de latere eius fluxit aqua / et abluit
peccatorum Joh xix° Christus enim fons pu-
teus domini datum scilicet vulnus in latere
x° ceptum in ablucionem peccatorum et mestimabile
cum peccatorum spiritualium actualium et originalium
Zach xiii° Nec enim fuit diluvium
aquarum quia in mundo inundaverat diluvi-
um peccatorum secundum illud Osee iiii° Ma-
ledictum et mendacium et homicidium et furtum
et adulterium inundaverunt / has aquas an-
tequam extinguere non poterant / quia non debatur
gratia in sacramentis ipsorum / caret enim eorum
sacramenta sicut cisterne dissipate que non

virtute continet aquas scilicet gratiarum. Item quod generantur
dicitur de medio legalium fontium per contra-
rium eius Ier. ii. Me dereliquerunt fontem
aque vive et foderunt sibi cisternas. Ita
tamen ista non nove legis continet abundantiam
gratiarum. Ideo Dominus monet Ysa. lv. Omnes
sitientes venite ad aquas. Nobilitas insuper
declarat abundantiam gratie sacramentalis liberantis
a tristitia peccati. Semper aufert duplex
gaudium scilicet internum mentis et gaudium exter-
num scilicet divine visionis. Tob. v. Quale
mihi gaudium qui in tenebris sedeo et
lumen celi non video. Gratia autem sacramentalis
tollit contrarium scilicet peccatum et restituit
utrumque gaudium. Fluminis impetus id est gratie sacramentalis
impetus letificat civitatem Dei mentis peccatoris
Psalmo xlv. Et Psalmo l. Auditui meo
meo dabis gaudium et letitiam. Et Luc. xv.
Iocunditatem et exultationem thesaurizabit super me.
Item peccatoribus declarat abundantiam gratie sacra-
mentalis. Aqua enim fontium inmisse sunt
sic sacramentorum gratia collata peccatoribus [illegible]
Ysa. [illegible] [illegible] de aqua [illegible] fiet
in eo fons aque salientis in vitam eternam.
Et si etiam sacramentorum veterum cessat leviti-
cum [illegible] veteribus sanctibus vetera proiciemus
et sacramentorum novorum virtus semper durabit. Ysa.
lviii. Erit sicut fons cuius non deficient aque.
Ab hoc fonte septem rivi procedunt quia aquarum
spiritualium abundantia fluunt. Percutiet in
Ysa. xi. flumine in septem rivis. Unus quod
sunt aque baptismi ad emundationem culpe
originalis. Secundus rivus sunt aque penitentie sacra-
mentalis ad emundationem culpe actualis mortalis.
Tertius rivus sunt aque extreme unctionis
ad emundationem culpe actualis venialis. Quartus
rivus sunt aque sacre ordinationis ad emunda-
tionem ignorantie que maxime oculum intellectus
obscurat, quia in ea confertur scientia clavium. Quintus
rivus sunt aque confirmationis ad emundationem
infirmitatis que maxime [illegible] perturbant.
Sextus rivus sunt aque sacri coniugii
ad emundationem concupiscentie que maxime [illegible]
[illegible] descendant. Septimus rivus sunt aque
sacre eukaristie ad emundationem malicie que ma-
xime affectum contaminat. [illegible] quidem septem
ablutionibus mundatur lepra Naaman [illegible]
in aquis Iordanis, qui in septem [illegible]
dependentibus scilicet in virtute passionis Christi sacra-
menta [illegible] in hoc [illegible] lavacrum [illegible]
[illegible] in [illegible] ad [illegible] ut [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible] Marcum [illegible] [illegible]
in die resurrectionis glorie [illegible] [illegible]

quod sacra theologia [illegible] quartus liber sententiarum [illegible]
que tractat de sacramentis in quibus confertur
[illegible] gratia. [illegible] est pars tertia quarti
sententiarum libri de gloria resurrectionis, in qua est
confertur gratia [illegible] scilicet perfecta illuminatio
in intellectu [illegible] [illegible] devota gratiarum actio
de [illegible] omnium malorum et assidua lau-
datio de adeptione omnium bonorum. In resur-
rectione [illegible] erit perfecta illuminatio intellec-
tus [illegible] quia [illegible] Dominus qui illumina-
bit abscondita tenebrarum. [illegible] iiii. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Malach. ult. [illegible] ultra [illegible] [illegible]
Ysa. ult. Non [illegible] ultra [illegible] [illegible]
ultra non aget [illegible] dies et claritas
[illegible] Zach. ult. Erit dies una
que nota est Domino et [illegible]
vera meridies plenitudo [illegible] et lucis
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] qui [illegible] [illegible]
et recessit. Erit etiam devota gratiarum actio
[illegible] omnium malorum [illegible]
[illegible] dolor [illegible] erit ultra.
Apoc. ult. [illegible] [illegible] devota
gratiarum actio. Ysa. li. Gaudium et letitia
[illegible] in ea gratiarum actio et vox laudis.
Confitebuntur [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] et claritas et gratiarum actio [illegible]
[illegible] et fortitudo Deo nostro. Apoc. [illegible]
Erit etiam assidua Dei laudatio de adeptione
omnium bonorum [illegible] [illegible] ut dicit Augustinus
[illegible] [illegible] laudabimus [illegible] tota
die et nocte non [illegible] [illegible] laudare
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Ysa. [illegible] [illegible] [illegible] et omne
[illegible] angelorum et hominum laudare Deum
[illegible] [illegible] [illegible] sacre theologie que tractat
in hoc [illegible] [illegible] non immerito
[illegible] nomine [illegible] [illegible] [illegible]
est nomen eius [illegible] [illegible] assumpta
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] ut [illegible] introductio [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] petri lombardi
[illegible] libri [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in hoc [illegible] [illegible] [illegible] gratia
Dei. Et hoc quantum ad [illegible] libri [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
est [illegible] in hoc [illegible] [illegible] est. Et hoc quantum
ad [illegible] libri. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in hoc
[illegible] [illegible] [illegible] et hoc quantum ad [illegible]

Certo compendiosam affabilitatem scripture
eius delectabilem est audiendam in hoc
declaro ... et hec quo ad secundum li-
brum primo 2o et 3o modis dimis-
sis. Dixi in medio capitulo divinam scri-
pturam in magistri petri lombardi quatuor
libri sententiarum compendiosam affabilita-
tem scilicet quod delectabilem et audiendam. Nam quamvis
plurima que in unoquolibet sunt huius di-
stinctionis voluminis ... contra libros verba
faciendi plures libros nullus finis est
omnes tamen uno fine caritatis comprehenduntur
dicente apostolo ad Galathas v° omnis lex
uno sermone impletur. Diliges proximum
sicut teipsum, et ad Romanos xiii° qui
diligit proximum legem implevit. Et ideo
caritas cum divinarum scripturarum teneat
summa consequendum pertinet Augustinus in de laude
caritatis inuenit ... Tota magni-
tudo et latitudine divinorum eloquiorum scriptura
possidet caritas, qua deum proximumque
diligimus. Docet quidem eum celestis magi-
ster et dicit: diliges dominum deum tuum ex toto
corde tuo, et ex tota anima tua, et proxi-
mum tuum sicut teipsum. In hiis enim duobus precep-
tis tota lex dependet et prophete. Si ergo
non vales omnes paginas perscrutari
omnia volumina scrutando evoluere
... tene caritatem scriptura secreta perueni-
re, tene caritatem ubi omnia pendent. Ita
tenebis quod ibi didicisti, tenebis et quod
non didicisti. Si enim nosti caritatem,
aliquid nosti unde et illud pendet quod
forte non nosti, et in eo quod in scripturis
intelligis caritas patet, et in eo quod non
intelligis caritas latet. Et dicit idem
Augustinus libro primo De doctrina christiana: quisquis
scripturas divinas vel quamlibet earum partem
intellexisse videtur ita ut in eo intellec-
tu non edificet istam geminam caritatem
dei et proximi non dum intellexit. Dicit
unum affabilitatem eius ... scripture ...
Augustinus in epistola ... ad volusianum
dicit ... ista ... scri-
ptura ... ... quamvis
... ... ea que
a parte continet, sed ... familiariter
sine fuco ... ... indoctorum atque
doctorum, ea vero que in misteriis occultat
nec illo ... ipso sermone erigit quod non
audeat accedere mens tarda et inerudita
et inerudita quasi pauper ad divitem
sed invitat omnes ... sermone quo
non solum manifesto pascit sed et secreta
exercitat veritate hiis salubriter et prava
corrigunt et parva nutriunt et magna

oblectant ingenia. Ibidem libro vi° confessionum
capitulo viii° ea mihi venerabilior et sacrosancta fide
dignior apparebat auctoritas quia et omnibus ad legen-
dum esset in promptu, et secreti sui dignitatem
in intellectu profundiore servaret verbis apertissimis et
humillimo genere loquendi se cunctis prebens. Ibidem
primo libro De trinitate capitulo primo. De ea sic dicit sacra
scriptura parvulis congruens nullius generis rerum verba
vitat. Et infra capitulo viii°: Nec aliquo genere
scripture loquitur quod in consuetudine humana
non inveniatur, et utique omnibus loquitur tam
parvulis quam magnis, quia nec in publicum
non parvulos invitat et servat in secreto in
mentes sublimium in admirationem suspendat,
ut inquid Gregorius ... ... quasi
quidam fluvius ut ita dicam planus et
altus in quo agnus ambulat et elefas
natat. Ut idem Gregorius dicit in prologo moralium
... ... fluvius ubi simplex et ydiota
sicut pedibus pertransit, et elefas in magnis
subtilitatibus et scientie vix natat per immo
quasi subruitur. Ut idem Augustinus in epistola ad
volusianum dicit: Tanta est christianarum profunditas
litterarum ut si in eis cottidie proficerem si eas so-
las ab ineunte pueritia usque ad decrepitam
senectutem magno ocio summo studio
meliori ingenio conarer addiscere, ad perfectum
earum intellectum non pertingerem, ...
dicit Augustinus in libro De vera religione ...
sic in sacra scriptura ... quod facile intelli-
gerent nec studiose quererentur, nec fuerunt inve-
nerentur vilescerent, ... continet difficultates
... ... obscurates ... ...
ut possit attingi. ... ...
quarti libri ... tractat de effectu sacramentorum
quorum est duplex scilicet delere culpam in presenti
et conferre gloriam in futuro. Et secundum hoc duo si-
plures partes ... quarti libri ... ...
... agit de primo effectu scilicet
deletione culpe in presenti, et prima vero ...
... ultima scilicet in 2a parte agit de 2o effectu
scilicet de collatione glorie in futuro ... ...
usque ad finem libri quod ... effectum ...
... ... de quo ...
... ... duplici remedio ...
... ...
... ... in presenti ...
... in futura pena ... ...
... ... redemptori virginis
... dei filio iesu cristo per secula benedic-
to. Amen. Expedito primo circa ...
... ... ad questiones deter-
minationem. Circa primum ... ...
questio prima istius libri ... ...

Sacramenta nove legis pro salutis assecutione tempore gratie necessario sunt instituta. Et ratio quare ad institutionem sacramentorum arctata est via salutis hominum quod aliter salvari non potest. Quod institutio sacramentorum nove legis tempore gratie pro salutis assecutione non est necessaria, primo auctoritate, quia sicut [illegible] in [illegible] sic Augustinus contra Faustum ait: in nullum nomen religionis sive verum sive falsum coadunari possunt homines nisi aliquo signaculorum vel sacramentorum visibilium consortio colligentur. Secundo quia necessarium fuit homines in unum nomen vere religionis coadunari, necessarium fuit [illegible] religionis visibilia instituere [illegible] [illegible] ecclesie. Primus ecclesie sacramenta instituit Christus nostre salutis, ut ipse omnia sacramenta instituit singulariter. Primo instituit baptismum, Dominus apostolis: Ite docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti, Matthei ultimo. Secundo instituit confirmationem, Matthei xix, ubi dixit: Sinite parvulos venire ad me, et cum imposuisset eis manus abiit inde. Tertio instituit eucharistiam [illegible] Matthei xxvi, Dominus: Hoc est corpus meum. Quarto instituit penitentiam, Johannis xx, Dominus apostolis: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis. Et Matthei xvi: Et tibi dabo claves regni celorum. Quinto instituit unctionem extremam, Marci vi, ubi dicitur quod ad predicandum misit discipulos suos et ad sanandum infirmos, et ipsi oleo ungebant multos et sanabant. Sexto instituit matrimonium, Matthei xix: Non legistis quia masculum et feminam fecit eos, scilicet Deus, et dixit: Propter hoc relinquet homo patrem et matrem et adherebit uxori sue. Septimo instituit sacramentum ordinis, quia ipse apostolos ordinavit in presbiteros et dedit eis potestatem conficiendi, Luce xxii, Dominus: Hoc facite in meam commemorationem; et peccata remittendi, Johannis xx: Quorum remiseritis peccata remittuntur eis. Hec enim duo specialiter spectant ad ordinem sacerdotalem, scilicet potestas conficiendi verum corpus vel verum, et potestas peccata remittendi [illegible] corporis vel mistici. Concluditur ergo quod omnia nove legis sacramenta a Christo sunt [illegible] instituta [illegible]. [illegible] formam [illegible] est [illegible] instituta [illegible] formam apostoli a Christo receperunt et [illegible]

tradiderunt. Ita unde Innocentius papa tertius de celebratione missarum [illegible] forma verborum que dicitur in consecratione sanguinis, tamen illa in nullo evangelio invenitur, sed Dominus illa protulerit [illegible] non sunt scripta, sicut quod dicit Johannes ultimo: multa alia fecit Jesus signa que non sunt scripta in libro hoc. Et [illegible] quod [illegible] per hanc formam verborum [illegible] acceperunt apostoli a Christo, et ita ab apostolis [illegible] de formis verborum aliorum sacramentorum que in evangelio non inveniuntur [illegible] formam [illegible] in sacramento [illegible]. Unde Jacobus apostolus sacramentum unctionis non instituit sed illud promulgavit. Dicit enim Jacobus: [illegible] infirmatur quis in vobis, inducat presbiteros ecclesie ut orent super eum ungentes eum oleo in nomine domini, et oratio fidei salvabit infirmum. Illud sacramentum non statuendo sed promulgando. Secundum aliquos [illegible] sacramentorum [illegible] admodum ad hoc quod instrumentum temporale [illegible] requirunt [illegible] scilicet motor et [illegible] motoris virtus seu motus [illegible] applicatio [illegible] ad instrumentum, sic [illegible] sacramentorum a Deo [illegible] efficacie [illegible] instrumentum [illegible] hoc instrumento est fides ecclesie. Virtus que sacramentorum a passione est [illegible] medicinalis [illegible] ad sanandum culpe et pene [illegible] omnia sacramentalis [illegible] Christi passione [illegible] nove legis efficaciam [illegible] a [illegible] passione [illegible] sacramenta cum morte et passione [illegible] virtute sua [illegible] sunt [illegible] libro [illegible] distinctio [illegible]. Et [illegible] sacramenta [illegible] ad efficaciam [illegible] de latere [illegible]. Et hec [illegible] ab Augustino de [illegible] ubi [illegible] de archa Noe dicit [illegible] ostium in latere [illegible] sacramenta [illegible]. Ista ergo [illegible] libro [illegible] distinctio [illegible] facto [illegible] sunt [illegible] illa culpam non [illegible] ad [illegible] nisi [illegible]

et quod quod sibi ablatum est gratus accep-
taret cum offensa illa et sibi displi-
ceret et ingrata vel aut tamen quantum
potuit invenire gratus sancte trinitati,
cum ipse et cui non ad mensuram datus
est spiritus sanctus Christus. quia sic fit illa
deo acceptior quam infinite offendebat homi-
nes offendentes. quod oblacio facta
est in cruce pro homine moriente igitur
passio illa fuit cumulata que in patris
tollerat. Requiritur sacra ex illa passione
sua dicuntur efficacia gratie. Ex passione
in qua exhibita non in actu exhibito
sed in actu interiori. Ab institucione quorum
quibus sine ut manent passioni sua facta
et ex in illa interiori exhibicione passio-
nis Christi a principio primo constituit. unde
sacramenta quod quamvis instituit certo tempore vite
sue efficaciam habent a passione iam preterita
ab ipso tempore voluta. In qua volucione
erat prius ablacio et ex hoc primo erat
grata deo. Dicunt sancti ex latere Christi
fluxerunt sacramenta per que salvata est ecclesia.
Sicut baptismus et eucaristia que cum passione
instituta fuit, efficaciam suam a passione
non habuerunt. Item et sic ut homo
non iustificat nisi causa efficiens primaria in-
stificat et ut mediator per modum extrinse-
ce motiue. Tercius articulus de quibus dicitur sacra-
mentum. Conveniens institucionis sacramentorum per tria
scilicet necessitatis utilitatis et congruitatis. Ratio
necessitatis ut membrorum principalium in corpore. Ratio
utilitatis ut membrorum aliquorum officialium.
Ratio congruitatis ut capillorum in capite vel
mamillarum in pectore. Institucionis sacramentorum
necessitas illa fuit nec a parte mediatoris
nec a parte infirmi. quia aliter deus potuisset
homines salvare et hoc aliter salvari per
virtutem proprie. Utilitas vero fuit non a parte
medici cum nullo indigeat sed a parte infirmi,
et hoc duobus in quibus una privata vero
multiplex proprie fuerit. Et talis hic magister
assignat scilicet humiliacionem erudicionem et exercitacionem
salutis aliis multis. Alia quibus vere totum
quibus sed tamen unde divine scilicet admirari
homines in unius cultus nomine religionis
et agnicionem mutuam. Congruitas vero fuit
ex parte medici quia medicus qui est deus
et hoc deus medicus curare ipse dominus in
sacris invisibilibus gratiam et quod per Christum sed visi-
bilem per formam. Ex parte infirmi quia cum
infirmus sit hoc constans ex corpore et spiritu
et spiritus in corpore non habet capere spiritualia

licet nisi in corporalibus. Congruum fuit
dare medicamenta spiritualia in rebus
corporalibus. sic pro illis dantur in nebula
Christi vero medicamentorum nulla fuisset
necessitas nec utilitas vel congruitas in
statu innocentie quia nullus morbus nec
in statu glorie quia perfecta sanitas sed
toto tempore triplici scilicet in statu ante legem
scriptam sanctis indulgencia, in statu legis
scripte quorum religiosis, in statu gratie scripte ulti-
mo. Secundum hec ex parte hec nove legis
sacramenta per salutis acquirendam tempore gratie fuerunt
instituta et tamen utilia et congrua. Ex par-
te dei et hoc non sunt instituta et tamen
necessaria. Probatur et nobis. Dicunt quia ut tempore
gratie sacramenta instituuntur utilia et congruentia
accipiendi salutem hoc in hoc attenditur. Primo
ut fiat homini in uno cultu divino admira-
cio et mutua cognicio et vere religionis
professio facta est per Christum sacramentorum institu-
cio. Item quod scripte homines vere religiosi humili-
acionem erudicionem et exercitacionem fiunt Christus
sacramentorum institucione. Ratio ut cum deus et homo
constitit sacramenta nove legis respublica secundum
formam. principaliter sanctis gracie conveniunt
instituit. Tercia Congruum fuit homini com-
posito ex corpore et anima in rebus corporalibus
tradere spiritualia documenta. Quarta nove legis
sacramenta ut per salutis acquirendam tempore gratie non fuerunt
necessario instituta tamen necessarium fuit ipsi
necessarium capiunt potuit a congruo vel ex
necessitate condicionis de lege sanctis. Probatur et nobis
et exclusionem Secunda prima. Deus non aliter quam
per sacramenta homines salvare potuit, quia virtutem
suam sacramentis non alligavit. Aliquibus enim
dat gratiam ex plenitudine ut sanctificationem in utero
ut Iohanni et Iere. ex alto necessitatis ut dicit hugo et
alii doctores, qui contemptum non voluntatem
faciunt et necessitatem sacramentorum perpetuam
non excludit. homo per eas proprias poterat pa-
cienter virtute salvari potuit. Quod que
sacramenta priora fuerunt instituta hec exige-
bat hoc utilitas et congruitas, et sic
necessitas illa non fuit simpliciter sed conditiona-
ta ut ista. Sed hec de lege cum tempore gratie
salutis deberet acquiri necessario non fuit
sacramenta nove legis instituendi. Deus igitur
in lege antiqua non iustificat homines forma-
liter sed effective. quod vero quare nisi sacramentis
iustificat formaliter. Deus de lege veteri

quod sint sacramenta ex opere operato instituta non pro instificatione. Et hec intendunt doctores de efficacia sacramentorum vel legis veteris, quod ipsa magister in eorum dictis impugnat utilitatem vel consequentiam. Et precipue Hugo, dicens quod tempore legis sunt necessaria ad obtinendam salutem. Sed fides sacramenta et bona opera sacramentales reparant defectus, operibus progredientibus in mutis. Sed fide constituta utebantur quia necessitas cohereret vel salutis effectum, quamvis non possent per eandem eo fruendi, ut non sit impugnat necessitate hoc mirum est de necessitate sed condonata. Et quibus dictis infertur octavo: sed post non est de pena dei ablata per quod sine sacramentorum gratia ad meritum perficitur sua voluntate liberata. Patet quod deus sua potestate sacramentalis non obligatur. Octavo infertur contra Pelagium: de data lege absque sacramentorum gratia vel ut ad gratiam perficitur. Patet quod hoc est contra Pelagium, ut dicit magister libro 2 di. xxviii.

In quibus infertur nono contra contrarios, tertio decimo pentecostalium. Inde cum dicit in quantum et legem nova sacramenta instituta est de necessitate salutis, tunc sacramenta patet contra dictos eorum in decimo et ultimo. Quod est falsum, tamen non tenetur ut dicitur patet primo et dictum est ad differentiam in actu satisfaciendo, quod actus per primam ipse iudicium ibi vel sacramentorum necessarium capitulo possibile vel tactum est in novi. Et eorum iste quibus locum.

Utrum nove legis sacramenta gratie quam continent sint effectiva eius

Et arguitur quod non: nulla creatura potest creare quod in plenis sacramentis, quia hoc est impossibile. Quod creatura possit creare est impossibile, et cum magistro libro ii di. xxvi. Item gratia in sacramentis collata non est producta de agentia proprietate materie. Sed forma que est creata, ergo sacramenta nove legis non sunt gratia, quod sunt quia creata. Item non potest gratia consistere producta, quia quod sed per alium creantur quod per magistrum hic distinctione. Ubi dissimilitudo sacramentum et sacramentum est signum gratie, ut omnis plenitudo gratie ut causa existit. Ubi contra: de consequentia distinctione Baptismi. Et per hoc significat sacramenta nove legis et veteris differre, quia illa scilicet veteris legis sacramenta causant tantum signum gratie, ista autem nove legis sacramenta non solum signum sunt sed et causa gratie. Quod nota in decretis revivente lege actus. De effectu causa quoniam vere sacramentum

dependere efficere et de virtute suo quia non est per movetur et operatur ad hoc quod debet sicut aliorum finis rationis quod prestat a quo adminiculo ad hoc quod debet sed principaliter mediat et in ordinaria diversitate, sed naturaliter semper recte et ex principiis instrumentum medicinalis diversitate, primo quod plura dicuntur causa gratie. Sed sacramenta sunt causa gratie per se enim causa primo efficiens per aliam virtutem divinam est causa formaliter completiva et quare. Sed tamen virtus creata est causa quare formaliter, per instrumentalem per aliam virtutem divinam est causa formaliter completive, ut quod principaliter. Sed tamen sacramenta sunt causa gratie. Hoc quod prestat adminiculum ut gratia sit virtutibus omnibus per alium intenduntur in anima ad dispositionem ad gratiam imprimendam non virtute sua per aliam. Sed instrumenta sunt instrumentalia divine virtutis agentis per illa virtutem ipsa sacramenta consequuntur attingunt in primo instrumenta agunt que per se non possunt attingere. Hoc dicitur quod causa formalis est in operatione divina ut ignis infusa vel purgatio agit in spiritum separatum in quantum est instrumentum divine iustitie. Quod de se non per agere alterum est in operatione naturali, ut dicit supra, libro 4 de anima. Calor ignis in quantum est instrumentum anime est causa generationis. Quod per se non potest nisi dissolvere et corrumpere. Ad primum et si sacramenta non causa per se effectiva gratie quam continent principaliter, sed gratie quam continent causa effectiva instrumentalis, patet ex notis. Ad tertium primo nove legis sacramenta gratiam quam significant instrumentaliter causant. Primo nove legis sacramenta eternaliter sanctificat, videlicet per aliam superiorem. Secundo nove legis sacramenta illuminant animas instrumentaliter disponendo non primo instruendo vel agendo. Tertio nove legis sacramenta animas iustificat et quia ad opera operantis et operati tamen divinum placent. Corollarium vetus legis sacramenta iustificabant. Nota primo in sacramento legali est duo considerare, scilicet opus operantis, id est usum sacramenti, et opus operatum, id est ipsum sacramentum, quod vetus legis sacramenta iustificabant utrum quod ad utrumque vel ad alterum. Dicitur de hoc est commune sententia quod ... non iustificabat, quia nec opus operantis perficiebat per modum meriti, nec operis operato per modum sacramenti ... quia opus operantis erat institutum a deo

non mutat, et opus operatum in signo
non in causa. Alia fuit Hugonis
de sancto Victore quod vetera sacramenta iustificabant
et quo ad opus operantis per modum meriti
quia fiebant ex caritate, et in merito quasi ad
opus operatum per modum sacramenti,
non tamen ita immediate per se sicut sacra-
menta [nova], in quibus invisibilis virtus data a Christo
immediate et passionis meritum continetur.
Significabant enim Christum venturum, ac [?] suscepta erant
quasi professio et vocatio. Tamen ergo
opus per modum signi caritatis, sed per
modum [illegible]. Tertia est opinio quod iusti-
ficant quo ad opus operantis tamen, sed non
quo ad opus operatum per modum sacramenti.
Prima opinio minus restringit utili-
tatem sacramentorum legalium ut sine observan-
tibus inutilia sint. Secundo ad eas
si ex caritate fiant meritoria sunt. Secunda
opinio minus videtur ampliare utilitatem
sacramentorum legalium quod est inconveniens, tamen quod
auctoritatibus sanctorum qui imperfectionem legis
dicunt, [quod] iusti quod in mediatore quasi sacramenta
tamen est Christus, et ea nomine sacramenti pu-
rificat et utrumque secundum Apostolum sufficit in eam
sancte tollit. Tertia opinio videtur [?]
quod tenet medium, scilicet quod nec omnino inutilia
nec ultra [?] ut sacramenta novae legis
fuerunt. Et pono istam cum aliis, scilicet in
peccatis circumcisio et sacramenta veteris legis, sacramenta
non iustificabant quo ad opus operatum,
iustificabant tamen quo ad opus operantis,
patet et nota. Corem [?] dicitur in glossa de (Abel et Cain)
pecoribus ut nunc sacrificium Deo placeat
sicut sacrificium Abel Deo placuit non quo
ad essentiam sacrificii sed quo ad devotionem
sacrificantis. Et ideo in hunc [?] casum sacramenta
veteris legis iustificabant non ex opere
operato sed ex opere operantis. Et haec est
opinio doctoris subtilis. Unde glossa
capitulo de adulterio quod non deus facit
expiationem quia dimissi ... ad
[illegible] ... de adulteriis quo ad poenam
legis non quo ad culpam peccati. Circa
<u>tertium dubium</u> de circumcisione, confert gratiam
... sicut primo de hoc [cum] circumcisio con-
ferat gratiam quadruplex est opinio. Prima
est quod circumcisio delebat culpam sed non
conferebat gratiam, sed haec opinio videtur
esse falsa, quia si tales circumcisi decederent
evolabant in infernum sine culpa, in paradi-

sum sine gratia. Secunda opinio quod tollebat
culpam et conferebat gratiam, per sublatione remo-
ventis prohibentis, sed haec videtur esse falsa, quia
non tollitur culpa nisi per gratiam, quod ergo tollit
culpam etiam quod conferat gratiam. Tertia opinio est
quod tollebat culpam et conferebat gratiam quo ad effectum
gratiae informantis non positive et secundum hoc videtur esse
falsa, quia non potest esse gratia sine effectu qui est
gratum facere Deo et dignum vita aeterna,
sicut videtur de effectu partis et non privativo. Quarta
opinio est quod tollebat culpam et conferebat gratiam
in posterum et deletiva peccati primo per se, per
accidens vero in posterum et operativa boni. Circumci-
sio tamen circumcisos conferebat gratiam primo per se
in posterum et peccati deletiva, per accidens vero in posterum
et boni operativa, patet etiam nota. Unde sicut virtute
consecrationis super vinum incipit esse sub specie vini san-
guis Christi primo et per se et ex consequenti per accidens
Christi deitas et anima et corpus, hinc est quod de-
inde quod circumcisio etiam iustificatio non conferebat
gratiam sed iustificationes, ubi est quod conferebat non tan-
tum gratiam sed mediate remittebat [?], baptismi, quia
circumcisionis medicina sufficiebat delere culpam, hinc
est quod conferebat per se effectum gratiae privativum et non
positivum nisi per accidens. Circa [?] sicut praecircumcisione
delebantur peccata pariter sed non conferebat ut in bap-
tismo gratia, secundum in circumcisione non conferebatur
gratia adiutrix ad bene operandum et ad augmen-
tum virtutum. Unde circumcisio Abrahae iam iusti-
ficato nihil gratiae per modum sacramenti contulit
quia ei tamquam signum fuit. Item et si circumcisio
Abrahae iam iustificato nihil gratiae contulit per modum
operis operati, contulit ei tamen per modum operis operantis,
quod est actus circumcisionis, sic ex oboedientia Dei et ex
caritate parentibus fuit ei valde meritorius sicut immo-
latio filii. Item circumcisio non conferebat gratiam ut
in merito dispositive ad gloriam. Ideo quia non aperie-
bat ianuam caeli. Hoc autem non erat ex defectu
circumcisionis sed quia tempore circumcisionis pretium non dum
fuit solutum ut habetur secundum hoc baptismi
per passionem Christi, sed et baptismus ante passionem Christi per quem
sancta est sponsa non aperiebat ianuam caeli, ut patet
de Iohanne Baptista qui ad limbum descendit,
quia etsi non dum erat sua persona pretium solutum
et ianua caeli aperitur. Item alius ianuae apertio
facta est et bona veniunt ad id obstacula
a regno Dei removent, scilicet per baptismum passionis
et resurrectionis. Ianua enim apertio caeli tamen
in baptismo Christi figuratur, in passione eius comple-
tur, in resurrectione manifestatur, in ascen-
sione non portat. Cum hoc patet, circa dominum [?] ipse
ipsius foeditate culpae, nec ipsius offensam maiestatis

diuine. Tercio ipse morbus in carne, feditate
culpe amouent in baptismo, offensam maiestatis
diuine in penitentia, morbus in carne in extrema unccione.
Quartum sciendum quod est una pars quod ex parte agentium quod
actum tendere sacramenta nove legis non sunt tamen
causa principalis, sunt tamen instrumentalis
sicut lutum et camisia plenius dicetur.

2 Quod omnia noue legis sacramenta sunt contra defectum culpe et pene

totalis creature instituta. Et ait quod nouem preter
matrimonium contra defectum sunt instituta, quod sacramenta
in alterum autem est. Omnia sacramenta sunt medicine
rege contra aliquos morbos, quod contra defectum ...
contra predicta tamen tres causas, quo contra defectum et quo
modo sunt sicut. In primo dicitur quod confitentur
remedium contra defectum et adiutorium ad secundum
sicut hic ex parte defectus patet dicitur sunt unius sacramentorum
ex parte remedii sic sunt. Defectus namque duplex
est, scilicet culpe et pene. Defectus culpe est triplex
in genere triplex culpe, contra culpam originalem
primo datur baptismus, contra culpam actualem mor-
talem penitentia, contra culpam venialem extrema unc-
cio. Defectus vero pene quadruplex est sicut secundum
ignorantia, malicia, infirmitas et concupiscentia.
Primus defectus est in ratione, secundus in voluntate,
tercius in irascibili, quartus in concupiscibili.
Contra ignoranciam datur ordo, contra maliciam
eucharistia, contra infirmitatem confirmacio, contra concupiscenciam
matrimonium, propter adulterium. Sic sunt sacramen-
ta correspondentia actibus virtutum theo-
logicalium, scilicet baptismus ad actum fidei, eucharistia
ad actum caritatis, extrema unccio ad actum
spei. Alia conueniunt ad actum conueniens virtutum
cardinalium, scilicet ordo ad actum prudencie,
confirmacio ad actum fortitudinis, penitentia ad actum
iusticie, matrimonium ad actum temperancie. Ad illud
Omnia noue legis sacramenta sunt contra defectum
culpe et pene totalis creature instituta patet
nichil. Quartum primum aqua benedicta sacramentalis
non recepit, et licet per omnes affectus peccata ve-
nialia remittuntur, non tamen per modum sacramenti
sed per modum per quemlibet actum virtutum. Benedictio
episcopalis sacramentum non recepit, et licet per eam
benedictionem peccata venialia dimittuntur, non tamen
per modum sacramenti sed per modum cuiuslibet meriti.
Tercio quaeritur contra et preter non sit sacramentum
et non sunt contra defectum culpe et pene to-
talis creature creature instituta. Certum
est quod si defectum existeret nullum sacramentum
institutum fuisset. Certum tempore remedii a lapsu
incipit, in lege fecit, in duo confirmacio

accepit. Secundum tamen tempore ad institutum
sacramentorum sunt apta scilicet baptismus et ce-
tera. Secundo ait de baptismo
Johannis utrum confirmabat gratiam. Ratio baptismus
Johannis propter tamen sunt instituta. Primo
ad significandum baptismum Christi et sic sunt
sacramenta. Secundo ad preparandum et assue-
faciendum homines ad baptismum Christi et sic sunt
quasi sacramentale baptismi. Tercio
ad preparandum materiam baptismo Christi per sanctificationem
aque per contactum carnis Christi quia baptizatus
fuit et est sunt sicut sacramenta noue legis
minorem male (?) illud autem ad quod
institutum erat efficiebat et non aliud
ideo nec peccata tollebat nec gratiam
conferebat nec caracterem imprimebat
sed tamen ad gratiam baptismi preparabat. Sed dic
quod si baptismus Johannis baptismo Christi maior
preparabat et quasi prefigurabat nec minor
adipsum (?) disponebat nec tamen gratiam confe-
rebat ut est nichil. Vnde Johannes dicit
Matthei 3º Ego baptizo vos in aqua,
ille vos baptizabit in spiritu. Et super id
Johannis 1º Erat Johannes baptizans
dicit glossa quasi pro catecumini ante
baptismum doctrine fidei tamen sunt baptizati
Johannes ante baptismum Christi quod non contulit
gratiam. Actuum 1º Johannes baptizat
aqua vos autem baptizabimini spiritu sancto
quod spiritum gratie non contulit. Tercium pro
baptismus Johannis erat tantum exterior
in corpore, non interior in spiritu et mente.
Sed quod scriptum Marci 1º Erat Jo-
hannes baptizans baptismo penitencie
in remissionem peccatorum inter peccata non
confitetur. Sed habebat enim ad baptismum Christi in
quo fiebat remissio peccatorum. Tercio
Damascenus dicit purgat Johannes
per aquam inter quod purgacione
spiritualiter non efficitur. Tercio ait de
baptismo Johannis utrum sufficiebat sine
baptismo Christi. Ratio dicitur duplex
erat una ante baptismum Johannis in
qua sunt discipuli et fide simplici et impe-
ditum ...nt baptismo Christi qui appellabat
et quod sunt inuicem Christo. Alia
opinio est vero ante baptismum Johannis
non imprimebat caracterem
nec gratiam conferebat baptismus Christi
appellabat sed tamen ad baptismum Christi
suscipiendum preparabat. Alia non suffi-
ciebat tamen suscipere Johannis baptismum

cum impotentiam matrimonii nisi suffi-
ciat ad baptismum patet quia non. Item sicut
Johannis baptismo baptizati baptismo Christi
erant baptizandi. Item iudei maiori
ratione sunt in baptismate. Item Augustinus
super Johannem baptizat iudeus et est bap-
tizatus. baptizat gentes et non est bap-
tizatus. Item circumcisio gentes baptizabat
nullum caracterem imprimebat. Contra
quod est verum patet quia prima generis. Ad secundum
dicendum quod est institutio matrimonii
vera nullius in officium impeditur. Ad
est sacramentum in remedium peccati et
ista est circa defectum potentie in qua
possibilis. Capitulum questio et

3 Utrum variatio forme baptismi
impediat in baptizato effectum

sacramenti. Et arguitur quod non est baptismus
tantum in nomine unius persone ut baptizo
te et cetera. Item tunc variatur for-
ma iam a Christo data Mathei ultimo
in qua omnes tres persone exprimuntur
et per quod tunc variatio forme non impe-
dit in baptizato effectum baptismi.
Contra Ambrosius patet per Ambrosium et recitatur
in glosa hic distinctione iii si fide integra trini-
tatem et unam tantum personam nominet plenum
est sacramentum. Item apostoli qui in Christi baptiza-
bant solum nomen Christi proferebant. Actuum
... quod sed ... alterum auctoritate
magistri hic distinctione iii capitulo firmiter. Ubi autem
quod si mersus in fonte baptismi quis
sine invocatione trinitatis fuit perfectus
non est nisi in nomine patris et filii et spiritus
sancti. Quod verum in decretis continet
... Primus de varietate forme secundum
... quod notandum secundum philosophum in
... Item est variatio et mutatio
scilicet secundum ... et qualiter variat
formam secundum ... contingit dupliciter. Uno modo quo ad
... quod ponitur loco illorum ut pro alia
vox tamen idem sub eadem ratione ... sub ratione
... ut unum loco omnium ... ad
... scilicet alia vox et aliud vel
idem aliter ... Si ... adhuc dupliciter
vel significatio ... posita est omnino deperdita
a significato ... ut si ponitur
lapis loco ... quod est ... significatum
... Si ... dupliciter contingit ...

prima vel ultima pars ... alio exprimit dis-
tincte tres personas ... sub alia ratione ...
nomina pater et filius et spiritus sanctus ... de istis
nominibus genitor genitus et spiratus. Prima
... pater et filius et spiritus sanctus sunt persone
sub ratione ... sunt illas easdem
... non sub ratione ... magis ...
vel illud ... loco alterius sit ... plus
implicite. Et hoc dupliciter vel tamen in toto vel
... ut ... hoc nomen trinitas vel implicite
per ... ad ... ut hoc nomen
verbum ... nomen ut est filius qui assumpsit
naturam humanam et ... patri ... 90
genitus est et spiritus ... Secundo
variatio forme baptismi ... non
impedit in baptizato effectum sacramenti ... sit idem
... si idem ... et ... eandem
rationem ... personarum sit ... quod
... significativa ... quod in qua
manet eadem forma baptismi ... in ...
... baptismum ... Grecis
quod forma ... alterius lingue ...
latinis baptizandi excepto ... /
sit ... in ... Item ... quod ...
... ordinat ut officia ... dicantur
et ... in latino et greco. Et ...
est illud ydioma ... sibi ...
... variatio forme baptismi in alia
... in ... deperdita impedit in bap-
tizato effectum sacramenti. Item variatio forme
forme baptismi in alia ... personas ...
... impedit in baptizato effectum
sacramenti ut de illis ... genitor genitus et spi-
ratus. Item variatio forme baptismi in
nomen personas ... impedit in
baptizato effectum sacramenti per Canonem De con-
secratione distinctione iiii ... de variatione forme
... Nota hoc pro ... dupliciter
addendo vel minuendo. Si addendo hoc dupliciter
vel addendo aliquid quod est repugnans ut diceret
... te baptizo in nomine patris ... et ...
non est baptizatus. Item Thomas distinctione iii vel
addendo ... quod ... non sit repugnans
tamen ... diminuit ut si ... et dis-
tingueret vel interponeret aliqua verba que non
... ut ... si ego ...
... baptizo te vel addendo ...
... ut ... vel ego baptizo te ...
distinctio non potest ... altera parte
non est baptizatus vel ... quod ...
forme non repugnat. Vel formam minuit

et hec dicit / quia nec talis non interrumpit uni-
tatem debite forme / ut si quis sic baptizet
credite baptizo te in nomine patris et filii et spiritus sancti
et sancte marie / ita quod hec nomina sancte marie per
modum invocationis non per modum factionis ad formam
baptismi pertinentis / pro est verum baptisma ut dicit
Thomas distinctione iii / Si vero talis additio interrumpit
additam formam vel si sit magnum spatium inter
formam tunc non est baptisma / ut dicit Bonaventura
Tunc autem pluralitas interrumpit formam
et quando non sed arbitrio boni viri committitur
et in casu in quo videtur in dubium sub conditione
rebaptisandus erit / Si autem sit variatio per
diminutionem dicit Bonaventura distinctione iii / quod si subtrahitur
Palu. aliquid unum de non principalibus non mutatur forma
Si autem de principalibus mutatur / Sed que sunt
vera principalia declarat dicens in eadem questione
quod in ista forma sunt duo partes complementaria
ministri ut ly ego / et illud non est de necessitate
nec in forma per graecos / nec greci consueverunt /
Alia est forme susceptiva / alia actus ut hic
baptizo in nomine patris et filii et spiritus sancti
Ista duo sunt complementaria et susceptiva
et actus sunt de necessitate et principalia / Tertio
Variatio secundum quantitatem forme baptismi addendo
vel addendo non repugnans nec diminuendo ut
unitatem debite forme interrumpens ut dimi-
nuendo unum per ly non impedit in baptis-
mo effectum perfectum per extendendo ly / Verum additio
forme repugnans forme baptismi impedit
efficaciam forme sacramenti / Item additio
interrumpens formam baptismi impedit
efficaciam forme baptismi / Item hec
de variatione forme secundum qualitatem sed de va-
riatione forme secundum qualitatem ad quam pertinet
baptismi ut si quis dicat ego baptizo te
in nomine patris et filia / quantum ad hoc
variatio dicendum est quod si talis non intendit
inducere errorem nec heresim sed
ex sola ignorantia litterature lingue ut aliqui
hic dicunt valet baptismus / Petrus de tarentasia
pro eodem secundum Bonaventuram et talis transpositio
mutat sensum et ideo non fit baptismus / Ita
tamen variatio forme baptismi secundum qualitatem
non impedit efficaciam sacramenti dum eadem
forma non variatur et intendit tamen idem facere
intendere quod ecclesia / Item per secundum
bonum vel sillabam variatio efficaciam baptismi
minime impedit / Item secundum dictos
permittitur sed forma consuete variatione non mutatur
verum baptisma conferetur / Item si quis aliquo

rebus inducat formam tamen ecclesie formarum
tum baptisma conferunt / Glossa in casu talis
reuolvit in uno de heresim / Item in
quo quid est ei contra formam contra rebus ...
fuis ad actus vendere / Ambrosius dicit
dicitur in casu in quo predictus intendens
completam formam proferre sed una
persona nominata aliquis aliud nominaret
persone intericeret / Glossa in nomine christi papa
baptisma fuit licet non quod per apostolos
licitum fuit baptizare etiam modo
per ... licet sit contra magister dicit
distinctione iii et ideo quod in nomine illo toti
trinitas intelligitur / Utrum tenet multi
alii doctores baptisma ut sit quod
sicut de eodem distinctione iii / Si hii vel di-
cat quod quidam de secta quod conferunt baptismum in
nomine domini sub dubio ad baptismi
fide venientes in nomine trinitatis baptisari
possunt / Si vero in nomine trinitatis fuerint in
baptismo pro ea revelationem gratia nunc
per catholicam fidem servatam / Sed non
erit etiam baptizati si baptismus in nomine
christi collatum erat verum baptisma igitur et
Pa... / Thomas distinctione iii q... / si quis
baptizaretur in illa forma apostolorum
non esset baptismus / quod illa forma apostoli
revelatam ... fuit hoc vestitum
et confirmatum ...
Item autem non ... dicitur ...
... esset baptismus / nec ... quod
non esset baptismus / quod si apostoli in illa
forma ... baptisabant et non invenitur
... fuit illa forma revelata non ...
... non esset verum baptisma
et ... quod in tali casu ... sub
conditione baptizetur / ... nisi
... in dubiis ...
... et ... dicit Bonaventura

Utrum in omnibus baptisatis effectus
baptismi sit equalis / Et dicitur quod
... de ... baptismo
Baptismus ... magis ...
... maiorem effectum recipit ... dicitur /
dicit ... quod ... equalis ... est in omnibus
et baptismus equalis omnes ...
... / igitur equaliter in omnibus effectus
... / in alterum ...
... secundum ... virtute igitur ... in-
equalis sit virtus ... ad baptism

dentes inaqualis ab bene sicut baptismus inaqua-
lis efficit. Ergo quod sicud in decapite eminen-
tibus alicui primum defectus. Capitulo. Nota secundum
primum ficte est quidam [illegible] ostendit. Cuius
sic hic potest esse duobus modis quo ad susceptionem
vel in collacionem baptismi. Ostendit se
velle suscipere et conferre baptismum et tamen
non vult sed tamen simulatorie sicut in recepcione
in specie. Alio modo hic potest esse quo ad disposicionem
quia ostendit se dispositum exterius cum
sit indispositus interius. Prima ficcio impe-
dit baptismi sacramentum. Ista tamen sicut prima
actus activorum sunt in paciente prius
disposito. Licet autem disposicio potest esse du-
plex in racionali sicut ficcio est quando non acce-
dit in concupiscibili sicut ficcio est quando inde-
vote accedit, id est cum affectu peccandi. Et
irascibili sicut ficcio est quando contemnit re-
9º non suscipit sacramentum. Et sic si
ficcio quo ad collacionem vel susceptionem
vel est quo ad disposicionem in irascibili
sed quando remittitur et contemnit sacramentum
baptismi non suscipit; ficcio tamen quo ad
disposicionem in racionali et concupiscibili et si
non suscipit rem sacramenti recipit tamen
sacramentum baptismi. Patet ex [illegible] capitulo
sicut qui ioco baptizat vel baptizatur
et non habet intencionem ad baptismum non dat
nec recipit baptismi sacramentum. Secus
si habet intencionem baptismi. Sic enim per [illegible] recipit
sacramentum baptismi [illegible] et de con-
secratione dis. iiii. Dolet in veritate glo. [illegible]
refert pro alleg[illegible] capitulo videat [illegible]
[illegible] baptizati et baptizantes non baptizat
quia [illegible] et intencionem [illegible] formavit
Secundum baptismus dubitat vel baptizando
non credit sicut tamen baptismus baptizare intendit
baptismus baptisma recipit. Secundo [illegible]
remittentes sunt sacramento baptismi non recipi-
entes tamen [illegible] baptismi sacramentum
suscipit [illegible] per [illegible]
de baptismo et eius effectu. Capitulo [illegible]
De adultis. Nota secundum primum [illegible]
effectus baptismi in adultis [illegible]
[illegible] et hic est in omnibus aliis
[illegible] et hic est diversitas
secundum disposicionem et devocionem suscipientis [illegible]
restitucio innocencie [illegible]
a qua est [illegible] tamen adeptus
semper est [illegible]
[illegible] restituit [illegible]

restitucio fomitis seu concupiscencie et [illegible]
[illegible] effectus baptismi
in omnibus adultis potest esse [illegible]
[illegible] non tamen quo ad [illegible]
restitucionem innocencie quo ad [illegible]
et restriccionem fomitis seu concupiscencie patet
[illegible] secundum effectus baptismi est
caracteris impressio et iste est sacramentum et
res. Secundus effectus baptismi est gracie infusio
et iste est res sacramenti. Tercius effectus baptismi
est innocencie restitucio. Quartus effectus
baptismi est fomitis restriccio. Capitulo [illegible]
[illegible] de parvulis. Nota secundum primum de
privilegio speciali plus potest dari [illegible]
parvulo quam [illegible] est de lege
[illegible] plus [illegible]
quo datur [illegible] a parte [illegible]
[illegible] vel disponitur
a parte suscipientis. [illegible]
[illegible] non secundum [illegible]
sed secundum [illegible] voluntatem
[illegible] in parvulis [illegible] effectus
baptismi in omnibus parvulis sunt [illegible] de
lege [illegible] de lege [illegible]
[illegible] in parvulis [illegible]
[illegible] culpa [illegible] in omnibus
parvulis [illegible] ad baptismum [illegible]
[illegible] parvuli [illegible]
[illegible] quod est [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] non tamen [illegible] effectus
baptismi [illegible] passus est
[illegible] non tamen [illegible]
ad [illegible] ad [illegible]
a parte [illegible] de innocencia [illegible]
[illegible] effectus [illegible] effectus
gracie est [illegible] baptismi [illegible]

Utrum malicia baptisantis ministri
in baptismo impediat efficaciam
sacramenti. [illegible] per [illegible]
non potest esse [illegible] vitam [illegible]
[illegible] minister malus est [illegible]
[illegible] in aliis non potest sunt
[illegible] est [illegible]
in ista dis. [illegible] ubi hec probat [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] Nota secundum mali-
ciam baptizantis potest [illegible] vel ad [illegible]
[illegible] baptizati vel ad maliciam ministri
baptismi. Primo [illegible] est hereticus

scismatici vel heretici, et talis malicia non impedit si in forma ecclesie baptismum conferunt ut habetur i. q. i. Detur, et in multa talia capitula. Et de cons. dist. iiii. Ubi ut. Si [illegible] sermo primus, sed non habens intencionem baptizandi illud quem baptizat tunc impedit intencio cum est necessaria ut de cons. dist. iiii. c. Dolet. Et in tali casu baptizatus malicia baptizantis impeditur. Et hec sunt plures casus expressi in iure ut si [illegible] intencionem [illegible] sine mandato. De cons. dist. iiii. [illegible] Vel si ad [illegible] forme repugnancia ut si dicat in nomine patris maioris et filii minoris [illegible] vel non ostendendo [illegible] ut si in nomine Christi baptizando [illegible] negative [illegible]. De cons. dist. iiii. Quomodo. Secundo dicitur quod si malicia baptizantis quo ad personam malicia non impediat efficaciam sacramenti, impedit tamen quo ad maliciam ministri [illegible]. Item [illegible] ministri quo ad personam [illegible] sacramenti [illegible] quo ad ministrum [illegible] sacramenti [illegible] non est sacramentum. [illegible] malicia ministri sit malinus sive hereticus sive scismaticus sive quecumque alia moralis [illegible] voluntate ecclesie sed si intendit facere quod facit ecclesia, et forma ecclesie vel confert baptismum [illegible] in baptismo non obstante malicia [illegible] ministri. Et [illegible] forma si baptismus non posset conferri nisi a bono non esset magnum remedium [illegible] nullus posset [illegible] de bonitate [illegible] ergo nec [illegible] de bonitate [illegible] ministri dependet baptismus [illegible] posset [illegible] recepisse baptismum [illegible] Secundo [illegible] minister [illegible] alterius [illegible] si malicia ministri baptismum impediat. Respondeo in summa malicia baptizantis moralis non impedit efficaciam baptismi. Summa malicia baptizantis ministri impedit efficaciam baptismi. Item quod efficacia baptismi recipit [illegible] et meritorum baptizantis ministri. Decimus casus [illegible] melior baptismus a bono [illegible] summa [illegible] in sacramentalibus non plus valet [illegible] bonitas ministri [illegible] mali [illegible] ministri

In sacramentalibus [illegible] in orationibus [illegible] plus valet, et [illegible] non [illegible] ad [illegible] efficaciam baptismi non [illegible] ad [illegible] melior baptismus [illegible] a bonis [illegible] non tamen quo ad [illegible]. Respondeo in summa [illegible] malicia ministri baptismi efficaciam non minuit sicut nec bonitas [illegible] melior [illegible] melior [illegible] non [illegible] sacramenti, quia [illegible] recipit [illegible] ab agente instrumentali [illegible] ab agente principali [illegible] bonitate [illegible] non [illegible] sacramenti, et per bonitatem [illegible] ad effectum [illegible] baptismo [illegible] non quo ad [illegible]. Decimus casus de angelis bonis an baptizent. Respondeo in summa angelis bonis non competit baptizare nec [illegible] ex [illegible] officio [illegible] speciali dei mandato [illegible] non usurparet alienum officium [illegible] speciali mandato [illegible] si [illegible] bonis angelus non est [illegible] baptismi nec [illegible]. Decimus [illegible] angelo non competit baptizare ex officio si tamen ex speciali dei mandato baptizet verum baptismum administrat [illegible]. Respondeo in summa angelo ex officio [illegible] [illegible] angelo ex mandato [illegible] ecclesie [illegible] angelus ex mandato [illegible] per baptizare et [illegible]. Undecimus casus de angelis malis. Respondeo in summa dyabolo [illegible] baptizandi non [illegible] competit nec ex officio nec ex speciali mandato [illegible] non [illegible] ministri [illegible] salutis [illegible] per baptizare [illegible] si baptizet nichilominus tamen [illegible] rebaptizandus. [illegible] dyabolo [illegible] baptismi [illegible] non competere [illegible] nec ex officio nec ex speciali mandato [illegible] Respondeo in summa licet dyabolus [illegible] baptismi [illegible] non tamen [illegible] baptismum licet dyabolus possit [illegible] baptismum [illegible] non tamen [illegible] dyabolus non [illegible] intencionem [illegible] nec [illegible] facit ecclesia [illegible]

requiritur non potest baptizare. Ad baptismum enim ista tria
requiruntur scilicet materia forma et intentio. Si pri-
mum aut secundum deest potest facere intentionem
tamen tenendum. Si vel tertium potest facere voluntarie
recte intendens aut contra voluntatem suam confert
certus quod est via ad mentem generis pas-
sione. Ad certus esse sacerdos malus
spiritu est quia multum [illegible] ecclesie non potest
esse tam vite effectiva baptismi sed per
deus licet per ipsum malum sacerdotem
potest tamen per instinctum quod non est mi-
nores. Vel est quia multum credendum
non influunt aliis instrumentaliter ministe-
rium vel mediate transmittendo potentiam
influxus influentia ecclesiastica. Aliud
ponendo sicut multum spiritualem materiam
non influunt mandando vel monendo,
influunt tamen esse instrumenta non qui-
[illegible] est baptismus sacerdotum [illegible]
mali, quia per ministros disponitur do-
minus ipse est quod non [illegible]
Aut Augustinus contra [illegible]
ut habetur De conse. dis. iiii. [illegible]
[illegible] et sicut ibi non a modo [illegible]
quod a deo agente principaliter et ab bap-
tizante ministerialiter [illegible]

6 Utrum caracter baptismi parvulo
in uteris utero existente possit im-
primi. Et dicitur quod sic quia in matris
utero potest quis baptizari et quia baptizatus
[illegible] eius per baptizatum placet
autem existens in uteris utero est pars matris
sicut fructus existens in arbore est pars
arboris, ut dicit Augustinus [illegible] Augustinus
Verum dicit [illegible] ad materiam [illegible]
baptizari non potest et infra [illegible]
baptizata fetus in ea existens non bapti-
zatur. De con. dis. iiii. [illegible] et [illegible]
et [illegible] [illegible] et ta-
men baptizari [illegible] sicut [illegible]
[illegible] tres [illegible] primus de caracte-
[illegible] sacramentis imprimitur. Notandum caracter
est signum spirituale in anima inde-
lebile distinguens ipsum fidelem ab
infideli. Et [illegible] differentiam aliorum
caracteres [illegible] in [illegible] sacramentis
imprimitur scilicet in baptismo ad fidem con-
firmandam, in confirmatione ad fidem defen-
dendam, in ordine ad fidem plantandam.
[illegible] est quod illa tria sacramenta

non sunt iterabilia, et multo quod sunt sacra-
menta quia conformant statui hominis perfectis. Sic
sunt baptismus confirmatio et ordo. Quia
quod per baptismum morimur peccato. Ro. vi.
Consepulti sumus per baptismum in mortem.
Et infra complantati facti sumus morti
eius simul et resurrectionis. Per confirmationem
autem datur nobis quoddam assimilatio statui
angelorum. Angeli enim boni confirmati ad bel-
landum contra malos. Apoc. xii. Factum est
prelium, Michael et angeli eius preliabantur,
et per sacramentum enim confirmationis [illegible]
tribuitur nobis gratia ut confirmemur in pugnam contra
diabolum. De conse. dis. v. [illegible]
[illegible] per sacramentum autem ordinis nobis
datur quaedam assimilatio officiis angelorum,
quorum officia sunt ut superiores et
inferiores et quilibet in suo gradu ministret.
Sic et propter ista tria sacramenta ordinatur, et ideo
in ista sacramenta imprimuntur caracteres,
scilicet baptismus confirmatio et ordo. Propter quod notandum
quod caracter est signum
distinctivum secundum statum fidei in ecclesia mili-
tante. Est autem triplex distinctio in ecclesia
fidelium ecclesie militantis. Una secundum quam
ab aliis [illegible] quae fit per caracterem baptismi.
Alia militum fortium a popularibus infir-
mioribus quae fit per caracterem confirmationis.
Tertia distinctio ab utrisque quae fit per caracterem
ordinis. Et haec triplex distinctio in templo sep-
arationis [illegible] figurata est. Nam
in separatione in [illegible] ab [illegible]
figuratur caracter baptismalis; in separatione bella-
torum ab imbecillibus caracter confirmationis;
in separatione levitarum ab aliis caracter
ordinis. Et quia [illegible] tria
Primus caracter baptismi imprimitur ad su-
sceptionem fidei. Secundus caracter confirmationis impri-
mitur ad fidei confessionem seu defensionem.
Tertius caracter ordinis imprimitur ad fidei doc-
trinam seu traditionem. Secundum alios [illegible]
baptizati in utero [illegible] Notandum secundum [illegible]
[illegible] baptizandi non [illegible] est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] ab originali [illegible]
[illegible] [illegible] per impressionem
caracteris [illegible] visibilis. Numquam autem [illegible]
necessitatis baptismi cessat in [illegible]
[illegible] in [illegible] baptizati quia
non baptizatur [illegible] non obli-
gat nisi [illegible] et tempore. Sed si [illegible] adulto
[illegible] morte salvatur [illegible]

habuit opus baptismi quoad remedium sed quoad
preceptum. Secundo licet in utero sanctificati non
sint baptizandi quoad remedium, sunt tamen baptizandi
quoad preceptum. Colligitur in c. inst. eius [illegible]
sunt et spiritu sancto. Et mat. ult. ite baptizate
omnes gentes. Tercio quia licet sunt baptizati ut sint
membra ecclesie militantis, quoniam qui natiuitate
[illegible] membra ecclesie militantis non [illegible] in
[illegible] ad notitiam aliorum ne [illegible]
inferatur scandalum. Quarto in primo [illegible] mala
sint baptismo videlicet baptizata [illegible] sibi sunt
preceptum baptismi [illegible] et [illegible]
[illegible] non [illegible] tamen [illegible] sacramentum
[illegible] impendimentum. Ex alias fuissent contemptores
religionis baptismalis. De con. dist. iiii [illegible]
[illegible] qui [illegible] pro ad regenerandum
intrare. Quarum [illegible] baptizati [illegible] sunt
baptizati. Patet quia [illegible] sacramentum [illegible]
baptizari [illegible] et ab eo [illegible] baptizari [illegible]
[illegible] concil. in [illegible] sine modo
Et in hoc [illegible] attenditur quod [illegible] baptizat
Iohannes. Tercio omnes apostoli baptismo [illegible]
fuerunt baptizati ut patet per Aug. in epistola ad Seleu-
cianum de consecratione dist. iiii. Sed dicitur [illegible]
[illegible] venit ihesus in terram iudea et ibi bap-
tizavit non per se sed per apostolos quos [illegible]
[illegible] fuisse baptizatos baptismo Christi [illegible]
[illegible] non [illegible]
lavit. Tercius articulus de [illegible]
primo [illegible] est status hominis [illegible]
[illegible] in utero [illegible] in statu
infantie. Secundum in medietate etatis. In primo
statu [illegible] ecclesie et [illegible]
in [illegible] manifestius ecclesie in [illegible] ecclesie et
[illegible] in primo statu sola [illegible]
[illegible] per [illegible] gratie per renasci in
secundo per [illegible] ecclesie [illegible]
[illegible] in toto per [illegible]
baptismi sacramentum ecclesie [illegible]
in utero non [illegible]
[illegible] in utero baptizari. Et hec [illegible]
[illegible] sit intra uterum [illegible]
[illegible]
[illegible] caput [illegible]
[illegible] sunt corporis
[illegible] intra uterum [illegible] non possit
baptizari [illegible] baptizari si [illegible] uterum [illegible]
[illegible] et maxime [illegible]
[illegible] de consecratione dist. iiii. [illegible]
baptizari. [illegible] in primo. [illegible] parvulus in [illegible]
[illegible] vel [illegible] et [illegible] aqua
sic tamen quod [illegible] non tangeret

[illegible] non est baptizatus. Ex non [illegible]
[illegible] si [illegible] uterum [illegible]
[illegible] et [illegible] baptizatus [illegible]
[illegible] apparuerit et [illegible]
[illegible] baptizari. [illegible]
[illegible] caput [illegible]
[illegible] in [illegible] partem corporis [illegible]
baptizatur baptizatus [illegible]
[illegible] caracter baptismi [illegible]
in utero [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] ad [illegible] pueri utero
[illegible] non [illegible]
[illegible] sit [illegible]
[illegible] sanctificati [illegible] et ideo
sanctificata [illegible] non sanctificat [illegible]
[illegible] de conse.
dist. iiii. [illegible]
[illegible] in utero non [illegible]
[illegible] per se.

[illegible] sacramentum confirmationis sit
necessarium ad salutem baptizatis

[illegible] sacramentum [illegible]
[illegible] de conse. dist. v. Omnes [illegible]
[illegible] per manuum impositionem
[illegible] per baptismum [illegible]
ut plenum [illegible]
[illegible] non [illegible] per
petat [illegible] est [illegible] petum
[illegible] dist. [illegible] sunt [illegible] dist.
[illegible] aut [illegible] est
ad salutem [illegible] in [illegible]
[illegible] statum per baptismum [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] non [illegible] ut [illegible]
non baptizatus [illegible]
[illegible] tres [illegible]
sacramenti institutor sit [illegible] omnia sacramenta
nove legis a Christo sunt [illegible] instituta
[illegible] et sacramentum confirmationis [illegible] insti-
tutum [illegible] Et hec [illegible] ad
[illegible] et [illegible] ad [illegible]
[illegible] sunt apud [illegible]
[illegible] legis [illegible] instituere
nisi [illegible] legislator [illegible]
sunt legislator nove legis [illegible]
[illegible] non [illegible] alias ecclesia [illegible]
[illegible] fidei [illegible]
[illegible] sit in [illegible] per
nova [illegible] instituere [illegible]
confirmationis sacramentum est a Christo [illegible]

institutum patet quod non licet et cetera. De tertio sacramento scilicet confirmationis sacerdos et si ab apostolis accepit promulgacionem prius clericorum a Christo tamen accepit suam institutionem. Circa confirmationem vero a solo Christo est tradita et est crisma ex oleo et balsamo confectum de consecratione dist. v. ut ieiuni. Tamen confirmationis forma a Christo solo est data et tradita et est Signo te signo crucis et confirmo te crismate salutis in nomine patris et filii et spiritus sancti. Secundum articulum quis habet conferre sacramentum hoc. Nota solum primo quod in operibus artificialibus opera inferiora fiunt per artifices inferiores, superiora per superiores, ita in operibus spiritualibus opera que non possunt excellentia ultra statum communem spectant minoribus in prelatis. Summa vero opera pertinent ad superiores vel excellentiores reservantur in statu superioribus in pontificibus. Talia vero sunt confirmatio et ordo per que distinguuntur fideles in statu et ideo reservantur pontificibus. Alia vero non distinguunt sed unumquemque in suo statu perficiunt ut alia. Quod secundum ministerium et sustentacionem omnium fidelium datur ad perfectionem omnibus competentem ideo hii in statu inferioribus in prelatis committuntur. Item hec omnia que sunt necessaria saluti ut baptismus ideo in tali necessitatis casu committi possunt laicis. Que vero non ideo non omnibus conceduntur ut confirmatio et ordo. Tertio solis episcopis confirmatio committitur in Christo ut et de hoc est canon de consecratione dist. v. Manus vero impositionis sacramentum benedictionem tenendum est quod alius perficere non potest nisi a summis sacerdotibus nec tempore apostolorum ab aliis quam ab ipsis apostolis legitur et scitur perfectum esse nec ab aliis quam qui eorum tenent locum unquam perfici potest aut fieri debet. Nam si aliter presumptum fuerit irritum habeatur et vacuum nec inter ecclesiastica unquam reputabitur sacramenta. Quartum sed licet sacerdotes confirmant in Ytalia non tamen possunt crismare in fronte sed sacerdotes simplices ex dispensatione possunt crismare in fronte. Tamen Nota non videtur convenit et nobis de hoc in talo iure de consuetudine et est Glossa quod simplex sacerdos in capite crismat in parte superiori.

plenius ipsa per simplices sacerdotes committitur ne dum inuadere ... ad aliis sacerdotes ordinis conferre. Tertio articulo quibus ea que sunt ordinis non per sacerdotes inferiores delegari potest per papam, ut ... de consecratione dist. v. Primus articulus de questione scilicet sacramentum primo dicitur quod est necessitas salutis quod sacramentum ad aliquod ad bonum esse. Sicut alimentum est necessarium ad salutem corporis, sed medicina. Sicut baptisma et penitentia sunt necessaria ad salutem. Baptismus spiritualiter originale, penitentia spiritualiter actuale mortale. Tertio confirmatio est necessaria non sine qua sed per salutem tamen necessaria est purgatione ad et ... ita de consecratione dist. v. Spiritus sanctus in baptismo regeneratur ad vitam, post baptismum confirmamur ad pugnam et contra tribulationes certaminis sufficiunt regenerationis beneficia. Victuris vero necessaria sunt confirmationis auxilia. Quartum et si sacramentum confirmationis non sit necessarium in baptizato ad salutem quia ad esse necessarium tamen est quia ad bene esse. Quintum quinto sacramentum confirmationis non est necessarium simpliciter ad salutem baptizatis quia solo baptismo potest quis salvari. Augustinus puer ... decedit et baptizatus fuit ... sacramentum confirmationis ad salutem sed est necessarium quia per eum perfectam adultus non sit contempto hoc recipit. Unde illud dicitur illud de consecratione dist. v. capitulo Ut ieiuni. Dicitur victuris necessaria sunt confirmationis auxilia. Quartum sic per contemptum adultus sacramentum confirmationis contemnat tunc peccat mortaliter et dampnatur eternaliter. Et glossa capitulo de consecratione dist. v. Quia Christianus non est plenus Christianus. Unde tamen baptismus sufficit ut dicit canon ... de consecratione dist. iiii. Tertio quod est fidelis tamen tamen quatuor modis tria contempta distinguenda. Ad tertium dicitur quod confirmatio necessaria est adulto sic quod non contemnatur sicut intelligitur id quod habetur de consecratione dist. v. capitulo ... vbi dicitur quod confirmatio omnibus fidelibus est necessaria ut plenum Christianum inveniat. Vbi dicit glossa quod si contempnerent mortaliter peccarent hic de adultis. Nam pueris sufficit baptismus. Conclusio gloria quare.

V. In sacramento eucaristie continetur primum corpus Christi quod pro nobis fuit susceptum de matre

Virgine et dicitur quod verum corpus tamen id corpus inunctum et non unctum et id corpus apparet in diversis locis et in altari plurimorum. Ita ut idem est sacramentum de consecratione dist. ii. Prima et sunt verba Ambrosii dicentis

Anima coniuncta deitati volunt fiat in celo et
in terra / et est sic volunt enim fideles quod licet
figura panis et vini in altari videatur /
non tamen aliud est quam corpus Christi et sanguinis post
consecrationem credendi sunt. Quia ipsa veritas que fefellit
aut fallere non potest hoc est enim corpus meum pro mundi vita / et
ut mirabilius loquar non alia caro quam
que nata est de maria virgine / et passa sunt
in cruce et que surrexit de sepulcro. Constat tribus autem
primo autem de esse per quem non sunt prime
Circa hoc quidam heretici dixerunt quod in hoc
sacramento corpus Christi est ut res signata tamen non contenta
et sic dicunt hoc est corpus meum id est petra erat Christus
i Cor x. Sed contra Christus ait hoc est quod ibi est
corpus Christi ut res signata et contenta / Non enim
per sacramentum coniungimur deo coniungitur et unitur
sit coniungi sine virtute Christi sine contacto presencia
ut est persistus convenire / Apparet autem unum sacramentum
in Christo coniungimur in corporali presencia / non
tamen consideratur sic in aliis / hic autem quando facta
est in hoc venerabili sacramento / in Christo est verum corpus Christi
corporale quod prius sumpsit de virgine passum
in cruce et nunc sedet in dextera patris dei in celo
Secundus in sacramento eukaristie continetur verum corpus
Christi quod prius sumpsit de maria virgine
per quod nobis / Et quod tercium primo est alterum est
heresis Berengarius cum aliis suis sequacibus
dicitur Berengarius hoc tenuit de consecratione
dis ii. Ego Berengarius vel tenens / Corde
et corde profiteor de sacramentis dominice mense eam
fidem me tenere quam dominus et venerabilis papa
Nicolaus et hec sancta synodus auctoritate evangelica
et apostolica in tenendam tradidit in quo confirmatur
sed panis et vinum que in altari ponuntur post
consecrationem non solum sacramentum sed etiam verum corpus
et sanguinem domini nostri Ihesu Christi esse Tercio auctoritate
Christi Mathei xxvi Accipite et manducate
hoc est corpus meum / Item verba autem de
celo de summa trinitate firmiter credimus quod corpus
Christi et sanguinis in sacramento altaris sub speciebus
panis et vini veraciter continetur Quartum
sicut in altaris sacramento corpus Christi non est ut res
signata et non contenta in signo. Sicut in altaris
sacramento corpus Christi ut res signata simul et contenta
Item et quod in altaris sacramento corpus Christi sit
sacramentaliter / et tamen in celo ut in loco suo
locali. Secundus articulus de sacramento eukaristie
sit unum sed sunt prime. Eukaristia est sacramentum
et unum quia sunt alia sacramenta sed specie et tamen
secundum sanctitatem / et non specialiter continendo
veniens sed in actu ... quod excellentissimum

est omnium sacramentorum est eukaristia cum
sacramentum unitatis perfectionis Circa
hoc sciendum unum est simplex
de ideis quod sed indivisibile continue
et perfectione Unum indivisibile est quod
non dividitur nec actu nec potentia ut punctus
Unum continuum est quod est unum actu potentia
vero plura ut linea Unum perfectione est
id quod eius sui integritatem requirit diversas
ut domus vel calciamenta vel corpus
ad cuius integritatem diversa requiruntur
consistens tamen ex pluribus illorum ex pluribus integritatem
sit unum simpliciter / sic sacramentum altaris
est unum quod consistit plura requirit ita
tamen sunt unum spiritualiter per relacionem
ad unum cuius est perfectionis scilicet res
sanctorum spiritualem. Tercius sacramentum
eukaristie est unum unitate perfectionis
per quod nobis. Nota in primo articulo eukaristie
est unum divine gracie instrumentum
similiter licet sit plura materialiter. Secundum
licet in hoc sacramento sint plures partes
non tamen plures res. Unum sacramentum
eukaristie est una res sub pluribus signis
signis contenta. Tercium unitatem
sancti unitate effectus et contenti
Tercius articulus de hoc sacramento in veteri
testamento sit prefiguratum. Nota quod tria
sunt nova lex ... sic habuit ad ve-
terem legem / quod omnia sunt in veteri figura
rerum legis non contra, omnia ut in novo
primum et ordo Unum igitur est quod prima
de actio vel virtutis / materiam actionum naturalium
tradit traditur spiritualem ad cultum
Dei in hoc autem lex in omni lege
requiruntur / quod omnia sunt in figura sed non
in re sed in presencia ut baptismus
eukaristia Unum igitur est quod ista duo sunt
necessaria primo vite spiritualis baptismus
generandi ad vitam / eukaristia consumatur vitam
/ Quia autem nec fuerunt in re nec in figura
in consumatione ... tamen Unum
igitur est quod sunt sacramenta perfectionis unum
pertinens ad perfectionem quod scilicet consumatio
aliud ad perfectionem que scilicet eterna
vivendi / Tercio sacramento eukaristie prefiguratum
est in veteri lege per quod nobis. Secundum
primum sacramentum eukaristie est signatum et signum
rei ... quod hoc sacramentum
dispensatum est ad corporalem ...
signatur in veteri lege
Item hoc sacramentum plura signa

&

precesserunt in lege veteri. Primo oblatio misse
Abel ad quem respexit deus Genesis iiij°.
Ergo hic sacramentum nostrum deo acceptabile fuit.
De consecratione distinctione ii. v. / Secundo vinum quo Noe
inebriatus est Genesis ix°. Ergo hic sacramentum est
vinum celestis vel quo inebriantur anime.
Tercio oblatio Melchisedech qui Abra-
he panem et vinum obtulit Genesis
xiiij°. Ergo in hoc sacramento ut sacerdos sub
specie panis et vini obtulit. De consecratione
dist. ii. [illegible] Quarto frumentum [illegible]
[illegible] quod providit Joseph tempore egypti
Genesis xli°. Ergo hic sacramentum ut providit
animabus in egypto id est in tenebris huius seculi
degentibus [illegible] De consecratione dist.
ii. ca. [illegible] Quinto esus agni paschalis
carnes scilicet cum sanguine tincti ab
exterminatore erant liberi Exodi xij°.
Ergo in hoc sacramento continetur verum
corpus Christi per cuius sanguinem a diabolo
sumentes liberantur. De consecratione dist. ii. [illegible]
Sexto manna quod sumentes [illegible]
[illegible] Exodi xvi°. Ergo hoc sacramentum
continens que sumentes [illegible]. De consecratione dist.
ii. [illegible] Septimo panis
subcinericius [illegible] cuius comestione
Helias ad montem dei pervenit. iii
Regum xix°. Ergo hoc sacramentum [illegible]
ad celum [illegible] in hac [illegible]
Octavo farina [illegible] in ollam
[illegible] misse amare [illegible]
[illegible] iiii Regum iiii°. Ergo hoc sacramentum
de celo descendens nostras amaritudines
[illegible] dulcorat. De consecratione dist. ii. Nono
[illegible] alimentum panis et vinum a
deo de celo missum [illegible] ne deficeret
iii Regum xvii°. Ergo hoc sacramentum [illegible]
[illegible] vita [illegible] Psalmi [illegible]. [illegible]
[illegible] in [illegible] vera [illegible]
ad [illegible] [illegible] naturalis [illegible]
corporis [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] corpus [illegible] et non [illegible]
[illegible] implicatam [illegible]
non [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] corpus [illegible]
sacramentaliter in [illegible]
sine implicacione [illegible] corpus [illegible]
[illegible] et non [illegible] Et quod plus
est [illegible] corpus [illegible] ad [illegible]

Quomodo accipiens sacramentaliter
et spiritualiter sacramentum eukaristie

communicet debet accedere [illegible] quod non est ut per [illegible]
apostolos communicat Mathei xxvi°. [illegible] communi-
cati actio est nostra instructio. Instructio
et per devocionem [illegible] imitari ne [illegible]
separemur dist. [illegible] [illegible] quod [illegible]
in altum [illegible] in dist. [illegible] Et de consecratione
dist. ii. [illegible] quod [illegible] non nisi a
ieiunis hominibus sunt celebrande. De consecratione dist.
i. [illegible] quod [illegible] evenit
tres [illegible] De quesito. Quare non [illegible]
primo. Duplex est ieiunium scilicet nature et ecclesie
ieiunium nature dicitur privacio comestionis seu
[illegible] quo quis ieiunus dicitur
[illegible] et si [illegible] in die plures
[illegible] ieiunium ecclesie est quo quis ieiunat
[illegible] in die semel comedit. De primo [illegible]
ieiunio [illegible] quod [illegible] a ieiu-
nis non [illegible] et in diebus ieiuniis
et in aliis missa celebratur. Conclusio
accipiens sacramentum eukaristie regulariter ieiunus
debet accedere [illegible] quod non [illegible] regula
quod casualiter potest accedere non ieiunus. Et
de hoc sunt tres casus. Primus in infirmitate
[illegible] detentus ut in mortis articulo constitutus
potest licite sacramentum eukaristie accipere non ieiunus
[illegible] per [illegible] De consecratione dist. [illegible]
et dist. [illegible] [illegible] [illegible]
De corpore [illegible] [illegible] quod [illegible] hoc sacramentum
[illegible] [illegible] in via nos reficiens
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] dist. [illegible]
[illegible] [illegible] illis [illegible]
[illegible] ut [illegible] ad [illegible]
Secundus casus est in die pasche [illegible] sacerdos
sunt corpus Christi [illegible] non ieiunus [illegible]
[illegible] illo die [illegible] sub specie panis
[illegible] in calice sunt corpus Christi
[illegible] est quod vinum [illegible] descendit
in ventre [illegible] illa [illegible] eukaristie
[illegible] et [illegible] licite illo die [illegible]
non ieiunus [illegible] [illegible]
[illegible] sacerdos infirmus [illegible]
[illegible] accipit non ieiunus corpus [illegible]
[illegible] contingit quod sacerdos
in calice fundit aquam [illegible] et vinum
[illegible] non [illegible] ad [illegible]
et tunc [illegible] tenetur [illegible] [illegible]
recipere. De con. dist. [illegible] [illegible]
[illegible] misse [illegible] suspenditur
et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] tenetur sumere de novo [illegible] non
ieiunus [illegible] aquam [illegible]
[illegible] [illegible] Secundum [illegible]
de [illegible] modis [illegible] sumendi

et sacramentum. Non sunt igitur manducandi manducat
deinde christum tantum sumit sacramentum, nec accepte memo
riatis, nec tamen qui manducat, nec modo man
ducandi. Hec parte manducantis sic manducans
accedit bene dispositus et sic dicitur manducare sa
cramentaliter et spiritualiter. Aut non et sic di
cetur manducare sacramentaliter tantum. Ex parte rei man
ducate sic aut enim manducat sacramentum et
rem eius, et sic manducat sacramentaliter vel
rem signatam et non contentam, et sic spiritualiter.
Ex parte modi manducandi sic quia enim sumitur
sola corporis ore corporis, et sic manducatur
sacramentaliter. Vel cum ore cordis, et tunc spiritualiter.
Ratio quia ad sacramentum eukaristie accedunt
quidam sacramentaliter, quidam spiritualiter, quidam sacra
mentaliter et spiritualiter, et quidam nec spiritualiter
nec sacramentaliter accipiunt, scilicet ex nobis. Et primo
sacramentaliter et spiritualiter sic communicantes
in gratia. Sacramentaliter et non spiritualiter sic
communicantes in peccato mortali. Spiritualiter et
non sacramentaliter sic antiqui in gratia ve
lentes communicare sed non valentes. De quibus
de consecratione distinctione ii. cap. quid. Sed nec sacramentaliter
nec spiritualiter sic bestia. De quibus de conse
cratione distinctione ii. cap. Qui bene. Item in primo spiritualiter
manducare est Christo et ecclesie incorporari per modum
verbi credendo. Secundum spiritualiter manducare est
perceptio digne sacramenti in viva fide formata
credere. Item in spiritualiter tantum manducare
potest absque sacramenti perceptione. Et quod patres
antiqui manducaverunt tamen Christum per modum
verbi sed non per modum sacramenti, qui crediderunt
fide formata. Et quia sic tale manducare
est patribus dentibus premere et sumere sub corpus
rem contentam sed non signatam. Et qualis ergo sic
suscipit sacramentum et rem in eo contentam vero
sed non rem signatam. Et de duplici de utilitatibus
huius sacramenti digni huius sacramenti. Non sunt primo sic
ad salutem vite corporalis ita ad salutem
vite spiritualis. Aliquid est necessarium dupliciter, vel
sine quo non est salus, vel ad quod indiget
ventura salus. Primo modo dicitur eukaristia non est
de necessitate salutis. Sed in casu quo statuit ecclesia
tunc est de necessitate salutis sicut est ecclesie sacramentum
Et istud magis quod omne sacramentum sicut signum
et talia que iuris sunt impedimentum ex parte
sumentis. Istud quod sicut ut sacramentum manducare
sic recipiendis duplices utilitates sic
ex ligni vite. Apocalipsis
cum xii sunt utilitates ligni vite. Et
ver. Ubi xii sunt utilitates et fructus
spirituales huius sacramenti quia continet in se
spirituales bonos primo sustentat
inebriat, inflammat, nutrit, sustentat,
roborat, reficit, spirat, purgat, reficit
vitam dat et venit. Confirmat fidem
minuit fomitem, remittit...
a patribus effectus in manducare arbore
et in comparatione ad rem eius in se
dicitur sed quod sit de bonis quod ad
dependentiam quo ad sentire desiderare
quod ad operari roborat. Ad comparatione et
comparationem rerum malarum sed quod sustentat
tunc terminat et denique impulsum
remittit ardorem concupiscentie carnalis
purgat peccatum veniale. Ad comparatione
ad eum qui per Christum passus sit confirmat
fidem, auget spem, inflammat cari
tatem et perficit unionem. Ad militie
multas utilitates prestat, accumulat quia
sacramentum eukaristie digne manducatum
sed ex nobis. Deinde primo in talem
complectitur quia sacramento eukaristie
digne recipitur. Item maius fortis
efficitur quia sacramento eukaristie recipitur
et hoc peccatum veniale remittitur et
qui in sacramento eukaristie digne recipitur
et contra quia ad inferna gehenne
primo ad eternam vitam. Deinde in
omnibus Christi et imitatores ad celum
in quo volunt se mittat. Nam in eo
quod sacramentum sumit debet per crimen
volunt nos mittat ut
nos et faciamus hoc. Sic hoc sicut
ut quia sumens mereri et implere
meretur vel ut habet in fine de
con dist. ii cap. Respondet ut in hoc
sacramento confirmat ordinat cum pastore
veteris legis et agni paschalis.

V sub speciebus panis et vini
veraciter continetur corpus et san

guis Christi. Et arguitur quod sic per apostolum
Ad Corinthios xi quid dicit panis quem fran
gimus communicatio corporis et sanguinis
Christi est, et est de firmamento ecclesie. Firma
fide tenemus quod sicut verba dicit in corpus et
sanguis Christi in sacramento altaris sub speciebus
panis et vini transsubstantiatis pa
ne in corpus et vino in sanguinem
potestate divina continetur. Item quod contra
alterum est Christus qui dicit de regibus
qui dum ad illud sumendum veniunt
ad prandium parit. Augustinus super Iohannem qui
nunc in illum credidit quare putat
posse salute non duci nisi prius
corpore comparatione corporalem
et ponens sub sacramentum plus derogat
cum confirmat fidem. Et quia sicut sunt
eorum ... primo aliud ... sicut

sub quantitate sua. Propter quod dicunt quidam
quando dicitur quod corpus Christi est in alta-
ri sine quantitate secundum substantiam solum
quia est ibi ut cibus spiritualis et ut
tamen transsubstantiatis substantiis panis. Alii
dixerunt verius et quantum quia ibi est
corpus Christi quantum, sed non modo quantitativo, quia
licet ibi sit corpus quantum non comparatur
ad spatium ut quantum continens. Unde licet ibi sit
[illegible] tamen ubi clauditur sua illum
modo. Ita quantitas sit quantum non tamen
ubi quantitative comparatur locum sicut prius
facit ut ignis sit tamen non [illegible] cum
[illegible]. Dicendum quod sub speciebus
panis et vini quo ad quantitatem vere
ut continetur corpus Christi. Patet quia non habet locum
secundum sub speciebus panis et vini continetur
corpus Christi in eorum acceptione quo-
quantum et per consequens locum localiter et pro-
funditur. Item in sacramento altaris sunt
omnia quantitative. Respondeo quod aliquid
[illegible] corpus Christi sit ibi vocatur in loco. Sed
secundum primo corpus Christi comparatur ad spatium et
ad locum spatii. Ad spatium non comparatur
ut ad locum sed ut ad [illegible]
continentium. Sed ad locum spatii comparatur
ut ad locum tamen per accidens non per se
quia non secundum se sed specie mediante. Sed [illegible]
comparatur ad corpus et ad locum corporis
sed ad corpus ut ad [illegible] non ad
locum quia locatum est a loco sepa-
ratum esse. Ad locum vero corporis specia-
tur quia mediante corpore locus non signa-
tur locato per se non per accidens sicut
locus hominis consignatur corpori non autem
[illegible] loci spatii consignatur spatium non corpori
Christi per se nisi per accidens. Dicendum quod sub
speciebus panis et vini continetur
vocatur corpus Christi non ut locatum in loco
sed ut signatum in signo. Patet quia non habet
[illegible] secundum species panis et vini sunt
signum corporis [illegible] sibi ipsis [illegible].
Item species panis et vini non sunt
loci per se corporis Christi. Corpus enim non
est in specie ut in loco, quia locatum
comparatur ad locum secundum quantitatem primo et per
se, et substantia non replet spatium occupat-
tum locum primo et per se nisi mediante quantitate.
Corpus non comparatur ad spatium in quo substantia est
quia substantia primo et per se et substantia panis
in substantiam corporis Christi conversa [illegible]

[illegible] non est nisi ibi ut est per accidens [illegible] nullam quantitatem
mutatam sine substantia. Quod non est in specie ut in loco,
immo quia nec quo ad quo locatum est in loco. Quoniam
substantia locati est in loco mediante quantitate, quae primo
comparatur ad locum et per se. Quantitas vero corporis Christi vere
est sub specie mediante substantia. Contra: vere in loco per se
spatii corporis Christi est locus per accidens [illegible]
[illegible] ideo est locus per se et per accidens [illegible]
Utrum Christus [illegible] determinatur in partibus divisis. Videtur
secundum primo quod Christus est secundum omnes, quia est totus
in tota hostia integra et totus in singulis
partibus divisis sicut apparet imago in singulis
partibus speculi fracti. Sed utrum sit in singulis
partibus hostiae integrae. Dicunt quidam quod ipse est
in singulis partibus hostiae integrae potentia non
actu, sed per fractionem potentia illa reducitur ad actum
sicut punctum est in singulis partibus lineae potentia
non actu, quia ratione divisi [illegible] per divisionem
in actum reducitur. Alii dicunt verius quod sicut
tota anima est in qualibet parte corporis ita totus est in
quacumque parte hostiae, quia ibi omne esse secundum partem
[illegible] et manum in alia parte quia est
plus. Dicendum totus Christus est in tota hostia et in
singulis partibus hostiae divisis. Patet quia non [illegible]. Item
secundum [illegible] corpus est sic et sic in pluribus locis sacra-
mentaliter. Item [illegible] corpus Christi fracti totus est
in qualibet parte [illegible] totaliter continetur. Contra licet
Christus sit in uno loco naturaliter quia in caelo, et tamen in
pluribus locis sacramentaliter. Et dicendum primo quod sicut
filius dei per naturam habet triplicem modum existendi
in rebus, quia est enim in creaturis per [illegible]
in mente per gratiam, in natura assumpta per unionem,
ita corpus Christi habet triplicem modum essendi. Primum in
caelo localiter per [illegible]; in altari sacramen-
taliter; [illegible] naturale est in [illegible] tamen
loco. Secundum esse [illegible] non est in loco. Secundum esse
sacramentale est in pluribus locis. [illegible]
[illegible] in quo multa miracula
[illegible] secundum quod est unum miraculum
[illegible] nec angelus ut [illegible] ad corpus secundum quod
[illegible] multa alia miracula [illegible]
[illegible] sic sit in pluribus locis et quod
[illegible] nulli alii creaturae competit nulli competit
esse in pluribus locis. Dicendum quod [illegible]
[illegible] ad [illegible] non [illegible]
[illegible] Christi [illegible]
aliter [illegible] per regulas [illegible]
[illegible] et dignitatem. Capitulum

Utrum vera substantia panis et vini sit
mutata conversione tamen verum [illegible] sacrificii 11 R

Et ad quod est dicitur hec sola panis et vini sit
hoc sacramentum quia ... consecratur ista species ex his
hic non posset determinare aliquam certam in materia
de nocte hic materiam corporis Christi unde per verba domini de
cepit Ihesus panem etc. Et dicit Ambrosius li-
bro de sacramentis. Et habetur de consecratione distinctione ii. panis
panis est usitatus ante verba sacramentorum ubi accesserit
consecratio de pane fit caro Christi. Quod vero
[illegible] aliud sit sola panis et vini ma-
teria in hoc sacramento. Et ratio. Quia ma-
teria est de primis sola cum sit [illegible]
illius de quo nunc dicitur in ii physicorum unde per ipsa
sola continentur materia sacramenti in altari ...
sola panis et vini. Et ratio transsubstantiationis
facta est de similibus [illegible] ubi dicitur
transsubstantiatur panis in corpus et vinum in
sanguinem [illegible] quia sola [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] de [illegible]
Aqua non sunt prime [illegible] [illegible]
significationem et usum et sunt [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] huius sacramenti [illegible]
huius sacramenti. Et [illegible] aque [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] significatio
[illegible] et [illegible] sunt quod [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] aqua in passione [illegible] [illegible] [illegible]
fuit [illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]
hoc [illegible] [illegible]. Alia [illegible] quod [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] corporis et anime [illegible] ubi [illegible]
significari. Conclusio [illegible] sola panis et vini
est materia [illegible] huius [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. Et [illegible] est [illegible] panis et vini spi-
ritualiter in se continet. Nam panis corporalis
[illegible] [illegible] [illegible] panis [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
unde dicit Ihesus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] cum iste [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] sacramentum [illegible] digne [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] multi [illegible]. De consecratione distinctione ii
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] de consecratione distinctione ii [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] panis [illegible] [illegible] est
debita huius sacramenti materia. De consecratione distinctione
ii [illegible]. Et [illegible] [illegible]. Et [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] est panis [illegible]
non est debita huius sacramenti materia [illegible] [illegible]
non [illegible] de [illegible]. Et non est panis. [illegible]
licet quod sacramentum in fermento posset confici
qui tamen faceret mortaliter peccaret. [illegible]
[illegible] [illegible] est [illegible] huius sacramenti
ad [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] sacramentum non posset confici nec de ace-
to nec de lacte nec de [illegible] nec de cer-
visia nec de aliquo liquore alio vel
de vino artificialiter facto. Ipse [illegible] [illegible]
[illegible] de [illegible] [illegible]. Quia est vinum de vite
[illegible]. De consecratione distinctione ii [illegible] [illegible]
[illegible]. Secundus articulus de [illegible]
aque [illegible] sunt [illegible] [illegible] sunt de [illegible]
huius sacramenti [illegible] de necessitate [illegible] [illegible]
sine [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sunt de [illegible] [illegible] [illegible] sunt [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
sine [illegible] [illegible] et vinum de vite
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sine
aqua posset confici. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
significatum. [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] modicum aque debet
apponi. Et si non [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. Et [illegible] [illegible] [illegible]
de consecratione distinctione ii et [illegible] [illegible]
[illegible] si in calice aqua non apponetur
[illegible] sacramentum [illegible] [illegible]
aqua non est de necessitate huius sacramenti
[illegible] [illegible] [illegible] aqua [illegible]
[illegible] non [illegible] aque si non [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] aqua [illegible] [illegible] ut [illegible]
[illegible] [illegible]. Et vinum [illegible] [illegible]
non [illegible]. Et aqua est [illegible]
[illegible] huius sacramenti. [illegible] [illegible]
[illegible]. De modica aqua apponenda
est [illegible] [illegible] de [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]
aque vino [illegible] [illegible] [illegible] vino
in sanguinem [illegible] transsubstantiatur
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
de celebratione [illegible]. [illegible] de hoc
[illegible] [illegible]. Et ista
[illegible]. [illegible] [illegible] de [illegible]
[illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et in [illegible] [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] non
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. Et [illegible] vel [illegible] [illegible]
vel in [illegible] [illegible] [illegible]

nec in aliam mater[iam] alterius corporis trans[mutatur] ... [illegible]

[illegible]

V eukaristie accidentia sint in sacramento sine subiecto existentie etc.

[illegible]

ibi aut velud secunda est in scriptura x^a q non
pt esse sterilitas animi actualis. Tercium et
si quantitas existit in hoc sacramento sine subiecto
actuali, est tamen in subiecto aptitudinali,
apta enim est illa quantitas inesse subiecto
naturaliter. Quartum contra [illegible] dicentes accidentia
eukaristie esse in forma substanciali panis
vel in sola eiusdem actus. Sed contra quia illa
forma substancialis panis non manet. [illegible]
per [illegible] colorem [illegible], non est aliud apta
esse in se actus. Secundum articulum totius
species eukaristie patitur fraccionem. Non sequitur primo
[illegible] fractio est quedam divisio que est passio quantitatis
ut est quantum, in sacramento vero eukaristie est de
quantitate per medium quantitatis ut species, atque quantum
sed non per medium quantitatis. Secundo divisio illa fit
in speciebus non in corpore Christi et si corpus
[illegible] scilicet illis speciebus contentum non posset fra
ngi, illic tamen species patitur fraccionem quia est [illegible]
[illegible] per medium quantitatis [illegible] ex notabili
Tercium primo species eukaristie patitur fraccionem [illegible]
postmodum dum species [illegible] fractio [illegible]
specierum fundatur in quantitate vel in subiecto.
Quartum sacramentum eukaristie est sacramentum unitatis
corporis mistici et non pignum. Tercius articulus
quis sit effectus huius sacramenti. Non sequitur primo
effectus principalis huius sacramenti est similis
ex similitudine ad materiam eius [illegible] ad modum
sit alimentum, effectus eius est sicut effectus ali
menti, sicut ergo per alimentum corporale
fit reparacio substancie deperdite [illegible], et
addicio quantitatis crescendo, sic virtute huius
spiritualis alimenti fit reparacio defectuum
spiritualium ut venialium et augmentum
virtutum ut [illegible]. Secundo effectus
[illegible] huius sacramenti est unio non de novo
facienda sed augmentanda, [illegible]
hoc sacramentum unitatis [illegible] dissimilia
sicut [illegible] venialia vel augmentum
virtutis impediunt [illegible] impediunt
augmentum et fervorem caritatis. [illegible]
[illegible] tollit venialia [illegible] dispo
sicut impedientes a forma introducenda
tenda augmentum igitur [illegible] est effectus
[illegible] huius sacramenti [illegible]
[illegible] hoc sacramentum tollit ve
nialia [illegible]
si in sacramento confirmacionis datur augmentum

virtutum ad resistendum malo in hoc
vero sacramento ad profectum in bono. [illegible]
[illegible] hoc sacramento [illegible]
[illegible] in caritatis augmentum. Tercium
si debito modo hoc sacramentum frequentaretur
[illegible]
[illegible]
[illegible] si hoc sacramentum frequentaretur
[illegible] in primitiva ecclesia ut
[illegible] divine [illegible]
fidelibus, sed per [illegible] caritatis et de
[illegible] consurgunt tamen [illegible] sicut
in festo penthecoste et natali Domini
[illegible] non frequentaret saltem
[illegible] in anno [illegible]
[illegible] caritatis amplius [illegible]
[illegible] saltem [illegible] in anno saltem
in pascha communicent. De peccatis et
De [illegible] quod est ad [illegible] hoc [illegible]
[illegible] sed [illegible] quadragesime
[illegible] in quo est vel [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] est [illegible] actualis vel aptitudinalis
[illegible] actualis inheret subiecto
[illegible] actualis [illegible] est subiecto
non actualis [illegible] inheret [illegible]
[illegible] tamen aptum est inherere [illegible]
[illegible] sola [illegible] aptitudinalis

Quomodo impediatur huius sacramenti efficacia ex parte [illegible] malicia 13

[illegible] per [illegible] 141 [illegible]
ubi [illegible] de illo sacramento [illegible]
[illegible] amplius [illegible] malicia
malicia [illegible] nec [illegible]
[illegible] nec [illegible] sed [illegible]
[illegible] dat [illegible]
[illegible] per illud [illegible] in [illegible]
sacerdos [illegible] eukaristie [illegible]
in lege [illegible] eukaristie [illegible]
[illegible] non vitam et [illegible]
[illegible] et non [illegible]
De [illegible] in [illegible]
[illegible] non [illegible] esse [illegible] et
[illegible] 141 [illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] 141 [illegible]
[illegible] est malus [illegible] et [illegible]

quod aut consecratio non est consecratio igitur
est falsum In decretis habentur tres alie
Primus quibus possit contra consecrare
Secunda non consecrare contra ut tale
simile soli deus conferunt et nulli alii per
conceditur sicut ut tale ministerialiter vel
ministerialiter per conceditur communi hominum Et enim
deus ordinavit et hec hominum contra
facere per communi deum conceditur Tamen absolute
quod possit alterare facere sic quod intendit
Alia de posse ordinate consecrare prelatus
enim recipiunt in posse ordinate
consecrare quod in posse illud facere absolute
Et enim ex parte ministri requiruntur
tres conditiones Prima quod talis sit sacer-
dos vel de forma ecclesie Secunda ubi di-
citur hec sacerdos non potest consecrare nisi sacerdos
rite ordinatus Ex quo sequitur quod nec
angelus nec virgo maria possit consecrare
Sed quod possit una consecrare presbitera
sed quod sit plenarie forme verborum
consecrationis non potest consecrare ut habetur
de celebratione missarum Aliud mete-
tur quo patet quod nullus nisi per hec
sacerdos consecrat Tertia conditio quod possit
habere intentionem debitam faciendi id quod ecclesia
in hoc sacramento intendit facere Habet enim
eodem non primum in hoc sacramento sicut ceteris
omnibus aliis sacramentis requiritur ut dictum
est supra dist. Tertia conclusio consecrare
competit soli deo ut tale principaliter conceditur
tamen sacerdoti ordinato consecrare intendenti ut
tale ministerialiter patet et nota Secunda
Sacerdos degradatus et si non deinde tamen
de facto potest consecrare Patet quia sacerdos de-
gradatus ex quo non perdidit consecra-
re licet degradetur et privilegio cle-
ricali non tamen ordine seu caractere
Tertia sacerdos hereticus vel non
potest consecrare quod deficit sua intentione
Tamen sacerdos si non intendit illud quod
ecclesia non potest consecrare Tertio hereticus
et si est dignus vite merito non potest
tamen consecrare ut hoc sacramentum possit consecrare
Contra hereticus in forma ecclesie consecrare
intendit de facto consecrat si non vero
intendit nil facit Octava et si hereticus
tamen possit de facto consecrare non tamen potest
excommunicatus et excommunicatus excommunicare
non potest Nona dicit quod
est beneficiare est ordinis exigentia

in iudicationibus quod de quod consecrat quod non habent
non dat Secundus articulus de consecratione Non sunt
Primo ministris sacramentorum communiter consecratis
ab aliis consecratione manifesta et non non
potest per signa exteriora sicut quod de
possibilitate consecrationis ut prelatus vel prelatus ministrorum
de veritate ministrorum est bonitas de ordine
Secundo non impedit sacramenti efficaciam
ex parte consecrantis malitia Tertia
primo si malus sit bona elemosina
ministri per malos sacerdotes per consecrare et dare
quia ex consecrare licet non meritum vite
sacerdos malus licet quoad meritum vite sit
malus tamen quoad consecrationem sacerdotale
est melior Secundo licet consecrans non sit
in malo sacerdote ut in capitulo est tamen in eo
ut in ministerio Tertio tamen bonitas
sacerdotis boni sed mali quoad consecrationem licet
non quoad vite meritum Tertius articulus quibus
possit consecrare Primo in hoc
sacramento sicut in aliis quae sunt essentialia et accidentalia
Essentialia sunt quatuor scilicet materia panis et vini
forma verborum intentio ministri Alia
omnia accidentalia sunt pertinentia ad decorem
et solemnitatem sacramenti et in illis non est eo
modo agendum sicut circa alia
de essentialibus committitur consecratio et peccatum
non circa de accidentalibus peccatum non est consecratio
sunt peccatum committitur Conclusio
licet quod committitur de accidentalibus non
consecratio sacramenti si tamen de essentialibus committitur
consecratio consecrare sacerdos per contrarium
sacramento contra consecrare efficiat seu recipientibus
si materia panis et vini committitur Primo sacramento
contra consecratio efficiatur si forma consecrans verborum
non exprimitur Secundo sacramento contra consecratio
efficiatur si a laico celebretur Tertio sacramentum
contra consecratio efficiatur si intentio actus non
fuerit Quarto si quibus sacerdos absque testibus
celebrat verum non efficitur nec sacramentum ipsius
consecratio Habetur Unde quod hec non exprimitur
quod non est ... est pene non exempla
de ut in via ... Sexto consecratio
quod est falsum ad intentionem consecratio ad contra
tenetur quod si de sacramento forma non de essentia
quae sunt de forma exempla facta conveniunt
non de essentia non bonitas vel ministri de
essentia est non de forma nam est de forma et est
de ea Bonitas autem ministri est materia si dicitur
non invenerat sacramentum Ad illud quod maledicam
etc. mali consecratio dei consecrando et cum non
meretur benedictionem dei sed maledictionem
qui celebrat communicat et bibit indi-
gne iudicium sibi manducat et bibit etc.

18 Utrum sacramentum salutaris penitencie requiratur necessario ad deletionem criminalis culpe. Et arguitur quod sic per illud Luce xiii° Amen dico vobis nisi penitenciam egeritis omnes simul peribitis. ergo requiritur quod aliquis sine criminali macula decedens periret. Secundo sic quia quis vera/ in eternum ad se offensus per remittere offensam absque hoc quod offendens peniteat ergo magis deus cui est summe inimicus. si remissa offensa ei deo per peccatorem est deleta culpa seu macula. ergo sine penitencia per deleri. [illegible] Contra ... [illegible] aliquis penitencia sit virtus seu sacramentum. Responsio non sunt termini quia penitencia est ... duplex ... ut recipientes nomen [illegible] aliter penitencia recipit ... [illegible] et sic penitencia est sacramentum. Alio modo sicut ... [illegible] medicale penitencia interiori ... emendacione peccatum quod fecit. et hec tria ... que sunt in peccato ... ad ... sicut ... monet ... vel ... et sic est virtus ... actus omnes ... actus peccati et contra actus ... de qua sit emendacio ... [illegible] que sunt in peccato et sic est passio. Secundo et sic penitencia interior sit virtus penitencia tamen exterior est sacramentum ... ad deletionem ... remissionem ... penitencia est virtus ... penitencia est actus ... emendacio ... penitencia est passio ... deletionem ... penitencia est sacramentum ... remissionem peccati. Sed ... [illegible] non sunt termini ... et virtus ... in nobis ... [illegible] ... efficiens ... pro peccato ... preterita ... pro futuro ... et est ... in ... [illegible] ... remanent ... penitencia virtus et ... penitencia sacramentum ... aliter et aliter. Nam penitencia sacramentum hic operatur instrumentaliter ... si penitencia virtus est effective et per actus ... remanens vel ... Non enim ... peccata ... nisi peccatum in penitencia ... si ... virtus ... [illegible] ... actus ... in ... [illegible]

et in ... [illegible] ... operatur ... peccatum est in ... peccati ... intendit ... et ... [illegible] ... necessario penitencia que est virtus ad deletionem ... culpe criminalis non tamen penitencia sacramentum necessario requiritur ad delendum in ... peccatum nisi ... sit ... peccatum in ... ad ... peccatum in ... delendum necessario penitencia que est virtus requiritur secundum Augustinum in ... De ... [illegible] ... sacramentum ... per ... fidem ... nisi penitentiam ... vetus ... remissionem peccati ... novam ... ad ... penitencia ... vite i. peccati ... ad delendum in ... peccatum non necessario requiritur penitencia que est sacramentum ... baptismus sine ... penitencia ... omnem peccati maculam ... baptizatus statim moreretur ... ad ... ut ... De ... non baptizato ... debitum ... [illegible] ... necessarie sine ... ad ... morientis salvabitur ... talem ... peccati ... absolutus ... hic ... Secundo ... oportunitate ... penitencia est necessaria ad delendum maculam criminalis culpe ... [illegible] ... non sufficit ... facultas ... [illegible] ... ad ... tenetur ... penitencia remittat penam et culpam. Non sunt termini sicut ... [illegible] ... peccatum ... ab ... amicitie ... effectum debitum ... impedit et ... ... [illegible] ... restitutione et ... restituta amicicia ... statim ... sequitur ... ablata ... promissum ... penitencia ... remittat culpam et penam ... culpam non tamen penam ... culpa ... et pena ... remissa ... culpa et ... in ... finalis ... ingressum

x

actu et delectabili. Respondeo quod praedestinatus ma-
nens in peccato mortali semper salvabitur, numquam
sine culpa et poena pereuntis adeo de-
lectatur ut nec poena in praesenti nec poena purga-
torii in futuro. Ratio eorum quod est valde
admirationi contrarius sic ad actum indu-
citur quod deus de sua potentia absoluta posset
remittere offensam absque aliqua poena
sed offensam et de poena condemnata et per-
mittere quod quidem recipiunt poenitentiam.

19 Utrum peccator per actum salu-
taris penitentie possit satisfacere

pro uno peccato et non pro alio. Et arguitur quod sic, quia
satisfactio curat peccatum et curatio pecca-
ti non fit sine gratia. Gratia vero non compatitur
secum ullum mortale peccatum. Ergo non potest
fieri satisfactio de uno peccato sine alio.
Et quod sed contra alterum ... cum non
habet contrarium ad unum unum placari
sine alio. Ergo unum potest tolli sine alio.
Item quaeritur utrum in deceptione committatur ...
primus. Utrum homo possit deo satisfacere.
Respondeo non secundum primo sic homo aliquid
facere deo nisi ex proprio ad alterum
admittendo. Sic et satisfacere deo nisi
deo reddat ex proprio. Alias non est ad
minus ... Ergo quod homo ad admitten-
do alterius ... unum ... multum inspirat
... penitentibus satisfacere potest
per se non potest nec hoc attingit aliquid ad
eum homo deo facit debitor est ... ratione
beneficii recepti ratione cuius tenetur ad
gratiarum actionem. Et ratione peccati commissi ex
quo tenetur ad satisfactionem. Sed neutrum
horum debitorum attingit ab eo aequi-
valentem aequivalentiae. Quod hoc est impossibile
sed aequalitatem proportionis proportionaliter ad ... compleri
sicut Magister sententiarum philosophus in Ethicorum
libris de hominibus qui sunt ad deos et
parentes obnoxii tenetur homo ad aequivalens
sed ad possibile. Octavo licet homo per actum
salutaris penitentie non possit satisfacere
deo per se potest tamen eo ... admittendo non
satisfactionem aequivalentiae sed ...
... Tertio in summa habita dei
gratia potest deo reddere tantum bonum quantum
malum fuit peccatum suum per se. Quod talis
potest reddere deo dilectionem caritatis ma-
gnitudine cuius actus crevit et quae est tanti
boni quantum peccatum fuit malum. Quartum
peccator satisfacere dei misericordia potest tamen

bonum facere quantum malum est peccatum probatur
Anselmus Cur deus homo capitulo xxiii
Utrum voluntatis mala non est magis mala
quam voluntas bona, quia illa est potior
quae vult rapere quam illa quae vult miseri-
corditer dare et bona. Quarto peccator non potest
se aliquo aequivalentes pro suo peccato reddere, sed quod
quod homo impedit deo bonum est debitum deo
scilicet rationem creaturae rationalis et gubernationis
Tertium et si peccator potest deo tantum bonum quantum
malum est peccatum reddere, non tamen pro peccato quoniam
quod ex se potest satisfacere, quod non potest quia pro peccato
... bonum dare alias indebitum sed non sufficit
... Quintum peccator de commisso peccato potest
facere deo non ex se sed ratione sui displicentiae
peccatorum bonum utile pacis ... sed alias
non sufficit debitum. Quaeritur utrum de ipso
non secundum primo peccata ex parte conversionis deviunt
et ex parte aversionis conveniunt. Quod aversio a
bono ex parte enim aversionis magis patet
ratio offensae quam ex parte conversionis. Quod peccatum
non est ut dicit Augustinus appetitus mutabilis
boni sed defectus melioris. Et satisfactio non
tollit offensam quod tollit aversionem. Ergo est
impossibile potest cum quae est simul in parte
aversionis simpliciter ... et in parte non
est quod tollit tamen offensam nisi per restitutionem
amicitiae. Amicitia vero non potest restitui
eodem manente alio quod amicitiae tamen
eidem est ac si homo de una alapa a domino
data satisfacere vellet simul dederit aliam.
Secundo peccator per actum salutaris penitentiae non
potest pro uno peccato et non pro alio satisfacere probatur
ex Augustino Quarto in summa licet peccata non sint
connexa in cenaca et in effectu conversionis
sunt tamen connexa in effectu aversionis
... qui offendit in uno factus est omnium
reus Jacobi ii. Quartum offensionis omnium vinculum
sine reconciliatione reconciliari potest absque alio
tolli non tamen potest de vinculo et mutua
amicitia ... quod talia sunt tolli pro ... hoc
et pro uno quod per gratiam dei totum deus
remittit non dimidiat quod nec satisfactionem
de uno peccato absque alio acceptat. Quinto
Albertus ... quod caritas possit satisfacere
Respondeo secundum primo satisfactio est amotio offen-
se et restitutio amicitiae. Sed ambo non possunt
fieri absque dei gratia et caritate. Ergo non potest
esse satisfactio sine opera quae caritate facta. Ideo
... constitutus sine caritate non potest deo
digna reddere pro peccato satisfactionem ... nulla

Secundum sententiam Danielis dicentis regi Da[n]ielis peccata
tua elemosinis redime. Licet de redempcione
a pena temporali ad minorem non etiam pellagi
omnino est ut presuppositum. Tercium licet de quadam calle
non habeat dubium sententie sufficit tamen dubium
probabilis quartus nam quo agit utrobique ad opera
satisfactoria. Quintum non sic dicis ut ipse recipit
satisfaccionem absolutam. Unde sicut in
illo non sufficit restitucio rei secundum equalitatem
iusticie immo exigit restitucio amicicie;
in isto autem sufficit restitucio rei secundum equalitatem
iusticie. Sextum quod est contra ad utrumque quedam
sic ad alterum videtur quamvis peccata non equaliter
conveniunt in ratione et in effectu quoniam sic
equaliter tamen conveniunt in effectu ad scientiam. Septima ait
non dicit quod offendit in uno factus est omnium reus.

16 De salutaris penitencie sacra-
mento pro criminalibus peccatis necessarium sit

Secundum dicendum est sicut est quod in omni confessione est
sic propter quod ipse sit pro peccatis vel propter vim
de peccata venialia purgantur per contricionem. Vel
peccatorem benediccionem episcopi benediccionem rasio
similis ecclesiastica et ministerialis baptismum vel dicat
Ambrosius quod scilicet sacramentum ad unctionem et postea in canone
De quo dicit in omni penitencia. Quod sacramentum
alterum aliquo sit sicut non ministrari pro
veniali peccato. Primum sicut est quod defectus
emenda. Sed veniale est quia deo offensa agitur
sibi debet emenda. Unde quod ibi precisum decreti
tenuit tres alii primus de penitencia peccatorum
ante baptismum. Secundus non sicut penitencia peccatorum
dicitur actualis. Unde ut dicitur in. Alia ut ibi sacra-
mentum dicit quod peccatum sicut non peccatum sed
baptismum sicut omnia que medicina peccati deputatur
dicitur confessio ministrorum. Dicitur autem dicitur actualis
dicit omnino ut dicitur sicut facta sicut non recipit
sed sicut virtute baptismi nunquam culpa actualis
remittitur vel vel dicitur in informis. Unde quod
peccati detestacio. Unde non omnino sufficit tamen ad
proposito emendandi et hoc recipit ut causa
remittens perpetrans. Est voluntas semel
facta in peccato proximo manet in eo sive actus
sive actualis ut detestatur aut
valeat ad eos voluntas aut facta non est
actualiter. Quod licet salutaris penitencie
sacramentum pro peccatis ante baptismum commissis necesse sit
necessario facienda penitencia tamen pro criminalibus
capitalibus peccatis post baptismum commissis
necessarium est facienda. Sed et nulli unus dicit
Ambrosius et habetur de pena dicit in omni
penitencia sine penitencia sunt anima et vox
Dei. Quia gracia Dei in baptizato non

recipit gemitum recipit planctum
nec opus aliquod prestat sed sola fide et cruce
gratis condonant. Unde in secundum regulam ad
veniales criminales penitentia ante baptismum non
est necessaria. Secundum iustitia penitencia interior
ante baptismum est necessaria. Sed exterior
penitencia solemnis baptismi non est est
solempnitas. Secundum alio de penitencia
interior per baptismum non sine sacramento
dicitur bap tamen dicit gratia ad purgacionem 17
peccatorum non autem ad confirmacionem contra
futura peccata. Unde per baptismum adiicitur
peccata preterita. Et quia iterum baptismus non potest
providit ei vim dei remedium penitencie
que est quasi secunda tabula post naufragium.
Unde necessaria est penitencia inter-
talibus post baptismum criminaliter commissis
patet ex dictis. Secundo quia multi sancti
baptisati labuntur peccasse et penitentes
sunt et ideo. Quartum sicut secundum regulam penitencia bap-
tismalis non sit iterabilis penitencia tamen
virtualis et sacramentalis est iterabilis.
Quod sic est penitencia baptismalis talis est
a peccatis secundum mortis penitencia autem virtualis
et sacramentalis est a tunc ipso. Quartum est
penitencia imprimit caracterem sed non
Quintum peccata per baptismum non perfecta sunt
remissa indiget salutari penitencia si in
peccata deliquerit non tradita indiget
salutari penitencia. Tertium cuius conclusio de
penitencia venialium. Secundum sicut dicitur penitencia
est remedium institutum ad expiacionem
peccatorum cui debetur pena sensibilis
pena cum sensibilis non tamen debetur mali
sed et veniali. Et ideo penitencia est re-
medium valens contra utrumque sed aliter et
aliter. Nam ad expiacionem mortalis penitencia
est necessaria simpliciter ad expiacionem vero
venialis non est necessaria simpliciter nisi
tunc dubium cum accidit de mortali
quando non statuit cum sic tunc consistit
sed in anima. Et non expedit nisi re-
maneat. Quando tamen precedat quod venialis
deletur ad tantum dampnacio est quod
nisi hoc sic alius causa ad actum exigit in
mortali. Quartum est licet necessaria sit penitencia
ad expiandum peccatum mortale non tamen
veniale quando tunc dubium quando statuit aut
precedat peccatum est mortale. Septimum in primo dicit peccata
que peccato precedunt in peccato mortali
quando peccata precedunt peccatum detendit in peccato
veniali ita tale est peccatum peccata

Tercio tamen est de cogitationibus et delecta-
tionibus consentire, quia forte hiis non ita
restitit sicut debet resisti. Quarto quia est
sola tamen in [illegible] cum [illegible]
ad actum deducitur. Venialia non est confessa
ipse quia non tollit gratiam sed longe quia
disponunt ad tollendum. Et quia de veniali-
bus fiendi est utilia sed non necessaria.

11 De peccatorum cum sacerdoti
Confessio ad salutem peccatorum
requisitatur necessaria est et tamen quia per contricionem
est peccatum de pe. di. i. Nam sicut ubi deest
non potest iustificari quamvis a peccato mun-
dus fuerit confessus per alterum ... sic non
tenetur medicina ... salutis medicina ad
salutem ... sic ad salutem spiritualem
medicina xx. q. 4. Item in fine quo
de ... quia peccato quod a principio habet confessionem
quod in tota vita sua vixit innocenter
et peccato quod nulla fecit peccata. Patet quod si
illis dicit confitenti de peccatis commissis quod
licet [illegible], quod dicit dicitur tibi [illegible]
quod est [illegible] xxxiii. q. 4. ... [illegible]
[illegible] sed ... in decreto et
[illegible] Primus ... de omnibus peccatis
dicit est contricio quia non sufficit confiteri
... est contricio sed specialis et generalis
prima est de peccato remota ad generalem
quia [illegible] de uno peccato ... de
contricio non dum iustificatio [illegible]
... est disposicio immota ad generalem
... cum recipit de omnibus peccatis [illegible] in
... instituti et tamen [illegible] iustifica-
... ad [illegible] ... cum peccatorum
generalis contricio ad salutem requiritur necessario
... contricio specialis unius vel duorum
sufficit quia peccatorum iustificationem non tri-
buunt ... Item ad hoc
ut peccator iustificationem [illegible] obtineat
dicit ut de omni peccato simul doleat. Item
et si peccator de singulis peccatis singularem
contricionem dicit, tamen ... [illegible]
de [illegible] contricio dicit, sufficit tamen quod in genere
de omnibus simul doleat ut iustificationem
... obtineat. [illegible] specialitas quia
de uno et non de aliis dolet iustifica-
tionem ... Secundus articulus de confessio [illegible]
sicut ... in [illegible] medicorum
corporalium dicit quod unum medicinam unius
[illegible] morbi ... sed tota [illegible]
[illegible] infirmi sciat ut medicina [illegible]
vel [illegible] unius morbi alteri [illegible]

[illegible] ... in particulari [illegible] spiritua-
lis [illegible] dicit quod fiat unius confessio cum peccatorum
quae habent in materia, sive non [illegible]
[illegible] a materia non tamen confessio dicitur [illegible]
vel diminuta. [illegible] ad materiam [illegible]
de ipsis dicit fieri confessio. [illegible] peccatorum cum
confessio facti ad salutem peccatorum requiritur
[illegible] quia [illegible] in [illegible] confessionem
dividit iustificationem non accipit et ad hoc
[illegible] tales [illegible] Item [illegible] non
dividitur confessio [illegible] confessio [illegible]
plebanus [illegible] non absolvit ad [illegible]
[illegible] dirigitur ut ibi [illegible] reservatis [illegible]
[illegible] sicut [illegible] et ad [illegible]
[illegible] dimittebant [illegible]
[illegible] confitentis dicit omnia peccata sua
plebano confiteri ut ipse tota contricione culpe
[illegible] et de quibus non potest absolvere ad
superiorem transmittat. Tertius articulus cum
circumstantiarum dicit est confessio. Non sufficit enim
circumstantiarum quae sunt [illegible] aliud
genus vel in speciem peccati ut [illegible]
[illegible] et [illegible] tenetur [illegible] confiteri quia
[illegible] genus peccati quae sunt non [illegible] ad
genus in speciem peccati sed aggravantes in eadem
specie peccati et [illegible] quae sunt aggravantes notabiliter
et [illegible] Guilhelmus Altisiodorensis
dicit confiteri, non enim sufficit [illegible]
[illegible] alienum [illegible] accipi-
[illegible] sed ita [illegible] vel [illegible]
[illegible] sufficit illi qui gladio
[illegible] dicit [illegible]
quae sunt non notabiliter aggravantes [illegible]
[illegible] et [illegible] non [illegible] confiteri
quae sunt [illegible] venialia [illegible] confessio
non debeat [illegible] de circumstantiis in eadem specie non
notabiliter aggravantibus dicit tamen de [illegible] quae
notabiliter aggravant [illegible] et de [illegible] ad
genus vel speciem peccati [illegible] notabiliter [illegible]
circumstantiae quae in aliud genus peccati trahunt
debent confiteri quae peccatum [illegible] Item circum-
stantiae aggravantes notabiliter debent confiteri quae
sunt [illegible] peccati. [illegible] circumstantiae aggravantes
leviter confiteri non debent quae sunt [illegible] in [illegible]
in eodem peccato. Quartus [illegible] est ut [illegible] [illegible]
hic ad actum [illegible] quando [illegible]
quod si [illegible] diligenter examinare [illegible]
[illegible] non debet confiteri [illegible] peccato [illegible]
[illegible] propter [illegible] confiteri [illegible]
quae [illegible] debeat examinari. Et [illegible] dicit [illegible]
[illegible] propter [illegible] confession
[illegible] peccatum in [illegible]
examinandi [illegible] et [illegible] propter [illegible]

confessione sic et in facie sacerdotis ecclesie etc.

18 Utrum potestas clavium ecclesie extendat se ad remissionem criminalis culpe

Et arguitur quod non quia [illegible] in libro [illegible]
[illegible] multas auctoritates et rationes [illegible]
[illegible] dubitationes pluribus aliis [illegible]
meritis [illegible] solus peccata remittere
[illegible] solus per alium [illegible]
[illegible] Tibi petro in persona ecclesie dixit Tibi
dabo claves regni celorum et quodcumque
ligaveris super terram etc. [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] post resurrectionem apostolis dixit quorum remiseritis
peccata remittuntur eis [illegible]
[illegible] Primus Utrum potestas clavium
sit data ecclesie Secundo [illegible]
clavibus [illegible] non [illegible]
[illegible] clavium [illegible] claves [illegible]
[illegible] sunt [illegible] ad aperiendum
et claudendum [illegible] claves [illegible]
ecclesie [illegible] potestas sibi data ad aperiendum
vel claudendum [illegible]
[illegible] generalis [illegible]
[illegible] clavium [illegible]
[illegible] petrum [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] sibi claudit
[illegible] culpe et pene [illegible]
[illegible] claves
[illegible] et date sunt
[illegible] ecclesie
date sunt [illegible] potestas aperiendi
[illegible]
[illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] in [illegible]
ecclesie [illegible]
[illegible] est [illegible]
sibi [illegible]
est [illegible] ecclesie [illegible]
potestas clavium [illegible]
[illegible] potestas [illegible] data
est [illegible] ecclesie [illegible]
ad [illegible] ecclesie [illegible]
[illegible] claves [illegible]
[illegible] claves [illegible]
in [illegible] ecclesie [illegible]
ecclesie [illegible] claves

[illegible] ecclesie [illegible]
[illegible] claudendi [illegible]
[illegible] potestas clavium [illegible]
sine [illegible] et [illegible] Secundo [illegible]
[illegible] hec potestas sit data ad aperiendum
[illegible] vel claudendum [illegible]
claves [illegible] est ad aperiendum
et claudendum [illegible] et spiritualibus [illegible]
[illegible] claves [illegible] et [illegible]
[illegible] ad claudendum [illegible] et [illegible] ad
aperiendum Claves [illegible]
[illegible] ad aperiendum [illegible] claudendum
[illegible] ad [illegible] sit [illegible]
culpe [illegible] ad [illegible]
ad penam [illegible] ligandi penam [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] potestas clavium
ecclesie data sit ad aperiendum [illegible]
[illegible] data [illegible] ad claudendum [illegible]
[illegible] potestas [illegible]
potestas clavium [illegible] ad [illegible]
[illegible] aperire et claudere [illegible] claves
[illegible] a maiori [illegible] spiritualis
[illegible] clave spirituali solvere
et ligare aperire et claudere [illegible]
[illegible] de [illegible]
[illegible] hic [illegible]
tangit [illegible] clavium [illegible]
[illegible] culpe et pene [illegible]
[illegible] claudendi [illegible]
[illegible] hic [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] ad remissionem culpe non
in [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] possit [illegible] multo
magis [illegible] ad remissionem
culpe in [illegible]
[illegible] ad remissionem culpe [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible] supplicando tamen deum et [illegible]
[illegible] supplicatione [illegible]
[illegible] magis [illegible]
[illegible] supplicando [illegible] et
non [illegible]
[illegible] non ad [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] sicut [illegible]
[illegible] in [illegible]

quod licet non quod actus ipse sit per virtutem di-
vinam causentur, [illegible] sicut loquendo
dictum ipse est. Sed cum hoc est sed secundum hoc nullatenus
videtur in forma sacramenti. Contra est dicendum
quod virtus instrumentalis ad gratiam et in-
stificationem disponendo non causando gratiam
vel iustificationem immediate efficiendo
sicut etiam aqua ad mundationem originalis peccati
in baptismo vel ablutio aquae. Contra
ad mundationem actualis culpae absolutionis
sacerdotis est sacerdotum hoc per modum quod actum
ministri. Unde dicunt quod per contritionem ad confes-
sionem accedenti virtute absolutionis sacerdotis
est instrumentalis ad operationem dispositionis
datur gratia iustificativa. Contritio vero datur
ad augmentum gratiae. Sed hoc non videtur
operari ad iustificationem est remedium de-
bilitatum in quibus est necessaria praeparatio
sufficiens. Catholice licet potestas clavium
ecclesiae non se extendat ad remissionem
formalis culpae effective et principaliter, exten-
dit se tamen dispositive et instrumentaliter
vel concomitanter. Unde in sacramento mundare animam
ab interiori formali macula soli deo
competit principaliter et virtute propria. Sed mundare
animam ab interiori formali macula competit
potestati ecclesiae instrumentaliter virtute aliena.
Unde sacerdos clavium potestate non potest
per se ligare et solvere. Contra in contrarium
[illegible] confessionem deus peccatum dimittit.
Unde in sacramento penitentiae deus solus
gratiam infundit. Unde si attritus confes-
sionem venit et in tempore absolutionis
contritus efficitur tamen in tempore absolutionis
sacerdotis virtute clavium tunc gratia infunditur
ut de poenitentia dist. [illegible] ca. [illegible] tunc per quod
delet maculam et infundit gratiam quod est
proprium solius dei. Sed hoc ministerialiter et in-
strumentaliter non attingunt illud effectum
virtute propria sed virtute alterius agentis quod
primo quod est dispositio ad illum effectum ex
divina ordinatione sequitur, et sic agens
attingit necessariam dispositionem. Sic agens in-
strumentale. Et potestas clavium ecclesiae ex-
tendit se ad poenam temporalem peccato [illegible]
misso debitam. Sic sacerdotes ligant
ad satisfactionem penitentialem confitentibus impo-
nendo. Absolvunt vero de ea aliquid re-
mittendo vel per eos [illegible] ad sacramentum
communionis permittendo. Et ideo quod est via ad
interiorem gloriam et ad aeternam [illegible]
quod solus deus remittit maculam culpae

[illegible] sed sacerdotibus ministerialiter. Et intelligitur
auctoritas illa: Dabo tibi claves regni celorum,
et confirmatur: Quorum remiseritis peccata etc.

Utrum potestas clavium in ordine sacerdotali collata ab episcopis possit auferri 19

Ad [illegible] ecclesiae [illegible] et ad
quod notandum est potestas clavium aut est ad omnem
characterem quae fundatur super characterem. Sed character
non potest tolli. Et ideo nec potestas clavium. Quod ergo sed
quod [illegible] etc. [illegible] degradatur
[illegible] tollitur [illegible] potestas vero clavium ad
[illegible] pertinet [illegible] quae tolli ergo quod se
in [illegible] tali [illegible] quae de [illegible]
[illegible] sed [illegible] videndum
[illegible] quae ad radicem [illegible]
fundatur in anima et in ea [illegible]
[illegible] quantum ad usum [illegible]
[illegible] et [illegible] et sic
tolli vel impediri potest. Sic potestas clavium
potest [illegible] quantum ad radicem seu connaturalem
potestatem et sic fundatur in anima nec tolli potest.
Quantum ad usum et per multas [illegible]
et hoc modo tolli vel impediri potest. Tollitur
autem [illegible] vel [illegible] et depositus
suspenditur autem [illegible] vel tollitur. [illegible]
[illegible] licet potestas clavium ut in [illegible]
et suspensis et hoc [illegible] debite materiae
[illegible] Communis omni sacerdotes
habent potestatem [illegible] utrumque vel potest
[illegible] usum [illegible] debitam materiam
et [illegible] in [illegible] licet [illegible] habeant
claves sed adhuc [illegible] usum debitam materiam
[illegible] Debita autem materia est [illegible]
sibi subiecti. Sed non omnes sacerdotes habent
[illegible] vel potestatem sibi subiectum [illegible]
in [illegible] [illegible] hic non omnes
habent usum clavium. [illegible] licet potestas 90
clavium ordini sacerdotali collata possit
ab episcopo auferri [illegible] quod [illegible]
[illegible] ad usum [illegible]
[illegible] et radicem [illegible]
[illegible] et [illegible]
habet potestatem clavium quod ad [illegible]
[illegible] non autem quod ad usum
[illegible] vero [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] vel quod ad [illegible]
clavium [illegible] mea [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] clavium [illegible]

ipsius usum, et qui non possunt ligare vel solvere
, et potestas ligandi vel solvendi que eis collata
est ac a Christo fuit collata vel non potest (?) in
eis, ipsum subtrahit, quia clavis ecclesie gessit
, et pro eis prelatum quo ad ipsum ex sententia
privatur, igitur tenent usum clavium, (Dist. xxiii?) certe hiis
dicitur sacerdotes mali habent claves ecclesie
, Nec enim prima sicut in baptismo . dicitur conferunt
eandem gratiam, sicut bonus eandem gratiam conferunt dare
vel tradere, Quia non opponit obicem culpe, et ideo cum
culpa recipit et retinet. Aliud demum
gratiam (?) graciam faciens sicut per quod sit remissio
peccatorum, et illud opponit culpe mali, et ad
culpam nec recipit nec retinet, ita in ordine
datur potestas clavium tamquam donum gratie gratis
date, et ideo quia non opponit culpe ad culpam
potest recipi et retineri. Datur autem gratia gratum fa-
ciens ad bonum usum clavium, et ita opponitur
culpe, nec cum culpa recipitur nec retinetur
, et quia non datur ad usum finem sed ad usum
idoneum, ideo sine hoc usus clavium conferuntur
sed non idoneum. Nota et si sacerdotes
9° mali habent claves quo ad potestatem et
usum non idoneum, sacerdotes tamen boni habent
quo ad potestatem et ad usum idoneum
, et nota. Tertium primi (?) a plurimis malis
subditi absolvunt in foro penali, quod datur
sacerdotes malos habentibus dignus quantum
interfuit, ut in c. qui contra talis licitam
, Quam sacerdotes mali numquam ydonea retinent
claves in foro penali, quia nec officio sacerdotali
dicitur uti in foro penali nisi sit purgabili
quibus vicibus quod indicat in aliis. Secundo
fideli sacerdotes boni ydonee utuntur potestate
clavium in foro penali, Dist. xv (?) e. ut. hoc
Sed potestas clavium probat. Nota sicut primo
aliter est virtus activa in agenti principali aliter
in agente instrumentali, ita ut ibi est potestas
clavium ut in instrumento aliter agentibus
in ipso autem ut in agente principali. Et hoc
dicitur. Unde ministerio dei agentibus ad salutem
nostram penitentiale ministrium homo agit
per virtutem excellentis, et sic hic dicitur quod
claves autem ministerio deo (?) claves excellentie ministerio hominis vel claves
excellentie ministerio hominis vel claves
9° ministerii tamen. Secundo nota et si antiquitus ecclesia
unica tantum potestas conferendi erat quod conferendi sacra
dicit omnes sunt, quod tamen non potuit
et sacerdotibus ministrialibus sed quando nulla (?) de (?)
primum ministerio (?) indicandi pertinet ad
summum pontificem tamen quod cum omnibus sunt

alieniendi. Deus enim primus est possidens
iudicandi, et ideo dicitur Ecclesiastici xxiii q. iiii. dicitur
Quod deus non possit conmictere potestatem
sic nec primam potestatem iudicandi nec
determinandi nec eleccionem alium (?) appa-
rendi, Item ix et super claves in contractis (?)
iudicii erat sententia confirmandi et potestatem
indicandi et firmandi Apocalipsis iiii
qui (?) habet clavem qui claudit et nemo
aperit, aperit et nemo claudit. Sicut
ipsa epi et antiquis psalterii vel quam
claves ecclesie ministrialis. Nota quod licet
quam potestas conferendi ex x q. (?) et
antiquitus legandi et solvendi, ita si enim eis
conferunt in ordine cum de quibus dicitur
potestas celebrandi, ministerio tamen priorum
sed per martinus. Et per eos sicut dominus
suscepit effectum, etiam remisit nisi
, Sapiens (?) est que convert ad integrum gratiam
retinet ad certum reddit per antiquitus
celibes, ubi nulla in nobis electionis potestas
seu usus et nec ipsa potestatem.
De morientibus vere penitentia 20
sera procedet sceleris remit-
tatur macula, et ac quod in multis
antiquitus premissum in littera addictis et
in canticis xxvi q. vi c. Si presbiter
ubi dicitur Si presbiter penitentiam abnegaverit
morientibus reus erit animarum. Unde
dicitur de consecratione dist. vi c. petrus quo sunt
ad penitentiam vere venit et non morietur
. Ad cum confessio in ultimo tempore potest confiteri
, et dicitur non solum tempus sed et aetas
inspicitur, quod per latronem unius momenti
penitentia meruit esse in paradiso in hora
ultima confessionis. Item quod vera penitentia
nullam esse, Nulla penitentia remittitur
peccati macula nisi sit voluntaria. Item
Augustinus in littera et post de peniten-
tia dist. vi c. ultimus (?) quod cuius dicit agere
penitentiam cum primus eis et sic si plures
confiteri et tunc quo peccare potuisti
dicitur tali primus eis Sed cum unus agere
penitentiam eo tempore quo peccare non potes
peccata te dimiserunt, non tu illa. Item
sed ferat per dictionem cum tanta
primus de quo dicit non sic numquam
deus ubi operatur unum facerem quod
in se est ad bonum conferendum (?)
faciendum vel sed in se est contrarie

remanet in peccatore quod dissimile et inte-
grum remanet scilicet dolor de peccatis
et propositum de cavendis futuris confessio,
sed enim quo eodem usque manet
reatus in eternum possit quamdiu fuerit
peccator ad minus confuse in se et comparatione
quo minus deficit una dei proposito
sic post conceptum vitium quo quis verum
et sanctificatum penitentiam agit et sic in
extremis ultimis procedit scilicet venialia
9· et macule delentur. Secundo in extremis
vite sola pena satisfactoria per actus remittitur
macula ... non ... Secundum primum
ad primam rationem sufficit peccata dimittere
affectum. Ad secundum in extremis pene penitentie
eterna manet usque liberi arbi-
trii manet et potestas penitendi. Ad tertium
sola pena que est culpe deletiva sed
solo timore pene non amore iustitie
Ad quartum ... pena secunda per se
melior pena temporalis licet sine
pena temporalis sit melior secunda
pena ... de pena latronis. Secundo
... in extremis ... possit
absolvere ... ad primum ... ad absolvendum
duplex requiritur potestas scilicet ordinis et iuris-
dictionis ... in ...
... cum ... et ...
dictionis limitata est ... statutum
... legem ... quod
peccator institutione ... caritate ...
... in articulo mortis ...
... in omnibus ... de ... peccatis
et ... absolutionem ...
... de sententia excommunicationis ...
... in articulo ... permittit ...
... in omnibus ... de ...
peccatis et ... excommunicationis ...
... Ad primum ...
... in necessitate ...
... spiritualis
pena ... de ... tertium ...
... in necessitate ... in mortis
articulo ... absolutionem ...
peccatis ... in mortis articulo ...
... absolutionem ...
... excommunicationis ... pena ...
... Ad ... alias ...

... omnibus possit satisfacere pro alio ... sed
... ad ... satisfactionis
... debiti peccatorum ... alicuius
... peccatorum ... quo ad
... affectum sed non potest unus pro alio sa-
tisfacere ... quia per ... circa ... actibus
non ... quo ad ... est ... pena
... est ... pro se satisfacere et tunc aliquis
pro satisfactione et tunc aliquis pro ... satisfa-
... sed ... tunc dicitur quod per se
... apud deum satisfaciat pro ...
... per alium. Secundo et si unus pro
alio non potest satisfacere ... peccatorum ...
... debiti peccatorum ...
... quod non ... ad tertium
... quibus pro alio satisfacit ...
... quibus pro alio satisfacere ... remissione
... quibus pro alio satisfa-
cere ... suffragia ... quod est
... pena ad ...
... eodem ... liberum arbitrium
... peccare scilicet peccata ...
... non ... in extremis
... non ... peccare ... et illa
liberi ... non ...
illa ... illa ... angeli
angelorum ... de ... et non
de ... in extremis ...
... pena

Utrum in purgatorio fiat peccatorum remissio et quo ad culpam 21

et non solum quo ad penam ... contra quosdam
... Gregorii et Augustini qui dicunt quod
peccata ... non remittuntur in futuro
scilicet levia id est venialia, contingit aliquem
iustum decedere cum culpa veniali vel
ante mortem vel in ipso ... mortis ...
Ad quod probatur et sic ... culpa ubi
delebitur ... culpa veniali ...
... sola culpa veniali ...
... quorum ... impleta,
igitur ... non quo ad
culpam ... primo ... est ...
quo ad mortem ... et de glossa ... quod
in hac vita non ... de
illo per mortem venialia ... nulla
culpa per hanc vitam remittitur ...
... per ... in purgatorio
... sed non ... tria sunt ...

defunctorum scilicet valde mali, valde boni et
non valde mali. Valde mali sunt quorum
non prosunt ecclesie suffragia, qui in mor-
tali decesserunt. Valde boni sunt quorum
non sunt necessaria ecclesie suffragia. Non
valde mali sunt qui sunt mali ma-
la venialia non dampnabilia, et hiis re-
stat pena purgatorii. Quod enim est dicere
quod non salvantur, et ita quibus dampnatur
non gratis. Quod quod salvantur sine ulla pena
et ita quibus salvantur sine sufficienti emenda.
Quod quod non salvantur nec dampnantur, et preter
est status quibus medius, quod est fides
non recepit veritas catholica, et preterea pre-
[illegible] dicit se purgatorium pro aliquibus
valde bonorum vel valde malorum non per-
petuam, tamen pro aliquibus non valde malorum
vel bonorum, id est in peccato veniali deceden-
cium [illegible] est assenciendum [illegible]
Et Gregorius [illegible] libro [illegible] 2o, pro [illegible] satis [illegible]
[illegible] est in futuro seculo quorum anime
[illegible] et purgantur a peccatis. Machabeorum
[illegible]. Sancta igitur et salubris est cogitatio
pro defunctis exorare ut a peccatis solvantur.
Ergo quia peccata dimittuntur post vitam
[illegible] quia quorum animarum peccata
remittuntur tunc ipse a peccatis purgant.
Item per Luce xii qui blasphemaverit
dicit in spiritum non remittitur ei in hoc
seculo neque in futuro. Constat autem quod solum
hic non dixisset nisi quia peccata post istam
vitam remitterentur. Item quibus post
hanc vitam purgantur per ignem [illegible]
[illegible] est purgatorium [illegible] ibi per dicitur pur-
gatorium animarum. Item per I Corinthios III Si
cuius opus arserit detrimentum patietur
ipse autem salvus erit sic tamen quasi per ignem
quod est de igne purgatorii manifeste patet.
Augustinus libro [illegible] de igne purgatorio. Et
in [illegible] de igne purgatorio exponens
verba apostoli si quis superedificaverit super fundamentum
edificaverit lignum fenum stipulam, multi sunt
qui istud lectione male intelligentes falsa
securitate decipiuntur dum credunt quod si super
fundamentum Christi crimina capitalia edificant
peccata ipsa per ignem purgatorii posse purga-
ri, et ipsi post ea ad vitam eternam pervenire.
[illegible] iste sensus [illegible] corrigendus [illegible]
[illegible] se seduxerunt [illegible] excludunt
[illegible] transitorio igne de quo dicit apostolus
[illegible] enim

ipse salvus erit sic tamen quasi per ignem
non capitalia sed minuta purgantur
peccata. Item [illegible] qui decedit cum ligno
id est cum affectione inordinata cogi-
tationibus actu veniali purgantur
igne purgatorii. Item qui decedit
cum feno id est cum inordinata affec-
tione possessionibus, actu venialia
purgantur igne purgatorii. Item qui
decedunt cum stipula id est cum inordina-
ta affectione familiaribus actu venialia
purgantur igne purgatorii. Hic exponit
[illegible] de peccato [illegible] Ambrosius
exponit hec de peccato doctrine id est per
lignum intelligit fertilitatem doctrine, per
fenum intelligit superfluitatem et inutili-
tatem doctrine, per stipulam nimiam
[illegible]. Secundus articulus utrum sit pur-
gatorium. [illegible] sunt [illegible] loca pur-
gatorii animabus [illegible] assignatur.
Quod [illegible] legem communem [illegible] locus pur-
gatorii est in loco [illegible] scilicet in [illegible] inferni
circa limbum puerorum. Quod [illegible] dispensa-
tionem [illegible] et [illegible] purgantur
anime [illegible] in locis diversis in quibus
peccaverunt. [illegible] suffragia [illegible] apparent
illis [illegible] edificant.
Hec autem non [illegible] legem communem sunt
puniunt [illegible] diversis [illegible] non [illegible]
simul puniri in diversis locis. [illegible]
et [illegible] locus purgatorii sit in parte
inferni [illegible] legem [illegible] alibi
[illegible] dispensationem dei [illegible]
[illegible]. Item [illegible] de lege communi idem
est ignis purgatorii et inferni. Item
de lege [illegible] igne peccator [illegible]
et electus purgatur. Item [illegible]
[illegible] loca limbi loca purgatorii [illegible]
[illegible] Item de lege [illegible]
[illegible] anime puniuntur in [illegible] locis
in quibus delectati sunt in vitiis.
Tertius articulus de [illegible] de hoc legitur
[illegible] una dicitur quod in
separatione anime a corpore in [illegible] re-
mittitur [illegible] culpa venialis
[illegible]
[illegible] pena
remittitur per mortem. Alia opinio dicit
[illegible] et brevior quod in futuro remittitur
pena sine [illegible] sive venialis

debito, quia non remittitur ibi nisi venialis culpa. Sunt enim tria genera peccati, scilicet quoddam involuntarium tantum in voluntate, quod in parvulis, scilicet originale, et non remittitur transitum actum sine passione voluntatis. Quoddam autem voluntarium tantum in voluntate, quod in adultis, scilicet peccatum mortale, et non potest remitti sine actione et passione voluntatis. Tertium partim voluntarium et partim involuntarium, quia partim est culpa et partim pena, quia voluntarium est in principio et involuntarium in voluntate, ut veniale, non remittitur per actionem voluntatis, partim et passionem, et in futuro ad deletionem [illegible] ad illam concurrunt tamen, scilicet pena purgatorii que concomitatur et meritum precedens. Contra: et si in purgatorio remittitur aliqua pena tam mortali quam veniali debita, non tamen ibi remittitur culpa omnis, sed duntaxat venialis, patet [illegible] decretorum primum: in purgatorio remittitur pena mortali debita, quoniam in purgatorio remittitur pena veniali debita. Tunc in purgatorio et si non remittitur culpa mortalis, remittitur tamen venialis. Tertio in purgatorio sit peccatorum venialium remissio tam quo ad culpam et non solum quo ad penam. Tertio quod est vera patet ex dicta [illegible] et superius ex articulo [illegible] ad articulum [illegible] [illegible] non venialibus.

Utrum per penitentiam remissa iterum revertantur per peccatum sequens

Articulus [illegible] per peccatum Augustinus [illegible] libro primo: dimissa peccata ubi fraterna caritas non est apertissime dominus in evangelio docet in illo servo a quo dominus dimissum debitum petit, eo quod ille conservo suo noluit debitum dimittere, ut patet in Luca et pluribus [illegible] aliis hic adducuntur de penitentia distinctione quarta [illegible]. [illegible] peccatum non manet actu nisi pro actu peccati, quia ille actus non redit in peccatore reditum [illegible] ut peccatum quod sequitur precedentia [illegible] primum de quo non sumimus de hoc sunt due opiniones. Quedam dicunt quod redeunt dimissa per peccatum per [illegible] et ita maculatum est [illegible] quod mortale peccatum redeunt [illegible] macule peccati sequentis ita

elongetur anima eius a deo per [illegible] precedentium. Sed hoc non videtur esse verum, quia per hunc modum peccatum formaliter est ita quod per [illegible] [illegible] preterita commissa. Quia alii dicunt quod redeunt per aggravationem peccati sequentis, non quod peccatum sequens sit ita grave sicut omnia precedentia, sed quantum ad [illegible] precedentium quantum ad culpam, quantum ad penam, quia peccatum non quo ad actum. Sed quod admittimus peccatum cum mortale sequens dimissa de qua pena non est completa, actualis [illegible] [illegible] reditum. Et talem reditum peccatorum facit ingratitudo generalis, specialis autem [illegible] scilicet apostasia, odium fraternum, dilatio penitentie et contemptus confessionis. [illegible] ita sit [illegible] quod fateri penituisse piget [illegible] culpa reddit [illegible] quod alia peccata [illegible] sunt [illegible] peniteri [illegible] [illegible] sunt [illegible] quod apostasia [illegible] [illegible] remissus [illegible] [illegible] fraternum [illegible] [illegible] quod sit remissus [illegible] scilicet dolor de pena [illegible] suscepta [illegible] scilicet contemptus confessionis [illegible] suscepta [illegible] per penitentiam remissum redit per aggravationem per peccatorum [illegible] [illegible] [illegible] est recidivus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] si in peccatum sit reditum de quo pena non est completa [illegible] [illegible] per [illegible] eterna. Et [illegible] reditum peccatorum facit ingratitudo generalis. Alia autem [illegible] peccata faciunt [illegible] specialis scilicet apostasia [illegible] odium fraternum [illegible] dolor de pena [illegible] suscepta [illegible] contemptus confessionis [illegible] suscepta [illegible] [illegible] opera per peccatum mortificata reviviscunt per [illegible] peccata actualia quia [illegible] fuerunt actu et remanent [illegible] per [illegible] opera per peccatum mortalia fuerunt [illegible] et remanent [illegible] quod manent dicuntur mortificata vel vivificata nam [illegible] sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mortificantur [illegible] mortificata per [illegible] [illegible] [illegible] patet [illegible] [illegible] in canone de penitentia distinctione [illegible] [illegible] quod [illegible] peccator [illegible] [illegible] et [illegible] statum revertatur [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] peccatum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] dus

gratiam sit ceteris similis salutaris. Tercio pertinet
per penitentie remedium recuperat quis medio per
peccatum amissam. Tercius articulus quid sit prima
sacramentum et quid res vero sacramenti prima dicitur
est prima scilicet interior et exterior. Interior est res
sacramenti. Exterior sacramentum tamen in quibusdam sa-
cramentis sacramentum est exterior via ut in baptismo
in quibusdam vero sola operacio exterior ut in penitentia
dicitur quod exterior operacio exterius in penitentia est
sacramentum tantum. Interior autem potest quemque penitentie
exterior est res sacramenti. Est et res penitentie ex-
terioris, et penitentia interior est signum remissionis
peccatorum. Decimo in penitentia res sacramenti est dolor
cordis. Quarto vel tamen est operatio quod exterior
patet ex notabili. Decimo in penitentia debent absque
[illegible] confessione peccatorum et pene gratia
[illegible] de pe di. i. c. per totum et per
[illegible] di. xviii. Quinto tractus contritionem re-
[illegible] debitum [illegible] de pe di. [illegible]
[illegible] ubi dicitur contritione
[illegible] similis ignis materia [illegible]
[illegible] macula. Tercio contritio [illegible]
[illegible] xxxiiii [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ut sufficiat ad remissionem peccatorum
ab aliis penis [illegible]
[illegible] prima [illegible]
[illegible] dimissa [illegible]
non [illegible] ut dictum est

23 De extreme unctionis salutare sacramentum a Christo immediate fuit institutum

Et est per [illegible] ut mitteret ad
predicandum discipulos et ad sanandum infirmos et
ipsi ungebant oleo multos et sanabantur
[illegible] apostoli tamen sacramentum
unctionis [illegible] ordinatione et
institutione [illegible]
[illegible] hoc sacramentum ab apostolis fuit institutum
[illegible] hoc sacramentum ab apostolis insti-
tutum legitur. Est enim Jacobi [illegible]
in [illegible]
[illegible] de [illegible]
sacramentum [illegible] ut deductum
est in [illegible]
[illegible] libri [illegible]
[illegible] sacramentum immediate a Christo institutum
patet ex notabili. [illegible] unctionis [illegible]
[illegible] ab apostolis promulgatum
est institutum. [illegible] unctionis forma [illegible]
apostolis est recepta. Tercio [illegible] unctionis [illegible]
[illegible] apostoli [illegible]

venit. Secundus articulus quod hoc sacramentum pro-
mulgavit [illegible] unctionis [illegible] institutum [illegible]
apostolis [illegible] institutum et promulgatum
[illegible]. Decimo extreme
unctionis sacramentum ab apostolis fuit promulga-
tum patet ex notabili. [illegible] Jacobi
apostoli [illegible]
promulgat sacramentum unctionis [illegible]
Jacobi v. ubi dicitur infirmatur quis [illegible]
[illegible] inducat presbiteros ecclesie et
orent super eum ungentes eum oleo.
[illegible] hoc sacramentum extreme
unctionis ab apostolis institutum [illegible]
[illegible] promulgatum. Tercio [illegible]
apostoli [illegible]
tractu tuas promulgavit [illegible] apostoli
[illegible] in fine [illegible]
[illegible] ubi [illegible] alia
multa [illegible] apostoli [illegible]
[illegible] in scriptura non [illegible]
[illegible]. Tercius
articulus quod hoc sacramentum [illegible]
[illegible] sacramentum extreme
unctionis [illegible]
[illegible] non potest [illegible]
[illegible] non potest [illegible]
[illegible] scilicet remissionem peccati
[illegible] sacramentum hoc non [illegible]
[illegible] presbiteris [illegible]
nec aliis clericis sed presbiteris [illegible]
ordines [illegible] peccatorum.
Decimo extreme unctionis sacramentum a
presbiteris [illegible] patet ex
[illegible] Jacobi [illegible] presbi-
teros [illegible] presbiteri
[illegible] hoc sacramentum non est tante
necessitatis [illegible] baptismus. [illegible]
[illegible] non fuit [illegible]
[illegible] hoc sacramentum est
tante dignitatis ut [illegible]
tum [illegible] ut [illegible]
[illegible] et [illegible] sacramentum
[illegible] peccata [illegible]
[illegible]
hoc sacramentum [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible] Richardus [illegible]

acolythus a diacono offert [illegible] /

in secundo actu [illegible]

disponitur enim ad medicinam dignam a

per remotionem prohibentis / a per collationem [illegible]

[illegible] removens prohibens dicitur a malo

[illegible] quod fit per hostiarium a malo

daemonum quod fit per exorcistam / conferens [illegible]

[illegible] dicitur a illuminando intellectum quod fit

per lectorem / a inflammando affectum quod fit per

acolythum [illegible]

[illegible]

9o [illegible]

[illegible]

9o [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] multiplicat [illegible]

[illegible] ordines instituendo [illegible]

[illegible] sunt instituti sed [illegible]

[illegible] institutos [illegible] /

De sacris ordinibus collatio 27

possit fieri ab episcopo haeretico

[illegible]

[illegible]

capitulum dare non potest et per consequens quod falsa
predicatum continet tres articulos primus
de potestate episcopi potest ordines conferre
Pro quo notandum primo quod collatio ordinum
actum potest competere duo. Primum dicitur et
nunc scilicet ratione sive ordinatione potestatis. Ratione
ipsius competit omnibus ordinibus conferre tam
maiores quam minores. Quia enim ratione
ad collationem ordinis venit est ad potes-
tatem ordinis que confert et quod episcopus
non est dare non potest. Alterum est quantum
potestatis quam maiorem omni ordine ex-
cepto episcopo omnes ordines sic conferre
Aliorum collationem ordinum potest autem quere-
re ordinationem sive generali sive speciali
ratione commissionis. Et potest conferre minores
ordines competit non solum episcopis sed etiam
abbatibus. Abbas enim non episcopus potestate
commissoria potest conferre ut patet lxix di. c.
Cum vobis. Et etiam expresse potest quod potest ex
ordine literatus conferre vel de etate et
qualitate talis cum contingat de qualita-
tem et nominum abbati in ipsa manu
sua literas per manus imponere ordina-
re. Si constat illum abbatem esse parte
et recepisse benedictionem episcopalem. Videtur
hec etiam non solum abbatibus sed etiam sim-
plicibus sacerdotibus per ordine potestatis fa-
cere possunt conferre xxiii di. c. Quorum vobis de
Presbiteri ut absque episcopi permissione presbiteri iussione
presbiteri confirmand recipere. Quod habet in summa
lxxviii di. c. Cum ecclesia. Et si inter
episcopum ratione ordinationis potestatis solum episcopis
convenit omnibus ordinibus conferre. Ratio-
nem potestatis commissionis minores ordines
conferre potest aliis competere ut ex notabilibus
ratione ipsius de variis confessionibus summam potest
abbas ordines literatus donare
conferre ut patet per capitulum Cum contingat
de etate et qualitate. Et videtur de hoc
le. Ideo in summa talis. Item secundum
de variis confessionibus summa vi. Ab abbate
potest etiam minores ordines conferri
Et non tantum simplicibus presbiteris
verum etiam abbatibus ea que sunt or-
dinis episcopalis potest ad extendendum
denegari. Ut patet per capitulum Quanta de con-
secratione vel altaris ubi dicitur licet summus
permittere uestre que ministrantibus Cujus
episcopi episcopalis ordinis sit non
potest ordinatus inferioris clericos gradus benedicere

Secundus articulus de presbitero possit confirmare
ne confirmare. Notandum minime quod potestate confirmandi
potest ordinare tripliciter ratione scilicet ratione
ordinationis ordinandi et ecclesie et ex parte
ordinantis. Ex parte ordinantis nullus potest dare quod non habet
per Augustinum de bono coniugali et capitulum Quod est
presbiter quod enim non habent episcopalem
dignitatem tamen dare non potest ex parte ordi-
nandi. Quod in pontificatu continetur plenitudo
sacerdotalis officii de pleno non fit redundantia
in altero. Quia tamen ipsum redundat ex alta-
re et parte ecclesie quod episcopus est supremus in ministris
ecclesie. Unde ad ipsum pertinet disponere mini-
stros gradus et non ab inferioribus ex parte
Secundo. Quod episcopus consecratus et competit episcopo non
sunt presbiteri ut ex ratione triplici pre-
dicta in notabili. Quorum in prima presbiter si non
potest episcopum benedicere ut nec consecrare. Secundum
episcopus de iure. Quod non potest in aliis episcopis
conferri. Ut patet lxviii di. Quorum episcopi et capitulo
provinciales et per capitulum Nec episcopi de eta-
te et qualitate. Quia enim ab uno et
ad unum episcopi constituant non episcopi inmune-
serunt ut patet lxviii di. Quia episcopi
in fine ubi concluditur si vero non
tantum sive officium habebunt quod nullo
de se consecrationis quod sint rei quia
aliter non esset consecrati si erant parva res.
lxxi di. Porro ubi traditur sunt consecrati
ab episcopo. Tertius articulus de quesito. Nota-
mus de quo recitat quod opiniones que
clarius sunt sic. Et ut summa sumo quod
heretici depositi et suspensi et aliorum
damnati qui ipsi sunt ordinati in forma ecclesie
et sunt veri episcopi et ordinare possunt
de facto sed non de iure quia non sunt ordina-
ti in forma ecclesie. Et tamen veri episcopi non
sunt nec ordinare possunt de facto nec de iure
ut in prima causa. Quod ordinati apud eos in
forma ecclesie et hii verum consequuntur ordinem
sed non ordinis executionem et sic dat quod
non habet quia potest forma ecclesie et hii non
consequuntur verum ordinem quod ipsum non habent
Secundo. Sacerdotum ordinum collatio et
si ab episcopo heretico deposito vero in forma
ecclesie ordinato possit fieri de facto non sed
de iure debito. Ut et notabiliter in
dicit sanctus heretici potest de facto consecra-
re et conferre ut episcopi heretici possint de facto ordi-
nes conferre ut episcopi ordinis potestatis collatam

non e ablata. Unde sicut bapti[zatus] ab hereticis
non rebaptizatur sic nec ordinati ab
hereticis non reordinantur. Et ideo utrumque sacra-
mentum conferunt. Et ideo collata ordines here-
ticorum et invitis que ad caracterem non quo
ad caracteris impressionem tamen intendunt
illud quod ecclesia intendit. Cultus quod
est res adiuncta caracteri etc. ad cultum
tendit primo per honore infligit caracter
tunc ordinibus non quam heretice sacre ordina-
tur conferebat heretice sed non ecclesia caracteres

26 Utrum matrimonium actualis car-
nalis copula sit vite eterne mi-
toria etc. Arguitur quod sic. Operacio in gradu con-
stitutis que divinum preceptum adimplet
est vite eterne meritoria. Sed matrimonium
actualis carnalis copula est huiusmodi. Quia
coniugati qui coniuges sunt in gradu con-
stituti per apostolum [illegible]. Et ad vitam [illegible]
sua mandata etc. Et per Gen. 1º crescite
et multiplicamini. Ideo non fit nisi per carna-
lem copulam actualem sic quod [illegible]
arguitur etc. Et in illa copula non e [illegible] gracia
quod [illegible] actus e [illegible]
per specialem [illegible] gracie et assensum
[illegible] per [illegible] Sacramentalia dici-
mus per [illegible] legittima [illegible] non tunc
illo tempore quo coniugalis actus geruntur
gracia [illegible] dabitur. Item si [illegible] et videtur
quod [illegible] gracias [illegible]
ubi debet adesse [illegible] gracia quod [illegible]
principaliter [illegible] Utrum
matrimonium sit sacramentum. Quia non sacramentum
sacramentum imputat [illegible] remedium spiritu-
ale [illegible] peccati in se [illegible]
[illegible] matrimonium enim e remedium
[illegible] peccatum in signis sensibilibus
[illegible] matrimonium est sacramentum. Item
[illegible] remedium [illegible] matrimonium
[illegible] malis [illegible]
[illegible] in sacramento matrimonii. Preterea [illegible]
[illegible] generales [illegible]
[illegible] in aliis [illegible]
[illegible] spirituale [illegible] signat sic et
in matrimonio [illegible]
et femine [illegible] et ecclesie figurat
[illegible] Et ad [illegible] sacramentum [illegible]
[illegible] dicit in [illegible] et ecclesie
[illegible] maris et femine [illegible]
ordinatur ad bonum nature [illegible]

[illegible] ordinatur [illegible] maris
et femine ordinatur ad bonum politi-
cum et [illegible] ordinatam [illegible]
[illegible] ad bonum ecclesie scilicet ad plenum
cultum divinum [illegible] et ordinandam
sic e sacramentum. [illegible]
matrimonium [illegible] in [illegible]
maris et femine [illegible] ad
cultum dei [illegible] et [illegible] est
ecclesie sacramentum. [illegible] matrimonium [illegible] ecclesie
sacramentum [illegible] matri-
monium [illegible] ordinatur ad [illegible] bonum
non e sacramentum. [illegible]
matrimonium [illegible] ordinatur ad bonum
politicum [illegible] e sacramentum [illegible]
[illegible] matrimonium [illegible] ordinatur
ad bonum ecclesie e sacramentum. [illegible]
sunt [illegible] thome [illegible]
[illegible] carnalis copula sit [illegible]
[illegible] sunt [illegible] est [illegible]
integritas sine [illegible]
[illegible] que sunt [illegible]
[illegible] completum e [illegible]
[illegible] que sunt [illegible]
[illegible] matrimonii [illegible] sit
[illegible] matrimonium et ad hanc [illegible]
copula carnalis [illegible] sit
matrimonium [illegible] hac [illegible]
carnalis copula [illegible] sine hac [illegible]
[illegible] esse matrimonium [illegible]
[illegible] significacionem. [illegible]
et si carnalis copula non sit de esse
matrimonii [illegible]
de esse matrimonii [illegible]
[illegible] matria
matrimonium [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible] spiritualis e de integritate
matrimonii [illegible] completo. [illegible]
[illegible] de [illegible] non [illegible]
ad actum matrimonii [illegible]
[illegible] debite [illegible]
[illegible] et [illegible] in
[illegible] in [illegible]
actu coniugali [illegible] in [illegible]
[illegible] debiti [illegible]
[illegible] actus iste non [illegible] sit
[illegible] a malo [illegible] est
meritorius [illegible]
[illegible] lib. [illegible] ca. lxxvii
[illegible] sacramenta [illegible] figurant
[illegible] hec sacramenta

gratia confertur per quam ad unitatem [illegible] et
ecclesie pertinet. Secundo actus matrimonii
aliis carnalis copule [illegible] vite
eterne [illegible] et hec si fiat [illegible]
scilicet a pluribus peccatis [illegible]
[illegible] dicit apostolus [illegible] Mulier
[illegible] salvabitur per filiorum generationem si per-
manserit in fide et [illegible] et dilectione
cum sobrietate. Item [illegible] actus
[illegible] est vite eterne meritorius [illegible]
actus est [illegible]
actus iustitie [illegible] reddit unicuique
quod suum est [illegible]
sicut alterius [illegible] Item
per matrimonium [illegible] colla-
tum est [illegible]
[illegible] in matrimonio [illegible]
[illegible]
[illegible] in matrimonio
[illegible] sacramentis. De hoc vide
xx di [illegible] in quinta glossa et xxxii
q ii [illegible]. Item [illegible] dicitur
quod hic actus coniugalis non datur
gratia [illegible] ad [illegible]
faciendi vel perpetrandi. Dicitur [illegible] gratia gratum
faciens [illegible] et [illegible]
[illegible] ut hic legitur et vide xxxii q ii
[illegible]
[illegible] secundum glossam ibidem [illegible]
in illo actu [illegible] non [illegible]
[illegible] non datur [illegible] ad actum
faciendi [illegible] vel perpetrandi [illegible]
in illo actu est [illegible]
[illegible] carnalis efficitur et [illegible]
[illegible] sufficit quod datur gratia
[illegible] ad gratiam gratum facientem
[illegible] et [illegible] datur
ut in pluribus gratia [illegible] datur
in illo actu non datur. [illegible] actus [illegible]
[illegible] requirit [illegible] ad superna elevationem
[illegible] actu coniugali esse non potest.

21 Utrum ad matrimonium viri et mulieris contrahendum requiratur

necessario mutuus eorum consensus.
Et dicitur quod sic per decretalem [illegible]
de sponsalibus ubi dicitur in fine sine
consensu [illegible] federa
coniugalia. Et [illegible]
[illegible] matrimonium in textu
et in glossa [illegible] in alterum [illegible]
[illegible] sine consensu [illegible]

matrimonium in [illegible]
[illegible] explicant
[illegible]
[illegible] vel [illegible]
matrimonium [illegible]
[illegible] de [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible] et [illegible] spiritualis
[illegible]
[illegible]
[illegible] in matrimonio [illegible]
et ad hoc requiritur actus [illegible]
[illegible] consensus [illegible]
[illegible] et ad hoc requiritur actus [illegible]
[illegible]
[illegible] consensus [illegible] non facit matrimo-
nium [illegible] divina institutione
[illegible] ad [illegible]
ad [illegible] voluntas [illegible]
[illegible] ab uno in alterum
[illegible] voluntate [illegible]
[illegible] ad matrimonium [illegible] et [illegible]
contrahendum requiritur [illegible]
[illegible] consensus [illegible]
[illegible] voluntate divina [illegible]
[illegible] xxxii q ii
[illegible] ubi non est [illegible]
consensus [illegible] matrimonium
[illegible] matrimonium [illegible] consensus
[illegible]. Item [illegible] nullus [illegible]
liber [illegible] nisi vel
voluntate [illegible] legis
vel statuti [illegible]
[illegible] matrimonium [illegible]
est liber et nulla lex [illegible]
[illegible] et [illegible] Maria
et Ioseph [illegible]
matrimonium. [illegible] consensus [illegible]
efficit matrimonium [illegible] institutionem
divinam [illegible]. [illegible] consensus
de presenti [illegible] efficit [illegible] matrimonium
[illegible] copula carnalis [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] re-
quiritur consensus expressus vel tacitus
[illegible] non [illegible] consensus
[illegible] facit [illegible] requiritur [illegible]
[illegible] est [illegible]
non sufficit consensus [illegible]
[illegible] requiritur [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] consensum.

et audientia signorum prolatio non valeret nisi loqui vel nutu. Si autem de consensu interiori constiterit [illegible] expresse non fit verum matrimonium sed indicio [illegible] tamen verum matrimonium. Contra indicio fieri [illegible] cum signis credentibus [illegible] prolatis et apparet simulatio et tunc ecclesia non iudicat matrimonium [illegible] non et tunc stabit verbis et iudicabitur pro matrimonio. Dicendum et si solus consensus interior sine tacito [illegible] fiat quia ad iudicium [illegible] consensum [illegible] vel coniugem alia [illegible] consensus de presenti declaratio recipitur in iudicio [illegible] quod [illegible] iudicium [illegible] matrimonium [illegible] de contractu matrimonii [illegible] matrimonium verum [illegible] ad [illegible] matrimonio et ideo [illegible] ut habetur extra de sponsalibus ex conventione a nobis ca. [illegible]

Utrum aliquis per ingressum religionis possit solvere matrimonium. Non [illegible] primo dicitur [illegible] matrimonium et [illegible] et [illegible] spiritualis [illegible] qui initiat [illegible] et [illegible] carnalis per [illegible] consummat matrimonium [illegible] morte solvitur [illegible] adhuc [illegible] spiritualis solvitur per mortem spiritualem [illegible] morte [illegible] carnalis solvitur per mortem carnalem [illegible] consensu [illegible] religionis ingressum. Dicendum et [illegible] possit solvi per religionis ingressum [illegible] consummatum non potest solvi nisi morte carnali vel [illegible] consensu [illegible] religionis [illegible] matrimonium [illegible] solvitur [illegible] consummatum [illegible] de consensu [illegible] per mortem spiritualem potest solvi [illegible] consummatum [illegible] religionis [illegible] de conversione coniugatorum ca. [illegible] et [illegible] religionem [illegible] monasterium debet [illegible] ingressum et tunc [illegible] ad monasterium [illegible] non potest

[illegible] qui non petunt [illegible] consentit [illegible] non [illegible] suspecta de incontinentia et tunc [illegible] religionem [illegible] suspecta [illegible] monasterium [illegible] et [illegible] ingrediatur monasterium [illegible] matrimonium [illegible] de [illegible] consensu [illegible] ad [illegible] matrimonii [illegible] ad [illegible] consensu [illegible]

Utrum iuramentum sequens de futuro consensum verbis consummat matrimonium 28

[illegible] de [illegible] consensus de futuro [illegible] matrimonium [illegible] consensus de presenti [illegible] consensus de futuro [illegible] matrimonium [illegible] et [illegible] sponsalia et matrimonium [illegible] de futuro et de presenti [illegible] promisso obligationem [illegible] obligatione liberat [illegible] impleat quod promissum est [illegible] sponsalia obligationem [illegible] matrimonium [illegible] obligationis [illegible] impletio [illegible] consensus autem de futuro sponsalia facit [illegible] consensus de presenti matrimonium. Dicendum [illegible] consensum de futuro sponsalia [illegible] matrimonium [illegible] sponsalia non [illegible] matrimonium [illegible] consensus de futuro non efficit matrimonium [illegible] sponsalia [illegible] consensus de futuro [illegible] de futuro [illegible] non est matrimonium [illegible]

Secundus articulus. Utrum consensus de futuro cum sequitur carnali copula faciat matrimonium. Videtur quod sic. Primo quia consensus est causa efficiens matrimonii. Et quod qualis est consensus talis est matrimonium. Sed contra quandoque consensus verus, quandoque presumptus. Et sicut hic dicitur est matrimonium in illo consensu presumpto facit presumptum matrimonium. Consensus verus matrimonium verum. Item quia qui copulantur sibi affectu matrimoniali utique videntur credere copulari cum sua uxore vel cum suo viro, et tamen copula sequens facit matrimonium verum, non propter consensum de futuro sed solum quod consensus presentis carnalis. Item quia presumitur se duxisse uxorem per modum solitum qui copulantur affectu fornicario et tamen facit matrimonium presumptum non verum. Item in iudicio vero fieri quod iudicat de manifestis tamen iudicabitur matrimonium. Sed in iudicio poli in penitentiali iudicabitur non esse matrimonium. Item quia in hoc iudicatur sicut deus iudicat certum consensum in illo sicut signorum exteriorum presumptio et est presumptio talis. Hec enim probatio non admittitur [illegible] contra presumptionem iuris et de iure. Ad hoc in iudicio fori consensus de futuro sequente copula carnali facit matrimonium presumptum non verum presumptum. Patet ex notabili et capitulo de sponsalibus. Item qui fidem prestiterit carnalis copula sequens consensum de futuro si tamen appareat consensus interior in iudicio poli verum facit matrimonium. Patet ex textu copulae sensus signa exteriora consensus indicant ipsum consensum interiorem exprimentes. Item carnalis copula sequens consensum de futuro si tamen appareat consensus interior in matrimonium in iudicio poli verum facit matrimonium. Patet per capitulum. Item notabili de sponsalibus. Et quod ubi dolus assistit consensus deficit sine quo cetera nequeunt perficere federa coniugalia. Item carnalis copula sequens consensum de futuro in iudicio fori presumptum facit matrimonium. Patet per capitulum iudicat consensum interiorem ad exterius in tali casu consensus interior cum signo exteriori explicatur facit matrimonium presumptum. Tertius articulus. Consensus in carnalem copulam explicatus ad matrimonium fit necessarius. Videtur quod sic. Primo consensus quod facit matrimonium est de essentia et de natura matrimonii, sed carnalis copula non est de essentia et de natura matrimonii. Patet quia carnalis copula ad matrimonium non requiritur, matrimonialem consensum intercedentem vero non est carnalis copula sed contractus seu pactus quidam indivisibilis in quo sit contractus non sunt separabiles sicut in pactis similibus. Sed contra quia contractus ordinatur in carnalem copulam sicut ad finem principalem ad usum vel sicut ad effectum non tamen necessarium sed voluntarium. Patet quia consensus matrimonialis est in potentia coniugalis copula sed in actum carnalis implicite tamen. Item sicut consensus copulae carnalis sit matrimonium non sine consensu implicito. Ad evidentiam et sic consensus in carnalem copulam explicatus ad matrimonium contrahendum non est necessarius consensus tamen implicitus est necessarius. Patet ex notabili. Item quia per virginitatem Marie contrahendo matrimonium ad carnalem copulam consensum implicatum consensum. Item talis consensus implicatus non repugnabat sicut vero fuit ad omnibus votum suum reginalis spiritus. Et tamen virgo Maria non de matrimonio in carnalem copulam non habuit consensum explicatum. Item consensus matrimonium sequens de futuro consensum verum non efficiat matrimonium. Item quod est sicut per capitulum ad eternum incidit fornicator est unius femine sed contrahat ad consummationem et non adhibet cum fornicatore coniugalem sponsalem cum inerranti sed sine non tamen fornicari vinculo matrimonii separati illud enim reddit impotentem ad reddendum iuramentum.

Utrum consensum coactum matrimonii sequens carnalis copula 29

vere efficiat coniugia. Et videtur quod sic. Primo enim in tali casu iudicat ibi esse vera coniugia quod est dicta est in iudicio ecclesie ubi enim patet per capitulum ad id quod per capitulum consultationem de sponsalibus. Et de sponsalium impuberum capitulo de illis est ergo vera sunt alterum est de capitulo de sponsalibus. Ad tertium sponsalibus de ad casum non obstat consensus ubi metus vel coactio intervenit, nota est ut ibi appareat cum legitimus recipitur coactus si voluntaria copulat matrimonium cum postea consensus contraxerit. Item quod falsa sive deceptionem evenit talis vera coniugia. Respondeo ut patet per presentem notabili. Item primo consentit in carnalem copulam coacte sed per metum qui potest cadere in constantem virum.

Unus alteri solum coacte et alter libere
aut uterque libere. Si uterque coacte vel
alter coacte simpliciter vel coactione que potest
cadere in constantem virum tunc talis copula
non efficitur matrimonium quia sine consensu
interiori non efficitur matrimonium ut de sponsalibus cap. Tua nos. Absque consensu
interiori etiam nascuntur sedes prefate conjugales.
Si autem uterque libere consentit in carnalem
copulam tunc non in matrimonium quia in
utroque. Si per talem copulam non efficitur
matrimonium in mediate consensu quia ad hoc
requiritur consensus interior. Non matrimonium
non facit coitus sed voluntas utriusque et
ipse in matrimonium. Sed in mediate talis coitus
efficit matrimonium quia indicat sibi celebrata
et est coitus est magnum signum consensus
unius in alterum maxime precedentibus talibus contractibus
per talia indicantur eos prius consensisse de
conditionibus appositis cap. per tuas et cap. de
illis et digestis de sponsalibus cap. de illis.
Si autem uterque consentit in matrimonium et
in copulam tunc est verum matrimonium et quo
ad statum dei et quo ad statum ecclesie quia ibi
non solum est expressus consensus tacitus sed
et praecedit signum expressus. Secundo et si
consensus coactum simpliciter et illud conditionatum
quod per cadere in constantem virum
matrimonium carnalis sequitur copula
vera non efficiatur matrimonium consensum
tamen coactum bene et conditionatum quod
cadit non in constantem virum matrimonium
sequitur carnalis copula vel efficiat matrimonium
tamen circa per ecclesiam. Tertio in primo consensus
in carnalem copulam explicatus ad matrimonium
contrahendum non est necessarius. Sed
consensus in carnalem copulam implicatus
ad matrimonium contrahendum est necessarius.
Secundo dissensus in carnalem copulam
non efficit sed impedit matrimonium. Tertio
non tenet matrimonium propter metum conditionatum
Quarto contra aliud cuiusque metus intercedat matrimonium
tamen per metum conditionatum non tenet ita
determinat glossa in cap. Abbas de hiis que
vi metusve causa fiunt. Sed dubitatur an sicut
ratificetur consensus coactus per metum
Notandum quod metus vel est de presenti
vel de preterito vel de futuro. Primo si metus
est de preterito etiam est quod non potest ratificari
matrimonium quod est nullum quia si metus quod
consentiret libere et post est primus aut
metus quod non consentit libere et post talem
metum nunc fit matrimonium si autem

fuerit metus de presenti tunc si metus
quod libere interius corde consenserit et tunc
primus est aut metus quod non libere
consentit et post tunc matrimonium non fit
Si autem sit metus de futuro sicut dico
primo quod consensus in re per talem metum
non constat matrimonium quod recepit consensum de presenti verbis vel signis ut habetur
de sponsalibus cum locum et cap. tua et
similiter talis metus continetur ipso spatio
in eius titulus et litteris et cap. de illis
Secundo matrimonium conditionatum per consensum coactum
non ratificatur per assistens metum per
esse non. Tertio in primo per metus efficitur
quod metus de presenti ad matrimonium contrahendum compellitur. Sed primus efficitur
quod metus quod libere consentit ad eius contrahendum
consensit. Secundo matrimonium in futuro conditionatum
non efficit de presenti solum metum. Tertio
casus qui pater potest cogere eum contrahere
cum quo non sit sinceriter in matrimonio recte
ratus consensus liber tamen recte contrahit
quando sit liberum consensum et et alia
tam recte quibus obligatur quoniam ibi
contrahitur ad contrahentem sententiam. Secundo pater
non potest liberos ad matrimonium contrahendum
compellere. Vel generaliter aliquam mulierem
vel specialiter cum aliqua determinata nisi
sub sit causa necessaria ex qua sine scandalo
patris tenetur filius ad contrahendum
Secundo nec cum speciali vel generaliter
parentes non possunt liberos licite ad matrimonium contrahendum cogere quod est nobis contrarium
pro causa unius de sponsalibus impuberum
et cap. nam contra. Tertio in primo si filius
annis tenetur recte cogere nullo
metum efficitur. Sed si pater non dum
adultus dispensat non est matrimonium nisi
filius ad pubertatem etatem veniens consenciat
Secundo pueros impuberes non esse matrimonium
nisi ad annos discretionis pervenientes de
novo prestent consensum. Tertio quod est
verum per (?) scilicet ad aliud in dicto
illa causa loquitur quod coactio parentis
ratificatur per postremum sequitur alias non

Utrum consensus coactus contrahentium vim efficiat 30
factum matrimonium. Et arguitur quod sic quia
consensus quem habuit Jacob in Liam

fuit consensus erroneus. Quod autem contra-
dicit Jacob et Liam fuit verum matri-
monium, aliter peccasset Jacob ad ipsam
accedens. Dicendum quod Jacob consensit in eam
credens ipsam esse Rachelem. Nonus
dicit quod vel in alterum, ac si
liber contraxit cum serva credens ipsam
esse liberam, ibi consensus erroneus non
efficit matrimonium, quod est contra, quia nulla cau-
sa potest assignari. Defectus talis matrimonii
nisi error. Dicendum quod per predicta sunt absoluta
in de quinque. Sciendum quod sicut predicitur
errant tres. Primus de questione
Nota quod primo in intellectu et in actu
quae sunt spiritualia quam actualia. Defectus in
spiritualibus facit defectum contractus et pactum.
Defectus vero in actualibus non. Spiritualia autem
in pactis sunt duo, scilicet intellectus scilicet persone
contrahentis et forma, scilicet in dimissibilis contrahe-
re sua forma vero seu qualitas persone contrahentis
accidentia sunt. Quod error persone est contra
intellectum. Error conditionis seu qualitatis vel essentie
est. Sed ideo error excludit matrimonium
sed error in materia et in forma excludit
quemlibet aliud pactum. Secundo fortune
vel qualitatis vel conditionis. Licet error
persone et conditionis impediat matri-
monium contrahendum et dirimat contractum,
error tamen fortune seu qualitatis non impe-
dit matrimonium contrahendum nec dirimit
contractum. Patet ex notis. Tertio primo per errorem
persone est consensus exclusus quod matrimonium
nunc est. Quarto per Jacob et Liam
fuit verum matrimonium non per pactum vel conven-
tionem sed per sequentem maritalem copulam
legitimam consensum. Quinto per errorem conditionis
est consensus exclusus quod matrimonium nunc
contrahitur. Sexto per errorem fortune et
qualitatis est consensus adhibitus quod ma-
trimonium efficitur. Septimo conclusio
matrimonium non dirimitur quod legitime
contractum cum corrupta vel paupere quam
credebat quod esset dives vel virginem
credidit. Octavo qui matrimonium diri-
mit tamen circa subiectum nobilitatis erra-
re tamen prosequitur circa nobilitatem
subiecti error committitur. Nono quod error per-
sonae persone sed non qualitatis et fortune.
Unde si cum putat filia regis tamen
ipsa non est nobilis et suspecta filia
rustici non tenet matrimonium. Decimo
quod contrahit secum notam in persona
quam credit ipsam nobilem et illa est
ignobilis tamen matrimonium. Septimo

Error qui matrimonium impedit et cetera.
Ipsum et istud. Ponitur in textu et non sine ...
non est matrimonium tollere. Sexto probatur ...
probabiliter addicte. Secundus articulus vero matrimo-
nii Marie fuit perfectum. Nota quod primo dicitur
perfectio matrimonii scilicet quo ad esse et quo ad
operari. Contra ad esse perfectio matrimonii
fit de consensu vero de presenti expresso. Secundo
ad operari perfectio matrimonii fit per carna-
lem copulam. Primo perfectio matrimonii
fuit in coniugio Marie et Joseph, secunda non
fuit. Secundo et sic perfectio matrimonii
inter Joseph et Mariam non fuit quo ad
operari et carnalem copulam seu consummationem
fuit tamen quo ad esse et carnalem ...
Patet ex notis. Tertio in primo matrimonio inter
Mariam et Joseph fuit perfectum licet non sit
carnali commixtione consummatum. Quarto inter
Mariam et Joseph nec ... perfectum ... ac
fuit perfectissimum matrimonium. Quinto quod in fuit
dignissimum quod perfectissimum. Sexto circa
... dicitur est dicitur perfectum primo et
secundum licet ... carnalem fit de
perfectum sed et actualiter. Septimo in matri-
monio Joseph et virginis gloriose fuit
bonum prolis per quam filius dei non ...
commixtione carnali sed ... sed et
licet non quo ad suscipere tamen quo ad religio-
sam educationem. Octavo ipse virginale
matrimonium fuit deo acceptum, fuit enim ex
familiari consilio et inspiratione spiritus sancti ...
... in ... Decimo consentire. De-
cimo consentire ... non semper in ... non
semper est petitum ... sic ... sicut ante diuina
non est petitum. Decimo ... ista tunc est
petitum expressa ... consensit in ... nec
... divina que non petitur. Ex sicut ...
fuit ... nullus actus esset contra assen-
sum in carnale copula ... implicite
obligabat ... matrimonii. Primo enim
... sunt ... familiari consilio et
inspiratione Spiritus sancti. Tertius articulus utrum
matrimonium sit ... tamen ...
contractum. Nota quod primo circa contrahendi
matrimonium duo est. Primo per se conveniat
institutum secunda per actus consilium ...
Primo dicitur una pro ... scilicet in ...
alia ... scilicet in ... circa ...
... in ... honesta ... expedi
... in honesta et utraque ... ...
per contrahendi matrimonium semper est honesta
et post ante matrimonium ... non ...
... honesta et quia ea quae per actus

[illegible] non [illegible] statum [illegible] ita enim contractum matrimonii [illegible] ad [illegible] statum [illegible] et [illegible] scilicet operis operans et operis operatum [illegible] actus [illegible] scilicet [illegible] actus [illegible] et malus [illegible] substantia [illegible] actus [illegible] obligationis [illegible] non [illegible] substantiae [illegible] mala sit actus [illegible] obliga[illegible] bona [illegible] ipsa obligatio [illegible] est [illegible] matrimonium bonum est licet ad malam [illegible] contractum [illegible] ista [illegible] honestat [illegible] matrimonium [illegible] obligatio [illegible] substantia obligationis in [illegible] mala ipsa [illegible] est bona [illegible] matrimonio [illegible] matrimonii [illegible] est causa [illegible] non [illegible] tamen [illegible]

31 Utrum fides proles et sacramentum sufficiant honestare matrimonium

[illegible] non [illegible] sustinet [illegible] sustinet [illegible] bonum [illegible] exemplaris [illegible] delectationis [illegible] sensualitatis [illegible] bonum matrimonii [illegible] bona [illegible] matrimonii [illegible] matrimonii [illegible] matrimonii [illegible] matrimonii [illegible]

[illegible]

bonum sunt coniuges solita non accidentia
et id quod contrahentes aliquorum illorum vincat
matrimonium contractum. Secundum fides proles
et sacramentum sunt de esse matrimonii
et si non quantum ad inchoationem et executionem
tamen quantum ad obligationem patet quia talis. Secundum
tertium fides proles et sacramentum non committit
tamen matrimonium. Primum matrimonium infi-
delium non continet in se sacramentum. Secundum quia si
in matrimonio sterilium non est proles sed in
matrimonio adulterorum non est fides. Tertium
licet contra non continet in se matrimonium
inordinatum continet tamen matrimonium consummatum
et si non quantum ad intentionem et executionem
tamen quantum ad obligationem. Tertium coniugibus debitum
tribuitur quando fit causa libidinis sit mortale
peccatum. Item sicut semen coniugis delectationem
in coniuge duplex committitur. Primo ut in coniuge
Secundo non ut in coniuge. Primo ut in coniuge
scilicet sistendo intra fines matrimonii quia
cum alia muliere eam non faceret et tunc est
veniale peccatum. Secundo ut non in coniuge
sed ut in muliere scilicet excedendo affectum ultra
fines matrimonii quia eciam si non fieret
uxor eam faceret et tunc est mortale peccatum.
Secundo et quod si coniugibus causa libidinis ex-
plende extra fines matrimonii sit mortale
quia si fit intra fines matrimonii non est
mortale sed peccatum veniale patet conclusio. Secundo
Item sic uti rebus pro licitis propter delectationem
faciendam non semper est mortale. Item con-
iugibus [illegible] faciendo cum ipsa
coniuge quod non fieret cum alia est peccatum
veniale. Item eam sentit Augustinus expresse
dicens [illegible] et Franciscus Mainus in
Scolibus omnibus. Tertium coniugibus [illegible]
propter est faciendo cum coniuge quod
fieret cum aliena est peccatum mortale.
Item [illegible] in delectatione est venialis
pro actu est venialis. Item delectari in
[illegible] in ea fine committens ponendo est
mortale sed in alia fine committens ponendo
sed ad debitum finem non ordinando est
veniale. Debitum [illegible] est ratio patet consumma-
tionem ad actum [illegible] actus coniugalis
non dictum fiat [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sed si actus
[illegible] licet [illegible] committere [illegible]
[illegible] pro magis bono magis [illegible]

3a De inreddendo debiti con-
iuges ad invicem sunt omnino
equales vir et uxor. Item est coniugali

11 sit nec uti coniugibus licitis propter delectationem
faciendam non semper est mortale. Item conclusio

[illegible] sit indulgentia indulgentia ven-
ialis peccati sed non acquirit [illegible] quia non
facit [illegible] et [illegible] actum ad [illegible]
ad debitum est [illegible] et sic est [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] quia vera [illegible]
sunt contra tres articuli. Primus de conjuncto
[illegible] Secundus [illegible] et equalitas scilicet [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut
[illegible] ad [illegible] [illegible] attendit
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
eiusdem [illegible] ut [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] et [illegible]
et uxor ad obligationem carnalis debiti
equales sunt [illegible] [illegible] [illegible]
ad actum [illegible] et [illegible] ad [illegible]
equales sunt equalitate [illegible] et [illegible]
[illegible] vir [illegible] per modum agentis
et uxor per modum patientis [illegible] sicut vir
tenetur mulieri [illegible] [illegible] [illegible]
sic mulier viro ad [illegible] quia sunt [illegible]
[illegible] [illegible] vir et uxor [illegible] 90
ad obligationem carnalis debiti sit equales
equalitate [illegible] [illegible] ad actum
[illegible] equales sunt equalitate [illegible]
patet [illegible] [illegible] et [illegible] matrimonium est
relacio [illegible] [illegible] et
obligatio ad carnale debitum [illegible]
[illegible] [illegible] vir [illegible] uxori et
[illegible] [illegible] vir obligatur uxori in
actu coniugali sic uxor obligatur viro
in actu coniugali [illegible] ad hoc equales
[illegible] [illegible] [illegible] in actu coniugii vir
debet illud [illegible] nobilius scilicet agere
et in disposicione domus regere consulere
[illegible] et corrigere. Secundum apostolus dicit vir est
caput mulieris [illegible] et mulier [illegible]
[illegible] [illegible] et vir tenetur reddere debitum non
petente uxore uxor autem non tenetur nisi pe-
tente viro et sic vir nobiliorem habet
partem in actu coniugali quam mulier [illegible]
et sic [illegible] [illegible] equales
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] vir et uxor sunt equales equalitate
[illegible] in carnalis debiti obligatione.
[illegible] vir et uxor sunt equales [illegible]
[illegible] agens sit nobilius patiente [illegible]
[illegible] nobiliorem [illegible] et partem habet
quam mulier in actu coniugali [illegible]
sunt equales equalitate [illegible]
[illegible] coniugium sine [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible] [illegible]
fieri

sine consensu alterius si vellet petere sed
quod insipere debitum, quod est desiderium vel per
vnandum; sed hoc primo est agenda per modestam
verba. Secundo quibus licet debitum reddere debitum
sit necesse. Nota sicut primo nec magis (!) inclinat
nat vnius coniugis infirmitatem ad consummationem
sui coniugis proprii magis quam tenetur coniunx ad
consummationem infirmitatem coniugis proprii. Unde
ubi imminet periculum salutis corporalis infir-
mitati non tenetur ad redditionem debiti quod
pertinet ad consummationem proprii. Alias vero tenetur
si non ubi imminet periculum salutis cor-
poralis infirmitati. Tertio notandum quod coniunx
coniugi reddere debitum ubi non imminet
anime aut salutis corporalis periculum. Ex quo patet quod
Quarto quod tempore partus non tenetur mulieri reddere
debitum et ideo sine hoc in maleficiatis
personis. Quinto et si reddere debitum sit pre-
ceptum, tamen impleri debet ubi non immi-
net salutis corporalis periculum. Secundo coniu-
gatus coniugi reddens debitum potest sumere
eucharistiae sacramentum et si a quibusdam secun-
dum per preceptum illud est ad tempus abstinen-
dum. Tertio est exigenti reddere debitum
non est exactum petere, et tamen propter reveren-
tiam sacramenti abstinendum. Septimo
tamen est abstinendum si papa vel prelatus in-
cantius fecerit si ecclesia propter istius tempus
Octavum non licet coniugi facere se impo-
tentem ad reddendum debitum per nimiam
corporalem commixtionem quod hic est illicitum
et inhonestum. Nonum non ut vir non vxore
alterius debet ut ab ea debitum petere non
debet. Decimum hic est illicitum et inhonestum
debitum debet quamvis exigenti debitum
reddere si potest abstinere absque periculo. Secundo
Notandum quod usus matrimonii licitus non
tamen in officium sed etiam in remedium est
institutus. Ideo et sine peccato mortali potest
uti semper sine abstinentia periculo. Sed cum
periculo alterius non debet coniugi neque reddere
Tertio quod petenti est institutus in officium
sed in remedium. Septimo tempore menstruorum
debet reddi petenti carnale debitum. Tunc
ex reddere est necessitatis incontinentiae tamen est
coniugis illa infirmitas ne vero veniat
sibi corporis periculum. Aliis temporibus licet
possibiliter petere. Clemens vero. Et hic est
in veritate coniugis reddere. Ante est in
necessitate ... debitum coniunx lepra coniux
coniugi tenetur debitum reddere sed non tenetur
coniunx simul cohabitare licet pro leprosum ...
debet mutuo. Dicitur est leprosus in mortalibus

contingere sunt. Tertio vero tenetur coniunx alteri
habitare sed tenetur reddere ex lepra sup-
veniens non solvit matrimonium. Sed ...
solvunt sponsalia de futuro. Dominum coniugio
leprosorum vide ubi supra. Quarto cum alicui liceat
reddere die festo possit esse sine peccato.
Nota sicut primo dies festi et pro-
fessionis et commemorationis instituti sunt
propter elevationem mentis a corporalibus ad
spiritualia, sed usus vero coniugalis fit de-
pressio mentis a spiritualibus ad corpora-
lia. Et ideo institutum est conveniens
ut diebus illis coniuges abstineant
ab usu carnali. Sed vetulae non possunt me-
moriae et veniali simulandum facere nec
intendit filios lucrum... ponderare vel
reddere. Sit decimus veniali debitum petere
vel licita non intendit reddendum. Quarto
plebi ... dissuadere petere non intendit
dissuadere. Quando illo tempore sed non prohi-
bitum est. Decimo coniugis debitum quod abstine-
nendum ut faciamus impotentes
coniugi quod reddit debitum illis temporibus
non petat. Coniugi exigit diebus ab-
stinentiae absque vel continentiae vel veve
venia tempus vel exhortationis et ideo non
peccat mortaliter. Secundo si consentientes hic
faciat. Tertio et si reddens debitum dicit ea
die festo petet nimie quam in tam
consentiendi tempus vel exhortationibus petit
non venialiter immo mortaliter delinquens.
Quarto tamen tempore tenetur coniunx
coniugi debitum reddere, ad hoc fit hoc
non obstante ... 33. q. 4. c. nec
licet saucium. Nisi forte ex
consensu ad tempus ut vacent orationi
et sic nec etiam ... licet absque
consensu coniugis. Et quo tempore etiam
tenetur coniunx coniugi debitum reddere
Quinto statutum ecclesie non intendit
impedire quin diebus festivis teneatur
coniunx coniugi debitum reddere. Sed quod
Sexto dicendo debere coniuges a corpora-
libus actibus diebus festivis abstinere
loquitur de debito honestatis non
necessitatis. Septimo aliqui sunt tempora ab ecclesia
instituta quibus non licet nuptias
celebrare sed permittitur licet amplexibus
amplexari abstinere. Conveniens licet
semper matrimonio in ... ...
...tus in 4. libro ... amplexari et ...

longe fieri ab amplexibus. Hec tamen
sunt tria tempora scilicet nativitatis pasche pe-
thecostes temporibus enim istis fide-
les consueverunt communicare ut habetur de
consecracione distinccione secunda Seculares ubi dicit
Seculares qui in natale domini
pascha et penthecoste non communica-
verint catholici non credantur nec
inter catholicos habeantur Unde ad celebran-
dum consuetudinem primam ad unum festum pa-
sche reduxit et restrinxit de penitenciis et
re. c. Omnis utriusque sexus Actu conclusionis illa
arguitur de celebracione nupciarum et alia quedam
de conpetentibus diebus et appellacionibus
Apparet veterem eorum consuetudinem esse bene-
dictam Conclusio habet vel gaudet veritate nichil
enim prohibet dare tempus quo non
sit coniugium per occasionem causa per alicuius
est indulgencia secundum consensum domini vocu-
tionis et secundum morem patrum et ideo est
indulgencia actus coniugalis sit et
plus vel redditur debitum alteri per
debitum mortem etc. Hec veritate
penam et ideo est indulgencia coniugi-
bus eum sit tamen coniungatur etc.

33 Utrum licuit antiquis patribus
uti pluribus uxoribus et ui-
cem etc. Questio est an... Hec licencia eorundem
iure divino aut ex dispensacione non de
iure fuit quod bigamia est contra ius
naturale Non ex dispensacione quod ius naturale
non recipit dispensacionem etc. actum natu-
ralem de actu naturali fuit gentium vel
fuit in illo tempore sed in tali etc.
Item quod fuerunt plures viventes pluribus
uxoribus non peccaverunt Quod autem eis
concessum fuerit dispensatum Set quod
non in decreto erant etc.
De consensu domini fuit dispensacio
et in materia relaxacio iuris et quedam
inspiracio interius in corde quedam
septima exterius in codice secundum hec
dictis est dispensacio scilicet tacita et ex-
pressa Bigamia est contra ius naturale
non primarium quod non habet contra ius
naturale etc. Unde expressa sine dispen-
sacione supervenit quod unicuique liceret
habere plures uxores sine dispensacione
est non ius illud erat precedente non
confirmatum sed suffecit dispensacio

tacita sine dispensacione expressa Dispen-
sacio ad recipit ut ex parte dispen-
santis et eorum recipientium ex parte
eorum eum fit dispensacio super
ius naturale Primum habet auctoritatem naturalem
naturae quod potest dispensacio patrum
etc. vel dispensacio fuit bona quia
coniugium multiplicavit ex parte eius
plus generaliter cum multitudinem cultorum
in ipsis fidelibus et specialiter cum agnum
carnaliter generaturis, patriarchis
conigentibus et prophetis Ex parte vero fidei dicit
sed ut testatur unde etiam ad similiter
uxores Ex parte sacramenti dicit una
fuit expositionis diversorum generum ad
unum altera generacionis et spiritualis et
carnalis multiplicatorum omnium hereticorum
gentium catholicorum et ceterorum
et eiusdem spiritualium Hec autem
dispensacio maioribus sed patriarchis
et prophetis facta explicite sed minoribus
implicite est etiam exemplo catholicorum
licebat ad plures uxores habere Condi-
cio licuit antiquis patribus ex di-
vina dispensacione uti pluribus uxo-
ribus quod si non licuisset tunc patri-
archae et prophetae habuerunt plures uxores
de voluntate divina patriarchae et prophetae plu-
res habuerunt uxores de actione in
patriarchae et prophetae in eo quod plures
habuerunt minime peccaverunt Utrum
plures uxores habere erat eis licitum
ex divina dispensacione Utrum
de lege naturali et quod unicuique fuit lici-
tum unum virum pluribus matrimonialiter
copulari Item de hoc ut dicit fuit duo
in carne una etc. sanctus Thomas
de veritate q. 24 cap. 20 etc. dicit
per libertatem cum consuetudine plus
et si non ex parte vere hic ex parte naturalis
Secundus articulus de formacione a deo
fuit dispensatum Notandum quod primum
ad aliorum actuum quedam sunt quod de se
non implicant deformitatem quedam sunt de
se implicant deformitatem Primum deus
dispensavit in secundo non Racio quia
nulla deformitas subest divine voluntati
vel auctoritati vel eius formacioni
sed cum non sint deformitatem implicat
in hoc nunc deus dispensavit etc.

ne sua[m] nu[n] p[ro]p[ri]e[tate]m acc[e]p[isse] s[e]c[un]d[u]m
fecit / sic in xxx[ii]a q[uestio]ne [ii]a c[apitulo] [illegible]
[illegible] / [illegible] est formica in
plicat in se inseparabilite[r] deformitate[m]
[illegible] a deo nu[n]q[uam] [illegible] dispe[n]sabilitate[m]
[illegible] no[n] [illegible] formicatio
est ei[us] m[a]le nat[ur]ale et semp[er] m[a]l[u]m
[illegible] [illegible] et p[er] b[eatu]m thoma[m]
[illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] nat[ur]e est [illegible]
nec [illegible] nec [illegible] educatio[n]is
[illegible] nu[n]q[uam] deus precepit [illegible] p[ro]pt[er]
formicatio[n]em [illegible] [illegible]
cant [illegible] licet [illegible] dom[ini]
[illegible] nec [illegible]
[illegible] xx[ii] in [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] a [illegible] no[n] [illegible]
[illegible] licet [illegible]
[illegible] licet [illegible]
[illegible] matrimonii [illegible]
[illegible] formicatio [illegible] no[n]
dispe[n]sant [illegible] no[n] sua et [illegible]
acc[e]p[isse] fecit / [illegible]
et [illegible] et similit[er] [illegible]
acc[e]p[isse] fecit [illegible]
[illegible] respondet [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible]
sub p[re]cepto e[st] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] mala [illegible]
[illegible] [illegible]
respondet [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] et illa [illegible]
[illegible] a [illegible] et no[n] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] et si in [illegible]
[illegible] in [illegible] libella
[illegible] in p[re]cepto [illegible]
[illegible] Respondet [illegible]
erat [illegible]
[illegible] respondet [illegible]
[illegible] no[n] fecit [illegible]
[illegible] fieri respondet [illegible]
[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] no[n] ut [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] p[er] [illegible] p[re]cepti
[illegible] [illegible] ut [illegible]
[illegible] [illegible] p[er] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
p[er] [illegible] [illegible] hec p[er]
[illegible] sunt respondet [illegible] p[er] [illegible]
[illegible] [illegible]
mala [illegible] sunt [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] nat[ur]e [illegible] et nat[ur]e
[illegible] deus [illegible]
[illegible] sic deus [illegible]
[illegible] [illegible] contra [illegible] nat[ur]e

V[trum] impot[enti]a ad reddendum talibus debitum impediat 38

matrimonium contractum [illegible] /
[illegible] matrimonium [illegible] copula
carnali / [illegible] no[n]
impedit [illegible] impot[enti]a
[illegible] impedit [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] no[n] [illegible] reddere
debitum nec [illegible]
impotentes sunt [illegible]
matrimonia [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
obligat ad reddendum debitum [illegible]
[illegible] obligari [illegible] [illegible]
[illegible] impot[enti]a [illegible]
[illegible] aut impot[enti]a [illegible]
[illegible] [illegible] medium
[illegible] [illegible] no[n] [illegible]
impedit [illegible] aut [illegible]
no[n] [illegible] aut [illegible]
et [illegible] impedit [illegible]
[illegible] [illegible] no[n] impedit
nec [illegible] aut impot[enti]a [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] carnali [illegible] no[n] [illegible]

congruere. Quia qui vtrique proclamant ad
iudicem et confitetur impedimentum
et timent propter periculum [illegible] vtrique
mirabitur quia [illegible] fide etc. dedimus
nec conveniunt potuerunt cum septima
manu propinquorum extra. c. / extra. prope acta
tenet [illegible] quod detestabiliter [illegible]
[illegible]. Quia aliud confitetur et aliud negat.
Quia qui vir probat ad separationem mulieri.
Quia mulier probat viri [illegible]
probacionem [illegible] negative nec creditur ei
solum. / Quia mulier probat virum impotentem
[illegible] creditur viro. / Quia [illegible] mulier
vel mulier apperti corporis vel [illegible]
virum [illegible] / separatum non [illegible] datur
alteri licencia contrahendi. / Frigidus non [illegible]
[illegible] [illegible] contrahebat cum
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] quia constat [illegible] in medicinam
de impedimento perpetuo quod [illegible] talis
fuisse deceptam [illegible] et si in
parte talis coeundi non impediat
totaliter matrimonium / impotencia tamen perpetua
nec dum impedit contrahendum [illegible]
dirimit contractum [illegible] / et
talem [illegible] de frigidis et maleficiatis
[illegible] impotencia coeundi [illegible]
[illegible] non totaliter impedit
matrimonium. / [illegible] impotencias coeun-
di [illegible] frigiditatis [illegible] per
[illegible] [illegible] non [illegible]
matrimonium dirimit. / [illegible] impotencia
coeundi [illegible] frigiditatis [illegible] non
[illegible] [illegible] subveniri con-
[illegible] matrimonium dirimit [illegible]
[illegible] et de frigidis c. [illegible]
[illegible] etas impedit matrimonium
[illegible] [illegible] [illegible] etas [illegible]
[illegible] quia sine periculo [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible] impe-
dit matrimonium et dirimit. / Quia [illegible]
[illegible] et [illegible] non impedit nec
dirimit matrimonium separata [illegible]
[illegible] [illegible] datur licencia
contrahendi / [illegible] et si etas [illegible]
[illegible] sine periculo [illegible] [illegible]
subveniri non impediat matrimonium
contrahendum nec dirimit contractum / [illegible]
[illegible] [illegible] sine periculo non [illegible]

[illegible] [illegible] non dum impedit
matrimonium contrahendum [illegible] dirimit contractum
[illegible] / [illegible] in [illegible] mulier arta sit
[illegible] non [illegible] matrimonium [illegible]
[illegible]. / [illegible] mulier arta sit medicine [illegible]
[illegible] non [illegible] matrimonium [illegible] / [illegible]
[illegible] artitudo [illegible] [illegible] matrimonium
[illegible] ad [illegible] / [illegible]
[illegible] maleficium impediat matrimonium [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] maleficium
[illegible] in [illegible] opinione [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non tamen dirimit
matrimonium [illegible] maleficium [illegible] perpetuum
[illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible]
maleficium [illegible] temporale / et [illegible] [illegible]
[illegible] perpetuum [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] dirimit matrimonium [illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] / maleficium aut temporale [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] / perpetuum [illegible] [illegible]
[illegible] data [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
separatio [illegible] maleficium [illegible] non fit
ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non datur
licencia contrahendi [illegible] / quia frigiditas
est impedimentum [illegible] / quia maleficiatus datur
[illegible] maleficium [illegible] impedimentum [illegible]
separacio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] matrimonium contractum [illegible]
[illegible] fuit [illegible] non perpetuum / [illegible]
et si [illegible] maleficium non dirimit matrimonium /
maleficium tamen perpetuum [illegible] [illegible] dirimit
[illegible] / [illegible] impotencia per-
petua coeundi [illegible] maleficium tollit matri-
monium / [illegible] impotencia temporalis coeundi [illegible]
maleficium non tollit matrimonium / [illegible]
[illegible] vtrique maleficiato datur licencia
contrahendi et si reformatur maleficiatum [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] fuit matrimonium et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] fuit lata / [illegible] fuit de
frigidis et maleficiatis / et de hostiensi [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] est [illegible] restituenda / et si sit
[illegible] apta [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et dent [illegible] [illegible]
[illegible] / et si [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] ad [illegible] [illegible]
ad [illegible] [illegible] restituere [illegible] perpetuum im-
pedimentum / [illegible] datur vtrique licencia con-
trahendi et si reformarent non [illegible]

pro quo inquisitio matrimonii erat [illegible]
per decretalem quam sedes de frigidis et ma-
leficiatis / Certum quod est vel admittit
coniugibus simul ad actum redde-
re defectus licet non impediat in
defectus [illegible] impedit obliga-
tionem ad actum qui est de substantia
[illegible] actus autem non sic

37 Utrum uxorem causa fornicationis liceat dimittere viro absque ecclesie

iudicio / Et videtur quod sic [illegible] de eo
Joseph vir Marie cum esset iustus vo-
luit occulte dimittere eam sed videt
eam fornicandam quia licet viro coniugem
dimittere fornicantem absque iudicio
ecclesie [illegible] in alterum est difficul-
tas dicit separationem quoad contractus
non dicit [illegible] in occulto sine auctoritate
ecclesie [illegible] multum [illegible] dicit in occulto
separari sine iudicio ecclesie [illegible] falsa
[illegible] [illegible] [illegible] simul [illegible]
liceat viro uxorem causa fornicationis di-
mittere pro quo nota [illegible] primo coniuge
dimittere causa fornicationis [illegible]
[illegible] [illegible] in eodem adulterii [illegible]
non [illegible] et in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et in casibus in quibus
vir non est culpa adulterii vel adu-
ltere culpa alterius coniugis non licet dimit-
tere / Secundo licet ob causam fornicationis
liceat viro uxorem dimittere in casibus
tamen in quibus vel non est culpa adultera-
tus vel [illegible] culpa alterius coniugis
non licet [illegible] hoc facere [illegible]
/ Tertium [illegible] vir uxorem propter fornicationem
dimittere non [illegible] si [illegible] for-
nicari [illegible] de [illegible]
/ [illegible] vir uxorem adulteram non dimi-
ttit si [illegible] / De et qui
[illegible] [illegible] [illegible] sue [illegible]
[illegible] / [illegible] vir uxorem adulteram
[illegible] non dimittit [illegible] publice
[illegible] mortuo [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] xxx
iiii q. i / Cum [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] / [illegible] si [illegible]
[illegible] [illegible] viri sui [illegible]
non repudiat xxxii q. i / In [illegible]
/ [illegible] si uxor [illegible] [illegible]
viri sui non repudiat xxxii q. i

[illegible] / [illegible] vir uxorem adulteram
[illegible] non dimittit [illegible] publice
adulterantem retinet vel post commissum
adulterium reconciliatur xxxii q. i [illegible]
/ Septimo [illegible] [illegible] sine
ecclesie si [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] primo [illegible] de
divortiis [illegible] / [illegible] [illegible] illa
dimissa posset alii nubere / [illegible]
[illegible] primo [illegible] est matrimonii separa-
tio [illegible] [illegible] [illegible]
ad thorum et cohabitationem [illegible]
separatio [illegible] [illegible] [illegible] / [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut est consangui-
nitas vel affinitas vel frigiditas /
/ [illegible] [illegible] separatio [illegible] impedimento
superveniente ut est fornicatio que separat
quoad thorum non quoad vinculum /
[illegible] non licet alii nubere / [illegible]
et si [illegible] dimissa [illegible] posset
alii nubere / [illegible] non [illegible]
hoc facere [illegible] / [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] vel affinitas [illegible] dimissa
[illegible] licite alii nubere / [illegible]
[illegible] honestatis vel frigiditatis /
[illegible] dimissa licite [illegible] alii nubere
/ [illegible] dimissa ob fornicationem
[illegible] non [illegible] cum alio [illegible] coniugale
[illegible] / [illegible] de [illegible]
[illegible] primo uxor fornicaria
dimitti [illegible] / [illegible] ad thorum
et cohabitationem primo vir uxorem
[illegible] fornicationem [illegible] [illegible]
sua dimittere / et debitum ei negare
[illegible] [illegible] [illegible] ecclesie [illegible]
[illegible] ei debitum voluntarie [illegible]
[illegible] [illegible] / et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] / [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ecclesie [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
/ [illegible] non licet [illegible] uxorem dimittere
sine iudicio ecclesie / [illegible] non dimisso
[illegible] [illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible] in iudicio ecclesie / [illegible] [illegible]
vir possit uxorem dimittere [illegible] [illegible]
absque iudicio ecclesie [illegible] ad thorum non in
[illegible] hoc facere [illegible] ad [illegible] et thorum
[illegible] / [illegible] [illegible] [illegible] matrimonium
auctoritate ecclesie dicit contrahi [illegible]
dissolvi / [illegible] licet vir [illegible] dimittere
fornicariam [illegible] lege [illegible] non

e

in dedit sententiam de consensu simplici. Item
ad audientiam pertinet episcopi ut coniuges sepe-
ratz divorcium quod est causa matrimonia-
lis pertinent ad eos xxxv q. vi
capitulo et de clericis coniugatis. accoli-
tus qui preter clericum iudicandi et sta-
tuta canonica non ignorat de consanguinitate
tercia i. Item quod quamvis sit contemptum
tam ad artum tenetur si ex iusticia
episcopus nolebat matrimonium committere tamen
suppetitam sed tamen ea precipientibus
indignus valet non est sed quod in medio
sinagoge agebatur ad lapidandum forni-
catorem coniugatis sed in medio aliis adar-
ium et ad ceterorum operacionem

36 V liber cum ancilla scienter
valeat matrimonium contrahere

Et videtur quod sic quia de voluntate ipsius coniugatorum
fuit ancille non valet contrahere a non
ignorantem si non potest cum ipsa contrahere
de coniugio servorum posuit et ca. ad
nostram et xxix q. ii. Si quis liber et ca.
sequitur. Si ignorat potest cum ea contrahere
xxix q. i. Si quis ingenuus et ca.
Si femina et ca. ulterius I. ii. Si vero in
alterum ita est. Error vero sola impedit
matrimonium si error concurrit cum sola
sed non indiminuta. Item quod dominus servum potest
vendere in remotas partes et sic nunquam
reddet debitum. Item talis error impe-
dit matrimonium quod ex pacto sive contraponitur ex-
tremis et aliter in consensu suo non
sunt. Contra error consensum tollit demum
melioris a parte et deterioris melioris
ut ea quis contrahit cum libera quam
credit ancillam parte ut ea servus
contrahit cum ancilla quam credit liberam.
Deterioris ut cum liber contrahit ea au-
cilla quam credit liberam. Primus error
non impedit matrimonium quod ipse contrahens
non leditur in aliquo. Secundus error sic
non impedit matrimonium quod neuter contrahens
leditur. Tercius impedit quod alter sine sua
culpa leditur non enim loquitur sed gravi-
ter leditur in tanto plus quod non contrahit
in potestate in tanto sedem quam non po-
test reddi debitum libere in tanto pre-
ter in metheantium inseparabilem quod potest dominus
ipsum vendere et cum est captivus naturali
iure ipsium est in errore ita dicitur sicut impe-
diat matrimonium contrahendum et dirimat
iam contractum nisi rancelat preceptum
errorem consensum tacitum vel expressum.
Ceterum error deterioris conditionis
impediat matrimonium contrahendum et dirimat
iam contractum nisi ut error pretor conditionis
vel melioris ut ex nota. Et xxix q. ii.
Proponitum et de divorciis significantem et de
coniugio servorum proposuit et ca. ad nostram.
Tercium primum liber cum ancilla scienter
matrimonium contrahere. Secundum servus cum ancilla
scienter valet matrimonium contrahere ut patet per
de coniugio servorum. Item quod si libera mulier
contraxit cum servo vel e contrario liber cum
ancilla scienter tenet matrimonium inseparabi-
liter. xxix q. ii. Si quis et ca. Si quis
ancillam et deinde talibus scripsimus.
Ceterum si libera contraxit cum servo ignoranter
sed credens ipsum esse liberum vel e contrario liber
cum ancilla quam credit esse liberam nullum
est matrimonium xxix q. ii. Si quis inge-
nuus et ca. si mulier ingenua et
de coniugio servorum proposuit et ca. ad nostram.
Ceterum si liber ancillam duxit et dominus
discretam ipsam carnaliter cognovit appella-
vit eam assecutam maritali affectione ea
a se non potest separare per ea proposuit
et ca. ad nostram de coniugio servorum
Secundus casus de servis fuit matrimonium con-
trahere non servum domino suo penitus
repugnante ancillae naturali non casu vende-
ndo potest ei preiudicare. Sed quia iure servitutis
qui est de iure positivo non potest preiudicare
his qui sunt de iure naturali. Appetitus
autem naturalis ita est ad conservacionem speciei
per generationem sicut ad conservationem individui
per nutrimentum. Unde sicut servus domino non sub-
ditur quin possit matrimonium contrahere
domino liber concedente et illa quae sunt corpo-
ralis facere ita non subditur quin possit
matrimonium contrahere sine domino consentiente
sine contradicente nec potestas domini in servum
consistit in operibus materialibus non in
actibus naturalibus. Ceterum non obstante
domini contradictione potest servus matrimonium licite
contrahere ut ex nota. Tercium primum servus
et ancilla domini contradicentibus potest ma-
trimonium contrahere. Secundum servus cum libera
parentes sunt in matrimonio contrahendo ut
per celebrum primum de coniugio servorum. Et ro-
quod parentes sunt in casu matrimonii

pares sunt et in remedium. Item servitus
in nullo preiudicat matrimonio. Probatur quia servitus est
de iure positivo, matrimonium de iure naturali. Sed ius
positivum non preiudicat naturali, xx. di. de [illegible]
contra quod ad factum, quia non [illegible] dicitur
servi et ancille ad Galatas iiiᵒ. in christo
ihesu non est servus neque liber, et de coniugio
servorum capitulo primo. Contra quibus arguitur. Matrimonium
per servitutem solvitur. Non. Item sponte vir
in potestate uxoris est ut hiis que pertinent
ad reddicionem carnalis debiti in cuius matrimonio
[illegible] sunt iuris. Et hinc est quod
salva vite et uxoris per se dare in servitute
alterius, nec per hoc matrimonium dicitur dissolui
nec etiam admodum, quia legittime erat con-
tractum nec etiam adulterio. Item servus
sepius accipiatur et salvo iure matrimonii.
Item domino [illegible] proprie et uxore debitum
petente ad [illegible] magis obediere uxori
quam domino, [illegible] per contractum legittime
matrimonio vel in servitute se constituit ma-
trimonio nec etiam adulterium ut quod [illegible]
dissolui deberet quod quia [illegible]. Item si per se
servitutem [illegible] compatitur servitute matrimonium et
matrimonium [illegible] compatitur secum servitutem [illegible]
Item servitus magis matrimonio non est contra
[illegible] in reddendo debito magis obediendum
est uxori quam domino. Item servitus reddi-
di et uxori de iure divino, servitus autem
debenda domino est de iure positivo quod quidem per
preiudicat iuri divino. Item [illegible] servitus
[illegible] dicitur [illegible] [illegible] ad [illegible]
tum [illegible] est [illegible] [illegible] per [illegible]
tradet [illegible] liber [illegible] [illegible] ad
libertatem, nullum est matrimonium [illegible] [illegible] servi-
tuti [illegible] in [illegible] [illegible] carnali copula [illegible]
[illegible] de coniugio servorum [illegible] et capitulo ad nostram

31 Utrum sacramentum sacri ordinis
impediat copulam coniugalem [illegible]
Et arguitur quod non, quia [illegible] in sacro ordine
[illegible] per matrimonium [illegible] [illegible] originali
[illegible] per matrimonium [illegible] [illegible]
[illegible] ut xxxi di. [illegible] Et [illegible]
non [illegible] [illegible] medicinam
[illegible] [illegible] [illegible] datum [illegible]
[illegible] morbum. Sed matrimonium est medicina
[illegible] [illegible] data que ita [illegible] [illegible]
in [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] xxxii di. placuit [illegible]
placuit [illegible] presbiteros diaconos et sub-
diaconos [illegible] [illegible] statuta [illegible]

[illegible] [illegible] matrimonium non contrahere [illegible]
[illegible] in decretis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ordo [illegible] impediat matrimonium. Pro-
quia non [illegible] [illegible] [illegible] sacri ordinis
[illegible] ordinis [illegible] altaris [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ad [illegible] in primo [illegible] ordines
[illegible] [illegible] [illegible] in ipsa [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] subdiaconatus [illegible]
et calice [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
diaconus, diaconatum presbiteratus, presbiter
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ordines [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ut [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible]
[illegible] non [illegible] sacri [illegible] [illegible]
[illegible] non est [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ut [illegible] orientales
et occidentales [illegible] orientales in
minoribus ordinibus constituti [illegible]
et in [illegible] [illegible] ordinis ministrant
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] occidentales
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible]
non ministrant [illegible] nec [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] sunt [illegible] nec
[illegible] [illegible] [illegible] ordo non im-
pedit matrimonium [illegible] nec [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
di [illegible] [illegible] [illegible] di de [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
matrimonium [illegible] in [illegible] [illegible]
[illegible] per matrimonium [illegible] et in
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] matrimonium [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non impediunt matrimonium [illegible]
Ordines [illegible] [illegible] ordo sacer impediat
matrimonium. Non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ordo [illegible] [illegible] ordine et [illegible]
matrimonium ordo non impedit matrimonium
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] statuto [illegible] et voto [illegible]
[illegible] [illegible] ordo impedit
et [illegible] matrimonium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Apud grecos presbiteri statuto tenentur in quolibet
mense celebrare, de quo habetur xxxi di. c.
Aliter. Apud nos etiam presbiteri statuto
et presbiteri votum tacitum continentie emittunt [illegible]
greci non continent de novo in sacris post primam
statuto ecclesie orientalis, tamen greci post votum
expressum continentie non reperitur. Non enim
greci [illegible] in se habent obligationem continentie in
sacris ordinibus. Latini vero non continent ex
statuto ecclesie nec votum continentie expressum
votum reperitur. Sed certe ordines sacri
impediunt matrimonium contrahendum et dirimunt
iam contractum tam apud latinos quam apud
grecos, ut ex notabili extra de cler. coniug. c. xxvii
di. Si quis eorum. Et canon placuit quod quis
[illegible] vel vouetis [illegible] extra de cle. [illegible]
dicitur licitum presbiteris contrahere matrimonium
[illegible] nullum subdiaconum non licet
ut se vinculo matrimonii obligent [illegible]
subdiaconum non [illegible] licite matrimonium contrahere.
Et ratio est [illegible] sanctius est [illegible] ministerium
evangelium quam legale. Si ministri legales
altaris tempore sui ministerii tenebantur abstinere
ab uxoribus [illegible] in signum omnes tenebantur
in feminis libere [illegible] ut extra di.
xxvii. Quod ministri altaris [illegible] non
[illegible] sed [illegible] tempore tenentur
ab uxoribus continere [illegible] continere [illegible]
tamen statuto ecclesie [illegible] non [illegible] ma-
trimonium non [illegible] presbiteri et similiter
[illegible] est [illegible] cum [illegible]
[illegible] omnium [illegible] decreti. Et
[illegible] continentia sit ordini [illegible]
[illegible] ministerio [illegible] ydoneitatem [illegible]
[illegible] in sacris sunt ministri dei [illegible]
[illegible] et [illegible] divinorum
et ministri [illegible] ad [illegible]
[illegible] ministerio [illegible] ydoneitatem
[illegible] ad [illegible] ministerio [illegible] divinum
ydoneitatem [illegible] requirunt. [illegible]
[illegible] per [illegible] sed [illegible]
sed [illegible] contemplacionem ut [illegible]
[illegible] possit [illegible] unde [illegible]
et divina spiritualia liberius contemplari.
Coniugium vero impedit primum [illegible]
[illegible] et contemplationem [illegible] occupat [illegible]
[illegible] reddit [illegible]
ad ministerium divinum. Sed ad ministerium ec-
clesiasticum divinum sunt necessaria [illegible]
[illegible] ministerio et [illegible]

Coniugium vero impedit utrumque. Sed
[illegible] sufficat ad [illegible]
[illegible] in [illegible] uxoris
et filiorum [illegible] patrimonium
[illegible] inducta [illegible] continentia ordini
[illegible] in sacris ministrando. Secundo
[illegible] continencia in sacris ordinibus [illegible]
[illegible] annexa [illegible] Secundo
[illegible] sacrum ordinem suscipit [illegible]
[illegible] se submittit [illegible]
[illegible] ordinatur continentie [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] continentie [illegible]
in sacris ordinibus [illegible] non [illegible]
[illegible] contrahentes [illegible]
[illegible] per clementinam [illegible]
[illegible] et [illegible] ordines [illegible]
[illegible] in [illegible]
continentie votum [illegible]
[illegible] per [illegible]
ad [illegible] orientali [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] utuntur uxoribus [illegible] sacros
ordines [illegible] sed non [illegible]
[illegible] ad [illegible] actus
remedium [illegible]
[illegible] aliud [illegible] remedium [illegible]
sed [illegible] occupationibus
[illegible] ut [illegible] occupationes [illegible]

Utrum salutalis continentie impediat matrimonium 38

[illegible] et videtur quod non [illegible]
[illegible] utrum contractum [illegible]
[illegible] per [illegible] matrimonium [illegible]
[illegible] vel vouetis [illegible]
utrum [illegible] habitum su-
scipit nec professionem et se ad religionem
[illegible] matrimonium [illegible]
[illegible] non [illegible] ad religionem [illegible]
et matrimonium utrum [illegible]
[illegible] in [illegible]
[illegible] de [illegible] notabili [illegible]
utrum [illegible] et [illegible]
matrimonium [illegible] ad [illegible]
religionem [illegible] et [illegible]
[illegible] ecclesie [illegible]
[illegible]

de composito quia non sunt simul sed in con-
tinuis promissionibus sola nuda promissio
animi dicta impedit sed non dirimunt
rei promisse in alium translacio. Promissio vero
cum tradicione impedit et dirimit. Ita
promissio voti simplex impedit matrimonium con-
trahendum sed non dirimit, promissio autem sollempnis im-
pedit et dirimit. Item videtur contra quia sponsa
sit tempore magis racione scandali. Sed hoc non
sufficiens est et per votum simplex licet cum
scandalo contractum tenet matrimonium et per votum
sollempne contractum non tenet quia ecclesia vel
veneti ca^a. Rursus alia racio contra sta-
tuti ecclesie quod facit personas per votum
sollempne illegitimas ad contrahendum per votum
vero simplex non. de voto c. unico li. vi^o.
Racio ideo sunt beati Thome in quarto di. xx-
xviii. Item modi obligandi se ...
voto simplici est nuda promissio sine transla-
cione dominii, in voto sollempni est vestita
rei tradicio cum translacione dominii, quia
transfertur quia tollit in statum alterum.
Item et si votum simplex salutaris
continencie impedit matrimonium contrahendum non tamen
dirimit iam contractum. Votum tamen sollempne
salutaris continencie non solum impedit
matrimonium contrahendum verum eciam dirimit iam contractum.
Et est notandum quod deducit hanc conclusionem
sanctus Thomas in quarto di. xxxviii
et de hoc eciam ... glossa ...
... vel veneti ... in prima
matrimonium quod in certis ordinibus ...
... Item ...
quod ... per professionem tacite vel expresse ...
... de religiosis et ... apostolicam
approbatis ... Et ideo est sciendum
sunt vota sollempnia ut de voto per eam
... li. vi^o. Item quod emisso simplici
voto et matrimonium contrahit tenet debitum
reddere non tamen ... illud licite sine peccato
exigere ... Thomas in quarto di.
xxxviii^o. Utrum autem papa in voto
continencie possit ... dispensare plene ...
non sunt ... ita hanc ...
sollempnis opinio ... theologorum ...
... dicentes quod in voto con-
tinencie simplici sive sollempni non
potest dispensare. Et ... bona
recompensacio ... quod ...
... vel pax regni vel bona
... melius ... non tamen melius

ipsi veneti quia non ... ad eum
... Sed ... alii vero dicunt ut
... doctor magnus ...
... et ... sancte ...
sacerdos cardinalis ... magister ...
et ... quod ... in voto
continencie potest ... ipsa non tamen alii dispen-
sare ... et necessitate quia non
privata est potest invenire bona commu-
... licet non ...
et ... magis ...
... ipsi veneti quia ...
potest ... in continencie voto papa potest
dispensare ... bona ...
privato ... Item ...
... continencie. Item bona
... bono ... privato
... in voto continencie
dispensavit cum Kazimiro ... rege
Polonie. Item ... in religi-
onis voto possit papa dispensare ...
sunt ... dicunt quod ... papa
nullo ... potest cum religioso dispensare
ut ad seculum redeat ... status
status ... non potest ...
... voto annexa et ... votum continencie. Alii dicunt quod ...
papa cum ... potest dispensare et utilitate
et necessitate ... privata potest
de monacho ... monachum
facere ... facere in quarto ...
... mutat ...
de ... capitula ...
in ... utilitate et necessitate
quod in voto religionis ...
... quod in ea potest ...
papam potest dispensare ... Item ...
... religionis obligacio ... de ...
... quod in ea potest ... dis-
pensacio ... cum pax ... regni
potest acquiri in voto religionis ...
papam licite potest dispensare. Item ...
... in religionis vota dis-
pensat ... rege ... Polonie Kazimiro
... contraxit ...
... Decretalibus ...
... in ... allegata
... de voto simplici et non de voto sollempni quod
... matrimonium ... contractum

39 **Utrum verum et legitimum inter infideles sit matrimonii vinculum**

Et videtur quod non, quia matrimonium est ecclesie sacramentum, sed baptismus est ianua omnium sacramentorum; ergo non baptizati non possunt contrahere matrimonium. Contra, ad oppositum est apostolus 1 Cor. 7: si quis frater habet uxorem infidelem, sed christianus uxorem infidelem non potest accipere in matrimonium propter disparitatem cultus; igitur inter eos dum fuerunt infideles erat matrimonium; igitur quesitum verum. Pro decisione tres articuli. Primus de quesito, secundo non solum primo matrimonium non solum est ecclesie sacramentum, sed etiam est in nature officium et in societatis humane federis vinculum; et quamvis primo inter infideles non sit matrimonium secundum quod est sacramentum completum, potest tamen esse prout est in officium et in federe humane societatis. Potest ergo inter infideles esse verum matrimonium et legitimum, non tamen est ratum et firmum. Secundo quod quando alter coniugum convertitur ad fidem altero remanente in infidelitate, et postea alter convertatur, primo contractum appellatur ad aliud nomen contractum, ut etiam recipitur et hoc consistit, ut habetur de divortiis, Gaudemus. Tertio in eodem capitulo habetur: si infidelis habuit plures uxores et postea convertatur, tenetur primam recipere, quod non erat nisi quia inter eos fuit verum matrimonium. Quarto et si non ratum, est tamen verum et legitimum inter infideles matrimonii vinculum. Patet quod nullum. Et nota quod non est aliquod sacramentum firmum nisi sit super fundamentum omnium sacramentorum fundatum, scilicet in baptismo. Corrolarium: secundum matrimonium infidelium est verum; corrolarium: matrimonium infidelium est legitimum; corrolarium: matrimonium infidelium non est ratum quia est dissolubile. Corrolarium: ex hiis si conversus tenetur

(margin: fidelis)

ab infideli dependere. Nota secundum quod sicut vir committit in fornicatione carnali, ita in fornicatione spirituali; unde quicumque fornicante uxore si velit coniugi licite potest dimittere vel retinere, ne adulterii dicatur. Non dimittere quia fidelis infidelem si velit cohabitare sine contumelia et scandalo coniugibus licite potest dimittere vel retinere. Si non, debet dimittere. Aliud tamen fuit de hoc in Iudeorum in principio fidei, aliud in processu, aliud nunc. In principio enim nullo tam

iudebantur tamen gentiles quam Iudei, et tunc erat consilium. Sed nunc propter contumeliam infideli cohabitare volenti sive Iudeo sive gentili, in progressu Iudei vidua tamen fuerint, gentiles vero sicut pro contemnebant. Ipsi ad tempus constatim fuit. Tunc eciam consilium erat cohabitare infideli non in Iudeo, sed gentili. Nunc vero utrisque abstinendum sunt, et tunc non est licitum cohabitare. Primo debent statim separari ita quod ex iure est. Sed enim in casu in quo cohabitare volebat infideles sine contumelia creatoris vel sine scandalo quamvis pertinendo ipsum ad aliud generis peccati. Corrolarium et pro certo tempore licitum erat fideli cum infideli matrimonialiter cohabitare, nunc autem non est licitum nec fideles ab infideli parari salutis sine scandalo, patet ex nullo decreto; sed apostolus consuluit non dimittere volentem cohabitare legibus. Sed tunc similiter erat in causa fuit specie de infidelium conversione, quoniam quia lex una temporum, lex altera. Corrolarium et secundum varietatem temporum instituta quedam variantur. Tertio de consanguinitate et affinitate non dicitur. Sed si quis habens plures uxores et cum ipsis convertatur, cum prima manere tenetur. Ideo quia sola eius fuit uxor vera, quamvis non convertatur inter alias quam vult potest eligere; et si inter eas non vult eligere potest aliam fidelem quam placuerit ducere, ut patet per eum Gaudemus de divortiis. Tercio articulus: dispensaciones possunt contrahere. Ideo primo ad complectendum est matrimonium tria concurrunt. Primo oportet quod sit initiatum per consensum animorum verbis de presenti expressum. Secundo quod sit consummatum per carnalem copulam. Tertio quod sit ratum per susceptionem baptismi. Non enim est firmum absque sacramento nisi constitutum super fundamentum omnium sacramentorum. Unde omne [illegible] in hac quo ad quamlibet horum non omnia ista tamen solubile est et imperfectum. Nam etsi initiatum est et ratum, sed non consummatum, solubile est per ingressum religionis, ut patet per eum de conversione coniugatorum. Si non est initiatum et consummatum sed non ratum, solubile est per susceptionem fidei, matrimonium vero quod habet [illegible]

Si tamen non est possibile nisi per mortem
/ Et est perfectum / Et ergo quamquam infidelitas non est
dirimens / Licet coniugium sit initiatum et consummatum
solum tamen potest per alterius conversionem altero
in infidelitate remanente / Et hec est in tribus
casibus / Primus quando infidelis non vult coha-
bitare fideli coniugi / Secundus dimittet eum / Secundus
quando vult cohabitare sed non sine contumelia crea-
toris blasphemando eum / Tertius quando vult
cohabitare sine contumelia creatoris
sed non sine scandalo coniugis pertrahendo
eum ad peccatum / In hiis tribus casibus licet fideli
transire ad alia vota / Conclusio fidelis coniux disce-
dens ab infideli potest nubere quando huiusmodi si sine
contumelia creatoris vel sine scandalo non
vult sibi infidelis cohabitare patet extra de divor-
tiis ... infidelis a fideli / fidelis
liberatur a vinculo matrimonii / Item propter creatoris
contumeliam non tenetur fidelis infideli
deservire servitute mutua / Item cum infidelis
scandalo liberatur fidelis a matrimonii
vinculo / Tertium quod est verum patet ex prehabitis
Prima ad tertium dicitur inter infideles non
est matrimonium ... est sacratum alie completum
sed actu capitur ... quia non est in fide
ecclesie contractum / ...

20 Utrum cognatio carnalis tantum
ad quartum gradum impediat [...]

fideles coniugales / Et videtur quod non / quia
alias prohibita fuerat usque ad septimum
gradum / et illa prohibitio que fuit bona non
... fuit servanda / si bona
semper fuit servanda / et nisi ... servanda
... in extra / de consanguinitate et affinitate non
... de consanguinitate et affinitate / ...
in decretis ...
... quia non sunt ... consanguinitas in
quo gradu impedit / de iure naturali / in
quo de iure divino / in quo de iure po-
sitivo / Primus ... naturale dictat reveren-
tiam ... et plenius ...
hec persone ... excepte
... alie non ...
... et multiplices ... humane /
... divina amplius ...
... ad comprehensionem
carnalis concupiscentie ...
... libenter
... cohabitare ...
... est de se et ...

... non ...
... in successione ...
illius ... et possessionibus
... ad partium re-
... ad dilatationem ... amicicie
/ Et cum ... amicicie in ...
... usque ad septimum gradum
... consanguinitatis
...
... amicicie / ...
usque ad ultimum gradum ...
...
... et affinitatis ...
...
... ad illos ...
gradus ...
... amicicie ...
... consanguinitatis ...
...
... ad
septimum gradum ...
... usque ad quartum
...
consanguinitatis ...
... constitutum
... elementis / et in quarto sit
... sanguine ...
... /
Et in prima ...
ad elementum subtilius scilicet ignem
in secunda ... ad elementum
scilicet aerem / in tertia ...
aquam / in quarta ... ad quartum scilicet terram
... / ... cogna-
tio carnalis tantum ad quartum gradum
... impedit ...
...
... ad pro-
...
et ...
... de utilitate ...

21 ... de ...
in ...
... infideles ... non sub-
sunt statutis ecclesie ...
... legis divine ... quo contraxerunt
... statuto legis nullus ... divine in
gradu consanguinitatis divina lege
prohibito non sunt ... / et debet

ideo
separari sive cum matrimonium sint nec dz separ
de hoc de consanguinitate et de infidelibus et de di
versis. Gaudemus. Concludo et si hoc
dicat separari cum cum habent in matrimonium
contraxerunt in gradu prohibito iure naturali
vel divino nec tamen in gradu prohibito
iure positivo patet ex nota. Septimo primo
scilicet predictum non extendit se ad matri
monium infidelium sed tantum eorum contractum
Octavo notandum tale extendit se ad matri
monium infidelium cum iure naturale contractum
Nono tale notandum extendit se ad ma
trimonium infidelium cum iure divino contractum
Decimo talibus de hiis qui contraxerunt ante
galiud in aliquo gradu vero gradu non
sed primo inter illos ab initio non sunt
matrimonium sed sublato impedimento potest de
novo consensu tacito vel expresso inter
eos matrimonium confici. quod propter sciverit
impedimentum sublatum cognoverunt et hunc
consensu tacito presumitur ratificatum matri
monium et statim discesserunt et hunc
separare potest illud matrimonium. Concludo et si
inter eos [illegible] in gradu prohibito contraxerunt
cum galiud nullum extitit matrimonium. sub
lato tamen impedimento poterunt ratificari
consensu tacito vel expresso patet ex nota
Decimo primo quod matrimonium in gradu prohibi
to nullum est quod separandum. Decimo quod constitu
tiones dant formam negotiis futuris
quod presens matrimonium non ratificat retro
tracta prohibitionis. Decimo presens [illegible] ta
citum vel expressum ratificat matrimonium
quod alias fuit nullum. Decimo quod non
per exceptionem prima ad aliud reddit
statutum de septimo gradu quia tempore
suo tollerabiliter fuit sed non tamen
[illegible] tamen tempore ultimo elapsi
tolerabiliter fuit revocatum nec de
cetero observandum et cetera. Habeas supra

ℓ1 Utrum affinitate carnali usque
ad septimum gradum impediat
federis matrimonium. Et arguitur quod non quia sicut
in lege moysi precipiebat dominus uxo
rem fratris defuncti suscitare semen fratri. Deutero
nomio. ergo ex lege divina affinitas
non impedit matrimonium. Similiter quod vetat
ad alterum est lex divina. Levitici xviii
Turpitudinem uxoris fratris tui non re
velabis et sic de aliis personis affi
nibus ibi expressis et patrum non [illegible]

de consanguinitate et affinitate agitur [illegible]
In decisione erunt tres articuli primus utrum
affinitas impediat matrimonium. Pro primo nota
Affinitas est quedam propinquitas personarum
ex carnali copula [illegible] coniuge carnali
copula quia cum femina [illegible] ad personas
illius femine sunt affines [illegible]
ab ipsis tamen affines consanguinei debent
abstinere [illegible] ipsa alia affinitas quod precedit
matrimonium quod sequitur. Si precedat impedit matri
monium si sequitur non impedit matrimonium
nec sponsalia de presenti sed ad eum culpa
affinitas contracta extendit ab exactione
debiti non a redditione debiti. Verbi gratia Si
quis post matrimonium consanguineam uxoris sue
cognoverit. tunc uxor propria efficitur sibi affinis
et illis affinitas sequens matrimonium non
dirimit ipsum ut habetur de eo qui cognovit
consanguineam uxoris sue tamen et cetera
Discretionem et cetera tamen et cetera ultima [illegible] 9a
[illegible] et si affinitas sequens tamen non im
pediat matrimonium quo ad exactionem ta
men verum. Affinitas tamen precedens impedit
matrimonium non dum contrahendum sed di
rimit iam contractum usque ad quartum gradum
patet ex nota. Decimo secundo affinitas precedens
contrahit [illegible] fornicationem. Verbi gratia si
consanguinea uxoris post matrimonium a viro
cognoscitur propter hoc matrimonium non separatur
Tertio si consanguinea uxoris ante matrimonium
cognoscitur propter hoc matrimonium separatur separa
tum [illegible] matrimonium
extendit usque ad quartum gradum in affi
nitate carnali patet ex capitulo non debet
de consanguinitate et affinitate ubi dicitur
prohibitio copule coniugalis quintum
consanguinitatis gradum de cetero non excedit
Secundus articulus ad separationem matrimonii
primi ad testificandum sunt admittendi
[illegible] non sed primo dicitur vinculum [illegible]
quod sine peccato stare non potest [illegible] dissolvi
matrimonium in gradu consanguinitatis
vel affinitatis contractum est [illegible]
[illegible] in omni non tamen [illegible]
[illegible] et testificationi illi [illegible] videtur
idonei quam [illegible] sine [illegible]
quo vitare [illegible] impedimentorum melius
[illegible] consanguinei quam extranei [illegible] sunt
ad mittendi et hoc sit in [illegible] matri
monii. Concludo ad separationem 9a

matrimonij proximi ad testificandum
sunt legittime admittendi. Nota
[illegible] consanguinea [illegible]
a testimonio repellebat [illegible] in
causa matrimoniali ipsi pocius cetera
[illegible] admittuntur. Rursus inter p[illegible]
in causa diuorcij statut[illegible] quia melius causam
non cognoscunt. Item causa matrimonij [illegible]
preualet sibi vendicat [illegible]
indicatur [illegible] propter peccatum [illegible]
et cum consanguinea de [illegible] et vendica
ta. [illegible] de hijs [illegible]. Iusticia publice
honestatis impediat matrimonium contrahendum
et dirimat iam contractum. Nota quod iusticia
publice honestatis secundum sanctum Thomam
di[illegible] est propinquitas ex spon
salibus proueniens robur trahens
ab ecclesie institucione propter eius hone
statem. Et [illegible] species [illegible]
[illegible] trahitur ex [illegible] Et h[illegible]
habetur [illegible] de consanguinitate et affi
nitate non dicitur. Alia species que trahitur
ex sponsalibus [illegible]
[illegible] septem annorum et vltra. Et hec
[illegible] ad quartum gradum inclusiue sicut
affinitas et consanguinitas impedit matrimonium
contrahendum et dirimit iam contractum.
[illegible] de consanguinitate et affinitate [illegible]
[illegible] iusticia publice honestatis pro
ueniens ex sponsalibus [illegible] impe
dit matrimonium contrahendum [illegible]
[illegible] ad quartum gradum et dirimit iam
contractum [illegible] iusticia
publice honestatis impediens matrimonium
par est consanguinitati et affinitati quo
ad certum gradum [illegible]
[illegible] de consanguinitate et affinitate [illegible]
iusticia publice honestatis que ex sponsalibus
[illegible] matrimonium contrahendum non
impedit nec iam contractum dissoluit.
Item iusticia publice honestatis que ex
sponsalibus [illegible] matrimonium contrahendum
non impedit nec contractum dissoluit [illegible]
[illegible] de sponsalibus [illegible] quod
est [illegible] et [illegible]
[illegible] ad [illegible]
lex prohibebat copulam affinium [illegible]
[illegible] speciali [illegible]
[illegible] statuis [illegible] sui
libere [illegible] et sic sunt [illegible] exceptis qui
non faciunt legem. Priuilegia enim paucorum
legem communem non faciunt [illegible]

De cognacione spirituali contracta ex sacramentis confirmacionis R2

et baptismi impediat sponsus matrimonium. [illegible] quod [illegible] impediet
matrimonium quod non [illegible] matrimonij. Item cognacio spiritualis est
[illegible] falsa [illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] totum ille titulus de cognacione
spirituali [illegible] decretalis [illegible]
[illegible] de [illegible]
[illegible] sic [illegible] carnalem [illegible]
esse nature [illegible] vinculum
[illegible] in generacione
sacramentali accipit [illegible]
[illegible] vinculum ad ipsos dan
tes, sed [illegible] qui ad [illegible] dan
tes sunt [illegible] et [illegible]. Sic [illegible]
[illegible] proprius genere [illegible]
cognacionis [illegible]
[illegible] ille [illegible] ad suscipiend[illegible]
[illegible] sic in generacione carnali
[illegible] cognati carnales [illegible] et
[illegible] in generacione spirituali [illegible]
cognati spirituales ex parte [illegible]
[illegible] spirituales cognati [illegible]
[illegible] baptizandi vel [illegible]
sacri vel [illegible] confirmandi. [illegible]
[illegible] matrimonium [illegible] impedit
[illegible] ad [illegible] et non impedit
[illegible] ad [illegible] non impedit [illegible]
ad [illegible] ad [illegible] carnalis
debiti. [illegible] in casu necessitatis [illegible]
[illegible] filium. Et tunc non impeditur
[illegible] vel reddere debitum [illegible] sine
necessitate. [illegible] et tunc [illegible]
non impeditur [illegible] et [illegible]
[illegible] impeditur exigere [illegible] non reddere
non [illegible] non nec impeditur exigere
nec petere. Secundo [illegible] cognacio
spiritualis impediens sponsus matrimonij
[illegible] spiritualis [illegible] et quidem
matrimonij [illegible] separari debebunt
per [illegible] de cognacione spirituali
et [illegible] spiritualis
spiritualis [illegible] et [illegible] matrimonium
non [illegible] separari non debebit [illegible]
[illegible] titulo in fine
[illegible] non [illegible]

Non ergo compaternitas cum marito transit
in uxorem et econverso. Unde quidam mulier
vel cuius mea natum fonte levavit
iure mea commater fieri mea non valet uxor //
sic nec filii eorum. Durum tamen [illegible] per virum
vel patrum ad patrinum contra dicentium
per cognationem spiritualem tamen primo et tamen
[illegible] et qui filii sunt legittimi
tamen primo. Secundo dicitur quod filii patris
[illegible]. Non sunt primo cognatione spirituali
non contrahitur inter parentes pertinentes ad ascen-
dendum cognationis spiritualis sic cognati
carnales parentes pertinentes ad ascen-
dentes carnales. Et quidem dicitur non attinet
sic ad ascendentes carnales generantur
[illegible]. Tamen ratione multi dispensationes
ad cognationem spiritualem in quo sit generatio
inchoatur tamen in seminibus quando [illegible]
sed in instrumento cathecismi. Alii tamen
fidelis dans cognationem spiritualem in quo sit plus
animatus sit in natura in utero
sed suscepto baptismo. Tamen nos tamen
supplens et materialis quoniam cognationem spiritua-
lem datur in quo sit plus in [illegible]
[illegible] sed confirmatione susceptor
[illegible] fidelis in [illegible] fidei co-
fessione exponit. Ideo non in catechismo
non datur cognatio. Si dispositio ad cognationem [illegible]
ubi cognatio contrahitur et [illegible] matrimonium im-
pedit sed nullum dirimit. Nam ita catechismus
ordinatur ad baptismum sicut sponsalia ad
matrimonium. In aliis vero duobus sicut dictum
contrahitur ideo per ea matrimonium dirimit. Secundo
cognatio spiritualis quod matrimonium impedit et con-
tractum dirimit ex sacramento baptismi
et confirmationis contrahitur. Item et nota. Cognatio
spiritualis ex baptismo cum
[illegible] impedit matrimonium contrahendum
et dirimit iam contractum. Tamen cognatio spi-
ritualis per cathecismum contracta impedit
matrimonium contrahendum sed non dirimit iam
contractum per preterea contracta de cognatione
spirituali et per totum cathecismum et libro
primo [illegible] per primum non contrahitur
spiritualis cognatio licet enim per primum peccata
tollantur tamen non est per modum generationis
sed per modum sanctificationis. Item filii
sacerdotis post durante uxore filius effectus
seu prius tamen quod cum quo inter
eos non contrahitur cognatio sed ubi quidam
fidelis cognationem spiritualem filii [illegible]
cognoscens eam carnaliter [illegible] peccat.
Primus autem inter ipsos contrahitur
non sunt primo cognatione spirituali

Si quis mea natum non ex me sacro fonte levavit
[illegible] per fratrem meum non inde vetabar. Tres
[illegible] sunt species scilicet paternitas compaternitas
et fraternitas. Paternitas spiritualis contrahitur
inter regenerantem et regeneratum. Compaternitas
spiritualis contrahitur inter generantem et regene-
rantem. Fraternitas spiritualis contrahitur inter
generatum et regeneratum. Breviter vero dicitur
est et plus regenerans scilicet pater et mater regenerati
[illegible] et est. Et deinde pertinet ut
patet est [illegible] dei gerit. Unde suscipiens non ut
[illegible] est proprius alius gerit et non adversus
spirituali cognatio extendit et alicuius cognatio
spiritualis patris comprehenditur et semel in se con-
prehendit non autem ad alios quorum se non
tendit. Item et nota. Cognatio in primo pater filius
spiritualis filie in uxore durante et si
cognatio non extendit se ultra scilicet ad nepotes
sicut et notatur xxx q. iii. In summa. Item
confirmato matrimonio alicui quando duo sacro
fonte levant puerum ambo sunt compatres
infantis parentibus. Item licet unus debeat
in baptismo levare vel in confirmatione tenere
si tamen plures levant vel tenent inter omnes
cognatio spiritualis contrahitur ut patet per totum
de cognatione spirituali libro vi. Certi autem vigiliti sunt
casus in quibus cognatio spiritualis contrahitur impe-
diens matrimonium contrahendum et dirimens iam contractum
decem ex parte baptismi et decem ex parte confirmationis.
Ex parte baptismi primus est inter baptizantem et
levatum. Secundus inter baptizantem et filium levati
prius vel postea et coniugem levantis. Tertius
inter parentes levati et coniugem levantem
prius cognitam. Quartus inter levantem et parentes
levati. Sextus inter baptizatum et baptizantem.
Septimus inter baptizatum et filium baptizantis. Octavus
inter baptizatum et coniugem baptizantis prius cognitam.
Nonus inter parentes baptizati et uxorem baptizantis
prius cognitam. Decimus inter baptizantem et parentes
baptizati. Ex parte confirmationis primus est inter
confirmantem et confirmatum. Secundus inter confirmatum et
filium confirmantis. Tertius inter confirmatum et coniugem
confirmantis prius cognitam. Quartus inter parentes confirmati
et coniugem confirmantis prius cognitam. Quintus
inter confirmantem et parentes confirmati. Sextus
inter confirmatum et tenentem. Septimus inter
inter confirmatum et filium tenentis. Octavus inter
confirmatum et coniugem tenentis prius cognitam.
Nonus inter parentes confirmati et coniugem tenentis
prius cognitam. Decimus inter tenentem et parentes confirmati

ad eternum tertium quod non est el[iminat] [illegible]
[illegible] ad eternum tendit [illegible]
spiritualis non [illegible] subalternata
matrimonium [illegible] actualis scilicet delectationi
animae [illegible] ad personas [illegible] ma
gis indiget delectatione [illegible] ad eternam
[illegible] non destruet [illegible] matrimonium
[illegible] impedit [illegible]
[illegible]
[illegible] impossibile [illegible]
[illegible]

83 **Utrum in ultimo tempore iudicii quilibet defunctus resurgat idem in numero. Et**

ad [illegible] non resurget [illegible]
[illegible] homines [illegible] est
[illegible] et immortalis et [illegible]
[illegible] ad eternum [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] resurrectionem [illegible]
[illegible] non separari
a corporibus [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] anima [illegible] a corpore
separatam [illegible] a corpore
separatas [illegible] animas [illegible]
a corporibus separari [illegible]
[illegible] appetitum naturalem
animae [illegible] corpori [illegible] appetit et
a corpore separari [illegible] animas separari
a corporibus et iterum [illegible] corporibus [illegible]
[illegible] corporibus [illegible]
[illegible] homines [illegible]
[illegible] animas separatas [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] corporibus [illegible]
[illegible]
[illegible] in corpore [illegible]
[illegible] corporibus [illegible]
[illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible]
ad eternum [illegible] fidei catholicae [illegible]
[illegible]
in fine mundi [illegible] corporibus

[illegible] immortalibus [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] actu [illegible]
[illegible] actu [illegible] 9o
[illegible] corpore et anima [illegible]
[illegible] corpore et anima [illegible]
[illegible] unio [illegible]
[illegible]
[illegible] anima [illegible]
[illegible] incorruptibiles [illegible]
[illegible] anima [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible] in ultimo tempore 9o
iudicii quilibet defunctus resurget idem in numero
[illegible] fidei catholicae [illegible]
[illegible]
[illegible] resurget corporibus [illegible]
ut recipiat [illegible]
[illegible]
[illegible] gloriam sempiternam
[illegible]
resurrecturos [illegible]
[illegible]
[illegible] de sepulcris [illegible]
[illegible] anima [illegible]
[illegible] filii dei
[illegible] anima [illegible]
[illegible]
[illegible] corporibus [illegible]
[illegible]
[illegible] naturalis non [illegible]
resurrectionem [illegible] naturalis
[illegible] in anima
et corpore [illegible] resurrectio [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] immortale non [illegible]
[illegible] est
vita [illegible] immor-
talis [illegible] resurget
[illegible] in illo iudicio
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Ad manifestationem patris iustitie oportet appa-
rere omnibus peccata [illegible] remissa ad
ostensionem virtutis / oportet apparere etiam peccata
que iam sunt annihilata / Item oportet
quod singulis appareant sua bona vel
9o peccata mala etiam aliorum / 9o In
ultimo iudicio quilibet [illegible] videbit
[illegible] cognoscet peccata sua. Dicit
Augustinus xx° de civitate dei capitulo quod vis
divina aderit que fiet ut cuncta
peccata sua quisque cognoscet. Augu-
stinus xxi / Item electorum peccata omnibus
sunt in iudicio ultimo indicabuntur
ad confusionem eorum demonstrabuntur / Item licet
peccata deleta per penitentiam non cognoscet quis
quo ad memoriam / cognoscet tamen quo ad
rei actualitatem / Et nunc recordatio peccatorum
operum misericorditer non erit eis ad tristi-
ciam sed ad gaudium et gloriam / Augu-
stinus [illegible] / In illo iudicio quilibet
cognoscet peccata aliena. Non sunt [illegible]
dicit eternum iudicium et iudiciis divinis
in charitate / quia illud non erit [illegible]
et charitatis [illegible] cum [illegible] superet
[illegible] sit et [illegible] communis
iudicii aut [illegible] erit [illegible] sed absque
[illegible] se [illegible] quod ad bonos
[illegible] quo ad malos / Quod
enim multa vel etiam omnia peccata et [illegible]
sita [illegible] tunc [illegible] iudicio
omnibus erunt nota / quod [illegible] patris aggr-
avant penam [illegible] oportet manifestata
esse omnibus multa utique tam bona
quam mala / et [illegible] singuli [illegible] videbunt
conscientias singulorum / [illegible] in extremo iudicio
videns [illegible] divina [illegible] cognoscet
omnia peccata aliena / [illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] capitulo in [illegible] extremi
[illegible] consilia cordium [illegible] et
cogitata bona et mala [illegible] erunt
omnibus nota / [illegible] in extremo
iudicio petri et magdalene cognoscent
peccata omnibus sed per penitentiam deleta / Item
sic [illegible] ab angelis [illegible]
cognoscet [illegible] omnibus [illegible] / Item in extre-
mo iudicio peccata [illegible] tegent quo
ad [illegible] non [illegible] ad [illegible] / Etiam
in extremo iudicio peccata [illegible]
[illegible] non [illegible] ad [illegible]

[illegible] sed ad [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] / [illegible]
[illegible] non videbunt peccata [illegible] per
penitentiam deleta [illegible] quod peccata [illegible]
videbunt [illegible] que [illegible]
in eis deleri per penitentiam / [illegible]
[illegible] penitentia [illegible]
[illegible] peccato [illegible] [illegible]
sunt [illegible] [illegible] similis
et [illegible] [illegible] [illegible] stultorum
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
allegantes opinionem stultorum [illegible] statim
[illegible] allegantis opinionem suam et [illegible]
[illegible] [illegible] in domo [illegible] / [illegible]
[illegible] ubi [illegible] [illegible] pro stultis
et peccatoribus per [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] [illegible] sal-
vabitur [illegible] / Et [illegible]
[illegible] non [illegible] [illegible] peccatoribus

De in resurrectione generali omnium
resurget [illegible] [illegible] sunt de lx
integritate esse corporum / [illegible] quod non
[illegible] costa de qua fuit [illegible] formata non
resurget [illegible] quia illa fuit de [illegible]
esse [illegible] corporis ade [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] meis / Sed [illegible]
probat quod si resurget / [illegible] resurgeret
in adam / et tunc [illegible] re-
surgeret quod illa costa fuit de [illegible]
[illegible] / [illegible] resurget in [illegible] / et tunc adam
non [illegible] resurget [illegible] in
utroque et tunc [illegible] quod adam et eva [illegible]
esset [illegible] quod adam est [illegible]
illa costa / et illa costa [illegible] informata
anima [illegible] / [illegible] adam et eva sunt
[illegible] [illegible] anima [illegible]
[illegible] [illegible] quod [illegible]
ad [illegible] [illegible] / [illegible]
In [illegible] erunt tres [illegible] primus
de [illegible] corporis resurget [illegible]
[illegible] in [illegible] resurget [illegible] de in-
tegritate nature / ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ in ipsa resurgente /
[illegible] [illegible] resurget in corpore
[illegible] / [illegible] de integritate nature [illegible]
[illegible] / [illegible] [illegible] in corpore
[illegible] / [illegible] ipsi corpori / [illegible] non [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible]
in ipso corpore sine [illegible] [illegible]

... se abiciuntur, sicut sudor, urina et hydr[illegible] /
sine pravum speciem ad conservationem speciei in
alio individuo emittuntur, sive ad conservationem
R post actum generationis ut semen, sive per actionem
nutritionis ut lac; et nulla illud humiditas
resurget, ideo quod non est de perfectione individui
quod resurget; quia non est humiditas quae
non est superflua ipsi individuo, et sic
/ dicitur quod informis conformata est, quae substantialiter
iam formam determinatam suam quae pertinet
ad naturam partis corporis prout sanguis vel alii
humores actualiter [illegible], et haec resurget;
perfectionis est quae est in via transmutandi
forma ad formam, scilicet de forma humoris
in formam membri, et haec non resurget, quoniam
post resurrectionem partes animae cum formis
suis stabilientur nec una transibit in
R. alteram. Secundo, et si in resurrectione
cum generali non resurget humor ex se
sumptus, resurget tamen non superfluum determinata
forma formata, patet quod nobilior [illegible] in [illegible]
humoris forte sed de constitutione et perfectione
corporis humani; cum sic anima resurget
cum corpore, sic resurget tertium cum quibus
forte humore, vel quia anima unitur corpori
mediante humoribus ex quibus membra ge-
nerantur, nutriuntur et irrigantur, nec non
[illegible]. Tertio, si humores formati
non resurgent, membra vacua in corpore
remanerent. Secundo, utrum [illegible] resurgent
ungues et capilli. Videtur quod non, quia [illegible]
[illegible] ad membra corporis sicut arma ad
[illegible], arma vero [illegible] [illegible] in [illegible]
ad finis sui [illegible], et sic sunt de [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] ad [illegible]
illorum, et sic sunt [illegible], sicut arma [illegible]
[illegible] [illegible] gladius [illegible] [illegible] [illegible],
et vagina [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
ut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sunt de
[illegible] perfectione corporis humani, [illegible]
[illegible] ad illorum conservationem ut unguibus
9o capillis, et sic sunt de [illegible] perfectione [illegible]
[illegible] resurgent. Secundo, in resurrectione
cum generali resurgent ungues et capilli,
patet quod nobilior [illegible] et si [illegible] de perfectione
[illegible] corporis humani, sicut tamen de perfectione [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible] ungues et
capilli sunt de integritate corporis humani
[illegible] ungues et capilli et sic de [illegible]

generationis corporis tamen necessaria ad sui conservationem
videtur. Tertio, de unguibus et capillis, tamen
resurgent quantum ad perfectionem humani corporis
pertinet. [illegible] [illegible] de proposito [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
sic [illegible] ad esse, sic ad veritatem [illegible] sic
[illegible] pertinet ad [illegible] humanae naturae [illegible]
pertinet ad veritatem [illegible] [illegible] [illegible]
naturae [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] de [illegible] de veritate naturae [illegible]
non tamen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible]
de veritate naturae [illegible] [illegible] [illegible]
resurget quantum ad formam, non [illegible] quantum
ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] resurgat
[illegible] [illegible] [illegible] de illa fuit [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] naturae vel [illegible]
vel de [illegible] sic [illegible] [illegible] [illegible] de
[illegible] [illegible] [illegible] fuit [illegible]
de [illegible] fuit [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible] in [illegible] et [illegible]
[illegible], non obstante quod [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
naturae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
ordo, sicut [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible]
quod fit de veritate naturae [illegible] ad [illegible]
resurget, quod [illegible] [illegible] [illegible] de
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] resurget [illegible] [illegible] [illegible] de
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] illa resurget quantum ad formam,
[illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad sua [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 9o
[illegible] cum resurget [illegible] [illegible] fuit
de integritate corporis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] quantum ad formam [illegible] de veritate
humanae naturae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quantum ad [illegible] [illegible]
[illegible] de veritate humanae naturae resurget
[illegible] in [illegible] cum [illegible] [illegible]
[illegible] naturae [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] per [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible]
[illegible] resurget in [illegible] et non

in alterum nec eadem mihi accipi expet
dat quod sit de sua substancia
quia deus a aliam custod' restituet
27 De anime que in purgatorio
penitet arbitrate affirmat. suffra
gijs vivorum conplet relevent et ad
iuuari / est lumen spirituale magis generale
quam corporale / sed lumen corporale prius
accensum tam prodest omnibus sic commora
tibus / ergo multo magis lumen spirituale /
suffragium vero quoddam lumen spirituale
est / ergo quanto ad altum et suffragia
fragia solummodo debitum pene sed solue
debiti vnius non prodest omnibus / nec suff
ragium solum pro vno prodest alijs / et quia
sicud in decipere est et deus alij pro
de quesito pro quo non sunt / unde
dicit super hac doctores opinio dicit eum sup
positum quod suffragia pro vno specialiter
facta possunt omnibus conplere vnitorum ad
liberacionem seu vtilitatem / sed non conplet
ad honorem / sicut candela accensa in me
sa pro divite / conplet satis ad ceterorum
mense vtilitatem / sed magis ad diuitis
honorem / alij non dicit quod generans suff
ragiorum sit inter interiorem sanctorum con
magis possunt ceteris pro quibus specialiter
fiunt / concordando in vtraque opinionem
dicunt quod suffragia dicuntur possunt vel
conferendo virtute sustinent vel iuuan
do conueniente pendere / sed virtute alternaturi
caritatis potius vim rectificatiuam talis
virtute omnes prodest quam pro quo
conculuntur / seu ex placet in operi generaliter
determinis qui sunt primus intentio
ipsius et ceteris et defunctis eorum possunt
sunt primi principalis seu earum tamen quo
que est ergo vtilitatis diuini / sed virtute cari
tatis ac de in hominibus aliorum caritate
primo satisfaciendo et soluendo compeciam
pene debite / et hoc vtilitatis continuatur
interdum soluendo sunt et ad eos pro quibus
sunt specialiter dirigimus / pro quibus illi sunt
conplectens vnitate conplet gaudet de bonis opi
bus qui sunt pro defunctis sicut et de his
non tamen pro se liberetur / et tamen suffragia
que sunt pro mortuis et pro non possunt
conplet omnibus pro modo caritatis / possunt
hec omnibus eorum pro quo conculiantur

Nec est nobis est pectum theologicum eorum
esse. Item exemplum in sum suffragia pro quibus
sunt intentionaliter pro quibus fiunt conparante /
sum illorum exemplum pro quo fiunt specialiter
suffragia / tamen non est sicut corporis quod se
diffundit et conmunicat pro natura necesitatem
lumine tamen spirituale est intentionaliter
Utrum hec magis valeant ceteris eo quod va
lent suffragia pro interiorem sanctorum / Redunt
ur quod suffragia possunt defunctis sicut
in corpore quorum vnum membrum indi
get alterius supplet / tamen quod quod sit
pro ceteris quam non quam in corpore vnius
pro vno membro prodest supplet indigenciam
alterius / sed non quod suffragia mortuorum alio
non prodesse remanentibus indigentibus / quia
non pro morte remanentem censendo corporis
et non possunt prodesse defunctis /
et hoc ad absolucionem pene non ad conuersio
nem eterne / ad absolucionem a peccato vnius si
pro / vel pro vno quod / vel pro interiorum pro eorum /
qui est operi cuius / sed pro absolucionem facienda
alijs vel per intercessionem pro peccata mortuorum
sunt pro omnibus sanctorum / quia non instrue dicit
/ et vel pro modum redempcionis pene sed pro ele
mosinarum largiorum / vel per modum soluendi
pene sed per penitenciam affirmat / sum hec
distinguuntur quod dicit generaliter suffragiorum
ad quod omnibus alij videntur / Utrum cum
suffragiorum generaliter sit efficacie con
sum quod plus principaliter de virtute caritatis
pro quibus possunt / melius aut est operi caritate
quo dirigit in diuinum cum quod in honorem con
quod primum deo nunc in diuinum eligunt /
est melius sint tamen deo vtilius quam eorum
melius est operi caritatis omnibus sed ergo eccle
sum sunt / tamen specialiter est melius est suff
ragium sancti altaris quam aliorum / et quod bonum
generalius quanto communius tanto melius / Decet
melius est elemosina communis quod clausit
anime defunctorum adiuuant per suffragia
vivorum sed obligacionibus pro eorum / diuitibus
suffragiorum / clemosinis sacrificiorum / et communis
cognatorum / sed et nobis et de cetera anime
et communis pro absolventibus xxiii q iiii. Et
sum suffragium est super nobis / cum nec nobis
sum et nobis / ceteris nunc nobis / et tamen in est
sum suffragiis inuenimus quod sum vtilitatem
quia illi sunt nobiliora quam dicunt adiuti
pro ceteris. Ceterum sum ablacio contrac

que e actus caritatis / e melior actu que
e actus latrie, quia nobilissima virtus theologica
elicitur primo virtute moralis / Item oracio
melior e quam elemosina, quia actus latrie
cedit virtuti divine / Item elemosina melior
est quam ieiunium, quia actus misericordie elicitur
virtute temperancie / Tercius articulus [illegible] possunt
fieri a malis. Sequitur primo notandum quod suffragia
per malos possunt fieri dupliciter ut actualiter
et sic non possunt nisi fiunt cum fide et
per accidens [illegible] per elemosinas mali ho-
minis. Verum pauperes [illegible] orare
desinunt / vel ut ministri et sic dupliciter
vel ministri privati [illegible] sic sacerdos
celebrans missam / et sic semper possunt
quod malicia ministri non nocet [illegible]
actus / vel ministri privati / sicut prece pri-
vate et sic [illegible] vel de mandato prelati [illegible]
in caritate / et sic possunt / [illegible] non existentes in
caritate et sic non possunt / Secundo et quod suf-
fragia vivorum malorum ut ministrorum
prelatorum aut privatorum in caritate [illegible] possunt
defunctis. non tamen suffragia vivorum ma-
lorum ut ministrorum privatorum quod caritate
carentes [illegible] / Item [illegible]
vivorum in mortali [illegible] animarum in pur-
gatorio non est acceptatum / Item elemosina
vivorum in mortali existencium animarum in pur-
gatorio degencium non e acceptata [illegible]
[illegible] / [illegible] suffragium vivorum
in mortali existencium in purgatorio animarum
degencium non e [illegible] / [illegible] alteris
[illegible] vivorum in mortali existencium [illegible]
vivum in purgatorio degencium e acceptatum
[illegible] / Prime
ad actum [illegible] per actum
[illegible] sed [illegible] non e [illegible]
corporale [illegible] et [illegible]
[illegible] sed spirituale [illegible] /

26 Utrum in extremo iudicio [illegible] anima
possit simul stare cum iusticia.

[illegible] / [illegible]
[illegible] iusticia / [illegible] e iusticia ibi [illegible]
[illegible] / [illegible] ubi [illegible]
[illegible] nulla sit [illegible]
[illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] et [illegible]
et [illegible] / [illegible]

[illegible] va [illegible] Zacharie /
Primus de [illegible] / [illegible] primo
[illegible] et [illegible] iusticia [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / iusticia [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] Anselmus [illegible] iusticia
[illegible] / [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] / iusticia [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] et iusticia [illegible]
[illegible] et iusticia /
[illegible] / [illegible]
[illegible] et [illegible] /
[illegible]
[illegible] et [illegible] / [illegible]
[illegible] /
[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] ad iusticiam [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] et iusticia [illegible] /
[illegible] / [illegible]
[illegible] et iusticia [illegible]
[illegible] / [illegible]
et iusticia [illegible] /
[illegible] e iusticia et in
[illegible] / [illegible]
[illegible] e iusticia / [illegible]
[illegible] ibi e [illegible]
[illegible] ibi e iusticia [illegible]
[illegible] / ubi [illegible] e [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] /
e iusticia / in [illegible] ultra
[illegible] e [illegible] /
[illegible] et iusticia sit in [illegible]
[illegible] iusticia
[illegible] /
[illegible]
[illegible] / [illegible] et
[illegible] / et [illegible] / [illegible]
[illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] instinctus [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] / [illegible] iusticia
[illegible] / [illegible] iusticia

agit ad unum quam ad aliud. Quia in talibus
perfecte tenet medium inter unum oppositorum
non est iustius altero. Similiter nobis
etiam non oportet semper attingere verum
medium sed sufficit circa ipsum. Quia difficile
invenire medium. Quia inter unum oppositum non videtur
esse iustius altero. Conclusio: deus propter suam
iustitiam ad omnibus agit aequaliter ita quod
non iustius ad unum quam ad alterum
quantum ad meritum licet sic quantum ad effectum sed
contra nobis. Conclusio: Similiter licet deus iustius
agit ad unum quam ad alterum et quantum ad effectum
non tamen quantum ad meritum. Similiter licet deus
misericordius agit ad unum quam ad alterum quo
ad effectum non tamen quantum ad meritum. Similiter deus
aequaliter egit ad Jacob et Esau unum
eligendo et alterum reprobando quia eligendo
bonum est sine [illegible] deus cum
iustitia possit agere [illegible]
[illegible] eligendo [illegible]
[illegible] aut poene [illegible] est [illegible]
et poene ut [illegible] in libro [illegible]
[illegible] multo [illegible] peccati [illegible]
infligere peccati [illegible] non minus [illegible]
infligere [illegible] multo [illegible] vel ut
[illegible] ad bonum vel ut [illegible]
medicina mali [illegible]. Videmus quod
peccatum sit malum et per hoc sit privatio
boni et sic [illegible] bonum
[illegible] poena [illegible] enim bonum
est [illegible] sed bonum [illegible] poena
[illegible] malum poene.
Aliud est bonum [illegible] sed bonum [illegible]
ut bonum [illegible] et [illegible] privationi non est
[illegible] unde
non est peccatum [illegible] sed [illegible] medicinalis
[illegible]. Conclusio deus cum iustitia
non potest agere nec [illegible] iuste pu-
nire sed [illegible] nobis [illegible]
[illegible] poene non semper infliguntur
ut poene sed [illegible] ut medicine similiter
illa [illegible] ipsa [illegible] non est inflicta
ut peccatum sed ut utilis [illegible] similiter in [illegible]
[illegible] qui puniunt [illegible] non
posset culpa [illegible] posset culpa
[illegible]. Item et si deus non possit agere
contra iustitiam ~~et sic deus non posset
agere contra iustitiam~~ potest tamen agere praeter
iustitiam [illegible] et per plures [illegible]
de bono vel minus de malo quam [illegible]

[illegible] nec per hoc iustitia leditur. Sed deus
est dives [illegible] bonum agere et de
potentia in [illegible] infinita
[illegible] ut quantum vult de bonis ad
[illegible] remittere. Sic enim deus agit praeter
[illegible] sed non [illegible] agere praeter in-
iustitiam sed non contra iustitiam. Item [illegible]
[illegible] ad aliud videtur
[illegible] quod [illegible] iustitia [illegible]
deus [illegible] in iudicio deus remunerabit bonos
ultra condignum [illegible] punit malos citra
condignum ita quod ibi erit [illegible] et
iustitia [illegible] est quod non [illegible] condigne
[illegible] iustitiam [illegible] puniret
[illegible] puniri [illegible]
[illegible] punit [illegible]
[illegible] in parte pene [illegible] infligitur
[illegible] iustitia et in parte quam remittit est [illegible]

Universale mundi iudicium
precedit purgatorium ignis

Conflagratio mundi [illegible] quod [illegible]
illa conflagratio sequitur iudicium. Dicit enim Augustinus
xx de civitate dei circa iudicium has res di-
dicimus esse venturas Eliam Thesbiten
fidem Iudaeorum Antichristum persecuturum Christum
iudicaturum mortuorum resurrectionem
bonorum malorumque diremptionem mundi confla-
grationem eiusdemque renovationem. Existimo au-
tem quod eo quo a me commemorata sunt hoc or-
dine ventura. [illegible] conflagratio erit [illegible]
ad aliud est [illegible]
[illegible] non [illegible] decla-
rarunt [illegible]
[illegible]
[illegible] dicit quod erit ignis
elementorum [illegible] alii
dicunt quod erit ignis [illegible]
[illegible] in [illegible]
in [illegible] ad [illegible]
[illegible] alii dicunt quod erit
ignis [illegible] superiorum et inferiorum
[illegible] sicut diluvium [illegible] superiorum
et inferiorum. ut dicit Augustinus [illegible]
[illegible] ad conflagrationem ignium
[illegible]
[illegible] ignis
[illegible] ut [illegible]
[illegible]
[illegible]
alterius ignis [illegible]
penis [illegible]
[illegible] elementarii. Agit tamen non per se

sed ut instrumentum divinum. Secundo ille con-
flagrationis mundi de natura erit elementari
probatur sic nobis. Primum ignis conflagrationis
mundi erit cum igne elementari eiusdem
speciei, quia dictus septimo die [illegible]
speciebus generibus faciendis. Secundum ignis confla-
grationis mundi non erit novae speciei. Tertium
ignis conflagrationis mundi et si erit eiusdem
speciei cum igne elementari habebit tamen aliud
modum actionis licet non contrarium. Quarto quia move-
bitur a medio in medium et circa medium
et deorsum et circulariter. Secundus articulus
de suo effectu. Notandum primo dicit innovationem
et purgationem, quia purgatio est impuritatis ad
puritatem mutatio, innovatio vero a statu
veteri in statum novum commutatio. In elemen-
tis propter mixtionem naturae impuritas in eorum
substantia, et hoc purgabuntur. Secundo quia propter im-
mixtionem nulla impuritas in eorum sub-
stantia, sed tamen motum imperfectum quod [illegible]
tatem in eorum substantia, et hoc innovabuntur
sed non purgabuntur. Tertio purgatio elementorum
fiat per actionem ignis ut removeat dispo-
sitiones [illegible] elementorum, et hoc fiat per
actionem ignis quia elementa [illegible] actum
innovationis non recipiunt [illegible] apparatum
a motu ut cesset dispositio [illegible] caelo.
Quarto fiat sine ulla actione ignis per appara-
tum motus. Conclusio per illius ignis con-
flagrationis mundi fiat triplex purgatio
elementorum probatur sic nobis. Primum Petrus
apostolus in sua canonica dicit caelos
per ignem purgari de caelis aereis [illegible].
Secundum Paulus apostolus ad [illegible] dicit caelos
[illegible] loquitur de caelis aereis sive inferio-
ribus et non superioribus. Tertium quia per peccatum [illegible]
caelum [illegible] non sunt [illegible] purgatione
ignis non indigebant. Tertium in iudicio mun-
di per apparatum motus innovabuntur caeli.
Secundo est motus [illegible] caelo [illegible]
[illegible]. Tertius articulus de effectu.
Notandum primo circa illius ignis non
erit subita sed successiva. Habebit quod
initium motus et finem [illegible] initium
iudicis adventum [illegible] illud
ignem purgatorium [illegible] et [illegible]
[illegible] statim erit [illegible]
[illegible] adventum iudicis ad iudicium,
et sedente in iudicio inflammabit totum
mundum [illegible]
[illegible] ignis [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible]

probatur quia ignis ille adventum iudicis prae-
cedet et concomitabitur et sequetur. Secundo
Christi in iudicio universali [illegible] procedat [illegible]
vel concomitabitur et sequetur purgatorium
ignis conflagrationis mundi probatur sic nobis.
Primum [illegible] iudicium [illegible] fiat
ignis conflagrationis purgativus mundi.
Secundum [illegible] iudicium concomitabitur
ignis conflagrationis mundi. Tertium [illegible]
iudicium sequetur ignis confla-
grationis purgatorius mundi. Conclusio quod [illegible]
[illegible] elementa
[illegible] ad [illegible] conflagrationis
universalis praecedat iudicium quo
ad initium [illegible] quoad complementum.

Christus in iudicio universali apparebit in forma gloriosa et

et iudicabit in forma humana et
divina. [illegible] quod non apparebit
in forma gloriosa, [illegible]
videbunt quem transfixerunt [illegible]
quod in ea eadem venturus est in qua
crucifixus, [illegible] in eadem forma appa-
rebit [illegible] ad [illegible] illud
[illegible] videbunt filium hominis
venientem cum potestate et maiestate ma-
gna in forma [illegible]
[illegible] Christus
ut in iudicio universali apparebit in forma
gloriosa [illegible] primo iudicari
et iudicare sunt actus [illegible]
[illegible] potestatis [illegible]
autem in primo adventu venit ad iudicandum
[illegible] passione [illegible] venit ad iu-
dicandum [illegible] in primo adventu
apparuit in forma infirma, in secundo appa-
rebit in forma gloriosa. Conclusio Christus in
iudicio universali apparebit in forma [illegible]
glorificata probatur sic nobis. Primum Christus
in iudicio universali apparebit in corpore
clarissimo. Secundum Christus in iudicio universali
apparebit in corpore agili. Tertium Christus
in universali iudicio apparebit in corpore
immortali [illegible] dotes
[illegible] corporis gloriosi [illegible] appare-
bit in iudicio universali. Quartum Christus [illegible]
iudicio apparebit in corpore impassibili.
Quintum Christus in iudicio universali apparebit in
forma corporis gloriosi probatur [illegible]
videbunt filium hominis venientem in potestate
magna et maiestate [illegible]
ad gloriam [illegible] et [illegible]

carne in qua passus est apparebit
non tamen pro se habet. Et ideo quod tunc
erunt ad satisfaciendum et impellendum
conversionem ut faciat magis timere aut
apparebit ut christus instituat. Septimum
et si omnes creature et mors et pro
beatissimum in iudicio apparebit singulis
non tamen minuet gloriam vero apparebit
tamen ipse ostendat infinitate existentem
existentem sicut ut probatur, creatores erunt
signa illius virtutis maxime, qua vt
per infinita tempora de hominibus tum
habuerunt. Mors non credet hominibus
sensibilis sed recordabilis et propter
damnatos erit iniustos qui tamen magis
neglexerunt. Octavo articulo quod christus
iudicabit in utraque natura scilicet divina et
humana. Nota secundum summe iudicium vbi
fiat ut accipiat ad regnum et ad mitten-
dum accipi excludentur ad regnum
quod non sufficienter dona tradebamus
sine christo redemptoris. Ideo iste qui
est creator et redemptor iudicabit.
Hic autem est creator secundum naturam divinam
redemptor secundum humanam. In eadem
utraque iudicabit. Nono christus
apparens in forma gloriosa iudicabit
in utraque natura scilicet humana et divina
patet quod nullus Doctor in summa dicitur in
dicendo in iudicio vbi conveniat vero
auctoritate et iudicio. Secundum potestas ordinaria
iudicii conveniat christo secundum quod deus in
iudicio vbi. Secundum potestas delegata iudi-
cii conveniat christo secundum quod homo iudi-
cio vbi. Decimus articulo vbi reprobi mali
in forma divina poterit videri. Nota secundum
summe intelligibilem quod deus est et vltimus
finis intellectus creati. Inde est quod vltimus
finis sine delectatione perfecte videri
non poterit, quod non potest esse appetibile
sed etiam est boni appetendi creata per bonum
celi appetita non possunt non videri
videndi contrarius volunt non videri
possunt. Quod tamen visibile est et non vi-
dendi. Inde etiam est quod intentum intel-
lectus intellectum non possunt videri
in sua essentia sed quod disparenter
que essentiam nullus disponit contracta
vel culpa comparari possunt quod non videtur
nisi et indeterminate. Hinc est quod nullus
potest divina et mali potest videri tamen
... aliter disposuit predictis tantum
... de intellectu delectationis naturalis sequuntur

Dicitur in iudicio vbi ut a reprobis in
iudicio divina nullatenus poterit videri patet
quod nullus Doctor secundum reprobus non poterit
comparari divina essentia in iudicio vbi
ipse vero visio. Secundum reprobi in iudicio
vbi non habebunt gratiam quod non videbunt
divinam essentiam. Secundum talis reprobi vide-
bunt humanitatem gloriosam christi ad ma-
iorem penam eorum corporali non tamen divinitatem
videbunt. Similiter demones gloriosi celi intellectum
alii videntur dimittitur spiritualiter corporali perfectione
in praecipue ostenditur amore secundum bonos
spirituales non videntur clarius reprobi
corrumpunt perfectum sed clarius intellectu
non corrumpit intellectum sed magis fortificat
nisi per perfectum nono de anima. Hec autem quod est
vera potestas patet quod est penitus et
sedere gloriosi sumus ad gloriam tamen appa-
rebit in carne sed in alta in alia parte tempore.

Quod ab omnibus beatis equaliter participabitur deus in felicitate 29

Et est quod omnes qui vero dicuntur accepe-
runt singulos denarios et quod vltimi
facti sunt pares primis qui equale
est premium omnibus scilicet Secundum quod videtur in
ad alterum in secunda ad Corinthios xv. Stella a stella
differt claritate sic et resurrectio mor-
tuorum quod diversis erit gloria corporum
quod sunt glorie animarum quod quo sedem
receperunt erunt gloria talium omnium
qua persona anime beati consistit
quo non secundum augustinum primum
cognitis in quibus voluntas ipsa se de-
lectata conquiescit. Ad quod beatitudo sit
imperfectio primum erit imperfectio cog-
nitionis intellectus et perfectio complacentie
voluntatis cognitione non est affectio seu
complacentia sequitur ordine naturali. Et ergo
est ergo affectus et affectus perfectus
cognitionis. Primum beatitudo erit in actu
intellectus originaliter in actu voluntatis
completive. Secundo et si beatitudo erit
in actu intellectus originaliter et principa-
liter erit tamen in actu voluntatis comple-
tive et formaliter patet quod nullus sic est in
ueritate beatitudinis conversione in capitulo huius de ...
perfecto et de veritate fidei catholice libro iii
tractatu xxxiiii. Secundum summa beatitudo quod
consistit in actu voluntatis intellectus et vo-
luntatis. Secundum beatitudo que est in materiali
consistit in intellectu actualiter. Et tamen

beatitudo creature formalis consistit in actu creato voluntatis. Secundus articulus

De beatitudine appetita ab omnibus. Nota secundum doctores quod sicut in motibus impressis acquiritur dispositio a motore qua intendit in finem suum, ita quia omnis creatura sit mobilis primi motoris, ideo dispositionem sibi impressam qua intendit in finem suum proximum aut ultimum secundum quod conatur ad quem potest attingere et gradum capacitatis sue motor primus per intellectum et affectum; et sic omnibus rationabilibus creaturis impressa est dispositio qua intendunt in finem istum. Unde cum ille finis beatitudo capacitatis sit secundum quod sibi impressa naturaliter [illegible] appetitu. Secundo ab omnibus rationabilibus creaturis appetitur beatitudo absolute naturalis nulla dependentia conditionibus impressis, patet, quod nullus. Unde dicit [illegible] super [illegible] libro vii capitulo xiii: Quod omnis rationalis velit in [illegible] vel beatitudo est. Nemo etenim est qui non velit esse beatus, sed ad hoc quod desiderat non vera via omnes incedunt. Una tamen est via appetitus sicut strata regia funditur in semitas multas. Hec Augustinus; et idem post inquit: Nemo quippe venit ad beatitudinem, tertio [illegible] primo appetitu voluntatis naturalis et argumentum appetitus beatitudinis est illa ordinatio in illam. Tertio desiderium naturale secundum est aliquam beatitudinem absolute appetendi tertio perfectam naturalem appetitum per virtutem et virtute propter beatitudinem, quia maxime beatitudinem tertio per vitam propter hoc in ipsum magis.

nota Tertius articulus de proposito. Nota secundum doctores beatitudo consistit in perfecta operatione altissime potentie scilicet per intellectum circa obiectum altissimum scilicet deum. Tertium quod [illegible] perfectionibus in operando et [illegible] beatitudinis gradus in perfectionibus ex duplici parte possunt considerari: vel ex parte obiecti, vel ex parte potentie operantis. Ex parte obiecti cum sit deus simplicissimum nulla potest diversitas esse, sed ex parte potentie et diversitatis. Una enim [illegible] potentia magis erit perfecta perfectiori lumine glorie quam alia tamen perfectius capabiliter circa deum et eodem obiectum. Secundo: et si in isto respectu

ad obiectum, omnibus beatis equaliter participabitur obiectum felicitatis, non tamen isto respectu quia ad potentiam circa obiectum operantis, patet quod nullus. Unde Augustinus [illegible] etc. Thome de veritate libro iiii capitulo xxviii. Tertio secundum doctores necessitate multorum mansionum erit beatitudinis premiorum, secundum diversitatem premiorum multiplex erit beatitudinis status. Tertius sicut diversus erit gradus caritatis sic etiam erit diversus gradus amorum. Ultimum licet in premio omnis erit denarius non tamen aequaliter participabitur ab omnibus. Tertio est in divisionibus duplex et gradus glorie in beatis. Gradus etc. ad hanc diversitatem designandam dicit Iohannis xiiii: In domo patris mei mansiones multe sunt. Ultimum premia beatorum in premio non sunt equalia. Sicut etiam enim [illegible] beatus Thomas super Sententias; septimum quod est vera patet. Concessit tamen quilibet ad actum rendit. [illegible] denarius intellectualis parte obiecti quod unum et idem erit omnibus secundum gradum. Sed tamen non eadem videbitur ab omnibus etc.

Utrum dampnati in inferno cognoscant ea que fiunt in hoc mundo

Et arguitur quod sic: Luce xvi dicit dives: Sunt michi quinque fratres, quia non nesciunt ea que aguntur in mundo, ergo quod videtur verum. Ad oppositum non est maior distantia vivorum a mortuis. Sed vivi nesciunt ea que agunt apud mortuos, ergo nec mortui ea que aguntur apud vivos. Tertio quod sicut [illegible] predecessores erunt ut dicit. Primus de quesito propono quod sicut gratia duplex est modus cognoscendi scilicet per se et per alium; tertio modo cognoscendi per se adhuc est duplex. Primus per se ea que cognoscunt propria et manifesta, et sic isto modo dampnati non cognoscunt mundana. Secundus per sibi cognita fit participatio et relatio, [illegible] non acceptio non potest fieri in quantacumque distantia, quia nulla creatura agit in quantacumque distantia. Secundus victura quomodo cognoscunt absentia et occulta, et isto modo dampnati cognoscunt mundana [illegible]

statum iudicatorum ponite et statum beatorum
in quo eos viderunt. Quod autem ad cognoscere
dicit per aliam est duplex cognitio, per infusionem
scientiae et per revelationem. Primo possunt
cognoscere si vult deus, dei revelatione. Hoc
etiam cognoscunt per revelationem daemonum
vel animarum ad eos quotidie descendentium.
Secundo et si damnati in inferno non
possunt cognoscere ea quae fiunt in hoc mundo
per scientiam, possunt tamen per experientiam vel per dei
infusionem, vel daemonum vel animarum ad
eos descendentium revelationem. Patet ergo quod nobi-
liorem statum quemadmodum vivi statum
ignorant mortuorum sic mortui et
praecipue damnati statum nesciunt vivorum,
patet per beatum Gregorium in xii moralium
[illegible] ad finem. Item damnati in inferno
cognoscunt statum sanctorum in hac vita
non per scientiam sed per experientiam. Quartum quod procedit
in parte replete quod dei revelatione [illegible]
dicit videtur in quo cognoscunt gratia et
[illegible] in cognoscendo sicut per primum assi-
gnant dicentes statum vivorum per daemones
vel animas ad eos descendentes referunt.
Secundo alii autem videntes ea cognoscunt
in [illegible] suo. Primo vident gloriam beatorum
sed videtur dubitari quod in visione in prin-
cipio sic quod videant eos et in magna
gloria tamen in quali sunt non videant
in principio ita quod videant qualis sit
ista gloria. Primo reprobi ipsi ad
iudicium videbunt gloriam beatorum. Secundo non
videtur dicit [illegible] dei, in visione non letantur
sed letantur tamen propter [illegible] aliorum
scilicet quam [illegible] propter beatitudinem
per iudicium [illegible] ad partes [illegible] magis
[illegible] totius eorum [illegible] ita quod sciat
gloriam non cognoscebant. Secundo corpora
reprobi in inferno antequam videant
gloriam beatorum in vita non tamen in principio
et [illegible]. Secundo enim sanctorum [illegible] reproborum
supponitur per [illegible] [illegible] ad
videndum in vita gloriam beatorum. Sed dum
reprobi degentes in inferno procedunt
[illegible] signis [illegible] quod sancti vi-
dent deum in caelo [illegible] quia videre
deum non possunt sed [illegible] signis [illegible]
scilicet gloriam [illegible] cum [illegible] visionem
dei ipsi sancti [illegible] sanctorum visio illa

reprobatur sit per propositum in fine de dei reve-
latione ad maiorem afflictionem eorum. Item
quod est illa visio affligunt [illegible]
[illegible] scilicet [illegible] [illegible]
[illegible] beati [illegible] in capitulo v. [illegible] de
impiis videntes turbabuntur timore
horribili. Item Daniel cum videntes
[illegible] patet et visio beatorum per videntes
[illegible] multiplicationem poenae est
non visio [illegible] et hoc [illegible] patet
[illegible] angelis [illegible] movetur
gloriae beatorum quam cum videant videntur
et hoc erit eis intermedium quod re[illegible]
[illegible] se indignos [illegible] gloria [illegible]
sancti [illegible] [illegible] et cum videntes
[illegible] et [illegible] gloriae beatorum [illegible]
[illegible] in [illegible] aliorum feli-
citatis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Secundo quod [illegible]
in hac vita. Et cum Daniel in
inferno videbit [illegible] gloriam beatorum [illegible]
[illegible] in generali vel in speciali
non distinguit [illegible] [illegible]
[illegible] sua [illegible] [illegible]
visiones [illegible] [illegible] non [illegible]
[illegible] sed magis [illegible] Item alii
[illegible] videntur [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] est
[illegible] in [illegible] hac non videt [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] est
[illegible] in [illegible] hac videt [illegible] [illegible]
sed illa quae [illegible] ad [illegible] beatitudinem
seu gloriam et laudem pertinet. Tertio autem
non videntur sed [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] revelatur [illegible]
[illegible] videntur non tamen in [illegible] videntur
[illegible] quae non videntur [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quod illud [illegible]
sed tamen videntur [illegible] beatitudinem
eorum pertinentia. [illegible] sunt illa
quae videntur et quae non videntur
[illegible] Item [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] visio [illegible] [illegible]

vltimus finis cuiuslibet intellectualis substancie. Sed
cum [illegible] venit ad vltimum finem
quiescit eius appetitus naturalis. Sed omnis
[illegible] est appetitus naturalis substancie intellectualis
diuinam substanciam videntis omnino quiescit.
Sed cum appetitus intellectualis naturalis ut cog-
noscat omnium rerum genera species et virtutes
et totum ordinem vniuersi, quod demonstrat humanum
studium circa singula predictorum, quilibet
igitur diuinam substanciam intuencium cognoscit
omnia supradicta ad que se extendit
sua capacitas naturalis. Capacitas autem
naturalis extendit se ad cognoscendum genera
species et ordinem rerum. Relinquitur quod diuinam
substanciam quilibet videns omnia et cognoscit [illegible].
Sed cum per omnia illa intelligant que vi-
dent omnia quecumque pertinent ad perfeccionem
esse intellectualis [illegible] quod et angeli [illegible]
ad lumen quecumque facti sunt per visionem dei
vident ut in primis [illegible] subsistent sicut
beatis angelica intelligencia ut ab angelis
intelligentur. De perfeccione autem
naturalis esse sunt genera rerum species et earum
proprietates et virtutes et ordo vniuersi. Cog-
nicio autem specierum [illegible] nature sequitur
individua eorum sunt propter species, pertinent
ergo ad perfeccionem intellectualis substancie ut omnium
specierum naturas et virtutes et propria accidencia
cognoscant. Hoc ergo in finali [illegible] consequitur
per diuine essencie visionem. Per cognicionem
autem naturalium specierum et individua sub
speciebus [illegible] cognoscuntur ab intellectu
deum videncium. Sed non per omnia intelli-
gunt omnia que deus sua cognicione
videndo cognoscit, nec intellectus creatus
videns diuinam dei substanciam. Hoc autem potest
cognosci considerando quantum ad ea primo
quantum ad futura et sic possibilia; secundo ad raciones
rerum scitarum; tercio ad ea que dependent
ex voluntate sunt [illegible]. Primo quod
ad futura et ad ea que deus facere potest
si nec facit nec vmquam facturus est, hec omnia
enim cognosci non possunt nisi eius virtutem
comprehendat, quod non est possibile alicui in-
tellectui creato. Secundo quantum ad raciones
rerum scitarum quas omnes non potest cog-
noscere intellectus creatus in diuina essencia
nisi diuinam bonitatem comprehendat, quia
enim singule rei sciencie sunt ex fine

que faciens intendit. Finis autem a deo
omnium scitarum est diuina bonitas [illegible]
comprehendatur in rebus. Sic ergo ad cognoscendum
omnes raciones rerum et creaturarum cognosceret
si cognosceret omnia bona que in rebus
creatis [illegible] ordine diuine sapiencie
[illegible], quod est diuinam sapienciam et
eius bonitatem comprehendere, quod nulli intellectui
creato possibile est. Tercio quantum ad ea que ex
sola dei voluntate dependent sicut
predestinacio electorum, iustificacio et huiusmodi
que ad [illegible] creature pertinent. Quod enim
esset diuinam voluntatem comprehendere, quod est
impossibile. Ex quo concluditur quod in patria et si
videant in deo omnia ad quietandum
naturalem appetitum intellectus sufficiencia
non tamen vident omnia simpliciter nisi
revelante speciali [illegible]
[illegible] petenti diuine essencie
visionem. [illegible]
[illegible] designatur
[illegible] in generibus et speciebus et earum vir-
tutibus et [illegible] ordinem [illegible]
[illegible]
[illegible] videre omnia videntem
deum in patria [illegible] non possunt
futura cognoscere nec ea que sunt
possibilia nisi [illegible] speciali revelacione [illegible]
[illegible] vestigia omnis
comprehendens et omnipotentem [illegible] ad perfectum
[illegible] est et quod faciens
[illegible] cognoscens
[illegible]
[illegible]
[illegible] sit magnus [illegible]
[illegible] non limitatur [illegible] omnia que
magis esse videntur quod posset [illegible]
facere [illegible] in patria [illegible]
[illegible] non possunt cognoscere nec ea
que dependent ex simplici diuina vo-
luntate nisi [illegible] speciali revelacione.
De secundo [illegible] intellectui quod
[illegible] dei non possit [illegible]
[illegible] I Corinthiorum [illegible]
nemo nouit nisi spiritus dei [illegible]
[illegible] omnia non videt in [illegible] omnia
que videt [illegible] [illegible]
[illegible] omnia [illegible] intellectus creatus [illegible]
[illegible] et [illegible] non potest [illegible] intel-
ligere in [illegible] infinita intelligere

Et hec deducit Albertus theologie in parte vii
tractatu vii. Tria enim anime [illegible] non contra
sunt [illegible]. Est enim primo vel desiderat
in modo sensibilia a deo vel in modo sine
di[illegible] vel in utroque sic. Primum est
in patria cognoscent [illegible] et magis spe[illegible]
[illegible]
in patria cognoscent species et magis spe[illegible]
[illegible] ipsa [illegible]. Secundum
est in patria cognoscent [illegible] omnes
et omnes ordinationes providentie. Tertium
[illegible] in patria cognoscent omnium
specierum omnia individua et homines
qui se [illegible] et desideria. Ratio est
quia videndo divinam essentiam videt
omnia que respiciunt ad [illegible]
perfectionem, sed et plus indigentibus
auxilium ad [illegible] gloriam [illegible].
Est sic sunt [illegible] que [illegible]
est divinus ut dicit Dionysius. [illegible]
qui in se cognoscit [illegible] et [illegible]
seu devotiones [illegible] que ad [illegible]
[illegible] in patria [illegible]
[illegible] divina [illegible] in vite [illegible]
voluptate et eterne desideria patet per
[illegible]
Et [illegible] est in felicitate [illegible]
[illegible] implet desiderium [illegible]
primum qui replet in bonis desi-
derium tuum, et ibi [illegible] studium [illegible]
suum [illegible] accipit. [illegible]
[illegible] desiderium [illegible]
est istorum [illegible] scilicet vel vitalis vel
[illegible] vel voluptatis vel [illegible]
seu [illegible]
[illegible] desiderium hominis [illegible] in
intellectuale [illegible]
[illegible] homines [illegible] per studium
contemplative vite, et hoc desiderium [illegible] illa
vita visionis manifeste [illegible]
[illegible] per visionem [illegible]
que [illegible] desiderat
et [illegible]. Est [illegible] hominis
desiderium [illegible]
[illegible]
per studium [illegible]
[illegible] desiderium [illegible] ut [illegible]
vita [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] desiderium [illegible]
[illegible] sine [illegible]

erit divino lumine illustrata ne a
recto deviare possit ibi [illegible]
[illegible] sublimitatem
[illegible] celsitudine divinitatis abundantiam
Est [illegible] ista sunt de perfectione [illegible]
[illegible] desiderium
[illegible] et aliis animalibus [illegible] ut delecta-
tionibus perfruantur [illegible] ibi perfecte [illegible]
est [illegible] felicitate erit delectatio perfec-
tissima [illegible] illud in quo
delectabuntur [illegible]
[illegible] et magis intimum et magis
continue delectantur [illegible] illa de-
lectatio [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ibi hominis desiderium [illegible]
per quod [illegible]
ibi [illegible]
Et appellatur [illegible]
[illegible] amplius ibi enim erit omnium
bonorum [illegible]. Est enim hoc [illegible]
est status omnium bonorum aggregatione
perfectus ubi secundum Bernardum est pax per-
fecta lux et vita perhennis. Et secundum
Anselmum ibi erit vita sine morte,
[illegible] sine fine, dies sine nocte [illegible]
[illegible] sine [illegible] sine
labore, fortitudo sine debilitate, pulchri-
tudo sine deformitate, vitalis sine infe-
licitate, caritas sine invidia, fe-
licitas sine miseria. Est felicitatis
nullus attingere [illegible] qui infinitate
[illegible] vivit et regnat deus per secula se-
culorum. Amen.
Nota secundum Richardum tria sunt loca
in quibus [illegible] non tenetur
in primo loco [illegible]
est ubi [illegible] caritas [illegible] diligitur
Deus et proximus [illegible] scilicet in [illegible]
[illegible] capitulo secundo [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Est in [illegible]
[illegible]
[illegible] Et hec dicit

in dis. vii{a} ca{o} ultimo. Quartum vbi dicit
quod angelus vero generalis firmiter presertim
[illegible] ad iudicium hoc patet in dis.
xi ca{o} primo. Quintum vbi dicit quod in
extremum transit in vite eterne naturam
sed quod ab adam descendit lege propagationis
in se initium seu auctum et multiplicatum
in filiis [illegible] et hoc patet in dis. xxxv
ca{o} ultimo.

In [illegible] non tenetur in duobus locis primum
est vbi dicit quod anima separata a corpore
est persona et hoc in dis. v{a} ca{o} ultimo.
Secundum vbi patet quod [illegible] in triduo separata
anima a corpore fuit homo et hoc in dis.
xxii{a} ca{o} [illegible] primo.

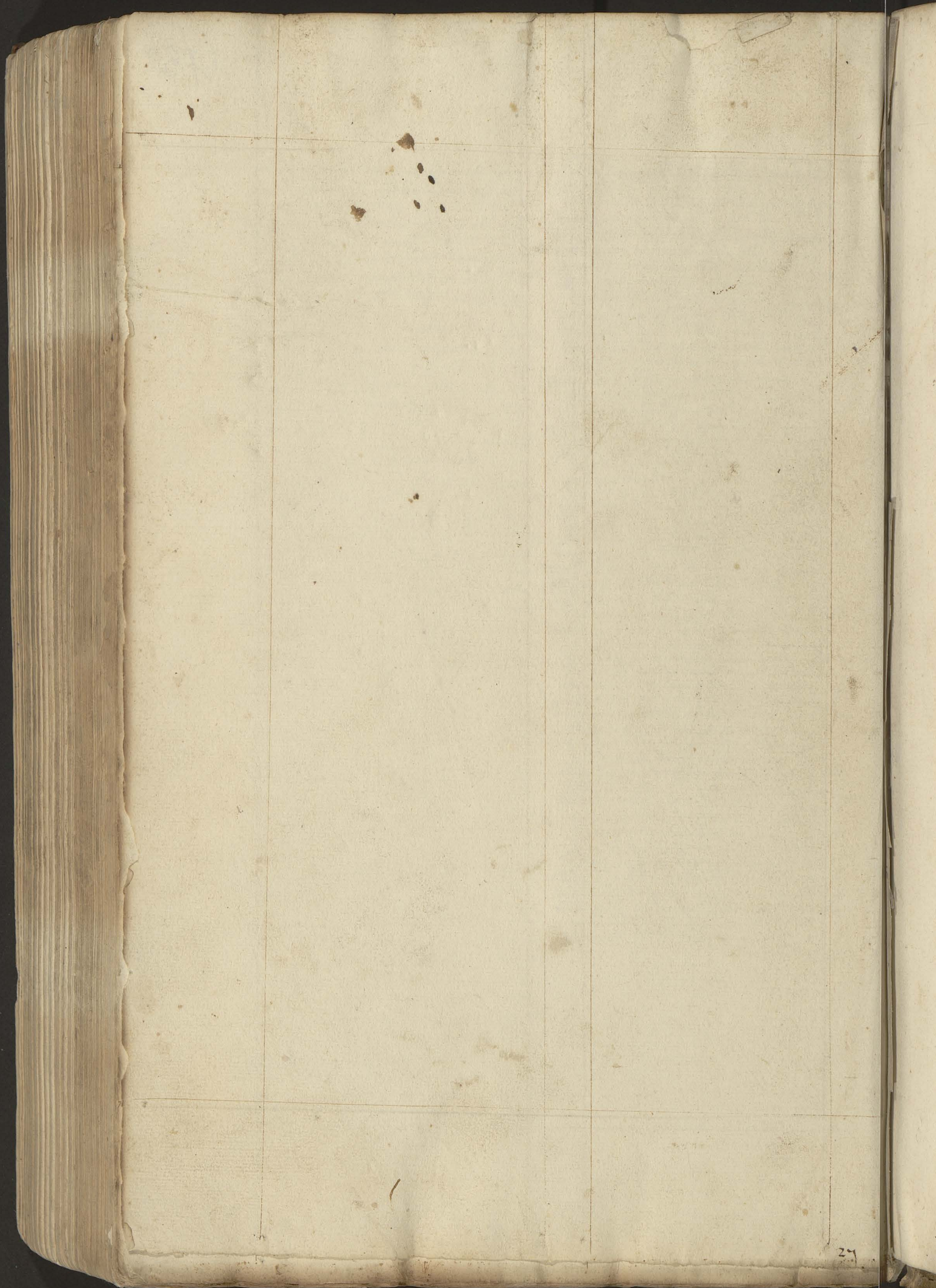
In tertio autem non tenetur in nouem locis
primum vbi dicit quod legalia sacramenta non
iustificabant etiam in fide et caritate facta
et hoc in dis. i ca{o} [illegible]. Secundum vbi patet
quod baptizati baptismo Johannis et hoc in dis. ii{a}
[illegible] non ponentes spem in illo et [illegible]
[illegible] non erant baptizandi baptismo [illegible]
et hoc in dis. ii{a} ca{o} [illegible]. Tertium vbi dicit
quod pro [illegible] dare penam actuandi
[illegible] in baptismo [illegible] et hoc
in dis. [illegible] ca{o} ultimo. Quartum vbi [illegible]
quod heretici et [illegible] non habent potestatem
consecrandi et hoc in dis. xiii{a} ca{o} ille
[illegible]. Quintum vbi dicit quod [illegible]
[illegible] nominatim [illegible] sit clericus
et hoc in dis. xxiii{a} ca{o} [illegible]. Sextum vbi
dicit quod [illegible] non habent potestatem
[illegible] et hoc in dis. xxv{a} ca{o}
De [illegible]. Septimum vbi dicit [illegible]
[illegible] sponse [illegible] consensu [illegible]
[illegible] ille non cognouisset [illegible]
[illegible] indicaret et ad [illegible]
[illegible] et hoc in dis. xxvii{a} ca{o}
ultimo. Octauum vbi [illegible] quod [illegible]
[illegible] legitime [illegible]
[illegible] sine debitum reddere et hoc
in dis. xxxiiii{a} ca{o} [illegible]. Nonum [illegible]
[illegible] ca{o} [illegible]
[illegible] vbi patet quod ille qui
[illegible] legittima [illegible]
alia [illegible] velit ab ea recedere cogit
ab alia [illegible] retineri in reddendo debito
incipit [illegible] et timore et
hoc patet in dis. xxxviii{a} ca{o} ultimo.
[illegible] contra [illegible] augment [illegible]
[illegible] sine ca{o} [illegible] et [illegible]
[illegible] in [illegible] et [illegible]

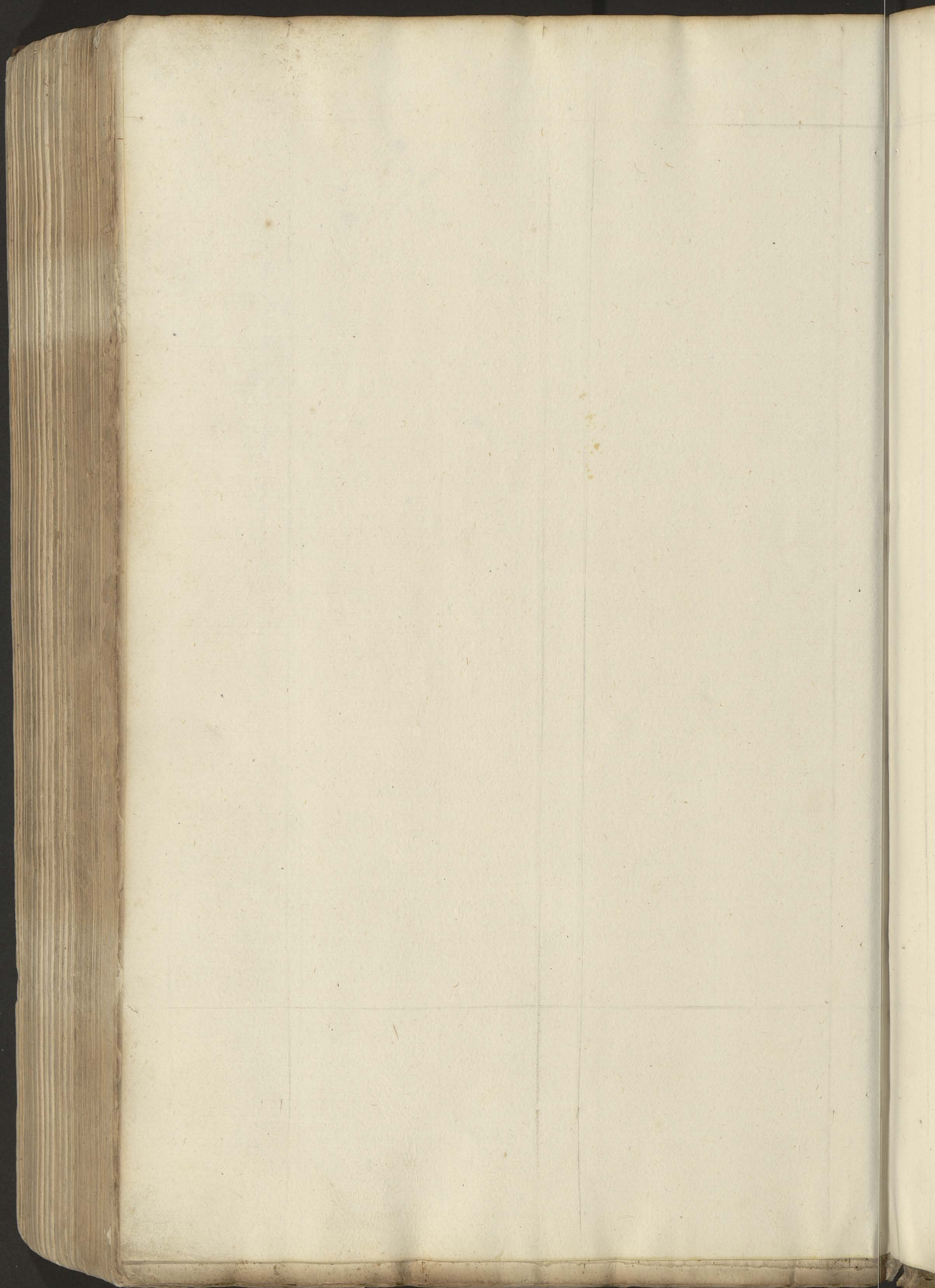
Explicit [illegible] finite
[illegible] per baccalaureum [illegible]
[illegible] in bursa [illegible]
tempore quadragesimali
anno domini millesimo [illegible]
quadragesimo sexto [illegible]

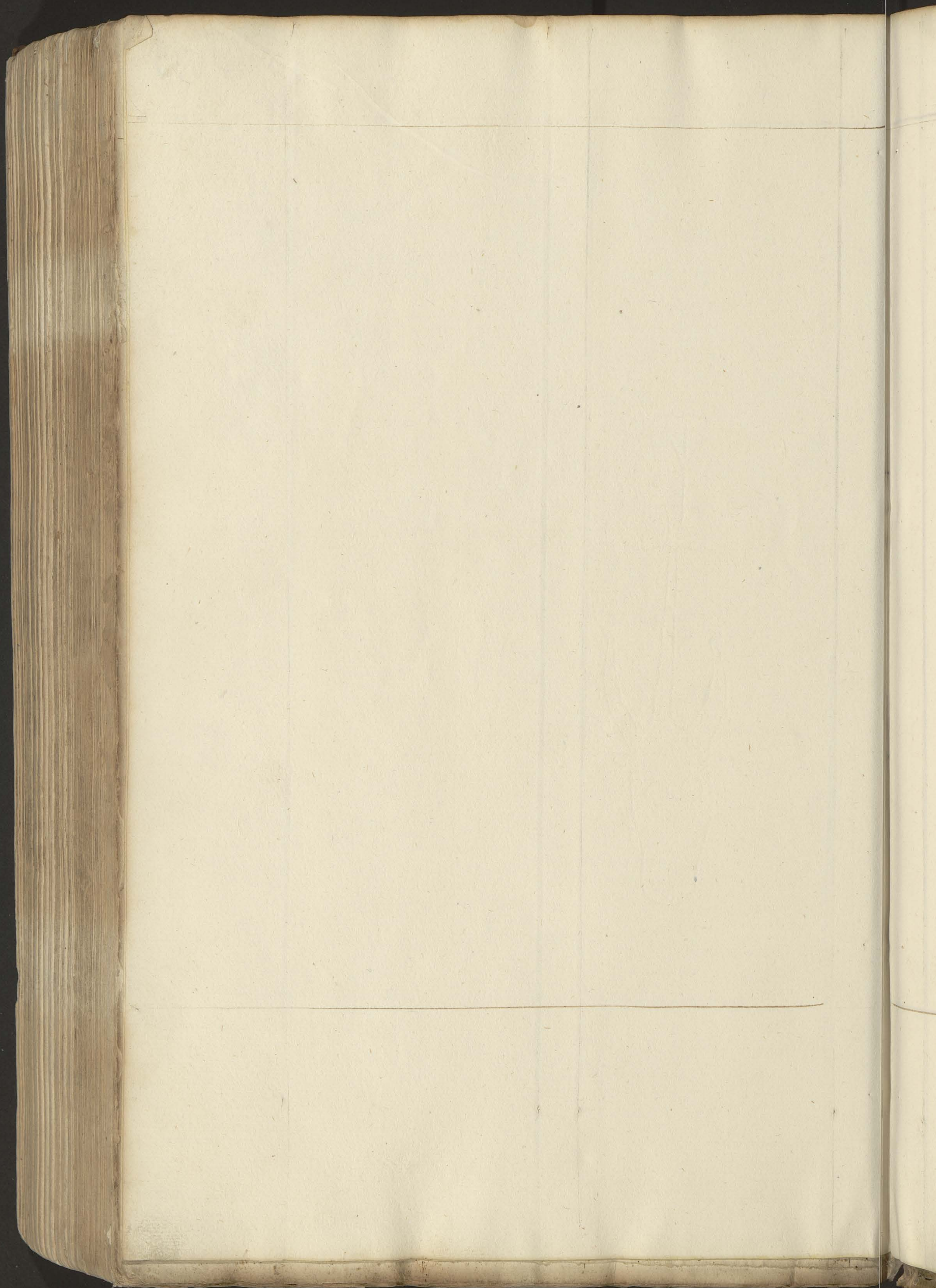
[illegible] a me [illegible]
quod [illegible] habeat
[illegible] et quo
[illegible] esse [illegible]
[illegible] est [illegible]
[illegible] silet [illegible]
[illegible] et angelorum super potestatem et [illegible]
angelos et super cherubim et [illegible]
Seraphim et super omnem sensum est
[illegible] est pax xpi super omnem
sensum est. Et si pax xpi super omnem
sensum est [illegible] est super omnem
sensum [illegible] ergo [illegible]
[illegible] ad [illegible] non [illegible]
[illegible] super [illegible]
[illegible] non [illegible]
[illegible] aliud negare [illegible]
non [illegible] est [illegible]
[illegible] est illa [illegible]
[illegible] cuius [illegible]
[illegible]
[illegible] et ibi [illegible] et [illegible]
xix [illegible] allegat hillarius [illegible]
intelligentie [illegible] dicti [illegible]
capit [illegible]
[illegible] sed [illegible]
intelligibile est [illegible]
[illegible] hillarium [illegible] allegat [illegible]
dis. 33 [illegible] ego [illegible]
[illegible] et [illegible] archa
[illegible] angeli [illegible]
[illegible] non tenet [illegible]
[illegible] ipse non
[illegible] ergo [illegible]
non [illegible] intelligentia [illegible]
[illegible] posse [illegible]
[illegible] in [illegible] dis. 26 [illegible] dicit
[illegible] qui [illegible]
[illegible] surgit et est [illegible]
[illegible] qui [illegible] non [illegible]
boni operis nisi [illegible] in radice
caritatis [illegible] in [illegible] dis.
xx [illegible] caritas est
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] regis [illegible]
[illegible] allegat [illegible]

d/3 c 3

vi d qui incessu respicit ad munera celestia
et verum excellenciam eius cui nimis cognoscit
sciens que ut oleum non potest premi in ymo
sed semper super existit Et sunt verba [illegible]
no xiij confessionum dicit augustinus de hoc et laudat
caritatem quam magister allegat in textu d 3 c 3
inquit Radix omnium malorum cupiditas est
et radix omnium bonorum caritas, simul enim ambe
esse non possunt et nisi illarum radicitus evulsa
fuerit alia plantari non potest. Sed enim ea conatur
aliquis evertere incassum si radicem non credit
evellere, [illegible] enim [illegible] est post evulsio quam
[illegible] et [illegible] et febris
et cupiditas [illegible] est radix omnium malorum
sed [illegible] et febris in [illegible] alicuius [illegible]
[illegible] in [illegible] ad bonum co-
mutabilem [illegible] et magister in 3o d
36 [illegible] caritas sit [illegible]
omnium virtutum in [illegible] est [illegible]
caritas in [illegible] filiis [illegible] virtutes [illegible] esse
[illegible] et [illegible] magister allegat [illegible]
[illegible] et [illegible] in [illegible]
[illegible] quod est [illegible]
[illegible] caritas est quod est [illegible]
possit [illegible] est quod est [illegible]
possit [illegible]
caritas est plenitudo legis [illegible]
[illegible] tanto magis [illegible] est [illegible]
[illegible] tanto [illegible] et
[illegible] tanto [illegible]
[illegible] et [illegible]
caritas et [illegible] in textu d 2 c
2 [illegible] tota lex pendet et prophete [illegible]
ad alia [illegible] caritatis [illegible]
propter [illegible] caritatem implentur et ad caritatem
[illegible] ad finem referuntur et [illegible]
[illegible] de laude caritatis [illegible]
et amplitudine [illegible] posset [illegible]
caritas [illegible] radix est
omnium bonorum [illegible] et [illegible]
[illegible] tota lex pendet
et prophete [illegible] omnes [illegible]
[illegible] involuta [illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
ad [illegible] sit [illegible]
[illegible] est [illegible]
non [illegible] non [illegible]
[illegible] et [illegible] in textu d
36 c [illegible]

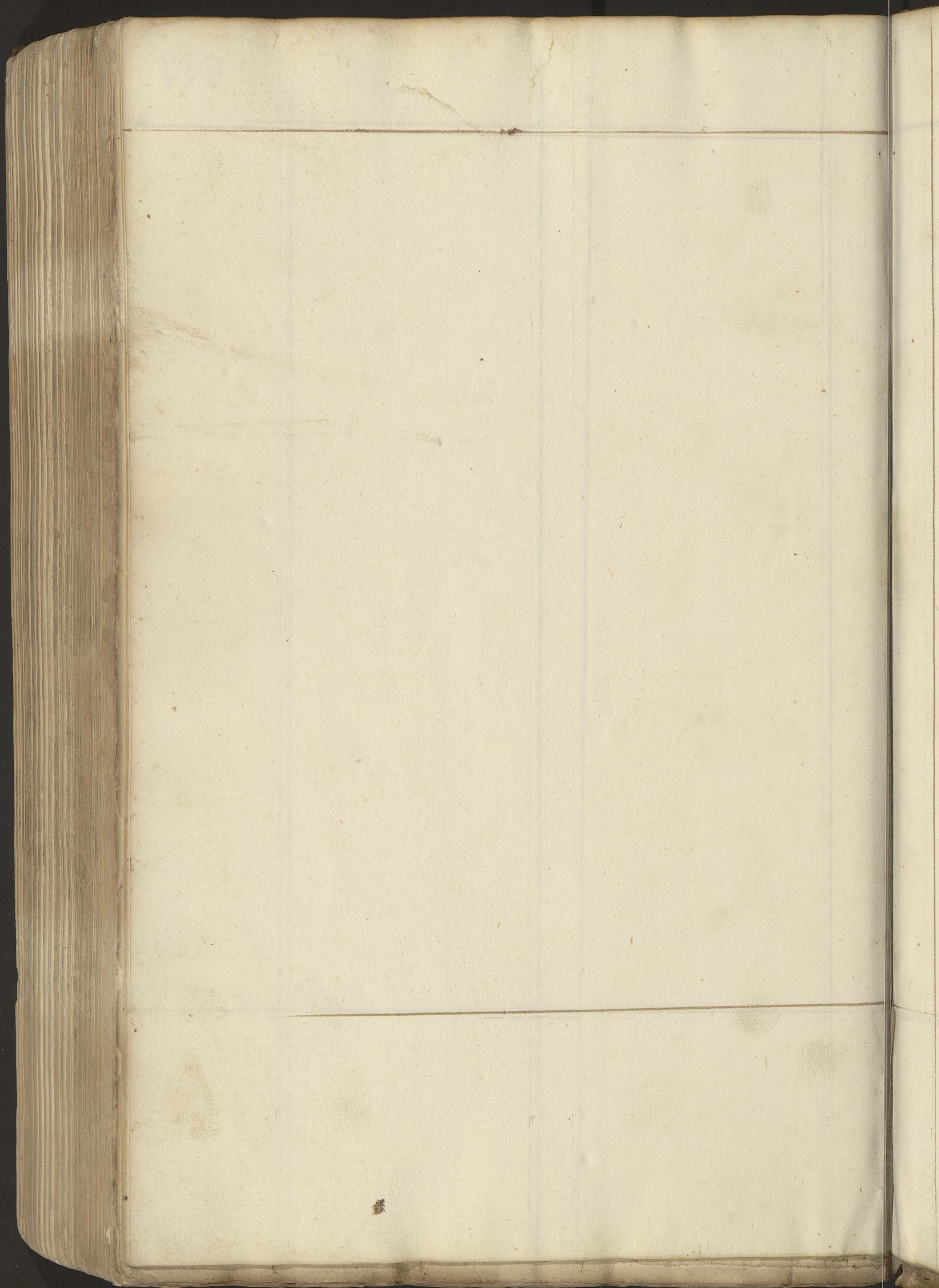

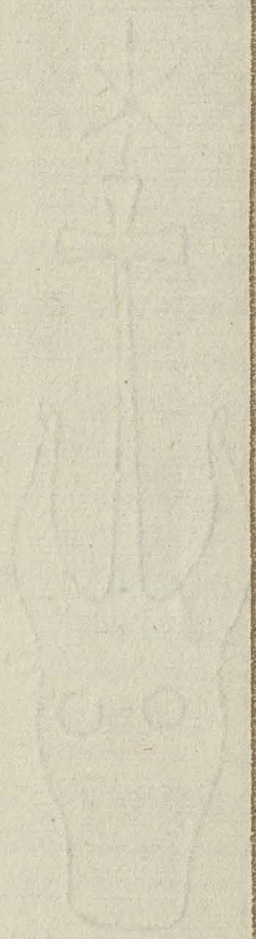

Calix aureus p 21 flor ad 11 g
Anno dni 1 4 6 8

M Reliquie copata p 18 flor
et 16 g anno dni 1 4 6 9

[illegible]

...nitu et aīa nō est in quo enim habeo ...

Tempe illo cū petrus et paulus ewngliū pdicarēt in ur
be roma· seniores ciuitatis grauit resistebāt· egerūt
... ermo eoꝝ ī murmuratōm ipsi puenīret· et symonē magū
... ni cesari pferret· ut scōs dī aplos ꝯdēpnaret· R̄ Sy
... petre antequā de naui uocarē te noui te et sup plebē meā pncipē
... tui et claues regni celoꝝ tradidi tibi Quodcūq; ligaūis su
... it ligatū et in celis et qdcūq; solūis sup t'rā erit solutū et in ce. T.
... blēs enī ipsi dū p pdicatōm eoꝝ ꝯuertent ad dnm· lc̄o
... ut multi noblēs et pmates uiri et femīe miliciā cele
... t dnō xpo fidelr seruiret· R̄ Si diligis me symō petre
... ues meas dnē tu nosti quia amo te et aīam meā pono p te
... erit me mori tecū nō te negabo. Ia. ... me sedi
... li murmū īoleuit· et symō in zelū malicie excitā
... per multa mala dicē cepit· dicēs eū magū ēē et seduc
... li a'e9 malicie credebāt qr multa signa arte magi
... bat. Tu es petrus et sup hanc petrā edificabo eccām me
... te inferi nō preualebūt adūsus eā et tibi dabo claues reg
... Q°d'cūq; ligaūis. Et tibi. ā In noīe ihu xpi nazarene
... ambla in pace ā Exiliens claud9 et amblabat i intra
... ambūlans et laudās dm. ā Vidit pplš claud' amblāntē et
... dm et repleti st stupore et extasi in eo qd' ꝯtingat illi.
... serpentē eneū se moue' et lapi ... Constitue
... as et eneas ride' seqz moue· semetipm aūt subi
... uide· Petrs aūt conti'het ī finos ūbo curabat· re
... sanabat· demoēs solo iussu fugabat eciā et mor
... tabat Dnē si tu es iube me uenire ad te sup aqs et ex
... ū apprehend' eum et dixit ihc modice fidi qre dubitasti.
... uentū ualidū ueniente timuit et cū cepisst mergi cla
... s dnē saluū me fac Et exten.
... O ... rebat et.

Calix gnīta p z [illegible] floꝝ ead ṗt gt

ee diuisū. alij cū petro alij cū symone ꝑgebāt. Quod cū ner
dux ī[m]pator symonē magū ad se uenire iussit. Qui igit
dux ī[m]pator symonē magū ad se uenire iussit. ita ut nūc pu. nū
ad eū cepit subito mutare effigies. ita ut nūc pu. nū
nior. alt[er]a u[er]o hora adolescens eet. Surge petre et indue te uest
tuis accipe fortitudinē ad saluandas gentes quia ceciderūt cathene de
bus tuis. V. Angelus aut[em] dn̄i astitit et lumē refulsit in habitaculo carceris
late per excitauit eū dicens surge uelocit[er]. Omnia. Leccio. Symō
nerone dixit. Audi me bone ī[m]pator ego sū filius dei qui
descendi. Usq[ue] nūc petrū solū paciebar ad usariū. nū
geminatū est malū quia et paulus cū eo predicat. Co
enī nisi q[uo]d de interitu eoꝝ cogitauis regnū tuū st
potit. R. Tu es pastor ouiū princeps aploꝝ tibi tradid[it] deus omīa reg
et ideo tradite sunt tibi claues regni celoꝝ. Quodcu[m]q[ue] ligaueris. V. Ade
seruabat[ur] in carcere et oracio fiebat pro eo sine intermissione ab eccl[es]ia ad
Angelus ad petrū circūda tibi uestimentū tuū et sequere me. Misit
suū et liberauit me de manu herodis al. Annus honorati s[er]
Ihesus. Uenit ihc ī partes cesaree philippi et interogab
aplos suos dicens. Quē dicunt hoīes eē filiū hoīs
Si scire uolum[us] quoniā ī xpm̄ credi oporteat. qu
eo q[uo]d ait ad eū petrus. Tu es xpc filius dei uiui. B
audire delectat quantū fides h[ec] ualeat quid a pr
it dn̄s de eccl[es]ia que sup[er] ip[su]m edificanda erat.
ferī nō preualebūt aduersus eā. Sz h[ec] suis p[er]
exponent. R. Quē dicunt homines eē filiū hominis dixit ihc
respondens petrus dixit tu es xpc filius dei uiui et ego dico tibi
et sup[er] hanc petrā edificabo eccl[es]iam meā. Beatus es symon p
et sanguis nō reuelauit tibi s[ed] pater meus qui est in celis. Et ego
Qua ubi petrus p[ro] se et p[ro] oīb[us] respondit ut p[er] ip[su]m
ceterū demonstraret quia una ē eccl[es]ia dei uiui q[ue] ē

IV

...me timore pellere consueuit· qui bn̄ cognitā ac domesticā
...ista noīe uocat· R̄ Dabit illi dn̄s ds̄ sedē dauid prīs eius et regnabit
...iacob ineternū· V̄ Et regni eius nō erit finis et reg. R̄· Dixit autē ma...
angl̄m quomō fiet istud qm̄ uirū nō cognosco et respondēs angl̄s spc̄ scs̄ su...
...in te et uirtus altissimi obumbrabit tibi· R̄· Ideoq̄ et qd̄ nascetur
...scm̄ uocabitur filius dī. R̄ Dixit aūt maria ad angl̄m ecce ancilla dn̄i fiat
...m uerbū tuū· V̄ Ex syon spes R̄· Missus ē angl̄s gā· ps̄. In aduentu·
...tpibȝ. Fia uj· R̄ Dixit autē maria ad angl̄m ecce ancilla dn̄i fiat
...uerbū tuū· V̄ Spc̄ scs̄ sup ueniet in te et uirtus altissimi obumbrabit
...Quomō fiet istud respondēs aūt maria quia uirū nō cognosco angl̄s
...spc̄ scs̄ sup ueniet in te et uirt altissimi obumbrabit tibi· V̄ Ideoq̄ et
...quod exte scm̄ uocabitur filius dī· Spc̄. R̄ Xp̄i uirgo dilectissima uirtutū opa...
...fer miseris subueni dn̄a clamātibȝ ad te iugiter V̄ Qm̄ peccatorum mo...
...sissima te precam̄· Subueni· Laud· Q̄n̄ uenit ergo sacri ple...
...tpis missus ē ab arce prīs natus orbis conditor matris· R̄ Verbū su...
...pne ante tpa genitū hodie pub̄ fcm̄ carō exinaniuit semetipm̄ for...
...accipiēs R̄ Btūs auctor secli seruile corpus induit ut carne carnē
...ne pdet quos condidit R̄ Clausa parentis uiscera celestis intrat grā
...puelle baiolat secreta que nō nouat R̄ Domus pudici pectoris tem...
...pte fit dei intacta nesciēs uirū uerbo concepit filiū· Cap. ut s̄. Eleg...
...Quomō fiet istud ps̄. In aduentu· Oro ut s̄. Ad horas. Laud. cū

[illegible]

Sic currūt om̄s quidē currūt s; vn⁹ accipit brauiū sic
te ut cōp̄hendatis. R. All'a. Iudica iudiciū meū ⁊ redime me a
persequentibz me All'. V. Vide humilitatē meā ⁊ eripe me. All'a.
tem⁹ [illegible]. Sa. vespertina oro. A. Hymnū cantate nobis all'a de canticis
quō cantabim⁹ canticū dn̄i in t'ra aliena All'. Septuaginta annos
mīa babylonis illic sedim⁹ ⁊ fleuim⁹ dū recordarem̄ syon All'. ibi
m⁹ organa nr̄a All'. Magt. Oro. Preces p̄pli tui q̄s dn̄e
ter exaudi. ut qui iuste p pctīs nr̄is affligim̄. p tui n
glā miācordie liberem̄ p. In Adorem⁹ dn̄m qui fecit nos. Ve
In principio creauit d's celū ⁊ terrā. l. i. Inte. Nocte s.
Terra aūt erat inanis ⁊ uacua. ⁊ tenebre erāt sup
abyssi. ⁊ sp̄c dn̄i ferebat' sup aq̄s. Dixitq; d's. fiat lux
est lux. ⁊ uid' d's qd' eēt bonū. ⁊ diuisit lucē a tenebr
pellauitq; lucē diē ⁊ tenebras noctē. Fctūq; ē uespe
ne. dies unus. R. In principio fecit d's celū ⁊ t'rā ⁊ creauit
hominē ad ymaginē ⁊ similitudinē suā. V. Formauit igit' dn̄s
de limo t're ⁊ inspirauit in faciē eius spiraculū uite. Ad ym
Dixit quoq; d's. fiat firmamentū in medio aquarū ⁊
aquas ab aq̄s. ⁊ fecit d's firmamentū. diuisitq; aq̄s q̄
firmamento. ab hys q̄ erāt sup firmamentū. ⁊ fcm̄ ē ita
q; d's firmamentū celū. ⁊ fcm̄ ē uespe ⁊ mane. dies se

Calus [illegible]

IV

...more pellere consueuit. qui uerum cognitam ac domesticam
...noie nouerit. R. Dabit illi dominus deus sedem dauid patris eius et regnabit
...in eternum. V. Et regni eius non erit finis et reg. R. Dixit autem ma
...quomodo fiet istud quia virum non agnosco et respondens angelus spiritus sanctus su
...et uirtus altissimi obumbrabit tibi. R. Ideoque et quod nascetur
...vocabitur filius dei. R. Dixit autem maria ad angelum ecce ancilla domini fiat
...tuum. V. Ex syon spes. M. Missus est angelus gabriel. Ps. In aduentu.
...fili uiii. R. Dixit autem maria ad angelum ecce ancilla domini fiat
...tuum. V. Spiritus sanctus superueniet in te et uirtus altissimi obumbrabit
Quomodo fiet istud respondens autem maria quia virum non agnosco angelus
...super ueniet in te et uirtus altissimi obumbrabit tibi. V. Ideoque et
...ecce sanctum vocabitur filius dei. Sp. R. Christi virgo dilectissima uirtutum opera
...miseris subueni domina clamantibus ad te iugiter. V. Quam peccatores mo
...issima te precantem. Subueni. Laud. Quando venit ergo sacri ple
...missus est ab arce patris natus orbis conditor matris. A. Verbum su
...ante tempora genitum hodie pubes factum tecto exinaniuit semet ipsum for
...accipiens. A. Beatus auctor seculi seruile corpus induit ut carne carne
...perderet quos condidit. A. Clausa parentis uiscera celestis intrat gratia
...puelle baiulat secreta que non nouerat. A. Domus pudici pectoris tem
...fit dei intacta nesciens virum verbo concepit filium. Cap. ut s. Eleg.
...Quomodo fiet istud. Ps. In aduentu. Oro ut s. Ad horas. Laud. cum

